

مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی
مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی

ابوالقاسم فردوسی شاهنامه

به کوشش

جلال خالقی مطلق - ابوالفضل خطیبی

دو قمر، بیستم

فردوسی، ابوالقاسم. ۳۲۹-۴۱۶ق.

شاهنامه ابوالقاسم فردوسی؛ به کوشش جلال خالقی مطلق. - تهران: مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۸۶.
۸ جلد. (انتشارات مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷) - (کانون فردوسی)

* باورقی و فهارس

* مجلدات ۱ تا ۶، چاپ ۲ و مجلدات ۷ و ۸ چاپ اول، همکاران جلد ششم و هفتم به ترتیب: محمود امید سالار و ابوالفضل خطیبی.

* فهرست‌نویسی براساس فیبا

۱. شعر فارسی - سده ۴ق. الف. خالقی مطلق، جلال، ۱۳۱۶-، ویراستار

ب. عنوان

۸ فا ۱ / ۲۱

PIR4490

کتابخانه ملی ایران

م ۸۵-۴۶۷۵۸

محل نگهداری

نام کتاب: شاهنامه

سراینده: حکیم ابوالقاسم فردوسی

ناشر: مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی).

حروف‌چینی، صفحه‌آرایی و نمونه خوانی: شهرزاد ولانی - بزمان فیروزبخش

طراحی نشان کتاب: نادر مطلبی‌کاشانی - بهرام افشار - برگرفته از کتیبه آرایشی

دست‌نویس شاهنامه فلورانس مورخ ۱۴ق.

لیتوگرافی: بزرگمهر، چاپ: پلایه ۸۰، صحافی: سیدین.

چاپ اول: تهران ۱۳۸۶

تعداد: ۳۰۰۰ نسخه

شابک (دوره): ۹-۲۵-۷۰۲۵-۷۰۲۵-۹۶۴

شابک (ج ۷): ۱-۵۲-۷۰۲۵-۷۰۲۵-۹۶۴

* حقوق این چاپ در ایران که از طرف مصحح منحصرأ به مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی واگذار شده است از هر جهت محفوظ می‌باشد.

نشانی: تهران، لیلوران، گلشایک، صندوق پستی: ۱۹۵۷۵/۱۱۷، پلن: ۲۲۲۹۷۶۲۶، نمابر: ۲۲۲۹۷۶۶۳

پست الکترونیک: centre@egje.org.ir

www.egje.org.ir

فهرست مطالب دفتر هفتم

نه	دستنویس‌های اساس تصحیح این دفتر
هـ	مآخذ دیگر
هـ	برخی نشانه‌ها
پازده	دستنویس‌های دیگری که بررسی شده‌اند

یزدگردِ بهرام‌گور

۳	پادشاهی یزدگرد هشده سال بود
---	-----------------------------

هرمزِ یزدگرد

۹	پادشاهی هرمز یک سال بود
---	-------------------------

پیروزِ یزدگرد

۱۵	پادشاهی پیروز بیست و هفت سال بود
----	----------------------------------

بلاشِ پیروز

۳۱ پادشاهی بلاشِ پیروز چهار سال بود

۳۷ گفتار اندر رزم سوفرای با خوشنواز

قباد

۵۱ پادشاهی قباد چهل سال بود

۵۷ گفتار اندر رفتن شاپور و بند کردن سوفرا را

۶۱ پادشاهی جاماسپ برادر قباد یک سال بود

۶۳ گفتار اندر رفتن قباد بنزدیک شاه هیتال و لشکر آوردن به ایران

۶۶ گفتار اندر زادن نوشین روان از مادر

۶۹ گفتار اندر داستان مزدک با قباد و کسری

نوشین روان

۸۷ پادشاهی نوشین روان چهل و هشت سال بود

۸۸ آغاز داستان

۱۰۱ گفتار اندر عرض دادن بایک لشکر نوشین روان را

۱۱۰ گفتار اندر گردیدن کسری به گرد پادشاهی خویش

۱۲۳ گفتار اندر نامه‌ی نوشین روان به قیصر و پاسخ قیصر

۱۲۶ گفتار اندر لشکر کشیدن نوشین روان به جنگ قیصر روم

۱۳۴ گفتار اندر رزم کسری با رومیان

۱۴۵ گفتار اندر داستان نوش زاد با پدرش نوشین روان

۱۴۸ آغاز داستان

۱۵۸ گفتار اندر رزم رام‌برزین با نوش زاد

۱۶۷ گفتار اندر خواب دیدن کسری و گزاردن بوزرجمهر

۱۷۷	گفتار اندر مجلس‌های بوزرجمهر بنزد شاه نوشین‌روان
۱۷۷	مجلس اول
۱۸۴	مجلس دوّم
۱۹۲	مجلس سیوم
۱۹۹	مجلس چهارم
۲۰۳	مجلس پنجم
۲۰۸	مجلس ششم
۲۱۴	مجلس هفتم
۲۱۹	داستان مهیوید وزیر و زروانی حاجب
۲۲۰	آغاز داستان
۲۳۱	گفتار اندر شارستان ساختن نوشین‌روان
۲۳۵	گفتار اندر داستان خاقان و هیتال و نوشین‌روان
۲۴۱	گفتار اندر آگاه شدن نوشین‌روان از کار خاقان و هیتال
۲۴۶	گفتار اندر لشکر کشیدن نوشین‌روان به جنگ خاقان چین
۲۶۴	گفتار اندر پاسخ‌نامه‌ی خاقان از کسری و رفتن مهران شتاد به چین
۲۷۲	گفتار اندر نامه فرستادن خاقان چین بنزد نوشین‌روان با دختر خود
۲۸۶	گفتار اندر سخن گفتن بوزرجمهر پیش کسری
۳۰۴	داستان در نهادن شطرنج
۳۱۱	گفتار اندر ساختن بوزرجمهر نرد را و بردن به هندوستان
۳۱۹	داستان طلخند و گو
۳۳۲	گفتار اندر رزم گزّ با طلخند
۳۴۸	گفتار اندر دیگر رزم طلخند و گو و مردن طلخند بر پشت پیل
۳۵۴	گفتار اندر آگاهی یافتن مادر طلخند از مرگ طلخند
۳۶۱	گفتار اندر آوردن کلیله و دمنه از هندوستان
۳۷۴	گفتار اندر خشم گرفتن کسری بر بوزرجمهر و بند کردن او را
۳۸۱	گفتار اندر آمدن رسول قیصر پیش کسری
۳۸۹	گفتار اندر توقیعات نوشین‌روان
۴۰۴	گفتار اندر نامه‌ی نوشین‌روان بنزدیک پسرش هرمزد
۴۰۹	گفتار اندر سخن پرسیدن موبدان از کسری
۴۲۷	گفتار اندر وفات یافتن قیصر روم و رزم کسری
۴۳۵	گفتار اندر داستان موزه‌فروش یا کسری
۴۴۴	گفتار اندر ولی‌عهد کردن نوشین‌روان مر هرمزد را
۴۴۶	آغاز داستان
۴۵۶	گفتار اندر عهدنامه‌ی شاه نوشین‌روان هرمزد را

هرمزدِ نوشینِ روان

۴۶۵

پادشاهی هرمزد دوازده سال بود

۴۶۶

آغاز داستان

۴۷۳

گفتار اندر زهر دادن هرمز موبد را

۴۸۳

گفتار اندر داد کردن هرمزدشاه

۴۸۷

گفتار اندر آمدن ساوه‌شاه به ایران‌زمین به جنگ هرمز شاه

۴۹۳

گفتار اندر آگاهی دادن مهران‌شاد هرمز را از بهرام چوبینه

۴۹۹

گفتار اندر آمدن بهرام چوبینه بنزدیک هرمز شاه

۵۰۸

گفتار اندر رفتن بهرام چوبینه به رزم ساوه‌شاه

۵۱۸

گفتار اندر پیغام ساوه‌شاه به بهرام چوبینه و پاسخ او

۵۳۱

گفتار اندر رزم بهرام چوبین با ساوه‌شاه در خراسان

۵۳۸

گفتار اندر کشتن بهرام چوبین ساوه‌شاه را

۵۴۴

گفتار اندر فرستادن بهرام سپر ساوه به درگاه هرمز

۵۵۱

گفتار اندر رزم بهرام چوبینه با پرموده پسر ساوه‌شاه

۵۶۲

گفتار اندر نامه‌ی بهرام چوبینه بنزد هرمزدشاه از بهر زنده‌ار پرموده

۵۶۵

گفتار اندر بند کردن بهرام پرموده را

۵۷۳

گفتار اندر آمدن پرموده پسر ساوه‌شاه بنزد هرمزدشاه

۵۸۰

گفتار اندر فرستادن هرمز خلعتِ ناسزا از بهر بهرام چوبینه

۵۸۴

گفتار اندر رفتن بهرام بر بی‌گور و دیدن جادو را

۵۸۷

گفتار اندر نشستن بهرام چوبینه بر تخت شاهنشاهی در روزگار هرمز

۵۹۴

گفتار اندر رای زدن بهرام با بزرگان لشکر

۶۱۳

گفتار اندر آگاهی یافتن خسرو پرویز از قصد پدرش هرمز و گریختن او

۶۱۵

گفتار اندر خبر یافتن هرمز از گریختن خسرو و بند کردن گسته‌م و بندوی را

۶۱۷

گفتار اندر رهانیدن آیین‌گشسپ مرد هم‌شهری را از بند

۶۱۷

و کشته‌شدن آیین‌گشسپ در راه به زخم آن

۶۲۵

گفتار اندر کود گردانیدن ایرانیان هرمز شاه را

فهرست‌ها

۶۳۳

فهرست نام کسان

۶۴۵

فهرست نام جای‌ها

دستنویس‌های اساس تصحیح این دفتر

الف - دستنویس‌های اصلی

- ۱-ل دستنویس کتابخانه بریتانیا در لندن، به نشان 103. Add, 21. مورخ ۱۲۷۶/۴۷۵
- ۲-س دستنویس کتابخانه طوقیابوسرای در استانبول، به نشان 1479. H. مورخ ۱۳۲۰/۷۳۱
- ۳-ق دستنویس دارالکتب قاهره، به نشان ۶۰۰۶. س. مورخ ۱۳۴۱/۷۴۱
- ۴-ک دستنویس موزه ملی کراچی، به نشان 913/3. N.M. 1957- مورخ ۱۳۵۱/۷۵۲
- ۵-ل دستنویس کتابخانه بریتانیا در لندن، به نشان 18188. Add. مورخ ۱۴۸۶/۸۹۱
- ۶-س دستنویس کتابخانه طوقیابوسرای در استانبول، به نشان 1510. H. مورخ ۱۴۹۸/۹۰۳

ب - دستنویس‌های غیر اصلی

- ۱-لن دستنویس کتابخانه عمومی دولتی لنینگراد، به نشان کانالک دُرِن، شماره ۳۱۷-۳۱۶. مورخ ۱۳۳۳/۷۳۳
- ۲-ق دستنویس دارالکتب قاهره، به نشان ۷۳ تاریخ فارسی، مورخ ۱۳۹۴/۷۹۶
- ۳-لی دستنویس کتابخانه دانشگاه لیدن، به نشان 494. Or. مورخ ۱۴۳۷/۸۴
- ۴-ل دستنویس کتابخانه بریتانیا در لندن، به نشان 1403. Or. مورخ ۱۴۳۸/۸۴۱
- ۵-ب دستنویس کتابخانه ملی پاریس، به نشان 493. Suppl. Pers. مورخ ۱۴۴۱/۸۴۴
- ۶-و دستنویس کتابخانه باب در واتیکان، به نشان 118. Ms. Pers. مورخ ۱۴۴۴/۸۴۸
- ۷-ل دستنویس انستیتوی خاورشناسی فرهنگستان علوم شوروی در لنینگراد، به نشان 1654. S. مورخ ۱۴۴۵/۸۴۹
- ۸-آ دستنویس کتابخانه دانشگاه اکسفورد، به نشان 4. Ms. Pers. C. مورخ ۱۴۴۸/۸۵۲
- ۹-ب دستنویس کتابخانه دولتی برلین، به نشان 4255. Or. 2°. مورخ ۱۴۸۹/۸۹۴

مآخذ دیگر

- ۱- بنداری ترجمه شاهنامه به عربی از فتح بن علی بنداری اصفهانی، میان ۶۲۰-۶۲۱/۶۲۳-۱۲۲۴، به کوشش عبدالوهاب عزام، چاپ دوم، تهران ۱۹۷۰
- ۲- لغت فرس اسدی طوسی، لغت فرس، به کوشش محمد دبیرسیاقی، تهران ۱۳۳۶
- ۳- لغت دری ابومنصور علی بن احمد اسدی طوسی، لغت فرس (لغت دری)، به تصحیح فتح‌الله مجتبیایی - علی اشرف صادقی، تهران ۱۳۶۵
- ۴- معجم شاهنامه محمد بن الرضا بن محمد العلوی الطوسی، معجم شاهنامه، به تصحیح حسین خدیو جم، تهران ۱۳۵۳
- ۵- لغت شهنامه شیخ عبدالقادر بغدادی، گزیده لغت شهنامه، به تصحیح کارلوس زالمان، سن پترزبورگ ۱۸۹۵
- ۶- واوئندی محمد بن علی بن سلیمان الراوندی، راحة الصدور و آية الشور، به تصحیح محمد اقبال، لندن ۱۹۲۱
- ۷- اختیارات شاهنامه احمد بن علی قایمی، اختیارات شاهنامه، دستنویس کتابخانه گوتا در آلمان

برخی نشانه‌ها

- (۱) در جلوی هر واژه یا بیته که آید، نشان آن است که آن واژه یا بیت مشکوک یا نامفهوم یا فاسد است
- (۲) گویا ضبط درست نیست، ولی شاید هم درست و یا راهبر به صورت درست باشد
- [ ] در متن هر بیته که به گمان مضمح بر آن ظن الحاقی بودن می‌رود و یا در جای خود نیست، در چنگک دو گوشه نشانده شده است. همچنین در پی‌نویس‌ها گاه‌گاه صورت فرضی افتادگی‌های ناشی از سهو کاتب در میان همین نشانه ثبت شده‌اند
- < > هر حرف یا واژه‌ای که در پی‌نویس‌ها در جلوی نشانه دستنویسی در چنگک یک گوشه آید، نشان آن است که آن حرف یا واژه در آن دستنویس نیست و یا افتاده است
- = برابر است با
- آ لت یکم بیت
- ب لت دوم بیت

- ب بی‌نویس (اگر شماره پیش از این حرف آید شماره بیت است و اگر پس از آن آید شماره بی‌نویس است. مثال: ۱۲، یعنی بی‌نویس بیت ۱۲، ولی: ب: ۱۲، یعنی بی‌نویس شماره ۱۲)
- مثن - نگاه کنید به: مثن در شماره سیسین
- نگاه کنید به، نشانه برگشت
- نشانه گشتگی ضبطی از ضبط دیگر

دستنویس‌های دیگری که بررسی شده‌اند

- ۱- دستنویس بنیاد خاورشناسی کاما در بمبئی، بی‌تاریخ (افنادگی دارد)
- ۲- دستنویس کتابخانه جستریتی در دبلین، به نشان Ms. P. 110، مورخ ۱۳۴۱/۷۴۱ (ناقص)
- ۳- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان H. 1511، مورخ ۱۳۷۱/۷۷۲
- ۴- دستنویس دارالکتب قاهره، به نشان ۱۸ تاریخ فارسی، مورخ ۱۳۷۲/۷۷۳ یا ۱۳۳۳/۷۳۳ (هر دو تاریخ مشکوک است)
- ۵- دستنویس کتابخانه جستریتی در دبلین، به نشان Ms. P. 114، بی‌تاریخ (ناقص)
- ۶- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان H. 1515، مورخ ۱۴۰۰/۸۰۲
- ۷- دستنویس کتابخانه دانشگاه کمبریج، به نشان Or. 420، مورخ ۱۳۳۸/۸۴۱ (نیمه نخستین شاهنامه)
- ۸- دستنویس کتابخانه ملی پاریس، به نشان Suppl. Pers. 494، مورخ ۱۴۴۴/۸۴۸
- ۹- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان H. 1496، مورخ ۱۴۶۴/۸۶۸
- ۱۰- دستنویس انجمن آسیائی هنگال در کلکته، به نشان No. 69، مورخ ۱۳۷۸/۸۸۲
- ۱۱- دستنویس کتابخانه ملی اطریش در وین، به نشان Ms. 378، مورخ ۱۳۷۸/۸۸۲
- ۱۲- دستنویس کتابخانه جستریتی در دبلین، به نشان Ms. P. 157، مورخ ۱۴۸۰/۸۸۵
- ۱۳- دستنویس کتابخانه جستریتی در دبلین، به نشان Ms. P. 158، مورخ ۱۳۸۰/۸۸۵
- ۱۴- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان H. 1489، مورخ ۱۴۸۲/۸۸۷
- ۱۵- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان H. 1056، مورخ ۱۴۸۶/۸۹۱
- ۱۶- دستنویس کتابخانه ملی پاریس، به نشان Pers. 228، مورخ ۱۴۹۰/۸۹۵
- ۱۷- دستنویس کتابخانه دانشگاه آکسفورد، به نشان Ms. Elliot. 325، مورخ ۱۴۹۴/۸۹۹
- ۱۸- دستنویس کتابخانه دانشگاه استانبول، به نشان Fy. 1406، مورخ ۱۴۹۴/۸۹۹ (دارای نیمه دوم شاهنامه)
- ۱۹- دستنویس موزه فریتس ویلیام در کمبریج، به نشان Ms. 22-1948، بی‌تاریخ (سی و چند برگ)
- ۲۰- دستنویس انستیتیو خاورشناسی فرهنگستان علوم شوروی در لنینگراد، به نشان S. 822، بی‌تاریخ
- ۲۱- دستنویس کتابخانه دانشگاه استانبول، به نشان Fy. 1405، بی‌تاریخ
- ۲۲- دستنویس کتابخانه طویقاپوسرای در استانبول، به نشان R. 1549، بی‌تاریخ

- ۲۳- دستنویس کتابخانه طویق‌ابوسرای در استانبول، به نشان H. 1507. مورخ ۱۴۹۵/۹۰۰
- ۲۴- دستنویس کتابخانه طویق‌ابوسرای در استانبول، به نشان R. 1542. مورخ ۱۴۹۵/۹۰۰
- ۲۵- دستنویس کتابخانه طویق‌ابوسرای در استانبول، به نشان H. 1491. مورخ ۱۴۹۶/۹۰۱
- ۲۶- دستنویس کتابخانه طویق‌ابوسرای در استانبول، به نشان A. 3065. مورخ ۱۴۹۶/۹۰۱ (۲)
- ۲۷- دستنویس کتابخانه کاخ پادشاهی مادریه در اسپانیا، به نشان 3.218 - II. مورخ ۱۴۹۶/۹۰۱
- ۲۸- دستنویس کتابخانه دولتی باویر در مونیخ، به نشان P. 8. مورخ ۱۴۹۷/۹۰۲
- ۲۹- دستنویس کتابخانه طویق‌ابوسرای در استانبول، به نشان H. 1508. مورخ ۱۴۹۷/۹۰۲
- ۳۰- دستنویس حاتیبه ظفرنامه حمدالله مستوفی، چاپ عکسی از روی نسخه خطی کتابخانه بریتانیا، به نشان Or. 2833. مورخ ۱۴۰۵/۸۰۷، به کوشش ن. بورجوادی-ن. رستگار. ۲-۱. تهران ۱۳۷۷ (مرکز نشر دانشگاهی)
- ۳۱- دستنویس مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (با نشان د)، بین تاریخ، چاپ عکسی، با مقدمه ف. مجتبیانی، تهران ۱۳۷۹
- لرلی صفری این دستنویس‌ها نگاه کنید به: ایران نامه. سال سوم، ۱۳۶۴/۳، ص ۳۷۸-۴۰۶؛ سال چهارم، ۱۳۶۴/۱، ص ۱۶۶-۱۴۷، ۲۲۵-۲۵۵؛ سال هفتم، ۱۳۶۷/۱، ص ۶۳-۹۴

یزدگردِ بهرام گور

پادشاهی یزدگرد هشده سال بود^۱

چو شد پادشا بر جهان یزدگرد
نشستند با^۲ موبدان^۳ و ردان
جهانجوی^۴ بر تخت ز زمین نشست
نخستین چنین گفت کناک از^{۱۱} گناه
هر آن کس که دل تیره دارد^{۱۳} ز^{۱۴} رشک
که^{۱۶} رشک آورد از و گرم و گداز^{۱۷}

سپاه پراکنده را کرد^۲ گرد
بزرگان و^۵ سالارنش^۶ بخردان^۷
در رنج و دست^۹ بدی را^{۱۰} بیست
برآسود^{۱۲} شد ایمن از کینه خواه
مرآن درد را دور باشد^{۱۵} پزشک
دژ آگاه^{۱۸} دیوی بود^{۱۹} دیرساز^{۲۰}

۱-د.س^۲ (نیز لن-ب): پادشاهی یزدگرد (ق: یزدگرد بهرام؛ ق: یزدگرد بهرام گور؛ س: ل^۲، بی: یزدگرد پسر بهرام گور؛ م: یزدگرد بهرام گور) هشده (ل: ل^۲، و: ب: هژده؛ س: ق: س: ل^۲، بی: لن: آ: هجده؛ ل: آ: با هجده) سال بود؛ بنفاری: ذکر توبه یزدگرد بن بهرام حور، و کانت مدة مملکه ثمانی عشره سنة ۲- (بی: گشتند)؛ ق: گوان راز هر سو همی کرد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ ل: این بیت را بنفارد ۳- س: بی: (ب: و: ب: پس)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۴- س: م: ل^۲، س^۲ (نیز لن-ل: آ: و-ب:؛ بخردان؛ متن = ل: ق: (نیز ب) هل (نیز ق: آ:؛ ب:؛ بزرگان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۵- (نیز ق: آ:؛ سالاروش؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۶- س: م: ل^۲، س^۲ (نیز لن-ل: آ: و-ب:؛ بدی؛ بنفاری (۳۱-۳): تم مجلس ۷- س: م: ل^۲، و-ب:؛ موبدان؛ متن = ل: ق: (نیز ب) ۸- (بی: شهنشاه) ۹- (ل: آ:؛ راه) ۱۰- (بی: و: آ:؛ بی: بدیها)؛ بنفاری (۳۱-۳): تم مجلس ۱۱- مجلس آیه من تحت السلطنة و عقد التاج علی رأسه و حضرته الأشراف و العلماء و الأكابر فندعوا له و أثنوا علیه و هشوه بالملک ۱۲- ل: م: (نیز و-ب:؛ کان کرد؛ س: آ: آنک از؛ (ب: او کر)؛ متن = ل: (نیز لن-ل: آ:؛ ل: م: س^۲ (نیز ق: ق: بی: لن: آ:؛ ب:؛ بر آسود؛ متن = ل: آ:؛ ب: و) ۱۳- (ق: تنگ دارد؛ بی: بی: هر آن که که (بی: دل آنک؛ ب: دگر آنک) دل تیره دارد)؛ س: ق: هر آنکه که دل تیره داری؛ متن = ل: بی: آ (نیز ل: آ:؛ آ:؛ ق: س: آ:؛ ب: ۱۴- ق: س: آ:؛ ب: ۱۵- س: ق: س: آ:؛ ب: (نیز لن-ل: آ:؛ و-ب:؛ دیر باشد؛ (ب: دیر باشد)؛ متن = ل: آ؛ م: ل^۲؛ این بیت را بنفارد ۱۶- س: (نیز لن: لن: آ:؛ ز: ۱۷- س: م: ل^۲، س^۲ (نیز ل: آ:؛ ب: و: آ:؛ نیاز؛ ق: م: (نیز لن: آ:؛ روی گدایو به؛ روز: بی: آ:؛ ز و) گرم و نیاز؛ (بی: رنج و آرزو نیاز؛ ق: آ:؛ بیم و آرزو گداز؛ ب: درد و رنج و نیاز)؛ متن = ل: ۱۸- (آ:؛ دژ آگاه) ۱۹- (ل: آ:؛ حور) ۲۰- ک:؛ دیوساز؛ (بی: ل:؛ کینه ساز؛ بی: دیرساز)؛ متن = یازده دستنویس دیگر

ز پیمانان او رامش^۲ جان کنیدا
 ز هرمز فروزن است چندی^۳ به سال،
 خردمندی و داد^۴ و شایستگی
 برقت^۵ و برو تخت^{۱۱} چندی^{۱۲} گریست؛
 ببايذت رفتن ز جاي سينج
 سزد گر^{۱۷} نخواني^{۱۸} ورا پایدار^{۱۹}

همه^۱ گوش دارید و فرمان کنیدا
 اگر چند پیروز^۳ با فرز و یال
 ز^۵ هرمز همی بینم^۶ آهستگی
 بگفت ابن و یک هفته^۸ زان پس بزیست^۹
 ۲۵ اگر صد بمانی وگر^{۱۳} بیست و پنج^{۱۴}
 هر آن چیز کاید^{۱۵} همی^{۱۶} در شمار

۱- (ل. ۳، و. ۱، ب. برو: ن. ۲: همی)؛ متن = ل. ۳ (نیز: ن. ۲، ب. ۲)؛ س. (نیز: ن. ۲، ب. ۲)؛ ما رامش؛ ک. ل. ۳: ز پیمانان آرایش؛ (ل. ۲: فرمائش آرایش)؛ متن = ل. ۳، ق. ل. ۲ (نیز: ل. ۳، و. ۱، ب. ۲)؛ بنفاری (۱۷-۲۱): و قال: ابنى قد عهدت ابنى ولدى هرمز فامتلوا امره و لا تقصوا عهده. ۳- ک. (نیز: ن. ۲، ۱): فیروز. ۴- (ن. ۲: چندین) ۵- ق. (نیز: ل. ۳، و. ۱): به؛ متن = ده دستنویس دیگر. ۶- ق. (نیز: ل. ۲، ب. ۲): بایم؛ متن = دوازده دستنویس دیگر. ۷- شرمتم (۹)؛ ق. ۳- س. (نیز: ن. ۲، ب. ۲): شرم؛ متن = ل. بنفاری (۲۲-۲۳): و ان ولدی فیروز و ابن کان اکبر منه سنا و أشد منه بأسا و أفرمنه و وعة و أبهة فقد أثرت هرمز علیه و خصصته تونه بالملک لكونه موضوعا بالرفق و السكون و الثبات و العفل. فهو بسبب ذلك أخرى بالملک و أجدر و أرفق لکم و أرفق. ۸- ق. یکنه؟ ۹- (ن. ۲: بیش نزیست) ۱۰- (ق. ۲: نزیست) ۱۱- ق. ابر: تخت؛ ک. بر آویخت (بر او تخت)؛ و؛ (ل. بدو: تخت)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر. ۱۲- س. (نیز: ل. ۳، و. ۱، ب. ۲): شاهي؛ متن = ل. ۳ (نیز: ن. ۲، ب. ۲)؛ بنفاری؛ ثم عاش أسبوعا آخر ومات وكان لم یغن بالأمس ۱۳- س. اگر ۱۴- (ق. ۲: ل. سی و پنج)؛ بنفاری؛ و لابد للحنی من حلول الرمس. سواء أمات بعد المائة أو العشر أو الخمس ۱۵- (ق. ۲: همان کاید اورا) ۱۶- (آ: همان) ۱۷- س. ۲: ار. ۱۸- (آ: نخواهی) ۱۹- س. (نیز: ن. ۲): یادگار؛ بنفاری؛ وکل ما یدخل تحت العذ و الإحصاء فالأولی ألا یطلق علیه اسم البقاء

هرمَزِدِ یزدگرد

فغانی بدو^۱ گفت کاری^۲ رواست
 به پیمان سپارم^۳ سپاهی ترا
 ۱۰ که باشد مرا^۴ تریز و ویسه گرد^۵
 بدو گفت پیروز کاری^{۱۰} رواست^{۱۱}

بدو داد شمشیر زن سی هزار^{۱۲}
 سپاهی بیارود^{۱۳} پیروز شاه
 بر آویخت با هرمز شهریار
 ۱۵ سرانجام^{۱۴} هرمز گرفتار شد
 چو پیروز روی برادر بدید
 بفرمود تا بارگی^{۱۵} بر نشست

ز هیتالیان لشکری نامدار^{۱۵}
 که از گرد^{۱۶} تاریک شد چرخ ماه^{۱۸}
 فراوان^{۱۹} بیودستان^{۲۰} کارزار
 همه تاجها^{۲۱} پیش او خوار شد
 دلش^{۲۲} مهر^{۲۳} پیوند او برگزید
 بشد تیز^{۲۴} و پیسود^{۲۵} رویش^{۲۶} به دست

۱-س (نیز، ن، پ، ان)؛ فغانی بدو؛ ق، به تاهش؛ (ن) چنین؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲-ق، که؛ آری ۳-س، ک، ل (نیز، ن، ق، پ، ان)؛
 جهاندار را هم بر (پ، ان)؛ (پسر)؛ ق، جهاندار هم بر جسم؛؟ س؛ جهاندار را هم پدر؛ (ن، ب)؛ جهاندار هم پدر (ل)؛ (ل)؛ جهاندار بر
 جان ما؛ جهاندار و هم بر پدر؛ (متن = ل، در ن) این لت بابت دوم بیت ۱۱ پس و پیش شده است؛ و از دولت این بیت دو بیت زیر را
 ساخته است

فغانی بدو گفت کای نیک خواه
 تو این آرزو را که گفنی رواست

سزد مر ترا تخت و گاه و کلاه
 جهانجوی را هم پدر پادشاست

۱-ل، بیازم؛ هق، گاه؛ عق (نیز، ن)؛ راه؛ بنگلوی (۹۰۳)؛ قصد ملک الهیاطه و النجا الیه، و کان ملکا کبیرا ذا قوۃ عظیمة و شوکة
 قویة، فسأله إیاحته و امداده بیکرمه ۷-ل (ن، ترا) ۸-ل (نیز، ن)؛ تریز و ویسه گرد؛ (نیز، ب)؛ ترمذ و ویسه تیز (ب)؛ یزدگرد (ل)؛ ق،
 که آری مرا بر ایران بگرد (ل)؛ متن = س، س (نیز، ق)؛ بناری؛ تریز و واشچرد ۹-ق، که من عهد دارم خود از یزدگرد؛ (نیز، ا،
 ب)؛ که مشهور این (ک، آن) دارم از یزدگرد (ب)؛ ویسه گرد (ل)؛ (ل)؛ سرقت و شهری که هشت بگرد؛ (متن = ده دستنویس دیگر
 ۱۰-ک، ل (نیز، ق)؛ (و)؛ آری؛ (ل، ل)؛ چنین داد پاسخ که شاید؛ (متن = ل، س، ق، س) (نیز، ن، ب، ان، آ، ب) ۱۱-ب (ب: تراست) ۱۲-ل (ن، ل)؛
 و-ا، ب، زین) ۱۳-ل، ق، به ترمذ؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنگلوی (۱۱-۱۰)؛ فالترزم له ذلک بشرط أن یعطیه تریز و واشچرد فاجابه
 الی ذلک، و علله علی الوفا بعد تمکنه من الملک ۱۴-ل (ب، صد هزار)؛ بنگلوی؛ فأممّه بنلاتین ألف مقاتل من الهیاطه ۱۵-ق، ک، ل؛
 بی خسر ۱۶-ق، بینندی بیارود؛ (بیدارورد سپاهی) ۱۷-ق، چرخ (ل) ۱۸-س (نیز، ن)؛ چرخ و ماه؛ ق، س (نیز، ل)؛ هور و ماه (س)؛
 گاه؛ (ک، ل) (نیز)؛ چشم (ا، روری)؛ ماه؛ (متن = ل، نیز، ن، ق، ا، ب، ی، و، ب) ۱۹-ق، قزرون زان) ۲۰-س، س (نیز، ل، آ، و، ب)؛ نه برداشت
 این (ب، ی، د، آن)؛ ق، شد کشته در؛ (ل) (نیز، ن، ق، ا، ب)؛ نیر دلشنان؛ (ب) نیر دلشنان؛ آ، نیر دست این؛ (متن = ل، ک، د، ل حرف یکم و
 سوم و در حرف یکم نقطه ندارند) ۲۱-ن (نیز، ل، ا، و، آ، ب)؛ بفرجام ۲۲-ق، همانا جهان (د-ه تاجها)؛ بنگلوی (۱۵، ۱۳)؛ فاقبل
 فیروز من خراسان هازم علی قتال اویه فالتقوا علی ظاهر الی، و کسر فیروز هرمزد، و أسره ۲۳-ق، (ن، همه) ۲۴-ل، مهر ۲۵-ک، ل؛
 بایه ۲۶-ق، آ، زود) ۲۷-ق، (ن، چرخ) ۲۸-ق، برمود؛ (نیز، ل، و، آ، ب)؛ بگرفت؛ (متن = ل، س، ک، ل (نیز، ن، ق، ا، ب، ان)؛ در ب، ان)؛
 حرف دوم سه نقطه و در مصحح سبلی دیگر یک نقطه دارد) ۲۹-س، ک، ل (نیز، ن، ل، و، ب)؛ دستش؛ (متن = ل، ق (نیز، ق، آ، ب)؛ در
 ل تنهایی این بیت پس و پیش شده است؛ ل، ا، ل، یکم این بیت و لت دوم بیت یکم از پادشاهی پیروز یک بیت ساخته و لت دوم این
 بیت و بت سیمین و لت یکم بیت یک از پادشاهی پیروز را انداخته است

فرستاد بازش به ايوانِ خویش بدو خوانده بد عهد و پيمانِ خویش

۱-س. ق (نيز لن. ق. ۲. پ. لن. ۲): برو خواند آن (ق. ۳: بس) عهد و پيمان؛ (ل. ۴: بر آن خوانده بد عهد شانسان (ا)؛ و: برو بر نراند ايچ فرمان)؛
 من = ل. گ. ل. ۲. س. ۲ (نيز آ. پ)؛ پس از اين بيت، س. لن. پ. لن. ۳ سه بيت و ق. ۴ چهار بيت افزوده اند:

بدو گفت هرمز که (ق. ۲: پيروز) يزدان سپاس	که دانا بود مرد (ق. ۳: که هستيم دانا و) يزدان شناس
که از من برادرستد (ق. ۴: مرا ويژه با تست اين) تاج و تخت	که پيروز را باد (ق. ۴: که آباد يادی و) پيروز بخت
ز هرمز جو پيروز (ق. ۲: ز پيروز هرمز جو) دلشاد شد	روانش از (پ. لن. ۴: ز) اندیشه آزاد شد
ق. ۴: جهاندار پيروز نيکی گمان	چو شد شادمانه ز تخت کيان

بنداری (۱۸۱۶): ثم إنه لما وقعت عينه عليه، و رأه تحت ظل الأمر تحركت بنات قلبه فرق له، وأمر بإر كابه فلما منه و صافحه و غانقه و رقه إلى إيوانه. علی أن يكون فی خدمة أحبه متقيدا بتحرى رضاه و توخيه، مذعنا لطاعته راضيا بسلطنته

پیروزِ یزدگرد

ز تخت^۲ بزرگی^۳ کجا بر خورد؟^۱
 فری^۵ برتر از فرّ جشید نیست
 نشست کئی دیگری را سپردا
 ز هر بد به یزدان پناهید^۸ بس^۷

هر آن^۱ نامور کو ندارد غرد
 خردمند هم^۴ نیز جاوید نیست
 ۱۰ چو ناجشی به غام اندر آمد بگرد
 ضاقت برین^۶ خاک^۷ جاوید کس

خردمند و^۹ از^{۱۰} هر بدی بی گزند
 به جوی اندرون^{۱۲} آب^{۱۳} چون مشک شد
 ز خشکی نبد هیچ^{۱۶} کس شادمان^{۱۷}
 ز تنگی به جوی^{۲۰} آب تریاک شدا
 پیی^{۲۱} را ندیدند بر^{۲۲} خاک^{۲۳} جای
 خراج و گزیت^{۲۵} از جهان برگرفت
 ببخشید بر گهتران و مهان
 که ای نامداران بادستگاه^{۲۸}!
 ز دینار پیروز^{۳۰} گنج آگنید!
 و گز گاو گر^{۳۱} گوسپند و^{۳۲} گله^{۳۳}

همی بود یکسال با داد و پند
 دگر سال^{۱۱} روی هوا خشک شد
 سدیگر^{۱۲} همان و چهارم^{۱۵} همان
 ۱۵ هوارا دهان^{۱۸} خشک^{۱۹} چون خاک شدا
 ز بس مردن مردم و چارپای
 شهشاه ایران چو دید آن^{۲۴} بیگفت
 به هر سو که^{۲۶} انبار بودش نهان
 خروشی برآمد ز درگاه شاه^{۲۷}
 ۲۰ غله هر چه دارد بپراگنید^{۲۹}
 هر آن کس که دارد نهانی غله

۱- همان ۲- تخت و ۳- بزرگان؛ در ل. ۲ پایایی بیتهای ۳ تا ۸ چنین است: ۶
 لا ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳
 نیز ل. ۱۰ پ. ۲. آب. جو. متن: ل. ۱۱. ل. (نیز ل. ۱۰. و. ل. ۱۱) بنقلی (۱۰. ۱۱). و این عماد العقل هو العدل و الإحسان، و کل ملک حرم
 العقل لا يطول على ملكة الزمان ۹: جو. - ۱۰. ل. ۱۱. ص. ۱۱. ک. ۱۱. (نیز ل. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 بسوس الناس و بر خیم الخیر و یخوفهم البأس ۱۱: ص. ۱۱. روز: (ل. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 (نیکو (۱)) به جوی متن: ل. (جو). ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 چارم) ۱۶. (بدایع) ۱۷. (ل. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 متن: ل. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 این بیت و اندازنده در این بیت و بیت پسین پس از بیت ۲۰ آمده اند ۲۱. ص. ۱۱. ک. ۱۱. (نیز ل. ۱۰. ۱۱. ۱۲. ۱۳. ۱۴. ۱۵. ۱۶. ۱۷. ۱۸. ۱۹. ۲۰. ۲۱. ۲۲. ۲۳. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 نذیلند بر ۲۳. ۲۴. خشک: بنقلی (۱۳-۱۶). و بعد ستم من ملکه السدت أبواب السماء، و جفت ضروع الأبناء. و استمرت فلک
 الأرمه لسنة الثانیة و الثالثة و الرابعة ۲۴: (نیز ل. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 شهری که متن: ل. (نیز ل. ۲۴. ۲۵. ۲۶. ۲۷. ۲۸. ۲۹. ۳۰. ۳۱. ۳۲. ۳۳.)
 که ای نامداران پاکیزه‌های
 منادی‌گری کرد در به پای

۳۷. (ل. ۲۸. پاکیزه‌های) ۳۸. ۳۹. ۴۰. ۴۱. ۴۲. ۴۳. ۴۴. ۴۵. ۴۶. ۴۷. ۴۸. ۴۹. ۵۰. ۵۱. ۵۲. ۵۳. ۵۴. ۵۵. ۵۶. ۵۷. ۵۸. ۵۹. ۶۰. ۶۱. ۶۲. ۶۳. ۶۴. ۶۵. ۶۶. ۶۷. ۶۸. ۶۹. ۷۰. ۷۱. ۷۲. ۷۳. ۷۴. ۷۵. ۷۶. ۷۷. ۷۸. ۷۹. ۸۰. ۸۱. ۸۲. ۸۳. ۸۴. ۸۵. ۸۶. ۸۷. ۸۸. ۸۹. ۹۰. ۹۱. ۹۲. ۹۳. ۹۴. ۹۵. ۹۶. ۹۷. ۹۸. ۹۹. ۱۰۰. ۱۰۱. ۱۰۲. ۱۰۳. ۱۰۴. ۱۰۵. ۱۰۶. ۱۰۷. ۱۰۸. ۱۰۹. ۱۱۰. ۱۱۱. ۱۱۲. ۱۱۳. ۱۱۴. ۱۱۵. ۱۱۶. ۱۱۷. ۱۱۸. ۱۱۹. ۱۲۰. ۱۲۱. ۱۲۲. ۱۲۳. ۱۲۴. ۱۲۵. ۱۲۶. ۱۲۷. ۱۲۸. ۱۲۹. ۱۳۰. ۱۳۱. ۱۳۲. ۱۳۳. ۱۳۴. ۱۳۵. ۱۳۶. ۱۳۷. ۱۳۸. ۱۳۹. ۱۴۰. ۱۴۱. ۱۴۲. ۱۴۳. ۱۴۴. ۱۴۵. ۱۴۶. ۱۴۷. ۱۴۸. ۱۴۹. ۱۵۰. ۱۵۱. ۱۵۲. ۱۵۳. ۱۵۴. ۱۵۵. ۱۵۶. ۱۵۷. ۱۵۸. ۱۵۹. ۱۶۰. ۱۶۱. ۱۶۲. ۱۶۳. ۱۶۴. ۱۶۵. ۱۶۶. ۱۶۷. ۱۶۸. ۱۶۹. ۱۷۰. ۱۷۱. ۱۷۲. ۱۷۳. ۱۷۴. ۱۷۵. ۱۷۶. ۱۷۷. ۱۷۸. ۱۷۹. ۱۸۰. ۱۸۱. ۱۸۲. ۱۸۳. ۱۸۴. ۱۸۵. ۱۸۶. ۱۸۷. ۱۸۸. ۱۸۹. ۱۹۰. ۱۹۱. ۱۹۲. ۱۹۳. ۱۹۴. ۱۹۵. ۱۹۶. ۱۹۷. ۱۹۸. ۱۹۹. ۲۰۰. ۲۰۱. ۲۰۲. ۲۰۳. ۲۰۴. ۲۰۵. ۲۰۶. ۲۰۷. ۲۰۸. ۲۰۹. ۲۱۰. ۲۱۱. ۲۱۲. ۲۱۳. ۲۱۴. ۲۱۵. ۲۱۶. ۲۱۷. ۲۱۸. ۲۱۹. ۲۲۰. ۲۲۱. ۲۲۲. ۲۲۳. ۲۲۴. ۲۲۵. ۲۲۶. ۲۲۷. ۲۲۸. ۲۲۹. ۲۳۰. ۲۳۱. ۲۳۲. ۲۳۳. ۲۳۴. ۲۳۵. ۲۳۶. ۲۳۷. ۲۳۸. ۲۳۹. ۲۴۰. ۲۴۱. ۲۴۲. ۲۴۳. ۲۴۴. ۲۴۵. ۲۴۶. ۲۴۷. ۲۴۸. ۲۴۹. ۲۵۰. ۲۵۱. ۲۵۲. ۲۵۳. ۲۵۴. ۲۵۵. ۲۵۶. ۲۵۷. ۲۵۸. ۲۵۹. ۲۶۰. ۲۶۱. ۲۶۲. ۲۶۳. ۲۶۴. ۲۶۵. ۲۶۶. ۲۶۷. ۲۶۸. ۲۶۹. ۲۷۰. ۲۷۱. ۲۷۲. ۲۷۳. ۲۷۴. ۲۷۵. ۲۷۶. ۲۷۷. ۲۷۸. ۲۷۹. ۲۸۰. ۲۸۱. ۲۸۲. ۲۸۳. ۲۸۴. ۲۸۵. ۲۸۶. ۲۸۷. ۲۸۸. ۲۸۹. ۲۹۰. ۲۹۱. ۲۹۲. ۲۹۳. ۲۹۴. ۲۹۵. ۲۹۶. ۲۹۷. ۲۹۸. ۲۹۹. ۳۰۰. ۳۰۱. ۳۰۲. ۳۰۳. ۳۰۴. ۳۰۵. ۳۰۶. ۳۰۷. ۳۰۸. ۳۰۹. ۳۱۰. ۳۱۱. ۳۱۲. ۳۱۳. ۳۱۴. ۳۱۵. ۳۱۶. ۳۱۷. ۳۱۸. ۳۱۹. ۳۲۰. ۳۲۱. ۳۲۲. ۳۲۳. ۳۲۴. ۳۲۵. ۳۲۶. ۳۲۷. ۳۲۸. ۳۲۹. ۳۳۰. ۳۳۱. ۳۳۲. ۳۳۳. ۳۳۴. ۳۳۵. ۳۳۶. ۳۳۷. ۳۳۸. ۳۳۹. ۳۴۰. ۳۴۱. ۳۴۲. ۳۴۳. ۳۴۴. ۳۴۵. ۳۴۶. ۳۴۷. ۳۴۸. ۳۴۹. ۳۵۰. ۳۵۱. ۳۵۲. ۳۵۳. ۳۵۴. ۳۵۵. ۳۵۶. ۳۵۷. ۳۵۸. ۳۵۹. ۳۶۰. ۳۶۱. ۳۶۲. ۳۶۳. ۳۶۴. ۳۶۵. ۳۶۶. ۳۶۷. ۳۶۸. ۳۶۹. ۳۷۰. ۳۷۱. ۳۷۲. ۳۷۳. ۳۷۴. ۳۷۵. ۳۷۶. ۳۷۷. ۳۷۸. ۳۷۹. ۳۸۰. ۳۸۱. ۳۸۲. ۳۸۳. ۳۸۴. ۳۸۵. ۳۸۶. ۳۸۷. ۳۸۸. ۳۸۹. ۳۹۰. ۳۹۱. ۳۹۲. ۳۹۳. ۳۹۴. ۳۹۵. ۳۹۶. ۳۹۷. ۳۹۸. ۳۹۹. ۴۰۰. ۴۰۱. ۴۰۲. ۴۰۳. ۴۰۴. ۴۰۵. ۴۰۶. ۴۰۷. ۴۰۸. ۴۰۹. ۴۱۰. ۴۱۱. ۴۱۲. ۴۱۳. ۴۱۴. ۴۱۵. ۴۱۶. ۴۱۷. ۴۱۸. ۴۱۹. ۴۲۰. ۴۲۱. ۴۲۲. ۴۲۳. ۴۲۴. ۴۲۵. ۴۲۶. ۴۲۷. ۴۲۸. ۴۲۹. ۴۳۰. ۴۳۱. ۴۳۲. ۴۳۳. ۴۳۴. ۴۳۵. ۴۳۶. ۴۳۷. ۴۳۸. ۴۳۹. ۴۴۰. ۴۴۱. ۴۴۲. ۴۴۳. ۴۴۴. ۴۴۵. ۴۴۶. ۴۴۷. ۴۴۸. ۴۴۹. ۴۵۰. ۴۵۱. ۴۵۲. ۴۵۳. ۴۵۴. ۴۵۵. ۴۵۶. ۴۵۷. ۴۵۸. ۴۵۹. ۴۶۰. ۴۶۱. ۴۶۲. ۴۶۳. ۴۶۴. ۴۶۵. ۴۶۶. ۴۶۷. ۴۶۸. ۴۶۹. ۴۷۰. ۴۷۱. ۴۷۲. ۴۷۳. ۴۷۴. ۴۷۵. ۴۷۶. ۴۷۷. ۴۷۸. ۴۷۹. ۴۸۰. ۴۸۱. ۴۸۲. ۴۸۳. ۴۸۴. ۴۸۵. ۴۸۶. ۴۸۷. ۴۸۸. ۴۸۹. ۴۹۰. ۴۹۱. ۴۹۲. ۴۹۳. ۴۹۴. ۴۹۵. ۴۹۶. ۴۹۷. ۴۹۸. ۴۹۹. ۵۰۰. ۵۰۱. ۵۰۲. ۵۰۳. ۵۰۴. ۵۰۵. ۵۰۶. ۵۰۷. ۵۰۸. ۵۰۹. ۵۱۰. ۵۱۱. ۵۱۲. ۵۱۳. ۵۱۴. ۵۱۵. ۵۱۶. ۵۱۷. ۵۱۸. ۵۱۹. ۵۲۰. ۵۲۱. ۵۲۲. ۵۲۳. ۵۲۴. ۵۲۵. ۵۲۶. ۵۲۷. ۵۲۸. ۵۲۹. ۵۳۰. ۵۳۱. ۵۳۲. ۵۳۳. ۵۳۴. ۵۳۵. ۵۳۶. ۵۳۷. ۵۳۸. ۵۳۹. ۵۴۰. ۵۴۱. ۵۴۲. ۵۴۳. ۵۴۴. ۵۴۵. ۵۴۶. ۵۴۷. ۵۴۸. ۵۴۹. ۵۵۰. ۵۵۱. ۵۵۲. ۵۵۳. ۵۵۴. ۵۵۵. ۵۵۶. ۵۵۷. ۵۵۸. ۵۵۹. ۵۶۰. ۵۶۱. ۵۶۲. ۵۶۳. ۵۶۴. ۵۶۵. ۵۶۶. ۵۶۷. ۵۶۸. ۵۶۹. ۵۷۰. ۵۷۱. ۵۷۲. ۵۷۳. ۵۷۴. ۵۷۵. ۵۷۶. ۵۷۷. ۵۷۸. ۵۷۹. ۵۸۰. ۵۸۱. ۵۸۲. ۵۸۳. ۵۸۴. ۵۸۵. ۵۸۶. ۵۸۷. ۵۸۸. ۵۸۹. ۵۹۰. ۵۹۱. ۵۹۲. ۵۹۳. ۵۹۴. ۵۹۵. ۵۹۶. ۵۹۷. ۵۹۸. ۵۹۹. ۶۰۰. ۶۰۱. ۶۰۲. ۶۰۳. ۶۰۴. ۶۰۵. ۶۰۶. ۶۰۷. ۶۰۸. ۶۰۹. ۶۱۰. ۶۱۱. ۶۱۲. ۶۱۳. ۶۱۴. ۶۱۵. ۶۱۶. ۶۱۷. ۶۱۸. ۶۱۹. ۶۲۰. ۶۲۱. ۶۲۲. ۶۲۳. ۶۲۴. ۶۲۵. ۶۲۶. ۶۲۷. ۶۲۸. ۶۲۹. ۶۳۰. ۶۳۱. ۶۳۲. ۶۳۳. ۶۳۴. ۶۳۵. ۶۳۶. ۶۳۷. ۶۳۸. ۶۳۹. ۶۴۰. ۶۴۱. ۶۴۲. ۶۴۳. ۶۴۴. ۶۴۵. ۶۴۶. ۶۴۷. ۶۴۸. ۶۴۹. ۶۵۰. ۶۵۱. ۶۵۲. ۶۵۳. ۶۵۴. ۶۵۵. ۶۵۶. ۶۵۷. ۶۵۸. ۶۵۹. ۶۶۰. ۶۶۱. ۶۶۲. ۶۶۳. ۶۶۴. ۶۶۵. ۶۶۶. ۶۶۷. ۶۶۸. ۶۶۹. ۶۷۰. ۶۷۱. ۶۷۲. ۶۷۳. ۶۷۴. ۶۷۵. ۶۷۶. ۶۷۷. ۶۷۸. ۶۷۹. ۶۸۰. ۶۸۱. ۶۸۲. ۶۸۳. ۶۸۴. ۶۸۵. ۶۸۶. ۶۸۷. ۶۸۸. ۶۸۹. ۶۹۰. ۶۹۱. ۶۹۲. ۶۹۳. ۶۹۴. ۶۹۵. ۶۹۶. ۶۹۷. ۶۹۸. ۶۹۹. ۷۰۰. ۷۰۱. ۷۰۲. ۷۰۳. ۷۰۴. ۷۰۵. ۷۰۶. ۷۰۷. ۷۰۸. ۷۰۹. ۷۱۰. ۷۱۱. ۷۱۲. ۷۱۳. ۷۱۴. ۷۱۵. ۷۱۶. ۷۱۷. ۷۱۸. ۷۱۹. ۷۲۰. ۷۲۱. ۷۲۲. ۷۲۳. ۷۲۴. ۷۲۵. ۷۲۶. ۷۲۷. ۷۲۸. ۷۲۹. ۷۳۰. ۷۳۱. ۷۳۲. ۷۳۳. ۷۳۴. ۷۳۵. ۷۳۶. ۷۳۷. ۷۳۸. ۷۳۹. ۷۴۰. ۷۴۱. ۷۴۲. ۷۴۳. ۷۴۴. ۷۴۵. ۷۴۶. ۷۴۷. ۷۴۸. ۷۴۹. ۷۵۰. ۷۵۱. ۷۵۲. ۷۵۳. ۷۵۴. ۷۵۵. ۷۵۶. ۷۵۷. ۷۵۸. ۷۵۹. ۷۶۰. ۷۶۱. ۷۶۲. ۷۶۳. ۷۶۴. ۷۶۵. ۷۶۶. ۷۶۷. ۷۶۸. ۷۶۹. ۷۷۰. ۷۷۱. ۷۷۲. ۷۷۳. ۷۷۴. ۷۷۵. ۷۷۶. ۷۷۷. ۷۷۸. ۷۷۹. ۷۸۰. ۷۸۱. ۷۸۲. ۷۸۳. ۷۸۴. ۷۸۵. ۷۸۶. ۷۸۷. ۷۸۸. ۷۸۹. ۷۹۰. ۷۹۱. ۷۹۲. ۷۹۳. ۷۹۴. ۷۹۵. ۷۹۶. ۷۹۷. ۷۹۸. ۷۹۹. ۸۰۰. ۸۰۱. ۸۰۲. ۸۰۳. ۸۰۴. ۸۰۵. ۸۰۶. ۸۰۷. ۸۰۸. ۸۰۹. ۸۱۰. ۸۱۱. ۸۱۲. ۸۱۳. ۸۱۴. ۸۱۵. ۸۱۶. ۸۱۷. ۸۱۸. ۸۱۹. ۸۲۰. ۸۲۱. ۸۲۲. ۸۲۳. ۸۲۴. ۸۲۵. ۸۲۶. ۸۲۷. ۸۲۸. ۸۲۹. ۸۳۰. ۸۳۱. ۸۳۲. ۸۳۳. ۸۳۴. ۸۳۵. ۸۳۶. ۸۳۷. ۸۳۸. ۸۳۹. ۸۴۰. ۸۴۱. ۸۴۲. ۸۴۳. ۸۴۴. ۸۴۵. ۸۴۶. ۸۴۷. ۸۴۸. ۸۴۹. ۸۵۰. ۸۵۱. ۸۵۲. ۸۵۳. ۸۵۴. ۸۵۵. ۸۵۶. ۸۵۷. ۸۵۸. ۸۵۹. ۸۶۰. ۸۶۱. ۸۶۲. ۸۶۳. ۸۶۴. ۸۶۵. ۸۶۶. ۸۶۷. ۸۶۸. ۸۶۹. ۸۷۰. ۸۷۱. ۸۷۲. ۸۷۳. ۸۷۴. ۸۷۵. ۸۷۶. ۸۷۷. ۸۷۸. ۸۷۹. ۸۸۰. ۸۸۱. ۸۸۲. ۸۸۳. ۸۸۴. ۸۸۵. ۸۸۶. ۸۸۷. ۸۸۸. ۸۸۹. ۸۹۰. ۸۹۱. ۸۹۲. ۸۹۳. ۸۹۴. ۸۹۵. ۸۹۶. ۸۹۷. ۸۹۸. ۸۹۹. ۹۰۰. ۹۰۱. ۹۰۲. ۹۰۳. ۹۰۴. ۹۰۵. ۹۰۶. ۹۰۷. ۹۰۸. ۹۰۹. ۹۱۰. ۹۱۱. ۹۱۲. ۹۱۳. ۹۱۴. ۹۱۵. ۹۱۶. ۹۱۷. ۹۱۸. ۹۱۹. ۹۲۰. ۹۲۱. ۹۲۲. ۹۲۳. ۹۲۴. ۹۲۵. ۹۲۶. ۹۲۷. ۹۲۸. ۹۲۹. ۹۳۰. ۹۳۱. ۹۳۲. ۹۳۳. ۹۳۴. ۹۳۵. ۹۳۶. ۹۳۷. ۹۳۸. ۹۳۹. ۹۴۰. ۹۴۱. ۹۴۲. ۹۴۳. ۹۴۴. ۹۴۵. ۹۴۶. ۹۴۷. ۹۴۸. ۹۴۹. ۹۵۰. ۹۵۱. ۹۵۲. ۹۵۳. ۹۵۴. ۹۵۵. ۹۵۶. ۹۵۷. ۹۵۸. ۹۵۹. ۹۶۰. ۹۶۱. ۹۶۲. ۹۶۳. ۹۶۴. ۹۶۵. ۹۶۶. ۹۶۷. ۹۶۸. ۹۶۹. ۹۷۰. ۹۷۱. ۹۷۲. ۹۷۳. ۹۷۴. ۹۷۵. ۹۷۶. ۹۷۷. ۹۷۸. ۹۷۹. ۹۸۰. ۹۸۱. ۹۸۲. ۹۸۳. ۹۸۴. ۹۸۵. ۹۸۶. ۹۸۷. ۹۸۸. ۹۸۹. ۹۹۰. ۹۹۱. ۹۹۲. ۹۹۳. ۹۹۴. ۹۹۵. ۹۹۶. ۹۹۷. ۹۹۸. ۹۹۹. ۱۰۰۰. ۱۰۰۱. ۱۰۰۲. ۱۰۰۳. ۱۰۰۴. ۱۰۰۵. ۱۰۰۶. ۱۰۰۷. ۱۰۰۸. ۱۰۰۹. ۱۰۱۰. ۱۰۱۱. ۱۰۱۲. ۱۰۱۳. ۱۰۱۴. ۱۰۱۵. ۱۰۱۶. ۱۰۱۷. ۱۰۱۸. ۱۰۱۹. ۱۰۲۰. ۱۰۲۱. ۱۰۲۲. ۱۰۲۳. ۱۰۲۴. ۱۰۲۵. ۱۰۲۶. ۱۰۲۷. ۱۰۲۸. ۱۰۲۹. ۱۰۳۰. ۱۰۳۱. ۱۰۳۲. ۱۰۳۳. ۱۰۳۴. ۱۰۳۵. ۱۰۳۶. ۱۰۳۷. ۱۰۳۸. ۱۰۳۹. ۱۰۴۰. ۱۰۴۱. ۱۰۴۲. ۱۰۴۳. ۱۰۴۴. ۱۰۴۵. ۱۰۴۶. ۱۰۴۷. ۱۰۴۸. ۱۰۴۹. ۱۰۵۰. ۱۰۵۱. ۱۰۵۲. ۱۰۵۳. ۱۰۵۴. ۱۰۵۵. ۱۰۵۶. ۱۰۵۷. ۱۰۵۸. ۱۰۵۹. ۱۰۶۰. ۱۰۶۱. ۱۰۶۲. ۱۰۶۳. ۱۰۶۴. ۱۰۶۵. ۱۰۶۶. ۱۰۶۷. ۱۰۶۸. ۱۰۶۹. ۱۰۷۰. ۱۰۷۱. ۱۰۷۲. ۱۰۷۳. ۱۰۷۴. ۱۰۷۵. ۱۰۷۶. ۱۰۷۷. ۱۰۷۸. ۱۰۷۹. ۱۰۸۰. ۱۰۸۱. ۱۰۸۲. ۱۰۸۳. ۱۰۸۴. ۱۰۸۵. ۱۰۸۶. ۱۰۸۷. ۱۰۸۸. ۱۰۸۹. ۱۰۹۰. ۱۰۹۱. ۱۰۹۲. ۱۰۹۳. ۱۰۹۴. ۱۰۹۵. ۱۰۹۶. ۱۰۹۷. ۱۰۹۸. ۱۰۹۹. ۱۱۰۰. ۱۱۰۱. ۱۱۰۲. ۱۱۰۳. ۱۱۰۴. ۱۱۰۵. ۱۱۰۶. ۱۱۰۷. ۱۱۰۸. ۱۱۰۹. ۱۱۱۰. ۱۱۱۱. ۱۱۱۲. ۱۱۱۳. ۱۱۱۴. ۱۱۱۵. ۱۱۱۶. ۱۱۱۷. ۱۱۱۸. ۱۱۱۹. ۱۱۲۰. ۱۱۲۱. ۱۱۲۲. ۱۱۲۳. ۱۱۲۴. ۱۱۲۵. ۱۱۲۶. ۱۱۲۷. ۱۱۲۸. ۱۱۲۹. ۱۱۳۰. ۱۱۳۱. ۱۱۳۲. ۱۱۳۳. ۱۱۳۴. ۱۱۳۵. ۱۱۳۶. ۱۱۳۷. ۱۱۳۸. ۱۱۳۹. ۱۱۴۰. ۱۱۴۱. ۱۱۴۲. ۱۱۴۳. ۱۱۴۴. ۱۱۴۵. ۱۱۴۶. ۱۱۴۷. ۱۱۴۸. ۱۱۴۹. ۱۱۵۰. ۱۱۵۱. ۱۱۵۲. ۱۱۵۳. ۱۱۵۴. ۱۱۵۵. ۱۱۵۶. ۱۱۵۷. ۱۱۵۸. ۱۱۵۹. ۱۱۶۰. ۱۱۶۱. ۱۱۶۲. ۱۱۶۳. ۱۱۶۴. ۱۱۶۵. ۱۱۶۶. ۱۱۶۷. ۱۱۶۸. ۱۱۶۹. ۱۱۷۰. ۱۱۷۱. ۱۱۷۲. ۱۱۷۳. ۱۱۷۴. ۱۱۷۵. ۱۱۷۶. ۱۱۷۷. ۱۱۷۸. ۱۱۷۹. ۱۱۸۰. ۱۱۸۱. ۱۱۸۲. ۱۱۸۳. ۱۱۸۴. ۱۱۸۵. ۱۱۸۶. ۱۱۸۷. ۱۱۸۸. ۱۱۸۹. ۱۱۹۰. ۱۱۹۱. ۱۱۹۲. ۱۱۹۳. ۱۱۹۴. ۱۱۹۵. ۱۱۹۶. ۱۱۹۷. ۱۱۹۸. ۱۱۹۹. ۱۲۰۰. ۱۲۰۱. ۱۲۰۲. ۱۲۰۳. ۱۲۰۴. ۱۲۰۵. ۱۲۰۶. ۱۲۰۷. ۱۲۰۸. ۱۲۰۹. ۱۲۱۰. ۱۲۱۱. ۱۲۱۲. ۱۲۱۳. ۱۲۱۴. ۱۲۱۵. ۱۲۱۶. ۱۲۱۷. ۱۲۱۸. ۱۲۱۹. ۱۲۲۰. ۱۲۲۱. ۱۲۲۲. ۱۲۲۳.

به نرخی فروشد^۱ که او را هواست
به هر کارداری^۳ و خودکانهایی
که ابارها در گشایند^۵ باز
۲۵ کسی مگر^۹ بمیرد^{۱۰} به^{۱۱} نایافتن^{۱۲}
بریزم ز تن^{۱۵} خون اباردارا!

که از خوردنی جانور بی‌نواست^۲
فرستاد تازان یکی^۴ نامه‌یی
به گیتی^۶ بر^۷ آن کس که هستش^۸ نیاز
ز برنا و از پیرمرد^{۱۳} و زنان^{۱۴}،
کجا کار یزدان گرفته‌ست خوار^{۱۶}!

بفرمود تا خانه بگذاشتند
همی باآسمان اندرآمد خروش
ز کوه و بیابان و از دشت و غار^{۲۰}

به دشت آمد و^{۱۷} دست^{۱۸} برداشتند
ز یس مویه و درد و زاری^{۱۹} و جوش!
ز یزدان همی‌خواستی^{۲۱} زینهار!

۳۰ برین^{۲۲} گونه تا هفت سال از جهان
به هشتم بیامد^{۲۵} مه فؤز دین^{۲۶}
همی دز بارید^{۲۷} بر^{۲۸} خاکی خشک!

ندیدند سبزی^{۲۳} کهان و مهان^{۲۴}!
برآمد یکی ابر^{۲۵} باآفرین!
همی‌آمد از بوستان^{۲۹} بوی مشک

۱- که فروشد ۲- بی بهاست؛ (بی بهاست؟) متن = سیزده دستنویس دیگر: بنداری (۱۷-۲۲)؛ فأسقط الملك خراج الأرض. و
أرباطلاق نفقات الرعية من أهرانه الخاصة في جميع الممالک ۳- (و: نامداری) ۴- بی ۲ (نیز ل: ۲، و: ۱)؛ چنین ل: ۲- سالارشان؛ متن =
ل: ۱ (ن: ۱)؛ بی: ۱ (ب: ۱)؛ بی این بیت و بیت سپین را ندارد هل: برگشایند؛ س: ۲ (نیز ل: ۲، و: ۱)؛ را گشایند؛ ق: ۲؛ در گشایند؛ متن =
س: ۱؛ ک: ۱ (نیز ل: ۱، و: ۱)؛ بی: ۱ (ب: ۱)؛ ع: ۱ (و: ۲)؛ ل: ۲ (ن: ۲)؛ هر: ۱؛ که بیخشی هر ۸- (ب: دارد) ۹- س: ۱؛ ق: ۱ (نیز ل: ۱، و: ۱)؛ بی: ۱؛
کسی کوی س: ۲ (نیز ل: ۱، و: ۱)؛ اگر کس: ۱ (ل: ۲؛ که گر کس)؛ متن = ل: ۱ (نیز ب: ۱)؛ ل: ۱۰- همی مرد ۱۱- (ل: ۱، و: ۱)؛ بی: ۱۲- ل: ۱؛ از قحط نان: ل: ۲؛
خود از بهر نان: متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۳- س: ۲؛ ز پیرمرد: س: ۱ (نیز ل: ۱)؛ از (ق: ۲)؛ پیر و مرد: ۱ (نیز ق: ۲)؛ پیر و ز مرد: ل: ۲؛
زیر و ز برنا و خرد: (ب: ز برنا و پیر و ز طفل)؛ متن = (ن: ۱، و: ۱)؛ بی: ۱ (ل: ۱)؛ جوان: (ل: ۱)؛ در ل: ۱ این بیت با بیت سپین پس و پیش شده
است ۱۵- (ل: ۱)؛ بی: ۱۶- (ل: ۲)؛ ز یزدان همی‌خواستند زینهار = ۲۹ (ب: ۱)؛ ق: ۲ پس از این بیت افزوده است:

میانش بیزم به شمشیر نیز

برانگیزم از جان او رستخیز

بنداری (۲۳-۲۶)؛ ویت الکتب فی الأطراف یذکر فیها انه إن رفع الیه أن أحلامات من الجوع فی مدینة أو ضیعة خرب تلک المدینة و
الضیعة. و عاقب أهلها أشد العقوبة حتی یقوم الفتن بکفالة الفقیر فیحیش المقلون فی کفالة المشرین ۱۷- س: آمدن؛ ق: ۱؛ س: ۲ (نیز ل: ۱)؛
ب: و: ۱)؛ آمدند؛ ح: آمده؛ ل: ۲ (ن: ۲)؛ آمدند و: ۱ (ب: اندرون)؛ متن = ل: ۲ (نیز ل: ۲)؛ بی: بیهای ۲۷- ۲۹؛ ندارد ۱۸- (ل: ۲؛ دشت) (ل: ۱)؛
س: ۲ (نیز ل: ۱)؛ ل: ۱ (ب: ۱)؛ زاری و درد (م: درد)؛ (ق: ۲؛ گریه و زاری و درد)؛ متن = ل: ۱؛ س: ۲۰- س: ۱؛ ک: ۱ (نیز ل: ۱)؛ بی: ۲؛
ل: ۱ (ب: ۱)؛ ز هامون و از (ق: ۱)؛ ز (دشت و غار)؛ س: ۲ (نیز ق: ۲)؛ ز هامون ز دشت و ز غار؛ متن = ل: ۱ (نیز و: ۱)؛ دشت؛ ۳۱- س: ۱؛ ک: ۱؛
س: ۲ (نیز ل: ۱)؛ ل: ۱ (ب: ۱)؛ خوراستند؛ متن = ل: ۱؛ ق: ۲- س: ۲ (نیز ل: ۱)؛ بدین؛ (ل: ۲؛ بر آن)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۳- س: ۲ (نیز ل: ۱)؛
سبزی (م: سبزی) ۳۴- (ب: ۱)؛ ندیدند چیز (بی: جز (ل: ۱)) آشکار و نهان؛ (ب: ۱)؛ پس از این بیت افزوده است:

چنان خشک شد روی گیتی ز منم

که با نان برابر کشیدند مردم

بنداری (۲۷-۳۰)؛ فتصادت المجاعة سبع سنین فأمر فیروز بنخروج الناس للإستسقاء فخرجوا و ابتهلوا الی الله تعالی. و ضجرو الیه
بالکامه و رفعوا أیدیهم بالدعاء ۳۵- س: (نیز ل: ۲، و: ۱)؛ بی: ۱؛ چو آمد ۲۶- (بی: ل: ۲؛ فرودین) ۲۷- (ق: ۲)؛ بی: ۱؛ بیارید ۲۸- (ل: ۱)؛
۲۹- س: بوی شان؛ س: ۲ (نیز ل: ۱)؛ و: ۱ (ب: ۱)؛ آسمان؛ متن = ل: ۱ (نیز ل: ۱)؛ ق: ۲ (نیز ل: ۱)؛ بی: ۱ (ق: ۲)

شده لاله در چنگی گلین^۱ قلعج
 زمانه بربست^۵ از بد بدنگمان
 ۳۵ چو بیروز از آن^۸ روز^۹ تنگی بربست
 یکی شارستان^{۱۱} کرد، و بیروزام^{۱۲}
 [جهاندار]^{۱۵} گوینده^{۱۶} گفت آن روی^{۱۷}
 دگر کرد^{۱۹} «بازان» بیروزه نام
 که اکنونش خوانی همی^{۲۲} اردبیل^{۲۵}

همی تافت^۲ از جرخ^۳ قوس و قزح^۴
 به هر جای بر رز نهاده^۶ کمان^۷
 به^{۱۰} آرام بر تخت شاهی نشست،
 بفرمود کور^{۱۳} را نهادند نام^{۱۴}
 که آرام شاهان فرخ بی^{۱۸} است
 خنیده^{۲۱} به هر جای^{۲۲} آرام و کام^{۲۳}
 که قیصر^{۲۶} بدو داد^{۲۷} از داد^{۲۸} میل

۴۰ چن این^{۲۹} بومها یکسر آباد کرد،
 درم داد^{۳۱} تا^{۳۲} لشکر نامدار

دلی مردم پرخورد^{۳۰} شاد کرد،
 سوی جنگ جستن^{۳۳} برآراست کار

۱-د: بلبل، ل، س، ی، نیزی و (۱، ۲): شده زاله (ولاله) بز (ق: بر)، چنگ و (ا: چنگ) کل (ق: مل) بر (مکلین)؛ س (نیز) ن: شده زاله بر خنده گلین (ن: خندگل پر)؛ ل (نیز و ن: ی): شده زاله بر کل چو مل (و: لاله کل) در: ب، بد، بر از زاله در (ب: شده ماه بر) چنگ گلین: ق: همی نیلت هاله ز لاله (ک: متن) - ک (پس از تصحیح بلبل به گلین: نیز - ب، ب): بشارت: و رفعت اقداحها الشقائق ۲-ل: یافت (مناقت) ۳-ل: ق: عدا ابر: بشارت: من الجز ۴-س: قوس الفرح: در ک این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است ۵-ل: یلمت (میرست) - غن: برزه نشان: س (نیز ل، و، آ، ب): نهان (ل: بنگه (ا)) کرد بهرام گردون: متن = ل، س، ع، ل (نیز ن: ق، آ، ی، ب، ن) ۷-ل: (ن: نهان (مکمان))؛ بشارت (۳۱-۳۳): فلما دخل فصل التیروز من السنة الثامنة اغلظهم الله بغیوث آحیت العباد و البلاد. فأخضب ترنهم، و اتصلت من الساء امدادهم، و طلعت الأنوار و الأزهار، و أعشبت الحدائق، و رفعت اقداحها الشقائق، و تفرجت للیباع من الأرض، و لمعت قوس فرخ من الجز ۸-ل: زان ۹- (ا: روی) ۱۰-ل: بر ۱۱-ل: (نیز ل، آ، ب، ب): شارسان؛ (ن: ن: آ: شهرستان)؛ متن = ل، س، ع، س (نیز و آ، ب، ن) ۱۲-ل: ع: (نیز ل، ی، ب، ب): نام: (ق: ی، آ، ک: م: ل: یل روز کام (ا))؛ متن = ل، آ، س (نیز و) ۱۳- (و: کان) ۱۴- (ل: نام: ب: همه جای شادی و آرام و کام)؛ ل از ۱۳۶ و ۱۳۸ یک بیت ساخته و ۱۳۶-۱۳۸ را انداخته است ۱۵- (ق: جهانزین) ۱۶-ل: فرخنده ۱۷-س: جهان راهمه نیکویی آرزوست ۱۸-س: یلدو: ل: فرخنده بی (وزن درست نیست)؛ ل، س، ع، ن، ی، آ، ب، ن: آ، ی، ن: بیت و انقلوند ۱۹-س: شهر: (ب: گفت) ۲۰-ق: ایوان: ل: بارار: (ق: یادانک) ۲۱-ل، س: آ: چنیده: ل: آ: چنیده (ا)؛ متن = ی، ع، ک (نیز ل، ی، آ، ب، ن: آ، ب) ۲۲-ل: جایش: س: آ: جایش ۲۳- (ب: همه جای شادی و آرام و کام: ب: بفرمود کور را نهادند کام = ۲۴-ق: در ب این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ ل، آ، و، آ، این بیت را ندارند ۲۴-س (نیز و آ): که اکنون همی خوانیش: س (نیز ل، آ، و، آ): که امروز خوانی همی؛ (ل: همی خوانی امروز چون)؛ متن = ل، ب، ج، ل (نیز ل، ب، ن: آ) ۲۵-ک: (نیز ل، ی، ب، ق، آ، ب، و، ن: آ: اردبیل؛ متن = ل، س، ل، س، آ (نیز ل، ل، آ، ب) ۲۶-س: هر کس؛ آ (نیز ل، آ، و، آ): گردون: متن = ل، ک، ل (نیز ل، آ، ب، ن: آ) ۲۷-س: (نیز ل، ی، ن: آ: یلدو (ل: برو) خارو: متن = ل (نیز آ) ۲۸- (ق: روم: ی: آزاد (ا: داد)؛ ق: ب: این بیت را ندارند؛ بشارت (۳۱-۳۲): و لما خلس فیروز من خیق تلك الأومة الشدیده أمر قینراله مدینة و سماها فیروز و هی التي نسجها اوردبیل (۲)، و بنی مدینة أخرى و سماها باذان فیروز و هی مدینة عند الروی (۲) ۲۹-ل، ق، س: آ (نیز ل، ل، آ، و، آ): چو این: س، ل، آ (نیز ب: چو آ: متن = ک: چن ۳۰-ل: مرد بخرد دیغان؛ (ق: مرد و ز رابه خرد) ۳۱- (و: داد) ۳۲-ل، س، ل (نیز ل، و، آ): نا(بقظه نداد)؛ (ق: (نیز ل، آ): با متن = ع، ل، آ، س (نیز ل، ی، آ، ب، ب) ۳۳-س: س: آ (نیز ل، ل، آ، و، آ): رزم دشمن (س: ل: ترکان)؛ متن = ل، ن، آ از ۱۴۱ و ۱۴۶ یک بیت ساخته و ۱۴۱ و ۱۴۶ را انداخته است؛ بشارت (۴۰-۴۱): فلما فرغ من ذلك جمع العساكر و برق علیهم الأموال و الذخائر، و تجهز لقتل ملک الترك المسمی خوش نواز

بگردی، نحوانمت خسرو نژاد^۶
 گزیده جهاندار و^۷ پاکان تو^۸
 نشان بزرگی^۹ به خاک افگنی!
 به ناکام^{۱۱} بردن^{۱۲} به شمشیر دستا
 بسی هدیه با نامه^{۱۶} همراه کرد
 همی رفت با نامه‌ی خوشنواز

برآشفت از آن^{۲۰} نامور پیشگاه
 به نزدیک آن مرد بی‌مایه^{۲۲} شو^{۲۳}
 شما را فرستاد^{۲۶} بهرام چک^{۲۷}
 بلندی و پستی و هامون تراست
 سرافراز گردان^{۳۰} گردنکشان^{۳۰}
 که باشد^{۳۳} به روی زمین^{۳۳} بر دراز^{۳۵}

شنیده سخن‌ها^{۳۶} همه یاد کرد

چنین گفت کر عهد^۱ شاهان داد^۲
 نه^۴ این بود عهد^۵ نیاگان تو^۶
 ۶۵ چو پیمان آزادگان^۸ بشکنی
 مرا با تو^{۱۰} پیمان ببايد شکست
 به نامه^{۱۳} ز^{۱۴} هر نیکش^{۱۵} آگاه کرد
 سواری^{۱۷} سراننده^{۱۸} و سرفراز

چن^{۱۹} آن نامه برخواند پیروز شاه
 ۷۰ فرستاده را گفت برخیز^{۷۱} و زوا
 بگویش که^{۷۲} تا پیش رود بزرگ^{۷۵}
 کنون تا لب رود جیحون تراست
 من اینک^{۷۸} بیارم سپاهی^{۷۹} گران
 نمانم مگر^{۸۱} سایه^{۸۲} خوشنواز

۷۵ فرستاده آمد به کردار گردا

۱- (ق: ۱) راه: ۳-ق: شامشهان ۳-ق: به کشتن نبودست رسم مهان ۴-ق: که ۵-ق: کس، س: ۲ (نیز: ن-ب): رسم: متن = ل-ل
 عس: ۲ (نیز: ل-ا، و: ۱) ما: ۷-ب، ق: (نیز: ل، و: ۱): جهاندار: ک: گزین و جهاندار: متن = ل-ل، س: ۳ (نیز: ن، ق: ۲، ب: ۱، ا، ب): ۸-س: ۲
 (نیز: و: ۱): آزادگی ۹-س: (ق: ۲، ب: ۱، ا، ب): بزرگان ۱۰-س: عهد و ۱۱-ل، ق: ک، ل: ۲ (نیز: ق: ۲، ب: ۱، ن: ۲): ناچار: (ن: بیچاره (۱))، متن = س،
 س: ۲ (نیز: ل، ا، و: ۱) ۱۲-ا: (به نام بزرگان) ۱۳-ل: زمانه: ق: بیاید: متن = سیزده دستویس دیگر ۱۴-ک، ل: آ: ۱۵-س: س: ۲ (نیز
 ل-ب): کارش: متن = ل-ا ۱۶-ب: (نامه با هدیه) ۱۷-ق: (نیز: ل، ک، ا): سوار ۱۸-ب، ق: س: ۲ (نیز: ل-ب، ا، ب): سراننده: متن = ل-ک، ل: ۲ (نیز
 ن، ق: ۱، و: ۱)، بنیادی (۶۸۵۹): فلما انتهى الخبر بذلك الى خوش نواز بن الخاقان أرسل اليه يقول: إن جدك بهرام كان أفخم منك أمراو
 أعظم قدرا، ولم يكن في ملوك إيران مثله في الروعة والجلالة والشهامة والصرامة. و قد رضی بهذه القسمة العادلة بين المملكتين، و
 هذا عهدہ معنا. و الأولى بك ألا تغير قاعدة أسسها هو من قبلك، و لا تستمر على غلوائك و جهلك، و لا تستبد في ذلك برأیک. فانك
 انما عملت ذلك اضطررت إلى جر العساكر لقتالك و النشم للقتاك. فأعذر و أنذر ۱۹-ل-س: ۲ (نیز: ن-ب): چو: متن تصحیح قیسی است
 ۲۰-ل: زان: ۲۱-س: (نیز: ب): برگرد ۲۲-ل: دیوانه ۲۳-س: ۲ (رو: یساوند نندارد) ۲۴-ا: (که >): ق: بگویش که ۲۵-س: ل، س: ۲ (نیز
 ل-ل، و: ۱، ن: ۱): بزرگ: (ب: پرود بزرگ (۱))، ن: (این رود تک: متن = ق، ک: (نیز: ب)) ۲۶-س: ۲ (نیز: ل، و: ۱، ا، ب): نهادست: س: نهادست
 متن = ل، ق: ک، ل: ۲ (نیز: ن، ق: ۲، ب: ۱، ن: ۲): ۲۷-س: ل، س: ۲ (نیز: ن-ب، و: ۱، ا، ب): شاه سترگ: (بید شاه بزرگ): متن = ل، ق: ک: (نیز: ب)
 ۲۸-س: اکنون: (ق: هم اکنون) ۲۹-س: ل: ۲ (نیز: ن، ن: ۲): سپاهی بیارم ۳۰-س: ق، ک، س: ۲ (نیز: ن-ب، ا، ب): سرافراز (ن: سرافراز و)
 گردان و جنگاوران (ک: چوشن و روان)، متن = ل، ل: ۲ (نیز: ا) ۳۱-س: س: ۲ (نیز: ل، و: ۱، ا، ب): چنین: (ب: چنان) ۳۲-ق: (سایه بر: ب: مایه)
 ۳۳-س: (نیز: ل): ماند ۳۴-ق: (ز: م) ۳۵-ق: (ن: ۲): ازین کار مه را دل اندر گماز: حد از آن شاه گردنکش سرافراز -
 ۷۶ب): متن = ده دستویس دیگر: ک: از ۷۵ و ۷۶ب یک بیت ساخته و ۷۴ب-۷۶ا را انداخته است: ق: این بیت را نندارد: بنیادی
 (۷۴، ۶۹): فاذا غاب پیروز و امشاط لما سمع من رسالته، و قال: إن بهرام كان يتتبع أمرة الی واتی برک، و أن لا أرضی إلا بالاسیلا الی
 ذلك الحد ۳۶-ل: شهنشه: ک، ن: ۲ این بیت را نندارد

از آن شاه گردنکش و^۲ دیرساز^۳
 سپاه پراگنده را برنشانند
 همان عهد را^۴ بر سر نیزه کرد
 که^۵ جیحون میانجیست ما را^۶ به راه
 ز لشکر گزین کرد با آب روی
 به چربی^۷ سخن گوی و پاسخ شنو
 بلند اختر و رهنمای^۸ ترا
 بیارم^۹ چو خورشید^{۱۰} تابان به راه
 به منشور^{۱۱} آن دادگر بنگرد!
 همان^{۱۲} نام تو شاه بی دین بود^{۱۳}!
 نه اندر جهان مردم^{۱۴} زبردست:
 بیچند^{۱۵} سر^{۱۶} از عهد شاهنشهان
 کسی نیز نهاد بر سر کلام
 که او را گوا خواستن^{۱۷} نارواست^{۱۸}!
 چنین با سپه کردن^{۱۹} آهنگی من
 نیای مگر زاختر^{۲۰} نیک^{۲۱} بر^{۲۲}!

همی گفت یگچند^۱ با خوشنواز
 چو گفتار بشنید و نامه بخواند
 بیورد لشکر به دشت نبرد
 که بستد نیایش^۲ ز بهرام شاه
 ۸۰ یگی مرد پینادل و^۳ چرب گوی^۴
 بدو گفت نزدیک پیروز زو^۵
 بگوش که عهد^۶ نیای ترا
 همی بر سر نیزه پیش سپاه
 بدان تا هر آن کسی که دارد خرد
 ۸۵ مرا^۷ آفرین، بر تو نفرین بود^۸!
 نه یزدان پسندد^۹، نه یزدان پرست^{۱۰}
 که^{۱۱} بیداد جوید کسی در^{۱۲} جهان
 به داد و به مردی^{۱۳} چو بهرام شاه
 برین بر جهاندار یزدان^{۱۴} گواست
 ۹۰ که بیداد جوین همی چنگی من
 نیاشی تو زین جنگ^{۱۵} پیروزگر

۱-ق: (بسیار) ۲-من: گردنکش ۳-ق: تندناز (ق): (ب: سرفراز؛ ق: از آن شاه و آن لشکر سرفرا); ل: گزین کار ما را دل اندر
 گنار ۴-متن: دل، س، م، ی، آ، ن، ی، ل، آ، و، ب، این بیت را ندارند؛ بقاری (۷۶-۷۵): فعاد الرسول و بلغ الی ابن خاقان جواب
 پیروز ۵-ق: (او) هـ: همانکه ۶-متن: چو ۷-ق: (آ، ی، ب: یا او)؛ بقاری (۷۹-۷۷): فجمع العساكر و تجهز لقتاله، و أخرج عهد
 بهرام للخاقان الأكبر علی أن یكون جیحون فاصلا بین المملکتین، فشدّه علی رأس رمح و قدّمه أمام عسکره ۸-س، ق، ل، ق، س، ق، (نیز) (نیز
 ی، ی، ب: پینادل؛ م: ساده؛ ل: متن: دل (نیز ق) ۹-س، آ (نیز ل، ل، آ): خوب گوی (ب: راه جوی)؛ متن: دل، ق، ک، ل، آ (نیز ن، ق، آ،
 ی، ی، ن، آ) ۱۰-ق: (و، شو) ۱۱-ل: (نیز ق، آ، ی): خوبی ۱۲-ی: (ی: عهدی) ۱۳-س، آ (نیز ل، و، آ، ب: پاک‌روی)؛ ل: بلند اختر
 پاک‌روی؛ متن: دل، ق، ک، ل، آ (نیز ن، ی، آ، ی، ن، آ) ۱۴-ل: (نیزام) (ل) ۱۵-م: خورشید ۱۶-ل: (نیشور و) (ل) ۱۷-س (نیز ب: بر او؛ ن،
 ل، و، و)؛ متن: بیازده دستنویس دیگر ۱۸-ق: کند ۱۹-م: دگر؛ ل، آ (نیز ن، ق، آ، ی، ن، آ)؛ وگر ۲۰-ق: کند؛ دل آلهای این بیت پس و
 پیش شده است ۲۱-ل: (آ، ی، ر: پست)؛ ل: (یزد پرست و)؛ ن: (نیز ل)؛ یزدان پرست و؛ ل: (کیهان پرست و)؛ متن: ق، ک، س، آ (نیز ن، ق، آ، ی،
 و، ی، آ، ب) ۲۲-س (نیز ل)؛ خسرو پرست ۲۳-س، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب: مهر و)؛ متن: دل، ق، ک، ل، آ (نیز ن، ق، آ، ی، ن، آ)؛ چو
 ۲۵-س، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب: کس اندر)؛ متن: دل، ق، ک، ل، آ (نیز ن، ق، آ، ی، ن، آ)؛ ب: (آ، ی، ن، آ)؛ بزرگی
 ۲۶-ق: یزدان داور ۲۷-ق: (ن: آ، ناسازست)؛ ل: آ، ناسازست؛ ل: بیداد و خواستن؛ ق: (بیداد جشن همی)؛ متن: بیازده دستنویس دیگر
 ۲۸-ل: ک، ل، آ (نیز ل، ی، ی، ن، آ، و، آ، ب: ناسازست)؛ ق: (ن: شامست)؛ متن: س، ی، ق، آ (نیز ل، آ، و، آ، ب) ۲۹-ق: (نیز ب: کرده؛ م: کرده)؛ ق: آ
 کرده) ۳۰-م: کاره؛ ن، آ، ی، ن، آ، و، آ، ب: (نیز ق، آ، و، آ، ب: فرجام دل)؛ برین جای؛ ب: درین جنگ)؛ متن: دل، س، ق (نیز ل، ی، ب) ۳۱-س
 (نیز ل)؛ هم را اختر؛ ل، س، آ (نیز ق، آ، و، آ، ب: نواز)؛ ل: (نیز ن، اختر)؛ متن: دل، ق، ک، ل، آ (نیز ن، ق، آ، ی، ن، آ) ۳۲-ق: (نیز ب: ب:
 مهر؛ ی، آ، ی، ر: (ل))

بدین^۱ جنگ^۲، یزدان مرا یاز بسا
سَخُن‌ها به بیروز^۳ یاد کرد
پر از خشم شد شاه گردن‌فراز^۴
نگوید جهان‌دیده‌مرد کُهن
به نوکِ سنانش^۵ فرستم درود^۶!

فراوان سَخُن گفت با او به راز^۷:
ندیدم، نبودش^۸ کسی^۹ رهنمای
به فرمانِ یزدان نگوید^{۱۰} همی
به یزدان پناهِید^{۱۱} بر دش نماز^{۱۲}
توی^{۱۳} آفریننده‌ی هور^{۱۴} و خاک

ازین پس نخواهم فرستاد کس

فرستاده^{۱۵} با^{۱۶} نامه آمد چو گردا
چو برخواند آن نامه‌ی^{۱۷} خوشنواز
فرستاده را گفت چندین سَخُن
گر^{۱۸} از جاج یک بی نهد^{۱۹} نزد رود^{۲۰}

فرستاده آمد بر^{۲۱} خوشنواز
که^{۲۲} نزدیکی بیروز، ترس^{۲۳} خدای
همه^{۲۴} دیده‌اش^{۲۵} جنگ جوید^{۲۶} همی
۱۰۰ چو بشنید از^{۲۷} این^{۲۸} سَخُن خوشنواز
چنین^{۲۹} گفت کای^{۳۰} داور داد و^{۳۱} پاک!

۱-ک (نیز و ۱): برین ۲-س، س ۳ (نیز، ل، و، آ، ب): کاره بنعلوی (۹۷-۸۰): و لما قرب من فیروز نغذ الیه رسولا آخر یخوفه عاقبة غدره، و یحدره مخالفة عهد جدّه ۳-س، س ۴ (نیز، ل، آ، ب): فرستاده: (ا): فرستاده، (ب): متن = دل، ق، ک، ل، آ (نیز، ل، ق، آ، ب، و، ل، ن) ۴-ک (نیز، ل، ن): سَخُنهای بیروز را ۵-آ: سَخُنهای پیش او: (ق): سَخُنهای بیروز بر: (ن): سَخُنهای بیروزگر: (م): متن = دل، س، ه، س، آ (نیز) ل ۶-ب، و، آ، ب: هَمک (نیز، ل): نامه را ۷-س، س ۸ (نیز، ل، آ، و، ب): ز (س، آ، ل، آ، ب): تَبَدلی برآشفت از آن (س): برآشفت (آن) و زسلاد: ل: بدو گفت کای شاه گردن‌فراز: (ا): سَخُن گفت با او زمانی دراز: (ب): متن = دل، ق، ک، ل (نیز، ل، ق، آ، ب، ل، ن، آ، و، ب، پس از این بیت از رودماند:

فرستاده را خوار کرد و براند بجز بدوک و خیره سازش نخواهد

۷-ل (نیز، ل): که ۸-ق (آ، ب: نهی: (ن، ل، ق، بی (ن، آ، ل، (ا)) را نهی: (س، آ: آیدهمی: متن = دل، بی، بی، ک (نیز، ل، بی) ۹-ق، ک (نیز، ل، ق، آ، بی، ل، ن، آ، ب): پیش رود: (س، بیشتر: متن = دل، س، آ ۱۰-ل، ل، ق، آ، ب، ل، ن، آ: سنانت) ۱۱-س: بدلی؟ (خوانا نیست)، بنعلوی (۹۶-۹۵): فلم ینتج الیه شیء من ذلك، و قال: إن عبر ابن الخاقان من نهر الشاش قدر شرفلیس بینی و بینه غیر السیف ۱۲-س، آ (نیز، ل، ل، ن، و): سَخُن گفت با او زمانی دراز ۱۳-آ، ب: (ب: به یزدان پناهِید و بردش نماز = ۱۰۰) (ب): متن = دل، ق، ک، بی، آ (نیز، ل، ق، آ، ب، ل، ن، آ، و): ل ۱۴-ل، آ، ب: ویتهای ۹۵ و ۹۶ و ل ۱۵-آ، ب: ویتهای ۹۷-۹۵ را تا فرزند ۱۴-ل، آ، ب: (ب: به یزدان پناهِید و بردش نماز = ۱۰۰) (ب): متن = دل، ق، ک، بی، آ (نیز، ل، ن، آ، و): ل ۱۶-ل، ن، بی، پورش (ب: نبودش): ل ۱۷-نورم: (ل): نیز و ندیدم: (م): متن = دل، ق، ک، بی، آ (نیز، ل، ن، آ، و): ل ۱۸-س: خیره بر: (ق): دیده: (ک، ل، آ، و، آ، ب): دیده: (ب): کینه و: (ن): شوروش: (م): متن = دل (نیز، ل، ق، آ، ب): جنگ جوید: (ب: جنگ جوید): (و: جنگ نوشت)، متن = سیزده دستویس دیگر ۲۱-س (نیز، ل): نگوید: (ا): (و: نکوشد): متن = یازده دستویس دیگر: (ب: پس از بیت ۱۰۲ آمده است ۲۲-ل (نیز، ق، آ، و): متن = س، س، آ (نیز، ل، بی) ۲۳-ک (نیز، ل، ق، آ، ب): آن ۲۴-ل (ن: حو) ۲۵-ل: فراوان سَخُن گفت با او به راز متن = ۹۷-ب: (ب: سَخُن گفت با او زمانی دراز = ۹۲) (ب) ۲۶-س، آ (نیز، ل، و، آ، ل): همی ۲۷-ل، آ، ب: ۲۸-ق، ک، بی، آ (نیز، ل، ل، و، ب، ک): حو: (م): متن = دل، س، ل، آ (نیز، ق، آ، ب، ل، ن، آ، و): ۲۹-س، ق، ک، بی، آ (نیز، ل، ن، آ، و): ل: توی: (ل): کای: (م): متن = دل ۳۰-س (نیز، ل، ن، آ، و، ب، ل، ن، آ، و): یاد: (ب) ۳۱-ل (نیز، ق، آ، ب، ل، ن، آ، و): آ: متن = دل، ق، ک، ل، آ، و، ب: یازده دستویس بیتهای ۹۵-۹۴ چنین ایست: ۹۴، ۹۳، ۹۲

شد آن لشکر و^۲ پادشاهی به باد
 سرافراز با لشکر رزمساز^۳
 نه کس^۵ میسره دید و^۶ نه میمنه!
 چه افکنده بر^۸ خاک و خسته^۹ به تیرا

ز شاهان نبد زنده کس جز قباد^۱
 ۱۲۵ همی راند با کام دل خوشنواز
 به تاراج داد آن^۲ سپاه و بنه
 از^۳ ایرانیان چند بردند اسیر

دل زُفت با خاک تیرهست جفتا
 چه با زیردست و^{۱۳} چه با شهریار:
 اگر بی‌هش است^{۱۵} از^{۱۶} ستون^{۱۷} خردا
 ترا توشه^{۱۹} راستی باد و^{۲۰} بس!

نیاید^{۱۱} که باشد جهانجوی^{۱۱} زُفتا
 چنین آمد این^{۱۲} چرخ ناپایدار
 ۱۳۰ بیچاند آن را که خود پروردا
 نماند برین^{۱۸} خاک جاوید کس!

مپاهش شد از خواسته^{۲۲} بی‌نیاز
 ز^{۲۵} تخت و^{۲۶} نژادش نکردند^{۲۷} یادا
 از آن کنده و رزم^{۲۹} پیروزشاه،
 از آن^{۳۱} شهریاران^{۳۴} آزادمرد^{۳۳}

چو بگذشت^{۲۱} برکنده^{۲۲} خوشنواز
 به آن بستند پای قباد!
 چن^{۲۸} آگاهی آمد به ایران سپاه،
 ۱۳۵ خروشی برآمد ز کشور^{۳۰} به دردا

۱- دل: ک: جز قباد: (ق: آ: کس) < جز قباد! متن: د: س: ق: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: ی: پ: ب) ۳: (ل: ج: ح) ۴: ق: ک: ل: ۲: (نیز: ن: ق: آ: پ: ن: آ):
 لشکری رزمساز (ق: س: سرفراز): س: ۲: (نیز: ل: آ: و: ۱): به گیتی از آن رزم شد سرفراز: متن: د: ل: س: (نیز: ب): ل: ی: این بیت را ندارد ۴: د: ل: داده
 هک: که نه هک: آ: پ: و: ن: ل: ج: ح) ۷: د: ل: ک: (نیز: ی: پ: ز: د: س: ق: (نیز: ب): و: ز: متن: د: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: ق: آ: و: ن: ۱): ۸: ا: (نیز: د: ر):
 ۹: س: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: س: ب): خاک تیره: ق: خاک خسته: متن: د: ل: ک: (نیز: ج: ق) ۱۰: ا: س: س: ۲: (نیز: ی: ل: آ: و: آ: ب): میباد! متن: د: ل: ک: ل: (نیز
 ل: ق: آ: پ: ن: آ) ۱۱: د: س: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: ل: آ: و: ب): جهاندار: متن: د: ل: ک: (نیز: ب): ق: این بیت را ندارد ۱۲: ۱۳: آ: س: ۲: (نیز: ن: ی: ن: ل: ۱): از
 ۱۴: ا: س: (نیز: ب): تاجدار و: (ق: ز: زبردستان): متن: د: دوازده دستنویس دیگر ۱۴: س: آ: بیبچاد ۱۵: ا: س: مهستی: ق: ک: (نیز: ب): بیهشی:
 متن: د: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: ل: آ: و: ۱): ۱۶: س: (نیز: ب): گره: ق: ک: یاد: ل: (نیز: ن: ق): از: متن: د: س: ۲: (نیز: ن: ل: آ: و: ۱): ۱۷: ک: ستوده: (آ: ستودن:
 بی: (ق: ۱): ل: اگر تو سوری پاسبان: (ق: آ: چنین داند آن کس که دارد): متن: د: س: ق: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ن: ل: آ: و: ۱): در: ل: این بیت با بیت
 سیمین پس و پیش شمه است: ل: این بیت را ندارد: س: ب: پس از این بیت افزوده‌اند:

نیاشد همی با کسی سازگار نه با زیردست و نه با تاجدار

۱۸: ل: ۲: (نیز: ی: ب): بدین ۱۹: ا: س: س: ۲: (نیز: ل: آ: و: ب): پشه از (ل: ی: جز): ک: د: توشه هم: ل: ۲: (نیز: ن: ق: آ: توشه از: متن: د: ل: ق: ۲۰: (ل: ن: ی: ب):
 ج: ح) ۲۱: ل: ۳: (برگشت): ۲۲: (کشته): ۲۳: س: ۲: ج: ح) ۲۴: ک: شد از خواسته لشکرش ۲۵: (ب: ی: ۲۶: س: (نیز: ق: آ: ی: ب): نام
 ۲۷: ل: ل: نیلورده: بتاری (۱۲۱-۱۳۱): فساق ابن الخاقان الی رأس البطیره فصادف ثمانية من الملوك قدر تطموها و هلكوا ولم
 یسلم غیر فیاذین فیروز فآخجروه و قیدوه و سلسلوه و حمل علی الایرانیین فقتل بعضهم و أسر بعضهم، و غنم أسلحتهم و أموالهم،
 و عاد بالظفر الی بلادہ ۲۸: ل: ق: س: ۲: (نیز: ق: آ: و: ۱): ج: ح: ی: (نیز: ی: ب): پس: متن: د: (ق: ۲۹: س: ۲: رزم و ۳۰: ل: ۲: (نیز: ن: ل: آ: و: ۱): از
 (ق: ح: ل: آ: ی: ۱): (نیز: و: ۱): از ایران برآمد: متن: د: ل: ک: (نیز: ب: ی: ۳۱: (ل: ی: وزان): ۳۲: س: ۲: (نیز: ی: ل: آ: و: ۱): نامداران:
 متن: د: ل: ۲: (نیز: ی: ن: آ: و: ۱): ۳۳: ق: (نیز: ی: آ: آزادمرد: (ق: ۱): ز: ن: و: مرد و کوفه همی گریه کرد ۳۸: ا: ب): متن: د: دوازده دستنویس
 دیگر

فرود آمد از تخت زرین بلاش^۲
 همی ریخت بر تخت خاک یزندا
 زن و مرد و کودک همی مویه کرد^۳
 همه شاه گوی^۴ و همه راهجوی^۵
 که را زنده بینند از آن^{۱۱} دشت کین؟

چو اندر جهان این سخن^۱ گشت فاش
 همه گوشت شاهان ز بازو^۲ بکنند؛
 سپاهی و شهری از ایران به^۳ دردا
 همه کنده موی و همه خسته روی
 ۱۴۰ که تا چون گریزند^۹ از^{۱۰} ایران زمین

۱- (نی: ل، ی، ن، ۲): آن سخن؛ (ق: ۲): چو اندر سخن آن چنان؛ ۱: چو اندر این جهان سخن (وزن درست نیست)؛ متن = ل، ی، ن، م، ل، ۲.
 ۲- (نی: ل، آ، ب، و، ب) ۲- (ق: ۲): پلاش؛ ب: پلاش) ۳- م: ز تن بر؛ (ن، ل، ن، آ): گوشت بازو به دندان؛ م، ی، آ (نی: ل، ل، آ، و، آ، ب): همه
 (س، آ، ه، می) موی شاهانه از سر؛ ق، ل، آ (نی: ق، ۲): همه موی شاهان (ق: شاهی) پسر بر؛ متن = ل (نی: ب) ۴- ق، م، ک، م، آ (نی: ل، و، ل، ۲،
 آ): به ایران ز (ق، و، به)؛ (ق: ۲): دلیران به؛ س (نی: ل، ی، ب): شهری ایران ز؛ متن = ل، آ (نی: ل، آ، ب): در همه دستنویسها ژبه از تصحیح شده
 است) ۵- س (نی: ل، آ، و، ب): همه ع: م: گرد کرد؛ م: گریه کرد؛ ل، آ: نوحه کرد؛ (ق: ۲): همه چشم پر آب و رخساره زرد؛ متن = یازده
 دستنویس دیگر ۶- ل (نی: ق، آ، ل، آ): شاهجوی؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۸- م، م، ل، ۲، م، آ (نی: ل، ی، ب، ب): شاهجوی؛ (ق: ۲):
 شاه گوی؛ ل، آ: ماه گوی؛ متن = ل، ق، در ل، آ: نهای این بیت پس و پیش شده است؛ س، ل، ی، ب، ل، آ، ب، پس از این بیت: فرود آمد:

نشسته همه با غم و اندهان به (ب: در؛ ل: نه) اندیشه (ن، ل، آ):

اندیشه آن) کهتران و مهان

۹- (ی: گریزند) (م: گریزند) ۱۰- ل (نی: ل، ی): ز؛ (ن، به): متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱- ل: بر از کین روانشان بد؛ (ن، ل، ۲): گذارند
 و بینند از (ن، آ، آن)؛ (ق: ۲): گر آیند لشکر از آن؛ متن = م، م، ل، آ، م، آ (نی: ل، و، آ، ب): ق این بیت را ندارد؛ بنماری (۱۳۳-۱۳۰): و انتهی
 الخیر الی بلاش بهلاک آیه و عمه فترل عن تخته، و وضع التراب علی رأسه، و قعد فی عزاء آیه، قعمت تلک المصیبه أهل تلک
 الممالک، و استعظمو الرزء و استعظفوا الخطب

بلاشِ پیروز

که^۲ خواهد همی^۳ شاه^۴ خود را همال،
 چو نپذیرد از خونش افسر کنم^۵
 بنالد بر ما یکی زیر دست^۶،
 همه بیخ و شاخش ز بن برکنم^۷!
 به ویژه کسی کو بود پارسا!
 مجوید از زهر^۸ تریاک بهر^۹!
 مشو پیش نخش^{۱۰} مگر تازه روی^{۱۱}
 همی خوان به بیداد و داد آفرین!
 به هر دانشی بر توانا شدم،
 مشو بر^{۱۲} تن خویش بر^{۱۳} بدگمان^{۱۴}
 سخن گفتن سودمند مرا،
 کسی را ز دانش ندیدم به^{۱۵} رنج

هر آن کس کجا باشد او^۱ بدنگال
 نخستین به^۲ پندش توانگر^۳ کنم^۴
 هر آنکه^۵ گزین^۶ لشکر^۷ درپرست^۸
 دلی مرد بیدادگر بشکنم^۹!
 میباشد گستاخ با^{۱۰} پادشا
 که او گاه زهرست و گاه پای زهر!
 ز^{۱۱} گیتی تو غشودی^{۱۲} شاه جوی^{۱۳}!
 چو خشم آورد شاه^{۱۴}، پوزش گزین!
 هر آن گه که گویی که دانا شدم،
 چنان دان که نادان تری آن^{۱۵} زمان!
 وگر^{۱۶} کار بندید بنید مرا،
 ز شاهان داننده بایید^{۱۷} گنج،

۲۰ پرو^{۲۱} مهتران آفرین خواندندا ز دانایی او^{۲۲} فرماندند^{۲۳}

۱-س: ق: که باشد بد و (ق: بد): د: س: ۲-س: ۲ (نیز: ن: ق: آ: ب): که بد باشد و: متن: د: ۲-ل: ۲: چو ۳-۲: (ق: ۲: همه) ۴-ق: د: س: ل: ۲
 ۲-نیز: ن: ق: ۲: بد: ن: (آ: کار: متن: س: س: ۲-نیز: ن: ق: ۲: آ: ب): ۵-ل: ن: (ز: عس: (نیز: ن:): تو نگر ۷-س: ق: (نیز: ق: ۲: آ: ب): کنیم: س: ل: آ: س: ۲
 (نیز: ن: بی: و: ن: ۲): کنیم: متن: د: ل: ۲: این بیت و: ن: ندارد ۸-س: س: ل: ۲ (نیز: ن: ق: ۲: ن: ۲): آن کس: متن: د: ق: س: ۲ (نیز: ل: ۲: آ: ب: و: آ: ب)
 ۹-ق: ۲: که از ۱۰-س: س: ۲ (نیز: ل: ۲: آ: ب): لشکر و: متن: د: ل: ق: که ل: ۲ (نیز: ن: ق: ۲: آ: ب: و: ن: ۲): آ: دین پرست: (ق: ۲: زیر دست:
 ل: ۲: در پرست: آ: دین پرست: متن: د: س: ق: که س: ۲ (نیز: ن: بی: و: ن: آ: ب) ۱۲-س: ۲ (نیز: ق: ۲): در پرست (در س: آ: بیت بساو: ن: ندارد) ۱۳-س:
 که (نیز: ن: بی: ب: بشکنیم: متن: د: س: ۱۴-س: س: ۲ (نیز: ن: بی: ب: برکنیم: متن: د: ل: ق: ل: ۲: س: ۲ ۱۵-ل: ۲: (بر: ۱۶-ل: ۲: او ترس: (د: ۱): س: (نیز: بی: تو
 همواره جوینده ای: ک: (نیز: ن: بی: ن: آ: تو جوینده از زهر و (ق: زهر): س: ۲ (نیز: ل: ۲: و: آ: تو جوینده همواره: متن: د: ل: (نیز: ق: ۲) ۱۷-ق:
 بر دین این بیت و: ن: ندارد ۱۸-ل: ۲: به ۱۹-ل: ۲: (خشنودی و ۲۰-ل: ۲: (چو ۲۱-س: که: بخشش (د: تختش): (ل: ۲: جختش: بی: ۲۲-ل: ۲: تازه زو)
 ۲۳-س: س: ۲ (نیز: ل: ۲: و: آ: ب): اگر خشم گیرد تو: متن: د: ل: ق: که ل: ۲ (نیز: ن: ق: آ: ب: ن: آ) ۲۴-ل: ۲: این ۲۵-ل: ۲: در ۲۶-س: س: ل: آ: س: ۲
 (نیز: ن: س: و: آ: بی: خویشتن: متن: د: ل: ق: که (نیز: ن: ق: ۲: آ: ب) ۲۷-ل: ۲: در گمان ۲۸-س: س: ۲ (نیز: ن: بی: آ: اگر: متن: د: ل: ۲۹-ل: ۲ (نیز
 ق: ۲: ل: ۲: بیاید ۳۰-ل: ۲: (ن: ندیدیم): بناری (۳۱-ل: ۲: و لما تسنم بلاش سریر الملک تکلم علی الحاضرین من الأكابر و القواد
 بکلام حسن: و: و: عده من نفسه بکل خیر تم و: عظمهم و: نصحههم ۳۱-ل: ۲: (بی: بدو) ۳۲-ق: که: وی: س: س: ۲ (نیز: ل: ۲: و: آ: ب): هم از دانش او
 (س: ل: ۲: ل: ۲: (وی: آ: ز عقل و زواریش): متن: د: ل: ۲ (نیز: ن: بی: ن: آ: ب) ۳۳-ق: ز دانایی و قر او ماندند: که پس از این بیت افزوده
 است:

بگفتند یک با دگر آن سپاه
 ز دیدار او چشم بد دور باد
 کزین شاه رخشنده شد تاج و گاه
 تن بدیسگالیش رنجور باد

شود مویه‌گر بر نو بیراهنت
 بیینی کنون روز^۵ تیغ^۶ جفا
 نیره^۷ جهاندار بهرام‌شاه
 که آن^۸ کینه هرگز نگرده نهان
 نرفتی چو برخاست آواز^{۱۰} کوس؟
 پدر پیش بهرام چون بنده^{۱۲} بود
 نمائم به^{۱۴} هیتالیان رنگ و بوی^{۱۵} آ
 کزان^{۱۸} رزمگه^{۱۹} آمده‌ست به دست،
 به مرو آورم خاک تو را زمین
 نه بر دوده و^{۲۲} خویش و پیوند تو
 ز^{۲۳} خون همجو^{۲۴} دریا^{۲۵} کم کشورت
 که از خون^{۲۷} بیروز چون^{۲۸} خوشنواز،
 به^{۳۱} یزدان روانش^{۳۲} بود دادخواه

گه کار کردی به^۱ یزدان تنت
 که کرد آنک^۲ کردی تو^۳ ای بی‌وفا^۴
 ۵۰ بکشتی شهنشاه را بی‌گناه
 یکی کین^۷ تو ساختی در جهان
 چرا پیش او چون یکی^۹ چابلوس
 نیای تو زین خاندان^{۱۱} زنده بودا
 من اینک به مرو آمدم کینه‌جوی^{۱۳}
 ۵۵ اسیران و آن^{۱۶} خواسته هرج^{۱۷} هست،
 همه^{۲۰} بازخواهم^{۲۱} به شمشیر کینا
 نمائم جهان را به فرزند تو
 به فرمان یزدان بیزم سرت
 نه کین باشد این^{۲۶}، چند گویم دراز
 ۶۰ شود زیر خاکی^{۲۹} بی من^{۳۰} تباہ،

بیامد چو شیر دلاور ز جای^{۳۳}!

فرستاده با نامه‌ی سوفرای^{۳۳}

۱-ق: گشته به: ل^۱ (نیز ق: ۲)؛ گنه کرده خود (ق: ۳)؛ پیش؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-ق (نیز ل: ۱، ۲)؛ آنکه؛ (و: اینک؛ ب: آنچه)؛
 ل: به شاه آنک؛ (ن: ل: ۲)؛ که کرد؛ (و: اگر زانک)؛ متن = س: ک: ل: ۳؛ ۳-ن (ب: ۲)؛ ک: ل: ۲ (نیز و: ۴)؛ تو کردی؛ ۴-ق (ل: ۲)؛ بی‌وفا
 س: س: ۲ (نیز ل: ۲)؛ ب: دوده؛ ق: ک: ل: ۲ (نیز ا: ب: ۲)؛ دود؛ (ن: و: ن: ۳)؛ زود؛ متن = دل (نیز ق: ۲)؛ عس: تیغ دره؛ ل: این بیت را ندارد
 ل: کنون کینه ۸-س: ق: (نیز ا: ب: ۲)؛ این: ۹-ق: سگی؛ س: ک: ل: ۲؛ ۱۰-ن (ب: ۲)؛ جایگه؛ ق: ک: خانگه؛ (و: پایگه)؛ متن = ل: ۱۰-ک: ل: ۲ (نیز ن: ل: ۱)؛ ب: آ
 آوای؛ متن = ل: س: ق: س: ۲ (نیز ق: ۲)؛ ۱۱-س: س: ۲ (نیز ن: ل: ۱)؛ ل: ۱۲-ن (ب: ۲)؛ جایگه؛ ق: ک: خانگه؛ (و: پایگه)؛ متن = ل: ۱۲-ق (نیز ب: ۲)
 ل: پاینده؛ ل: خود بنده؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ ق: ۲ این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۳-ق: کینه‌خواه؛ (و: چنگجوی)؛
 متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۴-ق: ک: (نیز ب: ۲)؛ ز: ۱۵-ق: بو حی؛ (و: ل: تاج و گاه؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۶-ق: (و: ل)
 ۱۷-س: س: ۲ (نیز ق: ۲)؛ ل: ۱۸-س: ب: هر چه؛ متن = ل: (نیز ن: ۱)؛ ۱۸-ل: که از؛ (و: کزین)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۹-س: س: ق: ل: ۲؛ س: ۲
 (نیز ن: ب: ۲)؛ رزمگه؛ متن = ل: ک: ۲۰-ز: تو؛ (ق: همنی)؛ ۲۱-ک: باز خواهم ۲۲-ل: دوده؛ (ق: بدین دوده و؛ س: نیز ب: ن: ۲)؛ نه
 پرورده؛ (و: ل: ۲)؛ (نیز ل: ۲)؛ نه پرورده؛ متن = ق: س: ۲ (نیز ن: ل: ۱)؛ ۲۳-ک: به ۲۴-ل: جوی)؛ ۲۵-ل: جیحون)؛ ۲۶-س: ل: ۲ (نیز ن: ل: ۱)؛ ب: و: ن: آ
 ب: و: ن: آ؛ ب: یکی باشد از: ل: (این: ۲)؛ (نیز ل: ۱)؛ یکی باشم لر؛ (ق: بکن باشم این)؛ متن = ل: ک: ۲۷-ق: کین؛ متن = س: سیزده
 دستنویس دیگر ۲۸-ل: ۲۸-ق (نیز ق: ۲)؛ ب: متن = دوازده دستنویس دیگر؛ (و: این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۹-ل: شیر خاک؛ (ل: ۱)؛
 خاک زیر)؛ ۳۰-ک: این تن مال؛ (و: از بی او؛ س: ۲)؛ (نیز ل: ل: ۱)؛ از بی من؛ (و: از بی تو؛ و: بی کین)؛ متن = ل: س: (نیز ل: ب: ۲)
 ۳۱-ن (ل: ز)؛ ۳۲-ل: یزدان و آتش؛ بندلوی (۳۳-۳۶)؛ و أرسل الیه و سرلا بالکتاب، و توجه تجوی بلاد خراسان، فلما وصل الی مرو کتب
 الی ابن الحاقان کتابا مشحونا بالتهدید و الوعید بعبه و یمنعه فیہ علی اقدامه علی مقاتلة فیروز، و تجاسره علی محاربتیه، و یونجه
 علی ترکه سلوک سبیل الخضوع و الضراعة معه تقیلا باینه و جدہ فی الانتیاد لہرام و الدخول تحت طاعنہ ۳۳-ق: ک: ل: ۲ (نیز ل: ۲)؛ ب: آ
 سوفرای؛ (ن: سوفرای؛ ق: آ: سوفرای؛ ل: فرستاد نامه سوی سوفرای؛ (ل: ۱)؛ متن = ل: س: ۳۴-ن (ب: ۲)؛ (نیز ل: ل: ۲)؛ ب: آ
 آنک ز لشکر بیراهت بجای ۳۶-ق: متن = د: دستنویس دیگر

بشد^۳ پیش تخت و نبردش^۴ نمازا
سرافراز^۵ لشکر بپرداخت جای^۶
که پنهان مکن^{۱۰} آنچه^{۱۱} نرست^{۱۲} و زفت^{۱۳}
که این^{۱۶} نامه برگرز و تیغ^{۱۷} است و تیرا
از آن^{۱۹} نامه پرسخن^{۲۰} سرفرای^{۲۱}
سخن هرج بود^{۲۲} اندرو خوب و زشت:
بترسیم و از^{۲۵} گردش روزگار
نیارود در^{۲۸} عهد شاهان شکستا
ذکر^{۳۱} عهد آن شهریار بلند
هم اندیشهی روزگار کهن

چن آشفته^۱ آمد بو^۲ خوشنواز
بلو داد پس نامهی سرفرای^۵
نیستدی^۸ نامه را داد^۹ و گفت
به مهتر^{۱۴} چنین گفت مرد دبیر^{۱۵}
شکسته شد آن مرد جنگ آزما^{۱۸}
هم اندوز زمان زود^{۲۲} پاسخ نبست^{۲۳}
نخستین چنین گفت کز کردگار
که هر^{۲۶} کس که بوده است یزدان پرست^{۲۷}
فرستادمش^{۲۹} نامه ی پندمند^{۳۰}
برو خوار بود^{۳۲} آنچه^{۳۳} گفتم سخن^{۳۴}

۱-لی بکس^۲ (نیز سب): چو آشفته: ل: بر آشفته: من تصحیح قیاسی است ۳-ق: چو آمد به نزدیکی) ۳-س (نیز و): شد
(حرف یکم نقله ندارد: ق (نیز سب): نشد: (ن: این واژه را ابتدایه است: متن ک: ل (نیز سب): ۴-ق: ک (نیز سب): و: ل: ۲):
بیردش: (ن: تخت او بردش (وزن درست نیست): ل: به نزدیک او رفت و بردش: ق: بر آن پایگه برد پیشش: متن س: ل (نیز
سب): بردش (حرف یکم نقله ندارد: س: ل: ۱۳: این بیت و بیت سپین را انداخته و به جای آنها دو بیت زیر را آورده اند:
نیامد بر خوشنواز دمان (ل: آن زمان: ب: آنچه زمان)
لاو بستد آن نامه را خوشنواز
سر پر ز کینه (ل: کین و) دلی پر ز راز
۵-بیت یکم و بیت دوم را پس از بیت ۴۴ افزودند: هـ: ق: ک (نیز سب): سرفرای: (ن: سرفرای: ق: سرفرای: متن س: (نیز
و: ل: ۲) هـ: (هـ: هـ: گز) ۷-ل: همی بود یک چند پیش پای: س: سند نامه و داد بر رهنمای: متن ق: ک (نیز سب): و: ل: ۲):
ل: ۴: ل: این بیت را ندارد ۸-ل: ل (نیز سب): و: ل: ۲): نویسنده: متن س: ۲ (نیز سب): ۹-ق: (نیز سب): ۱۰-ل: خوانده: متن
دوازده دستنویس دیگر ۱۰-ل: ق: ک (ل: (نیز سب): بگزد: (سب): بگزی: ق: آ: بگزی: متن س: ۲ (نیز سب): و: ل: ۲): ۱۱-ل: ل
(نیز سب): و: ل: ۲): س: آنچه: ک (نیز سب): ل: ۱۰: آنچه: ل: ۱۰: چه: متن د: ل: س: ۲ (نیز سب): و: ل: ۲): ۱۲-ل: رزمست: س: ق: ک: س: ۲ (نیز سب):
و: ل: ۲): ۱۳-ل: خوست: ل: ۱۳: چیزت: ل: از خوب: سب: خواست: (۱۴): متن د: ل: ۱۳-ل: خفت: (۱۵): ۱۴-س: ۲ (نیز سب): و: ل: ۱۰): خاقان: متن د: ده
دستنویس دیگر ۱۵-ل: ق: کای مرد پر: ۱۶-ل: ۱۶: زاین س: ق: زمین: ۱۷-ک: (نیز سب): تیغ و گرز ۱۸-ل: جنگ آزما: (وزرم آزما):
متن د: سیزده دستنویس دیگر ۱۹-ل: (ل: زین: ۲۰-ک: درسخن: ق: یکسخن: س: ۲: از ایران سخن نامه: متن د: دوازده دستنویس
دیگر ۲۱-ل: ق: ک: ل (نیز سب): سرفرای: ل: سرفرای: متن د: س: ۲ (نیز سب): و: ل: ۲): ۲۲-س: (نیز سب): و: ل: ۲):
نامه: متن د: یازده دستنویس دیگر ۲۳-ل: س: ل: (نیز سب): و: ل: ۲): نوشت: متن د: س: ۲ (نیز سب): ۲۴-س: س: ۲ (نیز سب):
ل: و: ل: ۲): یاد کرده: ک: ل (نیز سب): ق: ۲: هر چه بوده: متن د: ل: بنامی (۲۷-۶۱): و نقل الکتاب علی بد رسول موصوف
بلاکک و العقل فلما وصل الرسول لله ووقف على الكتاب انكسر قلبه، وامتلا بالرحب صلبه، و اجاب عن كتابه ۲۵-ل: ق: ک (نیز
ل: ز: متن د: سب): ل: ۲): (نیز سب): ۲۶-ق: هر آن ۲۷-ل: (نیز سب): ۲۸-ق: س: ۲ (نیز سب): ل: ۲): سب: ۲: متن د: س: (نیز سب): ل: ۲): این
بیت را ندارد ۲۹-ل: ق: فرستادم: ۳۰-س: ل: ۲): (نیز سب): و: ل: ۲): سوره مند: متن د: ل: ق: ک (نیز سب): ۳۱-س: (نیز سب): همان:
۳۲-ل: ۳۲: و: قال: ان فیروز لما خالف عهد الخوارج الماخذین حل به ما حل ۳۳-س: ۲ (نیز سب): و: ل: ۲): سب: ۲: بندو بدو خوان (ل: ل: سب):
بلو خواند بدان: بر خوردم (ل: ل: متن د: ل: ک: ل (نیز سب): ق: ۲): ۳۳-ک: ل (نیز سب): آنچه: متن د: ل: س: ۲): ۳۴-ل: (نیز سب): ق: ۲)

سپه را چو^۵ روی اندر آمد به روی^۶،
 نه بر کام^۸ من^۷ شاه تو^۹ کشته^{۱۰} شد^{۱۱}،
 نمود^{۱۱} از جوانیش^{۱۲} یک روز شادا
 تو گفتمی^{۱۳} که بگرفت پایش زمین^{۱۴}
 سر راستی را به پای^{۱۴} افگند،
 شکسته^{۱۵} به کنده ندوون^{۱۶} پر ز گرد^{۱۷}،
 نه گنج و نه جنگاورم^{۲۱} کاسته^{۲۲} است^{۲۳}!

چن ار^۱ کینه ور^۲ گشت و من^۳ چاره جوی^۴،
 به پیروزی اختر آشفته شد^۴،
 چو بشکست پیمان شاهان داد
 ۷۵ نیامد پسند جهان آفرین
 هر آن کس که عهد نیا بشکند،
 چو پیروز باشد به دشت نبرد،
 گر^{۱۸} آیی^{۱۹} ترا آن^{۲۰} هم آراسته ست!

گفتار اندر رزم سوفرای با خوشنواز^{۳۳}

به یک هفته آمد سوری^{۲۵} سوفرای^{۲۶}
 به دشنام بگشاد گویازبان^{۲۸}،
 شنیدند و^{۳۰} آوای^{۳۱} رویننه شم^{۳۲}،
 که بر چرخ خورشید^{۳۳} گم کرد راه^{۳۴}!

فرستاده با نامه تازان ز جای^{۲۴}
 ۸۰ چو بر خواند^{۲۷} آن نامه را پهلوان
 ز میدان^{۲۹} خروشیدن گاو دم
 به کشمین^{۳۲} آورد^{۳۳} چندان سپاه^{۳۴}

۱-ل.س. ق (نیز پ. ن. ق)؛ چو او که ل (نیز ل. و)؛ چنان؛ (ل.؛ چو این؛ ل. چنین)؛ متن = ص (نیز ل. ق. آ. ب)؛ چنو (ب. کیشور)
 ۲- (ا. کشم و) ۳-س (نیز ل. ب)؛ کینه جوی؛ ق (نیز و. ا)؛ چاره جوی؛ متن = ل. ک. ل. آ. س. (نیز ل. ن. ق. آ. ب. ن. ق)؛ شد؛ آ. به عهد؛
 بیرو؛ ل (نیز ا)؛ اندر آورد روی (ا. رو)؛ متن = ج. و. زده دستنویس دیگر ۷- (ل.؛ بیرو) ۸-س. ق. ل. آ. س. آ (نیز ل. ن. ل. آ. و. س. ما؛
 متن = ل. ک. (نیز ق. ب) ۹- (ل. ن. آ. ن. و. ا. و)؛ بو (نقطه ندارد) ۱۰- (پ.؛ خفته؛ ق. شاه اشفته) ۱۱- (و.؛ نبد) ۱۲- ل.؛ خداوند ۱۳- ل.؛ (نیز
 ق.؛ گویی؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۴- (ق.؛ اک؛ ل. ل.؛ پا) ۱۵- (ق.؛ فکند) ۱۶- ل.؛ س. آ (نیز ل. ن. ب)؛ کنده درون؛ متن
 تصحیح قیاسی است ۱۷- (ل.؛ ب. درد)؛ ک (نیز ا)؛ یزدگرد (پر ز گرد)؛ ل.؛ به کنده شود... (ق)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنادری
 (۵۷۷۷۱)؛ و أرسلت الیه رسولین و عطفه و نصیحه فما انزجر و لا تعظ حتی اُورده ذلک المورود الویل ۱۸- س. س. آ (نیز ل. ل. آ. و. آ.
 ب)؛ چو؛ متن = ل.؛ ق.؛ ک. ل. (نیز ل. ن. ق. آ. ب. ن. ق) ۱۹- (ل.؛ آیین (ح. آ. ب. س. ق)) ۲۰- (ق.؛ خود)؛ ل.؛ تو ای در؛ متن = سیزده دستنویس دیگر
 ۲۱- ل.؛ نه جنگ و نه جنگاوران ۲۲- بنداری؛ و اما أنت فان عزمت علی مقاتلتنا فاعلم ان ذاک الحسام بعد فی ید ذاک القتالی. و ان ذاک
 السنان فی رأس ذاک العامل. و لم یفص من ذلک العدد الدم أحد. و هانا لفتالک محشذ ۲۳- ل. رزم سوفرا با خوشنواز؛ س. رزم
 سوفرای شیرازی با خوشنواز ترک؛ ق.؛ جنگ سوفرای شیرازی با خوشنواز؛ ل.؛ اندر رزم سرفرای با خوشنواز از هزیمت؛ س. رزم
 خوشنواز با سوفرا؛ متن = حل. ک. س. نویس ندارد ۲۴- برای (ق)؛ ق.؛ نامه دلگرای؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۵- س. ق. (نیز ل. ن. ب.
 و ل. آ. ب)؛ بر؛ متن = ل.؛ ک. ل. آ. س. آ (نیز ل. ل. آ. ب. ا) ۲۶- ل.؛ ق.؛ ک. (نیز ل. آ. ب. ا)؛ سوفرای؛ (ل. ن. سرفرای؛ ق.؛ سوفرای؛ و سوفرای
 (نقطه ندارد)؛ متن = س. ل. آ. س. آ (نیز ل. ن. آ. ب) ۲۷- (ق.؛ بیرو خواند) ۲۸- ک (نیز ل. ن.؛ زبان؛ ل. ل. آ. و. آ.؛ بسجید مر (و.؛ بیرو) جنگ را
 در زمان (و.؛ آمد دون)؛ متن = ل.؛ س. ق. ل. آ. س. آ (نیز ل. ل. آ. ب) ۲۹- ک.؛ رسید آن ۳۰- ل.؛ ک. ل. آ. س. آ (نیز ل. ل. آ. ب)؛ حو؛ متن = یازده
 دستنویس دیگر ۳۱- س. ق.؛ ک. س. آ (نیز ل. ن. ب)؛ آواز؛ متن = ل.؛ ل.؛ ۳۲- (ل. ن. ق.؛ کشمین؛ ل.؛ کشمین؛ ل.؛ کشمین؛ ل.؛ کشمین)؛ متن = ده
 دستنویس دیگر و بنداری ۳۳- ل.؛ ز پهلوی بیرون رفت ۳۴- س. ل. آ. س. آ (نیز ل. ن. ب)؛ که خورشید بر چرخ اید که در برج خرشید؛
 متن = ل.؛ س. ق. (نیز ق.؛)؛ بنداری (۵۸۲۷۹)؛ فلما عاد الرسول بهلنا الجواب الیه جو عساکره و سار الی کشمین

بچشید^۲ و آمد به تنگی فراز^۳
 تو^۴ گفتی که گردون برآمد ز جای^۵
 به شیب اندر انداخت اسب از فراز^۶
 عنان را بیچید و بنمود پشت^۷
 همی تاخت با نیزه‌ی سرگرای^۸
 بسی کشته شده^۹ به شمشیر و^{۱۰} تیرا
 به ره بر^{۱۱} بسی کشته و^{۱۲} خسته^{۱۳} دیدا
 سپه را به هامون نشیب و^{۱۴} فراز
 شده دشت چون چرخ^{۱۵} آراسته^{۱۶}
 ستام و سنان^{۱۷} و کلاه^{۱۸} همی
 تلی گشته^{۱۹} چون کوه البرز جای^{۲۰}

و زان روی با تیغ کین^۱ خوشنواز
 یکی تیغ^۲ زد بر سرش سو فرای^۳
 بخت از کف تیغ زن^۴ خوشنوازا
 بدید آنک^۵ شد روزگارش^۶ درشت
 ۱۰۱ چو باو دمان از پیش سو فرای^۷
 بسی کرد از آن^۸ نامداران اسیرا
 همی تاخت و^۹ پیش^{۱۰} گهن^{۱۱} دز^{۱۲} رسید
 ز بالا نگه کرد پس خوشنواز
 همه دشت^{۱۳} پر کشته و خواسته
 ۱۰۵ سلج^{۱۴} و کمرها و اسب و همی^{۱۵}
 همی برد هر کس بر^{۱۶} سو فرای^{۱۷}

۱. (ب: پر کشته دل) ۲. ل: بیچید؛ (ب: سپه کرد) (()) ۳. ق: بالشکر سرفراز؛ م: به شیب اندر انداخت اسب از فراز = ۹۸؛ (ب: متن = ل: س) ۴. (نیز ل: ن: ل: ۳، و: ن: ۲، ب: د: ق: ل: ۲، از ۹۹ و ۹۸ یک بیت ساخته و ۹۸ را انداخته اند؛ که این بیت و بیت سپین را ندارد ۴. ل: ل: ۲، ب: ن: ۲؛ چوب: ل: و: ب: گرز؛) متن = ل: س ۲ هل (نیز ل: ۲، ب: سو فرای؛ (ن: سرفرای؛) متن = س ۲ (نیز ل: و: ن: ۲، ب: د: ل: ۲) (ک: ۷. ل: سیاه اندر آمد بتندی ز جای = ۹۵؛ (ن: ل: ۲؛ سیاه اندر آمد به (ن: ز) هر سو ز (ن: به) جای = ۹۵؛ (ب: م: به دل گفت اندر آمد کین ز پای (())؛) س: همی تاخت با نیزه جان گرای = ۱۰۰؛ (ب: متن = (ن: ل: ۲، و: ب: ق: ۲ این بیت و بیت سپین را ندارد ۸. ک: حرب زی (())؛ (ن: ق: ۲، ل: ۲، ب: ن: ۲؛ چوب زن؛ ل: گرز او؛ و: گرز زن؛) متن = ل: س ۲ ۹. (و: شیب دراز (())؛) ب: بیچید و آمد به تنگی فراز = ۹۶؛ (ب: متن = ل: د: ق: ۲ (نیز ل: ل: ۲، ن: ۱، ب: ۱۰. (ن: ۲؛ آنکه) ۱۱. ((: بتندی سیاه اندر آمد؛) متن = یازده دستنویس دیگر؛ ق: ۲ این بیت را ندارد ۱۲. ل: ک: (نیز ل: ۲، ب: سو فرای؛) ۱۳. ق: آ: سرفراز؛ ل: و: آ: جان گرای؛) س: تو گفتی که گردون برآمد ز جای = ۹۷؛ (ب: متن = ل: ک: (نیز ل: ن: ۲) ۱۴. ل: زان ۱۵. س: (نیز ل: ب: گشته؛) ۲ (نیز ق: ل: ۲، و: ل: ۱)؛ آمده متن = ل: ق: ک: ل: ۲ (نیز ل: ب: ن: ۲) ۱۶. ل: یگان و؛ س: (نیز ل: ب: باران؛) متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷. ل: (نیز ق: ۲؛) ق: ک: ل: ۲ (نیز ل: ق: ۲، ب: ن: ۲) ۱۹. ل: لشکر؛ (ق: آ: ن: ۲)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۰. ((: جریح) ۲۱. ل: لشکر ۲۲. ل: (خفته) ۲۳. س: (نیز ل: ب: آ: ب: ز هامون تشبیه و؛ م: س: ۲ (نیز ل: ب: ز هامون و شیب (س: ۲)؛ (ب: س: ۲)؛ (و: ل: ۲)؛ به هامون بدید از؛ ل: ۲ هامون تشبیه از؛ ق: ۲ سپه دید هامون و شیب (س: ۲)؛ (ب: متن = ل: (نیز و؛) س: نخست با ۱۱۷ و ۹۸ یک بیت ساخته و پس از آن بیتهای ۱۰۰ و ۱۰۳ را از نو نوشته است ۲۴. ل: ۲، س: ۲ (نیز ل: ن: ۲)؛ (و: راه؛) متن = ل: ک: (نیز ل: ۲، ب: ۲۵. ق: (نیز ل: ۲، ب: باغ؛) س: (نیز ب: ز اسبان و از گنج؛) ل: ۲ (نیز ل: ل: ۲، و: ل: ۲)؛ شد آن دشت چون باغ؛ (ل: شد از لشکر و گنج؛) متن = ل: ک: ۲۶. م: ق: ک: سلاح؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۷. ل: ۲۷. ل: اسب رهی؛ (ق: ک: کمرهای شاهنشاهی؛) متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۸. س: (نیز و: ب: سنان؛) (ق: آ: ز تیغ و سنان؛) متن = یازده دستنویس دیگر ۲۹. س: ق: ک: س: ۲ (نیز ل: ب: سوری؛) متن = ل: ق: ۲ ۳۰. ل: ک: (نیز ل: آ: ب: سو فرای؛) ل: ۲ (نیز ل: ن: سرفرای؛) (ق: سو فرای؛) متن = س: ل: س: ۲ (نیز ل: و: ب: ۳۱. ل: برده؛) ق: ل: ۲ (نیز ل: ۲)؛ گشته؛ متن = ده دستنویس دیگر

که این است آیین گفتار و آیین دین!^۱
 سخن گفت با او به شیرین‌زبان^۲
 جهان بد سگالده^۳، نگویده به کس
 قباد است و^۴ با نامدار^۵ و دشیره،
 فرستید^{۱۲} باز منش^{۱۳} ارجمند،
 ز دینار و از تاج و^{۱۷} هر گونه چیز،
 به پیش بزرگان^{۱۹} این^{۱۸} انجمن
 که ما بی‌نیازیم و یزدان پرست
 پیی خاک^{۲۲} توران دگر^{۲۱} نسپریم^{۲۳}
 چو رفتی یکایک برو بر^{۲۶} شمارا

[سپاهش همه خواندند آفرین!
 ۱۴۵ فرستاده را خواند پس پهلوان
 چنین گفت کین^۳ ایزدی بود و بس
 بزرگان ایران که هستند^۵ اسیر
 دگر هر که^۹ دارید^{۱۰} بر پای بند^{۱۱}،
 دگر^{۱۴} خواسته هرج^{۱۵} دارید^{۱۶} نیز
 ۱۵۰ یکایک^{۱۸} فرستید نزدیک من
 به تاراج و کشتن نیازیم^{۲۰} دست
 ز جیحون به روز دهم بگذریم^{۲۱}
 همه هرج^{۲۲} گفتم ترا، گوش^{۲۵} دارا

بیامد گرازان^{۲۷} بر^{۲۸} خوشنواز

فرستاده هم در زمان گشت‌باز

۱-ق (نیز لن، پ، ن، ب، ن، آ)؛ پیمان و آئین؛ ل، ۲؛ پیمان و آئین و؛ ی، بی، بی: گفتار آئین و؛ ل، ۳؛ گفتار و آئین؛ آ: گفتار و آئین و؛
 من، س، س، ۴؛ این بیت را ندادند؛ بنفاری: فأنشی علیه الحاضرون و قالوا: هذا هو الرأي المبین و الدین القوم، فاتفقوا علی ذلک
 ۲، س، ۵؛ روان (مزدوان)؛ ل، ۳؛ سود و زیان ۳-۲؛ حکین < (ل، ۳)؛ نماند (ل)؛ ۳-۴؛ یگرید (ل)؛ س، ۵؛ این بیت را ندادند؛ بنفاری
 (۱۴۶-۱۴۵)؛ فاستحضر الرسول و لایته فی الخطاب و قال: لاشک أن واقعة فیروز کانت أمراً محتوماً و قدراً مقدورا عقیق^۳ س (نیز
 لن، بی، ب)؛ گشتند؛ س، بزرگان که گشتند با او؛ منش؛ ل (نیز بی) ۴-۷؛ ل، ۲؛ س (نیز لن، بی، آ)؛ حویه؛ منش؛ ل، ۵؛ س (نیز بی، ب)؛
 پ، ۳۰؛ ه، موبدش؛ ل، ۳؛ موبدان؛ س، ۳؛ نامور؛ (ل، بی، موبد؛ ق، آ، ن، آ؛ موبد؛ س، ۵)؛ (نیز بی، ب)؛ قباد جهانجوی با منش؛ ل (نیز ل،
 و)؛ ۹-۶؛ ل، ۲؛ س (نیز ل، آ، و)؛ هر چه؛ (بی، بزرگان که)؛ منش؛ ل، ۵؛ س، ق (نیز لن، بی، آ، ب)؛ ل، ۱۰-۱۰؛ س، ق (نیز لن، بی، آ، ب)؛
 دادند؛ منش؛ ل، ۲؛ ۱۱-۱۱؛ برنا بپند (مهر پای بند)؛ (بی، بر پای دارند بند)؛ منش؛ سیزده دستنویس دیگر ۱۲-۱۲؛ ل، ۱۲؛ (نیز لن)؛
 فرستند؛ (ل، ۲)؛ فرستی؛ آ: فرستند؛ منش؛ س، ق، ۳؛ (نیز ق، آ، و، پ) ۱۳-۱۳؛ ل، ۱۲؛ (نیز لن)؛ بازی منش؛ س، ۵؛ س (نیز لن، آ، و، ب)؛ نزدیک
 ما؛ ق: نزد منش؛ ک: باز من؛ (ق، آ: سوی منش؛ ب: تازی منش؛ ل، ۲؛ به نزدیک آن)؛ منش تصحیح قیاسی است ۱۴-۱۴؛ ل، ۲؛
 وزان ۱۵-۱۵؛ س (نیز ق، آ، و)؛ هر چه؛ منش؛ ل (نیز لن) ۱۶-۱۶؛ س (نیز لن، آ)؛ دارند؛ (و دادند (ل))؛ منش؛ دوازده دستنویس دیگر ۱۷-۱۷؛ ل،
 ز تاج و ز (وزن دست نیست)؛ ک (نیز لن، ق)؛ ز تاج و؛ س، ۵؛ س (نیز ل، آ، و، آ، ب)؛ ل، ۲؛ ز زمین و سیمین و؛ ق: ز دیا و ز تاج و؛ (بی، ز
 سیمین و زمین و)؛ منش؛ ل (نیز ق، آ، و) ۱۸-۱۸؛ س (نیز لن، آ، و، آ، ب)؛ سراسر؛ (ل، بی، کابل (ج یکایک))؛ منش؛ ل، ۲؛ س، ق، ۲؛ (نیز
 لن، ق، آ، ب)؛ ۱۹-۱۹؛ س (نیز بی)؛ چه نزدیک این نامدار؛ منش؛ سیزده دستنویس دیگر؛ بنفاری (۱۴۷-۱۴۵)؛ و نحن الآن نوافقکم علی ما
 جنحتم الیه من السلم علی أن تطلقوا لنا قیاد و موبد الموبدان و سائر من متدکم من الأساری مع خزانن فیروز ۲۰-۲۰؛ س (نیز ق، آ، و،
 لن، ق)؛ نیاریم؛ س، سوزیم (دو حرف نخست نقطه ندارند)؛ ک: نزاریم؛ ل، ۲؛ نازیم (دوم نقطه ندارند)؛ (و نازیم (دو حرف نخست
 نقطه ندارند))؛ منش؛ ق (نیز لن، ل، آ، ب، آ، ب) ۲۱-۲۱؛ ل (نیز و)؛ بگذرم ۲۲-۲۲؛ ل، ۲؛ س، ق، ۲؛ (نیز لن، بی، بی)؛ منش؛ بی، س، ۴-۲۳؛ ل، ۲؛ (نیز و)؛ نسپریم؛ (ل، بی، سیم)
 بی، آ، ق؛ (همین)؛ خاک راه؛ (بی، ل، آ، و، آ، ب، بی) (از همه)؛ خاک توران دگر (بی، بی، بی)؛ منش؛ بی، س، ۴-۲۴؛ ل، ۲؛ (نیز و)؛ نسپریم؛ (ل، بی، سیم)
 ۲۴-۲۴؛ س (نیز ق، آ، ب)؛ هر چه؛ منش؛ ل (نیز لن) ۲۵-۲۵؛ ل، ۲؛ لوس (و گوش) ۲۶-۲۶؛ ل، ۲؛ (نیز و)؛ هر چه؛ بنفاری (۱۵۱-۱۵۳)؛ و انا فعلتم
 ذلک انصرفنا بعد عشرة ایام و غیرنا جیحون، ثم بعد ذلک لاندوس ماوراء أصلا ۲۷-۲۷؛ ل، ۲؛ (نیز لن، آ، و، آ)؛ شفتایان؛ س (نیز بی)؛
 شتابان بیامد؛ منش؛ ل، ۲؛ س، ل، ۲؛ (نیز لن، ق، آ، ب، بی) ۲۸-۲۸؛ ل، ۲؛ (نیز و)؛ آ: در اینجا سزونیس دارند، ق: درها کردن خوشنواز قباد را با
 دگر بندیان و فرستادن بنزد سوزفای با قیمت که از پیروز داشت؛ ل، ۲؛ اندر آشی کردن سرفرایی با خوشنواز

هم‌آنگاه برداشت بند^۴ قباد
 کسی را^۶ که بودند^۷ از ایران اسیر^۸
 کجا یافت از^{۱۰} خاکی دشت^{۱۱} نبرد
 چو^{۱۲} چیز^{۱۵} پراکنده‌ی آن^{۱۶} سپاه
 به دست^{۱۷} یکی مرد پاکیزه‌رای^{۱۸}
 ز دیدار او انجمن گشت شاد
 اسیران^{۲۲} که بودند برنا و پیر^{۲۱}
 همه دست^{۲۳} بر آسمان داشتند
 بدیدند با هرک^{۲۶} بود^{۲۷} ارجمند^{۲۸}
 سپهکد به اسپ اندرآورد پای
 ابا نامورموبد و کیقباد^{۳۱}

۱۵۵ بگفت آنچ^۱ بشنید و^۲ زو^۳ گشت شاد
 [هم از موبد موبدان^۵ اردشیر
 همه^۶ خواسته سربسز گیرد کرد
 همان تخت^{۱۲} با تاج^{۱۳} بیروزشاه
 فرستاد بکسر^{۱۷} سوی^{۱۸} سوزرای^{۱۹}
 ۱۶۰ چو لشکر بدیدند روی قباد
 [همان موبد موبدان^{۲۱} اردشیر
 بزرگان همه خیمه^{۲۳} بگذاشتند
 که پور^{۲۴} شهتاشه را بی‌گزند^{۲۵}
 هم‌آنگاه فروهشت پرده‌سرای
 ۱۶۵ ز جیحون گذر کرد بیروز^{۲۹} و^{۳۰} شاد

۱-ک، ل (تیز لی-ا): آنچه: من: آنکند: متن: د، ف، س (تیز لن، ق، ب). ۲-د، ۳-س، ۳-س (تیز لن، لی، بی): او: (ق، ا، از آن):
 متن: د، گ، س، ل (تیز لن، ق، ا، لی، ن، ک): بند از: متن: د، ل، ق، ک، س (تیز ل، ک، ب، و، ا، ب) ۵-ق، ک، ل: موبدان موبد: (ن: موبد و
 موبدان): متن: ده دستوس دیگر: س: اسیران ۷-س، ۴ (تیز لی، ل، ا، ا، ب): دیدند: (ن: دارند): متن: د، ق، ک، ل (تیز لن، ق، ا، ب، و)
 هم (تیز لی، ن): ایشان اسیر: س: برنا و پیر: متن: ده یازده دستوس دیگر: د، ل این بیت را فلان: س: پس از این بیت افزوده است:
 بزرگان همه خیمه گذاشتند
 همه دست بر آسمان داشتند (= ۱۶۲)

۹-ل، همان ۱۰-ق، د (د): ۱۱-ل، خاک و دشت: س، س (تیزی ق، ا، لی، ل، و، ا، ل): خاک روز: ق: دشت گاه: متن: ک، ل (تیز لن، بی، ن، ک): ب
 بیهای ۱۵۷-۱۶۰ را فلان: د، ۱۲-ک، تخت و ۱۳-س، ۴ (تیز ق، ا، لی، ل، و، ا، ل): تاج با تخت: متن: د، ل، ق، ک، ل (تیز لن، بی، ن، ک): ۱۴-س، ق،
 ک، ل (تیز لن، بی، و، لی، ا، چه: ق، ا، ز: متن: د، ل، س، ۴ (تیز لی، ل، ا، ل، ا، ب) ۱۵-ک، (تیزی ق، ا، چیزی ۱۶-س (تیزی ق، ا، لی، ل، و، ا، ل): پراکنده: س: ا:
 پراکنده: بر: متن: د، ل، ق، ک، ل (تیز لن، بی، و، لی، ا، ۱۷-ق، ا، دیگر) ۱۸-ل (تیز لن، بی، ن، ک): بر ۱۹-ل، ق، ک، ل (تیزی ق، ا، ب): سوزرای: د، ا:
 سوزرای: (ن: سوزرای: ق، ا، سوزرای: متن: س، س (تیزی لی، و، لی، ن، ا، ل، ۲۰-و، از و گشته شاد و بدو داده رای = ۱۸۱) (ب): و پس از این
 بیت افزوده است:

همه جامه سوزرای سرود زمین گشته با رود چون تار و پود (د) = ب ۱۸۰

مطهری (۱۵۴، ۱۵۹): فعاد الرسول بجواهر الی خشتواز لفسر بذاک، و رفع القید عن رجل قباد و أطلقه مع اردشیر موبد الموبدان، فی
 جمیع الأسری ففذلهم و جمیع خزائن فیروز مع رمول محتشم من کبار اصحابه الی منجم سوزرای ۲۱-ق: موبدان موبد ۲۲-س
 (تیز لی، بی، بزرگان: متن: ده یازده دستوس دیگر: ل این بیت را فلان: د، ۲۳-ل (تیزی ق، ا، لی، ل، و، ا، ل): خیره (= خیمه) ۲۴-ک، دشت: (ا) ۲۵-س،
 س (تیزی لی، ل، و، ا، ب): که فرزند بیروز را ارجمند: متن: د، ل، ق، ک، ل (تیز لن، ق، ا، لی، ل، و، ا، ل) ۲۶-س، ۴ (تیز لن، بی، ن، ک): هر که: متن: د
 ۲۷-س، ۴ (تیزی ق، ا، لی، ل، و، ا، ب): بد: متن: د، ق، ک، ل (تیز لن، بی، ن، ک): برد ۲۸-س، ۴ (تیزی ل، و، ا، ب): بی گزند: (لی: سربند: ن: ا:
 انجمن: متن: د، ل، ق، ک، ل (تیز لن، ق، ا، ب): در ق، ا، بیایی بیتهای ۱۶۰-۱۶۴ چنین است: ۱۶۲، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۴، ۱۶۳، ۲۹-ک: فیروز
 ۳۰-ل، د: (ج) ۳۲-س (تیزی ق، ا، ابا موبد موبدان و قباد (ق، ا، کیقباد: ق، ل (تیز لن، بی، ن، ک): ابا موبدان موبد و کیقباد: ک، ابا موبدان
 موبد و با قباد: س (تیزی لی، ل، و، ا، ب): کشاده شده پایهای قباد: متن: د، ل، بندناری (۱۶۰، ۱۶۵): فلما رأى العسكر وجهه قباد مع الموبد
 کتفوا بطیرون من الفرح و السرور فرموا النجم فی الحال و ارتحلوا و عبروا جیحون

ز هیتال و چین دست بر سر گرفت^۱
 گشاده دل و نیک خواه^۲ آمدند
 می و رود و رامشگران خواستند
 ز تیمار پیروزی آزاده خوی^۳،
 به بربط^۴ همی^۵ رزم ترکان^۶ سرود^۷!
 ازو گشته شاد و بدو داده رای^۸!
 کسی^۹ را که بد کینه‌ی خوشنواز

مر او را سبک شاه^۱ در بر گرفت
 ز راه اندر ایوان شاه آمدند
 بفرمود تا خوان بیاراستند
 همی بود جشنی نه بر آرزوی^۲؛
 ۱۸۰ همی^۳ جامه‌گو سوزفا را ستود^۴
 مغان^۵ را همه چشم^۶ بر سوزفای^۷
 همه شهر ایران^۸ بدو^۹ گشت^{۱۰} باز

همی رفت ازین^{۱۱} گونه تا چارسال
 جهان را به رای خود^{۱۲} آراستی
 به چبری^{۱۳} برداخت گاه^{۱۴} از بلاش^{۱۵}

ببید^{۱۶} سوزفای^{۱۷} از جهان^{۱۸} بی همال^{۱۹}
 نبودی جز آن^{۲۰} چیز کو خواستی
 ۱۸۵ چو فرمان او گشت در شهر فاش^{۲۱}

۱-س: تنگدس^۱ (نیز: ل^۲، و: ا، ب)؛ سخت: متن = ل، ه، ک، ل (نیز: ن، ق، پ، ن^۳)؛ ۲-ق: چینی سخن درگرفت^۳، س: ک، ل^۴، س: (نیز: ن، بی، سی)؛ خلیده دل و (د): خلیده دل (کینه خواه)؛ (ق: خلیده دل و نیک خواه)؛ متن = ل، ق: بنداری (۱۷۷-۱۷۳)؛ فلما وصل اذخله لی ایوانه مع سوزفای^۴ ک: ل (نیز: ن، ق)؛ آرزو (بی: بر از آب روی)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۵-ک، ل (نیز: ق)؛ آزاده خو؛ بنداری (۱۷۸-۱۷۹): فمفورا السماط و طعمو ثم جلسوا فی مجلس الأتس علی جملة اللهو و الطرب غیر أن صفو عیشهم ذلک کان مرشقا یقرب عهدهم بحدیثة فیروز ۶-ل: همه جامه سوزگوزان کرده؛ س (نیز: ل، و، ب)؛ همه جامه سوزفای سرود (ل: و، رود)؛ بی (نیز: ق)؛ همی جامه گر سوزفا (ق: سوزفا) را ستود ل: همه رودزن را سرای سرود؛ س (نیز: ل)؛ همه جامه (س: جامه و) سوزفای (سوزفای) و سرود؛ (ن: بی)؛ همی جامه زن زد (ن: زن) فراوان سرود؛ متن = (نیز: ب)؛ پس از تصحیح سوزفا به سوزفا ۷-س: بربط ۸-س: سووی (د) ۹-ق: ایشان؛ ک: تورخان؛ ل: نوراد؛ ۱۰-نیز (ن: ب)؛ توران؛ متن = ل ۱۰-ل: ستود؛ (ن: ن)؛ ۱۱-س: ۱۲-متن = دوازده دستنویس دیگر؛ د: س، آ، بی، ل، و، ا، ب، این بیت بابت سپین پس و پیش شده است؛ بنداری: و طلق المغنون یزحرون علی أرتار المزاهر بالبحان تشتمل علی وصف وقعة التزک، و نظیر البهلوان بهم، و إنقاذ ابن الحلک من أیدیهم ۱۱-بی: شهان) ۱۲-س: جشن (د) ۱۳-ق: (نیز: ن، ل، پ)؛ سوزفای؛ ل: سرفرای؛ (ق: سوزفای)؛ متن = س، بی (نیز: بی، و، ب)؛ ۱۴-ل: بی، ن: تازه وای؛ ل: خاده جای؛ ق: همی هر یکی زد دگر گونه رای؛ بی: ازو کرده شادی بدو کرده رای؛ و: بدو داده یکر همه کار و رای؛ متن = ل، س، ق، بی (نیز: ب)؛ بی: این بیت را نعلرد ۱۵-س، بی (نیز: ل، ق، و، ا، ب)؛ کار ایران؛ ک: شهر باران (شهر ایران)؛ متن = ل، ه، ک، ل (نیز: ن، ق، پ، ن^۳)؛ ۱۶-ق: (برو) ۱۷-ل: (ن: ب: گشته) ۱۸-س، بی (نیز: ل، ق، و، ا، ب)؛ همان؛ ن: ق، پ، ن^۳؛ پس از این بیت لغز و حنا:

بدان بهلوان دل همی شاد کرد روان را از اندیشه آزاد کرد

۱۹-س، بی (نیز: ل، ق، و، ا، ب)؛ شده؛ متن = ل، ه، ک، ل (نیز: ن، ق، پ، ن^۳)؛ ۲۰-ل، بی، ک (نیز: ل، ق)؛ سوزفای؛ ل: سرفرای؛ (ن: سرفرای)؛ ق: سوزفای؛ د: سوزفا؛ (ن: متن = س، بی (نیز: بی، و، ا، ب)؛ ۲۱-ک: چنان ۲۲-س: باهمال (د) ۲۳-ل: زین؛ ل: آ، ب؛ از آن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴-ل: (ن: آ، ب)؛ ل: نبود جز به آن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۵-و: (بی: خوش) ۲۶-ل: کفتی بخلش؛ س: بی (نیز: ن، ل، پ)؛ د: جهان گشت فاش؛ متن = ل ۲۷-ل: (نیز: ق)؛ به خوبی ۲۸-س، بی (نیز: ق، بی، ل، ق، و، ا، ب)؛ تخت؛ متن = ل، ه، ک، ل (نیز: ن، بی، ن^۳)؛ ۲۹-ق: (بی: بلاش)؛ بنداری (۱۸۵، ۱۸۱)؛ و استعلی أمر سوزفای فاستبد بالأمور منهم و جعل و نظمت و البسط و التبض، و الأیرام و التبض، و صار لایق بینه أحد فی تلک الدولة و لا یساجله و إن کان یملأ اللدول الی حد الکرب فبقی کلک الی أربع سنین مضت من ملک بلاش

بدو گفت: شاهی^۱ نرانی^۲ همی!
 همی پادشاهی به بازی کنی
 قباد از تو در کار^۳ داناترست
 به ایوان^۴ خویش اندر آمد بلاش^۵
 ۱۹۰ همی گفت: بی رنج^{۱۱} تخت^{۱۲} این^{۱۳} بود
 بدان را ز نیکان^۳ ندانی^۴ همی!
 ز پزی^۵ و از^۶ بی نیازی کنی!
 بدین^۸ پادشاهی توانا ترست!
 نیارست گفتن که^{۱۰} ایدر مباح^۹!
 که بی کوشش و درد و نگرین بود!

۱-ق: شاها) ۲-ق: ی: (نیز ق: ۲: ل: ۲): ندانی: (ب: تو رانی (I)): متن = س: ل: ۲: س: ۲ (نیز ل: ل: ۲: و: آ: ب) ۳-ح: نباهی ۴-ل: نرانی: متن = چهارده دستنویس دیگر ه: س: س: ۲ (نیز ل: ل: ۲: و: آ: ب): کزی: ک: بردی (نقطه ندارد): متن = ق: ق: ل: ۲ (نیز ل: ق: ۲: ب: ل: ۲) ۵-ل: ق: س: ۲ (نیز ۱): ز: متن = س: ک: ل: ۲ (نیز ل: ن: ۲: ب): بندهای (۱۸۶-۱۸۷): فقال له: إنک لا تحسن شغل السلطنة، و لست تطلع علی أسرار الملک: تحسبها نوعاً من اللهو واللعب ۷-س: س: س: ۲ (نیز ل: ل: ۲: ب): خودکار: و: الدین کار: متن = ل: ق: ک: ل: ۲ (نیز ل: ق: ۲: ب: ل: ۲) ۸- (و: برین): بندهای: و آنچه قباد آعرف منک بدقائق هذا الأمر و غوامضه. و هو أقدر منک علی القيام بمراسم الملک ۹-ل: ۲: بلاش: ب: بلاش) ۱۰-ق: گفتا تو! ق: پس از این بیت افزوده است:

بلاش آن زمان تخت زرین نهاد
 که تا شادمان بر نشیند قباد ۱۷۲

۱۱- (هم: بی رنج و) ۱۲-ل: (نیز ل: ق: ۲): تخت: (حرف یکم نقطه ندارد): س: تن: ل: ۲ (نیز ل: ۲): بخت: متن = ق: ک: س: ۲ (نیز ل: ۲: آ: ۱۳: ل: ۱): آن: ب: این بیت را ندارد: بندهای (۱۸۹-۱۹۰): فاضطر بلاش الی ملازمة بیته و خلع نفسه

قباد

پادشاهی قباد چهل سال بود^۱

چو بر تخت بنشست^۲ فَرخ قباد
سوی طیفون شد^۳ ز شهر^۴ سیطخر^۵
چو بر تخت پیروز^۶ بنشست^۷ گفت
شما را سویی^۸ من^۹ گشاده‌ست راه
بزرگ آن کسی^{۱۰} کو به گفتارِ راست
چو بخشایش آرد به خشم اندرون
نهد^{۱۱} تختِ خشودی اندر جهان

کلاو بزرگی به سر بر نهاد
که آزادگان^{۱۲} را بدو^{۱۳} بود فخر
که از من^{۱۴} مدارید چیزی نهفتا
به روز سید^{۱۵} و شبانِ سیاه
زبان^{۱۶} را بیاراست^{۱۷} و کژی نخواست
سرِ راستان^{۱۸} خواندش رهنمون
بیاید به داد^{۱۹}، آفرین^{۲۰} بهان^{۲۱}

۱-س (نیز لن، پ، ب، ن، آ، ب)؛ پادشاهی قباد (ق، ل، پ، آ، ب)؛ قباد پیروز؛ س: قباد پیروز؛ ن: قباد پیروز شاه؛ س: قباد پسر پیروز؛ ل: قباد پسر فیروز شاه؛ ل: قباد بن پیروز (چهل سال (ن) چهل و سه سال (ن) چهل و هشت سال؛ ق: چهل سال و دو ماه؛ ل: هشتاد سال) بود (ل: جودید)؛ (و، به پادشاهی نشستن قباد بر جای پدرش پیروز)؛ بنداری: ذکر نوبه قباد بن فیروز بن یزدجرد بن بهرام جور و کانت مدّه ملکه اُرمین سنه ۳۰۳ (ق: بنشست بر تخت؛ ل: این بیت را ندارد ۳۰۳-ق، س، ل: (نیز ق، آ، ل)؛ طیفون؛ ل: طیفون؛ ا: طیفون (حرف دوم نقطه ندارد)؛ متن س: س (نیز لن، پ، و، ل، آ، ب)؛ ۴-س: چشد؛ ه: ای: بشهر؛ ه: بسوی عمل؛ ق: ه: س (نیز لن، پ، و، ل، آ، ب)؛ سیطخر؛ متن س: ل (نیز لن، ق، آ، ل، آ، ب)؛ ۷-س: س (نیز لن، پ، ب)؛ گزدهنگشان؛ متن س: ل ۸-س: س (نیز لن، آ، ب)؛ بدان؛ متن: بازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۶-۱)؛ فصار الأمر لقباة، و توجه من اصطخر نحو بغداد؛ ۹-س (نیز ل، ق): پیروزه ۱۰-س: س (نیز لن، آ، ب)؛ بنشست؛ و ل: بنشست پیروز؛ متن س: ق، ک (نیز لن، و، ب)؛ ۱۱- (ن: حین س: ا: ما)؛ ۱۲-ق: ب: ۱۳-ق: ک: ل (نیز ق، آ، ل، پ، ب)؛ ما؛ متن س: ل، س، س (نیز لن، آ، ل، آ، ب)؛ ۱۴- (ل: سقید)؛ بنداری (۴-۳)؛ قال صاحب الکتاب: لما جلس قباد علی تخت السلطنة قال للناس: إن طریقکم إلى مفتوح باللیل والنهار، فلا تسلبوا ستور الکسان علی وجوه الأعرار ۱۵- (ق: بود)؛ ۱۶-س: زفان ۱۷- (ق: آ)؛ بیاراجست؛ بنداری؛ و کل ملک زمین لسانه بصدق المقال فهو المخصوص بالإعظام و الإجلال ۱۸-س: راسنی ۱۹-س: (نیز ل)؛ ۲۰- (ل: بیاید شنید)؛ ۲۱-س: آ (نیز ل، آ، و، ا)؛ آفرین از ۲۲-س: (نیز ب)؛ ساید بداد آشکار و نهان (جرف یکم و دوم و واژه نخست نقطه ندارد)؛ ق این بیت را ندارد

جهان جهان را به بد نسپرد^۳
زیرجهد به تاجش برافشاندند^۴

ز شاهی ورا بهره بود اندکی^۵
قیاد اندر ایران^۸ نبد^۹ کدخدای^{۱۰}
کسی را بر شاه نشاندی^{۱۳}
جهان پر ز^{۱۷} دستوری سوزی^{۱۸}

به جام اندرون باده چون لاله^{۲۱} گشت
به دستوری بازگشتن به^{۳۳} جای
بزد گوس و آهنگ شیراز کرد
ز هر کام^{۳۷} برداشته بهر خویش

همه سر به سر^۱ دست نیکی برید^۲
همه مهتران آفرین خواندند

جوان بود و سالتس سه پنج ویکی
همی راند^۶ کار جهان سوزی^۷
۲۵ همه کار او^{۱۱} پهلوان راندی^{۱۲}
نه موبد^{۱۴} او^{۱۵} را نه فرمان و رای^{۱۶}

چنین بود تا بیست و سه^{۱۹} ساله^{۲۰} گشت
بباید بر تاجور، سوزی^{۲۲}
سپهبد خود و^{۲۴} لشکرش^{۲۵} ساز کرد
۳۰ همی رفت شادان^{۲۶} سوی شهر خویش

۱-ل: تن به تن ۲-ل: بریم ۳-ل: مشورید: ل: نسپریم: متن = سیزده دستنویس دیگر: ق: آ پس از این بیت افزوده است:

هر آنکه که بخشش بود کام دل
بجز خاک تیره مرا جای نیست

بندهای (۱۲۱۰): إن الحلم عماد العقل وإن الزرق مادة الذلل ومن عرف عیب نفسه فواجب علیه أن یسكت عن عیب غیره. ثم قال: سارعوا الی عمل الخیرات، و لا تقفوا أعمارکم بالبیات ۳-بندهای: فحمدته الحاضرون و أتوا علیه، و نثروا الجوهر علی تاجه ۵-ل: این بیت را ندارد: بندهای: و كانت سنة عند جلوسه علی تخت السلطنة ست عشرة سنة. و كان ناقص الحظ من الملك عن ۲. خواند: (۱: همرازد ۹۹) ۷-ل: نیز ل: ۲. پ: ۱. سوزی: ل: (نیز ل: ۱: سوزی: متن = س: ک: س: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۸: متن میان (وزن دست نیست) ۹-ل: ۲. پ: ۲. پ: ۱. سوزی: ل: (نیز ل: ۱: سوزی: متن = س: ک: س: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱۲ و ۲۸: پ: یک بیت ساخته و ۲۴-۲۸ را انداخته است ۱۱-ل: (پ: آن): ل: داورى ۱۲-ل: را بدی: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۳-ل: ۱: نشاندهی (حرف یکم نقطه ندارد): س: نشاندهی: متن = ده دستنویس دیگر: بندهای: (۲۵-۲۶): فان أمور العالم كانت موكولة الی رأی سوزی و كان مستیذاً بنفسه مستقلاً بالإیراد و الإصدار غیر ملضت الیه و لا محفل به ۱۴-ل: س: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱: مرده: ج: ج: ۱: متن = ل: (نیز ل: ۲: پ: ۱۵-ل: (پ: آن): ۱۶-ل: روا (پس او را ندارد): (ق: ۲: پ: ۱: و: ۲: پ: ۱: متن = س: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱۷-ل: ق: بد به: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-ل: (نیز ل: ۲: پ: ۱: سوزی: ل: ۲: سوزی: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱: متن = ل: س: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱: پس از این بیت افزوده است:

سپه را نیودی بر شاه راه
نه آگه ز کای سپهدار شاه

بندهای: و كان لا یسكن أحدنا من الغیابة و الزوره عن الذخون علیه ۱۹-ل: (ق: ۲: پ: ۱: نه: پ: یکده: ۱: ح: سه: ۲۰-ل: (سال: ۳۱-ل: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: پ: ۱): زاله (ج: لاله): متن = ل: س: (نیز ل: ۱: پ: ۱): ق: در اینجا سرنویس دارد: بازگشتن سوزی از نزد قیام شاه بندهای: و لم یزل الحال علی هذه الجملة الی أن استكمل قیام من ستة ثلاثا و عشرين سنة ۲۲-ل: نیز ل: ۲: پ: ۱: سوزی: ل: ۲: سوزی: ل: (ن: سوزی: ل: ۲: سوزی: ل: متن = ل: س: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱): ۲۳-ل: س: ۲: نیز ل: ۱: متن = دوازده دستنویس دیگر: بندهای: فدخل علیه سوزی ذات یوم و استأذنه فی مباردة شیراز و مطالعة أسبابه بها ۲۴-ل: س: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: پ: ۱: (ن: بشیله: ۱: متن = ۲۵-ل: س: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱): سپه را همه: متن = ل: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱): بندهای: فأذن له فتوجه الیها فی جمیع أسباحتها ۲۶-ل: (نیز ل: ۱: پ: ۱): تازان: ۲۷-ل: ک: ل: ۲: نیز ل: ۱: و: ۲: پ: ۱): کارا: متن = ده دستنویس دیگر

همه^۱ بود^۲ جز تاج^۳ شاهنشهی
به شاهی برو^۴ آفرین خواندم^۵
ورا سرد گوید، براند^۸ ز روی^۹
ز هر نامداری و هر مهتری

همه پارس او را شده چون رهی
بر آن بُد^۲ که من شاه بنشاندم^۵
گر از من کسی زشت گوید بدوی^۷
هی بیاز جستی^{۱۰} ز هر کشوری

ز شیراز و از^{۱۳} کار بیداد و داد^{۱۴}،
ندارد به ایران ز گنج و سپاه^{۱۷}،
جهان شد همه^{۱۹} بندهی سوفرای^{۲۰}
بروبر^{۲۱} سَخَن‌ها^{۲۲} همی^{۲۳} کرد یاد:
چرا کردی ای شهریار بلند!
بیاید^{۳۰} گسست^{۳۱} از جهان رنج^{۳۲} اوی^{۳۳}!
بزرگان^{۳۳} پرستندهی^{۳۴} او شدند!

چن^{۱۱} آگاهی آمد سوی کعباد^{۱۷}
همی^{۱۵} گفت هر کس که جز^{۱۶} نام شاه
نه فرمائش باشد به چیزی، نه رای^{۱۸}
هر آن کس که بُد رازدارِ قباد
که از پادشاهی^{۲۳} به نامی^{۲۵} بسند^{۲۶}
۴۰ ز گنج تو آکنده‌تر^{۲۷} گنج^{۲۸} اوی^{۲۹}
همه پارس چون بندهی او شدند!

دل (نیز فی آ، ب، هـ)؛ متن «بازده دستنویس دیگر ۴- (بی، بوم) ۳- (ن: آ، نام: ل، با تاج: ق)؛ با تخت: آ، تا چرخ: ح)؛ متن «بازده دستنویس دیگر: بعلری (۳۶۰-۳۶۱)؛ و لما حصل فیها دانت له ممالک فارس، و دخل أهلها تحت رفق ۴- ل، ق (نیز بی، ج)؛ بدان بد: ا)؛ بزرگان (۱)؛ متن «بازده دستنویس دیگر هر دل ۲ (نیز و): بنشاندم- خواندم (بی، بدو) ۷- ۶- (ب، بدو: بی، بروی) ۸- م: برآید (براند: ق)؛ بیازد (۱)؛ ۹- ل، ۲ (نیز ق، آ، بی): به روی: ا)؛ بر اندازه رو (براند ز رو): متن «ده دستنویس دیگر: بعلری (۳۳-۳۳)؛ تا قام می‌لایانه هو الذی ملک قیاده و قرر علیه السلطه طائانه لا یتجاسر أحد یذکره بسوء أو یفیح صورته ۱۰- ل: جشش؛ متن «چهارده دستنویس دیگر: بعلری: و جعل یطلب الخراج من کل صاحب إقليم، و تبسط فی الممالک من کل جانب ۱۱- ل: س ۲ (نیز بی، ج): چو: متن تصحیح قیاسی است ۱۲- ل، ۱۳- ل: بیوسی قباد: بی، ۲ (نیز بی، ل، آ، و، آ، ب): به فرخ قباد: متن «ق، ک (نیز بی، ق، آ، ب، ن: ۱۳- ل، ق، س ۲ (نیز ا): ز: متن «بازده دستنویس دیگر ۱۴- (بی: بیداد (وزن درست نیست)) ۱۵- بی (نیز بی): بدو ۱۶- ل: خود ۱۷- ل، ۲ (نیز بی): کلاه: ن، بنام ایچ ز ایران سپاده (نیز بی): ز ایران نه گنج و سپاه (ن، بی): از ایران ز گنج و سپاه: ق، آ، ۲ (نزداری): (بدراد) ز (ا): (به) ایران و گنج و سپاه: متن «س، ق، بی ۲ (نیز ل، آ، و، ب) ۱۸- (ب: جای: بی، پای): بی: نه چیزی نه رای: ل: ندارد کسی هیچ با شاه رای: (و، به چیزی نه فرمائش باشد نه رای): متن «ده دستنویس دیگر ۱۹- (ن: جهانی شده) ۲۰- ق، بی (نیز ل، آ، ب، ا): سوفرای: ل: آ: سوفرای: (ن: سوفرای: ق، آ، سوفرای): متن «دل، بی، س ۲ (نیز بی، و، ن، آ، ب): بعلری (۳۷-۳۵)؛ فانهوا ذلک الی قیاده، و تحدت الناس بأنه ایس قیاده من الملک و المملكة و التاج و للفتح غیر الاسم، و أنه لا یطاع أمره و لا یسمع قوله ۲۱- بی، س ۲ (نیز بی، ب): این: متن «ل (ن، بی، ح: ن، و) ۲۲- ل، ۲۳- ل (همه) ۲۴- (ن: شهر یاری: بی: تاج شاهی): متن «- ۲۵- (ب: بیامی (حرف دوم فقط ندارد): متن «- ۲۶- ل، ۲، ۳ (نیز بی، بی، و: بسند (حرف یکم فقط ندارد): ل: که شاهی بنام یکی فایستد: ق: که تو پادشاهی بنام ... (۴)؛ متن «س، کمل ۲، بی ۲ (نیز بی، ق) ۲۷- ل: آکنده بدو: کد آکنده: متن «سیزده دستنویس دیگر ۲۸- رنج ۲۹- بی، ل، ق، ل (نیز ق، ل، آ، و، آ، ب): ل، بی، ۲ (نیز متن «ک (نیز بی، بی، ن، آ، و، آ، ب) ۳۰- ل، ۳۱- ل (کشید) ۳۲- ل: گنج: متن «چهارده دستنویس دیگر ۳۳- ل، آ: سراسر: متن «- ۳۴- بی، پرستندگان بنده: ا)؛ پرستندگان برده: بی، پرستندگان پرستنده: (وزن درست نیست)؛ متن «ده دستنویس دیگر: ل، ۲ (نیز بی، و، ن، آ، ب) پس از این بیت افزوده است:

دلش گردد از راه بد بر تبه (۱)

همی گفت اگر من فرستم سپاه (۴۳)

بعلری (۳۸-۳۶)، و جعلت أصحاب أسرار قیاده و خواصه بکرون ذکر هذا النوع فی حضرته، و یبحون صیوة سوفرای فی عینه، و بیرونه چنانکه فی أمره، و إجماله لتوئین الملک، و إخلاله بشرائط اللیاسة، و أن ذلک أورد استقلال سوفرای بملک فارس حتی استبد رجلاها و اسکنی أمرها

ز رنجش به دلبر نکرد ایچ یاد^{۲۷}
 سر او^{۲۸} بگردد^{۲۹} شود^{۳۰} رزم خواه^{۳۱}
 از او دید باید بسی^{۳۲} درد و رنج!
 نهانی ندانند بازار^{۳۳} اوی^{۳۴}
 کز ایدر^{۳۵} شود پیش^{۳۶} او با سپاه

که او شهر یاری شود^{۳۷} بافرین^{۳۸}؛
 که ساینده بر^{۳۹} چرخ گردنده دستا
 بدزد دلی بدکنش سو فرای^{۴۰}
 هنرها بیست^{۴۱} از دل، آهو گرفت!
 بفرمود تا بر نشیند^{۴۲} چو باد^{۴۳}؛
 بر آوازی^{۴۴} نخچیر و^{۴۵} بازی شود
 ز ری سوی درگاه خواند ورا^{۴۶}

ز گفتار، بد شد^{۴۷} دل کعباد
 همی گفت: اگر^{۴۸} من فرستم سپاه
 چن^{۴۹} او^{۵۰} دشمنی کرده باشم^{۵۱} به گنج
 کند^{۵۲} هر کسی یاد کردار اوی^{۵۳}
 ندارم^{۵۴} از^{۵۵} ۱۷ ایران یکی^{۵۶} رزم خواه^{۵۷}

بدو گفت فرزانه^{۵۸}: مندیش ازین^{۵۹}
 ترا^{۶۰} بندگانند و سالار هست
 چو شاپور رازی بجنبید^{۶۱} ز جای^{۶۲}
 شنید این^{۶۳} سخن شاه نیرو گرفت
 هم آنکه جهان دیده^{۶۴} کیقباد
 به نزدیکی شاپور رازی شود
 هم اندر زمان بر نشاند ورا

۱-س (نیز بی)، شد بد ۲-ق (۲): ز بخشش نکرد ایچ گونه بیاد؛ ل: بر بخش نکرد ایچ بر دل زیاد؛ بتداری: و ما زالوا یقرعون سمعه بهیفا الکلام حتی ابتلا قلبه و جاش صدره ۳-ق (۲): چنین ۴-ل: گر هس (نیز بی، ل، ۲، و، ۱): وی متن = عمل: به نیرو نگردد (۱)؛ متن = ل-س (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی): ۷-ک: سوی ۸-ل: س، و، ق، ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): چو: متن = ک، س (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی): من: (بی، ا، ز): متن = سیزده دستنویس دیگر ۹-و: دوستی ۱۱-س، ق، و، س (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی): باشد: متن = ل، ک، و، ل (نیز بی، بی، بی، ق) ۱۳-ک: کسی: (بی، دیده باشد بی، ا، داد: باید بی، ق، ق: ز مادیده باشد بی، متن = بازده دستنویس دیگر ۱۳-س، ق، و، ل ۱۴-س، ق، و، ل (نیز بی، آ، بی): او؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵-ل: ندانند (حرف یکم نقطه ندارد) بازار؛ ک: ندانند بازار؛ (بی، بیاندند بازار، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): (حرف یکم نقطه ندارد) بازار؛ آ: ز مادیده باشد بی، متن = س، ق، ل، آ، بی: (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): ۱۶-ل: نباریم ۱۷-ل: ق، ک (نیز بی، و، ز، و، س، س، ل، س، آ، بی): به؛ متن = ل (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی) ۱۸-ق، ک: همان؛ ق (نیز بی، س، بی، ل، بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): (بی، همان؛ ق، ۲، و، ۱، آ، بی): ۲۰-ق (۲، آ، بی): س، و، ل: (بی، زنده؛ بتداری (۴۳-۴۴): فقال ذات یوم: اینی ان أظهرت معاداته عظم الخطب و أفضل الداء و مالی فی ایران من یطیق مقاومتہ و یقدر علی أن یفل حذو و یکف عادیتہ ۲۱-ل: (و، موبد، ک) ۲۲-ل: زین؛ (بی، از وی)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۳-ل (نیز بی، ا، بی): بوده؛ متن = س، س، ل (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی) ۲۴-ل: (بی، نامجوی؛ بی، بالفارین)؛ بتداری: فقال له بعض اصحاب رأیه: لا یشغل قلبک ایها الملک من هذه الجبهه ۲۵-ل: (بی، ز ترا) < ۲۶-س، س، ل (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی، و، ل، آ، بی): متن = ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): ۲۷-ق، ک، و، ل (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی): بیاید؛ ق: برانده؛ متن = س، س، ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی) ۲۸-ک: رازی (ل) ۲۹-ق، ک: (نیز بی، س، سو فرای؛ ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): متن = ل، س، س، ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی)؛ بتداری (۴۸-۴۹): فان لک مالیک یطاولون الأفلاک فیطولونها، و یطاولون الأساد فیخلونها: منتهم سایور الرازی. فانه اذا تحرك من مکانه تحرق قلب سو فرای من هیبه ۳۰-ق (نیز بی، ل، آ، بی): بیست؛ متن = و، ل، و، ه دستنویس دیگر؛ ل، آ، بی: این بیت را ندارند؛ بتداری: فتمکن هذا الحدیث فی قلب قیاد و رأی الاستظهار بایور = مخالفة للمقل و لتقیاما للمجهل ۳۲-ل: رفت مردی؛ ل، آ، زود مردی؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۳۳-ل: (بی، بداند) ۳۴-ق، ک: به ایوان؛ س، س، ل (نیز بی، ل، ۲، و، ۱، آ، بی): به آواز؛ ل، آ، به کردار؛ متن = ک، ک (نیز بی، ق، ۲، و، ۱، آ، بی، ل، آ، بی، ق) < ۳۵-ق، ک: (بی، ۳۶-بتداری (۵۲، ۵۱، ۵۰): فلرسل فارسانا الی الری لیستنهض حایور و یستغذمه الیه و هو یبقیاد

- ترا نام و فز^۳ و نژادست و پشت^۴،
 مرا بهره رنجست و گنج نهی^۵،
 نخواهم که خوانی مرا نیز شاه،
 ز کردار تو^۶ چند باشم^۷ نوان؟
 چو من دشمن و^۸ لشکری جنگجوی^۹،
 نگویم سخن پیش او^{۱۰} جز به خشم!

به نزدیک شاپور بنشانند،
 شد آن کلک^{۱۱} بیجا^{۱۲} با قار جفت^{۱۳}!

یکی نامه باید نوشتن^۱ درست^۲
 بگویی^۳ که از تاج^۴ شاهنشهی^۵
 نژوی^۶ بازخواه و منم پیشگاه^۷!
 فرستادم اینک یکی^۸ پهلوان
 چو نامه بدین گونه باشد بدوی^۹،
 نامم که بر هم زند نیز چشم!

نیسندهی^{۱۰} نامه را خواندند
 بگفت آن سخن^{۱۱} ها که با شاه گفت

گفتار اندر رفتن شاپور و بند کردن سوفر را^{۱۲}

بیاورد شاپور لشکر به راه^{۱۳}
 پراگنده از لشکر شهریار

۷۵ چو بر نامه بر مهر بنهاد شاه
 گزین کرد پس^{۱۴} مرک^{۱۵} بد نامدار

۱- ل. ب. س. آ (نیز ل. ب. ل. آ. و. ب.)؛ نوشتن؛ متن = ک (نیز ق. آ. ب) ۲- ل. آ. ب. آ. در دست ۳- ق. ب. (نیز ل. ب. ل. آ.)؛ فز و نام؛
 متن = ۴- (ل. ب. ح. ج. پشت)؛ ل. آ. درو فز و نام و نژاد نوشت؛ (ق. آ. شکستن مروراد و دست و پشت؛ ل. آ. بر از نام و فز و نژاد و
 نشست)؛ متن = ل. ب. س. س. آ (نیز ل. ب. و. آ. ب) ۵- ل. ب. ل. آ. س. آ (نیز ل. ب. ل. آ. و. آ. ب.)؛ بگفتن؛ متن = ل. ب. ق. ب. (نیز ل. ب. ق. آ. ب. ل. آ.)؛ حلقه تخت؛
 س. س. آ (نیز ل. ب. ق. آ. ب.)؛ تاج (حرف یکم نقطه ندارد)؛ متن = ق. ب. ل. آ. (نیز ل. ب. ل. آ. ب) ۶- ص. شاهان شهی (ب. شاهشهان) ۷- ق.
 گنجم نهی؛ ل. آ. گنجم تهیست (پساوند ندارد)؛ ل. آ. گنجی نهی؛ ق. آ. تخت مهی؛ و گنجست و تخت مهی؛ ب. گنجست و تخت
 مهان)؛ متن = ل. ب. س. ک. س. آ (نیز ل. ب. ل. آ. ب. آ) ۸- س. س. آ (نیز ل. ب. ب.)؛ تویی (تویی)؛ متن = ل. ب. ل. س. س. آ (نیز ل. ب. ل. آ.)؛ ب. گناه؛ ق.
 ل. آ (نیز ل. ب. ق. آ. ب. ل. آ.)؛ بی گناه؛ (روز پرگناه؛ ب. کدخدای؛ پساوند ندارد)؛ متن = ق. ب. ل. آ. (ب. بر) ۹- ا. ق. کار تو نداد؛ (کرد چار تو)
 ۱۰- ل. ب. یاشم (ل.)؛ بنداری (۷۰-۶۶)؛ قتال ساپور؛ لا تشغلن سرک؛ بهذا و اکتب الیه کتابا مشحونا بالایعاد و التهیدید ۱۱- ل. آ. (نیز ل. آ.)؛
 برین گونه باشد بروی ۱۲- (ل. ب. ل. آ. ب. س. آ)؛ دشمی ۱۳- س. آ (نیز ل. ب. ب.)؛ کینه جوی؛ ل. لشکرک جنگجوی؛ ق. (نیز ل. آ. ب.)؛
 لشکر جنگجوی؛ متن = ل. ب. ل. آ. (نیز ل. ب. و. ل. آ.)؛ این بیت را ندارد ۱۴- ق. آ. و. نگویم سخن؛ بنداری (۷۲-۷۱)؛ بیانی اجمله الیه و لا
 اترکه ان بعضی عینه حتی اقیب دیده و رجلیه و اعمله الی حضرتک ۱۵- ل. آ. (نیز ل. ب. ل. آ. و. ل. آ. ب.)؛ نویسنده؛ متن = س. آ (نیز ل. ب. ل. آ.)
 ۱۶- س. آ (نیز ل. آ. ب. ل. آ.)؛ این ۲۰- س. آ (نیز ل. ب. ل. آ. و. ل. آ. ب.)؛ از کدخدای؛ متن = ل. آ. (نیز ل. ب. ل. آ. و. ل. آ. ب.)؛ بیانی اجمله الیه و لا
 ندارد)؛ ا. ب. سجیده (دو حرف نخست نقطه ندارند)؛ س. سجیده (دو حرف نخست نقطه ندارند)؛ س. آ (نیز ل. ب. ل. آ. و. ل. آ. ب.)؛ سجده (دو
 حرف نخست و حرف چهارم نقطه ندارند)؛ (ب. ب. سجیده (حرفهای دوم و چهارم نقطه ندارند)؛ و. سجیده (حرفهای دوم و سوم و
 چهارم نقطه ندارند))؛ متن = ۲۲- س. ب. س. آ (نیز ل. ب. ب.)؛ یاد جفت؛ ل. آ. نوشته و بیجید اندر نهفت؛ متن = ل. ب. بنداری (۷۴-۷۳)؛
 فاستحضر الکاتب و امره ان یکتب علی تلک الصفة کتابا ففعل ۲۳- س. و رفتن شاپور رازی؛ بنزد سوفرای شیرازی؛ ل. بند کردن شاپور
 رازی سوفرای شیرازی را؛ ل. آ. فرستادن کتیبه شاپور رازی را؛ س. آ. خواندن قیاد سوفرای و؛ متن = ل. آ. سمر نویسنده ندارد ۲۴- س. ز
 راه؛ (ق. آ. لشکریناه) ۲۵- س. کرده بد ۲۶- س. آ (نیز ل. ب. ب.)؛ هر که؛ متن = ل.

نماندم که آید به رویش^۱ گزند،
همان نزد^۲ گردان^۳ ایران سپاه^۴
ترا جنگ دادن^۵ به برنخایش^۶ من،
نبارد مرا بند^۷ او مستمند^۸ ای
که من چند^۹ پالوده^{۱۰} خون گرم،
به یزدان مرا سخت سوگند بود،
به جنگ^{۱۱} آفتاب اندرآرم به میخ^{۱۲}،
به مردی ز تخت^{۱۳} اندرآرم به گاز^{۱۴}
سُخن‌های ناسودمندم سزاست^{۱۵}،
چو پیرایه دان بند^{۱۶} بر^{۱۷} پای مردا

به مردی رهانیدم او را ز بند،
۹۰ مرا دست^{۱۸} ما بود نزدیکی شاه،
گر ایدونک^{۱۹} بندست^{۲۰} پادایش^{۲۱} من
نخواهم زمان از تو، پایم ببند
ز یزدان و از^{۲۲} لشکرش^{۲۳} بیست شرم
بدانگه کجا شاه در بند بود
۹۵ که دستم نبیند^{۲۴} مگر دست تیغ
مگر^{۲۵} سر دهم، گر^{۲۶} سر خوشنواز
کنونم که^{۲۷} فرمود: بندم سزاست^{۲۸}،
ز فرمان او هیچ‌گونه مگردا

بزد نای رویین و^{۲۹} خود^{۳۰} برنشست
قیاد از گذشته نکرد ایچ یاد
به نزدیکی ناهوشمندان^{۳۱} برند^{۳۲}

چو برنشست^{۳۳}، شاپور^{۳۴} پایش بیست^{۳۵}
۱۰۰ بیاوردش^{۳۶} از پارس پیش^{۳۷} قیاد^{۳۸}
بفرمود کو را به زندان برند^{۳۹}

۱-ق: ۲، و: ۱، ب: ۱، برو: ۱، بنداری: ۸۹-۸۷. فقال سوزقزای: إن الملك يعلم حسن صنيعي معه و ما تحملت من العكارة له حتى خلصته من الأسر ۲- داستان ۳- ق: دست ۴- از: بزرگرد آن (ب: نزد گردان) ۵- ای: گردنکشان و سپاه؛ بنداری: و کم من یدلی عنده و عند اکابر ایران! ۶- س: ایدون: ای: گردیدون که: ل: ۷: گر ایدونکه) ۷- س: ۷- ای: جنگت: ل: ۸: پیداست: متن = یازده دستویس دیگر ۸- (ل: کردار) ۹- س: ۹- س: ۲ (نیز: ل، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴

ز مردان و از گنج و کشت^۱ و درود،
سپردش^۵ به گنجور او رهنمون

همی راند با موبد از سو فرای^۷
که یارند با او^{۱۱} همه طیسفون^{۱۱}؛
ز دهقان و از دزپرستان^{۱۵} ما^{۱۴}،
ز شاهی بیاید^{۱۷} ترا دست شست^{۱۸}،
سر^{۱۹} بخت^{۲۰} بدخواه برگشته به!

به^{۲۳} تو ساخت^{۲۳} و^{۲۵} بیزار گشت از^{۲۶} کهن
برو^{۲۹} بر دل و دیده^{۳۰} بیجان^{۳۱} کنند^{۳۱}؛
شد آن^{۳۳} گرد^{۳۳} فرزانه و نیک خواه^{۳۳}؛

به شیراز - فرمود - تا هرج^۱ بود
بیاورد^۳ بکسر سوری طیسفون^۴

چو یک هفته بگذشت^۶ هرگونه رای
۱۰۵ پختین گفت پس^۸ شاه را^۹ رهنمون
همه^{۱۲} لشکر و زیردستان^{۱۳} ما^{۱۲}،
گر او اندر ایران بیاند^{۱۶} درست
بداندیش شاه جهان کشته به!

چو بشنید مهر^{۲۱} ز موبد^{۲۲} سخن
۱۱۰ فرمود پس تاش^{۲۷} بی جان کنند^{۲۸}؛
بکردند پس^{۳۳} پهلوان را تباہ

اجسی^۱ (تیز لب)؛ هر چه من دل ۲. ق. ک. (تیز لب، ان. ۲)؛ ز گنج و کشت (ق. اسب)؛ ز مردان و گنج و ز کشت؛ س. س. (تیز لب، ۲. و. ۲. ب.)؛ ز رنج و ز کشت؛ متن دل^۳ (تیز ق. ۳. ب.) ۳. س. بیارد (حرف پنجم نقطه ندارد)؛ ق. ک. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.) بیارند؛ دل (تیز لب، ۱. ۱.)؛ بیارید؛ متن دل (تیز ق. ۲) ۴. دل. ق. ک. ل. ۲ (تیز ق. ۲)؛ طیسفون (۱)؛ طیسفون؛ متن د. س. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.) ۵. س. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ سپارد؛ متن دل؛ بعلری (۱۰۳۹۹)؛ فقیه سپور و حمله الی حضرة الملك. فلما وصل امر نجسه، و سجنه و نفذ الی شیراز من حمل جمیع ما هتاک من الكنوز و الأموال و الذخائر الی طیسفون (ع. و. ب. گزشت. و) ۷. ل. ک. (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ سو فرای (۱)؛ سو فرای؛ (ق. سو فرای)؛ س. ق. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ موبد و (ق. حوج)؛ رهنمای (ل. ۲)؛ موبد پاک رای (۱)؛ متن د. (ل. ۲)؛ بعلری؛ قال و ترجمت الرسل بین سو فرای و بین المواذع بعد انسبوع من مجسه ۸. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ مر؛ متن د. ق. ک. ل. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ ل. ۹. ک. (تیز ق. ۲)؛ یا؛ متن د. دوازده دستنویس دیگر ۱۰. ق. ل. ۲. وی ۱۱. ل. ک. ق. ک. ل. ۲ (تیز ق. ۲)؛ طیسفون (۲)؛ طیسفون (۱)؛ متن د. س. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ ۱۲. ق. هم از؛ ک. ل. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ همان؛ متن د. س. س. ۲ (تیز ق. ۲)؛ ل. ۱۰. ۲. ب.)؛ ۱۳. (ب. دزپرستان)؛ ۱۴. (ق. ۲. شاه)؛ ۱۵. س. ... (۲)؛ پرستان؛ (ب. دزپرستان)؛ ل. ق. ک. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ دزپرستان؛ (ل. ۱)؛ ز دزپرستان؛ (از)؛ دزپرستان؛ متن دل^۲ (تیز ق. ۲. و. ۲. ب.)؛ بعلری (۱۰۶۱۰۵)؛ فخلا یقباد بعضی اصحاب و آیه و قال؛ این جمیع أهل طیسفون، من الأمراء و العامة و للهاقعة بیلوان الی سو فرای، و یرون معاضدته ۱۶. ل. ل. ایران بیاند؛ ق. اندرین بنامند؛ متن د. س. ۲ (سوری)؛ ۲۰. ل. س. ق. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ مکت (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ق. تحت؛ متن دل^۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ بعلری؛ و الأولی قتل العلو لشکاح، و إرخام أمت الحود الفاسق ۲۱. (و. خسرو)؛ ۲۲. ق. ک. (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ موبد مهر ۲۳. س. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ ز؛ متن د. ل. ق. ک. (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ ۲۴. ل. ل. (تیز ق. ۲)؛ تاخت؛ ق. باخت؛ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ یافت (ل. ۱)؛ آخت؛ متن د. س. س. ۲ (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ ۲۵. ق. ک. (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ و؛ حوج ۲۶. ل. ک.؛ شد از؛ ل. نیابورد یاد او ز راه؛ متن د. دوازده دستنویس دیگر؛ ل. آدو اینجا سرنویس هارند؛ کشتن سزازی (۱)؛ به فرمان قباد ۲۷. ل. ل. تا جانش (ل. ۱)؛ حوس؛ ق. قاش ۲۸. (ق. کتند)؛ ۲۹. (ب. بدو)؛ ۳۰. ق. ک. (تیز لب، ۱. و. ۲. ب.)؛ دل دود؛ متن د. یازده دستنویس دیگر ۳۱. س. ۲ (تیز ل. ۲)؛ گریانه (ل. ۱)؛ بی بریان؛ متن د. ده دستنویس دیگر ۳۲. ل. ۲. آن ۳۳. س. ۲؛ شبان (د. شد. ان؟)؛ ۳۳. ق. ۲. به جای این بیت آورده اند:

بکشتش به فرمان شاه جهان
نکندند او را به چاهی تهران

متن ط. س. ۲ (ق. ک. ل. ۲. ب.)؛ بی این بیت را ندارند؛ بعلری (۱۱۱۰۱۰۹)؛ ق. امر قباد باهلان؛ ق. حجه

پادشاهی جاماسپ برادر قیاد یک سال بود^۱

که آن پیلتن را سرآمد زمان^۳،
زن و مرد و کودک همی^۵ مویه^۶ کرد؛
بیالود و برخاست راز^۷ از میان^۸؛
همی هرکسی کرد ساز نبرد^۹
- اگر سوفا شد^{۱۲} - به ایران مبادا
نبردند^{۱۳} نام قیاد اندکی
ز بدگوی، پرده و^{۱۵} فریادخواه
بداندیش بود و^{۱۸} بلاجوی^{۱۷} بود،
ز جاماسپ جستند چندی نشان^{۲۰}،
قیادش همی پروریدی به ناز
به شاهی برو^{۲۳} آفرین خواندند
ز فر^{۲۴} و نژادش نکردند یاد

چن^۲ آگاهی آمد به ایرانیان
خروشی برآمد از ایران^۴ به درد
[به نفرین زبان‌های ایرانیان
برآشت ایران و برخاست گرد
۱۱۵ همی گفت هرکس که^{۱۱} تخت^{۱۱} قیاد
سپاهی و شهری همه شد یکی
برفتند یکسر به^{۱۴} ایوان شاه
کسی کو^{۱۶} بر شاه بدگوی^{۱۷} بود
۱۲۰ بکشند و بردند از ایوان کشان^{۱۹}
که کهتر برادر بُد^{۲۱} و سرفراز
ورا برگزیدند^{۲۲} و بنشانند
به آهن بستند پای قیاد

۱- بند کردن ایرانیان قیاد را و نشانیدن جاماسپ برادر قیاد بر تخت؛ ۲- پادشاهی جاماسپ پسر فیروز دو سال و شش ماه برده؛ ۳- بند کردن ایرانیان قیاد را؛ متن = س؛ ل، ک سرونویس ندارند ۴- ل، ک، س (نیز ل، ن، ب)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۵- ک (نیز ل، ب)؛ زبان؛ س؛ شیر را بر سرآمد زبان؛ ق؛ س (نیز ل، و، آ، ب)؛ شیردل را سرآمد زمان (ق؛ زبان؛ و؛ زبان؛ متن = ل (نیز ق، آ، ب، ن)؛ ل؛ ۲ از ۱۱۲ و ۱۱۴ اب یک بیت ساخته و ۱۱۲ اب - ۱۱۴ را انداخته است ۴- ل، ق، ک (نیز ق، آ، ب، و)؛ ز ایران؛ س؛ س (نیز ل، و، آ، ب)؛ ز (س؛ ل) (ز ایران برآمد؛ متن = (ن، ل، ق) ۵- س (نیز ق، آ، ب، ل، ک، س)؛ همه؛ متن = ل، ق، ک، س (نیز ل، ن، ب، و، ل، ق) ۶- (و؛ نوحه)؛ ب؛ خوانا (نیت) ۷- س؛ ک؛ س (نیز ل، ک)؛ کار؛ (ب؛ کین)؛ متن = ۸- (و؛ بگذشت کار از زبان؛ ل؛ بدان شاهزاده دلیر و جوان)؛ متن = ق؛ ک، ل (نیز ل، ق، آ، ب، ل، ک، و، س)؛ ل؛ این بیت را ندارد ۹- ق؛ بیورند از آن پس به ساز و نبرد؛ وینها و لتهای ۱۱۳ ۱۱۵ را به هم ریخته که بیایی آنها بدین سان است؛ ۱۱۴، ۱۱۵ + ۱۱۳ اب، ۱۱۳ + ۱۱۵ + ۱۱۳ اب ۱۰- (ب؛ حکه) ۱۱- ل، س، ق؛ ل (نیز ل، ن، و)؛ نخت (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ق؛ نخت از (حرف یکم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ۱۲- (نیز ل، ن، ب، ل، ک، و، س)؛ سرفراز؛ (ق؛ سوفا شد)؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق، آ، ب)؛ پس از تصحیح سوفا و موفا به سوفا ۱۳- ق؛ نه کس برده؛ (ل؛ بنزدیک) - (نبردند)؛ ۱۴- ق؛ ز ۱۵- (ل؛ حوی)؛ ق؛ بودند؛ ک؛ برنده؛ متن = دوازده دستویس دیگر ۱۶- ل؛ راکه ۱۷- ق؛ بدخو - بلاجو ۱۸- ل؛ بداندیش او؛ ق؛ به اندیشه بد؛ ک؛ بر اندیشه بد؛ (ل؛ ب، ل، و، آ)؛ بر اندیشه بود؛ (و؛ متن = س؛ ل؛ س (نیز ل، و، آ، ب) ۱۹- ل، ک، س؛ ز؛ ایوان کشان؛ (آ؛ زیشان کشان)؛ ق؛ بکشند کردن از ایران نشان (ل)؛ ل؛ بریند کشته به ایوان کشان؛ (ل؛ بکشند بر دند ز ایران کشان)؛ متن = (س؛ نیز ل، ق، آ، ب، ل، ک، و، آ، ب) ۲۰- س؛ ل؛ آن پس نشان؛ ل؛ جایی نشان؛ ق؛ بر دند چندی نهان؛ متن = ل، ک (نیز ل، ق، آ، ب) ۲۱- (آ) ۲۲- س؛ (نیز ل، و، آ)؛ بدش؛ س (نیز ل، و، آ)؛ برادرش؛ ی؛ متن = ل؛ ق؛ ک؛ ل (نیز ل، ق، آ، ب، ن)؛ ۲۳- ل؛ بر گرفتند ۲۴- (ن، ل، ی؛ بدو) ۲۵- س؛ س (نیز ل، و، آ، ب)؛ نام؛ متن = ل؛ ق؛ ک؛ ل (نیز ل، ق، آ، ب، ن)؛

[چنین است رسم سرای کهن

سرش هیچ پیدا نبیند ز بن^۱]

۱۲۵ یکی پور بد سوزرا را^۱ گزین
 جوانی بی آزار و^۲ زرمهر نام
 سپردند بسته بدو^۳ شاه را
 که^۴ آن مهربان کینه‌ی سوزرای^۵
 بی آزار زرمهر یزدان پرست
 ۱۳۰ پرستش همی کرد پیش قباد
 جهاندار ازو^۶ ماند اندر شگفت^۷
 همی کرد پوزش که بدخواه من
 گر ایدونک^۸ یابم رهایم^۹ ز بند
 ز دل^{۱۰} پاک بردارم^{۱۱} آزار تو
 ۱۳۵ بدو گفت زرمهر کای شهریار^{۱۲}

خردمند و پاکیزه و بافرین،
 که از مهر^۱ او بُد^۲ پدر شادکام^۳
 بدان^۴ گونه بُد^۵ رای^۶ بدخواه را،
 بخواهد به درد^۷ از جهان‌کدخدای
 نسود^۸ به بُد با جهاندار دست
 و زان بد^۹ نکرد ایچ بر^{۱۰} شاه یادا
 ز کردار او مردمی^{۱۱} برگرفت
 پر آشوب^{۱۲} کرد اختر و ماه من
 ترا باشم^{۱۳} از هر بدی سودمند^{۱۴}
 کنم چشم^{۱۵} روشن به دیدار تو
 زیان^{۱۶} را بدین باره^{۱۷} رنجه مدار^{۱۸}

اسی، ق، کمد، ل، ن، ح، ب، این بیت را ندارند؛ متن = دل، س، گ، و پس از این بیت افزوده است:

همان سوزرا را یکی پور بود که پیش پدر پاک‌دستور بود

بندهای (۱۱۲-۱۲۴): ل، ما، ت، ل و شاع خیر قطه فی الناس عظم علیهم ذلک فثارت فتنه عظیمه، و جاشت العاصه و هجموا علی قباد، و تلو: اجمع من کان عنده من اللین تعاونوا علی قتل سوزرای، ثم قبضوا علی قباد و قیدوه و سلطوه، و آخر جوا آخاله صفیرا یسی جاماسب و بایعوه و قتلوه الأمر، و اقلدوه مقعد آخیه من الملک ۲، ل ۲ (نیز ل ۲): سرفراز؛ (ن: سرفراز را؛ ق: سوزرا را؛ ب: سوزرای؛ ص: بد سوزرای؛ س: ۲ (نیز و): یکی مردید سرفراز؛ متن = ل، ق، ک (نیز ل ۲، ب: آ) پس از تصحیح سوزرا به سوزرا ۳، س، ق، ک، م، ۲ (نیز ل، ن، و، ب): جوی؛ (ل: بی آرم) (م: بی آرم)؛ متن = ل، ل (نیز ق، آ، ب) ۳، س، س (نیز ل، ب): نام؛ متن = ل، ۵، ب: شد) (ف: شاهمان)؛ بندهای (۱۲۵-۱۲۶): و کان سوزرای ابن موصوف بالمقل و الذکاء مشهور بالتزفة و التانی یسی زویهر ۴؛ ی: یرو، م، س، ل (نیز ل ۲، و): بر آن ۹، ق: کینور ۱۰، ل، ن، ق: راه؛ آ: رای (و ۱۱، ل، ن، جو ۱۲، ل، ق، ک (نیز ل ۲، ب: آ): سوزرای؛ ل ۲ (نیز ن: سرفرای؛ ق: سوزرای)؛ متن = م، س، ۲ (نیز ل، ب، ن، آ، ب) ۱۳، ک: بدر جوی؛ بندهای (۱۲۷-۱۲۸): فلموا قیاض الیه یتخص منه لایه ۱۴؛ ل: نسودش؛ (ل: نبردی)؛ بندهای: فلم یفعل زرمهر ذلک ۱۵، ک: جوی؛ ل ۲ (نیز ل، ب، ن، آ): کین؛ متن = ده دستویس دیگر؛ بندهای: و جعل یکریم قیاض و یخذه ۱۶، ق (نیز ل، ب): با؛ متن = ل، س، ک، ل، آ، س (نیز ل، ق، ل، آ، ن، آ، ل، ل، زو؛ ق: آ، زان) ۱۸، ل، ل، گ: مانده اندر شگفت؛ ب: مانده ان در شگفت) ۱۹، س، س (نیز ل، ن، ب): و زو، ق، و: و زو؛ و: و زان؛ بخش (ل، ن، ب، و): حرم؛ مردمی؛ (ق: ۲، ب: زرمهر بر آفرین)؛ متن = ل، ۲۰، (ق: ۲، بر آشفته)؛ و: پر از شور)؛ بندهای (۱۳۱-۱۳۲): فتعجب قیاض من حسن آئیه و کرم خلقه فأخط یحققر الیه عما یدر منه فی حق آئیه، و ینسب ذلک الی حسدته و اعدایه ۲۱، (ل، ل، ل، ایدونک) ۲۲، (ل: ۲، یابم رهایی) ۲۳، ل: یباشد ۲۴، ل: ترامانم از هر بدی برگزند ۲۵، (ق: آ، ن): ۲۶، ک: بدیابم؛ (ن: بردارم) ۲۷، س، س (نیز ل، ل، و، آ، ب): بدیده؛ متن = ل، ق، ک، ل (نیز ل، ق، و، ب، ن، آ، ب)؛ بندهای (۱۳۳-۱۳۴): و قال له زان خلصتی من هذا الحیس انخلتک صاحبنا و دعوا حاکما و فسوتوا ۲۸، (ل: کدخدای) ۲۹، ق: روان (حزوان)؛ ک: زان؛ (و: دلت)؛ متن = دو، زده دستویس دیگر ۳۰، ل، ل، باز (ب: ۴، ب، س، آ، نیز ل، ب، آ): گفته؛ ل ۲: گورته؛ (ن، و، ن، آ، کار؛ ق: ازین باره؛ ل: برین گفته؛ متن = ک، نیو؛ ق، آ، ب) ۳۱، (ل: داری بجای (۱۱))

ز مرگش پسر ۲ گُرم ۳ و ۴ تیمار خورد؛
به پیش توانده ۵ پرستندهام
که هرگز وفاي ترا نشکنم!

ز گفتار آن پرخرد ۸ گشت شاد
که اندیشه از تو نخواهم نهفت
جزین نشنود یک تن ۱۱ آواز من
اگرمان بدان مردم آید نیاز]
چنان دان که ۱۴ برخوردی از رای من]
سبک بند را برگشادش ۱۵ ز پای
همه رازها پیش ایشان براند ۱۶

پدر گر نکرد آنچه ۱ بایست کرد
ترا من بسان یکی بندهام
چو گویی ۲، به سوگند پیمان کنم

ازو ایمنی یافت جان ۷ قیاد
۱۴۰ و زان ۹ پس بدو ۱۰ راز بگشاد و گفت
گشادهست بر پنج تن راز من
[بخوانیم شان ۱۲ برگشاییم ۱۳ راز
اگر بند برداری از پای من
چو بشنید زرمهر پاکیزه رای
۱۴۵ فرستاد و آن پنج تن را بخواند

گفتار اندر رفتن قباد بنزدیک شاه هیتال ۱۷ و لشکر آوردن به ایران

شب تیره از شهر بیرون شدند ز دیدار دشمن ۱۸ به هامون شدند

۱-ک. ل. ۲ (نیز ل. پ. و. ن. ۳): آنچه ۲-ل. ۲: سرش (م. سوش ۳؟): (ق. ۲: مرا) ۳-ق. ۲: درده) ۴-ل. ۲: (خوچ) ۵-ل. ۱: (نیز) ۶-ل. ۲: خواهی: ل. ۱: پس از این بیت افزوده اند:

دل شاه از خرمنی برمد چو زرمهر گفت و چو خسرو شنید

پنداری (۱۳۵-۱۳۸): فقال له: اذا عاهدتني و وقتت بك رفعت القيد عنك ۷-ل. ۱: (چندان) ۸-ل. ۲: (ز گفتارها جان او): ق. ۲: پس از این بیت افزوده است:

چو خسرو از آن گونه گفتار دید چو گردون گردان سر برگشید

۹-ق. ۲: (نیز ل. ق. ۲: ب. ن. ۳): از آن: متن دل. س. ل. ۲: (نیز ل. ل. ۲: و. آ. ب) ۱۰-س. ۱: ق. ۲: (نیز پ. و. ب): برو: متن = ل. ۱: (نیز) ل. ۱: ل. ۲: (ن. ۲): ۱۱-ل. ۲: (گوش و ده نام و): (نیز) ۱۲-ل. ۲: (نخوانیمشان) ۱۳-ل. ۱: (ن. ل. ۱: ب. ن. ۳): (و. ل. ۲): (تا: گشایند): ل. ۱: ک این بیت و بیت سپین را ندارند: ل. ۲: س. ۲: ق. ۲: پس از این بیت افزوده اند:

بگویم ما راز با رهنمون ز یاور (س. ۲: تاو. ۱) که خواهیم بدین اندرون

(ق. ۲: بر آن سان که باید ز فرمان برون)

چو (ل. ۲: که) تخت بزرگی به چنگ آورم (س. ۲: آوریم)

س. ۲: پس از این بیت یکم: بیت ۱۴۵ را آورده است ۱۴-س. ۱: (نیز ب): دانگ: در ل. ۲: (تکهای این بیت پس و پیش شده است: ل. ۱: ل. ۲: س. ۲: ق. ۲: پس از این بیت افزوده اند:

همین (ل. ۲: هم از): س. ۲: همی: ق. ۲: همان: تاج و تخت از تو دارم میاس

بوم چاردهانه تو را حق شناس (ق. ۲: که هستی سپهدار و بزدان شناس)

۱۵-ق. ۲: ک. ل. ۲ (نیز ل. ق. ۲: آ. ب. ن. ۳): برگرفتش: س. ۲: (نیز ل. ل. ۲: و. آ. ب): هم آنگاه برداشت بندش: متن = ل. ۲: (تکهای این بیت پس و پیش شده است ۱۶-س. ۱: ق. ۲: ک. ن. ۳): بی این بیت را ندارند: متن = ل. ۲: س. ۲: (نیز ق. ۲): در س. ۲: این بیت در جای خود نیست (۱۳۹-۱۴۵): پنداری (۱۳۹-۱۴۵): لعابنده و سأل ان يحضره خمسة أنفس عندهم من اصحابه و حفظة أسراره فاحضرهم و رفع القيد عنه ۱۷-س. ۱: بنزد هیتال: ل. ۱: س. ۲: س. ۲: آرنویس ندانند ۱۸-ل. ۲: (لشکر)

از اندیشگان خسته^۳ و راهجوی

سوی شهر^۱ هیتال کردند^۲ روی

به اهواز رفتند^۷ تازان^۸ چو^۹ گرد
به ده^{۱۰} یکی نامبردارمه
بیودند و^{۱۲} یکباره^{۱۳} دم پرزدند
ز مشک^{۱۴} سیه بر سرش بر^{۱۵} کلاه
ز مغز جوان^{۱۵} شد خرد ناپدید!^{۱۶}
که با تو سخن دارم اندر نهفت،
مگر^{۲۲} جفت^{۲۳} من^{۲۴} کرده این^{۲۵} خوب روی^{۲۵}
که گر^{۲۸} دخترت را کسی^{۲۹} نیست جفت،
که گردی^{۳۱} بر^{۳۲} اهواز بر^{۳۳} کدخدای^{۳۴}
که این دختر خوب را نیست جفت^{۳۵}
مرین را بدان ده^{۳۸} که او را هواست^{۳۹}
چنین گفت کین ماه جفت تو باد^{۴۰}

برین^۴ گونه^۵ سرگشته آن^۶ هفت مرد
رسیدند پویان به پرمایه ده
۱۵۰ بدان خان^{۱۱} دهقان فرود آمدند
یکی دختری داشت دهقان چو ماه
جهانجوی چون روی دختر بدید
هم آنگه بیامد^{۱۷} به زرمهر^{۱۸} گفت
برو^{۱۹} راژ من^{۲۰} پیش دهقان بگویی^{۲۱}
۱۵۵ بشد تیز و^{۲۶} رازش به دهقان^{۲۷} بگفت
یکی یاک همبازش آرم^{۳۰} به جای
گزانمایه دهقان به زرمهر گفت
اگر شاید این مرد^{۳۶} فرمان تراست^{۳۷}
بیامد خردمند نزد قباد

۱- اصل: شاید سی (نیز بی)، مرز؛ متن: دوازده دستنویس دیگر (۲-ق: هیتالیان کرد) ۳-س: ۲ (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ اندیشه دل‌حسته؛ متن: دل (۲)؛ نیز بی، ق، ب، ن، آ؛ بشاری (۱۴۶-۱۴۷)؛ فخر مع زرمهر و هزلاء الحسنة، و توجهوا نحو بلاد الهیاطة ۴-س: ۳ (نیز ل، آ، ب)؛ ازین: (ن، بی، و، ن، آ، بدین)؛ متن: ل، ق، ی، ل (۲)؛ نیز ق (۲، ب)؛ هـ: (ب: چگونه) ع: س، هـ، ل، آ، س (۲)؛ نیز بی، بی، ن، آن؛ متن: ل، بی (نیز ق، بی)؛ ۷- (ب: رفتند رفتند (۱)) ۸- (ل: تابان (تازان)) ۹- ل: از ۱۰- س: (نیز بی، ل)؛ ۱۱- بی: (بی: خوان) ۱۲- (بی، ل، و، ا، ب: جوج) ۱۳- س: ۲ (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ یک هفته؛ متن: بی، ق، ل (۲)؛ نیز بی، ق، بی، ن، آ؛ س: این بیت را ندارد؛ بشاری (۱۴۸-۱۵۰)؛ قلما وصلوا الی الأهواز نزلوا فی دار دهقان منها ۱۴- (بی: بد) ۱۵- س: ۱۵ (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ و دلش؛ متن: بی، ل، آ؛ ز دل مهر آن خوب رخ برگزید؛ متن: بی، ق، بی (نیز بی، ق، بی، ن، آ)؛ ۱۷- ل: نهانی ۱۸- (ق: به زرمهر آزاد)؛ ل: ۲ از ۱۵۳ أو ۱۵۵ (ب: یک بیت ساخته و ۱۵۳-ب: ۱۵۵ را انداخته است ۱۹- س: (نیز بی، ق، بی، ن، آ)؛ بی: بشود؛ متن: ده دستنویس دیگر ۲۰- س: (نیز ا، ب)؛ از من و (مرز من؟) ۲۱- (ب: یگو) ۲۲- ل: اگر ۲۳- (ب: جرم) ۲۴- (ق: بی، بی: آن) ۲۵- س: بی، ق، س (۲)؛ نیز بی، ل، آ، بی، ب)؛ ماهر و بی: (و: ماهر و)؛ متن: بی، ق، بی، ن، آ؛ بشاری (۱۵۱-۱۵۴)؛ و كانت لهذا الدهقان بنت کالزرقان أجمل ما یکون من النساء صرورة و شکلا و ملاحه و ظرفا فرأها قیاذ و عشقا فحلا بزرمهر و أفضی الیه بصره، و سأله أن یخاطب أبیها فی أن یرزقه أبیها ۲۶- (بی: جوج) ۲۷- (ق: جویبشید زرمهر بالو) ۲۸- ل: (نیز بی)؛ این: بی، ل؛ مر: متن: دوازده دستنویس دیگر ۲۹- س: بی، ق، بی (نیز بی، ق، بی، ن، آ)؛ دختر خوب و کمن دل: بی، ل، س (۲)؛ نیز بی، ل، و، ا، ب) ۳۰- س: (نیز ق، بی، و، ا، ب)؛ انبازش آرم: (حرف یکم نقطه ندارد: هانگ؟) انبازش نهد س: (نیز انبازش آرم: (بی: نیک انبازش آرم) متن: بی ۳۱- ل: گردد ۳۲- س: بی، ق، بی (نیز بی، و، ا، ب)؛ بی: متن: بی، ل، س ۳۳- س: (ب: ۳۴- س: کختای (۱))؛ بی، ل، آ؛ این بیت و بیت سپسین را ندارند ۳۴- س: بی، ق، بی (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ که دخت مرا هیچ کس نیست جفت (۱)؛ که بانو سخن دارم نهد نهفت (۱)؛ ۳۵- (ب: متن: بی، ق، بی (نیز بی، ق، بی، ن، آ)؛ ۳۶- (بی: ای مرد)؛ س: بی، ق، بی (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ هست شایسته؛ متن: بی، ق، بی، ل (نیز ق، بی، ل، و، ا، ب)؛ ۳۷- ق: فرمان تراست؛ متن: چهارده دستنویس دیگر ۳۸- (ق: نیز (۱))؛ بدو ده: بی (نیز بی)؛ بدان: (ب: بدین) ده مهر نورده متن: دوازده دستنویس دیگر ۳۹- س: فرمان و راست؛ س: (۲)؛ آنرا هواست؛ متن: ده دستنویس دیگر ۴۰- س: بی، ق، بی (نیز بی، ل، و، ا، ب)؛ که آن ماه بر شله فرخنده باد؛ متن: بی، ق، بی، ل (۲)؛ نیز بی، ق، بی، ن، آ (۲)

۱۶۰ پسندیدی و^۱ ناگهان دیدیش
 قیام آن پری روی را پیش خواند
 ابا او^۲ یک انگشتری بود و^۵ بس
 بدو داد و^۷ گفت این نگین را^۸ بدار

بدان^۲ اسان که دیدی پسندیدیش^۱
 به زانوی گندآورش برنشاند^۳
 که ارز نگینش^۶ نفاست کس،
 بود روز، کین را بود^۹ خواستار

بدان^{۱۱} ده یکی هفته^{۱۱} از بهر^{۱۲} ماه
 ۱۶۵ بر^{۱۵} شاه هیتال شد کقیباد^{۱۶}
 بگفت آنچه^{۱۸} کردند ایرانیان^{۱۹}
 بدو گفت شاه^{۲۱}: از^{۲۲} بد خوشنواز
 به پیمان سپارم ترا لشکری
 که گر^{۲۶} بازبایی تو^{۲۷} گنج و سپاه^{۲۸}
 ۱۷۰ مرا باشد آن^{۳۰} مرز و فرمان ترا^{۳۱}

همی بود و^{۱۳} هشتم بیامد به راه^{۱۴}
 گذشته سخن‌ها برو^{۱۷} کرد یاد
 بدی را بیستند یک‌یک^{۲۰} میان
 همانا بدین روزت^{۲۳} آمد نیاز،
 از آن^{۲۴} هر یکی بر سران افسری^{۲۵}،
 چغانی نباشد گوی با کلاه^{۲۹}!
 ز کرده^{۳۲} نباشد^{۳۳} پشیمان ترا^{۳۴}

۱-ک: پسندیدیش ۲-س (نیز ق ۲، و): بر آن، ق این بیت را ندارد ۳-ن: کندآورانش نشاند: ل: ابا مرد دهقان به زانو نشاند: (ن: به زانو بر شاه ایران نشاند): متن = دوازده دستنویس دیگر ۴-ل: وی ۵-ق: ک: ل (نیز ق ۲): ح: ج: س: س (نیز ق ۱، ل، ۴، و: اب: ب: یک انگشتری بود با شاه و (س) ل: ل: ج: ج: متن = ل (نیز پ، ن ۲): عمل (نیز ق ۲): آروزش به گیش: س: از زر نگینش: (ل: از وان نگینش): متن = یازده دستنویس دیگر ۷-ک: (نیز ق ۱): ح: ج: متن = ح: ک: ن: کیم: ل: ب: بگیر: و: ل: آ: نگینش: ق: این هم نگین راه (ب: رو این نگین راه): متن = ل، س: س: ۲ (نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲): ۸-س: ق: س: (نیز ل: ۲، و: اب: ن ۲): شوم: (ن: بوم): متن = ل: ک: ل: ۹-نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲): ۱۰-م: بدین: (پ: در آن): ۱۱-ق: بیفته: (ق: ک: ل: ۱۲-نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): یک هفته: متن = ل، س: س: ۱۳-نیز ق ۲، و: اب: ن ۲): ۱۳-ق: ک: س: ۲ (نیز ق ۲، آ: اب: ن ۲): ۱۴-ق: س: ک: س: ۲ (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): نگاه: متن = ل: ل: ۱۵-نیز ق ۲، و: اب: ن ۲): بنادوی (۱۶۴-۱۵۵): فسمی ز مهر فی زلک، و خطیها الی الدهقان قیام، و وعده و مناه، و لم یزل به حتی أجابیه الی ذلک فرؤجه ابایها: قینی بها الملک و بقی عندها سبع لیلال و أعطاهما خاتما فیه فص له قیمه. و خرج و توجه نحو مقصد. بنادوی جز اینجا گزارش دیگری را درباره این ماجرا از کتاب تاریخ اصفهان حمزه اصفهانی آورده است ۱۵-س: ق: س: ۲ (نیز ق ۱، ل: و: اب: ب: س: س: متن = ل: ک: ل: ۱۶-نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲): س: (نیز ق ۱، ن: ب: اب: ن ۲): هیتالیان شد قیام (ن: چو یاب): متن = ل: ک: ل: ۱۷-ق: آ: ن: ل: (بدو) ۱۸-ق: ک: ل: ۱۹-نیز ق ۲، و: اب: ن ۲): آنچه: متن = ل، س: س: ۲ (نیز ق ۱، ق ۱): ۱۹-ق: آ: از ایرانیان: ۲۰-س: س: ۲ (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): یکسر: متن = ل: ک: ل: ۲۱-نیز ق ۱، و: اب: ن ۲): س: ق: ل: ۲ (نیز ق ۲، و: اب: ن ۲): شاه گفت: متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۲۲-ق: (ن: ای) (ل): ۲۳-ق: روزم: (س: آ: ۲۴-نیز ق ۱، و: اب: ن ۲): کاروت: (ق: گرفت: (ق): متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۲۴-ق: (ق: وزان: آ: ازین) ۲۵-س: س: ۲ (نیز ق ۱، و: اب: ن ۲): نامور مهتری: ق: ل: ۲: یز سری السری: (ل: نامور هر یکی مهتری): متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۲۶-ق: (نیز ق ۱، و: اب: ن ۲): اگر: س: ۲: مگر: متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷-ل: (ز): ۲۸-ل: ل: ۲: س: ۲ (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): کلاه: (س: آ: پساوند ندارد): س: آن گنج و گله: (آ: ز گنج و سپاه): متن = ق: س: (نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲): ۲۹-ل: (نیز و): با سپاه: (ق: کنون با کلاه: ل: آ: کروی: ح: گوی): با سپاه: (ن: نباشد ترا نیک خواه (ل): س: نجویس همی با سپاه: (ن: نباید گوی با سپاه: ن: آ: نباید که باز حدی کلاه: م: نباشی گوی با سپاه): متن = ق: ک: س: ۲ (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۳۰-ل: (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۳۱-س: ق: ک: س: ۲ (نیز ل: و: اب: ن ۲): مراد: (ن: و: و): متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ن: ب: ن ۲): ۳۲-س: س: ۲ (نیز ق ۱، ل: و: اب: ن ۲): گفته: متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲): ۳۳-ق: نباشم: (و: نباید حرف دوم بقطعه ندارد): آ: نباشی: متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۴-س: ق: ک: س: ۲ (نیز ل: و: اب: ن ۲): مراد: متن = ل: ک: ل: (نیز ق ۱، ق: اب: ن ۲)

که ای نیکبخت از که داری^۲ نژاد؟
 که از تخم ضحاک شاهي ببرد^۱!
 که بر آفریدون کنیم^۷ آفرین!
 ز^۹ روزی که تاج کسی بر نهادا
 نشسته بدو^{۱۱} اندرون جفت شاه

ز دهقان برسید از آن پس^۱ قباد
 بدو گفت کز^۳ آفریدون گرد
 پدزم این چنین^۵ گفت و من هم چنین^۶
 ز گفتار او شادتر^۸ شد قباد
 ۱۸۵ عماری^{۱۰} بسجید و آمد به راه

دل از درد ایرانیان بر ز خون
 نشستند با نامور بخردان^{۱۵}،
 میان دو شاه و^{۱۶} دو^{۱۷} گردن قراز
 بریزند^{۲۰} ازین^{۲۱} مرز بسیار خون!
 مگر کآن سخن‌ها نگیرد^{۲۲} به باد
 که با دژ همتا^{۲۴} کند زاله را!
 به یکسو^{۲۹} گراییم و^{۳۰} آویختن!
 بگفتند کای^{۳۲} شاه خسرو^{۳۳} نژاد،
 به شوخی دل و دیده‌ها^{۳۵} بسته^{۳۶} شد،

بیاورد لشکر سُوی طیسفون^{۱۲}
 به^{۱۳} ایران همه سالخورده^{۱۴} ردان
 که این کار گردد به ما بر دراز
 ز روم و ز چین لشکر^{۱۸} آید^{۱۹} کنون
 ۱۹۰ بیاید خرامید^{۲۲} پیش^{۲۳} قباد
 بیاریم جاماسب ده‌ساله^{۲۵} را
 مگرمان^{۲۷} ز^{۲۸} تاراج و خون ریختن
 برفتند یکسر بر کیتباد^{۳۱}
 گر^{۳۴} از تو دلی مردمان خسته شد،

۱. ل. ۱ (تیز ق. ۲. ب.)؛ زان پس؛ (ب: آنگه؛ ن: ۲؛ زانگه)؛ متن = س. ق. ک. س. ۲ (تیز ن. ل. ۲. و. ا. ب.)؛ ۲. ل. این نیکبخت از که دارد ل. ۲. این نام نیک از که داری؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنادوی (۱۸۰-۱۸۱): قریذک، و دخل دار الدهقان. فلما رأی الصبی سألہ عن أصله و نسبہ ۳. ق. ۳. از ۴. س (تیز ب.)؛ کزان تخمه کسی در جهان نیست خرد هق (تیز ق. ۲)؛ پدر همچنین؛ متن = ۵. ل. ۱؛ این چنین؛ (ب: پدر گفتم این و نیا همچنین)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۷. س. ۲ (تیز ق. ۱. و. ا. ب.)؛ کنم؛ ق. ۲؛ کند (حرف سوم نقطه ندارد)؛ (ن: هزار)؛ متن = ل. ک. ل. ۲ (تیز ب. ن)؛ بنادوی (۱۸۲-۱۸۳): فقال: إن نسبی یتهی الی الملک آفریدون الذی انتزع السلک بالسیف من بیت الضحاک ۸. س (تیز ق. ۲)؛ شاددل ۹. ل. ۲ (ک)؛ بنادوی: قضحک قباد و استبشر به ۱۰. ک: جماعیوی ۱۱. ل. (ن: درو) ۱۲. ل. ق. ک. ل. ۲ (تیز ق. ۲. ب.)؛ طیسفون؛ از طیسون (حرف دوم و چهارم نقطه ندارند)؛ متن = س. س. ۲ (تیز ن. ل. ب. ا.)؛ بنادوی (۱۸۵-۱۸۶): فأمر بأن تحمل زوجته معه فی العماریة، و ساق العسکر حتی وصل الی طیسفون و هو موخر الصدر متعرج علی الایرانیس ۱۳. ق. ک. ز ۱۴. ل. ۱؛ ساله خورده ۱۵. ل. (ن: موبدان)؛ ق: با شاه خود بخردان؛ ل. ۱؛ با موبد و بخردان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۶. ل. ۲. ل. (ن: جرج)؛ ۱۷. ل. شوزاد ۱۸. ق. ک. (تیز ق. ۲)؛ دشمن ۱۹. ک. (تیز ق. ۲)؛ آمد ۲۰. ل. (ن: مرزید)؛ ۲۱. ق. ۲؛ حازجان ۲۲. و. ۲۳. ل. ۲. ۲۴. ل. س. ۲؛ نگیرد (حرف یکم نقطه ندارد)؛ (ن: بگیرد؛ س. ۲ (تیز ل. ۲. و. ا. ب.)؛ بودگان ل. ۲؛ (کین) سخنها نیارد؛ متن = ق. ک. ل. ۲ (تیز ن. ق. ۲. ب.)؛ ۲۵. ق. ده‌ساله جاماسب ۲۶. ل. ک. (تیز ل. ۲)؛ درد همتا؛ ل. ۲؛ در نیما (۲)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷. ق. ک. ل. ۲. س. ۲ (تیز ق. ۲. ب. و. ا. ب.)؛ ما؛ متن = ل. س. (تیز ن. ل. ۲. و. ا. ب.)؛ ۲۸. ل. ۲؛ باز (دعا ز)؛ ۲۹. ل. (ن: بییکو (میکسو)) ۳۰. ل. ۲. س. ۲ (تیز ق. ۲. ب. و. ا. ب.)؛ از؛ (ن: ز)؛ ل. گزاید ز؛ ک: گزایم از؛ (ن: ن)؛ گزایم و بید گزایم و ز؛ و گزایم و؛ متن = ق. س. ۳۱. ل. س. ۲؛ س. ۲؛ به نرد قباد؛ ۳۲. ل. ای؛ متن = ۳۳. ق. ۲؛ فرخ؛ س. ۲ (تیز ل. ل. ۲. و. ا. ب.)؛ که ای نامور شاه فرخ؛ متن = ل. ل. ۲ (تیز ن. ب. ن. ق. ۲)؛ ۳۴. ل. ۲ (تیز ن. ل. ۲. و. ا. ب.)؛ که؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۵. س. ک. س. ۲ (تیز ق. ۲. و. ا. ب.)؛ دستها؛ (ب: درون دیده‌ها)؛ متن = ل. ل. ۲ (تیز ن. ل. ۲)؛ ۳۶. ل. (ن: آید؛ شسته)

سَخْن کردم از هر دری^۲ خواستار
نمایم^۳ شما را سوی داد راه

شخوده رخ^۵ و برگداز^۶ آمدند!
ز درگه شوی شاه ایران دویده^۸
سَخْن گوی^{۱۱} و بیدار^{۱۳} وز بیای تخت^{۱۲}،
به پاسخ در^{۱۵} بسته بگشادیم،
بگوید^{۱۸} سَخْن پیش تو^{۱۹} رهنمون
که گفتار^{۲۰} باشد مرا سودمند!
کسی را ببندی^{۳۱} به بند استوار،
به بیچارگی جان به ناتی^{۲۵} سپرد،
مرین بته را خوار بگذاشت اوی^{۲۷}،
که این مرد دانا بد و پارسا^{۳۱}-
که خونیست ناکرده^{۳۳} در^{۳۴} گردنش!

بدیشان^۱ چُنین گفت کز شهریار
بباید تا باندا^۱ بگاه

۲۳۰ برقتند^۲ و شگبیر^۳ باز آمدند
چو مزدک ز در آن گُزه^۷ را بدید
چُنین گفت کای^۹ شاه^{۱۰} بیروزبخت^{۱۱}،
سَخْن گفتم و پاسخش دادیم،
گر ایدونک^{۱۶} دستور باشد^{۱۷} کنون
۲۳۵ بدو گفت: برگوی و لب را میند
چُنین گفت کای نامور شهریار
خورش باز گیرند^{۲۷} ازو^{۲۳} تا ببرد^{۲۴}،
مکافات آنکس که نان^{۲۶} داشت اوی^{۲۷}،
چه باشد^{۲۸}؟ بگوید مگر^{۲۹} پادشا^{۳۰}
۲۴۰ چُنین داد پاسخ که می گن بشش^{۳۲}

۱-س (نیز ا): به ایشان ۲-ق (ا: کسی) ۳-س، ق، ک (نیز ب): نماید؛ متن = یازده دستنویس دیگر: بنداری (۲۲۷-۲۲۸)، ققام مزدک و خراج و قال للمظلمین: ابی فارضت الملک فی أمرکم فانصرفوا الآن، و عاودوا اللوراه غدا ۴-ق (جوجا) هس، ل، س، ا (نیز ب-ن، پ): سخن در دل؛ متن = ل، ق، ک، ع: سخن نگارز؛ س (نیز ل، ک): درگذاز؛ (ا، ب: دل گذار)؛ متن = ده دستنویس دیگر: بنداری: قال: فانصرفوا و عاودوا بكرة، كما سبق الوعد ۷-س، س، ع (نیز ل، ک، ا، ب): دوز آن یلان؛ ق، ک، ل، ع (نیز ل، ق، ا، ب، و، ن، ا): دور آن گوان (و: کان)؛ متن = ل، ا، ق، ا، ن، ک: کشید؛ س، س، ع (نیز ل، ک، ا، ب): آن دلیران دویده؛ متن = ل، ق، ک، ل، ع (نیز ل، ن، م، و، ا) ۹-ک، ا، ی (نیز: کز) ۱۰-ک، م، د (نیز: پیروزگر) ۱۲-س، س، ع (نیز ل، و، ا، ب): سخن دان و (ا: سخن دان)؛ متن = ل، ق، ک، ل، ع (نیز ل، ن، ق، ا، ب، ن، ا) ۱۳-ل، ن، ی (نیز: آید بر) ۱۴-ق (ا: با تاج و تخت؛ ا، ب: یازور و فر: و زبیا درخت (دربای تخت)) ۱۵-ق (ا: دل) ۱۶-ل، ن، ی (نیز: آیدونک) ۱۷-س، ک، ل، ع (نیز ل، ن، ق، ا، ب، ا، ی): باشی؛ متن = ل، ق، ک، ل، ع (نیز ل، ک، ا، ب) ۱۸-ک، ن (نیز ل، ن، پ، ن، ا): بگویم؛ (ا: نگوید)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۹-ل، ن، ن، ا، ن، ا، ب، د: پیشت ای؛ بنداری (۲۳۱-۲۳۲): فدخل مزدک علی الملک و دعاه و اثنی علیه ثم قال: فدأجینی أس عن مسألة. و أريد الآن أن تخيبي عن مسألة أخرى أسألك عنها ۲۰-س، ق، ی، ع (نیز ل، ک، و، ا، ب): گفت تو؛ متن = ل، ق، ک، ل، ع (نیز ل، ق، ا، ب، ن، ا) ۲۱-ق (نیز: بنداری: فقال: سل ۲۱-ک، ب، ن، د: که بندی؛ ل، ن: بندید) ۲۲-ل، ن، ع (نیز: ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): بازگیری؛ متن = ل، ک، ل، ع (نیز ل، ن، پ، ن، ا) ۲۳-ل، ن، ع (نیز: ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): جان ۲۴-ل، ن، ع (نیز: ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): با یاید؛ س، س، ع (نیز ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): شترین دل؛ بیه یوزان؛ ق (نیز: جان و تن را)؛ متن = ق، ک، ل، ع (نیز ل، ن، پ، ن، ا) ۲۵-ل، ن، ع (نیز: ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): دانشت یکجا داشت؛ متن = ک، ل، ع (نیز ل، ن، م، ل، ن، ا) ۲۶-ق (نیز: بنداری: ا: جو باشد)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷-ل، ن، ق (نیز ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): بگو جدم مر؛ ل، ن، ی (نیز: مر)؛ متن = س، ک، ل، ع (نیز ل، ن، ا، ب، و، پ) ۲۸-ق (نیز: شهریار ۲۹-ک، م، د، ن، م، د، و، ا، ب، ا، ی): یازده دستنویس دیگر ۳۰-ق (نیز: ل، ک، و، ا، ب، ا، ی): حرف یکم نقطه ندارد) او (دانا بد و) پارسا؛ که آن مرده دانا بد و نیک کاره؛ متن = سه دوازده دستنویس دیگر: بنداری (۲۳۶-۲۳۸): فقال مزدک: ماذا تقول قیمن حیس رجلا و قیده و منعه الطعام و الشراب حتی مات؟ ۳۱-ل، ن، ع (نیز ل، ن، ا، ب، ا، ی): مسکین تنش (قول حرف یکم و در و دو حرف نخست و از و پسین نقطه ندارد)؛ (ا: مسکین بش حرف یکم و از و پسین نقطه ندارد)؛ متن = تصحیح قیاسی است ۳۲-س، س، ع (نیز ل، و، ا، ب، ا، ی): ناکرده خونست؛ ل، ن، ی (نیز: خونست ناکرده؛ ل، ن: ناکشته خونست)؛ متن = ل، ا، ع (نیز ل، ن، پ، ن، ا) ۳۳-ل، ن، ی (نیز: بنداری: فقال: هذا المسکین منک و هم یستک

به مزدک شنید این سخن‌ها^۲ قباد
 ۲۸۰ چنین گفت مزدک به پرمایه‌شاه
 همانا ننگجند^۶ در پیش شاه^۷
 بفرمود تا تحت بیرون برند^۸
 به دشت آمد از مزدکی صد^۱ هزارا
 چنین گفت مزدک به شاه زمین
 ۲۸۵ چنان دان که^{۱۲} کسری نه بر^{۱۳} دین ماست
 یکی خط‌دش^{۱۶} بیاید ستد
 بیچاند^{۱۸} از راستی پنج^{۱۹} چیز
 کجا^{۲۳} رشک^{۲۴} و کینست و خشم^{۲۵} و نیاز
 تو گر^{۲۷} چیره^{۲۸} باشی برین^{۲۹} پنج دیو
 ۲۹۰ ازین^{۳۰} پنج ما را زن و^{۳۱} خواسته‌ست
 زن^{۳۲} و خواسته، باید^{۳۵} اندر میان^{۳۶}
 کزین^{۳۸} دو بود رشک و آرز^{۳۹} و نیاز

به سالار فرمود تا بار داد
 که این جای تنگست و^۴ چندان^۵ سپاه!
 به هامون خیرامد کندشان نگاه!
 از^۹ ایوان شاهی به هامون برند^۸
 برفتند شادان بر شهریارا
 که ای برتر از داتیش بآفرین^{۱۱}!
 ز دین^{۱۴} سرکشیدن و راکی سزاست^{۱۵}!
 که سر بازگرداند از راه^{۱۷} بد؛
 که دانا^{۲۰} برین^{۲۱} پنج نفزود^{۲۲} نیز:
 به پنجم که گردد برو چیره آرز^{۲۶}
 پدید آیدت راه گیهان‌خدیو
 که دین بهی در جهان^{۳۲} کاسته‌ست^{۳۳}
 چو دین بهی را نخواهی^{۳۷} زیان،
 که با خشم و^{۴۰} کین^{۴۱} اندر آید به‌راز^{۴۲}،

۱-ق. ۲ (نیز لن، ن. ۱۱۰)؛ آن: متن = دل، س. (نیز ق. ۲، ل. ۲، پ. و. ب). ۲-س: سخن را؛ بنداری: فأذن لهم قیاذ فی الدخول ۳-ق. ۲: (خانه) ۴-ب: جرو = ه. س. ل. ۲ س. (نیز ل. ۲، و. ب)؛ چندین: ق.؛ چندی: متن = دل، ک. (نیز لن، ق. ۲، پ. ای)؛ از ۲۸۱ و ۲۸۰ تا یک بیت ساخته و ۲۸۰-ب. ۲۸۱ را انداخته است. ۵-ک: ننگجند؛ (ن. ۲: ننگجند؛ آ: بیچند (۱)) ۶-ک: برین پیشگاه؛ بنداری (۲۸۱-۲۸۰): فقال إن هذا المكان ضیق لا یسهم. فإن رأى الملك خرج لأجلهم إلى الصحراء ۸-ا: (برد) ۹-ل، س. ک. س. آ (نیز لن، پ. ب)؛ و: متن = دل، ل. (نیز ق. ۲، ل. ۱)؛ بنداری: فامر بإخراج نخته إلى الصحراء و خرج ۱۰-ک: سی؛ (ق. ۲، پ. ب...)؛ (۱)؛ بنداری: فاجتمع علیه نحو مائة ألف نفس من المزدکیة ۱۱-س: س. آ (نیز لن، ق. ۲، پ. ب)؛ دانش و آفرین؛ (ل. ۲: دانش و بافرین)؛ متن = دل ۱۲-ب: (ب: دانگ) ۱۳-ل: دو ۱۴-ق. ۲: (وزین) ۱۵-س، ک. س. آ (نیز لن، پ. ب)؛ رواست؛ متن = دل، ق. ۲؛ بنداری (۲۸۵-۲۸۴): فقال مزدک لقیاه: اعلم أن اینک کسری لیس علی دینا، ولا یلیق به أن یتخالف مذهب الحق ۱۶-س: س. آ (نیز لن، پ. ب)؛ دست خطش؛ متن = دل ۱۷-ق. ۲ (نیز ب)؛ کار؛ بنداری: والرأی أن تأخذ خطه بمتاعتنا و ترک ما هو علیه من الضلالة و الجهالة ۱۸-ا (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ بیچاند (۱) ۱۹-ا: (جار) ۲۰-ل: (ل. ۲: دانی) ۲۱-ل: (و: بر آن) ۲۲-ق. ۲: (نفزود (۱))؛ بنداری: ثم قال: و الذي یمنع الناس عن سلوك طریق السداد منحصراً فی خمسة أشياء لا غیر ۲۳-ب: (یکی) ۲۴-ب: (رسم = رشک) ۲۵-س: س. آ (نیز لن، ل. ۲، پ. ب)؛ خشم و رشکست و کین؛ (ق. ۲: خشم و کینست و رنج)؛ متن = دل، ق. ۲؛ ل. ۲ (نیز پ. ب) و ۲۶-ل: (ن. ۲: خیره آرز؛ بیچند = پنجم) که گردد بدو چیره باز (۱)؛ بنداری: و هی الخیرة و الحقد و النقیب و الحرص و الفقر ۲۷-ل: چون ۲۸-ل: خیره ۲۹-ق: بدین؛ (ل. ۲: چیره می برتن)؛ بنداری: و إذا قمعت هذه الأخلاق الشیطانیة استقام لك طریق الحق ۳۰-س: (نیز ب)؛ از آن ۳۱-ل: (ل. ۲: ازین) ۳۲-ق: (آ: میان؛ ل. ۲: زمین)؛ س. (نیز ب)؛ از بدو؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۳۳-ک: خامست؛ ل. ۲: خامست (پسازند ندارد)؛ بنداری: و منشؤها کلها من شیئین: المال و النساء ۳۴-ل: (ل. ۲: تن) ۳۵-ل: بشد؛ ق. ۲: (ل. ۲: مانند)؛ متن = دو ازده دستنویس دیگر ۳۶-س: (نیز ب)؛ بهان ۳۷-ق: (نخواهد؛ بخواهد (۱)) ۳۸-س: س. آ (نیز لن، پ. ب)؛ بدین؛ متن = دل، ق. ۲؛ ل. ۲ (نیز ق. ۲)؛ ۳۹-س: بار آرز؛ آرز و رشک ۴۰-ق: (نیز ب)؛ جرو = ۴۱-ل: کین و خشم ۴۲-س: آ: نیاز (پسواند ندارد)؛ (ل. ۲: بیچند که گردد بدو چیره آرز = ۲۸۱)؛ ک: این بیت و بیت سپسین را ندارد

سخن رفت هرگونه از^۱ بیش و کم
خردمند^۲ دانندگان^۳ کهن

نشستند دانش‌پژوهان به‌هم
به کسری سپردند^۲ یکسر سخن

بیامد، ز مزدک همی^۴ کرد یاد
که دین بهی را^۵ کتم^۶ خواستار
شود^{۱۱} دین زردشت بر کاستی،
ز^{۱۲} جان برگزینم گزینم ورا
غزیر و مسیحا^{۱۳} و هم^{۱۴} زند و آست،
نباید^{۱۶} به گیتی جز او^{۱۷} رهنمای
ره پاک‌یزدان نجوید^{۱۹} همی،
به دور^{۲۲} ناخرم^{۲۳} آیین اوی^{۲۱}
میادا یکی را به تن^{۲۶} مغز^{۲۷} و پوست
فرآیین^{۳۰} و بندوی^{۳۱} بهزاد^{۳۲} را
نگه داشت آن راست^{۳۳} پیمان خویش

چو بشنید کسری، به‌نزد قباد
۳۱۰ که اکنون نواز آمد آن^۵ روزگار
گر ایدونک^۸ او^۹ را بود راستی،
پذیرم من آن^{۱۱} پاک‌دین ورا
چو راو فریدون شود نادرست،
سخن گفتن مزدک آید^{۱۵} به جای
۳۱۵ ور ایدونک^{۱۸} او کز گوید همی،
تو بیزار گرد از ره و^{۲۰} دین اوی^{۲۱}
به من ده وراه و آنک^{۲۲} در دین^{۲۵} اوست
گوا^{۲۸} کرد زرمهر و خُزاد^{۲۹} را
ز زان‌جایگه شد به ایوان خویش

۱-ب: بر) ۲-ق: بگفتند ۳-ل: نیز) ۴-خردمند و: متن = سیزده دستنویس دیگر: بیداری (۳۰۸۳۰۷)؛ و تقاضوا عند کسری فی حدیث مزدک و ما جاء به من التلمة المدخولة فکثرت بیهم المباحثات و المناظرات حتى اتسع لهم بطلان دینه، و تقریر بیهم إحصاف حجتہ، و أوضحو ذلك لکسری ۴-ل: سخن؛ (ن: بسی) ۵-ک: از ۶-ق: زو) ۷-س: نیز بی؛ شوم ۸-ا: (ن: ایدونک؛ ل: ایدونک) ۹-ل: وی ۱۰-ل: (ن: نیز) ۱۱-ق: بود ۱۱-س: ق: ک: دل ۱۲-ن: نیز بی، ب: ن: آ: ب: ا: این: متن = ل: بی: آ: نیز ن: ق: آ: ل: ق: ۱۲-ل: به ۱۳-ق: مسیح: ک: نیز) ۱۴-مسیحی: ل: عربز مسیحی؛ بی: عربز و مسیحا (حرف سوم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ل: عربز و مسیحی (واژه نخست نقطه ندارد)؛ بی: آ: نیز بی، ا: ب: عربز و مسیحا؛ (ن: عربز و مسیحا؛ حرف سوم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ب: نباید به گیتی؛ ن: عربز و مسیحا؛ متن = (ل: و)؛ نیز = س: بی: ن: ا: ب: ۱۴-ق: همان؛ (ق: همه؛ ن: همی؛ ن: آ: حرم)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-س: آ: نیز ل: ل: ن: (ل: آ: آمد؛ ک: سخن گفت مزدک که آمد؛ متن = ل: س: ن: ق: ل: آ: نیز بی، ب: ۱۶-ل: نیاید؛ ل: نیاید؛ آ: نیامد؛ متن = ۱۷-س: نیاید به گیتی چو؛ (ق: نیاید به گیتی ورا)؛ متن = ل: ل: آ: نیز ن: ب: و: ن: آ: ب: بیداری (۳۱۴۳۰۹)؛ فدخل علی أبيه و قال: إن ظهرت حقيقة دین مزدک و بطلان دین زرادشت تبعثک ۱۸-س: ک: س: آ: نیز ن: ق: آ: ب: گر ایدونک؛ (ن: ل: گر ایدونک)؛ متن = ل: ق: ل: آ: نیز بی، و: ۱۹-ل: نجوید (ل: ن: نگوید) ۲۰-ق: آ: ل: ن: آ: ل: حرم) ۲۱-س: بی: ل: آ: س: آ: نیز ل: آ: ب: ا: و: متن = ک: نیز ن: ق: آ: بی، ب: و: ن: آ: ۲۲-ن: روز؛ ق: ب: بول کیش و: متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۳-ک: ناخرم (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ل: ناخرم؛ بی: یا خرم؛ س: آ: یا خرم؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل: این بیت را ندارد، اما بیداری داشته است: بیداری (۳۱۶۳۱۵) و این ظهر بطلانه فبیشی لکن آن تیرامنه ۲۴-ک: انک؛ (پ: ن: آ: وانک)؛ س: در او انک (ل: ل: وی و انک؛ بی: مزده) = به من دعا و رانک؛ متن = ل: ق: س: آ: نیز ن: ق: آ: و: آ: ب: ۲۵-ل: دیندار؛ س: بر دین؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۶-س: آ: نیز ل: دین؛ (ن: بی: بی: ق: نیز) ق: ل: ا: ل: ن: (ن: آ: و: ب: ازین)؛ ک: بیگره ازین؛ (ل: کسی را ازین)؛ متن = ل: نیز ن: ق: آ: ۲۷-ق: جان؛ ل: این بیت را ندارد؛ بیداری؛ و نمکنی منه و من أتباعه حتی أری فیهم رأیی و أتقی فیهم حکمی ۲۸-ل: گزینم ۲۹-ل: نیز بی، ب: خرداده؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۰-ل: فر آیین) ۳۱-ل: بنویسند و: (ن: مندی و: ل: ب: روی و: ن: آ: بنویسند)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲-ق: فرهاد) ۳۳-ل: ل: راه و: (ق: نیک؛ بی: راز)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بیداری (۳۱۹۳۱۸)؛ ل: برلقه قیامه علی ذلك فأشهد به علی نفسه و ربه و جمع من حضر من العلماء و الموالیة فقام کسری إلى ایوانه

۳۲۰ به شبگیر چون شید^۱ بنمود تاج
همی راند فرزند شاه جهان
برابر^۳ به ایوان شاه آمدند
دل آرای مزدک^۶ سوی^۷ کیتباد

زمین شد بگردار دریای عاج،
سَخُن گوی با موبدان و مهان^۲
سَخُن گوی^۲ و جوینده راه^۵ آمدند
بیامد، سَخُن را در اندرگشاد

چنین گفت موبد^۸ به پیش گروه
یکی دین نو ساختی پوزیان^{۱۱}
چه^{۱۲} داند پسرگهش^{۱۵} که باشد پدر^{۱۴}؟!
چو مردم برابر^{۱۹} بود در جهان
که باشد که جوید^{۲۲} در کھتری^{۲۳}؟!
کسی^{۲۶} کو^{۲۷} نزد جای^{۲۸} و چیزش که راست؟!
جهان زمین سَخُن پاک ویران شود!
همه کدخدایند^{۳۳} و^{۳۴} مزدور کیست^{۳۵}!

به مزدک که^۹ ای^{۱۰} مرد دانش پزوه:
نهادی^{۱۲} زن و خواسته در^{۱۳} میان
پدر^{۱۷} همچنین چون شناسد پسر^{۱۸}!
نباشند^{۲۰} پیدا کهان و مهان^{۲۱}
چگونه توان ساختن^{۲۲} مهتری^{۲۵}؟!
چو^{۲۹} شد کارگربنده^{۳۰} با شاه راست^{۳۱}،
نباید که این بد به^{۳۲} ایران شود!
همه گنج دارند^{۳۶} و^{۳۷} گنجور کیست^{۳۵}!

۱- حق: خورشید؛ س: سی^۲ (نیز: بن، نه، ن، آ، ب)؛ جو: شبگیر خورشید؛ ل^۲ (نیز: و)؛ جو: خورشید شبگیر؛ متن: ل، ن، ک، ل-ل (نیز ل^۲)؛
رحان؛ متن: س، سی^۲ (نیز: بن، ق، آ، بی، ب، پ، ب)؛ ۳- ل: باین؛ ۴- ل: گوی^۲؛ ۵- (ق: گاه؛ بی: سخن جوی و گوینده راه) (۱)؛ س: بی؛
سی^۲ (نیز: بی، ن، ل، و، پ، ک، کوردک (مزدک)؛ ق: نیز: ب)؛ دل: و رای: موبد؛ متن: دل، که، ل^۲ (نیز ق^۲)؛ ۷- ل، ن، آ، بر؛ ل^۲ در اینجا سرتویس
دارد: سؤال موبد از مزدک و فرزند موبد؛ بشاری (۳۲۴، ۳۲۰)؛ و لما أصبح رکب و معه الموابدة و دخل حلی آبیہ قیاد و حضر
مزدک و احتفلوا للمناظرة فتصدى موبد ۸- ل: کسری (آ: چکه)؛ ۱۰- (بی: بد)؛ در ل^۲ این بیت پس از بیت ۳۲۱ آمده است
۱۱- (ق: در جهان)؛ س: ل^۲ (نیز: بی، ل، آ، ب)؛ نو: بر ساختی پوزیان (آ: در زمان)؛ س: آ: دیر نو ساختی بر جهان؛ متن: دل، ق، ک، (نیز: ن، ب،
و، بی)؛ ۱۲- ل: نهادی و (وزن درست نیست)؛ ق: نهاده؛ متن: سیزده دستویس دیگر ۱۳- ل^۲؛ زاده اندر؛ بشاری (۳۲۵، ۳۲۴)؛ و قال:
أیها الرجل قد آیت بدین جلید أبحت فیہ النساء والأموال ۱۴- (ن: ک)؛ ۱۵- بی: (نیز: ب)؛ کسی را ۱۶- ل^۲؛ پدر کش که باشد: پسر
۱۷- ل^۲؛ پسر ۱۸- ل^۲؛ پدر؛ بشاری؛ و یلزم من ذلک ألا یعرف الوالد ولده ولا الولد والده ۱۹- ل-س: آ (نیز ق^۲، بی، ل، و، آ، ب)؛ سراسر؛
متن: (ن: بی، بی)؛ ۲۰- (آ: نباشد به)؛ ۲۱- بی: (نیز ق^۲، بی، و، ن، آ، ب)؛ از مهان؛ (ل: مهان از کهان)؛ متن: ل-ل^۲ (نیز: ن، بی، ب)؛ ۲۲- س:
یکی که جوید ۲۳- ل^۲ (نیز: بی)؛ مهتری؛ ۲۴- ل: یافتن ۲۵- ل^۲؛ کھتری؛ (بی: مهتری)؛ س: بی-ن، پ-س از این بیت افزوده اند:

که باشد مرا و ترا کارگر (س: دادگر)
چو (س: که) مردم جدا (آ: جوان) مانند
(س: ب: کرده؛ س: آ: مانده؛ آ: بود) از به
(ق: آ: نداند کسی بر) بتر (ن: آ: پدر)؟

ل: بیت بالا و اندر و در ترجمه بشاری نیز نیست ۲۶- (و: یکی)؛ ۲۷- س: که؛ ۲۸- بی: بشاری؛ دجا ۲۹- ل-س، ک، ل، آ (نیز: بی، ل، آ، ب)؛ که؛
متن: دل (نیز: بی، بی، و، بی)؛ ۳۰- بی: کار جوینده (حرف سوم و از به سین نقطه ندارد)؛ (ق: نیز ق^۲)؛ کار گریخته؛ متن: س- ۳۱- س، بی^۲
(نیز: بی، آ، بی، کارگر بدعتی پادشاه است)؛ (ل: کارگر بند... (۲)؛ بی: شاه با بنده می همزواست)؛ متن: بی (نیز: ن، و، ن، آ، ل)؛ این بیت را
نظرد ۳۲- س، بی، ل^۲؛ س: آ (نیز: بی، و، آ، بی)؛ ز؛ متن: بی (نیز ق^۲)؛ ۳۳- بی، ل^۲ (نیز: آ)؛ کدخدایند؛ متن: دو واژه دستویس دیگر
۳۴- بی، س: آ (نیز: بی، آ)؛ جوید؛ متن: بی، بی (نیز: بی)؛ ۳۵- (بی: نیست)؛ ۳۶- س، ل^۲ (نیز: آ)؛ دارد؛ متن: دو واژه دستویس دیگر

بگشندشان ہم بسای درخت
 ۳۴۵ بہ مزدک چنین گفت کسری کہ زوا
 [از آن تخم کشتن بدین روزگار
 درختان بیبی^۸، کہ آن کس ندیدنا
 شد مزدک و باغ^۹ بگشاد در
 ہم آنگہ کہ دید^{۱۲}، از تنش رفت هوشا
 ۳۵۰ یکی دار فرمود کسری بلند
 نگون بخت را زندہ بر دار کردنا
 و زان^{۱۸} پس بگشش بہ باران تیرا
 بزرگان شدند ایمن از خواسته^{۲۱}
 همی بود با شرم چندی قیاد

زیر پای و زیرش سر آگندہ^۱ سخت
 بہ درگاہ^۲ باغ گرانمایہ شوا
 ترا داد ناهوشمندبت^۵ بار^۴]
 نہ از کاردانان پیشین شنیدنا
 کہ بیند مگر بر چمن^{۱۱} بار و بر^{۱۱}
 برآمد بہ ناکام^{۱۳} ازو^{۱۴} یک خروشرا
 فروہشت^{۱۵} از دار بیجان کندنا!
 سر مرد بی دین^{۱۶} نگونسار^{۱۷} کردنا
 تو گر باہشی^{۱۹} راو^{۲۰} مزدک میگرا
 زن و زادہ^{۲۲} و باغ^{۲۳} آراستہ
 ز نفرین مزدک همی کرد یاد!

۱-س: افکنند؛ ب: بر آگندہ (مسنر آگندہ)؛ ص: (نیز، ب: ق، ل، ن، ت، ۱): زیر اندر آگندہ؛ (و: سرھا در آگندہ)؛ ل: پای سر زیر آگندہ؛ س
 (نیز، ب): سرو پای زیر اندر آگندہ؛ متن ج، د، گ: بنداری (۳۴۴-۳۴۳): فأمر فحفروا فيه لكل واحد منهم حفيرة، فحكوا في تلك
 الحفائر وطمرت وروسهم الى خصورهم في التراب، و تركت أرجلهم منصبة بادية للأبصار كأنهم غرسوا غرس الأشجار ۲. (ق: ۲):
 دیدنا: پ: بزدیک، ۳-س: (نیز، ب: کشتی؛ ق: کشته؛ ل، ب، ی، ن، ۲، ۴): ز تخمی کہ کشتی؛ ب: ازین تخم کشتن؛ متن ع، س (نیز، ل، و):
 ۴-س: آ (نیز، ب: و): بدان همس^۲ (نیز، ب): ای ناهشورا؛ (ن، ی، ق: ای ناهوشمند؛ ق: امروز هر گونه؛ ل: ای ناخر دمنند؛ ل، و، ۲، ۳): ای
 ناهوشمند؛ ب: ای جناحشومند؛ متن د، س (۵: ایار)؛ در ق^۲ این بیت بابت سپسین پس و پیش شده است؛ ق، ف، گ، ل: این بیت را
 نبارند و چنین می نماید کہ بنداری نیز آن را نداشتہ است ۴-۷ (ن، ۲، ۴): درختی؛ متن ح، ۸-ل: نگہ کن؛ ن: بین آنک، هر کس؛ متن =
 یازدہ دستبوس دیگر؛ بنداری (۳۴۷، ۳۴۵): ثم استحضر مزدک و قال له: ادخل الى هذا البستان و انظر فيه الى شجر لم ير مثله ذو بصر
 ۹-ل: از باغ و ۱۰-ل: چمن را مگر ۱۱-س: (نیز، ب): پار و بر؛ متن = سیزدہ دستبوس دیگر ۱۲-س، ک، س: آ (نیز، ق، ل، ن، و، ب):
 چو دید؛ (ن، ب): هوانگہ (م: همانگہ) چو دید؛ ل: ۱۳-چو دید آنچنان؛ متن ج، ل، ق: (نیز، ب) ۱۳-ق: (نیز، ق، ۲): بناگاہ کہ، ل، ۲، ۳: آ (نیز، ل، ب، ی،
 ن، ۲، ۵): بناگاہ؛ ل: بناگاہ برآمد؛ متن ج، ل، س (نیز، ل، ب) ۱۴-ل: (نیز، ق، ۲): زو؛ بنداری (۳۴۸-۳۴۹): فدخل البستان فلما شاهد ذلك غشي
 عليه ۱۵-ج، س: آ (نیز، ب): فروہشت؛ متن ج، ل، س: ۱۶-س: بدین ۱۷-س، ک، س: آ (نیز، ب، ی، ب، پ، ب): بدو خوار؛ ل: آنگونسار؛ متن =
 ل: (نیز، ق، ل، ۲) ۱۸-ل: (نیز، ق، ۲): از آن متن = سیزدہ دستبوس دیگر ۱۹-ل: (ب: بخردی؛ آ: ببہشی (۱)) ۲۰-ل: (وای؛ ب: پس از این بیت
 ایروندہ است۔

شبنم دگرگونہ از بخردی
 کہ این مزدک از شاہ دخترش خواست
 بہر مرد تا قبر بگشاخند
 جهان دیدہ بی
 همان شاهی و تخت و الفروش خواست
 نگونسار در قورش انداختند
 بنداری (۳۵۲، ۳۵۰): فأمر به فصاب و رثق بالسهام حتى مات بل نفق، و تيدد شمل دینه بعد ما اتسق، و عاد الناس الى دينهم الأول
 ۱۶-ل: شدہ؛ ل: من شدہ؛ بخولستہ (۱) ۲۱-س: کمزون آزادہ؛ ل: جو عزادہ ۲۲-ب: گنج؛ ق: با گنج؛ بنداری: و أنوا علي حرمهم و
 نوالهم

نوشین روان

ز سرو دل‌آرای چنین کند
گلی^۲ ازغوان را کند زعفران
شود بته بی‌بند پای تو^۵
۱۰ مرا در خوشاب سستی^۶ گرفت
خروشان شد آن^۸ نرگسای^۹ دژم^۹
دل شاد و بی‌غم^{۱۱} پر از درد گشت
بدانگه^{۱۲} که مردم شود^{۱۵} سیر شیر
چل و هشت بد^{۱۸} عهد نوشین روان^{۱۹}

سمن‌برگ را رنگی عنبر کند
پس^۳ زعفران رنج‌های^۴ گران
و زو خوار گردد تن ارجحدا
همان سرو آزاد بستی^۷ گرفت
همی‌گیرد از رنج او پشت خم^{۱۱}
چنین^{۱۲} روز ما^{۱۳} ناجوانمرد گشت
شباب آورد مرگ و^{۱۶} خواندش^{۱۷} پیرا
نو^{۲۰} برشت^{۲۱} رفتی، نمائی^{۲۲} جوان

آغاز داستان^{۲۳}

۲۵ چو کسری نشست از پر تختِ عاج به سر برز نهاد آن دل‌افروز تاج^{۲۴}
بزرگان گیتی شدند انجمن؛ چو بنشست سالار با رای زن^{۲۵}

دسی^۲ چو در می^۳ س^۴ ن^۵ و^۶ آ^۷ این بیت با بیت سیمین پس و پیش شده است ۲- (ل: دل: جگلی) ۳- س^۴ ق^۵ س^۶ آ (نیز ل^۷ و^۸ ۱) پس از هفت^۹ دن^{۱۰} دل^{۱۱} (نیز ق^{۱۲} ب) ۲- (د: رنگهای (()) که^{۱۳} ن^{۱۴} ی^{۱۵} ن^{۱۶} آ^{۱۷} ب^{۱۸} این بیت را نذراند هک: این پای بی‌بای بند؛ ل^{۱۹} (نیز ن^{۲۰} ی^{۲۱} ن^{۲۲})؛ این کلدای نونده^{۲۳} ی^{۲۴} س^{۲۵} (نیز ل^{۲۶} آ^{۲۷} ب)؛ بته بند بی‌بای بند؛ (ق: بته بند پای نونده؛ ا: بته پای بی‌بند چند)؛ س^{۲۸} (نیز و^{۲۹} ب)؛ بند (و: کند) بته این (ب: آن) نند پای نونده؛ متن = ل^{۳۰} ق^{۳۱}؛ س^{۳۲} ۷- س^{۳۳} ل^{۳۴} س^{۳۵} آ^{۳۶}؛ آزاد بستی؛ (ب: شاداب مستی؛ ا: آزاد مستی)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸- س^{۳۷} ع^{۳۸} س^{۳۹} ۶- (نیز ن^{۴۰} ی^{۴۱} و^{۴۲} ن^{۴۳} آ^{۴۴} ب)؛ این؛ متن = ل^{۴۵} ق^{۴۶} ل^{۴۷} آ^{۴۸} ب^{۴۹} ۹- ل^{۵۰} ب^{۵۱} کسان... (۹) ۱۰- ع^{۵۲}؛ شست و از رنج نهال^{۵۳} آ^{۵۴} س^{۵۵} رنج نهال^{۵۶} ق^{۵۷}؛ رنج و از شست خم؛ بد رنگ او پشت خم؛ ل^{۵۸} همان سرو آزاد شد پشت خم؛ ق^{۵۹} همی‌گرد از رنج و لرخت خم؛ متن = س^{۶۰} ی^{۶۱} س^{۶۲} (نیز ن^{۶۳} ی^{۶۴} س^{۶۵}) ۱۱- ل^{۶۶} شاه بی‌غم؛ بی^{۶۷} (نیز ن^{۶۸} ی^{۶۹} ن^{۷۰} آ^{۷۱} ب)؛ شاد و خرم؛ (ق: خرم؛ بی: شاه خرم)؛ متن = ک^{۷۲} ل^{۷۳} س^{۷۴} (نیز ق^{۷۵} ب^{۷۶} د^{۷۷}) ۱۲- (ا: چنان) ۱۳- ل^{۷۸} ق^{۷۹} (نیز ق^{۸۰})؛ روزمان؛ (ی: چنین ما روز ما (D)) ۱۴- ل^{۸۱}؛ ندادند ۱۵- (ن: خورده) ۱۶- ک^{۸۲} (نیز ل^{۸۳})؛ چو ۱۷- ل^{۸۴}؛ گویش ۱۸- س^{۸۵} آ^{۸۶} (نیز آ^{۸۷})؛ بر؛ (ل: شد) ۱۹- (ی: نوشین روان) ۲۰- س^{۲۱} ی^{۲۲} و^{۲۳} س^{۲۴} (نیز ن^{۲۵} ی^{۲۶} ن^{۲۷} آ^{۲۸} ب)؛ چو؛ متن = ل^{۲۹} ک^{۳۰} ل^{۳۱} (نیز و^{۳۲} ق^{۳۳}) ۲۱- س^{۳۴} ل^{۳۵} (نیز ل^{۳۶} و^{۳۷})؛ شست ۲۲- ل^{۳۸} (نیز ا: بمانی؛ (ی: نمائی))؛ ع^{۳۹} ق^{۴۰} پس از این بیت افزوده‌اند:

س	سر انجام جوی از همه کار خویش	ب	به تیمار پیشی مکن دلت ریش
ق	چه سازی همی زین سرای سنج	ب	چه نازی به نام و چه نازی به گنج
	ترا تیگ تا بورت بهرست بهر		خورد رنج تو ناسزاوارکس
	بگویم کتون داستاتی روان		از آیین و کردار نوشین روان

بدهی (۱۹-۱)؛ نخست رویتی را از خود آورده و پس از آن نوشته است: قال الفردوسی رحمه الله بعد آن ذکر فضلالی ذیول دوحه شباهد و تخضن ظاهر ابراهیم، و آن لقب ثلثه بعد الشطاط و الاعتدال صابر کالدالی، و آن هفت لاین آستانه بعد الانظام آذن بالانسلال و الامتعال، اما چیل علیه الزمان من تقیر الحال بعد الحال ۲۲- ق: نوشین روان ۲۳- ب: پس از این بیت افزوده است:

به شاه یرو خوالتند آفرین به فرمان او شد زمان و زمین

۲۴- س: انجمن (بنازند بنامه)؛ ن^{۲۵} آ^{۲۶} این بیت را نثارده؛ بدهی (۱۵-۱۶)؛ ا: کسری لما تسمن سریر الملک و اعصیب بتاج السلطنة حضرته آکار الدنيا لخاله

ز دادار^۱ نیکی و هیش کرد یاد
 دل ما پر از آفرین باد^۲ و مهر!
 ازو^۳ مستمندیم و زو^۴ شادکام!
 به فرمان او^۵ تابد از چرخ هور^۶ آ
 نفس^۷ جز به فرمان او نشمریم^۸ آ
 کند، در دل او باشد از داد شاد^۹ آ
 به فرجام بد با تن خود کنده
 به^{۱۰} خواهشگران روز^{۱۱} قزخ نهیم!
 به تنگی دل^{۱۲} اندر^{۱۳} مرا راه نیست!
 بود^{۱۴} بی گمان هرکس از داد شاد^{۱۵} آ
 که داند که فردا چه گردد^{۱۶} زمان!
 تو فردا چنی، گل نیاید به کار^{۱۷} آ
 ز بیماری اندیش و درد و گزند!^{۱۸}
 چنانیم^{۱۹} با مرگ چون باد و برگ!
 همه^{۲۰} رائی ناتندرستی^{۲۱} کنی

سر نامداران زبان برگشاد
 چنین گفت کز^۲ کردگار سپهر
 کزویت^۳ نیک و^۴ بد و نام و کام^۵
 ۲۰ ازویت^۶ فز و بدویت زور^۷
 ز رای و فرمان^۸ او نگذریم^۹
 به تخت مهبی بر هرآنکس که داد
 هرآنکس که اندیشه‌ی بد کند
 ز ما هرج^{۱۰} خواهند^{۱۱} پاسخ دهیم^{۱۲}
 ۲۵ از^{۱۳} اندیشه‌ی^{۱۴} دل کس^{۱۵} آگاه نیست
 اگر پادشا^{۱۶} را بود پیشه داد
 از^{۱۷} امروز کاری^{۱۸} به فردا ممان
 گلستان که امروز باشد به بار
 بدانگه که یابی تن^{۱۹} زورمند
 ۳۰ پس^{۲۰} زندگی یاد کن روزی مرگ
 هرآنکه که در کار سستی کنی

۱. ب. دیدار) ۲. (ب. کز) ۳. س. نیز لب. ب. داد باد! متن = دوازده دستنویس دیگر ۴. ک. ل. (نیز ق. آ. ازویت ه. ل. ق. نیکی) ۵. ل. ق. ل. (نیز ل. ق. ل. ب. پ. و. ل. ب. کام و نام) ۶. ب. کام و نام) ۷. ب. کام و نام) ۸. ب. کام و نام) ۹. ب. کام و نام) ۱۰. ب. کام و نام) ۱۱. ب. کام و نام) ۱۲. ب. کام و نام) ۱۳. ب. کام و نام) ۱۴. ب. کام و نام) ۱۵. ب. کام و نام) ۱۶. ب. کام و نام) ۱۷. ب. کام و نام) ۱۸. ب. کام و نام) ۱۹. ب. کام و نام) ۲۰. ب. کام و نام) ۲۱. ب. کام و نام) ۲۲. ب. کام و نام) ۲۳. ب. کام و نام) ۲۴. ب. کام و نام) ۲۵. ب. کام و نام) ۲۶. ب. کام و نام) ۲۷. ب. کام و نام) ۲۸. ب. کام و نام) ۲۹. ب. کام و نام) ۳۰. ب. کام و نام) ۳۱. ب. کام و نام) ۳۲. ب. کام و نام) ۳۳. ب. کام و نام) ۳۴. ب. کام و نام) ۳۵. ب. کام و نام) ۳۶. ب. کام و نام) ۳۷. ب. کام و نام) ۳۸. ب. کام و نام) ۳۹. ب. کام و نام) ۴۰. ب. کام و نام) ۴۱. ب. کام و نام) ۴۲. ب. کام و نام) ۴۳. ب. کام و نام) ۴۴. ب. کام و نام) ۴۵. ب. کام و نام) ۴۶. ب. کام و نام) ۴۷. ب. کام و نام) ۴۸. ب. کام و نام) ۴۹. ب. کام و نام) ۵۰. ب. کام و نام) ۵۱. ب. کام و نام) ۵۲. ب. کام و نام) ۵۳. ب. کام و نام) ۵۴. ب. کام و نام) ۵۵. ب. کام و نام) ۵۶. ب. کام و نام) ۵۷. ب. کام و نام) ۵۸. ب. کام و نام) ۵۹. ب. کام و نام) ۶۰. ب. کام و نام) ۶۱. ب. کام و نام) ۶۲. ب. کام و نام) ۶۳. ب. کام و نام) ۶۴. ب. کام و نام) ۶۵. ب. کام و نام) ۶۶. ب. کام و نام) ۶۷. ب. کام و نام) ۶۸. ب. کام و نام) ۶۹. ب. کام و نام) ۷۰. ب. کام و نام) ۷۱. ب. کام و نام) ۷۲. ب. کام و نام) ۷۳. ب. کام و نام) ۷۴. ب. کام و نام) ۷۵. ب. کام و نام) ۷۶. ب. کام و نام) ۷۷. ب. کام و نام) ۷۸. ب. کام و نام) ۷۹. ب. کام و نام) ۸۰. ب. کام و نام) ۸۱. ب. کام و نام) ۸۲. ب. کام و نام) ۸۳. ب. کام و نام) ۸۴. ب. کام و نام) ۸۵. ب. کام و نام) ۸۶. ب. کام و نام) ۸۷. ب. کام و نام) ۸۸. ب. کام و نام) ۸۹. ب. کام و نام) ۹۰. ب. کام و نام) ۹۱. ب. کام و نام) ۹۲. ب. کام و نام) ۹۳. ب. کام و نام) ۹۴. ب. کام و نام) ۹۵. ب. کام و نام) ۹۶. ب. کام و نام) ۹۷. ب. کام و نام) ۹۸. ب. کام و نام) ۹۹. ب. کام و نام) ۱۰۰. ب. کام و نام)

یکی دردمندی بود بی‌بزشکا
 نخواهد^۶ به دیوانگی بر گوا
 نماندش نزد کسی^{۱۱} آب^{۱۱} روی^{۱۱}
 سوی راستی راه باریکتر^{۱۴}
 به^{۱۶} آید، که^{۱۷} کندی و سستی کنی.
 نگردد^{۱۸} ز بخت سپهری^{۱۹} فروغ
 به بیچارگان بر بیاید^{۲۲} گریست
 ز دشمن بود ایمن و تندوست،
 فزونی برین^{۲۷}، درد و رنج مست و آرز^{۲۸}
 جهان پر ز خوبی و آسایش^{۳۰} است
 کبشتش^{۳۳} بود خوردن^{۳۳} آب، خون
 شنید این برآورده^{۳۳} آوازی من،
 همه ساله با بخت^{۳۶} همراه بید^{۳۵}،
 به داد و خرد رای^{۳۸} پرورده ایم^{۳۹}،
 بد و نیک بی او نیاید^{۴۱} پدید^{۴۲}!

چو^۱ چیره^۲ شود بر^۲ دل مرد رشک
 وگر بر خرد^۲ چیره^۵ گردد هوا
 دل^۶ مرد بی کار و^۸ بسیارگوی^۹
 به کژی ترا^{۱۲} راه نزدیکتر^{۱۳}!
 به کاری کزوه^{۱۵} پیشدستی کنی
 اگر چفت گردد زبان با دروغ
 سخن کز گفتن^{۲۰} ز^{۲۱} بیچارگیست
 چو^{۲۳} بر عجز از خواب^{۲۴} شاه^{۲۵} از نخست
 خردمند و از^{۲۶} خوردنی بی نیاز،
 اگر^{۲۹} شاه با داد و بخشایش مست
 وگر کژی آرد به داد^{۳۱} اندرون
 هر آنکس که هست اندرین انجمن
 بداندید و سرتاسر آگاه بید^{۳۵}
 ۴۵ که ما تاجداری بسر برده ایم^{۳۷}
 ولیکن ز دستور باید شنید^{۴۰}

(۱-۴: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱

دل و چشم^۱ دشمن به ما بر^۲ بدوخت^۳
ترا بر^۵ پرستش بود بارمندا
همه نیکوی^۸ زیر پیمان^۷ اوستا
همان^{۱۱} آتش و آب و خاک^۹ یزند،
روان^{۱۱} ترا^{۱۱} آشنایی^{۱۲} دهندا
پرستش همه زیر پیمان^{۱۳} اوستا

شما را دل از مهر ما بر فروخت
نگهدار تاج^۴ است و تخت بلند
همه^۶ تدبیرتی به فرمان^۷ اوست
ز خاشاک تا^۸ هفت چرخ بلند
۶۵ به هستی یزدان گواهی دهند
ستایش همه زیر فرمان^{۱۳} اوستا

جهانی بدو^{۱۶} مانده^{۱۷} اندر شگفت
برو^{۱۸} آفرین^{۱۹} نو آراستند
سختن^{۲۰} های گیتی سراسر^{۲۱} براند^{۲۲}

چو نوشین روان^{۱۴} این^{۱۵} سختن برگرفت
همه یکسر از جای برخاستند
شهنشاه^{۲۰} داندگان را بخواند

- و زو نامزد کرد آباد^{۲۳} شهر :-
دل نامداران بدو^{۲۴} شاد کرد

۷۰ جهان را ببخشید بر چار^{۲۳} بهر
نخستین خراسان ازو^{۲۵} یاد کرد

۱-: جان ۴-س: ۲ (نیز لن-ان آ.ب): فرمان: متن = دل ۳-س: ق.ل ۲.س ۲ (نیز لن، ل.و، ل.ن آ.ب): بسوخت: متن = دل، ک (نیز ق ۲، ب): خرس: س ۲، ان، ل، ی، و، ل، ن آ.ب: این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است: پایی بیت های متن = دل، ق، ک، ل ۲ (نیز ق ۲)، آ این بیت را ندارد: ل، ی، پ پس از این بیت افزوده اند:

ل: شما رای و فرمان یزدان کنید
ب: اگر دادگر نیز باشیم ازوست
به چیزی که پیمان دهد آن کنید
چو بخشنده چیز باشیم ازوست
غم و شادمانی و بالای و پست
هم کرده او بود هر چه هست

۳-ق: ۲ (یکی تا جلاست) ه: ل: در: ی: (ا): آ ۱۶۲ و ۴-ب یک بیت ساخته و ۲-ع ۶۲-آ را انداخته است ه: ک: همان ۷-ک، ل: درمان ۸-ل: س ۲ (نیز لن، ل، ی، ب): نیکوی: (ق): پرستش همه: متن تصحیح قیاسی است ۹-س ۲ (نیز لن، ل، ی، ب): زمین خاک با (ل، ی، ب): تا: (ل، و، ل، ن آ.ب: این خاک تا): متن = دل، ق، ک، ل ۶ (نیز ق ۲، ل، آ، ب، ا) ۱۰- (ب: همه): در ق ۲ این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است ۱۱-ل: مراد س ۲: را بدین: (و، آ: را بدو): متن = یازده دستویس دیگر ۱۲- (ل: روشنایی) ۱۳- (ا: فرمان): آ بیت های ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵،

به سالی ازو بستدی کاردار^۲
 به سالی به^۴ سه بهره^۵ بود^۶ این دم
 ازین^{۱۰} باز بهری^{۱۱} به هر چار^{۱۲} ماه
 نبودی به دیوان کسی زین^{۱۴} شمار
 به سه^{۱۸} روزنامه^{۱۹} به موبد^{۲۰} سپرد^{۲۱}:
 نگهبان آن نامه^{۲۳} دستور بود^{۲۲}
 به هر^{۲۴} کارداری^{۲۵} و هر مهتری
 گزیت و س^{۲۸} باژها بشمرند^{۲۷}
 ز باژ و خراج^{۲۹} و ز کشت و درود
 که تا نیک و بد زو نماند^{۳۱} نهان
 به هر جای ویرانی آباد کرد^{۳۳}
 به آبشخور آمدهمی میش و گرگا!

بر اندازه^۱ از ده دم تا چهار
 کسی بر کدیور^۳ نکردی ستم
 گزارنده^۷ بردی^۸ به دیوان^۹ شاه
 دبیر و پرستندی^{۱۳} شهریار
 ۱۰۰ گزیت و خراج آنچ^{۱۵} بد^{۱۶} نام برد^{۱۷}
 یکی آنک^{۲۱} بر دست گنجور بود^{۲۲}
 دگر تا فرستد به هر^{۲۴} کشوری
 سدیگر که نزدیک موبد^{۲۶} برند^{۲۷}
 به فرمان او بود کاری که بود
 ۱۰۵ پراکنده^{۳۰} کارآگهان در جهان
 همه روی گیتی پر از داد کرد^{۳۲}
 بختند^{۳۳} بر پشت^{۳۴} خرد و بزرگ

۱-ق: از اندازه؛ س^۲ (نیز، ل، ن، آ، ب): بر آورنده؛ (و: پراکنده؛ بر اندازه)؛ متن = ل، س، ک، ل^۲ (نیز ق^۲) ۲-ق: پیشکار؛ ل^۲ بیت های ۹۶-۱۰۴ را ندارد؛ بندای (۹۶-۹۵): و کل من لم یکن دعافا و هو صاحب ثروة یؤخذ من کل سنة عشرة دراهم قضا دونها الی اربعة دراهم، علی قدر اکتار الرجل و اقلاله ۳-س، آ (نیز ل، ن، ی، و، ب): کسی بر^۲: دبیری؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق^۲) ۴-ل، س، ک، ل^۲: چه؛ متن = ل، س، آ (نیز ل، ن، ق، ی، و، ل^۲) ۵-س^۲: بهره؛ ک، ل^۲: بدی؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل^۲: آب این بیت را ندارند ۶-ل^۲: برآورنده؛ آ (نیز ل، ن، ل^۲): گذارنده؛ (ی: گر اندازه (گزارنده)؛ متن = ل، س، ق، ک (نیز ق^۲، ی، و، ب) ۷-ل (نیز ق^۲، ی، و، ب): بودی؛ متن = س، ق، ک، ل^۲، س^۲ (نیز ل، ن، و، ن، آ، ب) ۸-ل^۲: ایوان (ل: از آن) ۹-ک: کردی؛ (ل: بود بهری) ۱۰-۱۲-ق: چهار؛ بندای (۹۸-۹۷): و جعل ذلک منجما علیهم ثلاثة أنجم یؤدون عند رأس کل اربعة أشهر نجما الی الدیوان ۱۳-ل^۲: نویسنده ۱۴-ب: کسی اندر؛ ق^۲ بیت های ۹۹-۱۰۴ را ندارد ۱۵-س، ک، ل^۲ (نیز ل، ی، ب، ا): آنچه؛ متن = ل، س^۲ (نیز ل، ن، ق، ی، و، ب) ۱۶-ل: صد (ل: ن) بود؛ (نمرد) ۱۸-ل: یشد ۱۹-س: مرد نامه؛ ک: روزنامه (ل: متن = ۲۰-ق: به سالی به سه ره به دیوان)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بندای (۹۹-۱۰۰): ثم امر فکتب تلک الوضائع فی ثلاث نسخ ۲۱-ب، ن، آ، ب، ا: آنکه) ۲۲-س، س، ی، آ (نیز ل، ی، و، ب): داد؛ داد (ل: ن: دار؛ بار)؛ متن = ل، ک، ل^۲ (نیز ق^۲، ی، و، ب) ۲۳-ل^۲ (نیز ل، ن، ق): این نامه؛ (ق: یکی آنکه بر دست)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بندای (۱۰۱): فسلم نسخة منها الی الوزیر لحفظ حساب الخزانة ۲۴-ل (جره) ۲۵-ل (نیز ق^۲): نامداری؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بندای (۱۰۲): و دفع نسخة الی عمال الخراج لیستملوا علیها فی جبايتهم ۲۶-ل: مهتر؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۷-ل: برده؛ بشمرد ۲۸-س، ک، س^۲ (نیز ل، ی، ب، ا): گزیت سر؛ (ل: گزیت سر)؛ متن = ل، س، ل^۲ (نیز ق^۲، ی، و، ب) ۲۹-ل: ز کار؛ بندای (۱۰۳-۱۰۴): و سلم نسخة الی موبد الموبدان، و هو قاضی القضاء، حتی یحفظ العمال و من یتولی الجباية عن الزیادة علی المقرر ۳۰-ک، ل^۲، س^۲ (نیز ل، ن، ل^۲، و، ن، ق، ب): پراکنده؛ (ق: بزرگان و)؛ متن = ل، س، ق (نیز ل، ی، و، ب) ۳۱-ل (که با نیک و بد روز مانند) ۳۲-ق: گشت) ۳۳-ل (ن: بیخفتید) ۳۴-ل، ق (نیز ق^۲): دست او؛ ز عدلش شده شاد؛ متن = س، ک، س^۲ (نیز ل، ن، ی، و، ب)؛ بندای (۱۰۵-۱۰۷): و بث الأمتد و اللقات و العمال فی أقطار الممالک حتی عمرت البلاد و أخصبت و استلقى أهلها علی ظهورهم أمنا و دعة؛ س، ق، ک، در اینجا سرنویس دارند، سه نامه فرستادن نوشین روان بنزدیک کارداران خویش؛ ق: نامه نوشین روان به بزرگان مملکت خویش؛ عمد نامه کسری به کارداران

که من خود میانش^۱ بیزم به ازا
 بیابد^۳، که تخم بد آید بهیار^۴
 مگردید ازین قرخ آیین خویش^۵
 بخواید^۶ با^{۱۰} داد و^{۱۱} با^{۱۲} آفرین
 وگر^{۱۴} تف خورشید^{۱۵} تابد^{۱۶} به شخ،
 بدان^{۱۹} کشتندان رساند^{۲۰} گزند،
 ز خشکی شود دشت خرم^{۲۳} دزم^{۲۳}،
 که ابر بهاران^{۲۷} به^{۲۸} باران نشست^{۲۹}
 بیخشید^{۳۱} کارندگان^{۳۲} را ز^{۳۳} کنجا
 ببرد و^{۳۶} را خویش و پیوند نیست،
 که^{۴۰} در سایه‌ی شاه ایران بود^{۳۹}

به یزدان گه او داد دهیم و غز
 برین^۲ نیز پادافره کردگار
 ۱۶۰ همین نامه و رسم^۵ بنهید^۶ پیش
 به هر چار ماهی یکی بهر ازین^۸
 به جایی که باشد زیان^{۱۳} ملخ
 وگر^{۱۷} برف و باد^{۱۸} سپهر بلند
 همان گر نیاید^{۲۱} به نوروز نم^{۲۲}
 ۱۶۵ بخواید باز اندر آن^{۲۵} بوم و رست^{۲۶}
 ز تخم پراکنده و مزد^{۴۰} رنج
 زمینی^{۳۳} که او^{۳۵} را خداوند نیست
 نیاید^{۳۷} که آن^{۳۸} بوم ویران بود^{۳۹}

لفظ: آن میان را می، ک، ل، آ، س، (نیز، ن، ای، ب): اگر نه میانش؛ متن = ل (نیز، ق) ۲، س، ک، ل، آ، س، (نیز، ن، ای، ل، آ، ب): بدین؛ ق: بدان؛ متن = ل، ق (نیز، ب، و، ن) ۳، ل (نیز، ب): ساید (در حرف نخست نقطه ندارد)؛ س: ساید (نقطه ندارد)؛ ق، س، آ: بیاید (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ک (نیز، ای): نیاید؛ متن = ل (نیز، ن، ای، و، ل، آ، ب) ۴، س، ل، آ: به کار؛ ل: چشمت بد آید به کار؛ ق: چو تخم بد آید به کار؛ س ۵ (نیز، ق، آ، ل، آ، ب): چو تخم بد آید به بار (آ، یاز): متن = ک (نیز، ای) ه، س، ک، ل، آ، س ۶ (نیز، ن، ل، آ، ب): رسم و این نامه؛ ق (نیز، ای): همه (ای، همین) رسم و این نامه؛ متن = ل (نیز، ق) ۷، ل: بنهید (یک نقطه هم بالای حرف چهارم)؛ س، ق: بنهید (حرف چهارم نقطه ندارد)؛ ب: بنهند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۷، س، ل، آ، س، ۴ (نیز، ن، ل، آ، ب): آیین و کشش؛ ق (نیز، ق) ۸، ق: (رسم) و آیین و کشش؛ متن = ل، ک (نیز، ل، آ، ب، و، ا): بهره زین؛ متن = ل، س، ل، آ، س ۹ (نیز، ن، ق، آ، ای، ن، آ، ب): (نیز، ق) ۹، ق، س ۱۰ (نیز، ق، آ): بخوراک؛ ل: بخواید؛ ل (ن): بخواید (؟)؛ متن = ل، س، ک (نیز، ن، ای، و، ا، ب) ۱۰، س، ل، آ، س، ق، ل ۱۱ (نیز، ق، آ): بر؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۱، ق (نیز، ای): حور؛ ل ۱۲، ق، ل: بر ۱۲، س ۱۳ (نیز، ای، و): زیان از؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۴، ق، ل: اگر) ۱۵، ک: خورشید ۱۶، ق: باز؛ ک، ل، آ، ن، آ، ن، آ، باشد؛ س: تابان؛ (آ، یابد)؛ متن = ل، س (نیز، ن، ق، ل، آ، ن، آ، ب) ۱۷، ل: دگر؛ (ق، ل): اگر؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸، ق، ل، و: باد؛ ل، و: باد؛ ل، و: تف باد؛ ق: برف بار؛ ک: آفتی از؛ متن = س، س، آ (نیز، ن، ل، آ، ب، ن، آ، ب) ۱۹، ل، آ، ب: بدین) ۲۰، ل: رساند؛ بر آن کشتندان؛ ل، آ، این بیت و ندارد ۲۱، س، آ (نیز، ن، ل، آ، ب): بنار؛ (ای، بیارد) (؟)؛ ق: نیز نیاید؛ متن = ل، س، ه، ل، آ، نیز، ق) ۲۲، (آ، دم) ۲۳، ل (نیز، حور، ا، ل): بود درو کشت و (؟) ۲۴، س، آ: نژند ۲۵، س، آ (نیز، آ): اندرین؛ (ل، آ، زین)؛ ق: حزی (؟) از آن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۶، س، آ: دشت؛ (ای، بوم حور؛ رست) ۲۷، س، س، آ (نیز، ن، ب، ن، آ، آ، ب): بهارش؛ متن = ل (نیز، ق، آ، ل، آ، و) ۲۸، (ق، ل، و) ۲۹، ل، آ، و: بهارش بیست (در و حرف یکم واژه پسین نقطه ندارد) ۳۰، ل (نیز، ای، و): مزد؛ ک: و ز مرده (نیز، بر مزد)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۱، (ن): بیخشید) ۳۲، ل: (دارندگان) (؟)؛ (ن): هر کارگان (؟) ۳۳، (ای، به)؛ ق: این بیت و ندارد؛ بهاری (۱۰۸، ۱۴۶)؛ و آورد صاحب کتاب کتابا کتبه کسری الی الاقالیم بذكر فيه ما وضعه من الخراج و أنه إن زاد أحد علی فلک درهما لیشرته بالمشنار، و بعلیته جلایا یعتبره غیره، و أمر فيه ببسط الأمن و الأمان فی أكفاف البر و البحر علی السبایله و القاطنة و استتاب الخیلاق قاطیة، و أنهم یسکون طریق الطاعة فی آناه الخراج الموضوع سری من آسیب زرعه بجانحة مساویة، لانه لا یتمخض له بوجه من الفرجوه ۳۴، ل: زمینی را (وزن دوست نیست) ۳۵، ل، س، ک، ل، آ، س ۳۶ (نیز، ن، ل، آ، و، ن، آ، ب): آن؛ متن = ق (نیز، ب، ب) ۳۷، ل، ق، ل، آ، س ۳۸ (نیز، ای، آ): حور؛ س (نیز، ای، ب): بمرده؛ متن = ک (نیز، ن، ق، آ، ب) ۳۹، ل (نیز، ای، ب): (این) ۳۹، س، ق، ل: شویشود؛ ب: شویشود؛ ک: متن = دوازده دستنویس دیگر ۴۰، ق، ل: چو

به گنج و به لشکر توانگر^۳ بدند^۲،
 که باها همیشه^۵ روانش جوان^۴
 به تخت و به داد و به^۹ مردانگی^{۱۰}!

ز شاهان که با تخت^۱ و افسر بدند^۲
 نبد دادگرتتر ز نوشین روان^۴
 نه زو^۷ پرهترتر به فرزنگی^۸

گفتار الدر عرض دادن بایک لشکر نوشین روان را^{۱۱}

هشیوار و بینادل^{۱۳} و شادکام
 بفرمود تا پیش درگاه شاه^{۱۶}،
 سرش برتر از تیغ کوه برند^{۱۸}

۱۸۰ ورا موبدی بود بایک^{۱۲} به نام
 بدو داد دیوان^{۱۳} عرض^{۱۵} سپاه
 بیاراست جای فراخ و بلند^{۱۷}

۱. (تاج) ۲. با افسرند... توانترند ۳. (نیز) ۴. تونگر ۵. (نیز) ۶. (نیز) ۷. (نیز) ۸. (نیز) ۹. (نیز) ۱۰. (نیز) ۱۱. (نیز) ۱۲. (نیز) ۱۳. (نیز) ۱۴. (نیز) ۱۵. (نیز) ۱۶. (نیز) ۱۷. (نیز) ۱۸. (نیز)

نه برخاست چون او (ن. ن. ۲) ب: و بر چل کس و نه: ن: نه بردارد او کس) ز تخم کیان

جز از (ن. ن. ۲) ب: و بر) احمد و حیدر از تازیان

۷. (ق. ۲) برو) ۸. (ق. ۲) مردانگی) ۹. س. س. آ. (نیز) ن. ن. ب: دیهیم و: متن. ل. ق. ک. ل. ۲. (نیز) ق. ۲) ۱۰. (ق. ۲) فرزنگی: س. پس از این بیت افزوده است:

چلونه ملک بد ز تخم کیان
 به رای و به تدبیر و فرزنگی
 چنو شهریاری ز مادر زواد
 که او اصل یود انبیا جمله فرخ
 که من زادم او در جهان شاه بود
 که از مصطفی یافت نوشین روان؟!
 تن و جان ما زیر فرمان او
 که مردی لزون داشت با مردمی
 جوانمرد دین صاحب ذوالفقار
 درین هر دو بر جان نوشین روان (۱)

ز کی شاه تا دولت تازیان
 نبد مثل او کس به مردانگی
 به قزو به بخشش به انصاف و داد
 ببیدش نیکو که سلطان شرع
 5 به ایام عدلش تفاخر نمود
 که بد کین شرف یافت از خسروان
 هزار آفرین باد بر جان او
 بر آن نامور حیدر هاشمی
 وصف نمی شیر پرورده گار
 10 درود خلدوند بر هر دوان

۱۱. الدر عرض دادن لشکر کسری: س. داستان بایک اسپهبد با نوشین روان: کده عرضی دادن لشکر و دیوان نهاد: س. الدر عرض خواستن لشکر نوشین روان: متن. ه. ق. درو. ۲. س. س. نویسی پس از بیت ۲۳۲ آمده است: بندای: ذکر عرضی الموبد عاقر انوشروان: بندای (۱۷۹-۱۵۴): قال صاحب الکتاب: و لم یکن فی الملوک ارباب الخوت و النجوان و ملاک الأقالیم و البلدان اعدل من انوشروان ولا افر منه عقلا ولا انقب زلفا ۱۲. ل: (بایک) ۱۳. (بایک) ۱۴. ن: دادادل ۱۵. (ن. ن. ۲) دیوان و) ۱۶. س. س. آ. (نیز) ق. ۲) عرض و: متن = دوازه دستنویس دیگر ۱۶. ق. بایک سپاه (در نیالا: میدان شاه) ۱۷. س. س. آ. (نیز) ن. ب: جایی (و: کاشی) یلند و (۷. ب. حو) فراخ: متن. ل. ۱۸. س. س. آ. (نیز) ن. ن. ل. ۲. ب. ن. ۲. ب. (ب. ۲) چرخ (و: چرخ) درگاه کاخ: ق. ک. ل. ۲. (نیز) ق. ۲) تیغ درگاه کاخ: (۲) ابرگردان و کاخ (۱): متن. ل. بندای (۱۸۰-۱۸۲): و کان له موبد یسمی بایک فقلده دیوان الجیش. و امره ان ینس علی رأس المیدان قصر اربها لیشرف منه علی الفسکر

بیاید، برین بارگه بگذرد^۱
 ۲۰۰ هراَنگس^۲ که هست او^۳ به تاج ارجمند
 بداند که بر غرض آزر^۴ نیست

عَرَض گاه و دیوانِ او بنگرد^۱
 به فز و^۵ بزرگی و تخت^۶ بلند،
 سُخُن^۹ با^{۱۰} محابا و با شرم نیستا

شهنشاه کسری^{۱۱} چو بگشاد^{۱۲} گوش
 بختدید و^{۱۴} خفتان^{۱۵} و بیغفر بخواست
 به دیوانِ بابک خرامید شاه
 ۲۰۵ فروهشته از ترکی رومی زره
 یکی گرزهی گاوپیکر به چنگ
 به بازو کمان و^{۲۲} به زین بر کند
 برانگیخت اسپ و بیفشارد^{۲۵} ران
 عنان را چپ و راست لختی پسود
 ۲۱۰ نگه کرد بابک پسند آمدش
 بدو گفت: شاها انوشه^{۳۳} بدی^{۳۳}!

ز دیوانِ بابک شنید آن^{۱۳} خروشی،
 درفش^{۱۶} بزرگی برافراشت^{۱۷} راست
 نهاده از^{۱۸} آهن به سربر^{۱۹} کلاه
 زده بر زره بر فراوان^{۲۰} گره
 زده بر کمرگاه^{۲۱} تیر خدنگ
 میان را به ززین^{۲۳} کمر کرده بند^{۲۴}
 به گردن برآورد^{۲۶} گرز گران
 سلیح^{۲۷} و^{۲۸} سواری^{۲۹} به بابک^{۳۰} نمود
 شهشاه را^{۳۱} فزه مند^{۳۲} آمدش
 روان را به^{۳۵} فرهنگ توشه^{۳۶} بدی!

۱. (ن، ل، و، آ، ب: بدین بارگه بگذرد)؛ ق، ل، س، آ: (نیز ق، آ): نیاید بدین بارگه نگذرد (س، آ: بگذرد)؛ متن = ل، س، ک، (نیز ل، آ، ب، ن، ق)
 ۲. م، ق، س، آ: (نیز ن، ب): عرض (ب: عرض (II)) نام و (ق، ل، آ، ب، آ، ب: جوی: بی: نامه) دیوان او بنگرد (ق، آ: تنگرد: ن، آ: بگذرد
 (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ک، ل، آ: به دیوان عرض نام او ننگرد؛ متن = ل، س، ک، ل، آ: (نیز ن، ن، آ، ب): همانکس؛ متن = ل، و، ق، س، آ: (نیز
 ق، آ، و، آ): ل، ب: باشد = ل، آ: (نیز و): جرح = ع، ل، س، ق، (نیز ن، ق، آ، و، آ): سخت (حرف یکم نقطه ندارد)؛ متن = ک، ل، س، آ: (نیز ل، آ، ب، ن، آ، ب)
 ۷. م، ق، س، ک، ل، آ: (نیز ن، ل، ب): بدانید کین (در ک حرف پنجم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ق: بدانند کین؛ متن = ل، (نیز
 ق، آ): ل، آ: آزر^(II) (I): ۹-؛ چنین ۱۰-؛ م، س، آ: (نیز ن، ل، آ، ب، ن، آ، ب): بر؛ متن = ل، ق، ک، ل، آ: (نیز ق، آ، و، آ): بنداری (۱۹۷-۱۰۹۱)؛ و
 لهما کان الیوم الثالث نادى منادى دیوان العرض بالآیتخلف منهم فارس. سواء كان شریفاً أو ضعیفاً، صغیراً أو کبیراً، صاحب تاج أو
 صاحب سریر. فانه أمر جزم لامحابة فیة لأحد. ولیحضروا بأجمعهم فی أسلحتهم مدججین ۱۱-؛ ل، آ: ایران ۱۲-؛ ک: بگفتند؛ ل، آ:
 بلغراحت ۱۳-؛ ل، آ: این؛ ل، (نیز ن، آ): برآمد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۴-؛ ق، س، آ: جرح = ۱۵-؛ کسری ۱۶-؛ (ب: درخت) ۱۷-؛ ق
 (نیز آ): برآورد؛ ل، آ: (نیز ل، آ): برافراخت؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۸-؛ ل، آ: به؛ س، ک، (نیز ل، ل، آ، و، ب): ز؛ متن = ل، آ: ل، آ: سر
 براف (نیز ق، آ، ب): به سربر ز آهن؛ متن = س، آ: (نیز ن، ن): ۲۰-؛ زره برزده بر فرازش ۲۱-؛ ق، ک، س، آ: (نیز ن، س، ب): کمر چار؛ متن = ل،
 ل، آ: ۲۲-؛ (ب: پر): ۲۳-؛ ل، آ: (ز جرحین) ۲۴-؛ (I): جنگ (II): بنداری (۲۰۲-۲۰۷، ۲۰۲)؛ فلما سمع کسری ذلک ضحک و استحضر خفتانه و
 مغفزه فرکب و دخل الميدان مدججا شاکى السلاح مشتمرا على حارک الفرس کالأجدال الفطریف أو أسد الفریق، على رأسه بیضة
 قد غطت وجهه، و بیده جرز، و فی عضله قوس، و على سوط سرجه و حق، و فی وسطه سهام مغرزة ۲۵-؛ م، آ: (نیز ق، آ، ب):
 بیفشرد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۶-؛ ل، آ: (نیز ل، ل، آ): برآورده؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۷-؛ م، س، ل، آ: ۲۸-؛ (نیز ل، آ):
 جرح؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۹-؛ ق، ل، آ: (سواران) ۳۰-؛ ق، آ: بیاید (ب: بابک)؛ ۳۱-؛ ق، آ: بنداری (۲۰۸-۲۰۹)؛ فجاه حتى عبر على
 بابک صاحب الدیوان عارضا فروسیته علیه ۳۱-؛ (ب: جا): ۳۲-؛ ل، آ: فرهمند؛ ۳۳-؛ ق، آ: فرهمند؛ ۳۳-؛ ک: ایاشا انوشه؛ ل، آ: شاه نوشه؛ متن =
 سیزده دستنویس دیگر ۳۴-؛ (ل، ب: زری): ۳۵-؛ ق، ل، آ: ۳۶-؛ (ن، آ: توشه؛ ل، ب: همیشه ز تو دور چشم (پس او نداند))

بیاراستم تا کی^۱ آید نیردا
فزونست و^۲ هم داتش و^۵ رای بیش^۴

بسی^۷ آفرین خواند^۸ بر تاج و گاه^۹

در باغ بگشاد گردان سپهر،
دو^{۱۲} زلف شب تیره شد ناپدید
خجسته^{۱۴} دلفروز شاه جهان^{۱۵}
که هر کس که جوید^{۱۶} سوی داد راه^{۱۷}،
لب شاه خندان^{۱۹} و دولت جوان^{۲۰}

هر آنکس که بُد بر زمین^{۲۷} راه جوی^{۲۳}
که جز پاک‌یزدان مجوید^{۲۵} یار^{۲۶}،
همو^{۳۰} دست گیرد به هر دو سرای^{۲۹}
گشاده‌ست بر^{۳۲} هر کس این بارگاه
ز گفتار بسته مدارید لب‌ا

کنون لاجرم روی گیتی به مرد
مرا ساز و^۲ لشکر ز شاهان پیش^۳

سخن‌ها چو بشنید موبد ز شاه

۲۵۵ چو غورشید^{۱۱} بنمود تابنده چهر
پدید آمد آن توده‌ی^{۱۱} شنبلیله
نست از بر تخت نوشین‌روان^{۱۳}
خروشی برآمد ز درگاه شاه
بباید به درگاه^{۱۸} نوشین‌روان^{۱۸}

۲۶۰ جهانی به درگاه بنهاد^{۲۱} روی
به آواز گفت آن زمان^{۲۴} شهریار
که دارنده اویست و^{۲۷} هم^{۲۸} رهنمای^{۲۹}
مباشید ترسان^{۳۱} ز تخت و کلاه
هر آنکس که آید به روز و به شب

۱- (ق: ۲) که ۲۰-س.س ۲ (نیز: ل.ی.ب): جرم: متن = ل (نیز ق: ۲) ۴- (ب: خریش (ل)) ۴- (نیز: ل.و. ل. و. ل. آ): جرم: متن = ده دستنویس دیگر ۵- ل: دولت ج.س. ق (نیز ل: ۱، ۳): رای و کیش: متن = یازده دستنویس دیگر ۷- س.س ۲ (نیز: ل.ی.ب): همی؟ متن = ل. ق. ک. ل ۲ (نیز ق: ۲) ۸- ق: کرد ۹- ل: آ: پیشگاه: بنداری (۲۵۳): فدا له الموبد و اثنی علیه (بیت‌های ۲۲۹-۲۵۳) و ترجمه نکرده است) ۱۰- ع: خریش ۱۱- ق: دوده ۱۲- س.س ۲ (نیز: ل.ی. ل. و. ب): چرم: متن = ل. ق. ک. ل ۲ (نیز ق: ۲) ۱۳- (ل.ی. نوشیروان) ۱۴- ل: همیشه: متن = ۱۵- س.ل ۲ (نیز ق: ۲) ۱۶- (ب: جوان): (ب: به دل شاد و خرم به دولت جوان)، متن = ل. س. ل ۳ (نیز: ل. ل. و. آ. و. ب): ق: از ۱۲۵۷ و ۱۲۵۹ و ۲۵۹ یک بیت ساخته و ۲۵۷- ب ۱۲۵۹ و اناخته است: ل ۲ بیت‌های ۲۵۸-۲۶۰ را ندارد ۱۶- س.س (نیز: ل.ی. ب): کوبد ۱۷- س: فادخواه ۱۸- (ل.ی. نوشیروان) ۱۹- س. ق. س ۲ (نیز: ل.ی. ل. و. آ. و. ب): دلی (و: به دل) شاد و (ل.ی. جرم): خندان (س: آ): خرم): متن = ۲۰- (ق: ببیند رخ شاه روشن روان: ب: خجسته دلفروز شاه جهان (= ۲۵۷): متن = ل. ق. ک. ل: در س.س از این بیت، بیت ۲۵۸ از نو نوشته شده است: بنداری (۲۵۵-۲۵۹): ثم إنه لما أصبح من الغد اذن للناس إذنا عما ۳۱- س.س: بنمود ۲۲- س.س: (نیز: ل.ی. ل. و. آ. و. ب): ق: از زمین (ق: از زمین: ب: در جرم: س.س ۲۳- ق. ک. ل. و. ل. و. ب): فاد جوی: س ۲ (نیز: ل.ی. گاه جوی: ل.ی. شاه جوی)، متن = ل. س. ل (نیز ق: ۲) ۲۴- (در ل. ک. این بیت پس از بیت ۲۵۷ آمده است: چایی بیت‌های متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴- (و: جوان) ۲۵- س.س: کدل ۲ (نیز: ل.ی. ب): مدارید: ق: مدارید: متن = ل (نیز ق: ۲) ۲۶- س.س: ک: یاد (پساونند ندارد) ۲۷- (ل.ی. جرم) ۲۸- ق: (نیز ل: آ) ۲۹- ل: رهنما - سرای (پساونند ندارد): ق: رهنما - سرا: متن = سیزده دستنویس دیگر ۳۰- س.س (نیز: ل.ی. ب. ل. ی. ب): که او: متن = ل. ق. س ۲ (نیز ق: ۲) ل. و. آ. و. ب): بنداری (۲۶۰-۲۶۲): فلما احتفلوا أقبل عليهم وقالوا لستم يتوا إليها الحاضرون إلا بالله وحده فهو الهادي إلى سبيل الخير، وهو الآخذ بأيدينا في المدارين ۳۱- ل: مترسید هرگز ۳۲- (ل: آ: ب): در س.س: ل.ی. ب. ب. ل. ی. ل. ت. با ۲۶۶ ب. پس و پیش شده است: متن = ل. ق. ک. ل ۲ (نیز ق: ۲) ل. و. آ. و. ب): بنداری (۲۶۳): ثم لا يقطعكم عنا هبة التاج و التخت، إن الطريق إليها سهل

گر آهسته باشیم با رای زن،
بر ما^۲ شما را گشاده‌ست راه!
ازین^۵ بارگه کس مگردید^۶ باز،
مخسید^۹ یک تن ز من^{۱۱} تافته
که رنج ستم‌دیدگان^{۱۲} بگسلم^{۱۳}
گر از^{۱۴} لشکر و پیشکاران^{۱۵} من،
که^{۱۸} از درد او بر من آید گزندا-
پیرسد ز من کردگار جهان
که موبد به دیوان ما رانده‌است،
مخسید^{۲۲} ازین پس^{۲۵} ز من دل^{۲۶} به بیم

۲۶۵ اگر می‌گساریم با انجمن
به چوگان و بر دشت^۱ نخچیرگاه
به خراب و به بیداری و^۴ رنج و ناز^۲
مگر^۷ آرزوها همه^۸ یافته!
بدان‌گه شود شاد و^{۱۱} روشن دلم
۲۷۰ مبادا که از کارداران من
بخصب کسی^{۱۶} با دلی^{۱۷} دردمند
سخن گرچه اندک^{۱۹} بود در نهان^{۲۰}
ز باز^{۲۱} و خراج آن کجا^{۲۲} مانده‌است
نخواهند^{۲۳} نیز از شما زر و سیم

به خورشید از تیره^{۲۹} روی زمین،
همه ساله با تاج^{۳۱} شاهنشاهی!
نه این^{۳۵} نامور خسروانی کلاه!

۲۷۵ برآمد از^{۳۷} ایوان یکی^{۳۸} آفرین
که نوشین روان^{۴۰} باد با فرهی!
مبادا ز تو^{۳۳} تخت پردخت^{۳۳} و^{۳۴} گاه!

۱-۱: دشت و (وزن درست نیست)؛ (ق: ز بر دشت: ی: به دشت و به: بر: دشت)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-۲: (ق: از: من)
۳-۲: (ن: جویا: د: بیماری و: متن = ۴-۳: س: آ: (نیز ل: ۳: و: آ: ب): بنید از پی (بیداری)؛ متن = دل: ق: ک: ل: آ: (نیز ل: ق: آ: ی: ب: ل: آ)
۵-۱: (ز: آ: آن): عدل: مگیرید: ل: آ: (نیز ب:): مدارید: متن = دوازده دستنویس دیگر ۶-۷: همه ۸-۸: ز من ۹-۹: ن: مگردید: (آ: ب: بنید (مخسید))؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۰-۱۰: ما: (ن: آ: پیش زمین (چ: یکن ز من): در ل: ت‌های این بیت پس ریش شده است: بنداری (۲۶۸-۲۶۴): و لا تصرفوا من عندنا ای وقت کان بالیل أو النهار إلا و حاجاتکم مقضیه، و حقوقکم مرعیه (۱۱: ص: ۱۱۱: ک: (نیز ق: آ: ی: ل: آن: ک: جویا: متن = ل: ل: آ: پس آ: (نیز ل: ب: و: آ: ب): ۱۲-۱۲: س: ستم‌دیده را: ک: ل: آ: از ستم‌دیدگان: (ق: آ: ب: ستم‌دیده: (ی: متن = ده دستنویس دیگر ۱۳-۱۳: ن: بگسلم (I): بنداری (۲۶۹): فانا لا نفرح إلا بالتفیس عن المکروبین و الاخذ بأیدی المظلومین: (۱۴: ل: ی: گران) (۱۵: د: ز سواران (II): I: کارداران (پساوند ندارد)) (۱۶: ل: ی: یکی: ل: مخسید کسی: (ی: ل: آن: نخسید کسی: I: بنید کسی (حرف یکم واژه نخست قطعه ندارد): ب: مخسید کسی)؛ متن = ص: ق: ک: س: آ: (نیز ل: ق: آ: ب: و): ۱۷-۱۷: ک: دل: دل آ این است بجز واژه نخست، پاک شده است ۱۸-۱۸: (و: آ: گری: بنداری (۲۷۰-۲۷۱): و نوعاً بالله من آن بیت أحد موجه القلب من آیدی أحد من عسلنا ۱۹-۱۹: ی: ای: ای: ل: (نیز ل: ی: ل: آن: آ: ب: هر چه (ل: هرج) اندک: ل: سخن‌ها اگر چه: متن = ی: ک: ل: آ: (نیز ل: آ: ب: و): (I): ۲۰-۲۰: جهان (پساوند ندارد): ق: آ: این بیت و بیت سیمین را ندارد ۲۱-۲۱: باج: (۲۲: ل: ی: از): ۲۳-۲۳: (آ: بخراهند) ۲۴-۲۴: مخسید (مخسید: (ی: ی: مخسید) ۲۵-۲۵: ل: زین پس: (ق: ی: یک تن: (متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۶-۲۶: س: س: آ: (نیز ل: ی: ب: ب: آ: دل: از من (و: ما): متن = ل: (نیز ل: ق: آ: ب: بنداری (۲۷۲-۲۷۱): فانا نخاف أن یؤثر ظلم فی تغییر حالنا ۲۷-۲۷: ل: ی: ق: ی: س: آ: (نیز ل: آ: ز: د: متن = ک: ل: آ: (نیز ل: ق: آ: ب: ۲۸-۲۸: ل: ی: آ: آواز یک) ۲۹-۲۹: ل: ی: بجز شید تا بنده (ب: بخورشید تا تیره: س: ی: س: آ: (نیز ل: ب: ز: خورشید تا تیره: متن = ک: ل: آ: (خورشید) ۳۰-۳۰: ل: ی: نوشیروان) ۳۱-۳۱: ل: آ: تخت: (ی: تخت: (متن = یازده دستنویس دیگر: ق: بیت‌های ۲۷۶-۲۷۸ را ندارد ۳۲-۳۲: ک: ل: آ: (نیز ل: ق: آ: و: ل: ی: متن = ۳۳-۳۳: ل: جویا: نیز بر تخت: متن = ص: س: آ: (نیز ل: ی: ل: آ: ب: ل: آ: ب): ۳۴-۳۴: ک: (نیز ل: ی: جویا: ۳۵-۳۵: س: آ: (نیز ل: ی: ل: س: ه: متن = ک: ل: آ: (نیز ل: ق: آ: س: ه: همین: متن = ک: ل: آ: (نیز ل: ق: آ:))

به درگاه شاه جهان آمدند
بهشتی شد^۴ آراسته بارگاه
چه با ساو و باز^۵ مهان^۶ آمدند،
ز بس برده و بدره و بارخواه^۷

گفتار اندر گردیدن کسری به گری پادشاهی خویش^۸

برین^۹ نیز بگذشت گردان سپهر
خردمندکسری چنان^{۱۰} کرد رای
۲۹۵ بگردد یکی گرد خرم^{۱۱} جهان
بزد کوس و از^{۱۲} جای لشکر براند
ز بس^{۱۳} پیکر و لشکر و^{۱۴} سیم و زر^{۱۵}
تو گفتی به کان اندرون زر نمائند!
تن آسان^{۱۶} به سوی^{۱۷} خراسان^{۱۸} کشید
۳۰۰ به هر^{۱۹} بوم آباد کو برگذشت
چو برخاستی ناله‌ی کزهنای
که ای زبردستان شاه جهان
مخسب نایمن از شهریارا

همی زقت^۸ با^۹ شاه ایران به مهر
کزان مرز^{۱۱} لختی بچند ز جای،
گشاده کند رازهای^{۱۳} نهان^{۱۲}
همی ماه و خورشید ازو^{۱۶} خیره ماند
کمرهای زرین و زرین^{۲۰} سهر^{۲۱}
همان^{۲۲} در خوشاب و^{۲۳} گوهر تماند^{۲۴}
سپه را به^{۲۸} آیین ساسان کشید
سراپرده و خیمه‌ها^{۴۰} زد^{۳۱} به دشت
منادی‌گری پیش کردی به پای^{۳۲}
که دارد گزندی ز^{۳۳} ما در نهان؟
مدارید زبندیشه دل نابکار^{۳۴}

۱-ب: ل نیز ل، ق: ل، د، و، ان، آ، ب: چو: (ب: ابا): متن = ل، م، ک، ب، ل، آ (نیز ل): آ: باز و ساو: متن = یازده دستنویس دیگر ۲- (ب: و: گران): ل: ی: بد: متن = سیزده دستنویس دیگر ۳- (نیز ب، ل، ق): ی: بازخواه: (ل: بازخواه: و: نیکخواه): ق: بدره چو: بازخواه: ل: بدره و یرده نیکخواه: م: بدره و یرده چو: بازخواه: (ل: آ: بدره و یرده و بازخواه: (ل: یارخواه: (ل: ب: یرده و یرده و بازخواه: متن = ل، م، ن نیز ب، ق، آ): بندوی (۲۹۲-۲۸۶): فائالت الرسل الی حضرته ارسالاً مسترلبین بمدارح الخسوع و الفساعة، متمسکین بأهداب الاتقیاء و الطاعة: ع: عمارت کردن کسری ولایتها را: ق: گشتن توشین روان در اطراف مملکت: متن = ل، م، ک، ب، آ: س: س: آ: س: ن: ن: آ: س: ب: (ب: بدین): ۸- (ب: و گشت): ۹- (نیز ب): بر ۱۰- (ل، ق، ب: چنین): ۱۱- (ل: که با داد) ۱۲- (ل، خورم): ۱۳- ب، ق، ک، ب، آ (نیز ب، ل): کارهای: متن = ل، ل، آ: (نیز ق، آ): ۱۴- (ل: جهان پساوند ندارد): بنداری (۲۹۵-۲۹۳): تم به رای آن بطرف فی محالکه، و شاهد احوال رعیت ۱۵- ل، ق، م، آ: ز: (کوس و وز): متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶- ل: زو: ق: زان: متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۷- (و: پس): ۱۸- م، س، آ: (نیز ب، ل، م، ک، ب، آ: پیکر لشکر از: ل: لشکر و پیکر: متن = ل، م، ک، ب، آ: ل: ق، ب): ۱۹- (ل: زو: سیم (پساوند ندارد)): ۲۰- م، س، آ: (نیز ل، م، ک، ب، آ: سیمین: متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۱- م، س، آ: گهر ۲۲- م، س، آ: (نیز ل، م، ک، ب، آ: همی: (ل: همه): متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۳- (ل: چو: ب): ۲۴- ل: براند (حرف یکم نقطه ندارد): ۲۵- ق: وزان سو ۲۶- م، س، آ: بیان ۲۷- م، س، ب، ق، ک، ب، آ: (نیز ب، ل، آ): بر: متن = ل، ل، آ: (نیز ق، آ، م، ب، آ: بندوی (۲۹۶-۲۹۹): ل: فرخ فی هاکر، مروجها الی جهة خراسان ۲۸- (ل: همه: و: یرو): ۳۰- ل، م، آ: (نیز ب، ل، آ: ان: آ، ب، آ: خیمه را: متن = ل، م، س، ق، ب: (نیز ب، و) ۳۱- ل، ب: (ل: جای): ۳۲- ل، م، ک، ب، آ: (نیز ب، ل، م، ک، ب، آ: (ل: ز: اندیشه جان رانزار: (ل: بران: م، ل، آ: اندیشه نابکار: (ل: آ: لندیشه دل بزرگ: متن = ل، م، ک، ب، آ: پس لایین بیت و م پس از بیت ۳۰۴ افزوده‌اند:

بزد کوس و زانجای لشکر براند
همی ماه و خورشید ازو خیره ماند (۲۹۶)
کس! به موید چنین گفت فرخنده‌شاه:
نیاید که آید گزند از سپاه
صغری (۳۰۳-۳۰۰). و کتان به مناد هر یک کل بوم فی العسکر و یامرهم بالکف عن اذیة من یمرون به فی طریقته، و یوعدم علی ذلک

گزندی که آید به^۱ ایران سپاه
 ۳۲۰ بسی پیش ازین کوشش و^۳ رزم^۲ بود
 کنون چون ز^۸ دهقان^۹ و آژادگان^{۱۱}
 نکاهد^{۱۲} همی رنج^{۱۵} کافزایش است^{۱۶}
 [نباشد به گیتی چنین جای^{۱۸} شهر
 همان آفریدون یزدان پرست
 ۳۲۵ اگر شاه بیند به رای بلند

ز کشور به کشور جزین نیست^۲ راه
 گذر ترک راه^۵ راه خوارزم^۶ بود^۷
 برون آوری^{۱۱} سر^{۱۲} بود رایگان^{۱۳}
 به مابر گنوں جای بخشایش است^{۱۷}
 گر^{۱۹} از داد تو ما بیایم^{۲۰} بهر
 برین بیشه^{۲۱} بر ساخت^{۲۲} جای نشست
 به مابر کند راه دشمن به بند^{۲۳}!

سرنشک از دو دیده بیارید شاه
 به دستور گفت آن زمان شهریار
 نشاید^{۲۸} گزین پس جمیم و چریم
 جهاندار نیستند از ما ستم
 ۳۳۰ چنین کوه و این^{۳۴} دشتهای^{۳۵} فراخ
 پر از گل^{۳۸} و^{۳۹} نخچیر و آب روان
 نمائیم کین بوم ویران کنند^{۴۲}!

چو بشنید گفتار^{۲۴} فریادخواه!
 که پیش آمد این^{۲۵} کار^{۲۶} دشخوار^{۲۷} خوار!
 و گر^{۲۹} تاج^{۳۰} را خویشتن^{۳۱} پروریم^{۳۲}
 که باشیم شادان و دهقان دزم^{۳۳}!
 همه از در^{۳۶} باغ و میدان^{۳۷} کاخ^{۳۷}
 ز دیدن^{۴۰} همی خیره^{۴۱} گردد روان
 همی غارت از^{۴۴} شهر ایران^{۴۵} کنند^{۴۲}!

۱-ی نیز بی: بر ۲- (ن: زمین است و) ۳- (ن: جوه) ۴- (ن: جنگ (پساوند ندارد) ۵- (ن: جزایر) (ن: ترک و از) ۶- (ن: که یا ترکستان رای آهنگ (ن) ۷- (ب: کره (پساوند ندارد)) ۸- بنداری (۳۱۹-۳۲۰): و لا طریق لهم الیوم من توران الی ایران سوی هذه الیلا و کتوا من قبل بخرجون من طریق خوارزم ۸- (ن: جز) (ن: که ۹- (ق: آن: ترکان) ۱۰- (س: س (نیز ن: بی: آ: ب: باربارگان: متن دل (نیزی: ن) ۱۱- (ن: آوردی (نیز ب: به رزم آوری: س (نیز ل: آن: به روم آوری: متن ۱۲- (ز: ز: متن ۱۳- (ن: برین بوم ویر بارسازادگان: متن س (نیز ن: ق: بی: و: ن: آ: ب) ۱۴- (ل: ل: س: دل (نیز ن: و) نکاهد (نقطه ندارد) (ن: بی: ن: آ: ب: بگلهند) متن س: س: س: آ (نیز ل: ب: ب) ۱۵- (ن: خورد و: س: آ: گنج: متن ۱۶- سیزده دستنویس دیگر ۱۶- ق: کافزایش: ل (نیز ب: افزایش است: متن ۱۷- دوازده دستنویس دیگر ۱۷- ق: رنج می باردش ۱۸- (ل: جای و: س: آ: که باشد به گیتی جزین جای: متن دل ۱۹- (س: ی: که: متن دل ۲۰- (ل: بی: بیایم: متن س: س: ی: که: ن: س: ب: این بیت و بیت سپین را ندارند ۲۱- (ل: بدین گوشه: متن دل ۲۲- (ل: جای و: متن دل ۲۳- (ن: فقد أصبحنا فی محل الرحمة لجا ینالنا من معرفتهم و عادتهم ۲۴- (ل: فریاد: بنداری (۳۲۶): فخطم ملک علی آتوشروان وبلغ منه حتی یکی ۲۵- (ن: ای) ۲۶- (ق: راه ۲۷- (نیزی: آ: بی: ل: آ: دشوار: متن ۲۸- (ق: آ: نیاید) ۲۹- (ق: همان) ۳۰- (ب: باز: متن ۳۱- (نیزی: ب: و) خویشتن تاج راه متن ۳۲- دوازده دستنویس دیگر ۳۳- (ب: پر خوارزم: ل: (ن: و: ر: ر: ج: ج) ۳۴- (ل: آن: از: ل: آن: به: کوه: وین: آ: کوه: وین: آ: متن ۳۵- دوازده دستنویس دیگر ۳۶- (ن: ایوان) (س: آ (نیزی: بی: باغ جوه: میدان: (ق: همه از باغ و میدان و ایوان روزن درست نیست)) متن ۳۷- دوازده دستنویس دیگر ۳۷- (ب: باغ (پساوند ندارد) ۳۸- (ل: کار: (کاو) ۳۹- (ل: جوه ۴۰- (نیزی: ن: بی: آ: دیده: متن ۴۱- (نیزی: ل: و: آ: که از دیدنش تا زامه (ق: از دیده همی شادان: متن دل: س: س: دل (نیزی: ن: بی: آ: شوه: ن: آ: کند) ۴۲- (ل: (نیزی: ب: همان: ل: آ: همه: متن ۴۳- دوازده دستنویس دیگر ۴۴- (س: بی: (نیزی: ل: آ: بی: و: آ: جزایر: متن دل: بی: ل: (نیزی: ن: بی: ن: آ: ب: آ: کوه: توران (د)

ز شاهی و از ای و^۲ فرزانی
نخوانده بر ما کسی آفرین

نشاید چنین، هم^۳ ز مردانگی^۴
چو^۵ ویران بود^۶ بوم^۷ ایران زمین!

۳۳۵ به دستور فرمود کز هند و^۹ روم
ز^{۱۳} هر کشوری مردم^{۱۲} بیشین^{۱۴}
یکی باره از آب برکش بلند
به سنگ و به گنج باید از قعر^{۱۷} آب
همانا که سازیم ازین گونه^{۱۹} بند
۳۴۰ نباید که آید یکی^{۲۱} زین^{۲۲} به رنج
کشورز و دهقان و مرد^{۲۷} نژاد
یکی پیر^{۲۹} موید برآن^{۳۰} کار کرد
دری بر نهادند از^{۳۲} آهن بزرگ
همه روی کشور نگهبان نشانند

کجا^{۱۱} نام باشد^{۱۱} به آباد^{۱۲} بوم،
که استاد بینی^{۱۵}، برین برگزینا
برش^{۱۶} پهن و بالای او ده کند،
برآورده تا^{۱۸} چشمی آفتاب!
ز دشمن به ایران نیاید^{۲۰} گزند
بده هرج^{۲۳} خواهند^{۲۲} و^{۲۵} بگشای گنج^{۲۶}
نباید که آزار یابد ز داد^{۲۸}؛
بیابان همه پیش^{۳۱} دیوار کرد
رعه^{۳۳} بکسر ایمن شد از بیم^{۳۳} گرگا
چو ایمن شد از دشت لشکر براند

۳۴۵ ز دریا^{۳۵} به راه^{۳۶} آلمان^{۳۷} کشید

یکی مرز^{۳۸} ویران^{۳۹} و^{۴۰} بیکار دید^{۴۱}

۱-د. ق. ز. س. شاهی و وزه متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-ق. س. ۲ (نیز ق. ۳. پ. ۱): روی متن = س. ک. ل. ۲ (نیز ل. ی. و. ن. ۲،
ب) ۳. س. ۲: همچنین هم (وزن درست نیست)؛ (ب: چیتها)؛ متن = ۴- (ل. ی. دیوانگی)؛ ل. چو دیوانگی؛ متن = سیزده دستنویس
دیگر ۵-ل. (نیز ل. ن.): نخوانید حکم (نیز ل. ی. ل. گ. ل. ن. آ. ب. که: متن = ل. س. ق. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، پ. ۱) و ۷-ل. س. شود؛ (آ: کشید)
۸-س. ۲ (نیز ب.): روی: در این ل. ت با ۳۳۴. پ. پس و پیش شده است؛ ق. و اینجا سرنویس دارد: ساختن نوشین روان دیواری میان
ایران و توران؛ بنداری (۳۳۲-۳۳۷): ثم قال: الأولى أن نهنم بهذا الأمر فتكفي الرعية أذى هذا العدو ۹-ل. مرز ۱۰-ل. که را ۱۱-ل.
یابی ۱۲- (ب: آباد و)؛ پ. این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۳- (ق: ۲، به) ۱۴-س. ق. ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ق. ل. ۲، و. س. ب): ژرف بین؛ متن = ل.
۱۵-س. س. ۲ (نیز ل. ق. ل. ۲، و. ب.؛ یابی؛ متن = ل. ی. پ. این بیت را ندارد؛ بنداری (۳۳۴-۳۳۵): فأمر دستوراه باستحضار الضلع من
الروم والهند وسانر البلاد ۱۶-س. س. ۲ (نیز ل. ن. ب): بنش؛ متن = ل. ۱۷-س. ۲ (نیز ل. ۲، و. آ): ژرف؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۸- (آ:
از) ۱۹-س. ک. ل. ۲ (نیز ل. ن. ی. ل. ن. آ. ب. که: زین)؛ گونه سازیم (س: یابیم؛ ل. ی. بازیم (ج: سازیم))؛ ل. هر آنکه که سازیم
زین گونه؛ متن = ق. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. آ. ب. و. آ) ۲۰- (ل. ۲، و. آ: نیاید (آ: بیاید)؛ به ایران) ۲۱-س. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ب.؛ باشد کسی؛
متن = ل. ۲۲-ل. ۲۳- متن ۲۳-س. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، ب.؛ هرچه؛ متن = ل. (نیز ل. ن. ۲۴- آ: خواهی؛ ل. خواهی؛ متن = دوازده دستنویس
دیگر ۲۵-ل. (ن: جوجه) ۲۶- (ب: بند (پس او ند ندارد))؛ و این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۷-س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. آ. ب.؛ مردم؛ متن =
ل. س. ک. ل. ۲ (نیز ل. ن. ی. ل. ن. آ. ب.؛ بند (پس او ند ندارد))؛ متن = ل. س. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. آ. ب.؛ پیش شده است
۲۹-ل. ۲ (نیز ق. ۲، ب.؛ نیوز؛ (آ: نیوز)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۰-س. س. ۲ (نیز ل. ن. ی. ل. ن. آ. ب.؛ بدان؛ متن = ل. (نیز ق. ۲، ب. و. آ)
۳۱-ک. پاک؛ بنداری (۳۳۲-۳۳۷): لسد الظریق بسور عظیم بناه ۳۲-ل. (نیز آ): ز؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۳۳-س. ۲ (نیز ل. ۲، همه
۳۴- (ن: رنج) ۳۵- (و: درانجا) ۳۶- ق. دوزنا (ج: دریا)؛ به مرز ۳۷-ل. آ: ایان؛ (ن: آ: ایان (وزن درست نیست)) ۳۸- ق. مرزو ۳۹-ل. ۲:
یوارز ۴۰-س. ک. ل. ۲ (نیز ل. ن. ی. ل. ن. آ. ب.؛ جوجه؛ متن = ۴۱- ق. (نیز ق. ۲، و. ب. بیکار ویران بدید؛ متن = ل. ی. س. در اینجا
سرنویس دارد: پیغام فرستادن نوشین روان به مرزبانان آلان؛ در ویت های ۳۳۵-۳۳۶ پس از بیت ۲۰ آمده است

به^۱ آزادگان گفت ننگست^۲ این^۳ که
 شاید^۴ که باقیم همداستان
 ز لشکر فرستاده^۵ می^۶ برگزید
 بدو گفت: شبگیر از ایدر^۷ بپوی
 ۳۵۰ شنیدم ز^۸ گفتار^۹ کارآگاهان
 که گفتید^{۱۰} ما را ز کسری^{۱۱} چه پاک
 کنون ما^{۱۲} بنزد شما^{۱۳} آمدیم
 بیابان فراخست و کوهش^{۱۴} بلند
 در و غار^{۱۵} جای کمین^{۱۶} شماست
 ۳۵۵ همه جنگجویان^{۱۷} بیگانه^{۱۸}یم
 فرستاده آمد بگفت این^{۱۹} سخن
 سپاه آلانی شدند انجمن

۱-س: (نیز: ۱) بر ۴-ل: نیکست (۱) ۳-س: ق: ل: ۲-س: (نیز: ل: ب): ازین: متن = ل: ک: ۴-ل: (پ: ب: روی). ه: ل: ن: ی: پ: ل: ن: آ: ب: نیاید) ع: زینشان: آ: این بیت را ندارد و به جای آن آورده است
 به دستور فرمود کز هند و روم (۱۳۵۰)
 ۲-پس از بیت ۲۴۶ افزوده است:

تمام که ویران بود مرز ما
 چو خورشید بر ز سر از باختر
 همی کشور ز بوم یارز ما
 بر آورد رخشنده ز زمین سپر

بصری (۳۳۳، ۳۳۷). و عمل له بابا عظیما من الحدید، و رب لهذا السد، علی کان جانب من جوانبه، حفظة و قواما بحرسونه لیلانوهارا. و لما قرغ من ذلک جر عساکره و رکب البحر و سار ایل ممالک اللان ۷-س: ۳: فرستاده را ۸-ق: (نیز: ی): جوه ۹-ل: (نیز: و): زیدر: متن = سیزده دستویس دیگر ۱۰-ب: (مرزبانان و: مرزداران) ۱۱-ق: کشور ۱۲-ل: (و: این بوم گوی) ۱۳-ل: ۲: (نیز: ق): شنیده ره (۱: شنیدیم): متن = ۱۴-ل: (و: که شنیدم از گفت): متن = یازده دستویس دیگر ۱۵-س: ۳: (نیز: ل: ل: و: ل: آ: ب: آ: ب): هر چه (ب: چند): متن = ل: در ق: این بیت بابت سپسین پس و پیش شده است ۱۶-ب: (نیز: ل: پ: ب: ن: آ: ب): گفتند: متن = ل: س: ق: ل: آ: س: ۲: (نیز: ل: ق: آ: ی: و: حرف چهارم نهاد و قطعه دارد) ۱۷-س: ل: ۲: (نیز: ل: ن: آ: ب): گیتی: (ل: و: از ایران): متن = ل: ق: ک: س: ۲: (نیز: ق: ل: آ: ب: آ) ۱۸-ب: (ل: نا) ۱۹-ل: ۱: (بر دشمنان ۲۰-ق: کاخ) ۲۱-ق: (ب: کافات آنرا جزا آمدیم): در س: ل: ی: و: ل: ن: ۲: (ب: این بیت بابت سپسین پس و پیش شده است ۲۲-س: ۵: ل: ۲: (نیز: ی: ب: کوه: ق: ۲: کوشش (د: کوهش)): متن = ل: ک: س: ۲: (نیز: ل: ل: و: ل: آ: ب: ۲۳-ق: (بر: آ: آ: و: و) ۲۴-ل: (و: گرز و تیغ) ۲۵-س: (نیز: ی: ب: دشت: س: ۲: (نیز: ی: ب: غار و: ل: در غار و: ق: ک: (نیز: آ): در غار: متن = ل: ۲: (نیز: ل: ق: ل: آ: ب: ل: ن: کوه و زمین) ۲۶-ل: (در: متن = ۲۸-ق: (نیز: ل: ن: جوه: متن = ۲۹-ل: (و: گاه و زمین: ل: ن: (جای نشین): متن = س: ک: ل: آ: س: ۲: (نیز: ق: ل: آ: ب: ب: و: این بیت را ندارد ۳۰-ل: ۲: چه ما جنگجویان چه: ل: ۲: پس از این بیت افزوده است:

ز بدای کرده پشیمان شوید
 و یزدان و از ما بر آن آفرین
 همه رای ما را به فرمان شوید
 که باشد کم آزار و پاکیزه دین

جدلی (۳۵۵، ۳۸۱): فارسلی الیهم رسولاً و ائذ لهم و ائذ لهم ۳۱-ل: (ن: ق: ل: ن: آ: ب: آن): در ل: ن: این بیت پس از بیت ۳۵۳ آمده است
 ۳۲-ق: یزرگان و ۳۳-س: ک: (نیز: ل: ی: ل: ۳: و: ل: ن: آ: ب): فرزانه: متن = ل: ق: ل: ۲: س: ۲: (نیز: ق: ل: آ: ب: آ)

که از کوفچی^۱ هرک یابید خورد^۲،
وگر^۳ انجمن باشد ار^۴ اندکی،

وگر^۳ تیغ داران و مردان^۴ گردد،
نیاید که یابد زهایی یکی

۴۰۰ چن آگاه شد^۵ لشکر از خشم شاه
ازیشان فراوان و اندک نماند
سراسر به شمشیر بگذاشتند
بود^{۱۲} ایمن^{۱۳} از رنج ایشان^{۱۴} جهان
چنان بد^{۱۵} که بر کوه ایشان^{۱۶} گله
۴۰۵ شبان هم^{۱۷} نبود پس^{۱۸} گوسپند^{۱۹}
همه رختها^{۲۰} خوار بگذاشتند

سوار و پیاده ببستند^۹ راه
زن و مرد^{۱۰} جنگی و کودک نماندا
ستم کردن^{۱۱} کوفج^{۱۱} برداشتندا
بلوچی نماند آشکار و نهان
بیدی بی نگهبان و کرده یله
به هامون و بر تیغ کوه بلند
رگ^{۲۱} کوه^{۲۲} را خانه پنداشتندا

و زانجایگه^{۳۳} سوی^{۳۴} گیلان کشید^{۳۵}
ز هریا سپه^{۳۷} بود تا^{۳۸} تیغ^{۳۹} کوه
پراکنده^{۴۰} بر گرد گیلان سپاه

چو^{۳۶} رنج آمد از گیل و دیلم پدید^{۳۵}
هوا پردازش و زمین پرگروها
بشد^{۳۱} روشنایی ز خورشید^{۳۲} و ماه

الح: گردگان؛ ق: کد کوفچی؛ س: کجوسی (حرف چهارم نقطه ندارد)؛ (لن: کرجیان؛ ف: کج کوه؛ لی: ل. آب: کرجیان؛ و: ان: کج جان
(حرف چهارم نقطه ندارد؛ ان: کوجان؛ متن = ۲- ق: هر چه یابید کرده؛ س: آنیز ق: ل. آ. و. ا). هر که (س: ق: ل. آ. و. ا): هر چه؛ ان:
هرج (یابید ل: ف: یابند) خورد؛ (لن: هر ج (لی: هر چه) یابید مرد؛ ان: آب: هر چه باشند (ب: یابند) مرد؛ س: که هر چه از بلوچی یابند
مرد؛ متن = (ب: پس از تصحیح هر که به هر که = ل: برای نویسنش کوفچی، نیز = ب: ق: ک. ۳- ق: ک: اگر؛ لی: ل: آ: دگر؛ متن = ده
مستویس دیگر ۴- (لن: آن: اگر نبرد؛ ل: تیغ تازند مردان گردد؛ س: آنیز لی: تیغ داران روز نبرد؛ ب: کار داران گرد نبرد؛ متن = ق: ک:
س: آنیز ق: ل. آ. و. ا): آن: این بیت را ندارد هدی- س: آنیز (لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: اگر؛ متن = ل: آنیز ق: آ. پ. ا) عمل (نیز ا): از؛ ق: آ. و. ا):
متن = دوازده مستویس دیگر ۷- ل: آنیز (لن: ان: آب: چو؛ متن = س: آنیز ا) عمل (نیز ا): آگاه شد آن ۹- (آ: ببینند بر باد (وزن
درست نیست)) ۱- ل: آنیز ق: ل. آ. و. ان: آب: مرد؛ متن = ل: ک: آنیز (لن: لی: ل. آ. و. ا) ۱۱- ل: رنج؛ س: از لوج؛ ق: کرد؛ کد: گنج؛
ل: و جور؛ س: آنیز و: ان: آ: لوج؛ (لن: ق: ل. آ. و. ان: کج کوه؛ ب: و کج؛ متن = (ب) ۱۲- ل: نبود (زیر و بالای حرف یکم نقطه
دارد؛ س: ق: ک: سوره (حرف یکم نقطه ندارد)؛ (ان: آ: نبود)؛ متن = ۱۳- س: بیاسورد؛ متن دل (آنیز لن: و: ب) ۱۴- ل: شاه؛ بندای
(۲۰۳، ۲۹۳)؛ سار الهم فرای عساكر الجبل طلاع الجبل فأمر بان یوضع فیهم السیف حتی لا یقی منهم أحد. ۱۵- س: ک: س: آن
نیز ق: آ. و. ا): شد؛ (آ: کن؛ متن = ل: آنیز لن: ان: آب) ۱۶- (ل: ب: اسبان) ۱۷- س: آنیز (لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: خود؛ (آ: چو؛ س: ک: ل: آنیز
لن: ان: آب: شانی؛ متن = ل: آنیز ق: ل. آ. و. ان: آب) ۱۸- س: ک: ل: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: بر؛ (ب: ابر؛ متن = ل: ق: آنیز ق: ل. آ. و. ان: آب) ۱۹- س: ک: ل:
نیز ق: ل. آ. و. ان: آب: کوسپند؛ متن = ک: س: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: و این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۰- س: ک: ل: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب:
رنج؛ متن = ل: آنیز ق: ل. آ. و. ان: آب) ۲۱- س: س: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: درو؛ متن = ل: رگ (۹) ۲۲- س: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: دشت؛ متن =
دوازده مستویس دیگر؛ دول پس از این بیت، بیت ۲۰۳ از نو نوشته شده است؛ در اینجا سرنویس دارد: آمدن گیلان به زنها کسری
۲۳- ل: آنیز (لن: آن: جایگه) ۲۴- ل: آنیز (لن: آن: جایگه) ۲۵- (لی: شلدن) ۲۶- (ق: آنچه) ۲۷- (ب: سپاه) ۲۸- (لی: بی) ۲۹- ل: پیش ۳۰- س: آنیز لن:
لی: و: ا): پراکنده متن = ده مستویس دیگر ۳۱- س: ک: ل: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب: که شده؛ متن = ل: ق: آنیز ق: ل. آ. و. ان: آب: کد
خرشیده در ق: ل. آ. و. ان: آب: و این بیت با بیت سپین پس و پیش شیده است؛ پای بیت های متن = ل: س: ک: ل: آنیز لن: لی: ل. آ. و. ان: آب)

نباید که ماند یکی میش و^۱ گزگا
 که خون در همه روی کشور بگشت^۲
 خروش آمد و ناله‌ی مرد و زنا
 گیاهها به مغز سر آلوده بود^۳
 هشیوار و^۴ بارای و^۵ سنگی^۶ بدند،
 زنان^۷ از پس و کودکی خرد پیش
 دریده‌بر و خاکسار آمدند!
 همه دست‌ها بسته و خسته تن!
 مگر^۸ شاه گردد ز ما خوش‌منش^۹
 بیزیم سرها ز تن‌ها به دست!
 چو بیند بریده^{۱۰} یکی توده سرا

۴۱۰ چنین گفت کایدر ز خرد و بزرگ
 چنان بُد^۱ ز کشته^۲ همه کوه و دشت^۳
 ز بس کشتن و غارت^۴ و سوختن
 ز کشته به هر سو یکی نوده بود^۵
 ز گیلان هرآنکس که جنگی بدند
 ۴۱۵ بستند یکسر همه دست خویشت
 خروشان بر شهریار آمدند
 شدند^۶ اندر آن بارگاه^۷ انجمن
 که ما بازگشتیم از آن^۸ بدگنشت
 اگر^۹ شاه را دل ز گیلان بخت
 ۴۲۰ دل شاه خشنود گردد مگر

۲۰ آواز بشنید شاه^۱.
 گذشته شد اندر دل او نهان
 کوآنپس نگردد یکی^۲ واو بد^۳
 چو بایسته شد^۴ کاره لشکر^۵ براند

چو چندان^۱ خروش آمد از بارگاه
 بر ایشان ببخشود شاه جهان
 نواخواست^۲ از گیل و دیلم دوصد^۳
 یکی پهلوان نزد ایشان بماند^۴

۱- این ای شیره (نیز نه ای) بی (ای) شیر و (در آن حرف یکم واژه نخست تعلقه ندارد)؛ (ق: بی) میش و؛ و جواز شیر و؛ (ن: بی) میش و؛ (ب: جوی)؛ (ل: آ)؛ عانی بی شیر و؛ س: آ (نیز ل: آ)؛ مانند بی (س: آ)؛ میش و (س: آ: جوی)؛ (ب: یابند بی) میش؛ متن = ل: ق: آ-س، ق: ک، س: ۲ (نیز نه ای)؛ شده؛ متن = ل: ۲ ۳-س: ۲ (نیز ق: آ، ب، آ)؛ کشتن؛ متن = ل: س، ق: ل: ۲ (نیز نه ای)؛ و؛ (ن: آ)؛ س: ق: ک، س: ۲ (نیز نه ای)؛ بوم و رست؛ متن = ل: ل: ۲ (نیز ق: آ)؛ هس-س: آ (نیز نه ای)؛ که از خون همه (ل: آ)؛ همی (وی: آ)؛ بوم) کشور بگشت؛ (ل: بگشت؛ ق: آ)؛ دشتها سرخ گشت؛ متن = ل: ع: س، ک، ل: ۲، س: ۲ (نیز نه ای)؛ و؛ (ب: غارت و کشتن؛ متن = ل: ق: (نیز نه ای)؛ (س: این بیت را پس از بیت ۴۱۴ آورده است ۷-س: آ: کوه؛ (ق: آ)؛ کشت)؛ به این بیت و؛ (ن: آ)؛ ب این بیت و بیت سیمین را ندارد ۸-س: ق: (نیز ای)؛ جوی: ۹-س: ق: ۲ (نیز ای)؛ جوی: ک، ل: آ: داد و؛ متن = ل: س: (نیز ق: آ، ب، و)؛ (ن: آ)؛ ۱۰-س: (ن: آ)؛ سنگین؛ در این بیت: با بیت سیمین پس و پیش شده است ۱۱-ل: (س: سیاه) ۱۲-ل: (س: شده) ۱۳-ل: (س: بارگاه) ۱۴-ل: زین؛ (ن: زین)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۵-ل: (نیز ق: آ)؛ اگر ۱۶-ل: (ب: گنشت (بیاورند ندارد)) ۱۷-ل: (ب: وگر) ۱۸-ل: (ب: بدیده) ۱۹-س: (نیز نه ای)؛ زبان سان؛ (ای: زیشان)؛ س: که جوانان؛ متن = ل: ق: س: آ (نیز ق: آ، ب، و)؛ ۲۰-س: (ن: کوه) ۲۱-س: آ: آواشنید آن سپاه؛ ل: ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

چو زان گونه بشنید آواز شیاه خداوند دهبیم و تخت و کلاه

۲۲-ل: ق: (بیاوره) ۲۳-س: چرسد؛ ل: آ (نیز نه ای)؛ ب:؛ چو: صد ۲۴-س: ق: ل: ۲، س: ۲ (نیز نه ای)؛ (ن: آ)؛ کسی؛ (ل: کسی را بنام)؛ متن = ۲۵-س: کسی را به بد؛ متن = ل: (نیز ق: آ)؛ بیداری (۴۳۳-۳۰۴)؛ فافناهم إلا جماعة لا ذرا یا ألمان فأخذ منهم رهائن وأخذ منهم السیف (بنداری بیت‌هایی را ترجمه نکرده و از این رو امان خواستن گیل و دیلم را به اشتباه به کورچیان نسبت داده است) ۲۶-س: ق: ل: ۲ (نیز و، ل: آ)؛ همانند (حرف یکم تعلقه ندارد)؛ (ل: نماند)؛ متن = ق: ک، س: آ (نیز نه ای)؛ ب: ۲۷-س: ۲ (نیز نه ای)؛ (ل: آ)؛ بد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۸-ل: (س: ایشان)؛ به این بیت را ندارد

۲۲۵ ز گیلان به راه مداین کشید^۱
 به ره بر یکی لشکر^۲ بی‌کران
 سواری بیامد^۳ به کردار گردا
 پیاده شد از اسب^۴ و بگشاد لب
 [بیامد که بیند مگر شاه را
 ۳۳۰ [شهنشاه گفتا: مگر آید روست
 [فرستاده آمد^{۱۲} زمین بوس^{۱۵} داد
 [چو بشنید منبذیر که خسرو چه گفت
 همانگه^{۱۸} بیامد بیزدیکی شاه
 بیرسید از^{۱۹} شاه و شادی نمود
 ۳۳۵ جهان‌بده^{۲۰} آشنیز زبان برگشاد
 بدو گفت: اگر^{۲۱} شاه ایران توی^{۲۳}
 چرا رومیان شهرناری کنند^{۲۵}؟
 اگر شاه بر تختِ قیصر بود
 چو دستور نباشد گرانمایه‌شاه

شمار و کران^۲ سپه را ندید^۳
 پدید آمد از دور^۵ نیزه‌وران
 که در^۷ لشکر گشمن بُد^۸ پایمرد
 چنین گفت کین^{۱۰} منبذیر است^{۱۱} از عرب،
 بیوسدهمی^{۱۲} خاکِ درگاه را^{۱۳}]
 چنان^{۱۴} دان که این خانه‌ی ما وراست^{۱۵}]
 برفت و شنیده همه^{۱۶} کرد یاد]
 به رخساره^{۱۷} خاکِ زمین را برفت^{۱۸}]
 همه مهتران برگشادند راه
 ز دیدار او روشنایی فرودا
 ز روم و ز قیصر همی^{۲۱} کرد یاد
 نگه‌دار و پشت^{۲۲} دلبران توی^{۲۳}،
 به دشتِ شواران، سواری کنند؟^{۲۴}
 سزد مگر^{۲۶} سرافراز بی‌سر^{۲۷} بود^{۲۸}؟
 ببیند^{۲۹} ز^{۳۰} ما نیز فریادخواه

اوجه آمد و برگشید (مداین کشید) ۲. (به: کنار) ۳. نکه ل: نابدید؛ (ق، ل، ن، آ: بدید)؛ متن = ده دستویس دیگر؛ بنفاری (۲۲۵، ۲۲۶)؛ و قلد تلک البلاد بهلوانان فرزند، و انصرف عائداً إلى المدائن ۴. س، ق، ص، ی (نیز: ن، ق، آ، ی، و، ا، ب: لشکری؛ متن دل، ممل^۲ نیز^۲ آمد، ن^۲)، هل^۲ نیز^۲ ق^۲؛ دشت: متن = سیزده دستویس دیگر؛ ل^۲ در اینجا سرنویس دارد: آمدن امیران عرب و حکایت قیصر نمودن ۵. (ن: برآمد)؛ ل: سوار و پیاده؛ متن = سیزده دستویس دیگر ۷. س: کزین؛ ق، ک، م، س، آ (نیز: ن، و، ا، ب: کزین، ل^۲ نیز^۲ ق^۲)؛ بدان: متن دل ۸. ل: شد ۹. ل: یکی شد بر شاه ۱۰. م: کزین؛ ل: کز: (ن: این: ی: کزین: ب: متن دل، م، م، ل^۲ نیز^۲ م، ل^۲ ب) ۱۱. ل: مهترست ۱۲. ل: یکی؛ س: مگر؛ متن دل، م، ق، ک، ن، ب: بیت‌های ۲۲۹-۲۳۲ را خلوتند؛ متن دل، ل، م، س، ۱۳-۱۴؛ چنین؛ متن دل، ل ۱۳-۱۴؛ فرسته بیامد ۱۵. ل، آ، م، س: بوسه؛ متن دل ۱۶. م، س، آ: همی ۱۷. ل: رخساره؛ متن دل، م، ۱۸. م، ق، ک، م، س، آ (نیز: ن، ب: چو منبذیر؛ متن دل، ل ۱۹-۲۰؛ زو؛ بنفاری (۲۲۶، ۲۳۳)؛ نطقه المنذر بن النعمان فی فیلق جرار من العرب، فأکرمه و تهلل الیه و استبشر ببلقانه ۲۰. م: چو آن دید (جهان‌بده) ۲۱. ق، ی، ک (نیز: ن، ی، ب: بسی؛ متن = ل، م، ل، م، س، آ (نیز: ق، ل، و، ن، آ، ب: به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

جهان‌بده مندر بیزدیکی شاه ز روم و ز قیصر سخن داد راه

۳۳۰. ل: ارد به گره: ی: چو (ن) ۳۳۱. م، س، ی (نیز: ن، م، ل: توی)؛ متن دل ۳۳۴. ل: چو پشت؛ ق، ی، ک (نیز: ن، ی، ل، آ، ب: نگه‌دار دشت: ل: نگهبان و پشت)؛ متن دل، ل، م، س (نیز: ل، ا، و، ا) ۳۳۵. (ی: شنید (بساوند ندارد)) ۳۳۶. (و: کان) ۳۳۷. ل: و مهترای (نیز ل: کز سر: ق: سرافراز)؛ لوسرا؛ متن = یازده دستویس دیگر ۳۳۸. (ب: شرد) ۳۳۹. ل: ببیند (حرف یکم نقطه ندارد)؛ س، ق، ک، م، س، آ (نیز: ی، و، ا: تیبیا؛ متن دل (نیز: ن، ا، ب) ۳۴۰. م، س، ی (نیز: ن، ی، ل، آ، ب: چو؛ متن = ده دستویس دیگر

۴۴۰ شواران دشتی چو رومی شوار^۲

بیابند^۳، جوشن نیاید^۴ به کارا

زه گفتارِ شُذِر برآشفت شاه
ز لشکرِ زیبان آوری برگزید
بدو گفت: از^۸ ایدر برو تا به روم
به قیصر بگو^{۱۰} گر^{۱۱} نداری خرد
۴۴۵ اگر شیرِ جنگی بتازد^{۱۳} به گور
ز شُذِر تو گر^{۱۵} داد یابی^{۱۶} بس است
چپِ خویش پیدا کن از دستِ راست
چو بخشدی^{۲۰} یوم^{۲۱} و کشور منم
همه^{۲۳} آن کنم کار، کز من سزد
۴۵۰ تو^{۲۶} با تازیان دست بازی^{۲۷} به کین^{۲۸}!
و دیگر که آن^{۳۰} پادشاهی مراست

که قیصر همی برفرزاد کلاه
که گفتارِ ایشان^۶ بداند^۷ شنید
میاسای هیچ اندر آباد^۹ بوم!
ز رای تو مغزِ تو کیفر^{۱۲} بردا
کیایش کند شیر در دشتِ شور^{۱۴}
که او را نشت از بو کرگسست^{۱۷}
چو پیدا کنی، مرز^{۱۸} جویی رواست^{۱۹}
به گیتی سرافراز و^{۲۲} مهتر منم،
نمانم که یادی بدو^{۲۴} بر وزد^{۲۵}
یکی در نهران خویشتن را بین^{۲۹}
در^{۳۱} گاو تا برج^{۳۲} ماهی مراست!

۱-س (نیز لن، لن، آ، ب): رومی چو دشتی: متن = ده دستنویس دیگر ۲-ص ۲ (نیز ل، آ، و، آ): هزار: متن = یازده دستنویس دیگر
۳-ک: نیابند: ل (نیز لن، ل، آ، و، آ): بیابند: (لن: بیابند ز: ق: آ: چو یابند: لن: بیابند و (دو ب حرف چهارم واژه نخست نقطه ندارد))، متن =
ل، ق، س، ص، آ (نیز ب) ۴-ل: بیاید (حرف یکم بی نقطه): بنداری (۳۳۵-۴۴۰): فشکاالی آنوشروان من یدی قیصر (بنداری دریاره علت
این شکایت روایت دیگری نیز آورده است) ۵-س: آ: به: بنداری (۴۴۱): فاستشاط کسری و تنمر و تقیر علی قیصر ۶-س، ک: ل (نیز لن،
لن، لن، آ، ب): قیصر: ق، س، آ (نیز ل، آ، ب، و): کسری: (ق: آ: رومی): متن = ل ۷-ل: آ: نداند: (ل: (و، لن: آ: تواند): متن = دوازده دستنویس
دیگر: ق: در اینجا سرنویس دارد: پیغام دادن نوشین روان قیصر رومی را ۸-ل: ز: متن = سیزده دستنویس دیگر ۹-ک: آباد و: ق: آ این
بیت و بیت سپسین را ندارد ۱۰-س: آ (نیز لن، ب، ب): بگوری: متن = ل (نیز لن، ل، آ) ۱۱-س: س، آ (نیز لن، لن، ب): آ: متن = ل
۱۲-ب: کی (ق) ۱۳-س: بنارده: ق: بنارده: ک: نیازده: ل (نیز لن، آ): نیارده: (لن: نیازده: لن: بیاربد (حرف پنجم نقطه ندارد): ل، آ، و: نیازده
(حرف دوم نقطه ندارد)): متن = ل، س، آ (نیز ق، آ، ب، آ، ب، آ، ب: در س، آ حرف یکم و در ل حرف یکم و دوم نقطه ندارند) ۱۴-ل: گور
(پساوند ندارد): س (نیز لن): آب شور: (ب: هم آب شور): ق، ک: (نیز لن): گور (لن: سیر) در آب شور: س، آ (نیز ق، آ، ل): گور و هم آب
شور: (پ، و، آ: کیایش (آ: کیایش) کند گور و هم (و: شیر یا) آب شور: لن: کتاشمی کند شیر در آب شور: متن = ل (نیز ل، ل) ۱۵-س
(نیز لن، لن، ل، و، آ: درگه: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶-ق: آ: بازمانی) ۱۷-ل، ک: ل (نیز لن، ق، آ، لن، آ، ب): هر گسست: متن = س
ق، س، آ (نیز ل، آ، ب، و، آ: در همه دستنویسها: بر کرگسست: بجز از: پر کرگسست) ۱۸-ل: آ: مغز) ۱۹-ک: سزاست ۲۰-ل: بخشیده
۲۱-ق: (زوم) ۲۲-ل: (لن: جوم) ۲۳-س، ک: ل، س، آ (نیز لن، ب، ل، هس): متن = ل، ق ۲۴-س: س، آ (نیز ق، آ، ل، آ، ب): برو: متن = ل (نیز لن، لن،
ب) ۲۵-ق: سرده (پساوند ندارد): ل: آ: برد: متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۶-س: چه: ق، ک: س، آ (نیز لن، لن، ل، آ، ب، و، آ، ب): چو: (لن: آ:
ک): متن = ل، ل (نیز ق، آ) ۲۷-ق: آ: سایی: (لن: یایی) ۲۸-س: (نیز لن، لن، ب): خون: (لن: کتواند (پساوند ندارد)): متن = ده دستنویس
دیگر ۲۹-س: (نیز لن، لن، لن، آ، ب): بین خویشتن را تو نتها کنون ۳۰-ل: آ: (و: این) ۳۱-ل: آ: دور ۳۲-ل: پشت: س، آ: چرخ: (ل، آ، آ: چرخ
و): متن = یازده دستنویس دیگر

همان^۲ رای^۳ کسری برو^۴ کرد یاد^۵
بیبجید و اندر شگفتی بماندا
برو بر ز چین کرد و^۷ رخساره زردا
پدیدار کرد اندرو خوب و زشتا

نخست آفرین کرد بر کردگار،
کزویست برخاش و آرام^{۱۶} و مهرا
و زو به یکی پیش او با کعرا
سر مشتری زیر شمشیر^{۲۰} تست،
به^{۲۱} تخم کیان باز هرگز نداد^{۲۲}
همان با سر^{۲۳} و افسر و لشکر^{۲۵}
ز بیم^{۲۸} بی^{۲۹} پیل و آوای^{۳۰} کوس!
که دارد به برخاش با روم تاو!
گذشت آن ستم^{۲۵} برنگیریم نیز!
برآریم گرد از کران تا کران!

بروا آفرین کرد و نامه بداد
۴۹۰ سخن فاش بشنید و نامه بخواند
ز گفتار کسری سرافراز^۶ مرد
نیسنده را^۸ خواند^۹ و پاسخ نبشت^{۱۰}

سر خامه^{۱۱} چون کرد^{۱۲} رنگین به^{۱۳} قار
نگارنده^{۱۴} برکشیده^{۱۵} سپهر
۴۹۵ به گیتی یکی را^{۱۷} کند تاجور
اگر^{۱۸} خود سپهر روان زیر^{۱۹} تست،
به دیوان نکه کن که رومی نژاد
نو گر^{۲۳} شهریاری نه من کهنترم
چه بایست پذیرفت^{۲۶} چندین^{۲۷} فسوس
۵۰۰ بخوام^{۳۱} کنون^{۳۲} از شما باز و سار
به تاراج^{۳۳} بردند^{۳۴} یکچند چیز
ز دشت سواران^{۳۶} نیزه‌وران

۱-ق (نیز لب، ب): بدو ۲-س-س (نیز لب، بی، پ): همه: متن = ل (نیز ق، ل) ۳-س، ق (نیز لب، بی، ان، آ، بی): راز: متن = ل، که ل، ل
س ۴ (نیز ق، ل، بی، و، ا) ۴-ل (نیز لب، بی، پ): بدو: متن = یازده دستویس دیگر ۵-س (نیز ل، آ، و، ا): برگشاده: متن = یازده
دستویس دیگر: بنداری (۲۷۱-۲۸۹): ثم جز در سولا آخر و نغذه الی فیصر و کتب الیه کتابا بنصحه فیه و یعظه و یأمره بالأی بدو طوره
ولا یجاوز مقدار شیر آرضه. و الا نقض عهده و استباح تاجه و نخسته ۶-ق (برآشت): ۷-ل (بی، ب: حوبه): ال این بیت را نغاره: س ۲
در اینجا سر نویس دارد: پاسخ نامه کسری از قیصر ۸-ل، ق، ل ۲ (نیز ق، ل، آ، بی، و): نویسنده را س (نیز لب، بی، ان، آ، بی): نویسنده بی:
متن = که، س ۲ (نیز ا) ۹-س (نیز لب، بی، ان، آ، بی): خواست: متن = ده دستویس دیگر ۱۰-ل، س، ل ۲ (نیز لب، بی، ان، آ، بی): نوشت:
متن = ق، که، س ۲ (نیز بی، ا) ۱۱-ل، س ۲ (نیز لب، بی، ان، آ، بی، و، ا): نامه: متن = س، ل ۲ (نیز ق، آ، و) ۱۲-س، ق، که، س ۲ (نیز لب، بی، ا،
ل، آ، بی): گشت: متن = ل، ل ۲ (نیز لب، بی، ان، آ، بی، و، ا): چو: (ق، آ، ز): بی، ق، که، رنگی ز بی: (نیز لب، بی، ان، آ، بی): رنگی چو: (بی، بی، و، ان، آ، بی): رنگی
ز: متن = ل، ل ۲ (نگارنده و ۱۵-بی، برگزیده) ۱۶-س، که، س ۲ (نیز لب، بی، ان، آ، بی): آرام و برخاش: (بی، برخاش و آرام): متن = ل
ق، ل ۲ (نیز ق، ل) ۱۷-ک، یکی رابه گیتی ۱۸-ل، ل، و، ک: (و، ک): ۱۹-ل، زان: ق (نیز بی، ا): پیش: متن = س، ل، س، آ، یمان: ق، همان مشتری ... (ق)
و خویش: متن = درازده دستویس دیگر ۲۱-ق (نیز بی، ا): ز: متن = ۲۲-ق (نیز لب، بی، ان، آ، بی، و، ان، آ، بی): هر که حاده (بید)
حجاز: هرگز که داد: ل، ندارد: ز کورس و ز کیفیاده: متن = که، س ۲ (نیز لب، بی، ان، آ، بی، و، ان، آ، بی): و، ک: (ق، آ، خور و): متن = ۲۵-س، ل
کشورم: (بی، کشور و افسرم): ل، همانا سزای لشکر و افسرم (وزن درست نیست): متن = یازده دستویس دیگر ۲۶-س، که، ل ۲ (نیز
لب، بی، ان، آ، بی): باید پذیرفت: ق، بایست ... (ق): متن = ل، س، آ (نیز ق، ل، آ، بی، ا) ۲۷-ل، ل، ز: چندی) ۲۸-س (سهم) ۲۹-س (نیز لب، بی، ا،
ق، آ، ن): س، ۳۰-س (نیز ق، آ، آوار ۳۱-بی، بی، و، آ، بی: بخوام) ۳۲-ق (آ، همی): که، ل، پس از این بیت افزوده است:

سکندر شنیدی به ایران چه کرده؟
تغته نشد تیغ اسکندری.
چو سزاید باز از تو این (ل): به آزل تو، حاوری

۴۲ (دو: بر الفوس) ۲۴-س (نیز بی، ا): بر دید ۳۵-س (بی، بی، ا): سواران و ۳۶-س (نیز لب، بی، ان، آ، بی، و، ان، آ، بی): سواران و

جهان‌آفرین را ستایش گرفت
 نمودن دلش را سوی داد راه
 به جایی که درویش دیدند^۲ نیز
 کشیدند^۳ لشکر^۴ ز هر سو رده
 سخن‌های بایسته چندی برآند^۵
 سوی مرزبانان ایران‌زمین،
 جهان^۶ را ز دشمن نگهدار بیدا
 همه^۷ داد جوید^۸ با زیردستا
 بدان تا نیابد بداندیش راه^۹
 نباید که ایمن بخصب بسی^{۱۰}

پراکنده شد زو^{۱۸} خیر گرد^{۱۹} بوم
 دگر زان^{۲۱} بر و بوم شد ناپدید
 فراوان^{۲۲} بیامد بر شهریار
 ز هر سو پیام ز درود^{۲۵} آمدی
 جزا^{۲۸} بزم و^{۲۹} نخچیر و شادی ندید^{۳۰}
 به بزم آمدندی بر شهریار

چو نزدیکتر شد، نیایش گرفت
 ۵۳۰ و زو^۱ خاست پیروزی و دستگاه
 پرستندگان را ببخشید چیز
 یکی خیمه زد پیش آتشکده
 دبیر خردمند را پیش خواند^۵
 یکی نامه فرمود با آفرین
 ۵۳۵ که ترستند^۷ باشید و بیدار^۸ بیدا
 کتارنگ با^{۱۰} پهلوان هرک^{۱۱} هست
 بدارید چندانک^{۱۲} باید سپاه
 درفش مرا تا نبیند کسی^{۱۶}

از^{۱۷} آتشکده چون بشد سوی روم
 ۵۴۰ به پیش آمد آنکس که^{۲۰} فرمان گزید
 جهان‌دیده^{۲۳} با هدیه^{۳۳} و با نثار
 به هر بوم و بر کو فرود آمدی
 ز گیتی به^{۳۶} هر سو^{۳۷} که لشکر کشید
 چنان بد که هر شب^{۳۱} ز گردان هزار

۱- ل. زو؛ ل. ۲- رده؛ متن = سیزده دستریس دیگر ۳- ل. بودند ۴- ل. ۲- نشسته) ۵- ل. یکسر؛ بنداری (۵۳۲، ۵۳۳)؛ فلما وصل
 الی فرجیان دخل الی بیت النار المسمی آذرنکب فاعطی العباد والسینة عطايا کثیرة هـ: نویسنده را خواندند ۶- ل. ۲- نیز
 ۷- ل. ۲- همه؛ ۸- ل. باو برده؛ ۹- بایسته تر را بیدار؛ متن = س. ک. ل. ۲- نیز ان. ل. ۲- ب. ۷- ک. (نیز ب.)؛ پرستنده ۸- ل. ۲- با داد. ۹- ل. ۲- سپه
 حلی کورنکه و (قطعه نثار دگر از نده) ۱۰- ل. ۲- نیز ان. ب.)؛ هر که؛ متن = ل. ۱۲- ق. (صمان) ۱۳- ل. ۲- و. ۱- ب. جویند؛ ۱۴- ل. ۲-
 یتحای ۵۳۶، ۵۳۷ خوانا نیست؛ بنداری (۵۳۶، ۵۳۷)؛ ثم کتب الی بلاد ایران کتابا یأمرهم فیه بالثبات علی جادة الاستقامة و سلوک
 سبیل المصلح ۱۴- ل. ۲- چنانکه) ۱۵- ل. ۲- نمودن دلش را سوی داد راه (۵۳۰، ۵۳۱) ۱۶- ل. ۲- نیز ان. ل. ۲- ب.؛ نبیند
 کسی؛ بخشد و ل. ۲- جوی؛ س. و متن = ل. ک. ل. ۲- نیز ق. ۲- و. ۱- بنداری (۵۳۷، ۵۳۸)؛ و آن یگونی استغنیان آخذین بالحرم حتی تعود
 فیهم للرايات الممسورة ۱۷- ل. ۲- نیز ان. ق. ۲- ل. ۲- ب.؛ زه؛ متن = ل. ک. ل. ۲- نیز ل. ۲- و. ۱- ۱۸- ل. ۲- زان؛ ل. ۲- گشت زو؛ متن =
 ۱۹- ل. ۲- سوی؛ س. زو همه مرز و ل. ۲- لشکر خیره؛ ل. ۲- زو شد خیر سوی؛ متن = ل. ک. ل. ۲- نیز ان. ق. ۲- و. ۱- ۲۰- ل. ۲- در اینجا سرتویس
 طرد و ختن شاه نوشین روان به روم به جنگ قیصر ۲۰- ل. ۲- اندر آمد؛ چو ۲۱- ل. ۲- نیز ان. ق. ۲- و. ۱- و. ۱- ز گردان؛ ۲۲- ل. ۲- نیز
 ان. ب.؛ جهان‌جویی؛ متن = ل. ۲۳- ل. ۲- بیدار ۲۴- ل. ۲- خیرامان ۲۵- ل. ۲- سوی بی مرز درود؛ (ن. سوی آبی فرود؛ ل. ۲- سوی مرز
 درود؛ ل. ۲- کشوری؛ س. ب. جایی آب رود؛ س. به هر جای بی آب رود؛ (ن. به هر سوی آب رود؛ متن = ل. ۲- نیز ق. ۲- و. ۱- ۲۶- ل. ۲-
 یتحای ۵۳۶، ۵۳۷ و پس از نوبت ۵۵۱ آورده است؛ و این بیت را نثارند ۲۶- ل. ۲- به گیتی ۲۷- ل. ۲- به گیتی زهرگه) ۲۸- ل. ۲- بجز
 ۲۹- ل. ۲- بزم ۳۰- ل. ۲- خیمه؛ ل. ۲- چیزی ندید؛ بد شادی گزید (۱)؛ ل. ۲- شادی نیامد؛ پدید؛ متن = س. ک. ل. ۲- نیز ان. ل. ۲- ۳۱- ل. ۲-
 ۳۲- ل. ۲- کسی

بفرمود پس تا^۱ نکشند^۲ نیز
 ۶۱۵ و زانجایگه^۵ لشکر اندر کشید
 بریشان^۳ ببخشد^۴ بسیار چیز
 از آرایش روم^۶ برتر کشید

گفتار اندر رزم کسری با رومیان^۷

نوندی^۸ ز گفتار کاراگهان
 که قیصر سپاهی فرستاد پیش
 به پیش‌اندرون پهلوانی شترگ^{۱۱}
 به رومیان خوانند^{۱۳} فرفریوس^{۱۲}
 ۶۲۰ چن^{۱۴} این گفته شد پیش بیدار شاه
 بیامد بنزدیک شاه جهان
 از آن نامداران و گردان^{۱۱} خویش
 به جنگ‌اندرون هر یکی همچو گرگ^{۱۲}
 سوارای سرافراز با بوق^{۱۵} و کوس
 پدید آمد از دور گرد سپاه

۱- (نیز به): تا کسی ل (نیز ل، ن، آ، ب): شد تا ک (نیز ل): بفرمودشان تا: متن = ل، س، ص، آ (نیز ق، آ، بی، و، آ، ۲- (بی: بکشند)
 ۳- ص، آ (نیز ل، ن، آ، ب، و): بدیشان: کن: به ایشان: متن = ل، ق، ل (نیز ق، آ، بی، پ، ن، آ، ۴- (بی: بجستند (ل)) ۵- (بی: از آن)
 ۶- ص، آ (نیز آ، رزم: آ، بزم): متن = موازده دستویس دیگر: ص، بی، آ، ن، ب پس از این بیت افزوده‌اند:

به روم اندر آورد یکسر سپاه
 به قیصر خبر شد ز فرخنده شاه
 کس آمد بگفت آنک (بی، و، ن، آ): آنکه قیصر سپاه
 فرستاد (بی، مرستاد، انک، آ، بی، واینگ، بیامد، ک، و، برآمد، ب، ک، ن، بی، و، ن، آ، زار،
 چو شنید گامد (ل): که آمد ز قیصر سپاهی (ن، آ، سپاه، گران (قیصر که آمد سپاه)
 همه نیزه‌داران و جوشن‌وران (ق): نیزه‌دار و همه کینه‌خواه)
 = لشکر (و، بی، و) بگفت (ق): بدید (بی، ک، ل، آ، بی، پ، بی، آ، بی، ل): آنکه شنید شاه
 بدان تا بسجیده باشد سپاه (آ): باشند راه)

5 برفتند (ب: برقتن) چون کوه آهن (ق، ق، آ): آتش ز جای
 خروش آمد و ناله کژدناهی

از پیش‌های بالا، ص، ق، ۵ هر ۵ بیت را افزوده‌اند: ک، ن، بی، و، ن، آ، ب تنها بیت‌های 2-5 و 3-5 را
 افزودند: ل هیچ‌یک از بیت‌های بالا را ندارد: ل ۲ بیت 2 را پس از بیت ۱۴ افزوده است: ل ۲ پیش از بیت 3 بیت زیر را نیز افزوده است:

عسکرگه بیامد کسی ناگهان به نزد شهنشه ز کاراگهان
 بنمود (۲-۱۵۵۶): و لما فرغ من أمر هذه المدينة سار فوصل إلى قلعة فی طریقہ حصینة کانت محرز کنور قیصر فنزل علیها حتی
 أنفضها ل (و، هزیمت رومیان: می: جنگ شاه نوشین روان با لشکر روم: ق: رزم کسری حقیق‌الله (۲) عند با رومیان: متن = ل
 (نیز بی، آ، ۴) ص، آ (نیز بی، آ، ۹- (بی: روزان) ۱۰- دل: آ: مردان ۱۱- س، ص، آ (نیز ل، ن، آ، ب، و، آ، ب، بزرگ) (ق، آ،
 ل، ن، پهلوان شترگ (بی، آ، بزرگ): بی: اندرش پهلوانی بزرگ): متن = ل، بی، ک، ل، آ، ۱۲- س، بی، ک، ل، آ (نیز ل، ن، آ، ب، و، ن، آ، ب، سپاهی
 همه ز رومیان چو آمد رزم را همچو گرگ: ق، بی، آ (نیز بی، آ): سپاهی بترگ (ق: بزرگ) ایرمانی چو گرگ (ق، بی: بزرگ): متن = ل
 ۱۳- س، ل (نیز بی، آ، ل، و، آ، بی، آ): خوانند: (بی: یکی پیش رو نام): متن = ل، ق، ک، س، آ (نیز ل، ن، بی، و، ن، آ، ۱۴- ق: فرفریوس) ص، آ،
 فرفریوس (بی، ن، آ): فرفریوس: ل، آ، فرفریوس: بی: فرفریوس (پس‌وند نداشتند): متن = ل، س، ک، ل، آ (نیز ق، آ، بی،
 ص، و، ل، ک، ل، بی، آ): (نیز ل، بی، آ): چو این متن صحیح قیاسی است

یکی^۲ کنده‌یی گردش اندر برآب^۱
 بر ایوان و میدان و پالیز^۳ و کاخ
 همه^۴ نامداران پرخاشجوی^۵
 سینه گشته^۶ گیتی ز گرد سپاه
 کز آن نعره^۷ اندک شد آواز^۸ کوسا
 همی هر زمانی^۹ فزون شد سپاه
 همه تیر و^{۱۰} قاروره^{۱۱} انداختند

ز گردنده یک نیمه^{۱۲} شد لاژورد^{۱۳}
 همه شارستان^{۱۴} با زمی^{۱۵} شد یکی
 که ای نامداران ایران سپاه
 به تاریکی اندر^{۱۶} به هامون شوید^{۱۷}
 وگر^{۱۸} غارت و شورش^{۱۹} و دار و گیر

سیر باره برتر ز پیر^۱ عقاب
 یکی شلرستان^۲ گردش^۳ اندر فراخ
 ز رومی سپاهی بزرگ اندر اوی^۴
 دو فرسنگ پیش اندرون بود شاه^۵
 ۶۴۰ خروشی برآمد ز قالیبوس^۶
 بدان شارستان^۷ هر نگه کرد شاه
 ز دروازه‌ها جنگ بوساختند^۸

چو خوشبید^۹ تابنده برگشت زرد
 از آن باره‌ی دز نماند اندکی
 ۶۴۵ خروشی برآمد ز درگاه شاه
 همه پاک ازین^{۱۰} شهر^{۱۱} بیرون شوید^{۱۲}
 اگر هیچ^{۱۳} بانگ زن و مرد پیر

۱. ل. ۱: بزبان؛ عمل ۲: نیز ل. ۳: یاره لوندیدی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲- (۱: همان) ۳- (ب: کرده گردش برآب؛ ق: ل. ۲: نیز) ۴: و؛ کلمه گذشته پر ز آب؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۳۳۳-۳۳۴): فارس کبری حتی وصل الی قلعة آخری نسی قالیبوس قات أسوار حصینة و خندق عمیقة ۴- ق: ل. ۲: نیز ل. ۱: بی. بی: شارسان؛ متن دل. س. ک. س. ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: و ل. ۱: س. س. نیز: ق. ۳: (نیز و. ا. ب.)؛ زیرش؛ متن = ل. ک. ل. ۲: نیز ل. ۱: س. ب. ۴: ۶- ل. ۱: پالیز و میدان؛ عمل ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: همه پر ز میدان و ایوان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۷- ق: نیز ۱: اندر و ۱: پساوند ندارد؛ (ب: بندرون پساوند ندارد) ۸- (ا. ب: همان) ۹- (ب: پرخاشجوا؛ بنداری (۳۳۷-۳۳۸): و چون قلعة شهرستان واسع الخطة مملوء من العساكر و الجنود ۱۰- (ب: شاه برد پساوند ندارد) ۱۱- ل. ۱: گشت؛ ل. از ۱۳۹ و ۱۴۱ ب یک بیت ساخته و ۳۹- ع ۶۴۱ را انداخته است ۱۲- ل. ۱: قالیبوس؛ س: فالسوس (حرف چهارم تا ششم نقطه ندارند)؛ ک: نیز ل. ۲: قالیبوس؛ ل. ۱: قالیبوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ س: ۲: قالیبوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ (ق: ۲: قالیبوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ ل. ۱: قالیبوس؛ و: قالیبوس (حرف پنجم و ششم نقطه ندارد)؛ متن = ق: نیز ل. ۱: ب. ب. ۱۳- (ب: کز آتیوه) ۱۴- ق: ک. ل. ۲: س. ۲: نیز ل. ۲: و. ب. ۴: آ. اوی؛ متن = ل. س: نیز ل. ۱: ق. ۲: ب. ب. ۱: ابن بیت و بیت سپین را ندارد؛ بیت‌های ۶۴۰ تا ۶۴۲ را به هم ریخته: ۶۴۲، ۴۹۱، ۶۴۰ آ پس از این بیت افزوده است:

شاه نامبردار کلتجا رسید
 برآورده‌یی دید کامد پدید

۱. ل. ۱: نیز ل. ۱: ب. بی: شارسان؛ متن دل. س. ک. س. ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: و. ل. ۱: ۱۶- (ق: زمان خود)؛ در ق. ۲ این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است ۱۷- ل. ۱: راساختند ۱۸- (و: جوب) ۱۹- (ب: قارونه) ۲۰- ب: خوشبید ۲۱- ل. ۱: بهره؛ ق: نیم؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۲- ق: ل. ۱: نیز ل. ۱: ب. بی: شارسان؛ متن = ل. س. ک. س. ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: و. ل. ۱: ۲۳- ق: ل. ۲: نیز ل. ۱: ب. بی: شارسان؛ متن = ل. س. ک. س. ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: و. ل. ۱: ۲۴- ق: ل. ۲: نیز ل. ۱: س. ب. ۲: زمین؛ متن دل. س. ۲: نیز؛ (ب: بنداری (۳۳۹-۳۴۰): فنزل علیها و حاصرهما و قلعن قلعت علی ایواب العبدین حتی أخذها و أمر فنحنیوها و سزوا مع الأرض ایراجها و أسوارها ۲۵- ل. ۱: س: زمین؛ ق: ل. ۱: س. ۲: نیز ل. ۱: ل. ۱: س. ۲: نیز ل. ۱: ق. ۲: ب. بی: و. ل. ۱: ق. ۲: ۲۶- ق: ل. ۱: دز) ۲۷- (ل: روید) ۲۸- ق: ل. ۲: تاریکی ایدر ۲۹- ق: ل. ۱: ایچ ۳۰- ق: چه از ۳۱- ل. ۱: سوزش؛ ب: کشتن؛ ل. ۲: کشتن و غارت؛ متن = دوازده دستنویس دیگر

که^۱ بگشاید از رنج^۲ یک مرد^۳ لب،
پر از گاه بیندش^۴ آکنده پوستا

بفرسود^۸ رنج^۹ و بالود^{۱۰} خواب،
گرانمایگان برگرفتند راه^{۱۱}
به درگاه کسری شدند انجمن،
بدین^{۱۶} شارستان^{۱۷} نامداری^{۱۵} نماند،
گه آمد که پخشایش آید ز شاه،
نه خوب آید از داد یزدان^{۲۰} اسیر،
کزین پس^{۲۳} نینتی جزا^{۲۴} خارستان^{۲۲}،
به قالیبوس^{۲۷} اندرون بر چه بیم!^{۲۱}

گنهار شد رسته با^{۳۱} بی گناه!

به گوش من آید به تاریک شب
هم اندر زمان آنک^۴ فریاد ازوست^۵

۶۵۰ چو برزد ز خرچنگ تیغ^۷ آفتاب
تیره برآمد ز درگاه شاه
از آن دژ^{۱۲} زان^{۱۳} شارستان^{۱۳} مرد و زن
که ایدر^{۱۴} ز جنگی سوری^{۱۵} نماند
همه خسته و کشته^{۱۸} شد بی گناه
۶۵۵ زن و کودکی خرد با مرد^{۱۹} پیر
چنان شد دژ و باره^{۲۱} و شارستان^{۲۲}
چو قیصر^{۲۵} گنهار شد، ما^{۲۶} که بیم!^{۱۹}

بر آن رومیان^{۲۸} بر^{۲۹} ببخشود^{۳۰} شاه

۱-ک: و ۲-ن: ۳-جنگ: ۳-ل: من مرد: (ب: یک تن دو) ۴-ل: ۵-نیز ل: ۶-ب: ن: ۷-آ: آنکه: متن = ده دستنویس دیگر ه: ۱: اوست: ۶-ل: ۷-نیز ل: ۸-ب: و: ۹-آ: بینند: ک: ل: ۱۰-نیز ل: ۱۱-آ: پیش: (ن: پیشش: متن = ص: ق: نیز ق: ۲: ب: ق: ۳-ب: حرف چهارم بی نقطه) ۱۲-ق: بر: (ن: جنگ): ۱۳-نیز ل: ۱۴-آ: خورشید تیغ: (و: سر برزد از تیغ کوه: متن = ل: س: ک: ل: ۱۵-نیز ل: ۱۶-نیز ل: ۱۷-ب: ۱۸-س: نیز ل: ۱۹-ب: بیغزوه: متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۰-ب: ن: ۲۱-جنگ: ۲۲-ل: س: ق: سالود (نقطه ندارد): ک: ل: ۲۳-س: ۲۴-سالود (حرف یکم نقطه ندارد): (ن: ۲: ل: ۳-ب: سالود (حرف یکم نقطه ندارد): و: ن: ۴: ب: بالود: متن = (ب: ک: ن: ل: ۵-س: از این بیت افزوده اند:

خروشی برآمد ز قالیبوس (ک: قالیبوس (حرف ششم بی نقطه): ن: قالیبوس)

نو گشتی بفرند (ن: بفرید) نالنده کوس (ک: که از گوش ها شد نهان زخم کوس)

۱۱-ک: ل: ۱۲-نیز ل: ن: ۱۳-همی هر زمانی فزون شد سپاه (ه: ۱۴-ب: ۱۵-متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶-دژ و آن: س: بازه و: ل: ۱۷-شهر و آن: س: ۱۸-وزان شهر و آن: ۱۹-وراشهر از (د): متن = ق: ل: ۲۰-نیز ل: ۲۱-ب: ن: ۲۲-س: ل: ۲۳-نیز ل: ۲۴-نیز ل: ۲۵-ب: شارسان: متن = ل: س: ک: س: ۲۶-نیز ل: ۲۷-ق: ۲۸-و: ن: ۲۹-آ: ۳۰-نیز ل: ۳۱-ب: شارسان: متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲-ق: ل: ۳۳-نیز ل: ۳۴-ب: شارسان: متن = ل: س: ک: س: ۳۵-نیز ل: ۳۶-و: ن: ۳۷-آ: ۳۸-نیز ل: ۳۹-کشته و خسته: متن = چهارده دستنویس دیگر ۴۰-ق: خرد و بزنا و: ل: نکودک و خرد و بزنا و: متن = سیزده دستنویس دیگر ۴۱-ب: مرهان: ب: و: بزودن ۴۲-ق: ل: ۴۳-نیز ل: ۴۴-باز: (ن: ن: ۴۵-دزباز: (ن: نیز ل: ۴۶-سخت: ب: صعب) دزباز و: متن = ل: ل: ۴۷-نیز ل: ۴۸-ب: ۴۹-نیز ل: ۵۰-ب: شارسان: خارسان: متن = ل: س: ک: س: ۵۱-نیز ل: ۵۲-ب: ۵۳-نیز ل: ۵۴-ب: خود: (ن: کزان پس: متن = ۵۵-ب: بجز: ل: ندیدند جز: متن = یازده دستنویس دیگر: و: ۵۶-این بیت را ندارند ۵۷-ب: (ن: خسرو) ۵۸-آ: ما خود (وزن درست نیست) ۵۹-ل: قالیبوس (حرف چهارم نقطه ندارد): س: ل: ۶۰-نیز آ: قالیبوس (حرف ششم نقطه ندارد): ک: قالیبوس (حرف ششم نقطه ندارد): ۶۱-نیز ل: ۶۲-ب: قالیبوس: (حرف یکم، پنجم و ششم نقطه ندارند): ۶۳-متن = ق: نیز ل: ۶۴-ب: و: ن: ۶۵-ب: حرف یکم نقطه ندارد) ۶۶-ل: مردمان: ۶۷-نیز ل: ن: ۶۸-بدان رومیان: (ن: به ایرانیان (د): متن = ده دستنویس دیگر ۶۹-ب: (ن: دو) ۷۰-ب: ببخشید) ۷۱-ل: از: ل: ۷۲-نیز ق: ۷۳-و: ل: ۷۴-کشته: یا: متن = ده دستنویس دیگر: ب: پس از این بیت: بیت‌های ۷۵-۷۶-۷۷ و افزوده اند:

نهادند^۴ بر پشت پیلان به بند^۵
به سوی مداین فرستاد شاه

زمین دید رخشان تر^{۱۰} از چرخ^{۱۱} ماه
هعی^{۱۲} تازه^{۱۵} شد پیر و^{۱۶} گشته جوان^{۱۷}
که انطاکیه^{۱۹} است این^{۲۰}، اگر^{۲۱} نوبهار^{۱۸}؟
زمشک اندرو^{۲۲} خاک و از زرش^{۲۳} خشت،
زمینش سپهر، آسمان آفتاب،
که آباد بادا همه مرز^{۲۷} روم^{۲۸}؛
بدو^{۲۹} اندرون آبهای^{۳۰} روان،
پر از گلشن و کاخ و میدان^{۳۱} و باغ
ورا زیب خسرو نهادند نام
بهشتی پر از رنگ و بوی^{۳۷} و نگارا
به بند گران دست و پا^{۴۰} بسته بود.

ز ریشان^۱ هر آنکس که جنگی^۲ بدند^۳
اسیران^۶ و آن گنج^۷ قیصر به^۸ راه

بگردید بر گرد^۹ آن شهر شاه
ز بس^{۱۲} باغ و میدان^{۱۳} و آب روان
۶۷۵ چنین گفت با موبدان^{۱۸} شهریار
کسی کو ندیده ست خزم بهشت
درختش ز یاقوت و^{۲۲} آبش^{۲۵} گلاب
نگه کرد باید بدین^{۲۶} تازه بوم
یکی شهر فرمود نوشین روان
۶۸۰ بگردار^{۳۱} انطاکیه^{۳۱} چون چراغ
بزرگان^{۳۳} روشن دل و^{۳۳} شاد کام^{۳۳}
شد آن^{۳۵} زیب خسرو چو خرم^{۳۶} بهار
اسیران^{۳۸} کزان شهرها بسته^{۳۹} بود

۱-من: روانکس ۲-آ: گنجی ۳-ل: نیز ۴-ب: بدید (بیاوند ندارند) ۴-ن: بستند) هل (نیز ب): بلند؛ آ: بید (حرف یکم نقله ندارند)؛ م: نیز لب: پیل بلند؛ متن: م: سی ۲ (نیز ق: ۲، ب: و)؛ دل این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است: یایی بیت های متن = دوازده دستنویس دیگر: ان: ۲ به جای این بیت دوبیت زیر آورده اند:

و ریشان هر آنکس که جنگی بدند
ابر پشت پیلانشان (ن: پیلانش) جای کرد
به پیش صف اندر درنگی بدند
همه مهران بند بر پای کرد

عربی: از ایران (ک) ۷-آ: گنج و ۸-س: سی ۲ (نیز لب: ب: ز؛ متن: دل (نیز ق: ۲)؛ بنداری (۶۷۲-۶۷۱)؛ و سرجیم من کان فیها من المقاتلة، و امر قیدیوم و سلسلوم، و نغضم مع الغنائم و الأثقال و ما حصل من الذخائر و الأموال الی المدائن ۹-آ: سوی) ۱۰-آ: بر (ا)؛ به جوشان تر ۱۱-س: ۲ (نیز ب: ان: ۱)؛ چرخ و متن = ده دستنویس دیگر: دل: ل: کت های این بیت پس و پیش شده است؛ ل: این بیت ندارند ۱۲-ن: ان: بیسی؛ متن: ۱۳-ق: ایوان؛ س: ۲ (نیز ل: ۱)؛ ز: باغ و زمینان؛ متن: ه: ب: ک: ل: ۲ (نیز ق: ۲، ب: ب) ۱۴-ب: هبه) ۱۵-ل: ۱۶ (پاره ۱) ۱۶-ل: ۱۶، م: ق: ل: ۲، س: ۲ (نیز لب: ب: ج: متن: ک ۱۷-ق: روان؛ (ب: تیره گشته روان؛ متن: س: سزده دستنویس دیگر: در: ب: این بیت پس از بیت ۶۷۲ آمده است؛ ب: ۶۷۴ و ۶۷۵ را پس از ۶۵۸ هم آورده اند ۱۸-س: موبد پیلان ۱۹-س: نیز لب: ۱)؛ انطالیه؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۲۰-ق: (حاین) < ۲۱-ق: (نیز لب: ۲)؛ وگر ۲۲-ق: (ب: اندرون) ۲۳-ق: (نیز و: زوزا ل: ۲ (نیز ل: ۲)؛ زوز و: لب: (نیز لب: ق: ۲)؛ زوز و: س: ۲ (نیز لب: ب: باوز و: س: ۲ (نیز لب: ب: باوز: ۱)؛ تاروز؛ متن: (ن: ۲) ۲۴-ق: (ب: ج: ۲۵-ق: (ب: بارش) ۲۶-ق: ل: ۲ (ب: برین) ۲۷-س: نیز لب: ۱)؛ شهر: ک: س: ۲ (نیز لب: ب: ان: ۱)؛ بوم: (ا: ۲)؛ مرز و: ل: ۲ (نیز و: بوم: (و: بید بوم؛ متن: ل: ۲ (نیز ق: ۲) ۲۸-ق: ل: ۲ (بوم: در بالای (بوم: نوشته است (بوم: ۲۹-ق: (نیز لب: ب: ان: ۱)؛ بدوی ۳۰-ق: آفتاب ۳۱-س: نیز لب: ۱)؛ انطالیه؛ (ب: انطالیه؛ متن: یازده دستنویس دیگر ۳۲-ق: (نیز و: ایوان ۳۳-س: (نیز لب: ل: ۲ (بوم: ۳۴-ق: ج: متن: ۳۵-ق: ۳۶-ق: روشن شده شاد و کام؛ متن: ل: ک: س: ۲ (نیز لب: ۱) ۳۵-س: نیز لب: ب: بدان؛ (ب: بدین؛ به: چو شد؛ متن: ده دستنویس دیگر ۳۶-ق: (ب: روشن) ۳۷-س: ل: ۲ (نیز لب: ب: ب: بوی (ب: بوی) و رنگ؛ متن: ل: ک: (نیز ق: ۲، ب: ان: ۱)؛ این بیت را ندارد ۳۸-ق: (ب: اسیران (ک) ۳۹-ق: برده ۴۰-ب: ک: س: ۲ (نیز لب: ل: ۲ (ب: آفتاب؛ داشت یا: ق: (ب: ک: ق: ب: بود یا: و: ان: ۱)؛ داشت تا: ل: ۲ (ب: ک: بند گران هفت و ده متن: ل:

بر^۲ اندازه باید ز هر در^۳ سخن

به بخش^۱ بیارای و زُفتی مکن!

جهان‌دیده ترا^۶ نگهبان بماند^۷

از^۴ انطاکیه^۵ شاه لشکر براند

بگفت آنچه^{۱۰} آمد به قالیئوس^{۱۱}

پس آگاهی آمد ز^۸ قرقوریوس^۹

جهاندارکسری و بیلان^{۱۳} و گاه^{۱۲}

به قیصر چنین گفت^{۱۴} کآمد سپاه

همی‌گردد از گرد اسپان^{۱۶} ستوه

۷۰۰ سپاهت چندانک^{۱۵} دریا و کوه

بزرگان^{۱۸} فرزانه را خواند پیش

بپیچید^{۱۷} قیصر ز گفتار خویش

همی‌رای زده‌روز و شب در^{۲۰} سه^{۲۱} پاس

ز نوشین‌روان شد^{۱۹} دلش پرهراس

که با^{۲۳} رزم^{۲۲} کسری ترا^{۲۵} پای نیست،

بدو گفت موبد که این^{۲۲} رای نیست

شود کرده‌ی^{۲۸} قیصر اندر^{۲۹} مغناک!

برآرند ازین^{۲۶} مرز آباد^{۲۷} خاک

جزاز^{۳۳} رنج بر^{۳۲} پادشاهی نجست^{۳۵}

۷۰۵ زوان^{۳۰} سراینده و^{۳۱} رای سست^{۳۴}

۱-س، ق، ک، ل (نیز ن، ل، ی، ن، آ، ب)؛ بیخش و! متن = ل، س، م، آ (نیز ق، ل، و، آ، ب، پ)؛ به ۳-س (نیز ق، ل، ی، ن)؛ که رانی؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۶۹۶۶۷۳)؛ و امر فیتی لهم بحسب الملائن مدینه علی مثال انطاکیه بحيث لا یفرق بین المدینتین فاسکتهم ایها بعد آن جعل علیهم رجلا من النصارى و اوصاه بمراعاتهم و مداراتهم و قضاء حاجاتهم ۴-ل، س، ق، ل (نیز ق، آ، ی، بی، ب)؛ ز؛ (ب؛ ورز)؛ متن = ک، س، آ (نیز ن، ل، و، ن، آ، ب)؛ هسی (نیز ن، ل، ی، ن)؛ (ا)؛ انطاکیه؛ متن = یازده دستنویس دیگر عبدالله بن ادر (۷-ل؛ نشاند؛ ل، س، د؛ اینجا سرنویس دارند؛ ل؛ ورزش کردن قیصر و پذیرفتن باز؛ س؛ فرستادن قیصر روم همراهِ س را با خواسته نزد نوشین‌روان؛ بنداری (۶۹۷)؛ لم ساق العسکر من انطاکیه ۸-س؛ آ؛ آور چو کجا (ل، ی، ق، آ، ل، آ؛ ب؛ آورد)؛ متن = ل، ل (نیز ل، ی، ن)؛ (نیز ق، ل، و)؛ قرقوریوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ س؛ قرقوریوس (قطعه ندارد)؛ ق؛ قرقوریوس؛ س؛ آ (نیز ل، آ)؛ قرقوریوس؛ (ن؛ قرقوریوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ ل؛ آ؛ قرقوریوس؛ آ؛ قرقوریوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ متن = ک، ل، آ (نیز ی، بی، پ، ب)؛ ۱۰-ق، ک، ل، آ (نیز بی، ب)؛ آنچه؛ متن = ل، س، م، آ (نیز ن، ق، آ)؛ ۱۱-ل؛ قالیئوس؛ س (نیز آ)؛ قالیسوس (حرف چهارم تا ششم نقطه ندارند)؛ ق؛ قالیئوس؛ ک، س؛ ل؛ قالیئوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ ل؛ قالیسوس (حرف چهارم و پنجم نقطه ندارند)؛ ق؛ آ؛ قالیسوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ و؛ قالیئوس (حرف ششم نقطه ندارد)؛ متن = (ن، ل، ی، ل، آ، ب، ن، آ، ب)؛ ۱۲-ق؛ آ؛ خیر کرد)؛ ۱۳-ل؛ یا بیل؛ متن = ۱۴-ل؛ (و؛ راه)؛ (ا)؛ ق؛ بیامد راه؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۵-س؛ بیس؛ آ (نیز ق، ل، ی، ن، آ، ب، پ، ی، ن)؛ چنانکه؛ متن = ل، ل (نیز ل، ی، ن)؛ (و)؛ ۱۶-ل؛ آ (نیز بی، ا؛ ایشان)؛ س، م، آ (نیز ل، و، ی، ب)؛ جنگ ایشان)؛ (ا)؛ نعل اسپان)؛ متن = ل، ق، ی، ک (نیز ن، ق، آ، ی، ن)؛ ۱۷-ل؛ بیگر دید)؛ ۱۸-ل؛ بزرگان و ۱۹-ل؛ (بد)؛ ۲۰-ل؛ (ن؛ هراس)؛ س، ق، ک (نیز ل، آ، ب)؛ و هر (ق؛ ن؛ ک؛ ز؛ شب)؛ س؛ آ (نیز ل، ی، ا، ب)؛ و هر شب؛ متن = ل، ل (نیز ل، ق، و)؛ ۲۱-ل؛ (ل؛ ق)؛ پس از این بیت افزوده است:

همی‌وای ایشان بر آن شد دروست که رزم دلیران بیایست جست

۲۲-ق؛ بطریق کین؛ ل؛ آ؛ اسقف کین؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۳-س؛ آ (نیز و، ا)؛ (ب؛ نیا)؛ متن = ۲۴-ل؛ رای؛ (ن، ل، آ، ل، ق)؛ جنگ؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۵-س؛ هرا ۲۶-ک؛ از آن ۲۷-ق؛ (ب؛ بارز)؛ ۲۸-ق؛ آ؛ کرده بر)؛ ۲۹-ق؛ س؛ آ (نیز ل، ی، و، ل، ق)؛ قیصران در؛ متن = ل، س، م، آ (نیز ق، ل، ی، ن، آ، ب)؛ ۳۰-ق؛ س؛ آ (نیز ن، ل، ا)؛ زبان؛ متن = ل (حرف یکم نقطه ندارد)؛ ۳۱-ل؛ سراینده؛ ۳۲-ق؛ آ؛ جست)؛ ۳۳-ق؛ س؛ آ (نیز ن، ل، ا)؛ بیجر؛ متن = ل، ق، ی، ک، ل (نیز ق، ل، ی، ن)؛ (ب)؛ این؛ س؛ آ (نیز ن، ل، ی، ن، و، ل، آ)؛ ازین؛ متن = ل، ل؛ (ن؛ جست)؛ (ا)؛ س؛ ب؛ این بیت را ندارند

که تیره شد^۲ آن فز^۳ شاهنشهی،
 بیارند^۴ هر سو به بد رهنمون،
 زمان و^۵ زمین دیگری را سپردا
 که هرگز ورا نام نوشین^۸ مبادا
 که گر شادی از مرگ، هرگز^{۱۱} معیرا
 ستعمارخه خوانیش^{۱۲}، او^{۱۳} بی خورد^{۱۴}
 نشاید^{۱۷} که بار^{۱۸} آورد شاخ مشک^{۱۹}
 که پالیزبانش به آغاز کشت^{۲۲}
 بیژد ز خورشید و از^{۲۸} آب پاک^{۲۹}،
 ز خاکش بود زندگانی و مرگا

نگه کن مگر^{۳۳} سر نیچی^{۳۵} ز داد^{۳۶}

کسی^۱ برد زی نوشزاد آگهی
 [جهانی پراشوب گردد کنون
 جهاندار بیدار کسری^۵ بمرد
 ۷۶۵ ز مرگ پدر شاد شد^۷ نوشزاد
 برین^۹ داستان زد یکی مرد^{۱۰} پیر
 پسر کو ز راه پدر بگذرد
 اگر بیخ^{۱۵} حنظل بود تر و خشک^{۱۶}
 چرا^{۲۰} گشت^{۲۱} باید^{۲۲} همی زان^{۲۳} مرشت
 ۷۷۰ وگر^{۲۵} میل دارد^{۲۶} همی سوی خاک^{۲۷}
 نه زو بار باید^{۳۰} که باشد^{۳۱}، نه بری^{۳۲}

یکی داستان کردم^{۳۳} از نوشزاد

۱.س (نیز لی، ب)؛ یکی؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲.ب (که شد تیر) ۳.ب (ن: ننج) ۴.ل: بیارند (حرف پنجم نقطه ندارد)؛
 س-ل ۲.ن: ب این بیت را ندارد؛ این بیت تنها در ل آمده است ۵.س (نیز ب)؛ کسری به اوردن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۶.ب:
 ل ۲ (نیز ف ۲، ۱)؛ زمانه؛ متن = ل، س، ق (نیز ل، ن ۲، و، ن ۲، ب)؛ لی این بیت را ندارد ۷.ل: بد ۸.ن: (ن: نوشی)؛ س (نیز ف ۲، ب)؛ ناز و
 نوشین؛ ق: خواب نوشین؛ کد ناز نوشی؛ ل: ناز و خوشی؛ (ل، و، ن ۲)؛ ناز و نوشی؛ لی: ناز و نوش؛ ل: نوش و نازی؛ آ: بار بوسی
 (رو و زیر حرف یکم واژه پشین نقطه دارد)؛ متن = ل (نیز - ب)؛ ک: ل ۳ (س از این بیت افزوده اند):

کسی کو به مرگ شهی (ل: کسی) دادگر
 شود شاهمان (ق: شاد او) تیره دارد گهر

۹. (ل، ی، ن، ب، ی، ان: بدین) ۱۰.ک، ب (نیز ل، ن، ق، ل، ک، ن، ۲، ۱)؛ شهره؛ (ب: شیر)؛ متن = ل، س، ل ۲ (نیز ی، ب، و) ۱۱.ک، ل ۲ (نیز ل، ب، ی، ان: ک،
 ب، م، ن، تو؛ ل: من خود)؛ متن = ل، س، ق (نیز ق، ل، ی، ل، ۲، ۱)؛ ک: ل ۴ (س از این بیت افزوده اند):

چو دانی که از مرگ خود چاره نیست
 ز مرگ آن نباید روان کاسته
 چه از پیش بد چه بستر (ل: شد باز پس تر) یکیت
 که با ایزدش کار بیارسته

۱۲.ک: خوانندش؛ ل ۲: جوانش تو؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۱۳.ل: یاد (لی: و)؛ ل ۲، ن ۲، ب (از)؛ متن = ل، س، ک (نیز ل، ن، ق، ۲، و، ن، ۱)
 ۱۴.ل ۲: دادگر (بساوند ندارد)؛ ق این بیت را ندارد ۱۵.س (نیز لی، ب)؛ تخم؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۱۶.ک، ل ۲ (نیز ل، ن، ق)؛ بر
 ز مشک؛ (ق: برگ مشک؛ ل ۲: شود؛ (و: کنی)؛ بر ز مشک)؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، ب، ی، ب) ۱۷.ل: (ن: ان: نیاید) ۱۸.س (نیز ل ۲، ن، ق، ۲، و، ن، ۱):
 باز؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۹. (ق: خشک)؛ ک، ل ۲ (نیز ل، و، ن، ق)؛ برگ خشک؛ (ل: ت ز و خشک)؛ متن = ل، س، ق (نیز ب، ی، ان: این بیت
 را ندارد ۲۰.س (نیز لی، ب)؛ وگر آمد؛ متن = ل ۲ (نیز ل، ن، ق) ۲۱.ک: گشته ۲۲.ل: باشد؛ ب: یاید) ۲۳.ق: (ق: آن) ۲۴.ل: لیر
 (ق: ز)؛ ق: (از)؛ اول بکشت؛ متن = بازده دستنویس دیگر؛ ق بیت های ۷۶۹-۷۷۱ را ندارد ۲۵.س (نیز ل ۲، ب)؛ اگر ۲۶.ق: (ق: یاید)
 ۲۷.ل: (ن: پاک)؛ (ل: سوری چرخ پاک)؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲۸.ل: ک (نیز ب، ی، ان: ل)؛ ز؛ متن = ل ۲ (نیز ل، ن، ق، ۲، و، ن، ۱) ۲۹.ل
 (نیز ل، ن، ق)؛ باد و خاک؛ ک (نیز ل ۲، و، ن، ق)؛ باد پاک؛ (ق: اگر پاک)؛ متن = ل، س، ل ۲ (نیز لی، ب، ی، ب) ۳۰.ل: ماند (حرف یکم نقطه ندارد)؛
 (ل: ماند؛ آ: ب: یاید)؛ متن = ل، س، ک، ل ۲ (نیز ل، ن، و) ۳۱.ل: یاید؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۲.ل: (ب: بزرگ (بساوند ندارد)؛
 گفتم؛ (و: گویم)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۳.ل: ک (نیز ل، ن، ق)؛ نگر؛ (ب: و)؛ کته (نا)؛ متن = ۳۴.ل: که تا نیز سچی (حرف یکم و دوم
 واژه پشین نقطه ندارد)؛ متن = ۳۶.س (نیز لی، ب)؛ که هرگز ورا ناز نوشی (لی: نوشین؛ ب: و)؛ نوشین؛ مبادا (۷۶۵)؛ متن = ل (نیز
 ق، ل، ن، ق، ۲، ۱)

۷۸۵ ز زندان‌ها^۱ بندها برگرفت
 به شهراندرون هرک^۲ ترسا بندند
 بسی^۳ انجمن کرد بر خوبستن
 فراز آمدندش^۴ تنی^۵ سی^۶ هزار
 یکی نامه بنیشت^۷ نزدیک خویش^۸
 ۷۹۰ که بر گندشاپور^۹ مهتر توی^{۱۰}
 همه^{۱۱} شهر ازو پُرگنهکار^{۱۲} شد^{۱۳}

همه شهر ازو دست بر سر گرفت
 اگر جانیق ار^۱ شکوبا^۲ بندند^۳
 سواران گردنکش^۴ تیغ زن!
 همه نیزه دار^۵ ازو کارزار^۶
 ز^۷ فیصر چن آیین^۸ تاریک^۹ خویش^{۱۰}
 هم آراز و هم کیش قیصر^{۱۱} توی^{۱۲}
 سر بخت^{۱۳} برگشته^{۱۴} بیدار شد^{۱۵}

خبر زین^{۲۵} به شهر مداین رسید
 نگهبان^{۲۶} مرز^{۲۷} مداین ز راه

که آمد ز فرزند کسری^{۲۶} پدید
 سواری برافگند نزدیک شاه

۱-ک: ل (نیز، ن، ق، بی، ب، ب): دیوانگان؛ (و: ز زندانان)؛ متن: ل، ق، س، این بیت را ندارد؛ بنیادی (۷۸۵، ۷۸۲): و أطلق الأسارى
 الذين كانوا في مدينته ۲-س: ل (نیز، ن، ب): هر که؛ متن: ل ۳-ل (نیز، ق، آ، بی، ب): و در متن = س: ل (نیز، ن، ب، آ) ۴-ک: نیز و
 ل (۲، ۲): شکوبا؛ (ق: سکوبا)؛ متن: ل، س، ق، ل (نیز، ن، بی، ب، ب): شد؛ شدند (س: نیز، ب): همی؛ ل: یکی؛ (بی: همه)؛ متن =
 ده دستویس دیگر ۷-ل: گردنکش و؛ ل، بی، ب، و؛ پس از این بیت افزوده اند:

بسی (بی: همی) داد مادر ورا (و: ل: پدر) خواسته
 ۸-ل (و، ۳): و؛ آ: آوردش) ۹-ق: آمدش لشکر) ۱۰-ق: سه ۱۱-ک: ل (نیز، ن، بی، آ): نامدار؛ متن = ل ۱۲-ل: نیزه داران خنجر گزار؛
 متن: س، بی، ق (نیز، ق، و، آ، بی، س، بی، ل، بی، و؛ پس از این بیت افزوده اند:

س، ق: ازین آگهی نزد قیصر رسید
 به سیغ اندرون رفت خورشید اوی (س: او)

ل، بی، و، آ:

همان (ق: همه) شهرهایی که بد گرد اوی (ق: او)

گرفت و برآمد (ل: برآورده)؛ بد آمد ازو گفت و گوی (ق: گو)

از اهواز و ششتر (ق: ششتر) سست باژ و ساو

ابا و نید مرد و هیچ (و: رنج و؛ ایچ: ل، ابا و نید مرد و ابارنج و (ق: او)) تاو

۱۳-ل: س (نیز، ن، ل، و، بی، ب): بنوشت؛ ل: نکردش ز؛ متن: بی (نیز، ب) ۱۴-ق: اوی) ۱۵-ک: ل (نیز، ل): به؛ متن = ده دستویس دیگر
 ۱۶-ل: به آیین (ل: از آن برای)؛ متن = یازده دستویس دیگر (پس از تصحیح چو به چن) ۱۷-ل (ب: تاریک)؛ ق این بیت و بیت
 سپین و اندارد ۱۸-ل: س (نیز، بی، ب): جندشاپور؛ (ق: جنکشاپور؛ بی: خیل شاپور)؛ ک: ل (نیز، بی، و، بی، آ): بر خیز شاهاکه؛ متن =
 ل (۱، ۲): ۱۹-س: ک: ل (نیز، ن، بی، ب): تویی؛ (متن: ل ۲۰-ب: و هم سر) ۲۱-ب: در آن) ۲۲-ک: ل (نیز، ن، بی، آ): کینه گرفتار؛ (و: پوز
 آوار)؛ متن: ل، س، بی، ق (نیز، ق، بی، آ، بی) ۲۳-ل: بود ۲۴-ق: سرگشته)؛ بی این بیت و بیت سپین را ندارد؛ ل به جای این بیت،
 بیت زیر را آورده است:

همه شهر ایران ترا شد چو روم چه ویران از آن و چه آبادیوم

بنیادی (۷۸۱، ۷۸۶): و اجتمع علیه عساكر فاستعمل امره و استعظم خطبه، و ركب فی ثلاثین ألف فارس ۲۵-ق: نیز، ق، و، و؛ (بی: بی)
 چو بر زمین (چو خرزین)؛ (متن: ل، س، بی، ک: ل (نیز، ن، بی، آ، بی، ب)) ۲۶-ق: جبهانجوی دیگر؛ ل: از آن گامه ل؛ و: کسری؛ متن =
 یازده دستویس دیگر ۲۷-ق: شهر

چنین آگهی^۲ کنی بود^۳ در نهفت^{۱۵}
 بباند بنزدیکی نوشین روان^۷،
 سخن^{۱۱}ها که پیدا شد از نوش زاد^{۱۱}
 غمی^{۱۴} گشت از آن کار و خیره بماند^{۱۵}!
 نشست و سخن رفت^{۱۸} چندی به^{۱۹} راز^{۲۰}

سخن^۱ هرج^۱ بشنید با او^۲ بگفت
 ۷۹۵ فرستاده برسان^۶ آب^۶ روان
 بگفت آنچه^۸ بشنید و^۹ نامه بداد^{۱۰}
 لزو شاه بشنید و^{۱۲} نامه بخواند^{۱۳}
 جهاندار با موبد^{۱۶} سرفراز^{۱۷}

بفرمود تا نزد او شد دبیر،
 پر آژنگ^{۲۵} رخ، لب پر از باد سردا
 که چرخ و زمان و زمین^{۲۷} آفرید،
 فروزنده^{۲۸}ی فز و دهبیم و گاه^{۲۹}!
 ز گرد^{۳۲} بی^{۳۲} مور تا رود نیل^{۳۳}
 اگر چند بشیان سندان روند^{۳۵}

چو گشت آن^{۲۱} سخن بر فلش جایگیر^{۲۲}
 ۸۰۰ یکی نامه بنیشت^{۲۳} با^{۲۴} داغ و درد
 نخستین بر آن^{۲۶} آفرین گسترد
 نگارنده^{۲۸}ی هور و کیوان و ماه^{۲۸}
 ز خاشاک^{۳۰} ناچیز تا شیر و^{۳۱} پیل
 همه زیر فرمان یزدان بودند^{۳۳}

۱-س: (نیز: ان: ب:); هر چه: متن = ل ۳- (ن: ان: وی) ۳- (ا: سخنها چنین); متن = ۴- (چون بود: ب: آنچه بد): متن =
 ۵- (ال: آگهی بود اندر نهفت: ک: ل: (نیز: ان: ن: ۲): که با جان پاکش (ح: پاکت) خرد بود (ک: باد) جفت: متن = ل: س: س: (نیز: ق: ۲): ان: و،
 ب: بنامی (۷۹۴-۷۹۳): فاقته البحر الی والی المدائن بذلک نظیر لفرسا الی الأردن و کتب الی کسری و أعلمه بالحال (س: نیز
 ل: ابر: ۶- (ب: نوشین روان: ن: ان: ۲): این بیت و بیت سپین را ندارند: (ن: ۲) به جای این دو بیت، بیت پیشین را از نو نوشته که ل
 بوم آن بدین سان است: که حجاج جان پاکش خرد یاد جفت (ک: ل: ۲) (نیز: ل: ۲): ب: و، آ: ب: (ب: آنچه: متن = ل: س: س: (نیز: ق: ۲)
 ۹- (ن: ح: ج: ۱-س: (نیز: ب: بخواند ۱۱- س: ب: از ۱۷۹۶ و ۱۷۹۷ ب یک بیت ساخته و ۷۹۶- ۱۷۹۷ را انداخته اند ۱۲- (ن: ان: ن: ۲):
 ح: ج: ۱۳- ل: ۴) (نیز: ان: ۴): خیره بماند: متن = ق: ک: س: ۴) (نیز: ق: ۴- و، ا: ۱۴- س: ۴) (نیز: ل: ۲): غمین: (ب: همی): متن = یازده
 مستویس دیگر ۱۵- ک: ل: کان (ل: ۲): چون) نامه خواند (ح: پساوند ندارد): (ن: ان: ۲): کارنامه بخواند: (ن: ان: کار و تیره بماند: س:
 کسری و رو خیره ماند: (ب: ب: خیره ازو خیره ماند: ل: ۲): ازین (ا: از) کار و خیره بماند: و: زان کار خیره بماند: (متن = ق: س: ۲) (نیز: ق: ۲): ب:
 ۱۶- ل: موبد و ۱۷- ل: ۱۷- س: بر فراز (وزن درست نیست) ۱۸- س: س: ۲) (نیز: ان: ب: ب: گفت: متن = ل ۱۹- س: (نیز: ل: ب: با او: متن =
 دوازده مستویس دیگر ۲۰- س: فراز: بنامی (۷۹۸-۷۹۵): قلما وصل الکتاب الیه و علم بما صدر من نوش زاد عظم علیه ذلک خلا
 بالموفه و پشاوران و بیجان آراء هما فی الحادث الکوارث ۲۱- (ل: ب: ا: ایمن) ۲۲- ق: (نیز: ب: ب: یادگیر: در: ق: ۲) این بیت با بیت سپین
 پس و پیش شده است: س: ک: س: ۲) این بیت من نویس دارند: س: نامه فرستادن نوشین روان بنزد پهلوان لشکر: ح: نامه فرستادن
 کسری به پهلوان: س: ۲) نامه نوشین روان بنزد یک لشکر ۲۳- ل: س: ق: ل: ۲) س: ۲) (نیز: ان: ب: ب: نوشت: متن = ک: ۲۴- س: س: ۲) (نیز: ل: ن: ا: ۲):
 ب: متن = ل: ان: ق: ۲) ۲۵- ل: ۲) (نیز: ل: ۲): پر از رنگ (د: هر آژنگ): بنامی (۷۹۹- ۸۰۰): ثم استحضرت الکاتب و أمره أن یکتب جواب
 کتاب و فی المدائن ۲۶- (ن: ب: ل: ان: ۲): (برو) ۲۷- ک: زمین و زمان ۲۸- (ق: ۲): ماه و کیوان و هور) ۲۹- (ق: ۲): زور و بی: (جاء) ۳۰- (ب: که از
 خاک): ۳۱- ل: س: ک: س: ۲) (نیز: ل: ل: ۲): آ: ب: آ: ب: پشت: ل: ۲): همان آفریننده مور و متن = ق: (نیز: ل: ق: ۲): و، ان: ۳۲- ل: س: ۲) (نیز: ب: و، ب):
 د: متن = ۳۳- ل: ۲): آب نیل: (ب: دروم تا آب نیل: ل: ۲): دم مور نارود نیل: س: ز گردنده خورشید تا آب نیل: ک: ز کرم پرو تا بر آب
 نیل: ل: ۲): همان کرم و هامون و درای نیل: (ن: ان: ۲): ز گردون پرو تا لب آب نیل: (ن: آ: ب: گبیر): متن = ق: (نیز) ۳۴- ل: ب: و: ل: ۲): روم:
 متن حفره مستویس دیگر ۳۵- ل: ۲): و، ل: ۲): (در زیر: (ن: بیملان و سندان روند): ل: و: کرم در سنگ و سندان بوده: ل: ۲): ز کرم از خاک: ب:
 چرخ گردان و روح: متن = س: ک: س: ۲) (نیز: ل: ق: ۲): ل: ۲): ن: آ: ب: آ: ب: در: ب: ک: س: ۲): ان: ق: ۲): آ: ب: است: های این بیت پس و پیش شده اند: متن =
 ل: ل: این بیت و ق: این بیت و بیت سپین را ندارند

۹۲۵ گر از رای^۱ من سر به یک سو بری
بسی بند پیروز یاد آیدتا

بلندی گزیتی^۲ و گندآوری
سَخُن های بدگوی یاد آیدت^۳

چنین داد پاسخ و را نوش زاد
ز لشکر مرا^۴ زینهار می خواه
مرا دین کسری نیاید همی^۵
۹۳۰ که^۶ دین مسیحاست آیین او^۷
مسیحای دیندار^۸ اگر^۹ کشته شد
سوی پاک یزدان شد آن یاد پاک^{۱۰}
اگر من شوم کشته، زان^{۱۱} باک^{۱۲} نیست
بگفت^{۱۳} این سَخُن^{۱۴} پیش پیروز پیر^{۱۵}
۹۳۵ برفتند گردان^{۱۶} لشکر ز جای
سپهبد چن آتش^{۱۷} برانگیخت اسب
چپ لشکر شاه ایران ببرد

که ای پیر فرتوت^۱ سر پر ز یاد،
سرافرازگردان و فرزند شاه!
دلیم سوی مادر گرایده می^۲،
نگردم من از فزوه^۳ و دین او^۴
نه^۵ فز جهاندار ازو^۶ گشته شده،
بلندی ندید اندرین^۷ تیره خاک^۸ ام^۹
کجا زهر مرگست و^{۱۰} تریاک نیست!
پوشید روی هوا را به^{۱۱} تیرا
خروش آمد از کوس و از^{۱۲} کوزه های با
بیامد بگردان^{۱۳} آذو گشسپا
به پیش سپه در^{۱۴} نمائد ایچ گردا

۱-ل. س (نیز لی، بی. ب): راه: گدس، آ (نیز ل ۳، ۱): بندل ۱: گفت: متن = (نیز لی، ق، ۱، ۲) (ن ۲، ۲): و کژی: لی، ن: به ندی (ن: جی) (گراتی) ۳-ل ۲ (نیز لی، بی، ن: ۲): یگزایدت: س (نیز لی، بی): حدیث دلفروز یاد آیدت: (ل ۳): و بسی از جگر سروداد آیدت: متن = ل، ق، گ، س، ۲ (نیز لی، ق، ۲): بنداری (۹۱۸-۹۲۴): و آشار علیه بخص جتاج الذل لکسری قبل آن صیر الامر ایما فما اعظم و لا انزجر، و تاه فی ضلالتاه، و استمر علی غوایت ۴-ل فرتوت و هس = س (نیز لی، بی): چو من: متن = ل، ع: نیاید به کار: فریاد شمار ۵-ل (لی: آیه) ۶-ل ۸-ل ۲ (نیز لی، ۳، ۱): آ: ب: از: متن = س (نیز لی، ق، ۲، بی، ن: ۲) ۷-س ۲: حوسه س (نیز لی، ق، ۲): راه و از: ق، گ، ل ۲ (نیز لی): فز و از (ق: ل): (لی: رای و از: ل: آ: ز: آیین و از): متن = ل (نیز لی، بی، و: ن: ۲) ۱۰-ل (س: میحابدان خار) ۱۱-ل، گر ۱۲-ل (لی: به) ۱۳-ل: زو: آیین بیت راندارد ۱۴-ل: داد پاک: ل: پاکراد: محمداشاه: س: یادشا: (ل: ماد پاک (حرف یکم واژه نخست نقطه ندارد): لی، ق، ۲، ن: از: خاک (رای: آ: رای) پاک: به: بشد باد پاک: س (نیز لی، و: ل): اگر کشته گردم (س: شدار): بدین دین پاک: (ب: شه پاک یزدان شدار بود پاک (ل): متن = ل ۱۵-ل: بدید اندرین: س، بی، س: آ (نیز لی، و: بدید آمد (لی، و: آید): از: (ل ۳): که (ل ۲): برد) اندرین: به: گزید او ازین: ب: بدید اندر آن): متن = ل، ق، ل ۲ (نیز لی، ق، ۲، ن: ۲): در ل ۲ حرف یکم واژه نخست نقطه ندارد) ۱۶-ل: جاه: س: آ: جاه: متن = سیزده دستنویس دیگر: در و این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است: گ، س: آ پس از این بیت افزوده اند:

اگر کشته گردم بدین دین پاک

بلندی بدید اندرین تیره خاک

(س: آ: بدید آید اندر مفاک = ۹۳۲ ب)

۱۷-ق (نیز لی، ل ۱): زین: ل: خود: (ب: پس): متن = ل، س، گ، س، آ (نیز لی، ق، ۲، و: ن: ۲) ب ۱۸-ل (بی: پاک) (ل ۱): ۱۹-س: آ (نیز لی، بی): حوسه بی: و مرگست: گدس من گشت و (ل: ن: ۳): از: من گشت: (ق: ل: ن: ۲): مرگ زهرست: ل: آ: کر زهر من گشت: (ب: نه زهر بست کش هیچ) (ا: متن = ل (نیز لی، ق، ۲): این بیت راندارد: ق در اینجا سرتویس دارد: جنگ نوش زاد برام بر زمین و لشکر کسری و کشته شدن نوش زاد بحکم نوشین روان ۲۰-ک (نیز لی): چو گفت ۲۱-ل: چمن: < ۲۲-ل: شیری) ۲۳-س، ق (نیز لی، ق، ۲، بی، و: ب: یز: متن = ل، گ، ل ۲: س: ۲ (نیز لی، بی، ل، ق، ۲، و: ۲۳-ل، ق، ل ۲، س: آ (نیز بی): زو: (ل: یاد: ل: و: ن: ۲): و ناله: متن = س، س: آ (نیز لی، ق، ۲، بی، و: ل ۲): س: آ (نیز لی، ل ۲، و: ب: آ: چو آتش سپهبد): متن تصحیح فیاس است ۲۷-ل: میر: ق: بیت های ۹۳۶-۹۳۹ و اللله

که بودند^۱، یکسر شدند^۳ انجمن
دل و دیده‌ی شاه^۲ نوشین روان^۴،
سه فرسنگ بر دست^۵ بگذاشتند!
به خاک اندرآند سر و^{۱۱} الفروش!
برو^{۱۳} انجمن گشته^{۱۴} بازارگاه!
جهانی همه خاک بر سر زدند^{۱۵}
ز باد آمد^{۱۷} و ناگهان شد به باد^{۱۸}
ز درد دلی شاه بریان شدند!
چو^{۲۱} دانی که ایدر نمائی دراز^{۱۹}؟
گلش زهر دارد، به سیری^{۲۵} مجوی^{۲۴}
که خشم خدای^{۲۸} آورد کاستی!

خروش آمد از شهر و از^۱ مرد و زن
تن شهریار^۴ دلیر و^۵ جوان
به تابوتش از جای^۷ برداشتند
چن^۹ آگاه شد زان^{۱۱} سخن مادرش
ز پرده بزنه پیامد^{۱۴} به راه
سربرده‌یی گردش اندر زدند
به خاکش سپردند و^{۱۶} شد نوش‌زاد
همه گندشاپور^{۱۹} گریان شدند
چه پیچی همی خیره در بند^{۲۰} آز
۹۷۵ گلدر^{۲۲} جوی و^{۲۳} چندین جهان را مجوی^{۲۴}
مگردان سر از^{۲۷} دین و از راستی

۱- دل، کس، آ: ز ل^۱ (نیز ب، و، ل ن ۲): هر: س (نیز ل ن، ل، ب): جرح: هر: متن = (ق ۲، ل ۱، ۲) ۳- ک (نیز ۱): بودند و: متن = دووازه دستنویس دیگر ۳- (ق ۱، همه): ق این بیت را ندارد ۴- ق: شهریار آن: س: شهریار و ل: (نیز ل ن، ل ۳): که بد شهریار: متن = له، س، ک (نیز ق ۲، ل، ب) ۵- ق (نیز و): جرح = (ب: بد نوشیروان: ل: پور نوشیروان) ۷- س (نیز ق ۲، ل، ب، و، ب): تابوت از (ب، و، ب: از آن) شهر: ق، ک، س: تابوت از آن داشت: ل^۱ (نیز ل ن، ل، ن ۱، ۲): چو تابوت از آن (ل ۳: چنان) دشت: متن = دل (س (نیز ل، ب): شهر: ک، س: (نیز ق ۲، ل ن ۱، ۲): دشت: متن = له، ق، ل^۱ (نیز ل ن، ل، ب، و، ل، ک، س: پس از این بیت افزوده‌اند:

از آن پس دو سطر به زیر اندر ش همی بود تا پیش آن مادرش

بنفاری (۹۶۸-۹۵۸)، فأخذوا مني البكاء والنحيب، وجاءوا بياوت و وضعوه فيه وحملوه الى المدينة ۹- ل، س: (نیز ل ن، ب): چو: متن تصحیح فیاس است ۱۰- ا، س (نیز ق ۲، ل، ب): زین: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱- (ل ن ۲): جرح: س: پس از این بیت و کس از بیت سبب افرومطلب: خروش برآمدیه (س: بر) ابر بلند به زاری دو رخ را به ناخن بکند

۱۲- ق (نیز ب): پیامد برهنه: متن = دووازه دستنویس دیگر ۱۳- (ل: یلدو: و: همه) ۱۴- ق (نیز ق ۲): گشت ۱۵- بنفاری (۹۶۹-۹۷۱): فخرجت أمه من وراء الستارة حالية حاسرة تكي و تندب ۱۶- (ل: جرح) ۱۷- ک، س: آمد: متن = ۱۸- س (نیز ل، ب): چنان دان که (ل: شد که: ب: دانک) هرگز ز مادر نرود: متن = ده دستنویس دیگر ۱۹- ل، س، ق (نیز ب، ب): جلدشاپور: (ق ۲، ل: خیل شاپور) متن = ک، ل ۲، ل ۲ (نیز ل ن، ل ۲، و، ل ن ۱، ۲) ۲۰- س (نیز ل، ب): جنگ: متن = دووازه دستنویس دیگر ۲۱- (ل ن ۲: چه) ۲۲- ل: خدا ۲۳- (ل ن: جرح): ک، س: (نیز ل ۲، ل ۲): کن تو: (ل: جو نو): متن = ل، س، ق، ل^۱ (نیز ق ۲، ل، ب، ل ن ۲، ب) ۲۴- (ل: مجو) ۲۵- ق (نیز ل، ل، ل ۲، ل ۲): سیری: (ل: خیره): متن = ده دستنویس دیگر ۲۶- ک (نیز ل ن ۲): مجوی ۲۷- ق (نیز ل ن: زه: متن = ۲۸- ل (نیز ب، ب): خدا: متن = دووازه دستنویس دیگر: در ل کت‌های این بیت پس و پیش شده است: در س: بیت‌های ۹۷۶-۹۷۸ چندان خوانا نیست: ک، ل، س، ق، ل ۲، و، ل ۲، و، ل ۲، پس از این بیت و ق: پس از بیت ۹۶۸ افزوده‌اند: چنین گفت دین آوو تازریان که خشم (ل: چشم) بدر جانت آرد

۲۹- (ق ۲): آمد: ل: دارد) زبان
بدان کان (ک: بدنگ آن) بر تغم و (ق ۲): جرح) بلور
بدست (ق ۲): چنان دان که آن کار ل ن بود نیست
اگر چند ازو رنجت آید (ق ۲): هر: برآید
و: بخت آمد: لا تخت آید) بر

بدر گز هر چه ناخشنودست (ق ۲): نیز خشنود نیست)
ببازار هرگز روان بفر

ل ۲، ل ن ۲: بیت ۲ و اندرآند: س: بیت‌های بالا را دارد ولی چندان خوانا نیست

در کاخ شاهنشهان^۴ سخت^۵ کرد^۳
 برفتند پربوی^۷ و رنگ و نگار
 همه^{۱۰} پیش کسری برفتند نرم^{۱۱}
 برآشت کسری چو شیر زبانا
 غلامی میان زنان^{۱۵} اندرست
 رخ از^{۱۷} چادر شرم بیرون کنیدا
 همی^{۲۰} خواب را خیره پنداشتند
 به بالای سرو و به چهر^{۲۱} کیان
 دل از جان شیرین شده ناامید^{۲۳}
 که هر یک به تن^{۲۷} سرو آزاد^{۲۸} بود
 به بالای^{۳۰} سرو و^{۳۱} به بر^{۳۲} عاج بود

و بیگانه ایوانش^۱ پردخت^۲ کرد^۳
 بنان^۶ شبستان آن شهریار
 ۱۰۴۵ سن بوی^۸ محویان با^۹ ناز و شرم
 ندیدند ازین^{۱۲} آسان کسی^{۱۳} در میان
 گزارنده^{۱۴} گفت: این نه اندر خورمست
 سخن گفت^{۱۶} رفتن به افزون کنید
 دگر باره^{۱۸} بر^{۱۹} پیش بگذاشتند
 ۱۰۵۰ غلامی پدید آمد اندر میان
 تنش لرز^{۲۲} لوزان بگردلو بید
 کتیزک بدان^{۲۳} حجره^{۲۵} هفتاد^{۲۶} بود
 یکی دختر مهتر^{۲۹} چاچ بود

۱- ک. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب.) ایوانت: متن: ح. ق. (نیز ل. ن. ق. ۲، و. ل. ن. ۴) - ۲- (ل. آ. بردخته) ۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب.) کن: متن: ح. ق. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب.) شاهنشاهی: متن: ح. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب.) - ۵- (ل. آ. آراسته): س. م. ل. آ. س. (بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴)

نهان نو با کردگار جهان
 یغومد شه (ک. م. ل. آ. ب.) پس (خادمان را که زود
 یارده بی: و سزا یا یارها: س. همه بگذارانشان بر من) چو دود

عمل^۲ (نیز بی. م. ل. آ. ب.) زنان: متن: دیارده دستویس دیگر^۷ س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴)

اگر خویشت (ب: خواب) ای شاه دیدی (ل: خواب دیدی ای شاه) درست
 نباید (بی: ل: و بیاید) گزارش ازین گونه (بی: ل: ز هر گونه) جست
 برهنه دگر باره (ک. م. ل. آ. ب.) بی. ل. آ. ب. (بی: ل. آ. ب.) دگر باره (ل: باز نشان) بگذاران

به ژرفی نگهدار بازارشان
 ل. هیچ یک از بیت‌های بالا را ندارد ۱۶- یغومد: س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۷- (ل. آ. زوخ): ل. ن. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۱۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۳- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۴- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۵- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۶- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۷- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۸- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۲۹- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۰- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۱- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴) - ۳۲- س. م. ل. آ. س. (نیز بی. ل. آ. ب. و. ل. ن. ۴)

ز اسب و ز پوشیدنی بهره داد^۲
 ز گفتارش اندازه‌ها^۳ برگرفت^۴
 بر موبدان نماینده زاه
 بدو روی^۵ بنمود گردان سپهر^{۱۰}
 بدو^{۱۲} شادمان بُد^{۱۵} دل شاه سخت^{۱۶}

گزارنده‌ی خواب را بدره^۱ داد
 ۱۰۶۵ فروماید از^۳ دانش او شگفت
 نبیند نامش به دیوان شاه
 فروزنگه شد نام^۷ بوزرجمهر^۸
 همی^{۱۱} روزروزش^{۱۲} فزون بود^{۱۳} بخت

به دانش دل و مغزش^{۱۷} آباد بودا
 ز^{۱۹} هر دانشی بخردان داشتی
 به درگاه بودی به خواب و به خورد
 ز داد و دهنش، از می و از شکار^{۲۴}
 دلش^{۲۶} را به دانش بیاراستی؛
 سراینده^{۲۹} و زیرک و^{۳۰} خوب چهر^{۳۱}
 ستاره‌شناسان و هم^{۳۲} بخردان^{۳۵}

دل شاه کسری پر از داد بود
 ۱۰۷۰ به درگاه^{۱۸} موبدان داشتی
 همیشه سخن‌گوی هفتاد^{۲۰} مرد
 هر آنکه^{۲۱} که پردخته^{۲۲} گشتی ز^{۲۳} کار
 ز هر موبدی نوشن^{۲۵} خواستی
 بدان گاه^{۲۷} نو بود بوزرجمهر^{۲۸}
 ۱۰۷۵ چنان بُد^{۳۲} کزان موبدان و ردان^{۳۳}

(دلی: ۲، هدیه) ۱-۲، ۳، ۴ (نیز ل: ۲، و: ۱)، پوشش (س: ۴، پوشش) (ل: ۱۱) دلش گشت (ل: ۲، کرده) شاد: س، ل: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱) ز خورد (ل: ۱، مرد: ۱) به می: س (ل: ۱) و ز پوشش (ز: ۲، دانش) دلش (به: ۱) گشت شاد: متن = ل، ق: (نیز ل: ۱، ق: ۲، ب: ۱، ق: ۲) ۳-۳ (س: ۱) (نیز ل: ۱، ل: ۱، ب: ۱)، از آن: متن = ل، ق: س: ۱ (نیز ل: ۱، ب: ۱، و: ۱، ق: ۲) ۴-۴ (ق: ۲) (نیز ل: ۱) اندیش هه: ک، س: ۲ (نیز ل: ۱) اندر زها: متن = ل، س، ل: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱، ل: ۱) ه: ک: در گرفت عمل، بی، بی، و: ۱، ق: ۲، ب: ۱) نوشتند: متن = ل، ق: ۲، س: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱)، ق: ۲ پس از این بیت افزوده است:

ز ایش ابر دیگران بر فزود
 ز هر کس مر او را فزونی نمود

بندوی (۱۰۶۴-۱۰۶۶): ۱) ثم أمر لیزرجمهر بخلعة واقفة و بدرة من الدرهم، و أكرمه و أعزه ۷-۷، س-س: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱) کار: متن = ل
 ۸-۸ (ل: ۱) بوزرجمهر ۱-۱، س: ۲ (نیز و: ۱، ب: ۱) چهره: ق: ۲، ب: ۱) چهره: (ل: ۲) چیره: (ل: ۲) مهر: متن = ۱۰-۱۰ (ل: ۱) سراینده و
 زیرک و تار: چهر (۱۰۷۲-۱۰۷۳) متن = ل ۱۱-۱۱ (ق: ۲) همه به همان ۱۲-۱۲ (ب: ۱) روشن ۱۳-۱۳ (ل: ۱) شد: ل: ۱، ب: ۱، ق: ۲ (ب: ۱) پیفزود ۱۴-۱۴ (س: ۲)
 بیوه (ب: ۱) متن = ۱۵-۱۵ (س: ۱) ل: ۱ (نیز ل: ۱، و: ۱، ب: ۱) شد: (ل: ۲) شاد: (۹) (ب: ۱) متن = ۱۶-۱۶ (ل: ۱، ب: ۱، ق: ۲) سرانجام تا بر تشاندش به
 نخت: متن = ل، ق: (نیز ل: ۱) (۱۰۶۸-۱۰۶۷) و امتدّت علیه ظلال السعادة، و أقبل علیه الإقبال، و اخذ من ذلك اليوم غی الترفی
 و الرياضة ۱۷-۱۷ (مهرش ۱۸-۱۸) (ل: ۱) (ب: ۱) (ق: ۲) ۱۹-۱۹ (ب: ۱) به ۲۰-۲۰ (ب: ۱) دهقان: (و: ۱) هشتاد: متن = سزده دستنویس دیگر ۲۱-۲۱ (ل: ۲) همانکه
 ۲۲-۲۲ (س: ۲) (نیز ل: ۱، و: ۱) بر دخت: متن = ۲۳-۲۳ (ب: ۱) بر تخت گشتی به: متن = ل (نیز ل: ۳) ۲۴-۲۴ (و: ۱) و می: س: ۱، ب: ۱، ک: ۱
 س: ۲ (نیز ل: ۱، و: ۱، ب: ۱) و: ۱) (و: ۱) می و از: ک: ۱، س: ۲، ب: ۱) شکار: (نیز ل: ۱، ق: ۲) و: ۱) و: ۱) و می و کارزار: (ق: ۲) ز تیر و کمان و نید و شکار: ۱
 متن = ل (نیز ل: ۲) ۲۵-۲۵ (ق: ۲) سوخن ۲۶-۲۶ (ق: ۲) زبان ۲۷-۲۷ (ق: ۲) کار: (نیز ل: ۱، ب: ۱) به درگاه: (ل: ۱) (ب: ۱) بدانکه که: متن = ل، ک: ل: ۲
 س: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱) ۲۸-۲۸ (ل: ۱) بوزرجمهر ۲۹-۲۹ (ق: ۲) گزاینده ۳۰-۳۰ (ب: ۱) ۳۱-۳۱ (س: ۱) ل: ۲ (نیز ل: ۱، و: ۱، ب: ۱) تازه چهر: متن = ل
 ق: (نیز ل: ۱) ق: ۲ (ب: ۱) ۳۲-۳۲ (س: ۲) (نیز ل: ۱) ل: ۲ (و: ۱) شد: متن = ل (نیز ل: ۱) ۳۳-۳۳ (س: ۱) ل: ۲ (نیز ل: ۱) نامور موبدان: ق: ۲
 بخور بخر: متن = ل ۳۴-۳۴ (س: ۱) (نیز ل: ۱) ل: ۲ (و: ۱) از: ک: ۱، س: ۲ (ب: ۱) متن = ل، ق: ۲ (نیز ل: ۱، ب: ۱) ۳۵-۳۵ (ق: ۲) موبدان

نه پیچیدن از رای^۳ و پیمان^۴ اوی^۲؛
 چو داد زمانه بخواهیم^۵ دادا
 همه راز^۷ او داشتن در نهان^۸؛
 کز آتش بترسد^۹ دلی نزه شیر!
 دلش^{۱۲} خیره خوانیم و^{۱۳} مغزش تنگ!
 کزوبند و چاهست^{۱۴} و هم تاج^{۱۵} و گاه؛
 خردمند ازو شاد و خندان^{۱۷} بودا
 دل و مغزش^{۲۰} از دانش^{۲۱} آباد نیست!

فزون گشت^{۲۲} فرتوت را زو روان^{۲۳}
 بر از آفرین زو زوان^{۲۵} و دهن!

۱۱۳۵ نشاید گذشتن ز فرمان^۱ اوی^۲
 به شادیش باید که باشیم شاد
 هنرهاش گسترده^۶ اندر جهان
 مشو با گرامیش کردن دلیر
 اگر کوه فرمائش^{۱۱} دارد^{۱۱} سبک
 ۱۱۴۰ همه بد ز شاهست و نیکی ز شاه
 سیر تاجور فر^{۱۶} یزدان^{۱۶} بود
 از آهرمنست^{۱۸} آن کزو^{۱۹} شاد نیست

شنیدند گفتار مرد جوان
 پراگنده گشتند از آن^{۲۴} انجمن

۱-س (نیز، ن، پ، و، ان، آ، ب)؛ پیمان: متن = ل، ق، س، آ (نیز، ق) ۲-ل، س، ق، س، آ (نیز، ب)؛ او: متن = (ل، ن، ق، آ، ب، و، ان، آ) ۳-س (نیز، ق، آ، ب)؛
 راه: متن = ل، ق، س، آ (نیز، ن، و، ان، آ) ۴-ل، س (نیز، ن، پ، و، ان، آ، ب)؛ فرمان (پس او نند ندارد)؛ متن = ق، س، آ (نیز، ق، آ)؛ ای این بیت را
 ندارد؛ بنداری (۱۱۳۵)؛ و لا يجوز المدول عن أمره و الخروج عن رأيه هـ (ن: نخواهیم)؛ بنداری (۱۱۳۶)؛ و ينبغي أن نسر بسروره
 حل، س، س، آ (نیز، ن، ل، ن، ان، آ، ب)؛ گسترده: (ق، آ، استوفند)؛ متن = ق، (نیز، پ، و) ۷-ل، راز از: (و؛ همی راز)؛ متن = ا، س، س، آ (نیز، ن،
 ل، ن، ان، آ، ب)؛ همان (ن: جهان) راز او داشت اندر نهان؛ متن = ق، (نیز، ق، آ، ب)؛ بنداری (۱۱۳۷)؛ و تنسب الی ابانة فطله و ظهوره، و
 نظری سره فی تضاعیف الکتمان و ستوره ۹-ل (نیز، ل، ان، آ، ب)؛ بترسد: (ن، و) بترسد (حرف یکم نقطه ندارد)؛ متن = س، س، آ (نیز، ق، آ،
 ب، ب)؛ ق، این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۱۳۸)؛ و لا نجراً علیه إذا عاملنا بالإفضال و الإكرام فان الأسد يفرح من لحمات القمام ۱۰-ل، ق، آ
 دومائش ۱۱-س (نیز، ن، ل، و، ان، آ، ب)؛ گیرد: متن = ل، ق، س، آ (نیز، ق، آ، ب) ۱۲-س، آ، دل ۱۳-ل، ن: شد دائم (وزن درست نیست)؛ ق، آ
 پس از این بیت افزوده است:

میانه گزینی بمانی به جای
 دگر بشری خود به کارش بری
 نباشد جز از نیکیت و همنای (۱۱۱۴ پ)
 به درویشی انجامد این داوری

بنداری (۱۱۳۹)؛ و من نتهاون بأمره، و إن كان كالجبل ثبات رأی و برزانه عقل، عدتهاه خفيف الرأس واهی العقل حليف الخيل ۱۴-ل،
 س، ق، س، آ (نیز، ن، ق، آ، ب، و، ان، آ، ب)؛ جاهست: (در و حرف یکم نقطه ندارد)؛ متن = (پ، ه، س، ق، (نیز، ن، پ، و، ان، آ، ب)؛ زو تاج: (ل،
 زندان؛ ق، آ، زو تاج)؛ متن = ل، س، آ، بنداری (۱۱۴۰)؛ و الملك مصدر كل خير و شر، و متشاكل رفع و خفض، فهو يعطى و يمنح، و
 يحط و يرفع ۱۶-ل، (پ: زیر فرمان) ۱۷-س؛ خرم (پس او نند ندارد)؛ ای این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۱۴۱)؛ و هو فى عناية الله و كنهه، و
 المعامل من يسر زیاده اقباله و شرفه ۱۸-ل، (و، ان، آ، اهرمنست) ۱۹-س، آ (نیز، ن، ق، آ، ب)؛ آنک ازو: (ل، آنکه او، ان، آ، آنکه رو)؛ متن =
 ل، س، ق، (نیز، و) ۲۰-ن، مغز ۲۱-س؛ داد: بنداری (۱۱۴۲)؛ و من لا يكون كذلك فقد ضيق الشيطان عليه المسالك، و سيروده المعاطب
 و المسالك ۲۲-ل؛ فروبست؛ س، آ؛ فروبست؛ متن = س، ق، (نیز، ن، ق، آ، ل، پ، و، ان، آ، ب) ۲۳-ل؛ زبان: متن = ده، دستویس دیگری بنداری
 (۱۱۴۳)؛ فلما سمعوا هذا از دادوا به سرورا ۲۴-ل؛ زان: (ل، آ، از جان)؛ و آن: (ن، ان، آ، گشت آن برنگ)؛ متن = س، ق، آ، س، آ (نیز، ق، آ،
 ل، ن، پ، آ، ب) ۲۵-ل؛ جوع: س، لیان؛ (ق، (نیز، ن، ق، آ، ب، و، ان، آ، ب)؛ زبان و (ل، دهن و)؛ ل، روز و شیشان: (ل، جمله کام و، ان، آ، روز و بان
 (روز زیان)؛ متن = س، آ (نیز، آ، نیز، ه، ل، آ)؛ بنداری (۱۱۴۴)؛ ثم تفرقوا و غاد كل واحد إلى منزله

بیند در کژی و کاستی،
 نباشد سرش تیز و نابردبار^{۱۵}
 نگهبان کدامست بر خویشتن؟
 نرفت از گرمی^{۱۱} و از^{۱۲} نیکخوی^۹،
 چو دید او فزونی پروردگار^{۱۶}
 کدامست نیکوتر^{۱۹} از هر دو سوی^{۱۸}،
 به سالی دو بارش بهار آورد؟
 به بخشش^{۲۲} کند^{۲۵} جانش آراسته،
 ز بخشنده بازارگانی شناس^{۲۹}،
 وزان^{۳۱} نیکوی^{۳۳}ها^{۳۲} گرانمایه بیخست^{۳۳}؟

به داد و ستد در کند^۱ راستی
 ۱۱۷۰ ببخشند گنه، چون شود^۳ کامگار
 برسد^۶ دیگر که از^۷ انجمن
 چنین گفت کبان^۸ کو^۹ پس آرزوی^۹
 دگر کو به^{۱۳} سستی تند^{۱۴} پیش کار^{۱۵}
 دگر گفت کز بخشش^{۱۷} نیکخوی^{۱۸}
 ۱۱۷۵ کجا زو دو گیتیش^{۲۰} بار^{۲۱} آورد
 چنین گفت کانکس^{۲۲} که با خواسته^{۲۳}
 و دگر^{۲۶} بر بستانده^{۲۷} آرد^{۲۸} سپاس
 دگر گفت بر^{۳۰} مرد پیرایه چیست؟

۱- ل. آ. ب. بد (کنند)، ل. آ. ب. کند؛ وی کند؛ س (نیز، ن. ل. آ. ب.) ستم گر کند؛ متن = ل. س (نیز ل. آ. ب. و). ۲- ل. ب. به کژی جز؛
 بنگاری (۱۱۶۹)؛ و بعدل فی الإطعام والأخذ، ولا یكون عنده نقیصة ولا یزیغ ۳- س (نیز، ن. ل. آ. ب.) بود؛ متن = ل. ک. دل. آ. س (نیز
 ل. آ. ب. و). ۴- (ل. ن. ب. نیاید) هس (نیز، ن. ل. آ. ب.) تیز (ل. آ. تیره) با روزگار؛ (نیز یا بردبار - تیز و نابردبار)؛ متن = ل. ه. ه.
 ل. آ. س (نیز ق. آ. ل. آ. ب. و)؛ بنگاری (۱۱۷۰)؛ و یخفو عهد الاقتتار و لا یكون حیدیلها خفیف الرأس ۵- ل. آ. ب. پوشید (د. پیرسید)
 ۶- س. ک. ل. آ. س (نیز، ن. ل. آ. ب.) بیره (ل. زود)؛ متن = ل. ن. آ. این بیت و بیت سپین را ندارد؛ بنگاری (۱۱۷۱)؛ و سألہ آخر و قال: من
 المحافظ علی نفسه؟ ۷- س. ه. (نیز، ن. ل. آ. ب. و). ۸- کز ل. آ. س. از؛ (ق. ل. کانک از)؛ متن = ل. ق. ۹- ک. س (نیز، ن. ل. آ. ب.)
 آرزو نیک خو ۱۰- ه. س. ب. برفت؛ (ل. برفت (حرف نخست نقطه ندارد)) ۱۱- ل. (ل. نکوروی) ۱۲- ل. ز ۱۳- ل. (ل. دگرگون) ۱۴- س. ی
 (نیز، ن. ل. آ. ب.) شوه؛ ل. آ. بشد؛ متن = ل. س (نیز ل. آ. ب. و). ۱۵- س (نیز ل. آ. ب.)؛ پیشکار ۱۶- ک. ب. بر روزگار؛ س. ل. آ. (نیز، ن. ل. آ. ب.)
 ل. آ. ب. ل. آ. ب.؛ از فزونی بد روزگار؛ س (نیز ب.)؛ از فزونی پروردگار؛ متن = ل. ق. آ. این بیت را ندارد؛ بنگاری (۱۱۷۲-۱۱۷۳)؛
 فقال من خالف هوا ولم یصع مناه ۱۷- س. بخشش و ۱۸- ه. ک. س (نیز، ن. ل. آ. ب. و). ۱۹- نیکخو - دو سو - ل. آ. نیکخواه - دوراه؛
 متن = ل. س (نیز، ن. ل. آ. ب.) ۱۹- ل. (ل. نیکی تر)؛ ل. آ. این بیت را ندارد ۲۰- س (نیز، ن. ل. آ. ب. و). گیتی به؛ س. آ. ز گیتیش؛ ل. آ. (نیز ل. آ. ب.)
 روز گیتی به؛ ل. که جان و دلش را به؛ (ق. که جان و دو گیتیش)؛ متن = ک. (نیز ب) ۲۱- ل. آ. (نیز ل. آ. ب.)؛ کار؛ متن = یازده دستویس
 دیگر؛ ه. این بیت را ندارد؛ بنگاری (۱۱۷۴-۱۱۷۵)؛ و سألہ آخر و قال: أي العطاء أحسن؟ ۲۲- ل. (ل. آنکس) ۲۳- ق. س (نیز ل. آ. ب.)
 تاخرات؛ متن = یازده دستویس دیگر ۲۴- ق. ل. آ. س (نیز ل. آ. ب.)؛ ببخشند؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۵- ق. دل او (ل. بنگاری
 (۱۱۷۶))؛ فقال ما کان من غیر سؤال و بلا امتنان ۲۶- ق. (نیز ق. آ.)؛ اگر؛ (ل. دگر) ۲۷- ل. آ. ب. (نیز، ن. ل. آ. ب.)؛ ستاننده؛ (ل. شاینده)؛ متن =
 دوازده دستویس دیگر ۲۸- س. ق. ک. ل. آ. س (نیز، ن. ل. آ. ب.)؛ سازد؛ (ق. آ. ل. آ. ب. و). دارد؛ ب. باشد؛ ل. آ. دارد؛ متن = ل. ۲۹- ق. آ. ببخشند
 به آرزگانی سه پاس (سز بخشنده بازارگانی شناس)؛ بنگاری (۱۱۷۷)؛ و البائل اذا لم یجد لنفسه عن الامتنان راجعا فلا تجعله إلا
 تعجرا ۳۰- ل. کز ۳۱- س. ک. ل. آ. (نیز، ن. ل. آ. ب.)؛ وزین؛ متن = ل. س (نیز آ) ۳۲- ل. آ. (نیز، ن. ل. آ. ب. و). نیکوئیها؛ متن = ل. س.
 س (نیز ب) ۳۳- ل. ن. ل. آ. آ. کجست؛ ه. بیت‌های ۱۱۷۸-۱۱۸۲ را ندارد؛ ق. آ. پس از این بیت افزوده است:

چنین بلد یامخ که دادن نیست
 چو دانا بود بر جهان بر مهست
 پیرسید دیگر که اندر جهان
 چه بهتر همی ز آشکار و نهان

بنگاری (۱۱۷۸)؛ و قال له آخر: کیف السبل الی تحصیل الفکر الجمیل؟

کجا نیکوی با سزاوار کرد،
 به پالیز^۲ هرگز نگرده یزند^۱
 نبوید، نروید گل از خار^۷ خشک!
 به بار آید و رای ناید^۹ به بر^{۱۰}
 نباشد خردمند بی دود^{۱۳} و رنج،
 وز^{۱۴} آغاز فرجام نیک آوریم^{۱۵}
 جهان^{۱۸} راهمه^{۱۹} چون تن خویش خواه،
 تن دوست^{۲۲} و دشمن در آن برهنند^{۲۳}
 چه گویی کزین دو کدامت پیش؟
 جز اندیشه چیزی نه اندر خورد!
 چو خواهی که رنجی به بار آیدت!
 اگر بر نکوهیده باید^{۲۸} گریست
 فزون^{۳۰} دارد اومید^{۳۱} و هم بیم^{۳۲} و پاک!

چنین داد پاسخ که بخشنده مرد
 ۱۱۸۰ ببالد^۱ به کردار سرو بلند
 وگره ناشزا را بسای^۶ به مشک
 سخن پرسی از گنگ، گر مرد^۸ کر^۸
 یکی^{۱۱} گفت کاندز^{۱۲} سرای سنج
 چه سازیم تا نام نیک آوریم؟
 ۱۱۸۵ بدو گفت: شو^{۱۶} دور باش^{۱۷} از گناه
 هر آن^{۲۰} چیز کانت نیاید^{۲۱} پستد
 دگر گفت: کوشش از^{۲۲} اندیشه^{۲۵} پیش؟
 چنین گفت پاسخ که اندر خورد
 به کوشش خرد خود^{۲۶} به کار آیدت
 ۱۱۹۰ سزای ستایش دگر گفت کیست^{۲۷}؟
 چنین گفت کان^{۲۹} کو به یزدان پاک

۱-ل (نیز فی ۲): نیکوئی (ق: آ: بنگری (م: نیکوی)) با سزاوار کرده: س، گ (نیز فی، ل، ل، و، ل، ن، آ، ب): که از نیکوئی با (ل: نیک باشد) سزاوار (و: ب: ناسزاوار) کرده: ل (آ: نیز)، گند نیک (آ: تنگ (و)) یا ناسزاوار مرده: س، ۲: گند نیکوئی با سزاوار مرده: متن = (ب: نیز: حل، ق، ۲)
 ۲- (و: نیاید) (ل: ۳: ل: باش (م: بایشش): متن = ۳: س، ۴: س، آ (نیز فی، ل، و، ل، ن، آ، ب): بلند: ل، ز: چو بالید هرگز نباشد نژاده: س: هر مند و بخشنده و ارجمند: متن = ۴: ک (نیز فی، ل، و، ل، ن، آ، ب): آ: اگر: متن = ل، ع: س: بسایده: (ل، ل، و، ل، ن، آ، ب): نشانده: ب: نباشد: متن = ل، ک، ل، آ (نیز فی، ل، و، ل، ن، آ، ب): جز از خاک (ل: خار): ل، آ، س، آ (نیز ل، آ، و): او و مشک جز خاک (س، آ: بر خار: ل، آ: چون خار): (و: به مشک از بر خاک: ق: نروید نبوید گل از خار): متن = ل، ک، ب: این بیت و بیت سیمین را ندارد: ۸: ک: یا مرد کرد: (ل، ب: و: از (ل: حازر) مرد کرد: ل: از مرد پیر: ق: کار نامرد کرد (و)): س، آ: پیر سبیش از کند و ز مرد دگر: متن = ل
 ۹: ک: به راز اندر آیی نیاید: س، ۴: که بر وی نیاید پرسش: (ل، و، ل، ب: به داد اندر آیی نیاید (ب: بیاید): ق، آ: چه گویند که دانش نیاید: متن = ل
 ۱۰: (ل: بی: نیز) (سزاوارند ندارد): س، ق، ل، آ، ب، و، ل، ن، آ، ب: این بیت را ندارند: ۱۱: ل، آ، س، آ (نیز ل، آ، ب، و، ل): دگر: متن = ل، ق، ک (نیز ل، ق، ل، و، ل، ن، آ، ب): ۱۲: (ق: آ: اندر) ۱۳: (ل: خرد مندی و درد): ق: خردمند نبود: این درد: متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۴: ل (نیز فی، آ): بر: ق: ز: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۵: (ق: و: فرجام او بنگریم) ۱۶: ک (نیز فی، ل، ن، آ، و، ل، ر: ۱۷: س، آ: شو: (و: کرد) ۱۸: ل، ل (نیز ل، آ، ک: کسان: ۱۹: (ق: آ: هیمی) ۲۰: ک: همان: (و: بیدان) ۲۱: س، ک (نیز فی، ل، و، ل، ن، آ، ب): نباشد: متن = ده دستنویس دیگر ۲۲: ک (نیز ل، ب): خویش: متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۳: ل، آ (نیز ل، ل، و، ل، ن، آ، ب): بدو: (و: در مینده: ق، آ: نیز ل، ن، و، ق، ل، ن، آ): بدان در مینده: (نیز ل، ب): بدان در مینده: متن = ل، ۲۴: ل، س، ک، س، آ (نیز ل، ق، ل، و، ل، ن، آ، ب): اندازده: متن = تصحیح قیاسی است (ع: ۱۱۸۸: ب) ۲۵: ل، س، آ (نیز ل، و، ل، ن، آ، ب): این بیت را ندارند ۲۶: ل، ج: چو از تو: ک (نیز ل، ب): ز: خوشی: س (نیز ل، ن، آ، ب): ز: کوشش بخوبی: متن = (ق: آ: ک، ل، این بیت را ندارند: بدفای (۱۱۷۹-۱۱۸۹): فقط: تباعد عن الذنوب، و أحب للفرک ما نتجه لنفسک ۲۷: ل (آ: نیز) چیست ۲۸: (و: نکوهنده: آ: نکوهید): بدفای (۱۱۹۰): و سألته آخر و قال: من الذي يستحق الفناء؟ ۲۹: س (نیز ل، ک: کین: ل، آ، س، آ (نیز ل، آ، ب): این متن = ل، ک: که از نیکوئی با (ل: نیکوئی) (ج: کین) ۳۰: ل، س، ل، ن، آ، ب: (نیز ل، ن، آ، ب): امید: متن = ک، ۳۲: س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، ن، آ، ب): ترس: (آ: حطم: ترس): متن = ل

چنان بگسلد دل چن^۲ از باد بیدا
 کزو تیره^۷ کرده دل پارسی^۶؟
 خردمند گوید که آهو^۹ چهار:
 و دیگر که^{۱۱} دارد دل از^{۱۲} بخش تنگ،
 به بکو نهد روز تنگ و نبره،
 نجوید^{۱۶} به کاراندر آرام و خواب!
 نکوهیدن^{۱۸} آزادگان را به^{۱۹} چیست؟
 که جان و^{۲۲} خرد بر سخن برگواست^{۲۳}؛
 به کژی و^{۲۶} بیداد چستن^{۲۷} فروغ،
 نکوهشگر و سر^{۲۹} بر از داوری؛
 به بیهوده خستن^{۳۳} دلی^{۳۳} پارسا،

دگر گوا^۲ ز^۲ نابودنیها^۳ امید
 دگر گفت: بد چیست بر^۶ پادشای^۶
 ۱۲۰۵ چنین داد پاسخ که بر^۸ شهریار
 یکی آنک^{۱۱} ترسد ز دشمن به جنگ
 سدیگر که^{۱۳} رای^{۱۳} خردمند مرد
 چهارم که باشد سرش^{۱۵} پرشتاب
 پیرسید دیگر که بی عیب^{۱۷} کیست
 ۱۲۱۰ چنین گفت کین را^{۲۱} بیخشم^{۲۱} راست
 گرانمایگان را^{۲۲} فسون و^{۲۵} دروغ
 میانه بود مرد^{۲۸} گندآوری
 منش پستی^{۳۰} و^{۳۱} کام بر پادشا

۱-ل (نیز): آنک؛ س: آنک؛ ل (آن): س: ی (نیز: ل: ی: و: ی: آن: ب): هر آنکو؛ متن: د (نیز: ب): ۲- (آ: ح: ج): ل: نادیدنیها
 ۳- س: ی (نیز: ل: ی: ب): چو (آ: ب: ک): ل: آ: س: آ (نیز: ل: و: آ): چو: دل: (ب: همچو: ل: آ: بگسلاند که): متن تصحیح قیاسی است؛
 ک: پس از این بیت افزوده است:

همیشه بود شاد و خرم روان
 بی اندوه باشد ز گشت زمان

بنداری (۱۲۰۳-۱۲۱۰): ألا یخون الرجل علی ما یفرته، و یقطع الرجاء عما یبعد تکوینه ۵- (ل: آ: ج: از) عس: س: آ (نیز: ل: ب):
 پادشا: پارسا: متن: د: ل: ۷- (نیز: ل: ی): خیره: بنداری (۱۲۰۴): و سألہ آخر عن عیوب الملوک ۸- (ل: آ: ب: ک): ل: ۲: پاسخ آورده
 کز ۹- (ل: آ: باشد که گوید): بنداری (۱۲۰۵): فقال: هی لویعة ۱۰- (ل: آ: ب: ی: آن: آنکه) ۱۱- (ل: آ: ب: آنکه): دگر آنک؛ (ل: آ: دگر آنکه):
 متن: د: یازده دستنویس دیگر ۱۲- (نیز: ب): جاز: س: ل: ی: ل: ی: ل: ی: آ: ب: دلش: متن: د: س: ق: س: آ (نیز: ل: آ: ب: ل: و: آ: ب): بنداری (۱۲۰۶):
 أهدھا أن یرغب عن عدوّه فی مقام القتال، و الثانی أن یضیق صدره من یدل النوال ۱۳- (ل: دگر آنک؛ (ق: آ: و: دیگر که): متن: د: یازده
 دستنویس دیگر ۱۴- (ل: ی: دارد): ک: این بیت را ندارد: بنداری (۱۲۰۷): و الثالث ألا یقبل کلام الناصح الصادق المقال ۱۵- (ل: آ: دلش)
 ۱۶- (ل: بجوید): بنداری (۱۲۰۸): و الرابع أن یكون طیاشا عدیم السکون فی أكثر الأحوال ۱۷- (ق: بر عیب ۱۸- (ل: نکوهیده) ۱۹- (ق: ز:
 بنداری (۱۲۰۹): و سألہ آخر عما یدیم به الأکابر ۲۰- (ل: آ: ج: ب: ی: آن: آنکه): بنداری (۱۲۰۹): ج: جو: متن: د: ۲۳- (ل: نیز: ل: آ: ب: ی: ل: در:
 سخن پادشاست: س: ی (نیز: ل: ی: ب: ی: آن: آنکه): کجا رو سخن بر خرد: برگواست: متن: د: س: آ (نیز: ب: ی: آن: آنکه): ج: جو: متن: د: ۲۴- (ل: ج: جو: متن: د: ۲۵- (ل: نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه):
 و (ل: آ: ب: آنکه): آزادگان خرد: متن: د: د: دستنویس دیگر ۲۵- (ق: بکوی: س: آ (نیز: ل: آ: ب: ی: آن: آنکه): ق: س: و: متن: د: س: ی (نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه):
 ل: آ: ب: ۲۶- (ل: آ: ز): س: ی (نیز: ل: ی: ب: ی: آن: آنکه): به کین و به: ق: ی: به: فسوس و: متن: د: س: آ (نیز: ل: آ: ب: ی: آنکه): ج: جوید: بنداری
 (۱۲۱۰-۱۲۱۱): فقال ینهم یدلمون بالطنز و الکذب و التلیل الی الظلم و الزیغ ۲۸- (ل: ب: مرد و) ۲۹- (ل: او سر: همه: س: آ (نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه):
 ل: آ: ب: نکوهش کزو سر: (ق: نکوهش که بزرگست): متن: د: ل: (نیز: و: آ: ب: ی: آنکه): بیت‌های ۱۴۱۲-۱۴۱۴ را ندارد: س: ل: ی: ب: ی: آنکه): پس از این بیت
 نخست بیت ۱۱۹۸ را آورده و پس از آن بیت ۱۱۹۷ را از نو نوشته‌اند: س: آ: پس از بیت ۱۲۱۲ بیت ۱۱۹۷ را از نو نوشته‌اند ۳۰- (ل: آ: ب: ی: آنکه):
 یعنی ال: آ: ب: آ: ب: س: آ: بخش بستن: متن: د: س: ل: ی: ب: ی: آنکه): ۳۱- (ل: آ: ج: ب: ی: آنکه): ۳۲- (ل: نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه): ج: جو: متن: د: س: ل: ی: ب: ی: آنکه):
 (حرف یکم قطعه ندارد): متن: د: ل: آ: (نیز: ل: آ: ب: ی: آنکه): ۳۳- (ل: نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه): متن: د: س: ل: ی: ب: ی: آنکه): ۳۴- (ل: نیز: ل: ی: ب: ی: آنکه):
 بیت‌های ۱۲۱۵-۱۲۱۳ را ندارد

از او^۱ نامداران^۲ فروماندند^۳ همه هم‌زبان^۴ آفرین خواندند^۵

مجلس سیوم^۵

چو یک هفته بگذشت^۶، هشتم پناه
 بخواند آن کسی را^۷ که دانا بدند
 ۱۲۳۰ بگفتند هرگونه‌یی^۸ هر کسی
 چنین^۹ گفت کسری^{۱۰} به یوزرجمهر^{۱۱}
 سخن‌گوی^{۱۲} دانا زبان^{۱۳} برگشاد
 نخست آفرین کرد بر شهریار
 دگر گفت مردم نگرود^{۱۴} بلند
 ۱۲۳۵ چو باید^{۱۵} که دانش بیفزایدت
 در^{۱۶} نام جستن دلیری بود
 وگر تخت^{۱۷} جویی، هنر بایدت
 نشست از^{۱۸} بر تخت پیروزشاه^{۱۹}
 به گفتار و^{۲۰} دانش توانا بدند
 همانا پسندش^{۲۱} نیامد بسی
 که از چادر شرم بگشای چهره!
 ز هرگونه دانش همی‌کرد یاد^{۲۲}
 که پیروز پادا^{۲۳} سر تاجدار^{۲۴}
 مگر سر بیچند^{۲۵} ز راه گزند^{۲۶}
 سخن یافتن را^{۲۷} خرد بایدت!
 زمانه ز بددل به سیری بود!
 چو سبزی^{۲۸} بود، شاخ و^{۲۹} بر بایدت!

دانش: از آن^۱؛ دل: عجب ماند ازین^۲؛ (عجب ماندند)^۳؛ دل^۴ (نیز ل^۴)؛ سراسر برو^۵؛ دل^۶؛ خواندند آفرین؛ س پس از این بیت افزوده است:

از آن خوب‌گفتار و آن بدناما شد آن موبدان رابه دل بدناما

بنده: (۱۲۳۷): قال: فتعجب علماء الحضرة من كلامه وحسن بيانه، وقرظوه واثرا عليه. وقاموا وانفض المجلس. هل: سؤال کردن کسری از یوزرجمهر؛ س: گفتار اندر مجلس سئوم (سوم)؛ ق: حکمت گفتن یوزرجمهر در مجلس سئوم؛ س: مجلس سیوم نوشیروان یا یوزرجمهر؛ متن: س^۳ ع: من بگنیش یک هفته ۷-ق: او ۸-س: بی^۴ (نیز ل: ق^۴، پ: و: ب)؛ پیروزه شاه (ل: پیروزه شاه)؛ متن: دل، ق: ک^۲ (نیز ل^۲، ل^۲، ق^۲)؛ بنده: (۱۲۳۸): ثم جلس الملك بعد أسبوع آخر في إيوانه ۹-س: کیسانی؛ ل^۲ (نیز و: ل)؛ گلستان را متن: ده مستنزیس دیگر ۱۰-س: بی^۴ (نیز ل: ق^۴، ل: ل^۴)؛ ح: متن: دل، ق: ک^۲ (نیز پ: و: آ: ب)؛ ل^۲ این بیت و بیت سپین را ندارد (ل: هرگونه یا ۱۳-س: بنده ۱۳-ق: سخن) ۱۴-ل: هرکس (۱۵-ل: یوزرجمهر؛ پ: یوزرجمهر)؛ بنده: (۱۲۳۹-۱۲۴۱): وأذن للعلماء المرتين على يابه فحضروا بين يديه فتكلم كل واحد منهم بكلمة فاستقل كلمات الجميع فأقبل من بينهم هبلى يوزرجمهر وسأله أن يتكلم ۱۶-س: سخن گفت ۱۷-ل: سخن ۱۸-ل: زبان برگشاد (پس‌اوند ندارد)؛ در ل^۲ کلمات این بیت پس و پیش شده است ۱۹-س: (نیز پ: یاد آن ۲۰-ق: نه نامدار)؛ ق: پس از این بیت افزوده است:

جهانگیر و شیراز و نامدار توانا و دانا و پرهیزکار

بنده: (۱۲۴۲-۱۲۴۳): فتصدى وافتتح كلامه بالثناء على الملك والدعاء له ۲۱-س: ل^۲ (نیز و: نگرود حرف یکم نقطه ندارد) ۲۲-س: ل^۲ (نیز و: بیچند حرف نخست نقطه ندارد)؛ ل^۲ (نیز ل^۲)؛ بنده: متن: دل، ق: ک^۲ (نیز ل: ق^۲، ل: ل^۲، پ: ل^۲، آ: ب)؛ ۲۳-ل: (ل: بلند نیابند ندارد)؛ ۲۴-ل: خواهی؛ ۲۵-ل: (پ: با)؛ ۲۶-ل: دگر؛ س: پس از این بیت افزوده است:

چو بددل بود مرد بی‌کام ماند چو بددل نشد در جهان کام راند

۲۷-س: (نیز و: بخت حرف نخست نقطه ندارد)؛ س: (نیز ل^۲، ل^۲)؛ بخت: متن: دل، ق: ک^۲ (نیز ل: پ: ل^۲، آ: ب)؛ ۲۸-ل: (نیز و: سوره: ج)؛ ۲۹-س: (نیز ل: ل: سب: دهد شاخ متن: دل (نیز ق^۲))

چو پرسند^۱ پرسندگان^۲ از هنر
 گهر بی هنر ناپسندست^۵ و^۶ خوار
 ۱۲۵۰ که گر گل نبوید، به رنگش^۹ مجوی^{۱۰}
 توانگر^{۱۲} به بخشش بود شهریار
 به گفتار خوب از^{۱۷} هنر خواستی
 فروتر^{۲۰} بود هرک^{۲۱} دارد خرد
 چنین هم بود مردم ساده دل^{۲۳}
 ۱۲۵۵ خرد در جهان چون درخت و فاست
 چو خرمند^{۲۹} باشی، تن آسان شوی^{۳۰}
 مکن نیک مردی به روی^{۳۲} کسی
 گشاده دلان^{۳۴} را بود^{۳۵} بخت یار
 هر آنکس که جوید همی برتری
 ۱۲۶۰ یکی رای و^{۳۹} فرهنگ باید نخست^{۴۰}

نشاید^۳ که پاسخ دهیم از گهر^۴
 برین^۷ داستان زد یکی هوشیار^۸
 کرانپس نجوی^{۱۱} مگر^{۱۲} آب جوی^{۱۳}
 به گنج زهفته نی^{۱۵} پایدار^{۱۶}
 به کردار^{۱۸} پیدا کند^{۱۹} راستی
 سپهرش همی در^{۲۲} خرد پروردا
 ز کژیش خون گردد^{۲۲} آزاده دل^{۲۵}
 و زو^{۲۶} بر نخستین^{۲۷} دل^{۲۸} پادشاست
 چو از آوری، زو^{۳۱} هراسان شوی^{۳۰}
 که بادایش نیکی^{۳۳} نیایی بسی
 اتوشه کسی کو بود برده بار^{۳۶}
 هنرها ببايد^{۳۷} بدین داوری^{۳۸}
 دوم آزمایش ببايد درست،

۱) پرسید ۲) پرسندگان ۳) ق: نیاید؛ و: بشاید ۴) ل: پدرو) هس (نیز ل، ن، ل، ن، آ، ب)؛ زار و سست؛ متن: ده دستنویس دیگر (ع، ح، ج) ۵) ص: ه، ق، (نیز ل، ن، ل، ن، آ، ب)؛ بدین؛ (ا: بر آن)؛ متن: ل، ل، آ، س، آ (نیز ق، ل، ن، آ، ب، و) ۸) ک، ا، ل، آ، س، ۲ (نیز ب، و، ل، ن، آ، ب)؛ شهریار؛ متن: ل، س، ق، (نیز ل، ل، آ، ب) ۹) ق: تو رنگش؛ ل: چه به رنگش؛ ه: (نیز ل، ن، آ، ب)؛ بیوی ز رنگش (حرف یکم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ل: آبروید برنگین؛ و: بیوید ز رنگش؛ ن: (نیز ه)؛ که گل گز بیویی به (ب)؛ ز: رنگش؛ ق: اگر گل نبوید به رنگش؛ ب: که گل را بجویی ز رنگش؛ آ: که گل حکره سبید (حرف یکم نقطه ندارد) برنگین؛ ا: متن: ل، س، آ (نیز ح، ق، و) ۱۰) ا، ق: مجو؛ ل: بجوی؛ و: مگوی؛ متن: ده دستنویس دیگر ۱۱) ق، ل، آ (نیز ل، ن، آ، ب)؛ که آتش بجوید (در ل) حرف یکم واژه پسین بی نقطه؛ ل: کز آتش میبود (حرف یکم و چهارم واژه پسین نقطه ندارد)؛ ک، م، آ (نیز ق، آ، ب، و)؛ کز آتش نجوید (که نیایی؛ ب: بجویی)؛ ا: متن: س (نیز ل، ن، ب) ۱۲) ق: کسی ۱۳) ق: جو؛ آ، ب، و؛ ا: روی؛ ا: متن: ل، س، ه، ل، آ، س، آ (نیز ل، ل، آ، ب، ل، ن، آ، ب، ل، ن، آ، ب، و)؛ آیین بیت و بیت سپسین را ندارند ۱۴) س (نیز ل، ن، آ، ب)؛ تونگر ۱۵) س (نیز ل، ن، ب)؛ تن؛ که بند؛ متن: ل، ق، ل، آ، س، آ (نیز ق، ل، آ، ب، و، آ) ۱۶) س، ل، آ، ب، و؛ نامدار؛ متن: ل (نیز ل، ن، آ، ب) ۱۷) (ا: ا: ز) ۱۸) ا: (ب: بگردن او) (ا) ۱۹) ق (نیز ل، ن، آ، ب)؛ ک: زن از؛ ل، آ، س، آ (نیز و، آ)؛ ک: زن آن؛ (ل: کنی)؛ متن: ل، س، ه، ق، (نیز ل، ن، آ، ب) ۲۰) س، آ، ب، و؛ آ: فروتن؛ و: آ: فروتن؛ ق، ل: فروتر؛ ه: (نیز ل، ن، ل، ن، آ، ب)؛ برقتن؛ ق: (فروتن)؛ ا: متن: ل، آ، ب، و؛ س، آ (نیز ل، ن، ب)؛ هرکه؛ متن: ل، ق، ل، ن، آ، ب، و؛ آ: فروتن؛ ق، ل: آ: ز) ۲۱) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۲۲) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۲۳) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۲۴) س (نیز ل، ن، ب، ل، ن، آ، ب)؛ برگردد؛ (ل: برگردد)؛ چون گردد؛ ک: ز کژی خود کرده؛ ق، ل: ز بیسی جو او کرده؛ متن: ل، ل، آ، س، آ (نیز ل، ن، آ، ب، و) ۲۵) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۲۶) ق (نیز ل، ن، آ، ب)؛ برگردد؛ (ل: برگردد)؛ متن: و: واژه دستنویس دیگر؛ ق: این بیت را ندارد ۲۷) ق (نیز ل، ن، آ، ب)؛ یاز جشن آق؛ بر بچستن؛ ل: (نیز ل، ن، آ، ب)؛ برگردد؛ متن: س، م، آ (نیز ل، ن، آ، ب، و، ل، ن، آ، ب) ۲۸) ق: دلت؛ ه: این بیت را ندارد ۲۹) ل، س، آ (نیز ل، ن، آ، ب)؛ خورسند؛ متن: ده یازده دستنویس دیگر ۳۰) ق: آسان شوی ۳۱) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۲) ق (نیز ق، ل، ن، آ، ب)؛ که ساهه دلان؛ (ا: که ساهه دلان)؛ متن: س، ه، ق، (نیز ل، ن، آ، ب، و، ل، ن، آ، ب) ۳۳) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۴) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۵) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۶) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۷) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۸) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۳۹) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز) ۴۰) ل، ن، آ، ب، و؛ آ: ز)

سبک ناید^۱ انقدر دل انجمن!
 کهان^۲ را به که دارد و مه^۳ به مه^۴
 نباید که یابد ز جایی شکست^۵
 که دانا بود نزد او ارجمند^۶
 به زهر آزدن^۷ کام بدخواه را
 بماند^۸ جهاندار با فزهی^۹
 که آید مگر شاه را زان^{۱۰} گزند
 کجا بدتر از است و بدگورست^{۱۱}
 بی آزار تا زو نگرده^{۱۲} سوه
 گنهگار گر^{۱۳} مردم بی گناه
 به زند و به آست^{۱۴} آنج کردست^{۱۵} یاد
 بر آساید از درد فریادخواه
 بداندیش را^{۱۶} دل بر آید ز جای!

هر آنکس که باشد ورا رای زن
 سخن گوی^۱ روشن دل و^۲ داده
 ۱۳۴۵ کسی کو بود شاه را زیر دست
 بدانگه شود تاج خسرو بلند
 نگه داشتن کار درگاه را
 چو دارد^۳ ز هر دانشی آگهی
 نباید که خمید کسی دردمند
 ۱۳۵۰ کسی کو به پادافره اندرخورست^۴
 کند شاه دور از^۵ میان گروه
 هر آنکس که باشد به زندان شاه
 به فرمان یزدان بیاید گشاد
 سپهبد به فرهنگ دارد سپاه
 ۱۳۵۵ چو آزیر^۶ باشی ز دشمن به رای

۱. دل بد باشد؛ (ق: مانند؛ ل: باید)؛ متن: دل، آ، س، آ (نیز، ل، و، آ)؛ که این بیت را پس از بیت ۱۳۶۸ آورده است؛ س، ل، ن، آ، ب این بیت را ندارند؛ به به جای این بیت آورده است؛

به از راستی در جهان کار نیست ازین به گهر یا جهاندار نیست

بنامی (۱۳۴۳)؛ ثم انه یجب ان یكون صاحب رأیه ألعیا نایب الزناد ۲. ل (نیز، ل، ن، آ)؛ چو؛ که: سخن روان و؛ (ق: سخن گویی و) متن ده دستنویس دیگر ۳. س (نیز ل، آ، ب)؛ چو؛ که: متن = دوازده دستنویس دیگر ۴. (ق: که که) ۵. هـ (ل: دارد مه و او وزن درست نیست)؛ در ولت های این بیت پس و پیش شده است ۶. س (نیز، ل، ب)؛ ز جای نشست؛ (ق: به جایی شکست؛ ب به جایی نشست)؛ ل: باشد به جای شکست؛ که (نیز، ل، ن، آ)؛ تا بد (ن: مانند)؛ ز جای نشست؛ متن: دل، آ، س، آ (نیز، ل، آ)؛ در س این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است؛ بنامی (۱۳۴۴-۱۳۴۵)؛ ذکیا غیر مشلوح الفؤاد، فصیح اللهجة موصوفاً بالانصاف، ممکتا هند الملک غیر منحول ولا منکسر ۷. بنامی (۱۳۴۶)؛ فان رفعة تیجان الملوک مقرونة باحترام العلماء الثاقب المقول والآراء ۸. ل (نیز ب)؛ آزدن ۹. س؛ آرد ۱۰. ا-۱۱. ل؛ زو؛ متن: س، س، آ (نیز، ل، ب) ۱۱. ل-۱۲. ل (نیز ل، آ)؛ درخورست؛ س (نیز، ل، ن، ل، آ، ب)؛ ایزدهست؛ ق (نیز و)؛ پادافرهی درخورست؛ س؛ پادافرهش درخورست؛ متن: که (نیز ق، آ، ب) ۱۲. ل؛ هم از بدست؛ ل؛ ۱۳. ل؛ نه فرمان یزدان (ل) ۱۴. س (نیز، ل، ن، آ، ب)؛ او نگرده؛ (ل: یازد (منا زو) نگرده)؛ ق: مرو را به بند کرده باشد؛ متن: دل، آ، س، آ (نیز، ل، ن، آ، ب، و) ۱۵. ل؛ و گر (ق: ب، ب)؛ اگر (ل: ز)؛ متن: س، ق، که؛ س (نیز، ل، ن، آ، ب، و) ۱۶. ق؛ راست و به زند؛ که: است و زند؛ متن: هـ ۱۷. ل؛ آنچه کرده است)؛ ل (نیز ل، آ)؛ ز بدکردنش ایچ نارید؛ متن: دل، س، س، آ (نیز، ل، ن، آ، ب، و)؛ س پس از این بیت افزوده اند؛

اگر پیش از بند یا تن ز جان (ق: باید بجان (و))

به تیغ از بد (ل: چو)؛ بهو شستی (ق: جستی)؛ ز جستن جهان

۱۸. س (نیز، ل، ن، و، ب)؛ از دور؛ س (نیز، آ)؛ از ترس؛ (ن: از زور)؛ متن: دل، ک (نیز ق، آ، ب) ۱۹. هـ؛ بداندیش؛ ل؛ این بیت و این بیت و بیت سببین را ندارند

چو بد گوید، از داد^۳ فرمان مکن!
 ز کژی دل خویش بیراستن^۴
 نزیید، که^۵ دیو آورد^۸ کاستی!
 خرد را کند بر دلش^{۱۱} پادشا!
 شود^{۱۲} تخت شاهی برو^{۱۳} پایدا
 بداندیش نوید گردد ز بخت!
 ازو^{۱۷} نام نیکو^{۱۸} بود یادگار^{۱۹}
 هنر یافته جان^{۲۱} نوشین روان^{۲۲}!

نباید^۱ شنیدن ز نادان^۲ سخن
 همه^۴ راستی باید آراستن
 ۱۳۷۰ ز شاو جهاندار جز^۶ راستی
 چن این^۹ گفته‌ها بشنود پارسا!^{۱۰}
 کند آفرین تاج بر شهریار
 بنازد^{۱۴} بدو^{۱۵} تاج شاهی و تخت
 چو برگردد این چرخ ناپایدار^{۱۶}
 ۱۳۷۵ بماناد تا روز ماند^{۲۰} جوان

همه رای^{۲۴} داندگان تیره گشت^{۳۳}
 به روزیش^{۳۷} چندانک^{۳۸} بد، یرفزود^{۳۹}
 دهانش پر از در^{۴۰} خوشاب کردا
 برفتد از^{۴۱} ایوان شاه زمین

ز گفتار^{۳۳} او انجمن خیره گشت
 چو نوشین روان^{۳۵} آن^{۳۶} سخن‌ها شنود
 و^{۳۷} زان^{۳۸} پندها دیده پرآب کرد
 یکی انجمن لب پر از آفرین

مجلس پنجم^{۳۱}

به هشتم چو بفروخت گیتی فروز،
 بیاراست گیتی به دیبای زرد،
 جهان‌دیده و کارکرده^{۳۵} ردان،

۱۳۸۰ برین^{۳۳} نیز بگذشت یک هفته روز
 بیندخت آن چادر^{۳۴} لاژورد^{۳۴}
 شهشاه بنشست با موبدان

۱-لی: بیاید)) ۲-که: زنان را (جز نادان) ۳-ل: (نیز ل: ۲، ۱): او را تو؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۴-ق: ۲، همی) هلا: آراستن (بماند ندارد))؛ ل: نباید که دیو آورد کاستن (ه: ۱۳۷۰ب)، ل: (نیز ل: ۲، ۱): بکژی دل خویش به بیراستن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۵-پ: چون) ۶-پ: (نیايد چو) ۷-۸-س: آردش؛ در س: این بیت پس از بیت سپین آمده است؛ ق: این بیت را ندارند ۹-ل: (نیز ل: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱

چنین گفت موبد به بوزرجمهر
 چه^۱ دانی که پیشش^۱ بگوایدت
 چنین داد پاسخ که کمتر خوری
 ۱۴۴۰ ز کردار نیکی^۲ چو پیشی کنی
 چنین گفت پس بزدگرد دبیر
 ده^۳ آمو کدامت^۱ با دل^{۱۱} به راز
 چنین داد پاسخ که باری نخست
 بی آمو کسی نیست اندر جهان
 ۱۴۴۵ چو مهتر بود^{۱۷} بر تو، رشک آوری^{۱۸}
 سدبگر^{۲۲} سَخُن چین و^{۲۳} دوروی^{۲۴} مرد
 چو گوینده می کو^{۲۷} نه بر جایگاه
 همان کو^{۳۰} سَخُن سر به سر بشنود^{۳۱}
 به چیزی ندارد خردمند چشم

که ای نامورتر ز گردان سپهر،
 چو کَمی بود روز^۴ بفرایدت؟
 تن آسان شوی، هم روان پروری،
 همی^۵ بر^۶ هم آورد پیشی کنی!
 که ای مرد^۷ گوینده و^۸ یادگیر،
 که دارند و^{۱۲} هشتاد^{۱۳} از آن^{۱۴} بی نیاز؟
 دل از عیب جستن بیابندت شست^{۱۵}
 تن و جان چو بپسود^{۱۶} اندر نهران
 چو کهتر^{۱۹} بود^{۲۰}، زو سرشک^{۲۱} آوری^{۲۸}
 بدان^{۲۵} تا برانگیزد از آب^{۲۶} گردا
 سَخُن گفت، از و^{۲۸} دور شد فر و جا^{۲۹} آ
 بداند^{۳۲} به گفتار و هم^{۳۳} نگرود^{۳۳}
 کزو بازماند، بیچند ز^{۳۵} خشم

- (۱- و) (ن: آ: چو): ۲-س (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): بیشت: (ق: آ: پس نشد: ل: آ: هشتیش): متن: دل، ق: ک: (نیز: ب): ۳- (ن: ی: زور: ب: زود)
 ۴- (نیز: ن: ق: آ: ی، و: ن: آ: ب): نیکو: متن: دل، س: ک: (نیز: ل: ق) هس (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): همان: (ل: آ: همه): متن: دل، ق: ک: (نیز: آ: ب):
 ۵- (آ: ب): ۶- بیا: (ب: در): در و این بیت پس از بیت ۱۴۳۷ آمده است ۷- س: (حرف یکم نقطه ندارد): (نیز: ن: ی: ن: آ: ب):
 کدامت: متن: دل ۸- (ق: آ: ل: آ: و: ن: آ: ب): گویند: (ل: ۹- دو: ۱۰- س: ق: ک: (نیز: ن: ی: ن: آ: ب): کدامت: متن: دل ۱۱- (ن: ی: باده: ل: آ: بر: دل):
 ۱۲- س (نیز: ن: ی، ل: آ: و: ن: آ: ب): دارند: متن: دل، ق: ک: (نیز: ق: آ: ب): ۱۳- ک: هشتاد (ق: ۱۴- ل: زان: ق: (نیز: و: ب): از او: متن: س: ک: (نیز: ن: ی: ب: ن: آ: ب):
 ۱۵- (ل: آ: ب): جت: متن: س: ق: ک: (نیز: ن: ی: ل: آ: و: ن: آ: ب): ق: آ: پس از این بیت افزوده است:
 چو دانی که اندر نت خون روان
 پراکنده گشت و خورد خون روان (۱)
 ۱۶- (ن: ی: بیاود: ق: بیاوی (حرف یکم نقطه ندارد): ک: (نیز: ن: ی: بیاود: ق: آ: بیاود: ل: ی: بیاود: و: ن: آ: بیاود (حرف یکم نقطه ندارد): ل: ک: بیاود): ل: چه در آشکار و چه: متن: (ب: ب): ۱۷- س: ک: (نیز: ن: ی، ل: آ: و: ب): اگر مهتری: (ن: آ: اگر بهتری): متن: س:
 ۱۸- س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): آورده: (ل: آورند): متن: دل، ق: (نیز: ق: آ: ب): ۱۹- س (نیز: ن: ی، ق: آ: ب): و: ن: آ: ب): بهتر: (ن: مهتر: ل: که بهتر: متن: س: ک: (نیز: ل: ق: آ: ب):
 ۲۰- س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): شود: ۲۱- در ل: این واژه پاک شده است ۲۲- ل: (نیز: ن: ی، ن: آ: ب): سه دیگر: س: (نیز: و: و: دیگر: متن: س: ک: (نیز: ن: ی، ق: آ: ب):
 ۲۳- س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): جود: متن: دل، ق: (نیز: ق: آ: ل: آ: ب): ۲۴- ق: ک: (نیز: ق: آ: ل: آ: ب): دوروی: متن: دل، س: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب):
 ۲۵- ل: ۲۵- ل: بر آن ۲۶- (ق: آ: بیاود): ۲۷- س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): گویند: سر: متن: دل، ق: (نیز: ق: آ: ل: آ: ب): و: ن: آ: ب):
 ۲۹- س: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب): هور و ملاء: (ق: آ: ل: آ: گویند و زای دارد تبا: ق: آ: نگاه): متن: س: ک: (نیز: ب): ۳۰- (ق: آ: ک: س: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب):
 هر آن کوه: متن: دل، ک: (نیز: ل: ق: آ: ب): ۳۱- ل: س (نیز: و: ب): بشنود: (حرف یکم نقطه ندارد): (ل: آ: نشنود): متن: س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب):
 ۳۲- ل: بداند: (حرف یکم نقطه ندارد): ک: (نیز: ل: ق: آ: ب): نداند: متن: س: (نیز: ن: ی، ق: آ: ب): ۳۳- ل: س: ک: (نیز: ن: ی، و: ن: آ: ب):
 ل: و: ن: آ: ب): گفتار: متن: دل، ک: (نیز: ق: آ: ل: آ: ب): ۳۴- ل: ک: (نیز: ق: آ: ل: آ: ب): بگردد: س: ک: (نیز: و: ب): بگردد (نقطه ندارد): (ل: آ: نگرود):
 متن: (ب: آ: این بیت را ندارد: ۳۵- (ن: ی: به): ل: آ: این بیت را ندارد

که ای^۱ برتر از دانش بخردان،
اگر آشکاراست، وگر در^۲ نهان،
که پیدا کند^۳ مرد را دستگاه،
کدامست با^۴ درد و رنج^۵ و گزند؟
گذشتن ترا تا^۶ کدام آرزوست^۷؟
که راهی درازست با^۸ بیم^۹ و باکی
بدین پرسش اندر چرایی و^{۱۰} چون
سزاوار خلعت^{۱۱} نگه کن که کیست!
به گیتی کس^{۱۲} او را خریدار نیست!
خرد جان پاکست و^{۱۳} ایزد^{۱۴} گواست!
سرافراز گردد به ننگ و نبرد!
کجا هست^{۱۵} و^{۱۶} باشد همیشه به جای!
رسیدی به جایی که بشنافتی!
فراز آوری روی^{۱۷} آوردنی،
بدین دار فرمان یزدان به جای^{۱۸}!

۱۲۵۰ پیرسید پس موبدای
کسی نیست بی آرزو^۱ در جهان
همان آرزو^۲ را بدیدست^۳ راه
کلامین ره آید ترا سودمند؟
چنین داد پاسخ که راه از دو سوست^۴
۱۲۵۵ ز گیتی یکی^۵ بازگشتن به خاک
خرد باشدت^۶ زین سخن رهنمون
خرد مرد^۷ را خلعت^۸ ایزد نیست
تو نمند را گو^۹ خرد یار نیست
نیاشد^{۱۰} خرد جان نباشد رواست
۱۲۶۰ چو بنیاد دانش^{۱۱} بیاموخت^{۱۲} مرد
ز دانش نخستین به یزدان گرای
یلو^{۱۳} بگروی، کام دل یافتی
دگر دانش آنست^{۱۴} کز خوردنی
به خورد و به پوشش^{۱۵} به پاکی^{۱۶} گرای

۱- چه چه؛ ۲- این بیت و ندارد؛ ۳- آرزوی؛ ۴- نیز لن، لی، پ، و، لن، آ، ب؛ آشکارا بود گر (پ: در)؛ ۵- (نیز ل): آشکارا بود یا
لق: آشکارا و گر در ای: چه در آشکارا چه اندر؛ متن = ل، ۴- آرزوی هد (ق: بدوست) عس (نیز لن، لی، پ، و، لن، آ، ب)؛ بود؛
متن = ل، ق، ک (نیز ق، ل، ۳)؛ ۷- (نیز لن)؛ ۸- (ل، آ، ب)؛ رنج و درد)؛ ۹- کند سو- آرزو؛ ۱۰- (ق: آرزو)؛ ۱۱- (نیز لن، لی، پ، و، لن، آ، ب)؛ مر آنرا
لن، بدان تا به بدان رها به خردمند تا؛ متن = ل، ق، ک (نیز ل، ۳)؛ ۱۱- (ل، آ، ب)؛ ترا؛ ۱۲- (ق: آ، و، یا؛ ل، آ، پ)؛ ۱۳- (نیز لن، و)؛
توس؛ متن = ل، ق، ک (نیز لن، ق، ل، آ، ب، لن، آ، ب)؛ ۱۴- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ باشدش؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق، ل، ۳)؛ ۱۵- (نیز لن، ب)؛
که ایز بدوستی چرا و (بی: نه)؛ ک (نیز لن، ل، گ، و، لن، آ، ب)؛ که (ل، آ، ب)؛ از؛ ایزد پرستی چرانه و؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق، ل)؛ پ، این بیت و ندارد
۱۶- (نیز لن، آ، ب)؛ خردمند؛ متن = ل، ق، ۱۷- خلعت؛ ۱۸- (ق: خلعت)؛ ۱۹- (ق: گر)؛ چون؛ (ق: آ، ب)؛ تنی را که اورا؛ (نیز لن)؛ تو نمید
را گو؛ تو تو نمید (متن و متد)؛ کو را؛ متن = ل، ق، ک (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ ۲۰- (ق: پس)؛ ۲۱- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ چو باشد (ل)؛
لق: کجا باشد؛ که باشد؛ متن = ل، ق، ک (نیز ل، ۳)؛ ۲۲- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ جانست؛ (ق: نیز ق، ل، آ، ب، لن، آ)؛ جانست و؛ متن = ل
۲۳- (نیز لن، ل، ق، و، لن، آ، ب)؛ یزدان؛ متن = ل، نیز ب؛ (ق: پس از این بیت افزوده است:

یکی راه بی باکی و بر بدی
دوم ره تنگنکاری و بخردی

۲۴- (مردی)؛ ۲۵- (نیز لن)؛ بیاموخت؛ ۲۶- (ق: بود)؛ (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ که تاعت؛ ۲۷- (ق: آ، و، لن، آ، ب)؛ که او هست؛ متن = ل، پ
نیز - حی)؛ ۲۷- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ از؛ ۲۸- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ یک بیت ساخته و ۱۴۶۱ اب تا ۱۴۶۴ اب را الیافته است؛ ۲۸- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛
نیست)؛ ۳۰- (ق: رو به)؛ (ق: آری از روزی)؛ آری از راه؛ متن = ل، لی، و، لن، آ، ب)؛ ۳۱- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ بخشش؛ ک (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛
کوشش؛ متن = ل، لی، و، لن، آ، ب)؛ ۳۲- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ یزدان؛ (ق: نیکی)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۳- (نیز لن، لی، و، لن، آ، ب)؛ پای؛ متن = ل
ق (نیز ق)

به دست و به گنج بخیلان^۲ میاز^۳
 ز نامش^۷ نگرده نهان آب روی^۴
 که باشد به سختی ترا یارستان^۵
 چو خواهی که یکسر کنند آفرین!
 به آموختن در جگر سوختی
 که^{۱۴} بر^{۱۵} دانشی مرد خوارست گنج!
 کمان کن^{۱۸} خورد راه سخن^{۱۹} تیر کن
 تنت را ز^{۲۰} دشمن نگهدار باش
 ترا رای و آرام باید^{۲۲} گزید
 نباید که گردد ترا روی زرد!
 سرت پست^{۲۶} گردد، چو^{۲۷} نستی^{۲۸} کنی
 سلیح^{۳۲} همآورد را گوش^{۳۱} دارا
 هشیوار یاران^{۳۵} گزین^{۳۶} در نبرد
 به برگشتن از رزم^{۳۸} بازآر^{۳۹} هوش
 نباید که بگزایدت^{۴۲} پرورش!

۱۴۶۵ گرا آیدت روزی به چیزی نیاز
 هم از پیشهها^۴ آن^۵ گزین کاندراوی^۶
 همان دوستی با کسی کن بلند
 تو در^۹ انجمن خامشی برگزین
 چو گوئی، همان گوی کاموختی^{۱۱}
 ۱۲۷۰ سخن سنخ^{۱۱} و^{۱۲} دینار گنجی^{۱۳} منج
 زوان^{۱۶} در^{۱۷} سخن گفتن آژیر کن
 چو رزم آیدت پیش، هشیار باش
 چو بدخواه پیش تو صف برکشید^{۲۱}
 برابر چو بینی کسی^{۳۳} هم نبرد
 ۱۴۷۵ تو^{۳۴} پیروزی از^{۳۵} پیش دستی کنی
 بدانگه^{۳۹} که اسب افگنی^{۳۰} هوش^{۳۱} دارا
 گر^{۳۳} او نیز گردد، تو زو^{۳۲} برمگرد
 چو دانی که با او نتایی^{۳۷} مکوش!
 چنین هم^{۴۰} نگه دار تن در^{۴۱} خورش!

۱-ل: که؛ (و:ر)؛ متن = ده دستویس دیگر ۲-تخیلان (ل: به دست و به گنج و به بیلان؛ (ق: به تخت و به تاج و به بیلان؛
 متن = س، ق (نیز ل، ن، بی، آ، ب) ۳-ل، م (نیز ق، آ)؛ ساز؛ (ل: آ، تاز؛ و، ن، آ: ساز (حرف دوم نقطه ندارد)؛ (م: س، ق (نیز ل، ن، بی، ب)
 ۴-ل: مستی (دو حرف نخست نقطه ندارد)؛ هدی: این (م: ل، آ، و: کاندرو- آب روی (پسواند ندارد)؛ ۵-ق: پس از ما
 ۸-ل: سودمند؛ ق: پس از این بیت افزوده است:

به چیزی میالای از تن دهان
 به اندکترین چیز نسنده (حرف دوم نقطه) و خوار (ل)
 که از تو رود دین و دانش نهان
 گلزار کن این بدکنش روزگار

۹-س، ق، گ (نیز ل، ن، آ، ب)؛ برا: متن = ل ۱۰-ل، ن، آ: گو که آموختی (۱۱-ق: سخن گوی ۱۲-ق: (ن: جوی) ۱۳-ل، ب، ن: گیتی)
 ۱۴-ل: (که چه) ۱۵-ل، ب: (پر) ۱۶-س، ق (نیز ل، ن، آ، ب)؛ زبان: که: زقان؛ متن = ل: روان ۱۷-ق: بر؛ (ب: جوی) ۱۸-ک: کن: کن: متن =
 ۱۹-س (نیز ل، ن، ب، و، ن، آ، ب)؛ خورد: راکمان و (ن: آ: جوی)؛ زبان: (ن: خورد در کمان زبان؛ (ن: سخن و اکمان و زبان؛ متن = ل، ق (نیز ق، آ)
 ۲۰-م: تن: خود ز: ق: تن از راز؛ (ن، ن، آ، ب)؛ متن = ل: ما ز: متن = ل، م (نیز ق، آ، ب، و)؛ این بیت را ندارد ۲۱-ل: در: صف کشید
 ۲۲-ق: جنگ و سخن نباید ۲۳-س (نیز ل، ن، بی، و، ن، آ، ب)؛ چو بینی به آورد کسی؛ (و: چو بینی در آورد که)؛ متن = ل، ق (نیز ق، آ، ب، و)
 ۲۴-ل، م (و: به: ل، آ، جوی) ۲۵-س، م (نیز ل، ن، ق، آ، ب)؛ از: متن = ل، ق (نیز ل، ن، ب، و) ۲۶-ل: نیست) ۲۷-ل، ن، ب، آ، ب: (که) ۲۸-ل: آ:
 ۲۹-ک: بر آنگه ۳۰-ل، ن: افگند) ۳۱-س (نیز ل، ن، بی، و، ن، آ، ب)؛ گوش- هوش؛ متن = ل، ق (نیز ق، آ، ب، و) ۳۲-س، م (نیز ل، ن):
 سلاح؛ متن = ل، ق (نیز ل، ن، ق، آ، ب)؛ چو: (نیز ل، ن، آ، ب)؛ از: متن = ل، م (نیز ق، آ، ب) ۳۴-ل، ن، و: ۳۵-ل، بی: یار: چا: چه
 ۳۶-ک: گزوی؛ ق: پس از این بیت افزوده است:

بهرود کسی را که آیدت
 بدان کار در دست بار (جده سوره) آیدت

۳۷-ک: توانی؛ (ب: نیایی) ۳۸-ل: آرزوم (م: آرزوم) ۳۹-س: بر دل؛ (و: رو این بیت پس از بیت ۱۴۷۴ آمده است ۴۰-ل، ن: آ: که چونین)
 ۴۱-س (نیز ل، ن، بی، ن، آ: در تن؛ (ب: در دین؛ (م: متن = ل، م (نیز ق، آ، ب، و) ۴۲-ل: نگزایدت؛ (ب: این بیت را ندارد

۱۴۸۰ بخورا آنچه‌ان کان چنگزایدت^۲
 مکن در خورش عویش را^۳ چارسوی^۴
 ز می نیز هم^۵ شادمانی گزین
 چو یزدان پرستی^۶ پسندهایی
 یسی از جهان‌آفرین یاد کن
 ۱۴۸۵ ز رفی^{۱۱} بنگه دار هنگام را^{۱۲}
 چودانی که هستی^{۱۵} سرشته ز^{۱۶} خاک
 پرستش ز روز^{۱۹} ایچ^{۲۰} کمتر مکن
 به نیکی گرای و غیبت شناس^{۲۳}
 مگرد ایچ گونه به گیرد بدی
 ۱۴۹۰ ستوده تر^{۲۸} آنکس بود در^{۲۹} جهان
 هوا را^{۳۱} مبر پیش رای و خرد^{۳۴}

به بیشی خورش تن بنفزایدت^۱
 چنان خور که نیرت^۵ کند آرزوی^۲
 که مست از کسی نشنود آفرین
 جهان چون تست^۸ و تر چون^۹ دیده‌ی
 پرستش برین^{۱۰} باد^{۱۱} بنیاد کن
 به روز و به شب گاه^{۱۴} آرام را
 فرامش مکن^{۱۷} راو^{۱۸} یزدان پاک
 تو نو باش گر^{۲۱} هست گیتی^{۲۲} کهن
 همه^{۲۴} زآفریننده دار^{۲۵} این^{۲۶} سپاس^{۲۳}!
 به نیکی بیاری گر^{۲۷} بخردی
 که نیکی کند^{۳۰} آشکار و نهان
 کزآپس^{۳۳} خرد سوی تو ننگرد!

۱- دل مخور ۲- بنگزایدت- بنفزایدت (در حرف نخست نقطه ندارند) دستویس‌های دیگر به جای این بیت آورده‌اند:
 می‌نیز این بی‌مان^۲، ب:

ترا خورد بسیار (ل: خوری چیز بسیار: مخور چیز بیشی که) بگزایدت

که چون (و: اگر) کم خوری زور (س: ل: آن: روز) بنفزایدت

ف: که (نیز) ق:

مخور چند بابی (ق: باین) که بگزایدت ز بیشی خورش روز بنفزایدت

من - دل - ۳ - می (نیز) این بی - ۲ - ب: خورشش: (و: معده را): من - دل - ق - ۴ - ک (نیز) این ق: ۲ - بی: ل: ق: چارسو - آرزو: من - دل - س: ق
 این: ل: ل: ۲ - ب: ه: ل: ق: آ: و: نیرت (در ل: حرف یکم نقطه ندارد): پ: نوزت: ق: ۲ - پس از این بیت افزوده است:

میانه گزینی بود سوختمند به موبد چنین گفت استا و زند

هم: (نیز) این بی: بی: و: بی: خود: (ن: آن): من - دل - ق: ۴ - ل: ۷ - ل: پسندهایی: من - ۷ - یازده دستویس دیگر ۸ - ل: ۳: جهانجوی

سرمست ۹ - ل: تو: تراش ۱۰ - ک: د: زین: (بی: بدین) ۱۱ - ک: بار: ل: ۴: این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۲ - ک: چه زرفی < ۱۳ - ل: آ: هر

گام را ۱۴ - ل: نیز: بی: گاه: و: بی: (نیز) این: ۲ - ب: شب و گاه: (و: روزت شتاب و شب): من - دل - ق: (نیز) ق: ۲

۱۵ - س: (نیز) این: ۲ - ب: تو بادی (می: آبی): به (لی: ز): روی: (ن: تو باری بروی: ق: ز: بادی سراسر: ل: ۳: تو بادی و آبی: ب: تو بادی

بروز: ۱۶ - ز: روز: می: (نیز) این: ۲ - ل: ۱۶ - ل: بی: ل: ۲: بی: ۱۷ - (بی: چمکن <) ۱۸ - (و: نگهدار فرمان): ق: بی: این بیت را نشانند ۱۹ - ل

(نیز) ق: ۲: ز: روز: می: (نیز) این: ۲ - ل: ۱۶ - ل: بی: ل: ۲: بی: ز: ورده: ک: بیورز: (ن: ل: آ: خود): من - دل - ۳۰ - (و: ز خوردن تو): من

تصحیح قیاسی است (ل: ق: ک: بی: ۲) ۲۱ - س: بی: که (نیز) این بی: بی: و: بی: ۲: بی: اگر: من - دل - ق: (نیز) ق: ۲: ۲۲ - ک: (نیز) ل: ۲: بی: فرمان:

من: حل: بی: (نیز) این بی: آ: بی: و: بی: ۲: ۲۳ - (ل: آ: شمار: شمار: بی: شمار: شناس: پساوند ندارد): ۲۴ - ق: (نیز) و: بی: همی: ۲۵ - س: ل: آ: ۲

نیز: ل: ۲: بی: ۲: بی: (ل: آن: من: حل: ق: (نیز) بی: و) ۲۶ - ق: ۳ - س: آ: (نیز) ق: ۲: بی: ۲: بی: آن: من: دل: س: (نیز) این بی: بی: و: بی: ۲۷ - س: (نیز

این بی: بی: ۲: بی: اگر: بی: اگر: بی: اگر: بی: من: حل: ق: ۲: بی: ۲۸ - ل: ستوده کسی: ستوده بی: ۲۹ - ق: (نیز) بی: ۳۰ - ل: ک: (نیز) این

ق: ۲: بی: بی: بی: بی: بی: نیکش: بوده: من: حل: آ: بی: ۳۱ - (نیز) ل: ۲: بی: ۳۲ - (ن: آ: مکن هیچ کاری تو خود بی: خرد)

۳۳ - ل: بی: تر: آن: بی: آ: کزین پس)

۱۵۰۵ چنین گفت کسری به مویدا^۱ که زو^۲
 درم خواه و خلعت شراوار اوی^۳
 ورا پایگامی^۴ بیارای نوا^۵
 که دل شاد گردد ز^۶ گفتار اوی^۷

مجلس هفتم^۵

دگر غفته چون هور بفراخت تاج^۶
 با نامور مویدان^۷ و^۸ ردان
 همی خواست زیشان جهاندار شاه^۹
 ۱۵۱۰ [هم از فیلسوفان و از^{۱۰} مهتران
 همان سازه و^{۱۱} یزدگرد دبیر
 به یوزرجمهر^{۱۲} آن زمان^{۱۳} گفت شاه
 ز^{۱۴} من^{۱۵} راستی هرچ^{۱۶} دانی بگویی
 پرستش چگونه است و^{۱۷} فرمان من؟
 ۱۵۱۵ سخن^{۱۸} ها^{۱۹} سبک گوی^{۲۰} و^{۲۱} بسته بگویی^{۲۲}

بیامد^{۲۳} نشست از بر تخت عاج^{۲۴}
 جهانجوی^{۲۵} و^{۲۶} بیدار دل بخردان
 دگر زاد فرخ^{۲۷} دبیر^{۲۸} سپاه
 ز هر کشوری کار دیده سران^{۲۹}
 به پیش اندرون بهم^{۳۰} تیزویر^{۳۱}
 که دل را^{۳۲} بیارای و^{۳۳} بنمای راه
 به کوی مجوی^{۳۴} از جهان^{۳۵} آب روی! -
 نگه داشتنی رای^{۳۶} و^{۳۷} پیمان من؟
 مکن خام گفتار با^{۳۸} رنگ و بوی^{۳۹}

۱- (ب: مویده کسری) ۲- (ق: بارگانی؛ ل: آن؛ ج: جایگامی) ۳- (ق: نیز ق؛ ل: آ؛ ب: او؛ متن: ک (نیز لن، بی، پ، و، لن) ۴- (س: گری ز؛ نه شاهمان شزد؛ ق: بیس دلستانست؛ ق: ز؛ در دل نشست؛ ل: ز؛ دلشاد کرده به؛ ه: اگر دل گشایست؛ متن: (لن، بی، پ، لن) ۵- (ب: هسؤال کردن کسری از یوزرجمهر؛ م: گفتار اندر مجلس هفتم؛ ق: حکمت گفتن یوزرجمهر در مجلس هفتم؛ متن: ه: س: ک سرفویس و ل: ۲؛ م: این مجلس را نفلراند عم، ک (نیز لن؛ ق: آ، بی، و، لن؛ ب: روزی (و: کسری) بیایویخت تاج؛ ق: (نیز ل: ۴)؛ روری بیاراست گاه (ق: تاج؛ متن: ل: ۷- ک (نیز ق: ۲)؛ برآمد: ۸- بی: بر نهاد آن کیانی کلاه؛ متن: ل: س (نیز لن، بی، لن؛ ب: ۸- بی: نیز لن، بی، و، لن؛ آ؛ ب: مویده مویدان و؛ نه: بیام مویدان مویده و با؛ متن: ل: ق، ک (نیز ق: ۲) ۱۰- لن: جهاندار ۱۱- ک (نیز لن)؛ ج: ۱۲- ق: یکی خواست بود آن جهاندار شاه؛ ک (نیز بی): یکی خواست یزدان جهاندار شاه (ب: نگهدار شاه)؛ ق: بی: بخوانند مر مویدان پیش شاه؛ ل: همان خواست کردن جهاندار شاه؛ متن: ل: ۱۳- ق: یزدگرد آن؛ ل: آ؛ زه و فرخ؛ ل: همان نیز فرخ؛ ک: که موزود (ق: فرخ؛ ق: و؛ مگر مرد فرخ؛ ل: متن: (ب) ۱۴- (ق: دبیر و؛ س: لن، بی، و، لن؛ ب: این بیت و بیت سپین را نلدارد؛ این بیت در لحد کتف؛ ل: آ؛ ب: آمده است ۱۵- لن: متن تصحیح قیاسی است؛ این بیت تنها در لن آمده است ۱۶- س (نیز لن، بی، لن؛ آ؛ ب: شاه با؛ ک: ساره؛ لن: مویده؛ نه: دگر شاور و؛ و؛ چو شایور و چون؛ متن: ل: ق (نیز ق: ۲) ۱۷- (ق: مویده) ۱۸- ک: نیز میر (حرف یکم و از؛ سپین قطعه نلدارد) ۱۹- (لن: بر یوزجمهر) ۲۰- (ل: از میان) ۲۱- س (نیز لن، ل: و، و، لن؛ آ؛ ب: دلها؛ متن: ل: نیز بی) ۲۲- (ل: بی: در کتب این بیت و بیت سپین را نلدارد؛ ق: به جای این بیت آورده است:

چنین گفت کسری به یوزرجمهر
 که ای مرد گریزدهی خوب چهر

۲۳- ق: نیز و؛ ب: ۲۴- (دوما) ۲۵- بی: نیز لن - لن؛ آ؛ ب: هر چه؛ متن: ل: ۲۶- (ق: نیز ق؛ ۲)؛ مجوا: متن: بی (نیز لن، بی، و، لن؛ آ؛ ب) ۲۷- کس (نیز لن، بی، و، لن؛ ب: نهان؛ نه: میهان)؛ متن: ل: ق (نیز ق؛ ۲)؛ لن؛ آ؛ ب: از ۱۵۱۳ و ۱۵۱۵ یک بیت ساخته و ۱۵۱۳- ۱۵۱۵ را انداخته است ۲۸- خوبک (نیز لن؛ ق: آ؛ بی، نه: بی؛ ج: متن: ل: نیز و، لن) ۲۹- ک: نیز بی؛ و؛ راه؛ متن: ل: س (نیز لن، ق: آ، بی، لن؛ آ؛ ب) ۳۰- (بی: ج: کتف این بیت را نلدارد ۳۱- ق: سخن را ۳۲- ق: چو؛ ک: جوی ۳۳- (بی: ج: ۳۴- ق: آهسته گو (سازوند نلدارد) ۳۵- (و: را؛ ق: کتف شاخ گفتار بی (معد با؛ لن)؛ جام گفتار بی؛ ۲: بکن شاخ گفتار با؛ ل: مگر خام گفتار بی)؛ متن: س (نیز لن، بی، لن؛ آ؛ ب: لن این بیت را نلدارد نی: بیت در ولتر دستویس دیگر آمده است؛ بی: شهای ۱۵۱۵- ۱۵۲۲ راه هم ریخته است: ۱۵۱۷- ۱۵۲۳، ۱۵۲۴، ۱۵۲۵، ۱۵۲۶

ز گیتی چو آگه شوند^۱ این مهان^۲

شنیده بگویند با هسرهان^۳

چنین گفت با شاه بیدار^۴مرد
پرستیدن شهریار^۵ زمین
به فرمان شاهان نباید^۶ درنگ
۱۵۲۰ هر آنکس که بر^۷ پادشا دشمنست
دلی کو^۸ ندارد تن^۹ شاه دوست
چنان دان که آرام گیتیست شاه
به نیک و بد او را بود^{۱۰} دسترس^{۱۱}
تو مپسند^{۱۲} فرزند را جای اوی^{۱۳}
۱۵۲۵ به شهری که هست اندرو^{۱۴} مهر شاه^{۱۵}
بدی از تو^{۱۶} از فر^{۱۷} او بگذرد^{۱۸}
جهان را دل از شاه^{۱۹} خندان^{۲۰} بود
چو از بخشش^{۲۱} بهره^{۲۲} یابی بکوش

که ای برتر از گنبد لاژورد^۴
ندانند^۵ خردمند جز^۶ راه دین!
نباید که باشد دلی^۷ شاه تنگ!
روانش پرستار^۸ آمرمنست^۹
نباید^{۱۰} که باشد را مغز و پوست
چو نیکی کنیم^{۱۱} او دهد^{۱۲} دستگاه^{۱۳}
نیازد به کین و^{۱۴} به آزر^{۱۵} کس!
چو جان دار در^{۱۶} دل همه رای^{۱۷} اوی^{۱۸}
نباید^{۱۹} نیاز اندران^{۲۰} بوم^{۲۱} راه^{۲۲}
که^{۲۳} بخشش^{۲۴} همه^{۲۵} نیکوی^{۲۶} پروردا
که بر چهر^{۲۷} او فر^{۲۸} یزدان بود!
که داری همیشه به فرمائش^{۲۹} گوش!

۱. (ق. آ. ل. ش. د. ش. د. ک. گ. گ. و. ا. ق. آ. ل. ب. و.) از گران: متن = ۳: (ق. آ. و. دیگران: ق. آ. ا. ا. دیگران): ک (نیز ب.): سخنها بگویند با دیگران: متن = ل. د. س. ن. ن. ا. ن. ق. ب. این بیت را ندارند: این بیت در ل. ک. ق. آ. ل. ب. و. آمده است. ۴. ل. پیروز هسرهان: ک (نیز ب. ل. آ. ب.). لاچورد: متن = ل (نیز ب. و. ل. ق. ۲). عمل: س. ک. (نیز ب. ل. ل. آ. ل. ب.). چونید: ق (نیز ق. ۲). مجوید (حرف یکم می نقطه): (و. نخولند): متن (ب) = ل. ۷. (نیز ق. ۲). چون: متن = ده دستنویس دیگر. نباید به فرمان شاهان ۹. (ل. د. ل. از) ۱۰. (ب. با) ۱۱. (و. ل. اهریمنست) ۱۲. (و. ک. ر.) ۱۳. ق. (نیز ب. ل. و. ل. آ. ب.). دل: متن = ل. ک. (نیز ق. آ. ل. ب.) ۱۴. (ق. ۲. نشاید): ب پس از این بیت افزوده است:

پرستندی شاه باید که اوی به نیکی بود شاه را راهجوی

۱۵. (س. (نیز ب. ل. و. ل. ن. ق. ۲). کنی: متن = ل. ق. ک. (نیز ق. آ. ل. ب. و.) ۱۶. ک: او و صد (دهد) ۱۷. س. ق. ک. (نیز ب. ل. ق. ۲). پایگاه: متن = ل. ب. این بیت و بیت سپین را ندارند ۱۸. (س. (نیز ب. ل. و. ل. ب. ن. ق. ۲). به بدعان شود (ب. ب. و. ل. ق. ۲). به نیکی و بد او بود: متن = ل. ۱۹. (و. او بست فریادرس): متن = ق. ق. ک. (نیز ق. ۲) ۲۰. ق. یا: ک. گیتی: س. (نیز ب. ل. ل. آ. ب. و. ل. ق. ۲). نیازارد او کس به آزر کس: متن = ل (نیز ق. ۲) ۲۱. (ل. آ. ل. بیست) ۲۲. (س. (نیز ق. آ. ب. ب. و. ل. ق. ۲). از: متن = ک. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲) ۲۳. ل. ز. دارو (د. دارو): متن = ۲۴. س. ک. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲). جهر دل آری: (و. راه چهر دل آری): متن = ل. (س. از تصحیح دارد و بار دارد: ق. این بیت را ندارند ۲۵. ک. اندرو هست (وزن درست نیست) ۲۶. (و. پادشاه) ۲۷. ک. نیاید: متن = ۲۸. ل. بزم و: (و. اندرو هیچ ق. ۲). به باد اندرون بوم: ل. نیلیند از اندران بوم: متن = س. ق. (نیز ب. ل. و. ل. ن. ق. ۲). پادشاه: متن = ل. ۲۹. ک. شاه: (ب. س. و. ل. ق. ۲). پادشاه: متن = ل. ۳۰. س. ق. ک. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲). ب. و. ل. آ. ب. ب. بر تو: (ل. برتر): متن = ل. ۳۱. (س. (نیز ب. ل. و. ل. ن. ق. ۲). نگلرد: متن = ل. ق. ک. (نیز ق. آ. ل. ب. و. ل. ق. ۲) ۳۲. ل. ز. چو ۳۳. ق. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲). بخشش (حرف یکم نقطه ندارند): (ل. ل. بخشش): متن = ل. س. ل. ک. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲) ۳۴. (ق. آ. ب. ل. و. ل. ق. ۲) ۳۵. ل. ب. ک. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲). نیکوی: متن = ل. ۳۶. س. (نیز ب. ل. و. ل. ق. ۲). جهاندار از شاه: (ل. جهاندار ابرو شاد و دین جهاندار اری. و شاه): متن = ل. ق. ک. (نیز ق. آ. ل. ب. و. ل. ق. ۲). ۳۷. (ل. جیفان) ۳۸. ل. ز. ک. چشم: متن = ده دستنویس دیگر ۳۹. س. ل. ک. (نیز ب. ل. و. ل. آ. ب. ل. و. ل. ق. ۲). نعمتش: (ق. ۲). گنج او: (و. دولتش: ق. ۲). جعفر: (ل. د. و. ل. ق. ۲). (ب. نیز = ق. ۲). ۴۰. ک. بهره ۴۱. (ل. فرمان)

به اندیشه گر سر بیچی^۱ از اوی^۲
 ۱۵۳۰ چو نزدیک دارد^۳ مشو^۴ برمتش^۵
 پرستنه گر باید از^۶ شاه رنج
 نیاید که سیر آید از^۷ کارکره
 اگر گشش شد^۸ بنده را دستگاه
 گر از ده یکی باز^۹ خواهد، رواست
 ۱۵۳۵ گرمی تر آنکس بود نزد شاه
 ز بهری که او را سزاید ز رنج^{۱۰}
 ز^{۱۱} بزدان بود^{۱۲} آنک مانند^{۱۳} سپاس
 و دیگر که اندر دلش راز شاه
 به فرمان شاه آنک^{۱۴} سستی^{۱۵} کند^{۱۶}
 ۱۵۴۰ نکوینده باشد گل آن^{۱۷} درخت
 ز کس های او پیش او بد مگری

بنابد^۱ هم آنکه ز نو بخت^۲ روی
 و گر دور گردی^۳ مشو^۴ بدگش^۵ ا
 نگه کن که با رنج نامست و^۶ گنج
 همان نیز گردد ز^۷ گفتار سردا
 به قز و به نام جهاندارشاه
 چنان رفت باید که او را هوستا
 که چون گشش بیند^۸ ورا دستگاه
 بغرمایندش تا برد^۹ سوی گنج^{۱۰} ا
 کند آفرین مرد بزدان شناسا
 بدارد^{۱۱}، نگوید به خورشید و ماه
 همی از^{۱۲} تن^{۱۳} ۲۸ خورش سستی^{۱۴} کند
 که نپراگند^{۱۵} بار^{۱۶} ۳۲ بر تاج و تختا
 که کمتر کنی نزد او^{۱۷} آب روی

۱-عجاسی (نقطه ندارد)؛ (ب: اندیشه کژی بیچی) ۲-ق: ک (نیز این آ): نو روی؛ (ن: ق: آل: ب: نه: تو زوی)؛ متن: دل: س (نیز این: ب: ب)
 ۳-من: بنابد (حرف یکم نقطه ندارد)؛ همانند (حرف دوم و چهارم نقطه ندارند)؛ (ل: ا: ب: بیچند)؛ متن: ۴- (ب: ز بخت تو): ا:
 نیت: به نیکی ترا بخت: متن: ۵- (نیز این: ق: آ: بی: و: ان: آ: نیز: س: ک) ه: (ن: آ: گردی: ب: دارش: ۶- (و: سرو) ۷- (ق: آ: ب: ان: آ:
 برمتش) ۸- (ق: آ: گردد) ۹- س: ک (نیز این: ب: ان: آ: مکن: (و: مگر): متن: ۱۰- (ق: نیز: آل: ب: ب: ا: س (نیز این: ب: و: ان: آ: ب):
 سزانش: متن: ۱۱- (ق: ک (نیز: ق: آل: آ: ب) ۱۲- (ن: ان: گریان: و: ۱۳- (و: ج: (ن: آ: نامست: (ل: ب: نازت: و: متن: ۱۴- (ق: نیز: ق: آ: و: ا: ک: این
 بیت را ندارد: (ب: ان: آ: ب: ان: آ: ب: از ۱۵۳۱ و ۱۵۳۶ اب یک بیت ساخته و ۱۵۳۱-۱۵۳۶ را انداخته است: س: از ۱۵۳۱ و ۱۵۳۶ اب یک
 بیت دیگر ساخته و آن را پس از بیت ۱۵۳۰ افزوده است ۱۳- (ل: آل: آ: بی: از: آل: ب: ق: نیز: ب): کسی و ایلان: متن: ۱۴- (نیز: ق: آ: ۱۵- (ب: ق:
 (نیز: ل: آ: ب): نیز: کنی ز (ل: آ: م: و): ک: کند: آید ز: متن: ۱۶- (نیز: ق: آ: در: ل: حرف یکم و اوله نیز نقطه ندارد)؛ و بیت های ۱۵۳۲-۱۵۳۶ را
 ندارد ۱۷- (ق: ک: شود: ل: آ: و: گر: کس: شدی: متن: ۱۸- (نیز: ق: آ: ب) ۱۹- (ل: س: ق: نیز: ق: آ: ب) ۲۰- (باز: متن: ۲۱- (ق: آ: ب): ک: این: بیت: و: بیت
 سپین را ندارد ۲۲- (ق: آ: گرد: ب: باشد: ق: و: تنگ: بیند: ل: آ: گوش: باشد): متن: ۲۳- (ل: ۱۸- (ل: گنج: متن: ۲۴- (نیز: ق: آل: ب): ک:
 ۲۵- (ن: ان: بی: آ: شود: متن: ۲۶- (ن: خاند: که: باشد: بدو: فرد: و: رنج: متن: ۲۷- (نیز: ق: آ: در: ان: آ: ب: در: ان: هر: دو: نوبش: نزد
 و: شود: آمده: است: ۲۸- (۱۵۳۱) ۲۹- (ق: ک: ب: ۳۰- (نیز: ق: آ: ب) ۳۱- (س: بیند: (ق: آ: دارد): ق: زانک: دارد: ک: زانک: ماند: (ن: ان: آ: ک: ماند: ل: آ:
 زانج: ماند: ب: آنکه: مانند: دیگر: میماند): متن: ۳۲- (نیز: این: ب): در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: ب: در: ان: آ: B:
 برآورد: متن: ۳۳- (نیز: این: ب: دیگر: ۳۴- (ب: ان: آ: آنکه: ق: آ: شاهان: که) ۳۵- (ل: آل: آ: سستی) ۳۶- (ل: آل: آل: هم: رو: یا: ز: خورن) ۳۷- (ن: ان: آ: ک: ماند: ل: آ:
 سستی: ۳۸- (نیز: این: ب: ک: گلاسه: (ل: آل: آن: آ: متن: ۳۹- (نیز: این: ب: و: ان: آ: ۴۰- (نیز: این: ب: و: ان: آ: ۴۱- (نیز: این: ب: و: ان: آ: ۴۲- (نیز: این: ب: و: ان: آ: ۴۳- (نیز: این: B:
 متن: ۴۴- (نیز: ل: آ: ۴۵- (نیز: این: ب: و: ان: آ: ۴۶- (نیز: این: B: ۴۷- (نیز: این: B: ۴۸- (نیز: این: B: ۴۹- (نیز: این: B: ۵۰- (نیز: این: B:
 ۱۵۴۰، ۱۵۴۱، ۱۵۴۲، ۱۵۴۳، ۱۵۴۴، ۱۵۴۵، ۱۵۴۶، ۱۵۴۷، ۱۵۴۸، ۱۵۴۹، ۱۵۵۰، ۱۵۵۱، ۱۵۵۲، ۱۵۵۳، ۱۵۵۴، ۱۵۵۵، ۱۵۵۶، ۱۵۵۷، ۱۵۵۸، ۱۵۵۹، ۱۵۶۰، ۱۵۶۱، ۱۵۶۲، ۱۵۶۳، ۱۵۶۴، ۱۵۶۵، ۱۵۶۶، ۱۵۶۷، ۱۵۶۸، ۱۵۶۹، ۱۵۷۰، ۱۵۷۱، ۱۵۷۲، ۱۵۷۳، ۱۵۷۴، ۱۵۷۵، ۱۵۷۶، ۱۵۷۷، ۱۵۷۸، ۱۵۷۹، ۱۵۸۰، ۱۵۸۱، ۱۵۸۲، ۱۵۸۳، ۱۵۸۴، ۱۵۸۵، ۱۵۸۶، ۱۵۸۷، ۱۵۸۸، ۱۵۸۹، ۱۵۹۰، ۱۵۹۱، ۱۵۹۲، ۱۵۹۳، ۱۵۹۴، ۱۵۹۵، ۱۵۹۶، ۱۵۹۷، ۱۵۹۸، ۱۵۹۹، ۱۶۰۰، ۱۶۰۱، ۱۶۰۲، ۱۶۰۳، ۱۶۰۴، ۱۶۰۵، ۱۶۰۶، ۱۶۰۷، ۱۶۰۸، ۱۶۰۹، ۱۶۱۰، ۱۶۱۱، ۱۶۱۲، ۱۶۱۳، ۱۶۱۴، ۱۶۱۵، ۱۶۱۶، ۱۶۱۷، ۱۶۱۸، ۱۶۱۹، ۱۶۲۰، ۱۶۲۱، ۱۶۲۲، ۱۶۲۳، ۱۶۲۴، ۱۶۲۵، ۱۶۲۶، ۱۶۲۷، ۱۶۲۸، ۱۶۲۹، ۱۶۳۰، ۱۶۳۱، ۱۶۳۲، ۱۶۳۳، ۱۶۳۴، ۱۶۳۵، ۱۶۳۶، ۱۶۳۷، ۱۶۳۸، ۱۶۳۹، ۱۶۴۰، ۱۶۴۱، ۱۶۴۲، ۱۶۴۳، ۱۶۴۴، ۱۶۴۵، ۱۶۴۶، ۱۶۴۷، ۱۶۴۸، ۱۶۴۹، ۱۶۵۰، ۱۶۵۱، ۱۶۵۲، ۱۶۵۳، ۱۶۵۴، ۱۶۵۵، ۱۶۵۶، ۱۶۵۷، ۱۶۵۸، ۱۶۵۹، ۱۶۶۰، ۱۶۶۱، ۱۶۶۲، ۱۶۶۳، ۱۶۶۴، ۱۶۶۵، ۱۶۶۶، ۱۶۶۷، ۱۶۶۸، ۱۶۶۹، ۱۶۷۰، ۱۶۷۱، ۱۶۷۲، ۱۶۷۳، ۱۶۷۴، ۱۶۷۵، ۱۶۷۶، ۱۶۷۷، ۱۶۷۸، ۱۶۷۹، ۱۶۸۰، ۱۶۸۱، ۱۶۸۲، ۱۶۸۳، ۱۶۸۴، ۱۶۸۵، ۱۶۸۶، ۱۶۸۷، ۱۶۸۸، ۱۶۸۹، ۱۶۹۰، ۱۶۹۱، ۱۶۹۲، ۱۶۹۳، ۱۶۹۴، ۱۶۹۵، ۱۶۹۶، ۱۶۹۷، ۱۶۹۸، ۱۶۹۹، ۱۷۰۰، ۱۷۰۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۰۴، ۱۷۰۵، ۱۷۰۶، ۱۷۰۷، ۱۷۰۸، ۱۷۰۹، ۱۷۱۰، ۱۷۱۱، ۱۷۱۲، ۱۷۱۳، ۱۷۱۴، ۱۷۱۵، ۱۷۱۶، ۱۷۱۷، ۱۷۱۸، ۱۷۱۹، ۱۷۲۰، ۱۷۲۱، ۱۷۲۲، ۱۷۲۳، ۱۷۲۴، ۱۷۲۵، ۱۷۲۶، ۱۷۲۷، ۱۷۲۸، ۱۷۲۹، ۱۷۳۰، ۱۷۳۱، ۱۷۳۲، ۱۷۳۳، ۱۷۳۴، ۱۷۳۵، ۱۷۳۶، ۱۷۳۷، ۱۷۳۸، ۱۷۳۹، ۱۷۴۰، ۱۷۴۱، ۱۷۴۲، ۱۷۴۳، ۱۷۴۴، ۱۷۴۵، ۱۷۴۶، ۱۷۴۷، ۱۷۴۸، ۱۷۴۹، ۱۷۵۰، ۱۷۵۱، ۱۷۵۲، ۱۷۵۳، ۱۷۵۴، ۱۷۵۵، ۱۷۵۶، ۱۷۵۷، ۱۷۵۸، ۱۷۵۹، ۱۷۶۰، ۱۷۶۱، ۱۷۶۲، ۱۷۶۳، ۱۷۶۴، ۱۷۶۵، ۱۷۶۶، ۱۷۶۷، ۱۷۶۸، ۱۷۶۹، ۱۷۷۰، ۱۷۷۱، ۱۷۷۲، ۱۷۷۳، ۱۷۷۴، ۱۷۷۵، ۱۷۷۶، ۱۷۷۷، ۱۷۷۸، ۱۷۷۹، ۱۷۸۰، ۱۷۸۱، ۱۷۸۲، ۱۷۸۳، ۱۷۸۴، ۱۷۸۵، ۱۷۸۶، ۱۷۸۷، ۱۷۸۸، ۱۷۸۹، ۱۷۹۰، ۱۷۹۱، ۱۷۹۲، ۱۷۹۳، ۱۷۹۴، ۱۷۹۵، ۱۷۹۶، ۱۷۹۷، ۱۷۹۸، ۱۷۹۹، ۱۸۰۰، ۱۸۰۱، ۱۸۰۲، ۱۸۰۳، ۱۸۰۴، ۱۸۰۵، ۱۸۰۶، ۱۸۰۷، ۱۸۰۸، ۱۸۰۹، ۱۸۱۰، ۱۸۱۱، ۱۸۱۲، ۱۸۱۳، ۱۸۱۴، ۱۸۱۵، ۱۸۱۶، ۱۸۱۷، ۱۸۱۸، ۱۸۱۹، ۱۸۲۰، ۱۸۲۱، ۱۸۲۲، ۱۸۲۳، ۱۸۲۴، ۱۸۲۵، ۱۸۲۶، ۱۸۲۷، ۱۸۲۸، ۱۸۲۹، ۱۸۳۰، ۱۸۳۱، ۱۸۳۲، ۱۸۳۳، ۱۸۳۴، ۱۸۳۵، ۱۸۳۶، ۱۸۳۷، ۱۸۳۸، ۱۸۳۹، ۱۸۴۰، ۱۸۴۱، ۱۸۴۲، ۱۸۴۳، ۱۸۴۴، ۱۸۴۵، ۱۸۴۶، ۱۸۴۷، ۱۸۴۸، ۱۸۴۹، ۱۸۵۰، ۱۸۵۱، ۱۸۵۲، ۱۸۵۳، ۱۸۵۴، ۱۸۵۵، ۱۸۵۶، ۱۸۵۷، ۱۸۵۸، ۱۸۵۹، ۱۸۶۰، ۱۸۶۱، ۱۸۶۲، ۱۸۶۳، ۱۸۶۴، ۱۸۶۵، ۱۸۶۶، ۱۸۶۷، ۱۸۶۸، ۱۸۶۹، ۱۸۷۰، ۱۸۷۱، ۱۸۷۲، ۱۸۷۳، ۱۸۷۴، ۱۸۷۵، ۱۸۷۶، ۱۸۷۷، ۱۸۷۸، ۱۸۷۹، ۱۸۸۰، ۱۸۸۱، ۱۸۸۲، ۱۸۸۳، ۱۸۸۴، ۱۸۸۵، ۱۸۸۶، ۱۸۸۷، ۱۸۸۸، ۱۸۸۹، ۱۸۹۰، ۱۸۹۱، ۱۸۹۲، ۱۸۹۳، ۱۸۹۴، ۱۸۹۵، ۱۸۹۶، ۱۸۹۷، ۱۸۹۸، ۱۸۹۹، ۱۹۰۰، ۱۹۰۱، ۱۹۰۲، ۱۹۰۳، ۱۹۰۴، ۱۹۰۵، ۱۹۰۶، ۱۹۰۷، ۱۹۰۸، ۱۹۰۹، ۱۹۱۰، ۱۹۱۱، ۱۹۱۲، ۱۹۱۳، ۱۹۱۴، ۱۹۱۵، ۱۹۱۶، ۱۹۱۷، ۱۹۱۸، ۱۹۱۹، ۱۹۲۰، ۱۹۲۱، ۱۹۲۲، ۱۹۲۳، ۱۹۲۴، ۱۹۲۵، ۱۹۲۶، ۱۹۲۷، ۱۹۲۸، ۱۹۲۹، ۱۹۳۰، ۱۹۳۱، ۱۹۳۲، ۱۹۳۳، ۱۹۳۴، ۱۹۳۵، ۱۹۳۶، ۱۹۳۷، ۱۹۳۸، ۱۹۳۹، ۱۹۴۰، ۱۹۴۱، ۱۹۴۲، ۱۹۴۳، ۱۹۴۴، ۱۹۴۵، ۱۹۴۶، ۱۹۴۷، ۱۹۴۸، ۱۹۴۹، ۱۹۵۰، ۱۹۵۱، ۱۹۵۲، ۱۹۵۳، ۱۹۵۴، ۱۹۵۵، ۱۹۵۶، ۱۹۵۷، ۱۹۵۸، ۱۹۵۹، ۱۹۶۰، ۱۹۶۱، ۱۹۶۲، ۱۹۶۳، ۱۹۶۴، ۱۹۶۵، ۱۹۶۶، ۱۹۶۷، ۱۹۶۸، ۱۹۶۹، ۱۹۷۰، ۱۹۷۱، ۱۹۷۲، ۱۹۷۳، ۱۹۷۴، ۱۹۷۵، ۱۹۷۶، ۱۹۷۷، ۱۹۷۸، ۱۹۷۹، ۱۹۸۰، ۱۹۸۱، ۱۹۸۲، ۱۹۸۳، ۱۹۸۴، ۱۹۸۵، ۱۹۸۶، ۱۹۸۷، ۱۹۸۸، ۱۹۸۹، ۱۹۹۰، ۱۹۹۱، ۱۹۹۲، ۱۹۹۳، ۱۹۹۴، ۱۹۹۵، ۱۹۹۶، ۱۹۹۷، ۱۹۹۸، ۱۹۹۹، ۲۰۰۰، ۲۰۰۱، ۲۰۰۲، ۲۰۰۳، ۲۰۰۴، ۲۰۰۵، ۲۰۰۶، ۲۰۰۷، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، ۲۰۱۰، ۲۰۱۱، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳، ۲۰۱۴، ۲۰۱۵، ۲۰۱۶، ۲۰۱۷، ۲۰۱۸، ۲۰۱۹، ۲۰۲۰، ۲۰۲۱، ۲۰۲۲، ۲۰۲۳، ۲۰۲۴، ۲۰۲۵، ۲۰۲۶، ۲۰۲۷، ۲۰۲۸، ۲۰۲۹، ۲۰۳۰، ۲۰۳۱، ۲۰۳۲، ۲۰۳۳، ۲۰۳۴، ۲۰۳۵، ۲۰۳۶، ۲۰۳۷، ۲۰۳۸، ۲۰۳۹، ۲۰۴۰، ۲۰۴۱، ۲۰۴۲، ۲۰۴۳، ۲۰۴۴، ۲۰۴۵، ۲۰۴۶، ۲۰۴۷، ۲۰۴۸، ۲۰۴۹، ۲۰۵۰، ۲۰۵۱، ۲۰۵۲، ۲۰۵۳، ۲۰۵۴، ۲۰۵۵، ۲۰۵۶، ۲۰۵۷، ۲۰۵۸، ۲۰۵۹، ۲۰۶۰، ۲۰۶۱، ۲۰۶۲، ۲۰۶۳، ۲۰۶۴، ۲۰۶۵، ۲۰۶۶، ۲۰۶۷، ۲۰۶۸، ۲۰۶۹، ۲۰۷۰، ۲۰۷۱، ۲۰۷۲، ۲۰۷۳، ۲۰۷۴، ۲۰۷۵، ۲۰۷۶، ۲۰۷۷، ۲۰۷۸، ۲۰۷۹، ۲۰۸۰، ۲۰۸۱، ۲۰۸۲، ۲۰۸۳، ۲۰۸۴، ۲۰۸۵، ۲۰۸۶، ۲۰۸۷، ۲۰۸۸، ۲۰۸۹، ۲۰۹۰، ۲۰۹۱، ۲۰۹۲، ۲۰۹۳، ۲۰۹۴، ۲۰۹۵، ۲۰۹۶، ۲۰۹۷، ۲۰۹۸، ۲۰۹۹، ۲۱۰۰، ۲۱۰۱، ۲۱۰۲، ۲۱۰۳، ۲۱۰۴، ۲۱۰۵، ۲۱۰۶، ۲۱۰۷، ۲۱۰۸، ۲۱۰۹، ۲۱۱۰، ۲۱۱۱، ۲۱۱۲، ۲۱۱۳، ۲۱۱۴، ۲۱۱۵، ۲۱۱۶، ۲۱۱۷، ۲۱۱۸، ۲۱۱۹، ۲۱۲۰، ۲۱۲۱، ۲۱۲۲، ۲۱۲۳، ۲۱۲۴، ۲۱۲۵، ۲۱۲۶، ۲۱۲۷، ۲۱۲۸، ۲۱۲۹، ۲۱۳۰، ۲۱۳۱، ۲۱۳۲، ۲۱۳۳، ۲۱۳۴، ۲۱۳۵، ۲۱۳۶، ۲۱۳۷، ۲۱۳۸، ۲۱۳۹، ۲۱۴۰، ۲۱۴۱، ۲۱۴۲، ۲۱۴۳، ۲۱۴۴، ۲۱۴۵، ۲۱۴۶، ۲۱۴۷، ۲۱۴۸، ۲۱۴۹، ۲۱۵۰، ۲۱۵۱، ۲۱۵۲، ۲۱۵۳، ۲۱۵۴، ۲۱۵۵، ۲۱۵۶، ۲۱۵۷، ۲۱۵۸، ۲۱۵۹، ۲۱۶۰، ۲۱۶۱، ۲۱۶۲، ۲۱۶۳، ۲۱۶۴، ۲۱۶۵، ۲۱۶۶، ۲۱۶۷، ۲۱۶۸، ۲۱۶۹، ۲۱۷۰، ۲۱۷۱، ۲۱۷۲، ۲۱۷۳، ۲۱۷۴، ۲۱۷۵، ۲۱۷۶، ۲۱۷۷، ۲۱۷۸، ۲۱۷۹، ۲۱۸۰، ۲۱۸۱، ۲۱۸۲، ۲۱۸۳، ۲۱۸۴، ۲۱۸۵، ۲۱۸۶، ۲۱۸۷، ۲۱۸۸، ۲۱۸۹، ۲۱۹۰، ۲۱۹۱، ۲۱۹۲، ۲۱۹۳، ۲۱۹۴، ۲۱۹۵، ۲۱۹۶، ۲۱۹۷، ۲۱۹۸، ۲۱۹۹، ۲۲۰۰، ۲۲۰۱، ۲۲۰۲، ۲۲۰۳، ۲۲۰۴، ۲۲۰۵، ۲۲۰۶، ۲۲۰۷، ۲۲۰۸، ۲۲۰۹، ۲۲۱۰، ۲۲۱۱، ۲۲۱۲، ۲۲۱۳، ۲۲۱۴، ۲۲۱۵، ۲۲۱۶، ۲۲۱۷، ۲۲۱۸، ۲۲۱۹، ۲۲۲۰، ۲۲۲۱، ۲۲۲۲، ۲۲۲۳، ۲۲۲۴، ۲۲۲۵، ۲۲۲۶، ۲۲۲۷، ۲۲۲۸، ۲۲۲۹، ۲۲۳۰، ۲۲۳۱، ۲۲۳۲، ۲۲۳۳، ۲۲۳۴، ۲۲۳۵، ۲۲۳۶، ۲۲۳۷، ۲۲۳۸، ۲۲۳۹، ۲۲۴۰، ۲۲۴۱، ۲۲۴۲، ۲۲۴۳، ۲۲۴۴، ۲۲۴۵، ۲۲۴۶، ۲۲۴۷، ۲۲۴۸، ۲۲۴۹، ۲۲۵۰، ۲۲۵۱، ۲۲۵۲، ۲۲۵۳، ۲۲۵۴، ۲۲۵۵، ۲۲۵۶، ۲۲۵۷، ۲۲۵۸، ۲۲۵۹، ۲۲۶۰، ۲۲۶۱، ۲۲۶۲، ۲۲۶۳، ۲۲۶۴، ۲۲۶۵، ۲۲۶۶، ۲۲۶۷، ۲۲۶۸، ۲۲۶۹، ۲۲۷۰، ۲۲۷۱، ۲۲۷۲، ۲۲۷۳، ۲۲۷۴، ۲۲۷۵، ۲۲۷۶، ۲۲۷۷، ۲۲۷۸، ۲۲۷۹، ۲۲۸۰، ۲۲۸۱، ۲۲۸۲، ۲۲۸۳، ۲۲۸۴، ۲۲۸۵، ۲۲۸۶، ۲۲۸۷، ۲۲۸۸، ۲۲۸۹، ۲۲۹۰، ۲۲۹۱، ۲۲۹۲، ۲۲۹۳، ۲۲۹۴، ۲۲۹۵، ۲۲۹۶، ۲۲۹۷، ۲۲۹۸، ۲۲۹۹، ۲۳۰۰، ۲۳۰۱، ۲۳۰۲، ۲۳۰۳، ۲۳۰۴، ۲۳۰۵، ۲۳۰۶، ۲۳۰۷، ۲۳۰۸، ۲۳۰۹، ۲۳۱۰، ۲۳۱۱، ۲۳۱۲، ۲۳۱۳، ۲۳۱۴، ۲۳۱۵، ۲۳۱۶، ۲۳۱۷، ۲۳۱۸، ۲۳۱۹، ۲۳۲۰، ۲۳۲۱، ۲۳۲۲، ۲۳۲۳، ۲۳۲۴، ۲۳۲۵، ۲۳۲۶، ۲۳۲۷، ۲۳۲۸، ۲۳۲۹، ۲۳۳۰، ۲۳۳۱، ۲۳۳۲، ۲۳۳۳، ۲۳۳۴، ۲۳۳۵، ۲۳۳۶، ۲۳۳۷، ۲۳۳۸، ۲۳۳۹، ۲۳۴۰، ۲۳۴۱، ۲۳۴۲، ۲۳۴۳، ۲۳۴۴، ۲۳۴۵، ۲۳۴۶، ۲۳۴۷، ۲۳۴۸، ۲۳۴۹، ۲۳۵۰، ۲۳۵۱، ۲۳۵۲، ۲۳۵۳، ۲۳۵۴، ۲۳۵۵، ۲۳۵۶، ۲۳۵۷، ۲۳۵۸، ۲۳۵۹، ۲۳۶۰، ۲۳۶۱، ۲۳۶۲، ۲۳۶۳، ۲۳۶۴، ۲۳۶۵، ۲۳۶۶، ۲۳۶۷، ۲۳۶۸، ۲۳۶۹، ۲۳۷۰، ۲۳۷۱، ۲۳۷۲، ۲۳۷۳، ۲۳۷۴، ۲۳۷۵، ۲۳۷۶، ۲۳۷۷، ۲۳۷۸، ۲۳۷۹، ۲۳۸۰، ۲۳۸۱، ۲۳۸۲، ۲۳۸۳، ۲۳۸۴، ۲۳۸۵، ۲۳۸۶، ۲۳۸۷، ۲۳۸۸، ۲۳۸۹، ۲۳۹۰، ۲۳۹۱، ۲۳۹۲، ۲۳۹۳، ۲۳۹۴، ۲۳۹۵، ۲۳۹۶، ۲۳۹۷، ۲۳۹۸، ۲۳۹۹، ۲۴۰۰، ۲۴۰۱، ۲۴۰۲، ۲۴۰۳، ۲۴۰۴، ۲۴۰۵، ۲۴۰۶، ۲۴۰۷، ۲۴۰۸، ۲۴۰۹، ۲۴۱۰، ۲۴۱۱، ۲۴۱۲، ۲۴۱۳، ۲۴۱۴، ۲۴۱۵، ۲۴۱۶، ۲۴۱۷، ۲۴۱۸، ۲۴۱۹، ۲۴۲۰، ۲۴۲۱، ۲۴۲۲، ۲۴۲۳، ۲۴۲۴، ۲۴۲۵، ۲۴۲۶، ۲۴۲۷، ۲۴۲۸، ۲۴۲۹، ۲۴۳۰، ۲۴۳۱، ۲۴۳۲، ۲۴۳۳، ۲۴۳۴، ۲۴۳۵، ۲۴۳۶، ۲۴۳۷، ۲۴۳۸، ۲۴۳۹، ۲۴۴۰، ۲۴۴۱، ۲۴۴۲، ۲۴۴۳، ۲۴۴۴، ۲۴۴۵، ۲۴۴۶، ۲۴۴۷، ۲۴۴۸، ۲۴۴۹، ۲۴۵۰، ۲۴۵۱، ۲۴۵۲، ۲۴۵۳، ۲۴۵۴، ۲۴۵۵، ۲۴۵۶، ۲۴۵۷، ۲۴۵۸، ۲۴۵۹، ۲۴۶۰، ۲۴۶۱، ۲۴۶۲، ۲۴۶۳، ۲۴۶۴، ۲۴۶۵، ۲۴۶۶، ۲۴۶۷، ۲۴۶۸، ۲۴۶۹، ۲۴۷۰، ۲۴۷۱، ۲۴۷۲، ۲۴۷۳، ۲۴۷۴، ۲۴۷۵، ۲۴۷۶، ۲۴۷۷، ۲۴۷۸، ۲۴۷۹، ۲۴۸۰، ۲۴۸۱، ۲۴۸۲، ۲۴۸۳، ۲۴۸۴، ۲۴۸۵، ۲۴۸۶، ۲۴۸۷، ۲۴۸۸، ۲۴۸۹، ۲۴۹۰، ۲۴۹۱، ۲۴۹۲، ۲۴۹۳، ۲۴۹۴، ۲۴۹۵، ۲۴۹۶، ۲۴۹۷، ۲۴۹۸، ۲۴۹۹، ۲۵۰۰، ۲۵۰۱، ۲۵۰۲، ۲۵۰۳، ۲۵۰۴، ۲۵۰۵، ۲۵۰۶، ۲۵۰۷، ۲۵۰۸، ۲۵۰۹، ۲۵۱۰، ۲۵۱۱، ۲۵۱۲، ۲۵۱۳، ۲۵۱۴، ۲۵۱۵، ۲۵۱۶، ۲۵۱۷، ۲۵۱۸، ۲۵۱۹، ۲۵۲۰، ۲۵۲۱، ۲۵۲۲، ۲۵۲۳، ۲۵۲۴، ۲۵۲۵، ۲۵۲۶، ۲۵۲۷، ۲۵۲۸، ۲۵۲۹، ۲۵۳۰، ۲۵۳۱، ۲۵۳۲، ۲۵۳۳، ۲۵۳۴، ۲۵۳۵، ۲۵۳۶، ۲۵۳۷، ۲۵۳۸، ۲۵۳۹، ۲۵۴۰،

بدین^۲ گونه بُد^۵ بخشش شهریار^۱ -
چهل بدره بودی ز بخشش^{۱۱} درم^{۱۰}
به هر بدره بودی^{۱۱} درم ده^{۱۲} هزار
که^{۱۴} گفتار او با درم^{۱۵} بود^{۱۶} جفتا
درم بدره‌ها پیش بوزرجمهر^{۱۸}

چو^۱ گفتمی که زه^۷، بدره بودی چهار^۳
چو با زه^۷ بگفتمی^۸ زهازه به هم^۹
چو گنجور با شاه کردی شمار
۱۵۷۰ شهنشاه با زه زهازه بگفت^{۱۳}
بیاورد گنجور خورشید^{۱۷} چهر

به مهبود^{۲۲} دستور^{۲۳} پرداختم^{۲۱}

برین^{۱۹} داستان بر^{۲۰} سخن ساختم^{۲۱}

داستان مهبود وزیر و زروان حاجب^{۲۲}

ز دانش میفکن^{۲۷} دل اندر گمانا
همه^{۳۱} هرج^{۳۲} بایستم^{۳۳} آموختم،
که بشناخت پیش آموزگارا
که برخواند از گفته‌ی باستان

میاسای^{۲۵} از^{۲۶} آموختن یک زمان
چو گویی^{۲۸} که فام^{۲۹} خرد توختم^{۳۰}
۱۵۷۵ یکی نغزبازی کند روزگار
ز دهقان کنون^{۳۴} بشنو این^{۳۵} داستان

۱- دل آ، که: ۱، تو: ۲- دل (نیز آ): ده: ۳- به یک زه ز گفتار او (وزن درست نیست)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳- ن: هزار ۴- ق: که
س آ (نیز ق: آ، ل: گ): برین: متن = دل، س (نیز ل، ی، پ، ب): هک: بر ع: (ن: آ: کرده گارا: آکارزار!؛ در ل: پی از این بیت: بنداری (۱۵۶۷):
رکان من عادت، آن من قال له: زه: آحضرت الخازن بین پدیده عشر بدن ۷- ق: تازه (ج: زهه) ۸- ل: (ن: آ: نگفتمی) (۱) ۹- س آ (نیز ل: آ، ز
هازه گرفتگی به دم: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰- س: ی، س آ (نیز ل، ی، ب): گنجش: متن = دل، ک: ۱۱- دل: بدی بدره‌های: س، ک: (نیز ل، ی،
پ، و، ن: آ، ب): و را بهره (ب، و، ن: آ: بدره) بودی: متن = ق: ۱۲- (نیز ق: آ، ل: ۱۳، بنداری: ۱۲- س (نیز ل، ی، ن: آ: صد: متن = ده
دستنویس دیگر: بنداری (۱۵۶۸-۱۵۶۹): و من قال له: زه زهان زه: آحضرت الخازن له اربعین بدره فی کل بدره عشرة آلاف درهم
۱۳- ب: گرفت (پسواند ندارد)) ۱۴- س آ (نیز آ): ز ۱۵- ن: آ: خرد) ۱۶- (ل: ی): بود با درم (وزن درست نیست) ۱۷- ک: خورشید
۱۸- (ن: بریزجمهر)؛ برخی دستنویس‌ها پس از این بیت افزوده‌اند:

س: ازین باره گفتار بسیار گشت
دل مردم خفته بیدار گشت
س آ، ل، ی، و، ن: آ، و، ا: چنین است دانش که گفتم ترا
ز خار آورد مرد بر مترا

بنداری (۱۵۷۰-۱۵۷۱): فقال تلك الليلة ليزرجمهر: زه زمان زهه فأتاه الخازن بأربعین بدره فتشمل علی اوبسائة ألقب هرهب، و
وضعه بین بدین ۱۹- س آ (نیز ل، ی، و، ن: آ، و، ا): بدین ۲۰- ل: (و: خرد) ۲۱- ق: یک (نیز ق: آ، ب، ن: آ): ساختیم بر داختیم؛ (آ: ساختیم - ساختیم (پسواند
ندارد))، متن = دل، س، ل، س آ (نیز ل، ی، ن: آ، و، ن: آ): ۲۲- ل: مهبود ۲۳- (آ: بر داستان) ۲۴- ل: داستان مهبود با زروان؛ س: زروان
حاجب و جهود ساحرا؛ ق: داستان مهبود و حاجب و زروان جهود؛ ک: داستان نوشین روان و میروی (۴) و پسران؛ ل: داستان مهبود
وزیر با حاجب جوح جهود؛ س: داستان مهبود وزیر نوشین روان با حاجب؛ متن = س: بنداری: قصه مهبود الوزیر و ما جرى علیه و
علی ولدی ۲۵- آ: میاسای) ۲۶- ل: (نیز و، ز: متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۷- ک: ما فکن: (ل: میفکن) ۲۸- ل: (ل: بگویم) ۲۹- س: ی
(نیز ق: آ، ب، و، ن: آ، ب): و ام: ک: فام (ج: فام)؛ (ل: دام)؛ متن = دل، ل، آ، س: ۳۰- (نیز ل، ن: آ): ۳۱- ک: دوختم: ۳۱- ق: هنر؛ متن = سیزده
دستنویس دیگر ۳۲- س: س آ (نیز ق: آ، ب): هرچه: متن = دل (نیز ل، ی، ن: آ): ۳۳- س آ: بایست ۳۴- ل: (نیز ق: آ: سخن: متن = ۳۵- ل: لو بشنو
یکی: متن = دوازده دستنویس دیگر

چو کسری کسی^۲ نیز نهاد تاج
 چنو^۳ کس ندارد ز شاهان به یاد^۴
 دلش را به^۵ دانش برافروختی^۶
 همی سر^۷ به دانش برافراشتی^۸
 تو زآموختن هیچ سستی مکن
 به هر آرزویر توانا شدم
 ز گفتار^۹ گوینده دهقان^{۱۰} پیرا

چنین گفت عوبدا که بر تخت عاج
 به رزم و به بزم و به پرهیز و^۱ داد
 ز داندگان دانش آموختی
 ۱۵۸۰ خور و خواب با عوبدان داشتی^۲
 برو^۳ چون رواند^۴ به چیزی^۵ سخن
 نباید که^۶ گویی^۷ که دانا شدم
 چن^۸ این داستان بشنوی، یادگیر

آغاز داستان^{۱۸}

ز نوشین روان^{۱۹} یاد کرد^{۲۰} این سخن^{۲۱}
 که بیداردل بود و گنجور بود،
 ز گیتی جزاز^{۲۲} نیک نامی^{۲۳} نجست،
 زوان^{۲۴} و دلش پر ز گفتار^{۲۵} نغزا

پیرنیدم از^{۱۹} روزگار^{۲۰} کهن
 ۱۵۸۵ که او را یکی پاک دستور بود
 دلی پر خرد داشت^{۲۱} و^{۲۲} رای^{۲۳} درست
 که تهورد^{۲۴} بد نام آن پاک مغز

۱-ل: دهقان؛ ا: گویند؛ ۲-ب: کسری؛ ۳-ا: به پرهیز به بزم (وزن درست نیست)؛ ۴-ل: ان: چو اول: آ: خبر (چنو)؛
 متن: ه: چو کسری نیلند ز شاهان داد؛ متن: دیازده دستنویس دیگر: ل: (نیز ب): ز: ۷-ق: که: س: ۲ (نیز ل): آ: بیفروختی؛
 متن: ده دستنویس دیگر: ۸-ب: س: ۲ (نیز ل: ب): خوراستی؛ متن: ل: ۹-س: (نیز ل: ب: ان: ب): همان دل: ق: س: ۲ (نیز ق: ل: آ: ب: ا):
 همه دل: د: ل: و جان: ح: متن: ل: د: ل: ۱۰-س: ۲ (نیز ل: ا): بیاراستی؛ (ب: برآوستی)؛ متن: ل: ۱۱-ک: به: ر: ل: آ: بر از: ۱۲-ل:
 روان گشت: ل: ۲ (نیز که: خون روان گشت: متن: ل: ۱۳-ا: ل: شیرین: ل: بی: حشادی (ل): ب: به دانش)؛ متن: دیازده دستنویس دیگر: ا: این
 بیت ویت حسین را ندارد: ۱۴-س: س: ۲ (نیز ل: ان: آ: ب: ن: دانی چو: (ا: بلدانگ چو: متن: ل: ۱۵-ل: آ: گفتی: س: ق: آ: پس از این بیت
 افزوده اند.

چنان دان که نادان ترین کس تویی چو گفتار داندگان نشنوی

۱۶-ل: س: ۲ (نیز ل: ب): چو: متن: تصحیح نیاسی است. ۱۷-ل: ا: دهقان گوینده: ب: پس از این بیت افزوده است:

چو از گفت او خورستم داستان که برگوید از گفتمی باستان

۱۸-ل: ل: ک: دستنویس ندارند؛ متن: س: ل: آ: س: ۲: ۱۹-ل: ب: بر سید زو: ۲۰-ل: (ب: نو: شروان)؛ ۲۱-ق: گوی: که: کرد: س: س: سریر: (ل: آ: باز
 کرد: متن: ل: ۲۲-ل: (این سخن یادگیر بسوزند ندارد)؛ متن: ده دستنویس دیگر: ۲۳-ل: آ: داد: ۲۴-ل: آ: (نیز ل: ب): آ: ح: ۲۵-ل: ل: ب: ای
 ۲۶-ل: ل: نیز و: ب: جز: متن: س: س: ده دستنویس دیگر: ۲۷-ق: نام نیکو: که: ل: آ: (نیز ل: ب): نام نیکو: متن: دیازده دستنویس دیگر: ب: پس از
 این بیت افزوده است:

نکو خوری بود و نکورای بود بر خسروش راه و هم جای بود

۲۸-ل: ل: مهر: ده دستنویس: ۲۹-ل: س: ۲ (نیز ل: ب): روز: (ل: روان؟)؛ ۳۰-س: ۲ (نیز ل: آ): بود و کردار: متن: دیازده دستنویس دیگر:
 بعلی (۱۵۴۲، ۱۵۸۷-۸۸)؛ ل: صاحب الکتاب: کان لآنوشروان دستور موصوف بالعقل و الذکا، مشهور بالتحفظ و الدهاء، یسعی مهور

خورش‌ها^۶ نخواهد^۳ جهاندار نیز
که هزمان^۷ بیوسد^۸ فلک دامنش^۱

کزین داوری غم نباید فرود
خورش‌ها بین تا^{۱۳} چه آید^{۱۴} به راه،
پذیره شو و^{۱۶} خوردنی‌ها بیوی^{۱۵}
نه مهیود^{۲۰} بینی تو زنده نه پور^{۲۱}
بریزد^{۲۵} هم اندر زمان بی‌درنگ^{۲۶}!

دلش تازه‌تر شد به^{۲۹} دیدار اوی^{۲۸}
خور و شادی و کام^{۳۱} بی او نبود^{۳۳}

بدآموز پویان به درگاه شاه
خیرامان شدند ی بر شاه^{۳۶} راد^{۳۵}

جراز دست فرزندی مهیود^۱ چیز
شده‌ست از^۴ نوازش چشان^۵ برمنش^۶

چنین^۹ داد پاسخ به زروان^{۱۰} جهود
چو بژسم^{۱۱} بخواهد^{۱۲} جهاندارشاه
۱۶۱۵ نگر تا بود هیچ شیر اندراوی^{۱۵}
همان پس که من^{۱۷} شیر بینم^{۱۸} ز دور^{۱۹}
وگر^{۲۲} زو خورد^{۲۳} بی گمان روی و سنگ^{۲۴}

نگه کرد زروان^{۲۷} به گفتار اوی^{۲۸}
نرفتی به درگاه بی آن جهود^{۳۰}

۱۶۲۰ چنین تا برآمد برین^{۳۳} چند گاه
دو فرزندی مهیود^{۳۴} هر باامداد^{۳۵}

۱-ل: مهیود: که: مهبوی (و: مهیود دستور); متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ن: خورشگر) ۳-(ب: ندارد); ق این بیت و بیت سپین را ندارد ۴-س: (نیز: ن، بی، ب، ان، آ، ب): شلد از ل: شد اندز: س ۵ (نیز ل: ۳): شد او: (و: شد آن از: شده او): متن = ل: ی (نیز ق ۳) ۵-ه: (جهان) ۶-ب: به: برمنش) ۷-ل: (هر زمان) ۸-ک: ل: (نیز: ل، بی، ل: ۳): پیرشد: متن = ل، س، بی، س: (نیز: ن، بی، ب، و، ان، آ، ب): بداری (۱۶۰۶-۱۶۱۲): فاطم الحاجب اليهودی علی ما فی قلبه من مهیود، و سأله أن یحتال علیه و یتوصل بالسیحر الی إهلاکة ۹-ق: (چنان) ۱۰-س: (نیز ل: ۳): زروان: ل: ۲: زروآن: ان بیت‌های ۱۶۱۳-۱۸۷۷ را ندارد: بداری (۱۶۱۳): فقال اليهودی: لا تحمل علی قلبک ۱۱-(ن: (پرسم) ۱۲-ل: که خواهد: س-س: آ (نیز ق: آ، و، آ، ب): بگیرد: (ن: (نگیرد): متن تصحیح قیاسی است (ج: ل) ۱۳-س: آ: بین تا خورشها ۱۴-س: آرنده: ق-س: آ (نیز ق: آ، ب): آرد: متن = ل: بداری (۱۶۱۴): و اجتهد فی أن تقف علی ما یدخلان به علی الملک من أنواع الأطمعة ۱۵-(ا: اندرو-بیو) ۱۶-ک: ل: آ (نیز ل: ۱): شوشن: ق: آ: دوش: ل: آ، ب: شود: متن = ل، س، ق: (نیز: بی، و، ان، آ، ب): در و لت‌های این بیت پس و پیش شده است ۱۷-(ن: (به که من): ل: آ: از آنس که گر ۱۸-ل: بویم: ق: دیدم: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۹-س: (نیز ل: آ، ب): در اوی ۲۰-ل: مهیود: متن = ۲۱-(ن: (نه زنده نه پور: که: مهبوی بر زنده ماند نه پور: س: (نیز ل: آ، ب): وگر (ن: آ، ب: و یا) بایم از دور زو (ب: ازو) رنگ و بوی: (ب: یکی ماتم آرم سوی برز سو: (ل: ۱): متن = ق، ل: ۳: آ (نیز ق: آ، ل، و، ا) بداری (۱۶۱۵-۱۶۱۷): فإین وجدت فیها لئنا فاعلمتین بذلک فإنه إن وقت هبتی علیه تقطعت بهلاکة الوزیر و ولدی ۲۲-ل: که گر: س، س: آ (نیز بی، ن: (ق: اگر: متن = ۲۳-س: زان خورد: (ن: ل: آ: آن خورد: ب: از آن خوردنی): متن = ک، ل: آ (نیز ق: آ، ل، ب، و، ا) ۲۴-ل: رود سنگ (۲): (نیز: آ، ب): روی سنگ: ل: آ... (۲) و سنگ: متن = س، س: آ (نیز ق: آ، ل، ۲): ۲۵-ل: (ن: آ، ب: بسیرد) ۲۶-ل: بی: تنگ (۲): ان بیت‌های ۱۶۱۷-۱۶۱۹ را ندارد: بداری (۱۶۱۷): فانی أسیبره بحیث لو وقت منه قطرة علی الحجارة لتقطعت قطعاً و تقطعت فلما ۲۷-س: زروان: ل: آ: زور آن: س ۲۸-نیز و: ان: ل: زروان: متن = ل، ک: (نیز ق: آ، ب، آ، بی) ۲۸-ل: (نیز ل: ۱): او: متن = یازده دستنویس دیگر ۲۹-(ب: ز) ۳۰-ک: او: بی: جهود ۳۱-س: ل: س: آ (نیز ل: بی): یازده: که: شاد رویان (ل: ۱): متن = ۳۲-ق: (و جزو بود شادی و راهر چه بود)، متن = ل: (ن: بدین) بداری (۱۶۱۸-۱۶۲۰): فرکن الحاجب الی اليهودی، و صار یصاحبه لیلًا و نهارًا، و لا یحضر الباب إلا و هو معه ۳۴-ل: مهیود: مهبوی ۳۵-ک: نامدار ۳۶-ل: آ: زاده: س: آ (نیز ق: آ، بی، ب): شاد: که: شهریاری: ق: (نیز ل: ۳): به درگاه شاد: متن تصحیح قیاسی است (س: ل، ل: ۲)

زین بود پاکیزه^۱ و پاکرایی^۲،
یکی خوان^۳ ز زمین بیاراستی^۴،
به دستار زرقنت پوشیده سر،
رسیدی بنزدیکی شاه بلند
بخوردی و آراستی^۵ جای خواب

پس وردهی نامور کدخدای
که چون شاه کسری خورش خواستی^۳
سه کلمه نهاده برو از گهر^۶
۱۶۲۵ ز دست دو فرزند آن^۸ ارجمند
خورشها ز شهد و ز شیر و گلاب

ببرندت خوان نزد^{۱۱} نوشین روان^{۱۲}
که بودی^{۱۳} خورش نزد او استوار
بدو^{۱۶} کرد ز روان^{۱۷} حاجب نگاه
که ای ایمن از^{۱۹} شاه نوشین روان^{۲۰}،
که باشد همی^{۲۲} شاه را پرورش،
یکی چادر پرنیان زو^{۲۶} بکش!
نگه کرد ز روان^{۲۹} ز دور اندر آوی^{۳۰}
پس^{۳۳} آمد چو رنگ خورشها بدید،

چنان بد که یک روز هر دو^{۱۰} جوان
به سر بر نهاده یکی پیشکار
چو خوان اندر آمد به بالاین^{۱۲} شاه^{۱۵}
۱۶۲۰ چنان گفت خندان به هر دو^{۱۸} جوان
یکی^{۲۱} روی بنمای تا زین خورش
چه رنگست^{۲۴} کاید^{۲۵} همی بوی خوش؟
جوان زان خورش^{۲۷} زود بگشاد روی^{۲۸}
همیلون^{۳۱} جهود اندرو^{۳۲} بنگرید

۱- کد پاکیزه^۱ ل^۲ لیزی^۳؛ ر هتمای؛ ق در اینجا سرترسی دارد: جادویی کردن جهود بر طعام پسران مهیود ۳- ل-۳: ... (۲) خشی.
۲- (ل: خن) ه- (ل: بر آراستی)؛ ق بیتهای ۱۶۲۳-۱۶۲۶ را ندارد ۴- (ل: پر گهر) ۷- (ل: دو) ه- (ق: آن دو فرزند او)
۳- (ق: رو ساختی)؛ بنداری (۱۶۲۱-۱۶۲۶)؛ و کان ابنا مهیود یدخلان کل صبیحة علی الملک بطین من الذهب علیه ثلاثة أقداح
سخروة من حجر البلیخ مطفاة یتمدبل منسوج من الذهب کانت أهمما نهبیه فیما لبنا و شهدا و ماوردا ۱۰- (ق: روزی دو پور
۱۱- ل: پیش: (ل: نزدیک) ۱۲- (ل: نوشین روان) ۱۴- (ل: بردی)؛ بنداری (۱۶۲۷-۱۶۲۸)؛ فاتق ذات یوم آنها دخلا و وراهما غلام
علی رأسه فلک الطیق ۱۴- (ق: ل: لیزی)؛ ایوان؛ س (ل: بی. ل: اب)؛ بالین؛ کد سالار (ج: بالان؟)؛ س (ل: نیر و)؛ درگاه؛ (ق: بالای)؛
متن = ۱۵- (ل: بر شهریار)؛ متن = (ل: نیر = کد ق) ۱۶- (ق: بدان)؛ (ل: پرو)؛ متن = ۱۷- (ل: نیر و)؛ (ق: زوران)؛ س: بدو اندرون
کزده متن = ل: س (ل: نیر ق: اب) ۱۸- س: س (ل: نیر ق: اب)؛ مرد: متن = ل: (نیر ل) ۱۹- ل: ل (ل: نیر ب)؛ (ل: نیر)؛ س (ل: نیر
ل: لیزی)؛ (ق: کشت)؛ و بنده؛ ل: کد ایمن به تو؛ متن = ل: س (ق: نیر ل) ب) ۲۰- (ل: نوشین روان) ۲۱- (ق: همی) ۲۲- ل: همه؛ در ق
این بیت بابت سپین پس و پیش شده است؛ این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۳- (ل: چو) ۲۴- (ق: چیز است) ۲۵- کد: اماند (نقطه
ندارد) ۲۶- (ق: پرنیان چادر از روی)؛ بنداری (۱۶۲۹-۱۶۳۳)؛ فلما انتهى القلام الی الحاجب تلفاه و قال: ما أظیب روائع هذا المطعوم
لرفع المنطیل عن رأس الطیق حتی أنظر الیه ۲۷- س: س (ق: نیر ق: اب)؛ خورش را جوان؛ کد: خورش دار او؛ متن = ل: (نیر ل)؛
۲۸- (ق: رود)؛ (ل: رو)؛ در ل: این لث خوانان است ۲۹- س: ل (ل: نیر و)؛ (ق: زوران) ۳۰- (ق: چنان هم که بود)؛ (ق: بی آن خوان اوی)؛ متن =
دوازده دسترسی دیگر ۳۱- ل: همی (وزن درست نیست) ۳۲- (ق: اب: اندران) ۳۳- س: ق (ل: نیر ق: اب)؛ و: (ل: اب)؛ سر: متن = ل: س
س (ل: نیر ل)؛ (ق: اب: بی پس از این بیت افزوده اند:

برد زهر بر کاسه ی شیر زود
بدان سان که زروانش (س)
زروانش؛ ل: زروانش)؛ فرموده بود

بنداری (۱۶۳۳-۱۶۳۶)؛ فنجی طرف المنطیل من تلك الأقداح فرقت عین الیهودی علی اللین و غطی القلام طبقه فی الحال و استخر
فی طریقه

به مهیود^۳ بر جای^۲ مهرش بسوخت؛
 بسی^۶ داغ^۷ دل یاد مهیود^۸ کرد
 ببردش چنان^{۱۱} دیو ریمن ز راه^{۱۲}،
 چرا زد روانش در^{۱۵} کاستی؟
 از آن^{۱۷} آشکارا درستی نهان

از آن تازی اسپان^۱ رخس^۲ بر فروخت
 فروریخت آب از دو دیده به^۵ درد
 چنین گفت کان^۹ مرد با رای و جاه^{۱۱}
 ۱۶۶۰ بدان دوستداری^{۱۳} و آن^{۱۴} راستی
 نداند جزاز کردگار^{۱۶} جهان

بیامد چنان داغ^۷ دل با سیاه^{۱۸}
 ز گفتارها دل بیاراستی
 به افسانه^{۲۳} راه کوتاه^{۲۴} کرد
 برفتند یک روز گویان^{۲۷} به راه
 ز جادوی و آهرمن^{۲۹} برگزند^{۳۰}
 که دل را به نیرنگ^{۳۱} رنجه مدار،

و زانجایگه سوی نخچیرگاه
 ز^{۱۹} هر کس به ره بر^{۲۰} سخن خواستی
 سراینده بسیار^{۲۱} همراه^{۲۲} کرد
 ۱۶۶۵ دیران^{۲۵} و زروان^{۲۶} و دستور شاه
 سخن رفت چندی ز افسون^{۲۸} و بند
 به موبد چنین گفت پس شهریار

۱-آ: اسپان تازی ۲-دلش ۳-منهود: که: مهیوی ۴-آ: جان و؛ ل: آ: ب این بیت و بیت سببین را ندارد (هلو: ز) ع: بس از ۵-ل: آ: زاری از) ۸-ل: منهود: که: مهیوی؛ بنداری (۱۶۵۸-۱۶۵۷): فتلکه: الملک و لحترق قلبه علیه حتی فض عقد الدموع من عینه ۹-ل: کنین؛ ل: ب: کای) ۱۰-ل: با جاه و رای؛ ل: داد و جاه؛ (پ: آب و جاه؛ ل: آ: جای و جاه؛ م: س: و، که (نیز)؛ ل: آ: ب: و؛ ب: ۱۱-آ: (همی) ۱۲-ل: جای ۱۳-که: درستی رای ۱۴-ل: آ: این؛ آ: بدان) ۱۵-ل: در: واشش (۱)؛ و: جست رایش در؛ (پ: جست جانش ره؛ س: (نیز)؛ و: ل: آ: ب: گشاه از روانش فر: متن = ل: ع: ل: (نیز)؛ ل: ۱۶-س: (نیز)؛ ل: آ: و: پ: نهان جز خدای؛ ل: آ: کسی جز خدای؛ (پ: بجز یک خدای؛ م: متن = ل: که: (نیز)؛ ل: ۱۷-ل: آ: ازین؛ ل: آ: در اینجا سرنویس دارد: آگاه شدن کسری که مهیود بی گناه بود و کشتن زروان و آن جهرد ساحر و کیفیت آن؛ بنداری (۱۶۵۹-۱۶۶۱): و کان لایزال مندر متع ما بدر موجه القلب علیه و علی ولدیه. فقال: ما أدري كيف أصل الشيطان ذلك الرجل مع ما كان فيه من العقل المتين والرأى الرزين؟ و هل يقف أحد على سر الفلك فيما يدور به على الانسان، و يعرض لي طريقة من حبات الشيطان؟ ۱۸-ل: کینه: خوره؛ بنداری (۱۶۶۲): ثم اشترى لي طريقة ۱۹-ل: زه (وزن درست نیست) ۲۰-س: آ: در؛ (پ: برویر؛ آ: ب: ز هر در؛ م: متن = ل: ل: آ: (نیز)؛ ل: آ: و: ل: آ: ل: بیت های ۱۶۶۳-۱۶۶۵: نثارده؛ پ: بیت های ۱۶۶۳-۱۶۶۶: رایه هم ریخته است: ۱۶۶۵، ۱۶۶۶، ۱۶۶۳، ۱۶۶۴، ۲۱-آ: با شامه) ۲۲-ل: آ: همراه بسیار؛ س: همراه بستاه) ۲۳-... (؟) (؟) بر راه ۲۴-ل: افسونها؛ (و: گفتارها)؛ ل: آ: بر افسونها؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۳-ل: آ: و: خوره؛ (ل: براه هم کوتاه (وزن درست نیست)) ۲۵-س: (نیز)؛ ل: آ: ب: این؛ آ: ب: دیریری؛ (ل: آ: طیران؛ م: متن = ل: ع: س: (نیز)؛ ل: آ: و: پ: ل: م: (نیز)؛ و: ل: آ: زروان؛ که: وزیران؛ متن = ل: ع: (نیز)؛ ل: آ: پ: آ: ب: (آ: ب: ۲۷-ل: پویان؛ س: (نیز)؛ ل: آ: ب: همی شد چنان زار و (ن: جویا) گریان؛ س: (نیز)؛ و: آ: همی شد چنان زار (آ: زار): گویان؛ متن = ل: ع: ل: آ: (نیز)؛ ل: آ: بنداری (۱۶۶۳-۱۶۶۵): و کان لا تملو مواکبه من العلماء والحکماء برؤحون سره بالحکم، و يملونه بالسمر و أطایب الکلم ۲۸-ل: آ: بر افسون؛ (ل: و: افسون؛ و: ز نیرنگ؛ ل: ز افسون و نیرنگ؛ م: متن = ده دستویس دیگر ۲۹-س: ع: س: آ: (نیز)؛ ل: آ: جادو و ز (که: از): اهرمن؛ (ل: اهرمن (۱))؛ و: ل: آ: (نیز)؛ ل: آ: و: ل: آ: ب: جادو و اهرمن (و: ل: آ: اهرمن)؛ متن = ل: ۳۰-س: و: ز گزند؛ بنداری (۱۶۶۶): فاتحهم بهم الحديث مع الملک الی ذکر الرقی و السحر و ما یخیل الشيطان للانسان من أنواع الحیل و المكر ۳۱-ل: آ: بدین رنگ؛ ل: بدین کار؛ ب: بدین رنگ)

سراپره زده بر لب جویبار
 ز بیگانه پردهخت کردند جای
 بدو گفت: هست^۶ این سخن دلپذیرا
 که فرزندی او تا چرا شد تیاره؟
 ز زروان^{۱۱} گنجهکاری آمد پدید^{۱۲}.
 مکن چاره و هیچ کژی^{۱۴} مجوی^{۱۳}.
 دلی نیک^{۱۸} بد کرده از یار^{۱۹} بد
 نهفته پدید^{۲۲} آورید از نهفت!
 تن خویش را^{۲۵} کرد^{۲۶} پردرد^{۲۷} و دود
 هم اندر زمان پای کردش به بند^{۳۰}.
 دواپه شواری^{۳۲} به کردار دود
 بپرسید ازو^{۳۳} نرم شاه بلند^{۳۵}.
 به^{۳۹} دست^{۴۰} دروغ ایچ منمای روی^{۳۸}

به منزل رسید آن زمان شهریار
 چو زروان^۲ بیامد به پرده سرای
 ز جادو سخن رفت^۴ و از^۵ شهد و شیر
 ز مهبود^۷ از آپس^۸ بپرسید شاه
 ۱۶۸۵ چو پاسخ ازو^۹ لرزلرزان^{۱۱} شنید
 بدو گفت کسری: سخن راست گوی^{۱۳}
 که^{۱۵} کژی نیارد^{۱۶} مگر کار^{۱۷} بد
 سراسر سخن راست^{۲۰} زروان^{۲۱} بگفت
 گنه یکسر^{۲۳} افکند سوی^{۲۴} جهود
 ۱۶۹۰ چو بشنید ازو^{۲۸} شهریار بلند^{۲۹}
 فرستاد نزد^{۳۱} مشعبد^{۳۱} جهود
 چن^{۳۳} آمد بدان یارگاه بلند
 که این^{۳۶} کار چون بود، با من^{۳۷} بگوی^{۳۸}

۱- بنداری (۱۶۸۰-۱۶۸۱): و سار والفکر أخذ یجامع قلبه حتی وصل الی المعتزله و کاتوا قد تصبوا الخیم علی شاطن الماء. فنزل فی خیمت ۲-س. ل. ۲. س. ۱ (نیز و این ۲): زروان: متن: ل. ق. ۱ (نیز ق. ۲، آ. ب) ۳. ک. (نیز ل. ۳. ب): پردهخت ۴-س. ک. (نیز ل. ۱، ب. و. ن. ۲. ب): گفت: متن: ل. ق. ۱. ۲. ل. ۲. ۳ (نیز ق. ۱. ۲. ل. ۱. ۲) ۵-س. ک. (نیز ل. ۲. آ. ب): ز: متن: ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۱، و) ۶-س. ل. ۲. ب. مهنود: م. م. بوی ۸-س. ق. (نیز ق. ۲، زانپس: متن: یازده دستنویس دیگر: بنداری (۱۶۸۲-۱۶۸۴): و أمر یاحضار الحاجبه و أختی المجلس من الأجانب فساله عن السحر والساحر وإحالة الطعام مما بالناظر ۹-س. ب: به پاسخ چنان: ق. ۱. ۲. س. ۲ (نیز ل. ۲. ب. ۱. ب: به پاسخ سخن ۱۰-س. ک. (نیز ل. ۱): به پاسخ چنین: (۱): به پاسخ سخن گفت (وزن درست نیست): متن: ل. (نیز ق. ۲) ۱۰-س. ل. لرز و لرزان ۱۱-س. ل. ۲. س. ۲ (نیز و این ۲): زروان: متن: ل. ق. ۱ (نیز ق. ۲، آ. ب) ۱۲-س. ل. جدید: بنداری (۱۶۸۵): فتمتع فی کلامه و ارتعدت فرائضه فوقف الملك عند ذلك علی سوء فعله، و علم أن المكر السیئ لا یحیی إلا بأهله ۱۳- (ل. کز- مجوی) ۱۴-س. ل. کژی و هیچ چاره: ق. در اینجا سرنویس دارد: کشتن کسری زروان حاجب و جهود جادو به خون مهبود ۱۵-س. (نیز ب): ز: ۱۶-س. نیاید ۱۷-س. هندیار ۱۸-س. ق. ۲. ننگ: ب. نیک و) ۱۹- (ب: یاد): ق. فی این بیت را ندارد: بنداری (۱۶۸۶-۱۶۸۷): فقال: اصعدقنی الخیر عن الطعام الذی أحضره اینا مهبود ذلك اليوم ۲۰-س. ل. ۲. زان: ۲۱-س. ل. ۲ (نیز و این ۲): زروان: م. کسری: متن: ل. ق. ۱ (نیز ق. ۲، آ. ب) ۲۲-س. ل. ۲. برون: ۲۳-س. یکسو ۲۴-س. ق. ۲. بران: ل. ۲. برفکنند او به مرد ۲۵- (ق. ۲. زان): س. ۲ (نیز ل. ۲): خویش: متن: ل. ۲۶-س. ب: دیده: متن: ل. ۲۷-س. بی گزید: ق. ۲. بی درد: م. خویش از آن می کرد (۱) (وزن درست نیست): متن: ل. ل. ۲ (نیز ل. ۱، ب. و. ن. ۲. ب): فامر العاکر الخائن و المجرم الحائن فأعلمته بالحال، و أحال علی اليهودی المحتال، و ألزمه تلک الإساءه، و ادعی لنفسه البراءة ۲۸-س. ل. زو ۲۹-س. ب: جهان (بناشد ندارد)) ۳۰-س. (نیز ل. ۲، ب): بپرسید ازو نرم (ن: گرم: ب: نرم) کار گزند: بنداری (۱۶۹۰): فامر الملك بتقیده و حبه ۳۱-س. ق. ۲. سواری فرستاد نزد) ۳۲-س. (نیز ب): دوا سب و سواری: ل. ۲. س. ۲ (نیز ل. ۱، آ. ب) سواری دوا سب: متن: ل. ق. ۱ (نیز ق. ۲، ل. ۱، ب. و. ن. ۲. ب): بنداری (۱۶۹۱): و نفذ فاروسا لإحضار اليهودی. فطار الفارس یخناح الکفص ۳۳-س. ل. ۲ (نیز ق. ۲، آ. ب): چو: متن: س. ۲ ۳۴-س. ل. زو: متن: ل. ۲۵-س. ق. شهریار از جهود: (ب: گرم شاه بلند): س. (نیز ل. ۱): آنگاه شاه از گزند: (ق. ۲. ل. ۱): از آن کار: (ن: آنگاه) شلجند: ب: بپرسید آنگاه شاه از گزند: (ن: س. ل. ۲ (نیز ل. ۱): س. ۲ (نیز ل. ۲، آ. ب) ۳۶-س. ل. ۲. آ. ب. ۳۷-س. م. ۳۸- (ب: بگو- رو) ۳۹-س. س. ۲ (نیز ق. ۲، آ. ب): زان: متن: ل. ۴۰-س. ق. (نیز ق. ۲، و): راه: متن: یازده دستنویس دیگر: بنداری (۱۶۸۲-۱۶۹۲): و أحضره بین پدیده: فاستخبره أنشروان عن الحال، و أمره بالصدق

همی ریختی خون دل بر^۱ کنار!
زوانی^۲ بر از آفرین داشت نیز،
ستمگر نخواند و را دادگر^۳

ز یزدان همی خواستی زینهار
به درویش بخشید بسیار
که یزدان گناهش^۳ ببخشد مگر

نیازد^۴ به کردار بد هیچ دست!
به فرجام ازو جان^۸ هراسان بود!
نماند^{۱۱} نهان آشکارا شود!
گشاده شود زو همه^{۱۳} راز تو!
همان به که نیکی کنی در نهان!^{۱۵}
ازو بهره یابی به هر دو^{۱۶} سزای!

۱۷۱۰ کسی کو بود پاک و^۵ یزدان پرست
که گر چند^۷ بد کردن آسان بود
اگر بد دلی^۹ سنگ خارا شود^{۱۰}
وگر چند^{۱۲} نرمست آواز تو
ندارد نگه راز مردم جهان^{۱۴}

۱۷۱۵ چو بی رنج باشی و پاکیزه‌رای

سرامد، خرد را بیاید ستود^{۱۹}

کنون کار زردوان^{۱۷} و مرد^{۱۸} جهود

گفتار اندر شارستان ساختن نوشین روان^{۲۰}

اگر دادگر باشی و سرفراز^{۲۱} نمانی^{۲۲} و نامت بماند دراز^{۲۳}!

- ۱-د: در؛ ب: بنداری (۱۷۰۳-۱۷۰۷)؛ و: بقی انوشروان یقرح سن الندم علی ما سبق منه الی مهیود فقال: هل یقی من اهل ینه أحد؟ ففتشوا فلم یجدوا غیر ابنة و ثلاثة رجال. فأطاعهم و أحسن الیهم ۲-من: زبانه؛ ۳-زفانی: ن؛ ۴-نیز به: و؛ ۵-اب: زبان راه؛ ۶-نیز ق: ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵

تن خویش را شاه بیدادگر
اگر پیشه دارد^۴ دلت راستی
۱۷۲۰ چو خواهی ستایش پس از^۵ مرگ تو
چنان گز پین مرگ^۱ نوشین روان^{۱۱}
از آتشی که گیتی بدو^{۱۴} گشت راست
بخفتند^{۱۶} بر^{۱۷} دشت^{۱۸} خرد^{۱۹} و بزرگ
مهان^{۲۳} کهتری را بیاراستند
۱۷۲۵ بیاسود گردن^{۲۶} ز بنای زره
ز گویال و خنجر بیاسود^{۲۷} دوش
کسی را نبند با^{۲۸} جهاندار تاو
جهاندار دشواری^{۳۱} آسان گرفت
تشت اندر ایوان گوهرنگار
۱۷۳۰ یکی شازستان کرد^{۳۵} بآیین روم^{۳۶}

جزاز^۱ گور و^۲ نفرین نیارد بسر^۳
چنان دان^۵ که^۶ گیتی بیاراستی^۷
خرد باید این تاج و این^۹ ترک تو
ز^{۱۲} گفتار من داد او^{۱۳} شد جوان!
جزاز^{۱۵} آفرین در بزرگی نخواستی
به آبخشور^{۲۰} آمد^{۲۱} همی میش و^{۲۲} گرگ!
به دبیج^{۲۳} بر نام او^{۲۵} خواستند
ز جوشن گشادند گردان^{۲۶} گره!
جز آواز رامش نیامد به گوش
بیبوست با هر کسی^{۲۹} باز^{۳۰} و سارا
همه ساز^{۳۳} نخچیر و^{۳۴} میدان گرفت!
همی رای زد با می و می گسار^{۳۴}
فزون از^{۳۷} دو فرسنگ بالای^{۳۸} بوم

۱- (ب: بجز)؛ ۲- (بی: و)؛ ۳- (گ: گرز و)؛ ۴- (نیز ل: آ: ب:؛)؛ ۵- (من: یازده دستنویس دیگر ۴: که: کردد: ه: ی: کن: ج: ب: دانک)؛
۶- (س: آ: نیز ق: آ: ب:؛)؛ ۷- (تو آواستی: من: دل: پ: پس از این بیت افزوده است:

به از راستی در جهان هیچ نیست
کجی جزیره بیج بر بیج نیست

۸- (نیز به: ل: ب:؛)؛ ۹- (جزاز: من: ده دستنویس دیگر ۹- س: س: ۴: نیز ق: آ: ب:؛)؛ ای تاجور: من: ل: بنداری (۱۷۱۵-۱۷۲۰)؛ فلک
لفروسی مغالیا محمود: این کت ترد ایها الملک المتوجح أن یحمد الناس بعدک آثارک فلیکن العقل شعارک و الدین دثارک. رکن بقوة
الصق و السداد مستظرا، حتی یكون العالم بأضواء سیرتک متزرا ۱۰- س: ل: ۴: نیز ل: ل: آ: ب:؛ شاه: ق: داد: من: ل: م: س:؛ (نیز ق: آ: ب:
و: ل: ۱۱- (بی: نوشیروان)؛ ۱۲- س: س: ۴: نیز ل: ل: ب:؛)؛ ۱۳- (نیز ق: آ: ب:؛)؛ ۱۴- (و: و: ی:؛)؛ ۱۵- (این بیت را ندارد: بنداری؛ و کن فی العدل
شروی آتوشروان: لیتی ذکرک کمای ذکرة علی تمادی الأزمان ۱۴- س: س: ۴: نیز ق: آ: ب:؛)؛ ۱۶- (نیز ل: ل: ب:؛)؛ ۱۷- (جزاز: ب:
منظوری: انه لما نظمت أسبأ سلطنة، واستت أمور ممالک لم یکن مقبلا إلا باکساب الذکر الجمیل و ذخار الأجر الجزیل ۱۶- ل: ل: ب:؛)؛
مرفند: ج: بخورند)؛ ۱۷- ل: در ۱۸- (ب: پشت:؛)؛ ۱۹- (ب: خورد)؛ ۲۰- ل: آ: آتش خور ۲۱- (ب: آید)؛ ۲۲- ق: شد از میش کونا،
چنگل ۲۳- ل: ۲۴- همه ۲۴- ق: همی سبج: (و: همه بوم)؛ ۲۵- (ب: نامور: ل: و: نام آوری؛)؛ بنداری (۱۷۲۳، ۱۷۲۴)؛ فاشلقت الخلائق فی
عجبه علی ظهروهم آتین، و ناموا فی ظلال دولة و داعین ۲۶- (ل: آ: گردون (۱)؛)؛ ۲۷- (ن: بر آسود؛)؛ بنداری (۱۷۲۵-۱۷۲۶)؛ و وضعت
الغروب أوزارها، و استراحت الرجال و رفضوا أنقالها ۲۸- (ب: بر)؛ ۲۹- س: ک: نیز ل: ل: آ: ب:؛ بر هر سویی: ق: ل: آ: ب:؛ (نیز ق: آ: ب:؛)؛
۳۰- (بر هر سویی ل: سویی: هر بازو همین خوانا نیست)؛ من: دل ۳۱- (ق: آ: بلج؛)؛ بنداری؛ و انصفت آکابر الأقالیم بصفة الصغار لأمراء
و تعبوا الإثقات و الخدم الی حضرة تاجه و تخجه ۳۲- (نیز ق: آ: ب:؛)؛ دشواری: من: س: ۴: ۳۲- (ق: آ: سازو)؛ ۳۳- (ج: آ: ب:؛)؛ ۳۴- (ق: آ: ب:؛)
۳۵- (نیز ل: ل: ک: شازستان کرد:؛)؛ ۳۶- (نیز ل: ل: ب:؛)؛ ۳۷- (نیز ل: ل: ب:؛)؛ ۳۸- (نیز و: ب:؛)؛ ۳۹- (نیز ل: ل: ب:؛)؛ ۴۰- (نیز ل: ل: ب:؛)؛
با وی روم: ق: برشان روم: ک: دل:؛ برده روم: م: س: ۴: نیز ل: ل: آ: ب:؛ با وی و بوم (ل: پساوند نیاردا)؛ ق: ۴: بر آتین روم: ب: بر بوم روم!
من: ل: (ج: ق: ۴: ۳۷:؛)؛ (نوشیروان: ده فزون از)؛ ۳۸- (نیز و:؛)؛ روم: بنداری (۱۷۳۰)؛ ۳۹- (ب: انه أمر فینا له مذیبة فرسخین فی فرسخین

۱۷۵۵ چه گوید سخن‌گوی باآفرین ز شاه^۱ و ز هیتال و خاقان چین

گفتار اندر داستان خاقان و هیتال و نوشین‌روان^۲

- سخن هرچ^۶ ازو^۷ بشتوی یادگیرا...
 به^۹ مردان جنگی و گنج^{۱۰} و نژاد...
 گذشته ز کسری به گرد جهان^{۱۲}
 برو^{۱۵} خواندندی به داد^{۱۶} آفرین^{۱۷}
 به گل‌زریون بود از آن روی چاچ^{۱۸}
 پراکنده شد^{۱۹} در میان مهان...
 بزرگی و آیین شاهنشهی^{۲۰}؛
 همی دوستی جست با شهریار
 همه نامداران شدند انجمن
 همی^{۲۴} از رد و موبدان رای جست
 همه یاد کرد^{۲۷} از در شهریار^{۲۸} :-

چنین^۳ گفت پرمايه دهقان^۵ پیر
 که از^۸ نامداران با فر و داد
 چو خاقان چینی نبود از مهان^{۱۱}
 همان^{۱۳} تا لب رود جیحون ز چین^{۱۴}
 ۱۷۶۰ سپهدار با لشکر و گنج و تاج^{۱۷}
 سخن‌های کسری به گرد جهان
 به مردی و دانایی و فرهی
 خردمند خاقان بدان^{۲۱} روزگار
 یکی چند^{۲۲} بنشست با رای‌زن
 ۱۷۶۵ به آغاز آن آشنایی نخست^{۲۳}
 یکی هدیه آراست پس^{۲۵} بی‌شمار^{۲۶}

۱-ک: شام ۲-ل: (نیز لی): جردین ۳-ب: این بیت را ندارند؛ س: پس از این بیت و ۴-به جای این بیت افزوده‌اند:

نگه کن که خاقان و هیتال را چه افتاد بیشتر تو این حال را

۳-ل، س: داستان (ل: رزم) خاقان چین با هیتالیان؛ ق: داستان هیتال با خاقان چین (ک: چین)؛ ل: هدیه فرستادن خاقان چین پیش کسری؛ متن: س: بنداری: ذکر ما جری بین آنوشروان و بین الخاقان (سرنویس را پس از بیت ۱۷۸۵ آورده است) ۴-ل: (ک: کتون) ۵-ل: خاقان عس-س: ۶ (نیز ق: ۲-ا): هرچه؛ متن: ل (نیز ب): ۷-ل، ق-س: ۸ (نیز ق: ۲-ب): زو؛ متن: س (نیز ب): ۸-ا (از آن) ۹-ل: ۱۰-ل: فر؛ ک: مردانگی و به گنج؛ (ق: به مردی و جنگی و فر)؛ متن: یازده دستنویس دیگر ۱۱-ک: نید در جهان؛ س: ل: ۱۲-س: (نیز ل: ۳-و، ل: ۱-ب): چین کس نبود از (ل: نید در) جهان؛ (ل: ب): چین کس نبود از مهان؛ متن: ل، ق: (نیز ق: ۲) ۱۳-ک: س: ۱۴ (نیز ل: ۳-و، ل: ۱) و دیگر مهان؛ س (نیز ل: ۲-ب): ز کسری گذشت ز دیگر مهان؛ (ل: ز کسری گذشت آنک بد در جهان)؛ متن: ل، ق: (نیز ق: ۲-ب)؛ بنداری (۱۷۵۴-۱۷۵۸): قال: ولم یکن فی عهد کسری آنود ذکر او أفخم قدرامن الخاقان ملک الصين ۱۳-ق: ک: ل: (نیز ل: ۳-و، ل: ۲)؛ همی؛ س: ۱۴ (نیز ب: ۱): همه؛ متن: ل، س: (نیز ق: ۲-ب) ۱۴-ل، س: (نیز ق: ۲-ب): زمین؛ ک: ل: و چین؛ متن: ق: س: ۱۵ (نیز ل: ۳-ب): ۱۵-ل: (ب: ۱۶-ل: خواندندی چی به داد)؛ بنداری (۱۷۵۹): و کانت الملوک من شاطیء جیحون الی اقمی بلاد الترك متفادین له ۱۷-س: ۱۷-س: داد (پسارند ندارد)؛ (تاج و گاه) ۱۸-ل (نیز ق: ۲): زان روی (ق: سوی) چاچ؛ ق: با تخت عاج؛ س: ۱۹ (نیز ل: ۳): از آن سوی چاچ؛ (د: خود تخت شاه)؛ س: جردین؛ از آن سوی چاچ؛ ک: بد بدان سوی چاچ؛ متن: ل (نیز ب: ۳-و، ل: ۲-ب)؛ بنداری (۱۷۶۰): و کان مکتور سریره بملدنی کُل زریون من وراء الشاش ۱۹-ل: (ب: بد) ۲۰-بنداری (۱۷۶۱-۱۷۶۲): فانتخت الیه اخبار کسری النی استفاخت فی أطراف العالم، و ما انتصت به من العلم و الشجاعة و الروعة و الجلالة ۲۱-ک: دران؛ بنداری (۱۷۶۳): فأراد أن یكون بین الجعفرین مکاتبة و مراسلة، و مهادة و مصادقة ۲۲-س: ک: س: ۲۳ (نیز ق: ۲-ب): بیگنند؛ ق: بیگنند؛ ل: ۲: به بیگند؛ متن: ل ۲۳-س: (نیز ل: ب): بجست؛ (ل: ۱): نجست؛ ل: یادشاهی بجست؛ و: یادشاهی تخت)؛ ل: خوشنودی شاه جست؛ (ق: از آن آشنایی بجست)؛ ل: بدان دوستی را همی جای جست؛ متن: ق: ک: س: ۲۴ (نیز ب: ۲) ۲۴-ل: همان ۲۵-ک: آراستن ۲۶-ل: (شهریار) ۲۷-س: ک: (نیز ل: ۳-ب)؛ یادگار؛ (ق: همی یادگار)؛ متن: ل، ل: ۲، س: ۲۸ (نیز لی) ۲۸-ل: (کارزار)

۱۷۸۰ اگر شاه ایران و^۱ خاقان چین
هراسست ازین^۲ دوستی^۳ بهر ما
بباید یکی تاختن ساختن
ز لشکر یکی ناموز برگزید
به تاراج داد آن همه خواسته
۱۷۸۵ فرستاده را سر بریدند^۴ پست

بسازند و از^۲ دل کنند آفرین^۳
بیرین روی^۴ ویران شود شهر ما^۵
جهان^۶ از فرستاده پرداختن
سرافراز^۷ جنگی چنان چون سزید
هیونان و اسپان آراسته
ز ترکان^{۱۱} چینی^{۱۲} سواری نجست^{۱۳}

چن^{۱۴} آگاهی آمد به خاقان چین
سپه را ز قجقاریاشی^{۱۶} براند^{۱۷}
ز خویشان ارجاسپ^{۱۸} افراسیاب^{۱۹}
برفتند یکسر به^{۲۲} گل زویون
۱۷۹۰ سپهدار^{۲۵} خاقان چین شیچه^{۲۶} بود

دلش گشت پردرد^{۱۵} و سر پر زکینا
به چین و تختن نامداری نمائدا
نپرداخت یک تن^{۲۰} به آرام^{۲۱} خوابا
همه سر پر از خشم^{۲۳} و^{۲۴} دل پرز خون
همی یاسمان برزد از آب دود^{۲۷}

۱- (ن: ز) ۲- ل: ق: س: ۳- (نیز ل: ن): ز: متن = ۴- (ل: ی: و: آ: به دل دوست گردند بی درد و (ل: ح: و: ی: و: بی: دنج و) کین: متن = س: ک: ل: ۲- (نیز ق: آ: ب: ب) ۴- ل: زین: س: (نیز ل: ن: ب: آ: ب): زان: ق: از آن: س: ۲- (نیز ل: ن: آ: از حین: متن = ه: ق: آ: زوشان همه: متن = ک: ل: ۲- (نیز ب: و: آ) ۶- س: ق: ک: (نیز ق: آ: ب: ی: ن: ب: ی: ن: ق: ۴- بدو روی: ل: ز: دو رویه: س: ۲- (نیز ل: آ: ۲- و: زین روی: و: و: زین کار: به: بلدان روی: متن = ل: ۷- (ل: شهریار (پاوند ندارد)): بنادری (۱۷۷۹-۱۷۸۱): و قال: إن حصلت مصادقة و موافقة بین ملک ایران و ملک توران تضررنا بها ۸- س: (نیز ل: ن: ب: ی: ن: ب: روان: آ: زهمان): متن = ل: ق: س: ۲- (نیز ق: آ: ب: و: آ: ل: این بیت واندارد: بنادری (۱۷۸۲): و الرأی آن نطق الطريق علی هذا الرسول فتغله و انتهب ما صحبه ۹- ل: آ: س: ۲- (نیز ل: آ: ب: سرافراز و: متن = ل: س: ق: (نیز ل: ق: ۴- ک: بیت های ۱۷۸۳-۱۷۸۶ را ندارد ۱۰- ل: آ: س: ۲- (نیز ل: آ: ب: و: آ): بیژید ۱۱- س: ق: ل: آ: س: ۲- (نیز ق: آ: ب: آ: ب: آ: گردان: متن = ل: ۱۲- ل: ۲- (نیز و: جنگی ۱۳- ل: س: ق: ل: آ: س: ۲- (نیز ق: آ: ی: و: آ): بجست (حرف یکم نقطه ندارد): (ن: آ: بجست: متن = ل: ل: آ: ب: ب: آ: ل: آ: در اینجا سرنویس دارد: رزم خاقان چین و هیئال و هریمت ایشان: بنادری (۱۷۸۳-۱۷۸۵): فجزد لذلك بعض قواده فرکض الیه و قتله و انتهب جمیع ما استصحبه ۱۴- ل: ل: س: ق: ل: آ: س: ۲- (نیز ق: آ: ب: آ: ب: آ: چو: متن = س: ۱۵- س: (نیز ل: ی: شد: پر از درد ۱۶- ل: ل: آ: س: ۲- (نیز ب: ق: قجقار باشی ادول حرف یکم و ششم و ل: آ: حرف یکم نقطه ندارد): (ق: ۴- حفقاریاشی: ل: ق: قجقار باشی: و: قجقار تاشی: حرف سوم نقطه ندارد): ل: ۴- قجقار تاشی: آ: قجقار باشی: متن = س: ق: ک: (نیز ل: آ: ب: نیز = داستان سیاوش ۱۲۲۰) ۱۷- ق: بخواند ۱۸- (ل: ی: ن: آ: ح: و: ۱۹- ل: (نیز ل: ی: اسفندیار (پاوند ندارد) ۲۰- ل: بهر دخت گیتی: ق: ک: (نیز ب: آ: ب: نهر دخت یکتن: (ق: نهر دخت کس را): متن = س: ل: آ: س: ۲- (نیز ل: ی: و: ن: آ: ب) ۲۱- (ل: خورده و) به ۲۲- س: ۲- (نیز ب: آ: ل: ز: متن = ده دستنویس دیگر ۲۳- ک: جنگ ۲۴- (ل: ی: ح: و: ل: این بیت را ندارد ۲۵- (ق: سپهدار) ۲۶- ل: آ: تند: س: س: ۲- (نیز ل: آ: ن: آ: ۲- فتح: (ل: حاکم: و: س: شی (دو حرف نخست نقطه ندارد): آ: ب: سنج (حرف یکم نقطه ندارد): متن = ل: ۲۷- س: (نیز ل: ی: ن: آ: ب: خاک دود: آ: آب روده: ل: آ: برز در آراب بود: (ل: متن = ل: (نیز ل: ی: و: آ: ق: ک: این بیت را ندارد: ق: آ: ب: به جای این بیت آورده اند:

ز هر سو همی یازخوانش سپاه
همی دست برده خود او را نمود^(۱)

ق: سپهدار خاقان به آب و خج = جان
نیز سپهدار خاقان چین پر ز دود

ر جوش^۱ سواران به چاچ اندرون

چو خون شد به رنگ آب^۲ گل زریون^۳

چن^۴ آگاه شد غانفر^۵ زان^۶ سخن
سپاهی ز هیتالیان برگزید
ز بلخ^۷ و ز شیگانان^۸ و آموی و زم^۹
۱۷۹۵ و زختلان^{۱۰} و از^{۱۱} بریز و^{۱۲} و سه گرد^{۱۳}
ز کوه و بیابان و از ریگ و^{۱۴} شیخ
چو بگشت خاقان به رود بیزک^{۱۵}
سپاه انجمن کرد بر مای و^{۱۶} مرغ
ز بس نیزه و تیغ های بنفش
۱۸۰۰ بخارا پر از گرد^{۱۷} و^{۱۸} گویال بود!
بشد غانفر^{۱۹} با^{۲۰} سپاهی^{۲۱} چو کوه^{۲۲}

که خاقان چینی چه^۱ افکند بن،
که گشت آفتاب از جهان^۲ ناپیدا
بیلیج^۳ و سپه خواست و^۴ گنج^۵ درم
ز هر سو سپاه اندر آورد گرد^۶
بجوشید لشکر^۷ چو مور و ملخ!
تو گفتمی همی تیغ بارد فلک^۸
سپه گشت^۹ خورشید^{۱۰} چون پز چرخ!
درفشیدن گونه گونه درفش^{۱۱}
که لشکرگه شاه هیتال بود-
ز هیتال گرد آوریده^{۱۲} گروه-

۱- ل. ۲. س. ۲ (نیز بی). جوشن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲- س. گل شده همه خاک؛ که: خورشید بر آب؛ ل. ۲. س. ۲ (نیز ل. ۲. پ. و). گل
شده به رنگ آب؛ (ل. ۱. پ. ۱). گل شد به چاچ آب؛ ۳- ل. شکل به رنگ آب؛ متن = ۳- (ب. همه سر پر از خشم و دل پر ز خون
(= ۱۷۸۹ ب.))؛ متن = ل. ۱. (نیز ق. ۴)؛ بندهاری (۱۷۸۶-۱۷۹۱): فلما انتهى الخبر بلذک الی الخاقان جمع عساکر الصین و الخنن و عزم
علی قتال الهیاطلة و کانوا نازلین من السفد الی شاطیء جیحون. فسار فی جمع عظیم ضاق عنهم نطق الحصر ۴- ل. ۱. ل. ۲ (نیز
و ۱. پ. ۱). چو؛ متن تصحیح قیاس است ۵- ل. ۲ (نیز و): غانفر (حرف چهارم نقطه ندارد)؛ (ل. ۱. عانفر؛ ل. ۲. عانفر؛ ل. ۳. عانفر): عانفر (ل. ۳. عانفر):
زین ۶- ل. ۲ (خود)؛ که: چین از چه؛ س. ۱. چین خود چه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۸- ل. از جهان روطنی ۹- ل. ۱. بی، بی، چاچ
۱۰- س. سنگان؛ ل. ۱. (نیز ل. ۱. پ. ۱). شکان؛ ل. ۲. شکان؛ (۱- سکیان؛ بد سنکوی)؛ متن = ل. ۱. ک (نیز ل. ۲. پ. ۱. و) ۱۱- ل. ۱. (ن. آ. روم)؛ اسم
(نقطه ندارد)؛ ل. ۱. چو؛ آهوی زم ۱۲- س. سلاح ۱۳- س. (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ بر دو؛ (ل. ۱. پ. ۱. و)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۴- س. ک (نیز ق. ۴،
ل. ۱. ل. ۱. پ. ۱. و)؛ گنج و؛ متن = ل. ۱. ل. ۲ (نیز بی و) ۱۵- ل. سومان؛ س. حال (؟ نقطه ندارد)؛ ک (نیز ق. ۴). شکان؛ ل. ۱. موقان؛ (ل. ۲. ۳.
جیلان؛ ل. ۱. حلالن (نقطه ندارد))؛ متن = ل. ۱. ل. ۲. پ. ۱. و) ۱۶- ل. ۱. ق. س. ۲؛ ز؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷- ل. ۱. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ۲.
ل. ۳. و)؛ متن = س. ک؛ س. ۲ (نیز ق. ۴. پ. ۱. و) ۱۸- س. ۳؛ ویس گرد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۹- ل. سپاهی؛ برآمد زهر سو بگرد
۲۰- ل. ۱. ح. ۱. پ. ۱. و)؛ ز ریگ و؛ ل. ۲. ریگ بیابان و از کوه و؛ متن = س. ک (نیز ق. ۴. ل. ۲. پ. ۱. و) ۲۱- ل. ۲. کیش؛ و؛ سپاه انجمن شد
۲۲- س. (نیز ل. ۱. پ. ۱. و)؛ بیرو گدال؛ ملکن؛ بیلان و دینک (واژه پستین نقطه ندارد)؛ س. ۲؛ ز رود نیوک؛ (پ. ۱. و)؛ ز رود برک؛ ل. ۲؛ ز رود بزرگ؛
متن = ل. ۲ (نیز ق. ۴) ۲۳- ل. دورد فلک؛ س. ۲ (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ باروید و؛ (و)؛ ترک؛ س. (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ ابا لشکر و کوس و بیل؛ بیل
و کوس؛ س. ترک؛ متن = ق. ۱. ل. ۲ (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ این بیت و بیت سپین و انقارود ۲۴- ل. ۱. (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ ما و؛ ق. ۱. و؛ متن =
س. ک؛ س. ۲ (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ بندهاری؛ مای؛ شرح ۲۵- س. ۲؛ گشته؛ (ل. ۲. ک. ۲)؛ ۲۶- س. خورشید؛ ل. ۱. این بیت را ندارد ۲۷- س. س. ۲ (نیز ل. ۱. ۲. پ. ۱. و)؛ تیغ و؛ (ل. ۱. و)؛ (و)؛ زینته کفش؛ ق. ۱. ل. ۲؛ پز نیانی درفش؛ (ل. ۲. کاروانی درفش)؛ متن = ل. ۱. (نیز ق. ۴) ۲۸- س. س. ۲ (نیز
ق. ۴. ل. ۲. پ. ۱. و)؛ گرز؛ متن = ل. ۱. (نیز ل. ۱. پ. ۱. و)؛ ۲۹- ل. ۲. ح. ۱. (نیز ل. ۱. پ. ۱. و)؛ عانفر؛ ل. ۲؛ عانفر (حرف
چهارم نقطه ندارد)؛ عانفر (نقطه ندارد)؛ متن = ۳۱- ل. ۲؛ بیارود غانفر؛ متن = ل. ۱. س. ۱. و)؛ س. ۲ (نیز ل. ۲. پ. ۱. و)؛ ۳۲- س. سواری
۳۳- ل. ۲؛ آوردان؛ بندهاری (۱۷۹۲-۱۸۰۰)؛ و جمع ملک الهیاطلة مثل جنود الخاقان من بلاد و عسکر علی بخارا. فجهاد الخاقان و
قتلوا علی مای شرح. و همی قریه من قری نخب

گذر کرد باید به ایران زمین
 ببندد به فرمان کسری کمر،
 فرامش کند گرز^۶ و گوپال را،
 گوینیم جنگ آوری سرفراز^۷،
 بدر دولت پیر گردد^۸ جوان!
 جهانی بروبر^۹ کنند آفرین،
 همی^{۱۰} راستی را خرد پروردا
 ندارند^{۱۱} با او کسی زور^{۱۲} و تاوا

نداریم ما ناب^۱ خاقان چین
 گر ایدونک فرمان^۲ بزد^۳ غانقر^۴
 سیارد بدو شهر^۵ هیتال را
 وگرنه خود از نخمی خوشنواز
 ۱۸۳۰ که او^۸ شاد باشد به نوشین روان^۹
 بگوید بدو کار خاقان^{۱۱} چین
 که با فز و نرزت و بخش^{۱۳} و خرد
 نهادهست بر قیصران^{۱۵} باز^{۱۴} و سار

برین یک سخن^{۱۹} بر^{۲۰} شدند انجمن،
 جوان و جهانجوی و با^{۲۲} بخش و داد^{۲۳}،
 که با گنج^{۲۶} و با لشکر^{۲۷} خویش بود
 به شاهی برو^{۳۰} خواندند آفرین!

ز هیتالیان کودک و مرد و زن
 ۱۸۳۵ جغانی گوی بود فز^{۲۱} نژاد
 خردمند و^{۲۴} نامش فغانیش^{۲۵} بود
 بزرگان هیتال^{۲۸} و خاقان^{۲۹} چین

گفتار اندر آگاه شدن نوشین روان از کار خاقان و هیتال^{۳۱}

پس آگاهی آمد به شاه بزرگ که خاقان که شد^{۳۲} نامداری^{۳۳} شترگ^{۳۴}.

۱-ق. ک. ل. ۲ (نیز ب): تاو؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲-ق. ۳: گریدون کزیدو؛ ل: گریدون که فرمان؛ ۳-ق. ۴: دهد ۴-ق. ۵: عانقر (حرف سوم نقطه ندارد)؛ (ل: عانقر؛ و: عانقر (حرف چهارم نقطه ندارد)؛ غانقر) ۵-ق. ۶: هل، س. ق. س. ۶ (نیز ل: ل. ۲، و: ب): شاه؛ متن = ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ب): ق. ۶: تیر ۷-ق. ۷: رزم ساز؛ (ل: کینه ساز؛ ل: جنگ آور سرتواز) ۸-ق. ۸: ازو) ۹-ق. ۹: (ل: نوشین روان) ۱۰-ق. ۱۰: گشته) ۱۱-ق. ۱۱: س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ۱): حال خاقان؛ (ل: بی: و: را حال خاقان؛ س (نیز ل: که جوید و را حال (ل: خاک) خاقان؛ ق. ۲: همی (و: ۲: بجز) هند و هیتال و ایران و؛ متن = ل. (نیز ب) ۱۲-ق. ۱۲: هم) ۱۳-ق. ۱۳: (نیز ل: بی: ب): مغز؛ (ق. ۲: رای): متن = ل. ق. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، و) ۱۴-ق. ۱۴: همه) ۱۵-ق. ۱۵: ل. ۲: قیصر او) ۱۶-ق. ۱۶: باج ۱۷-ق. ۱۷: نداریم ۱۸-ق. ۱۸: س. ک. ل. ۲ (نیز ل: بی: توش؛ متن = ل. ق. ۶: س. ۲ (نیز ق. ۲)؛ تعدادی (۱۸۲۶-۱۸۳۳): تلاطافه لنا بهم، و الرأی أن نضم الی کسری و نستظهر به حتی نسلم من شر الخاقان ۱۹-ق. ۱۹: ل. ۲: بر سخن؛ س. ۲: س. ۲ (نیز ل: بی: ب): بدین یک سخن؛ (و: به گل ز زبون)؛ متن = ل. ۲ (نیز ق. ۲، ب) ۲۰-ق. ۲۰: (ل: در؛ ق. ۲: این بیت را ندارد ۲۱-ق. ۲۱: گری ۲۲-ق. ۲۲: س. ۲ (نیز ل: بی: ب): جوج؛ ق. ۲: جهانبخش یا؛ ل. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): جهاننار و (و. ۲: س. ۲: آ: جوج) یا؛ ل. ۲: جهانجوی پروانش و؛ (و. ۲: جواتی جهانجوی یا)؛ متن = ک. (نیز ب) ۲۳-ق. ۲۳: (نیز ل: بی: ب): بخت (ب: تخت) شاد (در س. حرف یکم واژه نخست نقطه ندارد)؛ ق. ۲: فز و داد؛ (ق. ۲: بخت و داد)؛ متن = ل. ک. ل. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): جوج؛ متن = ل. س. ک. ل. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، ب): ۲۵-ق. ۲۵: جغانیش؛ ل. ۲: لغاریش؛ (ق. ۲: لغاریش) ۲۶-ق. ۲۶: بیل ۲۷-ق. ۲۷: (نیز و: ل. ۲): لشکر و؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۸-ق. ۲۸: توران ۲۹-ق. ۲۹: س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): بران؛ س. ۲: مردان چین؛ ل. ۲ (نیز ب): مردان کین؛ متن = ل. (نیز ق. ۳) ۳۰-ق. ۳۰: (ل: ایدو؛ و: بنگلوی (۱۸۳۴-۱۸۳۷))؛ ناقصا علی ذلك واختاروا من الهیاطة شایا کریم المحدث متجلیا بيسر الملوك و السلاطین یسمی فغانیش فزجوه و أفعدهو علی سربر الملک ۳۱-ق. ۳۱: خبر یافتن کسری از کار خاقان چین؛ س. ۲: خبر یافتن کسری از حال خاقان و هیتالیان؛ ق. ۲: آگاه شدن نوشین روان از حال خاقان و هیتال؛ ل. ۲: آگاهی یافتن کسری از هیتال و خاقان چین؛ متن = ل. ق. ۶: س. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): س. ۲ (نیز ل: بی: ب): بد؛ متن = ل. ق. ۶: ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲) ۳۳-ق. ۳۳: ل. ۲: س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): نامدار؛ و؛ متن = ق. ۶: س. ۲ (نیز ق. ۲، و. ۱): س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱): (س. ۲: باوند ندارد)

جزاز^۳ خون آن شاه آزاد مرد،
چنان شهریاری^۵ چراغ جهان^۱،
که هرگز نخیزد ز بیداد^۸ دادا.
همان^۹ بدکنش را بد آید به سرا
که دارد^{۱۱} به دل درد و کین^{۱۱} کهن،
بدآموز دارد دو دیده^{۱۳} پرآب!
اگر زو^{۱۶} بترسی، نباشد شگفتا
مکن یاد و^{۱۹} تیمار ایشان متخور^{۲۰}!
ز خاقان که بنشت از آن^{۲۳} روی آب،
توی^{۲۴} در جهان شاه^{۲۵} گردن فرازا
انوشه کسی کو روان پرورد^{۲۷}
نبایدت فرزانه و رای زنا
که با فر و اورندی و رای و بخت^{۲۸}
ازین پادشاهی هراسان^{۳۰} شود
زمان تا زمان لشکر آید ز روم^{۳۳}
نماند بر و بوم ایران زمین^{۳۵}

لایشان^۱ اگر نیستی کین و درد^۲
بگشتند^۳ پیروز را ناکهان
میادا که باشند^۶ یک روز^۷ شاه
۱۸۷۰ چنین مست باد آفرو دادگر
ز خاقان اگر شاه راند سخن
شود گر ز خویشان افراسیاب^{۱۲}
و دیگر^{۱۴} که پیروز شد، دل گرفت^{۱۵}
ز هیتال و از^{۱۷} لشکر غاتفر^{۱۸}
ز^{۲۱} خویشان ارجاسب و افراسیاب^{۲۲}
۱۸۸۰ به روشن روان کار ایشان بساز
فروغ از تو گیرد روان^{۲۶} و خرد
تر داناتری از بزرگانجمن
ترا زبید اندر جهان تاج و تخت
۱۸۸۰ اگر^{۲۹} شاه سوی خراسان شود
هر آنکه که^{۳۱} بی شاه بینند^{۳۲} بوم^{۳۳}
از^{۳۴} ایرانیان بازخواهند کین

۱- (ق:۴)؛ پیدایش: یک کزیشان (۲:۲)؛ داد (پسوند ندارد)؛ ۳- ک (نیز و)؛ بجز (۴:۴)؛ که کشند (۵:۲)؛ چنین پادشاهی
عادل (۶:۲)؛ باشد (۷:۲)؛ بد روز (۸:۱)؛ بیداد (۹:۱)؛ نینز (۱۰:۱)؛ همی؛ ک؛ ل؛ س؛ آ (نیز
ق:۱)؛ ه؛ م؛ ن؛ س؛ ب؛ بنداری (۱۸۶۶-۱۸۷۰)؛ فلا یعنی آن تهنم لما جری علیهم من جهة الترك. و اذکر ما جرى منهم علی
لیروز. و انهم لم یذوقوا نسیف الخاقان الاجزاء فعلهم، ولم یروا فی هذه الواقعة غیر شرم صمیمهم (۱۰:۱۰)؛ گذارد (۱۱:۱)؛ کین و؛ ل؛
کین و دود (۱۲:۱)؛ در کین؛ متن: «بازچه دستنویس دیگر ۱۲- (ا: افرسیاب) (۱۳:۱)؛ گردد دو دیده؛ (۱۴:۱)؛ آرد دو دیده؛ (ک: بدان مرز دارد در
دیده؛ (ق:۱)؛ بدان مرز دارند دیده؛ (۱۵:۱)؛ براندیشد و دیده دارد؛ (متن: ل؛ س؛ ل؛ س؛ آ (نیز ل؛ ل؛ ب؛ ل؛ ب؛ آ (ب) (۱۶:۱)؛ دگر آنک؛ (ل: دیگری
که) (۱۷:۱)؛ برگرفت (۱۸:۱)؛ که از وی؛ (س؛ ل؛ و؛ ا؛ ب؛ ن؛ بیت و بخارند (۱۷:۱)؛ س؛ ز؛ ۱۸- ل؛ ا؛ عاتفر (حرف سوم نقطه ندارد)؛ (ل: ل؛
عاتفر؛ ا؛ عاتفر) (۱۹:۱)؛ (ل: بی حوجه) (۲۰:۲)؛ ک؛ (نیز ق:۲)؛ مرز در ق:۱ این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ (بیت های
۱۸۷۲، ۱۸۷۳، ۱۸۷۴، ۱۸۷۵، ۱۸۷۶، ۱۸۷۷، ۱۸۷۸، ۱۸۷۹، ۱۸۸۰)؛ که (۲۱:۲)؛ که (۲۲:۲)؛ اسفندیار (پسوند ندارد) (۲۳:۱)؛ ل؛ س؛ ب؛ ق؛ ل؛ زان؛
س؛ آ؛ زین؛ (ل: زین در ق:۲ بگشت این؛ ا؛ هست از آن؛ متن: ک؛ (نیز ل؛ ل؛ ب؛ ل؛ ب؛ ل؛ ب؛ آ (ب)؛ و؛ این بیت را ندارد (۲۴:۲)؛ ک؛ ل؛ س؛ آ (نیز
ق:۱)؛ ع؛ م؛ ن؛ متن: ل؛ ق؛ ۲۵- ل؛ شاه و؛ بیت های ۱۸۷۶-۱۸۷۸ را به هم ریخته است؛ ۱۸۷۸، ۱۸۷۶، ۱۸۷۷، ۲۶- (ق:۱)؛ زوان (۲۷:۱)؛
س؛ ل؛ آ (نیز ل؛ ل؛ ب؛ آ)؛ خرد پرورد؛ آ (نیز ل)؛ کز خرد پر خورده؛ متن: ل؛ ک؛ (نیز ق:۲) (۲۸:۲)؛ نام و بخت؛ ل؛ برزی و یاری و
بخت؛ س؛ نینز ل؛ ل؛ ب؛ ل؛ لورنگی ای نیکبخت؛ ل؛ س؛ آ (نیز ل؛ ل؛ ب؛ و؛ ل)؛ اورنگی و رای و بخت؛ متن: (ق:۱)؛ نیز (ک: پنداری
۱۸۷۱، ۱۸۷۲)؛ و اما الخاقان فاته ما عبر بعد إلى أرض ایران حتی یتوجه نهوض الریایات العالیة إلى ذاک الصوب (۲۹:۱)؛ و؛ (و: ۳۰:۱)؛
نرسان؛ (ل: لای آن نوشته شده است؛ هراسان) (۳۱:۲)؛ هم آنکه چو (۳۲:۱)؛ بایند؛ (ل: بختند)؛ ل؛ بیند بی شاه (وزن درست
نمست؛ س؛ آ (نیز ل؛ ل؛ و؛ ل؛ آ؛ ب؛ ل؛ بی شاه بنهد (بهد بختند)؛ متن: ک؛ ل؛ آ (نیز ق:۲)؛ ب؛ آ (ب) (۳۳:۱)؛ (ل: روم- بوم) (۳۴:۱)؛ آ (نیز ب؛ ز
۳۵- ل؛ و؛ چین)

مگر نیره^۲ باشد^۵ دل و رای اوی^۳
 به دیدار او بر فلک ماه^۸ نیست!
 ز جایی^۹ که گنج‌مست^{۱۰} و آبادبوم!
 جهاندار و بیدار و^{۱۲} بیروزیخت!

ز شاهان^۱ نجوید^۲ کسی جای اوی^۳
 که با قر او تخت^۶ را شاه^۷ نیست
 همی باز خواهد ز هند و ز روم
 خداوند تاج‌ست و زیبای تخت

یکی رای شایسته^{۱۳} افگند بن^{۱۲}
 که این را چه بیند خردمند روی؟
 که خامش نشاید بدن^{۱۸} خیرخیر^{۱۹}!
 به از بر^{۳۳} پراگندن گنج نیست!
 نه گستردنی روز ننگ و نبرد^{۲۷}،
 همان پوشش و نغز^{۳۰} گستردنی!
 درم خوار گیرد^{۳۲}، تن آسان شود!

۱۹۴۰ چو بشنید خاقان ز موبد سخن
 چنین گفت با کاردان راهجوی^{۱۵}
 دو کار است پیش آمده^{۱۶} ناگزیر^{۱۷}
 که^{۲۰} از رزم^{۲۱} او بار جز^{۲۲} رنج نیست
 ز دینار پوشش^{۲۴} نیاید^{۲۵}، نه خورد^{۲۶}
 ۱۹۴۵ بدو^{۲۸} ایمنی باید^{۲۹} و خوردنی
 هر آنکس که از بد^{۳۱} هراسان شود

۱- (ب: به شاهی) ۲- ق: نداد ۳- ل. ک. س ۴- (نیز ق. ل. ب): او (و: اوی (پس‌وند ندارد) - او: متن ۵- ل (نیز ل. ن) ۶- ق: دیده
 ه: (ب: گردد: آ: شد با): می این بیت را ندارد ۷- (می: بخت): س ۸- (نیز ل. و. ا): و با بخت (حرف یکم واژهٔ پسین بی نقطه) ۹- ک: راه
 ۸- ک (نیز ق. آ): راه (ک: پس‌وند ندارد): بنداری (۱۹۳۷-۱۹۳۶): فانه لیس علی وجه الأرض ملک یمالته فی القوۃ و الشوۃ ۹- ن: جای
 ۱۰- ک (نیز ق. آ): بخت (حرف یکم بی نقطه) ۱۱- (می: ن) ۱۲- (ب: جز) ۱۳- ل (نیز ق. ل. و. ب): جهاندار بیدار: متن ۱۴- ه: ک
 ۱۵- س (نیز می: ب): بنداری (۱۹۳۸-۱۹۳۹): و هو الذی يأخذ خراج الروم و الهند و غیرهما من اقالیم الأرض ۱۶- (می: اندیشه) ۱۷- ق:
 براندیشه شد مغز مرد کهن ۱۸- (ج: جو- و): ل (ج: راه‌دان کارجوی (ا): (ن: باز دان (ج: بار دان) راه‌جوی): می این بیت را ندارد ۱۹- ل:
 اندرون ۲۰- ل ۲۱- ناگزیر ۲۲- ق: شدن: (ن: بدین می: چنین گفت با کاروان (ه: ۱۹۴۱) ۲۳- ق (نیز می: ل. ک. ن): خیره خیر: ل
 خیر خیر (ا): (ب: ناگزیر (پس‌وند ندارد): متن ۲۴- س: ک. س ۲۵- (نیز ل. و. ق. ا. ب): در می‌ت‌های این بیت پس و پیش شده است ۲۶- (ب:
 جز: و (ک: متن ۲۷- س (نیز ل. ک): آرم (ج: از روم) ق: تخم: متن ۲۸- ق (نیز ل. و. ا): باز جز: (می: یار جز): ک: او مان بجز: (ق:
 گنج او مان جزا): ل- آنرا به پایان جزا: متن ۲۹- (نیز ل. ن. آ. ب) ۳۰- ل: همان را: ق: بدان بر: (ق: آ: نه به از: می: آ: نه از بر: ن: به از پر:
 متن ۳۱- س: ک. ل. س ۳۲- (نیز ل. ن. آ. ب. و. ب): بنداری (۱۹۴۰-۱۹۴۳): فقال الخاقان: سکوناً لیس بمصلحة فاما ان نشترا لفضله أو نبعث
 الیه فی الصلح و نسمح بالمال ۳۳- (ق: گنجی): ک (نیز ل. ن): نه دینار و (ن: جز: پوشش ۳۴- ل: ماد (نقطه ندارد): س: ق: ناند
 (حرف دوم و چهارم بی نقطه): ک: نیاید: ل: ناند (حرف چهارم بی نقطه): س: ناند (حرف یکم و دوم بی نقطه): (ن: نیاید (حرف
 دوم بی نقطه): ق: آ: می: نیاید (حرف یکم و دوم بی نقطه): ل: ک: نیاید (حرف دوم بی نقطه): و: ناند (حرف دوم بی نقطه): آ: نیاید!
 متن ۳۵- (ل: ۳۶- (ق: نخست: می: بخورد) ۳۷- (ق: پس آنگه بگویم ترامن درست: ب: این بیت و بیت سین را ندارد ۳۸- ک: (نیز
 ل: و: ا): یدل: متن ۳۹- دست‌نویس دیگر ۳۹- (ق: باد و: می: آید: ل: نیاید) ۴۰- س: می: (نیز ل. ک. و. ا. ب): پوشش نغز و (ن: پوشش
 نغز و ق: کوشش و نغز: ن: کوشش نغز و) متن ۴۱- ل (نیز می) ۴۲- (آ: آید) ۴۳- ل. ک. ج. آ (نیز آ) ک: ده (و: ک: روزن عوست نیست):
 بنداری (۱۹۴۴-۱۹۴۶): فان الحاجز لا تقش الا لئلا یومر من خلف شیئا قینبئی أن یبدل فونه بما یملکه من صانت و ناطق
 حتی یأمن بمزء ما ینخال و عادیته

که داند سخن گفت و داند شنید
سخن دان چینی چو ارتنگ^۵ چین
نهان^۷ بر سخن تا^۸ در شهریار

بیاراست ایوان شاهنشاهی
ز درگاهشان شاد^۹ بگذاشتند
ایا نامه و هدیه^{۱۱} و با نظر
ز خاقان برسید و بنشاختن^{۱۲}
بدادند پیغام خاقان^{۱۳} چین
فرستاده بنهاد پیش دبیر^{۱۶}
همه^{۱۹} انجمن ماند^{۲۰} اندر شگفت!
ز دادار بر شهریار زمین^{۲۳}

ز لشکر سخن‌گوی ده^۱ برگزید
یکی نامه بنیشت^۲ با آفرین^۴
برفت این^۶ خریدافته ده شوار

۱۹۵۰ به کسری چو برداشتند آگهی
بفرمود تا پرده برداشتند
برفتند هر ده^{۱۰} بر شهریار
جهاندار چون دید بنواختن
نهادند سر پیش او^{۱۳} بر زمین^{۱۴}
۱۹۵۵ به چینی یکی نامه^{۱۵} بر حریر
چن آن^{۱۷} نزد گردان^{۱۸} به خزانیدن گرفت
سر نامه بود^{۲۱} از نخست آفرین^{۲۲}

۱. س. ل. (نیز، ن. بی. ان. ب.) : سخن‌گوی یکی؛ س. (نیز ل. م. و. ا.) : سخن‌دان یکی؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲) : ۲. داند گفتار دانا شنید؛
س. گوید چو گفتار داند؛ ق. گویند و داند گفت و ک. گویند گفتار و داند؛ ل. (نیز ن. بی. ب.) : گوید و (ل. ک.) : گفتار داند؛ (ق. ۲) : گفتار
گویند داند؛ بی. جوید چو گفتار داند؛ م. هم گوید و گفته داند؛ (ن. آ.) : گویند گفتار داند؛ متن = س. (نیز ل. م. و. ا.) : بنداری (۱۹۴۷) : تم
بانه اختار عشرة من الکفافة الدهاة ممن یحسن أن یقول و یسمع؛ س. ق. در اینجا سرنویس دارند؛ س. آمدن فرستادگان خاقان بنزد
نوشین‌روان؛ ق. نامه خاقان چین نزدیک نوشین‌روان ۳. س. (نیز ن. بی. ب.) : (نیز ن. بی. ب.) : بنوشت؛ متن = ک. س. ل. س. (نیز ن. بی. ب.) :
ل. و. ب. (پ. آفرین؛ ل. بی. پوزفرین؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲) : هله لژنگ؛ ل. (نیز ن. بی. ب.) : ده از ترک و؛ س. (نیز ن. بی. ب.) : ده از (ک.)
(آن) ترک (بی. نوک (ل.)) : س. ده از موبد ترک و؛ ک. چین همچو ارتنگ؛ (ل. ک.) : چین ده از ترک؛ ق. سخن‌گوی چینی چو ارتنگ؛ (ق. ۲) :
سخن‌گوی چینی بر آئین؛ بی. ایا نامه ده تن ز ترکان؛ و بدو فاد مردی ده از ترک؛ متن = ک. بنداری (۱۹۴۸) : و کتب الی کسری علی
الحریر الصینی کتابا قفضم به الیه عمل ل. (نیز بی. ل. و. ا.) : آن؛ س. (ل. ق. ز. یزدان؛ متن = س. ک. (نیز ن. بی. ب.) : ان. ب. ک. ۷
دهان؛ س. (نیز ل. و. ا.) : زبان؛ متن = ل. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : ان. ب. ک. ۸. (ل. با) : بنداری (۱۹۴۹) : فسار الرسل یما تحملوا من
رسالة الخاقان حتی وصلوا الی صمیم انوشروان ۹. (نیز ن. بی. ب.) : خوار ۱۰. (ل. ک.) : (ل. ک.) : ده (در و) ۱۱. ق. هدیه و نامه ۱۲. (بی. بنواختن
پسلوند ندارد) ۱۳. ق. یکسره ۱۴. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : بر زمین پیش اوی (س. بی. او) - چون خویش اوی (س. بی. او) : ۲.
خاقان چین (پسلوند ندارد)؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲) : بی. و. ا.) : بنداری (۱۹۵۴-۱۹۵۰) : فلما رفعت دو نیمه الحجب دخلوا علی ملک
بملا المیون روعة و بهاء و أیة و ساء فقبولوا بین یدی الراض فوفوه شرائط الإعظام و الإجلال. فأکر مهم الملک و سألهم عن الخاقان
و انتظام أحوال مملکته و اتساق امور دولته ۱۵. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : نامه بد؛ (ل. ک.) : نامه و؛ نامه (وزن درست نیست)؛
متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲) : ۱۶. (بی. وزیر؛ بنداری (۱۹۵۵) : فأثرو الرسالة و سلموا الکتاب الیه ۱۷. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : همان؛ ق.
(نیز ق. ۲) : چو آن کس؛ س. (نیز ق. ۲) : چنان (چون آن)؛ (و همی)؛ متن = ۱۸. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : یزدگرد (در و) : و حرف
یکم قطعه ندارد؛ (آن) (سنزدگردان) به؛ ق. نزد گردان به (حرف یکم وازة نخست بی نقطه) : ل. دبیر آن زمان نامه؛ (بی. چو خواننده آن را
به)؛ متن = ک. س. ل. (نیز ق. ۲) : ۱۹. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : ازوا ق. ازان؛ ک. س. ل. (نیز ل. م. و. ا.) : کزان؛ (ق. کزو)؛ متن = ل.
۲۰. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : مانده؛ متن = ل. ق. ک. س. (نیز ق. ۲) : بی. و. ا.) : بنداری (۱۹۵۶) : ففتحه یزدجرد الکتاب، و هو کاتبه و
صاحب سره و ثلثی مرید المریدان فی حضرته، فقرأه علیه ۲۱. ل. ک. بد؛ متن = س. ک. س. (نیز ن. بی. ب.) : ۲۲. (بی. آفرین از نخست)
۲۳. س. ل. (نیز ن. بی. ب.) : شاه (لق. شهر) ایران زمین؛ (ب. ق. داد از بر شهریار درست) (۱)

سلیح و^۱ بزرگی نمودن به شاه
 مرا خواند^۲ اندر جهان آفرینا
 نجویند جز رای ما^۳ کشورش^۴
 فرستاد و^۵ هیات^۶ بستند ز^۷ راه،
 که بستانم از غانقر^۸ گنج^۹ و^{۱۰} تاج^{۱۱}!
 که شد^{۱۲} لعل گون^{۱۳} آب جیحون ز خون!
 به گوینده بر خواندیم^{۱۴} آفرینا
 خردمندی و^{۱۵} شرم^{۱۶} و^{۱۷} فرزنگی،
 که جویم با^{۱۸} شهریاری جهان^{۱۹}
 بزرگی و^{۲۰} مردی^{۲۱} و^{۲۲} بازار^{۲۳} اوی^{۲۴}.

دگر سرفرازی و گنج و سپاه
 سدبگیر^۱ سخن^۲ آنک^۳ فغفور^۴ چین
 ۱۹۶۰ مرا داد^۵ بی آرزو^۶ دخترش
 و^۷ زان^۸ هدیه کز^۹ پیش نزدیک شاه
 بدان کینه^{۱۰} رفتم^{۱۱} من از شهر چاچ^{۱۲}
 بران^{۱۳} گونه رفتم^{۱۴} ز^{۱۵} گل ززیون
 چن^{۱۶} آگاهی^{۱۷} آمد^{۱۸} به ماچین^{۱۹} و^{۲۰} چین
 ز ۱۹۶۵ ز پیروزی شاه^{۲۱} و^{۲۲} مردانگی
 همه دوستی بودی اندر نهان^{۲۳}
 چن^{۲۴} آن نامه بشنید و^{۲۵} گفتار اوی^{۲۶}

۱-ل. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ جوی، س. (نیز، ل.؛ سلاح؛ متن = س. ۲ (نیز، ل. ۲، ب. و. ۱) ۲-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ سه دیگر؛ ق. دودبگیر؛
 متن = س. ۳، ل. ۲، ب. ۳ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۳-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ آنکه) ۴-ل. (خوچاندی) ه. (نیز، ل. ۲، ب.؛ ع. بی آرزوی؛ س. ل. ۲ (نیز، ل.
 و. ۱، ب.؛ بر آرزو؛ ق. ناخوaste؛ ل. ۲، ب. آرزو؛ متن = س. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۷-ل. من؛ ق. ۲، ل. ۲، ب.؛ ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ نجوید بجز ما؛ ب.
 (ن. نجوید بجز شاهی و؛ ل. ۲، ب.؛ نجوید بجز ماسکی؛ متن = س. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ متن = س. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۸-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 ۳-ل. ب.؛ لشکرش؛ متن = ل. ۲، ب.؛ بشاری (۱۹۵۷-۱۹۶۰). و کان مفتحا بذكر الله تعالی و اثناء علیه و مشی بکلام یحرب عن اذلاله
 بقوته و استظهاره بشوکت ۹-س. کوان؛ ل. ۲، ب. ۱۰-س. (نیز، ل. ۲، ب.؛ از آن؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۱۱-ل. در؛ ق. ۲، ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 ل. ۲، ب.؛ جوی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۲-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ هیات) و ۱۳-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۱۴-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ به؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 بشاری (۱۹۶۱)؛ ثم قال: انا كنا خطبنا اليه عقيلة مؤدته و کریمه مصادقته، و اهدينا الي حضرته برسم خدمته نحفنا من بلاد الصين
 فتعرض لها ملك الهياطلة، و ارسل جماعة من اصحابه فاتهبوها و قتلوا الرسل المتغذة معها ۱۴-ل. برین گونه؛ س. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 بر آن کینه؛ ل. ۲، ب.؛ بر از کینه؛ متن = س. ۲، ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ و. ۱) ۱۵-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ بر قسم (وزن درست نیست) ۱۶-ل. (علاج) ۱۷-ل. ۲-
 غانقر (حرف سوم نقطه ندارد)؛ س. ۲، عانقر؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ عانقر (حرف سوم بی نقطه)؛ ل. ۲، عانقر؛ و غانقر (حرف چهارم نقطه
 ندارد)؛ ل. ۲، عانقر ۱۸-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ تخت) ۱۹-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ چاچ (بساوند ندارد) ۲۰-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ بدان؛ (و؛ از آن؛ متن = س. ۲، ل. ۲، ب.؛ (نیز
 ل. ۲، ب.؛ ل. ۲، ب.؛ ۲۱-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ به؛ متن = س. ۲، ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ق. ۲، ل. ۲، ب.؛ ۲۲-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۲۳-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 لعل قام؛ (ب. همچو لعل)؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۲۴-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۲۵-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ بیت سپین را ندارد؛ بشاری (۱۹۶۲-۱۹۶۳). فوجب
 علینا الانتقام منه فنهبنا الی بلادهم، و دلفنا لقتالهم فقتلناهم حتی سال جیحون بدماهم ۲۶-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۲۷-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ما؛ به؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز
 ب) ۲۸-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ خواندم) ۲۹-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ پیروزی شاه) ۳۰-س. بی؛ شاه؛ ق. زور؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ خردمند شاهی)؛ متن = یازده دستنویس
 دیگر ۳۱-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ جسم اندر نهان (نیز، ل. ۲، ب.؛ جهان)؛ ق. کذبوم اندر نهان؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ خواستیم در نهان)؛ متن = ل. ۲، ب.؛
 ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ آن)؛ ل. ۲، ب.؛ که باشد ابا؛ (ب. که و رزم یا؛ و که باشیم ابا)؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۳۳-ل. (نیز، ل. ۲، ب.؛ اندکان))؛ بشاری
 (۱۹۶۶-۱۹۶۷)؛ و نقد بلغنا ما تخصص به الملك من الابهة و الجلالة و العقل و الحياء و علو الذکر و النباهة فأفرنا أن تكون بیننا و بینه
 صدقة أكيدة و مودة مهیبة، فإن رأى الملك أن یحبیب الی تشیید قواعدها و تمهید میانها، و یجاوبنا عن رسالتنا بما یری
 فیها فعل ۳۴-ل. ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ چو؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۵-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۳۶-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 نامه بشنید (نیز، ل. ۲، ب.؛ ۳۷-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ ابا؛ متن = ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ و. ۱) ۳۸-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛
 کردی؛ متن = س. ۲، ل. ۲، ب.؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ و. ۱) ۳۹-س. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، ب.؛ آزار)؛ (نیز، ل. ۲، ب.؛ این بیت را ندارد

نیرداستی جز بر و یالِ اوی^۲
 نه از نامداران چنان جنگجوی^۳
 یکی گزهی گارپیکر به دستا
 ز بالای او خیره گشت^۴ انجمن^۵
 هم از پشت پیلان جرنگی^۶ درای
 زمین آمد از سم^{۱۲} اسپان به رنج^{۱۳}
 چپ و راست گُردان و پیجان^{۱۵} عنان
 یکایک نهادند سر بر زمین^{۱۶}

یکایک برقتند با او مهان^{۱۷}
 ابا موبدِ موبدان^{۱۸} اردشیر
 نیسنده^{۲۰} ببنشت^{۲۱} بر پهلوی^{۱۹}
 سِی نامه کرد آفرین از نخت،
 بلندی و تندی^{۲۲} و مهر آفرید
 خرد بر توانایی او گواست
 بی موری^{۲۶} او زمین^{۲۷} نسردا

همان سرود و نختان و گوپالِ اوی^۲
 کمانکش نبودی به لشکر^۳ چن اوی^۴
 به آوردگه رفت چون پیلِ مست
 به زیراندرون بارهی گام‌زن
 ۲۰۰۰ خروش آمد و ناله‌ی کزّه‌نای^۸
 تیره‌زنان پیش بردند^{۱۰} سنج^{۱۱}
 شهنشاہ با خود و گبر و سنان^{۱۲}
 فرستادگان خواندند آفرین

به ایوان شد از دشت شاه جهان
 ۲۰۰۵ بفرمود تا پیش او شد دبیر
 به قرطاس بر نامه‌ی خسروی^{۱۹}
 قلم چون دو رخ را به^{۲۲} غیر بنشت
 بر آن دادگر کو سپهر آفرید
 همه بندگانیم و او پادشاست
 ۲۰۱۰ نفس جز به فرمان او نگذرد^{۲۵}

۱. امی^۱ نیز ل^۲؛ همه ۴. ل. ع. م. ۲. (نیز و. آ. ب.)؛ او. او. (و. اوی) (پسواند ندارد)؛ متن ۵. ل. (نیز ن. ب. م. ان. ۲)؛ در ق^۲ این بیت پس از
 بیت ۱۹۹۱ آمده است ۳. ک. ز لشکر م. ل. ۲. (نیز ن. ل. ب. م. ان. ۲. ب. م.)؛ ز لشکر کمان‌رو نبودی؛ ق. همان کس (کمان‌کش) نبودی ز
 لشکر م. ۲. (نیز ل. ۲. م. و. ا.)؛ ز لشکر کمانکش نبودی؛ ق. کمانش نبودی به لشکر؛ متن ۶. ل. (نیز ق. م. ق. ۲)؛ ل. ۴. جز اوی؛ (ن. ل. م.)
 به چو اوی؛ ا. چو (پسواند ندارد)؛ متن ۷. ده دستویس دیگر ۵. ق. برخاشجوی م. ۲. (نیز ل. ۲)؛ چو جنگجوی؛ (ب. ا. چو او. ا.)
 چنین) جنگجوی؛ بندری (۱۹۹۴. ۱۹۹۷)؛ فجاهوا بخفتانه. و کان لایقدر الرجل القوی علی حمله. فجلو ازاره و لسه ۶. ل.
 شد ۷. (انجمن) ۸. م. کرتای ۹. ل. بانگ؛ م. (نیز ق. ۲)؛ جرنگ و؛ ق. چو رنک و؛ ل. ۲. درنگ؛ (ل. ز رنک)؛ م. ۲. پیلانش بانگ؛
 متن ۱۰. ل. (نیز ن. ل. م. ب. م. ان. ۲. ب.)؛ و. این بیت را ندارند ۱۰. ق. تیره جرنان؛ پیش بردند و ۱۱. ل. م. ۲. (نیز ل. م. ب.)؛ سنج؛ (ن. صفا)؛
 متن ۱۲. ل. م. ل. م. ۲. (نیز ق. ۲. ب.)؛ نعل؛ متن ۱۳. ل. زمین همجو دریا برآمد بکف؛ متن ۱۴. ق. ۱۴. م. ل. ۲. م. ۲. (نیز ن. ل. م.)
 ل. م. ب. برگستوان؛ (ق. گرز و خود و سنان)؛ متن ۱۵. ق. م. ب. (ب. پیجان و گردان) ۱۶. ل. این بیت و بیت سپین را ندارد؛ بنداری
 (۱۹۹۸. ۲۰۰۳)؛ تم رکب و خرج الی الفضاء. و طلاح تلک الأرض کرادیس الفرسان و اطلاب الشجعان مظاهر بین أسلحتهم
 فرکش میثا و شمالا. و أظهر من انواع فریسته ما حیر الحاضرین ۱۷. ل. م. ب. نهان؛ ل. این بیت را ندارد؛ ل. م. م. ۲. در اینجا
 سرینس دارند؛ نامه کسری به خاقان چین؛ م. پاسخ نامه خاقان چین از نزد توشین‌روان؛ ق. پاسخ نامه خاقان از توشین‌روان؛ م. ۲.
 پاسخ نامه کسری به خاقان چین ۱۸. ل. ق. موبدان موبد) ۱۹. ق. پهلوی خسروی (۱) ۲۰. ل. م. (نیز ل. م. ل. م. ان. ۲. ب.)؛ نویسنده؛
 متن ۲۱. م. ۲. (نیز م. ب.) ۲۲. ل. م. ۲. (نیز ن. ل. م. ب.)؛ بنوشت؛ متن ۲۳. ل. م. ۲. (ب. پیجان و گردان) ۲۴. ق. م. ۲. (نیز ل. م. ب. م. ان. ۲. ب.)؛ بدان؛ متن
 ل. م. ۲. (نیز ق. ۲. م. ب.) ۲۵. ل. م. ۲. (نیز ن. ل. م. ب. م. ان. ۲. ب.)؛ زرفی؛ (ب. پستی)؛ متن ۲۶. ق. م. (نیز ق. ۲) ۲۷. ل. نشورد ۲۸. ل. م. (ب. م.)
 (۱. م.)

بیودیم شادان دل و تازه روی^۱،
 ندیدیم هرگز چنو^۲ شهریار^۳
 به^۴ بخشندگی^۵ همچو دریای نیل!
 به آوردگه^۶ نهنگی بلاست!
 از^۷ آواز او رام^۸ گرده هزبر^۹ آ
 همی دل ستاند^{۱۰} به گفتار گرم!
 یکی بارورشاخ^{۱۱} زیبادرخت^{۱۲} آ
 پرستدگان^{۱۳} گلایه وی اندا
 ننگنجهمی در جهان آن سپاه^{۱۴} آ
 همه پیش کارانش^{۱۵} با زیب و فر^{۱۶} آ
 از^{۱۷} اورنگ و از^{۱۸} یاره و طوق و تاج^{۱۹} آ

بدین روزگاری که ما نزد اوی^۱
 به ایوان بزم^۲ و به دشت^۳ شکار
 به بالای سروست و^۴ هم زور پیل
 ۲۰۴۵ چو بر گاه باشد سپهر و فاست
 اگر تیز گردد، بغرد چو ابرا
 زگر می گسارد به آوای^۵ نرم
 خجسته سروشست بر^۶ گاه و^۷ تخت
 همه شهر ایران سپاه وی اندا
 ۲۰۵۰ چو سازد به دشت اندرون بارگاه
 همه گرزدارانش^۸ ز زمین کمر^۹ آ
 ز پیل و ز بالای و از تخت^{۱۰} عاج^{۱۱} آ

۱-ل: او-روی (پسایند ندارد)؛ ف: او-او؛ ک: اندروی-تازه روی؛ (ق: آ: آمد بدوی-شادان و دل تازه روی)؛ متن = ل: آ (نیز ب)؛
 دستنویس های دیگر به جای این بیت آورده اند:
 س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛

به دیدار او شاد دل (س) و شادان دل و؛
 ل: شاد و به دل) تازه روی

س (نیز ل، آ، ب)؛

بدین (ل: آ: برین) روزگاران فریاد چو او (س: آ: چنو؛ و: چنوی)

به (س: ل: ز: گفتار و دیدار و بالای او) بالا و روی؛ آ: بالا و خود؛ ف: دیدار و بالا و گفتار او) (= ۲۰۳۷)
 ۲-ل: نرم؛ ق: ل: ۴، س: ۳ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ ۱۰: ایوان و بزم؛ (ن: ایوان و بزم)؛ متن = س: ک: (نیز ق: آ: ل: ۳، ب: و، ب)؛ ۳-س: ک: س: ۴ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛
 رزم و ل: آ: دشت و متن = ل: ق: (نیز ق: آ)؛ ۴-ک: چنین؛ (ای، و: آ: چو او)؛ متن = یازده دستنویس دیگر = س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ یک
 سواد؛ متن = ده دستنویس دیگر = (ل: ج: ح)؛ ۷-ل: (ب: ز)؛ ۸-س: س: ۲ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ بخشش گفتار؛ (ق: آ: بخشش همی)؛ متن =
 ل: ق: ک: ل: ۹-س: س: ۲ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ در آوردگه چون؛ (ی: (نیز ق: آ)؛ بر آوردگه بر متن = ل: ق: ل: ۱۰-س: ق: (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ و ز:
 متن = ل: ک: ل: ۲، س: ۲ (نیز ق: آ: ل: ۲، ب: و، ب)؛ ۱۱- (آ: تیر)؛ ۱۲- (ب: هزبر)؛ ۱۳-ل: س (نیز ب، آ، ب)؛ آواز؛ متن = ده دستنویس دیگر = ل: ل: ۲-
 ربایه؛ (ل: ستاید)؛ ۱۵-ق: یا؛ ۱۶-س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ ج: ح؛ ۱۷-ل: ۲، س: ۲ (نیز ق: آ: ل: ۲، شاخ و؛ متن = ۱۸-ل: س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ زیبای تخت
 (در ل، س حرف یکم و از پسین نقطه ندارد)؛ (ب: زیبا و تخت)؛ متن = ده دستنویس دیگر = ۱۹-ق: بر ستار تخت و؛ (ل: ۲ (نیز ق: آ)؛
 پرستار بزر؛ (ل: فز: ل: ۲: پرستدگان)؛ متن = ده دستنویس دیگر = ۲۰- (آ: پادشاه؛ و: آ: پادشاه)؛ ۲۱-ل: س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛
 گرزداران؛ متن = ق: ک: ل: ۲، س: ۲ (نیز ق: آ: ل: ۲، ب: و، ب)؛ ۲۲-ل: با زیب و فریبه ز زمین کمر = ۲۳-ل: س (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ پیش کاران؛ (ه: ل: ۲:
 میگسارانش؛ متن = ده دستنویس دیگر = ۲۴-ل: ز: زیلا و ز تخت عاج؛ س: س: ۲ (نیز ل-و: آ: ز: زیلان (س: کرسی) و از (س: آن، آ، ب)؛ پایا
 تخت حاج؛ (ه: ک: ل: ۲ (نیز ب: ز: زیلان و بالای (ب: اسپان) و از (ق: ل: ۲: ز: تخت عاج (ک: تاج)؛ (ن: ز: زیلان بر پایه و تخت عاج)؛
 متن = ل: ۲۵-ل: س: ل: ۲، س: ۲ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ ز: متن = ق: ک: (نیز ق: آ)؛ ۲۶-ل: ق: ل: ۲، س: ۲ (نیز ق: آ: ل: ۲: اورنگ و از؛ متن = س: ک:
 (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ ۲۷-س: گرز و تاج؛ (ی: (نیز و: طوق عاج؛ ل: ۲ (نیز ل، ای، آن، آ، ب)؛ تخت و تاج؛ (آ: طوق تاج؛ ب: و از تخت و تاج)؛
 متن = ل: ق: ک: س: ۲ (نیز ب، و)؛

اگرچند باشد بزرگ و بلند؛
 که بودند نزدیک و^۳ پیوند من،
 رسیدند و^۶ گفتند چندی ز شاه^۵،
 ز نواج و^۹ سرافرازی و^{۱۰} تخت^۷ اوی^۸،
 بیاشیم^{۱۵} در سایه ی بز^{۱۴} اوی^{۱۳}؛
 خردمند فرزند^{۱۶} با دل یکی ست،
 نکوتر^{۱۸} به دیدار و^{۱۹} شایسته تر^{۲۰}،
 همانا که این^{۲۲} سودمند آیدش
 فراید^{۲۵} ز ما در جهان آفرینا

۲۰۸۰ که^۱ مردم به مردم بود^۲ ارجمند
 فرستادگان خردمند^۳ من
 از آن بارگه چون^۴ بدین بارگاه^۵
 ز داد و خردمندی و بخت^۷ اوی^۸
 چنان آرزو^{۱۱} خواست^{۱۲} مگر^{۱۳} فر اوی^{۱۴}
 ۲۰۸۵ گرمی تر از خون دل چیز نیست
 یکی پاکدامن^{۱۷} که آهسته تر
 بخواند ز من^{۲۱} گر پسند آیدش
 نباشد جدا^{۲۳} مرز ایران و^{۲۴} چین

ببرند با مهر بیش^{۲۷} وزیر^{۲۸}
 گزین کرد خاقان ز خویشان اوی^{۳۱}
 به ایران بنزدیک شاه بلند^{۳۳}!

پس اندر نوشتند^{۲۶} چینی حریر
 ۲۰۹۰ سه مرد گرانمایه و^{۲۹} چرب^{۳۰} گوی^{۳۱}
 برفتند از آن^{۳۲} بارگاه بلند^{۳۳}

اسی^۱ (نیز ل^۲، آ^۳، جو^۴، ل^۵، شونده؛ ل^۶، بوند)؛ ل^۳، ق (نیز ق^۴، ل^۵، پ)؛ حویه متن = ده دستنویس دیگر ۴-ل، ق، تا ۵-پ؛
 بارگه (ش) همی^۲ (نیز ل^۳، ل^۴، حوی^۵، ل^۶، نیز آ^۱)؛ بخت - بخت (حرف یکم بی نقطه)؛ (ن، ب)؛ تخت - تخت (حرف یکم
 بی نقطه)؛ ل^۳، ق (نیز ل^۴، ل^۵، پ)؛ او؛ متن = (ن، ق، ل^۲، ل^۳، پ، و، ن، ق)؛ ۹-ل (ن؛ حوی^۵)؛ ۱۰-ل؛ سر و افسر؛ بنداری
 (۲۰۸۳-۲۰۷۳)؛ ثم استحضار الکتاب فکب الیه کتابا قال فیہ، بعد حمد اللہ و الثناء علیہ؛ قد وصلت الرسل فأعلمونا بما شاهدوا فی
 تلك الحضرة من أسباب السلطنة وروائع الجلالة؛ ۱۱-ل؛ آرزوی ۱۲-ل؛ ل^۲، س^۲؛ ۱۳-ل؛ ل^۲، و، آ، ب)؛ خواست؛ متن = ل^۲، ک (نیز ل^۳، ق، آ،
 ج، ن)؛ ۱۳-ل؛ ل^۲، س^۲؛ (نیز ل^۳، ب)؛ از؛ متن = ل^۲، ک؛ ۱۴-ل؛ نو؛ بی، بی، ک، س، م^۲؛ (نیز ق^۲، ل^۲، و، آ، ب)؛ او؛ متن = ل^۲؛ (نیز ل^۳، ل^۴، ن، پ، ن)؛
 ۱۵-پ؛ ل^۲، س^۲؛ (نیز ل^۳، ب)؛ که؛ بیاشیم؛ متن = ل^۲، ک؛ بنداری (۲۰۸۴)؛ فأحببت أن تكون فی ظل هاتینها وکنف عاطفتها ۱۶-ل؛ ل^۲؛ (نیز
 ل^۳، ن، آ، و)؛ و فرزند؛ (بید فرزند)؛ ب؛ و فرزند؛ ق؛ خردمند فرزند؛ ا؛ متن = بی، ق، ک، س^۲؛ (نیز ل^۳، ل^۴، و)؛ ل^۲؛ پس اولین بیت افزوده است؛
 سه دختر مرا هست اندر نهفت

۱۷-بی؛ پاکدل و لک ۱۸-ل؛ فروتر؛ ک؛ فری تر (ق)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۹-ل (ن؛ حوی^۵)؛ ۲۰-ق (نیز ق^۲)؛ بایسته تر ۲۱-ق،
 ل^۲؛ (نیز ب)؛ ما؛ ق؛ همی؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۲-س (نیز ل^۳، ب)؛ او؛ ق؛ ز؛ ما؛ ل^۲؛ (نیز ل^۳، ق، آ، ن)؛ متن = ل^۲، ک، س^۲؛ (نیز
 ل^۳، و، آ، ب)؛ ۲۳-ل؛ جز از بی؛ خدا (ق)؛ پیوند آن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴-س، ل^۲، س^۲؛ (نیز ل^۳، ب، و، آ، ب)؛ ز؛ متن = ل^۲، ک؛
 (نیز ل^۳)؛ ۲۵-س؛ (نیز ل^۳، و، آ)؛ براید؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۲۰۸۸-۲۰۸۵)؛ و أردنا أن یخطب الملک الینا بعض
 کرامتنا حتی تلحم بیننا الأواصر و تشجر العروق للشواجر، و یرتفع الفرق لیما بین المملکتین و یحصل الاتحاد ما بین الحضرتین
 ۲۶-ل (ن؛ نیشته)؛ ۲۷-ق؛ نو؛ ۲۸-ل؛ (نیز ق^۲، و، ب)؛ دبیر ۲۹-س، ق، ل^۲؛ (نیز ل^۳، ل^۴، و، ن، آ، ب)؛ گرانمایه؛ متن = ل^۲، ک، س^۲؛ (نیز ق^۲، آ، ب)؛
 ۳۰-س؛ (نیز و)؛ خوب ۳۱-ل؛ گوی؛ گو (پس او ند تلغره)؛ (ا؛ گو)؛ ۳۲-ل؛ زان ۳۳-ق؛ (ارجمند)؛ ۳۴-ل؛ (نیز ل^۳)؛ (ارجمند)؛ متن =
 دوازده دستنویس دیگر؛ ک؛ بیستهای ۲۰۹۲-۲۰۹۱؛ راندارد؛ بنداری (۲۰۹۱-۲۰۸۹)؛ ثم ختم الکتاب و استحضرت من اقرانه ثلاثة رجال
 صباح الورد؛ فطبع الأکسر و أنقلهم بالتحف الی حضرة أنشروان

که یزدان سپاس و به یزدان^۱ پناه
 به پیروزی و فر و^۲ اورنید^۵ شاه
 [به رزم اندرون زنده بیلست^۹ مست]
 همه دشمنان^{۱۳} پیش تو^{۱۴} کهنترند^{۱۵}
 ۲۱۱۰ همه بیم از آن^{۱۸} لشکر چاچ بود
 به فر شهنشاہ شد نیکخواه
 هر آنکس که دارد ز گردان خرد
 چو دانست خاقان که پایاپ^{۲۲} شاه
 نباید بدین^{۲۶} کار، کردن درنگ
 ۲۱۱۵ ز چین تا بخارا سپاه وی‌اند

که نشست^۶ یک شاه^۳ پیشگاه،
 به خوبی^۷ و نرمی^۷ و پیوند شاه^۸
 به یزم^{۱۰} اندرون گرد^{۱۱} مهمان پرست^{۱۲}]
 اگر^{۱۶} کهنتری^{۱۷} را خود اندر خورند^{۱۵}
 ز^{۱۹} خاقان که با گنج و با^{۲۰} تاج بود،
 همی^{۲۱} راه^{۲۲} جوید بنزدیک^{۲۳} شاه
 تن آسانی و راستی پروردا
 ندارد^{۲۵}، به پیوند او جُست راه
 که کس را^{۳۷} ز^{۳۸} پیوند او نیست ننگ
 همه مهران در پناه^{۲۹} وی‌اند

چو بشید گفتار آن بخردان^{۳۰}
 ز بیگانه ایوان^{۳۳} بپرداختند
 شهنشاه بسیار بنواختشان^{۳۴}

بزرگان^{۳۱} بیدار دل موبدان^{۳۰}
 فرستاده را پیش بنشاختند^{۳۳}
 بنزدیکی تخت بنشاختشان^{۳۴}

الحال: ۲. بدویم: متن = سیزده دستویس دیگر ۲. من (نیز) بی: نشست (حرف یکم بی نقطه)؛ و، ک، ل (نیز) ۲، ل، ۲، ان، ۲، ۱: بیشتند متن = من؟ (نیز بی) و ۳. ۳. (ان؟) در ۴. ۴. حور = همین، ل، ۲، من؟ (نیز، ل، بی): او رنگ: متن = ل، ک (نیز) ۲؟ همین؟ (نیز ل، بی): چری: متن = ل (نیز) ۲، ل، ۷: خوبی: (ق: ۲) نیکو ۸. من (نیز بی، ان، ۲، بی): با سنگ و جاه: ل، ۲: نیرنگ شاه: من؟ (نیز بی): با سنگ و گاه: (ان، ۲، و، ۱: با سنگ شاه): و پیوند راه: متن = ل، ک (نیز) ۲؟ ۹. ق: و بس (وزن درست نیست)؛ (بیز زده بیلست) ۱۰. (ل: رزم) ۱۱. (پ: ماه) ۱۲. (ق: ۲) نیرشهان بر مهست: در ق: ۲ این بیت پس از بیت ۲۱۰۹ آمده است، ل، ک این بیت را ندارند ۱۳. (ب: دشمنان تو (وزن درست نیست)) ۱۴. ق، ل (نیز) و: او ۱۵. ل: بنده اند - سرفراکنده اند ۱۶. ل (نیز بی): وگر: متن = سیزده دستویس دیگر ۱۷. ق: دشمنی ۱۸. ل: زان: من، ک، من؟ (نیز، ان، ۲، بی): (ازین: متن = ق (نیز) ۳) ۱۹. (ب: چو) ۲۰. ل (نیز) ۲، و، ۱: تخت و بلا: (ق: لشکر و ک) ل بیت های ۲۱۱۰-۲۱۱۲ را ندارد ۲۱. (ل: همه) ۲۲. من؟ ۲۳. ق: پیوند ۲۴. ل: با تاو شد: (نیز بی): پایان شاه: با تاب شاه: ل، من؟ (نیز) ۲، و: با باب شاه (حرف سوم واژه نخست بی نقطه)؛ (ق: او تاو شاه: بی) با پادشاه: متن = ق (نیز) ۲، ل، بی: با باب ۲۵. (ب: ننابند: ب: بیاید) ۲۶. من؟ ل، من؟ (نیز) ۲، ق، بی، و، ان، ۲، بی: برین: متن = ل، ق (نیز) ۲، ل، ۲، ۳۷: ق: کسی را ۲۸. من؟ ل، من؟ (نیز) ۲، ل، بی: به: متن = ل، ق (نیز) ۲، ل، بی، و، ان، ۲: نیکخواه: بدلای (۲۱۰۵-۲۱۱۵): خاترا اهل انوشروان و دعوا و وصف او اما آنم الله تعالی به علیه من سعاده الجند و حلر القدر حتی اطاعت الملوك و خضرا له. قالوا: ان الخلقان ملك كبر قد ملا الأرض ما بين بخارا و الصين بخوده. و هر مع ذلک یزید الاتصال بالملك و بنیخی ألا یترقی فی إجابته. فانه لا عار فی مصاهره ۲۰. (ل: موبدان - بخردان) ۳۱. (ل: و: حور)؛ ل، این بیت را دو بار نوشته است ۳۲. ل: او یوان (۹) ۳۳. من؟ ل، من؟ (نیز) ۲، ل، بی: او تاختند: متن = ل، ق (نیز) ۲، ل، و، ان، ۲، ل، ۱۲: ل، این بیت را ندارد ۳۴. (ل: ۳) بنواختش - بنشاختش ۳۵. این بیت را ندارند من ۱، ۲ به جای این بیت و ق ۲، ل، ۳، پس از این بیت و ل، پس از بیت ۲۱۱۷ افزوده اند: سیاهلر با لشکر و گنج و (ل: حور) تاج بدینند آن (س: و، ۱: از آن) برگزینان (ق: ۲: ندیدند گردان چینی (ر) چاچ

پیام^۱ جهانجوی^۲ بگزارند
 ۲۱۲۰ چو بشنید شاه آن^۵ سخن های گرم
 چنین داد پاسخ که خاقان چین
 به فرزند پیوند جویده‌همی
 هراتکس که دارد روانش خرد
 بسازیم و^{۱۲} این رای^{۱۵} فرخ نهم
 ۲۱۲۵ چنان باید اکنون که خاقان چین
 کسی را فرستم که دارد خرد
 یکی برگزیند که نامی ترست
 ببیند که^{۲۱} تا چون بود^{۲۲} مادرش^{۲۳}
 چن^{۲۵} این کرده باشد که کردیم یاد

که لب^۳ داستان را- نیاز دارند!^۴
 ز گردان چینی به آوای^۶ نرم،
 بزرگست و^۷ با دانش^۸ و آفرین^۹
 رخ^{۱۰} دوستی^{۱۱} را بشوید^{۱۲} همی!
 به چشم^{۱۳} خرد کارها بنگرد!
 سخن هرچ^{۱۷} گفته‌ست پاسخ دهیم^{۱۸}!
 دل ما کند شاد بر به‌گزین^{۱۹}
 شبستان او سر به‌سر بنگرد،
 به خاقان چین بر^{۲۰} گرامی‌ترست
 بدهست^{۲۴} از نژاد کیان گوهرش^{۲۳}
 سخن را^{۲۶} به پیوستگی داد داد^{۲۷}

۲۱۳۰ فرستادگان خواندند آفرین
 شبستان او گر^{۲۸} گهربار میغ
 یکی را ز فرزندان برگزین

که از شاه شادست خاقان چین!
 شود^{۲۹}، او ندارد ز کسری دریغ
 که آید بنزدیک^{۳۰} خاقان چین،

۱- (ل: ۱) بنام ((۱)) ۲- جهاندار؛ س (نیز ل، ن، م، ن، ب): شهنشاه؛ متن = س- (نیز ق، ل، پ، و، ۱) ۳- (نیز ل، ن): که گل؛ (و به لب) متن = ۴- را به دندان نیاز دارند؛ ل: بر آسب سخن پای بفشارند؛ (ق، م، ن، ب، ن، آ، ب، گل (ق): به لب؛ پ: چو لب) داستان را نیاز دارند. (م، ب: پیار استند)؛ متن = ل، م، ن، آ، ب (نیز ل، ۱، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴،

بجستند یکسر^۱ شمار سپهرا
 ز کردار خاقان و بیوند شاه،
 دلت را به بد^۲ هیچ رنجه مدارا
 به بد رای دشمن زمان^۵ نشمرد^۴
 همان^۸ گردیش اختر^۹ سودمند،
 بیاید یکی شاه زیبای گاه،
 همان پرهیز سرفرازان^{۱۷} چینا
 بختدید^{۱۹} خاتون^{۲۰} خورشیدفش^{۲۱}
 فرستاده را^{۲۳} پیش بنشاختند،
 ز^{۲۵} فرزند خاتون^{۲۶} که بد در نهفت
 به نام^{۲۹} شهنشاه^{۲۸} پیروزگر^{۲۸}
 یکی^{۳۳} را که دارد^{۳۲} ز خاتون^{۳۵} نژادا
 به شادی بر شهریار آمدندا
 بدودر ز^{۳۷} هرگونه‌یی خواسته،
 همان مهد^{۴۰} پیروزه و^{۴۱} تخت عاج^{۳۹}؛
 برو^{۴۳} بافته^{۴۲} چند گونه گهر،

بفرمود تا هر که را بود^۱ مهر
 همی‌کرد موبد به اختر نگاه
 بچین گفت قرجام کای شهریار
 که این کار جز بر بهی^۴ نگذرد
 ۲۲۱۵ چنین است راز^۲ سپهر بلند
 که از^{۱۰} دخت^{۱۱} خاقان^{۱۲} و از^{۱۳} پشت شاه
 برو^{۱۴} شهر ایران^{۱۵} کنند^{۱۶} آفرین
 چو بشید خاقان دلش گشت^{۱۸} خوش
 چن^{۲۲} از چاره دل‌ها برداختند
 ۲۲۲۰ بگفتند چیزی^{۲۴} که بایست گفت
 بپذرفت مهران شاد^{۲۷} از پدر^{۲۸}
 میانجی بپذرفت^{۳۰} و^{۳۱} خاقان^{۳۲} بداد
 پرستندگان یا نثار آمدند
 و^{۳۳} زآئیس^{۳۲} یکی گنج آراسته
 ۲۲۲۵ ز دینار و از^{۳۸} گوهر و طوق و تاج^{۳۹}
 یکی دیگر از^{۴۲} عود هندی به زر

۱. س. ۱. (نیز ل. ۲. و. ۱.) که بودش به ۲. هر یک: بنداری (۲۲۰۸-۲۲۱۱): فاستحضر المبتجمین و استخبرهم عن طالع ابته تلک و ما
 یحصل بعد اتصالها بالملک ۳. س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱.) بدین: بی این بیت را ندارد ۴. (بی: بدی): س. ۲: بر چون بهی: (ل. ۳: چون... (۲):
 ۱: چون بر بهی) هل: همی: کد: بیا: (ق. ۲: جهان): متن = یازده دستنویس دیگر (ل. ۲. ب: بشمرد: ب: سیرد) ۷- ق. ۳. س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱):
 رای ۱. س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱.) هم از: (ب: که از): متن = ل. ۱. س. ۱ (نیز ل. ۲. و. ۱.) س. ۲. ب. ۹. س. ۱ (نیز ل. ۲. و. ۱.) س. ۲. ب. اختر گردش ۱۰. س. ۱:
 کزین: (ب: ازین) ۱۱. س. ۱: دست: (ل. ۱۲: بی: جوج) ۱۲. ل. ۱. ق. (نیز ل. ۱): ز ۱۳. ل. ۱. ق. (بی: بدو) ۱۴. ل. ۱۵. ق. (نیز ل. ۱. و. ۱.): شهریاران: متن = س. ۱. که
 س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱.) س. ۱. ب. ۱۶. ق. (نیز ل. ۲. و. ۱.) کند ۱۷. ق. شهریاران: بنداری (۲۲۱۲-۲۲۱۷): فنظروا فی تقاویمهم و زیجاتهم حتی
 وقفوا علی أسرار النجوم فی تلک المصاهرة فبشروا الملک و قالوا: إنه یحصل من اتصالها بین الشجرین ولد بملک الأرض و
 یخص بالثنا من أكابر ایران و توران ۱۸. ق. بختدید: ل. زان گونه گفتار ۱۹. ق. بنایزه ۲۰. ل. خاقان ۲۱. ق. خورشیدفش: (ب:
 خورشیدوش): بنداری (۲۲۱۸): قضحک للخاتون و استبشر الخاقان ۲۲. ل. س. ۱ (نیز ل. ۲. و. ۱.) ب: چو: متن = س. ۲۳- ۲۲. ل. (ب: چو) ۲۴
 س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱.) چندی ۲۵. (ق. ۲: که) ۲۶. ل. خاقان) ۲۷. ل. ق. (نیز ل. ۲. و. ۱.) ب. س. ۱ (نیز ل. ۲. و. ۱.) ب. شاد
 (در س. ۲ حرف دوم بی نقطه): متن = (ب) ۲۸. س. ۲: پدرش- پیروزگرش ۲۹. (ب: بیام): بی این بیت را ندارد ۳۰. (بی: پذیرفت: آ:
 پذیرفت) (ل. ۳۱. ل. (نیز ل. ۲. و. ۱.) ب. ۱.) جوبه ۳۲. ل. خاتون ۳۳. س. (نیز ل. ۲. و. ۱.) همان ۳۴. س. بدویش ۳۵. ل. (نیز ل. ۲. و. ۱.) خاقان: بنداری
 (۲۲۱۹-۲۲۲۲): فحضر مهرانستاد قعاقدہ علیها ۳۶. (ق. ۲: آئیس) ۳۷. ل. بداند: ق. (نیز ل. ۲. و. ۱.) بدو داد و: متن = یازده دستنویس دیگر
 ۳۸. ل. ۳۸. س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ۱.) ز ۳۹. ل. (بی: ان): تخت حاج طوق و تاج ۴۰. ل. (نیز ل. ۲. و. ۱.) ب. مهر: که: تاج: متن = ده دستنویس دیگر ۴۱. ل. (ب:
 ۴۲. ل. از بگر: و: تخت از) ۴۳. (بی: بدو) ۴۴. (ل. ۲: تافته): در ل. ۲. تخت‌های این بیت پس و پیش شده است

صد اسب و صد اشتر^۲ به زین و به بار^۳،
 بیارسته^۵ پشت اسبان به زین،
 کشیده زبرجد به زر^۹ اندرون،
 پرستنده سبصد پدیدار^{۱۱} کرده،
 بر آیین^{۱۴} چین با^{۱۵} درفتی به دست،
 که بنهند^{۱۷} بر کوهی پیل تخت^{۱۸}،
 به شوشه اندرون نابسوده^{۲۲} گهر^{۲۳}،
 که پیدا نبود ز دیا زمین^{۲۶}،
 ز هامون به گردون برافراشتند^{۲۸}،
 به مهد اندرون نابسوده^{۳۱} گهر،
 برفتند شادان دل و راهجوی^{۳۵}
 سپاهی همی رفت^{۳۶} با او به راه

ابا هر یکی افسری^۱ شاهوار
 شتر بار کرده ز^۴ دیبای چین
 چهل را ز^۶ دیبای^۷ زربفت بون^۸
 ۲۲۳۰ صد استر^{۱۱} ز گستردنی بار کرد
 همی بود^{۱۲} تا هر یکی^{۱۳} برنشت
 بفرمود خاقان پیروز بخت^{۱۶}
 برو^{۱۹} یافته شوشه^{۲۰} سیم و زر^{۲۱}
 درفتی^{۲۲} درفشان ز^{۲۵} دیبای چین
 ۲۲۳۵ به صد مردش از^{۲۷} جای برداشتند^{۲۸}
 ز^{۲۹} دیا بیاراست مهدی به^{۳۰} زر
 چو^{۳۲} سبصد پرستار با^{۳۳} ماه روی^{۳۳}
 فرستاد فرزند را نزد شاه

- ۱- (انسر: ۲، ل. م. س. ۴، نیز: ۱، ق. ۲، پ. ب.)؛ استر: متن = ق (نیز: ل. ۳، ق. ۳، ن. ۳)؛ نثار: کد زر زین فسار ۴، ق. ۴، نیز: ۱)؛ به: (ق: ۲؛ بار کرده: و)؛ ق. شتر وارد شده سر: متن = ده دستنویس دیگر (ه. ل. ۳؛ بر آراسته:؛ بنداری (۲۲۲۳-۲۲۲۸))؛ جم جهاها الخاقان فامر ففتح لها باب كنز محتو على كل جنس من الذهب والفضة والجواهر والجلی والخلل والیجان والشحوت والأطواق والأسورة: ع. ب.؛ م^۲ (نیز: ۱، ا. ب. ۱)؛ بار: (ل. ت. ز. ل. ۲؛ نای: و؛ تخت:؛ س (نیز: ل. ۱، ق. ۲)؛ جهاندار: (ق. ۲؛ جهانی: ز. ب. چهار... (۴)؛)؛ متن = ل. ۷، (۱)؛ دینار: ل. ۸، بون (حرف یکم بی نقطه) ۹، س (نیز: ۱)؛ زیر: که این بیت را ندارد؛ بنداری (۲۲۲۹)؛ فأقرأربعین حملاً من الیلب المنسوجة بالذهب والزبرجد ۱۰، ل. م. س. (نیز: ل. ۲، و. ۱)؛ اشتر: متن = م. ق. س. ۲ (نیز: پ. ان. ۲، ب. ۱)؛ س. ۱۱؛ به: دینار: (ق. ۲؛ دینار: ۲؛ بدویار:؛ بنداری (۲۲۳۰)؛ مائة حمل من المفارش. ثم رتب ثلاثمائة وصیفة بالأطواق والمناطق ۱۳، ق. م. س. ۲ (نیز: ل. ۲، ل. ۱، م. ب. ان. ۲، م. ب. ان. ۲)؛ داد: (ل. ۲)؛ متن = ل. م. س. (نیز: و)؛ ل. ۱۳-۱۴ (نیز: ق. ۲)؛ کسی: ۱۴- (ل. م. و؛ بآئین) ۱۵- ک. و؛ (ل. م. چینی:؛ بنداری (۲۲۳۱)؛ بید کل واحده منهن علم، علی رسم أهل الصين ۱۶، ل. م. س. ۲ (نیز: ل. ۲، و)؛ که پیروزه تخت: (نیز: پیروز بخت:؛ متن = ل. م. س. (نیز: ل. ۱، ق. ۲، ل. ۱، ب. ۱)؛ س. ۱۷ (نیز: ل. م. ب. ان. ۲)؛ بنهید: م^۲ (نیز: و)؛ نهید از: ل. ۲ (نیز: ل. ۲)؛ نهید از: (ا. ب. بند از (وزن درست نیست))؛ متن = ل. م. س. (نیز: ق. ۲، پ. ان. ۲)؛ ل. ۱۸، ل. ۲ (نیز: ل. ۲، و)؛ سخت: ۱۹، (ل. م. ب. ان. ۲)؛ بدو: ۲۰، س. م. س. سفش: ق (نیز: ل. ۲، ب. ۱)؛ سفش: م^۲ (نیز: ق. ۲)؛ سفش: (ل. م. سفش:؛ ن. نامه شوشه (حرف یکم وازة نخست بی نقطه))؛ (ن. تاقه سفش:؛ متن = ک (نیز: پ. و. ۱)؛ ۲۱- (و: زر و سیم)؛ ل. ۲ این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۲- ل. درون چندگونه: ک (نیز: پ. ۱)؛ درون نابسوده: (و: درون بیسته در (۱))؛ س. م. سفش: اندرون نابسوده: ق. م. ۲ (نیز: ل. م. ل. ۲، ل. ۲، ب. ۱)؛ سفش: درون نابسوده: (ق. ۲؛ نشانده به هر شوشه بی در:؛ متن = م. س. ک (نیز: پ. ۱)؛ ۲۴- (و: بوم (ق. حرف اول بی نقطه))؛ بنداری (۲۲۳۲-۲۲۳۳)؛ الی غیر ذلك من الخیل والقیلة بالآلات الذهب والشحوت المرصعة بالجواهر ۲۴، ک. و؛ درفش: (ق. ۲؛ درفشان)؛ ل. ۲۵، م. ب. ان. ۲؛ ۲۶- ل. دبیاش چین: (ا. بیاراسته پشت اسبان به زین (۲۲۲۸))؛ ۲۷- م. س. ۲؛ مردان: (ق. ۲؛ بند مردان آن)؛ ۲۸- م. ق. م. ب. ان. ۲ (نیز: ل. م. ب. ان. ۲)؛ ب. برداشتی برافراشتی؛ متن = ل. م. س. ۲ (نیز: ق. ۲، ل. م. و)؛ این بیت را ندارد و به جای آن بیت ۲۲۲۹ را از نو نوشته است ۲۹- م. س. ۲ (نیز: ل. م. ب. ان. ۲)؛ به: (متن = ل. (نیز: ق. ۲)؛ ۳۰- (ل. ۲؛ ز:؛ س (نیز: ل. م. ب. ان. ۲)؛ بیاراسته مهد: متن = ل. م. س. ۲ (نیز: ق. ۲، پ. و. ۱)؛ ۳۱- (و: هر شمار:؛ م^۲ (نیز: ل. ۲، و)؛ اندر از هر شمار:؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۳۲- م. ب. ۳۳؛ چو: (ق. ۲)؛ ل. م. ب. ان. ۲؛ پرستنده: پ. و؛ کتیزک همه:؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۴- ق (نیز: آ)؛ ماه و (و: پساوند نثار)؛ ۳۵- (ا. ج. و)؛ س. ۱؛ چار جوی: (ل. م. تاز: بروی)؛ ۳۶- م. س. ۲؛ برده: ق. فرستاد: (و: برفتند)؛ ل. ۲ این بیت را ندارد

پرستنده پنجاه و یک خادم چهل بروبر گذاشتند^۲ شادان به^۳ دل

گفتار اندر نامه فرستادن خاقان چین بنزد نوشین روان با دختر خود^۴

بیاورد مشک و گلاب و حریر^۵،
برآرایش و بوی و رنگ^۶ و نگارا
جهاندار و^{۱۱} بیدار و^{۱۲} بیننده راه،
بر آن سو^{۱۵} بود^{۱۶} بندگان را روشن^{۱۷}!
نه پیوند او از پی دخترست!
بزرگان و^{۱۹} بیداردل موبدان،
بجستم همی رای و^{۲۳} پیوند^{۲۱} شاه^{۲۲}!
جهاندار^{۲۴} چون او^{۲۵} نیندد کمر،
به فز و به برز و به^{۲۶} تخت و کلاه،
ورا پاک^{۲۹} بزدان همی پرورد^{۳۰}
شوی شاه کسری به^{۳۱} آیین خویش
چن آید پس پرده^{۳۳} شهریار،

۲۲۴۰ چو پرده^۵ شد زآن، بیامد دبیر
یکی نامه بنیشت^۶ ارتنگوار^۸
نخستین ستود آفریننده را
که هر چیز کو سازد^{۱۴} اندر بوشن^{۱۳}
شهنشاه ایران^{۱۷} مرا افسرست
۲۲۴۵ که تا من^{۱۸} شنیده‌مستم از بخردان
ز فز و^{۲۰} بزرگی و اورند^{۲۱} شاه^{۲۲}
که اندر جهان سربسر دادگر
به مردی و پیروزی و دستگاه
به رادی و^{۲۷} دانش، به رای^{۲۸} و خرد
۲۲۵۰ فرستادم اینک جهان‌بین خویش
بفرموده‌ام^{۳۳} تا بود بنده‌وار

۱- دل: ۲- در پیش و: ۳- پرستنده پنجاه و: ۴- (نیز، نه، ان، ب): فرستاده‌نی بیست و (نی: ح): ۵- (نیز ل، ۲، و): فرستاد در پیش
(ن: ک: پیش و): ۶- (ق: ۴: پرستار سبید از: ب: چو سبید پرستنده): متن - ل، ۱، ۲، ۳، ۴- (نیز ای): بدو برگذاشتند: (ق: ۴: آبا او نشستند: و:
همه برگذاشتند): متن - ده: دستنویس دیگر ۳- متن، ک، ۱، ۲- (نیز نه، ق، ۲، ای، و، فن، ۲، ب: شاداب: متن، دل، ۱، ۲- (نیز ل، ۲، ب، ۱): این بیت را
ندارد ۴- فرستادن خاقان دختر وایهر کسری: ۵- نامه خاقان چین به نوشین روان و... (۲): متن - س، ۱، ۲، ۳- ک سرنویس ندارند
همه ک: (نیز نه، ق، ۲، ان، ۲، ب): پردخت: متن - دل، ق، ل، ۲، س، ۲- (نیز ای، ۱) - س، ۱، ۲، ۳- (نیز ق، ۲، و): عبیر: متن - ده: دستنویس دیگر
۷- س، ۲- (نیز ان، ۲، و، ب): بنوشت: متن - (پ) - ۸- (نیز ب): آرتنگوار: س، ل، ۲، س، ۲- (نیز ای، ل، ۲، ب، و، ۱): زی شهریار: ق:
اورتنگوار: (ن: ارتنگوار (حرف چهارم بی نقطه): ان، ۲: ارتنگوار: متن - ک: (نیز ق، ۲) - ۹- (حرف - ۱۰- (نیز ل، ۳): رنگ و بوی
۱۱- (نیز نه، ای، ۱): ح: ۱۲- (نیز ای، ل، ۲، ان، ۲): ح: ۱۳- (ل، ۲: داند: بی: کان سازد) ۱۴- س، ۱- (نیز ان، و، ب): بوش-روش: (ن: ۲:
روش-روش (پساوند ندارد): ۱۵- (بوش: (۱) بوش: متن تصحیح قیاسی است ۱۵- س، ۱، ۲، ۳، ۴، ک، ۱، ۲- (نیز ان، ق، ۲، ب، ۱): بدان سو: س، ۲:
بدان سانه (بی: بدان سر): متن - دل، ک: (نیز ل، ۲) ۱۶- س، ۱- (نیز ق، ۲، ای، ۱): کند: ق، ۳- (نیز نه، ل، ۲، ان، ۲، ب، ۱): کشد: متن - دل، ۱۷- س، ۲- (نیز ل، ۲،
ای، ۱): کیش: (و: کسری): متن - ده: دستنویس دیگر ۱۸- س، ۲- (نیز ل، ۲، ۳، ۱): دگر تا: (ب، و: که من تا) ۱۹- (ل، ۲، ۳): ح: ۲۰- دل (نیز ل، ۳):
ح: ۲۱- س، ۲- (نیز ل، ۲، و): اورنگ فرخنده: (ق: ۲: اورتد فرغان: ۲: اورنگ-اورنگ (پساوند ندارند): متن - ده: دستنویس
دیگر ۲۲- س، ۲- (نیز ل، ۲، و): (۲، ل) ۲۳- س، ۱- (نیز ب): ح: ۲۴- راه و: (ب: راه) ۲۴- ل: جهانجوی ۲۵- س، ۱- (نیز نه، ل، ۲، ب، ۱):
نور ۲۶- ل: پیروز و: (ق: ۲: پیروز): ق، ۱: نژاد و: به: متن - یازده: دستنویس دیگر ۲۷- ق، ۱- (نیز ق، ۲): رای و: به: س، ۲- (نیز ل، ۲، ب، و، ۱): به:
طوبه: متن - دل، ک: (نیز نه، ل، ۲، ان، ۲، ب، ۱) ۲۸- س، ۱- (نیز ل، ۲): دین: متن - دل، ۲۹- دین ۳۰- (ل: بیگزرد) ۳۱- ق، ۳- (نیز و، ل، ۳):
بر ۳۲- ل، ۱- س، ۲- (نیز ای، ل، ۲، ب، و، ۱): بفرموده‌م: متن - دل، ک: (نیز ان، ق، ۲، ان، ۲، ب، ۱) ۳۳- ل: چو شاید پس پرده: س، ۱- (نیز ان، ل، ۲، ب، ۱):
چو باید (به: باید) سربرده: ق، ک، ۱- (نیز ق، ۲، سو، ۱): چو آید پس پرده: متن - س، ۲

چن از^۱ غالیه بر گل انگشتری
بدو^۳ شاه نوشین روان^۲ خیره ماند
۲۲۸۰ سزوار او جای بگزید شاه

همه^۴ زیر انگشتری مشتری
بروه^۵ نام یزدان^۶ قروان بخواندا
بیاراستند^۷ از بر^۸ ماه گاه^۹

چن^{۱۰} آگاهی آمد به خاقان چین
و زان شادمانی^{۱۳} به فرزندی اوی^{۱۲}
بپرداخت^{۱۷} سفد و^{۱۸} سمرقند و^{۱۹} چاچ
ازین^{۲۱} شهرها چون برفت آن^{۲۲} سپاه^{۲۳}
۲۲۸۵ جهان شد بر^{۲۶} از داد^{۲۷} نوشین روان^{۲۸}
یکایک همی^{۳۱} خواندند آفرین
همه دست^{۳۴} برداشته باسمان
تو این داد بر^{۳۶} شاه کسری^{۳۷} بدارا
که از فر^{۳۸} و اورند^{۳۸} او در جهان

از^{۱۱} ایران و از^{۱۲} شاه ایران زمین
شده^{۱۵} شاد و خرم^{۱۶} به پیوندی اوی^{۱۴}
به قجقاریاشی^{۲۰} فرستاد تاج
همی^{۲۲} مرزبانان^{۲۵} فرستاد شاه^{۲۳}
بخفتند^{۲۹} بر پشت^{۳۰} پیر و جوانا
به^{۳۲} هر جای بر شاه ایران^{۳۳} زمین
که ای کردگار مکان^{۳۵} و زمان
بگردان ز جانش بد روزگارا
بدی دور گشت آشکار و نهان

۱-ل-ق-س: ۲ (نیز ل، ن، ق، آ، پ، ب): چو از (س: نیز ل، ن، ق): چو بر متن تصحیح قیاسی است ۲-ق: ۲ (هم از) ۳-آ (نیز ق و آ-و):
درو: متن = ل-ل (نیز ل، ن، آ، ب) ۴-ل (ن: نوشیروان) هک: بدو ۵-ق: آفرین ۶-ک (نیز ل، ن، ق): بیاراسته ۸-ل: از برش: ل: آ: از:
س: ۲ (نیز ل، آ، ب): ه: از پی: متن = س، ق: یک (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ، ب): ۹-ل: بارگاه: س، ق، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ، ب): گاه ماه: متن = ک-ه
ل (نیز ل، آ، ب، و): ۱۰-بنداری (۲۲۷۲-۲۲۸۰): و. ل: ما دخل بها نوشیروان آنچه ما را می من کمالها و جمالها فاحسن عشرتها و رفع درجاتها
و بالغ فی اکرامها و اعظامها ۱۰-ل-ل (نیز ل، ن، ب): چو: متن = س ۱۱-ل-ل: س: ۲ (نیز ل، ن، ب، آ، ب): ۱۲-ل: ق: ل: ۱۳-ل: (ن: و):
۱۳-ل: آ: شادکامی ۱۴-ل: س، ق (نیز ل): او: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-س: ک: ل (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ، ب): شدن: متن = ۱۶-ق:
همان برخجسته: متن = ل، س: ۲ (نیز ل، آ، ب، و): ۱۷-ل (نیز ل، ن، ب): بپرداخت ۱۸-س: مرز: (ل: سوی) ۱۹-ل: (ح: ج): ۲۰-ل: قجقاریاشی
(حرف یکم بی نقطه): س: قجقاریاشی: ق: قجقاریاشی (حرف ششم بی نقطه): س: ۲ (نیز ل، ن، ب): قجقاریاشی: (ن: قجقاریاشی: این
تفجاق باشی (حرف ششم یک نقطه در زیر و دو نقطه در زیر ((!)): ل: ۲: قجقاریاشی: و: قجقارتاشی: ن: آ: قجقارتاشی: ا: قجقاق باشی:
ق: آ: چه < قجقاق باشی): متن = ک، ل (نیز ل، ن، ب): بنداری (۲۲۸۱-۲۲۸۳): فلما انتهى الخبر الى الخاقان يابتهاج نوشیروان بولسته و
سروره باینه أفرج له عن سمرقند و السفد و الشامش و نقل تخته الى قجقار ۲۱-ق: ل (نیز و، ن، آ، ب): ۲۲-ل: (ن: ب): این: و: آ: ل:
جان: ۲۳-ل: ۲: بیرون رفت شاه (راه) ۲۴-س، ق: ک: س: ۲ (نیز ل، ن، ب، آ، و، ب): همه: متن = ل، ق، آ، ب: ۲۵-ل: ۲: مرزبان و: ل: این بیت را
نداره: بنداری (۲۲۸۴): قند نوشیروان إليها مرازبه ۲۶-ق: پر شد: س: ۲ (نیز ل، ن، ب، و، ن، آ، ب): نوشدا: متن = ه دستنویس دیگر ۲۷-ک: تاج
۲۸-ل: (ن: نوشیروان) ۲۹-ل: (ن: بنفتند) ۳۰-ل: ق: دشت: (ق: آ: در دشت): متن = دوازده دستنویس دیگر: بنداری (۲۲۸۵): و اطمان عند
ذلک الناس ۳۱-ق: ک: س: ۲ (نیز ل، ن، ق): همه: ل: ۲: برو: متن = ل، س: (نیز ل، ن، ق، آ، ب، و، ن، آ، ب): ۳۲-ق: ل: (نیز ل، ن، ق): ر ۳۳-ل: ق: شهریار
۳۴-ل: آ: دشت: (ا) ۳۵-ق: زمین ۳۶-س: (نیز ب): دادگر: (ن: بی دادگر) ۳۷-ق: ایران ۳۸-س: (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ، ب): از و ن: دل: آ: س: ۲ (نیز
ل، ن، ب، آ): اورنگ: (ل: اورنگ): متن = ل، ک: (نیز ل، ن، ب): ق: این بیت را نداره: و پس از این بیت افزوده است:
وزان بس جهاندار نوشین روان به نخبیر شد با سپاهی گران

۲۲۹۰ به^۱ نخچیر چون او به گرگان رسید
 بشد خواب و خورد از^۲ سولای چین
 پراگنده شد ترک^۷ سیصد هزار^۸
 کمائی نیلیست^{۱۰} کردن به زما
 بدین سان^{۱۴} بود^{۱۳} فز و بجز کیان
 ۲۲۹۵ ز نام و پی و^{۱۵} اختر شاه بود
 و ز آتیس^{۱۷} بزرگان^{۱۸} شدند انجمن
 بگفتند کین شهرهای فراخ
 ز چاخ و بیزک تا سمرقند و^{۲۱} سفد
 چغانی و شگنان^{۲۳} و ختلان^{۲۴} و بلخ
 ۲۳۰۰ پخلار و خوارزم و آموی^{۲۷} و زم
 ز بیداد و از^{۲۹} رنج انریاساب^{۳۰}
 چو کبخسرو آمد برستم^{۳۱} از آوی^{۳۲}
 و ز آتیس^{۳۵} چن^{۳۶} ارجاسب^{۳۷} شد زورمند

گشاده کسی روی^۲ خاقان^۳ ندیدنا
 شوازی نبرداشت^۵ از اسپ^۶ زین!
 به جایی نبد کوشش^۹ کارزار!
 نه که ماند ایدر ز^{۱۱} چینی نه معا
 به نخچیر آهنگ^{۱۴} شیر زبان
 گجا تخت با بخت^{۱۶} همراه بود!
 از^{۱۹} آموی تا شهر چاخ و^{۲۰} ختن
 بر از باغ و میدان و ایوان و کاخ
 بسی بود ویران و آرام^{۲۲} جفدا
 شده^{۲۵} روز بر هر کسی^{۲۶} تار و تلخ
 بسی یاد داریم با درد و^{۲۸} غم!
 کسی را نبد جای آرام و خواب!
 جهانی برآسود^{۳۳} از گفت و گوی^{۳۴}
 شد این^{۳۸} مرزها^{۳۹} پر^{۴۰} ز درد و گزند

۱.وز. ۲.اق. ۳.ل. ۴.چهر. ۵.نیز. ۶.ترکان. ۷.ق. ۸.و. ۹.ح. ۱۰.س. ۱۱.س. ۱۲.س. ۱۳.نیز. ۱۴.ن. ۱۵.ن. ۱۶.ب. ۱۷.خورد و خواب: (ب: خورد و خواب: (ب: خورد و خواب از: متن. ۱۸.ل. ۱۹.س. ۲۰.نیز. ۲۱.و. ۲۲.ا. ته بنهاد: متن. ۲۳.بازده دستویس دیگر. ۲۴.ق. ۲۵.ن. ۲۶.بخت. ۲۷.ب: (ب: جزک. ۲۸.د. ۲۹.س. ۳۰.س. ۳۱.نیز. ۳۲.ن. ۳۳.ب. ۳۴.ن. ۳۵.ب. ۳۶.ن. ۳۷.ب. ۳۸.ن. ۳۹.ب. ۴۰.ن. ۴۱.ب. ۴۲.ن. ۴۳.ب. ۴۴.ن. ۴۵.ب. ۴۶.ن. ۴۷.ب. ۴۸.ن. ۴۹.ب. ۵۰.ن. ۵۱.ب. ۵۲.ن. ۵۳.ب. ۵۴.ن. ۵۵.ب. ۵۶.ن. ۵۷.ب. ۵۸.ن. ۵۹.ب. ۶۰.ن. ۶۱.ب. ۶۲.ن. ۶۳.ب. ۶۴.ن. ۶۵.ب. ۶۶.ن. ۶۷.ب. ۶۸.ن. ۶۹.ب. ۷۰.ن. ۷۱.ب. ۷۲.ن. ۷۳.ب. ۷۴.ن. ۷۵.ب. ۷۶.ن. ۷۷.ب. ۷۸.ن. ۷۹.ب. ۸۰.ن. ۸۱.ب. ۸۲.ن. ۸۳.ب. ۸۴.ن. ۸۵.ب. ۸۶.ن. ۸۷.ب. ۸۸.ن. ۸۹.ب. ۹۰.ن. ۹۱.ب. ۹۲.ن. ۹۳.ب. ۹۴.ن. ۹۵.ب. ۹۶.ن. ۹۷.ب. ۹۸.ن. ۹۹.ب. ۱۰۰.ن. ۱۰۱.ب. ۱۰۲.ن. ۱۰۳.ب. ۱۰۴.ن. ۱۰۵.ب. ۱۰۶.ن. ۱۰۷.ب. ۱۰۸.ن. ۱۰۹.ب. ۱۱۰.ن. ۱۱۱.ب. ۱۱۲.ن. ۱۱۳.ب. ۱۱۴.ن. ۱۱۵.ب. ۱۱۶.ن. ۱۱۷.ب. ۱۱۸.ن. ۱۱۹.ب. ۱۲۰.ن. ۱۲۱.ب. ۱۲۲.ن. ۱۲۳.ب. ۱۲۴.ن. ۱۲۵.ب. ۱۲۶.ن. ۱۲۷.ب. ۱۲۸.ن. ۱۲۹.ب. ۱۳۰.ن. ۱۳۱.ب. ۱۳۲.ن. ۱۳۳.ب. ۱۳۴.ن. ۱۳۵.ب. ۱۳۶.ن. ۱۳۷.ب. ۱۳۸.ن. ۱۳۹.ب. ۱۴۰.ن. ۱۴۱.ب. ۱۴۲.ن. ۱۴۳.ب. ۱۴۴.ن. ۱۴۵.ب. ۱۴۶.ن. ۱۴۷.ب. ۱۴۸.ن. ۱۴۹.ب. ۱۵۰.ن. ۱۵۱.ب. ۱۵۲.ن. ۱۵۳.ب. ۱۵۴.ن. ۱۵۵.ب. ۱۵۶.ن. ۱۵۷.ب. ۱۵۸.ن. ۱۵۹.ب. ۱۶۰.ن. ۱۶۱.ب. ۱۶۲.ن. ۱۶۳.ب. ۱۶۴.ن. ۱۶۵.ب. ۱۶۶.ن. ۱۶۷.ب. ۱۶۸.ن. ۱۶۹.ب. ۱۷۰.ن. ۱۷۱.ب. ۱۷۲.ن. ۱۷۳.ب. ۱۷۴.ن. ۱۷۵.ب. ۱۷۶.ن. ۱۷۷.ب. ۱۷۸.ن. ۱۷۹.ب. ۱۸۰.ن. ۱۸۱.ب. ۱۸۲.ن. ۱۸۳.ب. ۱۸۴.ن. ۱۸۵.ب. ۱۸۶.ن. ۱۸۷.ب. ۱۸۸.ن. ۱۸۹.ب. ۱۹۰.ن. ۱۹۱.ب. ۱۹۲.ن. ۱۹۳.ب. ۱۹۴.ن. ۱۹۵.ب. ۱۹۶.ن. ۱۹۷.ب. ۱۹۸.ن. ۱۹۹.ب. ۲۰۰.ن. ۲۰۱.ب. ۲۰۲.ن. ۲۰۳.ب. ۲۰۴.ن. ۲۰۵.ب. ۲۰۶.ن. ۲۰۷.ب. ۲۰۸.ن. ۲۰۹.ب. ۲۱۰.ن. ۲۱۱.ب. ۲۱۲.ن. ۲۱۳.ب. ۲۱۴.ن. ۲۱۵.ب. ۲۱۶.ن. ۲۱۷.ب. ۲۱۸.ن. ۲۱۹.ب. ۲۲۰.ن. ۲۲۱.ب. ۲۲۲.ن. ۲۲۳.ب. ۲۲۴.ن. ۲۲۵.ب. ۲۲۶.ن. ۲۲۷.ب. ۲۲۸.ن. ۲۲۹.ب. ۲۳۰.ن. ۲۳۱.ب. ۲۳۲.ن. ۲۳۳.ب. ۲۳۴.ن. ۲۳۵.ب. ۲۳۶.ن. ۲۳۷.ب. ۲۳۸.ن. ۲۳۹.ب. ۲۴۰.ن. ۲۴۱.ب. ۲۴۲.ن. ۲۴۳.ب. ۲۴۴.ن. ۲۴۵.ب. ۲۴۶.ن. ۲۴۷.ب. ۲۴۸.ن. ۲۴۹.ب. ۲۵۰.ن. ۲۵۱.ب. ۲۵۲.ن. ۲۵۳.ب. ۲۵۴.ن. ۲۵۵.ب. ۲۵۶.ن. ۲۵۷.ب. ۲۵۸.ن. ۲۵۹.ب. ۲۶۰.ن. ۲۶۱.ب. ۲۶۲.ن. ۲۶۳.ب. ۲۶۴.ن. ۲۶۵.ب. ۲۶۶.ن. ۲۶۷.ب. ۲۶۸.ن. ۲۶۹.ب. ۲۷۰.ن. ۲۷۱.ب. ۲۷۲.ن. ۲۷۳.ب. ۲۷۴.ن. ۲۷۵.ب. ۲۷۶.ن. ۲۷۷.ب. ۲۷۸.ن. ۲۷۹.ب. ۲۸۰.ن. ۲۸۱.ب. ۲۸۲.ن. ۲۸۳.ب. ۲۸۴.ن. ۲۸۵.ب. ۲۸۶.ن. ۲۸۷.ب. ۲۸۸.ن. ۲۸۹.ب. ۲۹۰.ن. ۲۹۱.ب. ۲۹۲.ن. ۲۹۳.ب. ۲۹۴.ن. ۲۹۵.ب. ۲۹۶.ن. ۲۹۷.ب. ۲۹۸.ن. ۲۹۹.ب. ۳۰۰.ن. ۳۰۱.ب. ۳۰۲.ن. ۳۰۳.ب. ۳۰۴.ن. ۳۰۵.ب. ۳۰۶.ن. ۳۰۷.ب. ۳۰۸.ن. ۳۰۹.ب. ۳۱۰.ن. ۳۱۱.ب. ۳۱۲.ن. ۳۱۳.ب. ۳۱۴.ن. ۳۱۵.ب. ۳۱۶.ن. ۳۱۷.ب. ۳۱۸.ن. ۳۱۹.ب. ۳۲۰.ن. ۳۲۱.ب. ۳۲۲.ن. ۳۲۳.ب. ۳۲۴.ن. ۳۲۵.ب. ۳۲۶.ن. ۳۲۷.ب. ۳۲۸.ن. ۳۲۹.ب. ۳۳۰.ن. ۳۳۱.ب. ۳۳۲.ن. ۳۳۳.ب. ۳۳۴.ن. ۳۳۵.ب. ۳۳۶.ن. ۳۳۷.ب. ۳۳۸.ن. ۳۳۹.ب. ۳۴۰.ن. ۳۴۱.ب. ۳۴۲.ن. ۳۴۳.ب. ۳۴۴.ن. ۳۴۵.ب. ۳۴۶.ن. ۳۴۷.ب. ۳۴۸.ن. ۳۴۹.ب. ۳۵۰.ن. ۳۵۱.ب. ۳۵۲.ن. ۳۵۳.ب. ۳۵۴.ن. ۳۵۵.ب. ۳۵۶.ن. ۳۵۷.ب. ۳۵۸.ن. ۳۵۹.ب. ۳۶۰.ن. ۳۶۱.ب. ۳۶۲.ن. ۳۶۳.ب. ۳۶۴.ن. ۳۶۵.ب. ۳۶۶.ن. ۳۶۷.ب. ۳۶۸.ن. ۳۶۹.ب. ۳۷۰.ن. ۳۷۱.ب. ۳۷۲.ن. ۳۷۳.ب. ۳۷۴.ن. ۳۷۵.ب. ۳۷۶.ن. ۳۷۷.ب. ۳۷۸.ن. ۳۷۹.ب. ۳۸۰.ن. ۳۸۱.ب. ۳۸۲.ن. ۳۸۳.ب. ۳۸۴.ن. ۳۸۵.ب. ۳۸۶.ن. ۳۸۷.ب. ۳۸۸.ن. ۳۸۹.ب. ۳۹۰.ن. ۳۹۱.ب. ۳۹۲.ن. ۳۹۳.ب. ۳۹۴.ن. ۳۹۵.ب. ۳۹۶.ن. ۳۹۷.ب. ۳۹۸.ن. ۳۹۹.ب. ۴۰۰.ن. ۴۰۱.ب. ۴۰۲.ن. ۴۰۳.ب. ۴۰۴.ن. ۴۰۵.ب. ۴۰۶.ن. ۴۰۷.ب. ۴۰۸.ن. ۴۰۹.ب. ۴۱۰.ن. ۴۱۱.ب. ۴۱۲.ن. ۴۱۳.ب. ۴۱۴.ن. ۴۱۵.ب. ۴۱۶.ن. ۴۱۷.ب. ۴۱۸.ن. ۴۱۹.ب. ۴۲۰.ن. ۴۲۱.ب. ۴۲۲.ن. ۴۲۳.ب. ۴۲۴.ن. ۴۲۵.ب. ۴۲۶.ن. ۴۲۷.ب. ۴۲۸.ن. ۴۲۹.ب. ۴۳۰.ن. ۴۳۱.ب. ۴۳۲.ن. ۴۳۳.ب. ۴۳۴.ن. ۴۳۵.ب. ۴۳۶.ن. ۴۳۷.ب. ۴۳۸.ن. ۴۳۹.ب. ۴۴۰.ن. ۴۴۱.ب. ۴۴۲.ن. ۴۴۳.ب. ۴۴۴.ن. ۴۴۵.ب. ۴۴۶.ن. ۴۴۷.ب. ۴۴۸.ن. ۴۴۹.ب. ۴۵۰.ن. ۴۵۱.ب. ۴۵۲.ن. ۴۵۳.ب. ۴۵۴.ن. ۴۵۵.ب. ۴۵۶.ن. ۴۵۷.ب. ۴۵۸.ن. ۴۵۹.ب. ۴۶۰.ن. ۴۶۱.ب. ۴۶۲.ن. ۴۶۳.ب. ۴۶۴.ن. ۴۶۵.ب. ۴۶۶.ن. ۴۶۷.ب. ۴۶۸.ن. ۴۶۹.ب. ۴۷۰.ن. ۴۷۱.ب. ۴۷۲.ن. ۴۷۳.ب. ۴۷۴.ن. ۴۷۵.ب. ۴۷۶.ن. ۴۷۷.ب. ۴۷۸.ن. ۴۷۹.ب. ۴۸۰.ن. ۴۸۱.ب. ۴۸۲.ن. ۴۸۳.ب. ۴۸۴.ن. ۴۸۵.ب. ۴۸۶.ن. ۴۸۷.ب. ۴۸۸.ن. ۴۸۹.ب. ۴۹۰.ن. ۴۹۱.ب. ۴۹۲.ن. ۴۹۳.ب. ۴۹۴.ن. ۴۹۵.ب. ۴۹۶.ن. ۴۹۷.ب. ۴۹۸.ن. ۴۹۹.ب. ۵۰۰.ن. ۵۰۱.ب. ۵۰۲.ن. ۵۰۳.ب. ۵۰۴.ن. ۵۰۵.ب. ۵۰۶.ن. ۵۰۷.ب. ۵۰۸.ن. ۵۰۹.ب. ۵۱۰.ن. ۵۱۱.ب. ۵۱۲.ن. ۵۱۳.ب. ۵۱۴.ن. ۵۱۵.ب. ۵۱۶.ن. ۵۱۷.ب. ۵۱۸.ن. ۵۱۹.ب. ۵۲۰.ن. ۵۲۱.ب. ۵۲۲.ن. ۵۲۳.ب. ۵۲۴.ن. ۵۲۵.ب. ۵۲۶.ن. ۵۲۷.ب. ۵۲۸.ن. ۵۲۹.ب. ۵۳۰.ن. ۵۳۱.ب. ۵۳۲.ن. ۵۳۳.ب. ۵۳۴.ن. ۵۳۵.ب. ۵۳۶.ن. ۵۳۷.ب. ۵۳۸.ن. ۵۳۹.ب. ۵۴۰.ن. ۵۴۱.ب. ۵۴۲.ن. ۵۴۳.ب. ۵۴۴.ن. ۵۴۵.ب. ۵۴۶.ن. ۵۴۷.ب. ۵۴۸.ن. ۵۴۹.ب. ۵۵۰.ن. ۵۵۱.ب. ۵۵۲.ن. ۵۵۳.ب. ۵۵۴.ن. ۵۵۵.ب. ۵۵۶.ن. ۵۵۷.ب. ۵۵۸.ن. ۵۵۹.ب. ۵۶۰.ن. ۵۶۱.ب. ۵۶۲.ن. ۵۶۳.ب. ۵۶۴.ن. ۵۶۵.ب. ۵۶۶.ن. ۵۶۷.ب. ۵۶۸.ن. ۵۶۹.ب. ۵۷۰.ن. ۵۷۱.ب. ۵۷۲.ن. ۵۷۳.ب. ۵۷۴.ن. ۵۷۵.ب. ۵۷۶.ن. ۵۷۷.ب. ۵۷۸.ن. ۵۷۹.ب. ۵۸۰.ن. ۵۸۱.ب. ۵۸۲.ن. ۵۸۳.ب. ۵۸۴.ن. ۵۸۵.ب. ۵۸۶.ن. ۵۸۷.ب. ۵۸۸.ن. ۵۸۹.ب. ۵۹۰.ن. ۵۹۱.ب. ۵۹۲.ن. ۵۹۳.ب. ۵۹۴.ن. ۵۹۵.ب. ۵۹۶.ن. ۵۹۷.ب. ۵۹۸.ن. ۵۹۹.ب. ۶۰۰.ن. ۶۰۱.ب. ۶۰۲.ن. ۶۰۳.ب. ۶۰۴.ن. ۶۰۵.ب. ۶۰۶.ن. ۶۰۷.ب. ۶۰۸.ن. ۶۰۹.ب. ۶۱۰.ن. ۶۱۱.ب. ۶۱۲.ن. ۶۱۳.ب. ۶۱۴.ن. ۶۱۵.ب. ۶۱۶.ن. ۶۱۷.ب. ۶۱۸.ن. ۶۱۹.ب. ۶۲۰.ن. ۶۲۱.ب. ۶۲۲.ن. ۶۲۳.ب. ۶۲۴.ن. ۶۲۵.ب. ۶۲۶.ن. ۶۲۷.ب. ۶۲۸.ن. ۶۲۹.ب. ۶۳۰.ن. ۶۳۱.ب. ۶۳۲.ن. ۶۳۳.ب. ۶۳۴.ن. ۶۳۵.ب. ۶۳۶.ن. ۶۳۷.ب. ۶۳۸.ن. ۶۳۹.ب. ۶۴۰.ن. ۶۴۱.ب. ۶۴۲.ن. ۶۴۳.ب. ۶۴۴.ن. ۶۴۵.ب. ۶۴۶.ن. ۶۴۷.ب. ۶۴۸.ن. ۶۴۹.ب. ۶۵۰.ن. ۶۵۱.ب. ۶۵۲.ن. ۶۵۳.ب. ۶۵۴.ن. ۶۵۵.ب. ۶۵۶.ن. ۶۵۷.ب. ۶۵۸.ن. ۶۵۹.ب. ۶۶۰.ن. ۶۶۱.ب. ۶۶۲.ن. ۶۶۳.ب. ۶۶۴.ن. ۶۶۵.ب. ۶۶۶.ن. ۶۶۷.ب. ۶۶۸.ن. ۶۶۹.ب. ۶۷۰.ن. ۶۷۱.ب. ۶۷۲.ن. ۶۷۳.ب. ۶۷۴.ن. ۶۷۵.ب. ۶۷۶.ن. ۶۷۷.ب. ۶۷۸.ن. ۶۷۹.ب. ۶۸۰.ن. ۶۸۱.ب. ۶۸۲.ن. ۶۸۳.ب. ۶۸۴.ن. ۶۸۵.ب. ۶۸۶.ن. ۶۸۷.ب. ۶۸۸.ن. ۶۸۹.ب. ۶۹۰.ن. ۶۹۱.ب. ۶۹۲.ن. ۶۹۳.ب. ۶۹۴.ن. ۶۹۵.ب. ۶۹۶.ن. ۶۹۷.ب. ۶۹۸.ن. ۶۹۹.ب. ۷۰۰.ن. ۷۰۱.ب. ۷۰۲.ن. ۷۰۳.ب. ۷۰۴.ن. ۷۰۵.ب. ۷۰۶.ن. ۷۰۷.ب. ۷۰۸.ن. ۷۰۹.ب. ۷۱۰.ن. ۷۱۱.ب. ۷۱۲.ن. ۷۱۳.ب. ۷۱۴.ن. ۷۱۵.ب. ۷۱۶.ن. ۷۱۷.ب. ۷۱۸.ن. ۷۱۹.ب. ۷۲۰.ن. ۷۲۱.ب. ۷۲۲.ن. ۷۲۳.ب. ۷۲۴.ن. ۷۲۵.ب. ۷۲۶.ن. ۷۲۷.ب. ۷۲۸.ن. ۷۲۹.ب. ۷۳۰.ن. ۷۳۱.ب. ۷۳۲.ن. ۷۳۳.ب. ۷۳۴.ن. ۷۳۵.ب. ۷۳۶.ن. ۷۳۷.ب. ۷۳۸.ن. ۷۳۹.ب. ۷۴۰.ن. ۷۴۱.ب. ۷۴۲.ن. ۷۴۳.ب. ۷۴۴.ن. ۷۴۵.ب. ۷۴۶.ن. ۷۴۷.ب. ۷۴۸.ن. ۷۴۹.ب. ۷۵۰.ن. ۷۵۱.ب. ۷۵۲.ن. ۷۵۳.ب. ۷۵۴.ن. ۷۵۵.ب. ۷۵۶.ن. ۷۵۷.ب. ۷۵۸.ن. ۷۵۹.ب. ۷۶۰.ن. ۷۶۱.ب. ۷۶۲.ن. ۷۶۳.ب. ۷۶۴.ن. ۷۶۵.ب. ۷۶۶.ن. ۷۶۷.ب. ۷۶۸.ن. ۷۶۹.ب. ۷۷۰.ن. ۷۷۱.ب. ۷۷۲.ن. ۷۷۳.ب. ۷۷۴.ن. ۷۷۵.ب. ۷۷۶.ن. ۷۷۷.ب. ۷۷۸.ن. ۷۷۹.ب. ۷۸۰.ن. ۷۸۱.ب. ۷۸۲.ن. ۷۸۳.ب. ۷۸۴.ن. ۷۸۵.ب. ۷۸۶.ن. ۷۸۷.ب. ۷۸۸.ن. ۷۸۹.ب. ۷۹۰.ن. ۷۹۱.ب. ۷۹۲.ن. ۷۹۳.ب. ۷۹۴.ن. ۷۹۵.ب. ۷۹۶.ن. ۷۹۷.ب. ۷۹۸.ن. ۷۹۹.ب. ۸۰۰.ن. ۸۰۱.ب. ۸۰۲.ن. ۸۰۳.ب. ۸۰۴.ن. ۸۰۵.ب. ۸۰۶.ن. ۸۰۷.ب. ۸۰۸.ن. ۸۰۹.ب. ۸۱۰.ن. ۸۱۱.ب. ۸۱۲.ن. ۸۱۳.ب. ۸۱۴.ن. ۸۱۵.ب. ۸۱۶.ن. ۸۱۷.ب. ۸۱۸.ن. ۸۱۹.ب. ۸۲۰.ن. ۸۲۱.ب. ۸۲۲.ن. ۸۲۳.ب. ۸۲۴.ن. ۸۲۵.ب. ۸۲۶.ن. ۸۲۷.ب. ۸۲۸.ن. ۸۲۹.ب. ۸۳۰.ن. ۸۳۱.ب. ۸۳۲.ن. ۸۳۳.ب. ۸۳۴.ن. ۸۳۵.ب. ۸۳۶.ن. ۸۳۷.ب. ۸۳۸.ن. ۸۳۹.ب. ۸۴۰.ن. ۸۴۱.ب. ۸۴۲.ن. ۸۴۳.ب. ۸۴۴.ن. ۸۴۵.ب. ۸۴۶.ن. ۸۴۷.ب. ۸۴۸.ن. ۸۴۹.ب. ۸۵۰.ن. ۸۵۱.ب. ۸۵۲.ن. ۸۵۳.ب. ۸۵۴.ن. ۸۵۵.ب. ۸۵۶.ن. ۸۵۷.ب. ۸۵۸.ن. ۸۵۹.ب. ۸۶۰.ن. ۸۶۱.ب. ۸۶۲.ن. ۸۶۳.ب. ۸۶۴.ن. ۸۶۵.ب. ۸۶۶.ن. ۸۶۷.ب. ۸۶۸.ن. ۸۶۹.ب. ۸۷۰.ن. ۸۷۱.ب. ۸۷۲.ن. ۸۷۳.ب. ۸۷۴.ن. ۸۷۵.ب. ۸۷۶.ن. ۸۷۷.ب. ۸۷۸.ن. ۸۷۹.ب. ۸۸۰.ن. ۸۸۱.ب. ۸۸۲.ن. ۸۸۳.ب. ۸۸۴.ن. ۸۸۵.ب. ۸۸۶.ن. ۸۸۷.ب. ۸۸۸.ن. ۸۸۹.ب. ۸۹۰.ن. ۸۹۱.ب. ۸۹۲.ن. ۸۹۳.ب. ۸۹۴.ن. ۸۹۵.ب. ۸۹۶.ن. ۸۹۷.ب. ۸۹۸.ن. ۸۹۹.ب. ۹۰۰.ن. ۹۰۱.ب. ۹۰۲.ن. ۹۰۳.ب. ۹۰۴.ن. ۹۰۵.ب. ۹۰۶.ن. ۹۰۷.ب. ۹۰۸.ن. ۹۰۹.ب. ۹۱۰.ن. ۹۱۱.ب. ۹۱۲.ن. ۹۱۳.ب. ۹۱۴.ن. ۹۱۵.ب. ۹۱۶.ن. ۹۱۷.ب. ۹۱۸.ن. ۹۱۹.ب. ۹۲۰.ن. ۹۲۱.ب. ۹۲۲.ن. ۹۲۳.ب. ۹۲۴.ن. ۹۲۵.ب. ۹۲۶.ن. ۹۲۷.ب. ۹۲۸.ن. ۹۲۹.ب. ۹۳۰.ن. ۹۳۱.ب. ۹۳۲.ن. ۹۳۳.ب. ۹۳۴.ن. ۹۳۵.ب. ۹۳۶.ن. ۹۳۷.ب. ۹۳۸.ن. ۹۳۹.ب. ۹۴۰.ن. ۹۴۱.ب. ۹۴۲.ن. ۹۴۳.ب. ۹۴۴.ن. ۹۴۵.ب. ۹۴۶.ن. ۹۴۷.ب. ۹۴۸.ن. ۹۴۹.ب. ۹۵۰.ن. ۹۵۱.ب. ۹۵۲.ن. ۹۵۳.ب. ۹۵۴.ن. ۹۵۵.ب. ۹۵۶.ن. ۹۵۷.ب. ۹۵۸.ن. ۹۵۹.ب. ۹۶۰.ن. ۹۶۱.ب. ۹۶۲.ن. ۹۶۳.ب. ۹۶۴.ن. ۹۶۵.ب. ۹۶۶.ن. ۹۶۷.ب. ۹۶۸.ن. ۹۶۹.ب. ۹۷۰.ن. ۹۷۱.ب. ۹۷۲.ن. ۹۷۳.ب. ۹۷۴.ن. ۹۷۵.ب. ۹۷۶.ن. ۹۷۷.ب. ۹۷۸.ن. ۹۷۹.ب. ۹۸۰.ن. ۹۸۱.ب. ۹۸۲.ن. ۹۸۳.ب. ۹۸۴.ن. ۹۸۵.ب. ۹۸۶.ن. ۹۸۷.ب. ۹۸۸.ن. ۹۸۹.ب. ۹۹۰.ن. ۹۹۱.ب. ۹۹۲.ن. ۹۹۳.ب. ۹۹۴.ن. ۹۹۵.ب. ۹۹۶.ن. ۹۹۷.ب. ۹۹۸.ن. ۹۹۹.ب. ۱۰۰۰.ن.

برفتند^۲ گرد^۳ اندرش^۴ خادمان،
 بشد^۵ با^۶ بستان^۷ خاقان نژاد
 سپاهی^{۱۰} بماند^{۱۱} از یلان یک‌تنه،
 بیامد^{۱۳} سوی^{۱۲} آذربادگان

به هر خنده‌قال و به روز آسمان^۱
 سر^۴ خادمان بود مهران شتاد^۵
 سوی طیسفون^۸ رفت^۹ گنج و بنه
 همه^{۱۳} ویزه گردان^{۱۲} آزادگان

ز گیلان و از^{۱۵} دیلمان لشکری،
 گرازان برفتند گردان^{۱۹} کوچ^{۲۰}،
 به پیش سرپرده‌ی شهریار
 که از میش کوتاه شد^{۲۲} چنگ^{۲۵} گرگ^{۲۶}!
 مگر شهر^{۲۸} از ایشان^{۲۹} پر از داغ و دودا [
 دگرگونه‌تر شد به آیین^{۳۱} و مهر^{۳۲}
 نیازاردی^{۳۳} کشتندی به راه^{۳۴}
 به ره^{۳۷} بر بیاراستی^{۳۸} جای خواب!
 نگه^{۴۱} کرد هر جای هامون و دشت،

سپاهی بیامد ز^{۱۴} هر کشوری
 ز کوه^{۱۶} بلوچ^{۱۷} و ز دشت سروج^{۱۸}
 همه پاک^{۲۱} با هدیه و با نثار
 بدان شد^{۲۲} شهریار^{۲۳} بزرگ
 ۲۳۵۵ [جهان تا جهان بُد بلوچی^{۲۷} نبود
 به فز جهاندار^{۲۸} کسری سپهر
 به شهری کجا برگزشتی سپاه
 نجستی کسی^{۳۵} از کسی نان و آب^{۳۶}
 برین‌سان^{۳۹} همی گرد گیتی^{۴۰} بگشت

لق: و شبانه (وی: اختر آسمان): همه فالای بدور آسمان: ال: فالای به روز و شبان: س: آ (نیز: ق): فالای به (س: آ: چه چه) روز آسمان: (و: ل):
 و فالای به روز و ل: و ح: (حان: م: تن: دل: نیز: ن: بی: ان: آ: اب) ۲-ب: برفتند و ۳ (آ: ل: بی: ش) ۴-ل: ق: بی: س: دل: ق: ک: ل: آ (نیز
 ل: ن: ق: آ: بی: س: تاد: م: ل: آ (نیز: ن: ق): شاد: (ل: شاد: و: ساد: م: تن: م: س: آ (نیز: بی) ۶-ع: (به: و: ب: تا) ۷-ل: م: ق: بی: س: آ (نیز: ن: ب):
 شتاد: م: تن: م: ک: ل: ۲-ا: ل: ق: ال: آ (نیز: ق: ل: آ: طیسفون: (آ: طیسفون): م: تن: م: س: م: ک: س: آ (نیز: ن: بی: بی: و: ل: آ: اب) ۹-ل: ن: آ: بود
 ۱۰-ل: بی: سپاه) ۱۱-ل: برقت: م: تن: نیز: ق: آ: ب: نماند: م: س: آ (نیز: ل: آ: و: ل: آ: براند: م: تن: م: ق: ک: ل: آ (نیز: ن: بی: ان: آ: بی: در: ق: حرف: یکم
 بی: قطعه) ۱۲-م: س: آ (نیز: ن: ب): گردان: و: م: تن: م: ل: ۱۳-س: آ (نیز: ل: آ: بی: تاد: پیاده: پیشتاری: (۲۳۴۰-۲۳۵۰): نیم: انه: عزم: علی: معاودة: المذانب
 قسیر: قلعه: الخاقان: الی: مدینه: طیسفون: و: قدم: قلعه: الیها: و: بقی: فی: امرانه: و: أصحابه: جریده: قسار: علی: طریق: آفریجیان: ۱۴-ل: ب: (به: یه)
 ۱۵-ل: بی: نیز: بی: ر: ۱۶-ل: آ: کوچ: ۱۷-همه: دستنویس: ها: بلوچ: ۱۸-س: آ (نیز: ل: آ: کوچ: م: تن: م: دوازده: دستنویس: دیگر: سروج
 ۱۹-ل: م: ک: ل: آ: بی: و: ۱۰-ب: برفتند: خنجر: گرازان: م: تن: م: ل: م: س: (نیز: ن: بی: ل: بی: ان: آ: اب) ۲۰-ل: ن: آ: کوچ: م: تن: م: بی: چهارده: دستنویس
 دیگر: کوچ: ۲۱-ل: (و: جمله): آیت: های: ۲۲۵۵-۲۲۵۶: و: اندارد: ۲۲-ل: شهر: ۲۳-س: ل: آ (نیز: ن: بی: ق: ل: ن: آ: بی: نامدار: م: تن: بی: ل: م: س: آ (نیز
 بی: ل: م: و: ۲۴-ل: کورته: کتده: (ل: کورته: شدی): م: تن: م: دوازده: دستنویس: دیگر: ۲۵-س: آ (نیز: ق: آ: دست: ۲۶-ل: ترک: ۲۷-ل: بی: ل: بود
 کلویی: (و: ل: آ: بی: بود: کوچی): م: تن: م: ک: ل: (نیز: ن: بی: ل: بی: ان: آ: اب) ۲۸-ل: (آ: بی: شاد): ۲۹-ل: آ (نیز: بی): ایران: و: ل: ق: بی: آ: و: آ: این: بیت
 و: اندارد: ۳۰-ل: بی: خشته: ۳۱-ل: کین: ۳۲-ل: (بی: ل: آ: چهر): م: تن: م: بی: بیت: های: ۲۳۶۱-۲۳۶۲: راندارند: ۳۳-ل: نیازارد: و: ل: (ل: آ: نیازاردی
 فن: م: تن: م: ۳۴-ل: بی: یکایک: برخند: فرمان: شده: (بی: بزرگان: پذیر: شدند: بی: و: اه): م: تن: م: ک: ل: آ: س: آ (نیز: ن: بی: ل: آ: بی: ۳۵-ل: ن: ان: آ: همی)
 ۳۶-ل: (بی: آب: و: نان: پسولند: نغاره): ۳۷-س: آ (نیز: ل: آ: و: برو: (بی: آ: بی: ل: م: تن: م: بی: ک: ل: آ (نیز: ن: بی: ل: بی: ان: آ: بی: ۳۸-ل: م: ل: آ: س: آ (نیز
 ل: بی: ن: آ: نیازاستی: (و: نیازاستی: (حرف: یکم: بی: قطعه): م: تن: م: ل: ق: (نیز: بی: آ: بی: ل: آ: ل: آ: بیت: های: ۲۳۶۰-۲۳۶۱: و: به: هم
 و: خسته: ۳۹-ل: بی: ۲۳۵۹-۲۳۶۰: ۴۰-ل: (نیز: ن: بی: ان: آ: بی: بی: بستان: همه: بریشان: م: تن: م: ل: آ: س: آ (نیز: ق: ل: آ: بی: و: ۴۰-ل: ن: ل: لشکر)
 ۴۱-س: آ (نیز: ل: آ: کوه: ل: آ: همی: (بی: نکوی: (ل: م: تن: م: ل: ق: ک: ل: آ (نیز: ن: بی: و: ل: ن: آ)

فرستاد یکسر همه سوی گنج^۴
 همی‌راند تا خانِ آذرگشسپ^۵
 شد از آب دیده رخس ناپیدا
 به زرم همی‌گفت^{۱۰} و^{۱۱} لب را بیستا
 جهان‌آفرین را ستایش^{۱۲} گرفت
 سراسر^{۱۵} به گنجورِ آتش^{۱۶} سپرد^{۱۷}!
 همه^{۱۹} جامه بخشیدشان با^{۲۰} گهرا
 نیایش‌کنان^{۲۳} پیش آذر^{۲۴} شدند
 بر آن^{۲۶} دادگر شهریارِ زمین^{۲۷}!

سپاهی پس پشت و پیش^{۳۰} اندرون!
 به درویش دادی بسی سیم و زر^{۳۱}
 زمین شد ز لشکر^{۳۳} که بیستون!
 ز زر^{۳۶} و دم کشور آگنده شد!

پذیرفت شاه آنک^۱ او دید^۲ رنج^۳
 و زان^۵ تخت شاه اندر آمد به اسب^۶
 چن^۸ از دور جای پرستش بدید
 ۲۳۷۵ فرود آمد از اسب^۹ بزسم به دست
 توان^{۱۲} پیش آتش^{۱۳} نیایش^{۱۴} گرفت
 همه زر و گوهر فزونی که برد
 پراگند^{۱۸} بر موبدان سیم و زر
 همه موبدان زر^{۲۱} توانگر^{۲۲} شدند
 ۲۳۸۰ به زرم همی‌خواندند آفرین^{۲۵}

و زانجا^{۲۸} بیامد سوی طیسفون^{۲۹}
 به هر شهر کاندر شدی دادگر
 دو هفته بود اندوین^{۳۲} طیسفون^{۳۳}
 ز بس خواسته کش^{۳۵} پراگنده شد

۱-۴: آنچه (ل: ۴، آ: ۴، ن: ۴، آنکه)؛ ۵: فرستاد شه آنکه؛ ۶: س (نیز پ، و)؛ پذیرفت شاه، آنک (و، ب: آنچه)؛ متن د، س، ک، (نیز ل، ن: ۴، ل: ۴)؛ ۷: آورد؛ ل: دید؛ لوز: ۳، ق: گنج (ق: ۴، س: سوی خزانه آن درد و درد (ن)، بنداری (۲۳۷۲)؛ قبیل تلک الهدایا و اکرم الرسل هل (نیز ق: ۴، ل: ۴، آنکه)؛ (ل: س: سوی)؛ ۸: چن (نیز ل، ن: ۸، ب: تخت، ۷- (نیز ل، ن: ۸، ب: سوی آن فر و (ن: ۸، ح: بخت)؛ (ق: ۸، ن: ۸)؛ ۹: آذرگشسپ؛ متن د، ل، ق: ۹ (نیز ل، ن: ۹، ب: و)؛ ۱۰-۱۱: س (نیز ل، ن: ۱۰، ب: رفت، ۱۱- (ق: ۱۱، س: (نیز ل، ن: ۱۱، ح: بخت تصحیح قیاسی است، ۹- ل، ۱۰، س: ۲ (نیز ل، ن: ۱۰، ل: ۱۰، س: ۱۰، متن د، ح: مستویس دیگر، ۱۰- (نیز ل، ن: ۱۰، ب: رفت، ۱۱- (ق: ۱۱، س: ۱۱- (نیز ل، ن: ۱۱، ح: بخت تصحیح قیاسی است، ۹- ل، ۱۰، س: ۲ (نیز ل، ن: ۱۰، ب: سار و لما وقت عین علی متعدهم المعروف بأذرگشسب ترجل إجلاله و أخذ یبکی و یزرم و بیده البرسم ۱۲- همان ل: ۱۲؛ توان: ۳- چو از: (ق: ۳، روان: ۲ خوانانیت: ل: ۳، وزان: ۱، چو در: ۱)؛ متن د، س، ک، (نیز ل، ن: ۱۰، ب: و؛ نیز ل، ن: ۱۰، ل: ۱۰، س: ۱۰؛ ستایش نیایش: بنداری (۲۳۷۶)؛ و متی حتی دنا من النار فاستقبلها و دعا لله تعالی عندها و اتى علیه ۱۵- س: یکایک ۱۶- ق: آذر ۱۷- ل: گشسپ ۱۸- (ب: یازگنده)؛ ۱۹- س: گ (نیز ق: ۲، ل، ن: ۱۰، ب: همان؛ س: ۲ (نیز پ، و)؛ همی: متن د، ل، ق: ۲ (نیز ل، ن: ۱۰، ل: ۲۰- (ل: ۲، و: ۲)؛ ۲۰- (ب: زان: ۱)؛ موبدانش ۲۲- س: (نیز ل، ن: ۲۲، تونگر ۲۳- (ل: ستایش کنان)؛ ۲۴- (داور)؛ ۲۵- (ل: آفرین خواندند)؛ ۲۶- (ل: بیدان)؛ ۲۷- شاه فرخ‌جبین: (ل: ۲، ورا شهریار زمین خواندند)؛ بنداری (۲۳۷۷-۲۳۸۰)؛ و سلم جملة و افرة من الذهب و الجواهری خازنیت النار ۲۸- (ب: زانجا)؛ ۲۹- ل، ق: ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، طیسفون: (ل: طیسفون)؛ متن د، س، ک، (نیز ل، ن: ۱۰، ب: ۱۰، ل: ۳۰- س: ۳۰- پشت پیش: (ق: ۳۰، پیش او: ل: ۳۰، پس و پشت پیش: متن د، س، ک، (نیز ل، ن: ۱۰، ب: ۱۰، ل: ۳۰- س: ۳۰- پیش شده است؛ ل: ۳۰، پیش‌های ۳۱-۳۳۸۲ و نیز به هم ریخته است: ۳۳۸۱، ۳۳۸۲، ۳۳۸۳، ۳۳۸۴، ۳۳۸۵، ۳۳۸۶، ۳۳۸۷، ۳۳۸۸، ۳۳۸۹، ۳۳۹۰، ۳۳۹۱، ۳۳۹۲، ۳۳۹۳، ۳۳۹۴، ۳۳۹۵، ۳۳۹۶، ۳۳۹۷، ۳۳۹۸، ۳۳۹۹، ۳۴۰۰، ۳۴۰۱، ۳۴۰۲، ۳۴۰۳، ۳۴۰۴، ۳۴۰۵، ۳۴۰۶، ۳۴۰۷، ۳۴۰۸، ۳۴۰۹، ۳۴۱۰، ۳۴۱۱، ۳۴۱۲، ۳۴۱۳، ۳۴۱۴، ۳۴۱۵، ۳۴۱۶، ۳۴۱۷، ۳۴۱۸، ۳۴۱۹، ۳۴۲۰، ۳۴۲۱، ۳۴۲۲، ۳۴۲۳، ۳۴۲۴، ۳۴۲۵، ۳۴۲۶، ۳۴۲۷، ۳۴۲۸، ۳۴۲۹، ۳۴۳۰، ۳۴۳۱، ۳۴۳۲، ۳۴۳۳، ۳۴۳۴، ۳۴۳۵، ۳۴۳۶، ۳۴۳۷، ۳۴۳۸، ۳۴۳۹، ۳۴۴۰، ۳۴۴۱، ۳۴۴۲، ۳۴۴۳، ۳۴۴۴، ۳۴۴۵، ۳۴۴۶، ۳۴۴۷، ۳۴۴۸، ۳۴۴۹، ۳۴۵۰، ۳۴۵۱، ۳۴۵۲، ۳۴۵۳، ۳۴۵۴، ۳۴۵۵، ۳۴۵۶، ۳۴۵۷، ۳۴۵۸، ۳۴۵۹، ۳۴۶۰، ۳۴۶۱، ۳۴۶۲، ۳۴۶۳، ۳۴۶۴، ۳۴۶۵، ۳۴۶۶، ۳۴۶۷، ۳۴۶۸، ۳۴۶۹، ۳۴۷۰، ۳۴۷۱، ۳۴۷۲، ۳۴۷۳، ۳۴۷۴، ۳۴۷۵، ۳۴۷۶، ۳۴۷۷، ۳۴۷۸، ۳۴۷۹، ۳۴۸۰، ۳۴۸۱، ۳۴۸۲، ۳۴۸۳، ۳۴۸۴، ۳۴۸۵، ۳۴۸۶، ۳۴۸۷، ۳۴۸۸، ۳۴۸۹، ۳۴۹۰، ۳۴۹۱، ۳۴۹۲، ۳۴۹۳، ۳۴۹۴، ۳۴۹۵، ۳۴۹۶، ۳۴۹۷، ۳۴۹۸، ۳۴۹۹، ۳۵۰۰، ۳۵۰۱، ۳۵۰۲، ۳۵۰۳، ۳۵۰۴، ۳۵۰۵، ۳۵۰۶، ۳۵۰۷، ۳۵۰۸، ۳۵۰۹، ۳۵۱۰، ۳۵۱۱، ۳۵۱۲، ۳۵۱۳، ۳۵۱۴، ۳۵۱۵، ۳۵۱۶، ۳۵۱۷، ۳۵۱۸، ۳۵۱۹، ۳۵۲۰، ۳۵۲۱، ۳۵۲۲، ۳۵۲۳، ۳۵۲۴، ۳۵۲۵، ۳۵۲۶، ۳۵۲۷، ۳۵۲۸، ۳۵۲۹، ۳۵۳۰، ۳۵۳۱، ۳۵۳۲، ۳۵۳۳، ۳۵۳۴، ۳۵۳۵، ۳۵۳۶، ۳۵۳۷، ۳۵۳۸، ۳۵۳۹، ۳۵۴۰، ۳۵۴۱، ۳۵۴۲، ۳۵۴۳، ۳۵۴۴، ۳۵۴۵، ۳۵۴۶، ۳۵۴۷، ۳۵۴۸، ۳۵۴۹، ۳۵۵۰، ۳۵۵۱، ۳۵۵۲، ۳۵۵۳، ۳۵۵۴، ۳۵۵۵، ۳۵۵۶، ۳۵۵۷، ۳۵۵۸، ۳۵۵۹، ۳۵۶۰، ۳۵۶۱، ۳۵۶۲، ۳۵۶۳، ۳۵۶۴، ۳۵۶۵، ۳۵۶۶، ۳۵۶۷، ۳۵۶۸، ۳۵۶۹، ۳۵۷۰، ۳۵۷۱، ۳۵۷۲، ۳۵۷۳، ۳۵۷۴، ۳۵۷۵، ۳۵۷۶، ۳۵۷۷، ۳۵۷۸، ۳۵۷۹، ۳۵۸۰، ۳۵۸۱، ۳۵۸۲، ۳۵۸۳، ۳۵۸۴، ۳۵۸۵، ۳۵۸۶، ۳۵۸۷، ۳۵۸۸، ۳۵۸۹، ۳۵۹۰، ۳۵۹۱، ۳۵۹۲، ۳۵۹۳، ۳۵۹۴، ۳۵۹۵، ۳۵۹۶، ۳۵۹۷، ۳۵۹۸، ۳۵۹۹، ۳۶۰۰، ۳۶۰۱، ۳۶۰۲، ۳۶۰۳، ۳۶۰۴، ۳۶۰۵، ۳۶۰۶، ۳۶۰۷، ۳۶۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۱۰، ۳۶۱۱، ۳۶۱۲، ۳۶۱۳، ۳۶۱۴، ۳۶۱۵، ۳۶۱۶، ۳۶۱۷، ۳۶۱۸، ۳۶۱۹، ۳۶۲۰، ۳۶۲۱، ۳۶۲۲، ۳۶۲۳، ۳۶۲۴، ۳۶۲۵، ۳۶۲۶، ۳۶۲۷، ۳۶۲۸، ۳۶۲۹، ۳۶۳۰، ۳۶۳۱، ۳۶۳۲، ۳۶۳۳، ۳۶۳۴، ۳۶۳۵، ۳۶۳۶، ۳۶۳۷، ۳۶۳۸، ۳۶۳۹، ۳۶۴۰، ۳۶۴۱، ۳۶۴۲، ۳۶۴۳، ۳۶۴۴، ۳۶۴۵، ۳۶۴۶، ۳۶۴۷، ۳۶۴۸، ۳۶۴۹، ۳۶۵۰، ۳۶۵۱، ۳۶۵۲، ۳۶۵۳، ۳۶۵۴، ۳۶۵۵، ۳۶۵۶، ۳۶۵۷، ۳۶۵۸، ۳۶۵۹، ۳۶۶۰، ۳۶۶۱، ۳۶۶۲، ۳۶۶۳، ۳۶۶۴، ۳۶۶۵، ۳۶۶۶، ۳۶۶۷، ۳۶۶۸، ۳۶۶۹، ۳۶۷۰، ۳۶۷۱، ۳۶۷۲، ۳۶۷۳، ۳۶۷۴، ۳۶۷۵، ۳۶۷۶، ۳۶۷۷، ۳۶۷۸، ۳۶۷۹، ۳۶۸۰، ۳۶۸۱، ۳۶۸۲، ۳۶۸۳، ۳۶۸۴، ۳۶۸۵، ۳۶۸۶، ۳۶۸۷، ۳۶۸۸، ۳۶۸۹، ۳۶۹۰، ۳۶۹۱، ۳۶۹۲، ۳۶۹۳، ۳۶۹۴، ۳۶۹۵، ۳۶۹۶، ۳۶۹۷، ۳۶۹۸، ۳۶۹۹، ۳۷۰۰، ۳۷۰۱، ۳۷۰۲، ۳۷۰۳، ۳۷۰۴، ۳۷۰۵، ۳۷۰۶، ۳۷۰۷، ۳۷۰۸، ۳۷۰۹، ۳۷۱۰، ۳۷۱۱، ۳۷۱۲، ۳۷۱۳، ۳۷۱۴، ۳۷۱۵، ۳۷۱۶، ۳۷۱۷، ۳۷۱۸، ۳۷۱۹، ۳۷۲۰، ۳۷۲۱، ۳۷۲۲، ۳۷۲۳، ۳۷۲۴، ۳۷۲۵، ۳۷۲۶، ۳۷۲۷، ۳۷۲۸، ۳۷۲۹، ۳۷۳۰، ۳۷۳۱، ۳۷۳۲، ۳۷۳۳، ۳۷۳۴، ۳۷۳۵، ۳۷۳۶، ۳۷۳۷، ۳۷۳۸، ۳۷۳۹، ۳۷۴۰، ۳۷۴۱، ۳۷۴۲، ۳۷۴۳، ۳۷۴۴، ۳۷۴۵، ۳۷۴۶، ۳۷۴۷، ۳۷۴۸، ۳۷۴۹، ۳۷۵۰، ۳۷۵۱، ۳۷۵۲، ۳۷۵۳، ۳۷۵۴، ۳۷۵۵، ۳۷۵۶، ۳۷۵۷، ۳۷۵۸، ۳۷۵۹، ۳۷۶۰، ۳۷۶۱، ۳۷۶۲، ۳۷۶۳، ۳۷۶۴، ۳۷۶۵، ۳۷۶۶، ۳۷۶۷، ۳۷۶۸، ۳۷۶۹، ۳۷۷۰، ۳۷۷۱، ۳۷۷۲، ۳۷۷۳، ۳۷۷۴، ۳۷۷۵، ۳۷۷۶، ۳۷۷۷، ۳۷۷۸، ۳۷۷۹، ۳۷۸۰، ۳۷۸۱، ۳۷۸۲، ۳۷۸۳، ۳۷۸۴، ۳۷۸۵، ۳۷۸۶، ۳۷۸۷، ۳۷۸۸، ۳۷۸۹، ۳۷۹۰، ۳۷۹۱، ۳۷۹۲، ۳۷۹۳، ۳۷۹۴، ۳۷۹۵، ۳۷۹۶، ۳۷۹۷، ۳۷۹۸، ۳۷۹۹، ۳۸۰۰، ۳۸۰۱، ۳۸۰۲، ۳۸۰۳، ۳۸۰۴، ۳۸۰۵، ۳۸۰۶، ۳۸۰۷، ۳۸۰۸، ۳۸۰۹، ۳۸۱۰، ۳۸۱۱، ۳۸۱۲، ۳۸۱۳، ۳۸۱۴، ۳۸۱۵، ۳۸۱۶، ۳۸۱۷، ۳۸۱۸، ۳۸۱۹، ۳۸۲۰، ۳۸۲۱، ۳۸۲۲، ۳۸۲۳، ۳۸۲۴، ۳۸۲۵، ۳۸۲۶، ۳۸۲۷، ۳۸۲۸، ۳۸۲۹، ۳۸۳۰، ۳۸۳۱، ۳۸۳۲، ۳۸۳۳، ۳۸۳۴، ۳۸۳۵، ۳۸۳۶، ۳۸۳۷، ۳۸۳۸، ۳۸۳۹، ۳۸۴۰، ۳۸۴۱، ۳۸۴۲، ۳۸۴۳، ۳۸۴۴، ۳۸۴۵، ۳۸۴۶، ۳۸۴۷، ۳۸۴۸، ۳۸۴۹، ۳۸۵۰، ۳۸۵۱، ۳۸۵۲، ۳۸۵۳، ۳۸۵۴، ۳۸۵۵، ۳۸۵۶، ۳۸۵۷، ۳۸۵۸، ۳۸۵۹، ۳۸۶۰، ۳۸۶۱، ۳۸۶۲، ۳۸۶۳، ۳۸۶۴، ۳۸۶۵، ۳۸۶۶، ۳۸۶۷، ۳۸۶۸، ۳۸۶۹، ۳۸۷۰، ۳۸۷۱، ۳۸۷۲، ۳۸۷۳، ۳۸۷۴، ۳۸۷۵، ۳۸۷۶، ۳۸۷۷، ۳۸۷۸، ۳۸۷۹، ۳۸۸۰، ۳۸۸۱، ۳۸۸۲، ۳۸۸۳، ۳۸۸۴، ۳۸۸۵، ۳۸۸۶، ۳۸۸۷، ۳۸۸۸، ۳۸۸۹، ۳۸۹۰، ۳۸۹۱، ۳۸۹۲، ۳۸۹۳، ۳۸۹۴، ۳۸۹۵، ۳۸۹۶، ۳۸۹۷، ۳۸۹۸، ۳۸۹۹، ۳۹۰۰، ۳۹۰۱، ۳۹۰۲، ۳۹۰۳، ۳۹۰۴، ۳۹۰۵، ۳۹۰۶، ۳۹۰۷، ۳۹۰۸، ۳۹۰۹، ۳۹۱۰، ۳۹۱۱، ۳۹۱۲، ۳۹۱۳، ۳۹۱۴، ۳۹۱۵، ۳۹۱۶، ۳۹۱۷، ۳۹۱۸، ۳۹۱۹، ۳۹۲۰، ۳۹۲۱، ۳۹۲۲، ۳۹۲۳، ۳۹۲۴، ۳۹۲۵، ۳۹۲۶، ۳۹۲۷، ۳۹۲۸، ۳۹۲۹، ۳۹۳۰، ۳۹۳۱، ۳۹۳۲، ۳۹۳۳، ۳۹۳۴، ۳۹۳۵، ۳۹۳۶، ۳۹۳۷، ۳۹۳۸، ۳۹۳۹، ۳۹۴۰، ۳۹۴۱، ۳۹۴۲، ۳۹۴۳، ۳۹۴۴، ۳۹۴۵، ۳۹۴۶، ۳۹۴۷، ۳۹۴۸، ۳۹۴۹، ۳۹۵۰، ۳۹۵۱، ۳۹۵۲، ۳۹۵۳، ۳۹۵۴، ۳۹۵۵، ۳۹۵۶، ۳۹۵۷، ۳۹۵۸، ۳۹۵۹، ۳۹۶۰، ۳۹۶۱، ۳۹۶۲، ۳۹۶۳، ۳۹۶۴، ۳۹۶۵، ۳۹۶۶، ۳۹۶۷، ۳۹۶۸، ۳۹۶۹، ۳۹۷۰، ۳۹۷۱، ۳۹۷۲، ۳۹۷۳، ۳۹۷۴، ۳۹۷۵، ۳۹۷۶، ۳۹۷۷، ۳۹۷۸، ۳۹۷۹، ۳۹۸۰، ۳۹۸۱، ۳۹۸۲، ۳۹۸۳، ۳۹۸۴، ۳۹۸۵، ۳۹۸۶، ۳۹۸۷، ۳۹۸۸، ۳۹۸۹، ۳۹۹۰، ۳۹۹۱، ۳۹۹۲، ۳۹۹۳، ۳۹۹۴، ۳۹۹۵، ۳۹۹۶، ۳۹۹۷، ۳۹۹۸، ۳۹۹۹، ۴۰۰۰، ۴۰۰۱، ۴۰۰۲، ۴۰۰۳، ۴۰۰۴، ۴۰۰۵، ۴۰۰۶، ۴۰۰۷، ۴۰۰۸، ۴۰۰۹، ۴۰۱۰، ۴۰۱۱، ۴۰۱۲، ۴۰۱۳، ۴۰۱۴، ۴۰۱۵، ۴۰۱۶، ۴۰۱۷، ۴۰۱۸، ۴۰۱۹، ۴۰۲۰، ۴۰۲۱، ۴۰۲۲، ۴۰۲۳، ۴۰۲۴، ۴۰۲۵، ۴۰۲۶، ۴۰۲۷، ۴۰۲۸، ۴۰۲۹، ۴۰۳۰، ۴۰۳۱، ۴۰۳۲، ۴۰۳۳، ۴۰۳۴، ۴۰۳۵، ۴۰۳۶، ۴۰۳۷، ۴۰۳۸، ۴۰۳۹، ۴۰۴۰، ۴۰۴۱، ۴۰۴۲، ۴۰۴۳، ۴۰۴۴، ۴۰۴۵، ۴۰۴۶، ۴۰۴۷، ۴۰۴۸، ۴۰۴۹، ۴۰۵۰، ۴۰۵۱، ۴۰۵۲، ۴۰۵۳، ۴۰۵۴، ۴۰۵۵، ۴۰۵۶، ۴۰۵۷، ۴۰۵۸، ۴۰۵۹، ۴۰۶۰، ۴۰۶۱، ۴۰۶۲، ۴۰۶۳، ۴۰۶۴، ۴۰۶۵، ۴۰۶۶، ۴۰۶۷، ۴۰۶۸، ۴۰۶۹، ۴۰۷۰، ۴۰۷۱، ۴۰۷۲، ۴۰۷۳، ۴۰۷۴، ۴۰۷۵، ۴۰۷۶، ۴۰۷۷، ۴۰۷۸، ۴۰۷۹، ۴۰۸۰، ۴۰۸۱، ۴۰۸۲، ۴۰۸۳، ۴۰۸۴، ۴۰۸۵، ۴۰۸۶، ۴۰۸۷، ۴۰۸۸، ۴۰۸۹، ۴۰۹۰، ۴۰۹۱، ۴۰۹۲، ۴۰۹۳، ۴۰۹۴، ۴۰۹۵، ۴۰۹۶، ۴۰۹۷، ۴۰۹۸، ۴۰۹۹، ۴۱۰۰، ۴۱۰۱، ۴۱۰۲، ۴۱۰۳، ۴۱۰۴، ۴۱۰۵، ۴۱۰۶، ۴۱۰۷، ۴۱۰۸، ۴۱۰۹، ۴۱۱۰، ۴۱۱۱، ۴۱۱۲، ۴۱۱۳، ۴۱۱۴، ۴۱۱۵، ۴۱۱۶، ۴۱۱۷، ۴۱۱۸، ۴۱۱۹، ۴۱۲۰، ۴۱۲۱، ۴۱۲۲، ۴۱۲۳، ۴۱۲۴، ۴۱۲۵، ۴۱۲۶، ۴۱۲۷، ۴۱۲۸، ۴۱۲۹، ۴۱۳۰، ۴۱۳۱، ۴۱۳۲، ۴۱۳۳، ۴۱۳۴، ۴۱۳۵، ۴۱۳۶، ۴۱۳۷، ۴۱۳۸، ۴۱۳۹، ۴۱۴۰، ۴۱۴۱، ۴۱۴۲، ۴۱۴۳، ۴۱۴۴، ۴۱۴۵، ۴۱۴۶، ۴۱۴۷، ۴۱۴۸، ۴۱۴۹، ۴۱۵۰، ۴۱۵۱، ۴۱۵۲، ۴۱۵۳، ۴۱۵۴، ۴۱۵۵، ۴۱۵۶، ۴۱۵۷، ۴۱۵۸، ۴۱۵۹، ۴۱۶۰، ۴۱۶۱، ۴۱۶۲، ۴۱۶۳، ۴۱۶۴، ۴۱۶۵، ۴۱۶۶، ۴۱۶۷، ۴۱۶۸، ۴۱۶۹، ۴۱۷۰، ۴۱۷۱، ۴۱۷۲، ۴۱۷۳، ۴۱۷۴، ۴۱۷۵، ۴۱۷۶، ۴۱۷۷، ۴۱۷۸، ۴۱۷۹، ۴۱۸۰، ۴۱۸۱، ۴۱۸۲، ۴۱۸۳، ۴۱۸۴، ۴۱۸۵، ۴۱۸۶، ۴۱۸۷، ۴۱۸۸، ۴۱۸۹، ۴۱۹۰، ۴۱۹۱، ۴۱۹۲، ۴۱۹۳، ۴۱۹۴، ۴۱۹۵، ۴۱۹۶، ۴۱۹۷، ۴۱۹۸، ۴۱۹۹، ۴۲۰۰، ۴۲۰۱، ۴۲۰۲، ۴۲۰۳، ۴۲۰۴، ۴۲۰۵، ۴۲۰۶، ۴۲۰۷، ۴۲۰۸، ۴۲۰۹، ۴۲۱۰، ۴۲۱۱، ۴۲۱۲، ۴۲۱۳، ۴۲۱۴، ۴۲۱۵، ۴۲۱۶، ۴۲۱۷، ۴۲۱۸، ۴۲۱۹، ۴۲۲۰، ۴۲۲۱، ۴۲۲۲، ۴۲۲۳، ۴۲۲۴، ۴۲۲۵، ۴۲۲۶، ۴۲۲۷، ۴۲۲۸، ۴۲۲۹، ۴۲۳۰، ۴۲۳۱، ۴۲۳۲، ۴۲۳۳، ۴۲۳۴، ۴۲۳۵، ۴۲۳۶، ۴۲۳۷، ۴۲۳۸، ۴۲۳۹، ۴۲۴۰، ۴۲۴۱، ۴۲۴۲، ۴۲۴۳، ۴۲۴۴، ۴۲۴۵، ۴۲۴۶، ۴۲۴۷، ۴۲۴۸، ۴۲۴۹، ۴۲۵۰، ۴۲۵۱، ۴۲۵۲، ۴۲۵۳، ۴۲۵۴، ۴۲۵۵، ۴۲۵۶، ۴۲۵۷، ۴۲۵۸، ۴۲۵۹، ۴۲۶۰، ۴۲۶۱، ۴۲۶۲، ۴۲۶۳، ۴۲۶۴، ۴۲۶۵، ۴۲۶۶، ۴۲۶۷، ۴۲۶۸، ۴۲۶۹، ۴۲۷۰، ۴۲۷۱، ۴۲۷۲، ۴۲۷۳، ۴۲۷۴، ۴۲۷۵، ۴۲۷۶، ۴۲۷۷، ۴۲۷۸، ۴۲۷۹، ۴۲۸۰، ۴۲۸۱، ۴۲۸۲، ۴۲۸۳، ۴۲۸۴، ۴۲۸۵، ۴۲۸۶، ۴۲۸۷، ۴۲۸۸، ۴۲۸۹، ۴۲۹۰، ۴۲۹۱، ۴۲۹۲، ۴۲۹۳، ۴۲۹۴، ۴۲۹۵، ۴۲۹۶، ۴۲۹۷، ۴۲۹۸، ۴۲۹۹، ۴۳۰۰، ۴۳۰۱، ۴۳۰۲، ۴۳۰۳، ۴۳۰۴، ۴۳۰۵، ۴۳۰۶، ۴۳۰۷، ۴۳۰۸، ۴۳۰۹، ۴۳۱۰، ۴۳۱۱، ۴۳۱۲، ۴۳۱۳، ۴۳۱۴، ۴۳۱۵، ۴۳۱۶، ۴۳۱۷، ۴۳۱۸، ۴۳۱۹، ۴۳۲۰، ۴۳۲۱، ۴۳۲۲، ۴۳۲۳، ۴۳۲۴، ۴۳۲۵، ۴۳۲۶، ۴۳۲۷، ۴۳۲۸، ۴۳۲۹، ۴۳۳۰، ۴۳۳۱، ۴۳۳۲، ۴۳۳۳، ۴۳۳۴، ۴۳۳۵، ۴۳۳۶، ۴۳۳۷، ۴۳۳۸، ۴۳۳۹، ۴۳۴۰، ۴۳۴۱، ۴۳۴۲، ۴۳۴۳، ۴۳۴۴، ۴۳۴۵، ۴۳۴۶، ۴۳۴۷، ۴۳۴۸، ۴۳۴۹، ۴۳۵۰، ۴۳۵۱، ۴۳۵۲، ۴۳۵۳، ۴۳۵۴، ۴۳۵۵، ۴۳۵۶، ۴۳۵۷، ۴۳۵۸، ۴۳۵۹، ۴۳۶۰، ۴۳۶۱، ۴۳۶۲، ۴۳۶۳، ۴۳۶۴، ۴۳۶۵، ۴۳۶۶، ۴۳۶۷، ۴۳۶۸، ۴۳۶۹، ۴۳۷۰، ۴۳۷۱، ۴۳۷۲، ۴۳۷۳، ۴۳۷۴، ۴۳۷۵، ۴۳۷۶، ۴۳۷۷، ۴۳۷۸، ۴۳۷۹، ۴۳۸۰، ۴۳۸۱، ۴۳۸۲، ۴۳۸۳، ۴۳۸۴، ۴۳۸۵، ۴۳۸۶، ۴۳۸۷، ۴۳۸۸، ۴۳۸۹، ۴۳۹۰، ۴۳۹۱، ۴۳۹۲، ۴۳۹۳، ۴۳۹۴، ۴۳۹۵، ۴۳۹۶، ۴۳۹۷، ۴۳۹۸، ۴۳۹۹، ۴۴۰۰، ۴

که آنجا بُدی گنج‌ها را کلیدا
همی‌راند در^۵ پیش مه‌ران شاد^۴
گرازان و همباز^۸ با بخت خویش،
ز داد و ز خوبی پر از^۹ خواسته!
به هر^{۱۲} جای^{۱۳} بیداد^{۱۴} خون ریختن!
بیستند گفتمی در^{۱۷} دست از^{۱۸} بدی!
وگر^{۲۰} دست سوی^{۲۱} بدی آخن^{۲۲} آ
ز کژی و^{۲۴} تازی^{۲۵} به راه آمدندا
از آن خواسته دزد^{۲۸} بگریختی!
به رخشنده‌روز و^{۳۰} به هنگام خواب،
نکردی بداندیش زان^{۳۱} سو نگاهدا
در و دشت یکر بر از خواسته[

۲۳۸۵ و زان شهر سوی^۱ مداین کشید
بستان^۲ چین با^۳ چهل^۴ اوستاد
چو کسری بیامد بر^۷ تخت خویش
جهان چون بهشتی شد آراسته
نشستند^{۱۰} شاهان از^{۱۱} آویختن
۲۳۹۰ جهان پر^{۱۵} شد از فزوه^{۱۶} ایزدی
ندانست کس^{۱۹} غارت و تاختن
جهانی به فرمان^{۲۳} شاه آمدند
کسی کو^{۲۶} به رهبر درم^{۲۷} ریختی
ز دیا و دینار بر^{۲۹} خشک و آب
۲۳۹۵ ز بیم و ز داد جهاندارشاه
[جهان چون بهشتی شد^{۳۷} آراسته

ز^{۳۵} هر نامداری و هر مهتری^{۳۴}

بیوست نامه ز^{۳۳} هر کشوری^{۳۲}

۱-ق (نیز ل. و. ا.) و زآنجا به ۲-ل. س. ق. ل. س. ق. ل. س. ق. ل. (نیز ل. ن. ق. ل. و. ا. ب. گلسان؛ (ق: شستان)؛ جن = (ب) ۳-ل. تا ۴-س. ق. همه ۵-س. ل. (نیز ل. ن. ه. ب.)؛ از: متن ح. ل. ق. س. ق. (نیز و. ا.) عمل ق (نیز ل. ن. ق. ل. ه. ا. ب. ستاد؛ س. ل. (نیز و.)؛ شاد؛ (ل. آ: شاد؛؛ متن = ص. آ (نیز ب.)؛ یک این بیت و ل. آ بیت‌های ۲۳۸۶-۲۳۸۸ و نادراند ۷-س. آ (نیز ل. و.)؛ سوی؛ (آ: سوچی) ۸-س. ل. س. ق. (نیز ق. و. ا. ب.)؛ انباز؛ ل. آ: هشیار؛ س. آ: هم‌پار؛ متن ح. ق (نیز ل. ن. نیز س. ق.) ۹-س. س. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ خوبی و از (ق: آ: بر)؛ ق: بر از داد و خوبی و بر؛ متن ح. ل. ک. ل. آ (نیز ل. ن. ل. ب.)؛ بیداری (۲۳۸۱-۲۳۸۸)؛ ثم توجه نحو الملائن ناشرا جناح الأمن والأمان علی جمیع الأنام، مقيضا عليهم شأيب النعم و مدرا لهم أفاریق الكرم ۱۰-س. (نیز ق. ل. ل. ل. ک.)؛ برآسوده؛ ق. س. آ (نیز ل. ن. ب. ا. ب.)؛ برآسوده؛ (ل. ن. آ)؛ برآسوده؛؛ متن ح. ل. ل. ق. (نیز ل. ن. ل. ب. ه. ا. ب.)؛ ز؛ متن ح. س. ک. ل. س. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ ۱۱-ل. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ (جوه: ج)؛ ۱۲-ل. آ (جوه: ج)؛ ۱۳-ل. (و: جایه)؛ ل. آ: ز پیکار و ۱۴-س. ک. س. آ (نیز ل. ن. ل. ب. ه. ا. ب.)؛ جوه؛ متن ح. ل. ق. ل. آ (نیز ق. و. ا. ب.)؛ ۱۵-ل. (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ نو؛ متن ح. ۱۶-س. (نیز ل. ب.)؛ ز فزوش برافروخت کار؛ متن ح. ل. ل. آ ۱۷-ک. گفتند؛ ل. آ: گویی دوا؛ آ (نیز ل. و. ا. ب.)؛ ز ششی و؛ متن ح. ل. ق. (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ ه. ا. ب. (ب. ه. ا. ب.)؛ ۱۸-س. س. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ جلا؛ متن ح. ل. ل. آ ۱۹-ک. نذیدی کسی ۲۰-ل. و. ا. ب. ۲۱-ل. (ق: سوی دست) ۲۲-ل. (ب. یاختن؛؛ تاختن)؛ ۲۳-ل. (ل. و. آ: نزدیک)؛ ۲۴-ل. (وز: وزن: درست نیست)؛ (ل. ن. آ: جوه) ۲۵-ل. تا تازی ۲۶-ل. (نیز و.)؛ مگر ۲۷-ک. مگر درم؛ س. ل. آ (نیز ل. ن. ب.)؛ در بر درم؛ (ق: آ: بد بر درم)؛ ق: درم بر هرش؛ متن ح. ل. ب. س. آ (نیز ل. و. ا. ب.)؛ ۲۸-ل. (ق: زود) ۲۹-ل. (ب. دینار و دیبا ابر (ب. ه. ا. ب.))؛ (جوه) ۳۰-ل. ک. ل. آ؛ س. آ (نیز ل. ن. ب. ه. ا. ب.)؛ ازان؛ متن ح. س. ق. (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ ل. آ (ب. وین سپین و نادراند ۳۲-ل. (ن. ل. آ. ن. آ: بیدند)؛ ل. آ: شد همه یکر؛ متن ب. ک. س. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛ ل. س. ل. ب. و. ا. این بیت و نادراند؛ این بیت در ک. ل. س. ق. ل. و. ا. ب. ۳۱-ل. آ. ب. آ: آمده است؛ دو ل. آ این بیت پس از بیت ۲۳۹۹ آمده است؛ (۲۳۹۶-۲۳۸۹)؛ قصارت نلک المعالک من الأمن بجیش لو أن فرغت أحمال الدنانیر علی عوادل الطرق لهریت منها اللصوص ۳۲-ل. ق (نیز ل. ن. و. ل. ن. ق.)؛ به؛ متن ح. ده دستویس دیگر ۳۳-ل. آ؛ س. آ (نیز ل. و. ا. ب.)؛ بهتری؛ کشوری؛ متن ح. ده دستویس دیگر ۳۵-ل. ق (نیز ل. ن. و. ل. ن. ق.)؛ به؛ متن ح. س. ک. ل. س. آ (نیز ق. ل. و. ا. ب.)؛

ز سفلاب^۲ و^۳ هر کشوری همچنین^۴،
از^۷ آرایش روم و از بوی هند^۸،
همه خاک او عنبر^{۱۱} و زر^{۱۲} خشتا
برآسوده^{۱۳} از درد و از^{۱۴} گشت و گویا
برآسود^{۱۶} مردم ز رنج و^{۱۷} بزشک!
نبد کشت و روزی^{۱۸} ز^{۱۹} باران دژم!
درودشت گل بود^{۲۲} بام و^{۲۳} سرای^{۲۱}!
به پالیز گلبن^{۲۶} ثریا شده!
روانها به دانش برافروختند^{۲۷}،
ز ترک^{۲۹} و ز چین و ز سفلاب و روم^{۳۰}؛
ستایش گرفتند بر^{۳۳} رهنمای^{۳۲}

و بازارگانان^۱ ترک و ز چین^۱
ز بس نافه^۵ و مشک و^۶ چینی برند
۲۴۰۰ شد ایران^۹ بکردار^۹ خرم^{۱۰} بهشت
جهانی به ایران نهادند روی
گلابست گویی^{۱۵} هوا را سرشک
ببارید بر گل به هنگام نم
جهان گشت پرسبزه^{۲۰} و چارپای^{۲۱}
۲۴۰۵ همه رودها^{۲۲} همچو^{۲۵} دریا شده
به ایران زبانها پیاموختند
ز بازارگانان^{۲۸} هر مرز^{۲۸} و بوم
فزایش گرفت از گیا^{۳۱} چارپای^{۳۲}

۱. (نیز لی: وز (فی: ز) ترک و چین؛ س: (نیز ل: ۲، به: و، آ): و ترکان (ل: ترکان و) چین؛ (ق: ترک و ختن)؛ س (نیز ب): بازارگان و ز
ترک و ز چین؛ متن: ل، ک، ل (نیز ل، ن، ق): ۲. (ب: سفلاب) ۳. (ن: حرم) ۴. (ق: آنجمن) هـ: نامه عـ: (ن: حرم) ۷. س
س: (نیز ل، ن، ل، ن، آ، ب، ز: ل، ن، ز: متن: ل، ک، (نیز ب، و، ا) ۸. ک: سری هند؛ (ق: ۲، ب: بوی هند)؛ ل: ن، ز: بوم هند؛ ل: ن، ز: روی هند؛
ل: ل، ن، آ: ب، ز: بوی هند؛ س: (نیز ل، و، آ): چین و از بوی هند؛ (ق: ۲: چین و رومی برند)؛ متن: س (نیز ج، ل، ق: این بیت را ندارد
۹. (ن: ایران) ۱۰. (ق: خورزم) ۱۱. ل، ن، س: (نیز ل، ب، ا): عنبر شد؛ متن: هـ دستویس دیگر ۱۲. (ب: زر و) ۱۳. س (نیز ل):
پیسره: ل، س: (نیز ب): برآسوده؛ (ن: ب: پیاسوده؛ متن: ل، ق، ک: (نیز ق: ل، و، ن، ق) ۱۴. (ن: آ: ز: رنج و ز: جنگ و ز: (ن: ن: ن: ز: ز
و ل: هـ: متن: هـ دستویس دیگر؛ ا این بیت و بیت سبب راننداره؛ جنداری (۲۳۹۷-۲۴۰۱): و استفاضت بذلک الأخبار فی جمع
الاقطار، و اتصلت القوافل و الرفاق الی أرض ایران من الصين و الهند و الروم و سائر الأقالیم. فصارت بلاد ایران کجنان الفردوس من
کثره ما جلب إليها من أنواع الوشائع و ألوان الثیاب، و المسک و العنبر و الکافور و الرطب ۱۵. س، ق، س، ق، س، آ (نیز لی، ل، آ، ب، و، ب): گفتی: ک:
گیتی: متن: ل، ل، (نیز ل، ن، ق: ۲، ن، ق) ۱۶. ل-ل، ل، ل، (نیز ل، ن، ل، ن، آ، ب): برآسوده؛ (ب: پیاسوده)؛ متن: س، آ (نیز ق: ل، آ، و) ۱۷. س، آ (نیز
ل، و، آ): حرم: ل، از رنج و درد و س (نیز ن، ب، و، آ): از درد و (ب: درد و رنج و رنج و (ن: حرم)؛ ق: از هر دو رنج؛ ک: ل، (نیز ل، ن): از رنج و
درد و ل: از درد و از رنج؛ متن: (ب: نیز ج، س، آ، ل، و، آ) ۱۸. ک: (نیز ب): کشت و روزی؛ (و: کشت و روزی) ۱۹. (ن: آ: و): از این بیت
و انلود ۲۰. (ن: سبزه)؛ ل: بر شد ز سبزی ۲۱. ل-ل: چارپای-سرا ۲۲. (ق: حرم) ۲۳. (و: حرم)؛ آ، ب، و، ب، و، آ: بوم و؛ و در بابت های این بیت
پی و پیش شده است ۲۴-ق: جویها ۲۵. (ن: رود با هم چو) ۲۶. س، ق، ک، س، آ (نیز ل، ن، ق: ل، آ، ب): گل چون دل؛ چون گل؛ متن: ل
نیز لی؛ جنداری (۲۴۰۲-۲۴۰۵): هـ: ما منع مانع الله تعالی علیهم من أبواب الرحمة من دیم الغیور و ابلا و طلاً، الجاذبة بأصابع الزروع
نحلاً و هلاً حتى سالت الأودية کالیجار للطنان، و أعشوبت المزوج بالأزاهیر النالحة ۲۷. ق، س، آ (نیز ل، ن، ق: ۲، ب، و، آ، ب):
بفر و خند متن: ل، س، ک، ل، (نیز ل، ل، ل، ن، آ، ب): ۲۸. ک: همه مرز: ل، ب، هر شهر ۲۹. (ل: ترک چو) ۳۰. س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، ن،
ل، س، هـ): هند و روم؛ (ن: هند و روم پسارند ندارد)؛ ق: تا به هند و به روم؛ متن: ل (نیز ق: آ)؛ ق: پس از این بیت افزوده است:
بپرست آمد شد مرهقان
به هر جایگ ساخته خان و مان

۳۱. (ق: گیاه) ۳۲. ل-ل: چارپای-رهنما ۳۳. س، آ: به ل، ک: گرفته برو

چو بنشیند آن جستن^۱ باو^۲ اوی^۳
 ۲۴۴۵ بدین^۴ کار چون بگذرد روزگار

به گیتی نگیرد^۵ کسی یاد^۶ اوی^۳
 ازو^۸ نام نیکی^۷ بود یادگار

ز^{۱۰} گیتی دو چیزست جاوید و^{۱۱} بس
 سخن گفتن نغز^{۱۳} و کردار نیک
 ز خورشید^{۱۷} و از باد و از آب و خاک^{۱۸}
 بدین سان^{۲۱} بود گردش روزگار
 ۲۴۵۰ سخن شهریارا گنه تا توان
 بی آزاری و سودمندی گزین
 ز عن یادگارست^{۲۵} چندی^{۲۴} سخن

دگر هرج^{۱۷} باشد نماند به کس:
 نگرده^{۱۴} کهن^{۱۵} تا جهانست و یک^{۱۶}
 نگرده تبه نام و^{۱۹} گفتار پاک^{۲۰}
 خنک مرد با شرم و^{۲۲} پرهیزگارا
 به ویژه^{۲۳} کزو شرم دارد روانا
 که اینست فرهنگ و آیین و^{۲۳} دین!
 گمانم که هرگز^{۲۷} نگرده کهن!

چو بگشاد روشن دل^۱ شهریار
 بدو گفت: فرخ کدامست مرد
 ۲۴۵۵ چنین گفت کان کو بود بی گناه^{۳۱}

فراوان سخن کرد ازو^{۲۸} خواستارا
 که دارد دلی^{۲۹} شاد بی^{۳۰} باو سرد؟
 نبردهست^{۳۲} آهزم^{۳۱} او را ز راه

۱- جستن و (ل): جنبش و (ک): گذار جنبش و س: آ (نیز ل: با): بنیشت آن سخنی و (ل: و): بنیشت از (و: آن): جستن: متن =
 دل (نیز ل: و: ق: ب): ۲- از دای بی داد: متن = سیزده دستنویس دیگر ۳- ل: س: آ (نیز ل: و: آ: ب): او: متن = (ل: و: آ: ب): ۴- ق: ک:
 ل (نیز ل: و: ب: ه: د: ن): ز: ه: ل: نیارده: ن: نگیرد به گیتی ۵- ل: جای ۶- ق: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): بدین: متن = ل: و: ک: ل: س: آ
 (نیز ل: و: ب): ه: س: ا: ز: ان: ۷- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): نیکو: متن = ل: س: ک: ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): با ۲۴۴۸: ب: پس
 و پیش شده است ۸- س: ه: ل: ۹- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): به: متن = ل: ک: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): آ (ل: ل: ق: ل: و: ل: س: آ):
 چو: متن = س: ک: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۱۰- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): هر چه: متن = ل: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن):
 متن = دو از ده دستنویس دیگر ۱۱- س: ق: س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): جهان: متن = ده دستنویس دیگر ۱۲- ق: و: و: یک: ل: و: آ (نیز
 ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): و: و: یک: ل: و: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۱۳- ق: ز: آ: ب: و: ز: خاک و یاد: س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن):
 به: ل: و: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ز: آ: ب: و: ز: باد و ز خاک: پ: ا: زیاد و ز آب و خاک: متن = س: ک: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۱۴- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن):
 ل: ب): چو: متن = ۱۵- ق: جهان تا جهانست داد: متن = س: ک: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ل: ل: ل: این بیت را ندارد ۱۶- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): چو
 بگشاد: ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): چو زینسان: (ل: و: و: برینسان): متن = ل: ک: س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۱۷- س: ق: و: ل: و: آ: ب: د: ن): چو:
 متن = ل: ک: ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): در ل: ه: ل: ای بیت پس و پیش شبه و پس از بیت ۲۴۴۵ آمده است که پس از این بیت بیت ۲۴۴۶ را از
 موشه است ۱۸- س: س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): گناهی که: متن = ل: ۱۹- س: ق: ه: ی: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): فرهنگ آیین و:
 ل: ل: و: آ: ب: ن: آ: ب: د: ن): آیین و فرهنگ: (ل: و: و: فرهنگ): متن = ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): چندی: متن = ل: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن):
 ۲۰- س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): گمانی برم کان: (س: ل: و: س: ل: و: ک: ل: (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۲۱- ل: و: ز: و: ۲۲- ک: ل: ۲۳- س: آ
 (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): با: س: د: س: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): بی: (ل: ب: آ: و: درده: متن = ک: ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): در: س: ل: و: ب: این بیت پس از
 بیت ۲۴۴۷ آمده است: بی این بیت و انبارد ۲۴- ق: آنکو بود نزد شاه: ه: یزدکان کو بود بی گناه: ل: هر آنکس که او خیره شد بر گناه:
 س: ۲۵- هر گفت کآنکس که او بی گناه: متن = ل: آ (نیز ل: و: ل: ب: ن: آ: ب: د: ن): ۲۶- ل: بردهست: (ل: و: بردهست: (ل: و: آ: ب: ن: آ: ب: د: ن): هر یمن: س: این بیت
 را ندارد

ندانند، نه از دانشی بشنود
 که را باشد اندیشه‌ی^۶ مهران^۷؟
 به هر آرزوی توانا ترست
 که^{۱۳} دانش بود مرد را در نهفت^{۱۴}؟
 نیز دل^{۱۶} از راه گیهان خدیوا
 که خصم^{۱۸} روانست و آن خرد؟
 که آوند^{۲۲} جان و^{۲۳} خرد را به زیرا
 کزیشان خرد را ببااید گریست؟
 دو دیوند با زور و^{۲۷} گردن فرازا
 جو نعام و^{۲۸} دوروی و^{۲۹} ناپاکدین
 به نیکئی و هم نیست^{۳۲} یزدان شناس
 کلامست^{۳۵} آهزمی^{۳۶} زورمند؟
 ستمگاره دیوی بود دیرساز^{۳۸}
 همه در فرونیش باشد بسیج

همان^۱ بهر^۲ جانش که دانش^۳ بود
 ۲۲۷۰ پیرسید کسری که از^۴ کهران^۵
 چنین گفت کآنکس^۸ که دانان ترست
 کلامست^{۱۰} دانا^{۱۱}؟ بدو شاه گفت^{۱۲} -
 چنین گفت کآن کور^{۱۵} به فرمان دیو
 [کسی را همی خیره^{۱۷} فرمان بود
 ۲۲۷۵ دهاند اهرمن^{۱۹} هم^{۲۰} به نیروی^{۲۱} شیر
 بدو گفت^{۲۴} کسری^{۲۵} که ده^{۲۶} دیو چیست
 چنین داد پاسخ که آرز و نیاز
 دگر خشم و رشکست و ننگست و کین
 دهم^{۳۰} آنک از کس^{۳۱} ندارد سیاس
 ۲۲۸۰ بدو^{۳۳} گفت آیین شوم ده با گزند^{۳۴}
 چنین داد پاسخ به کسری که آرز^{۳۷}
 که او را نینتند^{۳۹} خشود ایچ^{۴۰}

دس، که بی^۲ (نیز لن، لی، ل، و، بی)؛ هم از؛ متن = دل، ق، ل^۲ (نیز ق، آ، ب)؛ ۲-ل: بهر؛ متن = ۳-س، س^۲ (نیز ل، ل، آ، ب)؛ جانش؛
 ق^۲ (بهر؛ در جانش دانش؛ متن = ق، ک، ل^۲ (نیز لن، بی، و، ل، آ)؛ ۴-س (نیز ل، ب)؛ پیرسیدش از مهران؛ متن = ده؛ واژه دستنویس دیگر
 هق (نیز لن، ق، آ، ل، ن)؛ مهران؛ متن = بیازده دستنویس دیگر هق-س^۲ (نیز لن، ب)؛ اندازه؛ متن = ل، س، بی، ۷-ق (نیز ق، آ)؛ کهران؛ ل^۲
 (نیز لن، بی)؛ بهتران؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸-س، ل، آ؛ آنکس ۹-ل: آرزوی ۱۰-ل: بدانست (حرف یکم بی نقطه) ۱۱-س^۲ (نیز
 آ، تادان؛ در ل^۲ آیین واژه خوانا نیست ۱۲-ل (ب)؛ گفت شاه) ۱۳-ل: نه (()) ۱۴-ل (ب)؛ نزد او سال و ماه) ۱۵-ق (نیز و)؛ آنکر ۱۶-ل:
 بهر واژه (حرف یکم بی نقطه)؛ ق، ک، بی^۲ (نیز لن، بی، ل، آ)؛ بیزه؛ متن = س، ل^۲ (نیز ب، و، بی) ۱۷-ل (بی)؛ نیز؛ ب، همین (نیز ۱۸-ل):
 خصمن؛ ل، ک، بی، ن^۲ آیین بیت را نمانند ۱۹-س، ق (نیز بی، ب)؛ دو اهرمند؛ ک، ل، س^۲ (نیز ب، آ)؛ ده اهرمند؛ (ق، آ، و، ل)؛ ده
 اهرمند؛ متن = دل (نیز لن)؛ ل^۲ خوانا نیست ۲۰-س، بی، س^۲ (نیز بی، ل، و، بی)؛ آن؛ ق، ک، ل^۲ (نیز ق، آ، ب)؛ آیین؛ متن = دل (نیز لن) ۲۱-ل:
 نیرو جو ۲۲-س (نیز بی، ب)؛ آورد؛ (لن، ن)؛ دارند؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۳-ل (بی)؛ جو؛ ۲۴-ق؛ پیرسید ۲۵-س (نیز لن، ل)؛
 خسرو؛ ل^۲ (کسری؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۲۶-ق؛ آن؛ س، ل، آ؛ چکه ده؛ (ق، بی، بی، ره)؛ متن = ک، ک، س^۲ (نیز لن، ل، آ)؛
 ۲۷-س، ق، ک، س^۲ (نیز لن، بی، و، ل، ب)؛ جو؛ (آ، سوز)؛ متن = دل، ل^۲ (نیز ق، آ، ب) ۲۸-ل (نیز بی، ل، آ، و، آ)؛ جو؛ (لن)؛ رمام و (())؛
 متن = بی، س^۲ (نیز بی، ق، آ، ب) ۲۹-س، س^۲ (نیز بی، ل، و)؛ جو؛ (ق، روزی و (())؛ متن = دل، ق، ک، ل^۲ (نیز لن، بی، و، ل، آ)؛ آ، ب)؛ ۳۰-ل:
 دوم؛ (ق، بی)؛ بزرگ؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ل^۲ خوانا نیست ۳۱-ل (لن)؛ از کس)؛ س، از کس او را؛ ب)؛ آنکه از کس؛ ن^۲؛ آنکه رو
 کس؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۳۲-ل، س، ل^۲ (نیز و، آ، ب)؛ هم او نیست؛ ق؛ نیو دست؛ (بی، ل)؛ هموست؛ متن = ک، ک، (نیز لن،
 ق، بی، ن)؛ ۳۳-س (نیز بی، بی)؛ چنین ۳۴-ق، ک، ل^۲ (نیز لن، ل، آ)؛ برگزند؛ (ق)؛ دیوها برگزند؛ لن^۲؛ شوم تر ده گزند؛ ل^۲؛ کین شوم ده
 باگزند؛ س، ده دیو را برگزند؛ س^۲ (نیز بی)؛ (ین شوم ده برگزند؛ (بی)؛ کین شوم ده)؛ (شوم ره) برگزند؛ متن = ل، ق، ک، ل^۲ (نیز لن،
 ل، آ)؛ ۳۵-س (نیز بی)؛ کلامند ۳۶-ق؛ اهرمنی؛ (ق)؛ اهرمن؛ لن^۲؛ از اهرمن (وزن درست نیست)؛ متن = بیازده دستنویس دیگر
 ۳۷-س (نیز بی)؛ که ننگ و (بی)؛ جو؛ نیاز؛ (ل، آ)؛ به آرز و نیاز؛ (ق)؛ پاسخش داد؛ اما که آن؛ متن = دل، ق، س^۲ (نیز لن، ق، آ، ب، ل، آ)؛ ۳۸-س^۲
 (نیز ل، ک)؛ همساز؛ (بی)؛ مردی بود؛ درم ساز)؛ ۳۹-ق؛ نیابند ۴۰-س، س^۲ (نیز لن، ق، بی، بی، بی)؛ هیچ؛ متن = دل (نیز ل^۲)

خرد بی گمان بر هنر^۵ بگذرد
 که فرهنگ مردم^۷ کدامست به^۸؟
 خردمند خود^{۱۰} بر مهان^{۱۱} بر مهستا
 تن خویش را دور دارد ز^{۱۲} رنج
 که چون جست خواهد^{۱۴} همی دستگاه؟
 بود خصم روشن روان و^{۱۸} خردا
 که فرهنگ بهتر بود گر^{۱۹} گهر؟
 که فرهنگ باشد ز گوهر فزون^{۲۰}؟
 ز گوهر سخن گفتن آسان بودا
 به فرهنگ باشد روان تندرستا
 هنرهای تن^{۲۷} راستودن^{۲۸} به چیست^{۲۶}؟
 -اگر یادگیری^{۳۰} همه^{۳۱} در به در-:
 از^{۳۳} اندیشه دورست و^{۳۵} دور از بدیست^{۳۳}!
 بماند، هنر زو^{۳۸} نباید گرفت
 نباشد به چشم خردمند خوار،
 خردمند گرد آورد^{۳۳} با نژاد^{۳۳}!

فزونی^۱ نجوید^۲ برون^۳ جز^۴ خرد
 و زانپس ز دانا بپرسید مه^۵
 چنین داد پاسخ که دانش^۹ بهست
 که دانا نیارد بلندی^{۱۲} به^{۱۳} گنج
 ۲۵۲۵ ز نیروی خصمش^{۱۵} بپرسید شاه
 چنین^{۱۷} داد پاسخ که کردار بد
 ز دانا بپرسید پس دادگر
 چنین داد پاسخ بدو رهنمون
 که فرهنگ آرایش^{۲۱} جان بود
 ۲۵۲۰ گهر^{۲۲} بی هنر زار و خوارست^{۲۳} و^{۲۴} سست
 بدو گفت: جان راز دودن^{۲۵} به چیست^{۲۶}؟
 بگویم کنون-گفت من^{۲۹}-سربه سر
 خرد چون یکی^{۳۲} خیلعت ایزدیست^{۳۳}
 هنرمند کز^{۳۶} خویشتن در شگفت^{۳۷}
 ۲۵۳۵ همان خوش منش مردم خویشکار^{۳۹}
 اگر^{۴۰} بخشش و^{۴۱} دانش و رسم^{۴۲} و داد

۱-لقی: فروتن) ۲-دل مجوید (حرف یکم می نقطه) ۳-مذ: ازین: ل. ۴-س. ۵- (نیز ل. و. ا.) بدین: متن = ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۲۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۳۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۴۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۵۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۶۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۷۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۸۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۱-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۲-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۳-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۴-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۵-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۶-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۷-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۸-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۹۹-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.) ۱۰۰-ل (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب.)

همی گیرد از خوی بد کاستی^۲
 که ای نامور مرد فرهنگجوی^۳
 که^۴ یابد جهاندار^۵ از^۶ تاج و تخت؟
 چنانند چون جفت یکبادگر^۷،
 تنومند^۸ پیدا^۹ و جان در^{۱۰} نهفت،
 اگر بخت بیدار در^{۱۱} کوشش است^{۱۲}،
 مگر^{۱۳} بخت نیکش بود رهنمای،
 چو خوابی که بیننده گیرد به یاد^{۱۴}،
 اگر نیکوی^{۱۵} دید، اگر^{۱۶} درد و غشم!
 به دانا ستوده کدامست؟ گفت^{۱۷} -
 بیازاید و زور یابد ز^{۱۸} بخت،
 بیابد^{۱۹} ز^{۲۰} گفتار و کردار^{۲۱} کام^{۲۲}
 کدامست^{۲۳} بدروز^{۲۴} ناسودمند؟
 که نه کام^{۲۵} یابد، نه خرم بهشت!
 که همواره^{۲۶} از درد باید گریست؟

بزرگی و^۱ افزونی و راستی
 از آنیس^۲ بپرسید کسری از اوی^۳
 بزرگی به کوشش^۴ بود، گر^۵ به بخت
 ۲۵۴۰ چنین داد پاسخ که بخت^۶ و هنر^۷
 چنان چون تن و جان که^۸ یارند^۹ و^{۱۰} جفت
 همان^{۱۱} کالبد^{۱۲} مرد را پوشش است^{۱۳}
 به کوشش نباید بزرگی^{۱۴} به جای
 زد دیگر که گیتی^{۱۵} فسانه است^{۱۶} و یاد^{۱۷}
 ۲۵۴۰ چو بیدار گردد، نبیند^{۱۸} به چشم
 دگر پرشی برگشاد از نهفت
 چنین داد پاسخ که شاهی^{۲۰} که^{۲۱} تخت
 اگر^{۲۲} دادگر باشد و نیکنام^{۲۳}
 بدو گفت کاندز جهان مستمند
 ۲۵۵۰ چنین داد پاسخ که درویش^{۲۵} زشت
 بپرسید و^{۲۶} گفتا که بدبخت کیست

۱-س (نیز ل. ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳

که دارد ز کردار بد روی زرد^۱
 به بیشی ز^۲ چیز^۳ آرزومند کیست؟^۴
 ندارد برین^۵ گرد^۶ گردان^۷ سپهر^۸
 چنین^{۱۰} گفت کآنکس^{۱۱} که آهسته تر^{۱۲}
 -که بر تیز مردم بیايد گریست-
 نگر تا که^{۱۵} پیچد هم^{۱۶} از گفت و گوی^{۱۴}،
 خردمندی^{۱۸} و رای و شایستگی^{۱۷}
 که از مردمان کیست او میدوار^{۲۰}؟
 دو گوشش^{۲۲} به دانش نیوشان ترست^{۲۳}
 از^{۲۶} آگاهی^{۲۷} نیک و^{۲۸} بد در نماند؟
 فراوان بود کژ^{۲۹} و^{۳۰} مغزش^{۳۱} تهی،
 ندانم^{۳۶} چه گویم ز^{۳۷} دیگر سرای^{۳۸}
 کدامت و^{۳۸} ما زو چه داریم بهر؟
 ز دایو جهاندار باشد به پای^{۳۹}
 پسندیده تر مرد و^{۴۱} هشیارتر^{۴۲}،
 که بفزاید از دانشی^{۴۵} آب روی^{۴۴}؟

چنین داد پاسخ که داننده مرد
 برسید ازو گفت: خرسند کیست؟
 چنین داد پاسخ که آنکس که مهر
 ۲۵۵۵ بدو گفت: ما را^۸ که^۹ شایسته تر
 برسید ازو گفت^{۱۳}: آهسته کیست؟
 چنین داد پاسخ که از عیبجوی^{۱۲}
 بزدلیکی او شرم و آهستگی^{۱۷}
 برسید ازو^{۱۹} نامور شهریار
 ۲۵۶۰ بدو^{۲۱} گفت کآنکس^{۲۷} که گوشان ترست^{۲۳}
 برسید ازو شهریار جهان^{۲۵}
 چنین داد پاسخ که از آگاهی
 مگر^{۳۳} آنک^{۳۴} گفتند^{۳۳} خاکست^{۳۵} جای
 بدو گفت کسری که آباد شهر
 ۲۵۶۵ چنین داد پاسخ که آباد جای
 برسید کسری^{۳۹} که بیدارتر^{۴۰}
 به^{۴۳} گیتی کدامت، با من بگویی^{۴۴}

این این بیت را در دیوان نوشته است؛ م، ل، س، آ، ب، این بیت و بیت سپین را نماندند؛ این بیت در ل، م، ن، ل، ب آمده است (۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴

که با آزمایش بود یادگیر^۱
 که دارد به شادی^۳ همی^۴ پشت^۵ راست؟
 بود ایمن و باشدش زَر و سیم^۸
 بنزدیکی هر کس پسندیده^{۱۰} کیست؟
 پیوشد^{۱۳} همان^{۱۴} رشک بانگ و^{۱۵} آرزو،
 پسندیده او باشد اندر جهان!
 که از صبر^{۱۸} دارد به سربر^{۱۹} کلاه؟
 زبخت و رخايش^{۲۱} جو^{۲۲} خورشید^{۲۳} گشت!
 به کار^{۲۷} بزرگ اندرون دست بردا
 کز اندوه^{۲۹} سیر آید از کارِ خویش؟
 بیفتاد و نومید گردد^{۳۱} ز بخت^{۳۰} آ
 که از ما^{۳۲} که دارد دلی دردمند^{۳۳}؟
 توانگر^{۳۵} کش از بخت^{۳۶} فرزند نیست!
 نشسته به گرم اندرون بی‌گزند^{۳۸}؟

چنین داد پاسخ که دانای پیر
 بدو گفت کسری که رامش^۲ که راست
 ۲۵۷۰ چنین^۶ داد پاسخ که آن^۷ کو^۸ بیم
 بدو گفت ما را ستایش به چیست
 چنین داد پاسخ که آن کو^{۱۱} نیاز^{۱۲}
 همان رشک و کینش^{۱۶} بماند^{۱۷} نهان
 ز مرد شکبیا برسید شاه
 ۲۵۷۵ چنین گفت کآنکس^{۲۰} که نومید گشت
 دگر آنک^{۲۲} روزش^{۲۵} بیاید^{۲۶} شمرد
 بدو گفت غم بر^{۲۸} دلی کیست بیش
 چنین داد پاسخ که آن کو^{۳۰} ز تخت^{۳۱}
 برسید ازو شهریارِ بلند
 ۲۵۸۰ چنین گفت کآن کو^{۳۴} خردمند نیست
 برسید شاه از دلی^{۳۷} مستمند

۱-ل. ۳، آ. ۱: این بیت و بیت سپسین را ندارد. ۲-س. (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): دانش: متن: د. ق. ۱، ک. (نیز، ی. ۱). ۳-ل. (نیز، ل. ۱): شاهی؛
 س. (نیز، ل. ۱): دانش: متن: س. ق. ۱، ک. (نیز، ل. ۱، آ. ۱، ب. ۱). ۴-ق. (آ. همان). ۵-ل. (ن: گفت). ۶-ق. (ی. بدو). ۷-ل. هر: ل. ۸، ق. (ی. به). ۸-ل. (ن:
 ترس و بیم) (پساونند ندارد). ۹-ق. این بیت و بیت سپسین را ندارد. ۱۰-ل. (ی: پرستنده). ۱۱-ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱: این بیت را ندارند و به جای آن بیت زیر
 را آورده‌اند (که این بیت را پس از بیت ۲۵۷۶ و ۲ پس از بیت ۲۵۷۷ افزوده‌اند):

بدو گفت (ک: یگو نیز) کاندل (ل. ۱: اندر) جهان سرسبز کدامت مرد پسندیده‌تر

۱۱-ل. او را ل. ۲، آ. ۱: (نیز، ل. ۲): کسی که: متن: ده دستنویس دیگر ۱۲-ک: بنام ۱۳-ل. س. ک. ل. ۲ (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): پیوشد (حرف
 یکم بی نقطه): ق. نیوشد: متن: س. ۲ (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): ۱۴-ل. ق. همی: متن: ۱۵-ل. (ن. ی. بی: جویا): ق. در بدل تنگ: (و: به خود بر
 همان رشک): متن: س. ک. ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): ۱۶-ل. (و: هم از کینه اشکش: همان کین ز مشکش (ک)) ۱۷-ل. نیاشد: س. ل. ۲
 (نیز و): بماند (حرف یکم بی نقطه): (ق. ۲، ب. ۱، ن. ۲): نماند: متن: ک. س. ۲ (نیز، ل. ۱، آ. ۱، ب. ۱): ق. این بیت و بیت سپسین را ندارد
 ۱۸-ل. ۲، آ. ۱: (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): کبر: متن: ۱۹-س. (نیز، ل. ۱): کی برآرد بسور: (ب: ز آنکو بسور ندادند): متن: د. ق. ۱، ک. (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱)
 ۲۰-س. ک. (نیز، ل. ۱، ب. ۱): آنکس: متن: د. ق. ۱، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): ۲۱-ک: روانش: س. ز: رخايش (حرف چهارم بی نقطه): (ی: ز
 جاش: ل. ۱): تخت و رخايش: ق. ۱: بخت او و جاش: آ: بخت رخايش: ل. ۱: دل تیره و ریش: متن: د. ق. ۱، ل. ۲ (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱)
 ۲۲-ق. (۲: چیزی): ۲۳-ک: خورشید ۲۴-ل. (ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): آنکه: ۲۵-ل: روشن ۲۶-ل: س. ق. ۱، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): آ: بیاید (حرف یکم
 بی نقطه): (و. ل. ۲: نیاید): متن: ک. (نیز، ل. ۱، ب. ۱): ۲۷-ق. (نیز، ل. ۱، آ. ۱، ب. ۱): کاری ۲۸-ل: د. ق. (۲: دزد): متن: ۲۹-ل. (نیز، ل. ۱): اندازه: متن: ۳۰
 سیزده دستنویس دیگر ۳۰-ل. (ن. ل. ۲): بخت: تخت: ل. ۱: بخت: بخت: (پساونند ندارند): و. ۱: بخت: بخت (حرف یکم بی نقطه)
 ۳۱-ک: گشت او ۳۲-ل: ناز ۳۳-س. (نیز، ل. ۱، ب. ۱): مستمند: متن: ده دستنویس دیگر ۳۴-ق. (نیز، ل. ۱، آ. ۱، ب. ۱): آنکو ۳۵-س. (نیز، ل. ۱):
 توانگر ۳۶-س. ک. ل. ۲، آ. ۱: (نیز، ل. ۱، ب. ۱): کسی را که: ق. همانرا که: متن: د. ل. ۳۷-س. ک. ل. ۲، آ. ۱: (نیز، ل. ۱، آ. ۱، ب. ۱): دلی: متن: س. (نیز، ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱)
 ل. ۳۸-ل. (نیز، ل. ۱، ب. ۱): باگزند: متن: د. ک. ل. ۲، آ. ۱، ب. ۱): ق. این بیت و بیت سپسین را ندارد

ز دود جدایی که خواهد گریست؟
 نخواهد جدا بودن^۲ از یار نیک^۳
 که آن چیز کئی نگیرد بنیز؟
 نه کاهد، نه سوزد، نه دزدش دزد^۴
 که بر تارکی هر کسی^۵ افرست؟
 که بر^۶ آرزوها توانا بودا
 چه باشد^۷ به پنهان فزون از سپهر؟
 و دیگر دلی مرد بزدان پرست!
 کزو^۸ برفراز خردمند^۹ سر؟
 مده گنج هرگز به ناپارسا
 همی^{۱۰} خشت خشک اندر آب افکنی!
 کزو کم شود مرد را^{۱۱} آژی^{۱۲} گنج^{۱۳}
 -همیشه دلت باد چون نوبهارا-
 نخواهد^{۱۴} تن و^{۱۵} زندگانی و گنج^{۱۶}
 کرآن^{۱۷} برتر اندازه نتوان گرفت؟

بپرسید^۱ تا جاودان دوست کیست
 چنین داد پاسخ که کردار نیک
 چه ماند^۲ بدو گفت- جاوید^۳ چیز^۴
 ۲۶۲۵ چنین داد پاسخ که انبازمزد^۵
 بدو گفت کسری: چه^۶ روشن ترست^۷
 چنین^۸ گفت کین جان^۹ دانا بود
 بدو گفت شاه: ای خداوند مهر
 بگفتش یکی^{۱۰} شاه بخشنده دست
 ۲۶۳۰ بپرسید و^{۱۱} گفتا^{۱۲}: چه^{۱۳} با زیب تر^{۱۴}
 چنین داد پاسخ که ای پادشا
 چو^{۱۵} کردار با^{۱۶} ناسپاسان کنی
 بدو گفت کاندلر^{۱۷} چه چیزست رنج
 بدو داد پاسخ که ای شهریار
 ۲۶۳۵ پرستندی شاه بدخو ز^{۱۸} رنج
 بپرسید و گفتش^{۱۹} چه دیدی^{۲۰} شگفت

۱-س. ل. آ. سی. آ. (نیز لن. سو. آ. ب.) بدو گفت: متن = ل. ق. ک. ل. ن. آ. بیت های ۲۶۲۴. ۲۶۲۵ را ندارد ۲. (لی: بود) ۳. (و: نگرده کهن تا جهانست و یک (۲۶۲۸ ب)) ۴. ق. باید: (ق: سپید) ۵. س. نیکی ز ۶. (ق: آ. نیز: ب. چیست (پساوند ندارد) ۷. ل. (نیز لن. ن. آ. ب.) مرد: س. انبار مرد: ق. هشیار مرد: ک. س. آ. (نیز ب. و. و. آ.) انبار مرد: ل. (ق: انبار مرد: ق. آ. آباد مرد: متن تصحیح فیلسی است ۸. س. آ. (نیز ب. و. آ.) نه ترسد ز درد: س. (نیز لن. لی: ز سود و نه ترسد ز درد: ل. (نیز لن. آ. ب.) بگاهد ز سود و (ق: بسوزد) بترسد ز درد: متن = ک. ۹. س. س. آ. (نیز لن. لی: ب.) که: متن = ل. که (نیز ق. آ. ۱۰. (ق: نوشین ترست) ۱۱. (ل. آ. ب.) یکی: ل. آ. افسران: ل. آ. بیت و بیت سپین و ق. بیت های ۲۶۲۴. ۲۶۲۵ را ندارند ۱۲. س. آ. (نیز ل. و. آ.) بدو ۱۳. س. آ. (نیز ل. آ. ب.) جابه: (و: شاه): متن = ل. س. ک. (نیز لن. ق. آ. لی: ب. لن. آ. ب.) ۱۴. س. (نیز لن. لی: ب.) با: (ق: آ. ب.) (متن = ل. ک. س. آ. (نیز ل. آ. ب. و. آ.) در دلش های این بیت پس و پیش شده است ۱۵. ک. باید ۱۶. (لی: که ای): ل. ک. (نیز ق. آ. چنین گفت کان (ک: این): (ق: بدو گفت کان): متن = س. ل. آ. س. آ. (نیز لن. ب. ب.) ۱۷. (ل. لی: ل. آ. ق. حرم) ۱۸. س. ل. آ. س. ل. آ. س. آ. (نیز لن. لی: ل. و. ب.) گفتش: متن = ل. ک. (نیز ق. آ. ب.) ۱۹. (ق: آ. ک.) ۲۰. (ل. آ. و بیاست تر: ب. آ. زیر تر) ۲۱. س. ک. (نیز لن. ب. لن. آ. ب.) کران: متن = ل. آ. س. آ. (نیز و. آ. ب.) ۲۲. س. (نیز ق. آ. ب. و. آ.) به (ق: آ. ز) خورشید: متن = ل. ک. ل. آ. س. آ. (نیز ل. آ. ب. و. آ.) ۲۳. س. (نیز لن. لی: ب.) که: متن = ل. ک. ل. آ. س. آ. (نیز ق. آ. ب. و. آ.) ۲۴. ل. کرد آبی (مکرر با (ق)) ۲۵. س. گری نیک با: متن = و. از ده دست نویسی دیگر ۲۶. (ق: همه) ۲۷. س. اندر: ل. آ. س. آ. (نیز ق. آ. ب. و. آ.) لن: آ. ب. (ب: کایدر): متن = ک. (نیز لن. ب. آ. ب.) ۲۷. س. (نیز لن. ب.) نخواهد (ب: بخواد) کزو کم شود ۲۸. س. ل. آ. س. آ. (نیز لن. ل. آ. ب. آ. ب.) آ. ز و (ق: آ. روز): متن = ک. (نیز و. آ. ب.) ۲۹. ک. رنج (پساوند ندارد): لی این بیت را ندارد ل. آ. ۲۶۳۵ و ۲۶۳۶ یک بیت ساخته و ۲۶۳۳. آ. را انداخته است ۳۰. (ل. ح. آ. ب. و. آ.) ۳۱. س. ل. آ. س. آ. (نیز لن. لی: ب.) ۳۲. س. ل. آ. س. آ. (نیز لن. لی: ب.) ۳۳. (ل. آ. ب.) ۳۴. (ل. آ. ب.) ۳۵. (ل. آ. ب.) ۳۶. (ل. آ. ب.) ۳۷. (ل. آ. ب.) ۳۸. (ل. آ. ب.) ۳۹. (ل. آ. ب.) ۴۰. (ل. آ. ب.) ۴۱. (ل. آ. ب.) ۴۲. (ل. آ. ب.) ۴۳. (ل. آ. ب.) ۴۴. (ل. آ. ب.) ۴۵. (ل. آ. ب.) ۴۶. (ل. آ. ب.) ۴۷. (ل. آ. ب.) ۴۸. (ل. آ. ب.) ۴۹. (ل. آ. ب.) ۵۰. (ل. آ. ب.) ۵۱. (ل. آ. ب.) ۵۲. (ل. آ. ب.) ۵۳. (ل. آ. ب.) ۵۴. (ل. آ. ب.) ۵۵. (ل. آ. ب.) ۵۶. (ل. آ. ب.) ۵۷. (ل. آ. ب.) ۵۸. (ل. آ. ب.) ۵۹. (ل. آ. ب.) ۶۰. (ل. آ. ب.) ۶۱. (ل. آ. ب.) ۶۲. (ل. آ. B.) ۶۳. (ل. آ. B.) ۶۴. (ل. آ. B.) ۶۵. (ل. آ. B.) ۶۶. (ل. آ. B.) ۶۷. (ل. آ. B.) ۶۸. (ل. آ. B.) ۶۹. (ل. آ. B.) ۷۰. (ل. آ. B.) ۷۱. (ل. آ. B.) ۷۲. (ل. آ. B.) ۷۳. (ل. آ. B.) ۷۴. (ل. آ. B.) ۷۵. (ل. آ. B.) ۷۶. (ل. آ. B.) ۷۷. (ل. آ. B.) ۷۸. (ل. آ. B.) ۷۹. (ل. آ. B.) ۸۰. (ل. آ. B.) ۸۱. (ل. آ. B.) ۸۲. (ل. آ. B.) ۸۳. (ل. آ. B.) ۸۴. (ل. آ. B.) ۸۵. (ل. آ. B.) ۸۶. (ل. آ. B.) ۸۷. (ل. آ. B.) ۸۸. (ل. آ. B.) ۸۹. (ل. آ. B.) ۹۰. (ل. آ. B.) ۹۱. (ل. آ. B.) ۹۲. (ل. آ. B.) ۹۳. (ل. آ. B.) ۹۴. (ل. آ. B.) ۹۵. (ل. آ. B.) ۹۶. (ل. آ. B.) ۹۷. (ل. آ. B.) ۹۸. (ل. آ. B.) ۹۹. (ل. آ. B.) ۱۰۰. (ل. آ. B.)

هم از آشکار و هم اندر^۳ نهفت،
روان را بدان^۵ چیز^۶ روشن کند؟
به^{۱۰} گیتی نیاید جز از^{۱۱} آفرین،
بود دانشی مرد^{۱۲} نیکی شناس!^{۱۵}
چه^{۱۹} ناکرده^{۲۰} از شاه و از^{۲۱} مردم^{۲۲}؟
وگر^{۲۵} مرد را خوار بگذاشتن
گرفته^{۲۹} چه^{۳۰} بهتر ز بهر^{۳۱} درنگ
که از پرگناهان بخوابند چشم^{۳۳}
نکوشی به بد کارها تا توان^{۳۴}؟
بتابد روان زو^{۳۸} به کردار شید!
بیفکن مزه^{۴۱}، دور باش از بزه!
که زستم ز بوزرجمهر^{۴۲} و ز شاه
ز شطرنج^{۴۶} باید که رانی سخن

۲۶۵۰ به گیتی ز نیکی^۱ چه^۲ چیزست - گفت -
کز^۶ مرد داننده جوشن کند
چنین^۷ داد پاسخ که کوشان^۸ به دین^۹
دگر آنک^{۱۲} دارد^{۱۳} بزبان سپاس
بدو گفت کسری که^{۱۶} کرده^{۱۷} چه^{۱۸} به؟
۲۶۵۵ چه^{۳۳} بهتر ز فرمودن^{۳۲} داشتن
چه بهتر کزو^{۳۶} بازداریم^{۳۷} چنگ^{۳۸}
به پاسخ نگه داشتن - گفت -^{۳۲} چشم^{۳۳}
دگر آنک^{۳۵} بیدار داری روان
فروشته کین، برگرفته^{۳۷} امید
۲۶۶۰ ز کار بزه^{۳۹} چند یابی مزه^{۴۰}!
سپاس از خداوند خورشید و ماه
چن^{۴۳} این کار دلگیرت^{۴۴} آمد^{۴۵} به بن

۱-ل: گیتی (ل: گ: تنگی) ۲-س: چچه ۳-س: آ (نیز: ل: ی: ب): آشکار و هم اندر؛ ل: که هم آشکارست و هم در: متن = س: ی: ه: ک
(نیز: ق: آ: ل: ۴-ل: ز: او: ق: (نیز: ب): کزان: متن = یازده دستویس دیگر (ه: ل: ب: دین: ع: ن: ۵-ک: بدو ۸-س: ه: ه
ک: س: آ (نیز: ل: ب): کوشا: متن = ل: ۹-ق: (نیز: ق: آ): برین ۱۰-س: ه: ک: س: آ (نیز: ل: ی: ب): ز: متن = ل: (نیز: ق: ۱۱-س: ق: ه: ک: (نیز: ل: ی: ب: ل: ن: آ: ب): مگر: متن = ل: س: آ (نیز: ق: آ: و: آ) ۱۲-ل: (آ: آنکه) ۱۳-ل: (ب: یابد) ۱۴-ک: مرد و ۱۵-ل: نیکو شناس: (ب: بزبان شناس) ۱۶-س: (نیز: ل: ن: آ: ب): ز: متن = ده دستویس دیگر ۱۷-س: آ (نیز: و: آ): کردن: متن = یازده دستویس دیگر ۱۸-س: آ (نیز: ل: ز: ۱۹-س: س: ی: آ (نیز: ل: ی: ب): که: متن = ل: ق: ه: ک: (نیز: ق: آ) ۲۰-ل: (آ: ناکردن) ۲۱-ل: ق: س: آ (نیز: ی: ب): زو: متن = ده دستویس دیگر ۲۲-ک: به (سایوند ندارد): (پ: که: ی: مژده که (ل: ۲۳-ک: ز ۲۴-ل: ن: ح: و: س: فرمان زن ۲۵-و: و: دگر): در: ل: ه: ق: آ: این بیت با بیتا سپسین پس و پیش شده است: یبایی بیت های متن = س: ی: س: ل: ی: ب ۲۶-ل: (ب: کزان) ۲۷-ق: یاد داریم ۲۸-ل: ک: س: آ (نیز: ل: ن: آ: ب): جنگ: متن = (ل: ن: ۲۹-ل: ن: آ: گرفتن) ۳۰-س: آ (نیز: ل: ن: آ: ب): چو ۳۱-ل: (آ: مرد) ۳۲-ل: ز: وقت ۳۳-س: ه: ک: (نیز: ل: ی: ب): چشم: (و: چشم) ۳۴-ل: بی گناهان بخوابند چشم (حرف نخست واژه دوم بی نقطه): س: (نیز: ل: ی: ب: ن: آ: ب): چو دانی که با تو بخوابند (ل: ی: ل: آ: ب: بخوابند (در: س: حرف ششم بی نقطه)) چشم (ل: ی: چشم): ق: که: نخوابیدن چشم هنگام خشم: س: که: آری که با ما بخوابید چشم: (ق: بخوابیدن چشم را که خشم: و: که: آبراهمی باز خوانند چشم: ل: که: آری که بر ما نخوانند چشم): متن = (ل: آ: ب) ۳۵-ق: (آ: گفت: ل: ن: آ: آنکه) ۳۶-ل: نکوشی تو در کارها تا توان: (ق: نیاشی تو در کارها ناتوان): متن = دوازده دستویس دیگر ۳۷-ق: (نیز: ب): کین و گرفته ۳۸-ل: روی: که: زین: (ق: آ: در): ق: زورناز: متن = ده دستویس دیگر ۳۹-ل: (مژه) ۴۰-ل: (ب: مژه) ۴۱-ل: (ل: آ: مژه) ۴۲-ل: (ن: بر زجمهر): و: پس از این بیت افزوده است:

سز آمد همی بر من این گفت و گو سخن ها ز هر دانشی جست و جو

۴۳-ل: س: ق: (نیز: ل: آ: ب): چو این: ک: (نیز: ق: آ): که: این: (ل: ن: ی: ب: چنین): متن = س: آ (نیز: ل: ن: ی: ب) ۴۴-ل: دلگیرم: (ب: دلگیرم: ج: ک: ق: نامور گرفته): متن = یازده دستویس دیگر ۴۵-ل: (آ: آید) ۴۶-ل: (ب: برانماز)

داستان در نهادن شطرنج^۱

چنین گفت موبد که یک روز شاه
 بیویخت تاج از بر تخت عاج
 ۲۶۶۵ همه برج ماه^۴ و همه گاه شاه
 همه کاخ پر موبد و مرزبان
 به دیبای رومی بیاراست گاه^۲
 همه ساج عاج و همه عاج تاج^۳
 همه بارگاهش سراسر سپاه
 ز بلخ و ز بامین^۵ و از^۶ گرزبان^۷

چنین^۸ آگهی یافت شاه جهان
 که آمد فرستاده‌ی شاه هند
 شتروار بارست^{۱۰} با او هزار
 ۲۶۷۰ هم‌آنکه چو^{۱۲} بشنید بیدلوشاه
 چن^{۱۶} آمد بر شهریار بزرگ
 به رسم بزرگان نیایش گرفت
 گهر کرد^{۱۹} بسیار پیش نثار
 ز گفتار^۹ بیدارکار آگهان،
 ابا پیل و چتر و سواران سند
 همی^{۱۱} راه جوید^{۱۳} بر^{۱۳} شهریار
 پذیره فرستاد چندی سپاه^{۱۵}
 فرستاده‌ی نامدار^{۱۷} شترک،
 جهان‌آفرین را ستایش^{۱۸} گرفت
 یکی چتر و ده پیل^{۲۰} با^{۲۱} گوشوارا

امی: آوردن شطرنج از هندوستان بتوسط نوین روانه: فی آمدن رسول رای از هند و آوردن شطرنج پیش نوین روان جهت امتحان و باختن بزرگمهر آنرا؛^۲ اندر آوردن شطرنج از هندوستان؛ متن: دل: در سی آسرنویس خوانا نیست؛ بندهای: ذکر وصول رسول ملک الهندلی آنشروان و ماجری بینهما من الیهادی بالشطرنج و الترد ۲. در این لث با ۲۶۶۵ ب پس و پیش شده است ۳. س (نیز ای، ب: ساج: ز: جای ساج و همه ساج تاج: کم (نیز ق: ۴). جای ساج و همه جای تاج: ق (نیز و): تخت عاج و همه عاج تاج: (و: ساج): (ب: عاج ساج و همه ساج تاج): (متن: دل: ۲. س (نیز ل: ۲. ن: ۲. ۴. ق: گاه: کم: چرخ ماه: (ل: ۲. بوم: گاه: (ن: ۲. تاج: ماه): (متن: ده دستنویس دیگر: ای این بیت را ندارد ه: س: (نیز ل: ۲. م: و: ۱. ب: بامی: ای: ۲. نامی: (م: بومین: (ن: ۲. نامین): (متن: دل (نیز ای: در ل: حرف یکم بی نقطه) ه: ل: کم: س: ۲ (نیز ای: ز: متن: س: ل: ۲ (نیز ای: ب): ۷. ل: کریمان (حرف چهارم بی نقطه): س: ل: ۲ (نیز ای، و: ۱. کرزبان (حرف چهارم بی نقطه): م: کرواران: (ن: ۱. ل: کرزبان: (متن: س: ۲ (نیز ای، ل: ۲. ب: ب: کرزبان: ق: ۲ به جای این لث آورده است: همه نفرین و آگاهده زمانه: ای این بیت را ندارد: بندهای: (۲۶۶۳-۲۶۶۶): قال صاحب الکتاب: جلس آنشروان ذات یوم علی تخت السلطنة فی مجلس حضرت ملوک الأطراف و ارباب الدولة، و اعیان الحضرة ۸. (ن: ۲. این) ۹. (ب: گفتار و): ل: از این بیت و بیت سپین بیت زیر را ساخته است:

چنین آگهی یافت از شاه هند که با پیل و چتر و سواران سند

ملک شتریارها هست: ای^۲ (نیز ۲): شتریار بارست: (ق: شترواراست بارست (وزن درست نیست)) ۱۱. س (نیز ۱): همه ۱۲. س (نیز ای: یار جوید: (ب: یار خواهد): ۱۳. س: سوری: بندهای: (۲۶۶۷-۲۶۶۹): نجاه بعضی الحجاب و اطمینان بوصول رسول من صاحب الهند و فی صحبه لث حمل بأحمالها ۱۴. کم: پس آنکه ۱۵. (ل: ۲. براه) ۱۶. س: ل: ۲ (نیز ای: ب): چو: متن: س: ۲ ۱۷. ل: نامدار و: کم (نیز ای): فرستاده با نامداری (ن: نامداران): (متن: ه: ل: ۲. س: ۲۰. س: س: ۲ (نیز ای: ب: ابا چتر و با پیل (ن: پیلان) و: چن: دل: بندهای: عشره الفیال ۲۱. (ن: ی: چاه): بندهای: (۲۶۷۰-۲۶۷۳): فأنزل له فدخل و خدم و کفی علی الملک و نثر بین یدای التخت جواهر کثیرة. ثم عرض ما استصحبه برسم الهدیة. و کتابت من جعلها مظلة مرصعة بالجواهر. و عشره الفیال

برو^۲ بافته چند گونه گهرا
 بیورد بکسر همه^۳ نزد شاه^۴
 چه از مشک و عنبر، چه از عود تر^۵
 همه تیغ هندی سراسر پرتند^۶
 زده دست و پای^{۱۱}، آوریده به جای،
 نگه کرد سالار خورشید^{۱۲} بخت!
 فرستاد کسری سراسر^{۱۳} به گنج

بیاراسته چتر^۱ هندی به زر
 ۲۶۷۵ سر بار بگشاد در^۳ بارگاه
 فراوان به باراندرون سیم و زر
 ز یاقوت و الماس و از^۷ تیغ هند
 ز چیزی که خیزد ز قنوج و^۹ رای^{۱۰}
 بردند بکسر همه پیش تخت
 ۲۶۸۰ ز چیزی که برد اندر آن رای^{۱۳} رنج

نشسته^{۱۵} به نوشین روان^{۱۶} رای هند:
 تهی کرده از رنج شطرنج گنججا
 که تا چرخ^{۲۰} باشد^{۲۱} نو بادی^{۲۲} به جای
 بفرمای نا^{۲۷} تخت^{۲۵} شطرنج پیش،
 که^{۲۷} این نغز^{۲۸} بازی به جای آورند^{۲۹}
 که چون راند بایدش و خانه^{۳۱} کدام

بیورد پس نامه‌یی بر پرتند
 یکی تخت^{۱۷} شطرنج کرده به رنج
 چنین داد^{۱۸} پیغام هندی ز^{۱۹} رای
 کسی کو به دانش بزد^{۲۳} رنج بیش
 ۲۶۸۵ نهند^{۲۶} ز هرگونه رای آورند
 بداند هر مهره‌یی^{۳۰} را به نام

۱-د: (ج: چتر)؛ ۲- (ن: بدو)؛ ۳- س-س-۲ (نیز ق^۲؛ ۲-ب؛ ۱-ب)؛ بر: متن = ل (نیز و؛ ن^۲)؛ ۴- (ب: جمعه)؛ هس: ۲؛ بر سیاه؛ (ق: ۳)؛ پیش شاه؛ (ن: این بیت و بیت سپسین را ندارد. ع: این بیت را ندارد؛ ل^۲ پس از این بیت افزوده است: ز دیبای رنگین که خیزد ز چین کمند و کمان و کلاه و نگین

۵- ل، م، س^۲ (نیز ن، ب، ن^۲؛ ۱۰-ا: ۱)؛ ز: متن = س-ل^۲ (نیز ق^۲؛ ۲-ب؛ ۱-ب)؛ ۸- س: ۲؛ نرند: ق^۲ این بیت را ندارد ۹- ق (نیز ن، ل^۲؛ و: ۱)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰- س، س^۲ (نیز ن، ل^۲؛ ن، آ، ب؛ مای: متن = ل، ق، ک، ل^۲ (نیز ق^۲؛ ۲-ب؛ و، ۱۱- ل، ل^۲؛ ق (نیز ل^۲)؛ یاه: (ن: جرو: پای: ن^۲؛ ج: رای)؛ متن = ده دستنویس دیگر: بنداری (۲۶۷۸-۲۶۷۳)؛ ثم حل الاحمال فكانت مشتملة على الذهب والفضة و العود و الكافور و سائر انواع الجواهر ۱۲- م: خورشید؛ ل^۲؛ س^۲ (نیز ل^۲؛ و، ۱۱- ا: بیدار؛ ق: ۲؛ بیروز؛ م: متن = ل، س، ق (نیز ن، ل^۲؛ م، ن^۲؛ ب)؛ ۱۳- ک: رای و؛ س^۲؛ ل^۲ (نیز ن، ل^۲؛ و، ن^۲؛ ۱۰- ا: گیرند از ان باد؛ ل^۲؛ بای: ل^۲؛ نار: و؛ مای: (بی نقطه)؛ س: ۲؛ گیرند آرای (د)؛ ب: گیرند از بیاد؛ متن = ل، ق (نیز ق^۲)؛ ل^۲ (پس از تصحیح بوه به بره)؛ ب)؛ ۱۴- ک: سر آرن؛ بنداری (۲۶۷۹-۲۶۸۰)؛ تعرض الكل عند الضخت ۱۵- ل، ل^۲؛ ق (نیز ن، ل^۲؛ و، ن^۲)؛ ۱۶- (ن: نوشین روان)؛ ک: پس از این بیت افزوده است:

پس آن نامه رای پیروز بخت
 بفرمود تا بزد کرد دبیر
 چو آن نامه رای هندی بخواند
 بیورد و بنهاد در پیش تخت
 بیامد بر شاه دانش پذیر
 یکی انجمن دو شگفتی بماند

۱۷- ل: تخت و؛ ق: این بیت را ندارد؛ بنداری (۲۶۸۱-۲۶۸۲)؛ ثم جاء بكتاب مكتوب على الحرير و تخت للشطرنج ۱۸- ق: گفت: ل: بیورد؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۹- ق: ۱۹- ق (نیز ن، ق^۲؛ ن^۲؛ ۱۰- ا: ب؛ هندو ز رای؛ متن = ل، س، ل^۲؛ س^۲ (نیز ل^۲؛ و، ۲۰- ق: تاج ۲۱- ق: مانند ۲۲- ق: ک: مانی؛ س، ل^۲؛ آ (نیز ن، ل^۲؛ ل^۲؛ ۱۰- ا: ب؛ باشی؛ متن = (ق: ۲؛ م، و، ن^۲)؛ ۲۳- ق: بود دانشی ۲۴- (ق: بفرمان ما)؛ ۲۵- (د: تخت و؛ ل^۲؛ ایشان که)؛ ب: این بیت و بیت سپسین را ندارد ۲۶- ق: (بهند)؛ ۲۷- (ن: گز)؛ ۲۸- س: ۲؛ بقو: ۲۹- (د: آورید)؛ بساوند ندارد)؛ ۳۰- (آ: مهری (مهره‌ش))؛ ۳۱- ق: ک: راند و خانه او؛ ل^۲؛ راندش خانه او؛ ل^۲؛ گویند پس خاتمه او؛ متن = س، ل^۲؛ س^۲ (نیز ن، ل^۲؛ و، ن^۲)؛ ج: ۱-ب؛ ج: ۱-ب؛ ق: ۱-بیت های ۲۶۸۸-۲۶۸۶ را ندارد

به دست چپش پیل^۱ پرخاشجوی^۲،
بدان تا که آید به بالای رای^۳
همه انجمن در شگفتی بماند
بماند اندر آن کار^۴ هشیار^۵ بخت^۶،
دلش را به اندیشه اندر نشانند^۷،
نه از کاردانا^۸ هندی^۹ شنید،
به^{۱۰} گیتی نگیرد کسی جای این!

میبار که اسب افکند بر دو روی
۲۷۴۰ و زو برتر^۳ اسپان جنگی به پای
چو بوزرجمهر^۵ آن سب را براند
غمی^۶ شد^۷ فرستاده‌ی هند سخت
شگفت اندر آن^۸ مرد جادو^۹ بماند
که این تخت^{۱۰} شظرنج هرگز ندید
۲۷۴۵ چگونه^{۱۱} فراز آمدش رای این؟

که گیتی بدو بخت نمود چهر!

چنان گشت کسری^{۱۲} ز بوزرجمهر^{۱۳}

لمس ل^۱ (نیز این بی‌بیا): چپ و راست؛ س: دست و چپ راست؛ متن: دل، ق: ک (نیز ق^۲)؛ ج: پرخاشجو (پساوند ندارد)؛ س: فرخاشجوی^۳ (نیز بریر (د))؛ ج: (نیز: ز بالای رای؛ مه: یابد به بالای جای؛ و: همان پیل جنگی رزم آزمای)؛ ل: آ، س: آ، ق: آ، ل: آ، پس از این بیت الزوده است:

یبارست (ا: یبارست) پیل جنگی دو سوی (س: سوی)

به جنگ اندرون همگان کرده: خوی (س: خو؛ ق: آ، ل: آ، روی)

ل: پیش از بیت بالا باز هم افزوده است:

مهاورد گشته رخان بر کنار
چنان چون سپهبد بود مایه‌دار
بیاده همان پیش لشکر به پای
نخستین سوی جنگشان داده رای

بندهای (۲۷۳۹-۲۷۴۰): بعد از آن آقام علی کل طرف من الرفعة میارزا، یعنی الرخ، و رب الفیل و الفرس من جانبی الشاه. فسوی صفوفا حتی تقابلت و تولات مثل الصفوف النخبة: یوم اللقاء هـ. (ن: بوزرجمهر) و (س: ل: غمین) ۷-۲: (ج: شد) ۸-س: ق: (نیز: ل: بی، و: بی، ب: بی، مرد: بی، ل: آ، س: آ (نیز ل: آ، ب: آ، پاک: متن: دل (نیز ق^۲) ۹-س: (نیز: ل: بی، و: بی، ب: بی؛ یبار: متن: دل، ق: س: آ (نیز ق^۲، ل: آ، ب: آ) ۱۰-ک: تخت: ل: آ (نیز ل: آ)، بخت (حرف یکم بی نقطه): بندهای (۲۷۴۱-۲۷۴۲): فلما رأى الهندی ذلك أظلم فی عینه ضوء النهار، و أمضو وجهه حتى صار كورق البهار ۱۱-ل: اندرو ۱۲-ا: (ا: دانا) ۱۳-ل: بنمود چهر (پساوند ندارد - ۲۷۴۶ ب: پس از این بیت الزوده است:

در آن قم فرو شد سر انداخت پیش
شگفتی فرومانده از کار خویش
ز بوزرجمهر اندر اندیشه ماند
فراوان به دل نام یزدان بخواند

۱۴-ق: رزم: س: آ (نیز ل: آ، و: آ): تخت و: متن: دل، س: ک (نیز: ل: ق، ل: بی، ب: بی، ل: آ، ب: آ) ۱۵-ق: (نیز: آ) کارداران ۱۶-س: ک (نیز: ل: بی، ل: آ): هند و: س: آ (نیز ل: آ، و: آ): پیشین: متن: دل (نیز ق^۲، ب: ب)؛ ل: آ بیت های ۲۷۴۴-۲۷۴۶ و انداره: ب پس از این بیت افزوده است:

نه من گفتم از کار این مهر، هیچ
ایا او سخن را نکردم بسیج
۱۷-ل: آ، ب: آ: چه نیکو) ۱۸-س: (س: آ (نیز: ل: ق، ل: آ، ب: آ، ز: متن: دل، س: ق (نیز: ل: بی، و: بی، ب: بی) بندهای (۲۷۴۳-۲۷۴۵): و تعجب من ذکا، ذلک العالم و من تقته للبلک ۱۹-س: آ: کشور ۲۰-ن: (ن: بوزرجمهر): ب پس از این بیت افزوده است:

ازو شایع گشت و بناختش
سوارانتر خلعتی ساختش

بندهای (۲۷۴۶): فیهات أسرة ووجه أنوشروانه و توزعت و جتاد، و استیشر بنصب بوزرجمهر تلک التماثل و وضع کل واحد منها فی موضعه

دل شاه از آن^۲ کار برداشته،
 ز دانش فراوان سخن‌ها براندا
 پر از دانش و رامش^۵ و هوش و رای^۴
 به یزدان پناهش ز دیو^۶ شرکها
 ز دریای قنوج تا پیش^۸ سند،
 ابا چتر و پیلان و آن^{۱۰} انجمن،
 شنیدیم و پیغامش^{۱۴} آمد به جای^{۱۵}
 به دانش روان را بیاراستیم^{۱۶}
 پژوهید و آورد بازی^{۱۹} به جای
 به قنوج نزدیک رای^{۲۱} بلند
 پسندیده بار^{۲۳} از دو شهریار^{۲۴}
 کنون تا به^{۲۵} بازی که آرد^{۲۶} نبرد؟

۲۷۷۰ چو شد بارهای شتر^۱ ساخته
 فرستاده‌ی رای را پیش خواند
 یکی نامه بنیشت^۳ نزدیک رای^۴
 سر نامه کرد آفرین بزرگ
 دگر گفت کای^۷ نامور شاه هند
 ۲۷۷۵ رسید این^۹ فرستاهای رای زن
 همان تخت^{۱۱} شطرنج و پیغام^{۱۲} رای^{۱۳}
 ز دانای هندی زمان خواستیم
 بسی رای زد^{۱۷} موبد پاکرای^{۱۸}
 کنون آمد این^{۲۰} موبد هوشمند
 ۲۷۸۰ شتروار بار^{۲۲} گران^{۲۳} دوهزار
 نهادیم بر جای شطرنج نزد

۱-ق: بار آن اشتران؛ (ه: کارهای شتر) ۲-ز: زان؛ در اینجا ل، س سرنویس دارند؛ ل: نامه کسری به رای هند؛ س: نامه فرستادن
 نوشین روان نزدیک رای هند ۳-ل، م، ق، ل، آ، س ۴-رای نزدیک رای هند؛ (ب: نوشت؛ متن: که (نیز) ب) ۵-ق: اوی رنگ و بوی؛ (ب: شاه رای (پسواند ندارد))؛ متن: سیزده دستنویس دیگر ۶-ق: رامش و دانش ۷-ق: (نیز) ل، م، ب: اوی ۸-س: (نیز) ل، م، ق: آب؛ متن: دوازده دستنویس دیگر؛ در آلت‌های این بیت پس و پیش شده است ۹-س: ده، ل، آ، س ۱۰-ق: (نیز) ل، م، ب: آن؛ متن: ل، م، ق: ۱۰-آ: بدین؛ (ق: چرا این)؛ متن: سیزده دستنویس دیگر؛ بنیادی (۲۷۷۵، ۲۷۷۰): نم استحضار رسول‌الرای ملک الهند و آجاب عن کتابه و ذکر فيه أنه قد وصل رسولک و عرض ماکان معه من الهدایا و التحف فیلناها ۱۱-ل: تخت؛ (س: (نیز) ل، م، ب: یاز (ن: بار) و ب: کار؛ رای؛ ل، آ، س ۱۲-ق: (نیز) ل، آ، س ۱۳-ق: شاه ۱۴-س: که (نیز) ل، م، ب: و ن؛ (ب: فرمائش؛ (ز: مایه)؛ ل، آ، س: شنیدیم زو ما پس؛ (ل: شنیدیم ما و س)؛ متن: ۱۵-ل: آید به جای؛ ق: جستم هرگونه راه؛ متن: ل (نیز) ق: در این ل تا با ۲۷۷۸ ب پس و پیش شده است ۱۶-ل: این بیت و بی بیت‌های ۲۷۷۷-۲۷۸۳ را ندارند؛ ب پس از این بیت افزوده است:

خرد یار بد راست باز آمدیم به اندیشه در رای نیکو زدیم

بنیادی (۲۷۷۶-۲۷۷۷): و أما الشطرنج فانا استعملنا الرسول أسجرا ۱۷-ل (نیز) ق: رای زن؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۱۸-س: ۲ (نیز) ل، م، ق: نیکو رای؛ متن: ده دستنویس دیگر ۱۹-س: (نیز) ل، م، ب: پژوهنده (ن: پژوهید) آورد بازی؛ ق: که آورد این نغزبازی؛ (نیز) ق: که این بازی آرد (ق: آید) به دانش؛ متن: ل، م، ق: (نیز) ل، م، ب: و؛ ل، آ، س از این بیت افزوده است:

همان شاه و فرزین و اسب نبرد به هانش ل بازی بر آورد کرد

بنیادی (۲۷۷۸): فجزد الحمد للظاهر القلب للتفکر فی استخراج المعبیه فلم یزل ینتقب و یبحث حتی وقف علیه و علی استخرج سره الخفی ۲۰-ب: (آن) ۲۱-س: (نیز) ل، م، ق: ن؛ (ب: شاه؛ متن: ل، م، ق: (نیز) ق: آب، و؛ ل، م، ق: این بیت و بیست و سه بیت‌های ۲۷۷۹-۲۷۸۲ را نشانزد ۲۲-ق: (ن: کزان) ۲۳-ل: بازی؛ ق: یاد ۲۴-س: ل (نیز) ل، م، ب: کارزار؛ س: (نیز) ل، م، ب: و؛ ل، م، ق: راه‌گاو؛ متن: ل، م، ق: بنیادی (۲۷۷۹-۲۷۸۰): وقد نطقنا هذا الحمد للی خدمتک مع ألفی حمل من الأقمشة النفیة ۲۵-ق: همین تا که ۲۶-س: آید بنیادی (۲۷۸۱): و وضعنا الرد بآزاء الشطرنج و نطقنا به إلى الخلدفة

روان پر ز غم شد، برو پر ز خم^۱
 پر از آرزو دل^۲، پر آرزنگ^۳ چهار
 نباید که گردد دل شاه تنگ
 به نادانی خویش خستو^۴ شدند
 همه موبدان برگشادند چهار
 همه گردش مهره‌ها یاد^۵ کرد:
 هم آرایش رزم و فرمان شاه
 ز کشور یکی^۶ نامدار^۷ انجمن
 و را موبد پاک‌دین خواندند
 همه پاسخ آمد یکایک^۸ به جای^۹ آن
 ز دانش پژوهان و خوانندگان،

دل رای از آن^۱ موبدان شد^۲ دژم
 بیامد نهم^۳ روز بوزرجمهر^۴
 که کسری^۵ فرمود ما را درنگ
 بزرگان دانا به یکسو شدند
 ۲۸۱۰ چو بشنید^۶، بنشست بوزرجمهر
 بگسترد پیش اندرون تخت نود
 سپهدار^۷ بنمود و^۸ جنگ و^۹ سیاه
 ازو^{۱۰} خیره شد رای با رای زن^{۱۱}
 همه مهتران آفرین خواندند!
 ۲۸۱۵: ز هر^{۱۲} دانشی زو بپرسید رای^{۱۳}
 خروشی برآمد ز داندگان

۱- رای زن؛ ۱- دل و رای زن؛ متن - ۲- ک (نیز ق)؛ بشد موبدان را از آن دل؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳- ل (نیز ق)؛
 ایرون پر ز خم؛ ۳- خون و یرون پر ز غم؛ ۴- پرو پر ز خم کرد و دل پر ز غم؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۵- ل (برون به جای برو)؛ درل
 این بیت پس از بیت ۲۸۰۸ آمده است؛ بنفاری (۲۸۰۴-۲۸۰۶)؛ و لماکان الیوم الثامن حضروا عند الرای و اعترفوا بجمجم هم عن السفن
 لذک عظم علیه ۶- ک؛ بهم ۷- (نیز بوزرجمهر)؛ ۸- آرزوی دل؛ ۹- (ب: آرزو و)؛ ل؛ بر آرزو دل و؛ س؛ بر آرزو دل زو؛ متن = یازده
 دستنویس دیگر ۱۰- ق (نیز ق)؛ ل؛ و؛ ۱۱- پر از رنگ؛ ل؛ براربریک (حرف پنجم بی نقطه)؛ متن = ل، م، ک، س (نیز ن، ل، آ، ب، ان، ب)
 همی س (نیز ن، س)؛ ایفرد؛ متن = ل؛ بنفاری (۲۸۰۷-۲۸۰۸)؛ و حضرت بوزرجمهر صبیحة الیوم التاسع و قال: إن الملک لم یأمرنی
 بالطلب أكثر من هذا القدر. و إن خالفت لم أمن غضبه ۱۲- ق (نیز ل، ن، ب)؛ خستو؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنفاری (۲۸۰۹)؛
 فیض علماء حضرة الرای حجرته و اعترفوا بالعجز و قالوا: إننا نهتدی إلى حل هذا المشکل ۱۰- آن دید ۱۱- ق- س (نیز ن، ق)؛
 ل؛ ب- ب؛ مهرها یاد؛ س؛ اندر از آن مهره (ک)؛ متن = ل (نیول ق)؛ ۱۲- ک (نیز ن، ق)؛ ل، م، پ، ان، ب)؛ بنه دار؛ متن = ل، م، ق، ل، س (نیز
 ل، و، ۱۳- ک (نیز ل)؛ ج- ج- ۱۴- م، ل، س (نیز ن، ل، و- ب)؛ جنگی؛ ق؛ خیل؛ متن = ل، ک (نیز ق)؛ ب، ل، آ، س، ق، ل، ق، و، ا
 پس از این بیت افزوده‌اند:

که این نود شد ساخته چون سپهر (ق)؛ به مهر)
 همین مهرها دوست (ق)؛ ل؛ زوست) چون (ن)؛ اندرون) ماه و مهر
 جو سی روز و سی شب سیاه و سفید (ن)؛ و سفید)
 بگردهمی (م)؛ همین؛ ل؛ همه) مهره سی پرایید
 جو (م)؛ همه) نیک و بد و (س)؛ ق)؛ ج- ج- سعد و نحس (ل)؛ نحس و سعد) فلک
 بگردهمین (ق)؛ ل، م، ل، آ، م)؛ دو (س)؛ ق)؛ در)؛ به برج (ق)؛ بروج (ر)؛ درک (آ)؛ سحک)

له می‌فهمد، بن، آ، ب و بنفاری بیت‌های بالا را نمارند؛ بنفاری (۲۸۱۰-۲۸۱۲)؛ تفصیلاً بوزرجمهر عند ذلک و لعب بالنرد بین یدی
 الرای ۱۵- (نیز ب)؛ از آن ۱۶- ل؛ (باریک‌ن) ۱۷- ل؛ بسی؛ ق؛ چنان؛ (ب؛ همان)؛ متن - ۱۸- ق)؛ یکی نامور موبدان)؛ متن = یازده
 دستنویس دیگر ۱۹- ب؛ به هر؛ (ق)؛ هم از) ۲۰- ل؛ رای- جا (پساوند لبارد)؛ م (نیز ن، و، ب)؛ شاه- راه (ن)؛ جاه (ک)؛ متن = ده
 دستنویس دیگر ۲۱- ل، ق)؛ آورد یک یک)

جهان بود یکسر بر^۲ از یاد اوی^۱
 زن و کودک و مرد شد رای زن^۱
 نه داد^۷ و نه خشم^۸ نه تخت و کلاه^۸
 اگر شهریاری نباشد بلند^۱

ز بخشیدن و خوردن و داد اوی^۱
 ۲۸۶۵ سپاهی و شهری شدند^۳ انجمن
 که این خرد هکودک نداند^۴ سپاه
 همه پادشاهی شود برگزند

خردمند و^{۱۲} شایسته^{۱۳} گاه و!
 به دَئیر^{۱۵} نشسته کت آرای^{۱۶} بود!
 ز سندل^{۱۸} به دَئیر نهادند^{۱۹} روی!
 به شاهی برو^{۲۰} خواندند آفرین!

به دَئیر^{۱۰} برادر بُد آن^{۱۱} شاه را
 کجا نام^{۱۴} آن نامور مای بود
 ۲۸۷۰ جهان دیدگان یک به یک^{۱۷} شاه جوی
 بزرگان کشمیر تا مرز چین

به تختِ کیان^{۲۷} اندر آورد پای^{۲۱}
 به داد و به بخشش در اندر گشاد^{۲۳}!
 بپرورد و با جان همی داشت راست^{۲۵}!
 پسر زاد ازین^{۲۷} نامور پیشگاه^{۲۶}
 روان را پر از مهر فرزند کرد!
 دلارگوی^{۳۲} بود یا فرّ و یال^{۳۳}!

ز دَئیر بیامد سرافراز مای^{۲۱}
 همان تاج جمهور بر سر نهاد
 چو با ساز شد^{۲۴}، مام گو را بخواست^{۲۵}
 ۲۸۷۵ پری چهره آییستن آمد ز شاه^{۲۶}
 ورا پادشا^{۲۸} نام طلخند^{۲۹} کرد
 دو ساله شد این^{۳۰} خرد و^{۳۱} گز هفت سال

۱- ل. ۱- ک. (نیز ق. ۲، ا. ب.؛ او: متن = ۲ (نیز ل. ن. ۲) - ۲. ل. ۲: جهانی بدی یکسر؛ بنداری (۲۸۶۰-۲۸۶۴)؛ قنات الملک بعد ولاد؛
 هذا الامین عن قریب؛ و اوصی الی زوجته ۳- ل. همه ۴- ل. ۲ بیت‌های ۲۸۶۵-۲۸۶۷ را ندارد ۵- ا. خورده) ۶- ل. ۱: چه داند
 ۷- س. ۲ (نیز ا.؛ نداند - نه نه داد) ۸- (ق. ۲: بخشش؛ و: رای و) ۹- بنداری (۲۸۶۵-۲۸۶۷)؛ فاجتمعتم الجنود علیها و بقیته تهمی و تأمر
 ۱۰- بنداری: زئیر ۱۱- س. ۲ (نیز ل. ۲، ب. و؛ این؛ س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، ۲، ب.؛ بدی یک برادر مرین؛ (ق. ۲: یکی بد برادر مرین؛ متن = ل. ۱، ق.
 (نیز ۱۲ - ل. ۱: حوج) ۱۳- ق. ۱، ک. (نیز ل. ن. پ. و؛ ب.؛ شایسته؛ متن = ل. ۱، س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۱، ۲، ا. ۱۴ - (ب. جنام) ۱۵- س. ۲ (نیز ل. ن.
 ل. ن. ۲، ب.؛ دیری؛ متن = ل. ۱، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، ب. و؛ ۱) ۱۶- ل. ۱ (نیز ق. ۲: دل آرای؛ س. ۲، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، ب.؛ یت آرای
 (دکت آرای)؛ متن تصحیح قیاسی است؛ بنداری (۲۸۶۹-۲۸۷۸)؛ وکان لروجها اناخ اسمه مای وکان یسکن مدینه زئیر ۱۷- س. ۱: سریر
 ۱۸- ل. ۱: سبیل (مستبدل) ۱۹- س. ۱ (نیز ل. ن. ۱، ۲، ب.؛ نهادند زئ. مای (ن: ماه)؛ ق. ۲ بیت‌های ۲۸۷۰-۲۸۷۶ را ندارد ۲۰- ل. ۱: بدو)
 ۲۱- ل. ۱- مایا ۲۲- (ن: کسان) ۲۳- س. ۱: نهاد؛ (ن. ل. ن. ۱، ۲، ب.؛ سر اندر نهاد؛ متن = ل. ۱، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۱، ۲، ا. ۲۴ - س. ۱، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز
 ل. ن. ۲، ل. ۱، ۲، ب.؛ رای شده؛ (ل. ۲: شد پادشه؛ ب: برگاه شده؛ و: بر تخت شد)؛ متن = ل. ۲۵ - (ن: بخواند بحر چلی جاننش نشاند)؛
 بنداری (۲۸۷۴-۲۸۷۰)؛ تقدم و تزوج بزوجة اشیه، و تعد مقدمه من سریر السلطنة، و اجتمعتم علیه الصاکر. فکان یدبر امورهم و
 یسوس جمهورهم ۲۶- س. ۱، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، ب.؛ مای - کدخدای؛ متن = ل. ۲۷، ق. ۱ (نیز و)؛ آن ۲۸- ل. ۱: پادشه) ۲۹- س. ۱ (نیز ل. ن. ۱، ق.
 ل. ۱، ۲، ب.؛ طلخند؛ متن = ل. ۱، ق. ۱، ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، ب.؛ بنداری؛ بنداری (۲۸۷۵-۲۸۷۶)؛ فرزق منها اینا و سناه طلخند ۳۰- س. ۱ (نیز ل. ن. ۱، ۲،
 ب.؛ آن ۳۱- ک. (نیز ق. ۲، ل. ۲، ا. ۲، ب.؛ حوج) ۳۲- ل. ۱: دل آرا) ۳۳- (ب. رای (پساوند ندارد))

پس از ۱ جنگه ۴ مای بیمار شد ۳
 دو هفته برآمد ۵ به زاری بمرد
 ۲۸۸۰ همه ۶ ستدلی ۷ زار و گریان شدند
 نشستند یک ماه با ۸ سوگی شاه
 همه ۹ نامقداران و گردان شهر
 سخن رفت هرگونه بر ۱۱ انجمن
 که این ۱۳ زن که از تخم ۱۴ جمهور بود
 ۲۸۸۵ همه راستی خواستی زمین دو شوی ۱۵
 نژادیست ۱۷ این ساخته ۱۸ داد را
 همان به که این زن ۲۰ بود شهریار

دل زن برو پر ز ۴ تیمار شد ۳
 برفت و جهان دیگری را سپردا
 ز درد دل مای بریان شدندا
 سر ماه یکسر بینامد سپاه
 هر آنکس که او را خرد بود ۱۱ بهر
 چنین گفت فرزانهی ۱۲ رای زن
 همیشه ز کردار بد دور بودا
 نبود ایچ تا بود جز دادجوی ۱۴
 همان ۱۹ راستی را و بنیاد راا
 که او ۲۱ ماند ازین ۲۲ مهتران ۲۳ یادگارا

ز ۲۳ گفتار او رام گشت انجمن
 که تخت دو فرزند خود را بگیر
 ۲۸۹۰ چو فرزند گردد سزاوار ۲۷ گاه
 از آنپس ۳۰ هم آموزگارش تو باش
 به گفتار ایشان زن نیکبخت

فرستاده شد نزد آن پاکتن ۲۵
 فراینده کاریست این ۲۶ ناگزیرا
 بدو ده ۲۸ بزرگی و گنج و سپاه ۲۹
 دل آرام و دستور و یارش ۳۱ تو باشا
 بیفراخت ۳۲ تاج و ۳۳ بیاراست تختا

د.س.م.س ۴ (نیز فن ۱)، بیان: ق. دران (ب.د.دو)؛ متن = ل ۲.ق. کو ۳.ص.م.س ۲ (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ گشت: متن = ل. ق (نیز
 ق ۲.ب. ۱.و. ۲. ۱)؛ م.س (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ شاه پرورد و؛ ق.ک (نیز ل ۲.ق)؛ شاداو جفت؛ س.آ.شاه از آن جفت؛ ق.۲: انجمن پرزده؛ جفت
 پرورد و؛ جفت و جفت؛ متن = ل. ه.ل (آ.بیامد)؛ بنداری (۲۸۷۷-۲۸۷۸)؛ قعات بعد ستین من ولاده هذا العسی ۶.ل (۲.همی)
 ۷.۲: (جستلی)؛ ۸.ق در ۹.۲.ب. همانا ۱۰.س: از نبرد داشت؛ م.س ۲ (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ از خرد داشت؛ ق. از مردهی داشت؛
 متن = ل (نیز ق ۲)؛ ۱۱.ل (از: ۱۲.س. ق. ۲)؛ (نیز فن.ب)؛ فرزانه با؛ متن = ل. م. ۱۳.ل (آ.ن)؛ ۱۴.ل: در حکم؛ ق (نیز ب)؛ او (ب)
 طلوع؛ جفت: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵.س (نیز بی.ل ۳.و. ۱.ب)؛ روی؛ م (نیز فن ۲)؛ سوی؛ ل: نزد شوی؛ ق: زن دو شوی؛ متن =
 س (نیز فن، ق. ۲.ب. نیز ح. ق)؛ ۱۶.س (نیز ل ۲.و. ۱)؛ راست گوی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۷.س (نیز ق ۲.ب)؛ نژادست؛ ل (۲)
 بیافست؛ ل: نژادست؛ متن = ل. م.س (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ ۱۸.ل: آن ساخته؛ ق (۲)؛ ساخته؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۹.ل:
 همه؛ ق: این بیت و انبارد ۲۰.س.س ۲ (نیز فن، بی.ل ۳.و. ۱.ب)؛ بود کین (دو کور)؛ متن = ل. ق.ک (نیز ق ۲.ب)؛ ۲۱.س (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛
 این: متن = ل. ق. م.س ۲ (نیز ق ۲.ب. ۱.و. ۲)؛ ۲۲.ل (نیز ق ۲.ب. ۱.و. ۲)؛ زین؛ س (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ از؛ متن = ل. ق. م.س ۲ (نیز ق ۲.ب)؛ مهتر این؛
 ل (۲)؛ ماندگان؛ بنداری (۲۸۸۰-۲۸۸۲)؛ فاجتمعت العساكر و اتفقت كلمتهم على تقديم زوجة الملك والرضى بسلطنته ۲۴.س. ق.
 م.س ۲ (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ به؛ متن = ل (نیز ق ۲)؛ ۲۵.س: این پاکتن؛ س (نیز فن، بی.پ.ن. ۲.ب)؛ چنین گفت فرزانه با؛ رای زن (۲۸۸۳.ب)؛
 متن ح. م.س ۲ (نیز ق ۲.ب. ۱.و. ۲)؛ ۲۶.ل (آن: ل: زان)؛ ۲۷.ق (سرافراز)؛ ۲۸.ب: بدان تا)؛ ۲۹.س (نیز و. ۱)؛ کلام ۳۰.س. ق. م.س
 م ۲ (نیز فن، بی.ل ۳.و. ۱.ب.ن. ۲.ب)؛ نوزان پس؛ متن = ل (نیز ق ۲.و)؛ ۳۱.ل: رایش؛ بنداری (۲۸۸۸-۲۸۹۱)؛ فارسلسوا اليها و اشاروا عليها بان
 تتخذ الامر و تقوم بالملك و كفاة الولدين الى أن يصلح أحدهما للتقدم و السلطنة. و كان أحد الولدين ابن سبع سنين و الآخر ابن
 ستمین ۳۳.س. م.س ۲ (نیز فن، بی.پ. قروخت؛ متن = ل. ق. ۳۳.ب)؛ (ج.ح)

همه^۳ پادشاهی بدو گشت شاه^۱،
هنرمند و گیتی سپرده به پای^۲،
دو جهترزاد^۸ و^۹ خردمند^{۱۰} را
به دیدار ایشان بدی^{۱۲} شادمان

فزون کرد^۱ خوبی و فرهنگ و داد^۲
دو موبد گزین کرد^۵ پاکیزه‌رای
۲۸۹۵ بدیشان^۷ سپرد آن دو فرزند را
نبودی ازیشان جدا^{۱۱} یک‌زمان

به هر دانشی بر توانا^{۱۵} شدند،
شدندی بر مادر^{۱۶} پارسا^{۱۷}،
به دل برتر و نیز^{۱۸} بایسته‌تر؟
که تا از شما با^{۱۹} که یایم هنر،
زبان چرب و گوینده و باقرین^{۲۲}
خرد باید^{۲۵} و شرم و پرهیز^{۲۶} و داد^{۲۷}
چنین هم سخن راندی^{۲۸} اندکی:
به شاهی و این^{۳۱} تخت و افسر که راست؟
خردمندی^{۳۴} و رای و بخت^{۳۵} آن تست،
همی راندی^{۳۸} تا^{۳۹} سخن شد کهن!

چو نیرو گرفتند و^{۱۳} دانا^{۱۴} شدند
زمان تا زمان یک ز دیگر جدا
که از ما کدامست شایسته‌تر
۲۹۰۰ چنین گفت مادر به هر دو پسر
خردمندی و^{۲۰} رای و پرهیز و^{۲۱} دین
چو^{۳۳} دارید هر دو ز^{۲۲} شاهی نژاد
چو تنها شدی سوی^{۲۷} مادر یکی
که از ما دو فرزند^{۲۹} کشور که راست^{۳۰}
۲۹۰۵ بدین^{۳۲} مام^{۳۳} گشتی که تخت آن تست
به دیگر پسر^{۳۶} هم برین‌سان^{۳۷} سخن

۱-ل: فزونی و ۲-ق: ک (نیز ق)؛ پرهیز و ک: جوی؛ داد س ۲ (نیز و ۱)؛ پرهیز و رای: (ل)؛ فرزند و رای: (س)؛ نیز ل، ن، پ، ن ۲، ب؛
پرهیز و خوبی و رای (پ: داد)؛ متن = د ۳-ک: همی؛ متن = ۴-س (نیز ن، ن، ن، ن ۲، ب)؛ هنرمند و (س: ب: جوی) گیتی سپرده به پای
(= ۲۸۹۴ ب)؛ س ۲ (نیز ل ۲، و ۱)؛ چو بر تخت شاهی در آورد (ن)؛ بر آورد؛ پای: متن = ل، ق (نیز ق ۲، ب)؛ بنگاری (۲۸۹۲-۲۸۹۳)؛
فستمت الملكة تخت الملك و اشغلت بإقامة مراسم السلطنة: هل: مرد گزین کرد و (د: ستوده = سپرده) بیای: (س)؛ نیز ن،
ن، ن ۲، ب؛ که باشند مر هند را کدخدای: متن = ل، ق، ه، ک، س ۲ (نیز ق ۲، ل، ن، ب، و) (ق: بایشان) ۸- (و: خسرو نژاد) ۹- س، ق، ه، ک
س ۲ (نیز ن، ن، ن-ن ۲، ب)؛ جوی: متن = ل (نیز ق ۲، و ۱) ۱۰- (ق: هنرمند) ۱۱- (ق: ک (نیز ق ۲)؛ جدا زوه: ل: نبودند زیشان جدا؛ متن = ده
دستنویس دیگر ۱۲- ل: شده؛ ل: (ق: شدی)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر: بنگاری (۲۸۹۴-۲۸۹۶)؛ و ألومت كل واحد من الصيغ
عالمًا بؤفة و يعلمه ۱۳- (ق: جوی) ۱۴- س ۱-۶؛ شادان (ل: تراخاج)؛ (ق: این بیت را ندارد ۱۶- (ج: مهتر) ۱۷- (ق: پادشاه)؛ س ۲ این
بیت و بیت سپین را ندارد ۱۸- (ق: بر توانا و (پ: برتر نیز؛ ب: بد برو نیز (ل)؛ ق: دانایی و رای)؛ متن = ل، س، ک (نیز ن، ن، ن، ل، و، ن ۲،
(ا)؛ بنگاری (۲۸۹۷-۲۸۹۹)؛ فکانا بریانهما و بعلمانهما حتی برعانی الأدب و ترشحا للقيام بأعباء الملك. فکان كل واحد منهما یخلو
بالمملكة و یسألها و یقول: من الذي یصلح منا للنتاج و التخت؟ ۱۹- (ب: ب)؛ ۲۰- س (نیز ن، ن، ن، ن ۲، ب)؛ هنرمندی و (س)؛ هنرمند و
یاد: متن = ل، ق (نیز و ۱) ۲۱- س (نیز ق ۲)؛ جوی ۲۲- (ق: گوینده یا فرین)؛ س، س ۲ (نیز ن، ن، ب)؛ چرب و (نیز: جوی)؛ جوینده آفرین: (ق:
چرب گوی و دل آفرمید)؛ متن = ل، ک این بیت را ندارد ۲۳- ق: س؛ ک: ۲۴- س، ق، ه، ک، س ۲ (نیز ن، ن، ن، ن ۲، ب)؛ به: متن = ل (نیز و ۱)
۲۵- (ل: باید) ۲۶- (ل: آئین) ۲۷- (ق: نژاد؛ و پیش) ۲۸- (ب: زبیدی) ۲۹- (ل: پادشاه و (ل)؛ پادشاه و فرزند) ۳۰- (ب: پارسا)؛ ۳۱-
مرین: (س)؛ برین ۳۲- ق (نیز ن، ن، ل، و ۲، و ب)؛ بدو: متن = ک، س ۲ (نیز ق ۲، ب) ۳۳- (ن: ماه) ۳۴- (ق: هنرمندی) ۳۵- (ن: ن)؛
تخت و بخت: (ن: بخت و رای)؛ ل (ن این بیت را ندارد ۳۶- س ۲ (نیز ن، ن، ل، و ب)؛ چنین: (ن: و)؛ دیگر چنین: (س)؛ ل، ک (نیز ق ۲، ب)
۳۷- (ل: ازین‌سان)؛ (ن: برین هم: آیه)؛ بدین‌سان: (س)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۸- (ل: چنین) ۳۹- س (نیز ن، ن، ل، و ۲، ب)؛ راند تا
آن: متن = ل، ق، ه، ک، س ۲ (نیز ق ۲، و ۱)

به گنج و سپاه و به نام^۴ و به بخت^۳

دل هر^۱ یکی شاد کردی^۲ به نخت^۳

بدآموز^۷ شد هر دو رای^۸ رهنمای^۶
برآشوفتند از بی تاج^۹ و گنج^۱
دل نیک مردان^{۱۳} پر از بیم گشت^{۱۲}
بزدلیک مادر خروشان شدند،
که بر نیک و بدبر^{۱۶} شکیانترست؟
که با موبدی یکدل و^{۱۸} رای زن،
به آرام و^{۲۰} با کام فرجام^{۲۱} جستا
هر آنکس که او دارد از رای^{۲۲} بهره،
نه خو بست^{۲۷} گرمی^{۲۸} به کار اندرون!
خرد باید و رای و گنج و سپاه^{۳۱}
جهان پر ز گرم^{۳۳} و تباهی کنده

رسیدند هر دو به^۵ مردی به جای^۶
ز رشک اوفتاند هر دو به رنج
۲۹۱۰ همه شهر و^{۱۰} لشکر^{۱۱} به دو نیم گشت^{۱۲}
ز گفت بدآموز جوشان شدند
بگفتند کز ما^{۱۴} که زیباترست^{۱۵}
چنین پاسخ آورد فرزانه^{۱۷} از
شما را بیاید نشستن^{۱۹} نخت
۲۹۱۵ و ز آنپس^{۲۲} خنیده بزرگان^{۲۳} شهر
یکایک پیرسید^{۲۵} با^{۲۶} رهنمون
کسی کو بجویدهمی تاج^{۲۹} و گاه^{۳۰}
که^{۳۲} پیدادگر پادشاهی کند

۱-ق: همیشه ۲-س: آ (نیز و): گشتی ۳-ق: تخت-نخت (بیاوند ندارد): و: بخت-نخت (حرف یکم بی نقطه) ۴-د: دبیسم؛ بیداری (۲۹۰۰-۲۹۰۷): و کانت الام تقول: من كان منكما ابرح في الآداب و أجمع لمكارم الأخلاق وليت الأبر، و قلته الملك. ۵-د: (ز: عدل-جاره نما ۷-ق: یک آموز (د) ۸-د: (جرام) ۹-د: تخت ۱۰-س: آ (نیز ل: ل: و): جوع ۱۱-د: زیشان ۱۲-س: آ (نیز و): شد ۱۳-ق: شیر مردان: آیت های ۲۹۱۰-۲۹۹۴ را ندارد ۱۴-س: آ (نیز ل: بی): از ما: (و: که از ما به شاهی): متن دل: ک: س: آ (نیز ق: آ: بی: بی: آ) ۱۵-ق: آ: دبیاترست ۱۶-د: (ن: آ: پر): بی: ک: س: آ (نیز ل: آ: پ: و): پر بد: (بی: پدها: ق: آ: نیک بد بر: متن دل: ق: (نیز ل: بی: آ) بیداری (۲۹۰۸-۲۹۱۲): و کانت تعللها بذلك إلى أن بلغا مبلغ الرجال، و دبت بينهما عقارب الشحنا، و أخذتا في التحاسد و التباغض، و تفقت بينهما سوق أهل النفاق و التمانم. فكثر مراجعتهما إلى الملكة و مطالبتهما إياها بتعيين أحدهما للسلطنة ۱۷-ق: داد پاسخ به فرزند ۱۸-س: (نیز ل: بی: بی): موبدان اندرین: بی: موبد یکدل و یک: س: آ (نیز ل: بی): موبد نیک دل: (ل: آ: موبد نیک و با: ق: آ: همه موبدان یکدل و): متن دل: (نیز بی: آ) بی: در اینجا سر نویس دارد: بند دادن مادر طلبند و گو پرسران را ۱۹-س: س: آ (نیز ل: بی: بی: و: بی: آ: بی: بیاید نشستن شمارا: متن دل: ق: یک (نیز ق: ل: آ) ۲۰-س: بی: (نیز ق: آ: بی: ل: آ): جوع ۲۱-س: آ (نیز ل: بی): کام و فرجام: (ق: آ: فرجام با کام: ل: فرجام و انجام: متن دل: ک: (نیز ل: بی: بی: و: بی) ۲۲-ل: ق: (نیز ق: آ): از آن پس: متن دل: ۲۳-ق: بزرگان آن روز و ل: آ: پ: کزیده بزرگان: س: آ (نیز و): ورین نامداران بزرگان: متن دل: س: ک: (نیز ل: بی: بی: بی: بی) ۲۴-ق: راه: (بی: دارد از و داد): متن دل: یازده دستنویس دیگر ۲۵-ل: بی: بگوئیم: متن دل: یازده دستنویس دیگر ۲۶-ق: (نیز ل: آ: ل: و): از: (بی: از: ان): متن دل: ده دستنویس دیگر ۲۷-س: بی: ک: س: آ (نیز ل: بی: بی: و: بی: ک: چه جوئست: ل: آ: چگونه است: متن دل: (نیز ق: ل: بی) ۲۸-ق: کز: س: آ (نیز و): رفتن: (ل: آ: گوئی): متن دل: س: ک: (نیز ق: بی: بی: بی: بی: آ: پس از این بیت افزوده است:

سخن گفت باید به هر انجمن بزدلیک فرزانه و رای زن

۳۹-ق: تخت ۴۰-س: آ (نیز و): تخت ۴۱-س: ق: بی: (نیز ل: بی: ل: آ: بی: آ: گنج و رای (ق: تاج) و (بی: جوع) سپاه: س: آ (نیز و): گنج و بیدار خست: متن دل: (نیز ق: ل: بی) ۴۲-ل: بی: بی: (نیز ل: بی: بی: و: بی): جوع: متن دل: ک: س: آ (نیز ل: ق: ل: آ: بی: آ) ۴۳-س: (نیز ل: بی: بی: جوع: ق: رنج: متن دل: ک: س: آ (نیز ل: بی: ق: ل: آ: بی: آ)

کزین پرسش^۲ اندر میانه^۳ مرزا
 بگوی^۴ و^۵ مکن^۶ هیچ^۷ رای دروغ^۸
 من او را یکی کهترم^۹ نیکخواها
 هم از پشت جمهور گندآورم.
 نگیرد^{۱۲} به بی‌دانشی^{۱۵} کار سخت!
 بر اندازه^{۱۸} باید که رانی سخن^{۱۹}
 میان بسته باید، گشاده دو دست!
 به دانش سپردن ره بخردی^{۲۰}
 نگه داشتن بهره‌ی نام و ننگ
 بپرسد^{۲۲} خداوند^{۲۵} خورشید^{۲۶} و ماه
 روانش به دوزخ بماند دژم
 دلی باید از موی باریک‌تر
 بداند^{۳۰} که کژی تیارد بها!
 جهان بکسر از^{۳۱} داد باشند شاد^{۳۲}
 وگر سوخته گردد^{۳۳} اندر خاک!
 که رایش ز کردار بد دور بود

به مادر چنین گفت پرمایه^۱ گز
 ۲۹۲۰ اگر کشور از من نگیرد فروغ
 به طلخند^۸ بسپار گنج و سپاه^۹
 وگر^{۱۱} من به سال و خرد مهترم^{۱۲}
 بدو گوی تا^{۱۳} از بی تاج و تخت
 بدو^{۱۶} گفت مادر که تندی^{۱۷} مکن!
 ۲۹۲۵ هر آنکس که بر تخت شاهی نشست
 نگه داشتن جان پاک از بدی
 هم از دشمن آزر بود^{۲۱} به جنگ
 ز داد و ز بیداد و^{۲۲} شهر^{۲۳} و سپاه
 اگر پشه^{۲۷} از شاه یابد^{۲۸} ستم
 ۲۹۳۰ جهان از شب تیره تاریک‌تر
 که از بد کند جان و تن^{۲۹} را رها
 چو بر سر نهد تاج بر تخت داد
 سرانجام بستر ز خست‌ست و خاک
 ازین دودمان شاه جمهور بود

۱-س (نیز لن، بی، بی، فن، ب، ب): فروانه؛ متن = دل، ق، ک، س، آ (نیز ق، آ، ل، آ، و) ۲-ل: آند: پوشش ۳-ل: زمانه؛ (ل، آ: بهانه)؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ س، آ، پ، س از این بیت افزوده است:

برادر که او را به سال و خرد
 بود کهتر از من کجا بگذرد؟
 به ژرفی نگه کن که اندر جهان
 نکوش نگیرند بر ما کهان

۴-ل: بکزی؛ (لن، آ: مگوی) و ۵-س: مگوی؛ (و: مزن) ۶-س: ق، ک، س، آ (نیز ق، آ: ایچ؛ متن = ل (نیز لن، بی، ل، آ، پ، بی) ۷-ل: (نیز ق، آ: دروغ)؛ ق: گره دروغ؛ س، آ (نیز ل، ک): راه (ل، آ: آری)؛ دروغ ۸-ل: بی، س، س، آ (نیز لن، ل، آ، و، بی): طلخند؛ متن = ق، ک (نیز بی، فن، آ: پنداری) ۹-س: آ: کلاه؛ س، ق، ک (نیز لن، ق، آ، بی، بی، و، فن، آ، بی): تخت و کلاه؛ متن = ل ۱۰-ق: کهترم؛ ل (نیز لن، بی، فن، آ: این بیت را ندارد ۱۱-س: س، بی، س، آ (نیز لن، آ، بی): اگر؛ متن = دل، ق (نیز بی، و) ۱۲-ل: (لن: بهترین) ۱۳-ک: (نیز ل، ک): گفت تا؛ س، س، آ (نیز لن، بی، فن، آ، بی): بگویی که تا؛ (ق، آ: که طلخند خود؛ و بگویی که تا)؛ متن = دل، ق (نیز بی) ۱۴-ل: (ل، آ: نگیری) ۱۵-ل: (لن: همی دانشی) ۱۶-ق: (و: چنین) ۱۷-ل: (لن: تیزی) ۱۸-ل: براندیشه؛ س (نیز لن، ل، آ، فن، آ): باندازه؛ (نیز: کز اندازه)؛ متن = ق، ک، س، آ (نیز ق، آ، بی، و، بی) ۱۹-س: آ (نیز لن، بی): بلندی مکن؛ (لن: زندی مکن؛ ل: پانه (باید) بلندی مکن)؛ متن = ل، ک (نیز ق، آ، ل، آ، بی، و) ۲۰-ق: س، آ (نیز و، فن، آ: ایزدی؛ متن = ل، س، ک (نیز لن، بی، بی) ۲۱-ل: (نیز ق، آ): دانش آزر بود؛ س، آ (نیز بی، و): همان (بی: همه) دشمنان آزمون؛ متن = س، ق، ک (نیز لن، ل، آ، بی، بی): این بیت را ندارد ۲۲-ل: (نیز بی، ق، آ، ل، آ، بی، فن، آ، بی): خویچه؛ (لن: دیدار داد و ز)؛ متن = دل، س، س، آ (نیز و) ۲۳-ق: شاه ۲۴-س: (نیز لن، بی، فن، آ، بی): پیرس آرد؛ (نیز ترس)؛ متن = دل، ق، ک، س، آ (نیز ق، آ، بی، و) ۲۵-ل: (ل: خداوز) ۲۶-س: خورشید ۲۷-س: کشته؛ متن = ۲۸-س: ک (نیز و) ۲۹-س: نیل یابد؛ (بی: یابد از شاه پشه)؛ متن = دل، س، آ (نیز لن، بی، فن، آ، بی): خله؛ متن = ل، ق (نیز ق، آ، ل، آ، بی) ۳۰-ل: (لن: جهانی از آن؛ متن = ۳۱-س: یابند شاد؛ (ل، آ: آزاد باشند ز داد (پسوند ندارد)؛ متن = ده دستویس دیگر ۳۳-س: ک (نیز لن، فن، آ: کرده

شیدئی^۱ که جمهور چندی^۲ ز مای^۳
 پلڑت آن گرانمایه بی نیک‌خوی^۴
 ۲۹۵۵ ته ننگ آمدش هرگز^۵ از^۶ کھتری
 نگر نا پسندد چنین دادگر
 نگفته‌ست مامو سَخُن جز به داد
 ز لشکر بخوانیم چندی مهان^{۱۳}
 ز فرزندگان چون سَخُن بشنویم

سرافرازتر^۴ بُد به سال^۵ و به رای^۴
 نکرد ایچ ازو^۷ پیش تخت آرزوی^۸
 نه جست ایچ بر مهتران مهتری^{۱۰}
 که من پیش کھتر^{۱۱} بیندم کمر؟
 ترا دل چرا شد^{۱۲} ز بیداد شاد؟
 خردمند و برگشته گرد جهان
 به رای و به گفتارشان^{۱۴} بگرویم^{۱۵}

۲۹۷۰ از^{۱۶} ایوان مادر بدین گفت و گوی^{۱۷}
 برین^{۲۰} برنهادند هر دو جوان
 ز دانا و پاکان^{۲۴} سَخُن بشنوند^{۲۵}
 کزیشان همی^{۲۷} دانش آموختند^{۲۸}

برفتند و^{۱۸} دلشان پراز جست و^{۱۹} جوی
 کز آنپس^{۲۱} ز گردان^{۲۲} و از^{۲۳} پهلوان
 به گفتار فرزندگان^{۲۶} بگروند^{۲۵}
 به فرهنگ دل‌ها برافروختند^{۲۸}!

بیامد دو فرزانه‌ی^{۲۹} رهنمای^{۳۰}
 ۲۹۷۵ همی‌خواست^{۳۱} فرزانه‌ی کز که^{۳۲} کز

میان‌شان همی‌رفت هرگونه رای
 بود شاه و^{۳۳} در^{۳۴} سندلی^{۳۵} پیشرو

۱- شیدئی (ن: شیدی) ۲- (ق: ل، ل، ق: چند جی) ۳- ق: مادرا ۴- ق: سزوارتر ۵- ک: س، آ (نیز ل، و): مال: متن = ل، س، ق: (نیز ل، س، ب، ب، آ، ب، ع: ق: (نیز ق: آ، ب، ب، ن: ک): نیک‌خو - آرزو: (ن: و: نیک‌خو - آرزوی) (پسارند ندارد): متن = س، س، آ (نیز ل، ل، آ، ب) ۶- س: (نیز ل، ل، ب، ن: ک): ازان: ک: زو: (ق: آ: از جوی: ل، آ: بجز): متن = ق، ب، و: (ب: ل این بیت را ندارد ۸- (ب: هیچ) ۹- (ل: ک: ان) ۱۰- ل: مهترش مهتری: ه: مهتری کھتری: (ق: مهترش بهتری: ل: بجز کھتری مهتری): متن = ل، س، س، آ (نیز ل، ل، ب، و: ل، ب، آ، ب) ۱۱- س: مهتر ۱۲- س: (نیز ل، ل، ب، ن: آ، ب): چرا شد دل تو: ک: چرا شد ترا سر: متن = ل، ق، س، آ (نیز ق: ل، آ، ب، و): بنداری (۲۹۶۲-۲۹۶۷): رقالت لطلخند: (ق: رأی آن تابع آنحاک علی الملک و لاخترانه فیه، کما رسی ابوک بقدم اخیه ۱۳- (ل: نهان) ۱۴- س: (نیز ل، ل، آ، ب، ل، ق: فرمائشان: ه: (نیز ل): تدبیرشان: (و: گفتار دانندگان: متن = ل، ق، س، آ (نیز ق: آ، ب، جوی) ۱۵- (ب: بگرویم) ۱۶- ل: (نیز ل، ل، آ، ب، ل، آ، و: گو- جوی) ۱۸- (و: جوی) ۱۹- ق: جوی: ل، ل، ب، بیت‌های ۲۹۷۰-۲۹۷۲ را ندارند ۲۰- س: ک: س، آ (نیز ل، آ، ب، و): بران: ق: بیاید: متن = ل، (نیز ق: آ) ۲۱- س: ک: (نیز ق: آ، ب، و): کزینپس: متن = ل، ۲۲- ک: یزدان ۲۳- ل، ق: ز: س، آ: که کردان کزینم بر ۲۴- س، ق: س، آ (نیز ق: ل، آ، ب، و): نادان: ک: دانا (ل): متن = ل، ۲۵- ل: بشنوید - بگروید: س، ق، ک: س، آ (نیز ق: آ، ب، و): بشنویم - بگرویم: متن = (ل: آ) ۲۶- س: دانندگان: ل: بر آن سالن که باشد بدان: متن = س، ق، ک: (نیز ق: ل، آ، ب، و) ۲۷- ک: ۲۷- ه: ۲۸- س: (نیز ل، ق: ل، آ، ب، و: ل، ب، و: ان: آ، ب): ام‌رحیم: بر افروخیم: ق: ام‌رحیم: بیفروخیم: (ل: ام‌رخند - بیفروختند): متن = ل، (نیز - ل): بنداری (۲۹۶۸-۲۹۷۲): فلم برض بلک، و لغفت کلتم علی آن یحصوا وجوه المسکر و اعیان الدولة و یساوروهم فی المتعین من الملکین ۲۹- ل: فرزانه و ۳۰- س: (نیز ل، ل، ب، ن: آ، ب، ن: ک): بی‌کجاری: متن = ل، ق، ک: س، آ (نیز ق: ل، آ، ب، و): دل آلت‌های این بیت پس و پیش شده است ۳۱- (ق: آ: گفت) ۳۲- س: (نیز ل، ل، ب، آ، ک: ک: نو: ک: س: زانگه: (ل: ل، ن: آنکه: ل: فرزانه گو: ناکه: متن = ق: (نیز ق: ل، آ، ب، و) ۳۳- ل، س، ق: س، آ (نیز ل، ل، آ، ن: ک: جوی: (ب: جوی: (متن = ک: (نیز ل، ب، بر ۳۴- ک: (نیز ل، ک): بر ۳۵- س: آ: سندل او: (ق: آ: سند و هم: ل، آ: سندل و): متن = ه: دسترس: ب: بگر

به فرزانیگی ناخردمند^۲ بود
چنین تا دو مهر گرفتند کین!
نشسته به تخت آن^۵ دو پیروزبخت!
همی هر یکی از جهان بهر^۸ خواست!
به ایوان چپ و راست بنشانند^{۱۰}!
که ای سرفرازان و مردانگان^{۱۱}!
که دارید^{۱۲} رسم پدرشان به یاد،
که دانید ازین^{۱۴} دو جوان پارسا؟
بزرگان^{۱۵} و بیدار دل بخردان
به گفت دو فرزانه‌ی شوربخت^{۱۷}
کز آن^{۱۸} کار جنگ آید و^{۱۹} داوری
خردمند ماند^{۲۳} به رنج و به بیم

هم آنکس که استاد طلخند^۱ بود
همی این بر آن برزد و آن برین^۳
نهاده بگند اندر^۴ ایوان دو تخت
دلاور دو فرزانه^۶ بر دست راست
۲۹۸۰ گرانمایگان را همی خواندند^{۱۰}
زبان برگشادند فرزانیگان
ازین نامداران فرخ‌نژاد
که خواهد^{۱۳} بر خویشتن پادشا؟
فروماندند اندر آن موبدان
۲۹۸۵ نشسته دو شاه^{۱۶} جوان بر دو تخت
بدانست شهری و هم لشکری
همه^{۲۰} پادشاهی شود^{۲۱} به دو نیم^{۲۲}

۱-ل. س. ق. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. ۲. و. ن. ۲. ب.): طلخند؛ متن = (ب) ۲-ل. هم خردمند؛ س. ۳: فرزانیگان ناخردمند؛ (ل): فرزانیگان یا خردمند؛ متن = (ق (نیز ق. ۲. ب. ک. ل. ۳. این بیت و بیت سپین را ندارند؛ س. ۱. و. ل. ۲. ب. از این بیت و بیت سپین دو بیت زیر را ساخته‌اند:

هم آنکس که استاد لطحند بود
چنین تا دو مهر گرفتند کین
همی این بر آن آن برین (ل: بدان آن بدین) برنزد
بر از جنگ و برخاش (و: فرخاش) گشت آن زمین

۳-س. ۲: برزدی آن برین؛ (ق: زده همانرا برین؛ ب: برزوند آن برین)؛ ق: بدان برزد و آن بدین؛ (ل: پیر از جنگ و برخاش شد آن زمین
(ه ۲۹۷۶ ب.؛ متن = ل: در دلش لتهای این بیت پس و پیش شده است ۴-ل: شدند اندر؛ س: بد اندر دو؛ ه: شدند اندر یک؛ س ۲: نیز
ب: بداندر یک؛ (ق: ل. ۳: نهادند از آنپس به (ل: ۳: در)؛ متن = (ن. ل. و. ن. ۲. ب. ه. س. ک. س. ۲: نیز ل. ۲. ب.؛ این: (ب: برو این)؛ متن = ل:
ق (نیز ل. ن. ق. ۲. ل. و. ن. ۲)؛ بنامی (۲۹۷۳-۲۹۷۸): فنیسوا تختین فی ایوان دار الحکک. و فعل کل واحد منهما علی تخت ۵-ل: فرزند
۶-ل: کسی ۸-س. ق. ک. س. ۲: نیز ل. ن. ق. ۲. ل. و. ن. ۲. ب.؛ بهره؛ متن = ل: بنامی (۲۹۷۹)؛ و بجنب کل واحد منهما وزیره و من هو
مطبره و مشیره ۹-س. ق. ک. (نیز ل. ن. ۲. ب.؛ همه؛ متن = ل. س. ۲-س. ۱۰: خواستند - چپ و راست ایوان بیاراستند؛ بنامی (۲۹۸۰):
و حضرت الأمرأ و الأكابر فی مجلس عام ۱۱-ق: برمایگان ۱۲-ل: نیز ل. ن. ق. ۲. ب.؛ دارند؛ س: دارند (ب: بنامی)؛ (ق: ۲: داریم)؛
متن = ق. ک. س. ۲: (نیز ل. ۲. ب.؛ ق: این بیت و ایای بیت سپین پس و پیش کرده و پس از آن افزوده است:

همان شهری و لشکری مرد رد
بگوئید و دلها مبارید بد

۱۳-ل: (ل: خوانند) ۱۴-ل: (نیز ل. ۲): زین؛ بنامی (۲۹۸۱-۲۹۸۲): فقام الوزیران و قالا: ایها الحاضرون! من الذی ترون من هذین
البلکین یصلح أن یكون فیکم مالک الأمر، و متولی الحل و العقد؟ ۱۵-ل: (ب: جو)؛ و این بیت را پس از بیت ۲۹۸۷ آورده است ۱۶-ل:
همی دو ۱۷-ل: نیکبخت؛ و این بیت را ندارد ۱۸-ق: (نیز و) کزین کار؛ متن = ۱۹-ق: (نیز ل. ۲. ب.؛ شور آید (که آرد) و؛ ل: کزین کار
بر آید همی؛ متن = س: (نیز ل. ن. ق. ۲. ل. و. ن. ۲. ب.؛ همان ۲۰-ق: همان ۲۱-ق: (ب: بود)؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲۲-ق: (نیز ل. ۲. و.
ل. ۲)؛ بر دو نیم؛ (ب: هر ز نیم (پسارند ندارد))؛ متن = ل: (نیز ل. ن. ق. ۲. ب.؛ ۲۳-س: نیز ل. ن.؛ مانند که این بیت را ندارند؛ بنامی
(۲۹۸۷-۲۹۸۴): لثمعجرا من تلك الحالة و تحروا و لم یحروا جرایه و عنهم الکوت و الوجوم

زبان را ز گژو پر ز دشنام کرده
که از شاه جان را^۴ ندارم دریغ
بدان^۷ نیک خواهی و آن یکدلی^۸
جو فرغان دو گردد، نماند به جای^{۱۰}

یکی سوی طلخند^۱ پیغام کرد
دگر سوی^۲ گژو رفت با گرز و^۳ تیغ
پراشوب شد کشوره^۵ سنذلی^۶
خردمند گوید که در یک^۹ سرای

که هر برزنی با^{۱۳} یکی پیشرو،
نباید که دارند شاهان^{۱۷} روا!
همی داشتندی شب و روز پاس!

۳۰۰۵ پس آگاهی آمد به^{۱۱} طلخند^{۱۲} و گژو
همه^{۱۴} شهر ویران^{۱۵} کنند^{۱۶} از هوا
بیروند از آن^{۱۸} آگهی پهراس

برفتند بی^{۱۹} لشکر و پهلوان
پراژنگ^{۲۱} روی و پر از جنگ سر^{۲۲}
کز اندازه بگذشت ما را سخن!
که فرزاتگان آن نینند روی
برادر ورا چون^{۳۱} یکی بنده بود؟
یکی خرد را گاه^{۳۲} نتوان سپرد^{۳۵}!

چنان بُد که روزی دو شاه جوان
زبان برگشادند یک با دگر^{۲۰}
۳۰۱۰ به طلخند^{۲۳} گفت: ای برادر مکن^{۲۴}
به ناروی و^{۲۵} بر^{۲۶} خیره چیزی^{۲۷} مجوی^{۲۸}!
شنیدی^{۲۹} که جمهور تا^{۳۰} زنده بود
بمرد اوی^{۳۲} و من ماندم خوار^{۳۳} و خرده

۱-ل.ک (نیز لن.ل.آ.و.ب): طلخند؛ متن س. آ (نیز پ. بنداری) ۲-ل. (نیز سورجی) ۳-ق: تیغ ۴-س. ق. ک. س. ۴ (نیز لن.ب): من جان (و: جام): متن د. بنداری (۲۹۹۳-۲۰۰۲): وکان بعضهم یعیل الی جو و بعضهم یعیل الی طلخند. و تفرقوا و تحزبوا و انضم کل واحد منهم الی من کان یعیل الیه ه.س. آ (نیز ل.آ.۲): لشکر ۵-ل. (سنذلی) ۶-ل. ۷-ل. (نیز ل.آ.۲: برآن) ۸-س. آ (نیز ل.آ.۲): پردلی ۹-ک: اندر ۱۰-ل. جا (پساوند ندارد): در ل.آ.های این بیت پس و پیش شده است ۱۱-ل. (ل.آ.۲): ۱۲-ل. ک. س. آ (نیز لن.ل.آ.و.ب): طلخند؛ متن پ. (بنداری) ۱۳-س. آ (نیز لن.ل.ب): روا؛ متن د. ل. ق. ک. ی. ک. (نیز ق. آ): پس از این بیت افزوده است:
پدید آمد و شهر شد پرخروش
خروشی که دلها برآمد به جوش

۱۴-ک (نیز لن.ب. و.ب): همی ۱۵-ل. (ب: بیران) ۱۶-س. (نیز لن. ق. آ. لن. آ. ب): کنند (ل.آ.و.ا: شود: نیکند): متن د. ل. ق. ک. س. آ (نیز لن.ب) ۱۷-ق: شاه آن بدارد ۱۸-ل. زان؛ س. و اینجا سرنویس دارد: مناظره کردن طلخند و گژو از بهر پادشاهی (بنداری) (۳۰۰۷-۳۰۰۳): و مها ظهرفی بیت آسرا ن فغن فریب یخر ب. و لایجص سیفان فی غمده. و لاملکان علی تخت ۱۹-ل. (ن. ل. ب. یی) ۲۰-س. آ: بر یکدگر: ق. آ. با یکدگر: ل. آ. و: بر یکدگر؛ متن د. ل. س. ق. ک. (نیز لن. ل. ب. ی. ل. آ. ب) ۲۱-ل. ق. (نیز لن. ل. آ. ب): پر از رنگ؛ متن د. یازده دستنویس دیگر ۲۲-ق. آ: خون جگر: بر آژنگ سر ۲۳-ل. ک. س. آ (نیز لن. ل. آ. و. ب): طلخند؛ متن د. (ب: بنداری) ۲۴-ل. (ل. ن. ک. ن): ۲۵-ل. بتاری و: س. یبازی و: ق. (نیز ل. آ. و. ل. ب. آ): یبازوی؛ ق. آ: بیماری؛ لن. ل. آ: یبازی؛ ب: بیهود؛ متن د. ک. س. آ (نیز لن. ب): خود؛ (ب: ابر) ۲۷-ک. س. آ: خیره: (آ: کاری): ق. رزم خیره؛ متن د. ده دستنویس دیگر ۲۸-ق. آ: مگری: و: موج (پساوند ندارد) ۲۹-ل. شخیم ۳۰-ل. (ب: چون) ۳۱-س. س. آ (نیز لن. ل. ب. ی. ل. آ. و. ب): ورا مای همچون (و: جمع چون)؛ متن د. ل. ق. ک. (نیز ق. آ) ۳۲-ل. س. آ (نیز ق. آ): او؛ متن د. ۳۳-ل. (زار): س. آ (نیز ل. آ. ب. ل. آ): مانده زو خوار (ب: زار)؛ س. ب: بمردم بماندم ازو خوار؛ لن. ل. ب. ی. ل. آ: ب: بمردم و یماندم ازو خوار؛ متن د. (نیز ل. ل. س. ل. ق. آ): ۳۴-ق. آ: تا؛ د. کجا خورد را خوار ۳۵-ل. (شمرده): ق. این بیت و ندارد

دگر^۲ را به گز بود^۳ دل رهنمای
 یکی^۵ را نبود^۶ اندر آن^۷ شهر راه^۸
 نبوده^{۱۱} به جنگ دلیران^{۱۲} درنگ^{۱۳}
 سپه را همه ترک و جوشن بداد^{۱۶}
 دل مرد بخرد به در^{۱۷} نیم گشت^{۱۸}
 که را برکشد زین دو مهتر زمان؟
 دُمادم بیامد ز هر سو^{۲۰} سپاه!
 به خون ریختن چنگ‌ها را بست^{۲۷}
 همی داد جان^{۳۳} پدر را درود!
 همه^{۲۷} پست بیلان بیاراستند
 تو گفتی هنی راه جوید^{۲۹} زمین!
 همه گوش پر ناله‌ی کز نای^{۳۴}
 همه پیش^{۳۶} بیسی^{۳۷} نهاده روان!
 ز گرد سپه چشم‌ها تیره شد^{۳۹}
 ز دو رویه^{۴۰} آواز^{۴۱} رویته‌خما

گروهی به طلخند^۱ کردند رای
 برآمد خروش از در هر دو شاه^۴
 نخستین^۹ بیاراست طلخند^{۱۰} جنگ
 سر^{۱۴} گنج‌های پدر^{۱۵} برگشاد
 ۳۰۳۰ همه شهر یکسر پر از^{۱۷} بیم گشت^{۱۸}
 که تا چون بود گردش آسمان؟
 همه کشور آگاه شد زین^{۱۹} دو شاه
 بیوشید طلخند^{۲۱} جوشن نخست
 بیاورد گز^{۲۳} نیز خفتان و خود
 ۳۰۳۵ بدان^{۲۵} تیزی^{۲۶} از جای برخاستند
 نهادند^{۲۸} بر کوه‌ی پیل زین
 همه دشت^{۳۰} بزرگ^{۳۱} و^{۳۲} هندی‌درای^{۳۳}!
 به لشکر^{۳۵} آمد دو شاه جوان
 سپهر اندر آن^{۳۸} رزمگه خیره شد^{۳۹}
 ۳۰۴۰ برآمد خروشیدن^{۴۰} گاو دم

۱-د.ک.س. ۲ (نیز ل.ن. ۳، و. آ. ب.): طلخند؛ متن = (ب.، بنداری) ۲-س. ق. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، و. آ. ب.): یکی؛ متن = ل (نیز ق ۲) ۳-ل. ن. نکوید ۴-ل. شهریار؛ س. ۲ (نیز ق.) دو رویه سپاه؛ متن = س. ک. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) هدی (نیز ب. آ. ب.) پش؛ س. ۲ (نیز ل. ن. ۲، ت. ن. ۱) ق. کسی؛ متن = ل. س. (نیز ل. ن. و. ب.) ۵-ل. ۳. ۱. نبد ۶-ل. ۷. اندرین ۸-ل. بار؛ (و. جای بساوند ندارد)؛ ق. این بیت را ندارد؛ بندلوی (۳۰۲۷، ۳۰۲۴)؛ فائز صرغ کل واحد منهما الی منزله فارفع الصیاح من الدرکاهین ۹-ق. ۲. چنان هم ۱۰-ل. ۱۰. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۲، و. آ. ب.): طلخند؛ متن = (ب.، بنداری) ۱۱-ک. نبردی ۱۲-ق. ک. س. ۲ (نیز ب. و. آ. ب.): از دلیری؛ (ق. ۲. ل. ۲. از دلیران)؛ متن = ل. س. (نیز ل. ن. ب. آ. س. ۱۴. نهنگ ۱۴-س. ق. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، و. آ. ب.)؛ در؛ متن = ل. ک. (نیز ق ۲) ۱۵-ق. ۲. درم ۱۶-س. ۱۶. جوشن و ترک داد؛ ل. همه ترک و جوشن سپه را بداد ۱۷-س. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) به دو نیم - بر از بیم: (ب. بر از بیم - بر از بیم بساوند ندارد)؛ متن = ل. ق. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۱، و. آ. ب.) ۱۸-ل. شد ۱۹-ق. ک. (نیز ب. آ. ب.) زان ۲۰-س. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) کشور؛ متن = ل. ق. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۱، و. آ. ب.) ۲۱-ل. ۳۱. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) طلخند؛ متن = (ب.، بنداری) ۲۲-ک. نشست؛ بنداری (۳۰۳۳، ۳۰۲۸)؛ فابتدا طلخند بتهیه اسباب القتال، و فرق الأسلحة علی الرجال ۲۳-ق. ۲. بیوشید لشکرش ۲۴-ق. خاک؛ بنداری (۳۰۳۴)؛ فاضل آخره، الی أن استحضر غده و غده، و دجا أمره و قواده، و أمرهم بالشمع لما حروبهم من ذلك الأمر المهم، و الحادث المدلهم ۲۵-س. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) بران ۲۶-ل. تندی ۲۷-ل. همی ۲۸-ب. نهاده ۲۹-س. ق. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، و. ب. آ. ب.) جنگ جوید؛ (ق. ۲. در نورد)؛ متن = ل. ۳۰-س. ۳۰ (نیز ل. ن. و. ب. آ. ب.) شهر آ. ب. (نیز ق. آ. ب.) چشم؛ ل. ۱. چو چشم (وزن درست نیست)؛ متن = ل. ۳۱-ک. ۳۱ (۹) ۳۲-ق. ۲. حرم ۳۳-س. ۳۳ (نیز ل. ن. ۱، و. آ. ب.) زین درای؛ ک. محراب (۹) رای؛ متن = ل. ق. (نیز ق. آ. ب.) ۳۴-ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) کز نای؛ این بیت را ندارد ۳۵-ق. بر لشکر ۳۶-ل. ۳۶. ق. ۲. لشکر آ. ب. بیسی (ب. پیشی) ۳۷-ب. (نیز ق. ۲) ۳۸-ل. به شهر اندرون؛ ک. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) سپه اندران؛ متن = ل. ق. س. ۲ (نیز ل. ن. ۱، و. آ. ب.) ۳۹-س. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲) و. گشت؛ متن = ل. س. (نیز ل. ن. ۱، و. ب. آ. ب.) این بیت و بیت سپسین را ندارد ۴۰-ک. ک. (نیز ق. ۲) روی؛ ق. حوکوس و آ. ب. ز رویه؛ ل. شپور؛ متن = ل. س. (نیز ل. ن. ب. آ. ب.) ۴۱-س. ۴۱ (نیز ب. و. آ. ب.)

یارامت با میسنه^۱ میسره
 دو لشکر کشیدند صف بر دو میل
 فرقی^۵ درفشان^۶ به سربر به پای^۷
 پیاده به پیش اندرون نیزه‌دار
 ۳۰۴۵ نگه کرد گژو اندر آن دشت جنگ
 همه کام^{۱۳} خاک^{۱۴} و همه دشت^{۱۵} خون!
 ز^{۱۷} طلخند^{۱۸} هر چند جانش بسوخت،
 گزین کرد مردی سخن‌گوی گژو
 که زو پیش طلخند^{۲۲} و^{۲۳} او را بگری^{۲۴}
 ۳۰۵۰ که هر خون که آید به کین^{۲۵} ریخته
 یکی گوش بگشای^{۲۸} بر پیل گژو
 نباید که از ما^{۲۹} بدین کارزار^{۳۰}
 گزین^{۳۱} کشور هند ویران شود
 پیرهیز ازین رزم و^{۳۲} آویختن!
 ۳۰۵۵ دل من بدین آشتی شاد کن!

تو گفتی^۱ زمین کوه^۲ شد یکسره!
 دو شاو سرافراز بر^۳ پشت پیل
 یکی پیکرش^۸ بپر و دیگر^۹ همای^۷
 سپردار^{۱۰} و^{۱۱} شایسته‌ی کارزار
 هو^{۱۲} دید چون پشت جنگی بلنگا
 به گرداندرون نیزه^{۱۴} بد رهنمون!
 ز خشم او دو چشم خرد زان دوخت^{۱۹}!
 کزان^{۲۰} مهتران او بدی^{۲۱} پیشرو
 که بیداد جنگی برادر مجوی^{۲۴}
 تو باشی بدان^{۲۶} گیتی^{۲۷} آویخته!
 به گفتار بدگوی غیبه مشوا
 نگویش بود در جهان یادگارا
 کتام بلنگان و شیران شودا
 به بیدادبر خیره خون ریختن!
 ز فام^{۳۳} خرد گردن آزاد کن!

۱-س، ق (نیز ل، ب، آ، بی، یارامت میسنه؛ س^۲ (نیز ل، ی، یاراسته میمن و؛ ق^۱ (یاراستند میسنه)؛ متن = ل، ک (نیز ب) = ۲، ق^۱؛ گویی) = ۳، (یسنه)؛ در ل^۲ این بیت پس از بیت ۳۰۳۸ آمده است = ۴ (نیز ل) = ۵، س، ی، س^۲ (نیز ل، ن، ق^۱، ل، ی، و)؛ درفش؛ متن = ل، ق (نیز ل، آ، ب) = ۶، س، م، درخشان = ۷، یا-هما = ۸، (ن، ل، ن)؛ پیکری؛ ق^۱؛ پیکر)؛ متن = ۹ (ل، ی، بیر پیکر دگر بد)؛ متن = ده دستریس دیگر = ۱۰ (ل، ق^۱؛ سپهدار) = ۱۱ (س، نیز ل، ی، و، ی)؛ جوی؛ متن = ل، ق، ک، س^۲ (نیز ق^۱، ل، آ، ب، و)؛ بندلوی (۳۰۴۴-۳۰۳۵)؛ ثم برزوا و عیوا عاکرمه میامن و میاسر و عقانب و مناسره و قدمو الرجاله أمام الفرسان فی آلات الضراب و الطعان، و أسرجو الفیلة لریکوب الصلکین = ۱۲، ک، همی؛ آیت‌های ۳۰۴۵-۳۱۶۹ را ندارد = ۱۳ (ل، ی، کامه) = ۱۴ (ق^۱؛ خشک) = ۱۵، س، ق (نیز و، ب)؛ دست = ۱۶ (نیز ل، ی، تیره) = ۱۷، ق (نیز ق^۱، آ، ب، و)؛ به؛ متن = ل، س، ک، س^۲ (نیز ل، ن، ل، آ، ب) = ۱۸ (ل، ک، س^۲؛ نیز ل، ن، ل، آ، و، ب)؛ طلخند؛ متن = (ب) = ۱۹، س، ق، س^۲ (نیز ل، ن، ی، ب)؛ خرد هم لب از لویز (ن، ز)؛ ندوخت (س، آ، ل، ی، بدوخت)؛ ک؛ خرد زاهم از آرزو لب بدوخت؛ (ل، ق^۱؛ خرد هم لب آرزو بر بدوخت؛ و بد خرد هم لب از مهر او بر (ب؛ شانی او)؛ بدوخت (در و حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ متن = ل (نیز ق^۱؛ در ل)؛ آذ به لور در هر دو دستریس بدوخت به نلوخت تصحیح شده است)؛ بنداری (۳۰۴۵-۳۰۴۷)؛ ثم لما اصطفی الفریقان و تقابل الجمعلان أمركت الرقة جزا حتی کاد یحترق جوی = ۲۰، ق؛ که از؛ (ب؛ رزان) = ۲۱، ل، یود = ۲۲، ل، ک، س^۲ (نیز ل، ن، ل، آ، و، ب)؛ طلخند؛ متن = (ب) = ۲۳، (ب؛ جوی) = ۲۴ (ن؛ گوجمجو) = ۲۵ (ل؛ خون)؛ (ل؛ باشد برین؛ ق^۱؛ گزین کین شود)؛ متن = س، ق، ک، س^۲ (نیز ل، ن، ی، و، ب) = ۲۶، س، ق، ی، ک، س^۲ (نیز ل، ل، آ، ب، و، ی)؛ یکسر؛ متن = ل (نیز ق^۱، ل، ی، و)؛ بندلوی (۳۰۴۸-۳۰۵۰)؛ فراسل الی آخیه أحد ثقات یحصه علی لسانه و بسأله أن یکتف من عنانه و یشغل بیاصلاح الفاسد = ۲۸، ک؛ بگشاد = ۲۹، س، ق، س^۲ (نیز ل، ن، ی، و، ب)؛ من؛ متن = ل (نیز ل، ن، ی، و، ب)؛ و^{۳۰}، رورگار = ۳۱، س، ی، س^۲ (نیز ل، ن، ی، و، ب)؛ که این ک (نیز ق^۱، ل، آ، و، ب)؛ ازین؛ متن = ل، ق = ۳۲، ک (نیز ل، ی، و، ب)؛ جوی؛ جنگ؛ ل، ق^۱؛ خیره؛ (ل، ق^۱؛ خیره)؛ متن = س، ق، س^۲ (نیز ل، ل، آ، و، ب)؛ ق^۱؛ پس از این بیت افزوده است:
 بفرس از خفاوند خوروشید و ماه
 که گم کرده‌ی بین گمان تیره‌راه
 ۳۰۵۴ (نیز ل، ی، ق^۱، ل، آ، و، ب)؛ و اما؛ (ل، دام)؛ متن = ل، س، ی، س^۲؛ بیتها ۳۰۵۵-۳۰۵۷ را ندارد

نخواهم^۱ که جان باشد اندر تنم!
 کتون^۲ جنگ را برکشیدم^۳ رده
 ز تیر و ز^۴ زوبین^۵ و توک سنان
 بر^{۱۳} آوردگه بر^{۱۴} سزانشان کنم^{۱۵}
 ۳۰۷۵ بر آن سان^{۱۶} سپاه اندرآرم به جنگ
 بیلوند^{۱۷} گنج را کتون بسته دستا
 که از^{۲۲} بندگان نیز^{۲۳} با شهریار

وگر^۲ چشم بر تاج شاه^۳ افکنم!
 هوا شد چو دیبا^۴ به زر آرده^۵،
 نداند کتون گنج^{۱۱} رکیب^{۱۱} از^{۱۲} عنان!
 همه لشکروش را^{۱۶} خروشان کنم^{۱۵}
 که سیر آید از جنگ^{۱۸} جنگی پلنگا
 سپاهش ببیند گرد^{۲۰} شکست^{۲۱}
 نبوشد کسی جوشن^{۲۲} کارزارا

چو پاسخ شنید آن خرمند^{۲۵} مرد
 غمی^{۲۶} شد دل گنج چو پاسخ شنید
 ۳۰۸۰ پراندریشه فروانه^{۲۹} را پیش خواند
 بدو گفت کای^{۳۱} مرد فرهنگ جوی!
 همه دشت خونست^{۳۳} و بی تن سرست
 نباید گزین کار فرجام کار

بیامد همه یک به یک یاد کردا
 که طلخند^{۲۷} را رای پاسخ^{۲۸} ندیدا
 ز پاسخ فراوان سخن^{۳۰} ها براندا
 یکی چاره‌ی کار با من بگوی^{۳۲}،
 روان را گذر بر جهان داورست^{۳۴}
 به ما بازماند^{۳۵} بد روزگارا

۱-ل: بخوام^۲ (نیز، ن، بی، با): اگر؛ (ل: و، یا): متن = ل، ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ، پ، و) ۳-ل: و، گاه ۴-س (نیز، ن، بی): که من
 دل: (بر کشیدم): س، ل، آ، س: (نیز، ن، بی، پ، و، با): برکشیدم سپه را: متن = ل، ک، ل (نیز ق: آ) عک: (نیز، بی): دریا؛ (ل: و، مینا): متن = ل،
 س، ل، آ (نیز، ن، بی، ق: آ، پ، و، با) ۷-ل: (بزه آوده) ۸-س، ک، ل، آ، س: (نیز، ن، بی، پ، و، با): بس تیر و: متن = ل (نیز ق: آ) ۹-ل (نیز، ن،
 زوبین (حرف سوم بی نقطه)، س، ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ، پ، و، با): زوبین؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۰-س: (نیز، ن، بی، ل، آ، و، کس: ل) هم
 اکثرن؛ متن = ل، س، ک، ل، آ (نیز، ن، بی، پ، با) ۱۱-س: (نیز، ن، بی، ل، آ، پ، و، با): رکاب؛ متن = ل، ک، ل، آ (نیز ق: آ، پ، و، با) ۱۲-س: آ، و ۱۳-ل: (بی: به)
 ۱۴-ک: چون ۱۵-ل: (و: کتیم) ۱۶-س: (نیز، ن، بی، ل، بی، با): لشکرگرا: متن = ل، ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ، ل، آ، پ، و، با) ۱۷-س: (نیز، ن، بی، ل، آ، پ، و، با): بدان سان؛
 ل: بدان سو: ل: از آن سان؛ متن = ل، ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ) ۱۸-ل: (و: از جان شود سیر شیر و) ۱۹-س: (نیز، ن، بی، پ، و، با): بیاریم؛ متن = ل،
 ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ، ل، آ، و) ۲۰-ل: (بی: گردن): (ق: آ، هر سو: بی: کرده: ل: آ، رول: و: ز گردون (وزن درست نیست))؛ س: ببینند کردن؛ متن =
 ل: آ: همانگاه کردند بست؛ متن = س: (نیز، ن، بی، پ، با)؛ س، س: آ (نیز ق: آ، بی، و، با): پس از این بیت افزوده اند:

ز تیم سزانشان چو بیجان کنم (س، ل، ق: آ، و، شوند)
 چنان خستگان زار و بیجان کنم (س، ل، ق: آ، و، شوند)

۲۲-ل: دیگر ۲۳-ل: (بیلند از آن پس که) ۲۴-س: (نیز، بی، با): نبوشد جوشن که؛ متن = ل، ک، ل، آ (نیز، ن، بی، ل، آ، و، پ، و، بنداری
 (۳۰۷۷، ۳۰۶۷) ل: بی: طلخند: (لا اله الا الله) بی: غبه و الاستمرار علی علوانه. وکان من جوابه ان قال: لا کان يوم أسلک فيه هذه المسالك
 فو أرضی تک بقسمة المسالك ۲۵-ل: سخنگوی ۲۶-ل: (بی: غمین) ۲۷-س، ل، س، ک، ل، آ، س: (نیز ق: آ، بی، ل، آ، و، با): طلخند؛ متن = (بی،
 ۲۸-س: (نیز ق: آ، پ، و، با): هیچ هاشم؛ متن = ل: (نیز، ن، بی، پ، و، با): بیت نسبین را نندارد ۲۹-ل: (میردش) ۳۰-ق: کار برادر لراوان
 ۳۱-ل: (بی: آ، ما بگوی) ل: آ: چاره کار ما بازجوی، س، بی، بی: بیت های ۳۰۸۱، ۳۰۸۲، ۳۰۸۳ را نندارد ۳۳-ق: دست خویست
 ۳۴-س: و جان واکه در داورست (د): (بی: گرامی به بند اندرست: و دلیران به بند اندرست: ل: آ (نیز ق: آ)، سپاه از دو رویه به جنگ
 اندرست: پ: رویتها و فلها به درد اندرست؛ متن = ل، ک، ل، آ، س: (نیز، ن، بی، ل، آ، و، با): (نیز، ن، بی، ل، آ، و، پ، و، کرده: متن =
 ل: بهتری (۳۰۸۲، ۳۰۷۸): معظم فلک علی جز فاستحضر وزیره و سأله عن وجه التدبیر فی کف أخیه عن مقاسمة القتال، و التمزغ
 لسفک همه الاطلاع

نباید ترا پند آموزگار،
 به جنگ برادر درشتی^۲ مکن!
 سرافراز^۵ با دانش و چرب‌گویی^۶،
 مگر کرده او اندرین^۸ جنگ^۹ رام
 نو جان برادر گزین کن^{۱۰} ز گنج
 به دینار با او^{۱۲} مکن^{۱۳} داوری!
 بدین زودی او را^{۱۵} سر آید زمان!
 یکی را ندیدم بدو^{۱۶} رای و^{۱۷} مهر!
 نباید^{۱۹} گرفتن خود این^{۲۰} کار تنگ^{۲۱}،
 بدان^{۲۳} تا ت بددل نخواند سپاه^{۲۲}،
 بدو^{۲۷} تا نباشد روانش^{۲۸} به رنج
 به کار سپهری تواناتری^{۳۰}!

بدو گفت فرزانه کای^۱ شهریارا
 ۳۰۸۵ مگر از من همنی بازجویی سخن
 فرستاده‌یی تیز^۳ نزدیک^۴ اوی
 بیاید^۷ فرستاد و دادن پیام
 بدو ده همه گنج نابرده رنج
 چو باشد ترا تاج^{۱۱} و انگشتری
 ۳۰۹۰ نگه کردم^{۱۴} از گردن آسمان
 ز گردنده هفت اختر اندر سپهر
 تبه گردد او هم بدین^{۱۸} دشت جنگ
 مگر^{۲۲} مهر شاهی و تخت و کلاه
 دگر هرج^{۲۵} خواهد^{۲۶} ز اسپ و ز گنج
 ۳۰۹۵ تو گر^{۲۹} شهریاری و نیک‌اختری

۱-ک ای ۲- دلیری ۳- ل. س. ۴- بیز (حرف یکم بی‌نقطه)؛ س. ق. ک (نیز، ای، ب)؛ نیز؛ (و)؛ نیک؛ و؛ پیر)؛ متن ۴-۲-۴؛ را
 نزدیک؛ ل (نیز ق)؛ هم اکنون فرستاده‌می ترده؛ متن = (ن)؛ هل آ (نیز، ای، ب)؛ سرافراز؛ متن = ل-کده س آ (نیز ق)؛ (ب)؛ ع-ل
 نرم‌گویی؛ ق (نیز ق)؛ آب‌روی؛ متن = ده دستویس دیگر ۷- (ق)؛ بیامد) ۸- (ق)؛ خود ازین)؛ ل- بگذرد مگر او ازین؛ متن = ده
 دستویس دیگر ۹- س آ- کار ۱۰- (ل)؛ به؛ و؛ نه) ۱۱- کد جان ۱۲- ل آ- وی ۱۳- ک؛ یکی را ندیدم بدو ۱۴- (ل)؛ که کو کرده) ۱۵- (ل)؛
 روزی او) ۱۶- س آ (نیز، ای، ب)؛ و؛ ب؛ برود؛ متن = ل، س، ک، ل آ (نیز، ای، ل)؛ ۱۷- ک؛ س آ (نیز، ای، ل)؛ ب؛ و؛ جویا (ل)؛ جای)؛ متن = ل،
 س ل آ (نیز ق)؛ (ب)؛ ای به جای این بیت آورده است:

ز گردنده هفت اختر سودمند به طالع نگه کردم ای هوشمند

۱۸- س، س آ (نیز، ای، ب)؛ و؛ برین؛ که بریرین؛ متن = ل، ق، ل آ (نیز، ای، ل)؛ (ب)؛ ۱۹- (ل)؛ آ؛ نشاید) ۲۰- س، س، ک (نیز، ای، ل)؛ بدو؛ و؛ (نیز
 ق)؛ برود؛ ل آ (نیز، ای، ب)؛ بدین؛ س آ (نیز، ای، ب)؛ و؛ ترا؛ متن = ل ۲۱- س، ق، ل آ، س آ (نیز، ای، ق)؛ و؛ ننگ؛ متن = ل، ک (نیز، ای، ل)؛ ب؛ ای ۲۲- پس
 از این بیت افزوده است:

بدو ده مگر بازگردد برت ز کین دور گردد بود بهتر (۱)

۲۳- ق، ک (نیز، ب)؛ بده؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۳- ک؛ بدین ۲۴- (ب)؛ نخواند شاه)؛ س؛ یک دل بخواند سپاه؛ ق؛ کد بدخو نخواند
 سپاه؛ س؛ تاب بر دل نخوید سپاه؛ (ل)؛ تا ز بدخواه آید گناه (۱)؛ متن = ل، ل آ (نیز، ای، ق)؛ و؛ (ب) ۲۵- س آ (نیز ق)؛ ل آ، ب، و؛ (ب)؛
 هر چه؛ (ل)؛ هر که)؛ متن = ل (نیز، ای) ۲۶- ل؛ باید ۲۷- س آ؛ بدان ۲۸- س، ق، ل آ، س آ (نیز، ای، ق)؛ و؛ ب؛ ز جانش (ل)؛ جایش)؛ نباشی؛
 ک؛ (نیز، ب)؛ ز جانش نمانی؛ (ل)؛ نمانی ز جانش)؛ متن = ل، س آ، ای، و؛ پس از این بیت افزوده‌اند:

بدو ده مگر شاد گردد بدان ز کین دور گردد شود بدگمان (س آ؛ مهربان)

۲۹- (ل)؛ و؛ خود) ۳۰- س آ (نیز، ای، ب)؛ و؛ بیا)؛ تو داناری؛ متن = ل (نیز ق)؛ س؛ در اینجا سرنویس داده؛ دیگر پیام فرستاد گو
 نزدیک طلخند؛ بدو (۳۰۹۵، ۳۰۸۴)؛ فقال؛ آیه؛ علی ما أری من أحكام النجوم، لا تطول مدته، لداره بأبلغ ما یسکن، و وله جمیع
 الجمالک، و حکمه فی جمیع الذخائر و الخزائن، و ارض من الملک یتاج و خاتم.

دگر باره رای^۱ نو افگند بن؛
 گزین^۲ کرد نیک اختر چرب گوی^۳؛
 بگوش که پردرد^۴ و رنجست گؤ،
 همی خواهد از داو^۵ کردگار،
 بتابی^۶ ز جنگی برادر تو^۷ چهار
 فروزنده^۸ جان^۹ تاریکی نست،
 که چون خواهد این^{۱۰} کار بیداد رفت؟
 هم از^{۱۱} گردش چرخ برنگدری؛
 جهانی پر از مردم^{۱۲} ریمنست،
 که تنگست ازیشان به ما^{۱۳} زمین؛
 هم از^{۱۴} نامداران پرخاشجوی،
 چرا ساخت طلخند^{۱۵} و گؤ رزمگاه؟

ز فرزانه بشنید شاه این سخن
 ز درد برادر پر از آب روی
 بدو گفت گؤ: پیش^۱ طلخند^۲ شو^۳
 ازین گردش رزم^۴ و این کارزار^۵؛
 ۳۱۰۰ که گرداند^۶ اندر دلت هوش و مهر^۷
 ز فرزانه^۸ کو^۹ بتزدیک تست
 بیوس از شمار ده و دو^{۱۰} و هفت
 اگر چند تند^{۱۱} و گند آوری^{۱۲}
 همه گرد بر گرد ما^{۱۳} دشمنست
 ۳۱۰۵ همان^{۱۴} شاه^{۱۵} کشمیر و فغفور چین
 نکوید به باشم ازین^{۱۶} هر دو^{۱۷} روی
 که^{۱۸} گویند^{۱۹} کر^{۲۰} بهر تخت و کلاه

۱-نیز ق. ۲. به. و. وانی؛ متن = ل. س. ل. ۲. س. ۲. ل. ۲. (نیز ل. ل. ۲. ب.) ۳. س. ۲. (نیز و.) نکه ۳- ل. ۲. س. ۲. نیک اختر خوب گوی؛ متن =
 یازده دستویس دیگر ۴. س. ل. ۲. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) رو؛ س. ۲. (نیز ب.) شو؛ متن = ل. ق. ه. س. ق. س. ۲. (نیز ل. و. ب.) سوی؛
 متن = ل. ل. ۲. ل. ۲. ق. ل. ۲. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) طلخند؛ متن = ک. س. ۲. (نیز ب. بتداری) ۷- س. ۲. (نیز ق. ۲.) رو؛ (پ. گؤ)؛ متن = ده
 دستویس دیگر ۸- ل. ۲. با در ده؛ پ. پس از این بیت افزوده است:

دلش در همدست و جان مستمند
 تنش در گداز و روان برگزند

۹- ل. ۲. (نیز ل. ل. ۲. ب. و. ب.) چرخ؛ س. ۲. و جنگ؛ (ل. ۲. روز)؛ کدکوشی ریح؛ متن = ل. ق. (نیز ق. ۲) ۱۰- (ل. ۲. روزگار) ۱۱- س. ق. ک.
 ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ق. ۲. ل. ۲. و. ب.) دادگر؛ متن = ل. (نیز ل.) ۱۲- ل. ۲. آرد وی؛ س. ۲. (نیز ب. و.) گرد آرد؛ متن = ۱۳- (ق. ۲. که او دارد از
 بر... ۱۹)؛ متن = ل. س. (نیز ل. ل. ۲. ب.) ۱۲- (ل. ۲. بتابی) ۱۵- (ق. ۲. برادر ت)؛ و ازین جنگ و بیداد؛ بتداری (۳۰۹۹-۳۰۹۶). ناخستار
 رجلا موسوما بالقتل و الذکاء، و أرسله الی طلخند، و أمره أن یقول له: إن أتحاک موجه القلب مما أنت مضر علیه من المنايذة ۱۶- س.
 (نیز ل. ل. ۲. ب.) نه (ل. ۲. ق. قرزانه مری)؛ متن = ل. ق. س. ۲. (نیز ق. ۲. ل. ۲. و.) ۱۷- س. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. و. ب.) فریبند؛ متن = ل. ق.
 ۱۸- ل. ۲. ق. (رای) ۱۹- (ل. ۲. چار) ۲۰- (ل. ۲. وار)؛ در؛ س. ل. ل. ب. این بیت بابت سپین پس و پیش شده است. ق. ۲. به جای این بیت، بیت زیر
 را آورده است:

بتوس از چنین گردش روزگار
 براندیش ازین چرخ ناپایدار

۲۱- ل. گندی؛ ق. گردی؛ متن = یازده دستویس دیگر ۲۲- س. ل. ۲. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) جنگ آوری؛ س. ۲. مهر آوری؛ متن = ل. (نیز ق. ۲)
 ۲۳- س. ۲. (نیز و.) ازین؛ بتداری (۳۱۰۰-۳۱۰۳). و لا ینسب ذلک الالی دستورک الذی هو العادل بک عن سواء الطریق ۲۴- (ل. ۲.)
 گردغان ۲۵- ل. ۲. دشمن؛ متن = یازده دستویس دیگر ۲۶- س. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) هم از؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲. ل. ۲.)
 ۲۷- ل. حرر ۲۸- (ل. ۲. سراسر)؛ پ. پس از این بیت افزوده است:

هم از جنگ شیوان ایران زمین
 برشم چو ما جنگ سازیم و کین

بتداری (۳۱۰۴-۳۱۰۵). و لا یخفی علیک أن حوالینا جماعة من الأعداء مثل ملک کشمیر و بغفور و غیرهما ۲۹- س. (نیز ل. ل.) ازین؛
 (ق. ۲. ل. ۲. متن = ل. ق. س. ۲. (نیز ل. ۲. و. ب.) ۳۰- (ن. س. ل. ۲. هفت) ۳۱- س. ک. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) همه؛ متن = ل. ق. ل. ۲. س. ۲. (نیز ق. ۲.)
 ل. ۲. و. ب.) ۳۲- س. ق. ک. س. ۲. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) چه؛ متن = ل. ل. ۲. (نیز ق. ۲) ۳۳- ک. گوتید ۳۴- (ق. ۲. ل. ۲. ل. ۲. و. ب.) ۳۵- ل. ل. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.)
 طلخند؛ متن = س. ۲. (نیز ب.)

به گفت برادر نیامد فرازا
 که هرگز مبادی^۲ جواز^۵ چاره‌جوی^۳
 تبت سوخته بآتش^۸ هیربد^۴
 نیم^۹ جواز^{۱۱} چاره بازار تو
 تو خود کیستی زین بزرگ^{۱۲} انجمن^{۱۰}؟
 ز خورشید^{۱۳} تا پشت^{۱۴} ماهی مراست
 که ت اندیشه‌های^{۱۶} دراز آمده‌ست^{۱۷} آ
 از^{۱۸} آورد مردان و پیکار^{۱۹} پل
 به رزم آمدی^{۲۱}، چیست رای درنگ^{۲۲}؟
 که روزت^{۲۴} ستاره بیاید^{۲۵} شمردا
 چو دیدی^{۲۸} که آمد به پشت نشیب^{۲۹} آ
 نخواند^{۳۳} ترا دانشی نیک‌بخت!

از آن کاسمان^۱ را دگر بود راز
 چنین داد پاسخ که گوی^۲ را بگویی^۳
 ۳۱۲۰ بریده زوانت^۴ به شمشیر^۵ بد^۶
 شنیدم همه خام‌گفتار تو
 چگونه دهی گنج و شاه^{۱۱} به من
 توانایی و گنج و شاه^{۱۱} مراست
 همانا زمانت^{۱۵} فراز آمده‌ست
 ۳۱۲۵ سپاه ایستاده چنین بر دو میل
 فراز آر لشکر بیاری^{۲۰} جنگا
 چنان بینی اکنون ز من^{۲۳} دست‌برد
 ندانی^{۲۶} جز افسون و بند و ^{۲۷} فریب
 از^{۲۹} اندیشه دوری^{۳۱} و از^{۳۲} تاج و تخت

همه پاسخ پادشاه^{۳۳} کرد یاد،
 فرستاده آمد همی زین بدوی^{۳۵}

۳۱۳۰ فرستاده آمد سری پر ز باد
 چنین تا شب تیره بنمود روی

دک: لرتک آسان؛ س^۲ (نیز و)؛ همی آسان^{۲-۴} (نیز ان، لی، ب)؛ او؛ متن = ل، م، ق، ل، ن، س^۲ (نیز ق، ل، ن، ب، و)؛ ۴-ق:
 بگو- جنگجو^{۴-۵}؛ نبودم^{۵-۶}؛ مل؛ مگر؛ م، ل^۲ (نیز ان، لی، بی، ب)؛ بجز؛ متن = ق، ک، س^۲ (نیز ق، ل، ن، و)؛ ع، س، ق، ک، س^۲ (نیز ان، و)؛
 بی؛ زبانت؛ متن = ل، زوانت^{۶-۷}؛ بی؛ بند- هیرمند^(۸)؛ ه-ق؛ آتش؛ ل؛ ز آتش؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ل^۲ این بیت را ندارد^{۹-۱۰}؛
 (نیز ل^۲؛ ندیدم^{۱۰-۱۱}؛ بجز^{۱۱-۱۲}؛ (و؛ جوی؛ ق) (نیز ان، ن)؛ تخت؛ متن = ده دستنویس دیگر^{۱۲-۲۳}؛ س^۲؛ (نیز ان، لی، و، بی)؛ شمار؛ متن =
 ل؛ ق، ک؛ (نیز ق، ل، ن، ب)؛ در قله‌های این بیت پس و پیش شده است؛ ل^۲ این بیت ویت سپهر را ندارد^{۱۳-۱۴}؛ خورشید^{۱۴-۱۵}؛ متن =
 و؛ ق؛ ک؛ بجز؛ متن = س، س^۲ (نیز ان، و، بی)؛ بنداری^(۱۱۷-۱۲۳-۳۱۲۴)؛ وکان من جوابه آن فال؛ قل له من أنت؟ و من این لک التاج و التخت
 حتی تمن یساعلی و تخوضهما الی؟^{۱۵}؛ (ب؛ ز ما بد)؛ ۱۶-ل؛ که اندیشگان؛ (و؛ که اندیشه‌های)؛ متن = ۱۷-ق؛ سربخت تان زیر
 کار املست؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری^(۳۱۲۴)؛ و ما آراک ایا و فداطلت الأمل حین شارفت الأجل^{۱۸-۱۹}؛ ل، س، س^۲ (نیز ان، لی،
 و، بی)؛ ز؛ ل^۲ (نیز ل^۲)؛ بی؛ (ق؛ آ؛ متن = ق، ک؛ (نیز ب)؛ ۱۹-ق؛ لشکر وز آورد؛ ک، س^۲ (نیز و)؛ بی؛ کار و بی؛ کار؛ ل؛ میدان و پیکار؛ ل^۲؛
 لرزه و بی؛ کار؛ بی؛ شمشیر بی؛ کار؛ س (نیز ان، لی، ب)؛ آوردگاه و ز پیکار؛ (ق؛ ییاورد میدان و پیکار)؛ متن = ل^{۲۰}؛ (ل؛ بر آرای)؛ ل؛
 بیاری لشکر فراز آر؛ (ق؛ گزرازان تو لشکر بیاری)؛ متن = ده دستنویس دیگر^{۲۱-۲۲}؛ ل؛ اندرون؛ متن = ۲۲-س، ق، ک، س^۲ (نیز ان،
 لی، و، بی)؛ چندین دونگ؛ (و)؛ بینی ز من جنگ و کین پلنگ؛ متن = ل^{۲۳}؛ س^۲؛ (نیز ان- بی، ب)؛ از من کتون؛ متن = ل، ق، ک؛
 (نیز و)؛ ۲۲-ل؛ روز؛ (لی؛ صورت)؛ ۲۵-ک؛ نباید^(۱)؛ ۲۶-ع؛ نبینی؛ متن = ۲۷-ل؛ رای و؛ س^۲؛ (نیز ان، لی، ب)؛ جز از بند و السون
 غلغلی؛ (و؛ جواز رنگ و السون بنداری)؛ متن = ق، ل^۲ (نیز ق، ل، ن، ب)؛ ۲۸-س، ل، س^۲؛ (نیز ان، لی، ل، و، بی)؛ دانی؛ متن = ل، ق، ک؛ (نیز
 ق، ل، ب)؛ ۲۹-ک؛ ل^۲ (نیز ب)؛ نهجه؛ متن = ده دستنویس دیگر^{۳۰-۳۱}؛ ک؛ و؛ (ب؛ ز)؛ (ق؛ اندیشه دور)؛ ۳۲-ل، ق، س^۲؛ ز؛ متن = ۳۰-
 دستنویس دیگر^{۳۳}؛ (و؛ نخواند)؛ بنداری^(۳۱۲۵-۳۱۲۶-۳۱۲۷)؛ و آنک حین رأیت الأمر ائخذت تخاضعی حلیة و مکر^{۳۴}؛ ق؛ پاسخش
 راهی^{۳۵}؛ (نیز لی، ب)؛ نزد لوی؛ (ان، می آمدی نزد او)؛ متن = ل، ق، س^۲ (نیز ق، ل، ن، ب، و)؛ بنداری^(۳۱۳۰-۳۱۳۱-۳۱۳۲)؛ و جمعت
 الرسل ترفه ذیهمما الی ان اسوا

یکی کنده کنند پیش^۲ سپاه
بدین گونه^۳ تا رامش اندرگذشت^۴

فرود آمدند اندر آن^۱ رزمگاه
طلایه همی گشت^۳ بر گرد دشت

زمین شد به کردار دویای آب
بگسترده بر کشور^۸ لاژورد^۹
هم آواز^{۱۱} کوس از دو برده سرای
سپه میخه میره برکشید^{۱۲}
دو دستور فرزانه بر دست شاه^{۱۳}
که گوید^{۱۵} به آواز با^{۱۶} پیشرو،
کشیده همه تیغهای بنفش
پیاده نیاید که جنبد^{۱۹} ز جای
نباشد^{۲۱} خردمند گر^{۲۲} مرد سنگ
چگونه^{۲۶} خرامد به آوردگاه
ز رخشنده خورشید^{۲۹} تا تیره خاک
مرا^{۳۳} روشنایی دهد کردگار^{۳۴}

چو برزد سر از برج شیر آفتاب
۳۱۳۵ یکی چادر آورد^۶ خورشید^۷ زرد
برآمد خورشیدن کزنه نای^{۱۰}
درفش دو شاه نو آمد پدید
دو شاه سرافراز در^{۱۳} قلب گاه
به فرزانه‌ی خویش فرمود گز
۳۱۴۰ که بر پای دارید^{۱۷} یکسر درفش
یکی از یلان پیش منهد^{۱۸} پای
که هر کس که تندی^{۲۰} کند روز جنگ
ببینم که^{۲۳} طلحنده^{۲۴} با این^{۲۵} سپاه
نباشد جزاز^{۲۷} رای^{۲۸} یزدان پاک
۳۱۴۵ چنانستم^{۳۰} اومید^{۳۱} کز^{۳۲} روزگار^{۳۳}

۱-ک: اندرین ۲-س ۳- (نیز ق ۲): کرده؛ بنداری (۳۱۳۲): فنزل العسکران فی مواضعهما، و خندق کل واحد منهما حوالی معکره
۲- (و: گرد) ۳- ک، س ۴- (نیز ق ۲، ب): برین گونه؛ ل ۲: بدان گونه؛ (و: همی گشت: ب: وزین گونه): متن = ل، س (نیز ل، ن، ل ۳) ه، س،
ل ۲، س ۴ (نیز ل، ن، ل، ب، و، ب): آن شب اندرگذشت؛ ک: روز اندرگذشت؛ (ق ۲: شب همی برگذشت؛ ل ۳: تیره شب دوگذشت): متن = ل؛
ق این بیت را ندارد؛ ق در اینجا سرنویس دارد: گفتار در رزم طلحنده و گو جهت مملکت. ۵- (ل: او ز) ۶- ک: خورشید ۷- ک: خورشید ۸- ق: ک، ل ۲
(نیز ل ۳): گنبد؛ متن = ل، س، س ۴ (نیز ل، ق ۲، ل، ب، و، ب) ۹- س، ق، ک، س ۴ (نیز ل، ن، ل، ب): لاژورد؛ متن = ل، ل (نیز ب، و) ۱۰- ل، ن، ن
کزنای ۱۱- (ب: آوای)؛ بنداری (۳۱۳۳-۳۱۳۴): و بیت الطلائع الی أن تبلیح الإصباح. فارتفعت أصوات الکومات من الجانبین ۱۲- (ب:
گسترید)؛ ل این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ بنداری (۳۱۳۷): و تراوت أعلام الملکین. و ترتب المیامن و المیاسر ۱۳- (ق: نیز ق ۲،
ب): بر ۱۴- ل: در پیش شاه؛ (ق ۲: فرزانه بر دست ایشان پای)؛ بنداری (۳۱۳۸): و وقف کل واحد منهما فی قلب عسکره و بجنبه وزیره
و دستور ۱۵- (ل ۲: بزگویی) ۱۶- ل: کای ۱۷- ل، ک (نیز ل ۲، و، ب): دارند؛ متن = س، ق، ل، س ۴ (نیز ل، ن، حرف چهارم بی نقطه)، ق ۲،
ل، ن، س ۱۸- س، س ۴ (نیز و): منهد؛ (ب: نهند)؛ ل: مهتر (ه: منهد؟)؛ متن = ق، ک، ل (نیز ل، ب) ۱۹- ل ۲: خسبد؛ (ب: زکینه)؛ ل: نیاید
که جنبد پیاده؛ متن = ده دستورس دیگر ۲۰- س، س ۴ (نیز ل، ن، ل، ب، و، ب): تیزی؛ متن = ل (نیز ق ۲، ل ۳) ۲۱- ک: نیاید ۲۲- ل، س، ق: ما
(بی نقطه)؛ ق، ک، س ۴ (نیز ل، ل، و، ب): یا؛ ل ۲ (نیز ل، ب): یا؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۳- (ق ۲): ببینم؛ ل: ببینم؛ ل: نیبم؛ ک ۲۴- ل ۲
(نیز ل، ل، و، ب): طلحنده؛ متن = س ۴ (نیز ب) ۲۵- ق: آن ۲۶- س: چه گوید ۲۷- (ل: بجز) ۲۸- (ق: آراه) ۲۹- ک: خورشید؛ درواین بیت
بابت سپسین پس و پیش شده است ۳۰- (و: چنان دارم؛ ب: چنین است) ۳۱- ل، س، ق، ل ۲، س ۴ (نیز و، ب): آفید؛ متن = ک ۳۲- س،
ل ۲، س ۴ (نیز ل، ق ۲، ل، ب): آرا؛ (و: آرا)؛ متن = ک، ک (نیز ل، ب) ۳۳- (ق ۲: کردگار - روزگار) ۳۴- ل، س، ل ۲، س ۴ (نیز ل، ن، و، ب): که مان
(ل ۲: همه)؛ متن = ق، ک (نیز ق ۲، ب)؛ ل این بیت را ندارد

ز پند آزمودیم^۱ و چندی ز مهر^۲
 گر ابدونک^۳ پیروز گردد سپاه
 مرزید خون از پی خواسته
 و گزر نامداری بود زین سپاه
 ۳۱۵۰ چو^۴ طلخند^۵ را یابد^۶ اندر تبرد
 نیایش کتان پیش^۷ پیل^۸ زیان
 خروشی^۹ برآمد که فرمان کنیم
 ز زان^{۱۰} روی طلخند^{۱۱} پیش سپاه
 گر ابدونک^{۱۲} باشیم پیروزگر
 ۳۱۵۵ همه تیغ‌ها کینه را^{۱۳} برکشید^{۱۴}
 چو یابید^{۱۵} گز را نیابش کشت
 بگیری دش از پشت آن^{۱۶} پیل مست
 هم آنگه خروشدن کز نهای^{۱۷}

بگفتیم^۱ و طلخند^۲ نمود چهارم
 مرا بر دهد گردش هور و ماه
 که یابید^۳ خود گنج آراسته
 که اسب افگند تیز بر^۴ قلب‌گاه
 نباید که بر وی فشانند^۵ گردا
 بپاید شدن تنگ بسته میان
 ز رای تو آرایش جان کنیم
 چنین گفت با^۶ پاسبانان^۷ ۱۸ گاه^۸؛
 دهد گردش اختر^۹ نیک بر^{۱۰}؛
 به یزدان پناهید و^{۱۱} دم درکشید^{۱۲}؛
 نه با او^{۱۳} سخن نیز^{۱۴} گفتن درشت
 به پیش من آرید بسته دو دست
 برآمد ز دهلیز پرده‌سرای

۱. س. که (نیز ل. آ. ب.)؛ ج. روید؛ ز. زیاد؛ م. دل. ل. آ. س. آ (نیز ل. ن. ق. آ. ب. و). ۲. ق (نیز ل. آ.). به مهر؛ ل. ز مهر چند؛ م. تن = ده دستویس دیگر ۳. (ل. بی. ج. روید؛ ک. بگفتیم؛ و. متن = ۴. م. ق. ل. آ (نیز ل. ن. آ. ب. و. ب.)؛ طلخند؛ س. آ. بگفتم به طلخند؛ و. متن = هل آ (نیز ل. بی.)؛ بنمود چهارم؛ ل. نبود ایچ ازین پنجاه سوزمند؛ (ل. آ. ز گفتار نمود طلخند چهارم؛ م. تن = (پ. ب. بداری (۳۱۴۶-۳۱۴۹)؛ مأمور جز مستوره آن مأمور اصحابه بالآبدونک بالقتال ۵. (ل. آ. بی. ل. آ. ابدونک)؛ ل. آ. از ۳۱۴۷ آ و ۳۱۴۹ ب یک بیت ساخته و ۳۱۴۷ ب. ۳۱۴۹ و آ ساخته است؛ پ. این بیت را نقل کرده بی پس از این بیت افزوده است:

مرزید خون از پی تاج و گنج که بر کس نماند سرای سپنج

۶. ج. خارید؛ بندهای (۳۱۴۸-۳۱۴۷)؛ و. بقول لهم؛ ل. از رزقم الظفر فلا تفکروا اللهم ۸. (ق. آ. و. در؛ ل. آ. پیش در) ۹. ل. آ (نیز ق. آ.)؛ که طلخند؛ س. ق. ل. آ (نیز ل. ن. آ. ب. و. ب.)؛ طلخند؛ م. تن = ک. س. آ (نیز بی. بندهای) ۱۱. (ل. بی. یابد) ۱۲. م. س. س. آ (نیز ل. ن. ب. و. ب.)؛ نشانند؛ م. تن = ل. نیز ق. آ. بی. آ. ب. ۱۳. (ب. حیث ج.) ۱۴. ل. آ. خروشان؛ بندهای (۳۱۵۲-۳۱۴۹)؛ و. مین وصل منکم الی موکب طلخند فینبشی آن یضخ خنده بین یدیه علی الرغام؛ و لا یظفر الیه إلا بعین الإیکار و الإعظام ۱۵. (ق. آ. از آن؛ ل. آ. وزین) ۱۶. ل. م. س. آ (نیز ل. ن. آ. ب. و. ب.)؛ طلخند؛ م. تن = (ل. بی. بندهای) ۱۷. ق. ک. م. س. آ (نیز ل. ن. بی. و. ب. و. ب.)؛ کای؛ م. تن = ل. ل. آ (نیز ق. آ. ل.) ۱۸. ل. پاسبان (ل.) ۱۹. ق. شاه؛ ب. پس از این بیت افزوده است:

برآتم که پیروز گردد سپاه مرا بر دهد گردش هور و ماه (ب. ح. ۳۱۴۷)

۲۰. ل. آ. ابدونک)؛ ل. اختر گردش ۲۱-۲۲. بی. ۲۳. س. آ (نیز ل. بی.)؛ شما تیغها را همه؛ م. تن = دو از ده دستویس دیگر ۲۴. ل. برکشید ۲۵. (بی. ج. روید؛ ل. بنامیم و ۲۶. ل. خروکشید؛ س. بی. آ (نیز ل. بی. و. ب. و. ب.)؛ دشمن کشید؛ م. تن = (ق. آ. نیز ج. ل.) ۲۷. ل. آ (نیز ل. آ.)؛ یابید؛ س. بی. آ (نیز ل. بی.)؛ گیرید (حرف چهارم بی شقیه)؛ (ل. بی. گیرید و گیرند)؛ م. تن = (ق. آ. نیز ق. آ. ب.) ۲۸. س. بی. آ (نیز ل. بی. ل. آ. ب.)؛ ری ۲۹. (ل. بی. نیز ج. ل. آ. این بیت و بیت سپین و انبارد ۳۰. ک. بی. وی همه؛ (ب. کوه)؛ ق. آ. آسته از؛ م. تن = ل. س. بی. آ (نیز ل. ن. آ. ب. و. ب.)؛ بندهای (۳۱۵۳-۳۱۵۲)؛ و. اما طلخند فانه لوسی رجاله بخلاف ذلک؛ و أمرهم بالقتل و النهب و الفیض علی اخیه و جمله آسیرا بگفتا ل. بی. کز نهایی

گراییدن^۴ گرزهای گران،
 تو گفتی سپهر روان بازگشتا
 ندانست کسی^۵ پای گفتی^۸ - ز سرا
 همی دامن اندر کشید آفتاب!
 در و دشت بُد زیر خون اندرون^{۱۲}
 برانند هر دو ز قلب سپها
 که از باد زوبین^{۱۸} من^{۱۹} دور شوا
 نگاهار از آواز من جای^{۲۱} خویش!
 چو دریای خون شد^{۲۲} سراسر زمین!
 بگشتند^{۲۶} پیرامن کارزار!
 همی خون و^{۲۸} مغز اندر آمد به جوی!

از آواز اسپان^۲ و بانگی^۳ سران
 ۳۱۶۰ همه کوه و دریا پر آواز^۶ گشت
 ز بس نعره و چاک چاک تبر
 ز رخشنده پیکان^۹ و پز^{۱۱} عقاب
 زمین شد بگردار دریای خون^{۱۱}
 چو^{۱۳} پیل ژبان شاهزاده^{۱۲} دو شاه^{۱۵}
 ۳۱۶۵ خروشی برآمد^{۱۶} ز طلخند^{۱۷} و گُو
 به جنگی^{۲۰} برادر مکن دست پیش
 همی این بدان گفت و^{۲۲} آن هم^{۲۳} بدین
 بلانی که بودند خنجر گزار^{۲۵}
 ز زخم دو شاه و دو^{۲۷} پر خاشجری

و زاندازه^{۳۱} آویزش^{۳۲} اندر گذشت!
 که ای جنگ سازان و گردان^{۳۴} تو!
 مدارید^{۳۵} ازو^{۳۶} کینه در^{۳۷} کارزار^{۳۸}

۳۱۷۰ برین^{۲۹} گونه تا خور ز گنبد^{۳۰} بگشت
 خروش آمد از دشت و^{۳۳} آواز^{۳۲} گُو
 هر آنکس که خواهد ز ما زینهار

۱-س. ل. ۲ (نیز ق. ۲. ب.)؛ ز. ا. متن = ده دستنویس دیگر ۲. ل. ۲ گردان ۳. س. ل. ۳. س. ۲ (نیز ل. ۱. ق. ۲. ب. و. ل. ۱. ب.)؛ گره: متن = ق. ۱ (نیز ل. ۱. ب.)؛ گرزهای گران: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ سپهر روان بازگشتا: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ندانست کسی: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ پای گفتی: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ز سرا: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ همی دامن اندر کشید آفتاب!: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ در و دشت بُد زیر خون اندرون: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ برانند هر دو ز قلب سپها: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ که از باد زوبین: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ من: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ دور شوا: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ نگاهار از آواز من جای: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ خویش!: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ چو دریای خون شد: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ سراسر زمین!: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ بگشتند: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ پیرامن کارزار!: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ همی خون و مغز اندر آمد به جوی!: متن = ۳. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛

۲-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ جنگ ای: متن = ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۴-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۵-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۶-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۷-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۸-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۹-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۰-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۱-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۲-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۳-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۴-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۵-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۶-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۷-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۸-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۱۹-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۰-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۱-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۲-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۳-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۴-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۵-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۶-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۷-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۸-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۲۹-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۰-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۱-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۲-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۳-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۴-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۵-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۶-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۷-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛ ۳۸-س. ل. ۲ (نیز ل. ۱. ب.)؛

که ای تخت را چون به پالیز خُو
دلت را به زَنانِ افسون میند
روان آزده چشم‌ها دوخته^۴

یایم فرستاد نزدیک گُو
برآنی^۲ که از من شدی بی‌گوند^۳
به آتش بدی^۵ ناگهان سوخته^۷

دلش را ز مهرِ برادرِ بشت^۹ (۹)
به فرزانه گفت: این شگفتی بینا
تُو^{۱۱} از پدرِ تخت را یادگار!
هم از تاج‌داران توانا تو ای
ز گردنده خورشید^{۱۷} و از بخش^{۱۸} ماه،
بگردد^{۲۰} چو مار اندرین^{۲۱} تیره خاک!
به پیوند و آرم^{۲۳} او را بجوی^{۲۵}

چو بشنید گُو آن پیام درشت
۳۱۹۰ دلش زان سَخُن گشت اندوهگین
بدو^{۱۰} گفت فرزانه کای^{۱۱} شهریار
ز^{۱۳} دانش‌پژوهان تو داناتری^{۱۴}
مرا این درست‌ست^{۱۵} و گفتم^{۱۶} به شاه
که این^{۱۹} نامور تا نگردهد هلاک
۳۱۹۵ به پاسخ تو با او^{۲۲} درشتی مگوی^{۲۳}

۱-س (نیز، ن، ای، ب): چون به پالیز بر خار و (ن: خاک و ای: چون خار) خود ل: ۲، س: ۲ (نیز و): چون به پالیز در (و: سرو نو) متن دل، ق: ۱ (نیز ق: ۲، ل: ۲، ب: ۱، ا: ۱، ک: ۱، ج: ۱، بخت: در ل، ا: حرف یکم این واژه بی‌نقطه) ا: در اینجا سرنویس دارد: پیام فرستاد طلحند به گو ۲ (ق: ۱، چنانی) ۳: درگزند ۴: به افسون چنین در میند: ک (نیز ا): بر از (ا: بر) بار افسون میند: متن در دوازده دستویس دیگر: در س، ک: ۲، س: ۲، ن، ای، ب: این بیت بابت سپین پس و پیش شده است: ییایی بیت‌های متن دل، ق: (نیز ق: ۲) ۵ (ق: ۱، ب: (چو) غل: شوی: ل: ۱، نت: (و: جهان) متن به یازده دستویس دیگر ۷-س، ل: ۲، س: ۳ (نیز ن، ای، و: ن، ب: سوختی: متن دل، ک (نیز ق: ۲، ل: ۲، ب: ۱) ۸-ل چشم دل دوخته: س، س: ۱ (نیز ن، ای، ن، ب: روان (ن: آزان) آزدها چشمها دوختی: ا: کجا چشم آرم برده‌وختی: (و) زبکی همه دیده برده‌وختی: (متن ک (نیز ق: ۲، ن، ب: ۱)؛ ق: بیت‌های ۳۱۸۸-۳۱۹۰ را ندارد) ل: ۲، ق: ۲ پس از این بیت افزوده‌اند:

ل: پیام فرستاده نزدیک گو
ق: دلیری کن و جنگ شیران بسیج
ناباید که گیری ازین تاب هیچ

۹-ل، ک: س، ای، ن، ای، ب: این بیت و بیت سپین را ندارند: این دو بیت تنها در ل: ۲، ق: آمده‌اند: ل: ۲ به جای این دو بیت، بیت زیر را آورده است:
چو پیام بشنید برماه گو

۱۰-ک (نیز ا): به گو ۱۱- (ق: ۲، ب: ن، ای): ک: فرزانه: متن به یازده دستویس دیگر ۱۲-س، س: ۳ (نیز ن، ب: ۱) تونی: متن دل ۱۳-ل، ا: ۱، ب: ۱۴-ب: تواناتری (پساوند ندارد) ۱۵- (ل: ج: ب: ک: ه: ق: ۱: چنین گفت مرید که ل: ۲: متن این را درست) ۱۶- (ا: گفتن) ۱۷-ک: خورشید ۱۸-ل (نیز ای): تابنده: ق: س: ۲ (نیز ن، ب: ۱) ز بخش: ک: ز بخت: (ا: و ز بخش): متن دل، ق: (نیز ق: ۲، ن، ب: ۱) ۱۹-س، ق: ۱، ک: س: ۲ (نیز ن، ق: ۲، ل: ۲، ب: ۱) آن: متن دل، ل: ۲۰-ق: نیچند: ک: ل: ۲ (نیز ن، ل: ۲، و: ن، ب: ۱) نگرده: (ب: نفلند) متن دل، س: ۳ (نیز ق: ۲، در س: ۲ حرف یکم بی‌نقطه) ۲۱-ق: اندران: (ق: آزان): ای، آ این بیت و نامزدند: ل: ۲، ق: ۲، ب: پس از این بیت افزوده‌اند:

ل: نباشد سخن سود گفتن بدوی
ب: نباشد همی هیچ هملاستان
چنین آمد از بخش آن راستان

ق: پس از بیت یکم باز هم افزوده است:

بخواهد بین دلت خرسند دار
۲۲-ا: و ا: (و: مگو: ق: ۲: زمانه سراید کنون هم بروی) ۲۴- (ق: ۲: آزان): بیوند گفتار: س: ۲ (نیز ن، ای، ل: ۲، ب: ن، ای، ب: پیوند آرد: متن دل، ک: س: ۲ (نیز ا: و) ۲۵-ل (نیز ق: ۲، ای، ب: ۱) مجوی: ق: بازجوی: (ل: ۲: با او مجوی: متن س، ک: ل: ۲، ق: ۲ (نیز ای، ب: و: ن، ب: ۱) در ل: ۲، ای، ن: این بیت بابت سپین پس و پیش شده است

اگر بشنود^۱ مهتر^۲ خوبش کام^۳،
 به خوبی و^۵ پیوندت آهنگ نیست،
 که باید^۴ سپاه مرا کشوری
 سپه را همه پیش دریا بریم
 برین^{۱۱} جنگ جویان ببندیم راه
 سر آب را پر شتاب^{۱۳} افکنیم!
 ز^{۱۶} کنده نباشد^{۱۷} ورا راو جت!
 نریزیم^{۲۰} خون اندرین^{۲۱} جای تنگ!
 مبادا که شمشیر و تیر آوریم
 برو^{۲۳} بر سخن های گز^{۲۴} کرد یاد
 ز لشکر هر آنکس که بُد پیشرو،
 سزاوار هر جای^{۲۸} بنشانند^{۲۹}
 همه رازها برگشاد از نهفتا
 به دریا که اندیشه کرده ست گز^{۳۲}،
 که اندیشه ی او^{۳۵} به جای آورید^{۳۳}؟
 نیچند کسی سر ز جنگ^{۳۸} اندکی!

برینست رایم که دادم پیام
 ۳۲۱۰ ورا ایدونک^۲ رایت جراز جنگ نیست
 بازم کنون^۹ جنگ را^۷ لشکری
 ازین مرز آباد ما^۹ بگذریم
 یکی کنده سازیم گرد^{۱۱} سپاه
 ز دریا به کنده اندر^{۱۲} آب افکنیم
 ۳۲۱۵ بدان^{۱۴} تا هر آنکس که ببیند^{۱۵} شکست
 ز ما هرک^{۱۸} پیروز گردد^{۱۹} به جنگ
 سپه را همه دستگیر آوریم^{۲۲}
 فرستاده برگشت و آمد چو باد
 چو طلخند^{۲۵} بشنید پیغام^{۲۶} گز
 ۳۲۲۰ بفرمود تا پیش او خواندند^{۲۷}
 همه پاسخ گز^{۳۰} بدیشان بگفت
 به لشکر چنین گفت کین جنگی^{۳۱} تو^{۳۲}
 چه ببیند و^{۳۳} این را چه رای آورید^{۳۳}
 اگر بود خواهید^{۳۶} با من^{۳۷} یکی

۱-ل: (ن:شنود) ۲-س: (نیز و): خسرو ۳-ب: (نیکام): این بیت و بیت سپین را ندارد ۴-ل: (و: ویدونکه) ه-س: (نیز ن: ل):
 به ل: این بیت را ندارد ۶-ک: بازیم ۷-ل: (ن: ل: ی: ل: ن: ب: با) ۸-ا: (ا: یابد) ۹-ب: (ب: چون) ۱۰-ل: (نیز و: ن: ا: ا: پیش: متن = یازده
 دستنویس دیگر: بنداری: حوالی عسکره ۱۱-ل: (نیز ل: ا: بدین ۱۲-ل: (نیز ن: ق: ل: ب: در: ل: ی: به): متن = س: ۱۳-ق:
 جنگیان در شتاب: ک: (نیز ا: ریمان در شتاب: ل: س: (نیز ل: ل: ا: ب: آنها در شتاب: ق: سرکشان در شتاب): ل: سراسر سزاند
 شتاب: و: همان آبر در شتاب: ا: متن = س: (نیز ن: ن: ب: در س: پس از تصحیح روان به سر) ۱۴-ق: بران ۱۵-ل: (ا: یابد: آ: جوید)
 ۱۶-ل: (ن: به) ۱۷-ل: (نیز ل: نیابد: ا: نیابد): متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-س: (نیز ن: ق: ا: ی: و: ن: ا: ب: هر که: متن = ل:
 ۱۹-س: باشد ۲۰-ل: ک: ل: ا: س: (نیز و: ب: بریزیم: متن = س: ق: (نیز ن: ل: ی: پ: و: ل: ا: ۲۱-ل: (نیز و: ا: ب: اندران: ل: ا: این بیت و
 بیت سپین را ندارد ۲۲-س: (نیز و: آورند: او: آمدند) (ا) ۲۳-ق: (نیز ل: ی: بدو ۲۴-ل: او: (و: سخنها همه): متن = سیزده
 دستنویس دیگر: ق: پس از این بیت افزوده است:

همه داستانها بدو باز راند
 همه مرزبانان ازو خیره ماند
 بسی آفرین بر بزرگان بخواند
 به گوهری نام یزدان بخواند

۲۵-ل: س: (نیز ن: ل: ا: و: ب: طلخند: متن = ب) ۲۶-ل: گفتار ۲۷-ب: (ناخند) ۲۸-ن: (ا: او جای: از: آنجای): س: ق: سزاوار
 بر جای (دو س: واژه میانی بی نقطه): ل: سزاوارش آنجای: ب: سزاوارتر جای: ا: متن = ل: ک: ل: س: (نیز ن: ق: ا: ی: و: ب) ۲۹-س: ا:
 نشانندی (پسوند ندارد) ۳۰-ل: (و: ر: ۳۱-ق: (نیز و: روم: ا: طلخند): متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲-ق: (نیز و: گو: بنو: ک:
 این بیت را ندارد ۳۳-ل: (و: ح: ج: ۳۴-س: ل: (نیز ن: ق: ا: ب: ن: ا: ب: آوریم- آوریم: ل: افکنید- آورید): متن = ل: س: (نیز ل: ا: و: ا:
 ۳۵-ل: (گو: (و: آ: خواهد) ۳۷-س: (نیز و: ا: ی: ما: متن = ده دستنویس دیگر ۳۸-ل: نیچند سزواران دلدی این بیت را ندارد
 س: ل: ب: بیت های ۳۲۲۶-۳۲۲۷ و به هم ریخته اند: ۳۲۲۶، ۳۲۲۷، ۳۲۲۸

دگر^۲ سر بریده فگنده نگون^۳
 سپاه اندرآمدهمی فوج فوج^۴
 همه نعل اسپان ز^۵ خون پر ز^۶ گل^۷
 زمین^۱ دید برسان دریای نیل^۸
 به آب و به نان^{۱۴} آرزومند گشت^۹
 نه آرام دید و^{۱۸} نه راه^{۱۹} گریزا
 همه کشور هند گز^{۱۰} را سپردا

گرومی به کنده اندرون^۱ پر ز خون
 ز دریا همی خاست از باد موج
 همه دشت سفر^۲ و جگر بود و^۵ دل
 نگه کرد طلخند^۸ از^۹ پشت پیل
 ۳۲۵۵ همان^{۱۱} باد^{۱۲} بر سوزی طلخند^{۱۳} گشت
 زیاد^{۱۵} و ز خورشید^{۱۶} و^{۱۷} شمشیر تیز
 بر آن^{۲۰} زمین رزین^{۲۱} بخت و بمردا

ز کمی بود^{۲۲} دل پر از درد و خشم^{۲۳}
 ز گیتی همه شادمانی گزین^۱
 همان^{۲۶} گنج گیتی نیرزد^{۲۷} به رنج^۱

به پیشی نهادهست مردم دو چشم^۱
 نه آن^{۲۲} ماند ای مرد^{۲۵} دانا، نه این^۱
 ۳۲۶۰ اگرچند بفزاید از رنج گنج

ندید^{۲۸} آن درفش سپه دار نژ
 بگرد، بجوید^{۳۲} همه میل میل^{۳۳}

ز قلب سپه چون نگه کرد گز^۱
 سواری^{۲۹} فرستاد تا^{۳۰} پشت^{۳۱} پیل

اسی دل^۱ (نیز ان^۱ ب): کنده درون: ل: فگنده درو: متن = س^۲ ۲ (ن: ان^۲: ب: وگر) ۳: ک: درون ۴: س^۴: د: (نیز و): دست ۵: هل^۶ (نیز ل^۶: هر < حر < عل^۶ (نیز ل^۶): ب: ل: س^۶: ۲ (نیز ل^۶): نیز ل^۶: ل: و: ب: ب: (نیز و): (نیز ل^۶): ب: ان^۶: ب: در به این بیت پس از بیت ۳۲۵۰ آمده است: بنداری (۳۲۵۳-۳۲۴۰): ثم انهم التقوا و جرت بينهم رقعة عظيمة قتل فيها اكثر اصحاب طلخند، و بقي هو وحده في الممتركة فظفر فرقى رجاله سجدلين و قد ارتطم بعضهم في ذلك الخندق و بعضهم في الصحراء ۸-ل: دل^۸ (نیز ل^۸: دل^۸: ب: طلخند: متن = س^۸: ۲ (نیز ب) ۹: س: بران: ق: بران: ک: (نیز ق: ل: آ: از آن: ل: ب: متن = دل: س^۸: ۲ (نیز ان^۸: ل: ب: و: ان^۸: ب) ۱۰: س: زمی: ان: همه: ل: ه: می: متن = س: نیز دستنویس دیگر ۱۲: (ل: زیاد) ۱۳-ل: س^۸: ۲ (نیز ان^۸: ل: و: ب: طلخند: متن = (پ) ۱۴: ق: طلا: ع: س^۸: (نیز ق: آ: ب:): راه: س: (نیز ان^۸: ل: ب:): نان و به آب: (ل: آ: راه و به آب): متن = دل: ل: ۲ (نیز و) ۱۵-ل: ق: خاک: ک: ۱۶: خورشید ۱۷: ل: ۱۷: ل: ۱۸: (ل: ان) ۱۹-ل: س^۸: ۲ (نیز ق: آ: ب:): جای: متن = دل: ک: (نیز ان^۸: ل: ب: ان^۸: ل: آ: این بیت را ندارد ۲۰: ل: بدان) ۲۱: ک: (نیز ان^۸): تخت رزین: (ق: اسب رزین: ل: آ: روی زمین بر): متن = زیاد دستنویس دیگر: ل: ۲ این بیت را دو بار نوشته است (۱) تمامی این بیت را پس و پیش کرده و آن را پس از بیت ۳۲۵۴ نوشته است ۲۲: (و: کند) ۲۳: ع: آ: و خشم: (ن: ان^۸: آ: خشم چشم (۱)) متن = زیاد دستنویس دیگر: ق: این بیت را ندارد ۲۳: ق: او ۲۴: س: ک: ل: ۲ (نیز ان^۸: ل: ب: ب:): پیر: متن = دل: ق: (نیز ل: ۲): ب: ان^۸: ب: پس از این بیت افزوده اند:

نه آنکس گزو دید هم ناز (ن: اسباب) و گنج
 غمش مرد دانا همی کم خورد (۱)
 سرانجام هر دو همی بگردد

۲۶: س: ۲ (نیز ان^۸ ب: همه: متن = دل: ۲۷: ق: (نیز ان^۸): نه ارزده: بنداری (۳۲۶۰-۳۲۵۴): عظم علیه ذلک فانحنى و هر علی ظهر الفیل علی قریوس سرجه و خرچت روحه من الأسف و اللهم ۲۸-ل: ۲ (نیز و: ان^۸: ب:): بدید: متن = زیاد دستنویس دیگر ۲۹: ل: سپاهن ۳۰: س: ل: ان^۸: ل: ب: و: ان^۸: ب:): ل: از ق: ل: ب: بر: س: آ: لرستانش ان^۸: متن = ل: ک: (نیز ق: ل: آ: ب:): ۳۱: (ل: ب: پیش ۳۲: س: (نیز ان^۸: ل: ب:): که تا بر جوید: (ب: ب: جوید: بگرد: و: که: گرد: بجوید): متن = دل: ق: س^۸: ۲ (نیز ق: ل: آ: ب:): (ق: ل: خیل خیل: ان^۸: پیل میل)

کز او^۱ بود روی سواران بنفش،
مگر^۲ چشم من تیره گون شد ز^۳ گرده؟
درفش سر نامداوان ندیدم^۴
سواران لشکر^۵ همه شاهجوی^۶!
سخن‌ها همه پیش گو^۷ یاد کرد^۸!
پیاده همی رفت گزیان دو میل^۹
رخ^{۱۰} لشکر از درد^{۱۱} پژمرده دید^{۱۲}،
به^{۱۳} جای^{۱۴} برو پوست^{۱۵} خسته ندیدم!
نشست از برش سوگوار و یزندا!
برفتی پر از درد و^{۱۶} خسته روان!
و^{۱۷} گرنه نزد بر تو بادی^{۱۸} دوست!
تو رفتی و مسکین دل^{۱۹} مادرت!
نیامد ترا پند من سودمند!

ببیند که آن لعل رخشان درفش
کجا شد که بنشست جوش^۱ نبرد؟
۳۲۴۵ سوار آمد و سرسبز بنگرید
همه قلب‌گه دید^۲ برگشت و گوی
فرستاده برگشت و آمد چو گرد^۳
سپید فرود آمد از پشت پیل
برادر^۴ چو طلخند^۵ را مرده دید^۶،
۳۲۷۰ سرپای^۷ او^۸ یک‌به‌یک^۹ بنگرید
خروشان همی گوشت^{۱۰} بازو بکنند^{۱۱}
همی گفت: زار^{۱۲} ای نبرده جوان
ترا گردش اختر^{۱۳} بد بکشت
بیچید از^{۱۴} آموزگاران^{۱۵} سرت
۳۲۷۵ به خوبی بسی راندم با تو^{۱۶} پند

۱- (ب: کران) ۲- س: (نیز لی، ب، و، ب): او نیست (ب: نیز) جویا (ن: رفت و چون برده گرد) ۳- (ق: آ: که این) متن ۴- س: (نیز لی، و، ب): تیرتر شد ز: (ن: که برخاست ناگاه از رزم) متن ۵- (نیز ج: ق: آ: این بیت را ندارد: ق: آ: پس از این بیت افزوده است:

بیامد از آن روشنایی پدید سوار آمد و سرسبز بنگرید

بنداری (۳۲۶۱-۳۲۶۲): نظر جو فلم پر رایة آخیه فنفذ فارسا لیا تیه بخیره (ه: ب: بدید) ع: قلب کردند (ج: قلب‌گه دید) ۷- ل: (نیز ل: ق: کشور: ق: آ: گیتی: آ: ایران (د)) متن ۸- (ل: رای جوی: ق: آ: بر از جیت و جوی) ۹- (ق: آ: یاد سکره یاد) ۱۰- ل: (نیز ل: ق: آن: آ: او: متن ۱۱- بازده دستنویس دیگر: بنداری (۳۲۶۵-۳۲۶۷): فانصرف و آخیره بالجمال ۱۱- (ق: آ: رخ همچو نیل) ۱۲- ل: (نیز ق: آ: بیامد: متن ۱۳- س: (نیز ل: ل: و: ب): طلخند: متن ۱۴- (ب: آ: س: س: (نیز ل: ل: بید و آن: آ: ب: یافت: متن ۱۵- (نیز ق: آ: ل: آ: ل: (ب: ل: ل: (نیز ق: آ: ل: ل: متن ۱۶- سیزده دستنویس دیگر ۱۶- ق: ترس ۱۷- ل: (نیز ق: آ: س: و پای: متن ۱۸- سیزده دستنویس دیگر ۱۸- (ب: بی: وی) ۱۹- ل: (نیز ق: آ: ل: ل: متن ۲۰- س: ل: (نیز ل: ل: که ۲۱- ل: جای ۲۲- (ل: جویست: بنداری (۳۲۶۸-۳۲۷۰): فترجل جو و مشی میلین راجلا یا کیا فرای آخاه علی تلک الحاله ففشنه من رأسه الی قدمه فلم یجد به أثر ضریة و لا رمیة فعلم أنه مات حنط آنفه ۲۳- ل: (نیز ل: ب: شاه می بکنند: س: (نیز ل: و: ب: گفت: (ب: بود: و رفت) شاه یلند: س: گشت شاهی بلند: ه: همه موی شاهی بکنند: آ: خروشید برسان شاه بلند: آ: خروشش برآمد به ابر بلند: متن ۲۴- (نیز ل: آن: بازوی: ق: این بیت را ندارد ۲۴- ک: زار گفت ۲۵- ق: (نیز ل: ل: و: جریه: متن ۲۶- سیزده دستنویس دیگر ۲۶- (ل: ل: ل: آ: ب: اختر گردش) ۲۷- ق: یاد ۲۸- ل: ز: ۲۹- (ل: از موزگاران (د)) ل: آ: این بیت و بیت سبب رانندارد: آ: پس از این بیت افزوده است:

بیامد از بی تو پر از درد و غم ز مرگت شب و روز باشد ازم

۳۰- س: (نیز و): رانده‌ام با تو: س: ق: (نیز ل: ل: ب: ل: آ: ب: چربی بسی راندم (ن: ل: ب: ل: آ: ب: برانده‌ام) یا تو: (آ: آ: بختان: آ: نچندان) ترا دادم آن روز: متن ۳۱- (نیز ق: آ: نیز ۳۲- و: ل: ب: پس از این بیت افزوده‌اند:
هر آن شاه کو پند کرده‌دهد روش، نوشد (ب: توشد نوشد) یکی جام زهر (و)

گفتار اندر آگاهی یافتن مادر طلخند از مرگ طلخند^۱

بشد مادر از خواب آرام و خورده
به تلخی همی روز بگذاشتی!
نگه کرد بینادل از دیده گاه،^۷
همه روی کشور سپه گستریدا
که بیند^{۱۱} مگر تاج طلخند^{۱۷} و پیل،
شواری برافگند از دیده گاه^{۱۶}
گژ و هرک^{۲۱} بودند با او گروه^{۲۰}،
نه آن^{۲۵} نامداران ز زینه کشش!
فراوان به دیوار برزد سرش^{۱۷}
که تیره شد^{۳۱} آن فرزند شاهنشاهی،

۳۳۰۰ چو شاهان گزیدند^۲ جای نبرد
همیشه به ره دیدبان^۴ دانشی
چن^۹ از راه برخاست گرد سپاه
ز بالا درفش گژ آمد^۸ پدید
همی دیدبان^۹ بنگرید^{۱۰} از دو میل
۳۳۰۵ نیامد^{۱۳} پدید از ۱۴ میان سپاه^{۱۵}
که^{۱۷} لشکر گذر کرد^{۱۸} ازین روی^{۱۹} کوه^{۲۰}
نه^{۲۳} طلخند^{۲۲} پیدا، نه پیل و درفش!
ز مزگان فروریخت خون^{۲۶} مادرش!
از آنپس^{۲۸} چن^{۲۹} آمد بدو^{۳۰} آگاهی

۱- خبر یافتن مادر طلخند از مردن طلخند: ق: خبر یافتن مادر از وفات طلخند و نحوه او؛ متن: س، ک، ل، آ، س، س، رنویس ندارند.
۲- ق: پدید آمدن؛ ۳- ق: (نیز و): ز مادر شد؛ آیت های ۳۳۰۵، ۳۳۰۰ را ندارد؛ بنداری (۳۳۰۰): و کان آنها مضطربة تنتظر ما تفر عنه تلك الوعة ترجف أحنشازها و تضطرب فرانسها ۴- ل، ک، س، آ (نیز ل، ب، و، ن، ق): دیده بان؛ (ن: دیدبانی (وزن درست نیست)؛ ل: دیدگان)؛ متن: س، ق (نیز ق، ب): هق (نیز ق، ب، د): همه؛ ل: آ این بیت و بیت سپین را ندارد؛ ل بیت های ۳۳۰۱، ۳۳۱۲ را به هم ریخته است: ۳۳۰۲، ۳۳۰۱، ۳۳۰۳، ۳۳۰۴، ۳۳۰۵، ۳۳۰۶، ۳۳۰۳، ۳۳۰۴، ۳۳۰۷، ۳۳۰۸، ۳۳۰۹، ۳۳۱۰، ۳۳۱۱، ۳۳۱۲؛ بنداری (۳۳۰۱): و قد أوردت علی المراقب ویایا حتی یأتوها بالبحر ۵- ل: (نیز ل، ن، ب، د): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۷- س: دیدگاه ۸- ق: درفش گو آمد ز بالا؛ ل، ن این بیت و بیت سپین را ندارد ۹- ل، ق: (نیز ل، ن، ب، د): دیده بان؛ س: آ: دیده؛ متن: س، ق (نیز ب): ۱۰- ل: (ب: بنگرست) ۱۱- ل: (ب: بیند) ۱۲- ل، س، ق، ل، آ: (نیز ل، ن، ب، د): طلخند؛ متن: (ب، ب: بنداری)؛ (ک این بیت را ندارد ۱۳- ل: (ب: بیامد) ۱۴- ق: آ: (آن) ۱۵- ق: (نیز و): گروه ۱۶- س: بر دیدگاه؛ ق (نیز و): آن برزگوه؛ ک، ل، آ: (نیز ل، ن، ق، ب، د، ن، آ): زان دیده گاه؛ ل: نه طلخند و پیل و نه تاج و نه گاه؛ متن: ل (نیز ل، ق): ق: پس از این بیت افزوده است:

که آمد درفش سپید پدید ز طلخند چشم نشانی ندید

۱۷- س: (نیز ل، ب، و، ن، آ، ب): چو؛ ک، ز: متن: ل، ق، ل، آ، س، آ (نیز ق، ل، آ، ب، د): ۱۸- ل: گذارد ۱۹- ق: (نیز ل، آ، ب، د): س: س: زین روی؛ (ن، ق، آ، ل، ب، و، ن): زین سوی؛ متن: ل، ک، ل، ق: (نیز ب، د): ۲۰- ق: راه سپاه ۲۱- س: آ (نیز ل، ن، ب): هر که؛ متن: ل، ق: ۲۲- ک: (نیز و): ز ۲۳- ل، ق: (نیز ل، ن، ب، د): طلخند؛ متن: س، آ: (نیز ب): ۲۴- ل: (نیز ل، ن، ب، د): فروریخت خون از مزه؛ ق: چو یاران همی ریخت خون؛ متن: د، د، دستویس دیگر ۲۷- س: (نیز آ): همه پزنیان خار (چاک) شد در (ب: بر) برش؛ ک: به خون اندرون غرقه گشت برش (ه ۳۳۱۱)؛ متن: ل (نیز ل، آ، ب، و، ن): این بیت در س: پس از بیت ۳۳۱۰ و در آ: پس از بیت ۳۲۹۹ آمده است؛ ل، ب: این بیت را ندارد؛ ق: ل، ن، آ: از ۳۳۰۸ و ۳۳۱۱ یک بیت ساخته و ۳۳۰۸ - ۳۳۱۱ را انداخته اند (ق: بیت های ۳۳۰۹ - ۳۳۱۰ و پس از بیت ۳۳۱۴ آورده است)؛ ق: به جای این بیت دو بیت زیر را آورده است:

ببشد بر مادرش دیدبان درفش گو شاه آمد پدید
ز طلخند جایی ندانش نشان بر آن دست طلخند شد ناپدید

۲۸- ک، ل، ق: (نیز ق، آ، ب، و، ن): و آنپس؛ متن: ل، س، ق، س، آ (نیز ل، ب، د): ۲۹- ل، س، ک، س، آ (نیز ق، آ، ب، و، ن): چو؛ ق: که؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۰- ل، ب، مام ۳۱- ل، ق: (نیز و): شد تیره ۳۲- ل: (ب: تاج؛ ن: تخت)؛ این بیت را ندارد

۳۳۵ جهانداد بنیشت با موبدان^۱
صفت کرد^۲ فرزانه آن^۳ رزمگاه
ز دریا و از کنده و^۴ آبگیر
نخستند^۵ ازیشان^۶ یکی نیز^۷ شب

بزرگان و دانادل و بخردان^۲
که چون رفت پیگار شاه^۵ و سپاه
یکایک^۷ بگفتند با تیزویر^۸
نه^{۱۱} بر یکدگر برگشادند^{۱۳} لب

ز میدان چو برخاست آواز^{۱۴} کوس
۳۳۵۰ یکی تخت کردند از^{۱۶} چارسوی^{۱۷}
همانند آن^{۱۹} کنده^{۲۰} و^{۲۱} رزمگاه
بر آن تخت جد^{۲۲} خانه^{۲۳} کرده نگار
پس آنکه دو^{۲۵} لشکر زماج و زعاج^{۲۶}
پیاده پدید اندرو^{۳۰} با^{۳۱} سوار
۳۳۵۵ از^{۳۳} اسپان و پیلان و دستور^{۳۳} شاه

جهانیدگان خواستند آبنوس^{۱۵}!
دو مرد گرانمایه و^{۱۸} نیک‌خوی^{۱۷}
به روی اندرآورده روی سپاه
خرامیدن لشکر و شهریار^{۲۲}
دو شاه^{۲۷} سرافراز^{۲۸} با فرز^{۲۹} و تاج
صفت کرده آرایش^{۳۲} کارزار
مبارز که اسپ افگند بر^{۳۵} سپاه^{۳۶}

۱-س. ۲ (نیز لن-ب): هندوان؛ متن دل ۳-س. ۲ (نیز لن-ب): بزرگان دانای (کد-س. ۲، لن. ۲، ق. ۲، ب: ا. دانان و) روشن روان؛ متن دل ۳-ل. ۲ (چنین گفت): ۴-این راه را، لن. ۲، س. ۲: از؛ (۳: زان؛ متن دل-س. ۲ (نیز لن. ۲، ق. ۲، ب. و، لن. ۲، ب): هل (نیز ق. ۲): جنگ؛ (ب: جشاه)؛ متن دل-دوازده دستنویس دیگر: ع-ز کنده و؛ (۲: نیز آ): کنده و زان؛ س (نیز لن. ۲، لن. ۲، ب: دوروی و لن: ح)؛ (ز) از؛ (۲: ز) کنده و؛ س (نیز و): دوروی و؛ (ب: ا. کنده و؛ متن دل-س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۳، ب): ۷- (ب: یکی یک)؛ متن دل- ۸- (ق. ۲، ب: ا. ل: برناو پیر؛ س: ۲: با مرد پیر؛ (ب: گرفتند برناو پیر؛ ۳: ب: بگفتند یکسر بلدان تیزویر)؛ متن دل-س. ۲ (نیز لن. و-ب): بنداری (۳۳۲۷، ۳۳۲۳): فیض الرسول فی بلاد الهند و جموع العلماء عند الملك فأوقفهم علی صورة المعتزک و ما جرى فیہ ۹- (ب: بختند) (۱۰: ل: زیشان ۱۱-ل. س. ۲، ق. ۲، س. ۲ (نیز لن-ب): تیرد متن دل- ۱۲- (نیز ل. ۲): که ۱۳- (ا: برگشاد و (۱۱) ۱۴- ق. ۲-س. ۲ (نیز لن. ۲، ق. ۲، ب. ب: آواز؛ متن دل-س. ۲ (نیز ل. ۲): ۱۵- (ب: جهانیدگان ساختند آبنوس؛ ق: جهان گشت بر گونه سندروس؛ ل. ۲ (نیز ل. ۲): جهان تیره گون گشت چون آبنوس؛ متن دل- دستنویس دیگر ۱۶- ل. ۲ (نیز ق. ۲): از؛ س (نیز ل. ۲): بر؛ ق. ۲ (نیز ب): ازان؛ (لن، لن. ۲، ب: زود و؛ ا: پس؛ متن دل- ۱۷- س. ۲ (نیز ق. ۲، ا. بدلان آ): سو- خود؛ متن دل- دستنویس دیگر ۱۸- س. ۲، ق. ۲، س. ۲ (نیز لن. ۲، ل. ۲، و-ب): گرانمایه؛ متن دل- یک (نیز ق. ۲): ۱۹- (نیز ق. ۲): بگردار آن؛ (ل. ۳: ا. بدان نامن)؛ متن دل- یازده دستنویس دیگر ۲۰- ل. ۲: کتند (م-کنده؟) (۲۱- لن: وان) ۲۲- س. ۲: فدای پیر؛ کد-س. ۲ (نیز لن. ۲، ق. ۲، لن. ۲، ب): شد؛ ل. ۲: تخته شد؛ (و: تخته بر)؛ متن دل (نیز لن. ۲، ب: ا. بنداری؛ و سوزو اقیه مائة ۲۳- ل. ۲: خلع) ۲۴- (لن، لن. ۲: بشکر شهریار؛ و: لشکر نامدار؛ س (نیز لن): خرامید لشکر بر شهریار؛ متن دل- س. ۲، ق. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲: ۲۵- ل. ۲ از ۳۳۵۲ و ۳۳۵۳ یک بیت ساخته و ۳۳۵۴- آ را انداخته است؛ بنداری (۳۳۵۲، ۳۳۲۸): فخلوا و بانوا لیتهم فی ملک الفکر حتی أصبحوا. فاستحضروا الأبنوس و عملوا تختها، و سوزو اقیه مائة بیت ۲۵- س. ۲ (نیز لن، لن. ۲، ب: بر: کرده؛ متن دل- دستنویس دیگر ۲۶- ل. ۲: عجاج و زماج ۲۷- س. ۲: لشکر ۲۸- ل. ۲: گرانمایه ۲۹- (ق. ۲: پیل) ۳۰- ق. ۲ (نیز لن): آندرون؛ ل. ۲ (نیز ل. ۲): بدو آندرون؛ س (نیز ب): بلند اندرون؛ متن دل-س. ۲ (نیز لن. ۲، و، لن. ۲، ب): ۳۱- ق. ۲: از؛ ۳۲- ل. ۲: صفی کرد او لشکر؛ ق: همان رفتن و بخشش؛ ل. ۲ (نیز ق. ۲): همه کرده آویزش؛ (ق. ۲: آرایش؛ س (نیز ل. ۲): صفت و گردو (ل. ۲: گردش) آویزش؛ (ب: دو صفت کرده آویزش)؛ متن دل- س. ۲ (نیز لن. ۲): پس از تصحیح آویزش به آرایش؛ نیز- ق. ۲ (۳۳- ل. س. ۲ (نیز لن. ۲، لن. ۲، ب. و، لن. ۲، ب): ز؛ متن دل- س. ۲ (نیز ق. ۲): ۳۴- س. ۲ (نیز لن. ۲، ق. ۲): دستور؛ متن دل- ۳۵- س. ۲ (نیز لن. ۲، لن. ۲، ب): با؛ متن دل- یازده دستنویس دیگر ۳۶- (ا: دوراه)

۳۳۸۵ ز هر دانشی موبدان^۱ خواستی
 بزشک^۲ سخن‌گوی و گندآوران^۳
 ابر^۴ هر دری^۵ نامورمهتری
 بزشک^۶ سراینده بزروی بود
 ز هر دانشی داشتی بهره‌ی

که درگه بدیشان^۷ بیاراستی:
 گزارنده^۸ و آرموده‌سران^۹
 کجا هر سری را بُدی^{۱۰} افسری
 به پیری^{۱۱} رسیده سخن‌گوی^{۱۲} بود
 به^{۱۳} هر بهره‌ی در^{۱۴} جهان شهره‌ی

۳۳۹۰ چنان بد که روزی به هنگام بار
 چنین گفت کای^{۱۵} شاه دانش‌پذیر
 من امروز در دفتر هندوان
 نیسته چنین بد^{۱۶} که^{۱۷} بر کوه^{۱۸} هند
 که^{۱۹} آن را چو گرد آورد رهنمای^{۲۰}
 ۳۳۹۵ چو بر مرده^{۲۱} بپراگند^{۲۲} بی‌گمان
 کتون من به دستوری شهریار^{۲۳}
 یسی^{۲۴} دانشی رهنمای آورم
 تن مرده گر زنده گردد رواست

بیامد بر نامور شهریار^{۲۵}
 پژوهنده و یافته^{۲۶} یادگیر
 همی‌بنگریدم به روشن‌روان
 گیایست^{۲۷} رخشان^{۲۸} چورومی^{۲۹} برند^{۳۰}
 بیامیزد^{۳۱} و دانش آرد به جای^{۳۲}
 سخن‌گوی گردد هم اندر زمان
 بی‌ملم این^{۳۳} راه^{۳۴} دشخوآز^{۳۵} خوارا
 مگر کین^{۳۶} شگفتی به جای آورم!
 که نوشین‌روان^{۳۷} بر^{۳۸} جهان پادشاستا

لله: موبدی: من (نیز بی. ب): موبدی دانشی؛ (ن. ن. آ: کشوری موبدی)؛ متن = ق. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۱، و. ۱) و ۲. س. ۲ (نیز ل. ۱، ب):
 که (ن. ز): درگاه، ازیشان: متن = ل. ن. ن. آ پس از این بیت افزوده است:

بزرگان و کارآزموده مهان
 به فرمان او بود یکسر جهان

۳. ق. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۱، و. ۱، ب): بزشک و؛ متن = ل. م. (نیز ن. ل. ۲، ن. ۲، ل. ۲، ۳، ۴، ل. ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳

پدید آمد آن^۱ شمع گیتی فروز،
 کسی کو به دانش بُدی رهنمای^۲،
 ز برزوی یک‌یک سَخَن بشنوند^۳
 به کار پزشکی^۴ توانا بدند
 برفتند با او^۵ بزشکان گروه
 بیمود با دانشی^۶ رهنمای
 ز پزمرده و^۷ هرج^۸ رخشنده دید^۹
 همی^{۱۰} برپراگند بر مرده بر
 همانا که سست^{۱۱} آمد آن^{۱۲} کیمیا
 بر رنج او هم نیامد^{۱۳} به جای^{۱۴}
 که زنده‌ست^{۱۵} جاوید و^{۱۶} فرمان‌رواست!
 هم از نامداران و از^{۱۷} رنج راه^{۱۸}،
 ز گفتار^{۱۹} بیهوده آزرده بود

چو برزد سر از کوه رخشنده روز
 بزشکان^۲ فرزانه^۳ را خواند رای^۴
 ۳۴۲۰ بفرمود تا نزد دانا شوند
 برفتند هر کس که دانا بدند
 چو برزوی بنهاد سر سوی کوه
 پیاده^۹ همه کوهساران به پای
 گیاه^{۱۱} خشک و ز تر برگزید^{۱۲}
 ۳۴۲۵ ز هرگونه‌یی سوده از^{۱۶} خشک و تر
 یکی^{۱۸} مرده زنده نگشت از گیاه^{۱۹}
 همه کوه بپژرد^{۲۲} یک‌یک^{۲۳} به پای^{۲۴}
 بدانست کآن^{۲۷} کار^{۲۸} آن پادشاست
 دلش گشت جوشان^{۳۱} ز^{۳۲} نشویر شاه^{۳۳}
 ۳۴۳۰ ز زان^{۳۶} خواسته نیز کآورده بود

۱. (ا.ب. ۲. ق. ل. ۳. س. ۲. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. ۳. س. ۲. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. ۴. داند: (ل. ۳. ا. خواننده)، متن = ل. (نیز ق. ۲) ۴. (ل. ی. اوی (پساوند ندارد))؛ ل. خوانند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ه. ک. س. ۲. (نیز ل. ۳. و. ا. ب. ک. س. ۲. (نیز ل. ۳. و. ا. ب. ک. بود رهنمای؛ (ق. ۱) یکی نامور چون بیایست جای (۳۴۱۵. ا. ب.) متن = ه. ل. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. ل. از ۳۴۱۹ و ۳۴۲۰ یک بیت ساخته و ۳۴۱۹ و ۳۴۲۰ را انداخته است. ل. ن. آیت‌های ۳۴۱۹-۳۴۲۰ را ندارد. ع. ل. رانند؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ق. این بیت و یک بیت‌های ۳۴۲۰-۳۴۲۱ را ندارد؛ بنداری (۳۴۰۸-۳۴۲۰). ق. ما وقف علیه اکرمه و اعز مقدمه، و جمع علماء حضرت و حکماء بلاد، و أمرهم بالدخول علی برزویه الحکیم و معاونه علی ما قصد تلک الممالک لأجله. (ل. ی. ب. ب. بزشکان؛ ل. ۴. بزرگی؛ ل. این بیت را ندارد. ه. ل. ۹. وی (بیامد). ۱۰. س. دانش و؛ ل. ۳. از این بیت الزوده است: بفرمود تا نزد دانا شوند (۳۴۲۰. ا. ب.) گیاه ز خشک و ز تر بنگرند (ه. ۳۴۲۴)
۱۱. (نیز ل. ی. ل. گیاهان ز (ل. ی. ج. ح. ۲)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۲. ق. ی. (نیز ق. ۲)؛ ل. بنگرید؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۳. ل. بران کوه بر؛ (ق. ۲. بن زمره و؛ ل. بن زمره و؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۴. س. س. ۳. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. هر چاه؛ متن = ل. ۱۵. (ق. ۲. پزمرده دیده. ل. ی. آمد پدید) ۱۶. ق. (نیز ب. س. سود از؛ ل. ۱۷. سودش از؛ ل. ۱۸. سود از؛ ل. ۱۹. دید از؛ ل. گونه داروی؛ (ق. ۲. گونه دارو ز؛ متن = س. ی. (نیز ل. ی. ا. ب. ۱۷. ک. (نیز ق. ۲)؛ همه ۱۸. (ل. ی. بلی) ۱۹. (ل. ی. گیاهی) ۲۰. (ل. ۳. اسب. (۱) ۲۱. (ق. ۱. این؛ ل. ی. ا. ب. ۳۴۲۷ و ۳۴۲۸ یک بیت ساخته و ۳۴۲۶ و ۳۴۲۷ را انداخته است. ل. ۲۲. ز برنده؛ (نیز ل. ی. و. ل. ۲. ب. ک. سپردند؛ س. ۲. همانکه سپردند؛ متن = ه. ل. (نیز ق. ۲. ل. ۲. ب. ۲۲. (ل. ی. یکر) ۲۴. س. ۲. جای (پساوند ندارد)؛ (و. یا (پساوند ندارد)) ۲۵. ل. بر رنج او بر نیامد؛ س. ل. ۳. (نیز ل. ی. و. ب. بر از (ق. ۲. ج. ح. ۲) رنجشان هم (نیز؛ نیامد (س. ۲. بیامد (ل. ۱)؛ و. ل. و. زان و مرشان هم نیامد؛ ق. ۲. بسی رنج برزد و بیامد؛ ل. ۳. هم از رنجشان هم نیامد؛ متن = ک. (نیز ل. ۲. ب. ۲۶. (ل. ی. پانی؛ بنداری (۳۴۲۷. ۳۴۲۸)؛ فاجعما الیه و اخلوا فی طلب تلک الحیثیة فی جبال الهند قلم یعثروا علیها ۲۷. (و. کین) ۲۸. (ل. ی. نام) ۲۹. (ل. ۳. زلفست و ۳۰. (ل. ی. ج. ح. ۲. ا. جاوید زنده‌ست و؛ ک. این بیت را ندارد. ل. ۳۱. سوزان؛ (ل. ۳. جوان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۲. س. ۲. ج. ح. ۲. ۳۲. (ل. ی. راه؛ ل. ۳. نشویر شاه. ۳۴. ل. ی. س. ۲. (نیز ل. ی. ب. ه. ک. ز؛ ل. ۳. و. ل. ۳. (ل. ی. ک. (نیز ق. ۲)؛ ل. ۳. هم از؛ متن = ه. ل. (نیز ل. ۳. و. ب. ۳۵. (ل. ی. ترس شاه) ۳۶. (ق. ۲. ل. ۳. ا. ا. زان)

که ما در^۱ نوشته^۲ همین یافتیم^۳
 ۳۴۴۵ چو زآن^۴ رنج‌ها بر نیامد^۵ پدید
 گیا چون سخن دان و دانش^{۱۱} چو کوه
 تیز مرده چون مرد بی دانش است
 به دانش بود^{۱۴} بی گمان زنده مرد
 چو مردم ز نادانی^{۱۶} آید^{۱۷} ستوه
 ۳۴۵۰ کتابی^{۲۰} به دانش نماینده راه

چو بشنید برزوی^{۲۴} از^{۲۵} شاد گشت^{۲۶}
 برو^{۲۸} آفرین کرد و^{۲۹} شد نزد شاه

همه^{۲۷} رنج بر چشم او باد گشت^{۲۶}
 بگردار آتش بیمود راه

ا.س.س (نیز لن، بی.ب، و.لن): از: ل: من در: ل (نیز بی): از ما: متن = ق.ک. ل (نیز و.لن): نوشته: متن = س.ق.ک.س (نیز لن، بی.ب): ل: چنین یافتیم - بشناختم: متن = یازده دستنویس دیگر ۴. ل: بدان: س.س (نیز بی.ب): برین: متن = ق.ک. ل (نیز لن، بی.ب): و.لن (آ): ل: آرزوی عمل: نیز (حرف یکم بی نقطه): ک.س. (نیز لن): متن = س.ق. ل (نیز لن، بی.ب، و.لن): آ: این بیت و ل. ۱۰. بیت‌های ۳۴۴۴-۳۴۴۵ را ندارند ۷. ک.س. (جز: جان: (ب: رو) ۸. ک.س. را برآمد ۹. ل. س. (نیز لن، ق.ک. بی.ب، و.آ.ب): ناچار: متن = (ن.لن): ۱۰. ل: کشید: (و: گزید): متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱. س. ل (نیز بی.ب، و.لن): دانا: (بی: حرم: دانا: : دانش او): متن = ل. و. ک.س. (نیز لن، ق.ک. ل، آ.ل، ق.ک. ل، آ.ل، و.لن): ۱۲. (بی: یا شکوه: (بی: ک.س. (نیز لن، ل، آ.ل، و.لن): ۱۳. (ق: دارو ز کوه: ل: همواره باشد مرا زو شکوه: متن = س. ل. س. (نیز بی.ب): در ل (این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است: بنداری (۳۴۴۳-۳۴۴۴): مقال الشیخ عند ذلک: ایها العالم! حفظت شیئا و غابت عنک اشیاء. إنما المراد بذلک الدواء الیابن. والمراد بالجبیل الذی هو منتهی العلم ۱۲-ق.س (نیز لن، بی.ب): که نادان (ق: کیازان (ک: نادان) به هر جای بی رانش (س: آ: دانش) است: متن = ل. س. (نیز ق: آ): این بیت را تعدادی ق.س از این بیت افزوده است:

به دانش بود بی گمان مرد همه که دانش ز کنج و ز هر چیز به

۱۴. ک.س. (ب: جوید): ۱۵. ق. داندنه: مرد: س (نیز آ): نایبند: مرد: (ن.لن): یابند: مرد: ل. آ. ب. لن: آ: یابنده: مرد: (ک: بی: و.لن): بگردار و یابنده (در و حرف یکم و سوم بی نقطه): مرد: ل. ل: چو دانش نباشد به گردش مگرد: متن = س. (نیز ق: آ.ب): دو با این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است: ق. آ. پس از این بیت افزوده است:

یکی دفتری هست در کنج شاه که خواند کلبه ورا نیکخواه

بنداری (۳۴۴۷-۳۴۴۸). و المراد بالمیت الجاهل نفس. و اذا تعلم الجاهل فکأنه اجتاب لفضاض الحیاة. و العلم بمنزلة الروح من المقام الرفات ۱۶. س.س (نیز لن، بی.ب، و.لن): آ: دانا: متن = ق.ک. ل (نیز ق: ل، آ.ب، آ. ۱۷. ق.س. (نیز لن، ق.ک. ل، و.لن): آ: آمد: متن = ل. س. ک. ل (نیز بی.ب): ۱۸. (ل: کلبه: حست: بی: کلبه: ست): س (نیز لن، ق.ک. ل): همچو کائنات: متن = ده دستنویس دیگر ۱۹. (بی: جوید): بنداری (۳۴۴۹): و کتاب کلبه و دمنه من هذا الدواء ۲۰. ل. ق.س. (نیز لن، ل، آ.ب، لن، آ.ل): گیانی (گیایی): س. کلمی (بی نقطه): (ق: آ: که باشد: بی: کتابی (حرف دوم بی نقطه): متن = (بی.ب) و) ۲۱. ق. خواهی نو: ل. س. (نیز لن): به دانش تر: (و: بیایی همانا تو: لن): نیایی به دانش تر: (متن = ل. س. ک. (نیز ق: ل، آ.ب، آ.ب): ۲۲. (و: در): ۲۳. (بی: رنج: بنداری (۳۴۵۰): و هو لی خواته رای ملک الهلند ۲۴. ق. ل: آ: برزوی: (ب: برزوی بشنید): متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۵. ل. (نیز ل، آ.ل): زو: س (نیز لن، و.لن): آ: آ: متن = س. ل (نیز ق: ل، بی.ب): ۲۶. ل: شد: (آ: همی): ۲۸. (آ: بدو): ۲۹. (بی: جوید)

که ماند ز من در جهان یادگار^۲،
 گشاید برین^۳ رنج بُرزی^۴ چهر^۵،
 به فرمانِ پیروزگرشهریار،
 ز داننده^{۱۱} رنجم نگرود نهان!
 بر اندازه‌ی^{۱۳} مرد آزاده‌خوست^{۱۴}،
 سَخُن گرچه^{۱۶} از پایگه برترست!
 که این آرزو^{۱۸} را شاید^{۱۹} نهفت!
 ز بُرزی^{۲۱} یک در سر^{۲۱} نامه کرد!
 نبود^{۲۵} آن زمان خط جواز پهلوی^{۲۴}
 بدو^{۲۷} ناسترا کس نکردی نگاه!
 ورا^{۲۸} پهلوانی همی خواندند

۳۴۹۰ یکی آرزو^۱ خواهم از شهریار
 جو بنیسد^۳ این^۴ نامه بوزرجمهر^۵
 نخستین در^۶ از من کند^{۱۱} یادگار
 بدان تا پس از مرگی من در جهان
 بدو گفت شاه^{۱۲}: این بزرگ‌آرزوست
 ۳۴۹۵ ولیکن^{۱۵} به رنج تو اندر خورست
 به بوزرجمهر^{۱۷} آن زمان شاه گفت
 نیسنده^{۲۰} از کلک چون خامه کرد
 نوشتند بر^{۲۲} نامه‌ی^{۲۳} خسروی^{۲۴}
 همی بود با ارج^{۲۶} در گنج شاه
 ۳۵۰۰ چنین تا به تازی سَخُن راندند

خور و روز^{۳۰} بر دیگر اندازه کرد،

جو مأمون رَوشَن جهان^{۲۹} تازه کرد

۱-ل: آرزوی ۲-ک: ببیند مرا مرد ناسازگار (۳۴۸۸ب) ۳-ل: س. ق. ل. ۴-س: آ (نیز ل. ن. ق. ۵-ب): بنویسد؛ (به: برخواند؛ ل: که بنویسد؛ متن = ک ۴-پ: آن) ۵-ل: (ن: بوزرجمهر) ۶-ق: (نیز ل. ب): بدین؛ (ل: گشاید کند؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۷-س: بر تازه؛ ق: گونه برزی) ۸-ل: مهر ۹-ق: (که) ۱۰-ل: آ: کنند ۱۱-ل: (ن: آ: بدانند)؛ بندهای (۳۴۹۰-۳۴۹۲)؛ و این حاجتی عند الملک آن یاسر بزرجمهر، ادا حور هذا الكتاب للخزانة، آن یافته بیاب پشتمل علی ذکر العبد حتی یقی اسمه بعد موته بین الخلق ۱۲-ل: (شاه گفت) ۱۳-س: (نیز ل. ن. ب): نه اندازه؛ ل: نه ز اندازه؛ ق: بر اندازه؛ متن = ل. ق. ک. س: آ (نیز ل. ب. و. ۱۱) ۱۴-ل: ک. س: آ (نیز ل. ن. و. آ. ب): سالارخوست (در ۱ حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ (ن: سالارخوست)؛ متن = ل. ل. آ (نیز ق: ۱۵-ق: به گیتی) ۱۶-ک: (نیز ق: ۱) هر چه؛ بندهای (۳۴۹۲-۳۴۹۵)؛ فقال أنوشروان: إن هذه أمیة عظیمة، ولکن لا نلذع فی نحر مرانک و نسفک بذلک ۱۷-ل: (ن: بوزرجمهر) ۱۸-ل: آرزوی ۱۹-س: ل. آ. س: آ (نیز ل. ن. ب): نباید؛ ق: زو نباید؛ متن = ل. ق. ک. س: بهای (۳۴۹۶)؛ ثم أمر بوزرجمهر بأن یصدر الكتاب بیاب پشتمل علی ذکر برزویه الطیب ۲۰-ل: ل. آ (نیز ل. ن. و. ب): نویسنده؛ متن = س: آ (نیز ب: ۲۱-س: آ (نیز ل. ن. ب. ن. ق. ب): سخن؛ ق: باب سر: (و: نخستین ز برزی در)؛ متن = ل. ک. ل. آ (نیز ق: ۱۲) ۲۲-ل: (ن: یابد؛ دو؛ ل: نوشت او بر آن؛ ل: نویسنده؛ ق: نوشته ابر)؛ س: (نیز ل. ل. و. ن. ق: نوشتند بر؛ متن = ق. ک. س: آ (نیز ب: ۲۳-ق: (نیز ل. ک: کاغذ؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴-ل: پهلوی-خسروی) ۲۵-ل: (نیز ل. ن. ق: حار: ک. س: آ (نیز ب): بجز: و: جز خط؛ ل: نوشت آن زمان خط بر؛ ق: نبد آن حکایت بجز)؛ متن = س: (نیز ل. ب): در ل: این بیت پس از بیت ۳۴۹۵ آمده است ۲۶-س: ل. آ (نیز ل. ن. ب. و. ن. آ. ب): همی بود (و: همیشه) نگه داشت؛ متن = ل. ق. ک. س: آ (نیز ق: ل. آ: ارج: ح: ج: ۲۷-ل: و: بند بدان) ۲۸-س: ل. آ (نیز ل. ن. ب. ن. آ. ب): از آن؛ متن = ل. ق. ک. س: آ (نیز ق: ۱۲)؛ بندهای (۳۴۹۷-۳۵۰۰)؛ ففعل و نقل الكتاب بمباراته الی الیرعة و الفاطنة الساهرة باللسان الفهلوی الی البیاض الخسروی ۲۹-ل: ل. آ: رَوشَن رَوان؛ س: ک: جهان رَوشَن و؛ ق: رَوشَن خرد؛ ل: رَوشَن در جهان؛ و: جهان را همی)؛ متن = ق. س: آ (نیز ل. ن. ب. ن. آ. ب): ۳۰-س: س: (نیز ل. ن. ب. و. ن. آ. ب): ما؛ ل: چنین نامه؛ ل: (نیز ل. ک: ۱)؛ جو آن (ل: ۳: این) روز؛ س: آ: جو روز؛ متن = ق. ک: (نیز ق: آ: ح: و. ب)

زمان و زمین^۱ پیش او بنده بادا

جهاندار تا جاودان زنده باد

که دوری^۲ تو از روزگار^۳ درنگ^۴
گهی با مراد^۵ و گهی^۶ بر^۷ نهیب^۸
به بودن^۹ ترا رای^{۱۰} اومید^{۱۱} نیست
که از خاک بر شد به گردان^{۱۲} سپهر^{۱۳}
فرود^{۱۴} آوری^{۱۵}ش به خاک نژاد^{۱۶}

از اندیشه دل را مدار ایچ^{۱۷} تنگ^{۱۸}
۳۵۱۵ گهی بر^{۱۹} فراز و گهی^{۲۰} بر^{۲۱} نشیب
ازین^{۲۲} دو یکی نیز^{۲۳} جاوید نیست
نگه کن کنون کار^{۲۴} بوزرجمهر^{۲۵}
همان کس^{۲۶} که بردش به ایر بلند

۱-س، ۲-نیز، ل، آ، و، زمین و زمان؛ متن = دستنویس دیگر؛ س، ۳-آ، ق، آ، ل، آ، و، ب پس از این بیت افزوده‌اند:

س، ل، ی، ب: شهنشاه با داد (ل، ی، ب: جهاندار با دو چو (ب: و)) بیروزیخت

همیشه ورا باد پاینده (ب: پاینده) تخت (ب: بخت)

س، ۴-آ، ق، آ، ل، آ، و، ب:

من (آ: دل) از شاه محمود خرم شدی اگر برای بدگوهران (س، ۵-آ، ل، ی، و: بد محضران: بد بد مهتران)

کم (ق: رایش از حاتم آگه) شدی (س، ۶-آ، ل، ی، و: بد بدی)

۲ پیش از بیت بالا باز هم افزوده است:

به گیتی درون تا که آید فراز گهی در نشیب و گهی در فراز

۱-ل: به اندیشه دل را مکن هیچ؛ ق (نیز ل): به اندیشه دل را مدارید؛ ل (نیز ب): از اندیشه دل مدار ایچ؛ (د: بدانندش و باشد دل را
رنج)؛ متن = س، ک، ی، آ حراج (نیز ل، ق، آ، ی، ب، و، ل، آ): ۳-ل: بند ۴-ق: دوریخت)؛ متن: روز و رای عیان گویند؛ (ب
تنگ (ل))؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۷-ق: با؛ ب: در)؛ ۸-س، ک، ل، آ، س (نیز ل، ی، ل، آ، ب): فرازی گهی؛ (ق: فرازی و گه؛
متن = ل، ق (نیز ل، آ، ب، و، آ)؛ ۹-س (نیز ل، آ، ب، و، آ): در؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰-س، ۵-آ (نیز ل، ی، و): مدارا؛ مدارای؛ (ق: آ
خرامی؛ آ: نشاط و؛ ب: مدار و؛ ق، در مراد و؛ ل: در نشاطی؛ (ل، ی، ب: مدارا؛ ل: در نشاط و؛ ل، آ: نامدار و؛ متن = ل، ۱۱-ق: و؛ وگر
۱۲-ل: برا؛ (ق: آ: در)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۳-ل (ل، آ: زان؛ و کورین)؛ ۱۴-س، ۵-آ (نیز ل، ی، ب، و): بنده؛ ل (نیز ل، ی، آ: ب: بنده
متن = ل، ق، ک (نیز ق، آ، ل، آ، ب)؛ ۱۵-ل (و: بر دن)؛ ۱۶-س، ۵-آ (نیز ل، ی، ب): راه؛ متن = ل، ۱۷-ل، س، ق، ل، آ، س (نیز ل، ی، ب): اشید؛ متن = ک، ل، ق
پس از این بیت افزوده است:

نگه کن کنون کار بوزرجمهر (۳۵۱۷) ز بهر پرستش هم از بهر مهر (۳۵۲۲ ب)

۱-ل: رای؛ (و: حال)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۹-ل (نیز بوزرجمهر)؛ ۲۰-ل (نیز گردون سپهر؛ ل: بر سر چگونگی شد او واسپهر؛ د:
بدانگه که برزد سر از کوه چهر)؛ ۲۱-س (نیز و؛ کوه؛ ل: راه؛ هر آنکس؛ ب: همانا)؛ متن = ل، ل (نیز ق، آ، ل، ی، آ، ب)؛ ۲۲-ل (نیز
و؛ فراز؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ در لبت های این بیت پس و پیش شده است؛ ب این بیت و بیت سپین را نفلردی، کدی، آ، ل، ی،
و؛ ب پس از این بیت افزوده‌اند:

به گیتی درون تا کت آید (و: که یابد) چو از

گهی در نشیب (ل، ی، ب: نشیب و) گهی (کد: و گه) در (و: و گاهی) فرار

چو مرگ آمد آن خود (ل: آن که آید) در (و: گه) رفتست (ل، ی، ب: ناگفتیست)

ازان (کد: بد ازو) هر چه گویی (و: گفتی) تو ناگفتیست (ل، ی، ب: ناگفتیست)

گفتار اندر خشم گرفتن کسری بر بوزرجمهر و بند کردن او را^۱

چنان بُد^۲ که کسری بدان روزگار^۳
 ۳۵۲۰ همی ناخت بر^۴ غُرم و آهو به دشت
 ز هامون^۵ بر مرغزاری^۶ رسید
 همی راند با شاه بوزرجمهر^۷
 فرود آمد از بارگی شاه نرم
 ندید از پرستندگان هیچ^۸ کس
 ۳۵۲۵ بقتلید^۹ چندی بر آن^{۱۰} مرغزار
 همیشه به بازوی آن شاه^{۱۱} بر
 بزهت شد از جامه^{۱۲} بازوی اوی^{۱۳}
 فرود آمد از ایر^{۱۴} مرغ^{۱۵} سیاه

برفت از مداین ز بهر شکار^{۱۶}،
 پراکنده شد^{۱۷} غُرم و او مانده گشت
 درخت و گیا دید^{۱۸} و هم سایه^{۱۹} دید
 ز بهر پرستش هم از بهر^{۲۰} مهر
 بدان^{۲۱} تا کند بر گیا چشم^{۲۲} گرم
 یکی خوب رخ ماند^{۲۳} با شاه و^{۲۴} بس
 نهاده^{۲۵} سرش مهربان بر^{۲۶} کنار
 یکی بند بازو^{۲۷} بُدی برگهر^{۲۸}
 یکی مرغ رفت از هوا سوی اوی^{۲۹}،
 ز پرواز شد تا به^{۳۰} بالین شاه،

۱- دلستان کسری با بوزرجمهر؛ س. ۳. سبب آزار شاه (س. ۳. چشاه)؛ نوشین روان از بوزرجمهر؛ که آزار گرفتن نوشین روان از بوزرجمهر؛ ۱. اندر سبب آزار نوشتن (اروان از بوزرجمهر؛ متن = ق. ۳. س. این سرنویس را پس از بیت ۳۵۱۲ آورده و در اینجا سرنویس دیگری هم دارد: آغاز دلستان؛ بنداری: ذکر قلب الزمان علی بوزرجمهر و غضب آنوشروان علیه ۲. (ق. ۲. دان) ۳. (ن. ز بهر شکار-نگار (۱) بی این بیت را ندارد ۴. ل. ق. (نیز ق. ۲. پ)؛ با: متن = یازده دستنویس دیگر ۵. که: بند؛ بنداری (۳۵۱۹-۳۵۲۰)؛ قال البرهومی صاحب لکتاب: اتفق أن أنوشروان خرج ذات يوم من المدائن تصيد فركض خلف الغزلان والأوعال حتى نصب وانفرد عن المسكر عراق (هامون چرا) ۶. ق. کوهساری ۷. ق. یوده (ل. ۲. آ. آب)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۸. (ن. شاه؛ پ. سیزه)؛ بنداری (۳۵۲۱)؛ فانتهی الی روضة ذات ماء و شجر ۹. (ن. برزجمهر) ۱۰. س. ق. که، س. ۲ (نیز ن. ل.)؛ رنج؛ متن = ل. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۱. ۱۶)؛ بنداری (۳۵۲۲)؛ و بوزرجمهر معه لا یفارقه لمحیته له ۱۱. که: بران ۱۲. (ق. ۲. بیاساید از راه) ۱۳. (ن. ق. ۲. ان. آ. ایچ) ۱۴. (ل. ۲. یوده؛ دید) ۱۵. ل. ق. ل. ۲. س. ۲ (نیز ن. ق. ۲. ل. ۱. پ)؛ جوی؛ متن = س. ۲ (نیز ل. ۳. و. ۲. ان. پ)؛ بنداری (۳۵۲۳-۳۵۲۴)؛ فنزل لیستریح ساعة و یضی لحظة ولم یکن معه غیر وصیف ۱۶. س. ۲ (نیز پ)؛ بعلطید ۱۷. ل. ۱. ۱۸. (نیز ل. ۱. ی. و. دران)؛ س. ۲ (نیز ن. ب. ب)؛ خندان بدان (ن. بران)؛ ق. شاهان بدان؛ هم (نیز ق. ۲. ان. ۲)؛ چندان دران (ن. بران)؛ (ل. ۲. بر خاک آن)؛ متن = ل. ۱۹. (ق. ۲. گرفته) ۲۰. (ن. دور) ۲۱. س. ۲ (نیز ن. ب)؛ دانته؛ متن = ل. ۲۲. بازوی؛ (ق. ۲. نیکو)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۲. از گهر؛ س. ۲؛ با گهر؛ بنداری (۳۵۲۴-۳۵۲۵)؛ فتمذد علی تلک الأرض فی نباتها، و وقع رأسه فی حجر بوزرجمهر فقام و معه دملج مرصع بالجواهر ۲۳. (ق. ۲. خواس)؛ ۲۴. آن خوب؛ متن = ل. ۲۵. ل. ۲ (نیز ق. ۲)؛ او؛ متن تصحیح قیاسی است؛ ق. ن. پ. ان. ۲ این بیت را ندارند؛ س. که، ای. ل. ۲. و. ۱. ب به جلی این بیت زیر را آورده اند:

ز بلزوش گيگست آن^۱ ل^۲ بگسته بد^۳ بند سخت (س. ۴. است)
 بیفتاد نزدیک بالین ز بخت (س. ل. ب. بالین تخت؛ ل. ۴)
 بیفتاده بد^۵ زیر بالین تخت؛ در ل. ۲. و. ۲. آ. حرف یکم بی نقطه)

ل^۱ بیت بالا را پس از بیت سیمین آورده است؛ ل^۲ پیش از بیت بالا افزوده است:

بیفتاد از آن مرد تانا گهر
 همو را نبود از فنادن خیر

۲۶. (ن. ۲. سب (۱) ۲۷. س. ۲ (نیز ن. ب)؛ مرغی؛ متن = ل. ۲۸. س. ۲ (نیز ن. ل. ب)؛ بهزی؛ تازیر (ق. ن. ق. ۲. پیش)؛ (۱) بیاریه با زهر (۱)؛ متن = ل.

چه گفته‌ست جزین نیز^۲ بوزرجمهر^۵
 مرا اندرین دانش او داد راه^۶
 کزان^۹ نامورجاه^{۱۰} و آن آبِ روی^{۱۱}
 به بد^{۱۲} گوهر و^{۱۵} ناسزا دوری؟
 بر خال^{۱۷} دل تنگ و خسته روان^{۱۸}
 چنین یافت زو پاسخ اندر^{۲۱} نهفت:
 فراوان بهست آشکار و نهان
 سخن‌ها یکایک برو^{۲۳} برشمرد
 ورا بند فرمود و^{۲۶} تاریک^{۲۷} چاه

بدو^۱ گفت شاه^۲ ای فرازبنده^۳ مهر
 پرستنده گفت ای جهاندارشاه
 ۳۵۶۵ بدو گفت زو پیش دانا^۷ بگویی^۸
 چرا جستی^{۱۲} از برتری کمتری^{۱۳}
 پرستنده برگشت و^{۱۶} آمد دوان
 ز شاه آنچه^{۱۹} بشنید با او^{۲۰} بگفت
 که خال من از حال^{۲۲} شاه جهان
 ۳۵۷۰ پرستنده برگشت^{۲۳} و پاسخ ببرد
 ز پاسخ فراوان^{۲۵} برآشتت شاه

۱. ا. ب. پرو: ۳. (نیز ن. آ. آ. شاه گفت: متن = دوازده دستنویس دیگر ۳. من: گریانده: (آ. فرازنده: ن. بی. ن. آ. بی: جای گریانده؛ متن = دل. ق. سی. آ. (نیز: ق. آ. آ. به و) ۳. سی. ج. دل. آ. سی. آ. (نیز: ن. بی. پی. و. ن. آ. ب. ک. که گفت: این ترا گفت (سی. دل. آ. سی. آ. بی: جز که: (ق. آ. آ. چنن یا تو گفتست) متن = دل. ق. (نیز: ق. آ. ه. (ن: بوزرجمهر)؛ بنداوی (۳۵۶۳): فارغی الملک فعله و قال: ای شی. قال لک بوزرجمهر غیر هذا (آ. نمر دست راه: سی. بی. بی. و. ن. آ. بی. به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

مرا اندرین دانش او داد راه (بی: راه داد) که بیند مگر این جهاندار شاه (بی: شاد)

متن = دل. ق. سی. آ. (نیز: ق. آ. آ. ب. آ. پس از این بیت افزوده‌اند:

دل. آ. آ. ل. این دانش و رایها (و. آ. رایم او) بهره داد

هش و دل: (هش: رای نیک و دل (حرف: زهره داد

بی: سی آنکه شهبشاه نوشین روان

بدو گفت کای مرد روشن روان

۱. در اینجا سرنویس دارد: پیغام کسری به بوزرجمهر و حال پرسیدن ۲. ا. ب. رو آن بدتن بختگان را) ۸. سی. بگو ۹. از ان ۱۰. ا. ب. سی. آ. (نیز: ق. آ. جای: (ن: آ. چاه: (آ. و پایه و جامه) متن = ده دستنویس دیگر ۱۱. ق. رو: بی: جوی: (آ. و روی: (ق. آ. رنگ و بوی: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۲. سی. آ. بر جستی (وزن درست نیست) ۱۳. ق. (نیز: ق. آ. بی: کهنتری: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۴. دل. آ. ز بدلا: چند (ق. آ. ۱۵. دل. (نیز: بی: حرف: بی: آ. گوهری: متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداوی (۳۵۶۴-۳۵۶۶): ثم قال له: قل له لم آتوت الانجیظاط من تلك المنزلة الرفیعة و المرتبة الجليلة بسوء خلقک و خبث أصلک؟ ۱۶. (بی: حرف) ۱۷. دل. آ. کانه: بی: بید حال: بی: بران حال: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸. دل. ق. بی. (نیز: ق. آ. ب. شد تند و (ق. آ. ب. نیک (حرف دوم بی: نقطه) خسته روان: سی. آ. (نیز: ن. بی. بی. آ. ب. شد تنگ بسته میان: متن = سی. آ. (نیز: و) ۱۹. دل. آ. (نیز: و. ن. آ. بی: آنچه: متن = دل. سی. ق. سی. آ. (نیز: ن. بی. آ. بی: ۲۰. سی. (نیز: ن. بی. بی. آ. بی: وی: متن = دل. سی. آ. (نیز: ق. آ. و) ۲۱. (بی: در وزن دست نیست) (بی: آ. و. آ. پاسخ از و در): ق. پاسخ آورد از و در: سی. آ. رفت و بد پاسخ اندر: متن = دل. سی. ک. ل. (نیز: ن. ق. آ. ن. آ. بی: بیست‌های (۳۵۶۷-۳۵۷۰) را ندارد ۲۲. سی. آ. جای: متن از جای: بی: کار: من از کار: متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداوی (۳۵۶۷-۳۵۶۹): فانصرف الشاب و بلغ بوزرجمهر قول الملک. فقال لى الجواب: فلما لى السر و للجهر أحسن حالا من الملک یکثیر ۲۳. (آ. یشنید) ۲۴. سی. بی. ق. سی. آ. (نیز: ن. بی. ل. و. بی: فراوان به ره خال (بی: به خاک) راه: بی: هر شاه شد حال او: (ق. آ. فراوان ابر حال او: (متن = دل. بنداوی (۳۵۷۰): فعارود الحضرة و بلغه ذلك الجواب ۲۵. دل. خروان ز پاسخ: بی: (نیز: ق. آ. ل. آ. زمانی ز پاسخ: متن = دل. آ. سی. آ. (نیز: ن. بی. و. ن. آ. بی. ۲۶. (بی: حرف) ۲۷. دل. آ. و. ن. بند فرمود و زندان و (بی: بنداوی (۳۵۷۰): فاغلبط من كلامه و أمر بأن یقید و یجعل فی جب

دگر باره پرسید از آن^۱ پیشکار^۲
 پرسنده^۳ آمد بر از آب^۴ چهر
 چنین داد پاسخ بدو^۵ نیک خواه
 ۳۵۷۵ فرستاده برگشت و آمد چو باد
 ز پاسخ برآشفست و شد^{۱۳} چون پلنگ
 ز پیکان و از^{۱۵} میخ گرد اندرش
 بدو اندرون جای دانا گزید
 نبد روزش آرام و شب جای خواب
 ۳۵۸۰ چهارم چنین^{۲۰} گفت با پیشکار
 بگوش که چون بینی اکنون نت
 پرستنده آمد بداد آن^{۲۳} پیام
 چنین داد پاسخ به مرد جوان

که چون دارد^۳ آن^۴ کم خرد^۵ روزگار^۶
 بگفت آن^۸ سخن ها به بوزرجمهر^۹
 که روزی من آسان تر از روز شاه!
 همه^{۱۱} پاسخش کرد بر^{۱۲} شاه یاد
 از^{۱۴} آهن تنوری بفرمود تنگا
 هم از بند آهن یفتین^{۱۶} سرش را
 دل از مهر دانا به یکسو کشید^{۱۷}!
 تنش بر ز سختی، دلش^{۱۸} پرشتاب^{۱۹}
 که پیغام بگزار و پاسخ^{۲۱} بیار،
 که از میخ نیزست^{۲۲} بپراهنه؟
 که بشنید از آن^{۲۴} مهر خویش کام^{۲۵}
 که روزم به از روز^{۲۶} نوشین روان^{۲۷}!

۱. دل: آ. زبان؛ س: (نیز: ن، ق، ی، آ، ب)؛ ازین: (ل: آ، زحین: ح)؛ متن: م، ص، ق، ک، (نیز: ی، پ، و)؛ ۲. م، ۳. آ: پیشگاه-روزگار: (۱)؛ ۳. م: (نیز: ن، ی، و، ن، آ، ب)؛ رواند: متن: م، ل، ق، س: ۴. (نیز: ق، ی، آ، ب، ا)؛ ۵. ل: آ: (این: ه: ق، بی: خرد: بدعاری (۳۵۷۲)؛ ثم بعد مدّة آخری قال للذک الغلام: کیف حال ذلک الشقی؟ م، ل، ق، س: ۶. م، ل، آ: (نیز: ن، ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ فرستاده: متن: ن، ق، ک، (نیز: ق، ی، آ، ب، ا)؛ ۷. ل: و: (تاب: ا، م: آ: این: ۹. ل: (نیز: بزیرجمهر)؛ بدعاری (۳۵۷۳)؛ فجاءه الغلام و أخبره بما قال الملک ۱۰. م، ل، ق، س: (نیز: ن، ی، ا)؛ بدان: (ق: آ: بدین)؛ متن: م، ل: (نیز: ب)؛ بدعاری (۳۵۷۴)؛ فقال: إن یرمی من یرم الملک أرفق، و حالی من حاله أرفق. ۱۱. (ل: آ: همان)؛ ۱۲. (ب: با)؛ بدعاری (۳۵۷۵)؛ فعاد الشاب و بلغ الملک جوابه ۱۳. (ل: آ، و: برآشفست شه)؛ ۱۴. ل، م، ل، ق، س: (نیز: ن، ی، پ، ا، ب، ن، آ، ب)؛ از: متن: م، ق، س: ۴. (نیز: ل، و، آ)؛ ۱۵. دل: (نیز: ن)؛ ز: س: آ: (از: ح)؛ (ل: آ: رده)؛ ق، ک، (نیز: ق)؛ چو پیکان زده: متن: م، ل، ق، س: (نیز: ن، ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ ۱۶. ل، م، ل، ق، س: آ. (نیز: ن، ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ نهفته: متن تصحیح قیاسی است؛ آ این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ بدعاری (۳۵۷۶-۳۵۷۷)؛ فتمس و احتدم من القیظ و أمر به فحس فی تنور من الحديد مسمر من باطنه بناصر محدّده ۱۷. م، ل، ق، س: ق، ک، ی، ا، ب: این بیت را ندارد؛ این بیت در ل، ق، آ، م، ق: آمده است ۱۸. ق، ک، م، س: آ. (نیز: ق، آ، پ، و)؛ و: دل؛ متن: م، ل، س: ل: ۲. (نیز: ن، ی، ل، آ، ن، آ، ب)؛ ۱۹. ل، م، ل، ق، س: ۴. (نیز: ن، ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ پرشتاب: (ل: آ: بر ز تاب)؛ متن: م، ل، ق، س: آ. (نیز: ن، ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ پس از این بیت افزوده اند:

دو جایگه ساختش استوار (شهریار)
 تنش پر ز سختی و دل بر (بسی) فگار

بدعاری (۳۵۷۸-۳۵۷۹)؛ فیقی علی حاله هذه نابی الجنب کاسف الحال مدّة آخری ۲۰. (ل: سخن: ل: چنان؛ م: دگر ره سخن؛ متن: ده دستنویس دیگر ۲۱. (ل: می: پاسخ بگزار و پیغام (۱)؛ ل: آ: به جای این بیت دو بیت زیر را آورده اند:

چهارم چنین گفت شاه جهان
 که یکبار نزدیک دانا گذار
 ابا پیشکارش سخن در نهان
 بپرزود پیغام و پاسخ بیار

۲۲. ل: ق: پوشیده شد (وزن دست نیست)؛ ل: آ: برنت؛ م، س: ی، ا، ب: (نیز: ی، پ، و، ن، آ، ب)؛ همان (بها هم از) میخ بر نت (آ: تن چون)؛ ل: ک: که بر نیز میخست؛ و: که میخست بر نت؛ متن: م، ل، ق، س: (نیز: ق)؛ ن، ا، ب: این بیت را ندارد؛ بدعاری (۳۵۸۰-۳۵۸۱)؛ فقال أنوشروان لغلامه: سل ذلک الخبیث عن حاله ۲۳. (ل: ی: این)؛ م: (نیز: ل، و، آ)؛ بدادش؛ متن: ده دستنویس دیگر ۲۴. ل: زان؛ (ل: آ: چو بشنید از)؛ متن: ده دستنویس دیگر ۲۵. ل: آ: (شاد کام)؛ ۲۶. ل، م، ل، ق، س: حالم به از حال (ح: ۲۵۶۹)؛ ۲۷. (ل: نوشیروان)؛ بدعاری (۳۵۸۲-۳۵۸۳)؛ فسأله فلم یجبه إلا بالجواب الأول

بیارد^۳ به اندیشه^۴ بوزرجمهر
 برو پر ز چین کرد و رخساره زرد^۵
 بفرمود تا جامه‌دستی^۸ ز گنج،
 نشست شهنشاه کردند زین^{۱۱}
 که رنجی که دیدی ببايد^{۱۲} نهفت،
 که آید^{۱۴} ز ما بر تو چندی^{۱۵} گزند،
 همی^{۱۷} با تن خویش کرده‌ی ستیزا
 کز آن بسته^{۱۹} آمد دل تیزویر^{۲۰}؛
 نهاده برو^{۲۳} قفل و^{۲۴} شهری ز مشک،
 یکی موبدی نامبردار^{۲۵} بوم،
 که این^{۲۶} راز پیدا کنیدی از نهفت،
 بگویند^{۲۹} فرزنگانی جهان^{۳۰}؛
 نبیند^{۳۳} مگر جان^{۳۳} بوزرجمهر
 دلش تو^{۳۵} شد از^{۳۶} رنج و درد^{۳۷} کهن^{۳۷}!

همی^۱ گفت کین راز^۲ گردان سپهر
 [شد از درد دانا دلش پر ز درد
 شهنشاه^۶ چون دید از^۷ اندیشه رنج
 ۳۶۲۰ بیاورد گنجور^۹ و امسی^{۱۰} گزین
 بنزدیکی دانا فرستاد و گفت
 چنین راند^{۱۳} بر سر سپهر بلند
 زبان تو مغز مرا^{۱۶} کرد تیز
 یکی کار پیش آمدم^{۱۸} ناگزیر
 ۳۶۲۵ یکی درج^{۲۱} ز زین^{۲۲} سرش بسته خشک
 فرستاد قیصر بر^{۲۵} ما ز روم
 فرستاده گوید که سالار گفت
 که^{۲۷} این درج را چیست اندر نهان^{۲۸}
 به دل گفتم این^{۳۱} راز پوشیده چهر
 ۳۶۳۰ چو بشنید بوزرجمهر این^{۳۳} سخن

- ۱-ق: ۲. همین) ۲-ک (نیز لی، ان: ۲، ب): این راز؛ (ق: ۲. گرداد؛ پ: کز راز؛ متن: دل، س، ق، س: ۲ (نیز ل: ۲، و: ۱) ۳-ق: بلداند؛ ک: ل، ۲، س: ۲ (نیز ب: و): ببايد؛ متن: ۳-ل: ۲. از اندیشه؛ (ل: ۲. نبیند مگر جان)؛ متن: دل، س (نیز ق: ۲، بی، ان: ۲، ب): ق: در اینجا سرنویس دارد: بیرون آوردن کسری بوزرجمهر را از بند ۵. این بیت تنها در ل آمده است ۶-و: همانگاه) ۷-ل، س (نیز لی): ز؛ متن: ۷-بازده دستنویس دیگر ۸-ل: لختی؛ (ب: چندی)؛ متن: ۸-دوازده دستنویس دیگر ۹-س: دستور ۱۰-ل، س: ۲ (نیز ق: ۲، بی، ان: ۲، س: ۱)؛ متن: ۱۰-بازده دستنویس دیگر ۱۱-ق: ۱۱-ب: ۱۱-و: نشست چنان شاه) ۱۲-ق: ۱۲-ن: نشاید؛ و: ۱۲-ن: نیاید) ۱۳-ق: گشت؛ (ل: ۱۳-آ: رفت)؛ متن: ۱۳-بازده دستنویس دیگر ۱۴-س: ک: س: ۱ (نیز لی-بی): آمد؛ متن: دل، ق، ل: ۲ (نیز ق: ۲) ۱۵-س: ک، ل، ۲، س: ۲ (نیز ق: ۲، بی، ل: ۲، و: ۱، ب): چندی؛ متن: دل، ق (نیز ب) ۱۶-ل: مغز اگر) ۱۷-س: همان؛ (ل: ۱۷-ک: تو)؛ متن: ۱۷-بازده دستنویس دیگر ۱۸-ق: ۱۸-آ: آمدت)؛ ۱۹-ق: عاجز؛ متن: ۲۰-س: ک، ل، ۲، س: ۲ (نیز ق: ۲، بی، ل: ۲، بی، ان: ۲، ب): کزان (ب: کزو) خیره (ل: ۲-بسته؛ ق: ۲-تنگ؛ ان: ۲-تیر) آمد دل مرد پیر؛ (پ: کزان خسته گردد) عاجز آید) دل مرد پیر: و: کزان باز ماندست دانش بپذیر؛ متن: ل ۲۱-ق: ۲۱-ح: حوجج) ۲۲-ل: ز زبر (م: ز زین؟) ۲۳-ل: بران؛ (بی: بدو)؛ متن: ۲۳-دوازده دستنویس دیگر ۲۴-ل: (نیز لی، بی): حوید؛ متن: ۲۴-بازده دستنویس دیگر ۲۵-س: س: ۲ (نیز لی، ان: ۲، ب): سوی؛ متن: دل (نیز ق: ۲، بی، ل: ۲، و: ۱) ۲۶-ک: کزین ۲۷-ق: ۲۷-مر) ۲۸-س: ق، ک (نیز لی، بی، ب): میان؛ متن: دل، ل، ۲، س: ۲ (نیز ق: ۲) ۲۹-س: ۲ (نیز لی، ل: ۲): بگویند (بگویند)؛ متن: دل (نیز ق: ۲، بی، ب) ۳۰-س: ل: ۲ (نیز لی، بی، ب): و کیان؛ (ل: ۳۰-و: همان)؛ متن: دل، س: ۲ (نیز ق: ۲) ۳۱-ل: گشت کین؛ (ق: ۳۱-گفت این)؛ متن: ۳۱-دوازده دستنویس دیگر ۳۲-ل: ۳۲-ب: ببیند؛ (ق: ۳۲-نیز ل: ۲): نداند؛ ل: ۳۲-ب: ببیند (حرف یکم بی نقطه)؛ متن: س، ک، س: ۲ (نیز ق: ۲، بی، و: ۱، ب) ۳۳-ق: ۳۳-زای؛ در ل این بیت با بیت سیمین پس روپیش شده است؛ بنطاری (۳۶۱۶-۳۶۲۹)؛ فارس‌الی بوزرجمهر و اهلر الیه عاصق منه الیه و نقد الیه دست ثوبین من ملاحظه؛ و آموره بالحضور ۳۴-ق: ۳۴-ک، س: ۲ (نیز لی، ل: ۲، بی، ان: ۲، ب): آن؛ متن: دل، س: ۲ (نیز ق: ۲) ۳۵-ل: ۳۵-پ: ۳۵-نیز لی، بی): دل وی؛ متن: ۳۶-ل: ۳۶-ن: دژم شد از آن؛ متن: ق: ک، ل، ۲، س: ۲ (نیز ق: ۲، بی، و: ۱) ۳۷-ک: دل آس: ۲ (نیز لی، ق: ۲، و: ۱)؛ در دوی رنج؛ (ل: ۳۷-در دهای؛ آ: دودهای)؛ متن: دل، س، ق (نیز بی، ان: ۲)

که بپزوه تا دارد این^۴ ماه شوی^۳؟
 که شویست و^۵ هم کودک اندر نهفت^۶
 بچنید^۷ بر چرمی^۸ گامزن!
 برسید چون ترجمانش پدید^۹؛
 -وگر^{۱۰} یکتی^{۱۱}، باد داری به دست-
 چو پاسخ شنیدی بر من^{۱۲} قه‌ایست!
 بیامد بر او^{۱۳} به گفت و شنید^{۱۴}؛
 بدین^{۱۵} گش خرامیدن و^{۱۶} ناز^{۱۷} تو؟
 نخواهم که بیند مرا شوی روی^{۱۸}

چنین گفت پرسنده^۱ را^۲ راهجوی^۳
 زن پاک‌دامن به پرسنده^۴ گفت
 چو بشنید داننده^۵ گفتار زن
 همانکه زنی^۶ دیگر آمد^۷ پدید
 ۳۶۴۵ که ای زن ترا بچه و شوی هست؟
 بدو گفت شویست اگر^۸ بچه نیست^۹
 همانکه سدیکر^{۱۰} زن آمد پدید^{۱۱}؛
 که ای خوب‌رخ کیست همباز^{۱۲} تو
 مرا^{۱۳} -گفت- هرگز نبوده‌ست شوی

نگر تا چه اندیشه افگند بن
 چو بردند جوینده را نزد^۱ شاه،

۳۶۵۰ چو بشنید بوزرجمهر این^{۲۸} سخن
 بیامد دژم‌روی تازان^{۲۹} به راه

۱-د. گوینده ۲-ق، ک (نیز ق ۴، ل ۲)؛ با؛ (ل: پرسنده)؛ متن = ص، ل ۲، س ۲ (نیز پ، و، ل ۲، ب)؛ ۳-((: راست گو-سو) ۴-((: ل ۲، آن)؛
 ص (نیز ل ۲، ب)؛ بنگر که دارد مرین؛ ک، س ۲؛ بنگر که تا دارد این؛ (ق ۴، پ: بیروی (ق ۴، بنوست (۴)) تا دارد این؛ آ-پوشه یاد آرد این؛
 متن = ل، ق، ل (نیز و، ل ۲)؛ ل ۲، پ ۳ از این بیت افزوده است:

بهرسید داننده از ماهروی
 که داری به گیتی تو ای ماه شوی

بنداری؛ فقال له: سل المرأة هل لها زوج ۵-ل ۲: پرسید، ل: پاک را خود بهرسید؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۶-((: ل ۲، حویما)
 ۷-((: ل ۲، کودک در نهفت)؛ بنداری؛ فسألها فقالت: لی زوج و ولد ۸-ع: گوینده ۹-ل، ص، ق (نیز ل، ب، آن)؛ ب: بچنید؛ ک (نیز پ)؛
 بچنید؛ متن = ل ۲، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲، و، ل ۱)؛ ۱۰-ل، ق، ک: باز؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری؛ فلما سمع ذلك اهتز على ظهر الفرس
 ۱۱-((: ل ۲، زن)؛ (پ: دید کامد) ۱۲-۱۳-ز: ترجمان چون شنید؛ بنداری؛ ثم سار فالتفته امرأة أخرى جميلة المنظر فأمر صاحبه فسأل
 المرأة ۱۴-((: و، اگر)؛ ۱۵-ل، ب، پ: زن)؛ ل، خرد همی؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری؛ هل لها زوج و ولد؟ ۱۶-س (نیز ل، ب)؛ ولی؛
 متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷-ل ۲؛ ایست ۱۸-ق (نیز و)؛ ما؛ در بیان بیت، بابیت سپسین پس و پیش شده است؛ بنداری؛ فقالت: نعم
 لی زوج ولكن ليس لی ولد ۱۹-ل (نیز ق ۲، ل، ب، آن)؛ س؛ ده دستنویس دیگر ۲۰-س، س ۲ (نیز ق ۲، ب)؛ به راه-عصان (ع)؛
 ق ۲، ل ۲، همن) نیکنخواه؛ متن = ل ۲۱-ل ۲: بزودی؛ (ل ۲: بزودش؛ آ: بزود؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل ۲، ل ۲، پ ۳ از این بیت
 افزوده‌اند:

بهرسید پرسنده از کار اوی (آ: او) بدان تا بداند (ل: برتراند؛ ل: بدآید (ل)) از اسرار اوی (آ: او)

بنداری؛ ثم ظهرت له امرأة أخرى ۲۲-ل، ب، ق، ل ۲ (نیز ق ۲، ل ۲، و، آ، ب)؛ ل: اباز؛ ک: هتاز؛ (ب: هتاز)؛ متن = س ۲ (نیز ل ۲) ۲۳-ل:
 بزین ۲۴-ل ۲، حویما)؛ ۲۵-ل (ب: رای)؛ بنداری؛ فسألها عن الزوج والولد ۲۶-ل (نیز ب)؛ بگو؛ س (نیز ل، ب)؛ وراه متن = ق، ع، ل ۲، س ۲
 (نیز ق ۲، و، ل ۲، ب)؛ ۲۷-ل (نیز ق ۲، ل ۲)؛ ۲۸-ل (نیز ق ۲، ل ۲)؛ بیفانکم نیز روی ق: بیفانکند شوی روی؛ متن = ص، ک، ل ۲، س ۲ (نیز ل، ب، و، ل ۲، ب)؛
 بنداری؛ فقالت: إني جارية عذراء لم یمنی بشر ۲۸-ل (ب، آن)؛ ۲۹-ل (ب: پرخان؛ ل ۲: تابان) ۳۰-ق: ورتاجا بیامد بزودیک؛ بنداری.
 فاستمر بزورجمهر فی طریقته حتی دخل علی الملک

که این^۲ مرز دارند با باز^۳ تاو،
مخواهند^۴ ازین مرز ما^۵ باز نیز!

فرستیم هم زین نشان^۱ باژ و ساو
وگر بازمانند^۲ ازین مایه^۵ چیز

زبان برگشاد آفرین گسترید:
سَخُن دان^{۱۱} و با بخت و با داد^{۱۲} باد!
روان را به دانش نماینده راه^{۱۴}،
به دانش مرا آژ و او بی نیاز^{۱۷}!
غلیفش^{۲۰} بود ز آنچه^{۲۱} گفتم^{۲۲} فزون^{۲۳}:
دگر^{۲۴} آنک^{۲۵} آهن ندیده دست جفت

۳۶۷۵ جو دانا ز^۸ گوینده پاسخ^۹ شنید
که همواره شاه جهان شاد^{۱۰} باد!
سپاس از خداوند خورشید^{۱۳} و ماه^{۱۴}
ندانند جز او^{۱۵} آشکارا و راز^{۱۶}
سه دُرست رخشان^{۱۸} به دُرچ^{۱۹} اندرون
۳۶۸۰ یکی شفته و دیگری نیم شفت

بیآورد و نوشین روان^{۲۶} بنگرید^{۲۷}:
به حَقّه ندرون^{۲۹} پرده ی پرنیان^{۳۰}،
چنان^{۳۲} هم که دانای ایران بگفت،

چو بشنید دانای رومی، کلید
نهفته یکی حَقّه بُد در میان^{۲۸}
سه گوهر بدان پرده اندر نهفت^{۳۱}

۱-ل (نیز ق^۲): زین (ق^۱: زان)، پس به تو؛ (ل^۳: بازش نشان؛ آ: ما زین نشان)؛ س، ل، آ، س، آ (نیز لی، ب): فرستم همی (ل^۴: بی: همه) زین نشان؛ متن = ق، ک (نیز پ، و، ل^۵)؛ ج، ل (کزان؛ ل^۶: که آن)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳-ب: با باز دارند و ل^۴، س، ل، آ (نیز لی، ل^۷، آ، ب): مانید؛ متن = ل، ق، ک، س، آ (نیز ق^۲: ل، آ، ب، و؛ در ق^۲ حرف چهارم بی نقطه)؛ ه: ک: ماه؛ (ب: گونه؛ آ: از ما به)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۶-ل (نیز ق^۲: ل، آ): نخواهند؛ س، س، آ (نیز لی، پ، و، ل^۵، آ، ب): مخاوهید؛ متن تصحیح قیاسی است ۷-ل، آ (نیز ق^۲: ل، آ): مرزها؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۳۶۶۶، ۳۶۷۴): فشرع الرسول و أعادها ۸-ا: (ب: جوع) ۹-س: زان سان؛ ق: گفتن؛ ل: چنان (وزن درست نیست)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰-ک: شاه ۱۱-ل: سخن گو؛ (آ: جهاندار)؛ متن = ۱۲-ق، ک: با بخت (حرف یکم بی نقطه) همرا (ق: بیاوند ندارد)؛ (ق^۲: بخت آزاد)؛ س، س، آ (نیز لی، ب): سخن گوی با (س: آ، را) بخت (در س حرف یکم بی نقطه) همزاد؛ (ل^۳: جهاندار با تخت آباد)؛ لی، بی: سخن گوی و (لی: جوع) با بخت همرا (بیاوند ندارد)؛ و: هنرمند و بخشنده و راد؛ متن = ل، آ، ک: خورشید ۱۴-ا: (جهاندار خورشیدچهر-مهر)؛ ل^۳ پس از این بیت افزوده است:

ندانند جز او آشکار و نهان
ندانند کسی راز او در جهان

۱۵-س، س، آ (نیز لی، و، ل^۵، آ، ب): بلداند همه؛ متن = ل، ق، ک، ل، آ (نیز ق^۲: ل، آ، ب، ا) ۱۶-ق: آشکار و نهان ۱۷-س: آرزو بی نیاز؛ (ل^۳: آ، مرا کرد او بی نیاز؛ ق^۲: همان مردم سرفراز)؛ ق: برمانش (ق^۲: باشد همین و همان؛ متن = ل، ک، ل، آ، س، آ (نیز لی جوع، و، ل^۵، آ، ب): بنداری (۳۶۷۵-۳۶۷۸): فتصدی بزرجمهر و حمد الله تعالی و اثنی علیه و ثم دعا للملك ۱۸-ق: گوهر درخشان ۱۹-ب: (ب: جام) ۲۰-ل: خلافتش؛ س، ق، ک (نیز ق^۲: ل، آ، و، ل^۵، آ، ب): خلافتش؛ متن = ل، آ، س، آ (نیز بی، ل^۵)؛ زین که؛ ل^۳ (نیز ق^۲: آ، و، بی: زانک؛ ل^۳: زانکه؛ ب: پنج)؛ متن = ۲۲-ا: (یک بی نقطه) و بر هم (())؛ متن = ل، ۲۳-ل: برون؛ س، س، آ (نیز ق^۲: آ، و، بی): فزون؛ متن = (ل^۳: ل، آ، ب): ۲۴-س: سوم؛ ق: س، آ (نیز ق^۲: آ، ب): یکی؛ متن = ل، ۲۵-ل (نیز بی، ل^۵): آنکه؛ (بی: دیگر)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۳۶۷۹-۳۶۸۰): ثم قال: إن فی هذا الدرّج دررا ثلاثا. إحداها مثقوبة، و الثانية نصفها مثقوب، و الثالثة بکر لم تثقب، و لم یمسها حدید ۲۶-ل: (بی: نوشیروان) ۲۷-ق: آن بدید ۲۸-ل (آ: نهان) ۲۹-ل، ل، س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ق^۲: آ، ب): حقه درون؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۰-ل، آ: باره پرنیان؛ (ل^۳: بود اندر نهان)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ق: این بیت را ندارد ۳۱-ل، ل، آ: حقه (ل^۳: باره) اندر نهفت؛ (آ: حقه بد در نهفت؛ ل^۳: بدو بود اندر نهفت)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۲-ل (آ: ل): بلد؛ و: بلدانان

دگر^۱ نیم‌سفت و^۲ سیوم^۳ نابسود^۴!
 برآن^۵ دانشی گوهر افشاندند!
 دهانش پر از درّ خوشاب کرد!
 پیچید و^۷ رویش پرآزنگ^۸ شد،
 از آنپس کزو دید مهر^{۱۱} و وفا؟!
 روانش^{۱۳} به درداندر آزرده یافت^{۱۲}،
 گذشته همه^{۱۵} پیش کسری بگفت:
 از^{۱۹} اندیشه‌ی گوهر^{۲۰} و خواب^{۲۱} شاه
 ندارد پشیمانی و درد سودا!
 چه شاه و چه موبد^{۲۲}، چه بوزرجمهر!
 بیایدش^{۲۷} بر تارک ما نشست^{۲۸}!
 همیشه ز درد و غم آزاد باد!

نخستین ز گوهر یکی سفته بود
 ۳۶۸۵ همه موبدان آفرین خواندند
 شهشاه رخساره بی‌تاب^۶ کرد
 ز کار گذشته دلش تنگ شد
 که با او^۹ چرا کرد چندان^{۱۱} جفا
 چو دانا رخ شاه پژمرده یافت^{۱۲}
 ۳۶۹۰ برآورد گوینده^{۱۴} راز از نهفت
 از آن بند^{۱۶} بازوی^{۱۷} و^{۱۸} مرغ سیاه
 بدو گفت کین بودنی کار بود
 چن^{۲۲} آید^{۲۳} بد و نیگ^{۲۴} رای سپهر
 ز تخمی^{۲۵} که یزدان بر^{۲۶} اختر بگشت
 ۳۶۹۵ دل شاه نوشین‌روان^{۲۹} شاد باد

گفتار اندر توقیعات نوشین‌روان^{۳۰}

اگرچند باشد^{۳۱} سرافراز شاه به دستور گردد^{۳۲} دل‌آرای گاه

۱-ل. ل. (نیز ق. ۲. ب.)؛ دوم؛ (پ. یکی)؛ متن؛ س. ق. م. ک. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.) ۲-س. س. (نیز ل. ل. ۲. ب.)؛ سفته؛ متن؛ ل. (نیز ق. ۲. آ.)
 ۳-ک. (نیز ا.)؛ سیم (ستم)؛ س. ق. م. ک. (نیز ق. ۲. س.)؛ سوم؛ (پ. دگر)؛ متن؛ ل. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ب.) ۴-ل. (پ. نابدید)؛ بنداری
 (۳۶۸۱-۳۶۸۲)؛ فلما سمع الرسول مقاله أحضر مفتاح الصندوق و فتحوه فاذا فيه ثلاث درر كما وصف بزرجمهر ۵-ل. (نیز ق. ۲. ا.)
 ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا. ب.)؛ بدان؛ متن؛ ق. س. ۲ (نیز و. ب.)؛ بنداری (۳۶۸۵)؛ فتعجب الحاضرون من نور بصيرته و كمال ذكائه فتروا عليه
 الجواهر علق (نیز ق. ۲.)؛ پرتاب؛ (ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)؛ پرتاب؛ (ک. دیده پر از آب؛ متن؛ ل. م. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)؛ پرتاب؛ (ب. این بیت و بیت سپسین را
 ندادند؛ بنداری (۳۶۸۶)؛ و أمر الملك فحشى فوه بالألأکن ۷-ل. (پ. جو) ۸-ق. ل. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)؛ پر از رنگ؛ متن؛ ده دستنویس دیگر
 ۹-ل. ۳. باری ۱۰-س. ل. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)؛ چندین ۱۱-ل. (ن. ۲. مهر دید)؛ بنداری (۳۶۸۷-۳۶۸۸)؛ و ندم علی ما عمله به من قبل، و ضاق
 صدره حتى بان فی وجهه اثر الهم و الأسف ۱۲-س. ق. ل. ۳. و. ل. ۲. ا. ب.)؛ دید؛ متن؛ ل. م. ل. ۳. و. ل. ۲. ا. ب.)؛ دید؛ (ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)
 رخانش) ۱۳-ل. (پ. یابورد داننده) ۱۴-ک. همی؛ (پ. سخن) ۱۶-ل. (بند و) ۱۷-س. س. ۲ (نیز ق. ۲. ب.)؛ بازو؛ متن؛ ل. ۱۸-ل. (جو) ۱۹-س. (نیز ل. ۲. ب.)؛ ز؛ (پ. وز)؛ متن؛ ده دستنویس دیگر ۲۰-س. ل. (نیز ق. ۲. ب.)؛ کهنتر؛ س. س. مهتر؛ متن؛ ل. ۲۱-ق. (ح. حال)؛ بنداری
 (۳۶۸۹-۳۶۹۱)؛ فلما علم بزرجمهر بذلک ذکر للملک ما جرى علیه فی ذلک المتصدی من نزول الطائر الأسود و التقاطه جواهر
 الدملج و ابتلاعه ایها ۲۲-ل. ل. (نیز ق. ۲. ب.)؛ چو؛ متن؛ س. ۲ ۲۳-ل. آرد ۲۴-ل. مهتر؛ (ق. کهنتر)؛ متن؛ دوازده دستنویس دیگر
 ۲۵-ل. (رنجی) ۲۶-ل. به؛ (و. آ. ز.)؛ متن؛ ده دستنویس دیگر ۲۷-ل. بیایدش ۲۸-ل. ک. ل. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. ۲. ا.)؛ نوشت؛ متن؛ س. س. ۲
 (نیز ق. ۲. ا. ب.)؛ ق. این بیت را ندارد ۲۹-ل. (پ. نوشیروان)؛ بنداری (۳۶۹۲-۳۶۹۵)؛ و دعا للملک. ثم اقتض المجلس ۳۰-س. ... شاه
 نوشین‌روان؛ ق. ... خفف الله عنه؛ ک. ... نوشیروان؛ ل. ... نوشین‌روان (ل.)؛ س. ۲ ... نوشیروان؛ متن؛ ل. (س. س.)؛ بنداری؛ ذکر نیز من
 توقیعات آنوشروان ۳۱-ل. باشی ۳۲-ل. (پ. باشد)؛ ق. بیت‌های ۳۶۹۶-۳۷۰۰ را راندند؛ بنداری (۳۶۹۶)؛ قال صاحب الکتاب: إن الملک و
 إن کان شامخ الأنف طامع الطرف فلن یتحلی إیوانه إلا بالوزیر، و لن تستقیم اموره إلا بالدستور

شکارست کار شهشاه و رزم^۱
 بدانند که شاهان چه کردند پیش
 از آنگدن^۵ گنج و رنج^۶ سپاه
 ۳۷۰۰ دل و جان دستور باشد به رنج
 چشمن بود تا گاه^{۱۲} نوشین روان^{۱۳}
 هم او بود جنگی و موبد هم اوی^{۱۶}
 به هر جای^{۱۸} کارآگهان داشتی
 ز بسیار و اندک ز کار جهان

۳۷۰۵ ز کارآگهان موبدی^{۲۲} نیک خواه
 که گاهی گنه^{۲۴} بگذرانی همی

چنان بد که برداشت روزی به شاه^{۲۳}:
 به بد نام^{۲۵} آنکس^{۲۶} نخوانی^{۲۷} همی،

۱-ل-بزم-رزم ۲-(ل:آ:جام و:ق:آ:بخشش و شادی و رای و):س:ک:ل:آ:س:آ(نیز ل:ب:و:ل:ن:آ:ب):و:گر(ک:س:آ:و:ابا:ل:دگر)
 شادی و بخشش و داد(ل:آ:ل:رای) و (ل:ل:رای) و (ل:ل:چو:ج):متن = ل(نیز آ):بنداری (۳۶۹۷):و لا شغل للملوك غير الصيد و الطرد، و العیش و
 الطرب، و حضور الوقائع عند الحاجة، و الإحسان الى الرعية و الترفرف عليهم بجناح الرأفة و الرحمة ۳-س(نیز ق:آ:ل:ن:آ:ب):
 بران هم نشان:ک:ل:آ:س:آ(نیز و):پورزند هم زان(س:آ:زان هم) نشان:متن = ل(نیز ل:ب):۴-ل(نیز و:ب):کار:(ق:آ:ز:ل:بای:
 ل:ن:آ:راه):متن = ل:س:ک:س:آ(نیز ل:آ:ب:ل:ب):بنداری (۳۶۹۸):ثم الوقوف على سير الملوك السالفة و التقليل بهم في خلافتهم الحميدة و
 التحلى بمصافاتهم المرضية ۵-ل:س(نیز ل:ب:ل:ن:آ:ب):ز آنگدن:ل(نیز ل:آ):پراکندن:متن = ک:س:آ(نیز پ:و:ا):۶-ع(ل:رای) ۷-ل:س:
 ک(نیز ل:ب:و:ل:ن:آ:ب):ز:متن = ل:آ:س:آ(نیز ل:آ:ب:ا):۸-س:آزاد بدخواه و ک:ل(نیز ل:ل:آ):آواز و گفتار و(ل:ج:س:آ)نیز پ:
 ل:ن:آ:ب):آزار و گفتار و:(و:گفتار و کردار و):متن = ل:ل:ل:ل:آ:س:آ(نیز ل:ب:ل:ن:آ:ب):ز(ل:آ:و):دادخواه:(ل:آ:آ:فرايدخواه):متن =
 س:ک(نیز و:ب):ق:آ:این بیت و بیت سپین را ندارد و به جای آن نخست بیت های ۳۸۵۹-۳۸۶۶ را آورده و پس از آن افزوده است:

بگویم کنون داستان ردان
 ز توقیع پیروز نوشین روان

۱۰-ل:س:ک(نیز ل:ب:و:ل:ن:آ:ب):ز:(په:به):متن = ل:آ:س:آ(نیز ل:آ:و:ا):۱۱-ک:کدخدای و ز:س(نیز ل:ب:و:ل:ن:آ:ب):اندیشه کردن فزونی
 به:(و:ح:ه):ل:آ:اندیشه کردن ز رای و ز:س:آ:اندیشه کردن گرانی و:(په:اندیشه جستن گرانی):متن = ل(نیز ل:آ:ب):بنداری
 (۳۶۹۹-۳۷۰۰):و الوزراء هم الذين يتجرعون مرارة الغصص، و يتحملون أفعال التعب في إخراج الخواثر، و نظم شمل الذخائر، و
 الإصفاة إلى ظلمات الرعية، و الحكومة بينهم على مقتضى العدل و النصفة ۱۲-ق:مرکاه ۱۳-ل(ل:نوشیروان) ۱۴-ق:شاه بود
 ۱۵-(ل:آ:ر:د) و ۱۶-ل:س:ل:س:آ(نیز ل:ب:ل:ن:آ:ب):او:ک:همان:(ق:آ:همی):متن = ل(ب:پ:و:ل:ن:آ:ب):۱۷-ل:بخرد:س:آ:نیز هیربد:(ق:آ:وز
 موبد (بسانود نلارد):په:نیز و بخرد:س(نیز ل:ب:و:ل:ن:آ:ب):همو هیربد بد سپهبد:(ل:آ:هم او بود موبد سپهبد):متن = ک:ل(ج:س:
 ق:آ:این بیت را ندارد:بنداری (۳۷۰۱-۳۷۰۲):و علی هذا درج ملوک العجم حتی ولی ائوشروان. فانه لما ملک نقض تلك القاعد، و
 رفض تلك العادة، و باشر الأمور بنفسه، و ساس الجمهور بزایه و تدبیره. فكان هو الملک و البهلوان و صاحب السیف و صاحب القلم
 معا ۱۸-(ل:ک:ر):۱۹-ل(نیز آ):بگذاشتی:س:ق:ل(نیز و):بگذاشتی (حرف یکم بی نقطه):متن = ک:س:آ(نیز ق:آ:ب:ل:ن:آ:ب):۲۰-ل:
 ل:آ:زو:متن = دوزده دستنویس دیگر ۲۱-(ل:ک:س):بنداری (۳۷۰۳-۳۷۰۴):و کانت له اصحاب اخبار يرفعون اليه كل ما يجرى
 في ممالک من الحسن و القبيح، و المعوج و المستقيم فيوقع بتقرير ما يرى تقريره، و ازالة ما يرى ازالته ۲۲-(ل:ن:موبد) ۲۳-ل:
 برخاست بر پیشگاه:ق:روز بگفت این به شاه:متن = دوزده دستنویس دیگر ۲۴-س(نیز ل:ب):گذر:(ل:آ:ب):نیز ل(ب:و:ک:گناهی که
 تو(ل:آ:ن):متن = ل:ق:ک(نیز ق:آ:ن:آ:ب):۲۵-ک:رام:۲۶-س:آ:او:ک:س:(ل:آ:ن:را) ۲۷-س:آ:نخواند

هم آن را^۱ دگر باره آویزشست^۲
 هم پاسخ چنّین بود^۵ توفیع شاه
 چو^۷ بیمار زارست و^۸ ما^۹ چون بزّشک
 ۳۷۱. به یک دارو از او^{۱۰} نگرده درست
 دگر موبدی گفت: انوشه^{۱۴} بدی^{۱۵}
 سپهدار گرگان^{۱۷} برفت از^{۱۸} نهفت
 بنه برد ازو گیل^{۲۰} و او بزّه نه
 به توفیع پاسخ^{۲۱} چنّین داد^{۲۲} باز^{۲۳}
 ۳۷۱۵ کجا پاسبانی کند بر سپاه
 دگر گفت: انوشه بدی^{۲۷} جاودان
 یکی مایه ورنامدار^{۲۸} ایدرست^{۲۹}
 گنهکار اگرچند با^۳ پوزش^۴
 که آنکس که خستو شود^۶ بر گناه،
 ز دارو گریزان و ریزان سرشک،
 زوان^{۱۱} از بزّشکی^{۱۲} نخواهیم^{۱۳} شست!
 به داد و دیّش نیز توشه^{۱۶} بدی^{۱۵}،
 به بیشه ندر آمد^{۱۹}، زمانی بخت،
 همی بازگردد ز بهر بنه!
 که هستیم^{۲۴} از آن لشکری^{۲۵} بی نیاز،
 ز بد خویشتن را ندارد نگاه^{۲۶}!
 نشست و خور و خواب با موبدان،
 که گنجش ز گنج تو افزون ترست^{۳۰}!

۱. س: گر؛ ق: ک؛ همانا؛ (ق: ۲، و: ۱، ه: ۱)؛ متن = ل، س، ل، ۲ (نیز ل، ل، ۲، پ، ا، ب) ۲. ق: ک، ل، ۲، س: ز؛ (ق: آن) پرسش است؛ (ق: ۲؛ آن پرورش است)؛ متن = ل، س، (نیز ل، ب) ۳. (ب: را چند بر) ۴. (ق: آ؛ کوشش)؛ بنداری (۳۷۰، ۳۷۰۵)؛ فمن جمله توفیعاته ما ذکر آن بعض الموابنة رفع الیه و قال: إنک تصفح للجانی عن ذنبه ثم إذا عاود ذنبه تأمر بصلبه و إن کان مستقیلاً متصلاً عن زلته هـ: بد بتوفیع؛ س (نیز ل)؛ گفت توفیع؛ ل: به توفیع پاسخ چنّین داد؛ متن = ده دستنویس دیگر عـل: خشنود بد؛ س، ق، ل (نیز ق، ۲، ل)؛ خشنود شد؛ (ر، و، ب: خشنو شود)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز پ)؛ ل ۲ بیت های ۳۷۰۸-۳۷۱۰ را پس از بیت ۳۷۱۲ آورده است ۷- (ب: که) (ل: و زارست) ۸- ل: من ۱۰- ک (نیز پ، و، ب)؛ او؛ گر؛ س، ل، ۲ (نیز ل)؛ داروئی گر (ل: او؛ ل: کو)؛ (ل: دار او؛ گر)؛ س: آ؛ یکباره دارو؛ (ق: یکی گر به دارو)؛ متن = ل، ق، ۱۱- ل، ک، س، ۲ (نیز ق، ۲، ب)؛ روان؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۲- س، ک، ل، ۲ (نیز ل، ل، ۲، ب)؛ بزگی؛ س: آ؛ <از بزگی؛ متن = ل، ق، (نیز ق، ۲، ل، ۲، پ، و، آ) ۱۳- س، ۲ (نیز ل، ل، ۲، ب)؛ بخوایم؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۳۷۰، ۳۷۰۸)؛ فوق و قال: ونحن کالأطباء. و المجرم المصّر علی الذنب کالمریض المشرف علی الموت، الممتنع عن شرب الدواء؛ نسقیه شربة واحدة فاذا رأیناها لاتنجم فی غسلا أیدینا منه و قطعنا رجاءه عنه و السلام ۱۴- ل، ۲، س، ۲ (نیز و)؛ نوشته ۱۵- (ل: بزی) ۱۶- س، ک، س، ۲ (نیز ل، ۲، ب)؛ ز هر بد به هر سو بکوشه؛ (ق: نیز ق: ۲)؛ خرد را به گفتار توشه؛ ل: ز هر بد به هر گوشه توشه؛ (ل: به هر سو به هر سو توشه (I))؛ متن = ل، ۱۷- ل، کردان؛ (ق: کردی؛ س، س، ۲ (نیز ل، ۲، ب)؛ سپهدار (س، ل: به)؛ گرگان؛ ل: سپهدار (ب: به)؛ کردان؛ (ل: سپهدار ز کردان (I))؛ متن = ک (نیز ق: ۲)؛ بنداری: صاحب جیش جرجان ۱۸- (آ: و) ۱۹- ل، س، ق، ل، ۲ (نیز ل، ۲، ب)؛ بیشه درآمد؛ (ل: پیشه درآمد)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ق: ۲) ۲۰- ل: ارکیل؛ ک، س، ۲ (نیز ل، ۲، پ، و، آ)؛ کرکیل (در ا حرف چهارم بی نقطه)؛ (ق: کرکیک)؛ س: بنه در کرکیل (حرف چهارم واژه پسین بی نقطه)؛ ق: بنه بود کرکیل؛ (ق: آ: سه بود از کیل)؛ متن تصحیح قیاسی است (د: ل، ۲، ل، این بیت را ندارد)؛ بنداری (۳۷۱۱، ۳۷۱۳)؛ و رفع الیه آخر و قال: إن صاحب جیش جرجان برز الی الصحراء فتغافل فی معسکه فانتهب باللیل ثقله. و هو یرید الاصراف لإصلاح أمره و ترتیب أسنابه ۲۱- (آ: پاسخ به توفیع) ۲۲- س: گفت ۲۳- (ب: شاه. پساوند ندارد) ۲۴- ق (نیز ل، ۲، ل، ۲، ب)؛ هستیم؛ متن = ۲۵- ک (نیز پ)؛ از <آن> لشکری؛ ل: از لشکر ماکه شد؛ متن = ل، ۲، س، ۲ (نیز ق، ۲، ل، و، آ) ۲۶- (ل: بگناه)؛ بنداری (۳۷۱۴، ۳۷۱۵)؛ وقوع فی الجواب: «إنافی غناء عن حافظ جیش لا یقدر علی حفظ رحله. فکان ذلک سب عزله ۲۷- (ل: بزی؛ ق: آ: شاهان، بمان)؛ ل: انوشه بود شاه تا؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ق: بیت های ۳۷۱۶، ۳۷۱۸ را ندارد ۲۸- ک، ل، ۲، س، ۲ (نیز پ، و)؛ مالدار؛ ل: نامور مایه ور؛ س: مایه دار نامور؛ (ق: آ: نامور نامدار)؛ متن = (ل: ل، ۲، پ، و، آ) ۲۹- ل، ۲ (نیز ق: ۲)؛ آمده است؛ (ب: آیدش (پساوند ندارد))؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۰- ل: نخستن ز گنج تو خوار آمده است (حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ بنداری (۳۷۱۶، ۳۷۱۷)؛ و رفع الیه آخر و قال: إن هاهنا رجلاً ذا ثروة فزید کنوزه علی کنوز الملک

همیشه ز تو دور دست^۵ بدی،
 که نوشین روان^۷ چون گشاید دهن^۸،
 پر از غم شود^{۱۱} زنده^{۱۲} را جان شاد!
 کند هرک^{۱۳} دارد خرد^{۱۴} با نژاد،
 نباشد کنون دوستی تن در دست^{۱۵}!
 نگردهمی گرد داد^{۱۸} پدر،
 که باشد فروشنده^{۲۱} او دژم!
 بهای^{۲۳} زمین هم فروشنده راست
 که دوری ز پیغاره و سرزنش،
 چرا شد برین سان^{۲۷} بی آرم و گرم^{۲۸}؟
 مزیدن^{۲۹} جزا^{۳۰} شیر درمان^{۳۱} نبود،
 همی گوشت جویم چو گوشت درشت^{۳۳}!
 به رای و به دانش ز ما بهتری^{۳۶}،
 دو^{۳۸} دیده به رای تو دارد جهان؟

نیشند^۱ روزی^۲ کانشه^۳ بدی^۴
 به ایوان^۶ چنین گفت شاه یمن
 همه^۹ مردگان^{۱۰} را کند بیش یاد
 چنین داد پاسخ که از مرده یاد
 ۳۷۳۵ هر آنکس که از مردگان دل بست
 یکی^{۱۶} گفت کای^{۱۷} شاه، کهتریسر
 بریزد^{۱۹} همی بر زمینی^{۲۰} درم
 چنین داد پاسخ که این نارواست^{۲۲}
 دگر گفت کای شاه برترمنش
 ۳۷۴۰ دلی داشتی^{۲۴} پیش تر^{۲۵} پر ز شرم^{۲۶}
 چنین داد پاسخ که دندان نبود
 چو دندان برآمد^{۳۲} بیاگند پشت^{۳۳}
 یکی گفت گیرم کنون^{۳۵} مهتری^{۳۶}
 چرا برگزشتی^{۳۷} ز شاهنشاهان

۱. ل. س. ل. ۲. س. ۳. (نیز ل. ل. ۲. و. ب.) نوشتند؛ متن = ک (نیز پ) ۲. ل. خطی ۳. س. س. ۲ (نیز ق. ل. ۲. و. ل.) که نوشته؛ ل. که خرم؛
 (ن. ۲. که توشه (ل))؛ متن = ل. ک (نیز پ. ب) ۴. (ل. ی. بزی) ۵. ل. ۲. دستی؛ ق. این بیت را ندارند ع. ق. بدیوان ۷. (ل. نوشیروان)
 ۸. س. (نیز ل. ن. ۲. ب.)؛ سخن؛ متن = ل. ق. س. ۲ (نیز ق. ل. ۲. ب. و) ۹. (ل. ۳. و. همی) ۱۰. مردمان ۱۱. س. ق. (نیز ل.)؛ کتله؛ متن =
 یازده دستنویس دیگر ۱۲. ل. بنده؛ بنداری (۳۷۳۱-۳۷۳۲)؛ و رفع الیه آخر و قال: إن صاحب الیمن قال علی رؤس الملائن أنوشیروان
 یكثر ذکر الأموات، و یضیق الدنیا بأذاه علی الأحياء ۱۳. س. ک. ل. ۲. س. ۲ (نیز ل. ب.)؛ هر که؛ متن = ۱۴. ق. هر کسی از هنر؛ متن = ل.
 ۱۵. ق. (نیز پ.)؛ او درست؛ س. (نیز ل. ۲. و. ل. ۲. ب.)؛ همان دوستی او درست؛ ک. س. ۲؛ ز دل دوستی او درست؛ ل. ۲. همی مهر او را درست؛
 (ق. ۲. و. رانیکویها درست؛ ل. همان دور او خود درست؛ ۲. همان دوستیش تن درست)؛ متن = ل. بنداری (۳۷۳۴-۳۷۳۵)؛ فأجاب و قال:
 «لا یذكر الموت إلا من كان موصوفاً بالعقل و الذكاء. و من أعرض صفحا عن الأموات لم یستقم حاله فی أيام الحیاة» ۱۶. (ق. ۲. چنین)
 ۱۷. (ل. ۲. ای) ۱۸. ق. باغ ۱۹. (ب. بریزند) ۲۰. ل. ۲. ق. (نیز ل.)؛ زمین بر؛ متن = ۲۱. ق. (نیز ل.)؛ فروزنده او؛ (ق. ۲. فروشنده بر)؛ متن =
 یازده دستنویس دیگر ۲۲. (ل. ۲. ب. و. بارواست (ل)) ۲۳. ک. ل. ۲. (نیز ق. ل. ۲. ب. و. ل. ۲. ب.)؛ بها؛ متن = ل. س. ق. س. ۲ (نیز ل. ۲. و. ل.) ۲۴. س. ۲.
 داشتیم ۲۵. ل. پیش ازین ۲۶. ل. ۲. زین حرم (ق) ۲۷. ق. ۲. (نیز ل. ی. و. ب.)؛ بدینسان؛ ک. بدین سر؛ ل. ازینسان؛ (ب. بدیننگه)؛ متن = ل.
 س. (نیز ق. ل. ۲. ب. و. ل. ۲. ب.)؛ برانده و غم؛ س. ۲ (نیز ل.)؛ بی آرم گرم؛ (ب. بی آرم گرم)؛ متن = ل. ک (نیز ق. ل. ۲. و. ل. ۲. ب.)
 ۲۹. س. س. ۲ (نیز ق. ۲. ب.)؛ مکیدن؛ متن = ل. ۳۰. ک (نیز ق. ل. ۲. ب. و. ل. ۲. ب.)؛ بجز؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۱. (ق. ۲. پستان) ۳۲. ک. بیاید
 ۳۳. ل. نباید نخست و حرف یکم و آوای دوم بی نقطه؛ س. (نیز ب.)؛ بیاید پشت؛ ق. سازید پشت (دو حرف نخست و آوای
 نخست بی نقطه)؛ ک. بیازد پشت؛ ل. ۲. بیازد پشت؛ س. ۲. بیازد پشت؛ (حرف یکم و آوای دوم بی نقطه)؛ (ق. ۲. نیارم نخست؛ ل. و. ل. ۲.
 ۲. بیاید پشت؛ ب. بیاید و رست)؛ متن = (ل. ۳) ۳۴. (ب. درست)؛ ک (نیز ل. ۲. ب.)؛ بگشتم درست؛ س. ۲ (نیز ل.)؛ بگشتم درست (دو ل. ی.
 و آوای نخست بی نقطه)؛ (و. نگشتم درست؛ ب. نگشتم درست)؛ ل. و خونم نگشتم درست (ق)؛ (ق. خوردم بگشتم درست)؛ (ق. ۲. چویدز
 گیتی درست)؛ متن = س. ل. ۲ (نیز ل. ۲) ۳۵. س. س. ۲ (نیز ل. ی. و. ب.)؛ که تو؛ (ق. ۲. کر ما که بر (ل))؛ ل. ۲. (ب. ۲)؛ متن = ل. ۳۶. (ل. ۲. بهتر
 نویی-فزونتر نویی) ۳۷. (ل. ۲. برابر گذشتی) ۳۸. س. ۲. تو

۳۷۴۵ چنّین داد پاسخ که ما را خرد^۱
 هش^۲ و دانش و رای^۳ دستور ماست
 دگر گفت^۴: باز^۵ تو ای شهریار
 چنّین گفت کو^۶ را بگوید^۷ پشت
 بیاویزیدش^۸ ز^۹ داری^{۱۰} بلند
 ۳۷۵۰ که^{۱۱} از کهتران^{۱۲} نیز در کارزار
 دگر نامداری ز کارآگهان
 به^{۱۳} شیکبر بزرین بشد با سپاه
 چنّین گفت کین^{۱۴} مرد گردن‌فراز^{۱۵}
 چو برگارد او پشت بر^{۱۶} شهریار
 ۳۷۵۵ به توفیق گفت: آنک^{۱۷} گردان‌سپهر
 به بزرین^{۱۸} سالار و گنج و سپاه
 دگر موبدی گفت^{۱۹} کر^{۲۰} شهریار

ز دیدار ایشان همی بگذرد^۱،
 زمین^۲ گنج و اندیشه گنجور ماست!
 عقابی گرفته‌ست روز شکار^۳!
 که با مهر^۴ خود چرا شد درشت؟!
 بدان^۵ تا بدو بازگردد گزند،
 فزونی نجویند با شهریار^۶!
 چنّین گفت کای شهریار^۷ جهان،
 ستاره‌شناسی بیامد^۸ ز راه،
 چنّین لشکری^۹ گش^{۱۰} و زین^{۱۱} گونه ساز،
 نیند کس او را بدین^{۱۲} کارزار!
 گشاده‌ست با رای او چهر و مهر^{۱۳}،
 نگرود تباہ اختر و^{۱۴} هور و ماه!
 چنّین بود فرمان به یک^{۱۵} روزگار،

۱-ق: جهان ندارد نهران ۲-ق: همان ۳-۱: رای و؛ ل: رای و دانش چو ۴-س: زمی؛ ق: آ: زمن؛ بنداری بیت‌های
 ۳۷۴۵، ۳۷۴۶ را ترجمه نکرده است ۵-ک: گفت < (۱: باز) ۶-۷: (۱: باز) ۷-۷: (شکار)؛ بنداری (۳۷۴۷)؛ و رفع الیه موبد آخر آن أحد براه
 الملک اصطاد عقابا ۸-۱: (کین) ۹-ک: (نیز لی، ن، ب: بگوید؛ ل: (نیز ق ۲، ۱)؛ ب: بگوید (حرف چهارم بی نقطه)؛ ل: (بگوید)؛
 متن = ل، س، س: آ (نیز ب، و) ۱۰-س: ل: آ (نیز لی، ب: مهر از؛ متن = ل، ک، س: آ (نیز ق ۲، ۱)؛ ق: بیت‌های ۳۷۵۴، ۳۷۵۵ را ندارد؛ بنداری
 (۳۷۴۸)؛ فوق و قال: و یخصف ظهر هذا الاز لا قدامه علی من هو اکبر منه قدره ۱۱-ل: بیاویز پیش؛ س، س: آ (نیز ب، و، ن: ب: بیاویز
 او را؛ ک: بیاویزی او را؛ ل: (نیز ل ۳، ۱)؛ ق: بیاویزیدش (حرف هفتم بی نقطه)؛ ن: بیاویزد او را؛ متن تصحیح قیاسی
 است (ح ۲) ۱۲-۱۲: (۱: ب) ۱۳-ک: (نیز لی، و، ن: آ)؛ دار: ل: جایی؛ متن = س، س: آ (نیز ق ۲، ۱، ب: آ) ۱۴-ب: (بدو) ۱۵-س: ل: آ
 س: آ (نیز لی، ب: کس؛ ق: گر)؛ متن = ل، ک ۱۶-س: آ (نیز لی، ل، و، آ، ب: مهتران؛ متن = ل، ک، ل: آ (نیز ق ۲، ۱، ب: ن) ۱۷-ک: (نیز
 ق ۲، ۱، ب: و، ب: بر شهریار؛ (ن: در روزگار)؛ ل: آ (نیز لی، ب: مجویند (س: ای، نجوید) بر شهریار؛ (آ: نجوید ابر شهریار)؛ متن =
 ل؛ بنداری (۳۷۴۹، ۳۷۵۰)؛ هم یصلب لیعتره به الصغیر فلا یتجاسر علی الکبیر ۱۸-ل: داد پاسخ به شاه ۱۹-ک، س: آ (نیز لی، ل، ب: آ،
 ب: ک؛ متن = ل، س، ل: آ (نیز ق ۲، و، ن: آ) ۲۰-س: ل: آ (نیز لی، ب: برآمد؛ متن = ل (نیز ق ۲) ۲۱-ک: ل: آ (نیز ق ۲، ۱، ب: ن: آ)؛ کای؛
 متن = ل، س، س: آ (نیز لی، ل، و، آ، ب) ۲۲-س: (نیز لی، ب: کوز فراز؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۳-۲۳: (ل: و، آ، ب: لشکر) ۲۴-س: آ (نیز
 و، آ، ب: این؛ ق: آ: ای، ازین)؛ متن = ل، ک، ل: آ (نیز ل ۳، ۱، ن: آ) ۲۵-س: (نیز لی، ل، و، آ، ب: چو (س: لی، و، ب: به) بدارک (و: بیکار) دل بسته
 باد؛ (نیز ق ۲، ۱، ن: آ)؛ چو برگاشت او پشت (ق: پشت از) بر؛ ل: آ (نیز لی، ب: چو بدارک (ل: به بیکار) دل بست با؛ متن = ل ۲۶-و:
 درین؛ ب: به بد؛ بنداری (۳۷۵۱، ۳۷۵۲)؛ و رفع الیه آخر و قال: إن بزرین الإصبه لما برزی فی جموعه و جنوده و أعلامه و بنوده قال بعض
 أهل التّجیم: إنه لن یری بعد هذا أبدا علی باب الملک ۲۷-س: ل: آ (نیز لی، ب: گشاده؛ ک: گفت < آنکی؛ متن = ل، ق: (نیز ق ۲)
 ۲۸-ل: مهر چهر؛ س: آ (نیز ب: چهر مهر؛ ق: بر روی دراز مهر چهر؛ متن = ل، س، ک: (نیز ق ۲، ۱) ۲۹-ل: (نیز ل ۳، ۱، و، ن: آ) بزرین و؛ متن =
 ده دستنویس دیگر ۳۰-ل: س: آ (نیز ق ۲، ۱، ب: آ، ب: حو؛ متن = (لی)؛ بنداری (۳۷۵۳، ۳۷۵۵)؛ فوق و قال: إن طالع الشمس والقمر
 لا یعتره بالنحس بزرین و غیره ۳۱-ق: چنّین گفت کرکوی ۳۲-س: ک، ل: آ (نیز لی، ل، و، آ، ب: کای؛ متن = ل، ق: (نیز ق ۲، ۱، و، ن: آ)
 ۳۳-ق: درین؛ ل (نیز ق ۲)؛ پیمان به یک؛ ل: آ: تویی دادفرمای و به؛ متن = ده دستنویس دیگر

که در پادشاهی بگردد^۲ به^۳ داد،
 ز بسیار و اندک، بدی گز^۴ بهی،
 سزد گز^۵ بود^۶ داد را دستگیر!
 کمر بر میانست^۹ دور از نیاز^{۱۰}!
 -ببرهیزد و-باشدش^{۱۲} گنج^{۱۳} خویش،
 همه^{۱۶} رای^{۱۷} درویش سازد^{۱۸} نخست!
 همی نالد^{۱۹} از شاه و از^{۲۰} مهتران^{۲۱}،
 بسازم^{۲۲}، نهم کاسه^{۲۵} بر چارسوی^{۲۳}،
 بلرزد دل^{۲۷} مرد خسروپرست!

که مردی گزینند^۱ فرخ نژاد
 رساند بدین بارگاه آگهی
 ۳۷۶. گشپ سرافراز مردی ست پیر^۵
 چنین داد پاسخ که او را ز آز^۸
 کسی را^{۱۱} گزیند کز^{۱۲} رنج^{۱۳} خویش
 جهاندیده مردی درشت و^{۱۵} درست
 یکی گفت سالار^{۱۶} خوالیگران
 ۳۷۵. که آن چیز کو^{۲۲} خود کند آرزوی^{۲۳}
 نبوید، نیازد بدو نیز دست^{۲۶}

۱.س.ل (نیز لی.ل.ن.آ.ب.) که بینند؛ ق.س.آ: که بیند (حرف چهارم بی نقطه)؛ ک: که بینید؛ متن = ل (نیز ق.آ.پ.و) ۲.ق.س.آ (نیز ل.۱.۲): نگردد ۳.ک.ل.ز: ۴.س.ک (نیز آ.ب.) یا؛ ق.ل (نیز ق.ل.ک.)؛ و؛ س.آ (نیز لی.ن.)؛ با؛ (و: با (بی نقطه))؛ متن = ل (نیز پ.)؛ درل. ل این بیت بابت سپین پس و پیش شده است؛ درل آلت های این بیت نیز پس و پیش شده است؛ بنداری: (۳۷۵-۳۷۶). و رفع الیه آخر و قال: قد تقدم الملك يطلب رجل كريم الأصل وافر الفضل ليدور في الممالك ويطالع أحوال الرعية هل: دبیر آن سرافراز پیر؛ (پ: آن سرافراز مرد دبیر)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ع.س (نیز لی.)؛ کو.۷.ق.آ (شود)؛ بنداری: و كُتِب الكبير رجل طاعن في السن يصلح لهذا الأمر ۸-س.آ: ازان؛ (ل.آ.۲: زمان)؛ ل: کاری رواست؛ متن = ده دستنویس دیگر ۹.ل.س.آ (نیز ل.)؛ میان بست؛ س.ک (نیز و.ا.ب.)؛ میانست؛ متن = ق.ل (نیز ق.آ.پ.پ.ن.)؛ کو.۱۰-س.آ (نیز آ.)؛ میان؛ ل: زان سو که خواست؛ س (نیز لی.ب.)؛ او بی (ب: از)؛ نیاز؛ (ل.آ.)؛ دور و زار مهان (ل))؛ متن = ق.ک.ل (نیز ق.آ.پ.و.ن.آ.)؛ بنداری: فوقع في الجواب و قال: وهو رجل حريص يرجع جانب الفتي على الفقير ۱۱-ق: حراص ۱۲-ک.س.ل (نیز ل.۱.۲): که بیند که از (س.آ.آن)؛ س.آ (نیز لی.ب.)؛ گزیند که از (س.کرو)؛ ق (نیز و)؛ که بیند کز؛ (ن.آ.): گزیند کز؛ متن = (ق.آ.پ) ۱۳-س (نیز لی.ب.)؛ گنج-رنج ۱۴-ل: دارد او؛ (پ: آکند؛ و: کم کند)؛ س.آ: ببرهیز دانا شدش؛ (ن: ببرهیز تا باشدش)؛ متن = ل-ک (نیز ق.آ.لی.ل.آ.ب) ۱۵-ک (نیز لی.ل.آ.پ.و.ا.)؛ حو؛ س (نیز ب.)؛ درست؛ ک: به رای؛ (ق.آ: درست و؛ ل.آ: درشتی)؛ متن = ل.ق.س.آ ۱۶-ک.س.آ (نیز ق.آ.لی.ل.آ.ب.)؛ که او؛ (پ: همی؛ ل.آ: همان)؛ متن = ل.ق (نیز و) ۱۷-ل: راه؛ ک (نیز و)؛ ک: متن = ده دستنویس دیگر ۱۸-ک: خواهد؛ (لی: دارد)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ در ق.ل های این بیت پس و پیش شده است؛ آ.از ۳۷۶۳ و آ ۳۷۶۶ ب بیت ساخته و ۳۷۳۶-آ ۳۷۶۶ آ را انداخته است؛ بنداری (۳۷۶۲-۳۷۶۳): و لا يصلح لهذا الأمر إلا من حلب الدهر أشطره، و ذاق حلوه و مره، و كان صعب العريكة مستقيم الطريقة يعنى بشأن الفقير أكثر مما يعنى بشأن الفتي ۱۹-س.آ (نیز ب.)؛ باید؛ (پ: نابد)؛ متن = ل-ک (نیز ق.آ.لی.ل.آ.پ.و.ن.آ) ۲۰-ل.س.آ (نیز پ.ن.آ.)؛ و؛ متن = س.ق.ک (نیز لی.ل.آ.پ.و.آ.ب) ۲۱-س.آ (نیز لی.ب.)؛ موبدان؛ (آ: کهتران)؛ متن = ل.ق.ک (نیز ق.آ.لی.ل.آ.پ.و.ن.آ) ۲۲-س.ک (نیز ل.آ.پ.و.ب.)؛ چندانک او؛ (لی.پ.ن.آ.آ: چندانکه او)؛ (آ: آن)؛ متن = ل.ق.ک (نیز ق.آ) ۲۳-ک.س.آ (نیز ق.آ.پ.ن.آ)؛ آرزو-چارسو؛ (لی: آرزوی-پرتخاش جوی؛ و: آرزوی-از چارسو (پساوند ندارد))؛ متن = ل.س.ق (نیز ل.آ.آ.ب) ۲۴-سپارد؛ س.آ (نیز لی.آ)؛ بسازد؛ (پ: بسازم بسازد (ل))؛ آ: سپارم)؛ متن = س.ق.ک (نیز ق.آ.لی.ل.آ.پ.و.ب) ۲۵-ل (نیز پ.)؛ همه کاسه؛ س (نیز لی.ب.)؛ ز هرگونه؛ ق.ک: ز هم کاسه؛ س.آ (نیز لی.آ)؛ بهم کاسه؛ (و: همی کاسه)؛ متن = (ق.آ.ل.آ.آ: در آ حرف یکم واژه نخست بی نقطه؛ نیز = س.آ.ن.آ) ۲۶-ق.آ: بیک چیز دست)؛ ق.ک (نیز لی.آ)؛ نیارد بدو (ق: بدان) نیز دست؛ س (نیز ب.)؛ بپوید بدارد (پ: ندارد) و را زبرد دست؛ س.آ (نیز ل.آ.ک.)؛ نه بپوید (آ: بپوید) نه آرد و را (در س.آ این واژه خوانا نیست) زبرد دست؛ (لی: بپویند از مورد از زبرد دست (ل))؛ و بپوید نیارد بدان نیز دست (حرف یکم واژه نخست بی نقطه))؛ متن = ل (نیز پ.)؛ درل دو واژه نخست این ل بی نقطه (ل) ۲۷-س.س.آ (نیز ل.آ.ب.)؛ برو؛ (لی.پ.ن.آ.آ.پ.و.ب.)؛ و بران؛ متن = ل.ق.ک (نیز ق.آ)؛ بنداری (۳۷۶۴-۳۷۶۶): و رفع الیه آخر و قال: صاحب الطعام الخاص يقول: الملك يفتتح على لذائذ الأطعمة فإذا أصلحتها و وضعها بين يديه على الخوان ما اشتمها و لم يبق منها

بپوشدهمی^۲ فزه شهریاری^۳
 بزرگست و بخشنده و^۴ پارسا،
 که روزیش اندک شد و^۵ روی زرد؟
 بر آن^۶ کرده‌ی خویش بنهاد پشت،
 همیشه جزاز می ندارد^{۱۱} به دست!
 چو^{۱۲} راند^{۱۳} سوی جنگ قیصر^{۱۴} سپاه،
 جهان شد به^{۱۵} ایران بر از روم^{۱۶} تنگ!
 طبیعیست و^{۱۸} پرخاش^{۱۹} آهرمنی^{۲۰}
 ز شاهان دگرگونه خواهد سپاه^{۲۳}
 ز شیران اسپافکن^{۲۶} و^{۲۷} تیزچنگ؟
 نباید که سیر آید از کارزار،
 به رخشنده روز و شبان سپاه،

کسی کو دیش کاست، باشد به کار^۱
 دگر گفت با هر کسی پادشا
 پرستار دیرینه، مهرک چه کرد
 ۳۷۸۰ چنین داد پاسخ که او شد درشت
 بیامد به درگاه^۸ و^۹ بنشست پست^{۱۰}
 ز کارآگهان موبدی گفت: شاه
 نخواهد جز ایرانیان را به جنگ
 چنین داد پاسخ که آن^{۱۷} دشمنی
 ۳۷۸۵ دگر باره برداشت^{۲۱} موبد که شاه^{۲۲}
 کدامست و^{۲۳} چون بایدت^{۲۵} مرد جنگ
 چنین داد پاسخ که جنگی سوار
 همان بزمش آید^{۲۸}، همان رزمگاه

- ۱.ی: داشت باشد بکار؛ (ق:۲: راست ماند بکار؛ ل:۲: نیز به؛ ن:۲: دهنش کار باشد بکار (ل:۲: ورا)؛ س:۲: که هر کس که او کرده شهریاری؛
 متن = ل:۲: (نیز ق:۲: پ:، ن:۲:): همه؛ (ن:۳: بگوید همه؛ ا: بگوید همه)؛ متن = س: ک: س:۲: (نیز ل:۱: پ:): ۳- س: (نیز ل:۱: پ:، آ: پ:): کرده
 شهریاری؛ س:۳: باز گردد ز کار؛ متن = ل: ک: (نیز ق:۲:): ل:۲: از ۳۷۷۷ و ۳۷۷۸ ب یک بیت ساخته و ۳۷۷۷ ب ۳۷۷۸ را انداخته است؛ و
 بیت‌های ۳۷۷۷-۳۷۸۰ را ندارد؛ بنداری (۳۷۷۵، ۳۷۷۷): فقال: «إنه خالف أمرنا و نقض عهدنا حين أمرناه ألا يفلح باب كزنا عن
 المحتاجين، و لا يحرم المسترفدين و السائلين. و من ضمن المعروف الملوك فقد أراد بهم شره، و أوسعهم ضيرا و ضرا» ۴- س: (نیز
 ب: پرسنده و؛ ا: ترسنده و)؛ س: بزرگست پرسنده و؛ (ل:۲: بزرگست ترسنده؛ ب: بزرگست پرستنده و)؛ متن = ل: ک: ل:۲: (نیز ق:۲: و،
 ن:۲:): بی این بیت را ندارد ۵- (ل: بی بد تنگ بد) ۶- س: شد تنگ و رویش چو گرد ۷- (ل: بدان) ۸- (ق: بکاه (بی نقطه)) ۹- س:
 ک: ل: ۲، س: (نیز ل: پ:، ب:): حوج؛ متن = ل: (نیز ق:۲: و، ۱۰) ۱۰- ل: (نیز ق:۲: ل: ۲، ب:): ست (حرف یکم بی نقطه)؛ (پ: و، مست)؛ متن = س:
 ک: ل: ۲، س: (نیز ل: ا:): ۱۱- س: (نیز ب:): ندادی؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ در ل آلت‌های این بیت پس و پیش شده است؛ ل: این بیت را
 ندارد؛ بنداری بیت‌های ۳۷۷۸-۳۷۸۱ را ترجمه نکرده است ۱۲- (ق: آ: که) ۱۳- (ل: ای؛ ایدر؛ ل:۲: راندی) ۱۴- س: قیصرانرا؛ (ا: جنگ <
 قیصر) ۱۵- س: ک: ل: ۲، س: (نیز ل: ۲، پ:، و، آ: ب:): بر؛ متن = ل: (نیز ق:۲: ل: ۱، ن: ۲) ۱۶- (ق: آ: بران روم؛ ن: ۲: بر از روم (())؛ س: (نیز ل:):
 ایرانیان تار و؛ متن = ل: ک: ل: ۲، س: (نیز ل: ۲، پ:، و، آ: ب:): بنداری (۳۷۸۲، ۳۷۸۲): و رفع إليه آخر و قال: ما بال الملك اذا قصد قتال الروم لا
 يستمحب من عساكره عامة إلا رجال إيران خاصة؟ ۱۷- (ق: آ: از) ۱۸- س: (نیز ل:): حوج؛ (ق: آ: درشتی و؛ و: کهن گشت و)؛ متن = ل: ک:
 ل: ۲، س: (نیز ل: ۲، پ:، ن: ۲، آ: ب:): ۱۹- (ق: آ: کردار) ۲۰- (ق: آ: و، ن: ۲: آهریمنی)؛ بنداری (۳۷۸۴): فقال: «لأنهم جبلوا على عداوتهم
 فيكونون أبلغ في نكايتهم» ۲۱- ل: (نیز ق:۲: آ: پرسیده؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۲- (ق: آ: ز شاه؛ س: (نیز ل: آ:): مردی که شاه؛ س: (نیز
 ب: مردی سپاه؛ (ل: اسبی سپاه (())؛ متن = ل: ک: (نیز ق: آ:): دارد سپاه؛ ل: دگر کس نخواهد سپاه؛ ق: آ: به روز سپید و شبان
 سپاه؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ل: بیت‌های ۳۷۸۵-۳۸۰۴ را ندارد ۲۴- س: ک: س: ۲، س: (نیز ق:۲: پ:، ن: ۲، ب:): حوج؛ متن = ل: (نیز ا)
 ۲۵- س: (نیز ب:): چو بایده (؟)؛ (ل: چو نامده (؟)؛ ن: آ: دگر بایدت)؛ متن = ل: ک: س: ۲، س: (نیز ق:۲: ل: ۲، پ:، آ:): ۲۶- ل: مردان شیرافکن؛ متن = ده
 دستنویس دیگر ۲۷- س: ک: س: (نیز ل: ل: ۲، ن: ۲، آ: ب:): حوج؛ متن = ل: (نیز ق:۲: پ:، آ:): بیت‌های ۳۷۸۶-۳۷۸۸ را ندارد ۲۸- (ب: ب:
 بزنگاهش)؛ بنداری بیت‌های ۳۷۸۵-۳۷۸۹ را ترجمه نکرده است

شب آید شود پر ز آواز^۳ مست!
 به ما شاد بادا کهان و مهان!^۴
 همی زشت‌گویت^۵ کند سرزنش،
 ز کرد آوردن^۸ ندیده‌ست^۹ رنج!
 کزو^{۱۱} گنج ما باشد^{۱۲} آراسته،
 همه سود، فرجام گردد^{۱۶} زیان!
 که هرگز مبادا به جانت^{۱۹} گزند^{۱۸}،
 دوروی‌اند و^{۲۱} با^{۲۲} کیش آهرمن‌اند^{۲۳}!
 ابی^{۲۶} زینهارى نباشد بزرگ^{۲۵}!
 ز^{۲۷} گنج تو افزون^{۲۸} ز سیصد هزار^{۲۹}،
 بسی مزد^{۳۱} ویژه^{۳۱} تن خویش را
 به ارزانیان چیز بخشی^{۳۳} رواست^{۳۴}!
 ز بخشش فراوان تهی ماند^{۳۶} گنج!
 همی نرد را نُو کند برگ و^{۳۸} شاخ!
 نیازد به بد در جهان نیز دست^{۳۹}!

توانگر^۱ و^۲گر^۲ مردم زیردست
 چنین داد پاسخ که اندر جهان
 دگر گفت کای شاه برترمش
 که چندین گزافه^۶ ببخشد^۷ گنج
 ۳۸۲۰ چنین داد پاسخ که آن^{۱۰} خواسته
 اگر بازگیریم^{۱۳} از^{۱۴} ارزانیان^{۱۵}
 دگر^{۱۷} گفت کای شهریار بلند^{۱۸}
 جهودان و ترسا^{۲۰} ترا دشمن‌اند
 چنین داد پاسخ^{۲۲} که شاه سترگ^{۲۵}
 ۳۸۲۵ دگر گفت کای نامورشهریار
 درم داد مزدور^{۳۰} درویش را
 چنین گفت کآن^{۳۲} هم به فرمان ماست
 دگر گفت کای شاه نادیده^{۳۵} رنج
 چنین داد پاسخ که دست^{۳۷} فراخ
 ۳۸۳۰ جهاندار چون گشت بزدان‌پرست

- ۱-س. (نیز ب): تونگر ۲. (ل: آگر) ۳. (ن: آوی)؛ ق (نیز ق: آ، پ): سر بر (پ: آرای: ک، س: آ (نیز ل: آ، ب): سر بر آواز؛ متن = ل، س، ل (نیز ل، و) ۴-بنداری (۳۸۱۷، ۳۸۱۵): وضع الیه آخر وقال: إن العالم قد امتلأ من ألعان المطربین و شغب الشاربین. فلا یذوق باللیل ذو ناظر غرارا من شغب السکاری، فقال: ولا زالت قلوب الأصاغر و الأكابر فی آیامنا مسرورة، و صدورهم مشروحة، هـ-س. (نیز ق: آ، و، ب): عیب‌جویی؛ (ن: آ، ب: عیب‌جویی؛ متن = ل، ع: ل (نیز ل، ل: آ): چندان گزافه؛ (و: بیهوده چندین)؛ متن = ل، س، ک، س: آ (نیز ق: آ، پ، و، ل، آ، ب) ۷-ص، ک، ل، آ، س: آ (نیز ق: آ، ب): ببخشد ز (آ: که)؛ متن = ل، ق (نیز ل) ۸-ل: آورید، (بی نقطه) ۹-ل: بدین درد و (۱۰-ل: این) ۱۱-س (نیز ل، ب): گز از ۱۲-ل: (و: گردد) ۱۳-ق: آ، ب: گیرم (۱۴-ل: ق: ز؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۵-س، س: آ (نیز ل، ل، و، ب): ایرانیان؛ متن = ل، ق، ک، ل (نیز ق: آ، پ، ل، آ، ب، ل: ۱۶-ل: گیرد ۱۷-ق: یکی ۱۸-ل: آ: جهان زیان ۱۹-س: آ (نیز ق: آ، پ، و، ل، آ، ب): به جانت مبادا؛ متن = ل (نیز ق: آ): جهودان کشور؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۱-ل: (بی: درویند (ل)) ۲۲-ق: بر ۲۳-ق: آ، و، ل، آ: (هریمنتند) ۲۴-ک: جاسخ < ۲۵-س: ل (نیز ق: آ، ل، و، آ، ب): بزرگ سترگ؛ متن = ل، س: آ (نیز پ، ل) ۲۶-ل: ز بی؛ ق (نیز آ): ابر؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷-ل: که ۲۸-ل: (و: ج: ب: چو) ۲۹-ل: (سوار)؛ ک: بیت‌های ۳۸۶۶، ۳۸۲۵، ۳۸۰۰ را ندارد ۳۰-ق: آ، مزدوی (ق)؛ ل، آ، ب: مزدور و؛ ل: داده‌ی مرده؛ متن = ق، س، ل (نیز ل، و، آ) ۳۱-ل: پروریده؛ س (نیز ب): بود و برده؛ ق، س: آ (نیز ل، آ، و، آ): برد ویژه؛ ق: برده‌ی (ق) مرده؛ ل: بود برده (واژه نخست بی نقطه)؛ متن = ل (نیز پ، ل) ۳۲-ل: کین ۳۳-ق: آ (نیز ق: آ): چند بخشد؛ متن = ل، آ، س: آ (نیز پ، و، ل) ۳۴-پ: سزاست؛ س، ل، آ، ب: این بیت و بیت سسین را ندارد؛ این بیت در ل، ق، ل، آ، ق، آ، پ، و، ل، آ، آمده است ۳۵-ل: آ: رادیده ۳۶-ق: گشت؛ س، ل، آ، ل: س: آ، ب: این بیت و بیت سسین را ندارد؛ این بیت در ل، ق، ل، آ، کهن شاخ را نو کند برگ و؛ ق: آ: مرده را یکنفرد بر دو؛ ب: یکی بر دو زانو کند ترک و؛ متن تصحیح قیاسی است؛ ق: بیت‌های ۳۸۲۵، ۳۸۲۷ را ندارد ۳۹-س، ل، آ، س: آ (نیز ل، ل، و، ب): بیند؛ ل: آ، ب: نبیند؛ جهان هر چه او دست بست (ل: بست دست)؛ ق: آ: گشاده دل و روی و نیروی دست)؛ متن = ل؛ پ: این بیت را ندارد

دگر گفت کز^۱ بهمن سرفراز
چنین داد پاسخ که او را^۲ خرد
۳۸۴۵ یکی^۳ گفت کای شاه کهترنواز^۴
چنین داد پاسخ که با^{۱۱} بخردان
چن^{۱۵} آواز آفرین^{۱۶} آید^{۱۷} به گوش
بیرسید^{۲۰} موبد که^{۲۱} شاه زمین
که بی دین^{۲۲} جهان به که بی پادشا^{۲۳}
۳۸۵۰ چنین داد پاسخ که گفتم همین
جهاندار بی دین^{۲۶} جهان را ندید
یکی بت پرست و یکی^{۲۸} پاک دین
ز گفتار ویران نگرود جهان
هرآنکه که شد تخت بی پادشا^{۳۳}

چرا شاه ایران ببوشید راز^۲؟
ببچد^۴ همی، وز^۵ هوا^۶ برخوردار!
چرا گشتی اکنون چنین^۹ دیرساز^{۱۰}؟
همان و همان^{۱۲} نیز^{۱۳} با موبدان^{۱۴}،
نماند^{۱۸} به دل رای و با مغز هوش^{۱۹}!
سخن راند از پادشاهی و دین:
خردمند باشد برین^{۲۲} بر گوا
شنید این سخن^{۲۵} مردم پاک دین،
مگر^{۲۷} هرکسی دین دیگر گزید،
یکی گفت نفرین به از^{۲۹} آفرین،
بگو^{۳۰} آنچه^{۳۱} رایت بود در نهان^{۳۲}!
خردمندی و دین^{۳۳} نیارد^{۳۵} بها^{۳۳}!

۱-ل: کای ۲-در آ این لت با ۳۸۴۵ ب پس و پیش شده است ۳-(ل: گفت کور را نبودش) ۴-س: نبوشید؛ س: آ (نیز و): ببوشد (حرف یکم بی نقطه): (ل: ل، پ، ن، آ، ب: ببوشد؛ متن = دل (نیز ق ۲) هـ) (ق ۲، ل: آ، ل: ای، بی: در) ۵-ع: آن: روان؛ ل: آ این بیت و بیت سببین را ندارد ۷-(ل: همی) ۸-س، س: آ (نیز ل، و، ا، ب): گردنفرز؛ متن = دل (نیز ق ۲، ل: ای، بی: ن، ۹-س: آ؛ چرا: (ب: کتون) ۱۰-ل (نیز ق ۲): دیرباز؛ (ن: آ: دیوساز)؛ متن = س، س: آ (نیز ل، ل: ای، بی: و، ب) ۱۱-س: (نیز ق ۲، ل: ای، بی: ا، ز: (ب: ابا)؛ متن = دل، ل: آ (نیز ل، و، ن، ا، ب): (آ: بد همان)؛ ل: همانا نیم (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ س: جهان و همان؛ (ق: آ: همانم همان؛ ل: ردان و همان)؛ متن = س، ل: آ (نیز ل، پ، و، ن، آ، ب) ۱۳-ز: (نیز ق ۲) ۱۴-(ا: بخردان (پساوند ندرد) ۱۵-ل: س، ل: آ (نیز ق ۲، ب: چو؛ متن = آ ۱۶-و، ن، آ: آفرینم) ۱۷-س: آ (نیز ل، ل: ای، بی: ن، آ، ب): آمد؛ متن = دل، س، ل: آ (نیز ق ۲، و، ا، ب): ۱۸-س: آ (نیز ق ۲)؛ همانند ۱۹-س: ل: آ (نیز ق ۲، ل: ای، بی: ا): با مغز و هوش؛ ل: رحم با مغز و هوش؛ (ل: ای: چه دل رای با مغز و جوش؛ ل: بران رای با مغز و هوش)؛ متن = س: آ (نیز و، ب) ۲۰-ق: چنین گفت ۲۱-ل: (نیز ن، آ): ز؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۲۲-(ل: بی: این) ۲۳-س: س: آ (نیز ل، و، ب): بر بد و (س: و، آ: جو) پادشا؛ (ق: آ: جهانست بی پادشا؛ ل: آ: نجوید بر (آ: بد) پادشا)؛ متن = دل، ل: ۲۴-س: آ؛ بدین: پ، ن، آ این بیت را ندارند ۲۵-س، ق، س: آ (نیز ل، ل: آ، ب): از من؛ (ق: آ: از من این)؛ متن = دل، ل: آ (نیز و)؛ در ق ۲ این بیت پس از بیت ۳۸۵۴ آمده است ۲۶-(ل: جهان را این دین ((۲۷-س، ل: آ، س: آ (نیز ق ۲، ل: ای، بی: و، ب): وگر؛ (ل: دگر؛ ن: آ: اگر)؛ متن = ل: ق: بیت های ۳۸۵۲، ۳۸۵۶ را ندارد ۲۸-س: (نیز ل، و، ا، ب): دگر؛ متن = دل، ل: آ، س: آ (نیز ق ۲، ل: ای، بی: ن، آ، ب): ۲۹-س: کرد نفرین دگر؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۳۰-س، س: آ (نیز ل، و، ب): ن، آ، ب: بگوی؛ متن = دل، ل: آ (نیز ق ۲، ل: ای، بی: و، ن، آ، ب): آنچه؛ متن = دل، س، س: آ (نیز ق ۲) ۳۱-س: آ (نیز ل، ل: ای، بی: و، ن، آ، ب): جهان (پساوند ندارد)؛ ل: آ این بیت و بیت سببین را ندارد ۳۳-ل: آ (نیز پ): تاجدار - بیکار؛ متن = دل، س، س: آ (نیز ق ۲، ل: ای، بی: و، ا، ب): خردمند دینی؛ ل: آ (نیز پ): خردمند و دینی؛ س: آ (نیز ل، ل: ای، بی: و، ن، آ، ب): خردمند دیبا؛ (ن: آ: خردمند و دانا)؛ متن = دل (نیز ق ۲) ۳۵-ل: آ (نیز پ): نیاید؛ س: آ (نیز ل، ل: آ: ندارد)؛ (ب: بیارد)؛ متن = دل، س: آ (نیز ق ۲، و، ن، آ، ب): آ؛ س، ل: آ، و، آ، ب: پس از این بیت افزوده اند (ل: آ بیت یکم را ندارد)؛ چو بی دین بود پادشا همچنین بود دین و شاهی چو تن با روان ل: ق، ک، ن، ق، آ، پ، ن، آ بیت های بالا را ندارند؛ پس از بیت ۳۸۵۴ افزوده است: که از نیکبختان بود زیب بخت (!)

۳۸۵۵ یکی گفت کای شاه خرم نهنان
 یکی آنک^۲ گفتی زمانه^۳ منم
 کسی کو کند آفرین بر^۴ جهان
 چنین^۵ داد پاسخ که آری رواست
 جهان چون تن و^۶ شهریاران سراند^۷

۳۸۶۰ گذشتم ز توقع نوشین روان^{۱۱}
 جهان پیر و اندیشه‌ی ما جوان!^{۱۲}

۱. دل، س، ق، ل (نیز ق، ل، ی، ن، آ، راندی؛ متن = ص (نیز ل، آ، ب، و، آ، ب)؛ در ل کلمات‌های این بیت پس و پیش شده است ۲-۳. گفت؛
 ۲. پ، ن، آ، آنکه؛ متن = ۳-۴. چنین داد پاسخ نشانه؛ متن = ص، ق، ل، آ، س، ی، و، ب، ع (نیز ل، ی، و، ب، ع)؛ در س: آ. حیرت = ه، س، ل، آ،
 س (نیز ل، آ، ب، و، ن، آ، ل)؛ زوده؛ ق: به روشن؛ ق: زدود؛ ل: ز دود و؛ ب: ز درد و؛ متن = ل ع (مهان) ۴-۵. (نیز آ): سخن
 ه، س، ل، آ، س (نیز ل، ی، ب)؛ را چنین؛ متن = ق ۹- (ل: سزد) ۱۰- ل: سر افسرند؛ ق: سرش افسرند؛ (ل: سر افسر نهند؛ ل: افسران
 بر سرند)؛ متن = س، ل، آ، س (نیز پ-ب)؛ ق: این بیت را ندارد؛ س، ل، آ، س، ق، ل، آ، و، آ، ب، پس از این بیت افزوده‌اند: (1) چنین
 گفت کای شاه کهنر نواز ق: گز دفرزاق + ترا پادشاهی و (آ: حو) عمر دراز / (2) بود روز (ل: او ز) پنج (و: پنج روز) ای (ق: آ):
 چندان چراغ (ل: سوار) ردان + که نامد برت (ق: آ: آمد بر؛ ل: آ: آمد برت؛ و: نامه بزد) موبد موبدان / (3) بگفتا بدین (ل: آ: حین) =
 نیست آزار من + که او هست مشغول در کار من / (4) یکی گفت کای (ق: آ: با) شاه خورشیدفر + که چون تو جهان (ل: آ: دگر) شاه
 نارد دگر / (5) یکی مرد بیستم (آ: بیستم چو (!)) جوینده داد + که آید (س: آ: ایدر؛ ل: آمد) به درگاه هر بامداد / (6) به یک مه (ل: ره)
 نمی‌گرداز (س: آن؛ و: او؛ س: آ: بنبد در (!)) ق: آ: نگر دزدو) کار (ق: آ: داد) او (ل: او؛ ل: او) + ندانیم کز چیست بازار (س، ل، آ، س، ل، ی، ل، آ،
 و، ب: آزار؛ ق: آ: آزاد) او (ل: او؛ و: ل: او) / (7) چنین داد پاسخ که اندر حمیز (س، و: حجاز؛ ل: آ: جهاز (س، ل، آ: پساوند ندارند)) و را دزد
 برده‌ست بی سر جهیز (ل، آ، و: جهاز) / (8) بدو داده‌ام همچنان من ز گنج + بدان تا رواش نباشد به رنج / (9) من از بهر آن (ل: آ: این): آ:
 او دارم او را به در (ق: آ: قدر) + که دزدان بیارم (س، ک، ل، ی، ب: بیاید؛ س: آ: نیارم؛ ق: آ: بیارد؛ آ: دزد آن نیارم شناسد مگر / (10) دگر گفت
 کای شاه فرخ‌نژاد + خداوند بخش و (ل، آ، س، ل، ی، ن، آ، ل، آ: بخشش) خداوند داد / (11) ز گاه کیو مرث تا این زمان + چو تو (ق: آ: چنو)
 شاه نسرید گاه کیان (ل: جهان) / (12) بگفتا سپاسم (س، آ، ق: آ: شناسم) بدین از (ل: آ: جزا) خدای (آ: خدا) + که جوان (ل: آ: چنان (!))
 بود چیز کو راست رای (آ: را)؛ و: خیر کو کرد رای؛ ق: آ: که او یست بر نیک و بد رهنمای؛ ق: آ: پس از بیت‌های 4 و 12 به ترتیب باز هم
 دو بیت زیر را افزوده است:

جهاندار چون تو ندارد سپهر
 همیشه بماناد با تو به مهر
 سپاس از خداوند خورشید و ماه
 که رستم ز توقع شاه و سپاه

ق آ بیت 5 را پس از بیت 1 آورده است؛ ل، ق، ک، ل، پ، ن، آ، هیچ یک از بیت‌های بالا را ندارند ۱۱- (ل: نوشین روان) ۱۲- ل: من جوان؛ س
 (نیز و، ب)؛ او جوان؛ (ق: آ: سرآمد برین نامه خسروان)؛ متن = ق-س (نیز ل، ی، ل، آ، پ، ن، آ، و، بیت‌های ۳۸۶۰، ۳۸۶۱، ۳۸۶۲، ۳۸۶۳، ۳۸۶۴ و
 پس از بیت ۳۹۲۴ آورده و بیت‌های ۳۸۶۲، ۳۸۶۵ و ۳۸۶۶ را انداخته است

ز شاه جهانداز خورشید دهر^۱
 جهاندار با داد و^۵ نیکوکنش^۶
 ۳۸۷۰ فرایند^۸ نام و تخت^۹ قباد
 که با فز و برزست و^{۱۳} فرهنگ^{۱۴} و نام
 شوی^{۱۵} پاک هر مزد^{۱۶} فرزند ما^{۱۷}
 ز یزدان بدی^{۱۹} شاد^{۲۰} و پیروزبخت
 به ماه خجسته به خرداد^{۲۱} روز
 ۳۸۷۵ نهادیم بر سر ترا تاج زر
 همان آفرین نیز کردیم یاد^{۲۳}
 تو بیدار باش و جهاندار باش
 به دانش فرای^{۲۶} و به یزدان گرای
 پرسیدم از مرد نیکو سخن
 کسی کو به سال و خرد بد گهن:

۱-س. ل. ۲. من. ۲ (نیز ق. ۲. پ. ۲. ن. ۲. آ. ب.) سرافراز خورشید دهر (س. ل. ۳. جهر؛ ن. ۲. شهر)؛ ق. سرافراز و مهر سپهر؛ ک. نشیمن نامه ز خورشید دهر؛ متن = ل (نیز و) ۲-س. (نیز ل. بی. بزرگ؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳-ل. س. (نیز ل. بی. و. ن. ۲.) ح. ج. ق. سزاوار و؛ ل. ۲. آ. سزاوار؛ متن = ک. ل. ۲. من. ۲ (نیز ق. ۲. ب.) ۴-ل. ن. با رای و بهر؛ س. (نیز ل. بی. بهرام و مهر؛ ق. خورشید چهر؛ ک. ل. ۲. من. ۲ (نیز و. ب.) بهرام (پدرم؟) شهر؛ ق. آ. گزیده شهر؛ ل. خورشید دهر؛ ن. آ. جمشید دهر؛ آ. دیدیم و شهر؛ متن = (پ. ب. بیت زیر رانیز پس از بیت ۳۸۶۷ در کناره افزوده است:

ز شاه سرافراز خورشید چهر سزاوار داد و خریدار مهر

۵- (بی. پ. و. ح. ج.) ل (نیز ق. ۲) بیدار و (ق. ۲. ح. ج.) ق. بر داد؛ ک. و با داد و؛ متن = س. ل. ۲. من. ۲ (نیز ل. ۲. ن. ۲. آ. ب.) ح. ق. (نیز ل. بی. و.) نیکو کنش؛ ل. ۲. نیکو منش؛ (ل. ۲. آ. ب. نیکو دهش)؛ متن = ل. س. ک. س. آ. (نیز ق. ۲. ن. ۲) ۷-ک. ل. آ. (نیز ل. ۲. ن. ۲. آ. ب.) نشاننده؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸-ل. ۲ (نیز ل. بی. پ. فرایند؛ س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۲.) فرایند؛ متن = ل. ک. (نیز و. ب.) ۹-ک. س. ۲ (نیز ل. ۲. و.) نام تخت؛ (ق. ۲. تخت و نام)؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲ (نیز ل. بی. ن. ۲. آ. ب.) ۱۰-ق. ل. آ. گزارنده؛ (آ. بی. گزارنده)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۱-ق. تیغ ۱۲-ق. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۲. و. ن. ۲.) ح. ج. متن = ل. س. ک. ل. ۲ (نیز پ. آ. ب.) ۱۳- (بی. ح. ج.) ۱۴- (آ. با کام)؛ ل. آ. به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

که با فز و برزست هنگام جنگ ز بیمش به دریا بسوزد نهنگ

۱۵-س. پسر؛ (بی. پ. سر)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶-س. ک. ل. ۲. من. ۲ (نیز ل. بی. و. ب.) هرمز پاک؛ س. ۲ (نیز ل. ۲. ن. ۲. آ. ب.) هرمز آن (آ. و.) پاک؛ متن = ل. ق. (نیز ق. ۲) ۱۷-ق. من. ۱۸-ل. همنی؛ پ. پس از این بیت افزوده است:

سزا دیدم این نامه بافرین به فرزند پر دانش پاک دین

۱۹- (نیز ل. بی. و. آ. ب.) بود؛ ق. بوی؛ (ن. ۲. شدی)؛ متن = ل. ک. ل. ۲. من. ۲ (نیز ق. ۲) ۲۰- (ق. آ. شاه) ۲۱- (ق. ۲. خرداد) ۲۲-ل. ۲. همچو؛ در آلت های این بیت پس و پیش شده است ۲۳-ک. بر یک خدای ۲۴-ل. آ. ابر؛ ک. از ۲۸۷۶ آ و ۳۸۷۸ ب یک بیت ساخته و ۲۸۷۶ آ. ب. ۳۸۷۸ ب. رانداخته است ۲۵-س. (نیز ق. ۲. بی. ب.) باش؛ متن = ل. ق. ل. ۲. من. ۲ (نیز ل. ۲. آ. ب.) ۲۶-س. من. ق. (نیز ق. ۲. و.) فرای؛ ل. ۲. پناه؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ل. ۲. پ. ن. ۲. آ. ب.) ۲۷-س. س. س. ۲ (نیز ق. ۲. و. آ. ب.) او؛ با داد؛ متن = ل. (نیز ل. ۲)

۳۹۱۰ به کردار شاهان پیشی^۱ نگر
 که نفرین بود بهر پیدادشاه
 کجا آن سر و^۲ تاج شاهنشاهان!
 از ایشان سخن یادگارست و^۵ بس!
 گزافه مفرمای^۶ خون ریختن
 ۳۹۱۵ نگه کن بدین نامه‌ی پندمند
 بدین من ترا^{۱۱} نیکوی^{۱۲} خواستم^{۱۱}
 به راه^{۱۳} خداوند خورشید^{۱۴} و ماه
 به روز و شب این^{۱۷} نامه را پیش دار
 اگر یادگاری کنی در جهان
 ۳۹۲۰ خداوند گیتی^{۲۱} پناه تو باد!
 به کام تو گردنده^{۲۲} چرخ بلند!

نباید که باشی جزا^۲ دادگرا
 تو جز داد مپسند و^۳ نفرین مخواه!
 کجا آن بزرگان و فرخ‌مهان!
 سرای سپنجی نماند به کس!
 و^۷ گری^۸ جنگ^۸ را لشکر انگیختن!
 دل اندر سرای سپنجی میند!
 به دانش دلت را بیارستم^{۱۲}
 ز بن^{۱۵} دور کن دیو را^{۱۶} دستگاه!
 خرد را به دل داور^{۱۸} خویش دار!
 ز نامت^{۱۹} بزرگی نگرده^{۲۰} نهان!
 زمان و زمین نیک‌خواه تو باد!
 ز تیمار^{۲۳} تن دور و دور از گزند!

۱-س-س (نیز ق ۲)ب: پیشین؛ متن = دل (دو حرف نخست بی نقطه) ۲-ل: مگر؛ ۲ (نیز ل ۱)؛ بجز: متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲)؛
 ی، پ، و، ل، آ (ب) ۳-ل: (نیز: ح) ۴-ل: ح (حرف هـ که (نیز ل)؛ ح: متن = یازده دستنویس دیگر (و، ب: مفزای؛ آ: کرانه
 (مگزافه) مفرمای (و) ۷-ل: (نیز: و) یا) ۸-ا: (و: گنج) ۹-ل، س (نیز پ، ل، ق)؛ آ: آویختن؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰-ل: هر ترا؛ س: نامه
 را؛ ق، ک، ل، آ، س (نیز ق ۲)؛ پ، و، ل، آ (ب)؛ ما ترا؛ (نیز: من این نامه را)؛ متن = (ل) ۱۱-ل، س، ک، ل، آ، س (نیز ق ۲)؛ ل، ل، آ، و، ل، آ،
 ب: نیکویی (بی)؛ آ: (نیکو ح)؛ متن = (نیز پ) ۱۲-ق-س (نیز ق ۲)؛ پ، و، ل، آ (ب)؛ خواستم-بیاراستم؛ متن = ل، س (نیز ل، ل)؛
 ۱۳-ل: (نیز: و) برای؛ ۱۴-ک: خورشید ۱۵-ل: آ: تن؛ (و: خود)؛ س (نیز ل)؛ پ: او؛ ک، س، آ (نیز ق ۲)؛ ل، پ، آ (ب)؛ پ: او؛ (نیز: بدو)؛ متن = ل: س
 (حرف یکم بی نقطه) ۱۶-ک: آ: ۱۷-ق: ک: شبان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-ل: بر بر؛ ق (نیز ق ۲)؛ داری؛ ل: دلداری و (ل)؛
 (ل)؛ ب: داداور؛ آ: دل دار و بی (ل)؛ متن = س، ک، س (نیز ل، آ، پ، و، ل، ق) ۱۹-ل: (نیز پ)؛ نام؛ ق (ل، آ)؛ که نام؛ ل؛ و، ب: زمانت؛ متن = س،
 ک، ل، آ، س (نیز ل، ق) ۲۰-س (نیز ل، آ، ب)؛ نماند؛ (و: ندارد)؛ متن = ل، ک، ل، آ، س (نیز ق ۲)؛ و؛ س، ک، س، آ، ی، و، پ: پس از این بیت
 افزوده‌اند:

که چون شاه کم (س، ب: کی) گردد از روزگار
 شتاسد ترا هر کجا یاد آورد
 بود نام نیکو ازو (ک: ورا) یادگار
 بران (ل: بدان) نام تو آفرین گسترد

۲۱-ل (نیز پ)؛ نیکوی ۲۲-س (نیز ل)؛ ب: گرداد؛ ل: اگر درنده؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۳-ل: و؛ ب؛ س (نیز پ)؛ من؛ (نیز: آ)؛ ب؛
 ق (نیز ل)؛ آ: پیمان‌منش؛ ق (ک: کردار بد)؛ س (نیز ل)؛ ب: تو بار من (؟)؛ ل: به پیمان‌منش؛ متن = ک؛ ک، ل، آ، س، آ، ق، آ، ی، ل، آ، و، آ، ب، پس
 از این بیت افزوده‌اند ق (تنها بیت‌های دوم و سوم را دارد) همیشه به کام تو یادا جهان (ک، س، آ، ی، ل، آ، ق)؛ جهان (ل، آ: همان؛ و، ب:
 چنان) چون ترا کام یادا جهان (ب: چنان)؛ ل، آ، ب: به رای تو یادا جهان و زمان) + ز تو دور یادا بد بگمان (س: نهان) / زمانه تو جاوردان
 بنده یاد + همه بدسگالانت سرافکنده (ل، آ: برکنده؛ ق: آ: سر بدسگالان ز تن کنده؛ و: همان بدسگالت پرستنده؛ ب: همه بدسگالت
 سرافکنده) یاد / به چرخ نهم (ب: نهان) اختر (س، ل، آ، ق، آ، ی، و، ب: اختر و) بخت (ک، س، آ: تخت) تو + مه و مشتری پایه (س، ک، ل)؛
 مایه؛ ل، آ، ق، آ: سایه؛ ق: آ: که جاوید یادا سرو) تخت تو از تاج تو رخشنده گشته جهان + به خدمتگری پیشگاهت (ل: ب: پیشکارت)
 شهبان (ل: آ: نشان؛ ل، آ: ب: جهان؛ و: مهان)؛ ل، ق، ل، پ، و، ل، آ، ی، هج یک از بیت‌ها را ندارند؛ ب: در اینجا سرنویس دارد: در ستایش سلطان

محمود

همی خواهد از کردگارِ زمان^۱،
 دو چشمش پراز آب و پُرچین^۲ بروی^۳
 که خواهش^۴ ز یزدان به^۵ اندازه خواه،
 از آن آرزو دل پر از^۶ خون شود!
 به نام بزرگی که زیباترست؟
 بیابد پُرآکنده^۷، نابرده رنج،
 زمان تا زمان تیره گردش^۸ بخت!
 تو گر^۹ گنج داری، ببخش و منه^{۱۰}!
 به شاخ و به نرد^{۱۱} خرد شاد^{۱۲} کیست؟
 دگر آنک^{۱۳} شرمش بود با نژاد
 کدامست بی دانش و پرگزند^{۱۴}؟
 پیروز^{۱۵}، جان را همی پرورد،

یکی دست برداشته بآسمان^۱
 نیابد^۲ به خواهش همی^۳ آرزوی^۴
 ۳۹۲۵ به موبد چنین گفت پیروز^۵ شاه
 که^۶ خواهش^۷ از^۸ اندازه بیرون^۹ شود
 بپرسید^{۱۰}: نیکی^{۱۱} که را درخورست
 چنین داد پاسخ که هر کس^{۱۲} که^{۱۳} گنج
 نبخشد^{۱۴}، نباشد سزاوار^{۱۵} تخت
 ۳۹۳۰ به^{۱۶} هستی و بخشش^{۱۷} بود مرد مه^{۱۸}!
 خرد را بگفتش^{۱۹} که^{۲۰} بنیاد چیست
 چنین داد پاسخ که داناست شاد
 بپرسید^{۲۱}: دانش که را سودمند؟
 چنین داد پاسخ که هر کو خرد

۱. ل. زاسمان ۲. س، ک، ل، س، ۳. س، ۴. (ن. ل. و، ا. ب.) جهان؛ متن = (ق. ۲. ن. ۲) ۳. ک. نیابد (حرف چهارم بی نقطه): ل. ۴. نیابد؛ (ق. ۲).
 بخواهد؛ و نماند (حرف چهارم بی نقطه): ن. ۵. آ. بیابد؛ متن = س، س، ۶. (نیز ل. ل. ۳. ا. ب.) ۴. (ن. آ. همه) ۵. ک. س، ۶. (نیز ق. ۲. ن. ۲):
 آرزو - برو؛ متن = س، ل، ۷. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.) ۸. (ن. ج. و؛ پ. و؛ برآیست و) ۷. (ق. ۲. ا. ب.) چین در؛ ل. ۹. از چین؛ ل این بیت را ندارد
 ۸. (ل. ۳. فیروز) ۹. (ل. ف. زونی) ۱۰. (ل. ۳. بر)؛ ق. ۲. پس از این بیت افزوده است:

اگر بزم جوید همی نام برد
 جهانجوی را این نه کارست خرد (۳۹۲۷)

۱۱. س، ک، ل، ۲. س، ۳. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.)؛ چو؛ متن = (نیز ق. ۲) ۱۲. خواهد که؛ (پ. خواهد که)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۳. ل. ک، ل، ۲.
 س، ۴. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.) ز؛ متن = س (نیز ق. ۲. ا. ب.) ۱۴. س، ل، ۲. س، ۵. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.) افزون؛ متن = ل، ک (نیز ق. ۲. ا. ب.) ۱۵. (ل. ۱).
 جایز)؛ در ل، ق، آلت‌های این بیت پس و پیش شده است ۱۶. ق، ک، س، ۲. (نیز ق. ۲)؛ بپرسد که؛ (و؛ بدو گفت؛ ل. ۲. دگر گفت؛ ب. پرسید
 که)؛ متن = ل، س، ل، ۱۷. (نیز ل. پ. ن. ۲) ۱۷. (ق. ۲. جنگی) ۱۸. ق. جای ۱۹. (ن. آ. ز) ۲۰. س، س، ۲. (نیز ل. و، ا. ب.) بیاکنده باید (ل. باید) به؛
 ق (نیز ل. ۲)؛ نیابد پراکنده؛ ل، ۲. (نیز ل. ۱. ۲)؛ بیاکنده دارد به؛ متن = ل، ک (نیز ق. ۲. ا. ب.) ۲۱. س، ل، ۲. س، ۳. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.) ببخش
 (در س، آ و حرف نخست بی نقطه)؛ ل. ۲. نبخش؛ متن = ل، ق (نیز ق. ۲)؛ و؛ در ل دو حرف نخست واژه نخست بی نقطه ۲۲. (ل. نیابد
 سرافراز) ۲۳. (ل. گردد ز؛ ن. ۲. نیز گردش؛ ق. ۲. کند تیره گردش و را تیر) ۲۴. ل. ۲۵. ز ۲۵. (ق. ۲. بخشی؛ ن. ۲. مردی؛ ل. به هوش و به
 بخش؛ پ. بهشتی به بخشش)؛ متن = ل، ق، س، ۲. (نیز ل. ۳. و، ا. ب.) ۲۶. ق، ل، ۲. به ۲۷. ل. ۲۸. ل. نبخشی نه به؛ (ق. ۲. سخنی به (دو
 حرف نخست واژه نخست بی نقطه)؛ پ. ببخش که به؛ ن. ۲. ببخشی به به؛ آ. بخشش منه (دو حرف نخست واژه نخست بی نقطه)؛
 متن = ق، ک، ل، ۲. س، ۳. (نیز ل. ل. ۳. و، ا. ب.) س، ب این بیت را ندارند ۲۹. س. بپرسید؛ (ل. بگفتا که؛ و بدو گفت)؛ ل. بگفتش خرد را که؛ ق، ک،
 س، ۴. (نیز ق. ۲. ا. ب.) بپرسید خرد را که؛ متن = ل (نیز ل. ۱. ۲) ۳۰. س، ل، ۲. (نیز و؛ برگ؛ ل. ۲. (نیز ل. ۳. ل. ۳. و، ا. ب.) بار؛ (ل. ب. نرد (نرد)؛ ق. شاخ
 بنرد؛ متن = ل ۳۱. (ق. ۲. شاخ پیرومند او شاد؛ ن. ۲. شاخ خرد نامبردار)؛ متن = ک، س، ۳. (نیز پ. نیز - ق. ل. ب.) ۳۲. (ن. ۳. ل. ۳. و، ا. ب.) آنکه؛
 ل. این بیت را ندارد؛ ق. ۲. بیت‌های ۳۹۴۲-۳۹۷۳ را پس از بیت ۳۹۹۹ آورده است ۳۳. ق. (نیز ق. ۲)؛ بپرسد که؛ دگر گفت؛ (و؛ بدو
 گفت)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۴. ل، ک (نیز ل. پ. ن. ۲)؛ بی‌گزند؛ س، ل، ۲. س، ۴. (نیز ل. ۳. و، ا. ب.) برگزند؛ ق. بردانش و بی‌گزند؛ متن =
 (پ. ق. ۲. از ۳۹۴۳ و ۳۹۴۵ یک بیت ساخته و ۳۹۴۳-۳۹۶۵ را انداخته است ۳۵. ق. بوزرید؛ (ل. پرورد و)؛ متن = ل، س، ل، ۲.
 س، ۴. (نیز ل. و، ا. ب.) ک این بیت و ل این بیت و بیت سپین را ندارد

ز کتیش تیمار^۲ و گرم^۳ و گزند!
 - که فز^۸ بزرگیست و^۹ زیبای گاه^۷ -
 نگیرد^{۱۱} جهان سر به سر زیر پز^{۱۲}،
 بدین^{۱۳} چار گیرد سپهر^{۱۵} از تو یاد!^{۱۶}
 کدامست و از^{۱۸} کیست ناشاد بخت^{۱۹}؟
 ببايد ز شاه جهان داد جُست^{۲۲}،
 دلش^{۲۵} پر ز بخشایش دادخواه^{۲۶}،
 که^{۲۹} باشد سزاوار بر^{۳۰} بهتری^{۳۱}،
 سَخُن ها بر وير نماند نهان،
 بی آزاری^{۳۶} از شهریاران نکوست،
 سزاوار تاجست و زیبای تخت،
 بیابد^{۳۹} به فرجام خرم بهشت!

۳۹۴۵ ز بیسی خرد، جان^۱ بود سودمند
 برسید^۲؛ دانش^۵ به ار^۶ فز^۷ شاه؟
 چنين داد پاسخ که نادان^{۱۰} به فز
 خرد بايد و نام و فز^{۱۳} و نژاد
 ز شاهان - برسید^{۱۷} - زیبای تخت
 ۳۹۵۰ چنين داد پاسخ که باری^{۲۰} نخست^{۲۱}
 دگر^{۲۳} بخشش و دانش و رسم گاه^{۲۴}
 ششم^{۲۷} نیز کان^{۲۸} را دهد مهتری
 به هفتم^{۳۲} که از نیک و بد در^{۳۳} جهان
 به هشتم^{۳۴} که دشمن بداند^{۳۵} دوست
 ۳۹۵۵ چو فز و خرد^{۳۷} دارد و دین و بخت
 نماند^{۳۸} پس از مرگ او نام زشت

۱- ل: ل. ۲- از آزار (وزن درست نیست)؛ (ل. ۲: آزار)؛ متن = ۳- ق: درد و؛ ل: همان بی خرد باشد اندر؛ متن = س، ک، س. ۲ (نیز ق: ل، پ، و، وب) ۴- ل: بگفتش که؛ (ق: نیز ق: ۲)؛ پرسد که؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۵- س: دانا ۶- ع، ق، ک، ل. ۲ (نیز ق: ل، پ، و، وب، آ، ۲)؛ از؛ س: تر از؛ (ب: چه ار)؛ متن = ل، س، ل (نیز ل، ۳، و) ۷- ل: شهریار کار (ل) ۸- س، ل. ۲ (نیز ل، و، ل، ن، آ، ۲)؛ فز؛ متن = ل، ق، ک، س. ۲ (نیز ق: ل، ۳، پ) ۹- س، س. ۲ (نیز ل، پ)؛ جوی؛ متن = ل (نیز ق: ۲) ۱۰- س، ل. ۲ (نیز ل، ل، ۳، و، ب)؛ بگیرد؛ متن = ک (نیز پ) ۱۱- ل: ل. ۱۱ (نگیرد (حرف یکم بی نقطه)؛ س، ق، س. ۲ (نیز ل، ل، ۳، و، ب)؛ کیست؛ متن = ک (نیز پ) ۱۲- ل: ل. ۱۲ (نیز ل، و، ب)؛ از تو یاد؛ متن = س، ک، س. ۲ (نیز پ) ۱۳- ل: ل. ۱۳ (همی زیر پر)؛ متن = ل، ک، س. ۲ (نیز ل، پ، و، ل، ن، آ، ۲)؛ ق: آ بیت های ۳۹۴۹، ۳۹۴۷ و راندارد ۱۴- س (نیز ل، پ)؛ شرم؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۴- ل: ل. ۱۴ (برین ۱۵- س (نیز ل، پ)؛ سپه؛ (ل: جهان)؛ متن = ۱۶- ق: گردد دل از بخت شاد؛ متن = ل، ک، ل، ۳، س. ۲ (نیز ل، ۲) ۱۷- س (نیز ل، پ)؛ که بودند؛ ق: نیز ل؛ پرسد که؛ ل: برسید و؛ ل: چنین گفت زان پس که؛ (ل: ز شاهی چنین گفت)؛ متن = ک، س. ۲ (نیز ل، ۳، و، آ، ۱) ۱۸- ل، ق، س. ۲ (نیز ل، ل، ن، آ، ۲)؛ کدماست و ز؛ (و: آ کدماست و ز (و: زو))؛ متن = س، ک، ل. ۲ (نیز ل، ۳، پ) ۱۹- (ل: زیبای گاه (پسوند ندارد)) ۲۰- ل (نیز ل: باری (بی نقطه)؛ س، ک (نیز ل، ۳، پ، ل، ن، آ)؛ باری؛ متن = ق، ل، س. ۲ (نیز ق: ل، پ، و، ب) ۲۱- (ل: خرد) ۲۲- ل، ک (نیز ق: ل، ۳، پ، ل، ن، آ)؛ شاه جهاندار جست؛ ل: شاهان باداد جست؛ ق: ز شاه جهاندار بایدت جست؛ (ل: بیاید ز شاهان که تا بر خورد)؛ متن = س، س. ۲ (نیز ل، و، وب) ۲۳- س، ک، س. ۲ (نیز ل، پ)؛ گر از؛ ل: ل (نیز ل، ل، ن، آ، ۲)؛ که از؛ (ق: ۲، و، گر؛ ل: ۳، ک)؛ متن = ل (نیز و) ۲۴- س، ک (نیز ل، ۳، پ)؛ رسم و گاه؛ ل: ل (نیز ل: رسم و راه؛ ل: رسم و داد؛ پ: کوشش رزم و گاه)؛ متن = ل، س. ۲ (نیز ق: ل، و) ۲۵- (و: دلی) ۲۶- (ل: داد و راه؛ و داد شاه)؛ ق: بیت های ۳۹۵۱-۳۹۶۱ راندارد ۲۷- (ق: سؤم؛ ل: ن، دؤم) ۲۸- س (نیز ل، پ)؛ بس که او؛ ک، س. ۲ (نیز ل، ۳، پ)؛ آنک او؛ (ل: آنکه او؛ ل، ن، آ، ۲)؛ آنکی؛ متن = ل (نیز ق: ۲) ۲۹- س (نیز ل، پ)؛ چو ۳۰- ل: سزاوارتر؛ (پ: و سرافراز بر (و: در)) ۳۱- س: سروری؛ ل: ل (نیز ل، پ)؛ مهتری (پسوند ندارد)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۲- (ق: چهارم؛ ل: ن، آ، سیوم آن) ۳۳- س، ک، ل، ۳، پ. ۲ (نیز ل، ل، ۳، و، آ، ۲)؛ نیک و بد اندر؛ متن = ل (نیز ق: ل، ۳، پ، ل، ن، آ، ۲)؛ به پنجم؛ ل: ۳۵- ل، ۳، س. ۲ (نیز ل: دشمن نداند)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۶- (ق: آ که آزادی)؛ در ل این بیت بایست سپین پس و پیش شده است؛ ل: پس از این بیت افزوده است:

وگر زین هنرها نیابد دو روی همانا که باشدت بی آبروی (ل)

۳۷- س (نیز ل، پ)؛ هنر؛ متن = ل، ک، ل، ۳، پ. ۲ (نیز ل، ۲) ۳۸- (ل: ن، آ، ۲)؛ بماند ۳۹- (ل: ن، آ، ۲)؛ نیابد؛ پ این بیت راندارد

ز نیکی و از^۲ مردم بدکنش
 دو دیوند بدگوهر و^۳ دبرساز^۴؛
 بدان^۵ دیو او بازگردد^۶ به خوی^۷
 گزینی^۸ بدین^۹ خاک آکنده گنج^{۱۰}؛
 که هر دو به یک خو گراند باز!
 که بهری^{۱۷} همی زو^{۱۸} ببايد گریست،
 از آن^{۲۱} مستمندیم و زین^{۲۲} شادکام^{۲۳}؟
 ببخشید و^{۲۵} اندیشه^{۲۶} افگند بن:
 خوش آواز خواند و را^{۲۸} بی گزند^{۲۹}؛
 سخن گوی و^{۳۳} بیدار دل^{۳۴} دانیش^{۳۵}؛
 و زو^{۳۵} ماند اندر^{۳۶} جهان یادگار.

بیرسید: از راد و خردک منش^۱
 چنین داد پاسخ که از و نیاز
 هر آنکس که بیشی کند^۵ آرزوی^۶
 ۳۹۶۰ زگر سفلی برگزینی و^۹ رنج^{۱۰}
 چو بیچاره دیوی شوی^{۱۳} پر نیاز^{۱۴}
 بیرسید: گفتار^{۱۵} چندست و چیت^{۱۶}
 دگر بهر ازو^{۱۹} گنج و تاجست و نام^{۲۰}
 چنین داد پاسخ که دانا^{۲۴} سخن
 ۳۹۶۵ نخستین^{۲۷}: سخن گفتن سودمند
 دگر آنک^{۳۰} پیمان سخن^{۳۱} خوانیش^{۳۲}
 که چندان سرايد که آید به کار

۱. (و: اندک منش)؛ س (نیز ب)؛ راد خردک منش؛ ل (نیز ا)؛ راز خردک منش؛ ل (آ: راد جز دین منش؛ ای: آزاد خردک منش)؛ ل: بگفتش
 به رای و خرد در منش؛ (ق: بیرسد که رای و خرد در منش؛ پ: بیرسیدش از راد و ز دون منش؛ ل: بیرسیدش از داد خردک منش)؛ متن =
 ک، س، ۲، ل، س، ۴: نیکی وز؛ س: نیکو و را؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳، س، ک، ل، ۲، س، ۴ (نیز ق، ۲، ای، و، ل، ۲)؛ ح: = متن (ل: نیز ل، ۲،
 پ، آ، ب، ۴)؛ س، ۴ (نیز ق، ۲، ای، و، ل، ۲)؛ دیوساز؛ متن = ل، س، ک، ل، ۲ (نیز ل، ۲، پ، و، آ، ب)؛ ه، س، ک، ل، ۲، س، ۴ (نیز ل، ۲، و، آ، ب)؛ هر آنکه که
 بیشی کنی (و، آ: کند)؛ متن = ل (نیز پ، و، ل، ۲)؛ ع، ک (نیز پ، و، ل، ۲)؛ آرزو - خو ۷- ل: بدلو؛ ل: بدین؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸- س،
 ک، ل، ۲، س، ۴ (نیز ل، ۲، آ، ب)؛ باز گذردی؛ متن = ل (نیز پ، و، ل، ۲)؛ ۹- (و: ز؛ پ، و، ل، ۲)؛ برگزید او (ز)؛ ۱۰- (پ، و، ل، ۲)؛ گنج - رنج (ل)؛ گنج
 (پساوند ندارد)؛ ۱۱- (پ، و، ل، ۲)؛ گزیند)؛ ۱۲- ل: برین؛ ل، ۲ (نیز ل، ۲، آ، ب)؛ ابر؛ (ق: آ: بر از؛ ای: بدان)؛ متن = س، ک، س، ۴ (نیز پ، و، ل، ۲)؛ ل- ل
 (نیز ل، ۲)؛ بود؛ (پ، ب: شد؛ ل، ۲: رشوی)؛ متن = س، ک، ل، ۲، س، ۴ (نیز ل، ۲، و، آ، ب)؛ ۱۴- ل: دبرساز؛ س، ک، ل، ۲، س، ۴ (نیز ق، ۲، ای، و، ل، ۲)؛ بر
 نیاز (در ق: حرف یکم بی نقطه)؛ متن = (پ، و، ل، ۲)؛ ۱۵- ل، س (نیز ل، ۲)؛ (و: ل)؛ ح: گفنا که؛ (آ: و گفتار)؛ ق، ک (نیز ق، ۲)؛ بیرسد که
 گفتار؛ (و: بدو گفت گفتار)؛ متن = ۱۶- (ل)؛ بیرسید و گفنا که از چند و چیت؛ ل: بیرسید چندست گفتار چیت)؛ متن = ل، ۲، س، ۴
 (نیز پ، ب)؛ ۱۷- (ل)؛ چندین؛ ل، ۲: شهری)؛ ۱۸- ل: برو هم؛ س: هم از وی؛ (ل، ۲: از وی)؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۱۹- س، ۴ (نیز
 ل، ۲، و)؛ بهره زو؛ متن = ۲۰- ل: = ح: نام؛ س: زور و گنج است و تاجست و کام؛ ک: بهره زو گنج و تاجست نام؛ (ل)؛ روز گفتم که
 تاجست نام؛ پ: بهره گنجست و تاجست و نام؛ ل، ۲: بهره تاجست و گنجست نام؛ ق، ۲، آ، ب: دگر (ق: اگر) بهره زو تاج و گنجست و
 (ب: ح: نام)؛ متن = ل (پس از تصحیح زو به ازو؛ نیز = ل)؛ ۲۱- ک: اگر؛ (ق: آ: ازو؛ ل: ازین)؛ ۲۲- س، ل، ۲، س، ۴ (نیز ل، ۲، پ، و، ل، ۲)؛
 ازین؛ ک: او؛ (ق: آ: ازو؛ ل، ۲: مستندی ازین؛ آ: شاد باشیم ازین)؛ متن = ل ۲۳- س: نیک نام؛ ق: این بیت را ندارد ۲۴- ل، ۲ (نیز ا)؛ نامی
 ۲۵- (ل)؛ ح: (و: ارشه (حرف سوم و چهارم بی نقطه))؛ ۲۷- ل، ۲: ز بخشش (منخسین؟)؛ ۲۸- (ل)؛ ۳: و خوش گویی و؛
 و خوانندش و؛ و خوش گفتن؛ ل، ۲: چو آواز و خوش گفتن؛ متن = ۲۹- (ق: خو در آکنده ارجمند)؛ متن = ل، ک، س، ۴ (نیز ل، ۲، پ، و، ل، ۲)؛
 ب)؛ ق: این بیت و بیت سیمین را پس از بیت ۳۹۵۵ آورده است (= ۳۹۶۴)؛ ۳۰- (ل، ۲، پ، و، ل، ۲)؛ آنکه)؛ ۳۱- س: آن را سخن؛ ل، ۲ (نیز
 ل، ۲، آ، ب)؛ آسان سخن؛ س: آسان؛ (ق: آ: پیمان شکن (ل))؛ ل: زینسان سخن؛ و: جان سخن)؛ متن = ل، ق (نیز پ، و، ل، ۲)؛ ۳۲- ل:
 خواستن (= خوانیش؟)؛ آراستن؛ س، ل، ۲ (نیز ل، ۲، آ، ب)؛ دانیش - خوانیش؛ ق: خواندش - دانندش؛ متن = ک، س، ۴ (نیز ق، ۲، ل، ۲، پ، و،
 ل، ۲)؛ ۳۳- ق (نیز ل)؛ ح: = س: خرد جوی و؛ متن = بازده دستنویس دیگر (ل: گویی)؛ ۳۴- ل: بیدار ۳۵- (ق: ۲، ب: ازو)؛
 متن = ۳۶- ل، ۲ (نیز ل، ۲، آ، ب)؛ بماند ازو در؛ متن = ل، ک، س، ۴ (نیز ل، ۲، پ، و، ل، ۲)

چو باشد^۱ سَخْن گوی هَنگام جوی^۲
 چهارم که دانا دل آرای خواند^۳
 ۳۹۷۰ پیوسته گوید^۴ سراسر سَخْن
 به^{۱۲} پنجم که باشد سَخْن گوی گرم
 سَخْن چون یک^{۱۶} اندر دگر بافتی^{۱۷}
 برسید: چندین که^{۱۸} آموختی
 همی پرسی^{۲۰} از ناسزایان^{۲۱} سَخْن
 ۳۹۷۵ چُنین گفت کز هرک^{۲۴} آموختم^{۲۵}
 به دانش نگر^{۲۹} دور باش از گناه^{۳۰}
 برسید^{۳۲}: کس را^{۳۳} از^{۳۴} آموختن
 نگوید^{۳۸} کسی کو به جایی^{۳۹} رسید

بماند^۳ همه ساله با^۴ آب^۵ روی!
 سراینده را مرد بارای^۷ خواند^۶،
 اگر^{۱۰} تُو بود داستان، گر^{۱۱} کَهَن
 به شیرین زبان^{۱۳}، هم^{۱۴} به آوای^{۱۵} نرم،
 ازو بی گمان کام دل یافتی!
 روان را به دانش بیفروختی^{۱۹}،
 چه گویی^{۲۲} که دانش کی آید^{۲۳} به بن؟
 همی^{۲۶} فام^{۲۷} جان و خرد توختم^{۲۸}،
 که دانش^{۳۱} گرامی تر از تاج و گاه!
 ستایش نذیدیم^{۳۵} و^{۳۶} افروختن^{۳۷}،
 که نیزش^{۴۰} ز دانا نباید^{۴۱} شنید

۱- (ن: آ: سدیگر) ۲- ل: و آزر مجوی؛ س (نیز ا): و فرجام جوی؛ ل: آ: س: آ (نیز ل: آ: و: ب): فرجام جوی؛ (له: فرجام گوی): متن = ق: ک (نیز ق: (جو جوی)؛ پ: لن: ق) ۳- (له: نماند) ۴- س (نیز لی، ب): بر هد (له، ب: تاب: آ: آب و) ۵- ع (پ: خوان: ۷- ل: آ: مردم آرای): ق بیت های ۳۹۷۱، ۳۹۶۹ را ندارد ۸- س، ک، ل: آ: س: آ (نیز لی، ب): چو: متن = ل (نیز ق) ۹- ن: موشیده باشد (حرف یکم واژه نخست بی نقطه) ۱۰- (ق: و: رگر) ۱۱- ک، س: آ (نیز و: ب): یا: (ق: > رگر): ل: آ (نیز ل: آ: و: رگر) ۱۲- (اگر: داستان): متن = ل: س (نیز لی، ب: لن: ق) در ل این لت با ۳۹۷۵ پس و پیش شده است ۱۲- ل: آ (نیز ل: ق): و ۱۳- ل (نیز ق: آ: سَخْن: (و: زبای (؟)): متن = ده دستنویس دیگر ۱۴- (و: و) ۱۵- ل: س (نیز ق: آ: و: ب): آواز: متن = ک، ل: آ: س: آ (نیز لی، ب: پ) ۱۶- (ق: آ: چونک) ۱۷- ل: بافتی (حرف یکم بی نقطه): ل: آ (نیز لن: آ): بافتی (پساوند ندارد): (آ: تافتی) ۱۸- ل: چندی که: س: ششم چون بچندانک: ق: بپرسد که چندین که: ل: آ: س: آ (نیز لی، ب: آ: بدو گفت چندین که) (له، ب): چندانک: ل: آ: ن: آ: چندانکه): متن = ک (نیز ق) ۱۹- (پ: لن: آ: برافروختی): آ از بیت های ۳۹۷۳ و ۳۹۷۵ بیت زیر را ساخته و بیت های ۳۹۷۴ و ۳۹۷۶ را انداخته است:

بدو گفت چندین که آموختی ازو بی گمان کام دل توختی (۱)

۲۰- ل (نیز ق: ق): پرسم: (پ: پوشی): متن = ک، س: آ (نیز ل: آ: و: لن: ق) ۲۱- (پ: ناسزا آن: و: پارسایان) ۲۲- (ق: آ: گوید: ل: آ: دانی): ک: چو دانی: (پ: که گویی): متن = ل (۳۹۷۰، ۳۹۷۱) ۲۳- (ق: آ: سرایید): در ل این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است: ق این بیت و س، ل: آ: ب، ب بیت های ۳۹۷۴، ۳۹۷۶ را ندارد: این بیت در ل، ک، س: آ: ق: آ: ل: آ: پ، ب، و: لن: آ: آمده است ۲۴- ق: ک، س: آ (نیز ق: آ: ل: آ: پ، ه: هر که: و: هر چه: لن: آ: از هر که): متن = ل ۲۵- (ن: آ: آموختیم) ۲۶- ل: همه ۲۷- (ق: آ: نام و: پ: و: لن: آ: و: ام): متن = ل، ق: ک، س: آ (نیز ل: ق) ۲۸- (ق: آ: سوختم: ل: آ: دوختم (پساوند ندارد): لن: آ: توختم): متن = ل، ق: س: آ (نیز پ: و) ۲۹- (ل: آ: زوی و: پ: همی) ۳۰- ک، س: آ (نیز ق: ق): کلاه: متن = ل، ق (نیز ل: آ: پ: و: لن: ق) ۳۱- ق: س: آ (نیز ق: آ: پ: و: لن: آ): دانا: متن = ل: ک (نیز ل: آ: و) ۳۲- ق: ک: ک: بپرسد که: (و: و: لن: آ: آ: بدو گفت): متن = ل، س: ل: آ: س: آ (نیز ق: آ: پ: ب: پ) ۳۳- ل: کسری: ل: آ: کین: را: (ق: آ: دیگر): متن = یازده دستنویس دیگر ۳۴- ل (نیز ق: آ): کز: س (نیز لی): به: ل: آ (نیز ل: آ: و: و: لن: آ: آ: ز: متن = ق: ک، س: آ (نیز پ: ب) ۳۵- ل: ک، ل: آ: بدیدیم (حرف نخست بی نقطه): ق: پ: ب: بریم: متن = ده دستنویس دیگر ۳۶- (ق: آ: لن: آ: از: ل: آ: بر): ۳۷- (ق: آ: اندوختن) ۳۸- ل: بگویم (حرف نخست بی نقطه): ق (نیز ل: آ: و: بگوید (حرف نخست بی نقطه): (ق: آ: بگوید): متن = س، ک، ل: آ: س: آ (نیز لی، ب: پ، ل: آ: و: ب) ۳۹- ل: جای ۴۰- ل: س: نیزش (حرف یکم بی نقطه): (ن: آ: برش (حرف یکم بی نقطه)): متن = یازده دستنویس دیگر ۴۱- ل: س (نیز ق: آ: لن: آ: آ: ب): بیاید: ل: آ: س: آ: بیاید (حرف یکم بی نقطه): متن = ق: ک (نیز ل: آ: پ: و): در ل لت های این بیت پس و پیش شده است

که آید،^۱ مگر خاکش آرد به زیر!^۲
 همان نزد^۳ دانا^۴ گرامی ترست،
 تو با گنج، دانش برابر مدار!
 که^۵ آموزشش باشد و یادگیر^۶؟
 ز دانش^{۱۲} جوانی بود^{۱۳} یادگیر،
 که بی‌گور او^{۱۶} خاک را بی‌نواست!^{۱۷}
 نکردی^{۲۱} همی یاد شاو^{۲۲} جهان^{۲۰}،
 به یاد^{۲۵} از جگر سردباد آورد^{۲۴}؟
 که آن^{۲۶} رسم را خود^{۲۷} نباید^{۲۸} ستود^{۲۹}،
 چنان رفتن و خوار بگذاشتن!
 سخن راندی^{۳۵} نامور بیش ازین،

چنین داد پاسخ که از گنج سیر^۱
 ۳۹۸۰ در^۳ دانش از گنج نامی ترست
 سخن مانند^۴ از ما همی یادگار
 بپرسید^۵: دانا شود مرد پیر^۶
 چنان داد پاسخ که دانای^{۱۱} پیر
 بر ابله جوانی^{۱۲} گزینی^{۱۵} رواست
 ۳۹۸۵ بپرسید کز^{۱۸} تخت^{۱۹} شاهنشاهان^{۲۰}
 کتون نامشان بیش یاد^{۲۳} آورد^{۲۴}
 چنان داد پاسخ که در دل نبود
 به شمشیر^{۳۰} داد این^{۳۱} جهان داشتن^{۳۲}
 بپرسید: با^{۳۳} هر کسی^{۳۴} پیش ازین

۱-ل: جنگ شیر (جگنج سیر (؟)) ۲-ب: گردد؛ در ل ۳-ل: تهای این بیت پس و پیش شده است ۳-ق: آ؛ در و ۴-و: بنزدیک (هق: مردم؛ ل: یزدان ۶-و: باشد) ۷-ک: س آ (نیز ق: آ)؛ بپرسد که؛ پ: و، ل: آ؛ بدو گفت؛ ا: بد بپرسید که؛ متن = ل، س، ل آ (نیز ل، ل ۳) ۸-د: در ک، ا سه نقطه زیر این واژه و دو نقطه بالای آن است ۹-ق: آ؛ و: گز؛ متن = ا، س، ل آ، س آ (نیز ل ۳، ا، ل، ل: آ؛ ل: آ) کز؛ ب: که؛ آموزش او (ب: ما) بود یادگیر (ل: دستگیر)؛ پ: ل، ل: آ؛ کز آموزشش باشد و یادگیر؛ متن = ل (نیز = ق: آ)؛ و: در ل آ این ل با ۳۹۸۳ پ: پس و پیش شده است؛ ک از ۳۹۸۲ و ۳۹۸۳ یک بیت ساخته و ۳۹۸۲ ب- ۳۹۸۳ را انداخته است؛ ق این بیت را ندارد ۱۱-ل: آ؛ بیدار؛ متن = (ق: آ) ۱۲-ک: آموزش (نیز ق: آ)؛ روانش (جز دانش)؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۳-ق: آ؛ جوان باشد و؛ ل، س، ق، ل آ، س، ل، ل، پ: ب این بیت و ک ل ت یکم آن را ندارد؛ این بیت تنها در ق، ل آ، و ل دوم آن تنها در ک آمده است (= ۳۹۸۲) ۱۴-ق: آ؛ جوان گر؛ ق: بگوید حوانی (حرف چهارم واژه نخست بی نقطه)؛ ک: ل آ؛ براه جوانی؛ متن = س، س آ (نیز ل: ب) ۱۵-ل: نکیرد (حرف نخست بی نقطه)؛ س: بگوید؛ ق: ک (نیز ل، ل آ، و؛ بگوید؛ ل آ؛ بگوید (حرف یکم بی نقطه)؛ ا: ب: بگوید؛ متن = س آ (نیز پ، ل، ل آ) ۱۶-ل: بی کورا (؟)؛ س: ل آ (نیز ل آ، آ، ب)؛ بر گور او (س، پ: وی؛ ا: آن)؛ ل: بر کوری (ل)؛ متن = ق، ک، س آ (نیز پ، و، ل، ل آ) ۱۷-س: ل (نیز ل آ)؛ بی سزاست؛ ا: بی نورا است (؟)؛ ب: بی سزاست؛ ک: بس بی نواست؛ پ: و، ل آ؛ او بی نواست؛ متن = ل، ق، ل آ، س آ (نیز ل آ)؛ ق این بیت را ندارد ۱۸-س: ل آ، س آ (نیز و؛ ل: کز ۱۹-س: ل آ، س آ؛ سخت (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: آ؛ تاج؛ ل آ؛ سخت؛ متن = ل، ک (نیز ل، پ، ب) ۲۰-ل: شاهنشهی (تهی) ۲۱-ل: س (نیز ق: آ)؛ نکردی (حرف یکم بی نقطه)؛ ل: آ؛ بکردی؛ و: بگردد؛ متن = ک، ل آ، س آ (نیز ل، پ، و، ل، ل آ) ۲۲-س: س آ (نیز ق: آ، ل آ، آ، ب)؛ پادشاهی؛ ک (نیز ل، ل آ، و)؛ پادشاه (د یاد شاه؟)؛ ل: هم شهریار؛ متن = ل آ (نیز پ)؛ ق بی بیت های ۳۹۸۲، ۳۹۸۵ را ندارد ۲۳-ل آ (نیز ل ل آ)؛ هر که؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۴-ل: آوریم؛ ق: آ؛ پ: ان؛ آ: آوری؛ متن = س، ک، ل آ، س آ (نیز ل، ل آ، و، آ، ب) ۲۵-ل: یکی ۲۶-پ: این ۲۷-پ: ل، ل آ؛ چون؛ س: ل آ (نیز ل، ل آ، ب)؛ خود را؛ متن = ل، ک، س آ (نیز ق: آ، و، آ) ۲۸-ک: بیارم؛ ل: آ؛ باید (حرف یکم بی نقطه)؛ س: آ؛ نیام (حرف چهارم بی نقطه)؛ ق: آ؛ نیارم؛ ل آ؛ باید؛ پ: توانم؛ و: برام (بی نقطه)؛ ب: ساند (بی نقطه)؛ متن = ل، س، ل آ (نیز ل، ل آ، و)؛ بسود؛ س آ (نیز ق: آ)؛ شنود؛ (و: سنود؛ ل آ؛ بسود (حرف یکم بی نقطه)؛ متن = ل، س، ل آ (نیز ل آ، آ، ب)؛ ل آ؛ ل آ (نیز ل آ، آ، ب)؛ جود؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۱-ق: آ؛ از؛ ل آ؛ آن ۳۲-ل: داشتند (پساوند ندارد) ۳۳-ل آ؛ تا؛ ب: که با؛ ل: بپرسد کجا؛ ق: ک، س آ (نیز ل آ)؛ بپرسد که با؛ پ: ل، ل آ؛ بدو گفت با (ل آ؛ تا)؛ و: دگر گفت با؛ متن = ق: آ؛ بپرسد که هر کس که او؛ متن = س (نیز ل، ل آ) ۳۵-ا: راندی (و)

۳۹۹۰ سبک دارد^۱ اکنون، نگوید سخن
 چنّین داد پاسخ که گفتار بس^۲
 بپرسید^۳؛ هنگام شاهان نماز
 شما را ستایش فزونست از آن^۴
 چنّین داد پاسخ که یزدان پاک
 ۳۹۹۵ فلک را گرانده^۵ او کند^۶
 گر این^۷ بنده آن را نداند^۸ بها
 بپرسید^۹؛ تا تو شدی شهریار
 کز آن مر ترا^{۱۰} رامش^{۱۱} افزون شدهست^{۱۲}
 چنّین داد پاسخ که از کردگار
 ۴۰۰۰ کسی پیش من بر^{۱۳} فزونی نجست
 زیون بود بدخواه در^{۱۴} جنگ من
 بپرسید^{۱۵}؛ در جنگ خاور بدی
 چو با^{۱۶} باختر^{۱۷} ساختی کار^{۱۸} جنگ

نه از تو^{۱۹}، نه از روزگار^{۲۰} کهن؟
 به کردار جویم همه^{۲۱} دسترس!
 نبود چنّین پیش^{۲۲} آتش^{۲۳} دراز^{۲۴}،
 خروش و^{۲۵} نیایش فزونست^{۲۶} از آن^{۲۷}؟
 پرستنده‌یی را^{۲۸} برآرد ز خاک
 جهان را همه بنده^{۲۹} او کند^{۳۰}
 مبادا ز درد و ز سختی رها^{۳۱}!
 سپاست^{۳۲} فزون چیست از^{۳۳} کردگار؟
 دل بدسگالت^{۳۴} پر از خون شدهست^{۳۵}
 سپاس^{۳۶} آنک^{۳۷} گشتم^{۳۸} به روزگار!
 و ز آواز^{۳۹} من دست^{۴۰} بد را^{۴۱} بشت^{۴۲}!
 چو گوپال^{۴۳} من دید و^{۴۴} آهنگ^{۴۵} من!
 چنان تیزجنگ^{۴۶} و^{۴۷} دلاور بدی،
 شکیبایی آراستی^{۴۸} با^{۴۹} درنگ^{۵۰}؟

۱-پ. و. ن. ۳: داری؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق ۲) - ل. (نیز ق ۲، ن. ۲)؛ تو؛ متن = ق. ک. (نیز پ. و.)؛ س. ل. ۲. س. ۲. ل. ۲. آ. ب. این بیت را ندارند؛ این بیت در ل. ق. ک. پ. و. ن. ۲ آمده است ۳-س. کس ۴- (ق. ل. ۲. پ. و. ن. ۲. همی)؛ ق. این بیت را ندارد ۵-ق. ک. (نیز ق ۲، پ. ب.)؛ پرسد که؛ (و. بدو گفت؛ ن. ۲: چنّین گفت)؛ متن = ل. س. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ۱، ۲) - ل. ۶- (و. حیثش >) - ل. ۷- ل. ایشان ۸- ل. ۲: فراز؛ س. ل. ب. بیت‌های ۳۹۹۲-۴۰۲۵ را پس از بیت ۳۹۵۴ آورده‌اند ۹-س. (نیز ل.)؛ ازین ۱۰- ل. ک. حرو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱- ل. ۲ (نیز ل. ۲، پ. و. ن. ۱)؛ برونست؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ق ۲، ل. ۲، ن. ۲، ب.)؛ ق. این بیت را ندارد ۱۲- ل. پرستنده را کی برآرد؛ (س. نیز ل. ن. ۲)؛ پرستنده را سر برآرد؛ (ق ۲: پرستنده را باز دارد)؛ متن = ق. ک. س. ۲ (نیز ل. ۲، پ. و. آ. ب.)؛ ل. آیت‌های ۳۹۹۴-۴۰۲۳ را ندارد ۱۳- ل. گزارنده ۱۴- س. (نیز ل. ۲، پ. ب.)؛ خود کند؛ ک. گرانده می افکند - بنده می افکند؛ متن = ل. ق. ل. ۲. س. ۲. آ. (نیز ق ۲، و. ن. ۲، ن. ۲)؛ آن)؛ س. ۱۶- س. ق. س. ۲ (نیز ل. ۱)؛ ندارد؛ متن = ل. ک. (نیز ق ۲، ل. ۲، پ. و. ن. ۲، ب.) ۱۷- (ق ۲: ازو درد و سختی جدا) ۱۸- ق. ک. پرسد که؛ (پ. ن. ۲: بدو گفت؛ و. یکی گفت)؛ متن = ل. س. س. ۲ (نیز ق ۲، ل. ۲، آ. ب.) ۱۹- س. ۲: شناست؛ (ل. ۲: سیاست) ۲۰- س. (نیز ب.)؛ بر؛ (ل. نیست بر)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱- (پ. ن. ۲: برتری) ۲۲- ل. دانش ۲۳- س. (نیز ق ۲، ل. ۲، و. آ. ب.)؛ افزون ترست - خون ترست؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز پ. ن. ۲) ۲۴- ل. (نیز ق ۲)؛ بدسگالان؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ق. این بیت را پس از بیت ۴۰۰۰ از نوشته است؛ ق. این بیت و بیت سپهین را ندارد ۲۵- س. ۲: شناس؛ (و. نه بس) ۲۶- (ل. ۲، پ. و. ن. ۲، آ. ب. آنکه) ۲۷- ل. گشتم و ۲۸- (ق ۲: و. آ. ب. بر من)؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ن. ۲) ۲۹- س. ۲ (نیز ل. و. آ. ب.)؛ از آواز؛ (ن. ۲: ز آواز)؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق ۲) ۳۰- ل. ۲ (از بدی کف) ۳۱- ل. س. (نیز ل.)؛ نشست (حرف یکمی نقطه)؛ (پ. نشست) ۳۲- (ل. آ. ب. از) ۳۳- (ل. ۲، ن. ۲: حرو) ۳۴- ل. اورنگ ۳۵- س. ۲ (نیز ق ۲، پ. ب.)؛ پرسد که؛ (و. ن. ۲: بدو گفت؛ ب. بپرسید که)؛ متن = ل. س. س. ۲ (نیز ل. ۲، آ. ب.) ۳۶- (ل. ۲: جنگجوی) ۳۷- (ل. ۲: حرو)؛ ق. بیت‌های ۴۰۰۲-۴۰۳۷ را ندارد ۳۸- (پ. در)؛ ل. (نیز ق ۲)؛ چرا؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ن. ۲، آ. ب.) ۳۹- (ل. ۲: لشکری) ۴۰- (ق ۲، ل. ۲، پ. ن. ۲: بساز؛ پ. باز)؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ل. و) ۴۱- ل. (نیز ل. ۲)؛ از راستی؛ (ل. ۲: و راستی)؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ق ۲، ل. ۲، پ. و. ب.) ۴۲- (پ. یا)؛ آ. این بیت را ندارد

نیدیشد از رنج و درد^۱ روان،
 به^۲ پیش مدارا بیاید^۳ نشست^۴،
 کزویت نیک و بد روزگار،
 بد و نیک را خوار بگذاشتم^۵،
 به رای و به گنج و فشانندگی^۶،
 سپهر روان جوشن جنگ^۷ ماست!
 سخن خواستند آشکارا و راز،
 فزون داری^۸ از نامداران پیش^۹؟
 که باشد ورا یار^{۱۰} پروردگار،
 -جهان را نگهبان همان کس^{۱۱} که کرد^{۱۲} -
 پراندیشه^{۱۳} بینم بدین^{۱۴} روزگار؟
 بدارد^{۱۵} به دل مردم هوشمند!
 نبردند^{۱۶} جان را به اندازه^{۱۷} رزم؟

چنین داد پاسخ که مرد جوان
 ۴۰۰۵ هر آنکه که سال اندرآمد^۱ به شست
 سپاس^۲ از جهاندار^۳ پروردگار
 که روز جوانی^۴ هنر داشتم^۵
 کتون روز پیری به دانندگی^۶
 جهان زیر آیین و^۷ فرهنگ^۸ ماست
 ۴۰۱۰ بپرسید^۹: شاهان پیشی^{۱۰} دراز^{۱۱}
 شما را سخن کمتر و داد^{۱۲} بیش
 چنین داد پاسخ که هر شهریار
 ندارد تن خویش با^{۱۳} رنج و درد^{۱۴}
 بپرسید^{۱۵}: شادان دلی شهریار
 ۴۰۱۵ چنین داد پاسخ که بیم^{۱۶} گزند
 بپرسید^{۱۷}: شاهان پیشی^{۱۸} ز^{۱۹} بزم

۱-ک، س آ (نیز ق آ، ل، و، آ)، رنج تن وز (ق آ؛ ل؛ از) روان؛ (هی: ژنده پیل زیان؛ پ، ن، آ، ب: درد (ب: گنج) و رنج روان)؛ س، او راز
 رنج روان)؛ متن = ل ۲-ل: آید؛ س: خوانا نیست؛ آ: آمد اندر؛ (ل: ورا شد؛ آ: سالش ورا بد؛ ق آ: چو سال اندرآمد کتون خود)؛
 متن = ک (نیز لی، پ، و، ن، آ، ب) ۳-ق (آ: ز) ۴-ل: شاید؛ ک (ی و): باید (حرف یکم بی نقطه)؛ ق (آ: لی: نیاید؛ ل: نیاید؛ ل: آ: صبر و
 مداراش باید؛ متن = د، س، س آ (نیز پ، ب) ۵-ق (آ: گذشت) (ع: لی: جهان (ل)) ۶-ل (ن: آ: خداوند) ۸-س، س آ (نیز لی، ل، آ، ب: آن
 روز زور و؛ متن = ل، ک (نیز ق آ، پ، و، ن، آ) ۹-ل (لی، ب: خواستم) ۱۰-ل (نی: نگذاشتم؛ ل: نگذاشتم (یک نقطه در زیر و زیر حرف یکم)
 ۱۱-ل (لی: بدان اندکی (ل))؛ ل، و، آ: بپرست و افکنندگی (ل) ۱۲-ل: به خوانندگی؛ س، س آ (نیز لی، و، ن، آ، ب): به بخشندگی؛ آ: به شایستگی؛ ل: آ:
 پرکنندگی)؛ متن = ک (نیز ق آ، ب) ۱۳-ل (لی: جو) ۱۴-ل (آ: فرهنگ و آئین؛ آ: آهنگ و آئین) ۱۵-س، و: جنگ؛ (لی: وسنگ؛ ن، آ: دین؛
 ق آ: خویش و در جنگ)؛ متن = ل، ک، س آ (نیز ل، آ، پ، و، آ، ب) ۱۶-ل، ک، س آ (نیز پ، آ): بپرسد که؛ ق (آ، و، ن، آ: بدو گفت؛ ب: بپرسید
 که)؛ متن = س (نیز لی، ل) ۱۷-ل، س، ک (نیز ق آ، ب): پیشین؛ متن = س آ ۱۸-س (نیز لی): چو (لی: چو) باز ۱۹-ل (پ، ن، آ: راز)
 ۲۰-ل (آ: هنر نیز؛ پ: فزونید؛ آ: فزونست) ۲۱-ق (آ: و: خویش) ۲۲-ل (لی: یار و، پ، ن، آ: دین؛ ب: یاد؛ ل: تریار و؛ متن = س، ک، س آ
 (نیز ل، و، آ، ب)؛ ق آ ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ آ ب یک بیت ساخته و ۲۰۱۲ آ ب ۲۰۱۴ آ را انداخته است ۲۳-ل (پ، ن، آ: در) ۲۴-ل، ک، س آ (نیز لی،
 ب): درد و رنج - گنج (س، لی: کرد (پس او ندانند)) ۲۵-ل، س (نیز لی، ل): هر آنکس؛ (ن: همان بس)؛ متن = ک، س آ (نیز پ، و، آ، ب)
 ۲۶-ل، ک: بپرسد که؛ (پ، و، ن، آ: بدو گفت)؛ متن = ل ۲۷-ل، ک (نیز ق آ): براندیشه؛ متن = ل (پ، و، ن، آ) ۲۸-ق (آ: برین؛ پ: درین)؛ متن = ل،
 ک (نیز و، ن، آ)؛ س، س آ، ل (آ، ب: این بیت و بیت سپسین راندارند؛ این دو بیت در ل، ک، ق آ، پ، و، ن، آ آمده است ۲۹-ل (پ، ن، آ: گرد و:
 درد)؛ متن = ل، ک (نیز ق آ) ۳۰-ل، س، س آ (نیز ق آ، ب): ندارد؛ ک: برآرد؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۱-ل، ک، س آ (نیز پ، آ): بپرسد که؛
 ق (آ، و، ن، آ: بدو گفت؛ ب: بپرسید که)؛ متن = د (س (نیز لی، ل)) ۳۲-ل، ک، س آ (نیز ق آ، ب): پیشین؛ متن = ل ۳۳-ل، س، س آ (نیز لی، ل، آ،
 ب): به؛ متن = ل، ک (نیز ق آ، پ، و، ن، آ) ۳۴-ل، ب: بپرسد؛ س، س آ (نیز لی، ب): نبردند؛ ک (نیز ق آ): بپرسد (حرف یکم بی نقطه)؛ (ل، آ، ب):
 سپردند؛ متن = (پ، و، ن، آ) ۳۵-س آ (نیز ل، آ، پ، و، ن، آ: اندوه؛ (لی: آ: اندوه و؛ س، ک (نیز پ، ب): بر اندوه؛ (ن: آ: ز: اندوه)؛ متن = ل (نیز ق آ)

همان آرزوها^۳ بیوند چیست؟
 به فرزند مانند نگرده^۴ نهان
 ز بهر مزه^۵ دور گردد بزه
 که فرزند بیند رخ زرد اوی^۶
 ز کردار نیکی^۷ پشیمان که راست^۸؟
 بگیرد^۹ عنان^{۱۰} زمانه^{۱۱} به دست
 چو بیشی سگالد^{۱۲} هراسان شود!
 نهادن^{۱۳} دل و جان به بازار^{۱۴} نیک،
 که نیکی سگالید^{۱۵} با^{۱۶} ناسپاس!
 ز دیوان جهان نام او را سترد^{۱۷}،
 زمانه پی^{۱۸}ش را همی بشمرد،
 که^{۱۹} مرگ آمد و نیک و بد را درود^{۲۰}؟
 بیابد به هر جای بازار نیک^{۲۱}،^{۲۲}

بپرسید^۱ شادی^۲ ز فرزند چیست
 ۴۰۳۰ چنین داد پاسخ که هر کو جهان
 چو فرزند باشد^۳ بیابد^۴ مزه^۵
 وگر بگذرد، کم بود^۶ درد اوی^۷
 بگفتش^۸؛ به گیتی تن آسان^۹ که راست
 چنین داد پاسخ که یزدان پرست
 ۴۰۳۵ فرزونی نجوید^{۱۰}، تن آسان شود
 دگر آنک^{۱۱} گفتی ز کردار نیک
 ز^{۱۲} گیتی زیبون تر کس^{۱۳} آن را شناس
 بپرسیدگان^{۱۴} کس که بد کرد و^{۱۵} مرد
 هر آنکس که نیکی کند بگذرد
 ۴۰۴۰ چه^{۱۶} باید همی^{۱۷} نیکوئی را^{۱۸} ستود^{۱۹}
 چنین داد پاسخ که کردار نیک

۱-ل، ق، ک، (نیز ل، ق)؛ پرسد که (ق، ز)؛ (پ، و، ل، ن)؛ بدو گفت؛ متن = س، س، آ (نیز ل، آ، ب) ۲- (پ: شاهی) ۳- س، آ (نیز ل، آ)؛ به: (د)؛
 آرزوها و هم (وزن درست نیست)؛ س، ک، (نیز ل، ل، آ، پ، و، ب)؛ آرزوهای؛ متن = ل (نیز ق) ۴- ل (نیز و، ن)؛ بگرد (بی نقطه)؛ س، آ؛
 بگردد؛ (و)؛ نماند؛ متن = س، ک، (نیز ل، پ، و، ل، آ، ب)؛ ق، آ این بیت را ندارد (ه، ل، ن)؛ آ (وزو)؛ عمل (نیز ق)؛ بیابد (حرف یکم
 بی نقطه)؛ س، س، آ (نیز ل، ل، آ، ب)؛ نیابد؛ متن = ک (نیز پ، و، ل، ن) ۷- ک، (نیز ل، آ)؛ مزه (پسوند ندارد) ۸- (ل، آ)؛ مزه ۹- (ق)؛ کبی
 بود؛ س، آ؛ کم بود بگذرد (ل) ۱۰- ل، و، ل، ن، س، ک، (نیز ق، آ، و، آ، ب)؛ او؛ (ل، ن)؛ داوری - بدان دلبری (())؛ متن = س، آ (نیز ل، ل، آ، ب)؛ س، ل، ب
 پس از این بیت مرثیه فردوسی را در سوگ پسرش آورده اند (= هشتم ۲۱۸۲/۱۶۷ تا ۲۱۹۹) ۱۱- ل، ک، س، آ (نیز ق، آ)؛ پرسد که؛ س، (نیز
 ل)؛ بپرسید (ق)؛ (پ، و، ل، ن)؛ بدو گفت؛ ب: پرسید که؛ متن = (ل، آ، ب) ۱۲- (و)؛ شناسان (= تن آسان)) ۱۳- ل، نیکو ۱۴- ل، چراست
 ۱۵- ل، ن؛ بگیرد (حرف یکم بی نقطه)؛ ل (نیز پ، ب)؛ نگیرد؛ متن = س، ک، س، آ (نیز ق، آ، ل، ن) ۱۶- (ل، آ)؛ سپید (ل)؛ ل، ن؛ آ؛ زمان را) ۱۷- ل،
 نجوید (حرف یکم بی نقطه)؛ س، خونند (ل) ۱۸- س، آ؛ سگالان؛ (ل)؛ سگالی) ۱۹- (ل، آ، ب)؛ ل، ن، آ؛ آنکه) ۲۰- س، (نیز ل، پ، و، ل، ن، آ، ب)؛
 نهان؛ ل (نیز ل، آ)؛ نهاده؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق، آ، و) ۲۱- (ل، ن)؛ باکار) ۲۲- ل (نیز ل، آ، ل، ن، آ، ب)؛ به؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز ق، آ، ل، پ،
 و، ب) ۲۳- ل (نیز ق، آ)؛ مر؛ س، آ؛ آنکس آن؛ متن = س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، ب) ۲۴- س، (نیز و، ل، ن)؛ بر؛ (ق)؛ ل، پ، و، ن؛ سگالد، آ؛ ب؛ سگالد
 (پا)؛ متن = ل، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، آ، ب) ۲۵- س، (نیز ل، ب)؛ آزان؛ (ل، آ، ن)؛ ق، ک، س، آ (نیز پ)؛ پرسد که آن؛ (ق)؛ بدانند که آن؛ و؛ بدو گفت
 آن؛ متن = ل، ل، آ (نیز ل، آ، ب) ۲۶- ل، ل، ق، (نیز ق، آ، ل)؛ چو؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۷- (پ: سپرد) ۲۸- ل، ل، آ، س، آ (نیز ق، آ، پ، ب)؛
 نفس را؛ ق، دم او؛ ک؛ نفسها؛ (ل)؛ تنش (= پیش)؛ متن = س، (نیز ل، ب)؛ ل؛ آ بیت های ۴۰۳۹-۴۰۴۲ را ندارد ۲۹- ق، (نیز ق، آ، ل، آ)؛ چو؛
 متن = ل، س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، و، ل، ن، آ، ب) ۳۰- (آ)؛ همه) ۳۱- ل، س، ک، س، آ (نیز ل، ب)؛ نیکوئی (بی)؛ را؛ (پ: نیک و بد را)؛ و، ل، ن؛ آ؛
 نیکو (پها)؛ متن = ق (نیز ق، آ، ل، ن)؛ (نیز ل، و، ل، ن) ۳۲- س، آ؛ شنود ۳۳- س، آ (نیز ق، آ، ل، پ، ب)؛ چو؛ متن = ل ۳۴- ل (نیز و، ل، ر)؛ ریود؛ متن =
 یازده دستنویس دیگر ۳۵- ل، آ، ل، آ این بیت و بیت سپسین را ندارند؛ س، آ، ل، آ، ب، آ این بیت و بیت سپسین بیت زیر را ساخته اند:

چنین داد پاسخ که چون زاد و (س، آ، آ)؛ چو؛ ب: (راد) مرد

بیاسود و جان را به یزدان سپرد

متن = ل، ق، ک، (نیز ق، آ، پ، و، ل، ن) ۲

نمرد آنک^۱ او نیک کردار مُرد^۲
 و زان کس که مانند^۳ همی نام بد
 نیاورد^۴ هر کس^۵ کزو^۶ بازماند
 ۴۰۴۵ بپرسد: چه کارست برتر ز^۷ مرگ^۸؟
 چنّین داد پاسخ کزین تیره خاک
 هر آنکس^۹ که در بیم^{۱۰} و^{۱۱} اندوه زیست
 بپرسد کزین دو گران تر^{۱۲} کدام
 چنّین^{۱۳} داد پاسخ که هم سنگی کوه^{۱۴}
 ۴۰۵۰ چه^{۱۵} بیم است اگر بیم^{۱۶} اندوه نیست
 بپرسید: کز ما^{۱۷} که با گنج تر^{۱۸}؟

۱. (پ: آنکه) ۲. (ق: برد)؛ ق: ن. این بیت را ندارد؛ این بیت در ده، ق: پ. و آمده است (۴۰۴۱ پ)؛ ل: پس از این بیت افزوده است:
 چنّین داد پاسخ که نیکی گمان همیشه بود شاد اندر گمان (O)
 ۳. (و: آید) ۴. (س: نیز، ی: ب)؛ بر: ق. ک (نیز ق: و، ن: ق)؛ به: س. مر؛ متن = ل. ل (نیز ل: آ)؛ هل ل (نیز ل: آ)؛ بودست؛ متن = ده
 دستویس دیگر؛ به این بیت را ندارد عمل ک (نیز ق: ل، و، آ)؛ یاسود؛ ل: یاسود (حرف یکم بی نقطه)؛ متن = س. ق (نیز ی: پ، ن: ب)
 ۷. (ن: هرگز) ۸. (ن: پ، ل: که او) ۹. (ق: آواز؛ ل: وگر) ۱۰. (س: نیز، ی: ب)؛ بد و آرز؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ س: آ این بیت را
 ندارد ۱۱. (ق: بتر ز؛ ک: که کار بست بتر ز؛ س: نیز، ی: ب)؛ بپرسید کز نیست پر درد؛ ل (نیز ل: آ)؛ بترسد (ل: آ: نترسد؛ در ل: حرف یکم
 بی نقطه؛ آ: بپرسید)؛ اگر نیست بد نزد؛ ق: آ: بگفتش چه کارست نزدیک؛ پ: بدو گفت کز نیست برتر ز؛ و، ن: آ: بدو گفت بد نیست
 بدتر ز؛ متن = ل. ۱۲. (ن: مرد (O)) ۱۳. (ق: ک، ل: آ: نیز ل: آ)؛ وگر؛ متن = ل. س: نیز ق: آ، ی: پ، و، ن: آ (ب) ۱۴. (ن: نیز ق: ق)؛ آن؛ متن = یازده
 دستویس دیگر؛ س: آ این بیت را ندارد ۱۵. (ل: هم آنکس) ۱۶. (و: رنج) ۱۷. (ن: حرج) ۱۸. (ن: ی: ن: بدان) ۱۹. (ل: زندگی زار باید؛
 س: س: آ، ی: ل، و، آ، ب: پس از این بیت افزوده اند:

اگر (ن: وگر) شاه باشی وگر کهنری
 ز بیم و ز درد (ل: ل، ق: آ: ل) بی بیم و درد از
 جهان نگذری (ق: ک، ی: آ: بگذری)

- ل: ق: آ، ی: ن: آ بیت بالا را ندارند ۲۰. (س: آ: بر؛ س: نیز، ی: آ، ب)؛ بپرسید کز تن گران تر (ل: تو گرامی)؛ ل: آ (نیز ل: ق)؛ بپرسید ازین (ل: بکر)
 دو گران تر؛ (پ: و، ن: آ: بدو گفت ازین هر دو بتر (و، ن: بدتر))؛ متن = ل، ک، س: آ (نیز ق: آ) ۲۱. (ل: آ: که از بیم و از درد ما شاد کام؛ (ل: ق: آ):
 که از بیم و در بیم ناشاد کام؛ پ: ن: آ: کز بیم پر از درد و ناشاد کام)؛ متن = ل، س، ک، س: آ (نیز ق: آ، ی: و، ب)؛ ق: این بیت را ندارد ۲۲. (ل: آ،
 س: آ (نیز ل: آ، و، آ، ب)؛ بدو؛ متن = ل، ک (نیز ق: آ، ی: پ، ن: آ) ۲۳. (س: آ، ل: آ، ی: و، آ، ب)؛ بر دل چو کوه؛ ل: آ: بزدان چو کوه؛ پ: بگر
 همچو کوه؛ ن: آ: کزان همگروه)؛ متن = ل، ق، ک، ق: آ: ۲۴. (ق: آ: اندیشه)؛ ل: آ (نیز ل: آ، ن: آ)؛ چو اندیشه؛ متن = ل، ک، س: آ (نیز، ی: پ، و، آ، ب)
 ۲۵. (ک: چو ۲۶. (ل: ستوه)؛ (ن: آ: چو کوه)؛ متن = دو از ده دستویس دیگر ۲۷. (س: ک، نیز، ی: ب)؛ چو؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۸. (ل: آ
 نیز ل: ق)؛ بیم و متن = دو از ده دستویس دیگر ۲۹. (س: ک، ل: آ، ی: پ، ن: آ)؛ بستوه؛ (و: ستوه (حرف یکم بی نقطه))؛ متن = ل، ق
 (نیز ق: آ، ی: ل، آ، ب)؛ س: ک، ل: آ، ی: ل، و، آ، ب: پس از این بیت و و پس از بیت سببین افزوده اند: بپرسید (و: بدو گفت) از اینها
 گذشتن (س: ن: آ: کز تن گذشتن؛ ب: کزینها گذشتن؛ ک، س: آ: بپرسد گذشتن از اینها) به چیست + که بر کار (ل: آ: دار) گیتی بیاید
 گریست؛ چنّین داد پاسخ که دانش بود + که داننده دایم به رامش بود ۳۰. (س: آ: ل: ق، ک، س: آ (نیز ق: آ)؛ بپرسد که از؛ (و: بدو گفت کز)؛
 متن = س: ل (نیز، ی: ل، آ، ب، ن: آ، ب) ۳۱. (ق: بارنج تر ۳۲. (س: نیز، ی: و، ب)؛ آنکس؛ متن = ده دستویس دیگر ۳۳. (ق: با گنج تر؛ (ق: آ:
 بر رنج تر؛ ل: ن: آ: بارنج تر)

که از^۳ ارج^۴ دوست^۵ دور از بهشت؟
 نباشد به گیتی، نه^۷ آوای^۸ نرم،
 همه زندگانی به زندان^{۱۲} بود!
 چنّین گفت کان کو^{۱۶} بی‌اندوه‌تر^{۱۷}،
 بدی بر^{۲۲} دل خویش کرده تباہ^{۲۳}!
 که جان و خرد بر دل او گواست؟
 بکوشد، نیندد بدی را^{۲۸} میان!
 که آن^{۳۲} بر سر مردمان^{۳۳} افسرست؟
 بود مرد، نایدش افسون^{۳۶} به کار،
 وگر نیز^{۳۹} رای^{۴۰} بلندی کند^{۴۸}،

پرسید کاهو^۱ کدامت^۲ زشت
 چنّین داد پاسخ که زن^۶ را که شرم
 ز مردان^۹ بتر^{۱۱} آنک^{۱۱} نادان بود
 ۴۰۵۵ پرسید^{۱۳}: مردم^{۱۴} که نستوه‌تر^{۱۵}؟
 بگزود^{۱۸} به یزدان^{۱۹} و^{۲۰} تن بی‌گناه^{۲۱}
 پرسید^{۲۲}: مردم کدامست راست^{۲۵}
 چنّین گفت کان^{۲۶} کو به سود و زیان^{۲۷}
 پرسید^{۲۹} کز خو^{۳۰} چه نیکوترست^{۳۱}
 ۴۰۶۰ چنّین داد پاسخ که چون^{۳۳} بردبار^{۳۵}
 نه از کوی او^{۳۷} سودمندی کند^{۳۸}

۱. ل. که آهو؛ م. آهو؛ ق. ک. س. آ. (نیز ق. آ.): پرسید که آهو؛ متن = ل. آ. (نیز لی. ب). ج. ل. ق. کدامت؛ و. متن = دوازده دستویس دیگر
 ۲. س. آ. <از> ۴. ل. (نیز لی. ب. پ. ب. رنج؛ س. گنج؛ متن = ه. س. آ. (نیز ل. ق.): که دوست از دین؛ متن = ق. ک. ل. آ. (نیز ق. آ. و. ل. ن. آ.)
 عمل^۲ (نیز ل. آ.). زنی^۷. س. ل. س. ل. س. آ. (نیز لی. ل. آ. ب. آ. ب.): نشسته به (پ. نه)؛ ق. ک. سرشته به؛ (و. نه آهسته؛ ن. نشستن نه)؛ متن = ل.
 (نیز ق. آ.) ۸. ل. س. آ. (نیز لی. ل. آ. ب. آ. ب.): آواز؛ متن = (ق. و. ل. ن. آ.) ۹. (م. مردم) ۱۰. (لی. پیر؛ ل. نیز؛ و. بر (حرف دوم بی نقطه))
 ۱۱. (پ. آنکه) ۱۲. ق. پریشان؛ ن. آ. به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

ز مردان و پیران که دانا بود
 همه زندگانش کانا بود (۱)

۱۲. س. آ. پرسید که؛ (پ. و. ل. ن. آ. بدو گفت؛ ب. پرسید که)؛ متن = ل. ل. آ. (نیز لی. ل. آ.) ۱۳. ل. آ. (نیز ل. آ.) ۱۴. ل. آ. (نیز ل. آ.) ۱۵. ل. آ. (نیز لی. ل. آ. ب. آ. ب.): بستوه‌تر؛ متن = ل. ق. (نیز ل. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۱۶. س. ن. آ. هر کو؛ ق. آنکو؛ متن = ۱۷. (و. آنکو براندوه‌تر؛ لی. آنکس که اندوه‌تر (۱))؛ متن = ل. ک. ل. آ. س. آ. (نیز ل. آ. ب. ل. آ. ب.)؛ ق. آ. این بیت را ندارد ۱۸. ک. نگرو؛ ل. آ. (نیز ق. آ. ل. آ.): بگرد؛ (پ. نگردد؛ ن. آ. نگردد (حرف یکم بی نقطه))؛ که نگرد و (۱))؛ متن = ل. ۱۹. ل. نگردد سزان (دو حرف نخست واژه پسین بی نقطه؛ ح. به یزدان؟)؛ (و. برد نزد یزدان)؛ متن = س. آ. ۲۰. ل. آ. (نیز لی. و. ل. ن. آ.)؛ ج. متن = ک. ل. آ. س. آ. (نیز ق. آ. ل. آ.) ۲۱. ک. جی = گناه؛ (ق. پرگناه) ۲۲. ل. آ. (نیز ل. آ.) ۲۳. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۴. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۵. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۶. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۷. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۸. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۲۹. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۰. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۱. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۲. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۳. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۴. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۵. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۶. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۷. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۸. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۳۹. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.) ۴۰. ل. آ. (نیز ق. آ. ب. و. ل. ن. آ.)

ببخشید و تاریکی^۲ از دل بست،
 که از^۵ جان پاک^۶ آید و بخردی؛
 بدو^۹ گفت کز رنج و^{۱۰} کردار خویش!
 که بخشنده^{۱۳} گردد سرفراز و^{۱۴} مه؟
 مدارید باز ایچ سود و زیان^{۱۶}!
 سخن برگشاد^{۱۷} آشکار و نهان،
 وگر^{۱۹} گردش کار^{۲۰} ناسودمند؟
 دگر^{۲۲} هست بادانش و یادگیر^{۲۳}،
 که بر داوران جهان داورست!
 مبین ایچ^{۲۹} ازو سود و ناسودمند^{۳۰}!
 به^{۳۲} کاریش^{۳۳} انجام^{۳۴} و آغاز نیست،

چو رادی که پاداش رادی نجست^۱
 سدبگر^۳ چو کوشایی^۴ ایزدی
 برسید^۷؛ در دل^۸ هراس از چه بیش؟
 ۴۰۶۵ برسید^{۱۱}؛ بخشش^{۱۲} کدامست به
 چنین داد پاسخ کز ارزانیان^{۱۵}
 برسید موبد ز کار جهان
 که آیین کز بینم و ناپسند^{۱۸}
 چنین داد پاسخ که از^{۲۱} جریخ پیر
 ۴۰۷۰ بزرگست و^{۲۴} داننده^{۲۵} زو^{۲۶} برترست
 بدآیین^{۲۷} مشو، دور باش از پسند^{۲۸}
 بد و نیک از آن^{۳۱} دان کش انباز نیست

۱.س (نیز ب): باری نجست (حرف یکم هر دو واژه بی نقطه)؛ س^۱ (نیز ل^۲): با دی بجست؛ (بی: مه) پاداش شادی بجست؛ ق^۳: رازی
 که... (؟) رادی بجست (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ ن^۴: دادی کفن بود دادن نجست (ل) (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ متن =
 ل، ک (نیز ب، و، ا)؛ در همه دستورها حرف یکم واژه پسین بی نقطه ۲.ق^۳: برسید و بار کم)؛ متن = بازده دستوری دیگر (بی:
 حوجه) ۳.ل: سه دیگر ۴.ف: کوشا بود ل^۲؛ ق^۳ (نیز بی، آ، ب): کوشان بود؛ (ل: که چون شان؛ و که کوشا)؛ متن = ل، ک (نیز ق^۳، ب،
 ن^۴) ۵.ل (نیز ل^۲): با؛ متن = ده دستوری دیگر ۶.ل: آن بیاک (؟)؛ در ق^۳ آیت های ۴۰۶۳-۴۰۶۵ پس از بیت ۴۰۶۸ آمده
 است ۷.ک، س: برسد که؛ (پ، و، ن: آ: بدو گفت)؛ متن = ل، س، ق، ل^۲ (نیز ق^۳، ل، آ، ب) ۸.پ: درد؛ آ: برل؛ ب: از دل ۹.ن: ی
 چنین ۱۰.س-س (نیز ل^۲، ن: ق): حوجه؛ متن = ل (نیز بی، آ، ب) ۱۱.ک (نیز ب): برسد که؛ ل^۲ (نیز ل^۲): بگفتش ز (ل: که)؛ (و، ن: ی:
 بدو گفت)؛ متن = ل، س، ق، س (نیز ق^۳، ل، ب) ۱۲.ل: رنجش ۱۳.بی: بخشیده ۱۴.ق (نیز بی، ل، آ): حوجه؛ متن = ل، س، ک، ل،
 س (نیز ق^۳، آ، ب، و، ن: ب) ۱۵.ق (نیز بی، ل، آ): ایرانیان؛ ل^۲: پاسخ آورد کارزانیان ۱۶.آ: از میان)؛ س: مدار ایچ بازار سود و زیان؛ متن =
 دوازده دستوری دیگر ۱۷.ن: برگشای)؛ ق: بیت های ۴۰۶۷-۴۰۷۸ آورده است ۱۸.س (نیز ب): گزینم ازو ناپسند؛ ک، س: آ (نیز بی، و،
 ا): گزینم ازو یا بسند (در ا حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ (ل: گزینم کز ناپسند؛ پ: که بینم همی ناپسند)؛ ل^۲ (نیز ق^۳): این گر
 بینم ازو یا بسند (ق: ناپسند)؛ (ن: آ: آدین گزینم ازو یا بسند)؛ متن = ل ۱۹.ل-ل^۲ (نیز ل^۲): اگر؛ متن = ل، س، ک (نیز ق^۳، ل، ب)
 ۲۰.ل: روز؛ ق^۳ آیت های ۴۰۶۷-۴۰۶۹ راپس از بیت ۴۰۶۲ آورده است ۲۱.ل، س، ک، ل، آ (نیز ق^۳، ب، و، آ، ب): این؛ متن = (ل: ک)
 ۲۲.ل، س، ک، ل، آ، س (نیز ق^۳، و، آ، ب): اگر؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۳.و: ناگربر (بی نقطه)؛ ن^۲: آیت های ۴۰۶۹-۴۰۷۰ رانداورد
 ۲۴.ل (بی: حوجه) ۲۵.س، ک، ل، آ، س (نیز ق^۳، آ، ب، آ، ب): دارنده؛ متن = ل (نیز و) ۲۶.ل (نیز و): ۲۷.ل (نیز ق^۳): بآیین؛ (پ: برآیین)؛ متن = ده
 دستوری دیگر ۲۸.س، ک، ل، آ (نیز ق^۳، ل، آ، ب، آ، ب): گزنده؛ متن = ل، س: آ (نیز ب، و) ۲۹.ل (نیز ب، و): هیچ؛ متن = ۳۰.ل، ک:
 حوجه ناسودمند؛ س: از سود ناسودمند؛ س (نیز بی): از بی سود ناسودمند؛ (ق: سود اندرین سودمند؛ ل، ن: آ: هیچ از سود و ل): آ:
 حوجه ناسودمند؛ ب: از سود هیچ ناسودمند؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۱.ل: ازو ۳۲.ل (نیز و): ۳۳.س، ل، آ (نیز بی، ل، آ، ب): کاروی؛
 متن = ل، ک، س (نیز ق^۳، آ، ب، و، ن: آ): ۳۴.ل، ک، س (نیز ب، ن: آ): فرجام؛ متن = س، ل (نیز ق^۳، ل، ب، و، آ، ب)

همه^۲ بود نایود و ناهست^۵ هست!
 که تن چون سرایست جان را^۷ سپنج؟
 بود رنجه^۹ چندانک^{۱۰} مغز اندروست^{۱۱}،
 که جان زو به پایست^{۱۵} اگر^{۱۶} بگذرد!
 که از^{۱۸} و نیاز از که باید^{۱۹} نهفت؟
 سزد گر بدارد^{۲۱} خرده مند باز^{۲۲}،
 که همواره سیری نیابی^{۲۴} ز گنج!
 به هوش و به رای و به آیین و کیش^{۲۶}

چو گوید بباش^۱، آنج^۲ خواهد^۳ بدهست
 پرسید کز درد بر کیست^۶ رنج
 ۴۰۷۵ چنین داد پاسخ که این بوده پوست^۸
 چو پالود^{۱۲} از^{۱۳} جان، ندارد خرد^{۱۴}
 پرسید موبد ز پرهیز^{۱۷}، گفت
 چنین داد پاسخ که از^{۲۰} نیاز
 تو از از^{۲۳} باشی همیشه به رنج
 ۴۰۸۰ پرسید کز شهریاران که^{۲۵} بیش

۱-ل: ساش (دو حرف نخست بی نقطه)؛ س، ل (نیز ق، ی، ا، ب)؛ بباش (حرف نخست بی نقطه)؛ (ن: آ، بیاش (۲)؛ ا: باداش (۱)؛ متن = ک،
 س (۲، نیز ل، پ، و، ب) ۲-ک (نیز بی، ب)؛ آنچه؛ متن = ل، س، س (۲، نیز ق، آ) ۳-ل: گوید؛ س: آ: خواهی؛ متن = یازده دستنویس دیگر
 ۴-ل: ک، س (۲، نیز ن: آ)؛ همو؛ س (نیز بی، ب)؛ همان؛ (پ: همی)؛ متن = ل (نیز ق، آ، و، ا) ۵-ل: ک، س (۲، نیز بی، پ، ن: آ، ب)؛ تا بود و
 (بی، ب: جو)؛ تا هست؛ س: تا بود باشد و هست؛ ل (نیز و)؛ بود و نایود و (ل: آ: جو)؛ ناهست (در ل) دو نقطه زبر حرف نخست و
 یک نقطه زیر آن (۱)؛ (ق: بود و نایود و تا هست؛ ا: بوده نایود تا هست)؛ متن = (ل: آ: جو)؛ ناهست (در ل) دو نقطه زبر حرف نخست و
 ک: سرائی است جان را؛ س: از راست (۱) جان را؛ ل (نیز ا)؛ خاک راهست و جان بر؛ (ل: آ: خاک را باشد و جان)؛ متن = س (نیز ق، آ، بی،
 پ، و، ب) ۸-ل: بوده زوست؛ س (نیز ا)؛ بوده پوست (حرف نخست هر دو واژه بی نقطه)؛ (بی: بوده پوست (حرف یکم واژه نخست
 بی نقطه)؛ ل: بوده پوست (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ پ، ن: آ: کرد پوست؛ و: نخت پوست (حرف یکم هر دو واژه بی نقطه)؛
 متن = ک، ل، ۲، س (۲، نیز ق، آ، ب)؛ بوده پوست ۹-ل: س (نیز بی)؛ مغز؛ ل (نیز ق، آ، ب)؛ رنج؛ متن = ک، س (۲، نیز بی، پ، ا) ۱۰-ک: ل (نیز
 ق، آ، بی، ل: آ)؛ چندانکه؛ (ب: خرد آنک)؛ متن = ل، س، س (۲، نیز پ، ا) ۱۱-س (نیز بی)؛ رنج اندروست؛ (ق: آ: با مغز پوست (حرف یکم
 واژه پسین بی نقطه)؛ و: جان اندروست)؛ متن = ل، ک، ل، ۲، س (۲، نیز ل، ۲، پ، ن: آ، ب) ۱۲-ل: (بی: نایود) ۱۳-ل: زو؛ س (۲، نیز پ، ا)؛ از آن
 ۱۴-س (نیز بی، ب)؛ بود بی خرد؛ متن = ل، ک، ل، ۲، س (۲، نیز ق، آ، ب) ۱۵-س، س (۲، نیز بی، ل، پ، ب)؛ بیایست؛ ل: بیایست (حرف یکم
 بی نقطه)؛ (و: ا: بیایست (حرف یکم بی نقطه)؛ ن: آ: به تاب است؛ ق: جای بیایست)؛ متن = ۱۶-ل: بر خاک باشد چو جان؛ ک: از جان
 بیایست از؛ متن = (پ) ۱۷-ق: و، ن: آ: پرهیز و؛ ا: بر حز و (۱) (حرف یکم و چهارم بی نقطه)؛ ل: پرهیز موبد زهر چیز و (۱)
 ۱۸-ک: راز ۱۹-س، س (۲، نیز پ، و، ن: آ، ب)؛ بتوان نهفت (در س، ل) حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ (ق: آ: چه شاید؛ بی: آنک نتوان)؛
 متن = ل، ک: ل (۲، نیز بی، ل، پ، و، ن: آ، ب)؛ راز؛ متن = ل (نیز ق، آ، و، ن: آ) ۲۱-ل: س، ک، س، ۲
 (نیز ق، آ، بی، ل، و، ب)؛ ندارد؛ متن = (پ) ۲۲-س، ک، ل، ۲، س (۲، نیز ل، آ، ب)؛ و، ن: آ، ب)؛ راز؛ متن = ل (نیز ق، آ، بی، پ، ا) ۲۳-س، ل، ۲، س (۲، نیز بی،
 ل، و، ا، ب)؛ نیاز آنک (ل: آ: آنکه)؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق، آ، بی، ن: آ) ۲۴-ق، ک (نیز ق، آ)؛ نیاید (در ک حرف چهارم بی نقطه)؛ ق: این بیت
 را پس از بیت ۴۱۲۷ آورده است ۲۵-س، ک، ل، ۲، س (۲، نیز بی، ب)؛ ک: متن = ل (نیز ق، آ) ۲۶-ل: (بی: نایود)؛ کیش؛ ن: آ: دین و کیش؛ ا: آ:
 آیین خویش)؛ ل: آیین و بارای و کیش؛ متن = س، ک، ل، ۲، س (۲، نیز ق، آ، بی، ب)؛ ق: بیت های ۴۰۸۰، ۴۰۸۵، ۴۰۸۶ را ندارد؛ س، ک، ل، ۲، س (۲، نیز ل،
 و، ب: پس از این بیت افزوده اند:

که بد بیش و پیش از همه بخردان (ک، ل، ل، ۲، و، ب: خسروان)
 که چون او نبودند هم (س، ل، ک: نیز؛ س، ل، ۲، همه؛ و: و هم) پهلوان (بی: موبدان؛ ل: سروان)

ل: پس از بیت ۴۰۸۰ افزوده است:

پس از مرگ بر که کنیم آفرین

که را دانی ای شهریار زمین

ل: ق، ل، آ، ن: ق، ۲، هیچ یک از بیت های بالا را ندارند

نیاشی به بازار^۲ ننگ و نبرد!
 نباید که داری^۲ به دل در نهان!
 گراینده‌ی رامش^۶ جاودان،
 مهندس مر او را^۸ همی بشمرد!^۹
 به یزدان خرد بایدت رهنمای!
 که تو تو به کاری^{۱۳} و گیتی^{۱۴} کهن!
 نباشدت^{۱۶} با مردم بد نشست!
 بیخشایی^{۲۰} آن را که بخشودنی است!^{۲۱}
 اگر دیده خواهد^{۲۳}، وگر^{۲۴} مغز و پوست!
 نباید^{۲۵} که آید^{۲۶} میانجی به کار!
 چنان کن که نگشاید^{۲۸} او بر تو دست!
 هنر باید و شرم و شایستگی^{۳۰}!
 دروغ از هنر نشمرد دادگر!

همان نیز یار^۱ گهکارمرد
 غم آن جهان از پی این^۳ جهان
 نشستنت^۵ همواره با بخردان
 [که این رامش اندر زمان^۷ بگذرد
 ۴۱۰۰ گراینده بادی^{۱۰} به فرهنگ و رای
 از^{۱۱} اندازه برنگذرائی^{۱۲} سخن
 نگرداندت رامش و روز مست^{۱۵}
 بیچی^{۱۷} دل از هرج^{۱۸} نابودنی است^{۱۹}
 نداری به چیزی جدایی^{۲۲} ز دوست
 ۴۱۰۵ اگر دوست با دوست گیرد شمار
 چو با مرد بدخواه باید^{۲۷} نشست
 چو جوید کسی را^{۲۹} بایستگی^{۲۹}
 نباید^{۳۱} زبان از هنر^{۳۲} چیره‌تر^{۳۳}

- ۱- (ق: ۲: کار) ۲- ل، س، ق، س (نیز ق ۲، ب): چه < بازار؛ ک (نیز ل، ۲، و، ا): < به بازار و؛ (پ: میانشید و بازار؛ ل: ۲: نباشد به بازار)؛ متن تصحیح قیاسی است ۳- س، ق، ک، س (نیز ل، ۲، ۳، ا، ب): این جهان از پی آن؛ متن = ل (نیز ق ۲، ب، و، ل، ن، ۲) ۴- دارد: ل ۲ بیت‌های ۴۱۲۲-۴۰۹۷ را ندارد ۵- س (نیز ل، ۲، ۳، ا، ب): نشینی تو؛ (پ: نشستید)؛ متن = ل، ک، س (نیز ق ۲، و، ل، ن، ۲) ۶- (ق: ۲: گراینده بر رامش؛ ل: گراینده رامش؛ پ: بزرگان و با رامشی)؛ ق این بیت را ندارد ۷- (ق: ۲، ب، ن، ۲: جهان) ۸- ک: سش این را برامش (؟) (دو حرف نخست واژه نخست بی نقطه)؛ (ق: ۲: هنر را برامش)؛ متن = س، س (نیز بی ب) ۹- ک: شمرده ل، ق این بیت را ندارند؛ این بیت در س، ک، س، ۲، ق ۲- ب آمده است ۱۰- س، ک، س (نیز ل، ۲، ۳، ا، ب): باشی؛ متن = ل، ق (نیز ق ۲، ب، و، ل، ن، ۲) ۱۱- (ق: ۲: ز) ۱۲- ل (نیز ا): بگذرائی (حرف یکم بی نقطه)؛ (ن: ۲: نگذرد این)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲- و، ب) ۱۳- ل، س: نکاری (بی نقطه)؛ (پ: نکاری) ۱۴- (ا: دیگر) ۱۵- ل: رامش رود مست؛ بی (نیز ل، ب): بگرداندت دانش و (بی: حرم) زور دست (ب: روز مست)؛ ک، س (نیز بی، و، ل، ن، ۲): نگرداندت (ن: بگرداندت) رامش (پ: گردش؛ و: دانش) روز مست (در و ل، ن، ۲: واژه میانی بی نقطه)؛ (ل: ۲: به (ا: ز) دانش نه تو ست باشی نه مست)؛ متن = (ق: ۲: نیز - ل) ۱۶- (ل: ۲، ۳، ا، ب): نسای تو؛ ل: ۲: نباشد جت؛ یا؛ ب: نبایدت (با) ۱۷- (نیز ل، ۲): بیچی؛ متن = ده دستویس دیگر ۱۸- ک، س (نیز ق ۲- ب): هر چه؛ س: اندر چه؛ متن = ل ۱۹- (ا: چنان بودنیست) ۲۰- (ل: ۲، ن، ۲: بیخشای) ۲۱- (ق: ۲: خشنودنیست) ۲۲- (ل: ۲، ۳، ا، ب): نجویی جدایی بیچی؛ ب: بیچی به چیزی که داری؛ ل: ۲: نداری دریغ آنچه داری؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲، بی، و، ب) ۲۳- (ق: ۲: نیز ل، و): خواهی؛ متن = س، ک، س (نیز ق ۲، ل، ۲، ۳، ا، ب) ۲۴- س (نیز ل، ۲، ۳، ا، ب، ن، ۲، ب): اگر؛ متن = س، ق، ک (نیز ق ۲، و، ا)؛ ل این بیت را ندارد؛ این بیت در دوازده دستویس دیگر آمده است ۲۵- ل: باید (حرف یکم بی نقطه) ۲۶- ل (نیز بی، ل، ن): باشد؛ ک: باید؛ (ل: ۲، ۳، ا، ب): متن = س، ق، س (نیز ق ۲، بی، و، ب) ۲۷- (ن: ۲: باشد) ۲۸- (ل: ۲، ن، ۲: بگشاید (ا): بگشاید (حرف یکم بی نقطه)؛ (ل: ۲: نیز ق ۲)؛ ل (نیز ق ۲)؛ دان که بگشاید (در ل حرف نخست واژه پسین بی نقطه)؛ ق: زی که نگشاید؛ متن = س، ک، س (نیز بی، بی، و، ب < ک < ب) ۲۹- (پ: بیوستگی)؛ ل (نیز ق ۲)؛ را با هستگی؛ (ن: ۲: رای بیوستگی)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ل، ۲، و، ا، ب) ۳۰- ل: بایستگی؛ (پ، و، ل، ن: آهستگی)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲، بی، ل، ۲، ۳، ا، ب): باید (حرف یکم بی نقطه)؛ (ب: بایست)؛ متن = ۳۲- (ن: ۲: نباید هنر از زبان)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲- و، ا) ۳۳- ل: چیره‌تر؛ (ل، ۲، ن، ۲: ۲: خیره‌تر)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز ق ۲، بی، و، ب)

نه خواری^۲ به ناچیز دارد^۳ بنیز!^۴
 تو نیزی^۵ مکن هیچ با بدگمان!^۶
 و زاندازه^{۱۱} گفتار او بگذرد^{۱۲}،
 سخن‌های چرب^{۱۶} آورو^{۱۷} تازه گوی!^{۱۸}
 پشیمانی آید^{۲۲} به فرجام پیش!
 فگارست بی‌کار اگر باهشی^{۲۴}!
 و گر کار^{۲۶} با بوی و^{۲۷} با رنگ نیست!
 همیشه به دانش نپوشان^{۲۹} بود!
 پشیمانی و تندی^{۳۳} آرد به روی^{۳۴}!
 نیازد^{۳۵} دلش سوی^{۳۶} درد و گزند!
 نباشد به چشم جهاندار^{۳۹} خوار!

نداند کسی را بزرگی^۱ به چیز
 ۴۱۱۰ اگر بدگمانی گشاید زبان
 و زانپس^۸ چو^۹ سستی گمانی برد^{۱۰}
 تو پاسخ مر او^{۱۳} را به^{۱۴} اندازه گوی^{۱۵}
 به آزم^{۱۹} اگر بگفتی^{۲۰} سوی^{۲۱} خویش
 چو^{۲۳} بی‌کار باشی مشو رامشی
 ۴۱۱۵ ز^{۲۵} هر کار کردن ترا ننگ نیست
 به نیکی به هر کار کوشان^{۲۸} بود
 به کاری^{۳۰} نیازد^{۳۱} که فرجام اوی^{۳۲}
 ببخشاید از درد^{۳۳} بر مستمند
 خردمند کو^{۳۷} دل کند^{۳۸} بردبار

۱-س، ۲ (نیز ق ۲، ی، و، ان ۲، ب): ندارد (ق: ندانی) کسی را بزرگی؛ (ل: ۲، آ: بزرگی ندارد کسی جز (ا: خود)؛ ب: ندارد بزرگی کسی را)؛ متن د، ک، ۲-س، ۳ (نیز ل، ی، ن، ۲، ب): بخواری؛ متن ه، ک، (نیز ق ۲) حرف یکم بی نقطه، ل، ۳، ب، و، ۱) ۳-ل، ۳: آید؛ آرد؛ ق: آ؛ نه با چیز ماند؛ ن: آ؛ ناچیز دارد (())؛ متن ج، د، س، ک، ۴ (نیز ل، ی، ب، و، ب) ۴-س: بچیز (پساوند ندارد)؛ (ن: ۲: نه نیز)؛ ق این بیت را ندارد؛ این بیت در دوازده دستنویس دیگر آمده است ۵-س: و گر عمل (نیز ل، ی): تندی؛ متن ج، یازده دستنویس دیگر ۷-ق: پنهان ۸-ل (نیز ق: ۲) از ان پس؛ س: و ران هم؛ (ن: و گر هم)؛ متن ج، د، ک، ۵ (نیز ل ۲ ب) ۹-ل (ب: بکه) ۱۰-ل (ی، ا: بورد) ۱۱-ل (ب: زاندازه؛ ب: از اندازه)؛ متن ج، د، ۱۲-ل: تنومند نیز آن نشانی برد؛ ب: بنومیدیش آن نشانی بود؛ متن ج، د، ک، ۶ (نیز ق ۲، ی، و، ان ۲) ۱۳-ل (آ: آن) ۱۴-ل (و: بر) ۱۵-ل: گو ۱۶-ل (ب: خوب) ۱۷-ل (ی، و، ب، جو: ق: آوری؛ متن ج، د، س، ک، ۷ (نیز ق ۲، ی، ب، ان ۲) ۱۸-ل: گو؛ ق: روی؛ متن ج، یازده دستنویس دیگر ۱۹-س: آرام ۲۰-ل (ب: بگذری) ۲۱-ق: نام؛ ک: سرده؛ ق: آ: کام؛ ل: ۲، ان ۲: سوی (بی نقطه)؛ متن ج، د، س، ۲ (نیز ب، و، ا، ب) ۲۲-س (نیز ل ۲، و، ا، ب): آرد؛ متن ه، ل، ق، ک، ۸ (نیز ق ۲، ی، ب، ان ۲) ۲۳-س: تو ۲۴-ل، ق، (نیز و): ز کارست (و: نه کارست) بیکاری از (ق: و) باهشی؛ س (نیز ل، ی، ن، ۲، ب): نه کارست بیکار با بیهشی (ل: رامشی؛ ن: آ: اگر باهشی)؛ ک، س، ۹ (نیز ل: ۳) ز کارست بیکار اگر (س: نگر) باهشی؛ (ا: ز کارست و بیکار و هم بیهشی)؛ متن ج، د، ۲۵-ل (ی: به) ۲۶-ل: اگر چندان ۲۷-ل (ی: بورد)؛ ب: نور و؛ پ این بیت را ندارد؛ این بیت در یازده دستنویس دیگر آمده است ۲۸-س: نپوشا؛ ک، س، ۱۰ (نیز ق ۲، ی، ب): کوشا؛ (ل: آ: ق بیت‌های ۴۱۱۸-۴۱۱۶ را ندارد؛ پ، و، ان ۲، ب: جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

به هر کار کوشا بیاید (و: کوشات بیاید) بدن (ل: ۲: شدن)
 به دانش نپوشا بیاید (و: نپوشات بیاید) بدن
 (ن: ۳: شدن؛ ب: به نیکی همه داستانش زدن)

۳۰-ل (و: کازی (()) ۳۱-س، ۳۱ (نیز ق ۲، ل ۲، ن: آ: نیارد؛ (ل: ننازد؛ پ، و: نیازی؛ ن: آ: مبادی)؛ متن ج، د، س، ۱۱ (نیز آ، ب) ۳۲-ل (و، ا: او-رو) ۳۳-ل (و: زشی) ۳۴-ل: ببخشید از درد (وزن درست نیست)؛ (ل: ۳، ل، ۲، ن: آ: ببخشای بر (ن: آ: از) درد؛ پ، ب: ببخشایی از درد؛ ب: ببخشاید دست)؛ متن ج، د، س، ۱۲ (نیز ق ۲، ی، ب) ۳۵-ل: سارد (بی نقطه)؛ س، ک، ۱۱ (نیز ل، ی): نیارد؛ (ل: ۲، ان ۲: میاوار؛ و: نیازی)؛ متن ج، د، ۳۶-ل (ل: ۲، ب: و هیچ؛ ان: آ: دلت سوی) ۳۷-ل (ب: نگر) ۳۸-ل (ن: آ: کود که بد) (()) ۳۹-ل، ق: خردمند؛ متن ج، ک، ۱۲ (نیز ق ۲، ل ۲، ب، و، ان ۲) ۴۰-س، ی، بیت‌های ۴۱۱۹-۴۱۲۷ و بیت‌های ۴۳۱۴-۴۱۱۹ را ندارند و به جای آنها، س، ی، بیت‌های ۱۰۹۳-۱۰۹۵ و بیت‌های ۱۰۹۳-۱۰۹۳ را از نو نوشته‌اند

چنان هم^۱ که از دادِ نوشین‌روان^۲ کجا^۳ خاک شد، نام ماندش جوان^۴

گفتار اندر وفات یافتن قیصر روم و رزم کسری^۵

چنین گوید^۶ از نامه^۷ باستان
 که آگاهی آمد^۸ به آبادیوم
 ۴۱۳۰ که نو زنده بادی که قیصر بمرد
 براندیشه^۹ شد جانِ کسری ز مرگ
 گزین کرد از^{۱۰} ایران فرستاده‌یی
 ز گفتارِ آن دانشی^{۱۱} رستان^{۱۲}
 بنزد جهاندار کسری ز روم،
 زمان و^{۱۳} زمین دیگری را سپرد
 شد آن لعل^{۱۴} رخساره چون^{۱۵} زرد برگ
 جهان‌دیده و راد و^{۱۶} آزاده‌یی،

۱- (ق: ۱؛ دان: ۱، ۲؛ چرن: ۱؛ بدان سان؛ متن = ل، ق، ک، ل، ۲ (نیز ب، و، لن ۲) ۲- ق، ک، ل، ۲ (نیز ب، و، لن ۲)؛ شاه نوشین‌روان؛ (ل: ۲، ۱؛ نوشین‌روان کام راند؛ متن = ل (نیز ق ۲) ۳- ق، ک، ل، ۲ (نیز ق ۲، ل، ۲)؛ که او؛ متن = ل ۴- ق؛ او شد جوان؛ س ۲ (نیز ب، و، لن ۲)؛ دارد جوان؛ (ل: ۲، و؛ دانش بماند؛ آ: دادش نماند (۱))؛ که؛ نامه او جوان؛ متن = ل (نیز ق ۲)؛ ک، س، آ، ق، ۲، و؛ پس از این بیت افزوده‌اند:

شد اندر جهان (س: ۲، ق: ۲؛ نهان) کار او آشکار (و: یادگار)

ازو (ق: ۲؛ ازان) ماند (س: ۲؛ مانده) گفتار (ک: کردار) او یادگار (و: آشکار)

به (ق: ۲؛ ز) کردار نیکو بود بی‌گمان

چنین نام او زنده در هر زمان (و: اندر جهان؛ ق: ۲؛ زنده جاودان)

بود (ق: ۲؛ همی) تا به جایست چرخ وزمین

ابر جانش از یخردان (ق: ۲؛ ز هر کس به جانش بود) آفرین

ق ۲ پس از بیت‌های بالا باز هم افزوده است:

همین باد آیین و کردار شاه

بدان تا چو نوشین‌روان قیاد

ل، س، ق، ل، ۲، لن، ل، ۲، ب، لن، ۲، آ، ب، هیچ‌یک از بیت‌های بالا را ندارند هـ: آگاهی یافتن کسری از وفات قیصر و نامه او به قیصر نو؛

ک: خیر وفات قیصر نزد کسری؛ ل: در رفتن شاه کسری به روم و حدیث موزه‌دوز؛ س، س: داستان نوشیروان با مرد (س: ۲؛ چردیم)

موزه‌دوز؛ متن = ل؛ بنداری؛ ذکر خروج کسری آنوشروان الی قتال الروم و قصة الخفاف ع: (ب: دیدم) ۷- س، ق، ل، ۲ (نیز ق ۲، ل، ۲)؛

گفته؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ل، ۲) ۸- س، س، ۲ (نیز ل، ل، ۲)؛ و از (س: ۲؛ ز) دانش؛ متن = ل، ق، ک، ل، ۲ (نیز ق ۲، ب، و، لن ۲) ۹- (ق: ۲؛ داستان)؛ در ق ۲ ل‌ت‌های این بیت پس و پیش شده است؛ پ پس از این بیت افزوده است:

بزرگان دانسته راست‌گوی
 نکوکار و دیندار و هم نامجوی

۱۰- (ب: ز) ۱۱- ق، ک، ل، ۲، س، ۲ (نیز ق ۲، ل، ۲)؛ زمانه؛ (ب: زمانش)؛ متن = ل، س (نیز ل، ل، ۲، و، لن ۲)؛ در ق ۲ ل‌ت‌های این بیت پس و پیش شده

است؛ بنداری (۴۱۲۸-۴۱۳۰)؛ قال صاحب الکتاب؛ رأیت فی أخبار ملوک الفرس أن کسری بلغه موت صاحب الروم و قیام ابنه مقامه

۱۲- ل- س ۲ (نیز ق ۲، ل، ۲)؛ براندیشه؛ متن = (ب، و، لن ۲) ۱۳- س: رنگ ۱۴- ک: رخسار او؛ (ق: ۲، ل، ۲، و، آ: رخسار چون؛ لن: ۲؛

رخشانش چون)؛ متن = ل، س، ق، ل، ۲، س، ۲ (نیز ب) ۱۵- ل، ل، زبیر؛ بنداری (۴۱۳۱)؛ فاستولی هم الموت علی قلبه، و تورست من الرجل

وجنات خده ۱۶- ل: ز ۱۷- س، ک، ل، ۲، س، ۲ (نیز ب، و، لن ۲)؛ مردی و؛ (ل: ۲؛ بیری و)؛ ق (نیز ل)؛ جهان‌دیده‌ئی مرد؛ (ق: ۲؛ جهان‌دیده راد و؛

آ: جهان‌دیده تیزی)؛ متن = ل (نیز - ق ۲)؛ بنداری (۴۱۳۲)؛ ثم إنه اختار أحد دهائة حضرته وأرکان دولته

فرستاد نزدیک فرزندی اوی^۱
 سخن گفت با او^۲ به^۵ چربی^۶ بسی
 ۴۱۳۵ یکی نامه بنیشت^۷ با^۸ سوگ و درد
 [نخست از مهست^۹ گشاینده شهر^{۱۰}
 که یزدان ترا زندگانی دهاد
 نژاید جزا^{۱۲} مرگ را جانور^{۱۵}
 اگر تاج ساییم^{۱۷} وگر^{۱۸} خود^{۱۹} و ترگ
 ۴۱۴۰ چه قیصر، چه خاقان چن^{۲۱} آمد^{۲۲} زمان
 ز قیصر ترا مزد^{۲۴} بسیار باد^{۲۵}
 شنیدم که بر نامور تخت^{۲۷} اوی^{۲۸}
 ز ما هرج^{۳۰} باید ز نیرو^{۳۱} بخواه
 فرستاده از پیش^{۳۳} کسری^{۳۴} برفت
 بنزدیک قیصر^{۳۵} خرامید و^{۳۶} تفت!

۱-د.س (نیز ل ۱، ۲): او ۲-س، ک (نیز ل ۱، ۲): بران؛ ل ۲ (نیز ق ۱، ۲، ل، پ، و، آ): بدان؛ متن = ل ۳-ل: شاخ سبز؛ متن = س، ک، ل ۲ (نیز ق ۱، ۲): ل ۳-س؛ پس از این بیت همین بیت را از نو نوشته است؛ ق، س، آ، بی، این بیت را ندارند ۴-ق، ل، آ: وی ۵-ه (نیز: ل) ۶-ع (نیز ل ۲، پ، ت): خوبی؛ متن = ل ۷-س، ک (نیز ق ۲، بی، و، ان ۲)؛ در س، این بیت با بیت سبسیس پس و پیش شده است؛ بنداری (۴۸۳۳-۴۸۳۴): و آرسله الی ابن صاحب الروم ۷-ل، س، ق، ل ۲، س، آ (نیز ق ۲، بی، ل، آ، و، ان ۲): بنوشت؛ متن = ک (نیز پ، ۸-ل (نیز: ل) ۹-ق: رخ لاچورد؛ ل ۲: رخ لاژورد؛ ق): رخسار و لب پر زگرده؛ ل ۲: چشم و دور رخساره زرد؛ متن = د، س، ک، س، آ (نیز بی، پ، و، ان ۲) ۱۰-ک، ل ۲، آ (نیز ل ۱، ۲): دهر؛ متن = س (نیز بی) ۱۱-س: جز داد بی رام شهر (۴)؛ ل (نیز: ح) خرد می رام دهر (۴) (واژه سوم بی نقطه)؛ س: باز دهر داد بی نام بهر؛ متن = ک، ل، ق، ل ۲، آ، ب، ه جای این بیت، بیت زیر را آورده اند:

ل ۲، ل ۳: بنزد پسر آن گشاینده شهر
 ق: ز نوشین روان گشاینده شهر
 جوان (ل: جوان و) سرافراز و آرام دهر
 جهاندار کسری گیرنده دهر

ل، ق، ل، پ، و، ان ۲: این بیت را ندارند؛ این بیت در س، ک، ل ۲، س، آ، بی، ل ۲، آ، آمده است ۱۲-س: ل ۲ (نیز ق ۲، آ): پس از مرگ او؛ متن = ل ۱۳-ق، ل ۲، آ: بی زبانی؛ ان: مهربانی؛ متن = ل ۱۴-س، آ (نیز بی، پ، و): مگر؛ پ: بجز؛ متن = ۱۵-س، ک، س، آ (نیز بی، ل، پ، و، ان ۲): خاک را جانور؛ (ل: ز شاهان نژاید بجز تاجور)؛ متن = ل ۱۶-ق: ح)؛ ق: سبچی و ۱۷-س: باییم؛ ق (نیز ق ۲): داریم؛ ل ۲: سوزیم (ل: سازیم)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز بی، ل، پ، و، ان ۲) ۱۸-س، ک، ل ۲، س، آ (نیز ق ۲، بی، ل، آ، پ، و، ان ۲): اگر؛ ق: ور؛ (آ: و)؛ متن = ل ۱۹-ق: تاج) ۲۰-ق: نباشد ز چنگال؛ ک، س، آ (نیز بی، و، ان ۲): نباشد هم از چنگ (س: نوک)؛ ق: نباید هم از چنگ؛ متن = ل، س، ل ۲ (نیز ل ۲، پ، و، ان ۲) ۲۱-ل، س، آ (نیز بی، ان ۲): چو؛ ق: آ؛ ک: متن تصحیح قیاسی است ۲۲-ل: آید؛ ک (نیز ل ۲): اندر؛ متن = س، ق، ل ۲، س، آ (نیز ق ۲، پ، و، ان ۲) ۲۳-س، ک، ل ۲ (نیز ق ۲، پ، و، ان ۲): آرد؛ متن = ل، س، ق، ل ۲ (نیز و) ۲۴-ل (نیز: ل) ۲۵-ل: داد ۲۶-س، ل ۲، س، آ (نیز ق ۲، پ، و، و، و): ورا؛ ل (نیز: ل)؛ متن = ل، ق، ک (نیز ل ۲، آ) ۲۷-ل: تخت-تخت (حرف یکم واژه نخست بی نقطه) ۲۸-ل ۲ (نیز ل ۱، ۲): او؛ متن = س، آ (نیز ق ۲، بی، و، ان ۲) ۲۹-ق: نشستی و آراستی ۳۰-س: س، آ (نیز ق ۲، پ، و، ان ۲): هر چه؛ (و: من هر چه)؛ متن = ل ۳۱-ق: آبتیز و ل: بخوبی؛ آ: خواهد فروزی ۳۲-س (نیز بی): سلاح؛ بنداری (۴۱۳۵-۴۱۳۶): و کتب الیه کتابا یعزیه فیه عن ابيه، و يذكر طرفا من النماذج و المواعظ فی مطاوبه. و قال فی صدر الكتاب: فمن کسری الی قیصره ۳۳-ق: نزد ۳۴-س: خسرو ۳۵-ل: بر قیصر آنگه؛ آ: بر گاه قیصر ۳۶-س: س، آ (نیز ق ۲، بی، و، ان ۲): ح)؛ متن = ل (نیز ل ۲، پ، و، ان ۲)

به گوهر بدین^۴ مرز ما پیشرو^۲
 به عنوان^۶ بیسی^۷ و با باز و^۸ ساو!
 نوشتیم بر ناسزا^{۱۱} نامه‌ی!
 جهان سربس هرچ جز روم شوم^{۱۲}؛
 بگوید ز بازار ما هرچ دید^{۱۴}،
 غم و شادمانی نماند^{۱۸} نهفت،
 که سر بر فرزند^{۲۱} ز هر مهتری!
 چه^{۲۳} کهنتر^{۲۴} بود شاه^{۲۵} فریادرس!

بدی زانک^۱ قیصر^۲ جوانست و نو
 یک امسال با مرد برنا مکاو^۵
 ۴۱۵۵ به هر پایمردی^۹ و خودکامه‌ی
 به عنوان^{۱۱} ز قیصر سرافراز روم
 فرستاده‌ی شاه ایران رسید^{۱۳}
 از^{۱۵} اندوه و^{۱۶} شادی سخن هرچ^{۱۷} گفت
 بشد قیصر و^{۱۹} تازه شد^{۲۰} قیصری
 ۴۱۶۰ ندارد^{۲۲} ز شاهان کسی را به کس

به دربر^{۲۷} فرستاده را خواستند،
 بیامد به در پاسخ نامه خواست

چو قرطاس رومی^{۲۶} بیاراستند
 چو بشنید دانا^{۲۸} که شد رای^{۲۹} راست

۱-س^۲ (نیز ل^۲)؛ زانکه؛ ل: که امروز؛ ق: و دیگر که؛ (ل: پ: بدانست؛ پ: دگر آنکه)؛ متن: ک، ل (نیز ق^۲)؛ ۲-ل: آ: گوشه؛ ۳-ک، س^۲ (نیز ق^۲؛ ل: ۳-پ: برین؛ متن: ل، س، ق، ل^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ ۴-ل: (نیز ق^۲)؛ مرزها پیشرو؛ ک: مرزیا پیشگو؛ متن: س، ق، ل^۲، س^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ ق: این بیت و بیت سپین را پس از بیت ۴۱۵۹ آورده است؛ آیت‌های ۴۱۵۳-۴۱۶۰ را ندارد و به جای آنها بیت زیر را آورده است:

نشدند پاسخ نید بر سزا چنان چون بود درخور پادشا
 بنفاری (۴۱۵۰-۴۱۵۳): فاجتمع آکابر الروم و ربضوا خجرة، و اعتذروا الی الرسول بأن قیصر شاب غریب، و أنه بعد فی ریعان العمر و مقتبل الأمر هک، س^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ متن: س، ل، س، ق، ل^۲ (نیز ق^۲؛ ل: ۲-و، ل^۲)؛ و، ل^۲؛ عنوان و؛ متن: ل، ق، ل^۲ (نیز ق^۲، پ، ل^۲)؛ ۷-ق: (بیشتن) ۸-ل: (پاز و)؛ ق، ک، س: آ: ز (ک: از) باژ و؛ ل: این باژ و؛ (پ: به باژ و؛ ل: ۲: به باژ و)؛ متن: ل (نیز ق^۲، ل، و)؛ ق: آیت‌های ۴۱۵۴-۴۱۵۶ را به هم ریخته است؛ ۴۱۵۶، ۴۱۵۵، ۴۱۵۴ ۹-س (نیز ل^۲؛ و: کارداری؛ ل: نامداری؛ س^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ پ: کارمردی؛ ق: آ: برمایه مردی؛ متن: ل، ک (نیز ل^۲)؛ ۱۰-ل: نوشتند با ناسزا؛ س: نوشتیم به هر مهتری؛ ل^۲، س^۲؛ نوشتیم (س: نوشتیم) بر ناسزا؛ ق: نوشتیم برش ناسزا؛ و، ل: نوشتیم (ل: نوشتیم) بر ناسزا؛ متن: ک (نیز ل^۲)؛ پ: ق: این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۱-پ: عنوانش) ۱۲-ک، ل، س^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ هر چه در (پ: جز) روم بوم؛ (ل: هر چه در بوم روم (پساوند ندارد)؛ ل^۲، ل^۲؛ هر چه در مرز و (ل: روی) بوم؛ س: همان نامداران آن مرز و بوم؛ ق: خداوند مرز و خداوند بوم؛ متن: ل ۱۳-ل: شید) ۱۴-ق: ل، پ، ل^۲؛ هر چه دید؛ ک: ما هر چه دید و شنید؛ س، س^۲ (نیز ل، و، ل^۲)؛ ما شاه را هر چه دید؛ (ل: ما راز هر چه بدید)؛ ق: بگفت آنچه فرمود و پاسخ شنید؛ متن: ل؛ ل: آیت‌های ۴۱۵۷-۴۱۵۹ را پس از ۴۱۵۳ آورده است؛ ل: آیت‌های ۴۱۵۷-۴۱۵۹ را ندارد؛ این بیت در ل، ک، س، ق، ل^۲؛ ل: آینه آمده است ۱۵-ل: ل^۲، ل^۲، آ: (ز: ۱۶-ق: ۱۷-س، ک، س^۲ (نیز ق^۲، ل، و، ل^۲)؛ پ، ل^۲؛ هر چه: (ل: ۳: با آنچه؛ و: همه هر چه)؛ ق: ز شادی و هرچ؛ متن: ل ۱۸-س، س: آ: بماند (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: ل^۲؛ آ: نیاید؛ ل: آ: نیاید؛ متن: ل، ق، ک (نیز ل، و، ل^۲)؛ ۱۹-ل: قیصری ۲۰-ق: آ: ناره (بی نقطه)؛ ۲۱-ل: (پ: نگر سرافراز) ۲۲-ک: نیارد ۲۳-س، ق، ل^۲؛ آ: پس از این بیت افزوده اند: ک (نیز و، ل^۲)؛ ۲۴-س: کسری ۲۵-ق: آ: شاه و؛ و: شاهان؛ ل: آ: چه از شاه؛ ق: ل^۲، آ: پس از این بیت افزوده اند:

تمامی نوشتند (ل: نوشتیم) رای و
 ق: نوشته ز هرگونه در وی سخن

ز این (ل: برین) گونه تا نامه آمد به بن

۲۶-ل: (چینی) ۲۷-ل: (چرخ)؛ س (نیز ل^۲)؛ ز درگ؛ ق (نیز آ): ز در بر؛ متن: ک، ل، س^۲ (نیز ق^۲، ل، و، ل^۲)؛ ۲۸-ق: از انیس
 ۲۹-ل: (پ: راست)؛ آ: این بیت را ندارد

ز بیگانه ایوان بپرداختند
 گر^۲ از چین و^۳ هینالیان^۴ کمتر^۵
 وگر^۸ شاه^۹ تو بر^{۱۰} جهان پادشاست!
 مرا دشمن و دوست بر دامنست^{۱۳}!
 همی^{۱۶} آفتاب اندر آری^{۱۷} به میغ!
 وگر خون چکاند^{۱۹} برو^{۲۰} نم شود!
 همان از پدر یادگارم توی^{۲۲}!
 و زین پاسخ نامه زشتی معجری^{۲۶}!
 ز^{۲۷} در باره‌ی مرزبان خواستند

به منزل زمانی نجستی^{۲۹} زمان!
 بگفت آن کجا رفت و دید^{۳۰} و شنید
 بدو گفت: برخورداری^{۳۱} از رنج راه،
 به فرجام کردار^{۳۳} کبیر برد،
 چنین راز دل بر تو خواند^{۳۷} همی،
 وگر خون و مغز و پی و^{۴۱} پوست نیست،

ورا ناسزا خلعتی ساختند
 بدو گفت قیصر: نه من چاکرم
 ز^{۴۱۶۵} مهتر سبک داشتن ناسزاست^۷
 بزرگ آنک او را^{۱۱} بسی^{۱۲} دشمنست
 چه^{۱۴} داری بزرگی تو از من دریغ^{۱۵}
 نه از تابش او^{۱۸} همی کم شود
 چو کار آیدم^{۲۱} شهریارم توی^{۲۲}
 سخن هرج^{۲۳} دیدی^{۲۴} به خوبی^{۲۵} بگوی^{۲۶}
 تنش را به خلعت بیاراستند

فرستاده برگشت و آمد دمان^{۲۸}
 بیامد بنزدیک کسری رسید
 ز گفتار او تنگ دل گشت شاه
 ۴۱۷۵ شنیدم^{۳۲} که هرکو هوا پرورد
 کجا^{۳۳} دوست و^{۳۵} دشمن نداند^{۳۶} همی
 گماند^{۳۸} که^{۳۹} ما را همو^{۴۰} دوست نیست

۱.س: ۲. باسزا؛ (ل: ۳. و دانا سزا)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲.ل (نیز: ۱). نه؛ (له: که)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳. (له: جو) <
 ۴. (پ: هینالیا) ه. (له: پ: کهرتم) ع. (له: که) ۷. ی: نارواست؛ (لن: ۲: ساسزاست (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: ۳. به روم اندرون
 پادشاهی مراسم)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸. (ق: ۲. پ: لن: ۲: اگر) ۹. (آ: تاج) ۱۰. (ل: نو در) ۱۱. ک (نیز: ل). آنکه او را؛ (له: آور
 آنرا)؛ ل: بزرگی که او را؛ متن = س: ق: ل: ۲. (نیز: ق: ۲. ل: ۲. پ: و) ۱۲. (و: لن: ۲: کسی) ۱۳. (له: دشمنست (وزن درست نیست)) ۱۴. س
 (نیز: له)؛ چو ۱۵. (و: به از من که از گرز و تیغ؛ لن: ۲: بمردی تو از من دریغ؛ ق: ۳: مرا گنج و دینار و گویال و تیغ)؛ متن = ل: ق: س: ۲ (نیز: له،
 ل: ۲. پ: ۱) ۱۶. س: ک: س: ۲ (نیز: له): بسی؛ (پ: که هم)؛ متن = ل: ق: ل: ۲ (نیز: ق: ۲. ل: ۳. و: لن: ۲. ۱) ۱۷. س: (نیز: له): آید؛ (ق: ۲: آرم)؛
 متن = ل: ق: ل: ۲. س: ۲ (نیز: ل: ۲. پ: لن: ۱) ۱۸. (ق: ۲: آرمایش) ۱۹. ل: چکانم ۲۰. (له: همی کم (پساوند ندارد)؛ آ: بریم (؟)) ۲۱. (ق: ۲:
 خواهمت) ۲۲. س: س: ۲ (نیز: ق: ۲. ل: ۲): تویی (تویی)؛ متن = ل: ۲۳. س: س: ۲ (نیز: ق: ۲. ل: ۲): هر چه؛ متن = ل: ۲۴. (ق: ۲: بگفتی) ۲۵. س: (نیز: و):
 چربی ۲۶. (و: بگو - جو) ۲۷. ل: ۲. س: ۲ (نیز: له، و: لن: ۲)؛ به؛ متن = ل: ک (نیز: ق: ۲. ل: ۲. ل: ۲)؛ بنداری (۴۱۷۴-۴۱۷۱)؛ و سألوه آن یسأل کسری
 ألا یقدم اسمه فی عنوان کتابه الیه، و ألا یطلب منه خراج سنة ۲۸. ل: ک: س: ۲ (نیز: له): دوان؛ متن = س: ق: ل: ۲ (نیز: ق: ۲. ل: ۲. ل: ۲):
 نجستی زمانی) ۳۰. ل: ۲. ل: ۲. دید و (ل: ۲): جو؛ گفت؛ (ل: ۳: دیده بود؛ آ: گفت و دیده)؛ ق: یکایک بگفت آنچه دید؛ متن = س: ک: س: ۲ (نیز:
 ق: ۲. له: جو، و: لن: ۲)؛ بنداری (۴۱۷۲-۴۱۷۳)؛ فعاد الرسول الی أنوشروان و أخبره بما جرى ۳۱. (له: برگردی) ۳۲. ک: چنانم
 ۳۳. س: ۲ (نیز: له): نیندیشد از کار (ل: کار و)؛ (ق: ۲: براندیشد از کار و)؛ متن = ل: ۳۴. س: س: گر از؛ ق: ک: ل: ۲ (نیز: ق: ۲. پ: لن: ۲): مگر
 او؛ س: ۲ (نیز: له): که از؛ (ل: ۲: و: کار)؛ متن = ل: ۳۵. س: س: ۲ (نیز: له): جو < ۳۶. ق: بداند؛ متن = یازده دستنویس دیگر (در: و: لن: ۲ حرف
 یکم بی نقطه) ۳۷. س: بماند (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: ننخواند؛ (لن: ۲: که خواند)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۸. ل: ک (نیز: له): که ماند؛ ل: ۲
 (نیز: له): گمانم؛ (ل: همانکه)؛ متن = س: س: ۲ (نیز: ق: ۲. پ: و: لن: ۲): کماند ۳۹. (له: که) ۴۰. ل: س: لن: ۲. س: ۲ (نیز: ق: ۲. پ: لن: ۲): همو؛
 (نیز: له): همی؛ متن = (ل: ۲. و) ۴۱. (لن: ۲: بی رای او؛ ل: ۲ (نیز: له): او از پی و (آ: جو)؛ (پ: او را پی و؛ ق: ۲: همچو خونم پی و؛ ل: اگر چند
 او را پی و؛ (له: دگر خون به مغز و پی)؛ متن = س: ک: س: ۲ (نیز: ل: ۲. و)؛ ق: این بیت را ندارد؛ این بیت در دوازده دستنویس دیگر آمده است

نمانم^۳ که باشد از آن^۴ تخت شاد!^۱
 گر^۶ از نامداران یکی مهترم^۲
 برانگیزم آتش ز آبادیوم^۱
 به آذگشپ و به تخت و کلاه،
 ز گنج کهن^{۱۴} پر کند گاوبوست،
 حلال جهان باد بر من حرام^{۱۷}!

کنون نیز^۱ یک تن ز رومی نژاد^۲
 همی^۵ سرفرازد که من قیصرم
 ۴۱۸۰ کنم^۸ زین سپس روم را نام شوم
 به یزدان پاک^{۱۰} به خورشید^{۱۱} و ماه
 که گر^{۱۲} هرج^{۱۳} در پادشاهی اوست
 نباید^{۱۵} سر تیغ ما را^{۱۶} نیام

دمیدند با سنج^{۱۹} و^{۲۰} هندی درای!
 بیستند و شد^{۲۳} روی^{۲۴} گیتی^{۲۵} چونیل!
 که دریای سبز اندرو^{۲۷} خیره گشت!
 ز جوش^{۳۰} سواران ز زینه کفش،
 سپهر روان هم به خواب^{۳۳} اندرست^{۳۲}!

بفرمود تا بر درش کز نای^{۱۸}
 ۴۱۸۵ همان^{۲۱} کوس بر کوهی^{۲۲} زنده پیل
 سپاهی گذشت از مداین به دشت^{۲۶}
 ز نالیدن بوق^{۲۸} و رنگ^{۲۹} درفش
 ستاره - تو گفتی^{۳۱} - به آب اندرست^{۳۲}

۱-س. ۲ (نیز ق. ۲، پ. و، ل. ۱)؛ اگر نیز (س. حنیز)؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲ (نیز ل. ۲، ۱)؛ ۲- (و. سپاه. و. گاه)؛ ۳- (نیز و.)؛ نمانم (حرف یکم بی نقطه)؛ س. ۴ (نیز ل. ۱)؛ پ. (بمانم؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، ۱)؛ ۴- ق. ک. (نیز ل. ۲، پ. ل. ۲)؛ بران: ل. ۲ (نیز ل. ۱)؛ بدان: س. ۴ (نیز و.)؛ بر: ل. ۱؛ باشد زان: س. ۱؛ مانند بر: (ق. ۲؛ باشد از ان: ل. ۱؛ باشد بر: متن = ل. (نیز ق. ۲)؛ ۵- (ل. ۲؛ همان: آ. و. گر)؛ ع. ک. س. ۴ (نیز ل. ۱)؛ که: (پ. نه)؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۱)؛ ۶- ل. ۲ (نیز پ. ۱)؛ کهنتر: ل. ۱؛ پهلو انان همی برترم؛ متن = ل. ق. ک. س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۱)؛ ۷- درک، و این بیت و بیت سپین پس از بیت ۴۱۸۳ و درس س. ۲، پی پس از ۴۲۸۲ آمده است؛ ۸- ل. ۸، ق. ل. ۲ (نیز ل. ۱)؛ کنون: متن = س. ک. س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ ۹- س. ۹؛ از ان مرز و بوم؛ ۱۰- (ق. ۲؛ حو)؛ ۱۱- ک. خورشید؛ درس س. ۲، پی این بیت پس از بیت ۴۱۷۷ آمده است؛ ۱۲- ق. ل. ۱)؛ و. گر: س. ک. ل. ۲، س. ۴ (نیز ق. ۲، و.)؛ اگر: متن = ل. (نیز ل. ۲)؛ ۱۳- س. ۱۳؛ س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ هر چه؛ متن = ل. ۱۴- س. ۱۴؛ کهر: (ل. ۱)؛ پ. ل. ۲؛ و. گهر: (ل. ۱)؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۱)؛ ۱۵- س. ۱۵؛ (نیز ق. ۲)؛ نمانم؛ ق. ک. ل. ۲ (نیز ل. ۲)؛ نباید: (پ. و. ل. ۲؛ نشاید)؛ متن = ل. ۱۶- س. ۱۶؛ ق. ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ من در: متن = ل. (نیز پ. و. ل. ۲)؛ ۱۷- س. ۱۷؛ ک. (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ پ. پاک بر وی حرام؛ ل. ۲؛ پاک بر من حرام؛ ق. خور و خواب شد بر تن من حرام؛ (و. ل. ۲؛ مگر دل ز رومی رسیده به کام)؛ متن = ل. س. ۲، پی این بیت را نندارند؛ این بیت در ل. ۲، ق. ل. ۲، پ. و. ل. ۲ آمده است؛ در اینجا ق. سر نویسی دارد؛ رفتن نوشین روان بروم برزم قیصر؛ بنداری (۴۱۷۴-۴۱۸۳)؛ فاغناظ و حلف آلا بیقی من الروم باقیة و انه لا بد من أن یطأ دیارهم و یهب بلادهم و یبید خضراء هم؛ ۱۸- ل. ۱۸؛ س. کز نای؛ ۱۹- ل. ۱۹؛ س. ۴ (نیز ل. ۱)؛ صنع؛ متن = (ق. ۲)؛ ۲۰- ق. (نیز ل. ۱)؛ ل. ۲۱- ل. ۲۱ (نیز ق. ۲)؛ همه؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ۲۲- ل. کوهه بر پشت؛ ۲۳- (ل. ۱)؛ حو؛ شد؛ ل. ۱؛ بیست و شد از)؛ ۲۴- س. ۴ (نیز ل. ۱)؛ و. ل. ۲؛ ل. ۲؛ گر: متن = ل. س. ق. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، ۱)؛ ۲۵- (و. کوشور)؛ بنداری (۴۱۸۴-۴۱۸۵)؛ و أمر فشدت الکوسات علی کوهال الأقبال، و نفع فی البوقات و التایات؛ ۲۶- (و. کدکشت)؛ ۲۷- س. ۲۷؛ ک. س. ۴ (نیز و.)؛ اندران؛ متن = ل. ق. ل. ۲ (نیز ق. ۲، پ. و. ل. ۲)؛ پ. پس از این بیت افزوده است:

جهانی سراسر پر از گرد شد
 دل دشمنانش پر از درد شد

۲۸- ق. ل. ۲ (نیز ل. ۲)؛ کوس؛ (و. نای)؛ متن = ل. س. ک. س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۲، پ. ل. ۲)؛ ۲۹- (ل. ۲، و. آ. و. زنگ و)؛ ۳۰- س. ۳۰؛ گرد؛ ۳۱- (ق. ۲؛ ستاره ست گویی)؛ ۳۲- س. ۳۲؛ ک. س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۱)؛ اندرون؛ متن = ل. ق. ل. ۲ (نیز ل. ۲)؛ ۳۳- س. ۳۳؛ ک. س. ۴ (نیز ق. ۲، ل. ۱)؛ شد به خواب؛ (پ. زیر آب (پس او نندارند)؛ و. ل. ۲؛ رونده به خواب)؛ متن = ل. ق. ل. ۲ (نیز ل. ۲)؛ بنداری (۴۱۸۶-۴۱۸۸)؛ فخرج من الملدان فی عسکر کالجهر الأخصر

سپه^۱ را درم باید و دستگاه
سوی گنج رفتند روزی دهان
۴۲۰۵ از^۵ اندازی لشکر شهریار
بیامد بر شاه موبد چو گرد
دژم کرد شاه اندران کار^{۱۱} چهر
بدو گفت: گر گنج شاهی^{۱۲} نهی
برو هم کنون^{۱۴} ساروان^{۱۵} را بخواه^{۱۶}
۴۲۱۰ صد از گنج مازندران بار^{۱۹} کن
به شاه جهان گفت بوزرجمهر
سوی گنج ایران درازست راه
بدین^{۲۵} شهرها گرد ما در که هست^{۲۶}
ز بازارگان و ز^{۲۸} دهقان درم^{۲۹}

همان اسپ^۲ و خفتان و رومی^۳ کلاه
دبیران و گنجور شاه^۴ جهان
کم آمد درم تنگی^۷ سصد هزار
به گنج آنچ بود از^{۱۰} درم یاد کرد
بفرمود تا رفت بوزرجمهر،
چه باید مرا تخت^{۱۳} شاهنشهی؟!
هیونان بختی^{۱۷} برافکن به راه^{۱۸}!
و زو^{۲۰} بیشتر^{۲۱} بار دینار کن!
که ای شاه با داد و با رای^{۲۲} و مهر،
تھی دست و^{۲۳} بی کار ماند^{۲۴} سپاه،
کسی کو درم بیش دارد به دست^{۲۷}،
اگر فام^{۳۰} خواهی نگرود^{۳۱} دژم!

۱. (ق: آ: بسی) ۲. ق: ل: تیغ؛ متن: ۳-س: خود رومی و وزین؛ (ل: تیغ و رومی و خفتان)؛ متن: ل: ک: س: آ: (نیز ق: آ: پ: آ: ۱)؛ لم: این بیت را ندارد؛ بنداری (۴۲۰۳، ۴۲۰۱)؛ فاستدعی الملک مقدم أصحاب دیوان الأرزاق، و فاضله فی معنی مشاهرات الأجداد و وظائفهم و از راقم ۴-ق: (نیز ل: ۱)؛ روز دهان؛ (ل: دستور شاه؛ پ: گنجور و شاه)؛ متن: ل: ک: ل: س: آ: (نیز ق: آ: ل: و: ان: آ: ۲) هـ: (ق: ان: آ: ز: ۲) عـ: (ل: آ: ک: ه: ۷-س: پیش؛ س: آ: نرد؛ (لم: نرد؛ و چند)؛ متن: ل: ک: ق: ل: (نیز ق: آ: ل: آ: پ: ان: آ: ۱) ۸-ق: نصد ۹- (لم: و: ان: آ: آنچه)؛ ق: سخن هر چه؛ ک: ل: (نیز ل: ۳)؛ بگفت آنچه؛ متن: ل: س: س: آ: (نیز ق: ۴) ۱۰- (لم: آ: کم بود)؛ بنداری (۴۲۰۶، ۴۲۰۴)؛ فذکر أن حاصل الخزانة بیعجز عن ذلك ۱۱-س: اندر چنان کار؛ (ل: ز: موبد دژم کرد از آن شاه) ۱۲-س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: لم: و: اگر گنج شاید؛ ق: ل: (نیز ل: آ: پ: ان: آ: ۲)؛ اگر بگرد ماند (پ: ان: آ: شاید) ۱۳-س: ل: س: آ: ۲ (نیز ل: آ: گنج؛ ق: (نیز ل: آ: ۲)؛ نام؛ متن: ل: ک: (نیز ق: آ: پ: و: ان: آ: ۲) ۱۴- (و: هم؛ اکنون برو) ۱۵-س: ق: ل: آ: (نیز ق: آ: پ: ان: آ: ۲) ق: آ: و: (آ: ساریان؛ (لم: ساز آن)؛ متن: ل: ک: (نیز ل: آ: پ: ان: آ: ۲) ۱۶-ق: ل: (نیز ل: آ: و: ان: آ: ۲)؛ بخوان؛ متن: ل: س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: ل: پ: ان: آ: ۲) ۱۷-ل: س: ک: (نیز و: آ: ۱)؛ سختی (حرف یکم بی نقطه) ۱۸- (و: دمان)؛ ق: ل: (نیز ل: آ: ۲)؛ فراوان بخوان؛ (پ: بجز بری سوی ما بران)؛ متن: ل: س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: ل: ان: آ: ۲) ۱۹- (ل: آ: سر گنج مازندران باز) ۲۰- (پ: وزان) ۲۱- (ل: آ: صد شتر)؛ بنداری (۴۲۰۷، ۴۲۱۰)؛ فغضب و استدعی بزرجمهر و أمره أن يدعو الساریان؛ الخاص، و یفذل الجمال الی مازندران یوقر منها مائة بُختی ذهاب، و یحملها الیه ۲۲-ل: دانش و داد و؛ ق: دابرای؛ (ق: آ: رای و با داد؛ ل: پ: و: داد با رای)؛ متن: ل: ک: ل: س: آ: (نیز ل: ان: آ: ۲)؛ و به جای آنها بیت زیر را آورده است: ۲۳-س: س: آ: (نیز ق: آ: ل: ان: آ: ۲)؛ باشد؛ متن: ل: (نیز و: ان: آ: ۲)؛ پ: بیت های ۴۲۱۲-۴۲۱۶ را ندارد و به جای آنها بیت زیر را آورده است:

گر از گنج مازندران شاه را
نگردد همی ساخته راه را

بنداری (۴۲۱۱-۴۲۱۲)؛ فقال بزرجمهر: أیها الملک! إن الشقة بیننا و بین مازندران بعیده ۲۵-ک: بدان ۲۶-س: ک: س: آ: (نیز ل: ان: آ: ۲) و: (ک: کت؛ ل: هر کت؛ (ق: آ: در درم هر چه هست)؛ متن: ق: ل: آ: (نیز ل: ۲) ۲۷-س: صد یک ز ماکس سپه را بست؛ ک: س: آ: (نیز ل: آ: و: ک: صد یک ز مالش سپه را (ک: مال سپه در)؛ بست؛ (لم: که چند یکزمایش سپه را بست)؛ متن: ل: ک: ل: (نیز ق: آ: ان: آ: ۲) ۲۸- (لم: آ: جز)؛ ق: س: آ: (نیز ق: آ: ل: ان: آ: ۲)؛ بازارگان و (لم: حویج)؛ متن: ل: س: (نیز ل: ۱) ۲۹- (لم: سفر) ۳۰-ل: ک: (نیز ق: آ: ل: ان: آ: ۲)؛ و ام؛ (آ: خام-م فام)؛ متن: ل: س: آ: (نیز ل: ۳) ۳۱-ک: نباشی؛ (ق: آ: نباشد)؛ متن: ل: س: ق: ل: (نیز ل: آ: ۲)؛ و این بیت را ندارد؛ (لم: از ۴۲۱۴-۴۲۱۸)؛ یک بیت ساخته و ۴۲۱۴-ب ۴۲۱۸ را انداخته است؛ بنداری (۴۲۱۳-۴۲۱۴)؛ فان رأیت استقرضنا من التجار و أصحاب الأموال الذین هم فی البلاد التي حوالینا و بالقرب منا. و اذا وصلت الخزانة أو فیناهم منها

که^۲ دانای ایران بزد داستان
خردمند و شادان دل و خوب چهره،
گزین^۵ کن یکی نامبردارگوش^۶،
کسی را کجا باشد از^۸ نام^۹ بهر،
به زودی بفرماید^{۱۳} از گنج شاه

۴۲۱۵ بدین^۱ کار شد شاه همدستان
فرستاده‌ی جست بوزرجمهر
بدو گفت از^۳ ایدر سه^۴ اسپه برز
ز بازارگانان و دهقان^۷ شهر
ز بهر سه^{۱۰} این^{۱۱} درم فام^{۱۲} خواه

گفتار اندر داستان موزه فروش باکسری^{۱۴}

که نو بود در سال و دانش کهن^{۱۶}
بیامد به شهری که نزدیک^{۱۸} بود
برو انجمن شد بسی^{۲۰} ماهه دار^{۲۱}
به گفتار^{۲۳} او پهن^{۲۳} بگشاد گوش
دلاور شمار^{۲۲} درم یاد کرد،
چهل مره، هر مره^{۲۷} صد هزار^{۲۸}

۴۲۲۰ بیامد فرستاده‌ی خوش سخن^{۱۵}
پیامبر به^{۱۷} اندیشه باریک بود
درم خواست فام از پی^{۱۹} شهریار
یکی کفشگر بود و^{۲۲} موزه فروش
درم چند باید - بدو گفت مرد -
۴۲۲۵ چنین^{۲۵} گفت کای پرخرد ماهه دار^{۲۶}

۱-س.ک.س. (نیز ق. ۲، ل. ۲): بدان؛ ل. ۲: برین؛ متن = ل. ق (نیز ل. ۲، و. ۱) ۲-ک.ز: بنداری (۴۲۱۵): فواقه الملك فيما قال ۳-ل. ز. ۴- (ل. ۲: دو) - ه. ق (کسی) - عمل. ل. ۲ (نیز پ. و): نو؛ ق (نیز ل. ۲): نامداری بنو؛ (از این نامداران نو)، متن = س. ک. (نیز ق. ۲، ل. ۲):
و این بیت و بیت سپسین را پس از بیت ۴۲۱۳ آورده است ۷- (نیز ل. ۲): دهقان و؛ ل. بازارگان و ز دهقان؛ ق (نیز و): دهقان و (و. از) بازارگان؛ متن = ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، پ. ل. ۲) ۸-س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲): باید از؛ (پ. باید از)؛ ق (نیز ل. ۲): که باشد از آن؛ (و. که دارند از)؛ متن = ل. ک. ل. ۲ (نیز ل. ۲) ۹-ق. کار؛ س. این بیت را ندارد ۱۰-س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲) ۱۱-ق. آن ۱۲-س. ق. ک. (نیز ق. ۲، ل. ۲).
پ. ۱-ا. و؛ متن = ل. ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ۲) ۱۳-س. بیاری؛ س. ۲ (نیز ل. ۲): بفرمای؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۲)؛ بنداری (۴۲۱۶-۴۲۱۹): فندب بزرجمهر بعض الكفاة و نقذه الى البلاد القریبة من المعسكر لیستفرض من التجار و الدهاقنه ما احتاجوا الیه
لشمة نفقات العسكر ۱۴-ق: داستان قرض دادن موزه دوز و التماس او از کسری؛ ک: بانوشیروان؛ متن = ل. س. ل. ۲، س. ۲ سرنویس ندارند ۱۵-ل. خوش منش؛ (ل. ۲، پ. نوسخن)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۶-ق. ل. ۲ (نیز ل. ۲، پ. ۱): بد به سال و به دانش کهن؛ (و. سالتش جوان بود و رایش کهن؛ ل. ۲: در سال نو بد به دانش کهن)؛ ل. جوان و خردمند و نیکوکش؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲) ۱۷-ل. ک. (نیز پ. پیمبر به؛ ق. ۲: نکوبین و؛ ل. ۲: چو در رای و)؛ متن = ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ۱) ۱۸-ل. (پ. تاریک) ۱۹-س. ق. ک. (نیز ل. ۲، و. ل. ۲) و. ا. م. از پی؛ (ق. ۲: از شهرها؛ ا. ق. ر. ض. از پی)؛ متن = ل. ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ۲) ۲۰- (و. همی) ۲۱-ق (نیز ل. ۲): نامدار ۲۲-س. ۲ (نیز ل. ۲، پ. ۱): ج. ر. > متن = ل. (نیز ق. ۲، ل. ۲) ۲۳-ل. (نیز حرف یکم بی نقطه) ۲۴-س. بدو بر ۲۵-س. ک. س. ۲ (نیز ل. ۲، و. ل. ۲) ۲۶-ل. من درم هر منی؛ س. مَر همی؛ متن = ل. (نیز ق. ۲، ل. ۲) ۲۶-ق (نیز ل. ۲، ل. ۲): نامدار؛ متن = ل. س. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۲) ۲۷-ل. من درم هر منی؛ س. مَر هر مَر بود؛ ک. (نیز ل. ۲) مَر و هر مَر از و؛ ل. ۲: مهره هر مهره زو؛ س. ۲ (نیز و): مَر و ز (و. زو) هر مری؛ (ق. ۲: مَر درم هر مری؛ ل. ۲، پ. مرد و) (ل. ح. مَر مرد از و)؛ متن = ق (نیز ل. ۲)؛ بنداری: أربعة آلاف ألف درهم ۲۸-س. ک. س. ۲ (نیز ل. ۲): ده هزار؛ ل. ۲: چل هزار؛ متن = ل. ق (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ بنداری (۴۲۲۵-۴۲۲۰): فلما انتهى الرسول الی حیث أمر اجتماع الیه أرباب الأموال و فی جملتهم رجل إسكاف فقال له: کم ترید من الدرهم؟ فقال: أربعة آلاف ألف درهم

-بماناد بر ما^۴ همین راه^۵ و خوی^۳ -
 بده^۶ تا بماند^{۱۰} ز ما یادگار^{۱۱}،
 جهانجوی^{۱۲} با تخت و افسر شوند^{۱۳}،
 درفشان بود جز که پرهیزگار^{۱۵}

نگر تا چه دارد^۱ کنون^۲ آرزوی^۳
 ۴۲۴۰ چو فامش^۶ بتوزی^۷، درم^۸ صد هزار
 بدان^{۱۲} زیردستان دلاور شوند^{۱۳}
 مبادا که بیدادگر شهریار

که ای شاه نیک اختر^{۱۶} خوب چهره،
 اگر شاه دارد به گفتار^{۱۹} گوش،
 که شاه جهان با خرد باد جفت،
 به فرهنگ جوید همی رهنمای^{۲۳}،
 که این^{۲۶} پاک فرزند گردد دبیر،
 که جاوید باد این سزاوراگاه^{۲۸}!
 چرا دیو چشم^{۲۹} ترا تیره^{۳۰} کرد؟
 مبادا کزو سیم^{۳۳} خواهیم^{۳۴} زر^{۳۵}!

به شاه جهان گفت بوزرجمهر
 یکی آرزو^{۱۷} کرد موزه^{۱۸} فروش
 ۴۲۴۵ فرستاده گوید^{۲۰} که این^{۲۱} مرد گفت
 یکی پور دارم^{۲۲} رسیده به جای^{۲۳}
 اگر شاه باشد^{۲۴} بدین^{۲۵} دستگیر
 ز یزدان بخواهد^{۲۷} همی جان شاه
 بدو گفت شاه: ای خردمند مرد
 ۴۲۵۰ برو هم چنان^{۳۱} بار کن بازبر^{۳۲}

۱-س: کنون تا چه آرد ۲-س: همی ۳-ک: س ۴-نیز ق ۵-و: ن ۶-ا: آرزو-خو: متن = ل، س، ق، ل ۷-نیز ل، ل ۸-پ: ۴-س: نیز ل، و:؛
 باما: ل: بماند به ما بر: متن = ل، ق-س: نیز ق ۹-ل: پ، ا ۱۰-ه: س، ک، س ۱۱-نیز ل، ن ۱۲-رای: ق نیز ق ۱۳-داد: متن = ل، ل ۱۴-نیز ل؛
 بنداری (۴۲۳۹-۴۲۳۶): فحمد الله و اثنی علیه و شکره علی ثروة رعیته و غناهم. ثم قال لیرجمهر: انظر ما أمیة هذا الرجل و ما
 حاجته فانفضها عني (نیز ق ۱۵-ل: و: ن ۱۶-ا: و: امش: متن = ل، س، ک، ل ۱۷-س: ۲-نیز ل ۱۸-پ: ۷-ل: بدوزم: س، ق: نبود: ل: ن: نیز ل؛ ن: آ:
 حرف یکم بی نقطه: متن = ک، ل ۱۹-س: ۲-نیز ق ۲۰-ل: پ، و، ا ۲۱-ل: دهم: ق: پرو: ل: ا: بدو: متن = ده دستنویس دیگر ۲۲-ل: بدو: متن =
 ۱-س: ۱۰-نیز ل ۲۳-و: ن ۲۴-ا: بدارده: متن = ا ۲۵-ک: نیز ق ۲۶-ز من: ق: آ: یر: یادگار: س: چگونگی بدادی بدین روزگار: متن = ق، ل ۲۷-نیز
 ل، پ: ۱۲-س: بدین: ک: بران: ل ۲۸-نیز ل ۲۹-ن: پ، ن ۳۰-ا: همه: متن = ل، س ۳۱-نیز ق ۳۲-ل: ک، ل، ک، ل ۳۳-نیز پ، ن ۳۴-ا: شاند: متن = س، س ۳۵-س:
 نیز ق ۳۶-ل: ا: ۱۴-ل: س، ل، س، ل ۳۷-نیز ق ۳۸-ل: ن، ل ۳۹-ح: متن = ک: نیز پ، ا: ق، و: این بیت و بیت سپسین را ندراند ۴۰-ل: رای و
 پرهیزکار: س: شاه پرهیزکار: ل ۴۱-نیز ل، ل ۴۲-شود شاه پرهیزکار: ق: ک: رای پرهیزکار: س: درخشان شود شاه پرهیزکار: ن: آ:
 بود شاد بر تخت و به روزگار: متن = ک: نیز پ: بنداری (۴۲۴۰-۴۲۴۲): و إذا أوفیته القرض فزده مائة ألف درهم حتی تطیب قلوب
 الرعية، و يتجاسروا علی اقتناء الأموال و کنز الذخائر ۴۳-س: ۱۶-س: ۲-نیز ق ۴۴-ن: ح: متن = ل (نیز ا) ۴۵-ل: آرزوی ۴۶-ل: ۱۸-ل: ۱۹-ل: من بنده: بنداری (۴۲۳۳-۴۲۳۴): فقال له بزرجمهر: إن لهذا الرجل حاجة قد عرضها، فإن أذن الملك أصلتها إلى
 مسامحة ۲۰-ل: پ، و: گفتا ۲۱-ق: نیز ل: ۲۲-ا: ن ۲۳-نیز ل ۲۴-پ، ا: ۲۵-ل: دارد: متن = ل، ک، س ۲۶-نیز ق ۲۷-ل: و: ن ۲۸-ل: جا-رهنما ۲۹-ل: ۲۴-ل:
 گردد ۲۵-ل: بدان: ن: آ: برین: ۲۶-ک: چنین: ق: این بیت را ندراند ۲۷-ق: آ: و بخواهم ۲۸-س: سر و بارگاه: ق، ل ۲۹-نیز ق ۳۰-ل: ۳۱-ل: ۱۹-ل: من بنده: بنداری (۴۲۳۹-۴۲۳۶): فقال لها المستور البقطان: مالك قد خاط عتيك الشيطان؟ ۳۱-ل: پ: هم چنین ۳۲-س: آ: آن شتر: ل: ن: آ: بر شتر: ل، ق: ک: نیز ق ۳۳-ل: بازگردان شتر: ل ۳۴-نیز ل: بازگردان ستیز: پ: بازگردان شتر: متن = س: نیز و: ق، ل ۳۵-ل: ن، آ: پاسوان ندراند ۳۳-ک: زر: ل: ق: ۳۴-ل: ن: آ: ح: ۳۵-ل: ک: نیز ق ۳۶-ل: ن: آ: در ل: ۳۷-ج: نیز ق ۳۸-ل: ک: نیز ق ۳۹-ل: ن: آ: ح: ۴۰-ل: ک: نیز ق ۴۱-ل: ن: آ: ح: ۴۲-ل: ک: نیز ق ۴۳-ل: ن: آ: ح: ۴۴-ل: ک: نیز ق ۴۵-ل: ن: آ: ح: ۴۶-ل: ک: نیز ق ۴۷-ل: ن: آ: ح: ۴۸-ل: ک: نیز ق ۴۹-ل: ن: آ: ح: ۵۰-ل: ک: نیز ق ۵۱-ل: ن: آ: ح: ۵۲-ل: ک: نیز ق ۵۳-ل: ن: آ: ح: ۵۴-ل: ک: نیز ق ۵۵-ل: ن: آ: ح: ۵۶-ل: ک: نیز ق ۵۷-ل: ن: آ: ح: ۵۸-ل: ک: نیز ق ۵۹-ل: ن: آ: ح: ۶۰-ل: ک: نیز ق ۶۱-ل: ن: آ: ح: ۶۲-ل: ک: نیز ق ۶۳-ل: ن: آ: ح: ۶۴-ل: ک: نیز ق ۶۵-ل: ن: آ: ح: ۶۶-ل: ک: نیز ق ۶۷-ل: ن: آ: ح: ۶۸-ل: ک: نیز ق ۶۹-ل: ن: آ: ح: ۷۰-ل: ک: نیز ق ۷۱-ل: ن: آ: ح: ۷۲-ل: ک: نیز ق ۷۳-ل: ن: آ: ح: ۷۴-ل: ک: نیز ق ۷۵-ل: ن: آ: ح: ۷۶-ل: ک: نیز ق ۷۷-ل: ن: آ: ح: ۷۸-ل: ک: نیز ق ۷۹-ل: ن: آ: ح: ۸۰-ل: ک: نیز ق ۸۱-ل: ن: آ: ح: ۸۲-ل: ک: نیز ق ۸۳-ل: ن: آ: ح: ۸۴-ل: ک: نیز ق ۸۵-ل: ن: آ: ح: ۸۶-ل: ک: نیز ق ۸۷-ل: ن: آ: ح: ۸۸-ل: ک: نیز ق ۸۹-ل: ن: آ: ح: ۹۰-ل: ک: نیز ق ۹۱-ل: ن: آ: ح: ۹۲-ل: ک: نیز ق ۹۳-ل: ن: آ: ح: ۹۴-ل: ک: نیز ق ۹۵-ل: ن: آ: ح: ۹۶-ل: ک: نیز ق ۹۷-ل: ن: آ: ح: ۹۸-ل: ک: نیز ق ۹۹-ل: ن: آ: ح: ۱۰۰-ل: ک: نیز ق ۱۰۱-ل: ن: آ: ح: ۱۰۲-ل: ک: نیز ق ۱۰۳-ل: ن: آ: ح: ۱۰۴-ل: ک: نیز ق ۱۰۵-ل: ن: آ: ح: ۱۰۶-ل: ک: نیز ق ۱۰۷-ل: ن: آ: ح: ۱۰۸-ل: ک: نیز ق ۱۰۹-ل: ن: آ: ح: ۱۱۰-ل: ک: نیز ق ۱۱۱-ل: ن: آ: ح: ۱۱۲-ل: ک: نیز ق ۱۱۳-ل: ن: آ: ح: ۱۱۴-ل: ک: نیز ق ۱۱۵-ل: ن: آ: ح: ۱۱۶-ل: ک: نیز ق ۱۱۷-ل: ن: آ: ح: ۱۱۸-ل: ک: نیز ق ۱۱۹-ل: ن: آ: ح: ۱۲۰-ل: ک: نیز ق ۱۲۱-ل: ن: آ: ح: ۱۲۲-ل: ک: نیز ق ۱۲۳-ل: ن: آ: ح: ۱۲۴-ل: ک: نیز ق ۱۲۵-ل: ن: آ: ح: ۱۲۶-ل: ک: نیز ق ۱۲۷-ل: ن: آ: ح: ۱۲۸-ل: ک: نیز ق ۱۲۹-ل: ن: آ: ح: ۱۳۰-ل: ک: نیز ق ۱۳۱-ل: ن: آ: ح: ۱۳۲-ل: ک: نیز ق ۱۳۳-ل: ن: آ: ح: ۱۳۴-ل: ک: نیز ق ۱۳۵-ل: ن: آ: ح: ۱۳۶-ل: ک: نیز ق ۱۳۷-ل: ن: آ: ح: ۱۳۸-ل: ک: نیز ق ۱۳۹-ل: ن: آ: ح: ۱۴۰-ل: ک: نیز ق ۱۴۱-ل: ن: آ: ح: ۱۴۲-ل: ک: نیز ق ۱۴۳-ل: ن: آ: ح: ۱۴۴-ل: ک: نیز ق ۱۴۵-ل: ن: آ: ح: ۱۴۶-ل: ک: نیز ق ۱۴۷-ل: ن: آ: ح: ۱۴۸-ل: ک: نیز ق ۱۴۹-ل: ن: آ: ح: ۱۵۰-ل: ک: نیز ق ۱۵۱-ل: ن: آ: ح: ۱۵۲-ل: ک: نیز ق ۱۵۳-ل: ن: آ: ح: ۱۵۴-ل: ک: نیز ق ۱۵۵-ل: ن: آ: ح: ۱۵۶-ل: ک: نیز ق ۱۵۷-ل: ن: آ: ح: ۱۵۸-ل: ک: نیز ق ۱۵۹-ل: ن: آ: ح: ۱۶۰-ل: ک: نیز ق ۱۶۱-ل: ن: آ: ح: ۱۶۲-ل: ک: نیز ق ۱۶۳-ل: ن: آ: ح: ۱۶۴-ل: ک: نیز ق ۱۶۵-ل: ن: آ: ح: ۱۶۶-ل: ک: نیز ق ۱۶۷-ل: ن: آ: ح: ۱۶۸-ل: ک: نیز ق ۱۶۹-ل: ن: آ: ح: ۱۷۰-ل: ک: نیز ق ۱۷۱-ل: ن: آ: ح: ۱۷۲-ل: ک: نیز ق ۱۷۳-ل: ن: آ: ح: ۱۷۴-ل: ک: نیز ق ۱۷۵-ل: ن: آ: ح: ۱۷۶-ل: ک: نیز ق ۱۷۷-ل: ن: آ: ح: ۱۷۸-ل: ک: نیز ق ۱۷۹-ل: ن: آ: ح: ۱۸۰-ل: ک: نیز ق ۱۸۱-ل: ن: آ: ح: ۱۸۲-ل: ک: نیز ق ۱۸۳-ل: ن: آ: ح: ۱۸۴-ل: ک: نیز ق ۱۸۵-ل: ن: آ: ح: ۱۸۶-ل: ک: نیز ق ۱۸۷-ل: ن: آ: ح: ۱۸۸-ل: ک: نیز ق ۱۸۹-ل: ن: آ: ح: ۱۹۰-ل: ک: نیز ق ۱۹۱-ل: ن: آ: ح: ۱۹۲-ل: ک: نیز ق ۱۹۳-ل: ن: آ: ح: ۱۹۴-ل: ک: نیز ق ۱۹۵-ل: ن: آ: ح: ۱۹۶-ل: ک: نیز ق ۱۹۷-ل: ن: آ: ح: ۱۹۸-ل: ک: نیز ق ۱۹۹-ل: ن: آ: ح: ۲۰۰-ل: ک: نیز ق ۲۰۱-ل: ن: آ: ح: ۲۰۲-ل: ک: نیز ق ۲۰۳-ل: ن: آ: ح: ۲۰۴-ل: ک: نیز ق ۲۰۵-ل: ن: آ: ح: ۲۰۶-ل: ک: نیز ق ۲۰۷-ل: ن: آ: ح: ۲۰۸-ل: ک: نیز ق ۲۰۹-ل: ن: آ: ح: ۲۱۰-ل: ک: نیز ق ۲۱۱-ل: ن: آ: ح: ۲۱۲-ل: ک: نیز ق ۲۱۳-ل: ن: آ: ح: ۲۱۴-ل: ک: نیز ق ۲۱۵-ل: ن: آ: ح: ۲۱۶-ل: ک: نیز ق ۲۱۷-ل: ن: آ: ح: ۲۱۸-ل: ک: نیز ق ۲۱۹-ل: ن: آ: ح: ۲۲۰-ل: ک: نیز ق ۲۲۱-ل: ن: آ: ح: ۲۲۲-ل: ک: نیز ق ۲۲۳-ل: ن: آ: ح: ۲۲۴-ل: ک: نیز ق ۲۲۵-ل: ن: آ: ح: ۲۲۶-ل: ک: نیز ق ۲۲۷-ل: ن: آ: ح: ۲۲۸-ل: ک: نیز ق ۲۲۹-ل: ن: آ: ح: ۲۳۰-ل: ک: نیز ق ۲۳۱-ل: ن: آ: ح: ۲۳۲-ل: ک: نیز ق ۲۳۳-ل: ن: آ: ح: ۲۳۴-ل: ک: نیز ق ۲۳۵-ل: ن: آ: ح: ۲۳۶-ل: ک: نیز ق ۲۳۷-ل: ن: آ: ح: ۲۳۸-ل: ک: نیز ق ۲۳۹-ل: ن: آ: ح: ۲۴۰-ل: ک: نیز ق ۲۴۱-ل: ن: آ: ح: ۲۴۲-ل: ک: نیز ق ۲۴۳-ل: ن: آ: ح: ۲۴۴-ل: ک: نیز ق ۲۴۵-ل: ن: آ: ح: ۲۴۶-ل: ک: نیز ق ۲۴۷-ل: ن: آ: ح: ۲۴۸-ل: ک: نیز ق ۲۴۹-ل: ن: آ: ح: ۲۵۰-ل: ک: نیز ق ۲۵۱-ل: ن: آ: ح: ۲۵۲-ل: ک: نیز ق ۲۵۳-ل: ن: آ: ح: ۲۵۴-ل: ک: نیز ق ۲۵۵-ل: ن: آ: ح: ۲۵۶-ل: ک: نیز ق ۲۵۷-ل: ن: آ: ح: ۲۵۸-ل: ک: نیز ق ۲۵۹-ل: ن: آ: ح: ۲۶۰-ل: ک: نیز ق ۲۶۱-ل: ن: آ: ح: ۲۶۲-ل: ک: نیز ق ۲۶۳-ل: ن: آ: ح: ۲۶۴-ل: ک: نیز ق ۲۶۵-ل: ن: آ: ح: ۲۶۶-ل: ک: نیز ق ۲۶۷-ل: ن: آ: ح: ۲۶۸-ل: ک: نیز ق ۲۶۹-ل: ن: آ: ح: ۲۷۰-ل: ک: نیز ق ۲۷۱-ل: ن: آ: ح: ۲۷۲-ل: ک: نیز ق ۲۷۳-ل: ن: آ: ح: ۲۷۴-ل: ک: نیز ق ۲۷۵-ل: ن: آ: ح: ۲۷۶-ل: ک: نیز ق ۲۷۷-ل: ن: آ: ح: ۲۷۸-ل: ک: نیز ق ۲۷۹-ل: ن: آ: ح: ۲۸۰-ل: ک: نیز ق ۲۸۱-ل: ن: آ: ح: ۲۸۲-ل: ک: نیز ق ۲۸۳-ل: ن: آ: ح: ۲۸۴-ل: ک: نیز ق ۲۸۵-ل: ن: آ: ح: ۲۸۶-ل: ک: نیز ق ۲۸۷-ل: ن: آ: ح: ۲۸۸-ل: ک: نیز ق ۲۸۹-ل: ن: آ: ح: ۲۹۰-ل: ک: نیز ق ۲۹۱-ل: ن: آ: ح: ۲۹۲-ل: ک: نیز ق ۲۹۳-ل: ن: آ: ح: ۲۹۴-ل: ک: نیز ق ۲۹۵-ل: ن: آ: ح: ۲۹۶-ل: ک: نیز ق ۲۹۷-ل: ن: آ: ح: ۲۹۸-ل: ک: نیز ق ۲۹۹-ل: ن: آ: ح: ۳۰۰-ل: ک: نیز ق ۳۰۱-ل: ن: آ: ح: ۳۰۲-ل: ک: نیز ق ۳۰۳-ل: ن: آ: ح: ۳۰۴-ل: ک: نیز ق ۳۰۵-ل: ن: آ: ح: ۳۰۶-ل: ک: نیز ق ۳۰۷-ل: ن: آ: ح: ۳۰۸-ل: ک: نیز ق ۳۰۹-ل: ن: آ: ح: ۳۱۰-ل: ک: نیز ق ۳۱۱-ل: ن: آ: ح: ۳۱۲-ل: ک: نیز ق ۳۱۳-ل: ن: آ: ح: ۳۱۴-ل: ک: نیز ق ۳۱۵-ل: ن: آ: ح: ۳۱۶-ل: ک: نیز ق ۳۱۷-ل: ن: آ: ح: ۳۱۸-ل: ک: نیز ق ۳۱۹-ل: ن: آ: ح: ۳۲۰-ل: ک: نیز ق ۳۲۱-ل: ن: آ: ح: ۳۲۲-ل: ک: نیز ق ۳۲۳-ل: ن: آ: ح: ۳۲۴-ل: ک: نیز ق ۳۲۵-ل: ن: آ: ح: ۳۲۶-ل: ک: نیز ق ۳۲۷-ل: ن: آ: ح: ۳۲۸-ل: ک: نیز ق ۳۲۹-ل: ن: آ: ح: ۳۳۰-ل: ک: نیز ق ۳۳۱-ل: ن: آ: ح: ۳۳۲-ل: ک: نیز ق ۳۳۳-ل: ن: آ: ح: ۳۳۴-ل: ک: نیز ق ۳۳۵-ل: ن: آ: ح: ۳۳۶-ل: ک: نیز ق ۳۳۷-ل: ن: آ: ح: ۳۳۸-ل: ک: نیز ق ۳۳۹-ل: ن: آ: ح: ۳۴۰-ل: ک: نیز ق ۳۴۱-ل: ن: آ: ح: ۳۴۲-ل: ک: نیز ق ۳۴۳-ل: ن: آ: ح: ۳۴۴-ل: ک: نیز ق ۳۴۵-ل: ن: آ: ح: ۳۴۶-ل: ک: نیز ق ۳۴۷-ل: ن: آ: ح: ۳۴۸-ل: ک: نیز ق ۳۴۹-ل: ن: آ: ح: ۳۵۰-ل: ک: نیز ق ۳۵۱-ل: ن: آ: ح: ۳۵۲-ل: ک: نیز ق ۳۵۳-ل: ن: آ: ح: ۳۵۴-ل: ک: نیز ق ۳۵۵-ل: ن: آ: ح: ۳۵۶-ل: ک: نیز ق ۳۵۷-ل: ن: آ: ح: ۳۵۸-ل: ک: نیز ق ۳۵۹-ل: ن: آ: ح: ۳۶۰-ل: ک: نیز ق ۳۶۱-ل: ن: آ: ح: ۳۶۲-ل: ک: نیز ق ۳۶۳-ل: ن: آ: ح: ۳۶۴-ل: ک: نیز ق ۳۶۵-ل: ن: آ: ح: ۳۶۶-ل: ک: نیز ق ۳۶۷-ل: ن: آ: ح: ۳۶۸-ل: ک: نیز ق ۳۶۹-ل: ن: آ: ح: ۳۷۰-ل: ک: نیز ق ۳۷۱-ل: ن: آ: ح: ۳۷۲-ل: ک: نیز ق ۳۷۳-ل: ن: آ: ح: ۳۷۴-ل: ک: نیز ق ۳۷۵-ل: ن: آ: ح: ۳۷۶-ل: ک: نیز ق ۳۷۷-ل: ن: آ: ح: ۳۷۸-ل: ک: نیز ق ۳۷۹-ل: ن: آ: ح: ۳۸۰-ل: ک: نیز ق ۳۸۱-ل: ن: آ: ح: ۳۸۲-ل: ک: نیز ق ۳۸۳-ل: ن: آ: ح: ۳۸۴-ل: ک: نیز ق ۳۸۵-ل: ن: آ: ح: ۳۸۶-ل: ک: نیز ق ۳۸۷-ل: ن: آ: ح: ۳۸۸-ل: ک: نیز ق ۳۸۹-ل: ن: آ: ح: ۳۹۰-ل: ک: نیز ق ۳۹۱-ل: ن: آ: ح: ۳۹۲-ل: ک: نیز ق ۳۹۳-ل: ن: آ: ح: ۳۹۴-ل: ک: نیز ق ۳۹۵-ل: ن: آ: ح: ۳۹۶-ل: ک: نیز ق ۳۹۷-ل: ن: آ: ح: ۳۹۸-ل: ک: نیز ق ۳۹۹-ل: ن: آ: ح: ۴۰۰-ل: ک: نیز ق ۴۰۱-ل: ن: آ: ح: ۴۰۲-ل: ک: نیز ق ۴۰۳-ل: ن: آ: ح: ۴۰۴-ل: ک: نیز ق ۴۰۵-ل: ن: آ: ح: ۴۰۶-ل: ک: نیز ق ۴۰۷-ل: ن: آ: ح: ۴۰۸-ل: ک: نیز ق ۴۰۹-ل: ن: آ: ح: ۴۱۰-ل: ک: نیز ق ۴۱۱-ل: ن: آ: ح: ۴۱۲-ل: ک: نیز ق ۴۱۳-ل: ن: آ: ح: ۴۱۴-ل: ک: نیز ق ۴۱۵-ل: ن: آ: ح: ۴۱۶-ل: ک: نیز ق ۴۱۷-ل: ن: آ: ح: ۴۱۸-ل: ک: نیز ق ۴۱۹-ل: ن: آ: ح: ۴۲۰-ل: ک: نیز ق ۴۲۱-ل: ن: آ: ح: ۴۲۲-ل: ک: نیز ق ۴۲۳-ل: ن: آ: ح: ۴۲۴-ل: ک: نیز ق ۴۲۵-ل: ن: آ: ح: ۴۲۶-ل: ک: نیز ق ۴۲۷-ل: ن: آ: ح: ۴۲۸-ل: ک: نیز ق ۴۲۹-ل: ن: آ: ح: ۴۳۰-ل: ک: نیز ق ۴۳۱-ل: ن: آ: ح: ۴۳۲-ل: ک: نیز ق ۴۳۳-ل: ن: آ: ح: ۴۳۴-ل: ک: نیز ق ۴۳۵-ل: ن: آ: ح: ۴۳۶-ل: ک: نیز ق ۴۳۷-ل: ن: آ: ح: ۴۳۸-ل: ک: نیز ق ۴۳۹-ل: ن: آ: ح: ۴۴۰-ل: ک: نیز ق ۴۴۱-ل: ن: آ: ح: ۴۴۲-ل: ک: نیز ق ۴۴۳-ل: ن: آ: ح: ۴۴۴-ل: ک: نیز ق ۴۴۵-ل: ن: آ: ح: ۴۴۶-ل: ک: نیز ق ۴۴۷-ل: ن: آ: ح: ۴۴۸-ل: ک: نیز ق ۴۴۹-ل: ن: آ: ح: ۴۵۰-ل: ک: نیز ق ۴۵۱-ل: ن: آ: ح: ۴۵۲-ل: ک: نیز ق ۴۵۳-ل: ن: آ: ح: ۴۵۴-ل: ک: نیز ق ۴۵۵-ل: ن: آ: ح: ۴۵۶-ل: ک: نیز ق ۴۵۷-ل: ن: آ: ح: ۴۵۸-ل: ک: نیز ق ۴۵۹-ل: ن: آ: ح: ۴۶۰-ل: ک: نیز ق ۴۶۱-ل: ن: آ: ح: ۴۶۲-ل: ک: نیز ق ۴۶۳-ل: ن: آ: ح: ۴۶۴-ل: ک: نیز ق ۴۶۵-ل: ن: آ: ح: ۴۶۶-ل: ک: نیز ق ۴۶۷-ل: ن: آ: ح: ۴۶۸-ل: ک: نیز ق ۴۶۹-ل: ن: آ: ح: ۴۷۰-ل: ک: نیز ق ۴۷۱-ل: ن: آ: ح: ۴۷۲-ل: ک: نیز ق ۴۷۳-ل: ن: آ: ح: ۴۷۴-ل: ک: نیز ق ۴۷۵-ل: ن: آ: ح: ۴۷۶-ل: ک: نیز ق ۴۷۷-ل: ن: آ: ح: ۴۷۸-ل: ک: نیز ق ۴۷۹-ل: ن: آ: ح: ۴۸۰-ل: ک: نیز ق ۴۸۱-ل: ن: آ: ح: ۴۸۲-ل: ک: نیز ق ۴۸۳-ل: ن: آ: ح: ۴۸۴-ل: ک: نیز ق ۴۸۵-ل: ن: آ: ح: ۴۸۶-ل: ک: نیز ق ۴۸۷-ل: ن: آ: ح: ۴۸۸-ل: ک: نیز ق ۴۸۹-ل: ن: آ: ح: ۴۹۰-ل: ک: نیز ق ۴۹۱-ل: ن: آ: ح: ۴۹۲-ل: ک: نیز ق ۴۹۳-ل: ن: آ: ح: ۴۹۴-ل: ک: نیز ق ۴۹۵-ل: ن: آ: ح: ۴۹۶-ل: ک: نیز ق ۴۹۷-ل: ن: آ: ح: ۴۹۸-ل: ک: نیز ق ۴۹۹-ل: ن: آ: ح: ۵۰۰-ل: ک: نیز ق ۵۰۱-ل: ن: آ: ح: ۵۰۲-ل: ک: نیز ق ۵۰۳-ل: ن: آ: ح: ۵۰۴-ل: ک: نیز ق ۵۰۵-ل: ن: آ: ح: ۵۰۶-ل: ک: نیز ق ۵۰۷-ل: ن: آ: ح: ۵۰۸-ل: ک: نیز ق ۵۰۹-ل: ن: آ: ح: ۵۱۰-ل: ک: نیز ق ۵۱۱-ل: ن: آ: ح: ۵۱۲-ل: ک: نیز ق ۵۱۳-ل: ن: آ: ح: ۵۱۴-ل: ک: نیز ق ۵۱۵-ل: ن: آ: ح: ۵۱۶-ل: ک: نیز ق ۵۱۷-ل: ن: آ: ح: ۵۱۸-ل: ک: نیز ق ۵۱۹-ل: ن: آ: ح: ۵۲۰-ل: ک: نیز ق ۵۲۱-ل: ن: آ: ح: ۵۲۲-ل: ک: نیز ق ۵۲۳-ل: ن: آ: ح: ۵۲۴-ل: ک: نیز ق ۵۲۵-ل: ن: آ: ح: ۵۲۶-ل: ک: نیز ق ۵۲۷-ل: ن: آ: ح: ۵۲۸-ل: ک: نیز ق ۵۲۹-ل: ن: آ: ح: ۵۳۰-ل: ک: نیز ق ۵۳۱-ل: ن: آ: ح: ۵۳۲-ل: ک: نیز ق ۵۳۳-ل: ن: آ: ح: ۵۳۴-ل: ک: نیز ق ۵۳۵-ل: ن: آ: ح: ۵۳۶-ل: ک: نیز ق ۵۳۷-ل: ن: آ: ح: ۵۳۸-ل: ک: نیز ق ۵۳۹-ل: ن: آ: ح: ۵۴۰-ل: ک: نیز ق ۵۴۱-ل: ن: آ: ح: ۵۴۲-ل: ک: نیز ق ۵۴۳-ل: ن: آ: ح: ۵۴۴-ل: ک: نیز ق ۵۴۵-ل: ن: آ: ح: ۵۴۶-ل: ک: نیز ق ۵۴۷-ل: ن: آ: ح: ۵۴۸-ل: ک: نیز ق ۵۴۹-ل: ن: آ: ح: ۵۵۰-ل: ک: نیز ق ۵۵۱-ل: ن: آ: ح: ۵۵۲-ل: ک: نیز ق ۵۵۳-ل: ن: آ: ح: ۵۵۴-ل: ک: نیز ق ۵۵۵-ل: ن: آ: ح: ۵۵۶-ل: ک: نیز ق ۵۵۷-ل: ن: آ: ح: ۵۵۸-ل: ک: نیز ق ۵۵۹-ل: ن: آ: ح: ۵۶۰-ل: ک: نیز ق ۵۶۱-ل: ن: آ: ح: ۵۶۲-ل: ک: نیز ق ۵۶۳-ل: ن: آ: ح: ۵۶۴-ل: ک: نیز ق ۵۶۵-ل: ن: آ: ح: ۵۶۶-ل: ک: نیز ق ۵۶۷-ل: ن: آ: ح: ۵۶۸-ل: ک: نیز ق ۵۶۹-ل: ن: آ: ح: ۵۷۰-ل: ک: نیز ق ۵۷۱-ل: ن: آ: ح: ۵۷۲-ل: ک: نیز ق ۵۷۳-ل: ن: آ: ح: ۵۷۴-ل: ک: نیز ق ۵۷۵-ل: ن: آ: ح: ۵۷۶-ل: ک: نیز ق ۵۷۷-ل: ن: آ: ح: ۵۷۸-ل: ک: نیز ق ۵۷۹-ل: ن: آ: ح: ۵۸۰-ل: ک: نیز ق ۵۸۱-ل: ن: آ: ح: ۵۸۲-ل: ک: نیز ق ۵۸۳-ل: ن: آ: ح: ۵۸۴-ل: ک: نیز ق ۵۸۵-ل: ن: آ: ح: ۵۸۶-ل: ک: نیز ق ۵۸۷-ل: ن: آ: ح: ۵۸۸-ل: ک: نیز ق ۵۸۹-ل: ن: آ: ح: ۵۹۰-ل: ک: نیز ق ۵۹۱-ل: ن: آ: ح: ۵۹۲-ل: ک: نیز ق ۵۹۳-ل: ن: آ: ح: ۵۹۴-ل: ک: نیز ق ۵۹۵-ل: ن: آ: ح: ۵۹۶-ل: ک: نیز ق ۵۹۷-ل: ن: آ: ح: ۵۹۸-ل: ک: نیز ق ۵۹۹-ل: ن: آ: ح: ۶۰۰-ل: ک: نیز ق ۶۰۱-ل: ن: آ: ح: ۶۰۲-ل: ک: نیز ق ۶۰۳-ل: ن: آ: ح: ۶۰۴-ل: ک: نیز ق ۶۰۵-ل: ن: آ: ح: ۶۰۶-ل: ک: نیز ق ۶۰۷-ل: ن: آ: ح: ۶۰۸-ل: ک: نیز ق ۶۰۹-ل: ن: آ: ح: ۶۱۰-ل: ک: نیز ق ۶۱۱-ل: ن: آ: ح: ۶۱۲-ل: ک: نیز ق ۶۱۳-ل: ن: آ: ح: ۶۱۴-ل: ک: نیز ق ۶۱۵-ل: ن: آ: ح: ۶۱۶-ل: ک: نیز ق ۶۱۷-ل: ن: آ: ح: ۶۱۸-ل: ک: نیز ق ۶۱۹-ل: ن: آ: ح: ۶۲۰-ل: ک: نیز ق ۶۲۱-ل: ن: آ: ح: ۶۲۲-ل: ک: نیز ق ۶۲۳-ل: ن: آ: ح: ۶۲۴-ل: ک: نیز ق ۶۲۵-ل: ن: آ: ح: ۶۲۶-ل: ک: نیز ق ۶۲۷-ل: ن: آ: ح: ۶۲۸-ل: ک: نیز ق ۶۲۹-ل: ن: آ: ح: ۶۳۰-ل: ک: نیز ق ۶۳۱-ل: ن: آ: ح: ۶۳۲-ل: ک: نیز ق ۶۳۳-ل: ن: آ: ح: ۶۳۴-ل: ک: نیز ق ۶۳۵-ل: ن: آ: ح: ۶۳۶-ل: ک: نیز ق ۶۳۷-ل: ن: آ: ح: ۶۳۸-ل: ک: نیز ق ۶۳۹-ل: ن: آ: ح: ۶۴۰-ل: ک: نیز ق ۶۴۱-ل: ن: آ: ح: ۶۴۲-ل: ک: نیز ق ۶۴۳-ل: ن: آ: ح: ۶۴۴-ل: ک: نیز ق ۶۴۵-ل: ن: آ: ح: ۶۴۶-ل: ک: نیز ق ۶۴۷-ل: ن: آ: ح: ۶۴۸-ل: ک: نیز ق ۶۴۹-ل: ن: آ: ح: ۶۵۰-ل: ک: نیز ق ۶۵۱-ل: ن: آ: ح: ۶۵۲-ل: ک: نیز ق ۶۵۳-ل: ن: آ: ح: ۶۵۴-ل: ک: نیز ق ۶۵۵-ل: ن: آ: ح: ۶۵۶-ل: ک: نیز ق ۶۵۷-ل: ن: آ: ح: ۶۵۸-ل: ک: نیز ق ۶۵۹-ل: ن: آ: ح: ۶۶۰-ل: ک: نیز ق ۶۶۱-ل: ن: آ: ح: ۶۶۲-ل: ک: نیز ق ۶۶۳-ل: ن: آ: ح: ۶۶۴-ل: ک: نیز ق ۶۶۵-ل: ن: آ: ح: ۶۶۶-ل: ک: نیز ق ۶۶۷-ل: ن: آ: ح: ۶۶۸-ل: ک: نیز ق ۶۶۹-ل: ن: آ: ح: ۶۷۰-ل: ک: نیز ق ۶۷۱-ل: ن: آ: ح: ۶۷۲-ل: ک: نیز ق ۶۷۳-ل: ن: آ: ح: ۶۷۴-ل: ک: نیز ق ۶۷۵-ل: ن: آ: ح: ۶۷۶-ل: ک: نیز ق ۶۷۷-ل: ن: آ: ح: ۶۷۸-ل: ک: نیز ق ۶۷۹-ل: ن: آ: ح: ۶۸۰-ل: ک: نیز ق ۶۸۱-ل: ن: آ: ح: ۶۸۲-ل: ک: نیز ق ۶۸۳-ل: ن: آ: ح: ۶۸۴-ل: ک: نیز ق ۶۸۵-ل: ن: آ: ح: ۶۸۶-ل: ک: نیز ق ۶۸۷-ل: ن: آ: ح: ۶۸۸-ل: ک: نیز ق ۶۸۹-ل: ن: آ: ح: ۶۹۰-ل: ک: نیز ق ۶۹۱-ل: ن: آ: ح: ۶۹۲-ل: ک: نیز ق ۶۹۳-ل: ن: آ: ح: ۶۹۴-ل: ک: نیز ق ۶۹۵-ل: ن: آ: ح: ۶۹۶-ل: ک: نیز ق ۶۹۷-ل: ن: آ: ح: ۶۹۸-ل: ک: نیز ق ۶۹۹-ل: ن: آ: ح: ۷۰۰-ل: ک: نیز ق ۷۰۱-ل: ن: آ: ح: ۷۰۲-ل: ک: نیز ق ۷۰۳-ل: ن: آ: ح: ۷۰۴-ل: ک: نیز ق ۷۰۵-ل: ن: آ: ح: ۷۰۶-ل: ک: نیز ق ۷۰۷-ل: ن: آ: ح: ۷۰۸-ل: ک: نیز ق ۷۰۹-ل: ن: آ: ح: ۷۱۰-ل: ک: نیز ق ۷۱۱-ل: ن: آ: ح: ۷

هنرمند و^۳ بادانش و یادگیر،
دیبری بیایدش^۴ پیروز بخت،
سپارد بدو چشم بینا و گوش^۸،
نماند جزاز^{۱۱} حسرت و سردباد^{۱۲}!
چو پاسخ دهد زو پذیرد^{۱۳} سپاس،
چن^{۱۶} آیین این روزگار^{۱۷} این بود^{۱۵}!
درم زو مخواه و مکن رنج^{۱۹} یاد!
ز گنج آر و^{۲۲} از^{۲۳} موزه دوزان مخواه!

دل کفشگر گشت پردرد و غم^{۲۵}!
خروش جرس^{۲۸} خاست^{۲۹} از بارگاه
همه^{۳۱} شب همی گرد لشکر بگشت

چو بازارگان^۱ بچه گردد^۲ دبیر
چو فرزندی ما برنشیند به تخت
هنر یابد^۶ از مرد^۷ موزه فروش
به دست خردمند و^۹ مرد نژاد^{۱۰}
۲۲۵۵ شود پیش او خوار مردم شناس
به مابر پس از^{۱۴} مرگ نفرین بود^{۱۵}
نخواهیم روزی جزاز گنج^{۱۸} داد
هم اکنون شتر^{۲۰} بازگردان به^{۲۱} راه

فرستاده برگشت و^{۲۲} شد با درم
۴۲۶۰ شب آمد غمی شد^{۲۶} ز گنجاز^{۲۷} شاه
طلایه پراگند^{۳۰} بر گرد دشت

۱- (ق: بازاربان؛ و: که چون کفشگر) ۲- ک، ل: باشد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳- س، ق: (نیز ل: ۱، ۲)؛ جوب: متن = ل، س، ک: ل ۲ (نیز ق: ۲، بی، و، پ، ن: ۲) ۴- (بی: دبیرانش باشد) ه، ل: (فیروز) ۵- ک، ل: (نیز ل: بی، اید؛ س: ماند (بی: نقطه)؛ ق، س، ۲: نابد (حرف یکم بی: نقطه)؛ (ق: ۲، و، ن: ۲: ناید)؛ متن = (ل: ۳، پ) ۷- (و: پور) ۸- ل: بدین کار دیگر تو با من مکوش؛ بنداری (۲۲۵۱-۲۲۵۲): اما تعلم أن ولد المحترف إذا صار كاتباً أدیباً، و عالماً أربیاً، صار من الغد لولدنا خادماً و منه قریباً ۹- س، س: ۲ (نیز ل: ل، ۳، و، ا: ۱)؛ جوب: متن = ل، ق، ک، ل: ۲ (نیز ق: ۲، ن: ۲) ۱۰- ک: ستاده؛ س، ق: (نیز ق: ۲، و، ا: ۱)؛ مردم نژاد؛ متن = ل، ل: ۲، س: ۲ (نیز ل: ۱) ۱۱- ل، س، ق: (نیز ل: بی، ن: ۱، ا: ۱)؛ بجز: متن = ک، ل: ۲، س: ۲ (نیز ق: ۲، ل، ۳، و، پ، و: ۱) ۱۲- (ل: نتدباید؛ بنداری (۴۲۵۴): فلا یبقی عند أهل الأدب و أرباب الحسب و النسب من أهل البیوتات و أصحاب المروءات سوى الهیم و الحزن و الحسرة و الأسف ۱۳- (ق: (نیز ل: ۲)؛ نیابد؛ ل: ۲ (نیز پ: ۲)؛ زود یابد؛ (ل: ۳)؛ خواهد از وی؛ بی: دهندهش پذیرد؛ متن = ل، س، ک، س: ۲ (نیز ق: ۲، و، ا: ۱)؛ بنداری (۴۲۵۵): و هل یأتی الخیر من ولد المحترف؟ و إنه مهما اعتلت درجه استهان بذوی الألباب، و استعظم لهم فی الثواب رد الجواب ۱۴- ل: ۲ (نیز ل: ۳)؛ از بس ۱۵- (پ: کتند) ۱۶- ل، ل: ۱۶- ق، ک، ل: ۲ (نیز ق: ۲، ل، ۳، پ، ن: ۲)؛ جوب: متن = تصحیح قیاسی است ۱۷- ک: آن روزگار؛ (ل: ۳)؛ بدین روز من؛ س، س، بی، و، آ: این بیت را ندارند؛ این بیت در ل، ق، ک، ل: ۲، ق، ۲، ل، ۳، پ، ن: ۲ آمده است؛ بنداری (۴۲۵۶): فیتجلب لنا بعد موتنا اللعن و الذم ۱۸- ک: گنج و؛ س، س: ۲؛ بدان جنگ؛ ل: ۲؛ ازین گنج؛ (بی: بدین جند؛ پ: بدان گنج؛ آ: بدین جند)؛ متن = (ق: ۲، ل، ۳، و، ا: ۱)؛ ۱۹- ل: ۲ (نیز ق: ۲، بی، ن: ۲)؛ هیچ؛ س: ۲؛ خیک (؟)؛ (ا: ایچ)؛ متن = س، س، ک: (نیز ل: ۳، و، ا: ۱)؛ ل، ق: این بیت را ندارند؛ این بیت در یازده دستنویس دیگر آمده است ۲۰- س، ک، ل: ۲، س: ۲ (نیز ل: ل، ۳، و، ا: ۱)؛ درم؛ متن = ل، ق: (نیز ق: ۲، بی، ن: ۲) ۲۱- ک، ل: ۲ (نیز ل: بی، و، ن: ۱)؛ ز: متن = ل، س، ق، س: ۲ (نیز ق: ۲، ل، ۳، پ، ن: ۲) ۲۲- ل، ق، ل: ۲ (نیز ق: ۲، بی، ن: ۲)؛ درم خواه و؛ ک: ز گنج تو؛ (بی: ز گنج آور)؛ متن = س، س: ۲ (نیز ل: ۳، و، ا: ۱) ۲۳- س: ۲ (نیز ل: ۱، ۲)؛ ز: بنداری (۴۲۵۷-۴۲۵۸): و اینی لست أطلب الأموال إلا من حاصل الخزانة المدخرة من العدل. فلا تأخذ من هذا الإسکاف شیئاً، و لا تشعب نفسك، و رد علیه ماله ۲۴- (بی: جوب) ۲۵- ق، ل: ۲؛ ازان (ل: ۲؛ ازین)؛ پر ز غم؛ س، ک، س: ۲ (نیز ق: ۲، و، ا: ۱)؛ زان درم پر ز غم؛ (ن: ۲)؛ زان درم شد درم؛ متن = ل: ۲۶- (بی، ل: ۲)؛ غمین شد؛ و: درم بود) ۲۷- ل: ۲؛ کردار؛ (و: ازان کار) ۲۸- (بی: حرب (ل: ۱)؛ آ: خورش (ل: ۱)) ۲۹- ل: ۲ (نیز ق: ۲)؛ خواست؛ بنداری (۴۲۵۹-۴۲۶۰): فامتثل بزرجمهر ما أمره به الملك و رد علی الإسکاف دراهمه. فأخذ صاحب اللون ساهمه بمیض من الأسف أباهمه؛ بنداری سپس گفتاری از ابونصر عینی در همین باره آورده است ۳۰- (ق: ۲)؛ پراکنده) ۳۱- (و: همی)؛ پ: این بیت و بیت سپهری را ندارند؛ بنداری (۴۲۶۱): قال: و لمانا أمسی أنوشروان وجه الطلائع فتوجهت نحو الخندق

برافگند خلعت زمین را^۱ ز عاج^۲،
 بیامد بر شاو گردن فراز،
 بر از درد و پوزش کنان بر^۳ گناه!
 نیاش کنان پیش نوشین روان^۴،
 یکی باد سرد از جگر برکشید!
 به شاه^۵ و^{۱۲} مردی و چندین سپاه^{۱۳}!
 زبان برگشادند^{۱۵} پر باد^{۱۶} دلا!
 نثار آوریده بر^{۱۹} شهریار!
 بیودند گریان و^{۲۲} بیجان چو مار!
 به آیین یکی پایگه^{۲۳} ساختشان!
 که ای^{۲۶} شاه، قیصر جوانست و^{۲۷} تو،
 نداندهمی آشکار و^{۲۸} نهان!

ز ماهی چو بنمود خورشید تاج
 طلا به چو گشت از لب کنده^۳ باز
 که پیغامبر قیصر آمد به شاه^۴
 ۴۲۶۵ همانگه فرستاده آمد^۵ دوان
 چو رومی سر و^۸ تاج کسری بدید
 به دل^۹ گفت کایت^{۱۰} سزاوار گاه^{۱۱}
 و زان^{۱۴} فیلسوفان رومی چهل
 ز دینار با هر کسی^{۱۷} سی هزار^{۱۸}
 ۴۲۷۰ چو دیدند رنگ^{۲۰} رخ شهریار^{۲۱}
 شهشاه چون دید بناوخشان
 سخن^{۲۳} گفت گوینده^{۲۵} پیشرو
 پدر مرده ناسپرده جهان

۱- (لی: به روشن) ۲- س، س، (نیز ل ۱، ۲)؛ ساج؛ متن = دل، ق، ک، ل، (نیز ق ۲، لی، پ، و، ن، ۲) ۳- (ل: ره کنده)؛ ن: چو آمد پراکنده؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۴- ق: ز شاه؛ (ل: آبه راه)؛ ل: ک (نیز لی، پ، و)؛ که (لی: چو) پیغمبر (پ: پیغامی از) قیصر آمد به شاه (لی: ز راه)؛ س: که آمد فرستاده می نزد شاه؛ ل: که پیغامی از لشکر آرد به شاه؛ متن = س، (نیز ق ۱، ۲)؛ هک، س، (نیز ل ۳، پ، آ)؛ از: ل: پوزش روان بر؛ ق (نیز لی): درد پوزش کنان از؛ س: ز نزدیک قیصر دل بر؛ متن = دل (نیز ق ۲، و)، ن: آ این بیت را ندارد؛ بنداری (۴۲۶۴، ۴۲۶۵)؛ فلما أصبحوا عادوا و قالوا: قد جاء رسول قیصر مستکینا متضرعا، و عن الذنوب متصلا عم، ک، س، آ (نیز ق ۲، لی، آ)؛ فرستاده آمد هم آنکه (لی: به ناگه)؛ متن = دل، ق، ل، ۷- (لی: نوشیروان) ۸- س، (نیز ل ۳)؛ ح: می این بیت را ندارد ۹- س: بدو ۱۰- س (نیز ل ۳)؛ اینت ۱۱- س، ق، ک، س، (نیز ل ۳، پ، ن، ۱، ۲)؛ شاه؛ (لی: سرافراز شاه)؛ متن = دل، ل، (نیز ق ۲، و) ۱۲- س: جاه و به ۱۳- (و: تخت و کلاه)؛ بنداری (۴۲۶۵-۴۲۶۷)؛ فتعجب أنوشروان و أمر بادخاله علیه. فدخل و لما وقعت عینة علی وجهه و تاجه قال فی نفسه: إن هذا هو المستحق للملك القمن بالرجولية و التقدّم ۱۴- ل (نیز ق ۲)؛ ازان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵- س، ک، ل، ۲، س، (نیز لی، آ)؛ پر ز گفتار و؛ متن = دل (نیز ق ۲) ۱۶- (پ: باد)؛ ق این بیت را ندارد ۱۷- س، ق (نیز پ، و، ن، ۲)؛ یکی؛ متن = دل، ک، ل، ۲، س، (نیز ق ۲، لی، ل، آ) ۱۸- ق، ل، (نیز پ)؛ صدهزار؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز ق ۲، لی، ل، ۲، و، ن، ۱، ۲)؛ بنداری: ثلاثون الف دینار ۱۹- (پ: ن: آ: آوریدند زی)؛ بنداری (۴۲۶۸-۴۲۶۹)؛ و کان معه أربعون فیلسوفا مع کل واحد منهم ثلاثون الف دینار برسم النثار ۲۰- ک: رنگی؛ (و: رنگین؛ ن: آ: تازه)؛ متن = ق، ل، ۲؛ بر تخت بر تاج دار؛ متن = دل، س، آ (نیز ق ۲، پ، آ) ۲۱- ق: ل: لرزان و؛ س (نیز ق ۲)؛ و؛ برفتند ترسان (ق: لرزان)؛ و؛ ک، س، آ (نیز ل ۳، پ، ن، ۲)؛ برفتند گریان و؛ (لی، آ: برفتند کججان (؟) (؟) (؟) کنجان (؟) (؟)؛ و: نیاش نمودند)؛ متن = دل، ل، ۲؛ در، س، لی، ل، آ، ک، ل، تهای این بیت پس و پیش شده است؛ بیایی لتهای بیت = دل، ق، ک، ل، ۲، س، آ (نیز ق ۲، پ، و، ن، ۲)؛ بنداری (۴۲۷۰)؛ فلما دنوا من الملك خدموا باکین، و خشعوا و ضرعوا ۲۲- ل، (نیز ق ۲، لی، ل، ۲)؛ جایگه؛ متن = دل، ک، س، آ (نیز پ، آ)؛ بنداری (۴۲۷۱)؛ فأقعدهم الملك و أجلس کل واحد منهم فی موضعه الذی یلین به ۲۴- ق (نیز ق ۲)؛ چنین؛ (آ: همی) ۲۵- (ل: گوینده) و ۲۶- س، س، آ (نیز لی، ل، ۲، ن، ۲)؛ این؛ متن = دل (نیز ق ۲، پ، و) ۲۷- (لی: جوانیست) ۲۸- (پ: از)؛ بنداری (۴۲۷۲-۴۲۷۳)؛ فتصدی منهم واحد للكلام و قال: أيها الملك! إن قیصر شاب جدید ملایس العمر، لم یمارس الأمور شبه القمر، و لا یمیز بین السر و الجهر

پرستار و^۳ در زینهار^۲ تویم!
جدایی چرا باید این^۵ مرز و بوم!
و زو داشت قیصر همی پشت راست!
بدویند زیبای^{۱۱} تخت و کلاه^{۱۱}!
سُخُن گفت بی‌دانش و^{۱۳} رهنمای،
که^{۱۶} شادست ازو^{۱۷} گنبد لاژورد^{۱۸}!
بسازیم و^{۲۱} عهدی بیاید^{۲۲} درست!

همه سره‌سر باژدار^۱ تویم^۲
۴۲۷۵ ترا روم ایران و ایران چو^۳ روم
خرد در زمانه^۶ شهنشاه راست^۷
چه خاقان چینی، چه در^۸ هند شاه^۹
اگر^{۱۲} کودکی نارسیده به جای
ندارد^{۱۲} شهنشاه ازو^{۱۵} کین و درد
۴۲۸۰ همان^{۱۹} باژ روم آنج بود^{۲۰} از نخست

که مرد فرستاده افگند بن^{۲۵}،
خرد با سُخُن نزد او اندکست^{۲۷}،
زوانش^{۳۰} روان را گرفته^{۳۱} زبون!
گرفتند^{۳۲} پیروزی و برتری^{۳۳}!
بیچند دل از رای و فرمان^{۳۵} ما،

بخندید نوشین‌روان^{۳۳} زین^{۳۳} سُخُن
بدو گفت: اگر^{۲۶} نامور کودکست^{۲۷}
چه قیصر، چه آن^{۲۸} بی‌خردباطرون^{۲۹}
همه هوشمنداند اسکندری
۴۲۸۵ کسی کو بگردد ز پیمان^{۳۴} ما

- ۱- (پ: باج‌دار) ۲- دل-س ۳- (نیز ق ۲، ل ۲، آ ۱): توایم (تویم)؛ (لی: توانند)؛ متن تصحیح قیاسی است ۳- ل (نیز آ): ح-ج: بندلوی (۴۲۷۴):
و نحن کلنا عیدک المتقلدون لربقة طاعتک، و الملتزمون لما تأمرنا به من الخراج، المستظنون منك بظل الأمان ۴- (لی: ایرانست)
هندو یاید این)؛ س: نیاید همی؛ بندلوی (۴۲۷۵): و لافرق بین المملکتین؛ فالروم لک کفارس و فارس کالروم عراق: همه بوم ما
مر) ۵- داشت: در پ این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است؛ ق این بیت را ندارد ۸- (ق: آ): بر) ۹- لن: هندی سپاه
۱۰- س: آ: زریاز (ل): زریا و؛ ق: ز شاهند زریای؛ (ق: آ: همی از تو دارند؛ پ: بدو بود زیبای؛ متن ۱۱- (ل: یکایک پرستند این تاج
و گاه)؛ متن ۱۱- س: ک، ل: ۲ (نیز لی، و)؛ بندلوی (۴۲۷۶-۴۲۷۷): و أنت أعقل ملوک الأرض. و قد کان قیصر الیستظهر الإلک و لا یسند
ظهروه للإلک ۱۲- (ق: آ: همین) ۱۳- س: آ: ح-ج: (و: دانشی) ۱۴- (و: نگیرد) ۱۵- ل: ۱۶- ل: ۱۷- ل: زو؛ (ل: زو) ۱۸- س: ق: ک،
س ۲ (نیز ق ۲، پ، و، ل: ۱): لا جورده؛ متن ۱۱- ل: ۲ (نیز و، ل: ۱)؛ بندلوی (۴۲۷۸-۴۲۷۹): و الآن إن تکلم صبی غیر بالغ مبلغ الرجال بغیر عقل
یهدیه فلا ینبغی أن تحقد علیه ۱۹- ق-س ۲ (نیز پ): همه؛ (لی: همین)؛ متن ۱۱- س: ک، ل: ۲ (نیز ق ۲، ل: ۱، و، ل: ۱، آ ۲، و، ل: ۱)
(نیز ق ۲، پ، و، ل: ۱): آنچه بود؛ (لی: آنکه بود؛ ل: بدیم روم (())؛ متن ۱۱- ق ۲۱- (لی: پ: ح-ج: ق: ل: سباریم؛ ق: آ: ل: ۱، و، ل: ۱)
سباریم؛ (و: متن ۱۱- س: ک، س: ۲ (نیز آ) ۲۲- (پ: چو یاید؛ ل: بتازه)؛ بندلوی (۴۲۸۰): ثم إنا مؤذون من الخراج ما تقرّر علینا فی الزمان
الأوّل. فلیکب لنا عهد نرکن الیه و نعوّل علیه ۲۳- (لی: نوشیروان) ۲۴- س: ق: ک، (نیز ق ۲، ل: ۲، پ، و، ل: ۱، آ ۲): زن؛ متن ۱۱- ل: ۱ (نیز لی)
۴۵- س: س: ۲ (نیز لی، و، آ): که گشت اینچنین (س: آنچنان) کارهای کهن؛ متن ۱۱- ق: ک، ل: ۲ (نیز ق ۲، ل: ۱، آ ۲، پ، و، ل: ۱)؛ بندلوی (۴۲۸۱): فنیسم
انوشروان ۲۶- س: ۲ (نیز ل ۱، آ ۲): گر ۲۷- ک: کو دیکست. اندکیت؛ در ل ۲ این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است؛ س: ق: ل: ۱ این
بیت و ق بیتهای ۴۲۸۲-۴۳۰ را ندارد؛ این بیت در ل: ک، ل: ۲، س: ل: ۲- آ آمده است؛ ق به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:
چنین گفت. نوشین‌روان قباد
که او نوجوانست و سر پر ز باد
۲۸- (و: که آن)؛ ل: چو قیصر جوان (ح: چه آن) ۲۹- س: ک، ل: ۲ (نیز و): باطرون (حرف یکم بی نقطه)؛ (ق: رهنمون؛ ل: باطرون)؛ متن ۱۱-
ل: ۱، س: ۲ (نیز لی، ل: ۱، پ، آ) ۳۰- ل: زامش (حرف دوم بی نقطه)؛ س: ک، ل: ۲، س: ۲ (نیز لی، ل: ۱، پ، و، آ): زبانش؛ (ق: ز دانش؛ ل: روانش)؛
متن تصحیح قیاسی است (ل: ۱) ۳۱- ل: گرفته روان را ۳۲- ل: گرفته به؛ متن ۱۱- ده دستنویس دیگر ۳۳- (ق: بهتری)
۳۴- س: فرمان ۳۵- (لی: ح-ج: فرمان؛ پ: رای خندان؛ ل: آ: رای خندان)

۴۳۰۰ که خلعت بود شاه را هر^۱ زمان چه با کهنتر و چند با بدگمان^۲
برین^۳ بر نهادند و گشتند باز همه پاک بردند پیش نمازا

۱-س: در؛ (و: دهد شاه ما هر) ۲-س: (نیز بی؟) مهتران؛ (بی، ل: آ: باید مهان (در ل: آ: سه نقطه زیر حرف یکم واژه نخست و حرف سوم بی نقطه) ل: مهتران و چه با بدگمان؛ (ق: آ: کهنتران و چه با مهتران؛ آ: کهنتران چند باند (حرف سوم بی نقطه) مهان؛ و: به گردان و هم موبد و مرزبان؛ متن، ک: دل، (نیز ب: در ل حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ س: ق: ک: دل، آ: ق: آ: بی، ل: آ: و: آ: پس از این بیت افزوده اند: **د آمدن قیصر روم بیزه شاه نوشین روان؛ بیاید بر شاه نوشین روان + همان (ک: همین) قیصر از روم (س: آ: روم و: ق: آ: که قیصر دژم گشت) شاه جوان (ق: ندارد) / بگوید بر (ق: آ: که بر) خسرو دادگر + که هر سال چندین (س: آ: چونین؛ آ: چندی) فرستیم (ل: آ: نوشینم) زر (س: ق: ندارد) / بپندد (ق: بگفتا) برین (ل: آ: ق: آ: بدین؛ بی: بدان) عهد و (ق: ل: آ: جویم) پیمان کند (ق: کنم) / از (ق: آ: روز) اندیشه ما را (س: ق: بی: اندیشه ما) دل آید کند (ق: من جان تن آسان کنم) / که خسرو (ق: کسری) نگردد ازین (ل: آ: ازان) مرز و بوم + مگر پیش (بی: مشتر (II) آید همان (س: همی) شاه روم / (5) برقت آن زمان (ل: آ: برقتند ازین) فیلسوف کهن + به قیصر رسانید بکسر سخن / چو قیصر ازیشان (ق: آ: و: آن سان؛ ل: آ: این سان) سخن ها شنید + سوی شاه رفتن همان روی (س: آ: رای؛ بی: راه) دید / بگفتا برین (ق: ل: آ: بی: بدین) کار فرمان برم + ز خسرو (س: بی: ق: کسری) همی بر فرزند سرم / که را پشت و یاور بود دادگر + زمانه بیند به امرش (ق: آ: پیشش) کمر (ق: ندارد) / چنان کار او رام (س: آرام) گردد به کام + که بر چرخ گردان بسازد (ک: و: سپارد) لگام (ق: ندارد) / (10) و را خاک پی (ق: آ: و: گر خاک چون) مشک سازا شود + کلوخ مییش نریا شود (ق: آ: سر دشمن سنگ خارا بود) (ق: ندارد) / جهان (ق: فلک) پیش او سر (ک: نیز) به خدمت (ق: آ: پیشی) نهد + و را بخت فرخنده پاسخ دهد / به دیدارارش افتد (ق: آ: بی: آید) جهان را (س: بی: زمانه) نیاز + ستاره (س: هم اختر) ز گردون بر ندش (ق: آ: بپذرد) نماز / چنان (ل: آ: جهان) چون بخواهد بیاید (ق: ل: آ: و: آ: بیاید) توان (بی: روان) + به کردار (ل: آ: بگردد ز) فرخنده نوشین روان (س: ندارد) / که چون او دگر شاه گیتی ندید + نه گوش سخن دان (ک: س: آ: دان و: ق: بی، ل: آ: گوی؛ ق: آ: نه نیز از بزرگان) دانا شنید / (15) چو قیصر بیامد بر شهر یار + و را داد دم در زمان شاه بار / بپند آن سرو تاج کسری به ناز + دو تا گشت رومی (ق: آ: شد بر او) و بردش (ق: ل: آ: و: آ: و: آ: بی: برد پیشش؛ ک: س: آ: دو تایی شد و برد پیشش) نماز / همی آفرین خواند بر فر شاه + نشاندش جهاندار بر (س: ق: آ: و: آ: و: آ: در) پیشگاه (چو: س: ل: آ: به) نزدیک خود (ق: آ: شد) شاه (س: ک: ل: آ: شاد) بنشاختش (ق: آ: بنواختش) + فزون تر (س: آ: بیرونیز) ز (س: بی: آ: از) اندازه بنواختش (ق: آ: بنشاختش) / به کسری چنین گفت قیصر که شاه + نباید که بیند ز بنده گناه / (20) بدین آمدن شاه را سوی روم + پله (س: رها؛ ق: آ: رنگه) کردن مرز (ق: آ: شهر) ایران (س: ایران و آن مرز) و بوم / کزان (ق: آ: که از) فز او مرز ما (س: بی: ق: آ: مرزها) شاد گشت + گپا بر چمن سرو آزاد گشت / بدو گفت کسری (ل: آ: بی، ل: آ: و: آ: خسرو) که مندیش ازین + کزین رنج ما را به دل (ق: آ: بدین) نیست کین / چه باید ز بایستی (ق: آ: بایستی) آن بخواه (ق: آ: گناه) + ز تخت و ز مهر و ز گنج (ق: شهر و ز تیغ؛ ک: س: آ: گنج و ز مهر؛ بی: تیغ و ز مهر؛ ق: آ: رنج و ز گنج و ز بهر) کلاه (س: و: سپاه) / چو قیصر شنید این (ق: ک: آ: آن؛ س: شنید قیصر) زمین (ل: زمان) بوسه داد + ز کسری (ک: ل: آ: بی، ل: آ: آ: خسرو) دلش (ق: آ: رخش) گشت رخشان (ق: آ: خندان؛ س: آ: خسرو) و (س: و: رخساره) شاد / (25) چه (ق: آ: چو) بایست گفتن (ق: آ: گفته) همه گفته شد + به باز (س: ک: س: ق: آ: بی، ل: آ: و: آ: آ: زبان) آن (ق: آ: از) کجا بیشتر (ق: آ: پیش او) رفته (بی: گفته) شد (بی: بد) (ق: ندارد) / چو کرد آن زمان قیصر روم رای + کزان جایگه باز گردد به (ل: آ: ز) جای / بدان فیلسوفان سخن گفت ازین + که دستوری از (ل: آ: جز) شاه ایران زمین / چو یابم (بی: ل: آ: و: بیایم؛ س: بخواهم) ازین (س: کزین؛ ک: س: آ: ازان) پس (ق: آ: سر) بیاید شدن + ازین (ق: کزین) بیش ایدر نشاید (س: ل: آ: نباید) بدن / چو گردون بپالود غاره (ک: ل: آ: عاده؛ ل: آ: عازه؛ و: عاره) به (ق: آ: ببوشید گلغونه) روی + به کافور شب را ببوشید موی (بی: روی (II) / (30) بر شاه شد قیصر از بامداد + و را خسرو نامور بار داد / چو خسرو و را تنگدل (آ: نیکدل) دید گفت + که با خژی (ل: آ: خورومی) باد جان تو جفت / اگر رفت خواهی تو کام (ق: آ: به کام) / ترا؛ س: چو خواهی شدن رای و کام) تو باد + پرو شادمان زود (ق: آ: به نیکی برد شاد) از بامداد (س: هم روم بکسر به نام تو باد) +**

پذیره شدندش فراوان سپاه^۲،
کمر بسته و دل‌گشاده شدند!
پیاده بشد تا در بارگاه^۴،
بر آن^۵ شاه بیدار با داد و دین^۶
به هر مهتری شاه بنمود دست^۸

چو نزدیک شهر اندرآمد ز راه^۱
همه پیش کسری پیاده شدند
هر آنکس که پیمود^۳ با شاه راه
همه مهتران^۵ خواندند آفرین
چو تنگ اندرآمد به جای نشست

سرآمد سخن^۹ گفتن^{۱۰} موزه‌دوز ز ماه محرم گذشته سه روز

گفتار اندر ولی عهد کردن نوشین‌روان هر فرزند را^{۱۱}

۴۳۱۵ سراینده^{۱۲} دهقان آموزگار
که روزی^{۱۴} فرازست و روزی نشیب
سرانجام بستر^{۱۶} بود تیره‌خاک
چه گفت اندرین^{۱۳} گردش روزگار،
گهی با خرامیم و گه^{۱۵} با نهبیبا!
یکی را^{۱۷} فراز و^{۱۸} یکی را^{۱۹} مفاکا

۱- (ای: ایران سپاه: ۱؛ ایشان ز راه) ۲- س، ۳- س، ۲- ای، ۲- آ از ۴۳۰۹ و ۴۳۱۱ ب یک بیت ساخته و ۴۳۰۹ ب- ۴۳۱۱ آ را انداخته است
۳- ل: بنمود (۱) ۴- (۲: ۳ به سالار گاه: و همی‌رفت تا بارگاه) ۵- (و: همی هر کسی) ۶- (پ: بی، پ: بدان) ۷- (پ: شاه بیدار با
آفرین: ۱) ۸- (پ: به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

همه زَر و گوهر برافشانند

چو آن مهتران آفرین خواندند

س، ک، س، ۲، ق، ۲، ای، ل، ۲، و، ۲، آ پس از این بیت افزوده‌اند:

هر آنکو بد از (آ: آن) موبد (و: آ: موبد و: ک: ق: ۲: مهتران) نامدار

برو (ک: بی: بدو) کرد یاقوت و گوهر نثار

بنداری (۴۳۰۹، ۴۳۱۲، ۴۳۱۳): و ساری آن قرب من المدینة فلقته الأمراء والأکابر مشاة یدعون الله تعالی و بشکرونه ۸- بنداری (۴۳۱۳):
فلما قرب الملك أظهر یده للسادات والأکابر لفتروا علیها القبل، و نالوا بذلك غایة الأمل ۹- (و: کنتون) ۱۰- س، ل، ۲، س، ۲ (نیز ل، ۲، و، ۱):
گفتن از: متن = ل (نیز ق، ۲، ای، پ، و، ل، ۲)؛ ق این بیت را ندارد؛ بنداری (۴۳۱۴): و هذا آخر القصة المنسوبة الی الخفاف ۱۱- ل: اندرز
کردن نوشین‌روان؛ س: اندر سخنها که موبدان از هرمزد پرسیدند؛ ق: اندیشه کردن نوشین‌روان در حال جهان و سؤال موبدان از
هر مزین نوشین‌روان؛ ل: اندیشه کردن انوشروان در کار جهان؛ س: سؤال حکیمان از هرمزد در نصیحت؛ متن = ک: بنداری؛ ذکر
عهد انوشروان الی ولده هرمزد، و تدبیره مع بزرگچهره فی ذلک ۱۲- ک، ل، ۲، س، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، پ، ل، ۲، و، ۱): جهانجری؛ ق (نیز و):
جهانزیده؛ متن = س (نیز ل، پ) ۱۳- ق: اندراند؛ بنداری (۴۳۱۵): قال صاحب الکتاب رحمه الله: ان للایام ادوارا مختلفة، و أطوارا
متباينة ۱۴- ل، ۱۴- روز ۱۵- (ب: گر)، ل، ۲ (نیز ل، ۲)؛ ح: گه؛ ق: هراسیم و گه؛ ل: خرام و گهی؛ و: شادمانیم و گه؛ متن = ل، س، ک، س، ۲ (نیز
ق، ۲، پ، ل، ۲، و، ۱)؛ پ پس از این بیت افزوده است:

زمانی توانا گهی ناتوان

گهی با غمانیم و گه شادمان

بنداری (۴۳۱۶): غیر ما هبوط و یوما صعود، و تارة نحوس و أونة صعود ۱۶- س: هر دو ۱۷- (آ: بر) ۱۸- ک، س، ۲ (نیز پ، ل، ۲): فرازی؛ (و):
بلندی؛ متن = ل، س، ق، ل، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، ای، ۲) ۱۹- (آ: در)؛ بنداری (۴۳۱۷): و کل الی التراب یرجع، و فی مطاویه یضجع؛ فمن بین
معدن فی سموم و حمیم، و مرفه فی ترف و نعیم

تو با جام و همراه^۴ مانده به دشت!
 که چندان^۵ بماند دلم^۶ شادمان،
 گذشته برو^۷ سال و گشته^۸ کهن،
 ز گفت^۹ من آید^{۱۰} پراکنده گرد!
 سخن های شاهنشاهی^{۱۱} تو کنم
 اگر^{۱۲} بگذرم^{۱۳} زین سرای سپنج!

ز یاران^۱ بسی^۲ ماند و چندی گذشت^۳
 زمان خواهم از کردگار^۴ زمان^۵
 ۴۳۳۰ که این^۶ داستان ها و چندین سخن
 ز هنگام^۷ گرشاه^۸ تا یزدگرد
 ببیندم و باغ^۹ بی تو^{۱۰} کنم
 همانا که دل^{۱۱} را ندارم به رنج

آغاز داستان^{۱۹}

ز رای جهاندار^{۲۱} نوشین روان^{۲۲}،
 پرانیدشی^{۲۳} مرگ شد شهریار،
 که پیراهن داد پوشد^{۲۴} نخست،
 بود راد^{۲۵} و^{۲۶} بی رنج و^{۲۷} روشن روان!

چه گوید^{۲۸} کنون مرد روشن روان
 ۴۳۳۵ چو سال اندر آمد^{۲۹} به هفتاد و چار
 جهان را^{۳۰} همی کدخدایی^{۳۱} بجست^{۳۲}
 دگر کو به درویش بر مهربان

۱- (ب: زیان را (د: یاران)) ۲- س: کسی ۳- ل: خویشان و یاران بسی برگذشت؛ متن = سیزده دستنویس دیگر (لی: جو) ۴- ل: آرام؛ (ق: هم خام)؛ س: ق: ل (نیز لی، و: آ، ب): جام همواره؛ ک: جان و همواره؛ متن = س (نیز ل، آ، ب، ن، آ: جو)؛ س: ک: ل، آ، س: ق: آ، لی: ل، و: آ، ب، پس از این بیت افزوده اند: ز بد کردن آمد (ک، س: آ: آید) به حاصل زیان + بود آندوه و غم بسی در نهان (س، لی: ل، آ، ب: بوی در نهان؛ ک: تو اندر میان؛ س: بوی در میان؛ و: ازو در میان؛ ق: آ: روان از گنه کردن تن توان) / به (ل: آ: ز) آغاز اگر کار (س: کردار؛ ل، آ، ل، آ: ب: بگر کار) خود بنگری + ایی شک به فرجام (ل: آ: سر جام (!))؛ و: به فرجام ازان کار) کینفر بری / مشو (لی: شود) شادمان گر بدی کرده ای + که آزرده گردی (ک: حکردی) + گر آزرده ای / به آخر (ل: باختر) ترافتن آید بدان (ق: رفت باید ز جای) + اگر چند ایدر بوی (س: ب: آید ز وی) سالیان (ق: چه گوئی چه بینی چه آیدت رای) / (5) بیغزای نیکی (ل: بیکی) تو تا ایدری + که گردی ازو شاد چون (ب: و خود) بگذری (ل، آ، و: بنگری) / که گفتار و کردار از (ق: حاز) این روزگار + ز ما ماند اندر جهان یادگار؛ بنماری (۴۳۳۸)؛ و هل بد من رحلیک خلف أصحابک؟ و کیف تبقی أنت و ما بقی الزمان علی أترابک؟ ۵- س: ق: ک، س: آ (نیز لی، ل، آ، ب): جهان؛ متن = ل، ل (نیز ق، آ، ب، و: ل، ن) ۶- (ن: آ: چندی) ۷- س: به دل؛ (ق: دل؛ و: ب: تنم)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸- ک: کوان ۹- ق: (نیز لی، پ: بدو) س: ۱۰- س: آ (نیز آ، ب: سالیان؛ ق: (نیز لی، ل، آ): سالیان؛ متن = ل، ک، ل، آ: جو) (نیز ق، آ، ب، و: ل، ن) ۱۱- ق: ک، ل (نیز ق، آ، ب، ن، آ: ب: کی شاه؛ ل: که شاه)؛ ل، س: آ: شاه کیومرث؛ س: شاهی کیومرث؛ (و: گاه کیومرث)؛ متن تصحیح قیاسی است (کی + گر) ۱۲- ل، س: آ (نیز ق، آ، ب، ن، آ: ب: لفظ؛ متن = (ل، آ، و) ۱۳- (ل، آ: آمد) ۱۴- (ن: آ: باز) ۱۵- (ق: شاهنشهی) ۱۶- (و: وزانیس روان) ۱۷- س: آ (نیز لی، ل، آ، ب: و: گر؛ متن = ل، ق: ک، ل (نیز ق، آ، ب، و: ل، ن) ۱۸- آ: بگذرد؛ ل، س: آ: پس از این بیت افزوده اند: گذشته برو سال و گشته کهن (س: آ: شاهان وز موبدان کهن (۴۳۳۰))

۱۹- ک: سؤال کردن بوزر جمهر از هر مرد؛ متن = ل، س: ل، آ، س: ق: آ: سرنویس ندارد ۲۰- ل: بگوید ۲۱- (آ: جهانیدیه) ۲۲- (لی: نوشیروان) ۲۳- ل، ق: ل، آ: سالتش در آمد ۲۴- ل، س: آ (نیز ق، آ، لی: ل، آ، ب: برانیدشی؛ متن = (پ، و: ل، آ، و) ۲۵- بنداری (۴۳۳۴-۴۳۳۵)؛ ان اثر شروان لما أناف علی أربع و سبعین سنة من عمره امتلا قلبه من فکر المعات و تردد بین الیأس و الطمع فی الحیاة ۲۵- ک: جهانی ۲۶- (ل: آ: شهریار) ۲۷- ل، ل (نیز لی: نجست ۲۸- (ق، ل: آ: جوید؛ پ: خواهد؛ آ: باشد)؛ بنداری (۴۳۳۶)؛ فطلب للملک من یقوم بأعبائه، و یلیس مدارع العدل فی قضائه ۲۹- (نیز ل، آ: رای؛ ل، آ: زاد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۰- (لی، ن: آ: جو) ۳۱- (لی: جو)؛ بنداری (۴۳۳۷)؛ و یشفق علی الرعیة، و یعرف بقلة الأذی و کرم السجبة

۴۳۵۰ سپاسم ز یزدان که فرزند هست
 و زیشان^۲ به هرمزد نازان ترم^۳
 ز^۴ بخشایش و بخشش^۵ و راستی
 کنون موبدان و ردان را بخواه^۸
 به دانش ورا^{۱۱} آزمایش کنید^{۱۱}

۴۳۵۵ شدند اندر آن موبدان انجمن^{۱۲}
 جهانجوی هرمزد را خواندند
 نخستین سخن راند بوزرجمهر
 چه دانی کزو جان پاک^{۱۷} و خرد
 چنین داد^{۲۰} پاسخ که دانش بهست
 ۴۳۶۰ به دانش بود مرد را ایمنی
 دگر بردباری^{۲۵} و بخشایش است

ز هر در^{۱۳} پژوهنده^{۱۴} و رای زن^{۱۲}
 بر نامدارانش بنشانند^{۱۵}
 که ای شاه نیک اختر^{۱۶} خوب چهار!
 شود^{۱۸} روشن و کالبد برخوردار^{۱۹}؟
 که داننده بر^{۲۱} مهتران بر مهست^{۲۲}
 ببندد ز بد دست^{۲۳} آهرمنی^{۲۴}
 که تن^{۲۶} را بدو^{۲۷} نام و آرایش است،

۱- (ب، ن، آ: یزد؛) بنداری (۴۳۵۰): و نحن نحمد الله تعالى حيث رزقنا أولادا متحلين بالعقل والعلم والورع ۲- ق: ازیشان ۳- س: ک
 (نیز و، ا): یازان ترم؛ (ق، ب: دانا ترم؛ ن: آ: تازان ترم (حرف یکم هم در زیر دو نقطه دارد و هم در زیر)؛ متن = ل، ق، س، آ: نیز ل، ل، ب؛
 در س ۲ حرف یکم بی نقطه) ۴- ل: کوشش؛ ق: مردی؛ (ب: هوش)؛ متن = ده دستویس دیگر ۵- س، س، آ: (نیز ل، ل، آ: ل): فروزان ترم؛
 ق (نیز ب): گرازان ترم؛ (ق: توانا ترم؛ ب: فراوان ترم)؛ متن = ل، ک (نیز و، ن، آ: ل) بیت های ۴۳۵۱ تا پایان پادشاهی نوشین روان و نیز
 از آغاز پادشاهی هرمزد نوشین روان تا بیت ۸ را ندارد؛ بنداری (۴۳۵۱): و هرمزد من بینهم آنا به اکثر اذلالا منی بغیره ۶- آ: (ب)؛
 ۷- س (نیز ل، ب): دانش؛ ل: آرایش و بخشش؛ متن = ق، ک، س، آ: (نیز ق، ل، آ: ل)؛ بنداری (۴۳۵۲): لما فیه من مزید الرحمة، و سداد
 الطريقة، و سجاحة الخلق ۸- ل، ق: بخوان؛ متن = یازده دستویس دیگر ۹- ل: بود پیر و رایش جوان؛ ق: را که دارد ز دانش نشان؛
 متن = یازده دستویس دیگر (در ق ۲ پس از تصحیح نژد به سوی)؛ بنداری (۴۳۵۳): فأحضر الآن العلماء والموابذة و سائر المتمیزین
 من أهل العلم و الأدب ۱۰- ق (نیز ب، ن، آ: ب): بداندیش و؛ (و: پیرسیدش و)؛ متن = ل، س، ک، س، آ: (نیز ق، ل، آ: ل، آ: ل، آ: ل)؛ ۱۱- س: کند؛ س، آ
 (نیز ل، ل، آ: ل)؛ ۱۲- س: کند؛ بنداری (۴۳۵۴): و امتحنوا علمه و أظهروا فضله ۱۲- ل، آ: انجمن موبدان اندران - بخردان) ۱۳- س: سر؛ ک: در؛ س، آ
 (نیز ل، ل، آ: ل)؛ ب: بد؛ متن = ل، ق (نیز ق، ل، ب، و، ن، آ: ل) ۱۴- س، آ: (نیز ق، ل، آ: ل، ن، آ: ل)؛ پژوهیده؛ متن = ل، ک (نیز ب، و، ا، ب) ۱۵- ب
 بیت های ۴۳۵۴، ۴۳۵۵ را ندارد؛ بنداری (۴۳۵۵، ۴۳۵۶): فجمعهم بزرجمهر و احتفلوا بحضرة أنوشروان، و استحضروا هرمزد
 ۱۶- ل: اختر و؛ بنداری (۴۳۵۷): فلما استوی المجلس أقبل بزرجمهر علیه و قال: أيها الملك المسعود الطالع، الجمیل الطلعة ۱۷- س، آ
 (نیز ق، ل، آ: ل)؛ ۱۸- ب: پاک جان؛ (ل: یگو تا که جان)؛ متن = ل، ک (نیز ب، و، ن، آ: ل) ۱۸- س: بود ۱۹- ق (نیز آ: ل)؛ پرورد؛ (ل: کار بندد خرد
 (پس او ند ندارد))؛ بنداری (۴۳۵۸): أخری عن الشيء الذي يستتير به العقل والروح، و يتفق به البدن ۲۰- (ب: نخستین) ۲۱- ل: (و)؛
 ق، آ: گراینده؛ ب: دانا بر) ۲۲- س، آ: (نیز ب): مهترست؛ (ب: حر) مهست) ۲۳- (و: بدو دست؛ آ: به بد دست؛ ب: ز دست بد)؛ ل: بود
 ایمنی برز؛ متن = س، ق، ک، س، آ: (نیز ق، ل، آ: ل، ن، آ: ل) ۲۴- س، آ: (نیز ق، ل، و، ن، آ: ل)؛ اهریمنی؛ متن = ل، ک (نیز ل، ل، آ: ل، ب) ۲۵- ق: (ق: دل
 مرد بادا) ۲۶- ک: این ۲۷- (ق، ل: و؛ بدان)؛ س، ل، ا، ب: این بیت و بیت سپین را ندارد؛ این دو بیت در ل، ق، ک، س، آ: (ق، ل، آ: ل، ب، و، ن، آ: ل)
 آمده است

تو پاسخ گذار^۴ آنج آیدت^۵ یاد:
 کدامست شایسته و^۸ بی‌گزوند؟
 که بر درد او بر^۹ بیاید گریست؟
 که دل بر^{۱۱} پشیمانی^{۱۲} او گواست^{۱۳}؟
 ز کردار او چون پژوهش کنیم^{۱۵}؟
 که خیزد از^{۱۷} آرام او^{۱۸} رستخیز؟
 گذشته چه بهتر که گیریم^{۲۲} یاد؟
 کدامست و ما بر چه^{۲۶} داریم سود^{۲۷}؟
 کز آواز او دل شود بوستان^{۲۸}؟
 که شادند^{۳۱} بدو^{۳۲} آشکار و نهان؟
 که باشد برور^{۳۴} بداندیش‌تر؟
 که دارد جهاندار^{۳۷} از^{۳۸} پشت راست؟

کنون هرج^۱ دانم^۲ بیرسم به^۳ داد
 ۴۳۷۵ ز فرزند کو بر^۶ پدر ارجمند^۷
 به بخشایش دل سزاوار کیست
 ز کردار^{۱۰} نیکی پشیمان که راست
 سزا کیست^{۱۲} کو را نکوهش کنیم^{۱۵}
 ز^{۱۶} گیتی کجا بهتر آید گریز
 ۴۳۸۰ بدین^{۱۹} روزگار از^{۲۰} چه^{۲۱} باشیم شاد
 زمانه که آن^{۲۳} را بیاید^{۲۴} ستود^{۲۵}
 گراتمایه‌تر کیست از دوستان
 که را^{۲۹} بیشتر دوست اندر^{۳۰} جهان
 همان نیز دشمن^{۳۳} که را بیشتر
 ۴۳۸۵ سزاوار آرام بودن^{۳۵} کجاست^{۳۶}

۱-س، ق، ک، س (نیز ق آ، ب): هر چه؛ متن = ل (نیز ق آ): از تو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳-س (نیز ل، ل، آ، ب، ن، ل): ز؛ ق: بگوریم به؛ متن = ل، س، ک (نیز ق آ، و، آ، ب): ۴-پ: کنم)؛ هل: آنچه آید به؛ ک (نیز ل، ب): آنچه آیدت؛ ق: آنچه داری به؛ متن = س (نیز ق آ): س، ک، س، آ، ق، آ، ل، ل، و، آ، ب، پس از این بیت افزوده‌اند:

به پاسخ خردمند دانا شود (س، ل، ب و: ل): حوج (دانا بود)

به هر آرزو بر توانا شود (س، ل، ب: ب: بود)

سخن همچو قفلت و (ل): حوج) پاسخ کلید

به پاسخ بد از (و): و) نیک آید پدید

ل، ق، ل، آ، ن، پ، ب، ن آیت‌های بالا را ندارند و بنداری نیز نداشته است؛ بنداری (۴۳۷۴-۴۳۷۱): فان حفظک لها یدل علی أن باب السماء مفتوح لک، و اللطاف الإله فائضة علیک ع: گردد؛ و: گوید) ۷-و: کارجمند) ۸-ق: شایسته‌تر؛ بنداری: ثم قال له: أي الأولاد أیبرک علی والده، و أحفظ لطارف حسیه و ناله؛ ۹-ق: از مهر بروی؛ بنداری: و من الذی یحق له أن یرحم و یرحم و بیکی علیه؛ ۱۰-ل: نیکو ۱۱-ق: بر دل ۱۲-ل: (ل: پریشانی) ۱۳-ق: کجاست؛ بنداری (۴۳۷۷): و من الذی یندم علی فعل الجمیل؟ ۱۴-ل: (ل: سزایست) ۱۵-س: کنم؛ بنداری: و من الذی ینسحق أن یدم عند الاطلاع علی حاله؟ ۱۶-ل: به ۱۷-ق، ک، س (نیز ل، ل، آ، ز، س) (نیز ل، ب): به؛ متن = ق، آ، پ، و، ن، ل: ۱۸-ق: آن؛ بنداری (۴۳۷۹): و أی مکان یحسن منه الفرار، و ینسجن فیه القرار؟ ۱۹-ل: آ، برین؛ ل: آ، وزین. ۲۰-ق: (آن) ۲۱-پ، و: که) ۲۲-س، ک، س (نیز ق آ، ل، ل، آ، و، آ، ب): داریم؛ متن = ل، ق (نیز پ، ن آ): بنداری (۴۳۸۰): و أی شیء یرفع الانسان؟ ۲۳-و: ز ما کیست) ۲۴-ل، ق (نیز ق آ): باید (حرف نخست بی‌نقطه)؛ س (نیز ل، ب): نباید؛ س: آ، نیارد؛ متن = ک (نیز ل، آ، ل، ل، ل، سود (بی‌نقطه)؛ ق: ستود) (ق: شنود) ۲۶-س (نیز و، ب): از چه؛ (ل: ما راجه؛ ق: بر ما چه)؛ ق (نیز ل، ل): حوج = بر ما چه؛ متن = ل، ک، س (نیز ق آ، ن، ل، آ، ب): ۲۷-س: بود؛ بنداری (۴۳۸۱): و ما الزمان المحمود بین الأزمان؟ ۲۸-ق: این بیت را ندارد ۲۹-ل: (اگر) ۳۰-پ: (دوستان در)؛ ق: دوستی بیش اندر؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۱-س (نیز ل، و، ب): شاید؛ ق: ماند؛ س: آ، آید؛ (ن: آ، یابد؛ آ: شاید (ل): ل: کشاده = کشاده که شادند)؛ متن = ک (نیز ق آ) ۳۲-ل (نیز و): بروی؛ (نیز ق آ): از؛ بنداری (۴۳۸۲-۴۳۸۳): و أی الناس ینکر أصدقاؤه؟ ۳۳-ل (نیز ق آ): دانش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۴-ق، ک (نیز پ، آ): بدو بر؛ (ل: آ، بر او)؛ س: کجا باشد او بر؛ متن = ل، س (نیز ق آ، ل، و، ن، آ، ب): بنداری (۴۳۸۴): و أیهم ینکر أصدقاؤه؟ ۳۵-پ: جستن) ۳۶-ل: (ل: کراست) ۳۷-س (نیز ل، ل، آ، ب): جهان را؛ متن = ل، ق، ک، س (نیز ق آ، پ، و، ن، آ) ۳۸-س (نیز ل، ب): بدو؛ (پ: زو)؛ بنداری این بیت را نداشته یا ترجمه نکرده است

ز^۱ گیتی زبان کارتر^۲ کار چیست^۳
 ز چیزی که مردم همی پرورد
 ستمگر که نزدیک^۴ او شرم نیست
 تباهی به گیتی ز^۵ گفتار^۶ کیست؟
 ۴۳۹. چه چیزست کان ننگ^۷ پیش آورد؟

ز گفتار^{۱۷} دانا نیامد^{۱۸} ستوه!
 سر مهتران تیره از خیرگی^{۱۹}،
 همی کرد خامش به پاسخ نگاه
 یکی آفرین کرد بر شاه راست^{۲۰}،
 همی باد^{۲۱} بر تخب^{۲۲} شاهنشهی!
 گر آیین شاهان^{۲۳} وگر^{۲۴} تخب^{۲۵} عاج!
 گزید ترا چرخ تریاک باد!
 بدین آرزو^{۲۶} رای^{۲۷} فزخ^{۲۸} نهیم^{۲۹}

به یک روز تا شب برآمد ز کوه
 چو هنگام^{۱۸} آمد از^{۱۹} تیرگی
 ز گفتار^{۲۱} او چون^{۲۲} غمی^{۲۳} گشت شاه
 گرانمایه هرززد بر پای خاست
 ۴۳۹۵ که از شاه، گیتی مبادا تھی
 مبادا که بی تو^{۲۵} ببینم تاج
 سر شش جوان^{۲۸} پیش تو خاک باد!
 سخن هرج^{۲۹} او گفت^{۳۰} پاسخ^{۳۱} دهیم

۱. و: به) ۲. ل: آ: (بر) ۳. ق: (نیز) ۴. کیست: (و: کردن آن)؛ ل: این بیت را نثارده؛ ق: از ۴۳۸۶ و ۴۳۸۹ ب. ۴۳۸۹. و ما أضر الأشياء في هذه الدار التي هي عرضة للفتاء؟ هل، س: آ: (نیز ق: آ: زود بر؛ س: نیز) ل: آ: ب: روز بر؛ متن = ک: (نیز ل: آ: ب: ن: آ: و در و حرف چهارم بی نقطه) ع: س: نگذرد؛ بنفاری: و ما الذي يسرع في إفئنه الزمان مما يتفید به الإنسان؟ ۷. و: ل: آ: ستمکاره کس (ل: آ: کشر) نزد) ۸. س: ک: س: آ: مگر ۹. ل: ب: (آرام)؛ بنفاری: و من الظالم الذي لا حیاة فی عینه ولا رحمة فی قلبه؟ ۱۰. س: ک: (نیز ق: آ: ل: ب: آ: ز گیتی به؛ متن = ل: س: آ: (نیز ل: آ: ب: آ: ۱۱. س: ل: و: ۱۲. ل: دشمنان ۱۳. ق: تیمار؛ بنفاری: و أی القائلین یثیر قوله الفساد و یؤلم القواد؟ ۱۴. ل: ل: آ: ن: آ: نیک؛ و: ک: ننگ؛ ق: آ: سه چیزست آنرا که؛ متن = ل: ک: آ: (نیز ب: آ: ب) ۱۵. (و: همه) ۱۶. ل: آ: ب: ق: آ: (نیز)؛ بنفاری: و أی الأشياء یكون أجلب للعار وأبدی للشار؟ ۱۷. ک: بیامد ۱۸. ل: آ: شرم)؛ ل: شب؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنفاری: و اشتعلت الشموع ۱۹. ل: (نیز ق: آ: و: متن = یازده دستنویس دیگر ۲۰. ل: آ: خیره از چیرگی) ۲۱. (ق: آ: ایشان؛ و: دانا) ۲۲. ل: غمین)؛ در و ل: تهای این بیت پس و پیش شده است؛ در اینجا س: ق: ک: س: آ: س: نویس دارند؛ س: پاسخ دادن هرمز شاه موبدان را؛ ق: پاسخ دادن هرمز سؤالات بوزرجمهر را؛ ک: پاسخ دادن هرمز؛ س: آ: پاسخ دادن هرمز بوزرجمهر را ۲۳. بنفاری (۴۳۹۱-۴۳۹۴): قال: و لم یزل یسألہ العالم الی أن أسوا و لما عتکر الظلام و اشتعلت الشموع و شب هُرْمُود قائما و أثنی علی ایه أو لآ و دعا له و قال: ۲۴. س: باش؛ (و: فزون باد)؛ بنفاری: لا اخطی الله الدنيا من الملک، و لا زال مستنما سریر الشاهنشاهی ۲۵. ق: وی ۲۶. س: ق: ک: (نیز ق: آ: و: آ: شاهي؛ متن = ل: س: آ: (نیز ل: آ: ب: ن: آ: ب: آ: ۲۷. ل: ب: و: اگر؛ ل: آ: آ: بر؛ ن: آ: و هم)؛ در ل: آ: این بیت بابت سبب پس و پیش شده است ۲۸. س: (نیز ل: ل: آ: ب: سرشت جهان؛ ک: (نیز ب: ب: برشش جوان؛ و: برشش جهان؛ ن: آ: بوزرش جهان؛ آ: سرشت جوان)؛ متن = ل: س: آ: ق: این بیت را نثارده؛ ق: آ: به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:
 همه روز فیروز تخت تو باد
 همه چشم روشن به بخت تو باد
 بنفاری (۴۳۹۶-۴۳۹۷): منورا بلالاه أسرتہ تاج السلطنة، مرتفعاً بجلالة قدرة تخت المملكة ۲۹. س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: ب: هر چه؛ متن = ل: ق: آ: گفتند؛ و: برسید) ۳۱. (ب: ل: آ: دهم-نهم) ۳۲. ل: به دین اوران؛ (ق: آ: بی: بدان آرزو؛ ل: آ: برین آرزو؛ متن = س: ق: ک: س: آ: (نیز ب: ب) ۳۳. س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: ل: آ: ب: و: ل: ق: (نیز ل: آ: ب: و: ل: آ: بنفاری: ثم إنا مجیبون عما سألتنا عنه الحكيم العالم

دگر آنک^۱ پرسد ز کار زمان^۲؛
 روا باشد ار چند بستاییش^۵
 دگر آنک^۸ پرسیدی^۹ از مرد دوست:
 توانگر بود چادر او بیوش
 ۴۴۱۵ کسی کو فروتن تر، او رادتر^{۱۳}
 دگر آنک^{۱۵} پرسد که دشمن که راست
 چو^{۱۷} گستاخ باشد زوانش^{۱۸} به بد^{۱۹}
 دگر آنک^{۲۲} پرسد که دشخوار^{۲۳} چیست^{۲۴}
 چو بد بود و بدساز^{۲۷} با او^{۲۸} نشست
 ۴۴۲۰ دگر آنک^{۲۹} گوید^{۳۰} گوا^{۳۱} کیست راست
 به^{۳۳} از آزمایش ندیدم^{۳۴} گوا

زمانی کزو گم شود بدگمان^۳؛
 هم اندر^۶ ستایش^۷ بیفزاییش^۵؛
 ز هر دوستی^{۱۰} یارمندی^{۱۱} نکوست،
 چو درویش باشد تو با او بکوش^{۱۲}؛
 دل دوستداران^{۱۴} بدو شادتر؛
 کزو دل همیشه به درد و^{۱۶} بلاست:
 ز گفتار او دشمن^{۲۰} آید، سزد^{۲۱}؛
 بی آزار را دل پر آزار^{۲۵} کیست^{۲۶}؛
 یکی زندگانی بود چون کبست؛
 که جان و خرد بر گوا بر گواست^{۳۲}؛
 گواي سخن گوی و^{۳۵} فرمان روا؛

۱- (ل. ۲، ب. آنکه) ۲- ل. زبان؛ (ق. ۳، نهان)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳- ل. س. ق. ک. (نیز ل. ل. ۲، ا. ب.)؛ کم شود بی گمان؛ (ق. ۲، بد شود بدگمان)؛ متن = ۲ (نیز ب. و. ل. ۲) ۴- ق. (نیز ل. ۲)؛ دارد هس (نیز ب. ب. ستائیش - نشناسیش (ب. ستائیش))؛ (ق. ۲، ل. ۲، ب. و.)؛ ستایدیش - بیفزایدیش؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ل. ۲، ا. ب. ۱) ۵- (ق. ۲، ایدر) ۷- س. زمان یا تو (د)؛ بشاری (۴۴۱۲، ۴۴۱۱)؛ و أما الزمان المحمود فهو الوقت الذي يكتف فيه العدو والحمود ۸- (ل. ل. ب. ل. ۲، ا. ب. ۱)؛ آنکه ۹- (ق. ۲، ل. ب. ب. پرسیدی)؛ (پرسند) ۱۰- (ق. ۲، دشمنی) ۱۱- (ل. ن. نازمندی))؛ ل. که با دوستان راست گفتش (۹)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل. همین بیت را با پس و پیش کردن لغت‌های آن، پس از این بیت افزوده است ۱۲- ل. (نیز ل. ۲)؛ مکروش؛ س. بوش (حرف یکم بی نقطه)؛ (ق. ۲، نبوش (۴))؛ متن = (نیز ل. ۲)؛ س. ق. ل. ب. و. ا. ب. این بیت را ندارند؛ این بیت در ل. ک. س. ۲، ق. ۲، ل. ۲، ا. ب. ۱، ن. ۱۳ آمده است ۱۳- (ق. ۲، آزادتر؛ و. و رادتر)؛ ل. فروتر بود رادتر؛ س. (نیز ل. ب.)؛ فروتر بر آزادتر؛ ق. فروتر بدو رادتر؛ س. ۲؛ فروتر تر او رادتر؛ (ب. فرونی تر و رادتر؛ ب. فروتر تر آزادتر)؛ متن = (نیز ل. ۲)؛ ل. این بیت را ندارند ۱۴- (ب. و. دستانش؛ ا. دستاران)؛ بشاری (۴۴۱۳، ۴۴۱۵)؛ و أما الذي يكثر اصدقاؤه فهو الكريم المتواضع ۱۵- (ل. ۲، ب. ل. ۲، ا. ب. آنکه) ۱۶- (ل. ۲، به بد در)؛ س. س. ۲ (نیز ل. ا. ب.)؛ کرا دل همیشه بدو در؛ متن = ل. ق. ک. (نیز ق. ۲، ب. و. ل. ۲)؛ ۱۷- ک. ز؛ (ب. که) ۱۸- ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ب.)؛ زبانش؛ (ق. ۲، روانش)؛ متن تصحیح قیاسی است (ح. ق. ۲) ۱۹- ک. بند ۲۰- (ب. دانش (د)) ۲۱- ک. آرد به بند؛ بشاری (۴۴۱۶، ۴۴۱۷)؛ و أما الذي يكثر اعداؤه فهو البذيء الفاحش ۲۲- (ب. ل. ۲، ا. ب. آنکه) ۲۳- ل. س. (نیز ق. ۲، و. ا. ب.)؛ دشوار؛ (ل. ۲، پرسید دشوار)؛ متن = ق. ک. س. ۲ (نیز ب. ۲۴- س. ق. س. ۲، ا. ب.)؛ کیست؛ متن = ل. ک. (نیز ق. ۲، ب. و. ل. ۲) ۲۵- س. ق. ک. (نیز ل. ۲، ب. ب. آزار)؛ س. آبر دل آزار؛ (ق. ۲، با دل بر آزار؛ ب. و. دل و برابر آزار)؛ ل. در آزار را بر ز آزار؛ متن = (د) ۲۶- س. ق. ک. (نیز ق. ۲، ب. و.)؛ چیست؛ متن = ل. س. ۲ (نیز ل. ۲، ا. ب. ل. ب.)؛ این بیت و بیت سپین را ندارند ۲۷- ب. بدخو بود شاه؛ (ب. بدگویی و بدساز؛ و. ل. ز بدخواه و ل. ۲)؛ (ج. بدساز)؛ متن = ل. ق. ۲۸- ق. (نیز و.)؛ وی؛ ل. این بیت را پس از بیت ۴۴۳۰ آورده است؛ س. س. ۲، ا. ب. این بیت را ندارند؛ ق. ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

چنان دان که هر کس پرآزارتر
 پرآزار دل باشد و خوارتر

۲۹- (ل. ب. ل. ۲، ا. ب. آنکه) ۳۰- س. ق. ک. (نیز ب. ب. پرسد؛ (ق. گفتی)؛ متن = ل. س. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲، ا. ب. آنکه)؛ ل. که او ۳۱- ل. که او ۳۲- ق. (نیز ل. ۲)؛ بادشاست؛ (ب. گوایش گواست؛ ق. ۲، بجای و خرد بر گواي گواست؛ ل. جان خود پرور انرا گواست)؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز و. ل. ۲، ا. ب.) ۳۳- س. آینه ۳۴- س. آ. ندیدیم؛ (ق. ۲، برور؛ ب. نباشد)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۵- ق. س. ۲ (نیز ل. ل. ۲، و. ل. ۲، ا. ب.)؛ (ج. متن = ل. س. ک. (نیز ق. ۲، ا. ب.))؛ بشاری بیت‌های ۴۲۱۸، ۴۲۱۹ را نداشته یا ترجمه نکرده است

که فرجام از آن^۲ بد بیاید گریست!
 هوا بگذرد همچو بادِ هوا،
 گلی آرزو^۸ را نشاید^۹ بسود^{۱۰}؛
 که چون^{۱۲} پای جویم به دستم^{۱۵} سرست:
 سرشتش بد و رانی گردان^{۱۷} بود؛
 بریده^{۲۱} دل از شرم و^{۲۲} بیچاره^{۲۳} کیست:
 چو بی شرمی آرد^{۲۵} ستمگاره خوان،
 ستمگاره خوانیمش و^{۲۶} بی فروغ؛
 بی آزار پردرد آزار^{۲۹} کیست:
 دلِ هوشیاران^{۳۳} کند پر ز درد؛
 که باشد پشیمان ز گفتارِ خویش:
 بود بر سرِ انجمن مرد لاف،

زبان کارتر^۱ کار^۲ گفتی^۳ که چیست
 چو چیره^۵ شود بر دلت بر هوا
 پشیمانی آرد به فرجام سود^۷
 ۴۴۲۵ دگر آنک^{۱۱} گوید که^{۱۲} گردان ترست^{۱۳}
 چنین دوستی^{۱۶} مرد نادان بود
 دگر آنک^{۱۸} گفتی^{۱۹} ستمگاره^{۲۰} کیست
 چو کژی کند مرد بیچاره خوان^{۲۴}
 هر آنکس که او پیشه گیرد دروغ
 ۴۴۳۰ تناهی که گفتی^{۲۷} ز گفتار^{۲۸} کیست
 سخن چین و^{۳۰} دوروی و^{۳۱} بیکار^{۳۲} مرد
 بپرسید دانا که عیب از چه بیش
 هر آنکس که راند سخن بر^{۳۳} گراف

- ۱- (لی: بر) ۲- ک: چیز؛ (ب: چیست) (ل: ۳- (ب: گفتا؛ و: گوید) ۴- ل: حاز- آن؛ (ا: ازین)؛ ف: ان^۲ این بیت و بیت سپین را ندارد؛
 بنداری (۴۴۲۲)؛ و: أما أضر الأشياء فهو سوء خلق الملوك؛ فاذا صحبتهم ملوك، وإذالم تصحبهم أذلوك ه- (ق: آ، ی، ا: خیره) ۶- (لی:
 نوا) ۷- (پ: زود؛ و: آید بر جام ستود) (ل: ۱)؛ ن: آ: آید به فرجام سور (ل: ۱)؛ ق: به فرجام پشیمانی آردش (سود)؛ متن: ل، س، ک، س: آ (نیز ق: ۲،
 لی، ل، آ، ب) ۸- ل: آرزوی؛ (و: آرزوها؛ ق: آرزو؛ او)؛ متن: «بازده دستنویس دیگر ۹- ل: شاید (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ق: (نیز پ،
 و): نیاید؛ (ق: آ، نیارد)؛ متن: س، ک، س: آ (نیز لی، ل، آ، و- ب) ۱۰- ل: (نیز و): بسود (حرف یکم بی نقطه)؛ س، ک، س: آ (نیز ل، آ، ب): بسود؛
 ق: ستود؛ (ق: آ، ی: ستود؛ ن: آ: بسور) (ل: ۱)؛ متن: (ب): بنداری (۴۴۲۳-۴۴۲۴)؛ و: أما الذي يعجل الزمان إنفاده فهو الشهوة التي تملك من
 المرء فؤاده فيلحق في تحصيلها إلى يد الهوى قياده ۱۱- ک: (نیز و): آنچه؛ (لی، ل، آ، ب، ن: آ: آنکه)؛ متن: ل، س، س: آ (نیز ق: ۲، ب) ۱۲- ک،
 س: آ (نیز ل، آ، ب)؛ چه؛ (لی، ب: گفתי چه)؛ متن: ل، س (نیز ق: ۲، پ، و، ن: آ) ۱۳- ق: گفت کان چیست کان برترست (ل) ۱۴- (پ: (ب: (گر
 ۱۵- (ق: آ، پ، و: جوینی به دست)؛ س: آ (نیز لی، ب): بازجویم به دستم؛ متن: ل- ک (نیز ل، آ، ن: آ، ل) ۱۶- (لی: روشنی) (ل) ۱۷- (ل: آ: از رای
 کیهان)؛ ل: ق: سرشت بد و رای گردان (ق: دیوان)؛ س، س: آ (نیز لی، پ، ن: آ، ب): سرشتش (پ، ن: آ: سرشت) بدارای کیهان؛ متن: ک
 (نیز ق: ۲، و) ۱۸- (ل، آ، ب، ن: آ: آنکه؛ و: آنچه) ۱۹- (پ: گفتا) ۲۰- (ن: آ: ستمکار) ۲۱- (ا: بزندان) ۲۲- (لی، ل، آ، و: آ، ب: حو) ۲۳- ل:
 بیغاره؛ س: بیچاره؛ (و: نیکبارة (حرف یکم بی نقطه))؛ متن: س، ک، س: آ (نیز ق: ۲، ن: آ، ب)؛ ق: از ۴۴۲۷ و ۴۴۳۰ یک بیت ساخته و
 ۴۴۲۷ ب- ۴۴۳۰ را رانداخته است ۲۴- ل: دان- دان؛ (لی: خوار- خوار؛ ل: آ: خوان- دان)؛ متن: س، ک، س: آ (نیز ق: ۲، پ، ب) ۲۵- (و:
 بی شرم گردد؛ ق: آ: ازان کژی او را) ۲۶- س: (نیز لی، ا: را)؛ (ل: آ: از؛ پ: خوانش اگر؛ ک، س: آ (نیز ق: ۲، ن: آ): ستمکار منی خوانمش؛ متن: ل
 (نیز و، آ، ب): بنداری (۴۴۲۷-۴۴۲۹)؛ و: أما الظالم الذي لايحيا في عينه فهو الذي زاغ عن منهج السداد و عرف بالواقعة في كسب
 الفساد، و من اتخذ الكذب حرفته، و التزبد ديدنه و عادته ۲۷- (ن: آ: تناهی گیتی) ۲۸- (ب: کردار) ۲۹- (و: و: آزار)؛ ق: بر درد و
 غمخواره؛ (پ، ب: بر درد و آزار)؛ ل (نیز ق: ۲)؛ بی آزاری و درد و آزار (ق: آ: درد بازار)؛ ک، س: آ (نیز ل)؛ بی آزار و بر درد آزار؛ (لی: آ:
 بی آزار تر درد آزار؛ بی آزار و بی درد و آزار)؛ متن: س (نیز لی) ۳۰- س: (نیز لی، ل، آ): حو- ۳۱- (لی، ل، آ: حو) ۳۲- ق: بیگانه ۳۳- ق:
 مرد دانا؛ بنداری (۴۴۳۰-۴۴۳۱)؛ و: أما الذي يثير كلامه للفساد فهو التمام و المناق و ذو البطالة التائه في ظلم الجهالة ۳۴- (پ: از)

پشیمان شود^۴ زان سَخُن‌ها که گفت،
 به پیش آرد آن^۴ لاف‌های^۵ کَهَن؛
 کس از آفرینش نیابد^۷ گذر،
 یکی زهر یابد^۸ یکی پای‌زهر^{۱۰}
 که بر شاه باد از جهان آفرین^{۱۳}
 دل را د او شاد و^{۱۵} جوینده^{۱۶} باد!

بسی آفرینِ کیانی بخواند!
 دلِ شهریار از غم آزاد گشت^{۱۸}!
 که هر مژده را داد^{۲۰} تخت و کلاه
 نهادند مهری بروبر ز مشک
 بزرگان^{۲۳} و^{۲۴} بیدار دل بخردان^{۲۵}
 به پیروزیِ شهریارِ جوان^{۲۸}

به گاهی^۱ که تنها بود در بهفت
 هم اندر زمان چون گشاید^۳ سَخُن
 خردمند و گر^۶ مردم بی‌هتر
 چَئین بود تا بود دوران^۸ دهر^۸
 همه^{۱۱} پرش این^{۱۲} بود و پاسخ همین
 زبان‌ها به فرمائش^{۱۴} گوینده باد!

۴۴۴۰. شهنشاه کسری از^{۱۷} خیره ماند
 ز گفتارِ او انجمن شاد گشت^{۱۸}
 نشتند^{۱۹} عهدی به فرمانِ شاه
 چو قرطایس چینی شد^{۲۱} از باد خشک
 به موبد سپرد آن به^{۲۲} پیشِ ردان
 ۴۴۴۵. بیبوند^{۲۶} این عهدِ نوشین‌روان^{۲۷}

۱. ل. ق: بکاهد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲. (ق: ۲. برد) ۳. (ب: گشایم) ۴. ل. ق (نیز و، ب: ن. ق)؛ ردان (ح: آرد آن؟)؛ متن = س. ک. س
 م (نیز ق ۲. آ. پ. اب) هس (نیز لی: ب.) داستان؛ (ق: ل: لابهایی (۴))؛ متن = ل. ق. ک. س. ق. ۵. (نیز ق ۲. آ. پ.)؛ بنداری (۴۴۳۲-۴۴۳۵): و أما
 الصفة التي تجلب العار فهي العادة التي تورث صاحبها الندامة حتى تقم عليه القيامة. كاذبى يكون كثير الكلام يكيل بين الناس
 بالجزاف ثم إذا خلا بنفسه تذكر ما بدر منه فيندم عليه و بعض على يديه ثم إذا عاد إلى الندى عاد إلى عادته و خلقه الدين ع. س. ق. ک.
 س (نیز ق ۲. ل. آ. ب.) با؛ (لی: هنرمند با)، متن = ل. ۷. (ق: ۳. نیاید؛ ن. ق: نگیرد) ۸. ل. دور زمان ۹. ن: ماند (بی نقطه)؛ (ق: ۲. مابد
 حرف یکم بی نقطه) ۱۰. س. ک. س. ۲ (نیز ق ۲. لی، و، ل. آ. پ.)؛ پای‌زهر؛ ل: از وی بگمان؛ متن = (ل. ق)؛ ق. پ. این بیت را ندارند؛ بنداری
 (۴۴۳۶-۴۴۳۷): و كذا الطباع تأبى على الناقل. و لا فرق فی ذلك بين الأحق و العاقل ۱۱. س. (نیز لی، آ. ب.)؛ همی؛ س: آ. همین
 ۱۲. (ق: ۲. آن) ۱۳. ن: مابا هزار آفرین ۱۴. س. س. ۲ (نیز لی، ل. آ. پ.)؛ زمانه به فرمائش؛ ک: زبانهاش به فرمائش؛ (ق: ۲. همیشه
 جهانجوی)؛ متن = ل (نیز پ، و، ن. ق) ۱۵. (لی: حو)؛ س: ازو شاد و؛ (ق: ۲. دل آرای و شادان و؛ پ: دل آرای باکام؛ ن: ۲. دل و رای او شاد)؛
 متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ل. آ. پ.) ۱۶. س. س. ۲ (نیز ل. ل. آ. پ.)؛ گوینده (پساوند ندارد)؛ (لی: فرخنده)؛ متن = ل. ک. (نیز ق ۲. پ، و)؛ ق این
 بیت را ندارد؛ بنداری (۴۴۳۸-۴۴۳۹): ثم قال: و هذه جوابات ما سألت من المسائل. و الله يدیم دولة الشهبان العادل. و لا زالت
 الألسنة بشانه منطلق. و الصدور بولائه مشرحة. و السلام ۱۷. س. (نیز لی، ل. آ. پ. ن. ق. بدو؛ ق: درو؛ س: آ. برو؛ متن = ل. ک. (نیز ق ۲.
 و)؛ بنداری (۴۴۴۰): فلما سمع أنوشروان كلامه قضى العجب من ذكاته و علمه، و أكثر الشاء عليه ۱۸. ل: شد؛ بنداری (۴۴۴۱): و عظم
 سرور الحاضرين به ۱۹. ل. ق (نیز و، ن. ق)؛ نوشتند؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ق ۲. پ، آ. ب.) ۲۰. (لی: حداد)؛ ن: آ. باد؛ بنداری (۴۴۴۲):
 فأمر الملك بأن يكتب له عهد بالسلطنة ۲۱. ل: رومی شد؛ (ق: ۲. منشور او گشت)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۲. ل: سپردند
 ۲۳. س. ق. ک. س. ۲ (نیز لی: ب.) سرافراز؛ متن = ل (نیز ق ۲) ۲۴. (لی: حو) ۲۵. ک. (نیز ق ۲. آ. پ.)؛ موبدان؛ بنداری (۴۴۴۳-۴۴۴۴): فكتب ثم
 ختم و سلم إلى موبذ الموبدان ۲۶. ل (نیز و)؛ بیبوستم؛ (ق: ۲. نویسم پس)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۷. (لی: نوشیروان) ۲۸. ل. س. ۲
 (نیز ل. آ. پ. آ. ب.)؛ جهان؛ متن = س. ق. ک. (نیز ق ۲. لی، و، ن. ق)؛ در ل این بیت پس از بیت ۴۴۴۷ آمده است

غم^۳ کار او چون غم خویش دارا
جهان گشت ازو شاد و او^۶ نیز^۷ شادا
ببخشای بر مرد پرهیزگار!
همیشه بماند کلاهد بلند!
خرد تخت^{۱۱} و دولت کلاه^{۱۲} تو باد!
اگر^{۱۳} دور مانی ز دیدار^{۱۴} من!
تنت^{۱۶} پاک و دور از بد بدگمان!
همه نیکی اندر^{۱۸} گمان تو باد!

همه^۱ گوش و دل سوی درویش دار
چُن^۴ از خویشتن^۵ نامور داد داد
بر^۸ ارزانیان گنج بسته مدار
۴۴۹۰ اگر^۹ پند ما را شوی^{۱۰} کاربند
که نیکی دهش نیک خواه تو بادا
مبادت فراموش گفتار من
سرت سیز باد و دل^{۱۵} شادمان!
همیشه خرد پاسبان تو بادا

برآورد باید برابر دو کاخ^{۲۰}،
نیزد پرو^{۲۱} کرگس تیزپرا
به بالا برآورده چون ده کمند،
بزرگئی و گنج و سپاه^{۲۵} مرا،
همان^{۲۷} رنگ و بوی و پراگندنی!
ز مشک از بر تارک^{۳۱} افسر کنیدا!

۴۴۹۵ چو من بگذرم زین جهان^{۱۹} فراخ
به جایی کزو دور باشد گذر
دری دور بر چرخ ایوان^{۲۲} بلند
نشسته^{۲۳} برو^{۲۴} بارگاه مرا
فراوان ز هر گونه^{۲۶} افگندنی
۴۵۰۰ به کافور تن را توانگر^{۲۹} کنید^{۳۰}

- ۱- (ق: ۴) همان ۲-س (نیز لی، پ، و، ان: ۲، ب): حویله متن: دل، ق، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، ج: ۳-۲. همه: بنداری (۴۴۸۷)). و لیکن میلک ابلی الفقراء فان اهتمامک بهم من أهم الأشياء ۴-ل، س، ق، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، پ، و): چو: متن تصحیح قیاسی است ۵-س: درویش را ۶-پ: (حاجو) ۷-ک: مانده؛ (ر: ۲، ا: ماند): متن: ۵، س، ق، س ۲ (نیز ق: ۲، پ، و): بنداری (۴۴۸۸): و اعلم أن الملك إذا أنصف من نفسه استراح العالم في ظله، و تمتع هو بملکه ۸-ق: (ق: ۲، ب): بنداری (۴۴۸۹): و ایپاک و آن تغلق بابک علی المحتاجین و تعطف علی المتفقین و المتورعین ۹-ل: که گر ۱۰-س (نیز لی، ل: ۲، ب): بوی: متن: ۵، ق، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، پ، و): بنداری (۴۴۹۰): ثم اعلم أنك إن قبلت نصیحتی و عملت بها دمت عالی التاج رفیع القدر ۱۱-س، ک (نیز ا، ب): بخت (حرف یکم بی نقطه): س ۲ (نیز لی، ل: ۲، ان: ۲): بخت: متن ۱۲-ل (نیز ق: ۲): همه نیکی اندر (ق: ۲، نیکی در) پناه: متن: ۵، ق (نیز پ، و) ۱۳-س، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، لی، ل: ۲، ان: ۲، ب): وگر: متن ۵ ل، ق (نیز پ، و) ۱۴-ق: (ق: ۲، کردار): بنداری (۴۴۹۱-۴۴۹۲): ثم دعاه و قال: فلان سیرتی و أفعالی ید الدهر و إن حالت دون لقانی ظلمة القبر ۱۵-ق: تنت ۱۶-ق: دلت: (ق: ۲، ان: ۲، تن): ۱۷-ق: (ق: ۲، لی، ان: ۲): حویله: ل: ۲، ب: (باد): و این بیت را اندارد: بنداری (۴۴۹۳): و لا زلت صاعد الجذ مشرح الصدر ۱۸-ق: (ق: ۲، نیکی در): و راستیها: بنداری (۴۴۹۴): و لا زال العقل لك حارسا، و العلم لك محالفا و مؤانسا ۱۹- (آ: سرای) ۲۰-س: ترا جای کاخ: (ق: ۲، لی، ل: ۲): یکی خوب کاخ: س ۲ (نیز لی، ب): ترا بر دو کاخ (س: ۲، شاخ (I))، (آ: مرا بر ز کاخ): متن: ۵، ل، ک (نیز پ، و، ان: ۲) ۲۱-ل، ک (نیز ا): بدو: متن: ۵، ده دستنویس دیگر ۲۲-پ، و: کیوان؟ لی، ب: و ایوان؟ س: سهمگن ساز و ایوان: ق: در کاخ بر چرخ گردان؟ متن: ۵، ل، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، ان: ۲، ج: ۳-۲): بنداری (۴۴۹۵-۴۴۹۷): و إذا عبرت من هذه الدار فابنوا لی ناووسا رفیعا فی السماء، بعدا عن الوحوش و الطيور ۲۳-ل، ق (نیز و، ان: ۲): نوشته: س (نیز لی): نوشته: متن: ۵، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، پ، و، ب): ۲۴-ق، س: ۲: بیدو ۲۵-س: ۲: جنگی سپاه؛ (پ: جنگ و سپاه؛ و: تخت و کلاه؛ ان: ۲: داد و سپاه)، س، ک (نیز لی، ل: ۲، ب): بزرگان و جنگی سپاه: متن: ۵، ق (نیز ق: ۲) ۲۶- (لی: نوع) ۲۷-ق: (نیز و، ان: ۲): هم از: (ق: ۲، همه): متن: ۵، ل، س، ک، س ۲ (نیز ق: ۲، پ، و، ب): ۲۸-س (نیز لی، ل: ۲): حویله: بنداری (۴۴۹۸-۴۴۹۹): و اکتبوا علیه اسمی ۲۹-س: تونگر ۳۰-ل: (کنند) ۳۱-ل: تونگر: (ق: ۲، ترک): متن: ۵، یازده دستنویس دیگر: بنداری (۴۵۰۰): ثم عرفونی فی الکافور

بیاساید^۱ از بزم و شادی دو ماه
سزد گر^۲ هر آن کو بود پارسا^۳
ز فرمان هر مزد بر^۵ مگذرید
فراوان بر آن^۷ نامه^۸ هر کس گریست^۹!
۴۵۱۵ برفت و بماند^{۱۱} این سخن^{۱۲} یادگار
چو با وی^{۱۵} جفا کرد گردان سپهر
کنون تاج و اورنگ^{۱۷} هر مزدشاه

که این باشد آیین پس از مرگ شاه!
بگرید بدین^۴ نامور یادشا!
دم خویش بی رای^۶ او مشمرید!
پس از عهد یک سال کسری^{۱۰} بزیست^۹
تو این^{۱۳} یادگار^{۱۳} به زنهار^{۱۴} دار!
نباید که جویی ازو^{۱۶} داد و مهر!
بیاریم و برنشام^{۱۸} به گاه

۱-س، ۲ (نیز لی، ل، ۱، ۳، ب): بیاسای؛ ق: بیاید پس؛ (ن: آ: برآساید؛ متن = ل، ک (نیز ق، ۲، ب، و): بنماری (۴۵۱۰-۴۵۱۱): و من عزّ علیہ
فقدی من آقاری و اولادی فلا یقرین الشراب شهرین. فایه الرسم فی عزاء الملوک ۲-س: آ: بر؛ (ق: آ: ار) ۳-ل: یادشا (پسارند ندارد)
۴-س (نیز ق، ۲، ب، و، ن، ۱، ۲): برین؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ل، ۲، ب)؛ ق، لی این بیت را ندارد؛ بنماری (۴۵۱۲): و جدیر بدوی العقول أن ینکوا
من هذا المکتوب ۵- (لی، ب: من) ع، ۳: رام؛ بنماری (۴۵۱۳): ثم إنی أوصیکم ألا تخالفوا أمر هر مزد، و لا تخلموا ربقة طاعته، و لا
تقتضوا نفساً فی غیر خدمته ۷- (لی: بدان) ۸-ق: عهد ۹- (ل: گرفت) ۱۰-ل (نیز و): دیگر؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنماری
(۴۵۱۴): قال: و لما کتب هذا العهد فض الحاضرون عقد الذموم و أوقدوا نار الحزن بین الضلوع و هیات أن یرد الجزع أمراً مقدوراً.
أو تمحو الذموم ما کان فی الکتاب مسطوراً. و عاش أنوشروان بعد هذا العهد سنة ۱۱- (ن: آ: او و ماند) ۱۲-ل: جهان ۱۳- (لی: ای)
۱۴- (ق: آ: از یادگار وی این یاد؛ بنماری (۴۵۱۵): ثم مضی لسبیله حمید السیر، مرضی الأثر، مشکور الورد و الصدر ۱۵- (و، ن: آ: او)؛
س: آ: ناگه ۱۶-ک، س، ۲ (نیز ل، ۲، آ، ب): تو زو؛ متن = س، ق (نیز ق، ۲، لی، پ، و، ن، ۲)؛ ل این بیت را ندارد؛ این بیت در دوازده دستنویس دیگر
آمده است؛ س، ک، س، ۲، لی، ل، ۲، و، آ، ب، پس از این بیت افزوده اند:

برفت از جهان (ک، و: آنچنان) نامور شهریار
به مانیکویی (آ: نیکوی) ماند (و: باد) ازو (آ: زو) یادگار
در ویت بالا بابت ۴۵۱۶ پس و پیش شده است؛ ل، ق، ل، ۲، ن، ۲، ق، ۲، پ، ن، آ بیت بالا را ندارند ۱۷-ل: زین سپس تاج ۱۸- (ق: آ: از گفته
نیک خواه)

هرمَزِدِ نَوشِینِ رِوَانِ

پادشاهی هرمزد^۱ دوازده^۲ سال بود

۱. همی کرد با^۵ بار و برکش^۶ عتیب^۷؛
 به متی همی داشتی در کنار^{۱۰}،
 همی یاد بار^{۱۴} آمد^{۱۵} از چنگ^{۱۶} اوی^{۱۳}،
 کجا یافتی تیز بازار^{۱۹} آن^{۱۸}؟
 ز بار^{۲۱} گران^{۲۱} بار^{۲۱} گوهر^{۲۲} به خم!
 بدان رنگ^{۲۳} رخ^{۲۳} را بیاراستی^{۲۴}!
 همی^{۲۷} مشک بوید ز پیراهنت!

۲. بخندید^۳ تموز با سرخ^۴ سیب
 که آن^۸ دسته ی گل به^۹ وقت بهار
 همی باد^{۱۱} شرم آمد^{۱۲} از رنگ^{۱۳} اوی^{۱۳}،
 چه کردی^{۱۷}؟ که بودت خریدار^{۱۸} آن^{۱۸}؟
 ۵ عقیق و زَبَرَجَد که دادت^{۲۰} به هم؟
 همانا که گل را بها خواستی
 همی رنگ^{۲۵} شرم^{۲۵} آید^{۲۶} از گردنت

۱.س: هرمز پسر کسری؛ ک: هرمز؛ س: آ: هرمزد نوشروان؛ متن = ل، ق: ۲.ک: یازده؛ متن = ل، س، ق، س: ۲.ل: سرنویس ندارد؛ بنفاری:
 ذکر نوبه هرمزد بن کسری انوشروان. و کانت مده ملکه انتی عشره سنة و خمسة أشهر ۳. (ب: بخندد)؛ متن = ۴. (ق: آ: نارنج با)؛
 ق: بخندد تموز از بر شاخ؛ (ل: آ: به خنده نمود اندرو سرخ ((؛ متن = ل، س، ک، س: آ: (نیز لی-وا) ۵.ق: نجوید ازین (حرف یکم واژه
 نخست بی نقطه) عمل، ق: (نیز ق: آ: و): نار و (و: جو) نرگس؛ س، س: آ: (نیز لی، ل: آ، ک: ب): تازه نرگس؛ متن = ک: (نیز پ، ل: آ: ۷-ل، س،
 ک: س: آ: (نیز ل: آ: پ، و: ل: آ: ب): عتاب (پساوند نادرست است)؛ ق: عتیب (ل: ؛ متن = (ق: آ: لی، ل: آ: ۸- (ق: آ: از: ل: آ: این) ۹- س، ک، س: آ: (نیز آ):
 که؛ متن = ل، ق: (نیز ق: آ: ب): ۱۰- (ل: آ: بر کنار؛ ق: آ: رایشان داد کار؛ و: بهشتی که می داشتی بر کنار) ۱۱- (و: مار (بی نقطه)؛ پ: همه یاد)
 ۱۲- ل، س: آ: (نیز ل: آ: و: آ): آید؛ متن = س، ق: ک: (نیز ق: آ: لی، پ، ل: آ: ب) ۱۳- ل، س، ق، س: آ: (نیز لی، ل: آ: و: آ: ب): او؛ متن = ک: (نیز ق: آ: پ، ل: آ: ب)
 ۱۴- ق: ک: بوی ناز؛ س: بوی بار (واژه پسین بی نقطه)؛ س: آ: (نیز لی، ب): بوی یاد؛ (ق: آ: بوی ناز؛ ل: آ: بوی مشک؛ و: یاد مهر؛ ل: آ: بوی باز؛
 آ: بوی مهر؛ پ: همه بوی ناز؛ متن = ل ۱۵- س: آ: حآمد؛ (و: آ: ب: آید)؛ متن = ل، ک: (نیز ق: آ: پ، ل: آ: ۱۶- ق: نیک (ل: ۱۷- (و: گوئی)
 ۱۸- (پ: ازان؛ و: اوی) ۱۹- ل: بیز بازار (حرف یکم بی نقطه)؛ ق، س: آ: نیز بازار؛ (ق: آ: چو بد یافتی خود هم از کار)؛ متن = س، ک: (نیز
 لی-ب) ۲۰- س، آ: (نیز لی، ل: آ: آ: ب): دارد؛ ک: گذارد؛ متن = ل، ق: (نیز ق: آ: پ، و: ل: آ: ۲۱- (ل: آ: کز از (جگران؟)؛ ل: بازارگان؛ (پ:
 نازی گران (حرف یکم بی نقطه)؛ متن = ۲۲- ق: شاخ گوهر؛ (ق: آ: شاخ تو هم؛ و: پشت کردی)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۳- س: (نیز
 ل: آ: کل: ۲۴- ق: بیاجراستی ۲۵- (پ: شیر) ۲۶- س: آمد ۲۷- (پ: مگر)

توانا و داننده‌ی روزگار^۱،
 گرنامیگان را گرمی کنیم^۳
 چنان‌چون پدر داشت^۶ بآیین^۷ و فرز
 ستم‌دیدگان را تن‌آسان^۹ کنیم
 همان بخشش و داد و شایستگی^{۱۰}
 بد و نیک هرگز نماند^{۱۱} نهان!
 که از دادشان آفرین بود بهر^{۱۲}،
 بزرگی و گردی^{۱۴} و شایستگی!
 بدان‌دیش را داشتن در گذاز!
 توانایی و رای و^{۱۹} پیمان^{۲۰} مراست^{۱۸}!
 بنزد^{۲۲} بدو^{۲۳} مردم پارسا!
 زمانه ز بخشش بر آسایش^{۲۵}
 به پرمایه‌بر^{۲۶} پاسبانی کنیم
 بر ما جوان^{۲۷} کرد آثار^{۲۸} خویش
 مدارید باز از دل^{۳۲} نیک‌خوی^{۳۱}

نخست آفرین کرد بر کردگار
 ۲۰ دگر گفت ما تخت^۲ نامی کنیم^۳
 جهان^۴ را بداریم^۵ در زیر پز
 گنه‌کردگان^۸ را هراسان کنیم
 ستون بزرگی‌ست آهستگی
 بدانید کز کردگار جهان
 ۲۵ نیایگان ما تاج‌داران دهر
 نجستند جز داد و آهستگی^{۱۳}
 ز کهر پرستش^{۱۵} ز مهتر نواز
 به^{۱۶} هر کشوری دست و فرمان^{۱۷} مراست^{۱۸}
 کسی را که یزدان کند^{۲۱} پادشا
 ۳۰ سر مایه‌ی شاه^{۲۴} بخشایش‌ست
 به درویش‌بر مهربانی کنیم
 هر آنکس که ایمن شد از کار خویش
 شمارا به^{۲۹} هرج^{۳۰} هست آرزوی^{۳۱}

۱-س (نیز لی): دانا و پروردگار؛ ق، ک (نیز ق، ۲، و، ن، آ، ب): دارنده‌ی روزگار؛ متن = ل، س، ۲ (نیز ل، ۳، پ، آ)؛ بنداری (۱۹، ۱۸): فقال: إنه حين
 علا التخت قال ففتح كلامه بحمدالله و التناذ عليه ۲-س، ۲ (نیز ل، ۲، آ): تخت (حرف یکم بی نقطه)؛ (لی، ل، ۳، ب): بخت ۳-ل (نیز
 ق، ۲): کنیم؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۴- (ن، آ: کهان) ۵- (و: در آریم) ع، س، ۲ (نیز لی، ل، ۲، و، ب): بد؛ متن = ل، ق (نیز پ) ۷-ل:
 باداد؛ ق: یازیب؛ (و: یاری)؛ متن = س، ک، س، ۲ (نیز لی، ل، ۳، پ، ن، آ، ب)؛ ق: این بیت را ندارد ۸- (ق: گنه کارگان) ۹-س، ۲ (نیز لی، آ،
 ب): چورنج آیدش پیش آسان؛ در لی لت‌های این بیت پس و پیش شده است؛ در ق، ۲ این بیت با بیت افزوده در ۲۳ پ پس و پیش شده
 است؛ س، ق، ل، ۲، پ، ن، آ، ب پس از این بیت افزوده اند:

کسی بد کند بردباری کنیم
 چورنج آیدش پیش یاری کنیم

ل، ک، ل، ۲، س، ۲، ن، لی، و، آ، بیت بالا را ندارد ۱۰-ل (نیز آ): بایستگی؛ (لی، ن، آ: بزرگی و گردی و شایستگی (= ۲۶ ب))؛ متن = س، ق، ک،
 س، ۲ (نیز ق، ل، ۳، و، ب) ۱۱- (ق: نگردد)؛ در ل، ن، آ این بیت پس از بیت ۲۸ آمده است؛ ک، ل، ۲ بیت‌های ۲۴-۲۶ را ندارد ۱۲- (لی: دهر
 (پس‌اوند ندارد) ۱۳-ل: بایستگی ۱۴- (لی: زادی) ۱۵-ل: پرست و ۱۶-ق: ز ۱۷- (ق: خوبی همه دست) ۱۸- (آ: تراست) ۱۹-ل (نیز
 لی): داد؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲۰- (پ، ن، آ: برهان) ۲۱- (ل: هر آنکه که دانا بود) ۲۲-ک: نیاز؛ (آ: بیارد) ۲۳-ل، س، ب: پرو ۲۴-ل:
 که سرمایه شاه؛ متن = دو ازده دستنویس دیگر ۲۵-س، ۲ (نیز پ، ن، آ): آرایشت؛ ل: باسایشت؛ (و: در آسایشت)؛ متن = ق، ک (نیز
 ل، ۲، آ، ب، س، لی، ب این بیت را ندارند؛ ق، ۲ این بیت را پس از بیت ۴۱ آورده و در اینجا به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

همه کار ما داد و بخشایشت
 ز فرهنگ گیتی بر آسایشت

۲۶-ق: ستم‌دیده را ۲۷- (ق: چنان) ۲۸-ک (نیز ق، ۲، لی): بازرا؛ متن = ل، س، س، ۲ (نیز ل، ۲، ب) ۲۹- (ق: ۲، و، ن، آ: ما)؛ ک:
 دائماً ۳۰-س، ق، ک، س، ۲ (نیز ق، ۲، ب): هر چه؛ متن = ل، ۳۱-س، آ: آرزو - خوی (پس‌اوند ندارد)؛ (پ، و، ن، آ، ۲، آرزو - خو) ۳۲-ق: راز دل؛
 (ق، ۲، آ، ل، راز دل از؛ پ: راز از دل)؛ متن = ل، س، ک (نیز لی، ل، ۳، و، آ، ب)

۷۰. همی ساخت هرمز کزین هر^۱ سه مرد
همی بود از ایشان^۲ دلش پرهراس
- یکایک برآرد به ناگاه^۲ گردا
که روزی شوند اندرو^۲ ناسپاس
- به بیهوده^۸ بر بند و زندانش ساخت^۹
رخانش از^{۱۰} اندیشه بی رنگ^{۱۱} شد
به خردی و را^{۱۳} نام بُد زرد هشت^{۱۴} -
چنان شد کجا^{۱۸} خسته گردد به تیر
نه خورد و نه پوشش^{۲۲} نه انده گسار،
به موبد که ای بنده را^{۲۴} مغز و پوست،
کسی را بنزدیک من نیست^{۲۷} راه،
شکم گریسه رنج بفرایدم^{۲۹}،
چو مُردم، کفن دوز و بالین^{۳۱} فرست!
- به ایزدگُشسپ^۵ آن زمان^۶ دست یاخت^۷
دل موبد موبدان تنگ شد
که موبد ز بد^{۱۲} پاک بودش سرشت
از آن^{۱۵} بند^{۱۶} ایزدگُشسپ^{۱۷} دبیر
چو روزی^{۱۹} برآمد^{۲۰} نبودش زوار^{۲۱}
ز زندان پیامی فرستاد^{۲۳} دوست
منم بی زواری^{۲۵} به زندان^{۲۶} شاه
همی خوردنی آرزو^{۲۸} آیدم
بر من یکی پاک چچین^{۳۰} فرست

۱.ن: هرمز ازین هر؛ (ن: پنهان که تا زین؛) س: (نیز ق^۲، ل^۱، و، آ، ب): خواست هرمز کزین هر؛ ق: ل: گفت با خود که من زین؛ ک: س: خواست هرمز کین (س: کزین) هر؛ (پ: بخت (؟) گفتا کزین هر (حرف یکم واژه نخست بی نقطه))؛ متن = ل: ۴-ق: ل: ۲ (نیز پ): برارم به (پ: ز) ناگاه؛ ک: بناگه برآرد ازین هر سه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳-ل: زیشان ۴-ک: ازو (وزن دست نیست)؛ (ا: اندران)؛ س: مبادا که گردنم بر؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ب این بیت را ندارد؛ بنداری (۷۱۰-۷۱): فأخذ هرمز پدر فی قتل هؤلاء الثلاثة هـن: أذرگشپ عمل: آنگهی؛ (و: اولوا)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۷-ل: ق (نیز ق^۲، ل^۱، و، آ، ب): آخت؛ ک: ناخت؛ متن = س: ل: ۲ (نیز ل: ل: ۲)؛ ناخت (حرف یکم بی نقطه) ۸-ل: بیهودگی ۹-و: بویشش ببند و بزندان ساخت (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ ب این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ ل: در اینجا سرنویس دارد: هلاک کردن هرمز موبدان خویش را؛ بنداری (۷۲): فافتح بایزدکشسب، و أخذه و حبسه ۱۰-ل: ق: ل: ۲ (نیز و: ا)؛ ز؛ متن = ۱۱-ن: آ: بیچید و رویش پر آژنگ؛ متن = ک: س: ۲ (نیز ل: ل: ۲)؛ در س این بیت خوانا نیست ۱۲-ل: (نیز ق: آ): بدو؛ س خوانا نیست؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۳-ل: مردی و را؛ (ن: ۲): مران پیر را؛ متن = ۱۴-ا: به خردی و آرام بد در بهشت؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-ن: (ن: دران) ۱۶-ا: (ا: شد (حرف یکم بی نقطه) ۱۷-ل: أذرگشسب ۱۸-س: س: (نیز ق: ب): دل؛ متن = ل: ۱۹-ل: (ل: دودی) ۲۰-ل: (جبرآمد) ۲۱-ل: (نیز ل: ق: قرار ۲۲-ل: آ: آرام؛ (و: کوشش)؛ ق این بیت را ندارد؛ ل: ۲۳ از این بیت افزوده است:

چه گفت آن گرانمایه نیکارای
که بیداد را نیست با داد پای

۲۳-ن: آ: پیامش فرستاد؛ و: به موبد فرستاد کای و یژه) ۲۴-ل: بند را؛ (پ: پای ... (؟))؛ س: این بنده شد؛ ق: جسم مرا؛ (ق: ۲)؛ و: این بنده را؛ و: تنم را تو چون جان و خون؛ متن = ک: ل: ۲ (نیز ل: ن: ل: ۲)؛ (نیز ل: ل: ۲)؛ ۲۵-ق: زبانی ۲۶-ل: ل: نزدیک ۲۷-ل: (ل: غمی گشته از جا و آرام و) ۲۸-ل: آرزوی ۲۹-س: افزایدم؛ ل: بفرایدم؛ (و: ببرالمم (حرف یکم و پنجم بی نقطه))؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۰-س: (نیز ل: آ: ب): چیزی؛ ک: جبین؛ ل: آ: حین؛ س: آ (نیز پ): حین؛ (ل: دل حین؛ و: حین؛ ل: آ: حین (حرف دوم بی نقطه))؛ ل: یکی خوردنی هین بر من؛ (ق: ۲)؛ همی خوردنی پاک پیشم؛ متن = ک: (نیز ل: ۲) ۳۱-س: (نیز بی: نیزی؛ (ل: بی: و: نسر و بالین (حرف دوم واژه نخست بی نقطه)؛ آ: دوز زهری (())؛ س: ۲ (نیز ل: ل: ۲): مرد (ل: ۲): مرده) کفن دوز و بالین (ل: آ: آئین)؛ (ق: ۲): دوانی بدین درد ریشم؛ متن = ل: ک: ل: ۲ (نیز پ: ح: و: ن: ۲)؛ ق این بیت را ندارد؛ بنداری (۷۳-۸۰): فعظم ذلک علی موبد الموبدان لصدافه کانت بینهما قدیمة و مودة آکیدة. فأرسل المجوس الیه بشکر الیه ضیق محبسه، و قطع الناس عن زیارته، و أنه حیل بینة و بین الطعام حتی بلغ الجوع منه الی حیث لا طاقة لدیه. و سأله أن یفقد الیه طعاما

دل موبد از درد^۱ پیغام اوی^۲
 چئین داد پاسخ که از کار بند^۳
 ز پیغام او شد دلش پرشکن
 [به زندان فرستاد لختی خورش^{۱۱}؟]
 ۸۵ همی گفت کاکتون^{۱۳} شود^{۱۴} آگهی
 که موبد به زندان فرستاد چیز
 گزند آیدم زین^{۱۹} جهاندارمرد
 هم از مهر^{۲۱} ایزدگشپ^{۲۲} دبیر
 بفرمود تا پاک‌خوالیگرش^{۲۳}
 ۹۰ و زانپس^{۲۵} نشست از بر تازی‌اسپ
 نگهبان زندان چن^{۲۸} او را بدید
 نیارست گفتن به زندان مرؤ
 فرود آمد آن پیر گریان از^{۳۱} اسپ

غمی^۳ گشت و از^۴ جای و^۵ آرام اوی^۶؟
 مثال^۷ ار^۸ نیاید^۹ به جانست گزندا
 پراندیشه شد^{۱۰} مغزش از خویشتن!
 بلرزید از آن کار دل در برش^{۱۲}!
 بدین^{۱۵} تاجورمرد^{۱۶} بی‌فرهی^{۱۷}،
 نیززد تن ما برش^{۱۸} یک پشیزا
 کند بر من از خشم رخساره^{۲۰} زرد!
 دلش بود پیچان و رخ چون زریز!
 به زندان کشد^{۲۴} خوردنی‌ها برش
 بیامد بنزدیک^{۲۶} ایزدگشپ^{۲۷}
 شد از بیم رنگ^{۲۹} رخش ناپید!
 که این شهریاری‌ست جوشان و^{۳۰} تو!
 درآمد به زندان^{۳۲} ایزدگشپ^{۳۳}

۱-ب: داد و) ۲-س، ق، ل (نیز ب): او-او؛ ۳-و: اوی-او (پساوند ندارد) ۴-ق (نیز لی): غمین: ۴-ق (نیز لی): ز: ل: زان: پ: ۱:
 وز: ن: (ج: از): متن: س، ک، ل، س، ۲، س، ۲ (نیز ق: ل، ل، و) هـ: ل: (ج: و): س (نیز ب): جام و؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۶: ۱):
 شد (۱): ۷-و: (مرنج) ۸-ک (نیز لی): از: (۱) ۹-ل: نیاید (حرف یکم بی نقطه): (لی، ب: بیاید): ق: پ این بیت و بیت سبب ران ندارد:
 ق آ بیت‌های ۸۴، ۸۴، ۸۴ را ندارد و به جای آنها بیت زیر را آورده است:

ز کردار هرمز بنالید مرد
 ز اندیشه رنگ رخش گشت زرد

۱-س: ۲: بد ۱۱-ق، ل: طعام؛ متن = ۱۲-ق، ل: ز دردش بمانده بی آرام و کام (ل: آ: جام)؛ متن = ل: س، ک، س، ۲، ق، ۲-ب این بیت را
 ندارند این بیت تنها در ل، ق، ل آمده است ۱۳-پ: (اکتون) ۱۴-ل: (ن: آ: رسد) ۱۵-ق، ل (نیز پ): بدان ۱۶-ل، ق، ل (نیز پ):
 تاجورمرد (ج: تاجورمرد)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۷-س (نیز ل: آ): بافرهی: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-ق (نیز و): (سر: و):
 دل: ما برش: (ق: آ: همان جان ما)؛ متن = ۱۹-ق: زان: (لی: آ: مدم زین: ق: آ: بد آید مرا از): متن = یازده دستنویس دیگر ۲۰-س (نیز لی،
 ب): دل روی: ک، س، ۲ (نیز ل): راروی: (ق: آ: ل: و: کین روی: پ: او روی: ق: ل: آ: کینه او روی: متن = ل (نیز و: ل: آ): بناری: (۸۷، ۸۱):
 فتالم قلب الموبد من رساله و اخذه المقیم المقعد علی حالته، ولم يتجاسر علی إيفاذ الطعام اليه خوفا من الملك ۲۱-ل: بهر ۲۲-ل:
 آذرگشپ ۲۳-پ: خوایگیران (پساوند ندارد) ۲۴-ق (نیز ل: آ): برد: ب این بیت را دو بار نوشته است: بناری: (۸۹، ۸۸): فأخذ
 الفکر فی ذلک فحملته الشفة والرقة علی أن أمر المستخلمین بحمل الطعام اليه ۲۵-ل، ق، ل (نیز ق: آ): ازان پس؛ متن = ده دستنویس دیگر
 ۲۶-ق، ل: آ: زندان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۷-ل، س، ۲ (نیز لی، آ: ب): آذرگشپ؛ متن = س، ل (نیز ق: آ: ل: ل: ل: آ: بناری: (۹۰):
 ففعلوا وقام وركب الی السجن ۲۸-س، ک (نیز ق: آ: ب): جو: متن = س ۲۹-ل: (لی: آ: رنگ)؛ ل، ق، ل آ بیت‌های ۹۳، ۹۱، لی، آ: ب
 بیت‌های ۹۴، ۹۲ و ۳ بیت‌های ۹۳، ۹۲ را ندارند این بیت‌ها را بناری داشته است ۳۰-س: جو: ک: خودکام و: (ن: آ: شهریاری
 جوانست)؛ متن = س، ۲ (نیز ق: آ: ب: و): س در اینجا سرنویس دارد: آمدن موبد موبدان بنزدیک ایزدگشپ دبیر: بناری: (۹۲، ۹۱): فلما
 راه السجانون فرعوا منه ولم يتجاسروا علی متعه من اللخول ۳۱-س، ک، س، ۲ (نیز ق: آ: ب: و: ل: آ): ز: متن تصحیح قیاسی
 است ۳۲-س، ک، س، ۲ (نیز و): بیامد بنزدیک (= ۹۰)؛ (ق: آ: همی رفت تایش)؛ متن = (پ: ل: آ): ۳۳-س: آ: آذرگشپ

گرفتند مر یکدگر را کنار
 ۹۵ ز خوی بد^۲ شاه چندی^۳ سَخُن
 نهادند خوان پیش ایزدپرست^۴
 پس ایزدگشسب^۵ آنج اندرز^{۱۱} بود
 ز دینار و از^{۱۲} گنج آراسته^{۱۳}
 به موبد چُنین گفت کای نامجوی
 ۱۰۰ که گر^{۱۷} سر نیچی^{۱۸} ز گفتارِ من
 که از شهریاران تو خوردهام^{۲۱}
 بدان^{۲۳} رنج پاداش بند آمدهست
 دل بی گنه^{۲۴} پرغم^{۲۵} ای^{۲۶} شهریار

پر از درد و مژگان چن^۱ ابر بهارا
 همی رفت تا شد سَخُن شان^۴ کهن^۵
 گرفتند پس واژ^۷ و برسم به دست^۸
 به زمزم^{۱۱} همی گفت و موبد شنود:
 هم از کاخ و ایوان و از خواسته^{۱۴}
 چو رفتی از^{۱۵} ایدر به هرمز بگوی^{۱۶}:
 براندیشی^{۱۹} از رنج و تیمار^{۲۰} من،
 ترا نیز بر بر بیوردهام^{۲۲}،
 پس از رنج بیمِ گزند آمدهست،
 به یزدان تعایم به روز شمارا

گفتار اندر زهر دادن هرمز موبد را^{۲۷}

چو موبد سُوی خانه شد در زمان
 ۱۰۵ شنیده یکایک به هرمز بگفت^{۲۹}
 ز کارآگهان رفت مردی دمان^{۲۸}
 دلِ شاه با رای بد گشت جفت

۱-ل. (نیز ق. ل. ۳-ن. ۲): چو؛ متن تصحیح قیاسی است؛ ل. ۲ این بیت را پس از بیت ۹۱ آورده است؛ بنداری (۹۳-۹۴): فدخل واعتق
 صاحبه و یکی لها رأی به ۲-ق. (بیدادی) ۳-ل. ۲: جیدی (۱) ۴-ل. ق. (نیز ق. ۲، و. ۱): سخنها؛ ل. ۲: باشد سخنها؛ (لی: همی رفتشان تا
 سخن شد)؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ل. ۲، پ. ان. ۲، ب) ۵-ق. (نیز ل. ۱): به بن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۶-ل. آذرگشسب؛ س. ۲ (نیز
 ق. ۲، و. ۱، ب): ایزدگشسب؛ متن = (ن. ۷) ۷-ل. ۲، س. ل. ۲، س. ۲ (نیز ل. ۲، پ. آ. ب): باز؛ ق. (نیز ق. ۲، لی: باز؛ متن = ۸-س. براسب؛ (و: یادمی و
 جام واسب)؛ ک: بجستند از برسم و واژ کسب (۹)؛ متن = ل. ۹-ل. آذرگشسب ۱۰-ک (نیز لی. پ. ب): آنچه اندرز؛ ل. ۲: آنک اندرز؛ (ق. ۲: از
 در پند؛ ل. ۲: آنچه سوگند)؛ متن = ل. س. ق. س. ۲ ۱۱-ل. (ق. آ. بر او) ۱۲-ق. س. ۲ (نیز پ. ان. ۲): ز؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۳-ل. و از خواسته
 ۱۴-س. ق. (نیز ب): هم خواسته؛ ل. آراسته؛ ل. ۲، س. ۲: ز خواسته؛ (ق. آ. پیراسته)؛ متن = ک (نیز لی. ۱): بنداری (۹۸-۹۵): ثم اوصی المحبوس
 الیه، و اطلعه علی دفاتنه و کنوزه ۱۵-پ. و: ز) ۱۶-ل. س. ک (نیز ق. ۲، لی: هرمزد گوی؛ س. ۲: موبد بگوی؛ متن = ق. ل. ۲ (نیز ل. آ. ب)
 ۱۷-ل. (نگر) ۱۸-س. ق. س. ۲ (نیز ق. ۲، و. ۱): بیچی (حرف نخست بی نقطه)؛ (لی: آ. بیچی)؛ متن = ل. ک. ل. ۲ (نیز ل. ۲، پ. ان. ۲، ب) ۱۹-ق. (ق. ۲،
 لی: براندیشی) ۲۰-ق. آزار؛ ل. ۲: درد و پیکار ۲۱-س. که من دیدهام؛ ک. ل. نو (در ل. ۲ حرف یکم این واژه بی نقطه) خوردهام؛ (آ: ترا
 خوردهام (۱)؛ لی: شهریار تو من خوردهام؛ ل. ۲: شاه چه رنجها بردهام؛ ق. ۲: پیش پدرت اندرون بردهام؛ متن = ل. ق. س. ۲ (نیز پ. و. ان. ۲، ب)
 ۲۲-ل. ۲: بر بیوردهام؛ ل. ل. ۲: در بر بیوردهام؛ س. همان درد و سختی که من دیدهام (پس او نندارد)؛ س. ۲ (نیز لی. آ. ب): بر آئین برین (آ:
 بآئین ببر) بر بیوردهام (لی: نیاردهام)؛ متن = ق. ک (نیز ق. ۲، پ. و. ان. ۲) ۲۳-ل. ۲: بدین ۲۴-ق. (آ. بر گنه) ۲۵-س. ک. ل. ۲، س. ۲ (نیز لی؛
 ل. ۲، آ. ب): پرغم؛ ق. در غم؛ (ق. آ. از غم)؛ متن = (پ. و. ان. ۲) ۲۶-س. س. ۲ (نیز ق. ۲، ب): جای؛ متن = ل. پ. پس از این بیت افزوده است؛
 چو بر بی گنه بر ببخشی رواست که بخشایش از زینت پادشاست

بنداری (۹۹-۱۰۲): و سأله أن يتشفع فی حقه الی الملک، و یذکره بحق القدیمة و موأته المهیلة ۲۷-ل. ۲: هلاک کردن هرمزد موبدان
 خویش را؛ متن = ل. س. ق. ک. س. ۲ سرنویس ندارند ۲۸-ل. (لی: بی: دوان؛ ق. ۲: به کارآگهان گفت مرد دوان) ۲۹-ل. (نیز لی. ب): هرمزد
 گفت؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۰۴-۱۰۵): فقام الموبد و خرج. و أنهی بعض أصحاب الأخبار الی هرّمزد دخول الموبد
 علیه، و إنفاذه الطعام الیه

و زین^۲ پس چنین باشد^۳ پرورش
 که جاوید بادا سر و افسرت،
 به سیری^۷ رسیدم^۸، نیفزاییم^۹
 به پاکی روان خردمندشاه^{۱۲}،
 بدین^{۱۳} آرزو نشکنی^{۱۵} پشت من!
 بیاید^{۱۷}، نماند^{۱۸} مرا^{۱۹} رای^{۲۰} و راه
 همی راند^{۲۲} تا^{۲۳} خانهی خویش تفت!
 یکی جامه افگند^{۲۴} و^{۲۵} نالان^{۲۶} بخت!
 ز گنج کهن باز شهر^{۲۷} آورند،
 ز هرمز به یزدان بنالید^{۳۰} زارا

بدان تا کند کار موید نگاه،
 گر^{۳۳} اندیشهی ما نیامد به بر^{۳۴}؟

دهان^۱ باز کن تا خوری زین خورش
 بدو گفت موبد^۴: به جان و سرت
 کزین نوشته^۵ خوردن نفرماییم^۶
 بدو گفت هرمز^{۱۰}: به خورشید^{۱۱} و ماه
 ۱۲۵ که بستانی این نوشته^{۱۳} زانگشت من
 بدو^{۱۶} گفت موبد که فرمان شاه
 بخورد و ز خوان زار و^{۲۱} پیچان برفت
 از آن خوردن زهر با کس نگفت
 بفرمود تا پای زهر آورند
 ۱۳۰ فروخورد تریاک و^{۲۸} نامد^{۲۹} به کار

یکی استواری فرستاد شاه
 که آن^{۳۱} زهر شد بر^{۳۲} تنش کارگر؟

۱. ی (نیز ل^۲): دهن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲. کزین؛ ل^۲ (نیز لی): وزان؛ (ق^۲: پ. ازین)؛ متن = س-س^۲ (نیز ل^۲: و-ب) س-ک، س^۲ (نیز ق^۲: ب-ب): بایدت؛ متن = ل، ق، ل^۲؛ بنداری (۱۱۷-۱۲۱): فأخذ الملک بتملقه و أخذ قطعة من ذلک الطعام و قال له: افتح فاک و کل هذه اللقمة ۴- (لی: جوید) ۵. ه-س^۲ (نیز ق^۲: ل، ی، ن، آ، ب): توشه؛ متن = ل، ق، ک، ل^۲ (نیز ل^۲: آ، پ، و، آ) ۶- (ب: نیفزاییم) ۷. ل^۲: پیری ۸. س^۲ (نیز ق^۲: و، آ): رسیدن ۹- ل^۲ (نیز ق^۲: آ): بخشانیم (حرف یکم بی نقطه)؛ ک: نهافرانیم؛ (لی: آ: نیفزاییم)؛ متن = ل، س، س^۲ (نیز ل^۲: آ)؛ ب از ۱۱۲۲ و ۱۱۲۶ یک بیت بی سزاوند ساخته و ۱۱۲۳، اب، ۱۲۴، ۱۲۵ و ۱۲۶ را انداخته است؛ بنداری (۱۲۲-۱۲۳): فأقسم علیه الموبد بحياته أن يعقبه و اغتلب بالشعب ۱۰- ل^۲: خسرو ۱۱- ک: خورشید ۱۲- ک (نیز ق^۲: ل، آ، ن، آ): جهاندارشاه؛ س: جهانداور پادشاه؛ ق: بجاک (?) و روان جهاندارشاه؛ متن = ل، س، ل^۲ از ۱۲۴ و ۱۲۶ یک بیت ساخته و ۱۲۴- اب ۱۲۶ آ را انداخته است؛ لی: آ این بیت و بیت سپین را ندارند ۱۳- س: نوش؛ س^۲ (نیز ق^۲): توشه؛ متن = ل، ق، ک (نیز ل^۲: آ) ۱۴- ل: برین ۱۵- ک (نیز ل^۲): بشکنی؛ متن = ل، س، ق، س^۲ (نیز ق^۲: ل، پ، و، آ)؛ بنداری (۱۲۴-۱۲۵): فأبی الملک و أقسم علیه ۱۶- س (نیز لی: ل، آ، ب): بدو ۱۷- ل: بیامد؛ س^۲: نیاید؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸- ل، ک، ل^۲: س^۲ (نیز لی: ل^۲): نماید؛ (ق: آ: بماند)؛ متن = س، ق (نیز پ، و، ل، آ) ۱۹- ل، ق (نیز ق^۲): به ما؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۰- ل (نیز لی: ل^۲): روی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱- ق، ک، ل^۲: س^۲ (نیز ق^۲): خان زار و؛ ل: جوید و زان خانه؛ ل^۲ (نیز آ): آن خورش زار و؛ (و: آنگهی زار و)؛ س (نیز لی): بخوردش خورش زار و؛ متن = (ب: ل^۲: ن) ۲۲- ل: راند و؛ (لی: رفت)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۳- ل: با: (ل): بنداری (۱۲۶-۱۲۷): فأضطر إلى الامتثال فأكل تلك اللقمة. و قام من السماط و انصرف و السهم يعمل فيه عمله. فقطع من الحياة أمه، و دخل منزله ۲۴- س، س^۲ (نیز لی: ل، آ، ب): بگفتند؛ متن = ل-ک (نیز ق^۲: پ، و، ل^۲) ۲۵- ل: (جوید)؛ ل^۲: بالان (ل): بنداری (۱۲۸): ولم يظهر لأحد حاله ۲۷- س: نیز بهر؛ (لی: شهریار؛ پ: یاز شهر؛ ل^۲: یاز شهر؛ ل: یازان گنجهاگر ز شهر؛ ق (نیز ل^۲): بسایند (ل: بنانزند) و تریاک بهر؛ (ق: آ: همان نیز تریاک زهر)؛ متن = ک، س^۲ (نیز ل^۲: و، ب: در و واژه باز نقطه ندارد) ۲۸- ق: و تریاک؛ س، ک، ل^۲: س^۲ (نیز ق^۲: ب-ب): بران (ک، لی: پ: بدان) زهر تریاک؛ متن = ل (نیز س- ق) ۲۹- ک: آمد (ل): (لی: ناید) ۳۰- (و: به یزدان ز هرمز بنالید)؛ بنداری (۱۲۹-۱۳۰): فطلب التریاق فشره به فما نفعه ۳۱- (و: نا) ۳۲- س (نیز لی: ل، آ، ب): در ۳۳- ل، س^۲ (نیز ق^۲: ل، ن، آ، ب): کز؛ (لی: کر)؛ متن = ل-ک (نیز ل^۲: آ، پ، و، آ) ۳۴- ل: بناید سر؛ (ق: آ: چه آمد به سر؛ لی: نیاید ز بر)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۳۱-۱۳۲): و أنفذ الملک بعض أصحابه ليتفرغ حالة

سرشکش ز مرگان به رخبر چکید!
 که بخت به برگشتن^۳ آورد روی^۲!
 به جایی که هر دو^۲ برابر شویم!
 که پاداش پیش آیدت ایزدی!
 بد آید به رویت ز بدکارکرد^۴!

فرستاده را^۱ چشم موبد بدید
 بدو گفت: زو، پیش هرمز بگوی^۲
 ۱۳۵ بدین داوری نزد داور شویم
 ازین پس تو ایمن مشو^۵ از بدی
 تو پدرود باش^۷ ای بداندیش^۸ مرد!

بیاورد پاسخ بر شهریار
 بیچید از آن راست^{۱۲} گفتار اوی^{۱۳}
 بسی باد سرد از جگر برکشید!
 برو^{۱۵} زار و گریان همه^{۱۶} بخردان!
 چه نازی^{۲۰} به تاج^{۲۱} و چه بازی^{۲۰} به گنج^{۲۰}؟!
 زمانه نفس را^{۲۳} همی^{۲۴} بشمرد!

چو بشنید، گریان بشد^{۱۰} استوار
 سپهتد پشیمان شد از کار اوی^{۱۱}
 ۱۴۰ مر آن درد را راه^{۱۲} چاره ندید
 بمرد آن زمان موبد موبدان
 چنینست^{۱۷} گیهان^{۱۸} پراز^{۱۹} درد و رنج
 که این^{۲۲} روزگار خوشی بگذرد

۱-س، ی (نیز ق ۲، ل ۱)؛ چون: متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۳۳)؛ فلما وقعت عینه علی موبذ الموبذان أرسل العبرات و صدق الزفرات ۲- (ا: بگر-رو)؛ ل: هر مزد گوی-روی؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳-ق، ل: سوی کشن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ س، ک، ل ۲، س ۲، ق ۲، ل ۱، و، ا، ب، پس از این بیت افزوده‌اند:

شوی (و: روی) زین جهان کور (ک: کوز) و بیچاره
 زار (ک: ل ۲، س ۲، و، ا، ب: وارا؛ ل: بیجان و زار)

سراجم از (ک: ز) اندیشه نابکار

روایت ازین (س، ل ۱، ب: بدین) بد بماند خجل

به (ق: ز) تو یافته دشمنان کام دل

ل، ق، ن، ل ۲، ب، ل ۲ بیت‌های بالا را ندارند و بنداری نیز نداشته است ۴- (ق: جای کهر (? زو) ۵- (ل: ازان) عس ل ۲ (نیز ل ۱، ب: ا، ب: منخب؛ س: نخفت؛ متن = ل (نیز ق ۱، ۲) ۷- (ا: باد) ۸- (ل: پسندیده (ل)) ۹- س: کاری که کرد؛ (ب: کردار بد)؛ بر: از کاو مرد (واژه پشین بی نقطه)؛ (ل: بدین کار کرد؛ ق: پشت ز کردار بد؛ ل ۳: روی تو از کار بد؛ ا: نداند برونت ز بدکار بد)؛ متن = ل، ک، ل ۲، س ۲ (نیز ب، و، ل ۲)؛ بنداری (۱۳۴-۱۳۷)؛ فقال له الموبذ: قل لذلك الغادر: سنجتمع غدا عند الحاكم العادل و نختصم فیما عاملت به من الشر. فکن علی حذر. فان الظلم مرتعة و خیم، و ان عذاب الآخرة ایوم ۱۰- س ۲ (نیز ق ۲، ل ۱، ب: ب: برفت؛ متن = ل (نیز ل ۲)؛ بنداری (۱۳۸)؛ فانصرف الرسول باکیا فحکى للملک ما قاله الموبذ ۱۱- ل، س، س ۲ (نیز ل، و، ا، ب: او؛ ق: برآشف ازان کار کرد؛ متن = ک (نیز ق ۲، ل ۲، ب، ل ۲) ۱۲- س (نیز ب: درد؛ ق: زشت؛ (ل: درد و)؛ متن = ل، ک، ل ۲، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲) ۱۳- ل، س، س ۲ (نیز ل، و، ا، ب: او؛ ق: ل ۲، مرد؛ متن = ک (نیز ق ۲، ل ۲، ب، ل ۲) ۱۴- ق (نیز ق ۲)؛ هیچ؛ ک، س ۲ (نیز ل ۲)؛ راه؛ (ل: زار و)؛ متن = ل، س، ل ۲ (نیز ل، و، ا، ب)؛ ل پس از این بیت افزوده است: بدو گفت رو پیش موبد بگوی / کزین پس ندارد سپهرت به روی؛ بنداری (۱۳۹-۱۴۰)؛ قدم حین لا یضعه الندم، و أخذ بعض علی یدیه حیث زلت به القدم ۱۵- س، ک، ل ۲ (نیز ل)؛ بدو؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۶- ل: شده ۱۷- (ا: است) و ۱۸- س (نیز ل، و، ا، ب: گیتی؛ متن = ل، ق، س ۲ (نیز ق ۲، ب، و، ل ۲) ۱۹- ک (نیز و)؛ همه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۰- ل (نیز ق ۲، ل ۲، ب: نازی-نازی؛ ق: نازی-نازی؛ ل: بازی-نازی (حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ (ل: بازی-نازی)؛ متن = س، ک، س ۲ (نیز ل، و، ا، ب: و؛ ا، د، س، و حرف یکم واژه پشین بی نقطه) ۲۱- (ل: نام) ۲۲- س، آن ۲۳- (ق: دما؛ ب: دم ما)؛ س، ک (نیز ل، و، ا، ب: پیش مرد دانا؛ (ل: نفس مرد دانا)؛ متن = ل، ق، ل ۲ ۲۴- (ب: همه)؛ درس ۲ بیت‌های ۱۳۳-۱۴۷ چندان خوانا نیست؛ بنداری (۱۴۱-۱۴۳)؛ فمات موبذ الموبذان و عظم موته علی أهل تلك الممالک لخلو البلاد عن مثل ذاک القتاب الألمعی، و الجواد الأریحی

سرانجام جزا^۱ دخمه بی^۲ بی کفن^۳
 چنین گفت بهرام^۷ کای شاه راد^۸
 ۱۷۰ که ویرانی^{۱۱} شهر ایران ازوست^{۱۲}
 نگوید سخن جز همه برتری^{۱۵}
 چو سیما^{۱۸} برزین شنید این سخن
 به بد بر تن من گواهی مده!
 چه دیدی ز من، تا تو یار^{۱۹} منی
 ۱۷۵ بدو گفت بهرام آذرهمان^{۲۱}
 که آن^{۲۲} برنخستین تو خواهی درود
 چو کسری مرا و ترا پیش خواند
 ابا مویذ موبدان بوزمهر^{۲۵}
 برسید کین تخت شاهنشهی
 ۱۸۰ به کهر دهم^{۳۱}، گر^{۳۲} به مهترپسر
 همه یکر از جای برخاستیم^{۳۳}

نیایم^۲ ازین^۵ مهتر^۶ انجمن^۳!
 ز سیما^۹ برزین مکن هیچ یاد^۱،
 که مه^{۱۴} مغز بادش به تن در^{۱۲}، مه پوست!
 بدان^{۱۶} برتری بر کند دآوری^{۱۷}!
 بدو گفت کای نیک یار کهن،
 چنین دیو را آشنایی مده!
 ز کردار و گفتار آفرمنی^{۲۰}؟!
 که تخمی پراگندی اندر جهان،
 و ز آتش^{۲۳} نیای مگر^{۲۲} تیره دود!
 بر تخت شاهنشهی برنشاند،
 چن^{۲۶} ایزدگشپ^{۲۷} آن مه^{۲۸} خوب چهر،
 که را زید و کیست^{۲۹} با فرهی^{۳۰}؟
 که باشد به شاهی سزوارتر؟
 زبان پاسخش را بیاراستیم^{۳۳}!

۱. (بی. ب. خود) ۲. (ق: آ. ازان دخمه بر) ۳. (ن: آ. ازین مهتر انجمن - جز دخمه بی کفن) ۴. (ب: نیاید؛ ا. ب: نیابند؛ ق: آ. بی: بیاییم)؛ متن = س. ق. ک (نیز ل. ۳، و. ن. ۲) ه. (ب: ازان) ع. ق: مهتر و ۷. (ل: داد پاسخ ۸. ک (نیز ق. ۲، ن. ۲)؛ زاد: (بی. ل. ۳، آ. ب. داد)؛ ق: شهریار؛ متن = ل. س. (نیز ب) ۹. (ق: نیز ق: ۲)؛ سیمای؛ س (نیز ب): سیماو؛ ک (نیز بی. ۱)، سیماره؛ ل. (آ: سیمار)؛ متن = (پ. ب. ن) ۱۰. (ل. آ: ایچ یاد)؛ ق: مکن تو شمار؛ و این بیت را ندارد ۱۱. (ب: بوم) ۱۲. (ق: بدوست) ۱۳. (ن: نه ۱۴. ک (نیز ن: ۲)؛ بر: (ق: آ. گیتی)؛ متن = س. ق. (نیز بی. و. آ. ب) ۱۵. س. ک (نیز ق: ۲ - ب. ب): بتری؛ (و. ن: آ: بدتری)؛ متن = ل. (نیز آ) ۱۶. ل. پس از: ک (نیز ل. ۲، و. ب): بران؛ متن = س. (نیز ق: ۲، ل. آ. ب) ۱۷. س. (نیز بی. ل. آ. آ. ب): بتری نیز کنداوری؛ ک (نیز ب. و. ن: ۲)؛ بتری (و. ن: آ: بدتری) بر کند دآوری؛ (ق: آ: تیزی بر سر کند دآوری)؛ متن = ل. ق. این بیت را ندارد ۱۸. ل. ق: سیمای؛ س: سیماو؛ ک (نیز بی. ل. آ. ب): سیماره؛ (ق: آ: سیماء)؛ متن = س. آ (نیز ب. و. ن: ۲)؛ بنداری (۱۶۶-۱۷۲): فقال بهرام: وأیها الملک! لا تذرک سیماه ابن برزین، و لا تخر ذکره علی لسانک. فإنه هو الذی خرب بلاد ایران. و وصفه بالشر و الفساد علی رموس الأَشهاد ۱۹. س. آ (نیز ق: ۲، ل. آ. و. آ. ب): جفت؛ متن = ل. ک (نیز بی. پ. ن: ۲) ۲۰. (ق: آ. و. اهریمنی)؛ بنداری (۱۷۲-۱۷۴): فلما سمع سیماه بن برزین ذلک قال لهرام: أیها الصدیق العتیق و الصاحب الشفیق! لا تشهد علی بالسوء. و قل لی أی شیء رأیت منی فی هذه العدة العدیة الّتی تصاحبنا فیها، من القول الشیطانی و الفعل السبئی ۲۱. (ق: آ: آذرهمان؛ ل. ۳. ب: آذرهمان) ۲۲. (ن: آ: این)؛ ل: کزان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۳. از آتش؛ ق (نیز ب): وزان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۴. (ب: تو جز)؛ بنداری (۱۷۵-۱۷۶): فقال له بهرام: کیف لا أشهد علیک بالسوء و قد زرع ترا لا بد لک أن تحصده، و ستصلی بسببیه النار الموصدة؟ ۲۵. (ل. آ: بزر مهر)؛ ق: مویذ پیر بوزرجمهر؛ (ق: آ. و. موبدان مویذ بوزمهر؛ پ. موبدان نیز بوزرجمهر)؛ متن = ل. س. ک، س. آ (نیز بی. ن. ۲) ۲۶. ل. ک، س. آ (نیز ق: ۲ - ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۷. ل. آذرگشپ ۲۸. (و: ورد) ۲۹. (ا: کراز بندکتیست (ا)) ۳۰. (و: بی فرهی) ۳۱. (ب: پسر) ۳۲. س. ق. ک، س. آ (نیز ق: ۲ - ب): یا؛ متن = ل: بنداری (۱۷۷-۱۸۰): ألم نکن قد حضرنا عند أنوشروان مع مویذ الموبدان فشارونا فی تولیة أحد الأولاد و تسبیته للسلطنة، و تردّد بین الصغیر منهم و الکبیر ۳۳. (ق: آ: برخاستند - بیاراستند)

به ایران از آن^۱ سودمندی بود خردمند را بی‌گزندی بود

پيامش^۲ چو نزدیک هرمز رسید
 که بهرام را نزد^۳ شاه آورد^۴
 شب تیره بهرام را پیش خواند
 ۲۰۰ بدر گفت: برگوی کان^۵ پند چیست
 چنین^{۱۱} داد پاسخ که در گنج^{۱۲} شاه
 نهاده به صندوق در حقه‌یی
 نبسته‌ست بر^{۱۵} پرنيان^{۱۶} سپید^{۱۷}
 به خط^{۱۸} پدژت آن جهاندار^{۱۹} شاه
 ۲۰۵ چو هرمز شنید آن^{۲۲}، فرستاد کس
 که در گنج‌های کهن^{۲۴} بازجوی
 بر آن^{۲۷} مهربر^{۲۸} نام نوشین‌روان^{۲۹}
 هم‌اکنون شب تیره پیش^{۳۱} من آر

یکی رازدار از میان برگزید،
 بدان^۵ نامور بازگاه^۶ آورد^۴
 به چربی^۷ سخن چند با او براند،
 که ما را بدان^۹ روزگار^{۱۰} بهی‌ست؟
 یکی ساده‌صندوق دیدم سیاه^{۱۳}،
 به حقه‌ندرون^{۱۴} پارسى رقعہ‌یی،
 بدان^{۱۸} باشد^{۱۹} ایرانیان را امید!،
 ترا اندران^{۲۱} کرد باید نگاه!
 بنزدیک^{۲۳} گنجور^{۲۴} فریادرس،
 یکی ساده‌صندوق و^{۲۵} مھری بر او^{۲۶}،
 که جاوید بادا روانش جوان^{۳۰}!،
 فراوان به جستن مبر^{۳۲} روزگار!

۱-ل.ق (نیز پ.)؛ تره (ل.آ.ازین)؛ متن = س.ک.س.۲ (نیز ق.۲.ل.و.ب.)؛ بنگاری (۱۹۴-۱۹۶)؛ و فی قلبی سر من أسرار الملك إذا وقت
 علیه علمت أن فيه منفعة أهل ممالکک (ق.۲.ب.پامبر)؛ ل و وبه جای این بیت، بیت‌های زیر را آورده‌اند:

ل: چو پیغام بهرام بشنید شاه به سالار بهرام فرمود شاه (!)
 و: به سالار درگاه فرمود شاه که پیغام بهرام آرد پگاه

۳-ل. پیش ۴: آورند ه (ل.آ.بران) ع (نیز ل.ی.ب.) پیشگاه؛ متن = ۷-ک. (نیز ق.۲.ل.آ.)؛ خوبی؛ متن = ده دستنویس دیگر
 ۸-س (نیز ق.۲.ل.و.ب.)؛ کین؛ متن = ل.ق.ک.س.۲ (نیز پ) ۹-ق: از آن؛ (ل.ی.۳.آ.ب.)؛ بدو؛ متن = ل.س.ک.س.۲ (نیز ق.۲.ب.و.ل.ن.آ)
 ۱۰-ک: جایگاه؛ بنگاری (۱۹۷-۲۰۰)؛ فأحضرني لأبلغه إلى مسامعک. فأحضره الملك ليلا، و خلا به و لطفه و تملق معه. ثم سأله عن
 ذلك السر ۱۱- (ب.بدو) ۱۲-س: ۲ بند ۱۳-در ل.آ. این ل.ت با ۲۰۴ب پس و پیش شده است ۱۴-ل.ق.ک.ل.آ. (نیز ق.۲.ب.آ.)؛ حقه درون؛
 س.س.آ. (نیز ل.ل.آ.ب.)؛ بدان حقه در؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۵-ل. (نیز و.ل.ن.آ.)؛ نوشتت بر؛ ل.ق.آ.؛ نوشته بدان (ل.آ.بران)؛ متن =
 س.ک.س.۲ (نیز ق.۲.ب.ل.ن.آ.ب.)؛ ۱۶-ل. پرنيان ۱۷-س (نیز ل.ی.۳.و.ل.ن.آ.ب.)؛ سفید؛ متن = ل.ق.ک.ل.آ.س.۲ (نیز ق.۲.ب.آ)
 ۱۸-ک.س.۱: بران ۱۹-ق.ل.آ.؛ است؛ در ل.آ. این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است ۲۰-ق.ل.آ. گرنامه؛ متن = دوازده دستنویس
 دیگر ۲۱-ک. اندرین؛ (ل.ی. اندرو)؛ بنگاری (۲۰۱-۲۰۴)؛ فقال: اعلم أن فی خزانه أیك صندوقا ساذجا ممتوما، و فيه حريرة مكتوبة
 بخط أیك أنوشروان. فأطلب الصندوق و اقرأ ذلك المکتوب. فإنه یشتمل علی ما فيه مصلحة الإیرانيين ۲۲- (ق.آ.این)؛ س.س.آ. (نیز
 ل.ل.آ.ب.)؛ همانگاه هرمز؛ متن = ل.ق.ک.ل.آ. (نیز پ.و.ل.ن.آ) ۲۳-س.س.آ. (نیز ل.ی.ب.)؛ دستور؛ متن = ل.ق.ک.ل.آ. (نیز ق.۲) ۲۴-ل. (نیز
 ب.)؛ پدر؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنگاری؛ الخزانة العتیقة ۲۵-ل. (نیز پ.ب.)؛ حو؛ متن = س.س.آ. (نیز ق.۲.ل.ی.) ۲۶- (ل.ی.)
 بدوی؛ ل. ۲ بیت‌های ۲۰۸-۲۰۶ را ندارد ۲۷- (ق.آ.ل.ی.ب.)؛ بدان ۲۸-س.آ.؛ نر (ل.)؛ (ق.آ. بد) ۲۹- (ل.ی. نوشیروان) ۳۰- (ل.ی. و
 روشن‌روان)؛ در ق. این ل.ت با ۲۱۲ب پس و پیش شده است ۳۱-ل.آ. نزد ۳۲-س.مکن؛ ل.ی.ب. این بیت را ندارند؛ بنگاری (۲۰۸-۲۰۵)؛
 فأمر الخازن باحضار الصندوق

بیآورد پویان به^۳ مَهری^۴ درست،
- فراوان ز نوشین روان^۵ کرد یاد^۶،
شتابید و زو^{۱۱} برنیان برکشید^{۱۲}!
نشسته^{۱۵} برآن^{۱۶} رقعہی^{۱۷} برنیان:
یکی شهریارى بود^{۲۰} بی همال،
شود^{۲۳} نام و آواز او در نھان،
یکی بدنزادی چن^{۲۵} آهرمنی^{۲۶}،
فروافکند^{۲۸} دشمن او^{۲۹} را ز گاه،
و زآنپس^{۳۱} برآرند هوش از^{۳۲} تنش!

هراسان شد و برنیان بردرید^{۳۵}
به بهرام گفت: ای جفایشه مرد^{۳۶}،

شتابید^۱ گنجور^۲ و صندوق جُست
۲۱۰ جهاندار صندوق را برگشاد^۵
به^۸ صندوق در^۹ حَقّه با مَهر^{۱۱} دید
نگه کرد پس^{۱۳} خَطّ نوشین روان^{۱۴}
که هرمز به ده سال و^{۱۸} بر سر^{۱۹} دو سال
و زآنپس^{۲۱} پرآشوب^{۲۲} گردد جهان
۲۱۵ پدید آید از هر سوئ^{۲۴} دشمنی
پراگنده گردد ز^{۲۷} هر سو سپاه
دو چشمش کند کور خویش زنش^{۳۰}

به خَطّ پدر هرمز^{۳۳} آن رقعہ^{۳۴} دید
دو چشمش پراز خون شد و روی زرد!

- ۱- (ل: متناهد) ۲- (و: دستور) ۳- ل: دیوان به؛ س، ق، ل: (نیز ل، ل، پ، ا، ب): پیش به؛ ک: و بنمود؛ (ن: با یوان به)؛ متن: س: (نیز ق: ۲، و) ۴- (ل: نیز ل: ۲): مَهر؛ متن: دوازده دستنویس دیگر: بنداری: ففتش الخزان العتیقة حتى وجد ذلك الصندوق وأحضره بین بدی هرمزد هـس (نیز ل، و، ل، ن: ۲): درگشاد؛ (ا: سرگشاد)؛ ک (نیز ق: ۲): سر برگشاد؛ متن: ل، ق، ل: (نیز ل، ل، پ، ب) ع: (ل): نوشیروان) ۷- (ن: ۲): برگشاد (پساوند ندارد) ۸- (ا: ز) ۹- (ب: بر) ۱۰- (ل: مَهره؛ و: و مَهر)؛ ل: مَهره راقه؛ متن: م: یازده دستنویس دیگر ۱۱- (پ: آن؛ و: زان؛ ن: ۲): از؛ ق: از؛ و: (ل: ج: زو)؛ متن: ل- س: (نیز ل، ل، ا، ب) ۱۲- (ل: بردرید) ۱۳- (پ: در) ۱۴- (ل: نوشیروان) ۱۵- ل، ق، ک، ل: (نیز ل، و، ل، ن: ۲): نوشته؛ متن: س: (نیز ق: ۲، ل، ا، ب) ۱۶- (ل: بدن): ۱۷- ل: حَقّه؛ ق: خامه (س: ۲۰۷- ۲۰۸)؛ (ل: ب: محضراً؛ و: یاره (پارتن))؛ متن: ک، ل، س: ۲ (نیز ق: ۲، ل، ا، ب، ن: ۲)، س: این بیت را ندارد؛ بنداری (۲۱۰- ۲۱۲): ففحه وأخرج منه حیرة قد کتب فیها أنوشروان بخطه ۱۸- ق (نیز و، ا، ب): ج: متن: ده دستنویس دیگر ۱۹- (و: بر) ۲۰- (و، ن: ۲): شود؛ بنداری (۲۱۳): ان هرمزد یملک اثنتی عشرة سنة ۲۱- ل (نیز ق: ۲): ازان پس؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۲۲- س: باشوب ۲۳- (پ: رود)؛ در ق: این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ بنداری (۲۱۴): ثم بعد ذلك تدور علیه الدوائر، و تصیبه الشدائد ۲۴- س، ی، ک، ل، ا، س: ۲ (نیز ل، ب): سونی (سویی)؛ متن: ل، ق (نیز ق: ۲) ۲۵- ل (نیز و): س- س: ۲ (نیز ق: ۲، پ، ل، ا، ب): چو؛ متن: تصحیح قیاسی است ۲۶- (ق: ۲، و، ل، ن: ۲): اهریمینی) ۲۷- ک (نیز ق: ۲): به ۲۸- س، ق (نیز ق: ۲، ل، و، ا): فرود آورد؛ ک، ل، س: ۲ (نیز ل، پ): فرود افکند؛ (ب: فرود آردش)؛ متن: ل (نیز ل: ۲) ۲۹- س (نیز ل، ل): دشمنش (ل): بنداری (۲۱۵- ۲۱۶): و یظهر له من کل جانب عدو ۳۰- (ل: ب: سرزنش؛ پ: داغ آن بدکش) ۳۱- ل (نیز ق: ۲): ازان پس ۳۲- (ل: حاز)؛ بنداری (۲۱۷): و بالأخره یکحله بعض أفراب زوجه، ثم بعد ذلك یضرحه بدمه ۳۳- (ق: بزرمهر (ل)) ۳۴- ق (نیز ق: ۲): نامه؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۳۵- ل: برکشید ۳۶- ل، ن: ل، ب: به جای این بیت و بیت سپین چهار بیت زیر را آورده اند:

روانش به (ب: ز) تیمار در بسته شد
دل من ازین کار پردرد کرد
که ای بی وفا بدگهر کینه جو (ب: جوی)
که دادت به من بر چنین بد نشان (ل)

دو چشمش پراز آب و دل خسته شد
همی گفت کین (ب: این) بد جفایشه مرد
پیامی فرستاد نزدیک او (ب: اوی)
چه جستی ز من ای بد (ب: تو از من ای (ل)) بدنشان

بنداری (۲۱۸- ۲۱۹): فلما قرأ هرمزد ذلك مرق الحریرة إذ مزقت قلبه، و قطعت احشاءه، و اصفر وجهه و تفرجت بالدماء عینه، ثم قال لیهرام: أیها الرجل الجافی الخلق!

۲۲. چه جستی بدین^۱ رقعماندر^۲ همی؟
 بدو گفت بهرام کای^۵ ترک زاد^۶
 تو^۸ خاقان نژادی، نه از کیفاد
 بدانست هرمزد^۹ کو^{۱۰} دست خون
 شنید^{۱۳} آن^{۱۴} سخن های بی کام^{۱۵} را
 ۲۲۵ دگر شب^{۱۶} چو برزد سر از کوه ماه
 نماند آن زمان بر درش بخردی^{۱۷}
 ز خوی^{۱۹} بد آید همه^{۲۰} بتری^{۲۱}
 و زآنپس نبد^{۲۳} زندگانش خوش

بخوامی^۳ ربودن ز من سر^۴ همی؟
 به خون ریختن تا نباشی تو^۷ شادا
 که کسری ترا تاج بر سر نهادا
 بیازد^{۱۱} همی زنده بی^{۱۲} رهنمونا
 به زندان فرستاد بهرام را
 به زندان، دُزآگاه کردش تباها
 همان رهنمایی وگر موبدی^{۱۸}
 نگر تا سوی خوی^{۲۲} بد ننگری
 ز تیمار زد بر دل خویش تش^{۲۴}!

گفتار اندر داد کردن هرمزدشاه^{۲۵}

ز^{۲۶} سالی به^{۲۷} اسطخر^{۲۸} بودی دو ماه
 ۲۳۰ که شهری^{۲۹} خنک بود و^{۳۰} روشن هوا^{۳۱}

که کوتاه بودی شبان^۱ سیاه،
 از آنجا^{۳۷} گذشتن نبودی روا^{۳۱}

۱. ل: ازین: س: آ: برین ۲. ل: آ: ایدر ۳. (ن: و: ا: نخوامی) ۴. (ق: آ: سر از من:؛ بنفاری (۲۲۰): ماذا أردت بعرض هذه الرقعة علی؟ اتحسب أنك تنجو منی برأسک ۵. (ن: آ: جای) ۶. ع: ق: داد ۷. ل: نباشید: س: بی: ب به جای این بیت، بیت زیر را آورده اند: بدو گفت بهرام کای شهریار (س: کین ترک زار) بنفاری (۲۲۱): فقال له بهرام: إنما فعلت ذلك حتى لا تسفك الدماء، وتقطع عن بقائک الرجاء، وواجهه بأنه لا يصلح للملک ۸. ل: ز: لی: ب بیت های ۲۲۲-۲۲۴ را ندارند؛ بنفاری (۲۲۲): وأنه من الشجرة الخيئة الخاقانية لا من الشجرة المباركة الکيانية ۹. (ق: آ: کسری) ۱۰. (و: هرمزد کز) ۱۱. ل: س: س: (نیز ق: آ): ساند (بی نقطه): ق: نیابد؛ ل: آ: نیابد (حرف یکم بی نقطه): (و: نیاردا: آ: نیابد): متن = ک (نیز ل: آ: پ: ن: آ) ۱۲. (ن: آ: با) ۱۳. (ن: آ: ستمد) ۱۴. ک: ک: این ۱۵. ق: ل: آ: س: آ (نیز ل: آ: پ: ن: آ): ناکام؛ متن = ل: س: ک (نیز ق: آ: و): بنفاری (۲۲۳-۲۲۴): فأمر هرمزد برده إلى الحبس ۱۶. س: (نیز لی: ب): هم آنکه؛ (ق: آ: دل شب): متن = ده دستنویس دیگر؛ بنفاری (۲۲۵): ثم أمر قتل بعد ثلاث ليال ۱۷. س: (نیز لی: ب): موبدی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۸. (آ: بخردی): ل: ن: مگر موبدی؛ س: (نیز لی: ب): نامداری وگر بخردی (لی: موبدی (پساوند ندارد)): (ن: رهنمای و همان موبدی؛ ق: آ: چه از رهنمایان چه از بخردان): متن = ق: ک: ل: آ: س: آ (نیز ل: آ: پ: و): بنفاری (۲۲۶): فلم یبق فی تلك المملكة ذو عقل يستضاء بنوره، ولا صاحب رأى يقوم بمصالح الملک وأموره ۱۹. س: (نیز لی: ب): کار؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۰. ق: همی ۲۱. ل: مهنری؛ ق: (نیز لی: و: ن: آ): بدتری؛ متن = س: ک: ل: آ: س: آ (نیز ق: آ: ل: آ: پ: ا: ب) ۲۲. س: (نیز لی: ب): کار؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ در: س: ق: ل: آ: ب: این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است؛ بیایی بیت های متن = ل: ک: س: آ (نیز ق: آ: پ: و: ن: آ) ۲۳. س: (نیز لی: ب): نبود همی؛ (ق: آ: از آن پس نبد): متن = ل: ق: س: آ (نیز ل: آ: ا: ب) ۲۴. (پ: ن: آ: بش: ((: بنفاری (۲۲۷-۲۲۸): فلم یطلب عیش هرمزد ولا یوما واحدا، وكان لا یبیت إلا موجه القلب ساهدا ۲۵. ل: آ: معادلت کردن هرمز با پسرش خسرو پرویز (ن: آ: پسر خود): ق: داستان هرمز با پسرش خسرو که او را پرویز گفتند؛ متن = ل: ک: س: آ سرنویس ندارند ۲۶. ل: س: (نیز لی: ب): به؛ متن = ق: ک: س: آ (نیز ق: آ: ل: آ: ا: ب) ۲۷. (ب: بدر) ۲۸. ل: ک: (نیز لی: پ: و: ن: آ: ب): اصطخر؛ متن = ل: آ: س: آ (نیز ق: آ: ل: آ: ا: ب) ۲۹. (لی: ب: سپهری (شهری)) ۳۰. (و: ن: آ: ب: ح: ج: ا: د): روان-توان: ب: هوا-ترا) ۳۱. س: ق: س: آ (نیز لی: ل: آ: ا: ب): وزانجا؛ ک: کرانجا؛ متن = ل: آ: (نیز ق: آ: پ: و: ن: آ): بنفاری (۲۲۹-۲۳۰): قال: وكان هرمزد یقیم کل سنة شهرین عند قصر اللیالی باصطخر، و یطوف باقی السنة فی ممالک یرتب الأمر ویسوس

چو پنهان شدی^۱ چادَر^۲ لاژورد^۳
 منادی گری برکشیدی خروش
 اگر کشمندی شود کوفته
 وگر اسپ در^۴ کشتزاری شود^۵
 ۲۳۵ دم اسب و گوشش^{۱۴} بیاید برید
 به ده^{۱۶} ماه گردان بُدی در جهان
 به هر کشوری داد^{۱۸} کردی چُنین

پسر بُد^{۲۰} مر او را گرامی یکی
 مر او را پدر کرده^{۲۱} پرویز نام
 ۲۴۰ نبودی جدا یک زمان از پدر

که از ماه پیدا نبود اندکی،
 گهش خوانندی خسرو شاد^{۲۲} کام
 پدر نیز نشکفتی^{۲۳} از پسر

۱. (ل: شد آن) ۲. (ق: پرده) ۳. س-س ۴. (نیز ق: ل، و، ن، ا، ب): لاژورد؛ متن = ل (نیز پ، و، ن، ق) ۴-۳. س-س ۲ (نیز ق: ل، بی، و، ن، ق).
 ب: آمدی؛ متن = ل (نیز ل، ق) ۵. (همی (نیز لی، ب): توده زرد عسک: وزین؛ (ق: آ: ازان) ۷. س، ل ۲ (نیز لی، ب): دارنده؛ (ق: نیز ل، ق):
 دارند و (ل: آ: حوی؛) متن = ل، ک، س ۲ (نیز ق: ل، پ، و، ن، ق) ۸. (ن: ناشوفته؛ بنفاری (۲۳۱-۲۳۲): و بلغ من عدله أن منادیا کان بنادی
 فقام موبک کل یوم: انیما رجل من الأجداد دخل أرضاً مزروعة فأضرب بها عوقب بكذا وكذا ۹. ق، ل ۲ (نیز آ: ل): بر؛ متن = ده دستنویس
 دیگر ۱۰-۱۱. رود الی: (و: گره؛ ق: شب تیره) ۱۲-۱۳. س، س ۲ (نیز لی، ل، ق): در؛ متن = ل، ق، ل ۲ (نیز ق: ل، پ، و، ن، ق) ۱۳-۱۴. (ل: آ: میوه
 زاری؛ ک این بیت را ندارد ۱۴. ل: دم و گوش اسبش ۱۵-۱۶. ل: آ: را؛ (ل: آ: مرد پر؛ ق: در (ل: دزد را؛ (ق: تنش را بر؛ آ: دگر دزد بر؛) متن =
 ل، س، ک، س ۲ (نیز لی، پ، و، ن، ق)؛ در ک این بیت بایست سپسین پس و پیش شده است؛ بنفاری (۲۳۴-۲۳۵): و ایما فرس دخلها قطع
 أذنه و ذنبه و من سرق شیئا صلب ۱۶. ل (نیز ل، ق): دو؛ س (نیز لی، ب): هر؛ ق: دو سه؛ متن = ک، س ۲ (نیز ق: آ): بنفاری: عشرة أشهر
 (نیز بنفاری در ۲۳۰ پ) ۱۷-۱۸. ل، ک، س ۲ (نیز و، ن، ق): نیکوئی زو؛ س: نیک ازو؛ (ق: نیز لی، ل، ق): آ: ب: نیک نیک از وی؛
 متن = (پ) ۱۸- (ق: رای) ۱۹. (و: همه؛ ک این بیت را ندارد؛ بنفاری (۲۳۶-۲۳۷): و کان مدّة عشرة أشهر من کل سنة بطرف کذلک فی
 البلاد، و یزعی المصالح و المناجع للعباد ۲۰- (ن: آ: بود) ۲۱. ل، ل، ن، ق: کرد) ۲۲. (ق: آ: خویش؛ س، لی، ب این بیت و بیت سپسین را
 ندارند و به جای آنها سه بیت زیر را آورده اند:

یکی پرخورد مرد والاگهر	یکی (س: به) خسروش خوانندی گرامی پدر
همی رفت تا شد بر مرغزار	یکی روز خسرو ز بهر شکار
بخفت و برآسود از روزگار	فرود آمد او اندران مرغزار

پ پس از بیت‌های بالا باز هم افزوده است:

چنان اسب او را رکابی بهشت
 چو دیدش همانگه بدان مرد دبست (۱)

بنفاری (۲۳۸-۲۳۹): قال: وکان له ولد لا یفرق بیته و بین القمر حسنا و جمالا یسمی کسری و یلقب بیرویز ۲۳. در س، ق، و، ح و حرف
 یکم این واژه بی نقطه؛ ل، ق، آ این بیت را ندارند؛ این بیت در ل، ک، س، ی، ق، ل، ن، ق آمده است؛ بنفاری (۲۴۰): و کان لا یفارق أباه
 ساعة و لا یصبر عنه لحظة

که بُد شاه پرویز را برنست^۱،
نگهبان اسپ^۲ از پس اندر^۳ دوان
به پیش^۵ موکل بنالید زار!
که بر دم و گوش^۸ بیاید گریست!
ندارد^{۱۰} همی کهتران^{۱۱} را نگاه!
بگفت آنچه^{۱۲} بشنید از آن^{۱۳} کشتزار^{۱۴}
بیر اسپ را در زمان^{۱۶} دم و گوش!
شمارش بیاید^{۱۸} گرفتن^{۱۹} که چند،
اگر صد زیانست، اگر پانصد^{۲۰}!
بریزند^{۲۲} پیش خداوندگار!
برانگیخت از هر سوی^{۲۶} مهتران،
نبرد دم و^{۲۷} گویش اسپ سیاه

چنان بُد که اسپ ز آخر بجست
سوی کشتمند آمد اسپ جوان
بیامد خداوند آن کشتزار^۴
موکل بدو گفت^۶ کین^۷ اسپ کیست؟
خداوند گفت^۹: اسپ پرویز شاه
بیامد موکل بر شهریار
بدو گفت هرمز: به رفتن بکوش^{۱۵}
زیانی که آمد برآن^{۱۷} کشتمند
ز خسرو زیان باز باید ستد
۲۵۰ درمهای^{۲۱} گنجی برآن^{۲۲} کشتزار^{۲۳}
چو بشنید پرویز بودش گران^{۲۵}
نبرد پدر تا ببخشد گناه

۱. ب بیت های ۲۴۱-۲۴۲ را ندارند؛ ق^۲ پس از این بیت افزوده اند:

یکی کوهه (ق: گوهری) نیک تک بادبای

که پرویز را بودی آن (ق: او بدی) دلگشای

۲. (ق: کشت) ۳. (ق: او: ن: ایلدن): ل، ق (نیز ل ۱): اندر آمد؛ متن: س، ک، ل، س، ق (نیز: ب، و): بنداری (۲۴۱-۲۴۲): فافق آن فرسا
من مراکبه الخاصة جفل من اصطبله عاترا فتبعه السانس لیسکه فدخل إلى أرض محروثة ۴. (ن: کشته زار) هق (نیز ل ۱):
نزد؛ متن: ده دستنویس دیگر ع: بوسید ۷. (ل: ن: آ: آ: این) ۸. (ق: یال و دمش: ی: دنب و گوش: و: گوش و دمش: ن: آ:
گوش و دنبش): متن: دل: س (نیز ل ۱): ب. ۹. بدو گفت کین: ق: نگهدار گفت؛ متن: یازده دستنویس دیگر ۱۰. س، ق، ل (نیز ق^۲)
ل، ل، آ: ب. که دارد؛ متن: ل، ک، س (نیز ق^۲): ب، و، ن (ق: کتهری) ۱۱. (ق: کتهری) ۱۲. ک، ل (نیز ل: ب): آنچه؛ متن: ل، س، ق، س (نیز ق^۲)
۱۳. ل، س (نیز ل، ل: ب): از: (ب: زان): متن: ه، ک، ل، س (نیز ق^۲): ب، و، ن (ل: ب): کشته زار: ک: شهریار؛ متن: ل، ق،
ل، س (نیز ق^۲): ب، و، ن (آ: بنداری (۲۴۳-۲۴۴): فعلم بذلك الشخص الموکل بالفضیة فأنهی ذلک إلى هرمزد ۱۵. (ب: هرمزد باز آر هوش)
۱۶. س (نیز ق^۲): ب، ل، ن، آ: ب. در زمان اسپ را؛ متن: ل، س (نیز ل: ب): بنداری (۲۴۷): فأمره أن یحکم فی فرس ابنه کماکان
یحکم فی فرس غیره فتقطع آذنه و ذنبه ۱۷. ق، ک، ل (نیز ق^۲): ب، ل، آ: ب. بدان؛ متن: ل، س، س (نیز ل: ب): ب: بشاید؛ (ل: ب:
نشاید): نباید؛ متن: ل، ق، س (نیز ق^۲): ب، و، ن (ق: شمردن؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۲۰. (ب: هفتصد): ق، ل، س، آ
(نیز ل: ب، و، آ: ب): صد بار صد؛ ک: سه بار صد؛ (ل: صد تان صد): س: یک زیانست اگر نیز صد؛ ن: شد زیانش دو صد بار صد؛ متن: ل
(نیز ق^۲): ب، و، ن (آ: در مهاز) ۲۲. (ل: ب: بدان) ۲۳. (ل: ن: کشته زار: ب: مرغزار) ۲۴. س (نیز ل: ب): ببردند؛ ل: برددند (ل: س: آ:
بریزد به؛ ق: ل: بریزد؛ آ: بیزاز): متن: ل، ک (نیز: ب، و، ن: ب؟ در س این بیت پس از بیت ۲۵۶ آمده است؛ ق این بیت را ندارند؛ این
بیت در ل، س، ک، ل، س، آ: ب، آ: ب آمده است؛ بنداری (۲۴۸-۲۵۰): و أنه إن تلف شیء من الزرع بوطة الفرس فیہ أخذ عوضه من برویز
عن کل درهم مائة ۲۵. ل: پوزش کتان؛ س: خوانا نیست؛ ک (نیز: ب): پوزش گران (حدودش گران؟) (ق: بوز از کران؟) (ل: ب: از
کهتران؟) متن: ق، ل، آ: ب (نیز ل، ل: ب، و، آ: ب) ۲۶. س، ک، ل، س (نیز ق^۲): ب، و، آ: ب. سوئی؛ متن: ل، ق (نیز: ب، و، ن: آ: ب: ۲۷. س: آ:
حوا: ل: ب: جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

نبرد مگر دم و گوش سیاه

که باشی خواهش کنان پیش شاه

برآشت از آن اسپ^۱ او شهریار
موکل شد از بیم^۲ هرمز^۳ دوان
۲۵۵ به خنجر جدا کرد از^۴ گوش و دم
همان نیز تاوان بدان دادخواه^{۱۱}

و زآنپس به نخچیر شد شهریار
سوار، ردی، مرد گندآوری^{۱۶}
به رهبر یکی^{۱۸} رز پر از غوره^{۱۹} دید^{۲۰}
۲۶۰ از آن خوشه‌یی چند بُرید و^{۲۲} برد
بیامد خداوند رز^{۲۵} در زمان^{۲۶}
نگهبان این رز نبودی به رنج^{۲۸}
چرا^{۳۰} رنج ناپرده^{۳۱} کردی تباہ؟

بیاورد^{۱۴} هر کس فراوان شکار^{۱۵}
سپه‌نژادی، بلنداختری^{۱۷}
بفرمود تا کهنتر اندر دويد^{۲۱}
به ایوان و^{۲۳} خوالیگرش را^{۲۴} سپرد
بدان^{۲۷} مرد گفت: ای بیدگمان،
نه دینار سختی بها را ز گنج^{۲۹}!
بنالم کنون از تو در^{۳۲} پیش شاه!

۱-ل. س: زان اسب؛ (ق: آزان پس بر؛ ل: از اسب)؛ متن = ق-س (نیز ل-ب) ۲-س (نیز ل، ل-۲، ۱): بیازد بسیار بر (س: را، ل: ۱: بس) پیشکار (ق:؟)؛ نبد پند کس بر دل او به کار؛ (ب: بیاورد هر کس فراوان... (۹))؛ متن = ل، ک، ل، آ، س (نیز ق، پ، و، ل، ن:؟)؛ بنباری (۲۵۱-۲۵۲)؛ فظم علی پرویز قطع ذنب فرسه فارس را به جماعه لیشفعا فاعلم بقبل شفاعتهم فی فرسه ۳-س، ق، ل (نیز ل: ۱): پیش؛ متن = ل، ک، س (نیز ق، ل، ل-۲، ل-۳، ب) ۴-ل (ن:؟)؛ ابشش (ه: ل، پ، کشته)؛ س: چنین گشت؛ ل: بران گشت؛ (ق: آ: برفتند؛ و: دوان گشت)؛ متن = ل، ق، ک، س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب) ۵-ل (ن:؟)؛ ابشش روان (ل: ۷: زو ۸-س، ل، آ، س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب) ۹-ل: کشته زاری)؛ ۱۰-س: او زد دو؛ ق، ک، ل (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب) ۱۱-س: آورد (ج: آورد؟)؛ س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ او برد؛ و: بنهاد؛ متن = ل: آورد (ج: آورد؟)؛ ب از ۲۵۵ و ۲۵۷ یک بیت ساخته و ۲۵۵-ب ۲۵۷-آ را انداخته است ۱۱-س، ق، ک، س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ بفرمود شاه؛ ل (نیز ق، پ، ل:؟)؛ به فرمان شاه؛ متن = ل (نیز و) ۱۲-آ: رهایتد هرمز ۱۳-س: آ (نیز ل، پ، ل، ن: ۱، ۲)؛ بدان دادخواه؛ (ق: آ: بفریادخواه؛ ل:؟)؛ بدان نیکخواه؛ متن = ل (نیز و)؛ و: بنباری (۲۵۴-۲۵۶)؛ قطع ذنب و آذنه، و غزم پرویز بعوض ما ائلفه، علی الصفة المذكورة ۱۴-ل: بیاورد ۱۵-ل (ن:؟)؛ شمار ۱۶-س، ق، ل (نیز ل، پ، ل، ن:؟)؛ زری دید بار آوری (ل:؟)؛ باز آوری؛ ک، س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ زری (س:؟)؛ دید کندلوری؛ متن = ل ۱۷-ق:؟)؛ دللاوری؛ ل، ن:؟)؛ کندلوری؛ ق:؟)؛ پس از این بیت افزوده است:

درو شد ز بهر خورش آن جوان بدو در همی آب سرد روان

۱۸-س: آ (نیز ق، پ:؟)؛ سراسر همه؛ متن = ل ۱۹-س (نیز ل:؟)؛ انگور ۲۰-ق، ل (نیز پ، ل، ن:؟)؛ بود؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱-ق، ل (نیز پ:؟)؛ آن را درود؛ (ل:؟)؛ آمد چو دود؛ س (نیز ل:؟)؛ کهنترش را دويد؛ (ق:؟)؛ اسب اندر دويد؛ (ک:؟)؛ کهنترش در دويد؛ ب: بر کهنترش تا دويد؛ متن = ل، ک، س (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب) ۲۲-ل (ن:؟)؛ بگستت (و:؟)؛ س: خوشه برید و نزدیک؛ ک (نیز ق، ل:؟)؛ خوشه چندی برید؛ و: متن = ده دستنویس دیگر ۲۳-آ (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ جوی؛ (و: ابواشانش)؛ متن = بیازده دستنویس دیگر ۲۴-ق:؟)؛ خوالیگرانش؛ و: خوالیگران را)؛ بنباری (۲۵۷-۲۶۰)؛ قال: و خرج ذات یوم الی الصید فی خواصه، و کان معره علی کروم و بساتین، فرأی بعض أمرائه عنایق من الحصرم متهدله من بعض تلک الکرورم فأمر غلامه بأن یقطع منها عذو و یحملها الی المطیخ ففعل ۲۵-ک (نیز ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ زر ۲۶-ل: خداوندش اندر زمان ۲۷-ل، ک، ل، آ، س (نیز ق، ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ بدین ۲۸-ل (ن:؟)؛ گنج (پساوند ندارد)؛ س (نیز ل، پ، ل، ن:؟)؛ تو بودی مگر؛ متن = ل، ق، س (نیز ق، ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ و، ل، ۲۹-ل، ق، ل، آ، س (نیز ق، ل، ل-۲، ل-۳، ب)؛ دادی بها را ز (ل، ل، ن:؟)؛ گنج؛ س (نیز پ:؟)؛ که کردی تو این راه همه زیر و بر؛ (ل:؟)؛ که کردی تو این رز به زیر و زبر)؛ متن = ک ۳۰-ل (ن:؟)؛ کنون ۳۱-ق:؟)؛ ناخورده ۳۲-ل (پ:؟)؛ ک: ربودن کنون؛ بنباری (۲۶۱-۲۶۳)؛ و: علم صاحب البستان بذلک فعدا نحو ذلک الأمير و قال: إنک قد ائلفت مالی، و لابد أن أشکرک الی الملک

به زودی کمر باز کرد از میان،
 به هر مهره‌بی در نشاند^۱ گهر!
 که کردار بد چند باید^۳ نهفت!
 خریده^۶ نداری، بهایی مکن!
 بیچی، اگر بشنود^۹ دادگر^{۱۰}!

سوارِ دلاور ز بیمِ زیان
 بدو داد پرمايه زرين کمر
 خداوند زز چون کمر دید^۲، گفت
 تو با^۴ شهریار^۵ آشنایی مکن
 سپاسی نهم بر تو بر^۷ زین کمر^۸

به پیروزی اندر شده نامدار^{۱۱}!
 که رزم هرگز^{۱۲} ندیدی^{۱۳} شکن!
 کلاه کیی برکشیده^{۱۶} به ماه
 دلاورسری^{۱۷} بود با نام و ننگ!
 نیاسود هرگز یلی شیرگیر^{۱۸}!
 همی‌جست در^{۱۹} پادشاهی هنر^{۲۰}!

یکی مرد بُد هرمز شهریار
 به مردی ستوده به هر انجمن
 که هم^{۱۴} دادده بود^{۱۵} هم دادخواه
 نکردی به شهر مداین درنگ
 بهار و تموز و زمستان و تیر
 همی‌گشت گرد جهان سربه‌سر

گفتار اندر آمدن ساوه‌شاه به ایران زمین به جنگ هرمز شاه^{۲۱}

۲۷۵ چو ده سال^{۲۲} شد پادشاهیش راست ز هر کشور آواز^{۲۳} بدخواه خاست^{۲۴}!

۱-س (نیز ق^۲): فشانده؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۲۶۴-۲۶۵): فزع الأمير. و كان على وسطه منطقة مرصعة فحلها و دفعها إلى صاحب البستان ۲-ن (ق: دید و) ۳-س، ۴ (نیز ق^۲): مانده؛ ل (نیز ق^۲): شاید؛ س: را بیاید؛ متن = ل، ق (نیز ل ۳-ا) ۴-ن (ق: بر) ۵-س؛ شهریار < ع: خریدن؛ ق، ب این بیت را ندارند ۷-ا (من: ۸-ا): زرين کمر ۹-س-س (نیز ل، ل ۳-ب، ل ۲-ا، ب): تو بیجانی ار بشنود (ل: بستود (())؛ (ق: تو این را بر خود بر؛ و تو بیچی اگر بشنود)؛ متن = ل (نیز س و) ۱۰-س ۲: تاجور؛ بنداری (۲۶۴-۲۶۵): فأخذها و تأملها ثم قال للأسير: إني آمن عليك برد هذه المنطقة اليك و إخفاء أمرک. ففعل و سر بصنيعة الأمير و انتجر بذلك قلبه الكبير. و ذلك لأن هرمز كان مراً السياسة سريع العقوبة ۱۱-ن (ق: شهریار (پساوند ندارد)) ۱۲-ل، ک: که از (ک: در) رزم هرگز: (پ: که رزم و را کس)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۳-ق (ق: ندیدم) ۱۴-س ۲: هم او ۱۵-ل (پ: چو) ۱۶-ل (نیز و): بر نهاده؛ (پ: برگزشته)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۲۶۹-۲۷۱): و كان ممكناً في سلطانه مذکوراً بالرأفة و الرحمة على ضعفه و عيبه مخصوصاً بالظفر، موصوفاً بالشجاعة، مشهوراً بسيرة الانصاف، قاصداً لظهور أهل الظلم و الإجحاف، متيقظاً في مصالح الملك ۱۷-ق، س ۲ (نیز ن ۲): شهي؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۸-ل، س، س ۲ (نیز و): هرمز یل (س: شه) شیرگیر؛ ل (نیز پ): آن (ب: از آن) هرمز شیرگیر؛ ق (نیز ل، ن ۲): نیاسودی آن (ل، ن ۲): از) هرمز شهرگیر؛ (ل ۳-ب، ا: نیاسودی آن هرمز شیرگیر)؛ متن = ک (نیز ق ۲) ۱۹-س، ک: تا؛ ل ۲، س ۲ (نیز ق ۲-ب، ل ۲-ا، ب): با؛ متن = ل، ق (نیز و) ۲۰-س: بسر (ل): بنداری (۲۷۲-۲۷۳): لا يؤخر أمر يومه إلى غده (ولا يستقر في دار ملكه) و يتجشم التطواف في أقطار مملكته حتى في حمارة القيظ و كالح الشتاء، لا يعرف الاستراحة و لا الراحة ۲۱-ل: خبر یافتن هرمز دراز ساوه‌شاه؛ ق: آمدن ساوه‌شاه؛ ق: آمدن ساوه‌شاه به جنگ ایران و خبر یافتن هرمز از وی؛ ل: آمدن ساوه‌شاه به رزم هرمز و رفتن از جیحون؛ متن = س، ک: سرنویس ندارد و در س ۲ سرنویس خوانا نیست؛ بنداری: ذکر خروج ساوه‌شاه ملک الترك، و وقعة بهرام جوبین معه ۲۲-ق، ل ۲، س ۲ (نیز ق ۲، پ، ا): ساله؛ متن = ل، س، ک (نیز ل، ل ۲، و، ل ۲، ب): ۲۳-ن (ق: آوای؛ و کشوری خصم و) ۲۴-ب (پ: خواست (())؛ بنداری (۲۷۵): قال صاحب الكتاب: و لما أتى على ملك هرمز عشر سنين ظهرت في دولته طلائع الوهن، و أتاه من كل صوب مسترخ

ابا کوس و پیلان و گنج و سپاه^۱
 برو چارصد بار بشتر هزار^۲!
 تو^۳ گفتی مگر بر^۴ زمین جای^۵ نیست!
 سپه بود آگنده^۶ چون تار و پود!
 شد از گرد لشکر زمین^۷ ناپدید!
 که نزدیکی خود خوان ز هر سو سپاه!
 علف ساز^۸ و^۹ از تیغ ما یاد^{۱۰} کن!
 به دریا سپاهست و بر^{۱۱} کوه و دشت!

بیامد ز راه هری ساوه شاه
 گر از لشکر ساوه گیری شمار:
 ز پیلان جنگی هزار و دوست
 ز دشت هری تا در^۱ مرو رود^۲
 ۲۸۰ و زین روی^۳ تا مرو لشکر کشید
 به هرمز یکی نامه بنیشت^۴ شاه
 بل و راه^۵ این لشکر آباد کن
 برین^۶ پادشاهی بخوام^۷ گذشت

پیزمرد از آن لشکر بی شمار^۱!
 به^۲ لشکر به زیر اندر آورد^۳ بوم!
 سواران جنگ آور و نامدار^۴
 که از نام^۵ او بود^۶ قیصر نوان^۷!

چو برخواند آن نامه را شهريار
 ۲۸۵ و زان^۱ روی قیصر بیامد ز روم
 سپه بود رومی، عدد^۲ صد^۳ هزار
 ز^۴ شهری که بگرفت نوشین روان^۵!

۱- ل: ز زمین کلاه؛ ا: جوع جنگ و سپاه؛ ن: پیل و باکوس و گنج و سپاه؛ (ق: گنج و پیلان و جندی سپاه)؛ متن = ده دستنویس دیگر
 ۲- ل: این بیت و بیت سپین راندارد ۳- ق: ل: ۲ س: ۲ (نیز ل: ۱، ۲)؛ که؛ متن = س: ک (نیز ق: ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷،

۳۰۰ که چندین سپه روی^۱ بایران نهاد
 همه نامداران^۲ فروماندند
 بگفتند کای شاه با رای و هوش
 خردمندشاهی و ما کهتریم
 براندیش^۸ تا چاره‌ی کار چیست
 ۳۰۵ چُنین گفت^{۱۰} موبد که بودش وزیر
 سپاه خزر گر بیاید^{۱۲} به جنگ
 ابا رومیان^{۱۵} داستان‌ها ز نیم
 ترا ساوه‌شاهست نزدیک‌تر^{۱۷}
 ز راه خراسان بود رنج ما

کسی در جهان این^۲ ندارد به یاد
 ز هر گونه اندیشه‌ها راندند،
 یکی اندرین کار بگشای گوش^۴،
 همی خویشن^۶ موبدی نشخیریم^۷،
 بر و^۹ بوم ما را نگهدار کیست!
 که ای شاه دانا و^{۱۱} دانش‌پذیر،
 نیابند^{۱۳} جنگی^{۱۴} زمانی درنگ!
 ز بن پایه‌ی^{۱۶} تازیان برکنیم!
 و^{۱۸} زو^{۱۸} کار ما نیز^{۱۹} تاریک‌تر^{۲۰}،
 که ویران کند کشور^{۲۱} و گنج ما،

۱-س-۲ (نیز لی-ب): سر؛ (ق: ۳، رو): متن = ۲-س، ق (نیز لی، ل، ۳، ۱، ۲، ب): این (ل: ۲): شگفتی؛ متن = ل، ک، ل، ۲، س، ۲ (نیز ق: ۲، ب، و، ان: ۲)؛ س، ق، ۲، ب، ان: این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ بنفاری (۳۰۰، ۲۹۶): فلما رأى هر مزد اقبال الأعداء اليه من كل وجه، و اثبات السكر عليه من كل صوب، و توضيحه الأرض عليه حتى كأنها في عينه كفة حابل او غلوة نابل -اخذه المقيم المقعد فاستحضر الأيرانيين فشاوهم فيما حزبه من ذلك، و فاضهم في أمره، و أطلعهم على ما خامر صميم قلبه ۳-ق-س (نیز ق: ۲، ل، ۳، و، ان: ۲): مرزبانان؛ متن = ۱-س (نیز ب): س، ۲، این بیت را پس از بیت ۲۹۹ آورده است؛ س، لی، ب، این بیت را ندارند؛ بنفاری (۳۰۱): فوجموا متحيرين ثم تكلم كل واحد منهم بما عن له من الرأي ۴-ک، این بیت را ندارد ه:ک: خردمند و ۵-ل: (ق: ۲، خويش حرا) ۷-ل، ۲، ۳، ۴: بشمریم؛ ک، ق، ۲، پس از این بیت افزوده‌اند:

همه موبدان و دیران خویش
 بکشتی و گشتی ز آئین و کیش

۸-ل: بر اندیشه ۹-ق: ۲: برین؛ بنفاری (۳۰۲، ۳۰۴): و قالوا: إن ایران قد صارت قرارة لسبيل الفتن المتلاطمة كقطع الليل، و لم يسمع أحد قط بخروج مثل هذه العساكر من هذه الجهات في حالة واحدة الي هذه المملكة. و انت أيها الملك! ذو العقل و صاحب الرأي، و مالك زمام الأمر و النهي. و نحن العبيد المتقلدون لريفة طاعتك، و أنت أعلم بمصالح الأمور. فأسفر عن وجه التدبير في هذا الخطاب الكبير ۱۰-ل: ۲: گفت که (ل: ۱) ۱۱-س، ق، ل: ۲ (نیز لی، ل، ۲، و، ان: ۲): دانای؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ق: ۲، ب، ۱، ب) ۱۲-ب: نیابد ۱۳-ق: نیابد (ل: ۱)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر (در لی این واژه نقطه ندارد) ۱۴-س، ۲: ایدر؛ (ق: ۲): ازیدر؛ ب: نیابی ز جنگش؛ بنفاری (۳۰۵، ۳۰۶): و قال الوزير: أيها الملك العالم اعلم أن عساكر الخزر لا يطيقون مقاومة عساكرنا، و لا يلبثون ساعة أمانا ۱۵-ب: بارزانیان) ۱۶-س، ک، س، ۲ (نیز لی، و، ب): مایه؛ (ب: باره؛ ان: ۲): بیخ این؛ متن = ل (نیز ق: ۲، ۱)؛ ل، ۲، پس از این بیت افزوده است:

ندارم به دل بیم از تازیان
 که از دیده‌شان دیده دارد زیان
 که هم مارخوارند و هم سوسمار
 ندارند جنگی گو کارزار

بنفاری (۳۰۶): و أما عساكر الروم فالرأى أن نداريهم و ندفع بالاحتیال شرهم. و اما العرب فيسهل استئصالهم و قلعهم ۱۷-ک، ل، ۲: نزدیک تو ۱۸-ق: ۲: ازو) ۱۹-ل: ۲: روز ما تنگ) ۲۰-ک، ل، ۲: تاریک تو؛ ل: ۲ (نیز لی، ان: ۲): تاریکتر؛ (ق: ۲): تاریکتر (حرف یکم بی نقطه)؛ متن = ل، س، ق، س، ۲ (نیز ل: ۲، ب، و، ب) ۲۱-ل، ۲، ک، س، ۲ (نیز ق: ۲، ب، ۱): لشکر؛ متن = س، ل: ۲ (نیز لی، ل، ۲، ب): بنفاری (۳۰۸، ۳۰۹): و الأمر الأهم أمر ساوه شاه المقبل في عساكر الترك من جهة خراسان. فإن في استيلائه خراب هذه الديار

ازو هم^۲ به اندیشه برنگذرم^۳

ز مهتر به سال ار چه من مهترم^۱

که قیصر نجوید ز ما کارزار،
سپارم بدو، بازگردد^۵ ز^۶ راه
خردمند و گویا و دانش پذیر^۸،
نخواهم ترا^{۱۰} باز^{۱۱} آن بوم بهر^۹،
چو خواهی که مه^{۱۳} باشی و روزبه!

به موید چنین گفت پس شهریار
۳۲۵ همان شهرها را^۴ که بگرفت شاه
فرستاده می جست^۷ گرد و دلیر
به قیصر چنین گفت کز روم شهر^۹
تو هم پای در مرز ایران منه

بگفت آنج^{۱۵} از شاه ایران^{۱۶} شنید،
نیازرد خاک^{۱۷} اندرآن مرز و بوم

فرستاده چون پیش^{۱۲} قیصر رسید
۳۳۰ ز ره بازگشت آن زمان شاه روم

که از گردشان روز شد ناپدید!
به پای^{۲۱} اندرآرند^{۲۲} مرز خزر^{۲۳}!
که با فر^۲ و اورند و با^{۲۵} داد بود!

سپاهی از^{۱۸} ایرانیان برگزید
فرستادشان^{۱۹} تا بدان بوم و بر^{۲۰}
سپهدارشان پیش خرداد^{۲۴} بود

۱- دل: کهترم ۲- من: ۳- ل، س، آ (نیز و): نگذرم (حرف یکم بی نقطه): ک: در نگذرم؛ متن = (ق. ۲. ل. ۳. ب): س، ق، ل، ۲. ل، ۱. ل، ۲. آ، ب، این بیت و بیت سپین را ندارند؛ این دو بیت در ل، ک، س، آ، ق. ۲. ل، ۳. ب، و آمده است؛ بنداری (۳۲۳). و انا و این کنت اکبر ستان الملک فهو انتب رایا و اصبوب عرما فلشیر بما یری ۴- ق. ل (نیز ل. ۲. ب): شهر هائی؛ (ل. ۱): شهر یاری؛ ق. ۲: کتون شهر هائی؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز پ، و، ل، ۲) ۵- س، ل (نیز ل، ۲. ب): بتو باز گردی؛ (ل، ۲): سپاریم و خود باز گردد؛ متن = ل، ق، ک، س، آ (نیز ق. ۲. ل، ۳. ب) و ع، ک، ل، ۲ (نیز ق. ۲. ل، ۱): آ، به؛ متن = ل، س، ق، س، آ (نیز ل. ۳. ل، ۲. ب)؛ در س، ق، ل، ۲. ل، ۱. ب، این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ پیاپی بیت های متن = ل، ک، س، آ (نیز ق. ۲. ل، ۳. ب، و، ل، ۲)؛ بنداری (۳۲۵، ۳۲۴). فقال الملک: نکاتب قیصر آولا و نصالحه و نرد علیه بلاده الی اخذها منه الملک - یعنی آباء - فانه عند ذلک یش عتانه و یصرف و راه ۷- (ق. ۲: رفت) ۸- ک، س، آ (نیز و): دانا و پیر؛ (ق. ۲: دانی پیر؛ پ: دانا و گویا پیر؛ ل، ۲: دانا و هم یادگیر؛ پ: یاد دانش و یادگیر)؛ متن = ل، س، ق، ل (نیز ل، ۲. ل، ۱) ۹- (ل، ۲: سر)؛ ل: گوی کز شهر روم؛ متن = دو اوزه دستنویس دیگر ۱۰- ل: دگر؛ (و: ز تو) ۱۱- س: داد؛ ق، ل، ۲، س، آ (نیز ل، ۲. ب): یاد؛ متن = ل، ک (نیز ق. ۲. ب) و ۱۲- ل: مرز و بوم؛ ق (نیز ل، ۲: بوم و بر؛ س، ک (نیز ل، ۲. ب): ازان (س: زان؛ ک: این) بوم بهر؛ (ق: زان بوم و بر)؛ متن = س، آ (نیز ل، ۱) و ۱۳- (ق: آ: به) ۱۴- (ل، ۱: و نزد) ۱۵- ق: آنک؛ ک (نیز ل، ۱، و، آ، ب): آنچه؛ متن = ل، س، ق، ل، ۲، س، آ (نیز ق. ۲) ۱۶- (و: شهر یاران)؛ ل، ۱ این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۷- ل: یاورد جنگ (حرف یکم واژه نخست بی نقطه): ک: نیارورد خاک؛ (ل: یبازرد خاک)؛ متن = س، ق، ل، ۲، س، آ (نیز ل، ۲. ب، و، آ، ب)؛ ق ۱ این بیت را ندارد و به جای آن بیت های ۳۳۵-۳۳۶ را در اینجا نوشته است؛ بنداری (۳۳۰-۳۲۶). فأرسل الیه و کاتبه علی تلک الجملة، و ترذت الرسل حتی استقر الأمر علی ذلک، و عاد قیصر الی بلاده ۱۸- س، ق، ل (نیز ق. ۲. ب): ز؛ متن = ل، ک، س، آ ۱۹- س (نیز ل، ۲. ب): فرستاده شد؛ متن = ۲۰- ل: بران بوم و بر؛ (ل، ۲: زود ز ایران بدر)؛ ک: از ایران فرستادشان تا خزر؛ متن = ق، ل، ۲، س، آ (نیز ق. ۲. ل، ۳. ب، و، آ) ۲۱- ل، ق (نیز آ: پا؛ متن = ۲۲- س: (نیز ل، ۲. ب): آورد؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲۳- ک: آن بوم و بر؛ س، آ (نیز ق. ۲. ب): کوه خزر؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۴- ل: خرداد؛ (ق: شهره خرداد؛ ل، ۲: پور خرداد)؛ س، ق، ل (نیز ل، ۲. ب، آ، ب): سپهبد دران (س، ل، ۲: پ: بدان) کاز خرداد؛ متن = ک، س، آ (نیز پ، و) ۲۵- ل، س، ق، ل، ۲، س، آ (نیز ل، ۲. ب، ل، ۲. آ، ب): اورنگ و با؛ (ق: با بخشش و)؛ متن = ک (نیز و)؛ بنداری (۳۳۱-۳۳۲). ثم اختار عسکرا و جهز هم تحت رایة اصبهید یسمى خرداد الی ملک الخزر

چن^۱ آمد به ارمینیه^۲ در سپاه
 ۳۳۵ و زیشان فراوان بکشتند نیز
 چن^۶ آگاهی آمد بنزدیک شاه
 بجز کینه‌ی^۹ ساوه‌شاهش نماند

سپاه خزر برگرفتند راه،
 گرفتند از آن^۳ مرز^۲ بسیار^۵ چیزا
 که خُزاد پیروز شد^۷ بر^۸ سپاه،
 خرد را به اندیشه اندر نشانند

گفتار اندر آگاهی دادن مهران شتاد هرمز را از بهرام چوبینه^{۱۰}

یکی بنده بُد شاه را شادکام
 به شاه جهان گفت: انوشه^{۱۴} بدی^{۱۵}
 ۳۴۰ پدرم آن خردمند^{۱۷} مهران شتاد^{۱۸}
 به کنجی نشسته‌ست با زند و اُست
 بدین^{۲۳} روزگاران بر او^{۲۴} شدم
 همی‌گفتم^{۲۷} او را من از ساوه‌شاه
 چُنین داد پاسخ که آمد سَخُن^{۳۱}

خردمند و بیدار^{۱۱} و ۱۲ نستوه^{۱۳} نام،
 همیشه ز تو دور دست^{۱۶} بدی^{۱۵}!
 به پیری بسی چیز دارد^{۱۹} به یاد،
 از^{۲۰} او میلا^{۲۱} گیتی شده پیر^{۲۲} و ست!
 یکی روز و یک شب^{۲۵} بر او^{۲۶} بدم،
 ز^{۲۸} پیلان جنگی^{۲۹} و چندان^{۳۰} سپاه
 از آن گفته‌ی^{۳۲} روزگار کُهن^{۳۳}

۱-ل-س: ۲ (نیز لی-ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۲- (ا: ارمینیه)؛ ق: ۲ این بیت را ندارد ۳-س: ۴ زان ۴-ف (نیز ق: ۲): رزم
 ۵-لی: چندان؛ بنداری (۳۳۵، ۳۳۶): فلما وصل الی بلاد الأرمین هرب منه ملک الخزر. فرکب أثره و قتل منهم خلقا کثیرا، و أصبح
 مظفرا منصورا ۶-ل-س: ۲ (نیز ق: ۲-ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۷-س: ۷ (نیز لی-ا، ب): بد؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸-ل-ا، ق،
 س: ۲ (نیز لی-ل، ا، ب): با؛ متن = س، ک، ل (نیز ق: ۲، و، ل، ا، ب): ک پس از این بیت و ق: ۲ پس از بیت سپسین افزوده‌اند:

عرب (ق: عرض) چون شنیدند بسته شدند برفتند از آن جایگه کامدند

۹-س، ق (نیز لی، ا): کینه‌ور؛ (ب: کشور)؛ متن = ل، ک، ل، ا، س: ۲ (نیز ق: ۲، ل، ا، ب، ا، س: ۲)؛ بنداری (۳۳۷، ۳۳۶): فلما أتى الخیر هرمز بظفر خُزاد
 فرغ سره من ذلك الجانب أيضا، ولم یبق له شغل قلب إلا بأمر ملک الترك فأخذ یفکر فی ذلك ۱۰-ق: ... ستاد از بهرام چوبینه رازی؛
 ل: مهران شاه از بهرام چوبین؛ متن = س، ل، ک، س: ۲ سرنویس ندارند ۱۱-ل (نیز و): بینا؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۲-ق: ل، ا،
 ح: ۱۲ س: ل (نیز و): ستوه (حرف یکم بی نقطه)؛ س: ۲ (نیز ا): بستوه؛ (ل: خشنو به)؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق: ۲، ل، ا، ب، ب)
 ۱۴-س، ق، ل، ا، س: ۲ (نیز ل: ۱، ۲): نوشه؛ (ل: توشه)؛ متن = ک (نیز ق: ۲، ل، ا، ب، و، ب)؛ در ل این تکه خوانا نیست ۱۵-لی: بزی-
 باریک (ل) ۱۶- (ل، ب، ل، ا، ح: ۱۶): چشم؛ ل: ز تو دور بادا همیشه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷-ل: برسید باید ز ۱۸-ل، ق (نیز ق: ۲، ل، ا،
 ب): ستاد؛ س، ک، ل (نیز ل، ا، ب): شاد؛ س: ۲ (نیز ل: ۳): ششاد؛ (و: ساد)؛ متن = (ب) ۱۹-ل، ا، ب: دارم؛ ل: که از روزگاران چه دارد؛ (ل، ب، ل، ا، ب): که
 چون اوزمانه ندارد؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۰-ل، س (نیز لی، و، ب): ز ۲۱-ل، س، ق، ل، ا، س: ۲ (نیز ق: ۲-ب): آمید؛ متن = ک ۲۲-س
 (نیز ب): سست؛ (لی: زار)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۳-س، ق، ل، ا، س: ۲ (نیز ل: ۱، ۲): برین؛ (ق: درین)؛ متن = ل، ک (نیز لی، ب، ل، ا، ب)
 ۲۴-وی ۲۵-س (نیز لی، ب): ناشب؛ (ق: فراوان همی در)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۶-ک: وی ۲۷-ق: گفت ۲۸- (ل، ا، ب): به
 ۲۹-ق، ک (نیز و): از گنج؛ س: ۲: وز گنج؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۰-س: ۲: چندین؛ ک پس از این بیت افزوده است:

که بر شاه گیتی ازین دشمنان جهان تنگ شد مانند از اهرمان (ل)

بنداری (۳۳۳، ۳۳۸): فأتاه بعض مستخدمیه وقال: إني ذكرت البارحة عند الشيخ الكبير والذی مهران یستاد حدیث ساوه شاه و معجبه
 فی عساکره الجزارة و فیلته النخارة و بحاره الزخارة ۳۱-ک: بدو مرد پیر؛ (ق: چو آمد به بن) ۳۲-ل: گفته و ۳۳-ک: روزگاران ویر (ل)
 بنداری (۳۴۴): فقال: هذا مصداق الحدیث القديم و أوانه

۳۲۵ پی رسیدم از پیر مهران شتاد^۱
 چنین داد پاسخ که شاه جهان
 شهنشاه فرمود تا در زمان
 تن پیر از آن کاخ^{۱۱} برداشند

کز آن^۲ روزگاران چه داری^۳ به یاد؟
 اگر پرسد^۴، باز گویم^۵ نهان
 بشد^۶ نزد او نامداری^۸ دمان^۷!
 به مهد^{۱۱} اندرون تیز^{۱۲} بگذاشتند!

چن^{۱۳} آمد پیر شاه مرد کهن
 ۳۵۰ پی رسید هرمز^{۱۴} ز مهران شتاد^{۱۵}
 چنین داد پاسخ بدو مرد پیر
 بدانگه کجا^{۱۸} مادرت را ز^{۱۹} چین
 به خواهدگی من بدم^{۲۰} پیشرو^{۲۱}
 بدزت آن جهاندار دانای^{۲۲} راست
 ۳۵۵ مرا گفت: جز دخت خاتون مخواه^{۲۴}

دلی پر ز دانش، سری پرسخن!
 کزین ترکی جنگی^{۱۶} چه داری به یاد؟
 که ای شاه گوینده و^{۱۷} یادگیر،
 فرستاد خاقان به ایران زمین،
 صدویست^{۲۲} مرد از دلیران^{۲۱} گو^{۲۳}،
 ز خاقان پرستارزاده نخواست^{۲۵}،
 نزیب پرستار در پیش گاه^{۲۷}!

۱-ل.ق (نیز ق. ۲، بی. ا. ب.)؛ ستاده، ی. ل. (نیز ن. ۲)؛ شاد؛ س. ۲ (نیز ل. ۲)؛ شتاد؛ (و: ساد)؛ متن = س. (نیز پ) ۲-ل. ق. ل. ۲، س. ۲ (نیز بی. ل. ۲، ا. ب.)؛ که از؛ ک: ازان؛ متن = س. (نیز ق. ۲، و. ن. ۲) ۳-ل. (ن: ۲: دارد)؛ در ک این بیت بابت سپین پس و پیش شده است؛ بنداری (۳۴۵):
 فسالته عن معنی ذلک ۴-ل. (پ: ۲: پرسد)؛ ه. (ا: نیز گویم)؛ ک به جای این بیت؛ بیت زیر را آورده است:

که گر خواندم شهریار جهان ز من باز پرسد بگویم نهان

بنداری (۳۲۶): فلم بحر جوابا وقال: لا یمكنی كشفه إلا أن یسانی عنه الملك فأذكر له ذلک عبق (نیز ا): هم در؛ س: گفتاهم اندر؛ ۲ ل. (نیز ب): گفت و هم اندر؛ (بی. ل. ۲: گفتش هم اندر)؛ متن = ل. (نیز ق. ۲، و. ن. ۲) ۷-س. (نیز ل. ۲)؛ بید ۸-س. ۳: ناملاران؛ س. (نیز بی. ل. ۲، ب.): پیش او نامداری؛ ق: نامداری پس او؛ متن = ل. ک. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ب. ا.) ۹-ل. (بی. ب: جوان) ۱۰-س. ق. ل. ۲ (نیز بی. ل. ۲، ب. ا.)؛ مران پیر رازود؛ ک: مران پیر ازان کاخ؛ متن = ل. س. ۲ (نیز ق. ۲، و. ن. ۲) ۱۱-ل. هند ۱۲-ل. نیز (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: نرم؛ ک. ل. ۲، س. ۲: نیز؛ (ق: ۲: پیر) (حرف یکم بی نقطه)؛ و: سر (بی نقطه)؛ ل: ۲: پیر (())؛ متن = س. (نیز بی. ل. ۲، ب. ا.)؛ بنداری (۳۴۷-۳۴۸): فأمر هرمزد فی الحال حاجب حجابہ بأن یحضر یهران سناذ. فرکب إلى دار الشیخ وأخبره باستحضار الملك ایاه فأجلسه فی مهد وحمله إلى حضرة الملك ۱۳-ل. س. ۲ (نیز ق. ۲-ب.)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۴-ک. س. ۲ (نیز ق. ۲، و. ن. ۲)؛ مهتر؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲ (نیز بی. ل. ۲، ا. ب.) ۱۵-ل. ق. ی. (نیز ق. ۲، بی. ا. ب.)؛ ستاده؛ س. ل. ۲ (نیز ن. ۲)؛ شاد؛ س. ۲ (نیز ل. ۲)؛ شتاد؛ (و: ساد)؛ متن = (پ) ۱۶-ق. ۲: ریمین؛ س: که از روزگاری؛ ق. ل. ۲ (نیز بی. ل. ۲، ب. ا.)؛ ک: از کار ماتو؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز و)؛ بنداری (۳۴۹-۳۵۰): فلما حضر قال له الملك: ماذا تحفظ أیها الشیخ من حدیث هذا التریکی الذی هو متصد لنا؟ ۱۷-س. (نیز بی. ب): روشن دل؛ ق: گوینده (())؛ ک (نیز ل. ۲، و. ن. ۲): گوینده؛ متن = ل. ل. ۲، س. ۲ (نیز ق. ۲، ب. ا.) ۱۸-س. ۱۸-س. ق. ل. ۲ (نیز ق. ۲، ل. ۲)؛ ک: مر؛ (بی. ب: ک: من)؛ متن = ۱۹-ل. (و: که مادرت راشاه)؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲، ب. ا.) ۲۰-س. (نیز ل. ۲، ب. ا.)؛ شدم ۲۱-ل. (بی: پیش او) ۲۲-ل. (نیز ن. ۲)؛ شست؛ س. ۲ (نیز بی. و): شصت؛ متن = س. ق. ل. ۲ (نیز بی. ل. ۲، ب. ا.) ۲۳-ل. (بی: او؛ پ. ن. ۲: نو؛ ق: ۲: بر فتم ز پیش جهاندار گو)؛ در س آیت های ۳۵۳-۴۰۰ چندان خوانان نیست ۲۴-ل. دارنده؛ س. (نیز بی. ب): با داد؛ ق. (نیز ل. ۲، ب. ا.)؛ دارای؛ (ق: ۲: دانا؛ و: ل. ۲: بارای)؛ متن = ل. ۲ (نیز پ) ۲۵-ق. ۲: همی مادرت را بخواست؛ ل: ۲ این بیت و بیت سپین را ندارد؛ این بیت و بیت سپین در ک پس از بیت ۳۵۹، در پ پس از بیت ۳۵۷ و در و پس از بیت ۳۵۶ آمده است ۲۶-س. (نیز بی. ب): رو دخت خاتون بخواه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۷-ق. ۲: پیش شاه)؛ بنداری (۳۵۵-۳۵۱): فقال: اعلم أیها الملك الجلیل أن الملك العادل أباک أرسلنی فی خطبة أمک إلى الخاقان، و نفذ معی مائة وستین فارسا من أمیان الفرس

برفتم بنزدیک^۱ خاقان چین
 ورا دختری پنج^۵ بد^۶ چون بهار^۷
 مرا در شبستان فرستاد شاه
 رخ دختران را بیاراستند
 ۳۶۰ مگر^{۱۱} مادرت، بر سر افسر نداشت
 از ایشان جز او^{۱۲} دختِ خاتون نبود
 که خاتون^{۱۸} چینی ز فغفور بود^{۱۹}
 همی^{۲۲} مادرش را جگر زان^{۲۳} بخت
 دژم بود از آن^{۲۴} دختر^{۲۵} پارسا
 ۳۶۵ من او را گزین کردم از دختران
 مرا گفت خاتون^{۲۹} که دیگر گزین
 مرا پاسخ این بُد که این^{۳۱} بایدم
 فرستاد و گندآوران^{۳۴} را بخواند

به شاهی^۲ برو^۳ خواندم^۴ آفرین!
 سراسر پر از بوی^۸ رنگ و نگار^۹
 شدم من در آن^{۱۰} ناموریشگاه،
 سر زلف بر گل بیاراستند،
 همان یاره^{۱۲} طوق^{۱۳} گوهر نداشت!
 به^{۱۵} پیرایه^{۱۶} رنگ و افسون نبود^{۱۷}،
 به گوهر^{۲۰} ز کردار^{۲۱} بد^{۲۲} دور بود^{۱۹}!
 که فرزند جایی شود دوردست
 گُسی کرد از خانه^{۲۶} پادشا
 نگه داشتم چشم از آن^{۲۷} دیگران^{۲۸}!
 که هر پنج خوبند و^{۳۰} باآفرین!
 چو دیگر گزینم^{۳۲} گزند^{۳۳} آیدم؛
 بر تختِ شاهی به زانو نشاند،

۱. س. ق. ک. (نیز لی. پ. ب. ب.): برفتم نزدیک؛ متن = ل. ل. (نیز ق. ل. ل.) ۲. ق. شادی ۳. (لی: بدو) ۴. س. ق. ی. ک. ل. (نیز لی. پ. ب. ب.): خواندم؛ متن = ل. (نیز ق. ل. ل.) ۵. بنداری (۳۵۶): فسرنا الی حضرة الخاقان هس- ل. (نیز ق. ل. ل. ی. پ. ب. ب.): ورا (آ: وزان) پنج دختری؛ متن = ل. ع. ق. (همه): ۶. س. ق. ل. (نیز لی. پ. و. آ. ب.): اندر نهان؛ ک. (نیز لی. ن. ی.): اندر بهار؛ متن = ل. (نیز ق. ل. ل.) ۸. ل. (نیز لی. ن. ی.): جو: متن = ل. آ. ل. (مهان: س. ق. (نیز لی. پ. و. آ. ب.): رنگ و بوی مهان؛ متن = ی. ک. (نیز ق. ل. ل.) ۱۰. از این بیت، دو بیت زیر راساخته است:

ورا پنج دختر بد اندر نهان
 به رفتن تذرو و به دیدن بهار
 به مشکوی سرو و چراغ جهان
 سراسر پر از بوی و رنگ و نگار

بنداری (۳۵۷): و کانت له خمس بنات فامر بقعودهن متنبات فی خلیهن و خللهن ۱۰. (ب: دل از ((:))؛ ب. برفتم بر آن؛ ک. (نیز ق. ل. ل. ن. ی.): نشستم بر آن (پ: آن)؛ متن = س. ق. ل. ل. (نیز لی. ل. و. آ. ب.) ۱۱. س. ق. (نیز لی. ل. آ. ب.): همان؛ متن = ل. ی. ک. ل. (نیز ق. ل. ل. ی. پ. و. ل. ن. ی.) ۱۲. (ن. ی.): جو: ۱۳. ل. جو: بنداری (۳۵۸-۳۶۰): ثم امرنی بالدخول علیهن لاختیار من تصلح منهن للملک. فدخلت وقعدت متفرسا فیهن فرأیتهن متوجات سوی أمک. فانها کانت بلا طوق و لا تاج و لا سوار ۱۴. ک. (نیز آ:)) از: ۱۵. ک. که: ۱۶. س. (نیز لی. ن. ی.) ۱۷. ک. افسر نبود؛ (ب: بدو ره مرارای روشن نمود)؛ در لی این لث با ۳۶۷ پس و پیش شده است؛ ل. پس از این بیت، بیت ۳۵۹ را از نو نوشته است ۱۸. ل. س. ل. (نیز ق. ل. ل. آ. ب.): خاقان؛ متن = ک. (نیز لی. پ. و. ل. ن. ی.) ۱۹. س. خواست ۲۰. (آ: که رایش) ۲۱. (ن. ی.): بدگوهری؛ ق. این بیت را ندارد؛ بنداری (۳۶۱-۳۶۲): و هی بنت الخاتون الی هی بنت بقبور ملک الصین. و الآخریات کن من اولاد الإماء ۲۲. (ق. ل. ی. ب. همان) ۲۳. (پ. ل. ن. ی.): (زو؛ س: دل از آن؛ (لی: ب. مگر (ج: جگر) زان؛ متن = ل. ی. ک. ل. (نیز ق. ل. ل. ی. پ. و. ل. ن. ی.) ۲۴. ل. (نیز ق. ل. ل. ی. ب. زان) ۲۵. (ن. ی.): اختر) ۲۶. (ق. ل. کرد از آنجا بر؛ لی: آ: کرد از آن خانه) ۲۷. ل. س. زان؛ (ق. ل. پ. ل. ن. ی.): از آن؛ متن = ق. ی. ک. ل. (نیز لی. ل. ی. آ. ب.) ۲۸. (لی: گوهران) ۲۹. س. ل. (نیز لی. ل. آ. ب. ن. ی.): خاقان؛ متن = ل. (نیز ق. ل. ل. ی. پ. و. ل. ن. ی.) ۳۰. ل. آ. ب. جو: ۳۱. (آ: ل. ی. ب. که این؛ س. (نیز لی. پ. ل. ن. ی.): این (پ: آن) بود کین؛ متن = ق. ی. ک. ل. (نیز ق. ل. ل. ی. پ. و. ل. ن. ی.) ۳۲. (ن. ی.): گزینند ۳۳. (ق. ل. گزیر؛ بنداری (۳۶۳-۳۶۷): فلم یقع اختیاری إلا علیها. فعملم ذلک علی أیوبها ثم أشاروا علی بأن أعدل علی غیرها فلم أقبل و لم أرض إلا بها ۳۴. ل. کندا کوان؛ (پ: کندا کران)

به پرسش گرفت اختر دخترش^۱
 ۳۷۰ ستاره شمر گفت: جز نیکوی^۲
 ازین دخت و از^۳ شاه ایرانیان
 به بالا بلند و به بازو^۴ ستبر^۵
 سیه چشم^۶ و پر خشم و نابردبار
 فراوان ز گنج پدر برخوردار^۷
 ۳۷۵ ز زانپس^۸ یکی شاه خیزد^۹ شترگ
 بسازد^{۱۰} که ایران و شهر یمن
 ازو^{۱۱} شاه ایران^{۱۲} شود دردمند
 یکی کهتری باشدش^{۱۳} دور دست^{۱۴}
 به بالا دراز و به اندام خشک
 ۳۸۰ قوی استخوان^{۱۵}، جلد و^{۱۶} بینی بزرگ

که تا چون بود گردش اخترش^{۱۷}؟
 نبینی و جز راستی نشنوی،
 یکی کودک^{۱۸} آید چو شیر زیان!
 به مردی چو شیر و به بخشش چن ابر^{۱۹}!
 پدر بگذرد^{۲۰}، او بود شهریار
 بی^{۲۱} روزگاران به بد نسپرد^{۲۲}!
 ز ترکان بیارد سپاهی^{۲۳} بزرگ،
 سراسر^{۲۴} بگیرد بدان^{۲۵} انجمن!
 بترسد^{۲۶} ز پیروز^{۲۷} بخت بلند!
 سوار^{۲۸} سرافراز^{۲۹} مهتر پرست^{۳۰}،
 به گرد سرش جعد مویی^{۳۱} چو مشک،
 سیه چرده و تندگوی^{۳۲} و شترگ،

۱- (ا): گرفتندش از دختران: ۲- ق: آخرش؛ (ا): اختران؛ س: طالع اخترش؛ (ا): اختر و پیکرش؛ ن: آ: دختر و اخترش؛ ب: افسر دخترش؛ متن: ل، ک، ل (نیز ق، ل، ک، پ، و)، بنداری (۳۶۸-۳۶۹): فأحضر الخاقان عند ذلك المنجمين، واستكشفهم عن طالعها و مآل أمرها و مقتضيات أحكام النجوم و أسرار الكواكب فيها ۳- ل، س، ک، ل (نیز ل، ل، آ، و، ن، آ، ب): نیکویی؛ متن: ق (نیز ق، آ، پ، ا) ۴- (ق، آ، ن): ل، ق (نیز ل، پ، ن، آ، و)، وز هـ (ق، آ: گوید (مکودک): پ: پور) ۵- ل، ع: بازوی ۷- ل (نیز ق، آ، و، ا، ب): سطر؛ متن: ۸- ل (نیز ل، آ، پ، ن، آ) ۹- ل، ل (نیز ق، آ، و، پ): چو ابر؛ (ل): پر خاش ببری؛ متن تصحیح قیاسی است ۹- (ا): سیم خشم (ا) ۱۰- (ن): بگذرد (ج) ۱۱- (ل، ن): آبرود (ا، ب): بدو؛ (ق، آ: بسی)؛ متن: یازده دستنویس دیگر ۱۳- ل، ل (نیز ل، و، ب): شمرده (حرف یکم بی نقطه)؛ س، ق (نیز ق، آ، و): شمرده؛ متن: ک، س، آ (نیز پ، ن، آ)؛ بنداری (۳۷۰-۳۷۴): فقالوا: أيها الملك! إنه يظهر بين بتك هذه و بين كسرى و ولد طويل القامة، قوى العضدين، أكحل العينين، يكرن في الشجاعة و السماحة كالليلث و الغيث. يموت عنه أیره فيكون هو ملك الأرض فيستقر زمانا على سرير الملك عالی القدر نافذ الأمر ۱۴- (ق، آ: ازان پس؛ آ: وزین پس) ۱۵- س، ق، ل (نیز ل، ل، و، ا، ب): آید؛ متن: ل، ک (نیز ق، آ، و، ن، آ) ۱۶- ق: سپاه؛ (پ): سپاهی بیارد؛ ب: بسازد سپاهی)؛ متن: ده دستنویس دیگر ۱۷- (ل، ن): آید (پ: سرارد) ۱۹- ل: بران؛ متن: ک (نیز ق، آ، ل، پ، ن، آ)؛ ق، ل، ا، ب: این بیت و بیت سپین را ندادند؛ و به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

به ایران سواران لشکر شکن سراسر گریزند از آن انجمن

بنداری (۳۷۵-۳۷۶): فيظهر له عدو من ملوك الصين فيقصد بلاده بعساكر كالثحل و النمل يريد بذلك أخذ بلاد إيران الی غیرها من بلاد اليمن و سائر الممالك ۲۰- س (نیز ل، آ): ازان؛ ک: وزو ۲۱- س: شهریاران ۲۲- ل، س (نیز و): ترسد (حرف یکم بی نقطه)؛ (ق، آ: ترسد)؛ متن: ک (نیز ل، آ، پ، ن، آ) ۲۳- ل: پیروز و؛ (ل): فیروز؛ بنداری (۳۷۷): فيتجبر ملك إيران فی الأمر و یخشی علی نفسه من انقلاب الدهر ۲۴- ق: کهتر آیدش ۲۵- (آ: زور دست) ۲۶- ک: سوار ۲۷- (ا): سرافراز و؛ ۲۸- (ق، آ: خسرو پرست) ۲۹- (ق، آ: جعد و مویش؛ ن: آ: موی و جعدی)؛ با این بیت و بیت سپین را ندادند ۳۰- ل: سخن آوری؛ (ق، آ، و: زبان آور و؛ ن: آ: زبان آور)؛ متن: س، ک؛ بنداری: صختم الکراذین ۳۱- ک: جوع ۳۲- (ل): چشم و تند و قوی؛ ن: چرده کرد و دلیر)؛ در و این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ ق، ل، آ، و، ا، ب: این بیت را ندادند؛ این بیت در ل، س، ک، ق، آ، ل، ن، آ آمده است؛ س پس از این بیت افزوده است:

سوار سرافراز مجده (۴) اسب
 به تیزی به مانند آذرگشسب

هم از پهلوانش باشد نسب^۱،
 ز جایی بیاید به درگاه^۲ شاه،
 همه لشکرش را^۳ به هم برزند^۴!

ندیدم ز خاقان کسی شادتر!
 که از دختران او بدی افسرش
 چن این^{۱۱} کرده بد^{۱۲}، بازگشتم به راه^{۱۳}
 که ما یافتیم از کشیدنش رنج!
 جهان‌بین خود را به کشتی نشاند،
 ز فرزند با درد^{۱۷} همباز^{۱۸} گشت!
 به پیش تو ای شهریار^{۲۱} رمه!
 به پوینده شاید که گویی بپوی^{۲۲}،
 به دشمن ممان^{۲۵} این سخن، گر به دوست!
 برو^{۲۶} زار^{۲۷} و گریان شدند انجمن!
 به^{۲۹} مژگان همی خون دل برفشاندا!

جهانجوی چوبینه دارد لقب
 چن این^۲ مرد چاکر^۳ به اندک سپاه
 مرین^۵ ترک را ناگهان بشکند

چو بشنید گفت^۸ ستاره‌شمر
 ۳۸۵ به نوشین‌روان^۹ داد پس دخترش
 پذیرفتم او را من از بهر شاه
 بیاورد^{۱۳} چندان^{۱۴} گهرها ز گنج
 همان^{۱۵} تا لب رود جیحون براند
 ز جیحون دلی پر ز غم^{۱۶} بازگشت
 ۳۹۰ کنون آنچه^{۱۹} دیدم، بگفتم^{۲۰} همه
 ازین^{۲۲} کشور این مرد را بازجوی^{۲۳}
 که پیروزی شاه بر دست اوست
 بگفت این و جانش برآمد ز تن
 شهنشاه ازو^{۲۸} در شگفتی بماند

۱-بنداری (۳۷۸-۳۸۱): و يكون في امرائه في بعض أقطار مملكة رجل من أولاد الأكاير، شجاع فارس بطل، طويل قضيف، جعد الشعر، ضخم الكراديس، عظيم الأنف، أسمر اللون، صحل الصوت، عارم اللحظ، يلقب بجويين ۲-س، ک، ل، ۲ (نیز ل، ۲، و، ب): چو این؛ ق، چو آن؛ متن = (ق، ۲، ب): چنین ۳-س، ق، ل، ۲ (نیز ل، ۲، و، ب): چایک؛ متن = ل، ک، م (نیز ق، ۲، ب) ۴-س، ق، ل، ۲ (نیز ق، ۲، ب، ل، و، آ، ب): نزدیک؛ متن = ل، ک، م (نیز ب، ل، ۲) ۵-س، ق، ل، ۲ (نیز ل، ۲، و، آ، ب): مران؛ متن = ل، ک، م (نیز ق، ۲، ب، ل، و، آ، ب): حراج ۷-ق: نیز بر هم زند؛ بنداری (۳۸۲-۳۸۳): فيكر بقدر يسير من العسكر ذلك العدو مع وفور غده و كثرة غده ۸-ک: گفت آن؛ ق: پس از این بیت افزوده‌اند:

سرانجام هم سر بیچلد ز شاه همین بود چون کرد دشمن تباہ

۹-ل، ۱: نوشیروان ۱۰-ل: چو آن؛ س، ک، ل، ۲ (نیز ل، ب): چو این؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۱-س، ک، ل، ۲ (نیز ق، ۲، ب): شد؛ متن = ل ۱۲-ل (ن، ۲، ب): ز راه؛ ق: به جای این لت آورده است: بیاوردم آن ماه رخ را به راه؛ در س، ل، ۲، ل، ۲، و، آ، ب: این بیت پس از بیت ۲۸۸ آمده است؛ ق: بیت‌های ۳۸۶-۳۸۹ را ندارد ۱۳-ب: بر آورد ۱۴-ل: چندی؛ ل: ۲ بیت‌های ۳۸۷-۳۸۹ را ندارد؛ بنداری (۳۸۷-۳۸۹): فلما سمع الخاقان قول المنجم فرح واستبشر و جهز ابته معی الی نوشیروان ۱۵-س، ل، ۲ (نیز ل، ۲، و، آ، ب): همی؛ ک (نیز ب): سپه؛ متن = ل (نیز ق، ۲) ۱۶-س (نیز ق، ۲، ل، ۲، و، آ، ب): خون؛ متن = ل، ک، ل، ۲ (نیز و) ۱۷-ل: در دو (آ: در دو) ۱۸-ل، س، ک، ل، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، و، ب): انباز؛ متن = (ب): بنداری (۳۸۹-۳۸۸): بعد آن شیعه‌ها الی شاطی جیحون ۱۹-س-ل، ۲ (نیز ل، ب): آنچه؛ متن = ل (نیز ق، ۲) ۲۰-ل (ل، ۲): بدیدم (ل) ۲۱-ل: جهاندار شاه ۲۲-ق (نیز ل، ب): ازان ۲۳-و: بازجو ۲۴-س (نیز ل، ب): بگویی؛ ل: ببو (پساونند ندارد)؛ متن = ل، ق، ک، ل، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، و، آ، ب): بنداری (۳۹۰-۳۹۱): فاطلب الآن أيها الملك! هذا الرجل حتی یکفیک هذا الأمر ۲۵-س (نیز ل، ب): مگویی؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۳۹۲): فإنه لا يكون إلا علی یدیه. واحفظ کلامی هذا واکتمه و لا تطلع علیه أحدا ۲۶-ل (ن: بدو) ۲۷-ق (نیز ل، ۲، ب، ل، ۲، و، آ، ب): حو < ۲۸-ل (نیز ل، ۲): زو ۲۹-س، ق، ل، ۲ (نیز ل، ل، و، آ، ب): ز؛ متن = ل، ک، م (نیز ق، ۲، ب، ل، ۲)؛ بنداری (۳۹۳-۳۹۴): قال: ولما فرغ الشيخ من کلامه قضی نجه فی ذلک المجلس. فتعجب الملك من تلک الحالة، و بکی علیه، و بکی الحاضرون

هیونی نگاور برافگند شاه^۱ به بهرام، تا سر نخارد به^۲ راه،
سوی بارگاه آید از اردبیل^۳ به تنها تن خویش بی کوس و خیل!

گفتار اندر آمدن بهرام چوبینه بنزدیک هرمز شاه^۴

فرستاده^۵ بهرام را مزده داد^۶ سخن های مهران برو^۷ کرد یاد^۸
جهانجوی پویان ز^۹ بردع برفت^۹ خیرامان به درگه شتابید و تفت!^{۱۰}
۴۱۰ جو بهرام تنگ^{۱۱} اندرآمد ز^{۱۲} راه بفرمود تا بار دادند شاه،
جهانپدیده^{۱۳} روی شهشاه دید برآن^{۱۴} نامدار^{۱۵} آفرین گسترید!
نگه کرد شاه اندرو یک زمان نبودش^{۱۶} بدو^{۱۷} جز به نیکی گمان!
نشان های مهران شتاد^{۱۸} اندر اوی^{۱۹} بدید و بختدید و^{۲۰} شد تازه روی^{۱۹}!
و زانپس^{۲۱} پیرسید و بناختش یکی^{۲۲} نامور^{۲۳} جایگه ساختش!
۴۱۵ شب تیره چون چادر مشکبوی^{۲۴} بیفگند و بنمود خورشید^{۲۵} روی^{۲۴}
به درگاه شد مرزبان نزد شاه گرانمایگان برگشادند^{۲۶} راه،

۱. س. ک. ازان جایگاه ۲. ق. ل. ق. ل. ۲. بی. و. آ. ب. این بیت و بیت سپین را ندارند؛ این دو بیت در س. ک. س. ق. ل. ۲. پ. (بیت سپین را ندارند). ن. آ. آمده و بنداری نیز داشته است ۳. س. ک. س. ۲. (نیز ق. ل. ۲. ن. ۲). اردویل؛ متن = ل. ک. ت. های این بیت را پس و پیش کرده و آن را پس از بیت ۴۰۵ آورده و در اینجا نیز بیت زیر را افزوده است:
نیارد همان لشکر و کوس و خیل
سوی بارگاه آید از اردویل
۴. ق. ... بنزد شاه هرمز؛ ک. ... بدرگاه هرمز؛ ل. ... چوبین نزدیک هرمز شاه؛ متن = س. ل. س. ۲. سرنویس ندارند ه. ل. فرستاد و ع. ق. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ۲. و. آ. ب. برد (آ. داد (پساوند ندارد)) - برشمرد؛ متن = ل. (نیز ق. ل. ۲. پ. ل. ۲) ۷. ل. ۲. بران؛ س. بی. ب. به جای این بیت، بیت زیر را آورده اند:

فرستاده شاه پویان برفت به بردع بنزدیک بهرام تفت

بنداری (۴۰۸.۴۰۶): ففخذ الملک نجابا الی اردبیل، و کتب الیه کتابا یأمره فیه بالمسارعة جریدة الی الخدمة ل. ۸. ۲. ح. ۹. س. ۲. (نیز پ. و. ل. ۲). براند؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲. (نیز ق. ل. ۲. بی. ل. آ. ب.) ۱۰. ق. رفت (پساوند ندارد)؛ س. ل. ۲. (نیز ل. ۳. و. آ. ب.) شتابید تفت؛ ل. ز. گردنکشان لشکری برد و تفت؛ ک. س. ۲. (نیز ق. ل. ۲. پ. ل. ۲). ز. گردان لشکر کسی را نخواند؛ متن = (لی. ۱۱. (ل. ن. نیک) ۱۲. ل. (ل. ۲. به) ۱۳. ل. ک. س. ۲. (نیز پ. ل. ۲). جهانجوی؛ متن = س. ق. ل. ۲. (نیز ق. ل. ۲. بی. ل. آ. و. آ.) ۱۴. س. (نیز ل. ل. ۲). بدان ۱۵. ل. (نامور؛ پ. نامداران (ل. ۱۶. س. (نیز ل. پ. و. بی. ب.) نبودش؛ س. آ. نبود؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲. (نیز ق. ل. ۲. ل. ۲. ن. ۲) ۱۷. ل. (نیز پ. ل. ۱۸. ل. ل. ق. بی. (نیز ق. ل. ۲. بی. آ. ب.) ستاد؛ ل. آ. (نیز ل. ۲). شاد؛ س. ۲. (نیز ل. ۲). شتاد؛ (و. شاد)؛ متن = س. (نیز پ. ۱۹. ل. بی. و. آ. اور. رو) ۲۰. ق. (نیز پ. ح. بنداری (۴۱۳. ۴۰۹)؛ و. لما وصل الی حضرة الملک نظر الیه فرأی العلامات الی أخبر بها مهران سیتاد کلها موجودة فیه ۲۱. ل. (نیز ق. ل. ۲). ازان پس؛ (ل. ۲. همانکه)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۲. س. آ. کنی ۲۳. س. ق. (نیز ل. ل. ۲. و. آ. ب.) مایه و؛ متن = ل. ک. ل. ۲. س. آ. (نیز ق. ل. ۲. پ. ل. ۲)؛ بنداری (۴۱۴): ق. زبه الی مجلسه و احترامه و لطفه و اکرمه ۲۴. ل. (پ. رو) ۲۵. ک. خرشید؛ ل. خورشید بنمود؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۶. س. ق. ل. ۲. (نیز ق. ل. ۲. بی. ل. آ. و. آ. ب.) برگرفتند؛ متن = ل. ک. س. ۲. (نیز پ. ل. ۲)

چه گوید ترا^۱ دشمنِ عیب‌جوی
 چو بر دشمنان^۲ تیرباران کنیم^۳
 همان^۴ تیغ و گویال چون صدهزار
 چو پیروزی^۵ ما نیاید پدید
 از آنس^۶ به فرمانِ دشمن شویم
 بکوشیم با^۷ گردش آسمان
 چو گفتارِ بهرام بشنید شاه
 ز پیش جهاندار بیرون شدند
 ۴۴۰ به بهرام گفتند کاندر^۸ سخن
 سپاهست چندان ابا^۹ ساوه‌شاه
 چنان‌چون تو گفتی^{۱۰} همه^{۱۱} پیش شاه
 چنین گفت بهرام با مهران
 چو فرمان دهد^{۱۲} نامبردارشاه
 ۴۴۵ برفتند بیدارکار آگهان
 سخن‌های بهرام چندانک^{۱۳} بود
 شهنشاه ایران از آن شاد گشت^{۱۴}

که بی‌جنگ بیچی^{۱۵} ز بدخواه روی؟!
 کمان را^{۱۶} چن^{۱۷} ابر بهاران کنیم،
 کشیده^{۱۸} شود در صف کارزار،
 دل از نیک‌بختی باید^{۱۹} کشید!
 که بی‌توش و بی‌چان^{۲۰} و بی‌تن شویم!
 اگر در میان سر نیاید زمان^{۲۱}!
 بخندید و رخسند شد پیشگاه!
 جهان‌دیدگان دل پر از خون شدند!
 چو پرسد^{۲۲} ترا، بس دلیری مکن!
 که بر مور و بر پشه بستند راه!
 که یارد بدن^{۲۳} پهلوان سپاه؟
 که ای نامداران و گند آوران،
 منم ساخته پهلوان سپاه
 هم‌آنکه بر شهریار جهان،
 به هر یک^{۲۴} سراینده ده^{۲۵} بر فرود!
 ز تیمار^{۲۶} آن لشکر^{۲۷} آزاد گشت^{۲۸}!

۱-ا. ق: بدین) ۲-س: س (نیز ل: ل: و. ب:؛ چو: متن = ل (نیز پ) ۳-ک (نیز پ): جونی: (ق: آ: تابی: و: حبیچی:؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۴-ق: دشمنی) ۵-ل: کیم: عمر (نیز ق: آ:؛ کمانها: (ا: هوا را)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۶-ل: س: س (نیز ل: ب:؛ چو: متن تصحیح قیاسی است ۷-ا: (کمان: ۸-ل: شکته: س: آ (نیز ق: آ:؛ گسته: متن = دوازده دستنویس دیگر ۹-ل: آ: پیروزی از ۱۱-ق (نیز ب): نیاید: متن = سیزده دستنویس دیگر (در ک: ل: آ: س: آ: ق: آ: می، و حرف یکم بی نقطه) ۱۲-ل: وزان پس: س (نیز ل: ب:؛ ازین پس: متن = ده دستنویس دیگر ۱۳-س: بی: خان: (پ: حسی جان:؛ ل: س (نیز ب): بی هوش و بی جان: (ل: بی هوش و بی سان (ا:؛ ای جان و بی توش؛) متن = ق: ک: ل: آ (نیز ق: آ: و: ل: ق:؛ بیجان: ل: این بیت را ندارد ۱۴-ل: س: آ: (با بی نقطه)؛ س: ل: آ (نیز ل: ل: و: ب:؛ تا؛ متن = (ب) ۱۵-ک: نیارد زمان: س: آ: بنیاید زمان: (ل: آ: بیاید زیان: ل: میانه سر آرد: (ق: آ: میانه سر آید زمان: س: ق: ل: آ (نیز ل: ل: و: آ: ب:؛ چه پیش آوردمان ز (س: آ: به) سود و زیان: متن = (ل: ب:؛ بندهای (۲۲۸-۴۳۷)؛ و این کان غیر ذلک لم یغیر بالاجمام و النکول، و کنا معذورین عند العالم و الجهول ۱۶-ق: آ: ل: (ل: ب:؛ اندر: ل: آ: کآمد) ۱۷-ل: آ: بر شد: (ل: پرسند) ۱۸-ل: س: س (نیز ب:؛ بر: ق: با: (ل: ابر:؛ متن = ک: ل: آ (نیز ل: ل: و: آ: ب:؛ ا) ۱۹- (پ: بستند) ۲۰- (ق: آ: گونی) ۲۱-ل: ک: م: س:؛ که خود: ل: آ: س: آ (نیز ق: آ:؛ همی: متن = ک (نیز ل: می، و: آ: ب) ۲۲-ل: شدن: در ل: این لت با ۴۴۴ ب پس و پیش شده است: ل: آ: این بیت را ندارد: از ۴۴۲ و ۴۴۴ ب یک بیت ساخته و ۴۴۲ ب- ۴۴۴ آ را انداخته است: ق: بیت‌های ۴۴۷-۴۴۲ را ندارد و به جای آنها تنها بیت زیر را آورده است:

دگر روز چون خور بیایدم پدید
 همه روی کشور بسان گل شنبلید (وزن درست نیست)
 ۲۳-ق: (فریادم) ۲۴-س: ک (نیز ق: آ: ی: ب:؛ چو نانک: ل: چنان که (ا:؛ (پ: چندانکه: ل: ن: آ: زانسان که: ا: چو نانکه)؛ متن = ل: س: آ (نیز ل: و) ۲۵-ل: حرکت < ۲۶-ل: (نیز ل: آ:؛ فریاده ده: (ل: سراینده: متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷-ل: شد ۲۸-س: اندوه: ل: آ (نیز ل: آ: ب:؛ از اندوه: (و: وز اندوه)؛ متن = ل: ک: س: آ (نیز ل: ق: آ: ل: آ: ب: ن: آ) ۲۹- (ل: دیرینه: ا: لشکرش)

و را کرد سالار بر لشکرش^۱
 هر آنکس که جست از یلان نام را
 ۴۵۰ سپهبد بیامد بر شهریار
 که دستور باشد مرا شهریار^۲
 ببینم ز لشکر که جنگی که اند؟
 بدو گفت: سالار لشکر توئی^۱
 به ابر اندر آورد جنگی سرش را
 سپهبد همی خواند بهرام را^۱
 کمر بسته با^۲ آلت کارزار،
 که خوانم^۵ عرض را^۶ ز بهر شمار^۷
 که^۸ نام جستن درنگی که اند؟
 به نو بازگردد بد و نیکوی^{۱۱}

بفرمود تا پیش او شد سپاه
 هر آنکس که بود از سران افسری^{۱۳}
 زره دار و برگستوان^{۱۷} سوار
 درم بر کم و بیش ازین^{۱۹} شد حرام^{۲۰}!
 که در^{۲۳} جنگ جستن ورا نام^{۲۴} بود!
 کجا سینه ی او پر از^{۲۸} کینه بود،
 که^{۳۰} پیش صف آید^{۳۱} به روز^{۳۲} نبرد،
 کند بر^{۳۵} دل جنگیان جنگ یاد!

سپهبد بشد تا^{۱۲} عرض گاه شاه
 ۴۵۵ گزین کرد از^{۱۳} ایرانیان لشکری
 نبشتند^{۱۵} نام^{۱۶} ده و دو هزار
 چهل سالگان را نبشتند^{۱۸} نام
 سپهدار بهرام^{۲۱} بهرام^{۲۲} بود
 یکی^{۲۵} را^{۲۶} کجا نام یل سینه^{۲۷} بود
 ۴۶۰ سر نامداران جنگی^{۲۹} کرد
 بگرداند^{۳۳} اسب و بگوید نژاد^{۳۴}

۱-ک: سالار بر لشکرش؛ ق: آیت های ۴۴۸-۴۵۰ را ندارد ۲-بندهای (۴۳۸-۴۴۹): قال: فجعله هرمزد بهلوان جیشه و صاحب حربیه، و أمره بالهتوس للقاء ملک الترك ۳-ص: س: بیست با؛ (ق: تسلیح بستد و)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ از ۴۵۰ و ۴۵۱ یک بیت ساخته و ۴۵۰-۴۵۱ را انداخته است ۴-ص: (نیز ب): نامدار ۵-ل: خواند ۶-ع: (ن: حرا)؛ این بیت را در کتاره نوشته است ۷-ل (نیز ل: ۳) شکار ۸-ق: (هم از)؛ بندهای (۴۵۰-۴۵۲): فساله أن یأمر کاتب الجیش بأن یعرض علیه أسماء الأجناد حتی یظفر فی حالهم و یبصر من یصلح له من رجالهم ۹-ص: کشور ۱۰-ص: س: (نیز ن: ل: ب: تویی (توئی)؛ متن = ل (نیز ق: ۲) ۱۱-ص: ک: ل: ۲ ص: (نیز ل: ۲، ب: و ب): نیکویی (نیکویی)؛ (ق: ۲) همه نیکوی؛ ل: همی نیکویی؛ ن: ان: که مهتر توئی)؛ متن = ل، ق (نیز ا: ق: آ: پ: او ندانند)؛ بندهای (۴۵۲): فقال هرمزد: الأمر الیک، والعساکر بین یدیک. فاقبل ما رأیت ۱۲-ل: آ: ب: ۱۳-ل: ز: ۱۴-پ: سواران سری؛ و: دلیران سری)؛ ک: س: (نیز ل: ۲) بد زان سران افسری؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵-ل: س: ق: ل: آ (نیز ل: ۲، ب: و ب): نوشتند؛ متن = ک: س: (نیز ن: ق: ۲، ب: و ب) ۱۶-ل: (ن: نامه) ۱۷-ل: (ن: و حرا) ۱۸-ل: س: ق: ل: آ: س: (نیز ل: ۲، و ن: آ، ب): نوشتند؛ متن = ک (نیز ن: ق: ۲، ب: آ) ۱۹-ل: ل (نیز ق: ۲)؛ حرا؛ این: (نیز ل: ب: به در بر کم و بیش این (ل: ازین)؛ ق: ل: آ (نیز ا: ز: دگر زین کم و بیشتر (ل: بیش آن)؛ متن = ک: س: (نیز ن: ل: ۲)؛ در پس از تصحیح دگر به درم) ۲۰-ک: تمام؛ (ل: خرام)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بندهای (۴۵۴-۴۵۷): فاختار من الإیرانیین اثنی عشر ألف فارس من الأساد المذكورین أبناء الأربعمین من غیر زیاده علی هذا السن و لا نقصان عنه ۲۱-ل: سپهبد چو بهرام؛ (ن: سپهبدش بهرام)؛ ل: آ: سه راه سپهدار)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۲-ص: چوبینه (پس او ندانند) ۲۳-پ: (ب: حرا) ۲۴-ق: ل: آ (نیز ل: ۲، و): کام؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۵-ص: کسی؛ ل: آ: بلی؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۶-ل: حرا) ۲۷-ق: آ: که نامش یلان سینه ۲۸-ل: سینه و دل پر از؛ ص: ق: ل: آ (نیز ل: ۲، و، آ، ب): که در سینه او بسی؛ متن = ک: س: (نیز ن: ق: ۲، ب: ن: آ) ۲۹-ل: (ن: نامدارنش جنگی) ۳۰-ص: ق: ل: آ (نیز ل: ۲، و، آ، ب): به؛ متن = ل: ک: س: (نیز ن: ق: ۲، ب: ن: آ) ۳۱-ص: ق: ک: س: (نیز ق: ۲، ل: آ، و، آ، ب): اندر؛ ل: آ: ایدر؛ متن = ل (نیز ن: ب: ن: آ) ۳۲-ص: (نیز ل: ب): میان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۳-ص: ل: آ (نیز ل: ل: آ، و، آ، ب): که گردانند؛ متن = ل، ق: ک: س: (نیز ن: ق: ۲، ب: ن: آ) ۳۴-ق: آ: براد (ل: ۱) ۳۵-ل: (ن: در)؛ بندهای (۴۵۸-۴۶۱): و قدّم علیهم رجلا مشهورا بالشجاعة یسمى یلان و کان لا یقاومه فی لجة الموت أحد، و لا یغامسه فی غمرة الحرب أحد

دگر آنک بد نام^۱ ایزدگنَسپ^۲
 بفرمود تا گوش دارد بنه
 به پشت سپه بود بنداگنَسپ^۳
 ۴۶۵ به لشکر چنّین گفت پس پهلوان
 کم آزار^۴ باشید و هم کم زیان
 چو خواهید کایزد بود یارتان
 شپ تیره چون ناله‌ی کزهنای
 بر آن^{۱۳} گونه رانید^{۱۴} یکسر^{۱۵} ستور
 ۴۷۰ ز نیروی^{۱۸} و^{۱۹} آسودگی اسپ و مرد
 چنّ^{۲۱} آگاهی آمد بر^{۲۲} شهریار
 ز گفتار و کردار او گشت شاد
 همان^{۲۴} گنج‌های سلج^{۲۵} نبرد

کز آتش نیرگاشتی در نگ اسپ^۳
 کند میسه راست با میمنه^۴
 کجا دم شیران گرفتگی بر اسپ^۵
 که ای نامدارانِ روشن‌روان،
 بدی را مبندید^۸ هرگز^۹ میان!
 کند روشن این تیره‌بازارتان^{۱۰}،
 برآمد^{۱۱}، بجنبید یکسر^{۱۲} ز جای!
 که بر خیزد^{۱۶} اندر شپ تیره شور^{۱۷}!
 نیندیشد^{۲۰} از روزگار نبردا

که داندنهد بهرام چون ساخت^{۳۳} کار،
 در گنج بگشاد و روزی بداد،
 به پارس و به اهواز در^{۲۶} باز^{۲۷} کرد

۱-س. ق. ل. (نیز لی، و. ب.) نامش؛ (و. آ. آنکه بد نامش؛ پ. آنکه نامش بد)؛ م. س. ۲ (نیز ن، ن. آ.) یکی را که بد نام؛ (ق. ۲) یکی مرد بد نامش؛ (متن = ل. ا. ا. آذرگنَسپ؛ ل. آ. ایزدگشت؛ (لی. آ. ایزدگشت (حرف پایانی بی نقطه))؛ متن = یازده دستنویس دیگر
 ۲-ل. روی اسپ؛ س. ل. ۲ (نیز ق. آ. لی، آ. ب.)؛ ک. ج. دم اسبان (ک. ق. آ. شیران) گرفتگی بر اسپ (ل. ق. آ. لی، آ. ب.)؛ به دست (ق. ۲) پاوند ندارد؛
 (و. گرفتگی به دستان کجا دم اسپ)؛ متن = س. ۲ (نیز ن، ل. آ. پ. ن. آ.)؛ نیز = ۴۶۴؛ ق. ۲ این بیت را پس از بیت سپسین آورده است
 ۳- (و. بر میمنه؛ ق. راست با میمنه میسه)؛ متن = م. س. ک. (نیز ل. آ. میسر)، پ. ن. آ. (ق. ۲)؛ ل. ق. ل. آ. لی، آ. ب. این بیت و بیت سپسین را ندارند؛ این دو بیت در س. م. ن. ق. آ. ل. آ. پ. و. ن. آ. آمده و بنضاری نیز داشته است؛ بنضاری (۴۶۲-۴۶۳)؛ و جعل علی النقل رجلا آخر
 یسمی ایزدگنَسپ هک: کندا گنَسب؛ (ن. دیدا گنَسب؛ ق. آ. ن. آ. همدان گنَسب؛ ل. آ. پ. لشکر پرست؛ و. پیدا گنَسب)؛ متن = س. بنضاری ع. س. ز اسپ؛ (ن. ل. آ. پ. به دست)؛ م. (نیز ق. آ. و.) کز آتش نیرگاشتی در نگ (ق. آ. و. روی) اسپ (= ۴۶۲؛ متن = (ن. آ.)؛ بنضاری (۴۶۴)؛ و جعل علی الساقه رجلا آخر یسمی بنداگنَسب. و کان من الشجعان الذین یصیدون السباع بالأذئاب وسط الغاب
 ۴- س. بی آزار؛ (لی. که آزاد)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۸- س. (نیز ن.)؛ مبندید (حرف یکم بی نقطه) ۹- م. س. ۲ (نیز پ.)؛ یک تن؛ (ن. یک یک؛ ق. آ. یکسر)؛ متن = س. ق. ل. ۲ (نیز لی، ل. آ. و. ب.)؛ ل. از ۴۶۴ و ۴۶۷؛ ب. یک بیت ساخته و ۴۶۶- ۴۶۷ را انداخته است
 ۱۰- (ق. آ. کند خیره روشن جهانداران (II)) ۱۱- م. س. ک. م. (نیز ق. آ. و. آ. ب.)؛ براید؛ متن = ل. ل. ۲ (نیز ن، ن. آ.) ۱۲- (ن. ل. آ. ن. آ. لشکر؛ ق. آ. مجنبید یک تن) ۱۳- (لی. بدان) ۱۴- (و. کو نرناید (I)) ۱۵- ل. آ. س. آ. جنگی ۱۶- م. س. ق. ل. آ. س. ۲ (نیز ق. آ. ل. آ. و. آ. ب.)؛ که گر خیزد؛ متن = ک. (نیز ن، لی، پ.) ۱۷- ل. ۲ (نیز ل. آ. هور؛ س. س. آ. (نیز و.) سور؛ متن = ق. ک. ل. ۲ (نیز ن، ق. آ. لی، پ. آ. ب.)؛ ن. آ. این بیت و بیت سپسین را ندارند ۱۸- (ق. آ. لی، پ. نیرو) ۱۹- ل. ل. ۲ (نیز ن، ل. آ. و. آ. ب.)؛ ج. م. متن = (ق. آ. لی، پ.) ۲۰- در ل. حرف یکم این واژه بی نقطه ۲۱- ل. س. ۲ (نیز ن. ب.)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۲- م. س. ۲ (نیز ن، پ. ن. آ.)؛ سوی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۳- (ن. آ. بر ساخت) ۲۴- ل. ل. (نیز ن، ن. آ. و. آ. همة؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۵- م. س. ک. (نیز لی، آ.)؛ سلاح؛ (ب. سلج و.)؛ متن = ل. ل. آ. س. ۲ (نیز ن، ق. آ. ل. آ. ن. آ.) ۲۶- (ن. ل. آ. بیابورد و در پیش او؛ ل. آ. پ. بدادش به بهرام و در؛ ب. بیارش (ب. پارس)؛ در) ۲۷- ل. م. س. ۲ (نیز و.)؛ بار؛ ق. این بیت را ندارند

از^۱ اسپان جنگ آنج^۲ بودش یله^۳
 ۴۷۵ بفرمود تا پهلوآن سپاه
 چنن گفتم بهرام را شهریار
 شنیدی^۴ که با^۵ نامورساوه شاه
 هم از^{۱۰} جنگ^{۱۱} ترکان چین^{۱۲} روزکین^{۱۳}
 گزیدی^{۱۴} ز لشکر ده و دو هزار
 ۴۸۰ بدین مایه مردم به روز نبرد
 به جای^{۱۹} جوانان شمشیرزن
 سپهت چنن داد پاسخ بدوی^{۲۱}
 شنیدهستی^{۲۳} این^{۲۴} داستان از^{۲۵} مهان
 که چون بخت پیروز یاور بود
 ۴۸۵ برین^{۲۸} داستان نیز دارم گوا
 که^{۲۹} کاویس کی را به هاماوران^{۳۰}
 گزین کرد رستم ده و دو هزار

به شهر اندر آورد چندی^۴ گله^۳
 بخواهد هرآنچش بیاید، ز شاه^۵
 که از هر دری دیدمی کارزار^۶
 چه مایه سیلجست و گنج و سپاه^۹
 به آوردگه^{۱۴} بر بلرزد^{۱۵} زمین^{۱۳}!
 زره دار و برگستوانور^{۱۷} سوار،
 ندانم که چون خیزد این^{۱۸} کارکرد!
 چهل سالگان خواستی زانجمن^{۲۰}
 که ای شاه نیک اختر و راست گوی^{۲۲}،
 که در پیش بودند شاه^{۲۶} جهان؟
 روا باشد^{۲۷} ار یار کمتر بود!
 اگر بشنود شاه فرمان روا:
 بیستند با لشکری^{۳۱} بی کران،
 ز شایسته مردان گرد و سوار^{۳۲}،

۱. دل، ۲. (نیز لن، ق، ۲. ن، ۲. ز؛ متن ده دستنویس دیگر ۲. ک. (نیز پ): آنچه؛ (ن، ق، ۲. آنک)؛ س، ق، ۲. (نیز ل، ل، ۲. ا، ب): جنگی که؛
 (ن، ۲. ایانش چندانکه)، متن دل، س، ۲. ۳. ل. ۲. (نیز لن): گله، یله، متن = سیزده دستنویس دیگر (ن، ۲. بودی یله) ۴. س (نیز ل، ب):
 جنگی؛ س، ۲. چوپان؛ (ن، ن، ۲. یکسر)؛ متن دل، ق، ک، ل. ۲. (نیز ق، ل، ۲. پ، و، ۱) هـ بنداری (۴۷۵-۴۶۵): فلما رأى الملك شهامة بهرام و
 صرامته و تشمره للأمر و تجزده فتح عليه أبواب الخزان، و حکمه فی سوائم الخیل لی أن استظهر بما شاء من العتاد و العدة. عن
 این بیت و بیت سببین را ندارد ۷. ل. شنیدم ۸. ق، نا (( )) ۹. ق، ل. ۲. (نیز ل، ل، ۲. ا، ب): چندی؛ (پ: چندین)؛ س: سلاحت و
 هندی؛ متن دل، ک، س، ۲. (نیز ق، ل، ۲. ن) ۱۰. س، ۱۰. ۲. (نیز لن، ن، ۲. همان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۱. (ل: رزم) ۱۲. ل. (نیز لن، پ،
 لن، ۲. او؛ ق، ۲. بدین؛ ل، کین؛ ل، ۲. چنن؛ ب، ۲. چین؛ متن = س، ۱۳. ق، ۲. جنگ (پلنگ) ۱۴. ق، ۲. بدین رزمگه) ۱۵. ک:
 بگرده؛ (ب: درآرد)؛ ل پس از این بیت افزوده است:

بدو گفت بهرام کای شهریار
 ز تو دور بادا بد روزگار

بنداری (۴۷۴-۴۷۸): ثم قال لبهرام: أيها المهلوان! لا يخفى عليك كثرة عساكر الترك ما استظهر به ساوه شاه من العدد اللهم، و العسكر الجم، و
 الحفظ المواج كالتخيم ۱۶. ل. گزیده؛ (ل: کشیدی)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۷. ق، ل، ن: برگستوان و؛ ل، ۲. ن، ۲. برگستوان (وز
 ۱۸. ق، ل، ۲. ا، ب، ۲. از؛ ب، آن)؛ ق، ک، س، ۲. خیزی از؛ (ن، ن، ۲. باشد آن؛ پ: باشد این)؛ متن دل، س، ل. ۲. (نیز ل، بنداری (۴۷۹-۴۸۰): فكيف
 تقدم على لقائهم بهذا القدر اليسير؟ ۱۹. ک. (نیز ل): جانی ۲۰. (ا: جز انجمن)؛ بنداری (۴۸۱): ولم اخترت أبناء الأربعين على الشبان
 الأعمار أبناء المصاع و الكفاح؟ ۲۱. (ا: بدو) ۲۲. (پ: چرب گوی)؛ س، ق، ل. ۲. (نیز پ): خوب گوی؛ ک، س، ۲. (نیز لن): اختر چرب گوی؛
 (ن، ل، ۲. و، ن، ۲. اختر خوب روی (آرزو)؛ متن دل (نیز ق، ۲. حو) ۲۳. ل. شنیدستم ۲۴. س، ق، ل، ۲. س، ۲. (نیز لن، ق، ۲. پ، ب): آن؛ ک، از؛
 متن دل (نیز ل، ل، ۲. ۲۵. س، ۲. س، ۲. (نیز لن، ب): جاز؛ متن دل ۲۶. س، ق، (نیز ل، ل، ۲. ا، ب): گزین پیش بودند اندر؛ س، ۲. که بودند از
 پیش شاه؛ متن دل، ک، ل. ۲. (نیز لن، ق، ۲. پ، ن، ۲. ۲۷. (پ: بود) ۲۸. ک. (نیز لن، پ، ن، ۲. بدین؛ س این بیت را ندارد ۲۹. ق، (نیز ل، ۲. ا، ب): چو
 ۳۰. ق، (ب: هاماوران) ۳۱. (ل، ۲. لشکر) ۳۲. س، ق، ل. ۲. (نیز ل، ب): که کارزار؛ ق، ۲. خنجر گزار؛ متن دل، ک، س، ۲. (نیز لن، حو)؛ ق، ۲

وزان نامداران جنگی سیوار

از ایشان برآورد یکسر دمار

ز بهر زن و^۱ زاده^۲ و دوده^۳ را
 ۵۰۰ جوان چیز بیند، پذیرد فریب^۴
 ندارد زن و کودک^۵ و کشت^۶ و ورز
 چو بی آزمایش نیابد^۷ خرد
 گر ایدونک^۸ پیروز گردد^۹ به جنگ
 وگر^{۱۰} هیچ نیرو رسد^{۱۱} بر تنش^{۱۲}

۵۰۵ چو بشنید گفتار او شهریار^{۱۳}
 بدو گفت: زو^{۱۴} جوشن کارزار
 سپهت بیامد ز نزدیک شاه^{۱۵}
 برافگند برگستوان بر سمند
 جهانجوی^{۱۶} با گری و چوگان^{۱۷} و تیر

۱-ل: حو - ۲-س (نیز با): بچه ۳-ن: دوده - آزاده ۴-ل: ق-س: بیچد (حرف یکم بی نقطه): (ب: نیچد): متن = س (نیز
 ن-ل): ۵-ک: حروان مرد: بنداری (۲۹۸-۲۹۹): و یدبون عن الأهل و الولد، و یاتفون من قبیح الأحداث فلا یکلون عن مآزق الهیجاء
 و حومة اللقاع ۶-س (نیز ا: ب): خیره (ب: چیره) بیند: (له: خیره است و): متن = ۷-ل: چون بیند ز بهر نسیب: متن = ده دستویس
 دیگر ۸-ل: نسیب: ل: فریب (پساوند ندارد): متن = سیزده دستویس دیگر ۹-س: ق: ل: ۲-س: (نیز لن: بی: ب): زاده: (ق: آ: بدان دن
 و آن زاده (ل): متن = ک: ل: ۱۰-ل: ک: ل: (نیز ق: ل: ۱۰-ل): حو: متن = س: ق: س: (نیز لن: بی: و: ن: آ: ب): ۱۱-ل: س: ق: ل: (نیز لن: بی: به
 (آ: ز): چیزی ندارد (ق: ل: آ: ن: ق: و: ن: آ: ن: داند): (ز: نالرز: متن = ک: س: ۱۲-ل: شاید (دو حرف نخست بی نقطه): س: ق: (نیز لن: ل: آ: و: آ:
 بی: ندارد (در و حرف یکم بی نقطه): ک: بیاند (حرف چهارم بی نقطه): (ق: آ: بیابد (حرف دوم بی نقطه): متن = (ن: ب: ن: ق): ۱۳-ک:
 سر و ۱۴-ل: سگرد (بی نقطه): س: ل: ۲ (نیز ل: آ: و: آ: ب): بنگرد: متن = ق: ک: س: ۲ (نیز لن: ق: آ: بی: ن: ب: ن: ق): (ن: ب: ن: ق): ۱۵-ل: س: ق: ل: (نیز لن: ق: ل: آ:
 الشباب فهم بالعجلة ینخذعون، و فی مقام القصر لا یصبرون، و فی عواقب الأمور لا یفکرون ۱۵-ل: (آ: ایدونکه) ۱۶-ل: کرده: ق: ل: ۲
 (نیز ل: ق): باشد: متن = ده دستویس دیگر ۱۷-ل: شاه: بی این بیت را ندارد ۱۸-ل: (ق: آ: اگر) ۱۹-ل: بی (نیز ق: آ: بی: ن: ب: ب): پیروز شد
 (د: نیرو رسد؟): متن = ق: س: ۲ (نیز لن: ل: آ: ب: و: آ: و: آ: ب): بر منش ۲۱-ل: (له: بجز) ۲۲-ل: (ل: آ: نیش: ب: آسیب): بنداری (۵۰۳-۵۰۴): فان
 ظفروا طلورا و فرحا و سرورا، و إن لم یظفروا و لوا العذر أبارا و ظهورا ۲۳-ل: (له: بادشا - چهره پارسا): بنداری (۵۰۵): فاستأ الملك
 سرورا لما سمع من كلامه، و تهلل و وجهه ۲۴-ق: ل: ۲ (نیز و: آ: ب): پس: (ل: آ: خود): متن = ل: س: ک: س: ۲ (نیز لن: ق: آ: بی: ن: ب: ن: ق):
 ۲۵-س: ۲ (نیز ق: ل: آ: ز: (ب: به): متن = (ن: ب): (ق: هامون: ب: حرم - میدان) ۲۷-ل: (له: گرای (پساوند ندارد): ل: ل: به جای این لت
 آورده است: پیروش و به میدان ایوان بدار: بنداری (۵۰۶): فقال له: البس لبوس الحرب أیها البهلوان! و احضر بأصحابک فی الميدان
 ۲۸-ل: ق: س: ۲ (نیز ق: آ: بی: و: آ: ب): بنزدیک شاه: ل: ۲: بنزدیک شاه: متن = س: ک: (نیز لن: بی: ن: ق): ۲۹-س: ل: ۲ (نیز لن: بی: ب):
 روسی کلاه: س: آ: عادی کلاه: متن = ل: ۳۰-ک: ۳۰-ک: (نیز لن: ق: آ: بی: ن: ب: ن: ق): جهاندار: متن = ده دستویس دیگر ۳۱-ل: ل: گرز و با تیغ: س: ق: ل: ۲:
 س: ۲ (نیز ل: آ: ب): تیغ و چوگان: (له: تیغ و خفتان: و تیغ و پیکان): متن = ک: (نیز لن: ق: آ: بی: ن: ب: ن: ق): بنداری: کرة: و الصولجان ۳۲-ل: چون
 نزهت شیر: (آ: با وی وزیر): متن = سیزده دستویس دیگر: ق: در اینجا سرنویس دارد: بهلولانی دادن هرمز بهرام چوبینه و فرستادن به
 جنگ: ساهه شاه تورانی از ایران زمین

۵۱۰ سپهبد بیامد به میدان^۱ شاه
 چو دیدش جهاندار^۲، کرد آفرین^۳
 بیاورد پس شهریار آن^۴ درفش
 که در پیش رستم بدی روز جنگ
 چو بسود^۵ خندان به بهرام داد
 ۵۱۵ به بهرام گفت: آنک جَدان^{۱۱} من
 کجا^{۱۳} نام او^{۱۲} رستم پهلوان
 درفش ویست اینک^{۱۶} داری^{۱۷} به دست^{۱۸}
 گمانم که تو رستم^{۲۰} دیگری
 برو^{۲۳} آفرین کرد پس پهلوان
 ۵۲۰ ز میدان بیامد به جای نشست
 پراکنده گشتند گردان^{۲۶} شاه
 ابا جوشن و گرز و رومی کلاه^۲
 سپهبد بیوسید^۵ روی زمین!
 که بُد پیکرش ازدهاش^۷ بِنش،
 سبک شاه ایران گرفت آن^۸ به چنگ،
 فراوان برو^{۱۰} آفرین کرد یاد!
 همی خواندندش^{۱۲} سر انجمن،
 جهانگیر و پیروز و^{۱۵} روشن روان،
 که پیروز بادئ و خسرو پرست^{۱۹}!
 به مردئ و گردئ و^{۲۱} فرمان برئ^{۲۲}!
 که پیروزگر باش و روشن روان^{۲۴}!
 سپهبد درفش تهمتن^{۲۵} به دست
 همان شادمان پهلوان^{۲۷} سپاه

۱.س (نیز ل: ۲). بنزدیک ۲.ک: عادی کلاه؛ ل: ل. ۲.س. ۲.م. ۲.نیز ل. ۳.و. ۱.ا: بغلتید بر (ن: در) خاک پیش سپاه؛ س (نیز ی، ب): بغلتید بر خاک در پیش گاه (ب: شاه)؛ ق: بجنبید بر اسب پیش سپاه؛ متن = (ن، ق، آ، پ، ن، آ): بنداری (۵۱۰-۵۰۷): فرج بهرام و شد علیه سلاحه و ركب الی الميدان. و حضر الملك بالكرة و الصولجان ۳-ل: جهاندار و ۴-ل: بافرین (ه: بافرین)؛ ه: ق: آ: بپوشید؛ ک: پ: س از این بیت افزوده است:

نمودش هنرهای نیکوگمان بر شه به چوگان و تیر و کمان

بنداری (۵۱۱): فلما رأى بهرام تعجب منه و من شكله و أهنه. و لیت ساعة فی الميدان ثم عاد به الی الإیوان ۶-ل: (ن، ب، ن، آ، ب، ی: شهریار) ۷-س، ک، ل، ۲.س. ۲.نیز ی، ل، ۲.و، آ، ب): ازدهای؛ ق: ازدهانی؛ ق: پیکرش بد ازدهانی؛ ن، ب، ن، آ: کجا پیکرش ازدها بد؛ متن = ل ۸-ل: آ: گرفتش؛ پ: گرفته ۹-ک: بیسوجری؛ (ن، ل: آ: بستود) ۱۰-ق: (نیز ی، آ، ب): بدو ۱۱-ق: (نیز ل: ۳): شاهان؛ س: آ: جندان (۴): پ: آ: آنکه شاهان؛ ن: آ: آنکه اجداد؛ س: گشتا که شاهان؛ ق: آ: گفت که آن نیاکان؛ متن = ل، ک، ل، آ (نیز ن، ی، و، ب): ۱۲-ل: خواندندش ۱۳-ک، س، آ (نیز ن، ق، ۲، ن، آ): که بد؛ متن = ل، س، ق، ل، آ (نیز ی، ل، ۳، و، آ، ب) ۱۴-ل، ۲: آن ۱۵-ق: بیدار؛ (ل، ۳، و: جهانگیر پیروز)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۶-ل-ل: آ (نیز ی، و، ن، ۲، ل): این که؛ (ن: آنک که (ل): ق، ۲، ل، آ: آنک؛ پ: آنکه)؛ متن = س، آ (نیز ب) ۱۷-س: دارم ۱۸-ق: (ل، ۳: چنگ) ۱۹-ل: بسان پلنگ (ل): ق: باشی به هر کار جنگ (ل) ۲۰-ل، س، ق، س، آ (نیز ن، ی، ل، ۳، و، ب): رستمی؛ متن = ک، ل، آ (نیز ق، ۲، پ) ۲۱-ل: (ج: ۲۲-ل: کنداوری؛ بنداری (۵۱۹-۵۱۲): و استدعی علماً علی شکل شعبان و قال له: اعلم أن هذا علم رستم بن دستان الذي كان أجدادی يسومونه البهلوان. و أنت الآن رستم آخر، بل رستم بخدمتک يتفاخر. فخذله فأنث به أحق، فأعطاه إياه و دعاه له بالظفر و قضاء الوطر ۲۳-ل: (ی: بدو) ۲۴-س: بادی سرافراز و روشن روان؛ ق: ل، آ (نیز ی، ل، و، آ، ب): پیروز بادی و روشن روان؛ (ل، ۳: همواره بخت تو بادا جوان)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ن، ن، آ) ۲۵-ل: (ی: گرفته درفش شهید (یک: نقطه زیر و سه نقطه بالای حرف چهارم)؛ ق: آ: این بیت را ندارد ۲۶-ل: گردان ز) ۲۷-ل: (ی: سزدگر سیارد بدو تاج و گاه)؛ بنداری (۵۲۱-۵۲۰): ثم عاد الی منزله مسرور القلب، منشرح الصدر، رفیع الدرجه، عالی الأمر

همه^۲ داستان‌ها بیاید زدن^۱
 که خود جاودان زندگی را سزی^۱
 بدین^{۱۰} تیز^{۱۱} گفتار^{۱۲} روشن‌روان^{۱۳}،
 و زو دشمن شاه زیر و زبر^{۱۴}!
 بیچند سر از شاه و^{۱۷} پروردگارا
 به گفتار^{۱۹} با شاه شیری^{۲۰} نمود!
 میلای زهر ای^{۲۲} بداندیش دهر^{۲۵}!
 سزد گر سپارم بدو تاج^{۲۷} و گاه!
 که او شهریارى شود بافرین^{۳۱}
 بیژمرد و^{۳۳} لب را به دندان گزید!
 چنان تا برآمد برین^{۳۵} روزگار
 که تا این^{۳۷} سخن بازجوید نهفت^{۳۸}

ازین پس^۱ چه گویی^۲ چه شاید^۳ بدن؟
 بدو^۵ گفت موبد^۶ که جاوید زی
 ۵۳۵ بدین^۷ ببرز و^۸ بالای این پهلوان^۹
 نباشد مگر^{۱۳} شاد و^{۱۴} پیروزگر^{۱۵}
 بترسم که او هم به فرجام کار
 همی در سخن^{۱۷} پس دلیری نمود^{۱۸}
 بدو^{۲۱} گفت هرمز^{۲۲} که در پای زهر^{۲۳}
 ۵۴۰ چن او گشت^{۲۶} پیروز بر ساهه‌شاه
 چنین باد و^{۲۸} هرگز^{۲۹} مبادا جزین^{۳۰}
 چو موبد ز شاه آن^{۳۲} سخن‌ها شنید
 همی داشت اندر دل این^{۳۳} شهریار
 ز درگه یکی رازداری بجست^{۳۶}

- ۱-ل (تیز آ): ازان پس؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-س (نیز لی، ب): نگویی؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳-ل: باید ۴-پ: همان؛ بنداری (۵۳۲-۵۳۳): قال: و لما خرج بهرام قال هرمزد لموبد الموبدان: إن الرجل قد خرج الى الحرب مسرور القلب فما فولك فيه؟ و ما الذي تراه يكون من أمره؟ هك: به شه ۵-ع (ن: به موبد چنین گفت) ۶-ل: بال و این پهلوان (لی: بازان و) ۷-ل: برین ۸-س، ق: ل (تیز ن: و، ب): حو:؛ متن = ل، ک (تیز ن: ل) ۹-ق: آن پهلوان؛ (ن: لی: بالا و این پهلوان (لی: بازان و)) ۱۰-ل: بدان ۱۱-ل: تیز (حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز لی، ب): چرب؛ ک: تیز و؛ ل (تیز؛ متن = ق (تیز ن: ق، ل) ۱۲-س، ق: (تیز لی، ب): و (س: حو)؛ شیرین زبان؛ (آ: نوشین روان)؛ متن = ل، ک، ل (تیز ن: ق، ل) ۱۳-ع: جزاز ۱۴-ل: ساهه ۱۵-ل: فیروزگر ۱۶-س، ق: (تیز لی، ل) ۱۷-ب: جهانی (ن: جوانی) که شد بی بر آورد (ن: ن: آید) به بر؛ (ق: جهانی بی بر بر آورد به بر؛ و کند جای دشمنت زیر و زبر؛ در آباد باشد همی دادگر (ل))؛ متن = ل: بنداری (۵۳۲-۵۳۳): فقال الموبد: إن هذا البهلوان، مع ما رأينا منه من الصرامة والشهامة، حقيق به أن يكون مظفرا منصورا ۱۷-ل، ک، ل (تیز ن: ق، ل) ۱۸-ق: او دلیری فرود ۱۹-ق: گفتار و ۲۰-ک، ل: سیری؛ (ل: تیزی)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۵۳۸): فإنه ظهر منه تجاسر عظیم فی مخاطبة الملك ومحاورته ۲۱-س، ق: ل (تیز لی، ل) ۲۲-ل: چنین ۲۳-ق: خسرو ۲۳-ل، س: نای زهر (حرف یکم بی نقطه)؛ ق (تیز ن: بای زهر؛ ک: بای و (ق)؛ ل (تیز ق، ل) ۲۴-ل: دریای زهر؛ (ن: آ: دریای دهر (ل))؛ متن = ل (آ: پ، و، ب) ۲۴-پ: جای <)؛ ل: چو آسوده گشت از؛ متن = دوازده دستنویس دیگر (در س، ک حرف دوم واژه نخست این لت یک نقطه دارد) ۲۵-ن: زهر؛ ب: مرد (ل) ۲۶-س، ق: ل (تیز ن: لی، ل، و، ل) ۲۷-ق: بجز این مباد ۲۸-ق: بجز این مباد ۲۹-ل: بر زمین؛ ق: آ: کند دادوراد)؛ بنداری (۵۳۹-۵۴۱): فقال هرمزد: لو ظفر بهرام فی هذه الواقعة ونصر علی ملك الترك فجدد بنا أن نسلم الیه التاج والتخت ۳۲-ل (تیز ن: لی، ل) ۳۳-ل: این ۳۳-ق: بنداری (۵۴۲): فلما سمح الموبد بذلك سكت وعض علی شفته، و أنحفی ذلك فی نفسه و قد وقف بنور ذكائه علی عاقبة الأمر ۳۴-ل: این سخن؛ ق (تیز پ): از! ل (تیز ل، و): آن؛ ک: در دل خود آن؛ (ن: ن: در دل ازان؛ ب: راز اندرین)؛ متن = س (تیز ق، ل) ۳۵-ق: بران؛ لی: بدین ۳۶-ل: دریا یکی رازداری بگفت؛ س، ق: ل (تیز لی، ل) ۳۷-ل: درگاه یا رازداری بگفت؛ (ن: ب، ل)؛ درگاه یک (ب: شد) رازداری بجست؛ متن = ک (تیز ق) ۳۷-ق: آن؛ ل: با این؛ متن = ۳۸-ک (تیز ن: ل)؛ دوست؛ پ: باز داند درست؛ ل: رو این سخن باز دار از نهفت؛ (ق: آ: با او سخن بازجوید درست)؛ متن = س (تیز لی، ل) ۳۸-ب

۵۴۵ بدو گفت: تیز^۱ از پس^۲ پهلوان
بیامد سخن جوی^۵ پویان^۶ ز پس
که هم راهبر بود و هم فال گوی^۹

برو^۳ تا چه بینی، به من بر بخوان^۴!
نیود^۷ آگه از کار^۸ او هیچ کس
سرانجام هر کار گفتم بدوی^{۱۱}

چو بهرام بیرون شد از طیسفون^{۱۱}
بدید آمدش^{۱۲} سرفروشی به^{۱۵} راه
۵۵۰ یکی پاک چوین^{۱۸} پیوسته^{۱۹} داشت^{۲۰}
سپهبد برانگیخت اسب ای^{۲۳} شگفت^{۲۴}!
همی راند^{۲۶} تا نیزه را کرد^{۲۷} راست
یکی اختری کرد از آن^{۳۰} سر^{۳۱} به راه
به پیش سپاهش به راه افگم
۵۵۵ فرستادهی شاه چون آن بدید

همی راند با نیزه^{۱۲} پیش اندرون^{۱۳}
ازو^{۱۴} دور بد^{۱۷} پهلوان سپاه،
به سر^{۲۱} فراوان سر شسته داشت^{۲۲}
به نوک ستان زان^{۲۵} سری برگرفت!
بینداخت آن سر^{۲۸} بدان^{۲۹} سوکه خواست!
کزین سان^{۳۲} بیزم سر ساهو شاه!
همه لشکرش را به هم^{۳۳} برزنم!
پی افگند^{۳۳} فالی^{۳۵} چنان چون سزید،

اول: نیز (حرف یکم بی نقطه)؛ س: زود؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-ل در ۳-ک بدو ۴-س، ق، ل ۲ (نیز لی، و، آ، ب)؛ روشن روان؛ متن = ل، ک (نیز لن، ق، ل، آ، پ، ن، ق) ۲-ه، ل، ق ۲ (نیز ق ۲، ل ۲)؛ سخن گوی؛ متن = س، ق، ک (نیز لن، لی، پ-ب) ۶-ق ۲؛ جویا؛ ل: جویان ۷-س ل ۲ (نیز لن، ق، ل، آ، پ، ن، ق)؛ راه جوی؛ لی، ب: فال جوی؛ و، آ: فال گو (و پساوند ندارد) ۱۰-ل، ج، ل، آ، پ، و: بروی؛ آ: آبرو؛ بنداری رای؛ ق: آ: رنج؛ متن = ل ۹-ق: راه جوی؛ لی، ب: فال جوی؛ و، آ: فال گو (و پساوند ندارد) ۱۰-ل، ج، ل، آ، پ، و: بروی؛ آ: آبرو؛ بنداری (۵۴۷، ۵۴۳)؛ قال: و آنقدر هرمزد وراده فی السر صاحب خیر لا یعرف لینهی اخباره الیه ۱۱-ل، ل ۲ (نیز ق ۲، ل ۲)؛ طیسفون؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۲-ل، ن، ق، ل، آ، پ، ن، ق (به) ۱۳-ل، ب، ا، ل، شکر و مردم و رهنمون ۱۴-ل، س، آ: به پیش آمدش؛ ق: پذیره بدش؛ پ: پذیره شدش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-ل، ل، ز ۱۶-س، س، آ (نیز لن، لی، ب): زو؛ متن = ل (نیز ق ۲، ل ۲، ۱۷-ل، ن، آ: بود) ۱۸-ک: حن (حرف دوم بی نقطه)؛ ق: خوانی؛ لی، حسن (بی نقطه)؛ ل: جینی؛ و: حسین (حرف دوم بی نقطه)؛ ل: خوانچه بر سر؛ س: خوانچه پاک؛ ل: تیر جویین؛ متن = س (نیز پ): جیین ۱۹-ل: به یو (؟ حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز ق ۲، ل ۲): سوسته (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ک، س، آ: بیوسته (حرف نخست بی نقطه)؛ ل: آ: به بیوسته (حرف نخست بی نقطه)؛ پ: برشیده؛ و: سوسه (بی نقطه)؛ متن = (۱) ۲۰-ق: مات (؟) ۲۱-ل، س (نیز ل ۲)؛ برو؛ ک (نیز لی): بدو؛ س ۲ خوانا نیست؛ متن = (ق ۲، و، آ) ۲۲-ق: پخته راست؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز لی، ل، آ، و، آ)؛ پ: به جای این لت آورده است: بسی سر بدو بر همی در گذاشت؛ ق، ل، ن، آ، پ، ا: این بیت را نثارند؛ این بیت در ل، س، ک، س، آ، ق، و، آ آمده است؛ بنداری (۵۴۸، ۵۵۰)؛ فانفق أن بهرام لما جاوز حدود طیسفون رأى فی الصحراء رجلا علی رأسه زنبیل فیه عده من دوس الغنم ۲۳-ل، ل، ز؛ ل: آ: جی (ج) ۲۴-ل، و، آ: پیش و گفت (۱) ۲۵-ل، آ: او) ۲۶-س، ق، ل ۲ (نیز لی، ل، آ، پ، ا): داشت؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز لن، ق، ل، آ، و، ن، ق) ۲۷-ل، ب: فراشت ۲۸-ل، را؛ ق: حسر (ج)؛ ک: بینداختش سر؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۹-ل: بران؛ ک، ل ۲ (نیز لن، ق، ل، آ، پ، ن، ق) ۲، و، ن، ق ۲، ل ۲، آ: از آن؛ متن = س، ق، س، آ (نیز لی، و، آ، ب)؛ بنداری (۵۵۱، ۵۵۲)؛ فأشرع رمحه و رکض فرسه و أستلب بستانه رأسا من الزنبیل، و رفعه علی رأس رمحه ۳۰-ل، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲)؛ زان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۱-ق: آ: پس) ۳۲-ل، لی، پیس؛ ق: که از تن؛ (ب: کوانسان)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۳-ل، ب: خاک؛ بنداری (۵۵۳، ۵۵۴)؛ و جملة فالألفسه، و قال: سأخذ رأس ملك التروک مثل هذا الرأس وأرميه بین یدی عسکره، و لم یقل: بسعادة الملك ۳۴-س، ک: افگند؛ ق: آ، لی، و: بیفکند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۵-ل، و: رای)؛

روانش پر از غم دلش به^۱ دو نیم همی داشتی زآن به دل درد و^۲ بیم

شپ تیره برزد سر^۳ از چرخ^۴ ماه
که^۵ بر ساز تا سوی دشمن شوی^۶
سپاهش نگه کن که چند و چه اند؟^۷
۵۹۰ بفرمود تا نامه‌یی پندمند^۸
یکی^۹ نامه با هدیه‌ی شاهوار^{۱۰}
فرستاده را گفت: سوی^{۱۱} هری
چنان دان که^{۱۲} بهرام گندآورست^{۱۳}
از آن راه نزدیک^{۱۴} بهرام بوی

به خُراد بُرزین چُنین گفت^۵ شاه،
بکوش^۸ و^۹ از^{۱۰} تاختن نغوی،
سپهبد کدامند^{۱۲} و گردان^{۱۳} که اند؟^{۱۴}
نشستند^{۱۶} نزدیکِ آن پرگزند^{۱۷}،
که آن را نشاید گرفتن شمارا
همی زُو چو پیدا بود^{۲۱} لشکری،
مپندار کآن لشکری دیگرست،
سُخُن هرچ^{۲۵} بشنیدی او را^{۲۶} بگویی،

۱-ق (نیز و آ): بر؛ (ق: بد و دل)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲-ک، ل ۲ (نیز لن، پ، و): ترس و؛ (آ: پدر (بدل) درد و؛ ل: دل پراز درد و؛ ن: داشت زو به دل ترس و (وزن درست نیست)؛ ق: که هم جای شادی بد و جای)؛ متن = س، ق، س ۲ (نیز لی، ب): آ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

وزان لشکر ساوه و پیل و کوس همی بود زانده‌ها بر فسوس

ق، ل ۲ در اینجا سرنویس دارند؛ ق: فرستادن هرمز خُراد برزین را بنزد بهرام و ساوه شاه؛ ل: فرستادن هرمز نزدیک ساوه شاه ۳-ق (ق: آ، ل: چون برزید) ۴-ل، ل ۲ (نیز لن، پ، آ): برج؛ متن = ق، ک، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲) ۵-ل: بفرمود؛ س، لی، ب از دولت این بیت دو بیت زیر را ساخته است:

شپ تیره برزد سر از چرخ ماه
به خُراد بُرزین چُنین گفت شاه
چو بر تخت پیروزه پیروز (ب: بر تخت (ل)) شاه
که ای پرهز پهلوان سپاه

عس (نیز لی، ب): تو؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۷-ق (ق: آ، روی) ۸-ل: بگویی ۹-س (نیز لی، آ، ب): که؛ متن = ل، ل، ق، س ۲ (نیز لن ۲)؛ ز؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱-ل، س، ل ۲ (نیز ق ۲، لی، ب): چی اند؛ متن = ق، ک، س ۲ (نیز لن، ل ۲) ۱۲-س، ک، ل ۲ (نیز لی، پ، ب): کدامست؛ (ل: آ: چنامست (۴))؛ متن = ل، ق، س ۲ (نیز ق ۲) ۱۳-س، ق، ل ۲ (نیز لی): مردان؛ (ب: مردم؛ لن: کدام و بزرگان)؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲) ۱۴-ل، ل ۲ (نیز لی، آ، ب): کی اند؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵-س، ق، ل ۲ (نیز لی، ل، آ، ب): سودمند؛ (لن: آ: پند و مند)؛ متن = ل، ک، ل ۲ (نیز لن، ق ۲، ل ۲) (و) ۱۶-ل، ق، ل ۲ (نیز و، لن ۲): نوشتند؛ س (نیز لی، آ، ب): نویسد به؛ متن = ک، س ۲ (نیز لن، ق ۲، ل ۲) (پ) ۱۷-ل: ارجمند ۱۸-س، ق (نیز لی، ل ۲، و، آ، ب): همان؛ متن = ل، ک، ل ۲ (نیز لن، ق ۲، آ، پ، لن ۲) ۱۹-س (نیز لن، ب) شهریار؛ متن = ل؛ در پ این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ بنفاری (۵۸۵-۵۹۱): فاحتال و دعا بخراد بن برزین و آرسله الیه بهدایا کثیره و أموال و افره. و کتب الیه کتابا مشحونا بالوعظ و التصحیح. و قال لخُراد: اینی اُرسَلک الیه لتعرف احواله، و تحزر جنوده، و تبصر عَده و عَده ۲۰-ق (ق: آ، روبر) ۲۱-س (نیز ق ۲، و، آ، ب): شود؛ متن = ل؛ در س، ب این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ لن، ل ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

همی بین چو پیدا شود لشکری که آید بنزدش ز سوی هری

۲۲- (ب: دانک؛ لی: چنانک آنک) ۲۳-س (نیز لن، ق ۲، ل ۲، آ، ب): جنگ آورست؛ متن = ل (نیز لی) ۲۴-ق، ل ۲ (نیز لی، و، آ، ب): ره به (لی: چیه)؛ نزدیک؛ متن = ل، س، ک، س ۲ (نیز لن، ق ۲، ل ۲، پ، لن ۲) ۲۵-س (نیز لن، ب): هر چه؛ متن = ل ۲۶-ل: آن را؛ ک، ل ۲ (نیز لن، ق ۲، آ، پ، لن ۲): از من؛ متن = ق، س (نیز لی، ل ۲، و، آ، ب): پ پس از این بیت افزوده است:

فراوان ز ما آفرینش رسان که پیروز بادی و روشن روان

۵۹۵ بگوش که من با نوید و^۱ خرام
نیاید^۲ که پیدا شود راز تو
من او را به دامت فراز آورم

بگترد خواهم یکی خوب^۲ دام^۳
وگره بشود نام و آواز تو!
سُخن‌های چرب و دراز^۴ آورم!

برآراست خُزاد بُرژین به راه
چو بهرام را دید با^۸ بگفت
۶۰۰ و زانجاییکه شد سویی^۹ ساوه‌شاه
ورا دید بستود و بردش^{۱۲} نماز
بیفزود^{۱۵} پیغامش از هر دری

بیامد بر آن سو^۷ که فرمود شاه
سُخن‌ها کجا داشت اندر نهفت
به جایی که بد^{۱۰} گنج و پیل^{۱۱} و سپاه
شنیده همی^{۱۳} گفتم با او^{۱۲} به راز
بدآن تا شود لشکر اندر هری^{۱۶}

چُن آمد^{۱۷} به دشتِ هری نامدار^{۱۸}
طلایه بیامد ز لشکر به راه^{۱۹}
۶۰۵ طلایه چو دید^{۲۱} آن دلاورسپاه
بگفت آنک^{۲۲} با نامورمهتری
سُخن‌ها چو بشنید از^{۲۶} ساوه‌شاه

سراپرده زد بر لبِ جویبار
بدیدند بهرام را با^{۲۰} سپاه
بیامد دوان^{۲۲} تا بر^{۲۳} ساوه‌شاه،
یکی لشکر آمد^{۲۵} به دشتِ هری
براندیشه شد مردِ جوینده^{۲۷} راه!

۱. توبرد (! حرف‌های سوم و پنجم بی نقطه) ۲. ک. س. آ (نیز لن، پ، ن. آ): تازه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳. (ل. آ. کام):
۴. س. آ: نباشد ۵. ج. ک. س. آ: گرو؛ (لن، پ، ن. آ: اگر؛ متن = س. ق. ل. آ (نیز ق. آ. ل. آ. و. آ. ب): ای این بیت را ندارد ع. س. ق. ل. آ (نیز و. آ.
ب): خوب؛ (و: حو)؛ دراز: ل. ب. گفتار جریت نیاز؛ متن = ک. س. آ (نیز لن، ق. آ. ل. آ. ح. و. پ، ن. آ. ک): ق. آ. پس از این بیت افزوده‌اند:
نگر تا کسی این چنین چاره ساخت که دشمن نیارد ازو (ق. آ: بجزری همی) سرفراخت

بنداری (۵۹۷.۵۹۲): فطر الی هراة بنتاح الرکض. وإن عن لک فی بعض الطرق عسکر فاعلم أنه بهرام. فاحضر عنده وأعلمه بحالک،
و سرفی طریق ۷. س. ق. ک. ل. آ (نیز ل. آ. و. آ. ب): بدان سان؛ س. آ: ازان سان؛ (لن: برین سان؛ لن: بدان سو؛ پ، لن: ک: بران سان؛ متن = ل
نیز ق. آ): بنداری (۵۹۸): فرکب خراد و سار بسیر الریح ۸. س. ق. ل. آ (نیز لن، ل. آ. ب): وی؛ متن = ل. ک. س. آ (نیز لن، ق. آ. پ، و، لن: آ):
بنداری (۵۹۹): فلما قرب من هراة رأی بهرام فأعلمه بالحال و أنطلق ۹. ل. آ (نیز پ): بر ۱۰. (لن: شد) ۱۱. س. آ: خیل و پیل؛ ک (نیز لن،
ق. آ. پ، و، لن: آ): پیل و گنج؛ متن = ل. س. ق. ل. آ (نیز لن، ل. آ. ب): ۱۲. (لن: دید و بستود بردش؛ لن، آ: چو دیدش ستود و بیردش) لن:
ستودش و بردش ((۱۳. س. س. آ (نیز پ): همه ۱۴. س. ق. ل. آ. ب): وی؛ متن = ل. ک. س. آ (نیز لن، ق. آ. پ، و، لن: آ): ۱۵. (لن: آ):
برافزود ۱۶. (لن: از هر دری ((۱۷. لشکری از هری؛ (لن: لشکرش در هری؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۶۰۰. ۲۶. ۰۰): و
سار الی أن وصل الی هراة و حصل فی مخیم ساوه‌شاه فأدی رسالة هرمزد الیه، و قدم هدایاه بین یدیه ۱۷. ل. ک. س. آ (نیز ق. آ. پ، و):
بیامد؛ س. ق. ل. آ (نیز لن، ل. آ. ب): بیامد؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۸. (و: ساوه‌شاه): ق. آن یل نامدار؛ و از ۱۶۰۳ و ۰۷ عرب یک بیت
ساخته و ۰۳ عرب ۱۶۰۷ را انداخته است؛ لن، آ: بی‌های ۰۳. ۰۶. ۰۳ را ندارد ۱۹. (لن: براه ((۲۰. س. لن: بی‌های بهرام خود
با (پ: با او)؛ متن = ل. ق. ل. آ. س. آ (نیز ل. آ. ک): ق. آ. پ، این بیت را ندارند؛ این بیت در ل. س. ق. ل. آ. س. آ. ل. آ. ب. آمده است ۲۱. ل.
بدید ۲۲. (ل. آ: دمان) ۲۳. ل. ک. ل. آ (نیز ق. آ): در؛ متن = ل. س. ق. س. آ (نیز لن، ل. آ. پ، آ. ب): ۲۴. ق. او؛ ل. آ (نیز لن، پ، آ): آنکه ۲۵. (پ: آید)؛
بنداری (۶۰۳. ۰۳): فینما هو عند ساوه إذا أتاه التذیر نظهور عسکر من صواب ایران ۲۶. ل. س. زو ۲۷. (و: بیننده)

ز خیمه فرستاده را بازخواند^۱
 بدو گفت کای^۳ ریمین پر فریب^۴
 ۶۱۰ برفتی^۸ ز درگاه آن خوارشاه^۹
 به جنگ^{۱۳} آوری پاریسی لشکری؟
 چنین گفت خُزاد بُرزین به شاه
 گر^{۱۵} آید، به زشتی گمانی میر
 وگر^{۱۸} زینهار یکی نامجوی^{۱۹}
 ۶۱۵ ور ایدونک^{۲۱} بازارگانی^{۲۲}، سپاه
 که باشد که آرد به روی تو روی^{۲۴}
 ز گفتار او شاد شد ساهه شاه
 چو خُزاد بُرزین^{۲۹} شوی خیمه رفت^{۳۰}
 بسیجید و^{۳۱} بر ساخت^{۳۲} راه گریز

به تندی فراوان سَخَن ها^۲ براند!
 مگر^۵ کز^۶ فرازی ندیدی^۷ نیشیب؟
 بدان^{۱۰} تا مرا^{۱۱} دام^{۱۲} سازی به راه؟
 زنی خیمه در^{۱۴} مرغزار هری؟
 که پیش سپاه تو اندک سپاه،
 که این^{۱۶} مرزبانی بود بر گذر^{۱۷}،
 ز کشور^{۲۰} سوی شاه بنهاد روی،
 بیاورد تا باشد ایمن به راه^{۲۳}،
 اگر^{۲۵} کوه و دریا شود کینه جوی^{۲۶}؟!
 بدو گفت: مانا^{۲۷} که این ست^{۲۸} راه!
 بر آمد شب تیره از کوه تفت،
 بدان تا^{۳۳} نیاید^{۳۴} بدو^{۳۵} رستخیز!

۱-س، ل، آ (نیز لی، ل، و، آ، ب): پیش خواند؛ متن = ل، ق، ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، پ، ان، آ)، ۲- (نن، ق، آ، پ، ان، آ: سخنها فراوان) ۳- (و: ای):
 ۴- ک: بد فریب (ه: ب: مکن) ۵- (پ: زین) ۶- ل: بدیدی (حرف یکم بی نقطه): (پ: نیشیب؛ و، ب: بدیدی) ۷- س، آ: بدزدی ۸- ک، س
 ۹- این خوارشاه: (پ: هرمز شاه) ۱۰- س، آ: چنین؛ (ق: آ: بران) ۱۱- (ب: نام را) ۱۲- (ن: نام) ۱۳- (ن: دام؛ ان، آ: چنگ) ۱۴- ک: (نیز
 لن، ق، آ، ب، ان، آ): بر؛ متن = ل، س، ق، ل، آ (نیز لی، ل، و، آ، ب): س، آ به جای این بیت و بیت سپین؛ بیت زیر را آورده است:
 چنین گفت خُزاد کای شهریار
 دلت را بدین کار غمگین مدار

بنفاری (۶۱۶-۶۱۷): فائز عجم و اقبال علی الرسول و هذده و اوعده ۱۵- (نن، پ، و: کئی؛ ان، آ: که) ۱۶- (ل: آن) ۱۷- (ب: زره گذر) ۱۸- (ق: آ):
 اگر ۱۹- (ب: رزم جوی) ۲۰- س، ق (نیز ل، و، ان، آ، ب): ل، ک، ل، آ، س، آ (نیز لن، ق، آ، لی، پ) ۲۱- (ن: دگر زانک) ۲۲- (ل: آ):
 بازارگان) ۲۳- س، ز شاه؛ ق، آ پس از این بیت افزوده است:

فرستم یکی کینه ور نزد او
 ببیند که تا کیست این نامجو

۲۴- (ل: روحی) ۲۵- ل، س، ق، ل، آ (نیز ل، و، آ، ب): وگر؛ (ن: ویا)؛ متن = ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، پ، ان، آ) ۲۶- س، ق، ل، آ (نیز لی، ل، و، آ، ب):
 جنگجوی؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، پ، ان، آ)؛ بنفاری (۶۱۶-۶۱۷): فقال الرسول: ایها الملک! من ذا الذی یتجاسر علی أن ینفذ الیک
 عسکرا؟ و ما هو إلا عابِر سیلٍ أو إصمیهذ فرع من الملک فاستأمن الیک أو خفیر قافلة توجه معهم حتی یوصلهم الی بلادک ۲۷- س
 (نیز لن): مانند ۲۸- (ب: این نیست؛ ق: آ: کایست آئین و): ک پس از این بیت افزوده است:

فرستم یکی مرد تا برسد
 که او نیکخواه است اگر مرد بد

بنفاری (۶۱۷): فتمکن ما قال من قلب ساوه، و سکن بعض ما به من سورة الغضب ۲۹- (ن: آ: بزین) ۳۰- ل (نیز ق): خانه؛ (ب: به)
 خیمه برفت؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۱- س، آ (نیز لی، ب): بیجید و؛ (ق: آ: بیجیده)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲- (ن:
 برداشت؛ ب: برخاست) ۳۳- (ب: حتما) ۳۴- ق، س، آ: نیاید (ق)؛ (ن: نیاید (حرف دوم بی نقطه)) ۳۵- (و، ان، آ: برو)؛ س در اینجا
 سر نویسی دارد: آمدن فغفور پسر ساوشاه بنزد بهرام چوبینه؛ بنفاری (۶۱۸-۶۱۹): ثم إن الرسول عاد الی مضر به. ولما جن الليل ركب
 ظهر القرار مسلوب النوم والقرار بحيث لم یدر به أحد من عساكر الترك

۶۲۰ بدانگه که شب تیره تر گشت، شاه^۱
 ز پیش پدر تا در^۴ پهلوان
 چن^۷ آمد بنزدیکی ایران سپاه
 که پرسد که این^۹ جنگجویان که اند؟^{۱۰}
 ز ترکان سواری بیامد^{۱۳} چو گرد
 ۶۲۵ سپهبد کدامست و^{۱۶} سالار کیست؟
 که فغفور چشم^{۱۷} و دل ساوه شاه
 ز لشکر بیامد یکی رزمجوی^{۱۹}
 سپهبد بیامد^{۲۲} ز^{۲۳} پرده سرای
 چو فغفور چینی بدیدش^{۲۶}، بتاخت
 ۶۳۰ پرسید و^{۲۸} گفت: از کجا رانده بی؟
 شنیدم که از پارس بگریختی
 چنین گفت^{۳۲} بهرام کین خود میاد

به فغفور فرمود تا^۲ بی سپاه^۳
 بیامد^۵ خردمند مرد جوان^۶
 سواری برافگند فرزند شاه^۸
 و زین^{۱۱} ناخن ساخته^{۱۲} بر چه اند؟^{۱۰}
 خروشید^{۱۳} کای نامداران^{۱۴} مرد^{۱۵}
 به رزم اندرون نامبردار کیست؟
 و را دید خواهدهمی بی سپاه^{۱۸}
 به بهرام گفت آنچه^{۲۰} بشنید از اوی^{۲۱}
 درفش^{۲۴} درفشان به سربر^{۲۵} به پای
 سمند جهان را به خوی^{۲۷} درنشاخت؛
 کنون^{۲۹} ایستاده چرا مانده بی^{۳۰}
 که آزرده گشتی و خون ریختی^{۳۱}
 که با شاه ایران کنم کینه^{۳۳} یادا

۱. ا. (تیره گشت و سپاه) ۲. (خود) ۳. س. س. (تیز لن. ب.) با سپاه؛ متن = ل. ک. پس از این بیت افزوده است:

از ایدر برو تا کی اند این سپاه
 بیامد خردمند پویان به راه

۴. ک. (تیز ق. آ.) بر ۵. ق. بتابد ۶. س. ق. ل. (تیز ل. و. ا. ب.) خردمند و (ق. ل. و. ل. ق.) روشن روان؛ ک. هنرمند مرد جوان؛
 (ق. آ. خرامید مرد جوان)؛ متن = ل. س. (تیز لن. پ. ن. آ.)؛ بنفاری (۶۲۱-۶۲۰): و آمر ساوه ابنه المسمی بغیور بان یثقی العسکر. و این
 کان مقدمهم مستمانا أو هاربا من أرض ایران آمنه و آواه، و وعده و مناه، و حمله الی حضرت ه ۷. ل. س. (تیز لن. ب.)؛ چو؛ متن
 تصحیح قیاسی است ۸. (ق. آ. ب. نزدیک شاه؛ و پویان به راه)؛ ک. به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

چو آمد بنزدیک بهرام تنگ
 سواری فرستاد پس بی درنگ

۹. س. ق. ل. (تیز لن. و. ا. ب.)؛ آن؛ (ل. ن. آ.؛ زاین)؛ متن = ل. ک. س. (تیز لن. ق. آ. پ) ۱۰. ل. س. (تیز لن. ل.)؛ کی اند - چی اند (لی):
 چه اند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۱. ل. ازین ۱۲. س. ک. ل. (تیز لن. ل. ب.)؛ ساختن؛ متن = ل. ق. س. (تیز ق. ا. و. ۱۳. س. ق.
 ل. (تیز لن. ب.)؛ بیامد سواری؛ متن = ل. ک. س. ۱۴. (ل. خروشنده) ۱۵. س. (تیز لن.)؛ نامدار نبرد ۱۶. (ل. جو) ۱۷. (ق. آ. جان)
 ۱۸. ل. ل. (تیز لن. ل. پ. ن. آ. ب.)؛ با سپاه؛ متن = س. ق. ک. (تیز ق. آ. و.)؛ بنفاری (۶۲۶-۶۲۲): فجاء بغیور و لما قرب من مخیم
 بهرام نفذ فارسا و أعلمه بمجئته لیکلمه و یکشف عن حاله ۱۹. ل. (تیز و.)؛ نامجوی؛ ک. جنگجوی؛ متن = دوازده دستنویس دیگر
 ۲۰. ک. ل. (تیز لن. ب.)؛ آنچه؛ متن = ل. س. ق. س. (تیز لن. ق. آ.) ۲۱. ل. زوی؛ (ق. آ. اری)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۲. ل. سپهبدار
 آمد ۲۳. ل. ل. (تیز لن. و. ب.)؛ به؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۴. ل. ق. ل. (تیز لن. پ. ا. ب.)؛ درفش؛ متن = س. ک. (تیز ق. ل. آ. و. ل. آ. و.
 لن) ۲۵. ق. ل. (تیز لن. ل. و. ا. ب.)؛ پس او؛ متن = ل. س. ک. س. (تیز لن. ل. و. لن) ۲۶. (ب. براند و.)؛ س. ق. ل. (تیز لن. آ. ب.)؛ چین را
 بدیدش؛ (ق. آ. چندی بدیدش؛ آ. را دید باره)؛ متن = ل. ک. س. (تیز لن. ل. و. لن) ۲۷. س. ق. (تیز لن. ب.)؛ جهنده به خوی؛ ک. جهنده به
 خون؛ ل. آ. خمیده به خوی؛ (لن. ن.)؛ چمانش به خوی؛ ق. آ. جهانجوی را؛ ل. آ. جهنده به خون؛ پ. چمانش به خون؛ و. جهنده به
 خوی)؛ متن = ل. س. آ. به جای این لک آورده است: سمند سرافراز در خوی نشاخت ۲۸. (ق. تیز ق. ل. آ. و. ل. آ. و.)؛ جو؛ ک. به پرسنده؛
 متن = ل. س. ل. (تیز لن. پ. ن. آ. ب.)؛ چن ۲۹. ک. (تیز ب.)؛ چن ۳۰. (ب. چه جولاندهش) (ل) ۳۱. بنفاری (۶۳۱-۶۲۷): فرک بهرام و
 تلفاه فلما اجتماعا ساله عن مجیته و قال: بلقنا ننگ هربت من فارس لجنایه جنیت أو دم أرتقت ۳۲. (ب. گفت) ۳۳. ق. (تیز ق. ل. ل.)؛
 رزم؛ متن = دوازده دستنویس دیگر

ز بغداد رفتم به فرمان شاه،
بیامد بدان^۶ بارگاه مهی^۵،
به گرز و ستان و به شمشیر^۷ و تیرا
به پیش پدر شد، بگفت^۸ آنچه^۹ بود
فرستاده را جست^{۱۲} هم در زمان!
همی ز آمدن خون^{۱۴} مژگان بریخت!
که این بدگمان مرد چون یافت^{۱۵} راه؟
طلایه چرا^{۱۸} شد چنین خوار خوار^{۱۹}؟

من ایدر^۱ به رزم آمدم با سپاه
چن^۲ از لشکر ساوه شاه^۳، آگهی
۶۳۵ مرا گفت: زو راه ایشان بگیر^۴
چو بشنید فغفور، برگشت زود
شنید آن^{۱۰} سخن شاه، شد بدگمان^{۱۱}
یکی^{۱۳} گفت: خرداد برزین گریخت
چنین گفت پس با پسر ساوه شاه
۶۴۰ شب تیره و ۱۶ لشکر^{۱۷} بی شمار

گفتار اندر پیغام ساوه شاه به بهرام چوبینه و پاسخ او^{۲۰}

بزدیک بهرام چیره^{۳۳} سخن،
که ایدر به^{۲۵} خیره مبر^{۲۶} آب روی!
کزین^{۲۷} پادشاه^{۲۸} تو، مرگ تو^{۲۹} جست!
که همتا ندارد به گیتی بسی^{۳۰}!
شنیدی تو گفتار نادلپذیر!

و ز آنپس^{۳۱} فرستاد مردی^{۳۲} کهن
بدو گفت: زو پارسی را بگوی^{۳۴}
همانا که این مایه دانی درست
به جنگت فرستاد نزد کسی
۶۴۵ ترا گفت: زو^{۳۱} راه بر من^{۳۳} بگیر

۱-ل: ایدون؛ بنداری (۶۳۲-۶۳۳): فقال معاذ الله من ذلك! وإنما جئت من بغداد بأمر الملك لقتال ساوه ۲-ل: س (نیز لن: ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۳-ق: بد؛ (ا: شد) ۴-ل: بدین: ل: بران) ۵-ا: شاهی) ۶-ا: شاه فرمود کو را بگوی (ا) ۷-ص: ق، ل ۲ (نیز لی، ل، و، ا، ب): گوپال؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز لن، ق، ۲، پ، لن، ۲): بنداری (۶۳۴-۶۳۵): فإنه حين سمع بإقباله ندبني لذلك ۸-ا: (ن، لن) ۹-ک: ل ۲ (نیز لی، ب): آنچه؛ متن = ل، س، ق، س ۲ (نیز لن، ق، ۲): بنداری (۶۳۶): فانصرف بغير نحو أبيه وأعلمه بالحال لن ۱۰-ل ۲ (نیز و): این؛ متن = ۱۱-ق، ل ۲ (نیز لن، لن، ا، ۲): ساوه شد بدگمان؛ (ل: ۲) چو ساوه شده بی گمان (ا): س (نیز لی، ب): چو بشنید ابر (لی: ازین: ب: این) ساوه شد بدگمان؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز ق، ۲، پ) ۱۲-ق، ل ۲ (نیز ل، و، ا، ۲): خواست؛ (ق: ۲: گفت؛) س (نیز لی، ب): فرستاده می خواست؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز لن، پ، لن، ۲): پ این بیت را پس از بیت ۶۴۰ آورده است ۱۳-ک (نیز پ، لن، ۲): کسی ۱۴-ق (نیز ق، ۲، لی، ل، ۲، پ، ب): خون ز؛ متن = ل، س، ک، ل، ۲، س ۲ (نیز لن، و، لن، ۲): بنداری (۶۳۷-۶۳۸): فغظم عليه ذلك، ونفذ في طلب الرسول فأعلم بأنه اتخذ الليل جملا وهرب ۱۵-ل (ن: ۲: رفت) ۱۶-ل (ن: ۲: حو: ا: زین) ۱۷-ک (نیز لن، پ، لن، ۲): لشکری؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۸-ل: (و: چراج) ۱۹-ک (نیز لن، ل، ۲، پ، لن، ۲): کار؛ ل: سست و خوار؛ (ق: ۲: کار خوار)؛ متن = س، ق، ل، ۲، س ۲ (نیز لی، و، ا، ب) ۲۰-ل: پیغام فرستادن ساوه شاه بر بهرام چوبین: س... بزد بهرام و پاسخ دادن بهرام او را؛ ل: رسول فرستادن ساوه شاه پیش بهرام؛ متن = ق، ک، س ۲ (ن: ۲: نویس ندارد) ۲۱-ق (۲: پ: ازان پس) ۲۲-ل: مرد ۲۳-ل: س (نیز لن، ق، ۲، و): حیره؛ ل ۲ (نیز لی، لن، ا، ۲): خیره؛ متن = ق، ک، س ۲ (نیز ل، ۲، پ، ب): ۲۴-ا: (بگر) ۲۵-ل (ن: حیه) ۲۶-س، س ۲ (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، پ، لن، ۲): مرز؛ متن = ل، ک، د: در و این لت با ۶۵۱ پ پس و پیش شده است؛ ق، ل، ۲، لی، و، ا، ب از ۶۴۲ آ و ۶۵۲ یک بیت ساخته و ۶۴۲-۶۵۲ را انداخته اند ۲۷-س، ک (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، ک، ا، ب): که آن؛ س ۲ خوانا نیست؛ (ل: ۲: که این)؛ متن = ل ۲۸-س: پادشا؛ (ق، ۲، لن، ۲: پادشای) ۲۹-س: مرز مرگ ۳۰-ل (ل: ۲: کسی) (ا) ۳۱-ک: سر؛ س ۲ (نیز لن): شو؛ متن = ل، س (نیز ق، و، لن، ۲) ۳۲-ل (ل: ۲: او را)

به پای^۱ اندرآرم به پیل و سپاه!
 بختدید از آن^۲ تیزبازار^۳ اوی^۴!
 اگر مرگی من جوید^۵ اندر نهان،
 اگر^۶ خاک بالا ببیمایدم^۷!
 بگفت آنچه^۸ بشنید از آن^۹ رزم خواه
 که چندین چرا بایدت گفت و گوی^{۱۰}!
 ز ما آرزو^{۱۱} هرچ^{۱۲} باید^{۱۳} بخواه!
 که رازی که^{۱۴} داری برآر از نهفت،
 بجویدهمی چون تو^{۱۵} فرمان بری!
 که گر داد جویی^{۱۶} بهانه مجوی!
 همی^{۱۷} آشتی جویی^{۱۸} اندر نهان،
 به چیزی که گویی تو^{۱۹}، فرمان^{۲۰} کنم،
 که را^{۲۱} در خور آید، کلاه و کمر،
 بدان^{۲۲} تا به راه آیدت^{۲۳} نیم راه^{۲۴}
 اگر دوستی، شاه بنوازدت!

اگر کوه نزد من آید به راه
 چو بشنید بهرام گفتار^۱ اوی^۲
 چنین داد پاسخ که شاه جهان
 چو خشود^۳ باشد ز من، شایدم
 ۶۵۰ فرستاده آمد بر ساه شاه
 بدو گفت: زو پارسی را^۴ بگوی
 کنون آمدهستی^۵ بدین^۶ بارگاه^۷
 فرستاده آمد به بهرام گفت
 که این شهر یاریست^۸ نیک اختری
 ۶۵۵ بدو گفت بهرام کو^۹ را بگوی
 گر^{۱۰} ایدونک^{۱۱} با^{۱۲} شهر یار جهان
 ترا اندرین مرز مهمان کم
 ببخشم سپاه ترا سیم و زر
 شواری فرستم بنزدیک^{۱۳} شاه
 ۶۶۰ بسان^{۱۴} همالان^{۱۵} علف سازدت

۱-ل: با؛ بنداری (۶۴۶-۶۳۹): فتلطف علی فوته و أرسل رسول الی بهرام بستدرجه و یخدهه و یعده و یوعده ۲-ل: س: او-او: (و: اوی-او جی)؛ متن = ک: س: ۲ (نیز لن، ق: ۲، ل: ۲، پ: ۱، ن: ۱) ۳-ل: زان ۴-ک: س: ۲ (نیز ق: ۲، پ: ۱، و: تیر، یه بازار؛ س: غیره؛ متن = لن: ل: ۲، ن: ۲) ۵-ل: خواهد (و: عل: خشود ۷-ل: س: ک: س: ۲ (نیز پ: و: گر؛ متن = لن: ق: ۲، ل: ۲، و: ن: ۲) ۸-ل: (ن: بیندادم (۴)) ۹-ک: (نیز لن: ل: ۲)؛ آنچه ۱۰-ل: س: آ: زان؛ (ل: ۲، زان)؛ متن = ک: (نیز لن، ق: ۲، پ: ۱، و: لن)؛ س: به جای این بیت، دو بیت زیر را آورده است:

فرستاده از نزد او بازگشت
 سخن آنچه بشنید با شاه گفت
 نو گفתי که با باد آنباز گشت
 برآورد رازی که بود از نهفت

۱۱-س: (نیز ل: ۲) بازگرد و؛ (و: پهلو ان را)؛ متن = ل: ک: س: ۲ (نیز لن، ق: ۲، پ: ۱، ن: ۱) ۱۲-ل: (و: گوجی)؛ ق: گفتگویی؛ س: آ: جست و جوی؛ (ق: باید این جست و جوی)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۳-ل: (نیز لن، ن: ۱)؛ چرا آمدستی؛ (پ: که چون آمدی تو)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۴-ل: (ن: ق: ۲، پ: ۱، ن: ۱)؛ بدین ۱۵-ک: (نیز لن، ق: ۲، پ: ۱، ن: ۱)؛ رزمگاه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۶-ل: آرزوی ۱۷-س: س: ۲ (نیز ق: ۲، پ: ۱)؛ هرچه؛ متن = ل: (نیز لن) ۱۸-س: س: ۲ (نیز لن، ل: ۲، پ: ۱، ن: ۱)؛ خواهی؛ متن = ل: (نیز ق: ۲، پ: ۱)؛ (ک: < >) ۱۹-ل: (نیز ق: ۲، پ: ۱)؛ شهر یارست؛ ل: شهر یارست و ۲۱-ق: ل: (نیز ق: ۲، ل: ۲)؛ نجوید همی جز که (ق: به)؛ (ن: لن)؛ نجوید همی از تو (در لن حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ متن = ل: ک: س: ۲ (نیز پ: و: در همه دستنویس ها حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ س: لی، ب این بیت راندارند ۲۲-ل: (ن: لن، آ: او) ۲۳-س: ق: ک: س: ۲ (نیز لن، ل: ۲، ن: ۱)؛ خواهی؛ ل: رزم جوئی؛ (و: جنگ جوئی)؛ ا: ب: بکر دار (مگر داد؟) خواهی؛ متن = (ق: آ: پ: ۱)؛ این بیت راندارد ۲۴-ق: (ک: ۲۵-ل: پ: ایدونکه) ۲۶-س: ق: ل: (نیز لن، ل: ۲، پ: ۱، ن: ۱)؛ از؛ متن = ل: ک: س: ۲ (نیز لن، ق: ۲، و: لن) ۲۷-ل: (پ: همه) ۲۸-ل: خواهی ۲۹-ق: ک: ل: آ: س: (نیز و: ب: جونی تو؛ (ن: لن)؛ آ: گوئیت؛ ق: آ: خواهی تو؛ ل: دلری تو؛ پ: جونی؛ آ: خواهی تو)؛ متن = ل: س: (نیز ل) ۳۰-ق: (آ: پیمان) ۳۱-ل: (آ: اگر) ۳۲-ل: فرستیم نزدیک ۳۳-ل: (آ: برات) ۳۴-ل: (ب: آید از؛ ن: پ: ۱، ن: ۱)؛ پیش آیدت ۳۵-س: (نیز لن، ق: ۲، ل: ۲، و: ب: نیمه راه؛ ل: آ: با سپاه)؛ متن = ل: ق: س: ۲ (نیز پ) ۳۶-ک: شود میرزان و؛ در لن آلت های این بیت پس و پیش شده است

و در ایدونک^۱ ایدر به جنگ آمدی
 چنان^۳ بازگردی^۲ ز دشت^۵ هری
 به برگشتنت پیش در چاه^۸ بادا!
 نیاوردت^{۱۱} ایدر مگر بخت بد!
 ۶۶۵ فرستاده برگشت و آمد چو باد^{۱۳}!
 چو بشنید پیغام او^{۱۴} ساوه شاه
 از آن سرد گفتن دلش تنگ شد
 فرستاده را گفت: شو^{۱۹}، بازگرد
 بگویش که در^{۲۱} جنگ تو نیست^{۲۲} نام
 ۶۷۰ چو شاه تو بر در مرا کهترند^{۲۶}
 گر ایدونک^{۲۸} ز نهار خواهی ز من
 فراوان بیابی ز من خواسته
 به گفتار بی سود^{۳۰} و دیوانگی^{۳۱}
 فرستاده^{۳۳} مرد^{۳۴} گردن فراز^{۳۵}
 ۶۷۵ بگفت آن گزاینده^{۳۶} پیغام او^{۳۷}

به دریا به جنگ^۲ نهنگ آمدی،
 که بر تو بگریند هر^۶ مهتری^۴!
 پست^۹ باد و بارانت همراه^{۱۰} بادا
 همی خواست تا بر سرت^{۱۲} بد رسدا
 پیام جهانجوی یک یک بداد
 بر آشفست از آن^{۱۵} نیکدل^{۱۶} رزم خواه^{۱۷}!
 رخانش از^{۱۸} اندیشه بی رنگ شدا
 پیامی بیر نزد آن دیومرد^{۲۰}!
 نه^{۲۳} از کشتت نیز یابیم^{۲۴} کام^{۲۵}!
 ترا کمترین چاکران مهترند^{۲۷}!
 سرت برگذارم^{۲۹} ازین انجمن!
 شود لشکرت یکسر آراسته!
 نجوید^{۳۲} جهانجوی مردانگی^{۳۱}!
 بیامد بنزدیک بهرام باز،
 همانا^{۳۸} که بد زان سخن کام^{۳۹} اوی^{۳۷}!

۱-ل: ایدونک که؛ (وی، ل: ایدونکه) ۲-ب: جنگ؛ و: کام) ۳-ب: (جنو) ۴-ق: (نیز ق: آ): به هق، ل: شهر؛ متن = سیزده
 دستویس دیگر ۵-و: (بگریه همه) ۶-س: ۲ (نیز، ل: ن: آ): کهتری؛ متن = دوازده دستویس دیگر؛ پ پس از این بیت افزوده است:
 نمانم که مانی در ایدر دواز

۸-و: (چاه در راه) ۹-س: پست؛ (ب: ل: آ: بشب) ۱۰-و: (بدخواه)؛ ق: ل: آ: بی، این بیت را ندارد؛ این بیت در یازده دستویس دیگر
 آمده است ۱۱-ب: (بیاوردت) ۱۲-ل: ۲ (تنت) ۱۳-ق: ۲ (به راه (پساوند ندارد))؛ س در اینجا سرنویس دارد: دیگر پیغام ساوه شاه بنزد
 بهرام و پاسخ دادن بهرام او را ۱۴-ل: ۲ (نیز ل: آ): ازو؛ متن = سیزده دستویس دیگر ۱۵-ل: زان ۱۶-س: (نیز آ: ب): نک: دل (حرف دوم
 بی نقطه)؛ ق: (نیز ل: آ): شیردل؛ (نیز ل: ن): تنگدل؛ ل: ۲ (نیز و): سنگدل؛ (ق: ۲: نامور)؛ متن = ۱۷-ب: (ب: تنگ در رزمگاه)؛ متن = ل: س: ۲
 (نیز ل: ن: آ) ۱۸-ل: ل: ۲ (نیز ل: ب): ز؛ متن = ۳ (نیز ل: ن: آ) ۱۹-ل: ل: ۲ (نیز ل: ن: ل: آ: ب: ن: ل: آ: ب: رو؛ متن = ۲ (نیز ق: آ: و)
 ۲۰-ل: (پیر مرد) ۲۱-و: (واز) ۲۲-ل: ن: آ: تران نیست در جنگ) ۲۳-ل: بر ۲۴-ل: (آ: یابیم و) ۲۵-ک: (نیز ب): نام (پساوند ندارد) ۲۶-ق:
 کمترند؛ (ن: پ: ل: ن: پ: ل: آ: کهترست)؛ متن = یازده دستویس دیگر ۲۷-ک: چاکری بهترند؛ س: آ: چاکری مهترند؛ (ق: آ: چاکرم مهترند؛ ل: آ:
 مهتران چاکرند)؛ ل: ۲ (نیز آ: ب): کهتری چاکری مهترند؛ (ن: کهتر چاکرم مهترست؛ ل: کهتری چاکر مهترند؛ پ: کهتری زین همه
 بهترست؛ و: کمترین چاکران مهترند)؛ س: چو تو مهتران پیش من چاکرند؛ ق: مرا کهتری چاکری مهترند؛ (ن: آ: ز کمتر ترا چاکری
 بهترست)؛ متن = ل: ۲۸-ل: (ن: ل: ایدونکه) ۲۹-س: ق: ل: ۲ (نیز ل: ل: آ: ب: ل: آ: ب: بر فراز؛ س: آ: برگذاریم؛ متن = ک: (نیز ل: ن: آ: و)
 ۳۰-ل: بگفت از بی سود (ب: گفتار بی سود)؛ س: ق: ل: ۲ (نیز ل: آ: ب): ز گفتار بی سود؛ متن = ک: س: آ (نیز ل: ن: ق: ل: آ: ن: آ) ۳۱-ل: (ن: آ):
 مردانگی (دیوانگی) ۳۲-ل: ۲ (نیز ل: ن: آ: ب: نجوید (حرف یکم بی نقطه) ۳۳-پ: فرستاد آن) ۳۴-س: شاه؛ ک: تاج؛ ل: آ: گرد؛ متن =
 دوازده دستویس دیگر ۳۵-ق: فراز < ۳۶-ل: ل: ۲ (نیز ق: آ: ل: آ: ب: ل: آ: ب: گزاینده؛ ل: آ: گزارنده)؛ متن = س: ق: ک: (نیز ل: ن: پ: و)
 ۳۷-س: ق: ل: ۲ (نیز ق: آ: بی، و: ب: او؛ ل: آ: شاه)؛ متن = ک: (نیز ل: ن: پ) ۳۸-ق: همانا که؛ ک: همان آنچه؛ س: آ (نیز ق: آ): همان آنچه؛
 ل: آ: همان رنج؛ و: همه رنج؛ متن = ل: س: ل: ۲ (نیز ل: ن: ل: بی، ل: آ: ب) ۳۹-س: آ: دام

که پاسخ ز مهر نباید^۲ نهفت،
نه^۳ ننگ^۴ آید از کهری^۵ بر سرم!
به تندی نجویدهمی^۸ جنگی تو!
که ویران کنم^{۱۱} لشکر^{۱۲} ساوه‌شاه!
نیززد که بر نیزه سازم به راه!
بدین خردگی^{۱۵} کردم^{۱۶} آهنگی تو!
درفشی پس پشت^{۱۷} من لاژورد^{۱۷}،
نیام^{۱۸} سنانم سر و^{۱۹} ترگی تست!

فرستاده‌ی شاه^{۲۱} بنمود پشت،
سر شاه^{۲۲} ترکان ز کین بردمید!
سرافراز^{۲۳} پیلان به هامون برند!
برآمد خروشیدن^{۲۴} گاودم!

چو بشنید، با مرد گوینده^۱ گفت
بگویش که گر من چنین کهرم^۳
شهنشاه و آن^۷ لشکر از ننگ^۷ تو
من از خردگی^۹ رانده‌ام^{۱۰} با سپاه
۶۸۰ بیزم سرت^{۱۳} راه برم نزد شاه!
چو من زینهار، بود ننگی^{۱۴} تو!
نبینی مرا جز به روز^{۱۵} نیردا
که دیدار آن آزدها مرگ تست

چو بشنید گفتارهای^{۲۰} درشت
۶۸۵ بیامد، بگفت آنچ^{۲۲} دید و شنید
بفرمود تا کوس بیرون برند
سیه شد همه کشور^{۲۴} از گرد^{۲۵} سم

۱.س.۲ (نیز ق.۲)؛ پوینده؛ (ن.پ.ن.آ: پیغام؛ س.ق.ل.۲ (نیز ل.۱.آ.ب): پیغام با مرد؛ (ل.۳: پوینده با مرد)؛ متن = ل.۱.ک (نیز ق.۲)؛ س.۲.ق.
ل.۲ (نیز ل.۱.و.آ.ب): نشاید؛ متن = ل.ک.س.آ (نیز ل.ق.۲.پ.ن.آ)؛ ق.۲ پس از این بیت افزوده است:

چنین پاسخ آورد پس نامجوی
که برگرد و با شاه ترکان بگری

۲.ق: کترم ۴-س.ل.۲ (نیز ۱): چه؛ ق.ک.س.۲ (نیز ل.ق.۲.ل.۲.ن.آ): که؛ (ب: جو)؛ متن = ل.۱.ل.نیک (۱) عرق: کمتری؛ (ن.۲.آ):
کهران؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل.این بیت و بیت سپسین را ندارد ۷-س.ق.ل.۲ (نیز ل.ل.۳.ب): شهنشاه با (س): متن = ل.
ک.س.آ (نیز ق.۲) ۸-ل.کسی؛ ک.س.آ: نجویندکس؛ س.ق.ل.۲ (نیز ل.۲.و.آ.ب): تیزی نجوید همی؛ (ق: فرستاد ما را نسوی)؛ متن = (ن.
پ.ن.آ) ۹-س.حیرگی؛ ق: نزدگی (۹)؛ (ق: کهری؛ ل.ب: خیرگی)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰-س.۲ (نیز ق.۲): راندم ۱۱-ک.س.آ:
بیراکم؛ (ق: پیداکم)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۲-س.ق. (نیز ل.۱): کشور؛ (ن.پ.ن.آ: دود)؛ متن = ل.ک.ل.آ.س.۲ (نیز ق.۲.و.آ.
ب): ق.۲ پس از این بیت افزوده است:

به ایران برم خاک توران و چین
نمانم یکی نامور بر زمین

۱۳- (ن.پ.و.ن.آ: سرش) ۱۴- (ق: جنگ) ۱۵-س.خرگی (حرف دوم بی نقطه)؛ (ب: خیرگی؛ ل.بدان چیرگی)؛ متن = ل.ق.س.۲
(نیز ق.ل.۲.پ.آ) ۱۶-ل.کردم؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ل.۲ به جای این لت آورده است: به تیزی نجوید همی جنگ تو
(۷۸۰ب)؛ و این بیت و ل.ن.ان این بیت و بیت سپسین را ندارند ۱۷-س.ق.س.۲ (نیز ق.۲.ل.۱.آ.ب): لا جوزده؛ متن = ل.ک.ل.۲ (نیز پ.و.آ)
۱۸- (ق: نیام و) ۱۹-ل.س.۲ (نیز ق.۲.ل.۱.و.آ.ب): جود؛ متن = س.ل.۲ (نیز ل.پ.ن.آ) ۲۰- (ب: پیغامهای) ۲۱-ل. (نیز و): ساوه؛
متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۲-ک.ل.۲ (نیز ل.۳.آ): آنچه؛ متن = ل.س.س.۲ (نیز ل.ق.۲)؛ ق.ل.ب. این بیت را ندارند؛ س.ک. در اینجا
سزنویس دارند؛ س. دیگر پیغام ساوه نزد بهرام و پاسخ دادن بهرام او را؛ ک. کارزار کردن بهرام جویسه با شاه؛ بندگان (۶۸۵-۶۴۷)؛ و
بهرام جازم علی عزیمته علی قتاله، طاغ فی غلوانه. فتر ددت الرسل بینهما مرار فی ذلک علی هذه الجملة الی أن علم ساوه أنه یضرب
معه فی حدید بارد ۲۳-ل. برافراز ۲۴- (ق: لشکر) ۲۵-س.آ: ازو تک (۹)؛ ل.۳ نخست سم نوشته، سپس خط زده و به جای آن سیاه
نوشته و نیز از این لت و ۶۸۸ب یک بیت ساخته و ۶۸۷ب و ۶۸۸آ را انداخته است؛ بندگان (۶۸۷-۶۸۶)؛ فامز باخراج الکوسات و
الغارات

در و دشت شد سرخ و زرد و سپاه
 بیامد زره دار و گریزی به دست
 به پیش اندرون تیغ زن لشکری
 سپاهی همه یکدل و یک تنه
 ستاره ز نوک ستان روشن ستا
 به آرایش و ساز آن^{۱۰} رزمگاه
 همه^{۱۳} جای خود^{۱۴} تنگ و ناکام^{۱۵} دید
 جهان دیده و غم گساران خویش
 از آن پارسی مهتر انجمن
 گرفتند و شد جای^{۲۰} من^{۲۱} خارستان^{۱۹}
 هوا نیلگون شد زمین ناپدید
 سواران زوبین ور و نیزه دار^{۲۵}
 همه ناوک انداز^{۲۷} پر خاشختر^{۲۸}

چو بشنید بهرام کآمد سپاه
 سپه را بفرمود تا برنشت
 ۶۹۰ پس پشت بد^۳ شارستان^۲ هری
 بیاراست با^۵ میسر، میمنه^۶
 تو گفتی جهان یکسر از جوشن ست^۸
 نگه کرد از آن^۹ رزمگه ساوه شاه
 هری از پس پشت بهرام دید^{۱۲}
 ۶۹۵ چنین گفت پس با سواران خویش
 که آمد فربنده بی نزد^{۱۶} من
 همی بود تا^{۱۷} آن^{۱۸} سپه شارستان^{۱۹}
 بدان^{۲۲} جای تنگی^{۲۳} صفی برکشید
 سپه بود بر^{۲۴} میمنه چل هزار
 ۷۰۰ ابر میسر^{۲۶} چل هزار دگر

۱-س، ق، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ سرخ و کبود و یک (نیز، ل، ق، آ، ب)؛ شد (ق، آ، ج)؛ زرد و سرخ و (ب)؛ زردست و سرخ و؛ آ؛ بگرفت
 گرد؛ متن = ل، س، ق، م، آ، س، ق، م، آ (نیز، ل، ب، آ)؛ جوع؛ متن = ل، ک، ل، آ، ب، آ بیت های ۶۹۱، ۶۸۹ تا ۶۹۳؛ س؛ شد (ن، ا، ل)؛
 پستان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۴-ق، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ شارسان؛ متن = ل، س، ک، م، آ (نیز، ل، ق، آ، ب، ا)؛ (ش، ل)؛ تا؛ عمل
 س، ق، ل، آ، س، ق، ل، آ، ب، آ؛ میمنه میسر؛ متن = ک (نیز، ل، ق، آ، ب) ۷-ل، ق، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ کینه کش یکسر؛ (ب)؛ کینه کش
 یک تنه؛ متن = س، ک، م، آ (نیز، ل، ق، آ، ب) ۸-ل؛ آهنت؛ (ل)؛ یکسر دشمنست؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنداری
 (۶۹۲، ۶۸۸)؛ فعلم بهرام بذلک فعلی عسکره و جعل هراه من ورائه، و وقف من ساوه شاه بازانه ۹-ل (نیز، ب)؛ زان؛ س (نیز، ل، ن، آ)؛
 ازین؛ (ل)؛ دران؛ (ق)؛ نیز ل (آ، ب)؛ نگه دار آن؛ متن = س، ک، ل (نیز، ق، آ، ب، ا) ۱۰-ک؛ این؛ (ن، ب، ل، آ، ب)؛ و آن؛ ل، آ، ب، آ؛ آرایش ساز و آن (ل، آ)؛
 این؛ (ق)؛ آبا ساز و آرایش؛ متن = ل، س، ل، آ، م، آ (نیز، ق، آ، ب) ۱۱-س، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ دستگاه؛ متن = ل، ق، ک، م، آ (نیز، ق، آ، ب)؛
 ۱۲-ل، ق؛ بود؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۳-س، ق (نیز، ل، آ، ب)؛ همی؛ ک، م، آ (نیز، ل، ق، آ، ب)؛ همان؛ متن = ل، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ و
 ۱۴-ل (نیز، ق، آ)؛ او؛ (ن، ل، ن، آ)؛ جایگه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-ل؛ نیک با کام ۱۶-ق؛ فربنده نزدیک ۱۷-ق (آ، ب)؛ با
 ۱۸-ب؛ این ۱۹-ق، ل (نیز، ل، آ، ب)؛ شارسان - خارسان؛ متن = ل، س، ک، م، آ (نیز، ق، آ، ب، ا) ۲۰-ل (ن، پای) ۲۱-س، او؛ ل (آ)؛
 (نیز، ب)؛ ما؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۶۹۷، ۶۹۳)؛ فلما رأی ساوه تعجبه بهرام التری علی نفسه و قال لأصحابه: قد بلینا
 بهذا الفارس المحتال المتجرذ للقتال ۲۲-ب؛ بران ۲۳-ق؛ تنگش؛ آ؛ نیکی (ل) ۲۴-ق؛ در ۲۵-ک؛ زوبین و نامدار؛ س (نیز، ل، ن، آ)؛
 زوبین ور کینه دار؛ (ق، آ، ب)؛ زوبین زن و نیزه دار؛ متن = ق، ل (نیز و جوع)؛ در ق، ل، آ، ق، آ؛ این ل تا با ۷۰۱ ب پس و پیش
 شده اند؛ ل، س، ل، آ، ب، آ؛ از ۶۹۹ و ۷۰۱ ب یک بیت ساخته و ل، ل، ۹۹۹ ب-۷۰۱ و، س، ل، ب، آ؛ ۶۹۹ ب و ۷۰۱ و را انداخته اند؛ پیاپی
 لتهای این بیت = ک (نیز، ل، ن، ب، ن، آ)؛ بنداری (۶۹۹-۶۹۸)؛ فعلی جنوده و صف صفوه ف جعل علی المیمنة أربعین ألفا ۲۶-ل، و؛
 میمنه ۲۷-ق، آ، ب، و؛ انداز و ۲۸-ل (ن؛ شیران تر؛ در س، ل، ب، این بیت با بیت ۷۰۲ پس و پیش شده است؛ از ۷۰۱ و ۷۰۱ ب یک
 بیت بی پساوند ساخته و ۷۰۰ ب-۷۰۱ و را انداخته است؛ بنداری (۷۰۰)؛ و علی المیسرة أربعین ألفا آخرین

چه نیزه گزار و چه^۲ خنجر گزار^۱ /
پس پشّت لشکرش بر^۲ پای کرد /
بدان تنگی اندر گرفتار بود /
فراز^۶ آوریدند و بستند راه /
که تنگ^۹ آمدش جایگاه سپاه /
که^{۱۳} بیکار خواهد بدن^{۱۴} تخت^{۱۱} اوی^{۱۲}

به قلب اندرون نامور چل هزار
همان چل هزار از دلبران مرد
ز لشکر بسی نیز بیکار بود^۵
چو دیوار پیلان به پیش سپاه
۷۰۵ پس اندر^۷ غمی^۸ شد دل سپاه
تو گفتی بگریدهمی^{۱۰} بخت^{۱۱} اوی^{۱۲}

فرینده مردی ز دشت هری،
که بخت^{۱۸} سپهری ترا نیست جفت!
خرد یار کن^{۲۱}، چشم دل^{۲۲} باز کن!
چن^{۲۵} ایشان نبود از نژاد مهان^{۲۶}،
ز^{۳۰} مردی همه ساله در جوشن اند^{۲۹}:

دگر باره گردی^{۱۵}، زبان^{۱۶} آوری
فرستاد نزدیک بهرام^{۱۷} و گفت:
همی نشنوی^{۱۹} چند پند و سخن
۷۱۰ دو تن^{۲۳} یافتهستی که^{۲۴} اندر جهان
چو خورشید^{۲۷} بر^{۲۸} آسمان روشن اند^{۲۹}

۱- (ق: ۲) صد: ۲- ق: فراز و چه: ۲، س: ۲ (نیز پ): گذار و چه: ۲- که تنگ آمدش جای (ه: ۹۹ پ): ک: سوار زره دار: (ق: ۲) همه نیزه داران: متن = س (نیز لن، لی، ل، ۲، و، ب): ۳- ل: ۲، س: ۲ (نیز پ): گذار: متن = دوازده دستنویس دیگر: س: ۲ در اینجا سرنویس دارد: رزم بهرام چوبینه با ساووشاه: ۴- (ن: ن: ۲: لشکر ابر): ل: ۲ این بیت را ندارد: در س: ق، ل، ۲، لی، و، آ، ب این بیت پس از بیت ۶۹۹ آمده است: پیامی بیت های متن = ل، ک، س: ۲ (نیز لن، ق: ۲، ب، ن: ۲): بنداری (۷۰۲، ۷۰۱): و رتب فی القلب مثل ذلک هس (نیز لی): شد: ق: ۱، ۲ این بیت و بیت سپین و یک بیت های ۷۰۵، ۷۰۳ را ندارند: بنداری (۷۰۳): و کان الموضع ضیفاً لبع عساکره فاصطف بعضهم خلف بعض عرق: فرود: بنداری (۷۰۴): و قدما القیلة کسور ممتد امام الجیش ۷- س: ق، ل: ۲ (نیز لی، ل، ۲، و، آ، ب): آنگه: متن = ل، س: ۲ (نیز لن، ق: ۲، ب، ن: ۲): ۸- (لی: غمین): ۹- (آ: نیک): ق: ۲ پس از این بیت افزوده است:

تو گفتی بدو گفت پس تیره بخت
که بر تو بگریدهمی تاج و تخت

۱۰- س: بکا هدمی: ل: ۲، س: ۲ (نیز لن، لی، ل، ۲، ب، ن: ب): بگویدهمی: (و: همی گریه آن: آ: بگویدهمی): ق: گویی بگویدهمی: متن = ل (نیز ق: ۲، لن: ۲): ۱۱- ل: ل، س: ل، ۲، س: ۲ (نیز و، لن: ۲): نخت: نخت (حرف یکم هر دو واژه بی نقطه): (آ: تخت: بخت): متن = ق، ک: (نیز لن، پ، ب): ۱۲- ل: ل، س: ق، س: ۲ (نیز لی، ل، ۲، و، آ، ب): او: متن = ک، ل: ۲ (نیز لن، ق: ۲، ب، ن: ۲): ۱۳- (ب: چه): ۱۴- س: س: ۲ (نیز لن: ب): شدن: متن = ل: ل، س، ق در اینجا سرنویس دارد: ل: پاسخ ساووشاه از بهرام چوبین: س: دیگر پیغام ساوه بنزد بهرام و پاسخ دادن بهرام او را: ق: پیغام ساووشاه به بهرام چوبینه و پاسخ او: بنداری (۷۰۶، ۷۰۵): فضاک ساوه ذراعاً لما رأی من ضیق المکان، و تراحم عساکره، و تراکم بعضهم فوق البعض، و أوجس فی نفسه شیئاً ۱۵- (ق: مردی): ۱۶- (ن: زفان): ۱۷- ل: ۲، س: ۲ (نیز آ): حو: ۱۸- ل: ۲: تخت: ۱۹- ل: ل، س: ۲ (نیز و): بشنوی (حرف یکم بی نقطه): ل: ۲ (نیز لی): بشنوی: متن = ده دستنویس دیگر: ۲۰- س: آ: پیدا: س: ق: (نیز لن، ل، ۲، و، لن: ۲، ب، ن: ۲) پند و (ب: حو) چندین: ک: هیچ پند و (لی: آ: پند و چندی: پ: پند من در): متن = ل، ل: ۲ (نیز ق: ۲): ۲۱- ق: ک، س: ۲ (نیز ق: ۲، لی، و): یاد کن: (ن: آرو: و لن: ۲): آور و: متن = ل، س: ل: ۲ (نیز ل: ۲، ب، آ، ب): ۲۲- (ن: دلست): ل: ۲ (نیز لی، ل، ۲، آ، ب): حو: دل: متن = س: س: ۲ (نیز ق: ۲، ب، و، لن: ۲): ۲۳- (لی: چنین): ۲۴- (ق: آ: تو): ۲۵- س: ل: ۲ (نیز لن: ب): چو: متن = س: ۲۶- س: ل: ۲ (نیز لی، ل، ۲، و، آ، ب): کهان و مهان: س: آ: آشکار و نهان: متن = ل: ک: (نیز لن، ق: ۲، لی، لن: ۲): ق: این بیت و بیت سپین را ندارد: ۲۷- ک: خورشید: ۲۸- (نیز آ): در: ۲۹- (ن: ب، لن: ۲): روشنت: جوشنت: ۳۰- س: (نیز لی، و، آ، ب): به: متن = ل، ک، ل، س: ۲ (نیز ق: ۲، ب، لن: ۲)

سپاهست و مانا که باشد^۳ فزون!
 فریبدهی تو مگر^۶ شیفته‌ست؟!
 وگر هست، مهر^۸ ترا^۹ چهر نیست^{۱۰}،
 گزاف از خریدافته کی سزد؟!
 نمانم که مانی^{۱۶} زمانی به^{۱۷} پای،
 همان ارجمندی و اختر^{۱۹} دهم!
 شوی بی‌نیاز از بد^{۲۲} کھتری
 ترا آید آن^{۲۳} تاج و تختش^{۲۴} به چنگ!
 ترا مانم^{۲۶} این^{۲۷} لشکر و گنج و بوم
 بدین کارها فرزند^{۳۱} آمدی^{۳۰}،
 سپهبد بده‌ست پدر، گر^{۳۳} نیا
 مرا بر تو بر جای بخشایش‌ست!
 برابر یکی ساختی^{۳۸} رزمگاه!

۷۲۵ از ایدر^۱ مرا تا در طیسفون^۲
 ترا ای^۴ بداندیش که فریفته‌ست^۵؟
 ترا بر تن خویش بر مهر نیست^۷
 که بشناسدی^{۱۱} چشم او^{۱۲} نیک و بد؛
 بپرهیز ازین^{۱۳} جنگ و^{۱۴} پیش^{۱۵} من آی
 ۷۳۰ ترا کدخدایی و دختر^{۱۸} دهم
 بیایی بنزدیک^{۲۰} ما^{۲۱} مهتری
 چو کشته شود شاه ایران به جنگ
 از آن^{۲۵} جایگه من شوم سوی روم
 از آن^{۲۸} گفتم این^{۲۹} کیم پسند آمدی^{۳۰}
 ۷۳۵ سپه تاختن^{۳۲} دانی و کیمیا
 ز ما^{۳۳} این نه^{۳۵} گفتار^{۳۶} آرایش‌ست
 بدین روز^{۳۷} با خوارمایه‌سپاه

۱. (ا: ایدر ج) ۲. ل (نیز ل) ۳. (طیسفون)؛ (ا: طیسفون)؛ متن = یازده دستویس دیگر ۴. س: آید؛ کم باشد مرا بر؛ س: آ: ماند که باشد؛ (ن: پ: باشد کم آید؛ ق: آ: باید که باشد؛ ن: آ: ناید کم آید)؛ ل: ق: (نیز ل: ل: و: آ: ب: ج: ح: مانا که باشد (ق: ل: آ: ب: آید)؛ متن = ل ۲ ۴. (ن: آن) ۵. س: ق: س: آ: نیز ل: ق: آ: ل: ج: ک: بفریفتست؛ (ن: آ: ب: که بفریفتست)؛ ل (نیز و): ب: اختر که بفریفتست؛ متن = ک: ل ۲ (نیز ل: ب: ا: ع: ل: آ: همانا فریبده هم) ۷. ص: (نیز ب: نیست مهر؛ (ل: ایست مهر)؛ ل: خویشتن مهر نیست؛ متن = یازده دستویس دیگر ۸. (ق: آ: بهتر) ۹. (پ: تو از) ۱۰. ا: س: (نیز ل: ب: نیست چهره؛ متن = دوازده دستویس دیگر ۱۱. (نیز و): سناسدی (حرف یکمی بقطعه)؛ ق: ل ۲ (نیز ا: بشناسدش؛ (ن: نشناسدش؛ پ: نشناسد این؛ ن: آ: نشناسدی؛ ق: آ: گراشتختی)؛ متن = س: س: آ: (نیز ل: آ: ب: ۱۲. ص: ق: ل ۲ (نیز ل: ب: ن: تو؛ متن = ل: س: آ: کم این بیت را ندارد ۱۳. ل: زین ۱۴. (ن: ق: ل: آ: ج: ح) ۱۵. (پ: نزد) ۱۶. ک: ق: س: آ: (نیز ل: ب: ن: آ: باشی؛ متن = ل: س: ل ۲ (نیز ق: ل: آ: و: آ: ب) ۱۷. (ا: زمانت ز) ۱۸. س: آ: لشکر ۱۹. س: ق: ل ۲ (نیز ل: ب: ا: و: ب: ا: افسر؛ س: آ: دختر؛ متن = ل: ک: (نیز پ) ۲۰. ل: آ: تو نزدیک ۲۱. ل: ق: (نیز ق: آ: من؛ متن = دوازده دستویس دیگر ۲۲. (ل: در) ۲۳. (ق: آ: این؛ پ: باشد آن)؛ س: ق: ل ۲ (نیز ل: ب: ا: ب: مرا آید آن (ا: این)؛ (و: بیاید ترا)؛ متن = ل: ک: س: ۲ (نیز ل: ن: آ) ۲۴. ل: (نیز و: ا: تخت و تاجش؛ متن = دوازده دستویس دیگر ۲۵. (ن: ق: ل: ب: ل: ن: آ: زمان) ۲۶. ل: ک: س: آ: نیز ل: ن: آ: مانده؛ متن = س: (نیز ق: آ) ۲۷. س: س: آ: (نیز ل: ب: و: ن: آ: آن؛ کم از؛ متن = ل: (نیز ق: ل: آ: ق: ل: ب: آ: ب: بیت‌های ۷۲۵-۷۳۳ را ندارند و ل ۱، ۲، ۳ به جای آنها بیت زیر را آورده‌اند:

سپارم به تو تاج و تخت و (ا: تخت و تاج) و را همان افسر و گنج و رخت (ل: تخت) و را

۲۸. ل: آ: (زین) ۲۹. س: گفتیش ۳۰. (ن: آمدت) ۳۱. (ن: ب: فرهمند؛ ن: آ: فرهنند؛ و: برین کارها بر هوشیند (وزن درست نیست))؛ متن = ل: س: ک: س: آ: (نیز ق: ل: آ) ۳۲. ک: (نیز ل: ن: ق: آ: ب: ن: آ: ساختن؛ متن = ل: س: آ: (نیز ل: آ: و) ۳۳. ک: (نیز ل: آ: ب: با؛ (ن: ن: آ: یاز ق: آ: با (بی نقطه)؛ و: کویا (حرف نخست واژه دوم بی نقطه))؛ متن = ل: س: آ: س: این بیت را ندارد ۳۴. ق: زمان (ل) ۳۵. س: ق: ل ۲ (نیز ل: ن: ق: آ: ل: ب: ا: ب: متن = ل: ک: س: آ: (نیز ل: ن: ق: آ: ب: و: ن: آ) ۳۶. س: (نیز ل: گفتم و: ب: این بیت را ندارد ۳۷. س: ق: ل ۲ (نیز ل: آ: ب: ا: ب: روی؛ متن = ل: ک: س: آ: (نیز ل: ن: ق: آ: ب: و: ن: آ) ۳۸. س: (نیز ل: ا: ب: ساختن؛ متن = یازده دستویس دیگر

نیایی جز این نیز پیغام من
 اگر سر بیجان^۱ از کام من!

فرستاده گفت و^۲ سپهبد شنید
 ۷۴۰ چنین داد پاسخ که ای بدنشان
 جهاندار بی سود و^۵ بسیارگوی^۶
 به^۹ پیشی^{۱۰} سخن^{۱۱} و آنچه^{۱۱} گفתי ز پس
 کسی را که آید زانمش^{۱۳} به سر
 شنیدم سخن^{۱۴} های ناسودمند
 ۷۴۵ یکی آنک^{۱۸} گفתי کُشم شاه را
 یکی داستان زد برین^{۲۰} مرد مه^{۲۱}
 نگوید که جز مهتر^{۲۳} ده بدم
 بدین کار^{۲۶} ما بر نیاید^{۲۷} دو^{۲۸} روز
 که بر نیزه^{۲۹} بی بر سرت زین نشان^{۳۱}

به پاسخ سخن^۳ تیره^۴ آمد پدید!
 میان بزرگان و گردن‌کشان،
 نمادش نزد کسی^۷ آب^۸ روی!
 به گفتار دیدم^{۱۲} ترا دست‌رس!
 ز^{۱۴} مردی^{۱۵} به^{۱۶} گفتار جوید هنر!
 دلی گشته^{۱۷} ترسان ز بیم گزند:
 سپارم به تو کشور^{۱۹} و گاه را،
 که درویش را چون برانی^{۲۲} ز ده،
 همه بنده بودند و^{۲۴} من مه^{۲۵} بدم!
 که بفروزد^{۲۹} از^{۳۰} چرخ گیتی فروز،
 فرستم بر^{۳۲} شاه گردن‌کشان^{۳۳}!

۱. (ن: نیجانی؛ ل: بججانی)؛ س، ی، ب به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

چو آمد فرستاده نزدیک او   بگفت آن سخنهاى باریک او

بنداری (۷۳۸-۷۱۷): و اختار بعض اصحابه و ارسله الی بهرام ثانیا یخده و یعهه بانه یزوجه ابته، و انه یولیه ممالک ایران و یجمله فیها نایبه ۲-س: آ: <و> ۳-ق: جبین ۴- (ل: خیره؛ ل: نیز؛ ا: نیز)؛ متن = دوازده دستویس دیگر ۵-س: ل: (نیز ل: ل: ب): <و>؛ متن = ل: س: آ: (نیز ق: ق: ل: آ: ب: ن) ۶- (ل: گو: رو) ۷- ق: (نیز ل: و، آ: ب): نمائد بنزد کش: متن = ل: ک: ل: آ: س: آ: (نیز ل: ق: ل: آ: ب: ن) ۸- (آ: آب) و: ۹- ل: ز: ۱۰- ق: (نیز ل: ل: ب): پیشین: ک: (نیز ق: ق: آ): پیش: متن = ل: س: ل: آ: س: آ: (نیز ل: و، ن: آ: آ: ب: ن) ۱۱- س: (نیز ل: ب): هر چه: ق: و اینک: ک: ل: آ: س: آ: (نیز و: ل: آ: و آنچه: ا: آنکه): متن = ل: (نیز ل: ق: ل: آ: ب) ۱۲- (ل: ل: آ: بستم) ۱۳- ل: زمانه ۱۴- (ل: ب): ۱۵- ل: مردم ۱۶- (ل: ز) ۱۷- س: ل: آ: (نیز ل: ل: ب): دلم گشت: متن = ل: س: آ: (نیز ق: ق: آ) ۱۸- (پ: آنکه) ۱۹- س: آ: (نیز و: لشکر: ق: آ: دختر): متن = ده دستویس دیگر؛ ل: آ: به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

یکی آنکه گفתי که چون شاه را   کُشم بسپرم مر ترا گاه را

۲۰- ک: (نیز ل: ب: بدین ۲۱- ل: به ۲۲- س: نیاری؛ ق: بیازی؛ ک: توانی؛ ل: آ: (نیز ل: آ: ب): بیاری (حرف یکم بی نقطه)؛ س: آ: نیازی؛ (ن: نازی؛ ق: آ: نایبی (حرف یکم بی نقطه)؛ ل: نیازی؛ ق: بیازی؛ ک: توانی؛ ل: آ: (نیز ل: آ: ب): بیازی (حرف یکم بی نقطه)؛ متن = ل: (نیز آ: حرف یکم بی نقطه) ۲۳- س: ق: ک: ل: آ: (نیز ل: و، آ: ب): به هر جای گوید که مهتر (ق: بهتر)؛ (ق: آ: بگوید که من مهتر ده)؛ متن = ل: س: آ: (نیز ل: ل: آ: ب) ۲۴- ل: آ: (نیز ا: ل: و) <و> ۲۵- (پ: و: سر)؛ س: ک: ل: آ: (نیز ل: ل: آ: ب): برتر؛ ق: مهتر؛ (ا: بهتر)؛ متن = ل: س: آ: (نیز ل: ق: ل: آ: ب) ۲۶- (ل: ن: ل: آ: برین روز؛ ق: آ: برین کار) ۲۷- (ل: نیار؛ ل: بر ما بیاید (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ س: بر ما نیاید؛ (ق: آ: بر ما نیامد؛ ب: خود بر نیاید)؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۸- ق: <و> ۲۹- (ا: بفرایند) ۳۰- ل: آ: (نیز ل: ل: آن) ۳۱- رانهان؛ ل: نیزه‌ها بر سرت خون فشان؛ س: ق: ل: آ: (نیز ل: ل: آ: و: ب): نیزه بر سرت هم (ل: ن: ل: آ: را) زین نشان؛ (ق: آ: نیزه بر سرت ای بدنهان؛ ل: نیزه سازم سرت زین نشان)؛ متن = س: آ: (نیز ب) ۳۲- ک: سوی؛ متن = ۳۳- س: ق: ل: آ: (نیز ل: ل: آ: و، آ: ب): بنزد شه سرکشان؛ (ل: ن: ق: آ: ب: ن: آ: نیزه کوچک شاه جهان)؛ متن = ل: س: آ

ببینند بر نیزه‌بر پیش شاه^۳

بریده^۱ سرت را بدان بارگاه^۲

شده بارور بخت^۵ برناش پیر^۴
 چو بشنید شد روی مهر سیاه^۸
 بر آن^{۱۰} ماه^{۱۱} لشکر بیاید گریست!
 بفرمود تا سنج و هندی^{۱۲} درای،
 کنند^{۱۳} آسمان را به رنگ آنوس!
 بدانند^{۱۶} شد شاه گردن فراز!
 مکن جنگ تا بامداد^{۱۷} بگاه!
 طلایه بیامد ز پرده سرای^{۲۰}
 جهان شد ز لشکر^{۲۲} پر از گفت و^{۲۳} گوی!
 فرستاد و ایرانیان را بخواند،

فرستاده آمد دو رخ^۴ چون زریز
 همی گفت^۷ پیغام با ساوه شاه
 ۷۷۵ بدو گفت فغفور کین لایه^۹ چیست؟!
 بیامد به دهلیز پرده سرای
 بیارند با زنده بیلان و کوس
 چن^{۱۴} این^{۱۵} نامور جنگ را کرد ساز
 به فرزند گفت: ای گزین سپاه
 ۷۸۰ شدند از^{۱۸} دو رویه^{۱۹} سپه باز جای
 برافروختند آتش از هر دو روی^{۲۱}
 چو بهرام در خیمه تنها^{۲۴} بماند

۱. (ب: برند آن) ۲. س، ق، ل، ۲ (نیز لن، لی، ل، پ، ان، ۲، آ، ب): به ایران سپاه؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ق، و) ۳. س، ۲ (نیز ب): بیشگاه؛ (ق، ۲، لن، آ، ب: در پیش شاه؛ لن: بانیزه در پیش شاه)؛ لن: برندت به نیزه بنزدیک شاه؛ س: ببینند بر نیزه در پیش شاه؛ متن = ق، ک، ل، ۲ (نیز لی، ل، ۲، و؛ در ق پس از تصحیح پیشند به ببینند)؛ بنداری (۷۷۲، ۷۳۹): فلم ینجح ذلک فی بهرام، و لم یجب إلا لسان السیف، و أبی أن یکون فیصل الأمر إلا عن حرب لتقصیف فیها أصلاب الرماح، و تحطم وسطها متون الصفاح ۴. س (نیز لن، لی، ل، پ، ان، ۲، آ، ب): رخی؛ ق، ل، ۲ (نیز ب): به رخ؛ (ن: رخ)؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ق، و) ۵. ه، لن، ۲، آ، ب: یاور بخت؛ ق، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱

برین^۱ گونه تا گشت گیتی سپاه^۲
جهان شد جهانجوی را رایگان^۳!

همی رای زد جنگ را با سپاه
بختند ترکان و آزادگان^۴

همه شب دلش^۵ بود با جنگ^۶ جفت!
که ترکان شدندی به جنگش دلیر!
برو راه، بی راه و^۷ بسته شدی^۸!
پیاده بماندی^۹، نبودیش یار!
سر پرهنر پر ز تیمار^{۱۰} شد^{۱۱}!
بپوشید^{۱۲} و آن خواب^{۱۳} با کس نگفت
بیامد که بگریخت از^{۱۴} ساوه شاه،
از آن^{۱۵} لشکر گشن و آن رستخیز!
نیند که هستند با ساوه شاه^{۱۶}!
نگه کن بدین^{۱۷} دام آهرمنی^{۱۸}!
نگه کن بدین^{۱۹} نامداران به^{۲۰} داد!
که هرگز نیامد^{۲۱} چنین کار پیش!

۷۸۵ چو بهرام^۱ جنگی به خیمه^۲ بخت
چنان دید در خواب بهرام شیر
سپاهش سراسر شکسته شدی^۳
همی خواستی از یلان^۴ زینهار
غمی^۵ شد چن^۶ از خواب بیدار شد^۷
۷۹۰ شب تیره با درد و غم^۸ بود^۹ جفت
همانگاه خزاد^{۱۰} بُرزین ز راه
همی^{۱۱} گفت از آن چاره اندر گریز^{۱۲}
که کس در جهان زان فزون تر سپاه
به بهرام گفت: از^{۱۳} چه سخت ایمنی!
۷۹۵ مده جان ایرانیان را به باد!
ز^{۱۴} مردی بیخشی بر جان خویش

- ۱-س. ک. ل. ۲ (نیز لن. بی. بی. بدین؛ لن. بدان)؛ متن = ل. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۲. پ. و. ۱). ۲- (لن. به جای (ه. ۷۸۰ پ)) ۳- برمایگان
۴- (ق. ۲. و آزادگان)؛ لن. چرا بر رایگان؛ ل. ۲. جهانجوی را جهان شد رایگان (۱)؛ متن = دوازده دستویس دیگر؛ بنداری (۷۷۶-۷۸۴)؛ نم
هجم اللیل فانصرف کل فریق الی مضاربهم (۵)؛ در خیمه تنها) (۶- (ق. ۲. همی) ۷- (پ. درد) ۸- س. ق. (نیز لن. ۱). بدی؛ متن =
ل. ۲. س. ۲ (نیز لن. ق. ۲. پ. و لن. ۲. ب). ۹- س. ق. ل. ۲ (نیز پ. و لن. ۲. ب). درگاه؛ (لن. و درگاه؛ ق. ۲. پیکار؛ ا. برگاه (۱))؛ س. ۲. بدو بره کار؛
(لن. به آوردگه راه)؛ متن = ل. ۲ این بیت و ک این بیت و بیت سپسین را ندارند؛ بنداری (۷۸۵-۷۸۷). فنام بهرام تلک اللیلة فرأی فی
نومه کان الأتراک غلبوه و کسروه، و استباحوا ماعه و نهیوه ۱۰- س. ۲. از یلان خواستی ۱۱- س. ۲ (نیز لن. ل. ۲. و. ۱). بودی؛ ق. بیوردو؛
(ن. بیودی)؛ متن = ل. ۲ (نیز لن. ق. ۲. پ. لن. ۲)؛ در ل. ۲ این بیت پس از بیت سپسین آمده است؛ بنداری (۷۸۸). و بقی هو واجلا یطلب الأمان
۱۲- س. ۲ (نیز لن. بی. غمین ۱۳- ل. س. ۲ (نیز لن. ب. پ. لن. ۲)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۴- (ل. ۳. بی. و. ۱. گشت) ۱۵- (ق. ۲. بدهنر پر ز پیکار)
۱۶- متن: غم و درد ۱۷- ک. ل. ۲. س. ۲ (نیز لن. ب. لن. ۲)؛ گشت؛ متن = ل. ق. (نیز ق. ۲. ل. ۲. و. ۱. ب). ۱۸- س. بتر سید؛ ق. پژو هید (؟)؛ متن =
سیزده دستویس دیگر ۱۹- ل. آن خواب و؛ بنداری (۷۸۹-۷۹۰). فانتبه فرعا مضطرب القلب فأخفی مناهه و لم یظهره لأحد و هو
مهموم محزون ۲۰- (ل. خورد)؛ بنداری (۷۹۱). فیینا هو کذلک إذ وصل خزاد بن برزین هاربا من مخیم ساه ۲۱- س. ۲. چنین ۲۲- ل.
گریز ۲۳- ک. وزان؛ ق. ل. ۲. لن. بی. ب این بیت و بیت سپسین را ندارند؛ این دوبیت تنها در ل. س. ک. س. ۲. ق. آمده است؛ بنداری (۷۹۲).
قتال لبهرام؛ دبر لفسک قبل أن تقوم علیک القیامة ۲۴- بنداری (۷۹۳). فانه لم یُرَقْط مثل هذا الجمع ۲۵- (ب. گفتش) ۲۶- (ا. بدان)
۲۷- (و. لن. ۲. اهرمینی)؛ بنداری (۷۹۴). فلا تفتخر بر جولیثک و شجاعتک ۲۸- ل. ۲. برین ۲۹- (لن. ق. ۲. چه)؛ بنداری (۷۹۵). و لا توقع
الایرانیین فی المهلکه ۳۰- ق. که؛ س. ۲. به ۳۱- (ا. نیاید؛ لن. ۲. هرگز نت نامند)؛ ک. س. ۲. ل. ۲. و. ۱. ب. پس از این بیت افزوده اند:
که چندان سپاهست با ساوه شاه
که اندر میان باد را نیست راه
ل. س. ق. ل. ۲. لن. ق. ۲. پ. لن. ۲ بیت بالا را ندارند؛ بنداری (۷۹۶). و أبی علی نفسک. فإن هذا خطب عظیم ما حزبک مثله

بدو گفت بهرام کز^۱ شهر تو
 که ماهی فروش اند یکسر^۲ همه
 ترا پیشه دامست بر آنگیر^۳
 ۸۰۰ چو خود برزند سر^۴ ز کوه سیاه
 به گیتی^۵ نیامد^۶ جزاین بهر تو
 به^۵ تموز تا^۶ روزگار دمه
 نه مرد سنانی و گویال^۸ و تیرا
 نمایم ترا جنگ با ساهه شاه^{۱۰}

گفتار اندر رزم بهرام چوبین با ساهه شاه در خوراسان^{۱۱}

چو برزد سر از چشمه ی شیر^{۱۲} شید
 بزد نای رویین و بر شد^{۱۳} خروش
 سپه را بیاراست و^{۱۶} خود برنشست
 شمرند بر^{۱۸} میمنه سه هزار
 ۸۰۵ فرستاد بر میسر^{۲۱} همچنین
 به یک دست بر بود^{۲۲} ایزدگشسب^{۲۳}
 به دست چش^{۲۶} بود بند^{۲۷} گشسب

جهان گشت چون روی رومی^{۱۳} سپید،
 زمین آمد از نعل^{۱۵} اسبان به جوش!
 یکی گرز پرخاش دیده^{۱۷} به دست!
 زره دار و^{۱۹} کارآزموده سوار^{۲۰}،
 سواران جنگی و مردان کین!
 که بگذاشتی^{۲۲} آب دریا بر^{۲۵} اسبا
 پرستده ی فرخ^{۲۸} آذرگشسب

۱-ب: بهرام - اگر: ق: چنین داد پاسخ که (از) ۲-ل: ز گیتی، ک: س، ۳-ن: نیز، ن: ق، ۴-و: ل، ۵-ن: ز، ۶-ن: ل، ۷-ا: ب، ۸-ب: ق: نیاید؟ (ق: ۹): ن: آ: نیاید؛ ل: نیاید؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۹-ن: ماهی (ه: ن: ل، ز: ع: ل: یا: س: آ: ما بی نقطه): ق: با: و: با: متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰-ن: نیز، ن: و: ل، ۱۱-ا: با: آنگیر؛ س: نیز (ل: آ: و: جای آنگیر؛ ق: و: نیز آنگیر؛ ب: یا آنگیر؛ س: نیز ل، ب: آست رو (ل: زو) دام گیر؛ ق: ل (نیز آ): آست با دام گیر؛ متن = ل ۸-ل: ز گویال؛ (ن: شیبانی و گویال؛ ل: مردی به گویال شمشیر؛ ق: مردم شناسی (مرد سنانی (۴) و گویال))؛ متن = یازده دستنویس دیگر (در ب پس از تصحیح مردی به مرد)؛ بنامی (۷۹۹-۷۹۷): فقال له: خفض عليك فانك من أهل مدينة شأن أهلها صيد السمك وبیمه صيفا و شتاء، و لا تخرج من الشجمان إلا أمثالک. فان صنعتک نصب الأشراک علی وجه الماء، و لست من رجال اللقاء ۹-ن: ل: سر بر آورد ۱۰-ک: س، آ: نیز، ن: ق، ۱۱-ن: شاه و سپاه؛ متن = ل، س، ق، ل (نیز ل، ل، ۱۲-و: ل، ب: ک: س: پ: از این بیت افزوده است:

ببینی تو آن پیل و آن لشکرش
 به خاک اندر افکنده یا پیکرش

بنامی (۸۰۰): و ستوی العجب العجاب؛ و البحر ذا العباب غدا عند تلیح الإصباح ۱۱-ل: کشتن بهرام چوبین ساهه شاه را: من لشکر کشیدن بهرام چوبینه بر جنگ ساهه شاه؛ متن = ل، ق: ک: س، آ: سرنویس ندارند ۱۲-ل: شید ۱۳-س: نیز، ب: از و چون حریر ۱۴-ل: نیز، ن: ب: برزد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۵-س: ق: نیز، ل، ۱۶-س: م: متن = ده دستنویس دیگر؛ بنامی (۸۰۲، ۸۰۱): ثم إنه لما أصبح أمر بندق الکوسات و رکب ۱۶-ن: (ل: ح: و) ۱۷-س: گرز گاو پیکر؛ س: از ۱۸۰۳ و ۸۰۷ اب یک بیت ساخته و ۸۰۳-اب ۸۰۷-ا را انداخته است ۱۸-ق: در ۱۹-ق: نیز، ن: ب: ح: متن = ل، س، ل، س، آ: نیز، ق: ل، ل، ۲۰-ن: با: گرز گاو سار))، آ: از این بیت و بیت سپهین بیت زیر را ساخته است:

شمرند بر میمنه همچنین
 سواران جنگی و مردان کین

۲۱-و: میمنه) ۲۲-ن: ل، ب: بیاراست بر قلب) ۲۳-ل: نیز، ل: آذرگشسب؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴-ل: نگذاشتی ۲۵-س: نیز، ق: به: در ل این لث با ۸۰۷ اب پس و پیش شده است؛ ق: از ۸۰۶ و ۸۰۹ اب یک بیت ساخته و ۸۰۶-اب و ۸۰۸ و ۸۰۹ را انداخته است ۲۶-ا: (ذکر) ۲۷-س: ق: بید: (حرف یکم بی نقطه): ل (نیز آ: ب: بید:؛ ق: همدان؛ ل: بید: (حرف دوم بی نقطه): ل، ۲۸-ک: چرخ (م: فرخ)؛ ن: ل، آ: این بیت را ندارند

ز بس تیغ داران توران گروه!
 ورا^۲ گفت کای^۳ بددل^۲ شوربخت،
 ز^۸ لشکر که گفت که مردم شمر^۹
 که بهرام را نیست جز دیو^{۱۰} جفت!

بدان تا نبیند کسی^{۱۲} رستخیز!
 تلی برگزیدند^{۱۵} هر دو دبیر
 به یک سو ز راه سواران تور،
 که شایست کردن به لشکر^{۱۹} نگاه،
 که تا چون کند جنگ^{۲۱} هنگام خشم!

خروشان بیامد^{۲۳} ز^{۲۴} جای^{۲۵} نبرد،
 همی گفت کای^{۲۸} داور داد و^{۲۹} پاک،
 ز من ساوه را برگزینی^{۳۲} همی،

۸۲۰ نه خاکست پید، نه دریا، نه^۱ کوه
 یکی برخوشید بهرام سخت!
 ترا از دویست^۵ و^۶ قرطاس بر^۷
 بیامد به خُراد بُر زین بگفت

دبیران بجستند^{۱۱} راه گریز
 ۸۲۵ ز بیم شهنشاه^{۱۳} و باران تیر^{۱۴}
 یکی تندبالا بُد از رزم^{۱۶} دور
 برفتند هر دو برآن^{۱۷} برز^{۱۸} راه
 نهادند بر ترگ^{۲۰} بهرام چشم

چو بهرام جنگی^{۲۲} سپه راست کرد
 ۸۳۰ بغلتید^{۲۶} در^{۲۷} پیش یزدان به خاک
 گر این^{۳۰} جنگ بیداد بینی^{۳۱} همی

۱. (ن.ن. و): بنداری (۸۱۹-۸۲۰): و سیدوسونا بحوافر الخلیل و یهجمون علینا هجوم السیل و اللیل ۲. (ن.ن. و): متن ۳- ۳. ق.س ۴. (نیز آ.ب. ای: متن ۴- ۴. (ق.آ. بی.دل: ن.ن. ای: به آواز گفت ای بد): متن ۵. ل.ک. ل. ۲. (نیز بی. و) ۶. هل.ک. ل. ۲. (نیز پ. و. ن. آ.): دواتست: (ل. ۲. دبیرست): س. ن. کرد آبتست (۹): (لی. ب. کز دواتست): متن ۷. ق.س. ۲. (نیز ن. ا.) ۸. ع.ک. (نیز ل. ۳): جو ۷- ۷. س. (نیز و. آ. ب. ز. ز. و. ر. و. ز. پ. کار): متن ۹. ل. ق. س. ۲. (نیز ن. ل. آ. ن. آ.) ۸. س. آ. به ۹. (پ. شمار: ب. سپه برشمر): ق. آ. به جای این لت آورده است: دگر گفت کای بدین خیره سر: بنداری (۸۲۱-۸۲۲): فصاح علیهم بهرام و قال: لا تطلق أیها الشقی! إلا بما يتعلق بالدواة و القرطاس. فما أنت من رجال الحرب و الباس ۱۰. ل. از خرد نیست: س. دیو گوئیست: متن ۱۱. سبزه دستنویس دیگر: بنداری (۸۲۳): فأنصرف الكاتب و اجتمع بخُراد و قال: إن بهرام قد خانه الرأی و العقل، و ما یحملة علی مقاتلة الأتراك إلا الغباوة و الجهل. و الرأی أن ندبر لأنفسنا و نجو بأرواحنا ۱۱. (پ. بجستند دو پیر) ۱۲. س. ق. (نیز لی. و. آ. ب.): نبینند آن: ل. ۲. (نیز ل. ۳): نبینند زان (ل. ۲. آ. زان): متن ۱۳. ل. ک. س. ۲. (نیز ل. ق. آ. ب. ل. ن. آ.) ۱۳- (ق. آ. ز. آ. وای اسبان) ۱۴. ل. بهرام شیر: متن ۱۵. ل. ک. س. ۲. (نیز ق. آ.): همی برگزیدند: (ن.ن. ای: همی راه جستند: ل. همی لب گزیدند: پ. همی دور گشتند): متن ۱۶. ل. س. ق. ل. لی. و. آ. ب. و. آ. ب. این بیت را ندادند: این بیت در ل. ک. س. آ. ن. ق. آ. ل. پ. ل. ن. آمده است: ک. ق. آ. پس از این بیت افزوده اند:

ک: جدایی ز لشکر به یک سوی باز
 که بیند هر سو نشیب و فراز
 ق. آ. به: یک سو فرستند هر دو فراز
 که بیند آتین و پیکار ساز

۱۶- ق. راه: س. ۲. (نیز و): مرز: (ن.ن. ای: بدیدند: ق. آ. بران مرز): متن ۱۷. ل. س. ک. ل. ۲. (نیز لی. ل. پ. آ. ب.) ۱۷. ک. (نیز لی): بدان ۱۸- (لی: رزم) ۱۹- (س. (نیز ب. آ. هر دو: ق. ل. ۲. (نیز ل. و. آ. هر سو: (لی: ز هر سو): متن ۲۰. ل. ک. س. ۲. (نیز ق. آ. ب.): ن.ن. ای: این بیت را ندادند ۲۰- (ن. ت. ر. گ.) ۲۱- (لی: رزم): بنداری (۸۲۴-۸۲۸): فاجتمعت الکتاب اجتماع العتال، و طلبوا ربوة مشرقه علی الممترک بعیده من عسکر العدن فصدموها و أقاموا یظنرون و هم من فرط الفزع یفکرون کیف یهربون ۲۲. ک. د. کار ۲۳- (ن.ن. پ. ل. ن. آ. برآمد) ۲۴- (لی. ل. ۲. آ. ب.): ۲۵- س. ق. ل. ۲. (نیز لی. ل. آ. و. آ. ب.): دشت: متن ۲۶. ل. ک. س. ۲. (نیز ل. ق. آ. پ. ل. ن. آ.) ۲۶- س. ۲. (نیز پ.): بغلتید ۲۷- (ل. ۲. آ. ب.): ۲۸- ک. س. آ. ۲: (ن. ل. ق. آ. پ. ای): متن ۲۹. ق. س. ۲. (نیز لی. ل. آ. و. ل. ن. آ. ب.): جو: متن ۳۰. ل. س. (نیز ق. آ. پ. آ.) ۳۰- ل. ۲. (نیز ق. آ. ۲): کزین ۳۱- ل. آ. بیند: (ق. آ. بیران بینی (۹)): متن ۳۲. سبزه دستنویس دیگر ۳۲- ل. آ. برگزیدند

دلم^۱ را به رزم^۲ اندر آرام ده
 وگر^۵ من ز بهر تو کوشم همی
 مرا و سپاه مرا شاد کن
 ۸۳۵ خروشان از آن جایگه برنشست

بر^۳ ایرانیان بر ورا^۴ کام ده
 به رزم اندرون سر^۶ فروشم همی،
 و زین جنگ ما^۷ گیتی آباد^۸ کن
 یکی گرزهی گاوپیکر^۹ به دستا

چنین گفت پس با سپه^{۱۰} ساوه شاه
 بدان تا دل و چشم^{۱۳} ایرانیان
 همه^{۱۵} جادوان جادوی^{۱۶} ساختند
 برآمد^{۱۸} یکی باد و ابری^{۱۹} سپاه

که از^{۱۱} جادوی^{۱۲} اندر آید راه،
 بییچد، نیاید شما را^{۱۴} زیان!
 همی در^{۱۷} هوا آتش انداختندا
 همی تیر^{۲۰} بارید ازو بر سپاه^{۲۱}

۱-س (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ دلش؛ (ب: هم او)؛ متن = ل. ۱، ق. ۱-س (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ (نیز ل. ۲)؛ مر؛
 (ل: دل)؛ متن = س، ک، س، آ (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ ۲-س (نیز با: مرد را؛ (نیز ل. ۲)؛ را برو؛ ل. ۳؛ را بود؛ (ق: آ: مر مرا؛ و: مر ورا)؛ متن =
 ل. ک، س، آ (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ ای این بیت را ندارد: هل: اگر ۳-و: (جان)؛ ق: آ این بیت را ندارد ۴-ق: آ (زین جنگها)؛ ۵-ق: آزاده؛ پس
 از این بیت افزوده است:

منم بنده منی همچو پاکان به دل به دین تو اندر نیم دل گسل

۶-س (نیز ل. ۱)؛ تیغ زهر آب هاده؛ س: کوده (۱) گاوپیکر؛ ل: بیامد چو شیری و گرز؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ک: پس از این
 بیت افزوده است:

چو رستم که در جنگ کاموس بود دل از شیر مردان همی بربرود
 بدو رستم این زمانه به جنگ نهنگی به جنگش نشد بی درنگ

بنامی (۸۳۵، ۸۲۹)؛ و أما بهرام فانه لما فرغ من العمیة و النسویة نزل و رفع المنقر عن رأسه، و عفر وجهه فی التراب یتضرع الی الله
 تعالی و یسأله أن یشیت قدمه فی مستنقع الموت، و یرزقه الظفر و النصر و النجاح و الفوز. ثم ركب و عینه مغرورة بالدموع، و قلبه
 مضطرب بین أحناء الضلوع. و تشر للأمر کالقباض علی الحجر، ینده جرز کقطعة طود أو صاعقة ذات برق و رعد ۱۰-ل: (ن: ل. ۲)؛ با
 لشکرش (۱۱-س: آن ۱۲-ل. ۲، ۲-س (نیز ل. ۱)؛ جادویی؛ متن = ل. ک (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ ۱۳-ق: (جان) ۱۴-س، ل (نیز ل. ۱)؛ ل. ۱، و.
 ل: (ب: شمارا نیاید؛ (ق: نباشد به ما بر؛ (ق: بییچد شما را نباشد؛ متن = ل. ک، س، آ (نیز ل. ۱)؛ ۱۵-س، ق، ل (نیز ل. ۱)؛ ل. ۱، ب: همی؛
 متن = ل. ک، س، آ (نیز ل. ۱)؛ ق، ۲، و. ۱)؛ ۱۶-ل. ۲، ۲-س (نیز ل. ۲)؛ جادویی؛ متن = ل. ک (نیز ل. ۲، و. ۱)؛ ۱۷-ل: (و: بر) ۱۸-ک: بیامد
 ۱۹-س، ق، ل (نیز ل. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛
 دستنویس دیگر ۲۱-س، ق، ل (نیز ل. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛ ل. ۲، و. ۱)؛
 ق، ل. ۲، و. ۱)؛ س، ل. ۱، ب: پس از این بیت افزوده اند:

که دیوان ندیدی از (ل: ز) آتش کلاه
 نمود آنچنان اندران رزم (ل: حوزم) گاه
 به یک دست بودیش ماری بزرگ
 همانند پیلان و هم چهر (ب: چشم) شیر
 نمود آنچنان کاسب و مرد و سوار
 همی آمد از ابر تاریک زیر (ل: ندارد)
 همی آتش افروخت در کارزار

بنامی (۸۳۶، ۸۳۹)؛ و أما ساوه فانه أمر من كان معه من الصحرة فسحروا أعمین الایرانیین، و خیلوا لهم سحابا أسود یمطر علیهم
 بشأیب التیال، و یرق بیوارق التصول و التصلال

۸۵۰ ندارید^۱ شرم^۲ از خدای^۳ جهان!^۴
 و زآپس^۵ بیامد سوی میمنه
 چنان لشکری را ز^۶ هم بردید
 و زآنجا یگه شد^۷ سوی قلب گاه
 بدو^۸ گفت: پرگست^۹ باد این سَخُن!
 ۸۵۵ پراکنده گردد به^{۱۰} جنگ این^{۱۱} سپاه
 برفتند و^{۱۲} جستند و^{۱۳} راهی نبود
 چنین گفت با لشکر آرای خویش
 هر آنکس که او^{۱۴} رخنه داند زدن
 شود ایمن و جان به ایران بزد
 ۸۶۰ همه دل به خون ریختن برنهد
 اگر بخت بیدارمان بر دهد^{۱۵}

نه از^{۱۶} نامداران و^{۱۷} فرخ مهان!^{۱۸}
 چو شیر زیان کو بود^{۱۹} گزیننه
 درفش^{۲۰} سپهدار شد ناپدید!
 بدان سو^{۲۱} که سالار بد^{۲۲} با سپاه
 گر ایدونک^{۲۳} این^{۲۴} رزم گردد کهن^{۲۵}،
 نگه کن کنون تا کدامست راه؟
 کز آن راه شایست بالا نمود^{۲۶}
 که دیوار ما آهنینست پیش!
 ز دیوار بیرون تواند شدن،
 بنزدیکی شاه^{۲۷} دلیران بزد^{۲۸}
 سپر^{۲۹} بر سر آرید و خنجر^{۳۰} دهید!
 بدین^{۳۱} رنجها^{۳۲} تخت و افسر دهد^{۳۳}!

۱-دل: ندارند؛ س (نیز ل ۴، ب): نداریم؛ (ن: آ: بدارید)؛ متن = ق: ک (حرف پنجم بی نقطه): ل ۲ (نیز ل: ن، ق: آ، بی، و)، ۲-س: بیم: ۳-ب: مهان ۴-س (نیز بی، ب): وزان؛ متن = ده: دستویس دیگر هل (نیز ق ۲، ل ۳، ب، پ، ج): < متن = س-ل ۲ (نیز ل: ن، بی، و، ن: آ): آ به جای این بیت، بیت زیر آورده است:

بر آورد و زد بر سر شهریار (۱)

سپیده چو برزد سر از کوهسار

ک: ق ۲ پس از بیت ۸۵۰ افزوده اند:

ز پیش یکی مرد گردد ستوه

ک: سپاه پراکنده بر دشت و کوه

یکی نیزه چون مار پیچان به دست

ق: آ: همی تاخت برسان آذرگشپ

دل لشکر از بیم بدخواه ریش

همی دید آمدش بدخواه پیش

بندهای (۸۴۷، ۸۵۰): فتلقاه بهرام بحملات صادقه استلب بر محه فیها ثلاثة من اعیان فرسانهم عن ظهور خیلهم فذفع بذلک فی نحرهم، و قل من حدّهم ۶-ق ۲، ل ۲: ازان پس ۷-ل: شود؛ (ن: ل: آ: و دمان)؛ متن = ده: دستویس دیگر؛ در ل ۲ الت های این بیت پس و پیش شده است: ق ۲ پس از این بیت افزوده است:

ز پیش یکی مرد گشته ستوه

سپه را پراکنده بر دشت و کوه

۸-ل (نیز ق ۲، بی، آ، ب): به؛ متن = س-ل ۲ (نیز ل: ن، ل ۳-ن ۲) ۹-پ: برانسان ۱۰-ل: و زانجا بیامد ۱۱-ل (نیز و): بران سو؛ (ق: آ: بد انسان)؛ متن = یازده: دستویس دیگر ۱۲-ن: آ: شد؛ ق: آ: بد نامدار ۱۳-پ: و؛ (و: برو) ۱۴-ک: (نیز ل: ن، ق: آ): برگشت؛ س: ق: ل ۲ (نیز ل: بی، ل ۲، ن: آ، ب): برگشته؛ (پ: و: برگست و)؛ متن تصحیح قیاسی است (پ: و) ۱۵-ل: ایدونکه ۱۶-ل: (ن: آ: آن) ۱۷-ل: (بی: نهان: (۱)) ۱۸-ل: (ن: ز): ۱۹-ل: (ن: آ: آن) ۲۰-ق: < (ن: ن، ق: آ، بی، آ: ج) ۲۱-ل: (ن: ن، ق: آ، بی، آ: ج) ۲۲-ق: بسود ۲۳-ق: ل ۲ (نیز ل ۲، و): وی؛ (ن: آ: آن: از: (۱))؛ متن = ل: س: ک (نیز ل: ن، ق: آ، بی، پ، ب) ۲۴-ل: (ن: رود) ۲۵-ب: (ب: سری) ۲۶-ل: (آ: جنگش: (۱))؛ (ن: آ: این لت را با ۸۶۷ پس و پیش کرده و بیت های ۸۶۱، ۸۷۱ را نیز به هم ریخته است: ۸۶۸، ۸۷۱، ۸۶۷، ۸۶۴، ۸۶۱ (بیت ۸۶۵ را ندارد) ۲۷-ل: (ن: بیدار یاری دهد؛ ق: آ: بیدار ما برده؛ ل: ن: آ: بیدار یاور بود)؛ متن = ۲۸-ل ۲ (نیز ق ۲): برین؛ (ن: آ: مرین)؛ متن = ده: دستویس دیگر ۲۹-س: ق: ل ۲ (نیز ل ۲، آ، ب): جنگمان؛ (ن: بی، ل: ن، آ: رایها؛ بی: خیل تان؛ و: جنگتان)؛ متن = ک (نیز ق ۲) ۳۰-ل: (ن: آ: بود)؛ ل: این بیت را ندارد

ز یزدان نباشد کسی^۱ ناامید
 وگر^۲ تیره بینند^۳ روز سپید^۴!

چنین گفت با مهتران ساوه‌شاه
 به انبوه لشکر به جنگ آورید
 ۸۶۵ چن^۵ از دور بهرام پیلان^۶ بدید
 و زانپس^۷ چنین گفت با مهتران
 کمان‌های چاچی به زه^۸ برنهد
 به جان و سر^۹ شهریار جهان
 که هر کس که او را^{۱۰} کمان‌ست و تیر
 ۸۷۰ خدنگی که پیکانش یازد^{۱۱} به خون
 نشاید^{۱۲} ۲۴ و پس^{۱۳} ۲۵ گرزها برکشید
 سپهید کمان را^{۱۴} به زه برنهاد
 به پیش^{۱۵} اندرون تیرباران گرفت
 پس پشت^{۱۶} او^{۱۷} اندرآمد سپاه
 ۸۷۵ بختند خرطوم پیلان به تیر
 که پیلان بیارید^{۱۸} پیش سپاه!
 برایشان^{۱۹} جهان تار و تنگ^{۲۰} آورید!
 غمی^{۲۱} گشت و تیغ از میان برکشید^{۲۲}!
 که ای نامداران^{۲۳} جنگ‌آوران^{۲۴}،
 همه یکسره ترگ بر سر نهید^{۲۵}!
 گزین^{۲۶} بزرگان و تاج مهان،
 کمان را به زه برنهد ناگزیر^{۲۷}!
 سه‌چوبه به خرطوم پیل اندرون،
 به جنگ اندرآید و دشمن کشیدا
 یکی خود^{۲۸} پولاد بر سر نهاد!
 کمان را چن^{۲۹} ابر بهاران گرفت!
 ستاره شد از پر^{۳۰} پیکان سیاه!
 ز خون شد در و دشت چون آبگیر^{۳۱}!

۱-ک: میاشید کس ۲-س-ل ۳-ل (نیز ق ۲-و، آ، ب): مگر؛ متن = ل (نیز لن، ل) ۳-س، ق، ل ۴ (نیز لی، و، آ، ب): یابند؛ (ق ۲-د، شد روی؛ ل ۳-باشد به)؛ متن = ل، ک (نیز لن، پ، ل) ۴-ف، و، سفید؛ بنداری (۸۶۲، ۸۵۱): و توجه نحو میستهم بمثل تلک الحملات، فمزهم و بدشملهم هق، ل: بیارند؛ (ق ۲-بیارید پیلان به)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۶-ل: بدیشان؛ متن = ۷-ل (ن، ل): همه خوی و جنگ نهنگ)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنداری (۸۶۳، ۸۶۴): فامر ساره بتضریه الفیول و تقدیمها امام الخیول. فقد موها کجبال شامخه و اعلام باذخه ۸-س ۹-ل (نیز ق ۲-پ، و، آ، ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۹-ق: یل را؛ (س نیز لی، ب): لشکر؛ (ق ۲-یل پیل و لشکر؛ ل ۳-بیامد چو بهرام یل آن)؛ متن = ل، ک، ل ۲-س ۱۰-س ۱۰-ل (نیز پ، و، آ) ۱۰-س ۱۰-ل (نیز لی): غمین؛ متن = سزده دستنویس دیگر ۱۱-ق: < ۱۲-و: (برکشید)؛ لن، ل ۲ این بیت را ندارند ۱۳-ل، س ۱۳-ل (نیز ق ۲، ب): ازان پس؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۴-س ۱۴-س (نیز لن، و، آ، ب): نامداران؛ متن = ل (نیز لن) ۱۵-ق: گنداوران)؛ لن ۲ پس از این بیت افزوده است:

بکشید تا نام و ننگ آورید
 سر دشمنان زیر چنگ آورید

۱۶-پ: سر) ۱۷-ل: سپر بر سر آورید و خنجر دهید (= ۸۶۰) ۱۸-س ۱۸-ل: جان سرو ۱۹-ب: بدین) ۲۰-ق: ل: (بر)؛ ل، س: آ، باوا؛
 ق: ل (نیز آ)؛ روی را؛ متن = س، ک (نیز لن، لی، پ، و، لن، ب) ۲۱-ا: باگزیر (ل) ۲۲-ب: (پ: آرد) ۲۳-ق: کشانید؛ لی، ب: نشاید؛ آ: بسائید
 ۲۴-س: < ۲۵-ل: نشانی‌دش (ل)؛ بنداری (۸۶۵، ۸۷۱): فاقسم بهرام علی أصحابه بحیة الملک و سألهم أن یرشقوا خراطیم الفیلة و
 یرمیها کل واحد منهم بسهام ثلاثة ثم یأخذوا العمد و الدبابیس و یزحفوا زحف الأسود الیهم، و یتقضا القضاض الصخور علیهم
 ۲۶-س: آ: کمان را سپهید ۲۷-س: آ: ترک ۲۸-ل: یل پیل ۲۹-ل: ل (نیز لن، ب): چو؛ س: زاره (ل)؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۰-ق: ل (نیز
 لی، ل، و، آ، ب): روی؛ متن = ل، س، ک، س ۳۱-ل (نیز لن، ق، آ، پ، لن، ل) ۳۱-ق: زخم) ۳۲-بنداری (۸۷۵، ۸۷۲): فوتر قوسه، و واقفه أصحابه
 فرشقوا الفیلة بالنبال الصیّب کشایب السحاب الصیّب حتی صرن کلقنافذ من تلک السهام النوافذ

از آن^۱ خستگی پشت^۲ برگاشتند
 چو پیل آنچنان^۳ زخم^۴ پیکان بدید^۵
 سپاه اندرآمد پس پشت^۶ پیل
 سپه بر^۷ هم افتاد و چندی ببرد

در و^۱ دست^۲ پیگاره^۳ بگذاشتند!
 همه^۴ لشکر خویش را بسترد^۵!
 زمین شد به کردار دریای نیل
 همان^۶ بخت^۷ بد کامکاری ببرد^۸

گفتار اندر گشتنی بهرام جوبین ساوه‌شاه را^{۱۵}

۸۸۰ تلی بود خرم بدن^{۱۶} جایگاه
 یکی تخت^{۱۷} ز زمین نهاده بروی^{۱۸}
 سپه دید^{۱۹} چون کوه آهن روان^{۲۰}
 پس پشت^{۲۱} آن زنده^{۲۲} پیلان مست
 پر از آب شد دیده‌ی ساوه‌شاه
 ۸۸۵ نشست از پر تازی‌اسپی^{۲۳} سمند
 پس^{۲۴} ساوه بهرام چون پیل مست

پس پشت^{۱۷} آن^{۱۶} رنج دیده‌سپاه،
 نشسته برو^{۱۹} ساوه^{۱۸} رزمجوی^{۲۰}،
 همه سر پر از گرد و تیره‌روان!
 همی‌گوفتند آن سپه را به دست^{۲۵}،
 بدان تا چرا شد هزیمت سپاه!
 همی‌تاخت ترسان^{۲۷} ز بیم گزند!
 کمندی به بازو، کمائی^{۲۹} به دست!

۱-ل: بران؛ (ن: ن: ز: زان)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-ل: (ن: ز: روی) ۳-ل: ک، س، ۲ (نیز ق: ز)؛ بدو؛ (له: وزو)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۴-ل: (له: دست) همه دستنویس‌ها = پیکار؛ در س، ب این بیت بابت سپین پس و پیش شده است ۵-ق: (آ: این چنین) ۶-ل: (پ: نوک) ۷-ل: (آ: پیکار دید) ۸-س: ۹-س: (نیز ل: ز)؛ همی ۱۰-ل: (نیز ن: ز)؛ بر درید؛ ل: بسترد؛ (ن: بشکرید)؛ س: (نیز ب: پشت و ب: جوع) خرطوم چون شنبلیله؛ متن = ق، ک، س، ۲ (نیز ق: ل، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸)؛ در ق: (این بیت بابت سپین پس و پیش شده است؛ ل: این بیت راندارد ۱۱-ل: (ن: در) ۱۲-ل: (نیز آ: ز)؛ همه؛ (له: همی)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۳-ق: تخت؛ (و: ن: آ: تخت (حرف یکم بی نقطه)) ۱۴-ل: س، ۲ (نیز و: ب)؛ ببرد (حرف یکم بی نقطه)؛ س، ی، ک (نیز ل: ن، ۲، ۳)؛ نبرد؛ (ق: شمرده؛ له: سپرد)؛ متن = ق: ل: (نیز ل: ۲، ۳، ۴)؛ س: ۱-س: ۲ (نیز و: ب)؛ بنداری (۸۷۶-۸۷۷)؛ فلوت اذناها علی رءوسها و أدبرت مقبله علی أصحابها تلطؤهم بأخفافها و تعضهم بأنابها. و وراه‌ها الایرانیون یدقونهم دق المضرب أستاذ المسامیر. وعاونهم من السماء أحكام المقادیر. فانهمم الأتراک، و دارت علی غیر إرادتهم الأفلاک، و هلک منهم خلق کثیر تحت أخفاف القبيلة عند تراحم الفرسان و تراکم بعضهم فوق بعض ۱۵-س: کشته شدن ساوه‌شاه بر دست بهرام جوبینه؛ ق: مرگ ساوه توری از زخم بهرام جوبینه و نصرة بهرام؛ متن = ل: (سرنویس پس از بیت ۷۹۸ آمده است)؛ ک، ل، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸،

ز بخت بد آمد بر ایشان^۲ نشان!
 بتازید^۳ با تیغ‌های کهن!
 بکوشید و کارِ سواران کنید!
 همی بود بر تخت زر با^۴ کلاه،
 همی ناخت در^۵ دشت برسانِ ابر^{۱۰}!
 نهاده برو^{۱۳} چار بز^{۱۴} عقاب!
 به چرم گوزن اندر آورد^{۱۵} شست!
 خروش از خم چرخ چاچی بخواست!
 ز شاخ گوزنان برآمد^{۱۸} خروش!

به لشکر چنین گفت کای^۱ سرکشان
 نه هنگام رازست و روز سخن
 بر ایشان^۲ یکی تیرباران^۵ کنید
 ۸۹۰ بر آن تل برآمد^۶ کجا ساوه شاه
 و را دید بر تازی^۸ چون هزبر
 خدنگی گزین کرد^{۱۱} پیکان چن^{۱۲} آب!
 بمالید چاچی کمان را به دست
 چو چپ راست کرد و خم آورد^{۱۶} راست
 ۸۹۵ چو سوارش آمد بنزدیک^{۱۷} گوش

۱. ای: ای؛ ق: آ؛ و (با) ۲. س، ک، ل (نیز لی، آ)؛ بدیشان: ق؛ بایشان؛ (ن، ل، ن: آ؛ شما را)؛ متن: ل، س، ۲ (نیز ق، آ، ل، پ، و، ب) ۳. (ن، ل، پ، ل: بیازید)؛ س: پس از این بیت افزوده است:

همه یکسره تیغ را برکشید
 کمانهای چاچی به زه برنهد (۸۶۷)

۴. س: بدیشان؛ ق: ل (نیز لی، ل، و، آ، ب)؛ به لشکر: متن: ل، ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، پ، ل، ن) ۵. ک: تیغ باران؛ س: پس از این بیت افزوده است:

بگفت این و چون ازدهای دمان
 همی رفت جوشان و نعره زان

۶. ل: تک برآمد؛ ل: بدان ماند آمد (دو واژهٔ پسین بی نقطه)؛ متن: سیزده دستنویس دیگر (لی: بدان به جای بران) ۷. (ق، آ، پ: با تخت و زرین) ۸. ل، س: تازی؛ (ل: باره)؛ متن: ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، پ، ل، ن) ۹. س، آ (نیز ق، آ، ل، پ، ل، ن، آ)؛ بر: متن: ۱۰. س: کردش با تند ابر؛ متن: ل، ک (نیز ل، ن)؛ ق، ل، آ، لی، و، آ، ب این بیت را ندارند؛ این بیت در ل، س، ک، س، آ، ن، ق، آ، ل، پ، ل، ن، آ آمده است؛ س، ق، آ پس از این بیت افزوده اند:

چو بهرام شیراوزن او را بدید
 که بر گرد لشکر همی تازید

۱۱. ل: بر آورد) ۱۲. ل، س، آ (نیز ل، ن، ب)؛ چو؛ متن: تصحیح قیاسی است. ۱۳. ک (نیز لی): بدو ۱۴. (ب: چیز)؛ و بندهای (۸۹۲-۸۸۶)؛ و تبعه بهرام مثل الجواد اذا استولى علی الأمد فأخرج نشابة علیها نصل کالماء و أربع قذذ من قوادم الشفواء ۱۵. (ل، آ، ب: افکند؛ ق: آ: بسان گوزنان بر آورد (())؛ متن: دوازده دستنویس دیگر؛ در ل، آ این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ بندهای (۸۹۳)؛ فسخ مقبض قوسه الشاشیه، و أخذ علی و تره بکسته الشاشیه ۱۶. (پ: چو خم کرد)؛ س: آ: به خم کرد راست و چپ آورد؛ (ل: آ: بر و راست خم کرد و چپ کرد)؛ متن: ل، س، ق، ل، آ، لی، و، آ، ب این بیت و ک، ل، ن، آ این بیت و بیت سپسین را ندارند؛ این بیت تنها در ل، س، آ، ل، پ آمده است ۱۷. ل: آورد یال یلی را به؛ س، ق (نیز لی، ل، آ، و، آ، ب): آورد دست (و: شست) یلی (ل: آ: یکی؛ س: دستها) را به (لی: سوی)؛ ل: آ: سوار و زه برد نزدیک؛ (ق: آ: چو آورد سوار نزدیک)؛ متن: س (سوم ۱۸۴/۴) ۱۸. س، ق (نیز لی، ل، آ، و، آ، ب): برآمد ز شاخ گوزنان؛ (ق: آ: ز چاچی کمانش برآمد)؛ متن: ل، ل، آ، س، آ؛ پ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

چو سوار نزدیک گوش آمدش
 ز شاخ گوزنان خروش آمدش

س: پس از بیت ۸۹۵ افزوده است:

چنان درکشیدش به گوش ای شگفت
 که گوش کمان گوشه گوشش گرفت

گذر کرد از مهری هشت اوی^۲؛
به زیر اندرش خاک^۳ شد جوی خون؛
همان تخت زرین و زرین کلاه؛

نه نامهربانیش پیدا، نه مهرم^۴؛
چُن^۵ ایمن شوی^۶ دور باش^۷ از گزند؛

کشیدش بر آن^۸ خاک تفته^۹ به روی^{۱۰}؛
نیامد یکی خویش پیرانش^{۱۱}؛
فکنده تنی^{۱۲} بود بی سر^{۱۳} به راه^{۱۴}؛
زمین پرخروش و هوا^{۱۵} پرز جوش؛
که بهرام را بخت بیدار بود

چو بوسید پیکان سر^۱ انگشت اوی^۲؛
سر ساوه آمد به خاک اندرون
شد آن نامور^۳ شاه و چندان سپاه

پنجمین ست کردار^۴ گردان سپهر^۵؛
۹۰۰ نگر تا ننازی^۶ به تخت^۷ بلند

چو بهرام جنگی^۸ رسید اندر اوی^۹؛
برید آن سر شاهوار از تنش^{۱۰}؛
چو ترکان رسیدند نزدیک شاه
همه برگرفتند یکسر خروش
۹۰۵ پسر گفت^{۱۱} کین^{۱۲} ایزدی کار بود

۱-ل-س ۲ (نیز لن-ل-ن ۳، ن ۴، آ ۵، ب): بگذشت پیکان بر (ن: از)؛ (پ، و: پیکان بوسید)؛ متن تصحیح قیاسی است (سوم ۶/۱۸۴)
۲-ل-س ۲ (نیز لن-ب): او؛ متن تصحیح قیاسی است؛ ل، ق آ پس از این بیت افزودند:

ل: قضا گفت گیر و قدر گفت ده
فلک گفت احسن مه گفت زه
ق آ: برآمد خروشی ز ایرانیان
سپهر آفرین خواند بر پهلوان

بنداری (۸۹۶-۸۹۴): فاخر قی فی زعه حتی كأن فوق النشابة مناج لسمعه. و سدد نحو ساوه یده فلم یکن غیر عبور النصل من ظفره و مروقه من فقلار ظفهر ۳-س، ک، ل، ۲، ۳ (نیز لن، لی، ب): جای؛ متن = ل، ق (نیز ق ۲)؛ بنداری (۸۹۷): فخر فی التراب قتیلا، و صارت الأرض لدعه میلا ۴-س، ک، ۲، ۳ (نیز لن، ق، ب، ن ۲، ۳): تاجور؛ متن = ل، س، ق، ل ۲ (نیز لی، ل ۳، و، آ، ب)؛ بنداری (۸۹۸): فاخرتم ذلک الملک الهمام، و لم یغن عنه جیشه الهمام قتیلا ۵-س؛ گردنده دهر ۶-ل (ن، ن ۲): یابی نه مهر؛ پ: یابی تو چهر؛ س: کنش بدیدست پیدانه مهر؛ (۱: یا حیریا بیش (!) پیدانه مهر)؛ ل: نه نامهربان بش (دو حرف نخست بی نقطه) پیداست چهر؛ متن = ق، ک، ل، ۲، ۳ (نیز ق ۲، لی، ل ۳، و، ب)؛ بنداری (۸۹۹): هذا و کذا الفلک الدائر، لا یدری اهو صدیق موافق أم عدو معاذق ۷-س: سازی (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ل ۲: نیاری ۸-س، س، ۲ (نیز و، ب): بخت (حرف یکم بی نقطه) ۹-ل-س ۲ (نیز لن-ب)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۰-س، ق (نیز لی، و، ب): شدی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۱-ل (آ، ل ۲، شو)؛ بنداری (۹۰۰): فانظر یا صاحب التخت و التاج! لفسک، و لا تفتربما تحت یدک، و احذر ألا تؤتی من مأمکت ۱۲-ق (آ: پهلوی) ۱۳-س ۲ (نیز آ: اندرو (س) آساوند نداد؛ (ل ۳: رسیدش بروی (ل)) ۱۴-لی: بدان) ۱۵-ق (نیز ل ۲، ب): تیره؛ ک: گفته؛ ل ۲: و خون بر؛ (لن، ن ۲: غلتان؛ ب: خفته)؛ متن = ل، س، ۲ (نیز ق ۲، لی، و، آ، ب): ۱۶-ل: ۱۷-ل، س: شاهوارش ز تن (س) آساوند نداد؛ (ل ۳: تاجدار از تنش)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-ل: کسی پیش از انجمن؛ (لن، ن ۲): بند خویش و بیگانه پیرانش؛ ق ۲: به خویش یالود پیرانش (ل))؛ متن = یازده دستنویس دیگر (ب: بیامد (ل))؛ بنداری (۹۰۱-۹۰۲): قال: و لما وقف علیه بهرام نزل و قطع رأسه ۱۹-ق (آ: تنش) ۲۰-ل (ن، ق، ب: پر خون) ۲۱-ب: سری بود بی تن به خاک (ل))؛ بنداری (۹۰۳): و تلاحت الأتراک قرأوا منه جلسا طریحا بین التجع غریقا ۲۲-س (نیز لی، ب): آسمان؛ بنداری (۹۰۴): فصرخوا علیه و قامت علیهم الیامة عند ذلک ۲۲-س (نیز ق ۲)؛ بگفتند؛ ک: سپه گفت؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴-ل (ن، و: این؛ ن ۲: آن)؛ در ل ۲ این بیت پس از بیت ۹۰۳ آمده است

فراوان بمرند از آن تنگراه!^۲
 نشد^۳ زآن^۴ سپه ده یکی باز جای!
 چه سرها بریده به آوردگاه^۵!
 ندیدند زنده یکی^۶ بدگمان!^{۱۱}
 روانها به^{۱۲} غم خسته و تن به تیر!
 سران را ز ترک آمد آن روز^{۱۵} مرگ!
 به هر سو برانگنده بد^{۱۶} بدگمان!
 به هر گوشه‌یی مانده اسبی به^{۱۹} زین!
 که تا کیست گشته از ایران تباہ^{۲۰}!
 که یک^{۲۳} روز با رنج ما باش^{۲۲} جفت
 کز آن درد ما را نباید گریست!
 به هر پرده^{۲۷} و خیمه‌یی برگزشت،
 که بهرام بد نام آن پرهتر^{۲۸}،
 سپهبدنژادی، سُواری، سری^{۳۱}!

ز تنگی کجا راه بُد بر^۱ سپاه
 بسی پیل بسترد مردم به پای
 چه^۵ زبیر بی پیل گشته تباہ!
 چو بگذشت از آن^۷ روز^۸ بر نه^۹ زمان
 ۹۱۰ مگر آنک^{۱۲} بودند گشته^{۱۳} اسیر
 هه راه برگستوان بود و ترک
 همان تیغ هندی و تیر و کمان
 ز کشته چو دریای خون بُد^{۱۷} زمین^{۱۸}
 همی گشت بهرام گرد سپاه
 ۹۱۵ و زانیس^{۲۱} به^{۲۲} خُراد بُرزین بگفت
 نگه کن کز^{۲۵} ایرانیان^{۲۶} کشته کیست؟
 به هر جای خُراد بُرزین بگشت
 کم آمد ز لشکر یکی نامور
 ز تخم سیاوش^{۲۹}، گوی^{۳۰}، مهتری

۱. ل. بر بد؛ ق. جای بد بر؛ ک. بود راه؛ (ق. به چاره درآمد)؛ متن = بازده دستنویس دیگر ۲. (پ. رزمگاه؛ آن. رزمخواه)؛ س. (نیز) لن. (پ. بمرند اندران رزمگاه (نیز) رزمخواه)؛ ق. ل. (نیز) ل. (و. بمرند اندران تنگ راه؛ متن = ل. س. ک. س. (نیز) ق. (آ. ا. ۹۰۶ و ۹۰۸ یک بیت ساخته و ۹۰۶-۹۰۸ را انداخته است ۳-۲. (نیز) لن. (آ. بشد ۴- (ل. ۳. و آن) ۵. (بی: چو) ۶. (ل. بی: چو)؛ ق. بر آوردگاه؛ ا. فکنده به راه)؛ بنده‌ی (۹۰۵-۹۰۸)؛ و قد تیدّه سلهم و انقض جمعهم، و هلك فی ضغطات الخيول و زحمات القبول أكثرهم ۷- ل. (نیز) ق. (آ. زان ۸- س. دور ۹- ل. بد ده؛ (ق. ۲. پ. بد به (در ب واژه پسین بی نقطه)؛ و بد نه)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰- ل. کسی ۱۱. (ل. ۳. بدگمان)؛ لن. آن بیت‌های ۹۰۲-۹۱۲ را ندارد ۱۲. (پ. آنکه)؛ س. ق. ل. ۲. (نیز) لن. ل. ۳. و آ. ب.؛ سرائی که؛ متن = ل. س. ک. س. (نیز) ق. (آ. ۱۳. ک. س. (نیز) ق. ۲. پ. بسته؛ (وگشتند)؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲. (نیز) لن. ل. آ. ب. (آ. ۱۴- س. س. (نیز) لن. پ.؛ ز. (ق. همه)؛ متن = ل. ق. ک. ل. ۲. (نیز) ل. آ. ب.؛ لن. این بیت‌های ۹۱۰-۹۱۲ را ندارد؛ بنده‌ی (۹۰۹-۹۱۰)؛ و لما انقضت تسع ساعات من ذلك اليوم نظر بهرام فلم ير في ذلك الفضاء من عساكر العدو أحدا و كأنهم أضحو طرائق قدا ۱۵- ل. آمده روز؛ س. ز. بر آمدن روز؛ (ق. ۲. زیر ترک اندرون پر ز)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۶- س. ق. ل. ۲. (نیز) ل. ۳. و آ. ب.؛ پراکنده بد؛ (بی: پراکنده)؛ لن. سوی افکنده بد؛ (پ. ز هر سو که افکنده بد)؛ متن = ک. س. (نیز) ق. (آ. ۱۷- ل. ل. ۲. (نیز) ل. (آ. شد؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۸- (آ. زمی (پساوند ندارد) ۱۹- س. آ. بد اسب و؛ (ق. آ. اسبان به؛ لن. اسبی مانده (وزن درست نیست))؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ بنده‌ی (۹۱۱-۹۱۳)؛ و رأی فی کل ناحیه فرسا منکوس السرج مقطوع اللجام فی الصحراء، مخضوب القوائم بالدماء ۲۰- س. ق. ل. ۲. (نیز) لن. ل. ۳. و آ. ب.؛ کشته (س. خسته) ز ایران سپاه (پساوند ندارند؛ ل. سپاه)؛ (و: کشته بدان رزمگاه)؛ لن. کشته ز ایران که یابد به راه؛ س. ۲. (نیز) ق. (آ. کشته یابد از ایران سپاه (پساوند ندارد)؛ متن = ک. (نیز) لن. پ.؛ آ. در پ. آ. به جای از) ۲۱- ل. (نیز) ق. (آ. ازان پس؛ ل. ۲. (نیز) لن. بی.؛ وزان سو؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۲. (پ. چو) ۲۳. ک. یکی؛ متن = ۲۴. (لن. نن. آ. باشید؛ ق. آ. رنجها باش؛ ل. آ. تاریخ را باش و؛ پ. با رنج هرگز مایشید)؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲. س. (نیز) لن. و آ. ب.؛ ۲۵. (ل. آ. که؛ آ. ز.؛ ۲۶. (بی: ایران سپه) ۲۷. (لن: برزن؛ لن. ۳. بز ن (I))؛ در ل. آ. آلت‌های این بیست پس و پیش شده است ۲۸. (ق. ۲. برخاشخر) ۲۹- س. بزرگان؛ (بی: بلوسان (حرف: یکم بی نقطه))؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنده‌ی: سیاوخش ۳۰- ل. آ. بد (I)؛ و گو.؛ ۳۱. ک. (نیز) لن. پ.؛ لن. آ. ز.؛ (پ. ز؛ لن. لن. آ. ز.؛ (و: ایران سری؛ (ب: سری مهتری (پساوند ندارد))؛ لن. سوار دلاور سری؛ (بی: سواری سوار سری (I))؛ س. ۲. (نیز) ق. (آ. سپهدار ایران سواری سری؛ متن = س. ق. ل. ۲. (نیز) ل. و آ. (I))

۹۲۰ [همی رفت و جوینده چون بی‌هشان!
 تن خسته و کشته^۲ چندی کشید^۳
 سپهدار از آن^۵ کار شد دردمند
 زمانی برآمد، پدید آمد^۸ اوی^۹
 ابا سرخ^{۱۱} ترکی^{۱۲} بدی^{۱۳} گره‌به‌چشم
 ۹۲۵ چو بهرام بهرام را دید^{۱۷}، گفت
 از آپس^{۱۹} پیرسید از آن^{۲۰} ترکی زشت
 چه مردی و نام^{۲۳} و نژاد تو چیست؟
 چنین داد پاسخ که من جادوام^{۲۵}
 هر آنکس^{۲۷} که سالار باشد به جنگ
 ۹۳۰ به شب^{۳۰} چیزهایی نمایم به خواب

مگر زو بیاید به^۱ جایی نشان
 ز بهرام جایی^۲ نشانی ندید
 همی‌گفت: زار ای گو مستمند!
 در بسته را چون^{۱۱} کلید آمد اوی^۹،
 تو^{۱۲} گفنی دل آزرده^{۱۵} دارد به^{۱۶} خشم!
 که هرگز مبادی تو^{۱۸} با خاک جفت!
 که ای^{۲۱} دوزخی روی^{۲۲} دور از بهشت،
 که زاینده را بر تو^{۲۴} باید گریست!
 ز مردی و از^{۲۶} مردمی یک‌سوم!^{۲۵}
 به کار آیمش^{۲۸}، چون بود کار تنگ^{۲۹}!
 که آهستگان^{۳۱} را کنم پرشتاب!

۱- (ن: ز:) ل این بیت و ق، ل، ی، و، آ، ب این بیت و بیت سپین را ندارند؛ این بیت در س، ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، ل، آ، ب، ن، آ) آمده است
 ۲- س، آ: کشته و خسته ۳- (ق: ی، دید) (ا: حرف نخست بی‌نقطه) ۴- ل: جای هل (نیز ا: زان: س، ل، آ (نیز ل، ی، ل، آ، ب)، سپهد
 ازان: متن = ق، ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ب، و، ن) ۵- ل، ق، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ب، و، ن، آ) ۶- س، ق، ل، آ (نیز ق، آ، ب، و، آ، ب)؛ بنداری
 (۹۱۴-۹۲۲). فامر خزاد بن برزین آن بدور علی اصحابه فی خیمهم و بنظر من قتل منهم. فدار خراد و لم یفقد سوی رجل واحد من
 آل سیاروخش یسمی بهرام ۷- (پ، ن: بماند و) ۸- (ن: بماندند و دیدند) ۹- ل، س، ق، س، آ (نیز ب: او: متن = ک، ل، آ (نیز ل، ن، آ)
 ۱۰- (ن: خود پ: دری بسته بد را) ۱۱- (پ: سرخه) ۱۲- (ا: چشمی) ۱۳- ل: بد او ۱۴- س، آ (نیز ق، آ، ب، و، آ، ب)؛ که: متن = ل (نیز ل، ن،
 ن، آ) ۱۵- ک، س، آ (نیز و): آکنده: متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۶- (ن: ز: آگر دبه): بنداری (۹۲۳-۹۲۴). ثم إن الرجل المفقود بدأ من
 الطریق مقبلاً فوصل و قد أسر ترکیاً أزرق العین أشقر اللون ۱۷- ل (نیز ل، ن، آ): دید و: متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۸- ل: مبادا ترا! س:
 مبادات: (ی: مبادا تنت)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۹- ل: ازان چس: (پ، ن: آ: وزانپس) ۲۰- (ق: آ: کین: ی: زان): ل: برسیدش
 از: متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۱- (ق: آ: این) ۲۲- ک، ل (نیز ق، آ، ب، و، ن، آ): روی و: متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۳- ک: بوم: س، آ (نیز ل، ن،
 ق، آ، ب، ن، آ): زاد: متن = ل، س، ق، ل، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب) ۲۴- (ی: تنت): بنداری (۹۲۵-۹۲۷). فسأل بهرام ذلک الأسیر: من أنت نکلتک
 أمک؟ ۲۵- س، ق، ک، س، آ (نیز ق، ل، آ، و، ن، آ): جادوم- سوم: (ی: جادویم- سویم)؛ متن = ل، ل، آ (نیز ل، ن، آ) ۲۶- ل، ل، ق، س، آ (نیز ل، ن، آ): ز، ا:
 وز: متن = س، ک، ل، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ی، و، ن، آ): ب به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

از آزاد مردی که یک سو بدم
 چنین داد پاسخ که جادو بدم
 ۲۷- (پ: مرانکه) ۲۸- (پ: آیدش) ۲۹- س، ق، ل، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب): شود کار تنگ: ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ): روزگار درنگ: متن =
 ل: بنداری (۹۲۸-۹۲۹). فقال: أنا ساحر أصلح لكل صاحب حرب ۳۰- (ل: آ: شب آن): متن = ۳۱- (ن: آ: آهستگی: متن = ل، ک، س، آ (نیز
 ل، ن، ق، آ، ب، ن، آ): س، ق، ل، آ، ی، و، آ، ب به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:
 ترا آن چنان بد (س، ل، ی، ب: من) نمودم به خواب
 که تا (ل: با) جان تو باشد اندر شتاب
 ل آ بیت‌های ۹۳۱ و ۹۳۰ را به همین ترتیب پس از بیت ۹۲۳ آورده و در اینجا بیت زیر را افزوده است:
 که با جان تو باشد اندر شتاب
 به شب چیزهایی نمایم به خواب
 بنداری (۹۳۰): و غفلی أن لری المنامات المرعجة المقيمة المقعدة

بدان^۲ گونه تا بر سرت^۳ بد رسد!
چو نیرنگ^۴ها^۵ را بکردم^۶ درست،
همه^۷ رنج با باد همباز^۸ گشت!
یکی پرهز^۹ یافتی دوستدار^۹

ترا من نمودم شب^۱ آن خواب^۱ بد
مرا چاره زان^۲ بیش بایست جست^۲
به ما اختی^۳ بد چنن^۳ بازگشت
اگر یایم از تو به جان زینهار

دلش گشت پردرد و رخساره زرد!^{۱۱}
به کار آیدم چون^{۱۲} شود کار تنگ،
چه سود آمد از جادوی بر سپاه^{۱۳}؟!
کسی را کجا بخت خندان بود^{۱۴}
جدا کرد جان از تن^{۱۵} بی برش!^{۱۵}
چنین گفت کای^{۱۶} داور^{۱۶} دادو^{۱۶} راست،
بلندی و دهبیم^{۱۷} شاهنشهی،
اوشه^{۱۸} دلیری که راه^{۱۸} تو^{۱۸} جست!
چنین گفت کای پهلوان^{۱۹} سترگ،
ندید و نه کسری^{۲۰} نوشین روان^{۲۰}

۹۳۵ چو بشنید بهرام^{۱۰}، اندیشه کرد
زمانی همی گفت کین^{۱۱} روز جنگ
زمانی همی گفت^{۱۲} بر^{۱۲} ساهه شاه
همه نیکوی^{۱۳}ها^{۱۳} ز یزدان بود^{۱۳}
بفرمود از تن^{۱۴} بریدن سرش!
۹۴۰ چن^{۲۱} او را بکشند بر پای خاست
بزرگی و پیروزی^{۲۵} و فرهی
یژندی^{۲۷} و هم شادمانی^{۲۸} ز تست
و زانپس^{۳۱} بیامد دبیر^{۲۲} بزرگ
فریدون^{۳۱} یل چون تو یک^{۳۳} پهلوان

۱-ک: من ۲-س ۳-ن (نیز لن): بران: (ق: آزان): ق: ل ۴-و ۵-این بیت و س، لی، با این بیت و بیت سپین را ندارند؛ این بیت در ل، ک، س، آ،
ن، ق، ل ۶-ب، ل، ن ۷-آمده است ۸-ق: آ: (سرم) ۹-ق: خفت (زیر و زیر حرف یکم نقطه دارد (۱)) ه: (این بکنا (حرف یکم
بی نقطه): ق: آ: چنن یک هنر) عمل، ک، ل ۱۰-س ۱۱-ن (نیز لن، ق: آ، ل ۱۲-ن: نکرده؛ متن = ق: (نیز و) (حرف یکم بی نقطه): ۱۳-ل: همان
۱۴-ل، س، ق: ل ۱۵-ن (نیز ق: آ-ب): انباز: (لن: همباز (۱)): متن = ک، س ۱۶-س ۱۷-س ۱۸-دستار: (لن: دستار (حرف چهارم بی نقطه): ق: آ:
دستوار: لن: دستیار): متن = یازده دستویس دیگر؛ بنداری (۹۳۱-۹۳۲): و أنا الذی أراک ذلک المنام الهائل ۱۹-ل (نیز ب): بهرام و
۲۰-ق، ل ۲۱-س ۲۲-ن (نیز لن، ل): رخ لا جورده (نیز و، لن، ق: آ: ترسان ز کار نیرده): متن = ل، س (نیز لی، ب، آ، ب) ۲۳-ل: (آ: کش)
۲۴-ل: (ب: گر): و این بیت را ندارند؛ بنداری (۹۳۵-۹۳۶): فأطرق بهرام فقال فی نفسه: ربما أنفع فی بعض الحروب اذا ضاقت بی الأمور
۲۵-ل: بدو گفت: (و: چنن گفت با دل که) ۲۶-۱۵: (ا: یا): ۲۷-۱۶: (ا: یا سپاه): س ۲۸-ن (نیز ا): تیره راه: ق: جادو تیره راه: س ۲۹-ن (نیز لن، ب، لن، آ):
جادونی بر سپاه: (لی، و: جادونی تیره راه: ل: جادونی دین تبه: ب: جادو و تیره راه: ق: آمدش اندران کندگاه (۲)) متن = ل، ک: بنداری
(۹۳۷): ثم رجع الی نفسه و قال: هل نفع هذا ملک التزک شینا؟ ۳۰-س ۳۱-ن (نیز لن، لی، و-ب): نیکوئیها: متن = ل-ل ۳۲-ن (نیز ق: آ، ب): ۳۳-ل: (ب:
شناس - که دارد ز یزدان سپاس؛ بنداری (۹۳۸): و هل یرتجی الخیر إلا من الله المعز المذل؟ ۳۴-س، ق: ل ۳۵-ن (نیز لن، لی، ب): ازان پس؛
متن = ل، ک، س ۳۶-ن (نیز ق: آ) ۳۷-ل: بر بی برش: ک: جدا مانده بی جان سر بی تش: ق: آ: بیفکنند در خاک بی برش: متن = دوازده
دستویس دیگر؛ بنداری (۹۳۹): فأمر به فضرب رقبته، و غرقت فی دمه حیثه ۳۸-ل-ل ۳۹-ن (نیز ق: آ-ب): چو: متن = س ۴۰-ن (نیز لن)
۴۱-ل: (ل: ای) ۴۲-ل: جاور: ۴۳-س، ق: ک، س ۴۴-ل: (ب: جوی: متن = ل، ل ۴۵-ن (نیز ق: آ، ب): ۲۵-س ۴۶-ن (نیز لن، ل، ق): فیروزی
۴۷-ن: نیروی ۴۸-ل: (ب: بلندی) ۴۹-ل: (ا: جزم) ۵۰-ل: (که نوشه) ۵۱-ق: (نیز ل ۵۲-ل: دلنی کوه رای: س (نیز لی، ب): کسی کوه
رای: متن = ک، ل، س ۵۳-ن (نیز لن، ق: آ، ب، و، لن، ق) ۵۴-ق: (آ، ب، و: ازان پس) ۵۵-ل: (ن: دبیری: آ: دلیری) ۵۶-ل: (ن: نامدار) ۵۷-ک: راجو تو
۵۸-ل: نه نوشین روان: ق: ل ۵۹-ن (نیز و): نوشین روان: ک: روشن روان: س ۶۰-ن (نیز لی، ب): اوشه روان: س: جمشید و روشن روان: (لن، ن، آ:
بهرام و نوشین روان: ل: کسرای نوشین روان: متن = (ق: آ، ب، ا): ک پس از این بیت افزوده است:

که فرخ نژادی و فرخ یی به هر تازه موم بوم ری (۱) (۹۴۹)

که تا هر کی^۱ شد کشته^۲ از مهتران
سراشان^۶ بزید^۷ یکسر ز تن
درفشی^۸ درفشان پس هر^۹ سری^{۱۰}
ایران و سرها همه گرد کرد

بزرگان^۳ ترکان^۴ و جنگی سران^۵،
کسی را که بد مهتر انجمن،
که بودند از آن^{۱۱} جنگیان^{۱۲} افسری^{۱۳}،
بیردند^{۱۴} از^{۱۵} آوردگاه نبرد

۹۶. دبیر^{۱۶} نیننده^{۱۷} را پیش خواند
از آن لشکر نامور^{۱۹} بی شمار
و زان^{۲۲} جنگ و از چاره از^{۲۳} هر دری
و زان^{۲۵} کوشش و جنگ ایرانیان
چُن^{۲۶} آن^{۲۷} نامه بنیشت^{۲۸} نزدیک شاه
۹۶۵ نخستین سر ساه^{۳۰} بر نیزه^{۳۱} کرد
سران^{۳۳} بزرگان^{۳۳} توران زمین
بفرمود تا بر ستور توند

ز هر در فراوان^{۱۸} سخن ها براند:
و زان^{۲۰} جنبش و گردش روزگار^{۲۱}،
کجا رفته بُد با چنان^{۲۴} لشکری،
که نگشاد روزی سُواری میان!
گزین کرد گوینده یی زان سپاه^{۲۹}
درفشی کجا^{۳۲} داشتی در نبرد،
چنان هم درفش سواران چین،
به زودی بر شاه^{۳۵} ایران برند^{۳۶}

۱-س.س.۴ (نیز لن، ق.۲، بی.ب.ب): هر که؛ (ل:۲): هر کس که؛ متن = ل.۲: شد از کشته (وزن درست نیست)؛ (لن، ل:۲): باشد کس)؛
متن = دوازده دستنویس دیگر ۳-ل (نیز بی): بزرگان و؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۴-ل (لن: ایران؛ بی: نیکان؛ ل:۲): توران) ۵-ل:
چو جنگاوران؛ س (نیز بی): گنداوران؛ (ل:۲): جنگاوران؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ل:۲ پس از این بیت افزوده است:
بزرگان برفتند تا رزمگاه
که تا هر که شد کشته توران سپاه (l)

عل: سرایشان ۷-ک: بریدند؛ ل، س، ل (نیز لن، بی، ل:۲): بیژند؛ (و، ا:۳): برید (حرف چهارم بی نقطه)؛ متن = ق، س، ۴ (نیز ق، بی، ب)
۸-س، ق (نیز بی، ب، ا:۱): درفش؛ متن = ده دستنویس دیگر ۹-ل: ز هر سو ۱۰-ل (بی: یکی) ۱۱-ل: زان ۱۲-ل: چینیان؛ (ا:۱): جنگ و (آن)؛
متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۳-ل: لشکری ۱۴-ل (بی: یاورد) ۱۵-ل: ز ۱۶-ل: دبیر و ۱۷-ل، س، ک، ل (نیز لن، ل:۲): نویسنده؛
متن = ق، س، ۴ (نیز ا) ۱۸-ل (ق:۲): دفتر اول (مدر فراوان)؟؟) ۱۹-ل (بی: نامور لشکر) ۲۰-ل (نیز ق، بی، ب): ازان؛ (ا:۱): وزو؛ متن = یازده
دستنویس دیگر ۲۱-ل (ق:۱): کارزار ۲۲-ل (ق:۱): نیز ق، ل، ل:۲: ازان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۳-س (نیز بی): چاره؛ ق (نیز ا): ز
چاره از؛ ک، ل (نیز و): هر چاره از؛ س، ۴ (نیز لن): هم چاره از؛ (بی، ل، ل:۲): آن چاره از؛ بی: ز چاره؛ ل: چاره و جنگ و از؛ متن = (ق:۲):
ل ۲۴-ل (بی: چنین؛ بی: بود آنچنان؛ و: بود از چنان) ۲۵-ل، س (نیز ق، ل:۲): ازان؛ متن = ک، ل، ل (نیز لن، ل:۲): بی، بی: این بیت را
ندانند: بنداری (۹۶۳، ۹۵۱)؛ این هم کتب من الغد کتابا الی هرمزد، و شرح فیه ما جرى فی الحرب من أوله الی آخره ۲۶-ل، س، ۴
(نیز لن، بی): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۷-ل (ق:۲): این) ۲۸-ل، س، ق، ل، ل:۲: س، ۴ (نیز لن، ل:۲): بی: بنوشت؛ متن = ک (نیز بی) ۲۹-س
(نیز بی، بی): از سپاه؛ ق (نیز و، ا:۱): با سپاه؛ ل (نیز لن، بی، ل:۲): پوینده نی زان (ل:۲): با؛ بی: از) سپاه؛ (ق:۲): گوینده مردی به راه؛ متن = ل،
ک، س، ۴ (نیز ل) ۳۰-ل (بی: شاه) ۳۱-ل (نیز بی: ساه) ۳۲-س، ق، ل، ل (نیز بی، ل:۲): بی: که وی؛ ک، بی: بی: (نیز لن، ق:۲): بی، بی: اول؛
متن = ل ۳۳-ل: سران و؛ (بی، ل، ل:۲): سران؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۴-س، ق، ل، ل (نیز بی، ل:۲): بی: سواران؛ متن = ل، ک، س، ۴
(نیز لن، ق:۲): بی، بی) ۳۵-ل (ق:۲): ازان جایگه سوی) ۳۶-ل (و: روند)؛ ل، ل:۲: بیت های ۹۶۷-۹۷۳ را ندانند و به جای آنها بیت زیر را
آورده اند:

بیردند نزدیک شاه جهان درودی هم از پهلوان (لن:۲): پهلوانان (l) و مهان

اسیران و آن^۱ خواسته هرج^۲ بود
 بدان تا چه فرمان دهد شهریار
 ۹۷۰ همان تا بود نیز^۷ دستور شاه
 ستور مژوند اندر آمد ز^۹ جای^{۱۰}

و زان^{۱۱} روی ترکان همه برهنه^{۱۲}
 رسیدند یکسر^{۱۳} به توران زمین
 چن^{۱۷} آمد به پرموده^{۱۸} زان^{۱۹} آگهی
 ۹۷۵ خروشی^{۲۰} برآمد ز ترکان به زار^{۲۱}
 همه سر پر از گرد^{۲۳} و^{۲۲} دیده پر آب
 و زانپس^{۲۷} گوان را^{۲۸} بر خویش^{۲۹} خواند
 بپرسید کآن لشکر^{۳۲} بی شمار

برفتند بی ساز و اسب^{۱۳} و بنه
 سواران ترک و^{۱۵} سواران^{۱۶} چین
 بینداخت از سر کلاه مهی!
 برآن^{۲۲} مهتران تلخ شد روزگار!
 کسی را نبد خورد و آرام^{۲۶} و خواب!
 به^{۳۰} مژگان همی^{۳۱} خون دل برفشاند!
 که^{۳۳} رزم^{۳۴} جستن^{۳۵} نکردند^{۳۶} کار؟

۱- (بی: از): ۴- ق، ل (نیز ق ۲، و، آ، ب): هر چه؛ متن = ل؛ س ۲ بیت های ۹۶۸-۹۷۰ ندارد؛ ق ۲ پس از این بیت افزوده است:

فرستاد نزدیک شاه جهان
 فرستاده رفت از در پهلوان

۳- ل، س، ق، ل (نیز ق ۲، و، آ، ب): ناپسود؛ متن تصحیح قیاسی است ۴- س (نیز ب): بر: ۵- ک: سواران؛ س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، و، آ، ب):
 سرفرازان؛ متن = ل (نیز ق ۲، ب): عک: کار: ۷- (و: پیش): ک: نیز تا بود؛ (ق ۲: همی بود تا پیش): متن = ل، س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، ب، آ، ب):
 ۸- ل (نیز ل): ب: مژوده؛ ق (نیز ل): مژوده؛ (و: مژوده (بی نقطه)): متن = س، ک (نیز ق ۲، ب، و، ب: بنداری): مژوده ۹- ل (آ: به): ۱۰- ل:
 بخا- رهنما؛ ک، ق ۲ پس از این بیت افزوده اند:

کشیدند رنج و سپردند راه
 بدان تا بزودی ببینند شاه

بنداری (۹۶۴-۹۷۱): و نفذ الیه رأس ساهو شاه و رأس ولده الأصغر بغيور، مع رؤس قوادهم و أمرائهم، و مع من حصل من الأسرى فی
 یدہ ۱۱- ک، س (نیز ق ۲، ب، و): وزین؛ متن = ل، س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، ب): ۱۲- ل (ق ۲: گریزان همه) ۱۳- ک، س (نیز و): بی اسب و ساز؛
 متن = ده دستنویس دیگر ۱۴- ک: پریان؛ س ۲: گریان؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۱۵- (آ: جو) ۱۶- ل: دلبران ۱۷- ل، س (نیز
 ل، ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۸- ل: مژوده؛ ق (نیز ل، ل، آ، ب): مژوده؛ (لن: مژوده)؛ متن = ده دستنویس دیگر و بنداری:
 مژوده ۱۹- س، ق، ک، ل (نیز ل، ل، آ، ب): این؛ (ق ۲، ب: زین؛ ل: آن)؛ متن = ل، س، ق، ل (نیز ل، ل، ب، ل، آ، و، آ، ب): ۲۰- (ب: خروشان) ۲۱- (آ: هزار)
 ۲۲- س (نیز ل، ب): ابر ۲۳- (ق ۲: خاک): ۲۴- ل (ج: جو) ۲۵- (ق ۲: یکی) ۲۶- س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، ب): نه خورد و نه آرام؛ (و:
 نه آرام و نه خورد)؛ متن = ل، ک، س (نیز ق ۲، ب): بنداری (۹۷۲-۹۷۶): قال: ولما تاهمی الخیر الی مژوده بما جری علی آیه رمی بالتاج
 عن رأسه و أخذ فی البکاء و العویل (بنداری) ترجمه بیت های ۹۷۲-۹۸۷ را پس از ترجمه بیت های ۹۸۸-۱۰۲۷ آورده است) ۲۷- ل
 (نیز ق ۲): از آن پس؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۸- س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، ب): یکی را؛ س ۲: سوگوران؛ متن = ل، ک (نیز ل، ل، آ، ب،
 و، ل، آ) ۲۹- س، آ: سوی خویش؛ (و: همه پیش)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۳۰- س (نیز ل): ز ۳۱- (و: همه) ۳۲- ل: کز لشکری
 ۳۳- ل: که در ۳۴- س، ق، ل (نیز ل، ل، آ، ب): جنگ؛ متن = ل، س، آ (نیز ل، ل، آ، ب، و، ل، آ) ۳۵- ک: کردن ۳۶- (ب: بگردند)؛ بنداری
 (۹۷۷-۹۷۸): ثم قال: کیف تم علیه ذلک مع کثرة عدده و قلّة عسکر عدوّه؟

که ما داشتیم آن^۲ سپه را زبون
 نبیند کس اندر^۳ جهان یک سوارا
 دلیران بگیرند پیش درنگ^۴]
 تخت^۵ از دلیران او^۶ کودکی
 کزین^۸ بیش گویم^۷، نباید^۱ شنید!
 پراندیشه گشتش دل^{۱۳} از کار اوی^{۱۲}!
 به درد دل^{۱۶} آهنگ آورد کرده
 همه ناملدار از در کارزارا
 بزدیکی رود جیحون کشید^{۱۹}
 بیامد بر شاه روشن روان^{۲۱}

چنین داد پاسخ ورا^۱ رهنمون
 ۹۸۰ چو بهرام جنگی به هنگام کار
 [ز رستم فزونست هنگام جنگ
 نبد لشکرش زان^۵ ما صد یکی
 جهاندار یزدان ورا برکشید
 چو برموده^{۱۱} بشنید گفتار اوی^{۱۲}
 ۹۸۵ بجوشید^{۱۳} و رخسارگان زرد کرد^{۱۵}
 سپه بودش از^{۱۷} جنگیان صد هزار
 ز خرگاه^{۱۸} لشکر به هامون کشید
 و زآپس کجا^{۲۰} نامی پهلوان

۱. ک. س. ۲ (نیز لن، پ، ن، ۲)؛ یکی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲. (؟: این)؛ ک پس از این بیت و ق ۲ پس از بیت سپین افزوده‌اند:

هر آن شاه کور خوار دشمن گرفت به مرگش هواوار (ق: همان بر تن خویش) شیون گرفت

بندهی (۹۷۹): فقال له بعض اصحاب ابي: قد اعجبنا كثرتنا، واستصغرنا العدو ۳. (ق: ۲، و: کسی در)؛ در ل آلت‌های این بیت و پیش شده است ۴. س. ل. ۲، ن. ب. این بیت را ندارند؛ این بیت تنها در ل، س. ۲ آمده است؛ ترجمه این بیت و بیت پیشین در بندهی نیست ۵. ل. راز؛ (ق: لشکر او ز) عمل (نیز لن، و)؛ نخست (حرف یکم بی نقطه)؛ ل ۲ (نیز پ، ن، ۲)؛ نجست؛ س ۲ (نیز ل)؛ بخت؛ (ب: بجست)؛ متن = س، ق، ک (نیز ق ۲، ل، ۱) ۶. ل، و، ق، ل، ۲، س. آ (نیز لن، ل ۳-۱)؛ ما؛ متن = س، ک (نیز ق ۲، ل، ۱، ب) ۸. ل. از این؛ (ق: ۲)؛ چو زین؛ متن = دو از ده دستنویس دیگر ۹. س، س. آ (نیز لی)؛ گوشم (گوشم؟)؛ (ب: نیز پیشم)؛ متن = ل، ل. ۲ (نیز لن، ق ۲، ل، ۱۰ س: نشاید؛ در ک این لت خوانا نیست؛ بندهی (۹۸۲-۹۸۳): فانهم كانوا بالنسبة اليها أقل من نسبة الواحد إلى الألف، فأثره الله تعالى علينا و رزقه النصر و آتاه الظفر ۱۱. ل (نیز لن ۲)؛ بزموده؛ ق، س. آ (نیز لی، ل)؛ بزموده؛ (لی، و برموده (بی نقطه))؛ متن = س، ک، ل. ۲ (نیز ق ۲، ل، ۱، ب، بندهی)؛ برموده ۱۲. ل، س، ق، س. آ (نیز ق ۲، ل، ۲، و، آ، ب)؛ او؛ متن = ل. ۲ (نیز لن، پ، ن، ۲)؛ ۱۳. ل. ۲؛ بودش دل؛ (لن، ن، ۲)؛ شد دلش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۴. (ق: ۲)؛ شنید این ۱۵. ل، ق: کرد زرد؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶. س. دل درده؛ ق، س. آ در >> دل؛ ل. ۲؛ دل اندر؛ متن = ل، ک (نیز لن، ق ۲، ل. ۲، ن، ۲، ب)؛ لی این بیت و آ این بیت و بیت سپین را ندارند؛ بندهی (۹۸۴-۹۸۵): فاستمر عند ذلك استعمار النار، و صمم العزيمة على طلب الثأر ۱۷. س، ق، ل. ۲ (نیز ل ۲، ب)؛ کرد از آن؛ ک: بود از این؛ (لن، پ، و، لن، ۲)؛ بود از آن؛ ق: بردش از؛ لی؛ کرد از؛ متن = ل، س. ۲ ۱۸. س (نیز لی)؛ درگاه؛ (ق: ۲)؛ چو برموده؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۹. (لن، ۲)؛ رسید؛ ل. ۲ این بیت را ندارند؛ ک، ق ۲ پس از این بیت افزوده‌اند:

ک: بدین تا به کین پدر سرفراز به بهرام چوپینه آرد گذار (i)

ق: بلدان تا به کین سرفراز شاه کند روز بهرام چون شب سیاه

بندهی (۹۸۶-۹۸۷): و نهض فی مائة ألف مقاتل و نزل علی شاطیء جیحون فغیر العاه ۲۰. س (نیز لی، ب)؛ چو زانجا یگه؛ ق، ل. ۲ (نیز ل ۲، پ، و)؛ و زانجا یگه؛ (لن، ل)؛ و زانجا کجا؛ ق: آ؛ از آن پس کجا؛ آ: در آن جایگه؛ متن = ل، ک، س. ۲ ۲۱. س، ل. ۲ (نیز لی، پ، آ)؛ پور نوشین روان؛ متن = ده دستنویس دیگر

نشسته جهاندار با مهتران^۱
 ۹۹۰ دو هفته بدین^۳ بارگاه^۴ مهی
 چه گوید، ازین پس^۵ چه شاید بدن؟
 همانگه که^۸ گفت این^۹ سخن شهریار
 شهنشاہ را زآن سخن مژده داد
 که بهرام بر ساوه پیروز گشت^{۱۱}
 ۹۹۵ سبک مرد بهرام را پیش خواند
 فرستاده گفت: ای سرافراز شاه
 انوشه بدی^{۱۵}، شاد و^{۱۶} رامش پذیر^{۱۷}
 سر ساوه و آن کهرت پسرش^{۱۹}
 زده بر سر نیزه‌ها بر دژست^{۲۲}
 ۱۰۰۰ شهنشاہ بشنید^{۲۵}، بر پای خاست

همی گفت کای نامور کهتران^۲،
 نیامد ز بهرام هیچ آگهی،
 بیاید^۶ بدین^۷ داستان‌ها زدن!
 بیامد ز درگاه سالار بار،
 که جاوید بادا^{۱۰} جهاندار شاد،
 به رزم^{۱۲} اندرون گیتی افروز گشت^{۱۳}!
 و زآن^{۱۴} نامدارانش برتر نشاندا!
 به کام تو شد کار آن رزمگاه!
 که بخت بداندیش برگشت^{۱۸} پیرا
 که فغفور خواندی بدانگه^{۲۰} پذیرش^{۲۱}،
 همه شهر نظاره‌ی^{۲۳} آن^{۲۴} سرست!
 به زودی خم آورد^{۲۶} بالای راست،

۱-ل: موبدان؛ (پ: کهتران)؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲-ل: بخردان؛ ک، س: آ: چاره‌گر کهتران؛ س (نیز لی، و، پ): بیچاره آن سروران؛ ق: بی‌چاره سروران؛ ل (نیز ل، ۲): بیچاره ای سروران؛ (ن، پ، ن: آ: بیچاره آن کهتران (پ: مهتران))؛ متن = (ق: آ): بنداری (۹۸۹-۹۸۸): قال: و قعد هرمزد یوما فی ایوانه، و فی خدمتہ أصحابه و أمراءه فقال لهم ۳-س: ق (نیز ل، ۳، پ، آ): برین؛ متن = ده دستنویس دیگر ۴-ک: کارگاه؛ در، س، لی، پ: این بیت با بیت سپن پس و پیش شده است؛ بنداری (۹۹۰): قد مضت علینا خمسة عشر یوما لم یأتنا فیها عن بهرام خبر ۵-ق: آ: زین پس؛ ل: آ: و این خود)؛ ل: گوید ازین پس؛ (ن، ل، ن: آ: دانای درین و س)؛ ل: (نیز لی، و، آ، پ): که این خود چه بود و (پ: تو گویی چه بود و)؛ متن = ک، س، ع: (ق: آ: نیاید) ۷-س: ۷ (نیز ق: آ، ل، و، پ: برین؛ (ن، ل، ن: آ: همه)؛ متن = ل، ق، ک، ل (نیز لی، پ، آ، ب): بنداری (۹۹۱): و ماندنی کیف حاله، و لإلام انتهى أمره، مع ملک الترتک ۸-ق: (نیز ق: آ): جو ۹-ق: آن؛ س: پیش از این بیت و ق: آ: پس از این بیت افزوده‌اند:

دل اندر شتاب و روان در (ق: آ: بر) شتاب

کسی را نبد خورد و آرام و خواب

۱۰-ق: آ: باد این؛ ل: آ: بیت‌های ۹۹۹-۹۹۹ را ندارد؛ س: به جای این بیت و ق: آ: پس از بیت بالا (۹۹۲) پ: افزوده‌اند:

بدو بازگفت آشکار و نهان
 به مژده بر شهریار جهان

(ق: آ: بدان تا بگوید ز کار جهان)

۱۱- (آ: شد)؛ (ق: آ: همانگه چو گفت این سخن شهریار (۹۹۲: آ: پس او نندارد)) ۱۲- (ل: رز < >) ۱۳- (آ: شد)؛ بنداری (۹۹۲-۹۹۴): فلم یربح ذلک المجلس حتی أتاه حاجب الباب، و بشره بظفر بهرام و وصول رسوله ۱۴-س: آ: ازان؛ بنداری (۹۹۵): فأمر بإدخاله علیه فدخل فقلقه و أكرمه و احترامه ۱۵- (ق: آ، لی، پ: بزی) ۱۶-ک: شاه و؛ (ن: شاه)؛ متن = دوآزده دستنویس دیگر ۱۷-س: روشن پذیر ۱۸-ل، ک، س: آ: (نیز ل، ن، ق: آ، پ، ن: آ): تو گشت؛ متن = س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب): بنداری (۹۹۶-۹۹۷): فهأته الرسول بالفتح الجلیل والنصر العزیز ۱۹- (ن، ل، ن: آ: پسر)؛ ق (نیز ل: آ): مهتر پسرش؛ ک (نیز پ، و): مهتر پسر؛ ل: شاهست و کهتر پسر؛ (ل: و آن نبرده پسرش)؛ متن = س، س: آ: (نیز ق: آ: جو، ل، ب): ۲۰-ک: (نیز پ): مرو را؛ (ق: آ: هم آنکه)؛ ل: خواندش آنکه؛ (ن، ل، ن: آ: خواندش (ن: آ: می خواند) ری را؛ و خواندش بدانگه)؛ متن = س، ق، س: آ: (نیز لی، ل، آ، ب): ۲۱-ل، ک: (نیز ل، ن، پ، و، ل، ن: آ): پلر؛ متن = س، ق، س: آ: (نیز ق: آ، لی، ل، آ، ب): ۲۲-ک: نیزه‌بر برست (ل) ۲۳- (ق: آ: نظاره بر) ۲۴- (پ: هر)؛ بنداری (۹۹۸-۹۹۹): و أخیره باتیانہ برأس ساوه شاه، و رأس ولده ۲۵- (ل: بشنید و) ۲۶-س: بر آورد

همی بود بر^۱ پیش یزدان به پای^۲
 بداندیش ما را تو کردی تباہ^۵
 چنان زار و نومید بودم ز بخت^۷
 سپهبد نکرد این^۸، نه جنگی^۹ سپاه
 ۱۰۰۵ بیابورد^{۱۱} گنج^{۱۲} درم صد^{۱۳} هزار
 سه یک زان نخستین^{۱۴} به درویش داد
 سه یک دیگر از بهر^{۱۶} آتشکده
 فرستاد تا هیرتد را دهند^{۱۹}
 سیوم^{۲۲} بهره جایی^{۲۳} که ویران بود
 ۱۰۱۰ کند یکسر آباد جوینده^{۲۴} مزد^{۲۵}
 بیخشید پس^{۲۷} چهارساله خراج
 نیشند^{۳۰} پس نامه از^{۳۱} شهریار

همی گفت کای^۴ داور رهنمای^۲،
 توی^۶ آفرینندهی هور و ماه^۵
 که دشمن نگون اندرآمد ز تخت^۷
 که یزدان بُد این بنده^{۱۰} را نیک خواه!
 ز گنجی که بود از پدر^{۱۳} یادگار،
 پرستندگان را درم بیش^{۱۵} داد،
 همان^{۱۷} مهر و^{۱۸} نوروز و جشن سده،
 که در پیش^{۲۰} آتشکده برنهند^{۲۱}،
 رباطی که اندر بیابان بود،
 نباشد به راه اندرون بیم دزد^{۲۶}
 به درویش و آن را که بد^{۲۸} تخت^{۲۹} عاج
 به هر کشوری سوی^{۳۲} هر نامدار،

۱-س (نیز ق^۲، لی، با)؛ در؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ل، با-جا ۳-س، ق (نیز لی، ل، آ، ب)؛ چنین؛ متن = ل، ک، ل، آ، س ۴-س ۲، به، و، ل (ق) ۴-ل (ن، ق، ب، ای) ۵-ل: هلاک آب و خاک ع-س-آ (نیز ل-ن، ب)؛ تونی؛ متن = ل ۷-ل (ن: تخت-بخت) ۸-س، ق، ل ۲ (نیز ل، آ، ب)؛ و؛ (ب: آن)؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز ل، ن، ق، و، ل، ق) ۹-ل: چندین ۱۰-جنگ؛ (ق: آ)؛ بند؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنگاری (۱۰۰۴-۱۰۰۰)؛ فوئب الملک قائما من السرور و الفرح، و سجد لله تعالی شکرا علی ما أتاح له من ذلک ۱۱-ب: برآورد) ۱۲-ل: از آنپس صد و سی؛ س، ق (نیز ل، و، ل، آ، ب)؛ گنجی (ب: گنج) و درم صد؛ ک: بندوی (ق)؛ راسی؛ (ق: آ)؛ دینار چون صد؛ متن = ل، آ، س ۲ (نیز لی، ل، آ، ب) ۱۳-ل (نیز ق^۲): بد از پدر؛ س (نیز لی، ب)؛ بدان (ب: بد از) گنج نوشین روان (لی: نوشیروان)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنگاری (۱۰۰۵)؛ و آمر بإحضار مائة ألف درهم ۱۴-ل (و: درم)؛ ک (نیز ب)؛ آن درم را؛ س، ق، ل ۲ (نیز لی، ل، آ، ب)؛ سبک (د-سه یک)؛ آن درم را؛ (ن: یکی گنج ازان پس؛ ق: آ)؛ سبک (د-سه یک)؛ آن نخستین؛ ل؛ سبک (د-سه یک)؛ زان دو گنجی؛ متن = ل، س ۲ (نیز ع-ق) ۱۵-ل: سراینده راجامه خویش؛ بنگاری (۱۰۰۶)؛ و آمر بصرف بعضی إلی الفقراء و المحتاجین و العباد و الصالحین ۱۶-س: بهره از بهر؛ ق، ل ۲ (نیز لی، ل، آ، ب)؛ غنیمت که بد (لی: کند) پیش؛ (ل، ن، آ)؛ و دیگر بدی (ل، ن: آ: شدی) پیش؛ ق: آ: سبک دیگر از بهر؛ ب: و دیگر سه یک پیش؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز و) ۱۷-س (نیز ق^۲): هم از؛ (ل: آ)؛ همه؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۸-ق، ل، آ، س ۲ (نیز ل، ن، لی، و، ل، آ، ب)؛ جو؛ ل، س، ک (نیز ق^۲)؛ بهر؛ متن = (ل) ۱۹-ک: دهد ۲۰-ب: بر پیش؛ و: بنیاد؛ س (نیز ب)؛ چه در پیش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۱-ک: در نهد؛ لی: در نهند؛ و: زان نهند؛ س: آ: آتش دله (ق)؛ برنهند؛ (ق: آ: آتش بر آتش نهند؛ ل: آ: آتش کله (ق)؛ برنهند)؛ متن = ل، س، ق، ل ۲ (نیز ل، ن، ل، آ، ب) ۲۲-ل، ک (نیز آ)؛ سیم؛ س، ق (نیز ق^۲)؛ سوم؛ س ۲ (نیز ب)؛ سوم؛ (ل: دگر؛ لی: سیوم؛ ب: سیم)؛ متن = ل ۲ (نیز ل، و، ل، آ) ۲۳-ل (و: چاهی) ۲۴-س (نیز لی، ب)؛ داندند؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۵-ل، س، ق، ل، آ، س ۲ (نیز لی، و، آ، ب)؛ مرد؛ متن = ک، س ۲ (نیز ل، ن، ق، آ، ل) ۲۶-ل (نیز ب)؛ و: درد؛ (ق: آ)؛ و: درد؛ س (نیز لی، ب)؛ بدان (س: بدو)؛ جو بیارن پرانکده کرد؛ ق: چنان تا بدان پاک برکنده کرد؛ ل: بدان تا بدان بال برکنده کرد؛ آ: بدان تا نباشد به ره بیم و درد؛ و: نیابد به راه اندرون بیم کرد؛ آ: یلان باید آن پاک برکنده کرد؛ متن = ک، س ۲ (نیز ل، ن، ق، آ)؛ نیز ع-ق؛ بنگاری (۱۰۰۷-۱۰۱۰)؛ و صرف بعضی إلی بیوت النار و عمارة الربط و المعابر و غیرها من أبواب البر ۲۷-س، ق (نیز آ)؛ بر؛ ل؛ مر؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۸-س: بر؛ ک؛ با؛ (ل: آ: حرد)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۹-س ۲ (نیز ل، ن، ق، آ، ب، و)؛ و: تاج؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنگاری (۱۰۱۱)؛ ثم أمر بإسقاط خراج الأرض عن الناس أربع سنین ۳۰-ل، ق، ل ۲ (نیز ل، و، ل، آ)؛ نوشند؛ متن = س، ک، س ۲ (نیز ل، ن، ق، آ، لی، ب) ۳۱-ل: حاز؛ (ل: نامه) ۳۲-س ل ۲ (نیز لی، و، آ، ب)؛ نزد؛ (ل، ن، آ)؛ و؛ (ب)؛ متن = ل، س ۲ (نیز ق^۲)

که بهرام پیروز شد بر سپاه
پرستنده بد شاه در هفت روز
۱۰۱۵ فرستاده ی پهلوان را بخواند
مرآن نامه را خوب پاسخ نبشت
یکی تخت سیمین فرستاد نیز
ز هیتال تا پیش رود بزرگ
بفرمود کان خواسته بر سپاه
۱۰۲۰ مگر گنج ویژه تن ساوه شاه
و ژانسی تو خود جنگ پرموده ساز

بریدند بی بر سر ساوه شاه
به هشتم چو بفروخت گیتی فروز،
به مهر از بر نامداران نشاند
درختی به باغ بزرگی بکشت
دو نعلین زرین و هرگونه چیز
به بهرام بخشید و بنیشت چک
بخش آنچ آوردی از رزمگاه
که آورد باید بدین بارگاه
معان تا شود شاه گردن فراز!

۱-س، ق، ل (نیز لی، ل، آ، ب): بریدش به خنجر؛ (پ: بریدند بی تن)؛ متن = ل، س، ق (نیز لن، ون، ل، آ)؛ ک از ۱۰۱۳ و ۱۰۱۹ اب یک بیت ساخته و ۱۰۱۳، اب ۱۰۱۹ را رانداخته است؛ ق آ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

که بهرام بر ساوه پیروز گشت
سر تخت ما گیتی افروز گشت

۲-ل، آ: شد؛ (ق: پرستنده)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳-س (نیز لی، ب): تا هفت؛ (نن، پ، ون، ل، آ: در هفت)؛ متن = ق، ل، آ، س (نیز ق، ل، آ، ب، ق، ل، آ، ب): و ژانسی چو بفروخت؛ س ۲ (نیز لن، ق، آ، ب، ون، ل، آ): چو برزد سر از چرخ (ق: آ: کوه: پ: برج)؛ متن = ل، س، ق (نیز لی) ۵-س: ناز از بر پهلوانان نشاند؛ (نن، لی، پ، ون، ل، آ، ب: به شادی (لی، ب: مقدار؛ آ: میدان: پ: مرد را) بر نامداران نشاند؛ ق: ایسی خویر داستانها برانند)؛ متن = ل، ق، ل (نیز ل، آ)؛ س به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

فرستاده پهلوان خواندند
بر نامدارانش بنشانند

۶-س، ق، ل (نیز لن، آ): زود؛ متن = ل، س ۷-ق، ل، آ، ب، س ۲ (نیز لن، ل، آ، ب): نوشت؛ متن = س (نیز ق، ل، آ، ب، س): ۸- (پ: درخت و) ۹-س (نیز لی): به باغ بزرگی درختی؛ ب بیت های ۱۰۱۶-۱۰۱۶ را ندارد؛ بنداری (۱۰۱۶-۱۰۱۶): ثم استحضار رسول بهرام بعد اسبوع و کتب جواب کتابه ۱۰-ل، آ، س ۲ (نیز ل، آ): زرین؛ متن = س، ق (نیز لن، ق، ل، آ، ب، س): بنداری: من الفضة ۱۱-س: بر نقش؛ ق: درو میخ؛ س ۲ (نیز لن، ل، آ، ب، ون، ل، آ): چو (س: آ: چه) نعلین؛ (لی: بدو نقش؛ آ: درونش ز)؛ متن = ل، ل (نیز ق، آ)؛ بنداری (۱۰۱۷): ورتب له تختا من الفضة، و نعلین من الذهب، و نقدها الیه مع تحف کثیرة و هدایا جلیلة ۱۲- (نن، آ: جروود) ۱۳-س، ق، ل (نیز لی، ون، آ): بزرگ؛ س ۲ (نیز ل، آ): بزرگ (۹)؛ متن = ل (نیز ق، ل، آ، ب): (نن: شاه سترگ)؛ س، ق، ل (نیز لی، ون، آ): داد آن دلیر سترگ؛ (پ: بدادش بدان پهلوان سترگ)؛ متن = ل، س ۲ (نیز ق، ل، آ، ب): بنوشت؛ بنداری (۱۰۱۸): و کتب له المنشور بممالک خراسان و ماوراءالنهر من حد بلاد الهیاطلة إلى الوادی المعروف بوادی برک ۱۵-ق، س ۲ (نیز لی، آ): آنچه؛ متن = ل، س (نیز لن، ق، آ) ۱۶-ک (نیز پ): آوردنی نوز راه؛ س ۲ (نیز لن، ق، ل، آ): دیدی (نن: باشد) ز (س: آ: ق: به) بی راه و راه؛ متن = ل، س، ق، ل (نیز لی، ل، آ، ب، ون، ل، آ): ۱۷- (لو: ویژه گنج) ۱۸-س ۲: برین؛ س، ق، ل، آ، ب: آ این بیت را ندارند؛ این بیت در ل، ک، س، آ، لن، ق، ل، آ، ب، ون، ل، آ آمده و بنداری نیز داشته است؛ بنداری (۱۰۱۹-۱۰۲۰): و أمره أن یفرق ما أقامه الله علیه من الأفتال و الغنائم علی من معه من العسکر ما خلا خزانة ساوه خاصة فإنه یفذهها الیه ۱۹- (ق: آ: زان پس) ۲۰-س: بر؛ ق (نیز لی، آ): مر؛ ل: سر؛ ل: پرو؛ ل: و؛ همی؛ لن: بران؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز ق، آ): پ ۲۱- (پ: پیکار) ۲۲-ل (نیز لن، آ): بزموده؛ س (نیز لن، ون، آ): برموده (بی نقطه)؛ ل، آ، س ۲ (نیز لی، ل، آ): بزموده (در ل آ حرف یکم بی نقطه)؛ متن = ق، ک (نیز ق، آ، ب، بنداری): برموده ۲۳-ل: خصم؛ س: شاد و؛ ک (نیز ل، آ، ون، ل، آ): شاه و؛ ل: آ: بیش و؛ (لی: شاد)؛ ق: همی تا شوی شاد و؛ متن = ۲۴- (ق: آ: کار بر ما دراز)؛ متن = س ۲ (نیز لن، پ، آ): بنداری (۱۰۲۱): و أن ینهض إلى مقاتلة أبن ساوه الأكبر

نشته به هر شهر^۱ منشور نیز
 پس اسپ کین^۲ پهلوان^۳ خواستند،
 سپهبد ازوه^۴ شاد^۵ و پدرام^۶ شد
 جزاز گنج ناپاک دل ساوه شاه،
 جهاننده^{۱۰} و نامداران^{۱۱} خویش،
 سپهبد سوی جنگ شد با سپاه^{۱۲}

هم ایرانیان را فرستاد چیز
 فرستاده را خلعت آراستند
 فرستاده چون پیش^۴ بهرام شد
 ۱۰۲۵ غنیمت ببخشید پس^۸ بر سپاه
 فرستاد با استواران^۹ خویش
 ببرند یکسر به درگاه شاه

گفتار اندر رزم بهرام چوبینه با پرموده پسر ساوه شاه^{۱۳}

که جویدهمی تخت شاهنشهی،
 کزان^{۱۹} دز بیدی^{۲۰} ایمن و شادکام،
 ز دینار و^{۲۴} از^{۲۵} گوهر و بیش و کم
 بیامد گزازان^{۲۷} سوی^{۲۸} رزمگاه!
 به رهبر نکردند جای درنگ^{۳۰}

ازوه^{۱۳} چون به پرموده^{۱۵} رفت^{۱۶} آگهی
 دزی داشت پرموده^{۱۷} آوازه^{۱۸} نام
 ۱۰۳۰ نهاد آنچه^{۲۱} بودش به دز^{۲۲} در^{۲۳} درم
 ز^{۲۶} جیحون گذر کرد خود با سپاه
 دو لشکر به^{۲۹} تنگ اندر آمد به جنگ

۱-ل، س، ل (نیز ل ن)؛ نوشته به (ل: ز) هر شهر؛ ق: نوشتند به هر جای؛ (و: به هر شهر بنوشت)؛ متن = ک، س، آ (نیز ل ن، ق، آ، پ، ا)
 ۲-ل، س، ق (نیز ل ن)؛ جهان؛ (ل: کسی؛ و: گو؛ ل: کش)؛ متن = ۳-ق: آسی گوهر و نیکوی؛ متن = ک، ل، آ، س، آ (نیز ل ن، پ)؛
 بنداری (۱۰۲۲-۱۰۲۳)؛ ثم خلع علی الرسول و رده الی صاحبه ۴- (ا: نزد) هس، ق (نیز ل ن)؛ ازان؛ س: زوه؛ ک (نیز پ)؛ سه باز ازوه؛
 ل (نیز ل ن)؛ سپهبد ازان؛ متن = (ق: ل ن، ل ن) ۶- (ل: تند) ۷- ق (نیز ل ن)؛ به رام؛ ق: با کام؛ پ: با رام)؛ متن = س، ک، ل، آ، س، آ (نیز
 ل ن، ل، آ، ن)؛ و به جای این لت آورده است: همه راه دلداد و پدرام شد؛ ل این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۰۲۴)؛ فلما حصل عند بهرام
 فرح بجواب کتابه و استبشر بما انعم علیه الملك فی خطابه، و تلقی امره بالامثال ۸- (ل: جس) ۹- س، ق، ل (نیز ل ن، و، ا)؛
 آن سواران؛ (ل ن، پ، ن)؛ او سواران)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق) ۱۰- ک: پسندیده ۱۱- ق: پای کاران ۱۲- ق این بیت را ندارد؛ ق: آ پس از
 این بیت افزوده است:

چو کار سپه سر به سر راست کرد همی جنگ برموده را راست کرد (۱)

بنداری (۱۰۲۵-۱۰۲۷)؛ و فرق الغنائم علی عسکره، و نفذ خزانه ساوه شاه إلی حضرة سلطانه و مالک امره. و تفرغ لقتال الخاقان
 برموده بن ساوه و حربیه ۱۳- ل: خیر یافتن برموده از بهرام چوبین؛ ق: جنگ بزموده شاه ترکان با بهرام چوبینه رازی؛ ک: رزم کردن
 بهرام با خبر برموده پسر ساوه شاه؛ ل: رزم بزموده با بهرام چوبین؛ س: جنگ بهرام چوبینه با برموده؛ متن = س؛ بنداری؛ ذکر ماجری
 بین بهرام چوبین و بین برموده بن ساوه شاه، و ما انتهى الیه امرهما ۱۴- س (نیز ا)؛ ازان؛ ق: وزین؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵- ل،
 ق (نیز ل ن)؛ بزموده؛ (ل ن) برموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ل، آ، پ: بزموده؛ متن = س، ک، ل، آ، س، آ (نیز ق، و، ا) ۱۶- ل: شد؛ ترجمه
 بیت های ۱۰۲۸-۱۰۳۱ در بنداری نیست ۱۷- ل، ق (نیز ل ن)؛ بزموده؛ ل (نیز ل ن، و)؛ برموده (بی نقطه)؛ (ل، ل)؛ بزموده؛ متن = س، ک،
 س، آ (نیز ق، آ، پ، ا) ۱۸- ل: افزاز؛ س (نیز ق، و، ا)؛ آواره؛ ق: آباد؛ ل: آواره؛ (ل ن)؛ آویزه؛ ل: آویزه؛ ل: کپوراه؛ پ: اوراه؛ متن = ک،
 س، آ ۱۹- ق: وزان ۲۰- (ا: جردی) ۲۱- (ل، پ، و، ل ن، آ)؛ آنچه ۲۲- س: دل ۲۳- (ا: بر) ۲۴- (ل ن)؛ جوع ۲۵- ق، س، آ (نیز ل ن، ا)؛ ز
 ۲۶- (ل ن، ق، آ، پ، و، ل ن)؛ به ۲۷- (ل ن)؛ ازان ۲۸- (ا: بدان) ۲۹- س: س (نیز ل ن)؛ چو؛ متن = ل ۳۰- س، ق، ل (نیز ل، ل)؛ زمین (ق)؛
 ل، آ، ل: جهان آمد از سم اسپان به خم؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ل ن، ق، آ، پ، ل ن)؛ و لت های این بیت را پس و پیش کرده و بیت های
 ۱۰۳۱-۱۰۳۴ را نیز به هم ریخته است: ۱۰۳۴، ۱۰۳۳، ۱۰۳۲؛ آ این بیت و بیت سپین را ندارد

ز گردن‌کشان برترین^۳ پایه‌اند،
که گردد سنان پیش او خار و خنوم^۴
گرفته دل و مست گشته^۵ به^۶ خون^۷
به خون^۸ پدر خواهم^۹ از کوه^{۱۰} کین!

سواران و^۱ گردان^۲ پرمايه‌اند
سلیح‌ست^۳ و بهرام‌شان پیشرو^۴
به پیروزی ساه‌شاه اندرون
اگر یار باشد جهان‌آفرین

از^{۱۱} ایران سوی ترک بنهاد روی،
که در چارشنبد^{۱۲} مزن گام را،
همه^{۱۵} کار^{۱۶} ناسودمند آیدت!

۱۰۵۰ بدانگه که بهرام شد جنگ‌جوی
ستاره‌شمر گفت بهرام را
اگر^{۱۳} زین بیچی^{۱۴}، گزند آیدت

ازین^{۱۷} روی و زآن^{۱۸} روی بذرزمگاه^{۱۹}
بدان باغ کامروز باشیم^{۲۲} شاد
می و رود و^{۲۳} رامشگر و خوردنی
چو پاسی ز تیره‌شب اندرکشید^{۲۴}،
که بهرام را جام و باغست^{۲۸} جفت
ز لشکر گزین کرد گرد و سوار،

یکی باغ بد در میان سپاه
بشد چارشنبد^{۲۰} هم از^{۲۱} بامداد
۱۰۵۵ ببردند پرمايه گسترده
بیامد بدان باغ و^{۲۴} می درکشید^{۲۵}
طلایه بیامد به پرموده^{۲۷} گفت
سپهدار از آن جنگیان^{۲۹} شش^{۳۰} هزار

۱- (ن: ۳: جوع) ۲- س-س آ (نیز لن، لی: ا): اسبان؛ (ق: آ: مردان)؛ متن = ل ۳- ل: کمترین ۴- س، ک (نیز لن، لی): سلاحست؛ متن = ده دستویس دیگر ۵- (آ: خوار و خو): ک: ورا حان درو (۶)؛ (و: پیش او حان درو)؛ متن = ع- عس (نیز لن، لی: آ): دست‌شسته؛ متن = یازده دستویس دیگر ۷- ق، ک، ل آ (نیز لن)؛ ز: متن = ده دستویس دیگر ۸- ق (نیز ق)؛ کین: ۹- ک، س آ (نیز لن، ق: آ، پ، و): جویم؛ متن = ل، س، ق، ل آ (نیز لن، لی: آ، و، ل، ق، آ، پ) ۱۰- ل ۱۲- س آ (نیز لن: ا): چارشنبه؛ (ا: خارسینه)؛ متن تصحیح قیاسی است (۱۰۵۴-ا، پ)؛ بنداری (۱۰۵۰-۱۰۵۱): وکان المنجمون أشاروا علی بهرام عند مفارقة حضرة الملك ألا يخوض يوم الأربعاء غمرة الهيجاء ۱۳- س-س آ (نیز لن، لی: ل، ق، ن، آ، و): وگر؛ متن = ل (نیز ق: آ، پ، و) ۱۴- ل: بیسیجی؛ (ل: آ: بیونی)؛ س: زانک پونی؛ (لی: آنک پونی)؛ متن = ده دستویس دیگر ۱۵- س، ق (نیز لن، لی: ل، پ، و، آ): همان؛ متن = ل، ک، ل، س آ (نیز لن، ق: آ، ن، ق) ۱۶- س: کام؛ بنداری (۱۰۵۲): فانه إن فعل ذلك حرم الظفر ولاقی الضرر ۱۷- (لی: ازان) ۱۸- س-س آ (نیز لن، لی: ل، آ، پ، ن، ق): (ق: آ: روز)؛ متن = ل، س آ (نیز و) ۱۹- س، س آ (نیز لن، ق: آ، ن، لی: ن، آ، ق): آن (آ: حان)؛ رزمگاه؛ ق: ک (نیز پ): آوردگاه؛ ل: آ: روی رزمگاه؛ (و: آ: و): او رزمگاه؛ متن = ل، س آ (نیز و) ۲۰- ل ۲۱- ل: آ: بهم ۲۲- س، ق، ل آ (نیز لن، لی: ل، آ، و): گردد آن روز؛ (ق: آ: باشد آن روز)؛ متن = ل، ک، س آ (نیز لن، پ، و، ل، ق) ۲۳- ل: جوع رود و؛ ق: ک، ل، س آ (نیز لن، ق: آ، پ، و، آ): آورد و؛ (ن: آ: آورد)؛ س: بیاورد؛ (لی: هم آورد)؛ متن = ل ۲۴- ل: جوع ۲۵- (ن: لن، لی: ل، آ، و، ل، ق، آ): برکشید ۲۶- (و: حمد (بی نقطه))؛ در و این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ بنداری (۱۰۵۳-۱۰۵۴): وکان بالقرب منه بستان فرکب الیه مع خواصه لیستغل بالشرب، و قال: الیوم خمر و غذا أمر. فأقام فی ذلك البستان علی رشف الراح، و قصف القیان ۲۷- ل: بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: بزموده؛ (ن: لن، و: برموده (بی نقطه))؛ لی: بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ل: آ: بزموده؛ (ن: آ: بزموده)؛ متن = س، ک، ل، آ، س آ (نیز ق: آ، پ، و، آ) ۲۸- ل: ق، ل آ (نیز لن، لی: ل، آ، و، آ): می به جامست؛ (پ: شد می و جام؛ ن: لن: آ: با جام و باغست (ن: آ: بادسته))؛ س: برموده را می به جامست؛ ک، س آ (نیز ق: آ): او با (ک: با او) می و باغ و جامست؛ متن = ل (نیز = لن)؛ در لی این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است ۲۹- (ق: آ: چیشیان)؛ ق: هم در زمان؛ ل: آ: از جنگیان؛ متن = یازده دستویس دیگر ۳۰- ل: ده

نخواهی شد^۱ از خون مردان^۲ تو سیر؟
 بریدی^۳ سر ساه شاه آنک^۴ مهر^۵
 سپاهی بر آن^۶ گونه کردی تباہ
 ۱۰۹۰ از آن^{۱۰} شاه جنگی منم یادگار
 ز مادر همه^{۱۳} مرگ را زاده ایم^{۱۲}
 گریزانم و تو پس^{۱۸} اندر دمان
 اگر باز گردم، سلیحی به چنگ^{۲۰}
 مکن^{۲۲} تیز مغزی و آتش سری
 ۱۰۹۵ من ایدون^{۲۷} شوم سوی^{۲۸} خرگاه خویش
 نیسم^{۳۱} یکی^{۳۲} نامه زی^{۳۳} شهریار
 گر ایدونک^{۳۵} اندر پذیرد^{۳۶} مرا
 من آن بارگه را یکی بنده ام^{۴۱}

بر آن نه^۳ که هستی تو درنده شیر!
 برو^۷ داشت تا بود گردان سپهر!
 که بخشایش آرده می هور^۹ و ماه!
 مرا هم چنان دان که^{۱۱} کشتی به زار^{۱۲}،
 ار^{۱۵} ایدونک^{۱۶} ترکیم ار^{۱۷} آزاده ایم^{۱۴}!
 نیایی مرا تا نیاید^{۱۹} زمان!
 مگر^{۲۱} من شوم کشته گر^{۲۲} تو به جنگ^{۲۳}،
 نه زین سان^{۲۵} بود مهتر لشکری^{۲۶}!
 یکی^{۲۹} بازجویم سر^{۳۰} راه خویش،
 مگر زو شوم ایمن از^{۳۳} روزگار
 ازین ساختن^{۳۷} پس^{۳۸} گزیرد^{۳۹} مرا^{۴۰}،
 دل از مهتری پاک^{۴۲} برکنده ام!

۱-ق: بخواهی شد؛ (ا: نباشی تو) ۲-ل: مردم ۳-ق: نیز لن، و، لن، آ، ا، ب: برانم؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق، آ، پ) ۴-ل: بریده
 ۵-ل، ل، آ، پ، ا: آنکه؛ س: شاهی که؛ متن = ل، ق، ک، س، آ (نیز ق، آ، و، ب) ۶-ع: آ، بهر ۷-س، آ (نیز ل): بدو، لن، ان، آ این بیت را ندارند
 ۸-س، ق: نیز آ، ب: بدان؛ (ل: بدین) ۹-ق: آ، بران هور؛ ا: برو هور؛ ل: آورد خورشید؛ (و: نگر تا چگونه بود هور)؛ متن = س، ق، ک،
 س، آ (نیز لن، ل، آ، ب، لن، آ، پ) ۱۰-ل، لن، ق: آ، وزان ۱۱-ق: نیز ب: دانک ۱۲-س، ق: نیز ل، آ، و، لن، آ، ب: تو زار ک: نزار؛ (ق: آ، نزار
) حرف یکم بی نقطه؛ ا: کردی تو خوار؛ متن = ل، س، آ (نیز لن، پ) ۱۳-س، آ: همان ۱۴-ک: زاده می - آزاده می ۱۵-ک، س، آ (نیز لن، ق، آ،
 ل، آ، پ، لن، آ، ک: متن = ل، س، ق: نیز لن، و، آ، ب) ۱۶-ل، ل، آ، ا: ایدونکه ۱۷-ک: (نیز لن، ل، آ، و: (ل: حارک)؛ س: آ، ترکی و؛ متن = ل، س، ق
 (نیز ق، آ، پ، لن، آ، ک: پس از این بیت افزوده است:

بمان تا بمانم به دهر اندکی از آزاد کرد تو باشم یکی

۱۸-ک: پس تو ۱۹-ا: نیایی ۲۰-ک: سلاحی به چنگ؛ (ل، لن، آ: سلاح به چنگ؛ ق: آ: بسیجیم جنگ (پساوند ندارد)؛ پ: بر تو به
 جنگ؛ ا: بیایم به جنگ (پساوند ندارد)؛ متن = ل، س، ق، س، آ (نیز ل، ل، آ، و، ب) ۲۱-ق: نیز و، ا: و؛ گ: ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، لن، آ، ا: اگر؛
 متن = ل، نیز ل، آ، پ) ۲۲-ق: نیز ل، آ: یا؛ ک: س، آ (نیز لن، ق، آ، لن، آ، ا: یا؛ و: نا (بی نقطه)؛ متن = ل، نیز ب) ۲۳-پ: پلنگ (())؛ س، ل، ب
 این بیت را ندارند ۲۴-ل، ل، آ: یکی ۲۵-ب: ازینسان ۲۶-س، نیز ب: و؛ ک: تری؛ (ق: آ: و؛ لشکری) ۲۷-س، ق، ک، س، آ (نیز ل، ب):
 اکنون؛ متن = ل ۲۸-ق: آ: پیش ۲۹-ق: آ: اگر ۳۰-ک، س، آ: سر و ۳۱-ل، ک، س، آ (نیز لن، ل، آ، پ، و، آ، ب: نویسم؛ ق: آ: نه نیسم
) - نویسم؟؛ ل: فرستم؛ لن: نیشتم؛ متن تصحیح قیاسی است (ه ق، آ) ۳۲-ق: آ: یک ۳۳-ل، آ: بر ۳۴-س، ق، ک، س، آ (نیز ق، آ،
 ل، ب: بدانسان (ل، آ، پ: بدین سان) که باید ق: شاید؛ ک، س، آ، ق: آ: آید؛ بدین؛ (ل، لن، آ: بر آنسان که آید بدین (ل، آ: برین)؛ متن =
 ل؛ بنده ی (۱۰۹۶-۱۰۸۱): و لم یزل السیف یعمل الی أن تلج الإصباح. و لما أضاءت الأرض رأی برموذہ طلعاها معلومة بقتلی
 أصحابه، و رأی بهرام کاللیث المصحر من غابه، یخو نحوه و یقصد قفله. فالنفت الیه و سأله أن یقصر عنه و ینصرف علی أنه اذا
 وصل الی موضعه کتب الی الملک هُرْمُودَ و استأمنه ۳۵-ل، ل، آ، ا: ایدونکه ۳۶-س، ق، س، آ (نیز لن، ب): او در پذیرد؛ متن = ل، ک
 ۳۷-س، ق، ک، س، آ (نیز لن، ب): ناختن؛ متن = ل ۳۸-س، ق: نیز ل، و، آ، ب: در؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، لن، آ، پ) ۳۹-س، آ (نیز ق، آ،
 گزیرد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر (در س حرف دوم بی نقطه) ۴۰-ق: آ: ترا ۴۱-ل، ل، ک: کهرتم ۴۲-س، ق، ب: یا؛ ل، آ، ب: باز؛ متن =
 ل، ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، لن، آ، پ)

به ۲ خوبی منش بر یکی ۳ سور کن!

که بدسازشاهی ۵ هم آواز ۶ گشت!
به لشکرگه شاه ۱۰ پرموده ۱۱ شد،
سر سرکشان را ز تن دور ۱۵ کرد،
به بالا و پهنا ۱۷ یکی کوه گشت،
همی هر کسی خواند ۲۰ بهرام تل ۱۹
به ۲۲ جایی که بد سوی آن تل ۲۵ کشید ۲۳

ز پرموده ۲۷ و ۲۸ لشکر ۲۹ بی شمار،
ز ترکان و آن ۳۲ شاه پرخاش جوی ۳۱،
از آن جایگه ۳۳ سوی آوازه ۳۵ شد

ز سر کینه و جنگ ۱ را دور کن

۱۱۰۰ چو بشنید بهرام، ازو ۳ بازگشت
چن ۷ از جنگی آن لشکر ۸ آسوده شد
همی ۱۲ گشت ۱۳ بر ۱۲ گرد دشت نبرد
چو بر هم نهاده بد ۱۶ انبوه گشت
مر آن ۱۸ جای را نامداران یل ۱۹
۱۱۰۵ سلج ۲۱ سواران و ۲۲ چیزی که دید ۲۳

یکی نامه بنیشت ۲۶ زی شهریار
بگفت آنک ۳۰ ما را چه آمد به روی ۳۱
کهن کار چون بر دلش تازه ۳۳ شد

۱-س (نیز لی): جنگ و اندیشه؛ متن دوازده دستنویس دیگر ۲- (ن: ز): ۳- (ن: ن: آ: تو یکی): ک، س، ۲ (نیز ق: ۲): رزم آمدی بی (ک: بر) منش؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، و، آ، ب): بنداری (۱۰۹۷-۱۰۹۹): و اذاجاه کتاب الأمان بادر الی حضرته. فهرب برموده ۴- ل: زو ۵- ک: بر سازشاهی؛ س (نیز ب): بدساز او چون؛ ق: برسان ساز؛ (ق: آ: بدساز شاه؛ لی: بدساز او؛ ل: آ: بدساز بد هم؛ آ: بدساز از آسان؛ ب: چو باوی به شاهی؛ و: همان ساز برد؛ ا: متن = ۲ (نیز ن، ن: آ) عمل-ک (نیز ق: ۲، لی، ل، و، آ، ب): خوش آواز؛ س: ۲: کس آواز؛ متن = (ن: ن، ب: ن: آ: ۷- ل: ک، س، ۲ (نیز ن-ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۸- (ق: آ: این شاه) ۹- س (نیز لی، ب): گشت ۱۰- (ق: آ: خوش) ۱۱- ل: بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: بزموده؛ (لی: ل: بزموده؛ ن: آ: بزموده)؛ متن = س، ک، س، ۲ (نیز ن، ق: ۲، و، آ، ب): ۱۲- ک: غمی ۱۳- (آ: گفت) ۱۴- (لی: در) ۱۵- س (نیز ن، ق: ۲، ب، ن: آ): سگین؛ (ق: آ: سگی)؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب) ۱۸- س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب): چنان؛ ک، س (نیز ن، ق: ۲، ب، ن: آ): همان؛ متن = ل ۱۹- (لی، ن: آ: یل-یل (پساوند ندارند)؛ آ: تل-ل (بی نقطه)) ۲۰- ک: بدان باز خواند (وزن ندارد)؛ س (نیز ق: آ: ب): بدان جای (ق: آ: شهر) خوانند؛ (ن: ن: آ: بدان (ن: آ: بدین) شهر خوانند)؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب)؛ بنداری (۱۱۰۰-۱۱۰۴): و انصرف بهرام الی مخیمه، و أمر بجمع رءس الأتراک فجمعوا منها هناک کثبه تل عظیم فسمی ذلک المکان تل بهرام ۲۱- س، ک (نیز لی): سلاح؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۲- (ن: لی، ز): ۲۳- (ب: هست-گذشت) ۲۴- (پ: ز): ۲۵- س (نیز لی، ب): دز؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ک در اینجا سرنویس دارد؛ فتح نامه بهرام نزد هر مز آن شکستن (؟)؛ بنداری (۱۱۰۵): ثم أمر بجمع الأموال والأنتفال ۲۶- ل: ک، س، ۲ (نیز ن-ب): بنوشت؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۷- ل: بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز ن: ب: پرموده (بی نقطه)؛ ق: بزموده؛ (لی، ل: بزموده؛ ن: آ: بزموده)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ق: ۲، ب، و، آ، ب) ۲۸- س: آ: وز؛ (پ: وان) ۲۹- (ق: آ: لشکری) ۳۰- س (نیز ق: ۲): آنج؛ (لی، ب: آنکه؛ ل: آ: ب: آنجه)؛ متن = ل، ق، ک، س، ۲ (نیز ن، و) ۳۱- س (نیز لی، ب): سر-پر خاشخ؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۲- ک (نیز ب): از؛ س، ۲ (نیز ق: ۲): این؛ (ن: وز)؛ ل: آ: این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۱۰۶-۱۱۰۷): و کتب کتابا الی السلطان، و أنهی الیه ماجری علی ابن الخاقان ۳۳- ل: که از بیم تیغ او سوی چاره؛ س (نیز لی، ل، و، ب): دل از بیم تیغش (لی: تیغ؛ ل: ۳، ب: تیغ او) سوی چاره؛ ق: به بیچارگی در سوی چاره؛ (ن: ن: آ: چو کین پدر بر دلش تازه؛ ب: که هر کار کان بر دلش چاره؛ آ: چو از بیم آن تیغ او چاره)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ق: ۲؛ در س ۳ حرف سوم واژه پسین بی نقطه) ۳۴- ل، س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب): وزانجایگه؛ (ن: ازان آکهی)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ق: ۲، ب، ن: آ) ۳۵- ل، س، ق (نیز لی، ل، و، آ، ب): خوار و آواره؛ (پ: زود آواره)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ن، ق: ۲، ن: آ)

به انبوه اندیشگان در^۴ نشست
 ندانست سامان جنگش کسی^۵
 کنون نیست^۶ در کار^۷ کردن درنگ
 از آن رزمگه برگزیند^۸ سوار،
 از آن جنگیان^۹ بر نشانده^{۱۰} بر^{۱۱} اسپ
 به^{۱۲} گردن زدن تیز^{۱۳} بشتافتند!
 چوبیند همه دشت چون^{۱۴} رود^{۱۵} خون!

چهارم چو بفروخت گیتی فروز،
 مرآن مهتر^{۱۶} کشور^{۱۷} دوده را:
 ز گیتی چرا کردی این^{۱۸} دز^{۱۹} گزین؟
 کجا آن همه گنج^{۲۰} و آن دستگاه؟!
 کجا آن تگینان^{۲۱} روشن روان؟!

و زان^۱ روی^۲ خاقان در^۳ دز^۴ بیست
 ۱۱۱۰ بگشتند گرد^۵ دزاند^۶ بسی
 چنین گفت از آنس^۷ که سامان^۸ جنگ
 یلان^۹ سینه را گفت تا سه^{۱۰} هزار
 چهار^{۱۱} از یلان نیز ایزدگشپ^{۱۲}
 بفرمود تا هرک^{۱۳} را^{۱۴} یافتند
 ۱۱۱۵ مگر نامدار از دز آید^{۱۵} برون

بُئد بر در^۱ دز^۲ ازین سان^۳ سه روز
 پیامی فرستاد پرموده^۴ را
 که ای مهتر و شاه^۵ ترکان و چین
 کجا آن جهان جستن^۶ ساوه شاه؟!
 ۱۱۲۰ کجا آن همه پیل و برگستان؟!

۱-ل.س.ق.س. ۲ (نیز ل.ن.ی.و.ب): وزین؛ متن = ک (نیز ق.ل.آ.ب) ۲-س. ۲ (نیز ل.ن.آ) سوی ۳-(ل.ن.ن.آ: برموده (ل.ن.آ: پژوده) دز (را) ۴-ق (نیز ل.ن.آ): بر؛ س.آ: اندیشه اندر؛ (ق.آ: و اندیشگان بر)؛ ل.ن: اندوه اندیشه اندر؛ ک: اندوه اندیشگان در؛ متن = س (نیز ل.ن.آ.ب): ل.ن.آ: پس از این بیت افزوده‌اند:

بیامد پیش لشکر بی شمار
 نشستند جمله به گرد حصار

بنداری (۱۱۰۸-۱۱۰۹): و اما برموده فانه التجا الی قلعة علی شاطیئ جیحون تسمى أواذ، و كان معقله و ملاذه، فتحصن بها و أغلق بابها هـ.ل.س. ۲ (نیز ل.ن): دز دز؛ ک: درش در؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۶-ق.آ: بسی (پساوند ندارد) ۷-ل.ن: زان پس؛ (ل.ن.ن.آ: به لشکر چنین گفت)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۸-ک.س. ۲ (نیز ل.ن.ق.آ.ب): بر دشت؛ متن = ل.س.ق (نیز ل.ل.آ.و.ب) ۹-ک.س. ۲ (نیز ب.آ: زبونیت؛ (ق.آ: ز تونیت؛ ل.ن.ن.آ: نیاید به)؛ متن = ل.س.ق (نیز ل.ل.آ.و.آ.ب) ۱۰-ک (نیز ق.آ): بر کار؛ س.س. ۲ (نیز ل.ن.ی.و. ل.ن.آ.ب.آ: پیکار؛ (ل.آ: و پیکار)؛ متن = ل.ق (نیز ب) ۱۱-ل.س. ۱۱ (آ: سی) ۱۲-ل.ج: جنگیان برگزیده ۱۳-س. همان؛ (ل.آ: هزار) ۱۴-ل.ک (نیز ق.آ): آذرگشپ؛ متن = س.س. ۲ (نیز ل.ل.آ.ب.ن.آ) ۱۵-ق.آ: چینان) ۱۶-س.ن: بر نشیند؛ (ل.آ: بر نشانده او) ۱۷-ق.آ: به؛ (ق.ل.ی.و.آ.ب این بیت را نماندند ۱۸-ل.ی.آ: هرکه) ۱۹-ق.آ: راجع) ۲۰-ق.آ: (نیز ل.ل.آ.ب.ن.آ) ۲۱-س. ۲۱-س.ق.ک (نیز ل.ل.ی.و.آ.ب.ن.آ): زود؛ متن = ل.س. ۲ (نیز ق.آ.ب.آ در ل حرف یکم بی نقطه)؛ بنداری (۱۱۱۰-۱۱۱۴): و أمر بهرام یلان فرکب فی ثلاثة آلاف فارس، و قرب من الحصار، و أخذ یقتل کل من یری حوالی القلعة ۲۲-س.ق.س. ۲ (نیز ل.ل.ی.و.آ.ب.ن.آ): آید از دز؛ (ق.آ: آیدر آن (آ: از) دز؛ ب خوانا نیست)؛ متن = ل.ک (نیز و) ۲۳-ل.را ۲۴-س.ق.ک (نیز ق.آ.ل.آ.و.ب): جوی؛ متن = ل.س. ۲ (نیز ل.ن.ب) ۲۵-ل.آ: (دز) ۲۶-س.نیز ل.ن.ی.و.آ.ب: بدین سان؛ ق.س. ۲ (نیز ق.آ.ل.ن.آ.ب): برین سان؛ (آ: پریشان)؛ متن = ل.ک (نیز و) ۲۷-ل.ق: پژوده؛ (ل.ی.ل.آ: بزموده؛ ل.ن.آ: پژوده)؛ متن = س.ک.س. ۲ (نیز ل.ق.آ.ب.و) (حرف یکم بی نقطه)؛ (آ.ب.آ) ۲۸-ل.س (نیز ل.ن.آ): مهتر و متن = یازده دستنویس دیگر ۲۹-ل.س.ن: حو؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۰-س (نیز ل.آ.ب.آ): حو؛ متن = ل.ک (نیز ل.آ): حو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲-س.ق (نیز ل.ی.ب.آ): کرده‌ش؛ متن = ل.ک.س. ۲ (نیز ل.ق.آ.ل.آ.و.ل.ن.آ) ۳۳-ل.آ: (دز) ۳۴-س.پیل؛ (ل.ی.داد) ۳۵-ل.س.ق.س. ۲ (نیز ل.ن.ب.آ): بزگان؛ متن = ک

که اکنون^۲ ازین سان تو بر^۳ یک سوی^۱!
 چو باپ تو اندر^۴ جهان کس نبود؟
 پر از خون دل و دست^۵ بر سر زنان!
 بر شاه کشور مرا یار^۶ خواه!
 به گیتی نخورد آنک بر پای بست^{۱۳}!
 که دینار خوارست بر شهریار!
 که در شهر ایران گوانجی منم^{۱۶}!
 از^{۱۷} اندیشه و رای تو به کنم
 که روشن کند^{۲۰} رای^{۲۱} تاریک^{۲۲} تو،
 چو کمارت چئین گشت، دوری مجوی^{۲۶}!
 همان^{۳۰} گنج و^{۳۱} دینار داری بسی،
 کجا آن همه نئیل و جادوی^۱!
 همه^۴ شهر ترکان ترا^۵ بس نبود؟
 نشستی برین باره^۷ چون زنان
 در باره^۹ بگشای و زنهار خواه
 ۱۱۲۵ ز دز^{۱۱} گنج و^{۱۲} دینار بیرون فرست
 اگر گنج داری، تو کشور مدار^{۱۴}
 به درگاه شاهت میانجی^{۱۵} منم
 ترا بر همه مهتران مه کنم
 و رایدونک^{۱۸} رازیست^{۱۹} نزدیک تو
 ۱۱۳۰ گشاده کن آن^{۲۳} راز و^{۲۴} با من بگوی^{۲۵}
 و گزر^{۲۷} جنگ را یار^{۲۸} داری بسی^{۲۹}

۱- ل. ۱. (نیز لن، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) جادویی - سونی؛ متن = س. ق. ک. (نیز ق. ۲، پ. ۱) ۲- ل. ۲. (کائون) ۳- پ. برین؛ س. ق. (نیز ل. ۱، ل. ۲، و. ۱). برین (لی: بدین) گونه بر؛ س. بدینسان تو بر؛ (لن، ل. ۱): تو زینسان ابر؛ ق. ۴: تو زیشان تو بر؛ ب. برین سان ابر؛ متن = ل. ک. در ق. ۲ این بیت پس از بیت سپین آمده است ۴- ل. ۴. همی ۵- ل. ۳، پ. ۱، و. ۱) (ورا) ۶- من: مانان تو در (حرف یکم و سوم واژه نخست بی نقطه)؛ (لی: بایان) (؟) (؟) در؛ ب. بایاب (؟) تو در؛ متن = یازده دستویس دیگر ۷- س. ق. ک. س. ۲ (نیز لن، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) کتون در دزی (ل. ۲): دزی؛ (ا): تو اندر دزی؛ ق. ۴: نشینی کتون در دزی؛ لی: که در دز نشستی کتون؛ متن = ل. ۸- پ. دو دست به رخ؛ ق. ۲ پس از این بیت افزوده است:

تو دانی که زنهار دادم ترا
 وگر نه بدی بیروان چون پدر
 ره جستت برگشادم ترا
 به ایران فرستادمی از تو سر

۹- س. (نیز پ.) بار ۱۰- پ. ز ما بار؛ ق. (نیز ا): گیتی شو و بار؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ پس از این بیت افزوده است:

هم از بندگی شاه جوی آب روی
 به بیهودگی راه کژی میوی

۱۱- (ل. ۲، دز) ۱۲- ل. ۱، س. ک. س. ۲ (نیز لن، لی، پ. و.) جوع؛ متن = ق. (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) ۱۳- س. ۲ (نیز لن، پ.): نای بست؛ ل. بخورد آنک بر نای بست (حرف یکم واژه‌های نخست و چهارم بی نقطه)؛ ق. ۴: بخورد آنک بدی نای (بی نقطه) بست؛ س. ق. (نیز ل. ۲، و. ۱، ب.) همه بدره‌ها سومی هامون فرست؛ متن = س. ک. (نیز لن) (پس از تصحیح آنکه به آنک) ۱۴- ق. ۲: ز کشور بیار ۱۵- (لن: کرانجی) (پساوند ندارد) ۱۶- ق. ۱: میانجی منم (پساوند ندارد)؛ پ. ترا دشمنم؛ ک. توران ترا دشمنم؛ س. ق. (نیز ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) نه در شهر ایران ترا دشمنم؛ متن = ل. س. ۲ (نیز لن، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) در ل. پس از تصحیح بره در ۱۷- ق. ۲، و. ل. ۲: ز: ب: وز) ۱۸- (لن: آیدونکه)؛ ک. س. ۲: گزر ایدونک ۱۹- س. ۲: رایست ۲۰- ق. شود؛ (ا: کشتی) ۲۱- ل. ۲: جان؛ ک. س. ۲: راه؛ (پ: کار)؛ متن = س. ق. (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) ۲۲- (ا: باریک)؛ ل. لن آیین بیت را ندارند ۲۳- ک. س. ۲: این ۲۴- ق. (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ل. ۲، ب.) جوع؛ س. ۲: رای و؛ متن = ل. س. ک. (نیز لن، لی، پ. ل. ۲، ب.) ۲۵- (و. ا): بگو ۲۶- (و: مجو)؛ س. روزی مجوی؛ (پ: دیگر مجوی)؛ ب. با من بگوی (پساوند ندارد)؛ آ. است دوری مجوی؛ لی: که راز جهان تا توانی مجوی (۱۱۳۴ اب)؛ متن = ل. ق. ک. س. ۲ (نیز لن، ق. ۲، ل. ۲، ب.) ۲۷- (و: همان) ۲۸- (و: یاد: ا: باز) ۲۹- س. ق. س. ۲ (نیز لن، ل. ۲، ب. لن)؛ پ. کسی؛ متن = ل. ک. (نیز ق. ۲، ل. ۲، و. ۱) ۳۰- (و: وکو) (ا) ۳۱- ک. (نیز لن، لی، پ. و.) جوع

بود خواسته تنگ^۲، ناید^۵ سپاه!

برین کوش^۱ و این^۲ کینه^۳ها بازخواه

چو بشنید از^۸ مرد جوینده کام^۹،
که راز جهان تا توانی مجوی!
که رنج نخستینت آمد^{۱۰} به بر؟
اگر^{۱۲} تو نوی، هست گیتی کهن!
نه هرگز نماید به ما نیز^{۱۳} چهر!
مرا هم سپه بود و^{۱۵} هم پیل^{۱۶} و کوس!
تو دل را به گستاخی اندر^{۱۸} میند!
که دیدی ورا روزگار نبرد،
به رایش فلک^{۲۱} نیز پوینده^{۲۲} بود!^{۲۰}
بیچید^{۲۷} از^{۲۸} اندیشهی نادرست^{۲۹}
همان^{۳۳} دشمن از دور^{۳۳} خندان شود^{۳۱}
فزون تر بُد^{۳۷} از تابش^{۳۸} هور و ماه^{۳۹}،
شد اندر^{۳۳} دم پژهی آسیا^{۴۲}!

چن آمد^۶ فرستاده، گفت^۷ آن پیام
چنین داد پاسخ که او را بگوی
۱۱۳۵ تو گستاخ گشتی به گیتی مگر
به پیروزی اندر تو گشتی^{۱۱} مکن!
ندانند کسی راز گردان سپهر
ز مهر^{۱۴} نه خوبست کردن فوس
دروغ آزمایست^{۱۷} چرخ بلند
۱۱۴۰ بدزم آن دلیر جهان دیده^{۱۹} مرد
زمین سم اسپ^{۲۰} ورا بنده بود^{۲۰}!
بجست^{۳۳} آنچه^{۲۲} او^{۲۵} را نایست^{۲۶} جست
هنر زیر افسوس^{۳۰} پنهان شود^{۳۱}
دگر^{۳۳} آنک^{۳۵} گشتی شمار^{۳۶} سپاه
۱۱۴۵ سواران^{۲۰} و پیلان^{۲۱} چو^{۲۱} تخم^{۲۲} گیا

- ۱-س، ک، س، آ (نیز، ن، ق، آ، ی، پ، ن، آ، ب): بزن کوس؛ ق: بدان کوش؛ (و: بزن جنگ)؛ متن = ل (نیز ل، آ، ن، ق) ۲- (ن، آ، ن) ۳- ق، ک (نیز ق، آ، ی، و): کینه را؛ متن = ل، س، س، ی (نیز، ن، ل، آ، پ، ن، آ، ب): کینها ۴- ق: نیک؛ ک (نیز ب): بیک (حرف دوم بی نقطه)؛ (ن: تنگ؛ آ: نیک) ۵- ل: نامد (بی نقطه)؛ ق: نماید (حرف یکم بی نقطه)؛ (ا: خواهد؛ ب: ماند؛ ب: مناری (۱۱۳۲-۱۱۱۵)): ولم یزل یفعل ذلک الی أن أرسل برموذه الی بهرام یسأله أن یتکب الی هر مزد و ینهی الیه طلبه للأمان عمل-ک، س، آ (نیز، ن، ل، ی، ب): چو آمد؛ (ق: ایامد)؛ متن تصحیح قیاسی است ۷- ل: داد ۸- ل، س، زو؛ س: ازان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۹- (ن، ن، آ: نام)؛ پ به جای این لت آورده است: شنیدش پیام آن شه نیک نام ۱۰- ک: نخستینه آمد؛ س (نیز، ل، ل، آ، و، ب): رنجی که جستی (و: بردی) تو آمد؛ ق: تخمی که کاری تو آید؛ (ن، ن، آ: رنجی که جستی آمد؛ ق: بی رنج گنج آمدست؛ پ: رنجی که بردی برآمد؛ ا: تخمی که گشتی تو ایدر)؛ متن = ل، س، آ ۱۱- (ق: آ: نیز ی؛ ل: کزی؛ آ: گیتی (مکشی؟)؛ ل: بلندی)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۲- (پ: که گر) ۱۳- س: خوب؛ (ق: پاک) ۱۴- (ا: مهرت) ۱۵- (ل: حو) ۱۶- س (نیز ق، آ): بوق ۱۷- (ن، ن، آ: در باغ مایست (ا)) ۱۸- ک (نیز ل، ل، آ، و، آ، ب): او ۱۹- س: او جهان دیده؛ س، ق (نیز، ن، ل، ل، آ، و، ب): جهاندار بیدار؛ متن = ل، ک (نیز ق، آ، پ) ۲۰- س: باد ۲۱- ل: دانش فلک؛ (ن، ن، آ: بر آتش دشمن)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۲- ل: جوینده ۲۳- (ل، آ: نخست؛ ب: نجست) ۲۴- س، ک، س، ی (نیز، ن، ق، آ): آنک؛ (ل: کین؛ ل، آ، و، ن، آ: ب: آنچه؛ پ: آنکه)؛ متن = ل، ق، آ ۲۵- (ق: آ: وی) ۲۶- (ا: بیایست) ۲۷- (ب: بیچید) ۲۸- ل: ز ۲۹- س، ق: تن درست ۳۰- ک: افسون؛ (پ: ز افسون هنر پاک؛ ب: هر افسونی از زیر)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۱- س، ق، ک (نیز ل، ی، و، آ، ب): بود؛ متن = ل، س، آ (نیز، ن، ق، آ، ن، آ) ۳۲- س (نیز ل، ی، ب): همی؛ ق، س، آ (نیز ل، آ، و، آ): همه؛ متن = ل، ک (نیز، ن، ق، آ، پ، ن، آ) ۳۳- ل: دوست ۳۴- س، ق، ک، س، آ (نیز، ن، ب): یکی؛ متن = ل ۳۵- (ل، آ، پ، ن، آ، آ: آنکه) ۳۶- ل: سپهر؛ (ن، ن، آ: شمارا سپاه)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۷- ل: فزونست؛ س: آ: فزونش بد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۸- (ن: دانش؛ ل: گردش) ۳۹- ل: ماه و مهر ۴۰- (ن، ن، ق، آ، ن، آ: ستوران) ۴۱- ل: ز ۴۲- ق: برگ بد؛ (ا: که شد در) ۴۴- (ق: آ: شده در دم نزهشیر ازدها؛ ل: شدند ایدر اندر دم آسیا)

نمانی تو دلشاد و^۳ گیتی فروزا
مگر زهر سازد^۷ بدین^۸ پای زهرا!
دل دشمن از وی پرانديشه^۹ گشت،
که او ریخت خونِ سرِ سرکشان!
همین^{۱۴} کین بخواهند فرجام کار^{۱۵}!
بترسم^{۱۹} که بر من سر آری^{۲۰} زمان^{۲۱}!
بر بنده من^{۲۳} کی شوم خوار خوار^{۲۴}!
که دیوانه^{۲۸} خواند مرا نیک خواه!
چو تنگی^{۲۹} به روی آیدم، نیست عار^{۳۰}،
برین^{۳۳} ناموریوم^{۳۵} کامت رواست^{۳۶}

بر آن^۱ کو چنین بود، برگشت^۲ روز
همی^۴ ترس از آن^۵، کین گزاینده^۶ دهر
کسی را که خون ریختن پیشه گشت
بریزند خونش بر آن^{۱۱} هم نشان
۱۱۵۰ گر^{۱۱} از شهر^{۱۲} ترکان^{۱۳} بر آری دمار
نیایم^{۱۶} همان^{۱۷} پیش تو ناگهان^{۱۸}
یکی بنده^{۲۲}، من یکی شهریار
به جنگ نیایم^{۲۵} همان^{۲۶} بی سپاه^{۲۷}
اگر خواهم از شاه تو زینهار
۱۱۵۵ از آنپس^{۳۱} دز و گنج و مردم^{۳۲} تراست^{۳۳}

فرستاده آمد بگفت این^{۳۷} پیام ز پیغام، بهرام^{۳۸} شد شادکام^{۳۹}

۱. (و: بدان) ۲. س: آ. و برگشت؛ س: برانگونه بودند برگشته؛ (ن: ان: آ: برانی که او را چنین گشت؛ پ: بدانگونه تان همچین گشت؛
ا: بدانکه چنین بود و برگشت)؛ متن = ل، ق، ک (نیز ق: ل، ج، ب) ۳. س: ۲ (نیز ق: ل، و، ه: هم شاد و؛ پ: همه شاد و)؛ س (نیز ل):
نهانی بود شاه؛ ک (نیز ن: ان: ق): بهانی همان (کد ترا) شاد و؛ (ب: نهانی به دل شاد و)؛ متن = ل، ق (نیز آ): ۴. (ا: همه) هـ، ق (نیز پ، آ،
ب: ازین؛ متن = س، ک، س: آ (نیز ق: ل، و، ان: ق) عس، ق (نیز ق: آ، پ، آ، ب: گزاینده؛ ل: برگزاینده؛ متن = ک، س: آ (نیز ل، و، ان: ق)
۷. ک (نیز ق: ق): شاید؛ س: آ (نیز ن: ق): ساید؛ ق (نیز آ): زهرش آمد؛ (ل، و، ب: زهرش آید)؛ متن = ل (نیز پ) ۸. س: (نیز پ): ازین؛
(و: زین)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ن: این بیت را ندارد ۹. دشمنان پر ز ۱۰. س: (نیز ن: ل، و، ان: ق): برین؛ ک: بدان؛ (ل: بدین؛ ب:
همی زین)؛ متن = ل، ق، س: آ (نیز ق: آ، پ، و، ا) ۱۱. ا: که ۱۲. (پ: بوم) ۱۳. س: توران ۱۴. ک (نیز پ): همان ۱۵. (ن: از شهریار؛ ق: آ:
بخواهد ز تو روزگار) ۱۶. ل، س: ق: نیایم (حرف یکم بی نقطه)؛ ک: گر آیم؛ (ق: آ، پ، آ، ب: نیایم)؛ متن = س: آ (نیز ن: ل، و، ان: ق) ۱۷. س:
(نیز ا): همه؛ ق (نیز پ، ب): همی؛ متن = ل، ک، س: آ (نیز ن: ق، آ، ل، و، ان: ق) ۱۸. س: (نیز پ): سرکشان؛ (ا: بدگمان)؛ متن = ده دستنویس
دیگر ۱۹. س: (نیز پ): بیاشم؛ متن = ل: سرآید؛ (ا: سرآرد)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۱. ک، ق (نیز ن: پ، و، ان: ق): جهان؛ (ل: آ:
نهان)؛ متن = ل، س، س: آ (نیز ق: آ، ب): ای این بیت و بیت سپسین را ندارد ۲۲. س: (نیز پ): بنده و؛ ق: تویی بنده و؛ متن = ۲۳. ک:
بنده نی؛ س (نیز پ): به دشمن همی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۴. س: ق (نیز ل، و، آ، ب، و، آ، ب): خواستار؛ ک، س: آ (نیز ق: آ): زار و خوار؛ (پ:
استوار)؛ متن = ل (نیز ن: ان: ق)؛ در ق: آ این بیت پس از آ بیت ۱۱۵۴ آمده است ۲۵. س: من آیم؛ ق: گر آیم؛ (ل: من آید؛ آ، ب: بیایم)؛ متن =
ل (حرف یکم بی نقطه)؛ ک، س: آ (نیز ن: ق، آ، ل، و، ان: ق) ۲۶. س: ق (نیز ل، و، آ، ب، و، آ، ب): همی؛ متن = ل، ک، س: آ (نیز ن: ق، آ، پ، و، ان: ق) ۲۷. س:
(نیز ق: آ): با سپاه؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۸. ق: بدیوانه ۲۹. ل: سکی (بی نقطه)؛ س، ق (نیز ن: ل، و، ان: ق): ننگی؛ ک: یکی
(حرف دوم بی نقطه)؛ متن = س: آ (نیز ق: آ، ل، و، پ، و، ا) ۳۰. س: (نیز ل، و، پ، و، ا): که آوردند اندر تبار؛ (نیز ا): بر او برم (آ: بدم) نیست عار؛
متن = ل، ک، س: آ (نیز ن: ق، آ، ل، و، ان: ق) ۳۱. (ا: جیس)؛ ل، س (نیز پ): وزان پس؛ (ن: آ: ازین پس)؛ متن = ق، ک، س: آ (نیز ل، و، ان: ق)
۳۲. (ن: ان: آ: چیزم)؛ ک: یکسر؛ (پ: بوم و گنجم)؛ ل، س: آ: در گنج و دز مر؛ متن = س، ق (نیز ل، و، آ، ب) ۳۳. ق: آ به جای این لت
آورده است؛ اگر لشکر و گنج و شاهی تراست ۳۴. ل (نیز ل): بدین؛ س: برو؛ (ل: آ، پ، ب: بران)؛ متن = ق، ک، س: آ (نیز ن: ق، آ، و، ان: ق) ۳۵.
ل، س: ک: بوم و بر؛ (ل: باره بر نام و)؛ متن = ق، س: آ (نیز ن: ق، آ، ل، و، آ، ب) ۳۶. س: کامت تراست ۳۷. (ب: آن) ۳۸. (ا: بهرام و
پیغام) ۳۹. (ل: آ: شادمان)؛ ق: پس از این بیت افزوده است:

سخنهای بسیار با او براند

دبیر نویسنده را پیش خواند

همه نیکوی^۱ در^۲ افزایش کنید!
 به چربی^۵ سخن‌ها فراوان^۶ براند
 یکی باره و جامه‌ی شهریار^۸،
 به هر مهره‌یی در^{۱۰} نشانده گهر
 یکی بدره و چیز بسیار داد
 ورا مهتر^{۱۲} پهلوانان شمرد
 نشستند^{۱۶} ازو^{۱۷} نامه‌یی بر حریر،
 به هر مرز^{۲۰} در زینهار منست
 که ما بندگانیم و او پادشاست
 پر از^{۲۳} آرزو^{۲۵} نامه‌یی^{۲۶} چون بهشت
 گسی کن به خوبی بدین پایگاه،
 بدان^{۲۹} بندگی^{۳۰} تیز^{۳۱} بشناستی،-

شما هم به یزدان نیایش کنید!
 فرستاده‌ی بنده^۳ را پیش خواند^۴
 کمر خواست پرگوه^۷ شاهوار
 ستمی بر آن باگی بر به^۹ زر
 ۱۱۷۵ فرستاده را نیز دینار داد
 چو^{۱۱} خلعت بدان^{۱۲} مرد دانا سپرد^{۱۳}
 بفرمود پس تا^{۱۵} بیامد دبیر
 که پرموده^{۱۸} اخاقان چو^{۱۹} یار منست
 برین^{۲۱} مهر و^{۲۲} منشور یزدان گواست
 ۱۱۸۰ جهانجوی را نیز پاسخ نیست^{۲۳}
 بدو گفت: پرموده^{۲۷} را با^{۲۸} سپاه
 غنیمت که از لشکرش یافتی

۱. ل. س. ک. س. ۲. (نیز لن. ۳. و. لن. ۲. ب.): نیکوتی؛ متن = ق (نیز پ. ۱). ۲. ک. ر.؛ (لی. ل. ۳. و. ا. ب. بر)؛ متن = ل. س. ق. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲)؛ بنداری (۱۱۶۱. ۱۱۷۱): فلما وصل الرسول الی هرمزد استحضر الایرانیین و جلس لهم فی محفل عام فأمر فقری ذلک علی رهوس الملائ فشرک الله علی ذلک، وشمخ بطقه، و طمع بطرفه، و رأى نفسه مالک الأرض ذات الطول و العرض ۳. (ب. ترک را)؛ س. (نیز لی. ل. ۳. و. ا. ب.): فرستاد و پوینده را؛ ق: رسول سبهد همی؛ متن = ۴. (لن. ق. ۲. ب. لن. ۲): پهلوان را بخواند؛ متن = ل. س. ک. س. ۲. هس. ق. (نیز ق. ۲. لی. ل. ۳. و. لن. ۲. ب.): خوبی؛ متن = ل. س. ک. س. ۲. (نیز ق. ۲. لی. ل. ۳. و. ا. ب.): فراوان سخنها؛ متن = ل. (نیز لن. پ. ۷). (لن. ل. ۳. و. لن. ۲. ب. لن. ۲): باگوه (۸. لن. زرنکار؛ س. ق. (نیز لی. ل. ۳. و. ا. ب.): جامه و باره راهوار؛ (لن. ۲): باره و جامه شهریار؛ متن = ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲)؛ س. (لن. ۲)؛ س. ل. ۳. پس از این بیت افزوده‌اند:

س: یکی دست جامه تن شهریار
 قبا و کلاه افسر نامدار
 ل: یکی اسب پرمایه کامکار
 ز بهر سبهد یل شهریار

۹. ز. ز. س. ق. (نیز لی. ل. ۳. و. لن. ۲. ب.): برو (لی: بدو) کرده از سرخ زرد؛ متن = ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲)؛ ل. ۱۰. ق. (نیز پ. ب. بر؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ س. پس از این بیت و ق ۲ پس از بیت ۱۱۷۶ افزوده‌اند:

همه خلعت پهلوان بود این (ق. ۲: پهلوان برین (۱))
 بزرگان و هر مهتری همچین

۱۱. (لن. که): ۱۲. ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲): بدین؛ (ل: مردان)؛ متن = ل. س. ق. (نیز لی. و. ب.) ۱۳. (لن: شمرد (پساوند ندادرد)؛ ب. گونه او را سپرد) ۱۴. ک. س. ۲. (بهر: (لن: مهتر از)؛ بنداری (۱۱۷۲. ۱۱۷۶): ثم استحضر منطقه مرصعة و مرکبا سلطانیا و ملبوسا خسرانیا ۱۵. (ق. ۲. لن. ۲. تا پس) ۱۶. ل. ل. س. ق. (نیز لی. ل. ۳. و. ب.): نوشتند؛ متن = ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲): ۱۷. ل. زو ۱۸. ل. بنموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: بنموده (لی. ل. بنموده؛ لن. ۲: بنموده)؛ متن = ۱۹. (لن: چجو)؛ ب. خاقان برموده)؛ متن = ک. س. ۲. (نیز ق. ۲. و. ا. ب.): برموده ۲۰. ل. (نیز لی: بهرمز (د به هر مرز؟)؛ ب. بدان مرز؛ ب. بهرمز چو (ب: چجو)؛ متن = س. ق. ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. و. ا. ب.) ۲۱. (ل. لن. ۲): بدین) ۲۲. (ب: چجو)؛ بنداری (۱۱۷۷. ۱۱۷۹): ثم کتب کتابا یقول فیہ: إن الخاقان صاحبنا و هو فی أماننا، و الله شاهد علی ذلک ۲۳. ل. س. ک. (نیز لن. ل. ۳. و. لن. ۲. ب.): نوشت؛ متن = ق. س. ۲. (نیز ق. ۲. ب. لن. ۲): ۲۴. (لی: بدان) ۲۵. ل. آرزوی ۲۶. (آ: سر همه)؛ بنداری (۱۱۸۰): ثم کتب الی بهرام کتابا آخر مشحونا بأنواع الألفاف ۲۷. بنموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: بنموده)؛ (لی. ل. بنموده؛ لن. ۲: بنموده)؛ متن = س. ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ب. لن. ۲): برموده ۲۸. س. (نیز لی. ل. ۳. و. ا. ب.): بی؛ س. بر؛ متن = ل. ق. ک. (نیز لن. ق. ۲. ب. و. لن. ۲) ۲۹. (ل. ۳): بران) ۳۰. (و: کار چون؛ لن. تیرکی (۱)) ۳۱. ک. س. ۲. (نیز؛ متن = سیزده دستویس دیگر (در ل حرف یکم بی نقطه)

که^۲ گفتی بجنید^۳ روی زمین!
 که پرموده^۵ را آمد از^۶ شهریار،
 درخشنده شد جان تاریک اوی^۸!
 بسی آفرین خواند^{۱۰} بر شهریار!
 [به بهرام بسپرد و بر ساخت کار^{۱۳}]
 به رفتن^{۱۴} بر شاه گردن فراز؛
 نبشتند^{۱۶} چیزی که آید^{۱۷} به کار

۱۱۹۵ ز گردان^۱ برآمد یکی آفرین
 همان نامورنامی^۲ زینهار
 بدان^۳ دز فرستاد نزدیک اوی^۸
 فرود آمد از بارهی نامدار^۹
 همه خواسته^{۱۱} هرج^{۱۲} پد در حصار
 ۱۲۰۰ [چو بهرام بشنید کو کرد ساز
 [نگهبان فرستاد تا در^{۱۵} حصار]

گفتار اندر بند کردن بهرام پرموده را^{۱۸}

به اسپ نبرد اندر آمد^{۱۹} چو گرد،
 نکرد ایچ بهرام^{۲۰} یل را نگاه!
 وگر چند^{۲۲} شاهی به چنگ آمدش
 بیاورد پویان به^{۲۶} پیش سپاه^{۲۷}
 سرافراز^{۳۰} بودم به هر انجمن،

فرود آمد از دز سرافراز مرد
 همی رفت با لشکر از دز به راه
 چو بشنید^{۲۱} بهرام، ننگ آمدش
 ۱۲۰۵ فرستاد^{۲۳} او را پیاده^{۲۴} ز راه^{۲۵}
 چنین^{۲۸} گفت پرموده^{۲۹} او را که من

۱. س. ۲ (نیز پ.)؛ از ایوان؛ (ن. ن. آ.؛ از ایوان؛ ق. آ.؛ از ایوان)؛ متن = ل. س. ق. (نیز ل. ل. آ.؛ و. آ. ب.) ۲. س. ق. (نیز ق. آ.؛ ل. آ.؛ ن. آ.؛ پ.)؛ تو
 گفتی؛ متن = ل. س. ۲ (نیز ل. ن. پ.؛ و. آ. ب.) ۳. ق. آ.؛ بختنید (؟؟) ۴. ق. آ.؛ نامه نامور) ۵. ل. ق.؛ بزموده؛ (ل. آ.؛ بزموده؛ ل. ن. آ.؛ بزموده)؛
 متن = س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. آ.؛ پ.؛ و. آ. ب.) ۶. (ن. ن. آ.؛ داد آن؛ پ.؛ داد بد) ۷. ل. ق. (نیز آ.)؛ بران؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.؛ و. آ. ب.)
 ۸. ل. س. ۲ (نیز ل. آ.؛ و. آ.؛ پ.)؛ او؛ متن = (ق. آ.؛ پ.)؛ ل. ن. ل. ن. آ.؛ این بیت و بیت سپین را ندارند و ل. ن. آ. به جای این دو بیت، بیت زیر را
 آورده است:

چو پرموده آگاه شد زین سخن دگرگونه اندیشه افگند بن

۹. س. زینهار؛ (پ. آن نامدار) ۱۰. (آ.؛ کرد) ۱۱. (ق. آ.؛ همی خواستند) ۱۲. س. ق. ک. س. ۲ (نیز ق. آ.؛ پ.)؛ هرج؛ متن = ل. (نیز ل. آ.) ۱۳. ل. ق. ل. و. آ. ب. از ۱۱۹۹ و ۱۲۰۱ یک بیت ساخته و ۱۱۹۹-۱۲۰۱ آ را انداخته اند؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.؛ ل. ن. آ.)
 ۱۴. (ل. ن. برفتی) ۱۵. (ل. ن. آ.؛ بر) ۱۶. ل. س. ق. (نیز ل. و. پ.)؛ نوشتند؛ (ل. ن. آ.؛ نوشتند)؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.) ۱۷. (ل. ن. آ.؛
 آمد)؛ بنداری (۱۲۰۱-۱۱۹۹)؛ و لما وصل الرسول نذ کتاب الأمان الی القلعة الی بر موده فسرد بذلك و سلم القلعة بما فیها من التیجان و
 المناطق و الصامت و الناطق و الذخائر و الأخابیر، و الجواهر الزواهر الی نواب بهرام ۱۸. ک. آمدن پرموده نزدیک هرمزد؛ متن = ل.
 (پس از تصحیح پرموده به پرموده)؛ س. ق. ل. ل. س. ۲ (نیز ل. ن. آ.؛ نوشتند)؛ متن = ل. (نیز ل. ن. آ.؛ نوشتند)؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.) ۱۹. (ق. آ.؛ اندر آمد سپهبد) ۲۰. پ. از ۱۲۰۱ و ۱۲۰۳ یک بیت
 ساخته و ۱۲۰۱-۱۲۰۳ آ را انداخته است؛ بنداری (۱۲۰۲-۱۲۰۳)؛ و نزل و رکب فی جماعه من اصحابه و خواصه و لم یلتفت الی
 بهرام، و ساری طریقہ قاصدا قصد حضرة ایران ۲۱. ل. س. ق. (نیز ل. ل. آ.؛ و. آ. ب.)؛ آن دید؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.؛ ل. ن. آ.)؛ بنداری؛ و لما
 سمع ۲۲. (ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.؛ اگر چند) ۲۳. ک. (نیز ل. ن. آ.؛ چو) ۲۴. ل. هم آنگه ۲۵. س. ک. به راه؛ (ل. ن. آ.؛ ببرد)؛ بساوند ندارد) ۲۶. س. (نیز ل. ن. آ.؛ و. آ. ب.)؛ ز؛ ل. پیاده بیاورد؛ متن = س. ۲۷. س. آ. تا نزد (؟) در بارگاه؛ متن = ق. ک. (نیز ل. ن. ق. آ.؛ ل. آ.؛ پ.؛ ل. ن. آ.)؛ بنداری (۱۲۰۴-۱۲۰۵)؛ فلما سمع
 ذلک بهرام استشاط غضبا و نفذ خلفه و رده و اجلا ذلیلا ۲۸. (ق. آ.؛ همی) ۲۹. ل. ق.؛ بزموده؛ س. (نیز و.)؛ بزموده (بی نقطه)؛ (ل. ن. آ.؛
 بزموده؛ ل. ن. آ.؛ بزموده)؛ متن = س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. آ.؛ پ.؛ آ.؛ ب.)؛ بزموده ۳۰. س. سزاوار

کنون بی‌منش^۱ زینهارى شدم
 بدین روز^۲ هم^۵ نیستی خوش‌منش^۶
 کنون یافتم^۹ نامهی زینهار
 ۱۲۱۰ مگر با^{۱۰} من او چون برادر^{۱۱} شود
 ترا با من اکنون^{۱۲} چه کارست نیز
 برآشفتم بهرام و شد سرخ^{۱۸} چشم
 به تندى^{۲۰} یک تازیانه بزد
 بیستند هم در زمان پای او^{۲۳}
 ۱۲۱۵ چو خُزاد بُرزین چنان دید، گفت
 بیامد بنزد دبیر^{۲۵} بزرگ
 به یک^{۲۷} پز پشه^{۲۸} ندارد خرد

از ارج بلندى^۲ به خواری^۳ شدم،
 که^۷ پیش آمدم ای بد بدکش^{۱۴}
 همی‌رفت خواهم بر شهریار،
 بد روز^{۱۲} بر من سبک‌تر^{۱۳} شود،
 سپردم ترا تخت^{۱۵} و آرام^{۱۶} و چیز؟!
 ز گفتار پرموده^{۱۹} آمد به خشم،
 بر آن‌سان^{۲۱} که از ناستزایان^{۲۲} سَزدا
 یکی تنگ‌خرگاه شد جای او^{۲۳}!
 که این پهلوان را^{۲۴} خرد نیست جفت!
 بدو گفت کین^{۲۶} پهلوان سُرگ،
 ازیرا کسی^{۲۹} را به کس نشمرد!

۱-ل: بیهوش (ه: برمنش)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲-س، ق (نیز ل ۲، و ۱)؛ ز ارج بزرگی؛ (ق ۲، ه، ل، ن)؛ از (ن)؛ ز: اوج
 بلندى؛ (ه: ازیرا ز تندى)؛ متن = ۳-ب: ز ارج پدر سوگرارى (ل)؛ متن = ل، ک، س، ق (نیز ل، ن)؛ دل پس از تصحیح ز به از)؛ در ق
 لت‌های این بیت پس و پیش شده است ۴-س، ق (نیز ل، ه، پ)؛ روی؛ (ل ۳: برین روز)؛ متن = ل، ک، س، ق (نیز ل، ن، ق ۲، و، ب)؛ هل: خود
 ۵-ق:؛ خویش پیش (ل) ۶-ق:؛ چه ۸-ق:؛ این بیدلار و کیش (ل)؛ س، ق (نیز ل، ه، ل ۲، و، آ، ب)؛ من آوردی ای (ل ۲: از؛ ه: این)
 بدکش؛ ک، س، ق (نیز ل، ن، ق)؛ منست ای (ل ۲: این)؛ بدکش؛ ق ۲ پس از این بیت افزوده است:

بدین بخت گم‌بوده ناز آورم
 مگر نام گم‌بوده باز آورم
 ۹-س (نیز ل، ل ۲، و، آ، ب)؛ کامد این (ل ۲: آن)؛ متن = ل، ه، ق، ک، س، ق (نیز ل، ن، ق ۲، و، آ، ب)؛ ک، س، ق پس از این بیت افزوده است:

شدم ایمن از رای باریک او
 همی رفت خواهم بنزدیک او

۱۰-ل (ل ۲: بر) ۱۱-ل (ل ۲: برابری) ۱۲-ل: بدین روز؛ ق: از و روز؛ ک (نیز ل، ل ۲، و ۱)؛ بدو روز؛ (ه: بدروار (ل)؛ متن = س، ق (نیز ق ۲، و، ب) و
 ۱۳-ل: ستمگر (سبک‌تر؟)؛ ل، ن، ل، ن این بیت را ندارند ۱۴-ق:؛ بر تن من) ۱۵-ل: گاه ۱۶-س، ق (نیز ق ۲، ل ۲، و، آ، ب)؛ شاهى؛ متن =
 ل، ک، س، ق (نیز ل، ن، پ، ل، ن ۲) ۱۷-س، ق:؛ چو؛ بنداری (۱۲۰۶-۱۲۱۱)؛ فلما أحضر بین یدیه قال: قد أتانی کتاب الأمان من حضرة الملك. و
 سلمت اليك القلعة و التاج و التخت. و هاتذا فی خفارة الأمان أروح الی خدمة الملك لعله ينظر الی بعین الأخوة، و يعاملنی بما عنده
 من المروة و الفتوة؛ فمالی و مالک الآن؟ و لقد نلت منه الأمان ۱۸-ل، ق (نیز ل، ه، و)؛ شوخ؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۹-ل: بزموده
 (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: بزموده؛ (ل: برموده (بی نقطه)؛ ل، ل ۲: بزموده؛ ل، ن: بزموده)؛ متن = ه، ک، س، ق (نیز ق ۲، و، آ، ب) ۲۰-س، ق،
 ک، س، ق (نیز ل، ن، و، آ، ب)؛ تیزیش؛ متن = ل (نیز ل، ن ۲) ۲۱-س، ق (نیز ل، ن، ق ۲، ل، ن، ل، ن، آ، ب)؛ بدان سان؛ متن = ل، ک، س، ق (نیز ل ۲، و، ب) و
 ۲۳-ک: حنا سزا؛ (ق:؛ تو هر بد)؛ بنداری (۱۲۱۲-۱۲۱۳)؛ فتمتر بهرام حتی احمرّت أحداقه و از بدت أشداهه فصر به بقرعة کانت
 معه فی ذلك المحفل، فعل الأندال و السفل ۲۳-ل، س، ق، س، ق (نیز ل، ن، ل ۲، و، آ، ب)؛ او؛ متن = ک (نیز پ)؛ بنداری (۱۲۱۴)؛ و أمره بقیدوا
 یدیه و رجلیه، و حبسوه فی خرگاه ضیق ضرب له ۲۴-ک، س، ق:؛ یا ۲۵-ل: (بی: بنزدیک یکی (ل)؛ ل:؛ بر او دبیر؛ ل:؛ بر او دبیری) ۲۶-س، ق:؛ کای
 ۲۷-س، ق (نیز ل، ن، ق ۲، ل، ن، ق)؛ از این پس کس او؛ متن = ل، ک (نیز ل، و)؛ بنداری (۱۲۱۵-۱۲۱۷)؛ فلما رأى خزاد بن برزین ذلك
 استغطفه و استغفحه، و دخل علی الكاتب الكبير و قال: إنه لیس مع بهرام من العقل ما یوازن جناح بعوضة. و إنه لا یبالی به أحد بعد أن
 صدر منه هذا الفعل

بیایدش^۱ گفتن کزین^۲ چاره نیست

ورا بتر^۳ از خشم^۴ پتیاره نیست!

بنزدیکی بهرام رفت آن^۵ دو مرد
۱۲۲۰ بگفتند کین^۶ رنج دادی به باد
بدانست بهرام کآن^{۱۱} بود زشت
پشیمان شد و بند ازو^{۱۳} برگرفت
فرستادش^{۱۴} اسی به ززین ستام
هم اندر زمان شد بنزدیکی اوی^{۱۵}
۱۲۲۵ همی بود تا او^{۱۶} میان را بیست
سپهتد همی راند با او^{۱۸} به راه^{۱۹}
به هنگام پدروود کردنش گفت
گرت هست، با شاه ایران مگوی^{۳۳}
بدو گفت خاقان که ما را گله
۱۲۳۰ نه من زان^{۲۹} شمارم که از^{۳۰} هر کسی

زبانها^۶ پر از پند و رخ^۷ لاژورد^۸
سر نامور پر ز آتش^{۱۰} مباد!
به آب اندرافگند و ترگشت^{۱۲} خشت!
ز کردار خود دست بر سر گرفت!
یکی تیغ هندی به ززین نیام!
که روشن کند جان تاریکی اوی^{۱۵}
یکی بارهی تیزنگ^{۱۷} برنشست
بدید آنک^{۲۰} تازه تپد روی شاه^{۲۱}
که آزار^{۲۲} داری ز من در نهفت؟
نیاید^{۲۳} ترا زآن سخن^{۲۵} آب روی^{۲۶}!
ز بختست و^{۲۷} کردم به^{۲۸} یزدان یله
سخن ها همی راند خواهم بسی

- ۱- (ن: بیایدش) ۲- ق: (نیز ل: ۱، ۲): کزان: (ن: ۳، وزین): س: کستن (۵) کزین: متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ل، ن، ق، ۲، می، پ، و، ب) ۳- (ن، ل، ق، ۲، ل، ۳):
نیز: و، آن: بتر: ق: بزتر نیز: س، ۲: وزو بتر: متن = ل، س، ک، (نیز ل، می، پ، آ، ب) ۴- (ز: خشم و: ق: ۲: ازین رنج): بنداوی (۱۲۱۸): فیضی آن
نکر علیه و تئیر علیه بإطلاق ابن الخاقان و إنفاذه الی حضرة الملک ه. س. ک، س، ۲ (نیز ل، ن، می، پ): این: متن = ل، ق، (نیز ق) ۵-
ع: (ن: زفانها: بن: و لهما): متن = ۷- (رخ و): س (نیز ل): دولب پر ز پند و رخا: متن = ل، ق، ک، س، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، ن، ۸- س، ق،
ک، س، ۲ (نیز ل، ن، ل، آ، ب): لاجورد: متن = ل (نیز، پ، و، ن، ۹- ق: کان ۱۰- (ب: دانش)) (ن): بنداوی (۱۲۱۹-۱۲۲۰): فرکیا و دخلا علی
بهرام، و أوسعاه لوما و تعینفا علی حرکته القبیحة، و فعلته الشیمة ۱۱- (ن: کین) ۱۲- ک: شد خشک: (ن، ل، ق، ۲، ل، ۲، پ، ن، آ: افکنده شد
خشک ل: ۳: خام): (ن: افکنده تر گشت): متن = ل، س، ق، س، ۲ (نیز ل، می، و، ح: ب) ۱۳- ل (نیز ب): او: بنداوی (۱۲۲۱-۱۲۲۲): فاعترف
بإسائه و ندم علی عشرته، و أمر ففک القید عنه ۱۴- ل، س، ق (نیز ل، ل، ۲، و، آ، ب): فرستاد: متن = ک، س، ۲ (نیز ل، ن، ق، ۲، پ، ن، ۲): در آ
لت های این بیت پس و پیش شده است: بنداوی (۱۲۲۳): و نفذ إلیه مرکوبا بألة الذهب و سیفا محلی ۱۵- ل- ک (نیز ل، ل، ۲، و، ب): او:
متن = س، ۲ (نیز ل، ن، ق، ۲، پ): بنداوی (۱۲۲۴): و ركب إلی خدمته معتذرا و مستقبلا و مستغفرا، و وقف فی خدمته ۱۶- (ل، ۲، و، آ، و: وی)
۱۷- س، ق (نیز ل، ل، ۲، و، آ، ب): نیز تک بارگی: (ن، ل، ن، ۲: نیز تک باره می): متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ق، ۲، پ) ۱۸- ق (نیز ل، ل، ۲): وی ۱۹- (ل، ۳):
سباه) ۲۰- (ل، می، پ، ن، ۲: آنکه) ۲۱- س (نیز ب): می رفت با او سپاه: (ل: با وی همی رفت شاه): متن = یازده دستنویس دیگر: بنداوی
(۱۲۲۵-۱۲۲۶): فسکت ابن الخاقان حتی شد المنطقة علی وسطه و ركب و بهرام پسایره ۲۲- (ن: ازان) (ل) ۲۳- (ل، ۳، پ: بگری: و، آ:
مگو (پساوند ندارد)) ۲۴- ل: ساند (بی نقطه): س: ساند (حرف دوم و چهارم بی نقطه): ق: نیاید: ک، س، ۲ (نیز ل، ن، ق): نیاید: ق: نیاید
(حرف چهارم بی نقطه): ل: ساند (بی نقطه): (ن: ساند (بی نقطه)): متن = (ل، ۲، و، آ، ب) ۲۵- ل: نزد او: س، ق (نیز ل، ل، ۲، و، آ، ب): ززین سخن: (ق: ۲: ازان مر
ترا (ل): متن = ک، س، ۲ (نیز ل، ن، پ، ن، ق) ۲۶- (ل، ۲): (ل، ۲): (نیز ل، ن، ق، ۲، پ، ن، ق): رنگ و بوی: متن = ل، س، ق، س، ۲ (نیز ل، ل، ۲، و، ب): بنداوی
(۱۲۲۷-۱۲۲۸): و لما أُرَاد أن یودعه ساله ألا یذکر فی حضرة الملک شیئا مما صدر منه ۲۷- س، س، ۲ (نیز ل، و، ب): ح: ۲۸- (ن: ۲: ز):
بنداوی (۱۲۲۹): فقال ابن الخاقان: إن شکایتنا من الجلد و البخت ۲۹- (ل: زین) ۳۰- س (نیز ل، می، پ، و، ب): بز: متن = ل، ق، ک، س، ۲ (نیز ل، ن،
ق، ۲، ل، ۲، ن، ۳، ۴): بنداوی (۱۲۳۰): و إلا فلست ممن یشکورک و یذکر ذلک فی حضرة الملک

نیابد^۳، نزیبد بروبر مهی^۴!
 نگویم که با من بدی^۵ بنده کرد!
 بیچید و خشم از لیری بخورد!^۶
 ز گفتار آن مهتر^{۱۲} سرکشان،
 چو کاری، برت^{۱۳} بر^{۱۴} دهد روزگار!
 سخن^{۱۵} ها چنین تا توانی مگوی!
 ز گیتی ترا نیکوی^{۱۷} خواستم!^{۱۶}
 همی^{۱۹} زشت تو^{۲۰} داشتم در نهان
 گذشته سخن^{۲۳} ها همه^{۲۲} باد گشت!^{۲۴}
 که^{۲۷} آشتی بردباری^{۲۸} بود
 خرد بی گمان نزد تو^{۳۰} اندکی ست!

اگر شهریار^۱ تو زین^۲ آگهی
 مرا بنده^۵ گردون^۶ گردنده کرد
 ز گفتار^۸ او گشت بهرام^۹ زرد
 چنین گفت با خود که آمد^{۱۱} نشان
 ۱۲۳۵ که تخم بدی تا توانی مکار
 بدو گفت بهرام کای نامجوی
 چرا من به^{۱۶} تو دل بیاراستم!^{۱۵}
 ز تو^{۱۸} نامه کردم به شاه جهان
 بدو^{۲۱} گفت خاقان که آن بد^{۲۲} گذشت
 ۱۲۴۰ و لیکن چو^{۲۵} در جنگ^{۲۶} خواری بود
 ترا خشم^{۲۹} با آشتی گر یکی ست

۱. (ن: ۲. شهرجبار) ۲. س: شهریار ازین ۳. س: (نیز ب): بیابد؛ س ۲ (نیز و): ندارد. (ا: بیابد)؛ متن = ل (حرف یکم بی نقطه)، ق. ی.
 (نیز ل: ب. ن: ۲) ۳. (ا: فرهی)؛ بنادری (۱۲۳۱): غیر آنه ان کان لا ینهی ذلک الیه فلا تلیق به السلطنة، و لا تلامه الشهریاریه (ه: ۱):
 مرانند (د: مرابند)) ۴. س: ق (نیز ل: ل. و. آ. ب): این چرخ؛ متن = ل، ک، س. ۲ (نیز ل: ن. ق. آ. ب. ن: ۲) ۵. ۷. (نیز ل: ن. ق. آ. ب. ن: ۲): بد این؛ س: ۲.
 بد با من این؛ متن = ل، س. ق (نیز ل: ل. و. آ. ب): بنادری (۱۲۳۲): إن الفلک هو الذی أساء الی. کیف أقول: إن عبدا جنى علی؟
 ۸. (ق: آواز) ۹. س: (نیز ل: ی): پهلوان گشت ۱۰. (ا: نخورد (!))؛ بنادری (۱۲۳۳): فاصفر وجه بهرام من مقاله و اغتاض لکنه کظم اللفظ
 ۱۱. ل. ق. ک. س. ۲ (نیز ل: ن. ق. آ. ب. ن: ۲): داد پاسخ که آمد؛ (ا: به دل گفت بهرام کآمد)؛ متن = س (نیز ل: ل. و. آ. ب): ۱۲. ک. س. ۲ (نیز ل: ق. آ. ب. ن: ۲):
 نامور؛ متن = ل، س. ق (نیز ل: و. آ. ب) ۱۳. س. ق. س. ۲ (نیز ق: آ. ل. ل. و. آ. ب): ترا؛ متن = ل، ک. (نیز ل: ن. پ. ن: ۲) ۱۴. (پ: بد)؛ بنادری
 (۱۲۳۵-۱۲۳۴): و قال: قد صدق من قال هذه المقالة: لا تزوع الشر فانک تحصدا ما تزوع لا محالة ۱۵. س: سخن زین نشان؛ ک. ل. ن. پ.
 ن: این بیت را ندارند؛ این بیت در ده دستنویس دیگر آمده است ۱۶. س. ق. س. ۲ (نیز ل: ل. و. آ. ب): به گفتار؛ متن = ل، ک. (نیز ل: ن. ق. آ. ب. ن: ۲)
 ۱۷. ل. ک. س. ۲ (نیز ل: ل. و. آ. ب. ن: ۲): نیکوئی؛ (و: که من نیکوئی من ترا)؛ متن = (ق: ۲)؛ در س. ق. ق. آ. ل. ل. و. آ. ب.
 لت های این بیت پس و پیش شده است؛ بیایی لت های متن = ل، ک. س. ۲ (نیز ل: ن. پ. ن: ۲) ۱۸. ک: یکی؛ س ۲ (نیز ل: ن. ق. آ. ب. ن: ۲): همی؛
 متن = ل، س. ق (نیز ل: ل. و. آ. ب) ۱۹. س. ق (نیز ق: آ. ل. ل. و. آ. ب): همه؛ متن = ل، ک. س. ۲ (نیز ل: ن. پ. ن: ۲) ۲۰. س. ق. ک. س. ۲ (نیز
 ل: ل. و. آ. ب): عیب تو؛ (پ: آهویت)؛ متن = ل ۲۱. ک: چنین؛ (ق: همی) ۲۲. ل: حرا بن بد؛ س. ق (نیز ل: ل. و. آ. ب. ن: ۲): اندر (درو
 ب حرف دوم بی نقطه)؛ ک: این بد؛ (پ: چون بد؛ ا: ایlder)؛ متن = س ۲ (نیز ق: ۲) ۲۳. (ق: همی؛ ل: سخنها گذشته همی)؛ متن = ۲۴. ق:
 همان باد گردد به دشت؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ ک: پس از این بیت و ق ۲ پس از بیت ۱۲۴۱ افزوده اند:

به یزدان که از تو مرا کینه نیست
 به دل بر که این کینه (ق: آ. چه این کینه و درد) دیرینه نیست

کجا نیکیت بود ازین بد فزون
 تو بودی به نیکي مرا رهنمون

در کلت یکم بیت دوم در بالا خوانا نیست ۲۵. (ل: ن: آ: که) ۲۶. (ن: که در جنگ لیکن به) ۲۷. (ا: ترا) ۲۸. س: بدباری؛ ب: بر دو
 باری ۲۹. (ن: آ: چشم) ۳۰. ل: نزد شاه جهان؛ س: با گمان نزد شاه؛ متن = دوازده دستنویس دیگر

بسختند^۳ هر یک به من^۴ بود هفتا
 نبود آگه از جستن^۵ داوری،
 دو موزه به نامه^۸ نکرد ایچ یاد!
 همی^{۱۲} با سواران نشیند بر اسپ
 که با او^{۱۳} شود تا در شهریار
 شمرد آن شتردار^{۱۵} بر^{۱۶} ساروان^{۱۷}
 همی راند با نامداران^{۱۷} خویش

دو بُردِ یمانی همه^۱ ز زبفت^۲
 سپهبد ز گئی^۵ و گُندآوری
 ۱۲۹۰ دو بُردِ یمانی به^۷ یک سو نهاد
 بفرمود از آپس^۹ که^{۱۰} ایزدگشپ^{۱۱}
 ز لشکر گزین کرد مردی هزار
 ز خاقان شتر خواست سی^{۱۴} کاروان
 سواران پس پشت^{۱۸} و^{۱۹} خاقان ز پیش

گفتار اندر آمدن پرموده پسر ساهوشاه بنزد هرمزدشاه^{۲۱}

ابا گنج دیرینه و با^{۲۱} سپاه،
 به سربر یکی تاج و گرزوی به دست،
 ز دهلیز^{۲۳} چون روی خاقان بدید،
 فرود آید، ار^{۲۵} همچنان^{۲۶} با سپاه،
 پر اندیشه بُد^{۲۹} زان سَخَن نامجوی^{۲۸}،

۱۲۹۵ چو خاقان بیامد بنزدیک شاه
 چو بشنید شاه جهان، برنشست
 بیامد چنین تا به درگه رسید^{۲۲}
 همی بود تا چونش^{۲۴} بیند به راه؟
 ببیندش و برگردد از پیش^{۲۷} اوی^{۲۸}؟

۱- (ن، ی، ق، پ، ان، آ، همان) ۲- ل، ز، و بفت (؟) ۳- ق (نیز ل، ن، آ، بیجیده؛ ل، بیجیده؛ ل، بیسجید و؛ و؛ بسختند و؛ آ؛ بسنجید)؛
 متن = ل، س، ک، ی، س، آ (نیز ل، ن، ق، ل، آ، پ، ب) ۴- (ق: تنش)؛ بنداری (۱۲۸۶-۱۲۸۸): و فی الجملة القرطان، و خاقان مرصمان، و ثوبان
 منسوجان من الذهب وزن کل و واحد سبعة أمنان ۵- ل (نیز ل، ی، ل، آ، ز)؛ کزی؛ متن = یازده دستنویس دیگر عمل، س، ل، آ، س، آ (نیز ل، ی،
 ا): جستن و؛ متن = ق، ک (نیز ل، ن، ق، ل، آ، پ، و، ل، ن، آ، ب) ۷- (ل، ی: ز) ۸- (ل، ن: موبد)؛ بنداری (۱۲۸۹-۱۲۹۰): فاستصفي بهرام الثوبين و
 الخفين، و أسقط اسمهما من الجريدة المنقذة الى الملك ۹- ل، زان پس ۱۰- س، ق، ل، آ (نیز ل، ن، ی، ب)؛ به؛ ک، س، آ (نیز ق، آ)؛ <که>
 متن = ل ۱۱- ل؛ بیداکشپ (=بیداکشپ؟)؛ ک، س، آ (نیز ق، آ)؛ بیداکشپ (در ق، آ حرف یکم بی نقطه)؛ متن = س، ق، ل، آ (نیز ل، ن،
 ل، ی، ب، بنداری) ۱۲- س، آ (نیز ل، ن، ب)؛ که تا؛ متن = ل ۱۳- س، ق، ل، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب)؛ وی؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، پ، ان، آ)
 ۱۴- ده؛ (ل، ن، آ: صد؛ ل، ی، سی (بی نقطه))؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵- ل: زمان جمله؛ ک، س، آ (نیز ق، آ)؛ شتر جمله؛ (ل، ن:
 شترخواه؛ ل، ن: شمردند شترخواه)؛ متن = س، ق، ل، آ (نیز ل، ی، و، آ، ب) ۱۶- س، ق (نیز ل، ی، آ، ب)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۷- س:
 کاروان؛ (ل، آ: ساریان) ۱۸- س، آ (نیز ل، ن، ب)؛ برفتند؛ متن = ل ۱۹- ق (نیز پ)؛ <و>؛ بنداری (۱۲۹۱-۱۲۹۴): ثم أمر ایزدکشپ
 أحد أصحابه أن یركب و یتصحب مقدار ألف فارس و یتسیر بالغنائم و السبی الى حضرة الملك ففعل ذلك ۲۰- ل: آمدن فغفور پیش
 هرمزد؛ ق: آمدن پرموده خاقان بنزد هرمز و عهد هرمز با او؛ ل: اندر آمدن پسر ساهوشاه نزدیک هرمزد؛ آ: آمدن خاقان با هدیه‌ها
 پیش هرمزد؛ متن = س؛ کسرنویس ندارد ۲۱- س، ل، آ (نیز ل، ی، ل، آ، و، آ، ب)؛ و بایدره و با؛ (ل، ن) و بارنج دیده؛ پ: و بازو و سیم و؛ ل، ن: رنج
 و با گنج دیده (؟)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق، آ) ۲۲- ق: همی شد چنین تا بدو در رسید) ۲۳- ق: هم از دور) ۲۴- ل، آ (نیز ق، آ، آ):
 خویش؛ متن = دو دوازده دستنویس دیگر ۲۵- ل، ک، ل، آ، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ی، پ، ل، آ، و)؛ او؛ متن = س، ق (نیز ل، آ، و، ب) ۲۶- ک (نیز ل، ن، ل، ن، آ):
 همچین ۲۷- (ل، ی: چو ببیندش برگردد از راه) ۲۸- ل، ق (نیز ل، ی، و)؛ او- نامجو؛ (ل، ن، آ، و، آ: او چی- نامجوی)؛ متن = س، ک، ل، آ، س، آ (نیز
 ل، ن، آ، پ، ب) ۲۹- (ل، آ: حید)؛ ق: آ این بیت و بیت سپسین را ندارد

یکی تخت^۱ جامه^۲ بفرمود شاه
 همان پرگهرگوشوار و کمر
 یکی آفرین خاست از^۵ بزمگاه
 به آیین گشسپ^۷ آن زمان شاه گفت:
 ۱۳۲۵ که^{۱۰} چون بینی این^{۱۱} کار چوبینه^{۱۲} را؟
 چنین گفت آیین گشسپ^{۱۳} دبیر
 به سوری که دستانش^{۱۶} چونین^{۱۷} بود
 ز گفتار او شاه شد بدگمان
 هیونی بیامد هم آنکه سترگ
 ۱۳۳۰ که شاه جهان جاودان شاد باد
 چنان دان که^{۲۳} برد یمانی دو بود
 همان گوشوار^{۲۶} سیاوخش رد

که^۴ آنجا بیارند پیش سپاه،
 که گفتی همه^۴ زَر بود و گهرا
 که پیروز باد این^۶ جهاندارشاه!
 - که با او بدش^۸ آشکار و نهفت -
 به مردی به پای^{۱۳} آورد کینه را؟
 که ای شاه روشن دل و^{۱۵} یادگیر،
 چنان دان که خوانش نوآیین^{۱۸} بود!
 روانش براندیشه بد^{۱۹} یک زمان!
 یکی نامه می از دبیر^{۲۰} بزرگ^{۲۱}،
 سر و^{۲۲} تاج او بنده را یاد^{۲۳} باد،
 همان موزه از^{۲۵} گوهر نابود،
 کزو یادگارست ما را خرد^{۲۷}،

۱-س (نیز لی): دست؛ (ل: ۴: بخت (ل: ۱): تخت و)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ل (ن: ۴: خامه) ۳-ل: کز ۴-ق (نیز و): همی؛ در ۱ این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است؛ ل به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:
 همان بر کمر گوهر شاهوار
 که نامد همی ارز او در شمار

س پس از این بیت افزوده است:

همی نامزد کرد بهرام را
 سوار سرافراز خودکام را

بنداری (۱۳۲۱-۱۳۲۲): ثم أمر بان یحضر بین یدیه تخت من تلک الیاب المنسوجة بالذهب عنده هل^۲ (نیز لن، ن: ۲): ساخت بر؛ (ل: خواست از) ۶-ق (ب: ۲: باد)؛ ق، ب این بیت را ندارند؛ بنداری (۱۳۲۳): فتعجب الحاضرون فیها ۷-ق، ک (نیز ب): ایزد گشسپ؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۸-ل: بدیش؛ (پ، آ: بد آن)؛ س (نیز لی، ل: ۳، و، ب): وی بدش؛ ق: من بگو؛ متن = ۹-ق (نیز دست اندر)؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز لن، ن: ۱۰: تو ۱۱-ل: (آ: آن) ۱۲-ق (آ: خود سته (دو حرف نخست واژه پسین بی نقطه)) ۱۳-ل: کار؛ ق: پا؛ متن = سیزده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۳۲۴-۱۳۲۵): و تعجب الملک و قال لآیین کئسب وزیره و دستور: کیف تری صنع جوبین و آثار سیفه و سانه؟ ۱۴-ق، ک (نیز ب): ایزد گشسپ؛ (ل: با او گشسپ)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۵-س، ق، ل: ۳، س ۲ (نیز لن، ل: ۲، و، ب): جوب؛ متن = ل، ک (نیز ق، ۲، ۱۶-ک: آشناش؛ ل: کجا ناش؛ (ل: کجا خواش؛ پ: پایانش؛ ن: کجا باناش)؛ ل (نیز ب): بسودی که دستانش؛ ق: ۳ سوارای که دستانش؛ لی: نسوری که دستانش)؛ متن = س، ق، س ۲ (نیز ل: ۲، و، ل) ۱۷-ل: جوبین (حرف سوم بی نقطه)؛ س، ک (نیز و): حوسن (حرف سوم و چهارم بی نقطه)؛ ق: خونین؛ ل: ۲ (نیز ق: ۲)؛ جوبین (حرف سوم بی نقطه)؛ (لی، ل: ۲، پ، ن: ۲: چوبین)؛ (ل: جوبین)؛ متن = س ۲ (نیز لن، ب) ۱۸-ل: نوآئینه؛ ک: بآئین؛ (ل: بی آئین؛ ق: خود آتش آئین؛ لی: خوابش نوآئین؛ ن: ۲، ب: دانگ خوانش (ب: جانش) نوآئین)؛ متن = س، ل، س ۲ (نیز لن، پ، و، ل)؛ بنداری (۱۳۲۶-۱۳۲۷): فأجابه الوزیر بکلمة فیها تخوین جوبین ۱۹-س، ل ۲ (نیز لن-ب): شد؛ متن = ل، س، ۲؛ بنداری (۱۳۲۸): معظم ذلک علی الملک، و امتلاً قلبه فکرا فیما قال ۲۰-ق (ل: نامه داد از دبیر)؛ س (نیز لی، ب): ابا نامه پهلوان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۱-س: سترگ (پس او ندارد) ۲۲-ل: جوب؛ متن = ل: یاد ۲۳-س، ق (نیز ق، ۲، و، آ، ب): همه کار او بخشش و (س: جوب) داد؛ متن = ک، ل ۲، س ۲ (نیز لن، ن: ۲) ۲۴-ب: دانگ) ۲۵-س، ق (نیز لی، ل، ۳، و، ب): و؛ متن = ل، ک، ل ۲، س ۲ (نیز لن، ق، ۲، پ، ل، ۴، ل، ۱) ۲۶-ل، ق، ک، ل ۲ (نیز لن، ل، ۳، و، ن: ۲)؛ سیاوش؛ (پ: سیاوش)؛ متن = س، س ۲ (نیز ق، ۲، ۲۷-ق: بدانسان که از گوهر او سزد (= ۱۳۳۷ ب))

چن او^۲ دید رنج^۳، این^۴ نباشد شگفتا!
 کزین هرچ^۵ دیدی یکایک بگویی
 برآشتت از آن^۶، شاه^۷ گردنکشان!
 همی گم کند^۸ سر برآرد به ماه،
 برآنسان^{۱۱} که از گوهر او^{۱۲} سزده
 نیامد^{۱۴}، مگر شد یکی شهریار!
 همه داد دادنش^{۱۶} بیداد گشت!
 برآن^{۱۸} ناموریشگاهش^{۱۹} نشاندا
 بیفشاند آن بسته زلف^{۲۰} سیاه!
 بیزی^{۲۳}، نیایی بر از شهید من^{۲۲}!
 ازو^{۲۵} ماند^{۲۶} پرموده^{۲۷} اندر شگفت!

ازین چار، دو^۱ پهلوان برگرفت
 ز شاهک پیرسید پس نامجوی
 ۱۳۳۵ سخن گفت شاهک برین^۶ هم نشان
 هم اندر زمان گفت: چویننه، راه
 یکی آنک^۹ خاقان چین را بزرد^{۱۰}
 دگر آنک^{۱۳} جز^{۱۴} گوشوارش به کار
 همه^{۱۵} رنج او سر به سر باد گشت
 ۱۳۴۰ بگفت این و پرموده^{۱۷} را پیش خواند
 بیودند و خوردند تا شب ز راه
 به خاقان چین گفت کز^{۲۱} عهد^{۲۲} من
 نشسته بیازید و دستش گرفت

۱-ل: چاره دو؛ (ن: ۳، بارها؛ ب: جایگه دو)؛ س: ۲، بدین جای دو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ل، ق (نیز ل ۲-ب)؛ چو او؛ س: چو
 این؛ (ق: ۳، چنان؛ ل: که او)؛ متن = کد ل ۲، س ۲ (نیز ل ۳)؛ ۳-س، ق (نیز ل، و-ب)؛ رنج دید؛ متن = ل، ک، ل، س ۲ (نیز ل، ق ۲، ل ۲، ب)
 ۴-ل، (ل: او؛ آ: آن)؛ ک پس از این بیت افزوده است:

بدان گفتم این گر بدانی سخن نداری به من روی تازه کهن

بنداری (۱۳۲۹-۱۳۳۳)؛ فیثا هو فی ذلک الفکر إذ وصل نجاب من الکاتب الکبیر الذی کان مع بهرام، بکتاب مضمونه، بعد الدعاء،
 إعلام الملک بأن بهرام أخذ قرط سیاوخش و الثوبین و الخفین هـ-س ۲ (نیز ق ۲-ب)؛ هر چه؛ متن = ل (نیز ل) عمل ۲ (نیز ل)؛
 بدین؛ س: ۳، بران؛ (ن: ۱، بدان) ۷-ل (نیز آ)؛ زان؛ ک: کز این؛ (ق ۲، ب: ازو)؛ ل: این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ بنداری (۱۳۳۴-۱۳۳۵)؛
 فاشهد شاهک و کان أحد الحاضریین عند بهرام فی ذلک الیوم فشهد بذلك هـ-ک: کرد تا ۹-ل، (پ، ن: ۲، آ: آنکه) ۱۰-ل، (ل: چینی بود)
 ۱۱-ل: از آن سان؛ س: ق، ل ۲ (نیز ل، آ، ب)؛ بدان سان؛ متن = ک، س ۲ (نیز ل، ق ۲، ل ۲، ن: ۳) ۱۲-ل، س: ل ۲ (نیز ل، ن، ل، ل، و، ل، آ، ب)؛ بد؛ متن =
 ل، ق، ک، س ۲ (نیز ق ۲، ل ۲، پ، ن: ۱، آ: آنکه) ۱۳-ل، (پ، ن: ۲، آ: آنکه) ۱۴-ل، س: ق، ل ۲ (نیز ل، ن، ق ۲، ل، ل، پ، ل، آ، ب)؛ چون-بیامد؛ متن = ک، س ۲ (نیز ل ۲، و)؛
 بنداری (۱۳۳۶-۱۳۳۸)؛ فقال: إن جویین یرید الشهریاریه بما صدر منه من ضرب الخاقان، و استصفا زید المعتم ۱۵-ل (آ: همان)
 ۱۶-ل: دادیش؛ (ق ۲، او پاک؛ ب: و دانش)؛ بنداری (۱۳۳۹)؛ و الآن قد تغیر علیه رأینا وضاع سعیه عندنا ۱۷-ل، مژموده (حرف یکم
 بی نقطه)؛ س (نیز ل، ق ۲، و)؛ مژموده (بی نقطه)؛ ق: مژموده؛ (ل، ل: مژموده؛ ن: آ: مژموده)؛ متن = ک، ل، س ۲ (نیز آ، ب) ۱۸-ل، س: ق، ک (نیز
 ل، و، آ، ب)؛ بدان ۱۹-ل، س ۲ (نیز ل، ن، ق ۲)؛ جایگاهش؛ ک: پایگاهش؛ (ق ۲: بارگاهش)؛ متن = ل، س، ق (نیز ل، ل، و، آ، ب)؛ بیت های
 ۱۳۳۵-۱۴۱۵ را ندارد ۲۰-ل، س: ق (نیز ل ۲، و، آ، ب)؛ تیز زلف؛ ک، ل ۲ (نیز ل، ن، ق ۲)؛ زلف بسته؛ متن = س ۲ (نیز ق ۲)؛ ل: این بیت و بیت
 سپسین را ندارد؛ بنداری (۱۳۴۰-۱۳۴۱)؛ ثم استحضر الخاقان و اندفع معه فی الشرب. و لما دخل اللیل خاض مع الخاقان فی الحدیث
 ۲۱-ک (نیز ل، ن، ن: ۲)؛ کز (۲، ک: کز)؛ (ق ۲: از)؛ متن = ل، س، ق، ل ۲ (نیز ل ۲، و، آ، ب) ۲۲-ل، س: ق، ل ۲ (نیز ل ۲، و، آ، ب)؛ بهر؛ متن = ک،
 س ۲ (نیز ل، ن، ق ۲، ل ۲)؛ ۲۳-ک: کز بیری (حرف یکم و سوم بی نقطه)؛ س: آ: تیزی؛ متن = ۲۴-ل، س: بیسی رنج بردی تو از شهر من؛ س: ق، ل ۲
 (نیز ل ۲، و، آ، ب)؛ بسی رنج دیدی درین (ل: آ: وزین؛ ب: بدین)؛ انجمن؛ (ل، ن: ل، پ: پذیرایی بیایی بران (ن: آ: بدان)؛ شهید من؛ (ق ۲: بیایی گر
 آیی تو از انجمن؛ متن تصحیح قیاسی است (ک، س ۲، بنداری)؛ بنداری (۱۳۴۲)؛ ثم قال له: إنک إن نقضت عهدنا لم تجتن ثمره عناینتا
 ۲۵-ک، س ۲ (نیز ق ۲)؛ از آن ۲۶-ل، (ل: بود؛ ب: ماند) ۲۷-ل، مژموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق: مژموده؛ (ل، ل: مژموده؛ ن: آ: مژموده)؛ متن =
 س (حرف یکم بی نقطه)؛ ک، ل ۲، س ۲ (نیز ل، ق ۲، و، آ، ب)

همه^۲ کار^۳ بر دیگر^۴ اندازه کن
 به یزدان پاک و به جان^۵ سران،
 ندارد^۶ به کاری^۸ ورا دلگسل!
 به آذگشپ^{۱۱} و به آذرپناه^{۱۲}،
 نگارندهی زهره و مشتریست^{۱۳}،
 نه از نامداران این^{۱۵} انجمن!
 سوی خوابگه^{۱۷} رفتن آراستند

سر تاجداران برآمد ز خواب،
 ز زرین و سیمین و اسب و کلاه،
 چه از یاره و طوق با^{۲۱} گوشوار،
 چه شمشیر هندی به زرین^{۲۳} نیام^{۲۴}!
 دو منزل همی رفت^{۲۵} با او به راه
 درودش فرستاد و^{۲۸} زو^{۲۹} گشت باز

از آن خیلعت شهریار جهان^{۳۱}،
 چنان شاد برگشت و آمد به راه^{۳۳}،

بدو گفت: سوگند ما^۱ تازه کن
 ۱۳۴۵ بخوردند سوگندهای گران
 که از شاه، خاقان نیچید به دل^۶
 به تاج و به گاه^۹ و به خورشید^{۱۰} و ماه
 به یزدان که او برتر از برتریست^{۱۳}
 که چون بازگردی نیچی ز من
 ۱۳۵۰ بگفتند و از^{۱۶} جای برخاستند

چو برزد سر از کوه زردآفتاب
 یکی^{۱۸} خیلعت آراست پرمایه^{۱۹} شاه
 چو^{۲۰} زرین کمرهای گوهرنگار
 چه^{۲۲} اسپان تازی به زرین ستام
 ۱۳۵۵ بنزدیک خاقان فرستاد شاه
 سدیکر^{۲۶} نیمود^{۲۷} راه دراز

چن^{۳۰} آگاهی آمد سوی پهلوان
 ز خاقان چینی که از نزد شاه^{۳۲}

۱-س.ق. (نیز ل. آ. ب.)؛ سوگندها؛ متن = ل. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲. ل. ۳. و. ل. ۴.) ۲-ل. (نیز ل. بی.)؛ همان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر
 ۳-س. کارها (وزن درست نیست) ۴-ق. ۲. (برده بر)؛ بنلاری (۱۳۳۳-۱۳۴۴)؛ فجدد الآن معنا العهد هـ س. ۲. (نیز ق. ۲.)؛ خاک ع. (ل. حجه دل)؛ ل. ه. ق.؛ نیچید دل (در ل حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۷-ق. ۲. (ندانند؛ ب. ندادی) ۸-ا.؛
 بلدانکاری (ل) ۹-ل. گاه و به تاج ۱۰-ک.؛ خورشید ۱۱-و.؛ ایزدگشپ) ۱۲-س. ق. (نیز ل. ل. ۳. آ. ب.)؛ ایزد پناه؛ ق. ۲. و تخت و کلاه؛
 متن = ل. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲) ۱۳-ل.؛ از < برتریست؛ ق. ۲. (برترست)؛ ل. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ را از و (ن. ازین) برتریست؛ (ن. از ازان
 بهتریست؛ س. (نیز ل. بی.)؛ از (ل. او؛ ب. بر) برتران برتریست؛ متن = ق. ک. س. ۲. (نیز ل. ۲. و. ل. ۳. آ. ب.) ۱۴-ق. ۲.؛ اینچنین گوهرست) ۱۵-ل. ۳.؛
 آن؛ بنلاری (۱۳۴۵-۱۳۴۹)؛ حفلف بالأیمان المغلظة أنه لا یخرج رأسه عن ربقة طاعة هرمزد، ولا یخالف أمره، ولا ینکت أبدا الدهر
 عهده ۱۶-ق. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ از ۱۷-ک.؛ جایگه؛ بنلاری (۱۳۵۰)؛ فانفض المجلس وعود الخاقان ایوانه ۱۸-ل. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ بسی؛ متن =
 یازده دستنویس دیگر ۱۹-ل.؛ آراسته بود؛ س. (نیز ل. بی.)؛ آورد پرمایه ۲۰-س. (نیز ق. ۲. ل. بی.)؛ چه؛ متن = ل. ق. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ و. ل. ۱)
 ۲۱-س. (نیز ل. بی.)؛ و چه؛ (ن. بی.)؛ و با؛ ل. این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۲-ق. ۲. (هم) ۲۳-ق. سیمین ۲۴-ل. (ب. ستام)؛ پسواند ندارد))
 ۲۵-ل. (ن. ل. آ. راند) ۲۶-ل. (نیز ق. ۲. ل. بی.)؛ سه دیگر ۲۷-ل. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲. و. ل. ۳. آ. ب.)؛ نیمود (حرف یکم بی نقطه)؛ (ل. ل. ۳. آ. ب.؛ نیمود)؛
 متن تصحیح قیاسی است ۲۸-ل. (بی.)؛ جو) ۲۹-س. ق. (نیز ق. ۲. ل. بی.)؛ ل. ۳. و. آ. ب.)؛ شه؛ متن = ل. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ بنلاری
 (۱۳۵۱-۱۳۵۶)؛ ولما أصبح هرمزد أعد خليفة رائعة رائفة تلیق بجلالة قدره و فخامة أمره. ثم أذن له فی الانصراف، و رکب و سار معه
 منزلین. ثم ودّعه و عاد الی دار الملک ۳۰-ل. س. ۲. (نیز ل. ن. ل. ۳. و. ل. بی.)؛ چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۳۱-س. جوان؛ ق.؛ پور
 نوشین روان؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۲-س. س. ق. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. بی.)؛ آمد به (س. بی. ب. ز.)؛ راه؛ متن = ل. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)
 ل. ۳۳. ۲. (نیز ل. ن. ق. ۲)؛ ز راه؛ س. ق. (نیز ل. ل. ۳. و. ل. بی.)؛ از نزد شاه؛ متن = ل. ک. ل. ۲. س. ۲. (نیز ق. ۲)

پذیره شدش پهلوآن سوار^۱
 ۱۳۶۰ علف ساخت جایی که او^۲ برگذشت
 همی ناخت پوزش کنان پیش اوی^۳
 چو برموده^۴ را دید، کرد آفرین
 نپذرفت^۵ ازو هرج^۶ آورده بود
 همی راند بهرام با او^۷ به راه
 ۱۳۶۵ بدین^۸ گونه بُد تا^۹ سه^{۱۰} منزل براند
 چهارم فرستاد خاقان کسی
 چو بشنید^{۱۱} بهرام برگشت از اوی^{۱۲}
 همی بود در بلخ چندی دژم
 جهاندار ازو هم^{۱۳} نه خشنود بود

از ایران^۱ هر آنکس که بُد نامدار^۲
 به^۳ شهر و ده و منزل و کوه و^۴ دشت!
 پر از شرم جان بداندیش اوی^۵
 ازو سر بیچید خاقان چین
 علف بود، اگر بدره و برده بود
 نکرد ایچ خاقان بدو^{۱۲} در^{۱۳} نگاه
 که یک روز برموده^{۱۷} او را نخواند^{۱۸}،
 که برگرد چون رنج دیدی بسی!
 به تندی^{۲۱} سوی بلخ بنهاد روی^{۲۰}
 ز کرده پشیمان و دل پر ز غم^{۲۲}!
 ز تیزی روانش پر از دود بود!

۱.س.ق.ل.۲ (نیز ق.۲.ل.۱.ب.؛ سپاه؛ (لی: جهان)؛ متن = ل.ک.س.۲ (نیز لن.و.لن.۲) ۲.س.ق. (نیز ق.۲.لی). ایشان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳.س.ق. (نیز ق.۲.ل.۱.ب.؛ نیکخواه؛ ل.۲: پیشگاه؛ (لی: پهلوآن)؛ متن = ل.ک.س.۲ (نیز لن.و.لن.۲) ۴.ق. (نیز ل.۱.۲.ل.۱) وی هل: ز ع.ق.؛ بدیه و به کوه و به؛ ل.۲.س.۲ (نیز لن.ق.۲)؛ شهر اندرون هم به منزل به؛ متن = ل.س.ق.ک. (نیز لی.ل.۲.و.آ.ب)؛ بنداوی (۱۳۶۵-۱۳۶۰). و سار الخاقان فلما قرب من مخیم بهرام تلقاه بمن کان معه من اکابر ایران، و رتب له العلوقة و الأتزال فی طریقہ ۷.ل.س.ل.۲.س.۲ (نیز لی.و.آ.ب.؛ او؛ متن = ک. (نیز لن.ق.۲.ل.۲.لن.۲)؛ ق. این بیت را ندارد ۸.ل. بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ ق. بزموده؛ (لی.ل.۲: بزموده؛ لن.۲: بزموده)؛ متن = ک. ل.۲.س.۲ (نیز ق.۲.آ.ب) ۹.س. (نیز لی.آ.؛ بپذرفت ۱۰.س.س.۲ (نیز ق.۲.لی.ل.۲.و.ب)؛ هر چه؛ متن = ل. (نیز لن)؛ در ل. این بیت پس از بیت سپسین آمده است؛ بنداوی (۱۳۶۱-۱۳۶۳): و لما لقیه تملق الیه متوددا، و تبصص متفربا فلم یلتفت الیه الخاقان، و أعرض عنه و لم یقبل منه شیئا ۱۱.ل.۲ (نیز لن.ق.۲) وی ۱۲.ل. (ن.آ.؛ بر تا؛ (لی: با او؛ ل.۲: شد تا؛ بزره تا)؛ س.۲ (نیز ق.۲.ل.۲.و.ب)؛ برین؛ متن = ل.ک.س. (نیز لن.لی) ۱۵.ل.۲: تا بر؛ س.۲ (نیز لن.ق.۲.و.لن.۱.۲)؛ بر تا؛ (لی: با او؛ ل.۲: شد تا؛ بزره تا)؛ متن = ل.ک.س. ۱۶.ل. به ۱۷.ل. بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ س. (نیز لن)؛ برموده (بی نقطه)؛ (لی.ل.۲: بزموده؛ لن.۲: بزموده)؛ متن = ک. ل.۲.س.۲ (نیز ق.۲.و.آ.ب) ۱۸.ل.س.س.۲ (نیز لن.ق.۲.و.لن.۱.۲)؛ بخواند (حرف یکم بی نقطه)؛ ک.ل.۲ (نیز ل.۲)؛ بخواند؛ متن = (لی.ب)؛ ق. این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ ک.پس از این بیت و ق.۲.پس از بیت ۱۳۶۷ افزوده است:

به یکباره از وی بس آورده گشت
 پذیرند عذر از بد آزادگان
 ره زادمردی به دل بر (ق.۲: در) نوشت
 ز پوزش بخندند شه زادگان
 ق.۲ به جای بیت دوم، بیت زیر را آورده است:

نپذرفت پوزش سپهدار چین
 به هر جای اگرچند دید آفرین

بنداوی (۱۳۶۴-۱۳۶۵): و سار بهرام فی موکبه ثلاثه ایام ۱۹.ق. آن دید ۲۰.و.ز.و.ز.و.آ.زی-روی) ۲۱.س.۲ (نیز لن)؛ کندی؛ بنداوی (۱۳۶۶-۱۳۶۷): و لما کان الیوم الرابع نفذ الیه و أشار علیه بالانصراف. فعاد بهرام الی بلخ ۲۲.ل.۲. این بیت را ندارد؛ بنداوی (۱۳۶۸): و اقام بها ایاما قارعا سن الندیم متعلی القلب من الهم و الحزن ۲۳.ل.ن. زو هم؛ س. (نیز ل.۲.آ.ب)؛ هم زو؛ متن = ک.ل.۲.س.۲ (نیز لن.ق.۲.لی.و.لن.۲)

۱۳۷۰ از^۱ آزارِ خاقانِ چینی نَخست^۲ که بهرام از آزرِم او دل بست^۳،
 دگر آنک^۴ چیزی که فرمان نبود به برداشتن چون^۵ دلیری نمود!

گفتار اندر فرستادن هرمز خلعتِ ناسزا از بهر بهرام چوپینه^۶

یکی نامه بنیشت^۷ پس شهریار
 ندانی همی خویشتن را تو باز
 هنرها ز^۸ یزدان نبینی^۹ همی
 ۱۳۷۵ نیاید^{۱۰} همی یادت از رنج من
 رو پهلوانان نسازی^{۱۱} همی
 ز فرمان من سر بیچیده‌یی
 کنون خلعت آمد سزاوار تو
 به بهرام کای دیو ناسازگار^{۱۲}
 چُنین از بزرگان شدی بی‌نیاز!^{۱۳}
 به جرخِ فلک برنشینی همی!
 سپاه من و کوشش^{۱۴} و گنج من!
 سرت با آسمان^{۱۵} بر فرازی همی!
 دگرگونه کاری بسچیده‌یی^{۱۶}!
 پسندیده و درخور^{۱۷} کار تو!

چو بنهاد بر نامه‌بر مهر شاه
 ۱۳۸۰ بیارند^{۱۸} با دوک و پنبه^{۲۰} در اوئی^{۲۱}
 هم از^{۲۲} شعر پیراهن^{۲۳} لاژورد^{۲۴}
 بفرمود تا دوکدانی^{۱۸} سپاه،
 نهاده بسی ناسزا رنگ و بوی^{۲۱}!
 یکی سرخ‌شلوار و مقناع^{۲۵} زرد!

۱-ل (نیز ل: ۴): که به ۲-ل، ق (نیز ب): نخست (حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز و): بحسب (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ک (نیز، لی، ل: ۳): بخت؛ ل: ۲: بخت؛ (ن: ۲: که جست)؛ متن = س (نیز ل، ق: ۲) ۳-ک (نیز لی): بیست؛ س: آزار او دل بخت؛ (ق: ۲: ب: آزار او دل بست)؛ ل: آزار او را حسبت (دو حرف نخست واژه پسین بی نقطه)؛ متن = ق، ل، ۲، س (نیز ل، و، ن: ۲)؛ آ این بیت و بیت پسین را ندارد (ن: ۲: آنکه) ۴-ه، س، ق، ل (نیز ل، ن، لی، ن: ۲، ب): خود؛ متن = ل، ک، س (نیز ق، ل، ۲، و)؛ بنداری (۱۳۶۹-۱۳۷۱): و صاحبه غیر راض عنه لما صدر منه من الاستخفاف بالخاقان اؤلا و الاستبداد بصفايا المغنم ثانيا عمل، ک: نامه هرمزد (ک: هرمز) به بهرام چوپین (ک: چوپینه)؛ ق: عتاب نامه هرمز به بهرام چوپینه با خلعت ناسزا؛ آ: خشم گرفتن هرمز بر بهرام چوپینه؛ متن = س، ل: ۲ سرنویس ندارد ۵-ل، س (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): بنوشت؛ متن تصحیح قیاسی است ۸-ق (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): مهتر نابکار) ۹-ن، ل: آ این بیت را ندارند ۱۰-ق (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): هنرگر ز؛ لی: هنرهای (ل: ۱۱-آ، ب: ببینی) ۱۲-ق، ل (نیز لی): نیامد؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۳-ل (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): بخشش؛ ل این بیت را ندارد ۱۴-لی: کساری (ل: ب: سپاری)؛ س: پادشاهی سپاری؛ ق: نه با پهلوانان بسازی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵-س (نیز ل، ن، ل، ۲، ب): زاسمان؛ بنداری (۱۳۷۲-۱۳۷۶): و أما هرمز فانه كتب إليه کتابا یونجه فيه و یعنفه و یقول: إنک خلعت ریفه الطاعة، و عدلت عن طریق العبودیة، و أصبحت لا تعرف قدر نفسك، و تظهر الاستغناء عن مالک امرک ۱۶-در، ل، ق (این بیت پس از بیت ۱۳۷۴ آمده است ۱۷-ق (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): اندر خور؛ لی، ب: و اندر خور)؛ بنداری (۱۳۷۷-۱۳۷۸): فقد جاء تک الآن خلعة تلیق بک و تصلح لک ۱۸-ل: دوکدان ۱۹-ق (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): بیارید ۲۰-ل (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): دوکدانی (ل: ۲۱-ل: دروی-اندر او؛ آ: بدو-بو) ۲۲-س، آ: همان ۲۳-س (نیز ق، ل، ۲): پیراهنی؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۴-س (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): لا جورد؛ متن = ل (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): ۲۵-ل، س، ق (نیز ب): مقناع و شلوار؛ ق (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب): ساده و مقنای؛ متن = ک، ل، ۲، س (نیز ل، ن، ل، ۲، و، ب)، ن، ل، ۲، ل، ن، ل، ۲، آ این بیت با بیت پسین پس و پیش شده است؛ پیاهی بیت‌های متن = ل، س، ق، ل، ۲، و، ب؛ بنداری (۱۳۷۹-۱۳۸۱): و أمر بإحضار قمیص من الشعر، و سراویل احمر، و معجر أصفر، و وعاء فيه قطن و مغزل الی غیرهما مما یصلح للنساء

که آن خلعت ناسترا^۲ را سزید^۱
بگو^۶ ای^۷ سیک مابهی بی هنر^۸،
گزید^{۱۱} بزرگان پستدی^{۱۲} همی،
ازین پس به کس نیز شمارت^{۱۳}!

فرستاده بی بی منش^۱ برگزید
بدو گفت کین^۳ پیش^۲ بهرام بر^۵
نو خاقان چین را^۴ بندی^۱ همی
۱۳۸۵ ز تختی که هستی فرود آرمت!

شنیده سخن^۱ها همه کرد یاد
شکیبایی و خامشی برگزید
چنین از بی شاه^{۱۹} پرخاش^{۱۸} من
جزاز ناستراگفت بدخواه نیست!
اگر مر مرا خوار گیرد^{۲۲} رواست
بداندیشگان نیز یابند^{۲۳} راه!
به تیزی^{۲۴} برفتم ز درگاه^{۲۵} شاه

فرستاده با خلعت آمد چو باد^{۱۴}
چو بهرام با نامه^{۱۵} خلعت بدید^{۱۶}
همی گفت کین^{۱۷} پاداش^{۱۸} من
چنین بد از اندیشه^{۲۱} شاه نیست
۱۳۹۰ جهاندار بر بندگان پادشاست
گمانی نبردم که نزدیک شاه
از آنپس که با خوار مابه سپاه

۱-ل: ۴: برمنش؛ (ا): برمنش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ص: ل^۲ (نیز ل^۱ = ۲: و ب): بی بها؛ متن = ل، ص ۲ ۳-ل: ۲: کان؛ (ن): ق^۲، ل^۱: (این) ۴-ل: پیش هـ (ب: برد) ۵-ل: و، ا، ب: بگویی) ۶-ل: (ق: ۲: کای) ۷-ل: ۸-ک (نیز و): بدعضر؛ (ن): ل، ل^۲، ن^۲: ا: بی گهر؛ ب: بی خرد؛ متن = ل، ص، ق، ل، ص^۲ (نیز ق^۲، ل^۱) ۹-ل: (چینی) ۱۰-ل: ۲: مبینی (حرف یکم بی نقطه): (ل: پستدی (۱)) ۱۱-ل: ص: ۲: پستد؛ ص (نیز ل: ب): کزین (= کزین؟) متن = ۱۲-ل^۲ (نیز ل^۱): کزینی؛ ق: ابر شاه ایران بخنددی؛ (ن): کزین بزرگان گزیدی؛ ق: به صدر بزرگان نشینی؛ متن = ک (نیز ل، ل^۲، و) ۱۳-ل: (ل: ازان پس بیک تر شمارت (۱) (حرف یکم واژه پسین بی نقطه)؛ بنداری (۱۳۸۵، ۱۳۸۲): ثم أمر بعض أصحابه بأن يحملها الی بهرام و يقول له: أیها الشیطان الخبیث! أبلغ بك الأمر الی أن تقید ملك الصین، و تعمل عمل السلاطین؟ سأکتک من التخت الذی استوت علیہ، و لأعدک لإمنا لا یلتفت الیه ۱۴-ل: (ل: شهریار (پساوند ندارد)) ۱۵-ل: (ن: با نامه بهرام) ۱۶-ص: (نیز ل): آن خلعت و نامه دید؛ ق: ۲ پس از این بیت افزوده اند:

همان (ق: ۲: هران) چیز کاغاز بایست (ک: بایست) کرد
به فرجام کرد و همی خورد دود (ق: ۲: نشایت کرد)

بنداری (۱۳۸۶-۱۳۸۷): فسار الرسول بالکتاب و الخلقه فلما وصل الی بهرام أذى الیه الرسالة، و سلم الیه الخلقه. فاختر الصمت، و حالف الصبر ۱۷-ص: (نیز ل، ب): ازین رنج و؛ ق: ل^۲ (نیز ل^۱، ل^۲، ن^۲): اینست؛ متن = ل، ک، ص^۲ (نیز ق^۲، و، ا) ۱۸-ص: (نیز ل، ب): پرخاش-پاداش؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۹-ص: ل^۲ (نیز ل^۱، ل^۲، ن^۲، ا، ب): چنین است ازین (ل: ای) شاه؛ (و: چنین است آئین)؛ متن = ل، ق، ک، ص^۲ (نیز ق^۲؛ در ق: پس از تصحیح همی به چنین)؛ بنداری (۱۳۸۸): و قال: ماکان ظنی أن یکون هذا جزائی من الملك ۲۰-ل: ق: (نیز ق^۲، ل^۱، و، ل^۲، ا): ز؛ متن = ک، ل، ص^۲ (نیز ل^۱، ل^۲، ن^۲، ا، ب) ۲۱-ک: اندازه؛ ل، ص^۲ پس از این بیت افزوده اند:

که خلعت ازین سان فرستد به من
بدین تا ببیند هر انجمن

۲۲-ل: (ا): خار گیرد؛ ل: ۲: خوار گیرد (م: رورا) ۲۳-ل: (ق: ۲: بیابد بداندیش بدخواه)؛ آ این بیت را ندارد؛ ل: پس از این بیت و ۲ پس از بیت ۱۳۹۴ افزوده اند:

ولیکن چو هرمز مرا خوار کرد
ل: پس از بیت بالا باز هم افزوده است:

ز شاه جهان این چنین کار کرد
نزیب به پیش خردمند مرد

۲۴-ل: تنلی ۲۵-ل: به درگاه؛ (ق: ۲: بنزدیک)؛ آ این بیت را ندارد

غم و رنج و سختی که من بردهام،^۲
 گر از بخت ناسازگاری بود،
 که از من چنّین پاک بگست مهرم
 بیوشید پس^۷ جامه^۸ سرخ و زردم
 نهاد و^{۱۰} هرآنچش فرستاد^{۱۱} شاه!
 از آن^{۱۲} نامدارانِ شاه جهان،
 پراندیشه بُد^{۱۶} جانِ تاریکِ اوی^{۱۵}
 بر آن گونه^{۱۸} پویش^{۱۹} پهلوان،
 دلِ هر کس اندیشه^{۲۱} برگرفت!
 که خِلعت بدین سان^{۲۳} فرستاد^{۲۴} شاه،
 دل و جان به مهرِ وی آکنده^{۲۵}،
 چه گویم با^{۲۷} شهریارِ زمین؟

همه دیدهند آنج^۱ من کردهام
 چو پاداش آن^۴ رنج خواری بود
 ۱۳۹۵ به یزدان بنالم ز گردان سپهر
 ز دادارِ نیکی دهش یاد کرد^۶
 به پیش اندرون دوکدان^۹ سیاه
 بفرمود تا هرک^{۱۲} بود^{۱۳} از مهان
 ز لشکر برفتند نزدیکِ اوی^{۱۵}
 ۱۴۰۰ چو رفتند و^{۱۷} دیدند پیر و جوان
 بمانندند از آن^{۲۰} کار یکسر شگفتا
 چنّین گفت پس پهلوان با^{۲۲} سپاه
 جهاندار شاهست و^{۲۵} ما بنده^{۲۶} بیم
 چه بیند^{۲۶} بینندگان اندرین؟

۱-ک (نیز لی، ل، ۳، و ب): آنچه؛ متن = ل، س، ق، ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ) ۲-ل: ح < ۳ (ق، آ، ی): خوردهام؛ ب: دیدهام) ۴-ق (نیز لی، ل، آ، و، آ): این؛ ک: از؛ متن = ل، س، ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، ن، آ، ب): ه-بنداری (۱۳۸۹-۱۳۹۵): و آن بصفی الی حسادی ویسمع کلامهم فی بعد أن فعلت ما فعلت. و أما الآن فما أشکوا بشی و حزنی إلا الی الله عز و جل ع (ا: کرد یاد-جامه پیروز شاد!) (۱): ک: بر: ۸-ا: خلعت؛ بنداری (۱۳۹۶): فلیس تلك الخلعة الملونة ۹-س، ک (نیز ق، آ، ن، آ): دوکدانی؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰-س، ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، لی، ل، ن، آ، ب): نهاده؛ متن = ل، ق، ی، ک (نیز ل، آ، ل، و، آ، ۱۱ (و: بکرد آنچه فرمود؛) بنداری (۱۳۹۷): و وضع بین یدیه ذلك المغزل و القطن ۱۲-س، س، ۲ (نیز لن، ل، آ، و، ب): هر که؛ متن = ل ۱۳-س (نیز لن، آ، ب): بد ۱۴-ق: هم از ۱۵-ل، س، ق (نیز لی، ل، آ، و، آ، ب): او؛ متن = ک، ل، آ، س (نیز لن، ق، آ، ن، آ) ۱۶-س (نیز لی، ب): شد؛ س: بر؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۳۹۸-۱۳۹۹): و أمر بإحضار الأمراء و القواد و سائر وجوه الأجناد ۱۷-ک (نیز لن، ق، آ، ل، آ): ح < ۱۸-ل: از؛ س (نیز آ): بد؛ ق: بدان گونه بر؛ (لی: بدان گونه بد؛ ب: از آن گونه بد)؛ و سائر وجوه الأجناد ۱۷-ک (نیز لن، ق، آ، ل، آ، و، ل، ن، آ) ۱۹-س: کوشش ۲۰-ل: زان؛ (ق، آ، ن، آ): بماند اندران؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱-ق (ق): متن = ک، ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، ل، آ، و، ل، ن، آ) ۱۹-س: کوشش ۲۰-ل: زان؛ (ق، آ، ن، آ): بماند اندران؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱-ق (ق): در گرفت؛ ق: اندیشه ها برگرفت؛ ک: اندیشه بد؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ در ق این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ در لی این بیت پس از بیت ۱۴۰۷ آمده است؛ بنداری (۱۴۰۰-۱۴۰۱): فلما حضروا بین یدیه و رأوا ما لسه بهرام عمهم السکوت و الإطراق ۲۲-س، س، ۲ (نیز لی، ل، آ، و، ب): حجاج؛ متن = ل، ق، ک، ل، آ (نیز لن، ق، آ، ن، آ) ۲۳-س، ۲ (نیز ل، آ): برین سان ۲۴-س (نیز ب): بد از نزد؛ (لی: برار است)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ آ این بیت را ندارد؛ ک پس از این بیت افزوده است:

شیدند و دیدند کردار من
 که از گرز من بیم دارد جهان
 ز تخت کیان شاه بد ناامید
 بیوشیدم این خلعت ناپسند
 به زوبین زدن جنگ و پیکار من
 ز من شد جهانی سپه در نهان
 جهان تیره گون شد ز من شد سپید
 به فرمان آن شهریار بلند

۲۵- (لی، و: ح <); در س، ق، لی، ل، آ، و، آ، ب این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ بیایی بیت های متن = ل، ک، ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، ن، آ): بنداری (۱۴۰۲-۱۴۰۳): فأقبل علیهم و قال: إن هرمزد هو الملک، و نحن العیبد المطیعون لأوامره، المتصفون بعبودینه ۲۶-س، ق، ک (نیز لن، آ، ل، آ): بینند؛ ل، آ، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، و): بیند (حرف چهارم بی نقطه)؛ متن = ل (نیز لی، ل، آ، ب) ۲۷-ق: گویم ابا؛ بنداری (۱۴۰۴): و قد أمر لنا بهذه الخلعة فماذا ترون، و أی شیء تقولون؟

که ای نامور پرهنرا^۱ پهلوان،
سگاند^۲ بر^۵ بارگاهش^۶ سپاه
به ری^۸ چون دلش تنگ شد زاردشیر^۹،
چو نیک و بدی من ندارد نگاه!
که^{۱۲} از شاه گیرد سپه^{۱۳} آب روی^{۱۱}
دهندهست و خواهندگان^{۱۴} و بیم^{۱۵}!
که ما خود نیندیم^{۱۷} ازین پس^{۱۸} میان،
نه بهرام را پهلوان^{۱۹} سپاه!
ز کاخ همایون^{۲۲} به هامون شدند
همی داشت با پند لب را به بند

۱۴۰۵ به پاسخ گشادند یکسر زبان
چن^۲ ارج نو^۳ اینست نزدیک شاه
نگر تا چه گفت آن خردمند^۷ پیر
که بیزارم از تخت و از تاج^{۱۰} شاه
بدو گفت بهرام کین خود مگوی^{۱۱}
۱۴۱۰ همه سر به سر بندگان و بیم
چنین یافت پاسخ از^{۱۶} ایرانیان
به ایران کس او را نخوانیم شاه
بگفتند و از^{۲۰} پیش^{۲۱} بیرون شدند
سپهتد سپه را همی^{۲۳} داد پند

۱- (ب: پرهنر نامور) ۲- ل. س. ۳- (نیز ل. ن. ل. و. ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۳- ۲ (نیز ل. ن. ۲): آزرست؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۴- (نیز ل. ن.): سگانیم؛ (ا: سگانید)؛ متن = ل. س. ق. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ن. و. ب) هـ: (در) ع: (بارگاهش)؛ ل. ۲. ن. از ۱۴۰۹ و ۱۴۱۳ اب یک بیت ساخته و ۱۴۰۹ اب ۱۴۱۳ را انداخته است؛ بنفاری (۱۴۰۵-۱۴۰۶): قفالوا: ما باله لا يعرف قدرک، ولا یقابل بالاحسان سعیک؟ ۷- (ق: سخنگوی) ۸- (نیز ق. ۲. ب): برین: ک: همی؛ (ل: پری (ج-ب ری)؛ ل: بوی (ج-ب ری))؛ متن = ل. ق. س. ۲ (نیز ل. ز. و. ۱) ۹- (نیز ل. ب): از دبیر؛ (ق. ۲. ن. ۲): جز اردشیر؛ متن = ل. ق. ک. س. ۲ (نیز ل. و. ل. س. ۲) پس از این بیت افزوده‌اند:

سری پر ز کینه دلی پر ز درد
زیان و روان پر ز گفتار سرد
بیامد دمان تا به اصطخر پارس
که اصطخر بُد بر زمین فخر پارس

۱۰- ل. و. ز. تاج؛ س. ق. (نیز ل. و. ا. ب): نامور تخت (در و ب حرف نخست واژه پشین بی نقطه)؛ ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ۳): موبد و تخت (ل. ۳: بخت)؛ (ق: ۲: تاج و از تخت)؛ متن = ل: بنفاری؛ من تخته و تاجه؛ ک پس از این بیت افزوده است:

کسی کو ترا نیست آزر مجوی
چه جوئی چه خواهی ازو آب روی

بنفاری (۱۴۰۸-۱۴۰۷): اذکر قول اردشیر فی الری حین ضاق صدره من اردوان حیث قال: فاذا لم یحفظ الملک حرمتی فأتا بریء منه و من تخته و تاجه ۱۱- (و: مگو- رو) ۱۲- (ل: چو) ۱۳- ل. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۲): سپاه؛ متن = س- ل. ۲ (نیز ل. ن. و. ب. ن. ۲) ب. ۱۴- ک (نیز ل. ن. ق. ۲. ل. ن. ۲): دارندگان؛ متن = ل. س. ق. ل. ۲ (نیز ل. و. آ. ب) ۱۵- (ب: تونیم)؛ بنفاری (۱۴۰۹-۱۴۱۰): فقال بهرام لذلك القائل: لا تذکر مثل هذا الکلام فان رونق الممالیک إنما یكون بعناية الملوک، و نحن عبید هرمد الذی طاول الأفلاک. و ائی شیه فعل بنا فأهلا و مرحبا بذلک ۱۶- (نیز ق. ۲. ل. ن. و. ل. ۲): ز؛ متن = س- س. ۲ (نیز ل. ن. ل. ۲) ب. ۱۷- (ا: بیندیم) ۱۸- (ا: کس)؛ ل (نیز ل. ن. زین پس)؛ ل: ازین سان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۹- بنفاری (۱۴۱۱-۱۴۱۲): فغضب الأمراء و قالوا: نحن لا نرضی بهرمزد، بعد ما صنع، سلطانا؛ و لا یک پهلوانا ۲۰- ق. ک (نیز ل. ن. و. ز): (ا: و. ز) ۲۱- س. ۲: کاخ ۲۲- (ل: سپهبد)؛ بنفاری (۱۴۱۳): و وثیوا و خرچوا من ایوان بهرام ۲۳- (ق. ۲: همه)؛ بنفاری (۱۴۱۴): فأخذ بهرام یعظهم و یزجرهم زجرا مشعرا بالإغراء، و یسرحسوا فی الارتقاء

گفتار اندر رفتن بهرام بر بی گور و دیدن جادورا^۱

۱۴۱۵ چنین تا دو هفته برین^۲ برگذشت^۳
 یکی بیشه پیش آمدش پردرخت
 یکی گور دید اندر آن مرغزار
 پس اندر همی راند بهرام نرم
 بدان^{۱۰} بیشه بر^{۱۱} جای نخچیرگاه
 ۱۴۲۰ ز تنگی چو گور ژیان برگذشت
 گرازنده بهرام و تازنده^{۱۴} گور
 از آن^{۱۶} دشت بهرام چون^{۱۷} بنگرید
 بدان^{۱۸} کاخ بهرام بنهاد^{۱۹} روی^{۲۰}
 همی راند تا پیش آن کاخ^{۲۴} اسپ
 ۱۴۲۵ عنان^۲ تگاور بدو داد و گفت
 پیاده ز^{۲۷} دهلیز کاخ^{۲۸} اندرون

سپهبد از ایوان بیامد^۴ به دشت
 سزاوار می خواره^۵ نیک بخت!
 کزان^۶ خوب تر کس نبیند نگار^۷
 برو^۸ بارگی را نکرد ایچ^۹ گرم
 به پیش اندر آمد یکی تنگ راه^{۱۲}!
 بیابان پدید آمد و راغ و^{۱۳} دشت
 ز گرمای آن دشت تفسیده هور^{۱۵}!
 یکی کاخ پرمایه آمد پدید
 همان^{۲۱} گور پیش اندرون^{۲۲} راه جوی^{۲۳}
 پس پشت^۲ او بود^{۲۵} ایزدگشپ^{۲۶}
 که با تو همیشه خرد باد جفت!
 همی رفت^{۲۹} بهرام بی رهنمون^{۳۰}

۱-ق: رفتن بهرام چوبینه به شکار و دیدن سروش؛ ل: رفتن بهرام به شکار و دیدن بخت خود؛ متن: ل: س، ک، س، آ: سرنویس ندارند
 ۲-ل: نیز، ن، ان، ک: برو؛ (بی: بدین) ۳-ل: (ح: گذشته) ۴-س: بیامد ز ایوان؛ (ق: ز ایوان نیامد)؛ ک: (نیز: آ): سپهدار از (ک: ز)
 ایوان بیامد؛ (بی: سپهدار ایران بیامد)؛ متن: ده دستنویس دیگر (در ل: پس از تصحیح ز به از): ک: پس از این بیت افزوده است:

از اندیشه دل به نخچیر شد
 کزان کارها بر غم آزر شد

۵-ل: خواره؛ (ل: خوردن)؛ متن: سزده دستنویس دیگر ۶-ب: کزو) ۷-ل: (شکار) ۸-ق: (بدو) ۹-س: (آنچ: بنداری
 (۱۴۱۸-۱۴۱۵): تم: إنه بعد أسوعین خرج الی الصید من مدینة بلخ و لما صار الی الصحراء رأی حمار وحش فرخص خلفه، فطار و
 هو یقفو أثره و خلفه یلان و ایزدگشپ، و همامن اعیان قواده ۱۰-س: ازان؛ (ب: بران؛ ب: چنان) ۱۱-ل: (نیز ل: ک): در؛ س: ق: ل: (نیز
 ل: بی، و، ان، آ، آ، ب: بد؛ متن: ک: س: (نیز ق: آ، ب) ۱۲-ل: (نیکخواه)؛ ک: پس از این بیت افزوده است:

ز تنگی چو گور ژیان برگذشت (۱۴۲۵)
 سپهبد ز ایوان بیامد به دشت (۱۴۲۰)

۱۳-ل: (بی، ل: باغ و؛ و: راه و؛ ق: بیامد بدو اندرون راه دشت) ۱۴-ل: (ح: بازنده)؛ ک: س: (نیز ل: آ، ب، و): گرازید (ل: گزاید) بهرام و
 تازید (س: آ: یازید؛ درک، و حرف یکم بی نقطه)؛ متن: ل: س، ق: ل: (نیز ق: آ، بی، ب) ۱۵-ک: س: (نیز ق: آ، ل: آ، ب): به آب (س: آ: بداب)
 اندرون غرقه گشت اسب (ل: شد مرد و؛ ب: متن: ل: س، ق: ل: (نیز ل: بی، و، آ، ب)؛ ل: ن: از این بیت و بیت سپین، بیت زیر را ساخته اند:

گرازنده (ل: گزاورنده؛ در ل: حرف
 پنجم بی نقطه) بهرام چون بنگرید

۱۶-ک: وزان ۱۷-ل: یل ۱۸-ل: بران ۱۹-ل: (نیز و): بهرام بنهاد؛ متن: دوازده دستنویس دیگر ۲۰-ل: (و: رو) ۲۱-س: (نیز و، آ، ب): همی
 ۲۲-س: ق: (نیز و، آ، ب): آمدش؛ متن: ل: ک، ل: س: (نیز ل: ق: آ، ل: ب، ن، آ) ۲۳-ل: (و: جو)؛ س: آ: چاره جوی؛ بی: این بیت و بیت سپین را
 ندارد ۲۴-س: آ: گلشن ۲۵-ق: (ح: و)؛ (ل: اندر) ۲۶-ق: (بیلداگشپ) ۲۷-ک: (نیز ل: ک): به؛ س: ق: (نیز ق: آ، بی، و، آ، ب): بیامد؛ متن: =
 ل: آ، ل: س: (نیز ل: بی، ن، آ) ۲۸-س: ل: (نیز ل: بی، بی، و، ل: آ، ب): باغ؛ متن: ل: ق: ک، س: آ: (نیز ق: آ، ل: آ، ب): راند) ۳۰-ق: با
 رهنمون؛ بنداری (۱۴۱۹-۱۴۲۶): فاجتره الیغفور الی بزیة واسعة فسبح له قصر رفیع فیها فأتاه فاذا بیاب عال فنزل و سلم عنان فرسه
 الی أحد صاحبه و دخل القصر

گرفته به دست^۲ آن گرانمایه اسپ
 بر^۴ اسپ تگاور بیسته میان^۵
 به کاخ اندرون ران تو ای نزه شیر^۷
 سپهبدل^۹ و^{۱۰} دست بردار^{۱۱} ما
 دلی پر ز اندیشه، سالارجوی،
 کز آن سان به^{۱۴} ایران ندید و شنید!
 ز دیده سر چرخ^{۱۷} او^{۱۸} ناپدید!
 نشانده به هر پایه‌یی بر^{۲۲} گهر!
 همه پیکرش گوهر و زر^{۲۴} بوم!
 به بالای^{۲۶} سرو و^{۲۷} به رخ چون بهار^{۲۸}!
 نشسته برو^{۳۰} پهلوان سپاه

زمانی به در^۱ بود ایزدگشپ
 یلان سینه آمد پس او^۳ دوان
 بدو گفت ایزدگشپ دبیر!
 ۱۴۳۰ بین تا کجا رفت سالار^۸
 یلان سینه در کاخ^{۱۲} بنهاد روی
 یکی کاخ^{۱۳} و ایوان فرخنده دید
 به یک دست ایوان^{۱۵} یکی طاق^{۱۶} دید
 نهاده به^{۱۹} طاق اندرون^{۲۰} تخت^{۲۱} زر
 ۱۴۳۵ بر آن^{۲۳} تخت فرشی ز دیبای روم
 نشسته برو^{۲۵} بر زنی تاجدار
 بر تخت زرین یکی زیرگاه^{۲۹}

۱-س ۲ (نیز لن-ب): همی؛ متن = ل؛ بندوی: علی الباب ۲، (ق: آ: گذشته به مشت (l) ۳-۳ (ق: آ: ازان پس) ۴-۴ (لی: به) ه- (ق: آ: یزدیک اسپ جهان پهلوان)؛ ک، لن، ۲، ب، لن، ۲، ب، لن، ۲ این بیت را ندارند؛ این بیت در ده دستنویس دیگر آمده است ع، س، ق (نیز لی، ب): ای دلیر؛ ل (نیز و): دلیر؛ متن = ل (نیز ق ۲، ۷ (ق: سب رانی چو شیر؛ (ق: آ: زان بر شیرگیر (واژه میانی بی نقطه)؛ لی، آ: رو تو ای نزه شیر)؛ ل: که ای پرهزن نامبردار و شیر؛ متن = س، ل، ۲ (نیز و؛ ب؛ در س پس از تصحیح ژبه به)؛ آ به جای این بیت و ک، لن، ل، ۲، ب، لن، ۲ به جای این بیت و بیت پیشین، بیت زیر را آورده‌اند:

یلان سینه را گفت کاکتون (لن: اکنون) یکی

به کاخ اندرون ران تو اسب (ب: است) (l)؛ لن: (نیز) اندکی

۸- (ا: بار) (l) ۹- ل، س، ل، ۲ (نیز لی، و، آ، ب): کش؛ (لن، لن: آ: بل)؛ متن = ق، ک، س، ۲ (نیز ل، ۲، ب) ۱۰- (لن: حو) ۱۱- ل، س، ق: نامبردار؛ متن = دوازده دستنویس دیگر؛ ق ۲ به جای این لث آورده است: سپهدار و آن نامبردار ما؛ در ق ۲ این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده و بین آن‌ها بیت افزوده در ۱۴۲۹ پ و پس از بیت ۱۴۳۰ بیت زیر آمده است:

به کاخ اندرون رفت مرد دبیر به هر سو نگه کرد بسیار ژیر

بندوی (۱۴۲۷-۱۴۳۰): ۱) و بقی صاحباه علی الباب. فابطاً بهرام فقال ایزدکشپ لیلان: ادخل و أبصر ما حال البهلوان ۱۲-ق (نیز ل، ۳، ب): باغ؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۳- ل، طاق ۱۴ (ب: ز): ق از ۱۴۳۲ آ و ۱۴۳۳ ب یک بیت ساخته و ۱۴۳۲ ب-۱۴۳۸ آ را انداخته است ۱۵- س (نیز لی، ب): ایشان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۶- س (نیز ق ۲، ۲): کاخ؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷- س: برج ۱۸- (لن، ب): آن ۱۹- ل: زر ۲۰- ل: ایوان او؛ (کاخ اندرون) ۲۱- (لن: طاق) ۲۲- ک: در؛ (نیز لی): پایه درو؛ ل: پایه او؛ س: پای درو؛ (ب: پا به تخت)؛ متن = ل، س (نیز لن، ق، ل، ۲، ل، ۲- ۲۳- (لی، ل: آ: بدان) ۲۴- (لن: آ: زرش؛ آ: زر و؛ ق: گوهر آگین و)؛ بندوی (۱۴۳۱-۱۴۳۵): فدخل فرأی ایوانا رفیعاً قدا نصب فیه تخت من الذهب ۲۵- س (نیز لی): بدو ۲۶- ل، س: بالا چو؛ متن = سیزده دستنویس دیگر ۲۷- حو ۲۸- (لی: سرو به رخ همچون نگار (وزن درست نیست))؛ ک، ق، آ پس از این بیت افزوده‌اند:

بسان ستونی ز سیم رده (ق: آ: سیمین زده)

بر آن بر ستون آفتاب آزده (ق: آ: پرستار پیشش همه بر رده)

۲۹- س (نیز ب): بارگاه؛ (لی، و، ا: پایگاه؛ ل: آ: پیشگاه)؛ متن = ل، ق، س، ۲ (نیز لن، ق، آ، ب، لن، ۲) ۳۰- (لی: بدو)

بشان^۲ بری روی بیدار^۳ بخت!
 پرستدهیی را که ای خوب^۴ جفت:
 که ایدر^۵ ترا آمدن نیست روی!
 وی اکنون بیاید، همی رُو تو^۶ پیش!
 دلش را به برگشتن^۷ آرام ده!
 از^۸ ایوان برافگند نزد سپاه^۹،
 پراگنده زین‌ها همه^{۱۰} بشمرند^{۱۱}
 به فرمان آن^{۱۲} تازه رخ‌میزبان
 به باغ، از بی^{۱۳} و از^{۱۴} برسم به دست
 خورش ساختند^{۱۵} از گمانی^{۱۶} فزون!
 ببردند پویان به جای^{۱۷} نشان
 که با تاج تو^{۱۸} مشتری باد جفت!
 همیشه شکیباید و رای زن^{۱۹}!

فراوان پرستنده بر گرد^۱ تخت
 چن^۲ آن زن یلان‌سینه را دید^۳. گفت
 ۱۴۴۰ برُو تیز و آن شیردل را بگوی
 همی باش نزدیکی^۴ یارانِ خویش^۵
 بدین‌سان^۶ پیامش ز بهرام ده
 هم‌آنکه^۷ پرستندگان^۸ را به^۹ راه
 که تا^{۱۰} اسپ گردان به آخر برند^{۱۱}
 ۱۴۴۵ در باغ بگشاد پالیزبان
 بیامد یکی مرد مهترپرست
 نهادند خوان گرد^{۱۲} باغ اندرون
 چونان خورده شد، اسپ گردن‌کشان
 از آن زن^{۱۳} چو برگشت بهرام^{۱۴} گفت
 ۱۴۵۰ بدو گفت: پیروزگر باش! زن-

- ۱- (ن: در پیش) ۲- (ن: بانی: ن: بیاید) ۳- (ق: نیزی، و: آ: ب): پیروز: ل^۲ (نیز: ن، ل: ب، ن: آ): زیبای: متن = ل، ک، س: ۲ (نیز: ق: آ): بنداری (۱۴۳۶-۱۴۳۸): و علیه امرأة کأحسن ما یكون، وقد اصطفت علی رأسها الوصاف سماطین ۴- ل- س: ۲ (نیز: ن: ب): چو: متن تصحیح قیاسی است هـ: داد: (ن: دید و) ۵- (ه: و: آ: ب: نیک): س: پرستنده: خود که ای نیک: (ق: آ): پرستنده را گفت این خوب: متن = ل- س: ۲ (نیز: ن، ل: ب، ن: آ) ۶- ک: ایذن (ل) ۸- س (نیز: ن، ب): در پیش ۹- (ه: بی: به جای) ۱۰- (ق: ن، ب، ن: آ): زود: (ق: آ): تو می‌روی: ل: ۲ (همین دم ز: ل: هم اکنون بیایدت بهرام: س، س: ۲ (نیز: ن، و: آ: ب): من اکنون بیایم همی رو تو (ن: تو می‌رو به): متن = ک، ل: ۲ ۱۱- س (نیز: و: برین‌سانش پیغام: ق: نیزی، و: آ: ب): بدین‌سانش پیغام: ک: (نیز: ل: آ): برین‌سان پیامش ز: متن = ل، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ق: آ: ب، ن: آ) ۱۲- ل: به برگشتن او دل ۱۳- (ق: آ: از آن پس) ۱۴- س، ل: ۲ (نیز: ن، و: ب): فرستادگان: متن = ل، ق، ک، س: ۲ (نیز: ق: آ: ب) ۱۵- ل، ل: ۲ (نیز: ن، ن: آ): ز: متن = ده دستنویس دیگر ۱۶- س، ک، س: ۲ (نیز: ل: و: آ): ز: متن = ل، س: ۲ (نیز: ن، ق: آ: ب، ن: آ: ب) ۱۷- س (نیز: ق: آ: ب، و: ن: آ): نزدیک شاه: متن = ل، ک، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ل: ب، آ: ب): ق: بیت‌های ۱۴۴۳-۱۴۴۸ را ندارد ۱۸- این ۱۹- ل: برد (حرف سوم بی‌نقطه) - بشمرد ۲۰- (ن: آ: همی): ل: آ: راز نهان (ل): س: آ: زَرینها: (ن: راز زینها: آ: بر زینها: س) (نیز: ق: آ: ب، و: آ: ب): پراکنده‌شان یک به یک: ک: برافگندنی زینها: (پ: از افگندنها همه): متن = ل (نیز: ن- آ): بنداری (۱۴۳۹-۱۴۴۴): فلما أحست بدخول یلان أمرت بعض الجواری أن ترده و تمنعه من الدخول، عن لسان بهرام، و تقول له: هأنذا خارج الیکم. فانصرف یلان ۲۱- ل: حآن: س: بفرمود تا: (ن: آ: ب: بفرمود آن): متن = ک، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ق: آ: ل: آ: ن) ۲۲- س (نیز: ن، و: آ: ب): اندرون: متن = ده دستنویس دیگر ۲۳- س، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ل: ب، و: آ: ب): باز: (ق: آ: باز) (حرف یکم بی‌نقطه): ل: باز: آ: (بار): متن = ل، ک، ل: ۲۴- ل: حآن: ۲۵- س (نیز: ن، و: آ: ب): خوانی به: متن = ل، ک، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ق: آ: ل: ب، و: آ: ب): خواستند ۲۷- (پ: گمان بر) ۲۸- س، ک: جانی: بنداری (۱۴۴۵-۱۴۴۸): ثم فتح باب بستان فأمر بالدخول الیه. فدخلوا وإذا بسماط عظیم و ألوان من الأطعمة كثيرة. فطعما و خرجا ۲۹- س: از آنان: ک، ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن، ل: آ): بدین زن: (ق: آ: بدان زن: ل: آ: ایشان: پ: از این زن: و: ب: از آنجا: ن: آ: برین زن): متن = ل، ق: (نیز: ل) ۳۰- (ب: بهرام برگشت) ۳۱- س، ق: ل: ۲ س: ۲ (نیز: ن- ب): تاج ترا: متن = ل، ک: ۳۲- س، ل: ۲ س: ۲، و: آ: ب، و: آ: پ: از این بیت افزوده‌اند: نهانی بگفتند بسیار چیز جز آن هر دو تن کس (س: تن کس آنرا: ق: آ: ایشان کس را: س: ۲): که آن کس جز ایشان) ندانست نیز

بنداری (۱۴۴۹-۱۴۵۰): قال: و قالت المرأة لبهرام لا زال تاجک يطاول الجوزاء، و قدرک یساجل السماء، و لا زلت مسرور القلب منشرح الصدر

تو گفتی همی بارد از چشم^۲ خون!
 تو گفتی به پروین برآورد^۵ سرا!
 سپهبد پس اندر^۸ همی راند بور^۹
 همی بود بهرام را^{۱۱} رهنمون
 از آن کار نگشاد^{۱۲} لب بر سپاه
 چنین^{۱۴} گفت کای^{۱۵} مهتر راست گوی^{۱۶}،
 که آن کس^{۲۱} ندید و نه^{۲۲} هرگز شنود^{۲۰}؟
 دژم گشت و^{۲۲} سر سوی ایوان^{۲۵} نهاد!

چو بهرام از آن گلشن^۱ آمد برون
 منش دیگر و گفت^۳ و^۴ پاسخ دگر
 بیامد هم اندر زمان^۶ نزه گور^۷
 چنین^{۱۰} تا از آن بیشه آمد برون
 ۱۴۵۵ به شهر اندر آمد ز نخچیرگاه
 نگه کرد خُزاد بُر زین بدوی^{۱۳}
 به نخچیرگاه^{۱۷} این^{۱۸} شگفتی چه^{۱۹} بود^{۲۰}
 و را^{۲۳} پهلوان هیچ پاسخ نداد

گفتار اندر نشستن بهرام چوبینه بر تخت شاهنشهی در روزگار هرمز^{۲۶}

پدید آمد آن زرد^{۲۹} رخشان چراغ^{۳۰}،
 تو^{۳۲} گفتی مگر آسمان^{۳۳} شد زمین!

دگر روز چون سیمگون^{۲۷} گشت راغ^{۲۸}
 ۱۴۶۰ بگسترده فرشی ز^{۳۱} دیبای چین

۱. ل: زان کاخ؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲. (ن: ۲. خشم)؛ ل: بیارید از خشم؛ (و: ا: همی بود جوشنده چشمش چو خون)؛ متن = ک: ل: ۳. (نیز: ن: ۲. ل: پ: ق:؛) ۴. این بیت را ندارد؛ ق: از ۱۴۵۱-۱۴۵۴ اب یک بیت ساخته و ۱۴۵۱ اب، ۱۴۵۳-۱۴۵۴ را نداشته است؛ س: ل: ب: به جای این بیت، بیت زیر را آورده اند:

چو بهرام از آن گلشن ز رنگار

برون آمد و گشت با او (ل: هم او؛ ب: کرد گشت و (ک)) سوار

۳. ل: را دگر کرد ۴. ل: < ح: ه: (ق: ل: ۳. گردون برآورد)؛ ق: به کیوان برآوری امروز (ک)؛ در ق این بیت پس از بیت ۱۴۵۷ آمده است؛ ل: ب: این بیت را ندارد عدل (نیز: ن: ۲:؛) ل: ۲. (نیز: ن:؛) پی آن؛ (ق: ۳:؛) پی این؛ ل: و: هم آنگه همان؛ ا: ب: هم آنگه یکی؛ س: پدید آمد اندر زمان؛ متن = (ل: ۳. پ: ۷: ک: گور نر ۸. (ل: ا: او)؛ متن = ۹. ل: همی راند در پیش بور؛ ک: همی بود بهرام را راهبر؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰. (و: چنان) ۱۱. بیامد به پیش اندرون؛ در ق ۲ این بیت پس از بیت الحاقی در ۱۴۵۰ اب آمده است؛ بنداری (۱۴۵۱-۱۴۵۴): فخر جیحون بهرام و کانه غیر اللذی دخل، و کائما ابدل طبا آخر و خلقا آخر؛ وجهه یکاد بقطر دما، و کانه صار شهریارا معظما و اذا بذلك اليعفور امامه. فتبعوا اثره الى أن خرجوا من تلك البرية، و عادوا الى الموضوع الذي كانوا فيه ۱۲. ل: س: س (نیز و: ا:؛) نگشاد (حرف یکم بی نقطه)؛ ل: ۳: بگشاد؛ متن = ق: ک: نگشاد؛ (نیز: ن: ق: ۲. ب: ن: ۲. ب) ۱۳. س: (نیز ل: ۲. ب: ن: ۲. ب:؛) برآوی؛ (و: دروی؛ ا: دور)؛ متن = ل: ق: س: (نیز: ن: ق: ۲. ل: ۲. ل: ۱۴. (ل: بدو) ۱۵. (ن: ن: آ: ای) ۱۶. (ا:؛) گو؛ ق: نامجوی) ۱۷. ل: (نیز: ن: ن: ۲:؛) نخچیرگاه؛ متن = ۱۸. ل: ق: ک: س: آ: آن؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۱۹. س: (نیز: ل: ا: ب:؛) که؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۰. س: (نیز ل: ب:؛) دید- شنید؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۱. س: (نیز ل: و: ا: ب:؛) کس آن؛ متن = ل: ک: ل: ۲. س: ۲ (نیز: ن: ق: ۲. ل: ۲. ب: ن: ۲) ۲۲. (ل: ندیدست)؛ بنداری (۱۴۵۵-۱۴۵۷): ثم دخل الى المدينة فلقاه خُزاد بن برزین و قال له: أيها السيد الصادق! ما تلك العجائب التي رأيتها في المتصيف؟ ۲۳. (ل: بدو: ل: آ: ازان) ۲۴. (ل: ح:؛) ل: بود ۲۵. (پ: ا: ب:؛) ایران؛ بنداری (۱۴۵۸): فسكت و لم يرد عليه جوابا و دخل إلى إيوانه منتصرا ۲۶. ق: تدبیر کردن بهرام چوبینه در پادشاهی؛ متن = س: ل: ک: ل: ۲. س: ۲ سر نویس ندارد ۲۷. س: (نیز ل: و: ا: ب:؛) تیره گون؛ متن = ۲۸. س: (نیز ا:؛) زاغ؛ ق: گشت روشن هوا؛ متن = ل: ک: س: ۲ (نیز: ن: ق: ۲. ل: ۲. ب: ن: ۲) ۲۹. س: آ: از دور؛ آ: از زرد ۳۰. ق: مرغ فرمانروا؛ ک پس از این بیت افزوده است:

دگرگون بد او را همه کام و رای سپهر اندر آمد تو گفتی ز جای

ل: آیت های ۱۴۵۹-۱۸۹۸ را ندارد ۳۱. (ب: خورشید) ۳۲. ق: ک: س: ۲ (نیز: ن: ل: ا: ب:؛) که؛ متن = ل: س: (نیز: ق: ۲. ب:؛) ۳۳. (ق: آ: کاسمان)

همه کاخ کرسی ز زین نهاد
 نهادند ز زین یکی زیرگاه^۱
 نشستی بیاراست^۲ شاهنشهی
 نگه کرد کارش دبیر بزرگ
 ۱۴۶۵ چو نزدیک خُزاد بُرزین رسید
 چو خُزاد بُرزین شنید این^۳ سخن
 چُنین گفت پس با^۴ گرامی دبیر^۵
 نباید^۶ گشاد اندرین^۷ کار لب
 که^۸ بهرام را دل پر از تاج گشت
 ۱۴۷۰ زدند اندر آن^۹ کار هرگونه رای

ز دیبای زربفت بالین نهاد!
 نشست از برش^{۱۰} پهلوآن سپاه
 نهاده^{۱۱} به سربر کلاه مهی!
 بدانست کو شد دلیر و شُترک^{۱۲}!
 بگفت آنج^{۱۳} دانست و دید^{۱۴} و شنید
 بدانست کآن رنجها شد^{۱۵} کهن
 که کاری^{۱۶} چُنین بر دل آسان مگیر^{۱۷}،
 بر شاه باید شدن تیره^{۱۸} شب،
 همان تخت زیر^{۱۹} اندرش عاج گشت!
 همه^{۲۰} چاره از^{۲۱} رفتن آمد به جای

۱-س (نیز لی، ب): پیشگاه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ل: نشسته برو؛ در ق این بیت با بیت سببین پس و پیش شده است
 ۳-س: بر آراست ۴-(): نهادش؛ بنداری (۱۴۵۹-۱۴۶۳). و لما أصبح أمر فرتبوا له إیوانا شاهیا، و وضعوا فیہ کراسی الذهب، و نصبوا برسمه مقعدا فوق الكرسی و دون التخت اللاتق بالملوک، و بسطوا الفرش الرقیعة فجاء بهرام و قعد هق^۲ پس از این بیت افزوده است:

بیامد ز پیش سپهد دژم
 بنداری (۱۴۶۴): فرآه الکاتب الکبیر فتمعجب من ذلك عی (نیز ل، پ، ل، ن، ق): آنچه؛ متن = ل، ق، س، ق (نیز ل، ن، ق) ۷-() ل، پ: <و> گفت؛ س، ی، و، ا، ب به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:
 بنزدیک خراد شد همچو (ا: او چو) دود
 ابا او بگفت آنج (لی، و، ا، ب: آنچه) دید و شنود
 بنداری (۱۴۶۵): و لما انتفض المجلس اجتمع الکاتب بخراد بن برزین، و حکمی له ما شاهد من بهرام و ایوانه ۸-ق (نیز ل، ن، ا): آن
 ۹-س: رنجهای ۱۰-() ل، پ: کای) ۱۱-() لی: دبیر بزرگ. گشت بر ماسترگ) ۱۲-() ن، ق: کار؛ ل، پ: تو کال؛ ک پس از این بیت افزوده است:

شهنشاه ما خیره دل شد بدان
 که خلعت فرستیدش آن دوکدان
 ندانی که این شیر پرخاشخر
 ز فرمانش پیچد ازین گونه سر
 ۱۳-() ق، لی: بیاید) ۱۴-س: آ: اندران؛ س، ق (نیز لی، ب): گشادان بدین؛ (ق: گشادان درین؛ ل، و، ا: گشادان برین؛ متن = ل، ک (نیز ل، ن، پ، ق) ۱۵-س، ق (نیز لی، و، ب): نیم؛ متن = ل، ک، س، ق (نیز ل، ن، ق، ل، آ، پ، ک) پس از این بیت افزوده است:
 و گرنه ز جان دست بایدت شست
 که او بنگدی را کمر کرد سست
 ۱۶-ل، ک (نیز لی): چو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷-() ل، آ: پیش؛ ق پس از این بیت افزوده است:
 ندانست هرمز کز انسان نشان
 که خلعت فرستد همی دوکدان
 به چربی همی باز بایست خواند
 بسی داستانها بروبر بخواند
 پس آنگه به بند گرانش بیست
 چنان چون بود شاه یزدان پرست
 چو هرمز نباشد دگر خیره سر
 ندانم چه آرد به شهرش بسر

بنداری (۱۴۶۶-۱۴۶۹): فقال له خراد: إن الأمر قد خرج من أیدینا و لیس من المصلحة مقامنا هتا ۱۸-س، ق (نیز لی، ا، ب): اندرین
 ۱۹-س، ق، ک، س، ق (نیز لی، ن، ی، و، ب): همی؛ (ل، آ: همان؛ متن = ل، ۲۰-س (نیز لی، ا، ب): چاره؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۴۷۰). و الرأی أن نهرب و نصل بالملک

چو رنگی گریز^۱ اندر آمیختند

شب تیره^۲ از بلخ^۳ بگریختند

سپهد چن^۴ آگه شد از کارشان
 یلان سینه را گفت با صد^۵ سوار
 یلان سینه اندر^۹ دبیر بزرگ
 ۱۴۷۵ ازو چیز^{۱۱} بستد همه^{۱۲} هرچ^{۱۳} داشت
 بنزدیک بهرام بردش ز راه
 بدو پهلوان گفت^{۱۷} کای^{۱۸} دیوساز^{۱۹}
 چنن داد پاسخ که ای پهلوان
 همی گفت کاید^{۲۳} بڈن روی نیست
 ۱۴۸۰ چو بهرام را^{۲۴} پهلوان سپاه
 مرا و ترا بیم^{۲۷} کشتن^{۲۸} بود
 بدو گفت بهرام: شاید بڈن

۵ روشن روان‌های بیدارشان،
 بتاز از پس^۷ این^۸ دو ناهوشیار!
 رسید و برآشت برسان^{۱۰} گرگ
 به بتد گرانش ز ره^{۱۴} بازگشت^{۱۵}
 بدان تا کند بی‌گنه را^{۱۶} تباها!
 چرا رفتی از پیش^{۲۰} من^{۲۱} بی‌جواز؟
 مرا کرد خُزاد بُرزین نوان^{۲۲}،
 درنگ تو جز کام بدگوی نیست،
 بیردند آب اندران^{۲۵} بارگاه^{۲۶}،
 از^{۲۹} ایدر^{۳۰} مگر^{۳۱} بازگشتن بود
 به نیک و به^{۳۲} بد رای باید زدن!

۱. (پ: نیرنگها) ۲. (ن: آ: بئیرشب) ۳. (نیز پ، و، ا): باغ؛ متن = ده دستنویس دیگر: ل در اینجا سرنویس دارد: خیر یافتن بهرام از گریختن موبدان؛ بنداری (۱۴۷۱): و لما جن الليل ركبنا و سارات تحت خوافی الليل بقوام الرکض ۴. ل-ک، س ۲ (نیز ن-ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۵. (ل: به) ع-ک: تا صا: (ق: بانصد) ۷. س ۷-۲ (نیز ق ۲، ل، آ): متن = ده دستنویس دیگر ۸-ق: آن؛ ل پس از این بیت افزوده است:

بیامد از آنجا به کردهار گرد ابا او دلیران روز نبرد

۹. ل: همی راند تا در؛ متن = ک، س ۲ (نیز ن، ل، ک، پ، و، ن ۲) ۱۰. س ۲: چون سر (واژهٔ پسین بی نقطه = پیر)؛ س، ق، ق ۲، ل، آ، ب، به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

بیامد یلان سینه برسان گرگ رسید آنگهی در دبیر بزرگ

۱۱- (ق: آ: خیره؛ و: زوی رخت) ۱۲- ق: همی ۱۳- ق: ک، س ۲ (نیز ق ۲، پ، ن، آ، ب): هرچه؛ متن = ل، س (نیز ن) ۱۴- س: ازو ۱۵- س (نیز ق ۲، ل، ن، آ، ب): بازداشت؛ متن = ل، ق، ک، س ۲ (نیز ن، پ، و، ا) ۱۶- س (نیز ل): پهلوانش؛ ق: بدکنش را؛ (ن، ن ۲): بی گنااهش؛ متن = ل، ک، س ۲ (نیز ق ۲، ل، پ، و): بنداری (۱۴۷۲-۱۴۷۶): و لما أصبح بهرام أعلم بالحوال فنغد یلان فی مائة فارس فلقح الکاتب الکبیر فأخذہ، وفاته خزاد فعاد بالکاتب الی بهرام ۱۷- (نیز ن ۲): گفت بهرام؛ متن = ده‌واژه دستنویس دیگر ۱۸- (ن، آ: ای) ۱۹- (ن، ل، ن ۲): دیوساز ۲۰- س، ق، س ۲ (نیز ن-ب): نزد؛ متن = ل، ک ۲۱- ق: ما؛ بنداری (۱۴۷۷): فقال له: لم تخرجت من غیر جواز؟ ۲۲- بنداری (۱۴۷۸): فقال: إن خزاد بن برزین أشار علی بذلک ۲۳- (ن، ق ۲، ن ۲): ایدر؛ ل: مرا گفت (کاتجا) ۲۴- س (نیز ل، پ، ب): یل؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۵- ک: باز اندران؛ (ن ۲): اندر آب اندرین (l)؛ ق: نبرد آب روی اندران؛ (پ: به شاهی نشیند برین)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۶- ق: رزمگاه؛ (ل: پایگاه)؛ در ل این بیت با بیت سپهسین پس و پیش شده است ۲۷- (ل: رسم) ۲۸- (ب: لشکر) ۲۹- (وز): ۳۰- ک: ایدر ح- ۳۱- (ل: یکی)؛ بنداری (۱۴۷۹-۱۴۸۱): و قال: «إن العسکر، بعد أن صدر منهم ما صدر من الجساره فی ذلک المجلس حين قالوا: إنا لا نرضی بهرمز سلطانا، ولا بهیرام پهلوانا، بقصدونا فی أرواحنا. و الرأی أن نخرج من بینهم». فهربنا ۳۲- (ق: آ: نیکی و)؛ پ این بیت را ندارد؛ ق ۲ س از این بیت افزوده است:

بدو گفت این و خود ساز دیگر گرفت نکه کن کنون تا بمانی شگفت

هم از گنج خویش بسی ساز^۱ داد
 به ژرفی^۲ نگه دار^۳ و مگریز بیش^۴!
 همی تاخت تا نزد شاه^۵ جهان
 همه رازها برگشاد^{۱۱} از نهفت
 یکایک^{۱۳} همی^{۱۴} گفت با شهریار،
 از آرام^{۱۶} بهرام و چندین درنگ،
 پرستندگان و^{۱۹} زین^{۲۰} تاجدار،
 دگر هرج از آن^{۲۲} کار پرسیده بود^{۲۳}
 سخن هرج^{۲۴} بشنید^{۲۵} در دل گرفت
 ز^{۲۷} دل بر یکی سردباد آمدش!
 که گفت: او بیچند ز تخت^{۲۹} روی^{۳۰}
 بر آن جای^{۳۲} خُراد بُرزین نشاند،
 که بگشای لب تا چه^{۳۳} دیدی به راه!
 زبانی که بودش همه باز داد
 و ز آنبس بدو گفت^۱: هنجار^۳ خویش
 ۱۴۸۵ و زین^۷ روی خُراد بُرزین نهان^۸
 همه گفتنیها بدو^{۱۰} بازگفت
 چُنین تا از آن^{۱۲} بیشه و مرغزار
 و ز آن رفتن گور و آن^{۱۵} راه تنگ
 و ز آن^{۱۷} کاخ و آن تخت^{۱۸} گوهرنگار
 ۱۴۹۰ یکایک بگفت آن کجا^{۲۱} دیده بود
 از آن تاجور ماند اندر شگفت
 چو^{۲۶} گفتارِ موبد به یاد آمدش
 همان نیز گفتارِ آن فالگوی^{۲۸}
 سبک^{۳۱} موبدِ موبدان را بخواند
 ۱۴۹۵ به خُراد بُرزین چُنین گفت شاه

- ۱- (ق: ۲، ناز): بنداری (۱۴۸۲-۱۴۸۳): فصدقه بهرام و اطلعه و اعطاء عوض ما أخذ منه ۲- بدو گفت زان پس: (ق: ۲، زان پس بدو گفت: ل: ۲، بدو گفت بهرام): متن = یازده دستنویس دیگر ۳- ل: که تو کار: س: ... (؟) کار: (ق: نیز لی، ا: ب: در کار: ک: س: ۲، نیز ل: ل: ۳): کان کار: (ق: بگر کار: پ: بکین کار: ن: ۳، هان کار: م: متن = (و) ۴- ل: ز حرجی ه: ل: همی دار) ۵- س: (نیز ا: ب: مگذار بیش: ق: سر کار خویش: ک: س: ۳، بگریز بیش: (ق: ۲، مگذار پیش: ل: به بازار خویش): متن = ل: نیز ل: ل: ۲، زان: ۲): در اینجا قیاس سرنویس دارد: رسیدن خُراد بُرزین نزد هرمز و آگاهی دادن از کار بهرام: بنداری (۱۴۸۴): و قال له: الزم الشغل الذی أنت فیه متلبس، و احفظ جاهک و حرمتک ۷- س: ک: (نیز لی، ل: ۳): وزین: متن = ده دستنویس دیگر ۸- ق: جهان ۹- ل: (بیامد بر شهریار) ۱۰- س: (نیز لی، ب: بودنی پیش او: ق: نیز ل: ۳): ۱۱- ل: (نیز ل: ق: ۲، و: ن: ۲) ۱۱- س: (نیز ب: باز گفت ۱۲- ک: س: ۲ (نیز ل: ق: ۲، ب: ن: ۲): ۱۲- ل: (ب: بدین): س: ق: (نیز لی، ب: چنان هم از آن: (و: هم از کار آن: ا: چنان او هم از): متن = ل: ۱۳- (ب: حکایه (II)) ۱۴- ک: (نیز ل: و، ن: ۲، ب: همه ۱۵- (ق: ۲، از): ۱۶- ل: (نیز ق: ۲): ز آرام: س: ق: (نیز ا: ب: و: ز آرام: (ل: وزان رام) (و: ز آرام؟): متن = ک: س: ۲ (نیز ل: ن: ۲، ب: و: ن: ۲) ۱۷- س: ۲ (نیز ب: زان ۱۸- س: ق: (نیز لی، ا: ب: تاج: ل: رفتن کاخ: (ل: ن: ۳، تاج و آن تخت): متن = ک: س: ۲ (نیز ق: ۲، ل: ۲، و) ۱۹- ل: (ح: ج: ۳، پرستنده و آن) ۲۰- (ب: زان): در ق: آلت های این بیت پس و پیش شده است ۲۱- (ب: آنچه زو) ۲۲- ل: زان: ک: س: ۲ (نیز ل: ۳): هرجه زان: (ن: هرجه از آن): متن = ۲۳- (ق: ۲، بشنیده بود): س: ق: (نیز ا: ب: هرج: ق: آنچه: ا: ب: هرجه) در دل گرفت و شنود (س: ستود): ل: هرجه اندر دلش ره نمود: ل: ۲، ب: و: هرجه زان کار بشنیده بود): متن = ل: ک: س: ۲ (نیز ل: ۲) ۲۴- س: ق: ک: س: ۲ (نیز ق: ۲): (نیز ق: ۲، ب: هرجه: متن = ل: (نیز ل: ن) ۲۵- ک: پرسیده: در س: ق: لی، ب: این بیت پس از این بیت سپمین آمده است ۲۶- س: ۳، ز: ۲۷- (ل: ن: ۲): (نیز ق: ۲، ب: هرجه: متن = ل: (نیز ل: ن) ۲۸- (و: گو: ح: ۳): پاک گو) ۲۹- ل: (ب: بخت تو: ق: ۲، بفرجام: ب: سر از بخت): س: ق: (نیز و: ا: گفتند او (ا: وی) بیچند از تخت تو: (ب: شاه): ک: ا: بیچند از تخت تو نیز: ل: ب: گفتند بیچند وی از بخت): متن = ل: س: ۳۰- (ب: اوی): بنداری (۱۴۸۵-۱۴۹۳): و اما خُراد بر بُرزین فانه سار لی آن وصل الی هرمزد فاعلمه بحال بهرام، و قصه المتصله، و ما ظهر علیه من آثار الطفیان و المعصیان ۳۱- س: (نیز لی، ا: ب: پس او: متن = ده دستنویس دیگر ۳۲- س: ق: ک: (نیز پ: و: ا: ب: بدان جای: (ل: بدان چاره: ل: ۲، بنزدیک): متن = ل: س: ۲ (نیز ل: ق: ۲، ل: ن: ۲) ۳۳- ق: زانج: (ل: پ: و: ا: ب: زانچه): متن = ل: ک: س: ۲ (نیز ل: ق: ۲، ل: ن: ۲)

سُخُن‌ها یکایک همه^۳ کرد یاد
 همه داستان‌ها بیاید زدن،
 میانِ بیابانِ بی بر، سرای^۵،
 پرستار پیش اندرون شاهوار^{۱۱}،
 که یاد آید^{۱۲} از گفته‌ی باستان!
 که آن گور دیوی بُد اندر^{۱۳} نهان،
 پدید^{۱۵} آید^{۱۶} اندر دلش کاستی
 بر آن^{۱۸} تخت زن جادوی^{۱۹} ناسپاس،
 چنان^{۲۲} تاج و تخت^{۲۳} بزرگی نمود^{۲۴}،
 چنان دان^{۲۷} که هرگز نیاید به دست!

به فرمان، دلاور^۱ زبان^۲ برگشاد
 بدو شاه گفت: این چه شاید بُدن؟
 که در بیشه گوری بود رهنمای^۵
 بر^۷ تخت زین^۸ زنی تاجدار
 ۱۵۰۰ بگردارِ خوابست^{۱۱} این داستان
 چنان گفت موبد به شاه جهان
 که^{۱۴} بهرام را خواند از راستی
 همان کاخ جادوستانی^{۱۷} شناس
 که بهرام را آن^{۲۰} سُترگی نمود^{۲۱}
 ۱۵۰۵ چو برگشت از^{۲۵} برمنش گشت و مست^{۲۶}

۱. س. ق. ک. (نیز لی. آ. ب.): شاه او؛ س. جوان دلاور؛ (ن. ب. او خود؛ ق. هرمز؛ و. ن. آ. او چون)؛ متن ه. ل. (آ. زبان را به فرمان او)؛
 متن ل. م. ک. س. (نیز لی. ب. و. ه. می؛ ق. همه یک به یک؛ ل. یکایک سخنها همه)؛ متن ج. ل. س. ق. (نیز لی. ن. آ. ب.)؛ بنگاری
 (۱۴۹۶-۱۴۹۶)؛ فاستحضر موبد الموبدان و ذکر قوله فی مبدأ الأمر حین نفذ بهرام الی قتال التبرک ۳. س. ک. (نیز ق. آ. بی. ل. آ. ن. آ.)؛
 گفت شاه؛ متن ج. ل. ق. ک. س. (نیز لی. ب. و. آ. ب.)؛ هل: رهنما - سرا - عدل - و بی بر؛ ق. که ببند؛ ک. (نیز لی. ن. آ. ب. و. ن. آ.)؛ بیستی؛ متن =
 س. س. (نیز ق. آ. بی. ل. آ. ب.)؛ ۷-ق. ک. (نیز لی. ب. و. ن. آ. ب.)؛ ابر؛ (ق. آ. یکی)؛ متن ج. ل. س. س. (نیز ل. آ. ب.)؛ ۹-ل. (نیز ل.)؛
 یکی؛ ق. زن؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۰- (آ. نثار)؛ س. ق. (نیز لی. آ. ب.)؛ اندرش بی شمار؛ ک. (نیز و)؛ اندرش شاهوار؛ (ق. آ.)؛
 پرستندگان جمله باگوشوار؛ ب. پرستش کتان مرد را شاهوار)؛ متن ج. ل. س. (نیز لی. ن. آ.)؛ ق. پس از این بیت افزوده است:

بر تخت زَرین یکی زیرگاه
 نشسته برو بر زنی همچو ماه

۱۱-ل. م. ک. س. (نیز لی. ب. و. آ. ب.)؛ خوابست؛ (ق. آ. خوانیست)؛ (())؛ متن ج. ل. ق. (نیز لی. ل. آ. ن. آ.)؛ ۱۲-ل. برخواند؛ س. یابند؛ متن = دوازده
 دستنویس دیگر؛ بنگاری (۱۴۹۷-۱۵۰۰)؛ ثم سأل الموبد و قال: فهمنی معنی ما ظهر له فی الصحراء من حمار الوحش و القصر و
 الملكة فان هذا کنوع من المنامات ۱۳-ل. ق. س. (نیز لی. ب. ن. آ. ب.)؛ بود در؛ متن = س. ک. (نیز لی. ن. آ. ب. و. ب.)؛ در ق. آ. این بیت پس از
 بیت ۱۵۰۳ آمده است ۱۴-ل. ک. (نیز لی. ق. آ. ب. ن. آ.)؛ چو؛ متن = س. ق. س. (نیز لی. ل. آ. و. آ. ب.)؛ ۱۵-س. (نیز لی. ببند ۱۶-ک. (نیز لی. و. آ. ب.)؛
 آرد؛ (ن. آ. آمد)؛ متن ج. ل. س. ق. س. (نیز ق. آ. ب. ن. آ.)؛ بنگاری (۱۵۰۱-۱۵۰۲)؛ قاله: اعلم أن حمار الوحش هو الشيطان الذي ملک قیاده
 ۱۷-ک. (نیز ق. آ.)؛ چون کورستانی؛ (ن. لی. ن. آ.)؛ را کورستانی؛ ل. آ. ب. چون کورسانی؛ (ن. لی. س. ل. س. ق. س. (نیز و. آ. ب.)؛ ۱۸-ل. (لی. بدان؛
 ل. آ. بروجان)؛ ۱۹-س. (نیز لی. ن. آ. ب.)؛ جادونی؛ ل. جادو زنی؛ ق. (نیز ق. آ. و.)؛ زر جادوی؛ ک. بر جادوی؛ متن = س. (نیز لی. ل. آ. ب. آ. ب.)؛
 ۲۰-س. ک. (نیز لی. ل. آ. ب. ن. آ. ب.)؛ زان؛ (ل. بی بر)؛ متن ج. ل. ق. س. (نیز ق. آ. ب. و.)؛ ۲۱-س. ق. س. (نیز لی. ن. آ. ب.)؛ فرود؛ (ق. آ. بزرگی
 فرود)؛ متن ج. ل. ک. ۲۲-ل. (ب. که آن؛ ب. همدان) ۲۳-ک. تخت و تاج ۲۴-س. فرود ۲۵-ل. (آ. بی. باو) ۲۶-ل. (سخت)؛ س. (نیز لی. ب.)؛
 بود و (ب. حرم) مست؛ (ن. لی. آ. گشت برسان مست؛ ب. و. آ. برمنش گشت و (آ. حرم) مست)؛ متن ج. ل. ق. ک. س. (نیز ق. آ. حرم)؛
 ۲۷- (ن. و. ن. آ. ب. شد؛ ب. چنین شد)؛ س. لی. و. ب. پس از این بیت و ق. آ. پس از بیت سپهین افزوده اند:

یه دل داغش از (ق. آ. داغ آن) دوکدان تو بود
 ره (ق. آ. همه؛ ب. به هر ره (()) دیو جادو (ق. آ.)

چاره) برو (ق. آ. و. بران؛ لی. بدان) بر فرود

بنگاری (۱۵۰۳-۱۵۰۵)؛ و المرأة القاعدة علی التخت هی النفس الساحرة التي خدعته و منه السلطنة و أفسدت دماغه. و الآن فلا تطمع
 فی طاعة بهرام بعدها

ز بلخ آوری سوی این^۴ بارگاه
 چه گفتند از آن^۷ زن بدان جا سپاه^۸
 سپه یکسره ز آن^۹ زن تاجدار،
 که بس خوب بر تخت و^{۱۲} بدرام^{۱۳} بودا
 بترسید سخت از بد روزگار^{۱۴}
 و زن^{۱۷} پنبه و جامه ی نابکار^{۱۸}
 که آمد کس از^{۲۰} بهلوان سوار
 یکایک سر تیغ برگاشته^{۲۳}،
 همی کرد شاه اندر آهن^{۲۵} نگاه!
 در آن^{۲۸} سله^{۲۹} نابکار افگند^{۳۷}
 سخن های بی کار^{۳۱} و^{۳۲} بی مر دراز^{۳۳}
 بدید آن سر^{۳۳} تیغ های دراز،

کنون چارمی^۱ کن^۲ که تا آن^۳ سپاه
 ز^۵ خزاد^۶ بُرزین پیرسید^۷ شاه:
 به هرمز چنین گفت کای شهریار
 بگفتند^{۱۰} کآن^{۱۱} بخت^{۱۲} بهرام بود
 ۱۵۱۰ چو بشنید ازو این سخن شهریار
 پشیمان شد از دوکدان^{۱۵} شهریار^{۱۶}
 برین^{۱۹} برنیامد بسی روزگار
 یکی سله^{۲۱} پر خنجری داشته^{۲۲}
 بیارود و^{۲۴} بنهاد در پیش شاه
 ۱۵۱۵ بفرمود تا^{۲۶} تیغ ها بشکنند^{۲۷}
 فرستاد^{۳۰} نزدیک بهرام باز
 [سر سله چون کرد بهرام باز

۱-ک (نیز ل. ب.): چاره آن ۲- (ن: ساز) ۳- (ا: آن با) ۴- ل (نیز ب): آن؛ ق آ پس از این بیت افزوده است:

که خزاد گفت ای سر بخردان
 چه آید ز اسپهد و آن ردان
 ندانم چه آید از آن دیوزاد
 برین تخمی نامور کیباد

بنداری (۱۵۰۶): و دبر فی استرداد ذلک العسکر هس: به عس: چنین گفت ۷- (نیز ب): ازین ۸- س (لی: آ. ب.): جایگاه: س: آ: بران رزمگاه: (و: کران زن چه گفتند آنجا سپاه): متن ک (نیز ق): ل، ق، ن، ل، پ، ن، آ، بیت های ۱۵۰۷-۱۵۱۰ را ندارند و بنداری نیز نداشته است؛ این بیت ها در س، ک، س، ق، آ، ل، و، ا، ب آمده است ۹- (لی: آن) ۱۰- ک (نیز ق): همی گفت ۱۱- (لی: کین) ۱۲- (ب: حو): ک (نیز ق): و فرخنده؛ (و: ناسزا: تخت): متن = س، س، آ (نیز لی، ا) ۱۳- (ق: آ: و رام) ۱۴- س^۲ از ۱۵۱۰ و ۱۵۱۱ اب یک بیت ساخته و ۱۵۱۰-۱۵۱۱ آ را انداخته است ۱۵- (لن: کرده خود؛ پ: کرد خود؛ و لن: آ: کار خود) ۱۶- ق: پادشاه ۱۷- (پ: آزان) ۱۸- ق: رزمگاه؛ (ن، ل، آ، پ، ل، آ): پرنگار؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق، آ، و، ا): س، لی، ب، این بیت را ندارند؛ در ق آ این بیت پس از بیت ۱۵۰۶ آمده است؛ بنداری (۱۵۱۱): فندم الملک علی إفناذ القطن والمغزل وتلك الخملة اليه، ولات حين مندم ۱۹- ک (نیز لی): بدین ۲۰- س، آ (نیز ن، پ): جازیه؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۱- ل، ۲۱- سکه ۲۲- س (نیز لی، ب): خنجر انباشته؛ س: آ: خنجر داشته؛ (لن: آ: خنجر برافراشته؛ ل، پ، و: خنجر داشته؛ بر من خبر داشته (ل): متن = ل، ق (نیز ا) ۲۳- س (نیز ق، آ، لی، ب): برداشته؛ متن = ل، ق، س، آ (نیز ن، ل، آ، ل، ک، این بیت و بیت سپسین را ندارد ۲۴- (ب: حو): ۲۵- (و: آنها)؛ بنداری (۱۵۱۲-۱۵۱۴): ثم أتاه رسول بهرام بسلة معلومة خناجر يشعر بأنه حرب له ۲۶- س، ق (نیز لی، آ، ب): کین؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ن، ق، آ، ل، آن) ۲۷- ق (نیز آ، ب): بشکند، افکنید؛ متن = یازده دستنویس دیگر (در س حرف پنجم هر دو واژه بی نقطه) ۲۸- س، ق (نیز لی، ا): دراین؛ س: آ (نیز ن، ق، آ، و، ا): بدان؛ (لن: آ: بران؛ ب: بدین)؛ متن = ل، ک (نیز ل، ق) ۲۹- سایه (مسئله) ۳۰- ق: فرستید ۳۱- ل، س، آ: بیکار (= پیکار یا بی کار؟)؛ متن = ک (نیز ل، ق، آ، ل، ن، ق) ۳۲- (پ، و: حو): ۳۳- ل: رزم دراز؛ ک (نیز ل، ق): رمزی دراز؛ س: آ: رزم دراز؛ (لن، پ، و، لن: آ: بی مر دراز؛ ق: آ: بی روی باز (حرف یکم واژه سپسین بی نقطه)؛ متن = ل، ن، پ، و، لن، ق، س، ق، لی، آ، ب، از ۱۵۱۶ و ۱۵۱۷ اب یک بیت ساخته و ۱۵۱۶-۱۵۱۷ را انداخته اند؛ بنداری (۱۵۱۵-۱۵۱۶): فأمر الملك فکسرت تلك الخناجر وردت اليه في تلك السنة ۳۴- س، ق (نیز لی، آ، ب): بدیدش پس آن؛ (ل، و: بدیدند پس؛ پ: بدیدش سر)؛ متن = ک، ل، ن، ق، آ، لن، ق، آن آ این بیت را ندارند؛ این بیت در ک، ل، پ، و، ولت دوم آن در س، ق، لی، آ، ب آمده است (۱۵۱۶ پ)

-پرانندیشه شد مرد^۲ برگشته^۳ رای -
 همه گرد آن سله^۴ اندر نشاند
 ببینید و این را مدارید خوار!
 سر یک تن از من نیاید رها!
 ز^۸ گفتار آن پهلوان سپاه،
 بود^{۱۰} دوک با^{۱۱} جامه‌ی نابکار^{۱۲}،
 ز زخم و ز دشنام^{۱۵} بتر^{۱۶} بود^{۱۷}!
 نه^{۱۸} آنکس که گیرد^{۱۹} ازو نیز یاد!
 بر آن^{۲۲} خاکِ درگاه بگذارد اسپ^{۲۳}،
 مه آن^{۲۵} کم بها را^{۲۶} که بهرام ازوست^{۲۷}!
 دل لشکر از تاجور^{۲۹} خسته^{۳۰} دید،
 که بیدار باشید و روشن روان،
 سخن‌های پوشیده کرد آشکارا!
 همه با من^{۳۲} امروز پیمان کنید،

به دو نیمه^۱ کرده، نهاده به جای،
 فرستاد و ایرانیان را بخواند
 ۱۵۲۰ چنین گفت کین هدیه‌ی شهریار
 همی گوید این^۵ لشکر بی بهام^۶
 پرانندیشه شد لشکر از کار^۷ شاه
 که یک روزمان^۹ هدیه‌ی شهریار
 شکسته دگر باره^{۱۳} خنجر^{۱۴} بود
 ۱۵۲۵ چنین شاه بر گاه هرگز مبادا
 اگر^{۲۰} نیز بهرام پور گشسپ^{۲۱}
 ز بهرام مه مغز باد^{۲۲}، مه پوست!
 سپهتد چو گفتار^{۲۸} ایشان شنید
 به لشکر چنین گفت پس پهلوان
 ۱۵۳۰ که خُزاد بُرزین بر شهریار
 کنون^{۳۱} یک به یک چاره‌ی جان کنید

۱-س (نیز ق ۲، ای، و، ب): نیم؛ متن = دل، ق، ک، س، ۲ (نیز لن، ن، ۱، ۲) - ۲- (ن، ن): بد مرد و - ۳- (ن): پر کینه؛ ل ۳ این بیت را ندارد
 ۴- ل: سکه، ه: ک، آن ع- (ب: و این بها)؛ ل این بیت را ندارد؛ ده دستنویس دیگر این بیت را دارند و بندهای نیز داشته است؛ ن، ب،
 ن ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده اند:
 همی گوید (ن: ۲: گفتم) این لشکر بی بهاست
 سر خنجر این را که گفتم گواست
 کد، س، ۲، ق، ۲، و، پس از بیت ۱۵۲۱ افزوده اند:

ازیرا که این لشکر (ح: که چون آن سپه نزد ما) بی بهاست

سر خنجر این (ا: آن) را که گفتم گواست (ق: ۲: بهاست (i))

بندهای (۱۵۱۷-۱۵۲۱): فاستحضر بهرام امراء و قواده و قال لهم: انظرو الی صنیع هرمزد، انه اُشار بکسر هذه الخناجر الی أن یتیه فیکم
 قطع الخناجر ۷-س (نیز لی، آ، ب): رای؛ متن = ده دستنویس دیگر ۸-ل، ک، س، آ: به؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۹-ل: روز آن
 ۱۰- (ل: دهد) ۱۱- ل: و آن؛ س: ۲: و با ۱۲- ل: س، ک (نیز لن، ل، آ، ه، ن، آ، ب): بر نگار؛ (ن): زر نگار؛ آ: بر کبار ((؟))؛ متن = س ۲ (نیز ق ۲، و): ق
 این بیت را ندارد ۱۳- (پ: روز؛ ن: یار) ۱۴- ق: خنجر که ۱۵- (ق: دستاش)؛ س (نیز لی، ب): سر تیغ ۱۶- (و: ن: آ: بدتر) ۱۷- ق: نمود
 ۱۸- (و: هر) ۱۹- (ق: آ: کرد (وزن درست نیست)) ۲۰- (ن): دیگر (دگر) ۲۱- (ق: آ: خود بر زگشت (i)) ۲۲- (ق: آ: می، بدان؛ ن: آ: برین) ۲۳- (و: و)
 راه اسپ؛ آ: بگذاشت اسپ؛ ن: درگه گفاردن اسپ؛ ق: آ: درگه شاید گذشت (حرف نخست واژه میانی بی نقطه)؛ ب: در برگذارند
 اسپ؛ متن = دل، ک، س، ۲ (نیز لی، ل، آ، ن، آ، ب) ۲۴- ک (نیز لن، ل، آ، پ، ب): باد؛ متن = دل، س، ق، س، ۲ (نیز لی، و، ن، آ، ۱) ۲۵- (ن: آ: همان؛ ب:
 نه آن) ۲۶- (ن): هم؛ س: آ: بهائی؛ س، ق (نیز لن، ل، آ، ه، و، ن، آ، ب): بی بها؛ آ: متن = دل، ک، س، ۲ (نیز لن) ۲۷- ل: دوست (ج: زوبیت؟)؛ ق ۲
 این بیت را ندارد ۲۸- (ل: آ: آواز) ۲۹- (و: نامرور) ۳۰- (پ: گشته) ۳۱- (ن): چنین؛ ن: آ: همه) ۳۲- س، ق (نیز لی، آ، ب): همان به که؛ (ق: ۲:
 همان با من)؛ متن = دل، ک، س، ۲ (نیز لن، ل، آ، ن، آ)؛ ق ۲ پس از این بیت افزوده است:

دگر گفت با نامداران شاه که دارد بدین راز دشمن نگاه

مگر کس فرستم ز لشکر^۱ به راه
 وگرنه مرا روز^۲ برگشته گیرا
 بگفت این و^۵ خود ساز دیگر گرفت
 ۱۵۳۵ پراگند بر گرد لشکر^۶ سوار
 نیاید^۸ به نزدیک ایرانیان
 که دارند ما را ز دشمن^۲ نگاه،
 سپه را یکایک همه^۳ کُشته گیرا
 نگه کن کنون تا بمانی^۴ شگفت:
 بدان تا مگر نامه‌ی شهریار،
 نبینند^۹ پیگار او را^{۱۱} میان

گفتار اندر رای زدن بهرام با بزرگان لشکر^{۱۱}

برین^{۱۲} نیز بگذشت یک روزگار
 ازآپس^{۱۴} گرانمایگان را بخواند:
 چو همدان گشسپ^{۱۶} و دبیر بزرگ
 ۱۵۴۰ چو بهرام گرد^{۱۸} سیاوش نژاد
 همی رای زد با چنین مهتران^{۲۲}
 چنین گفت پس پهلوان^{۲۳} سپاه
 که ای نامداران گردن‌فراز
 نخوانند^{۱۳} کس نامه‌ی شهریار
 -بسی رازها^{۱۵} پیش ایشان براند-
 یلان سینه آن نامدار^{۱۷} سترگ،
 چو بندا گشسپ^{۱۹} آن خردمند^{۲۰} و^{۲۱} راد،
 که بودند شیران^{۲۳} گندآوران!
 بدان لشکر تیز^{۲۵} گم کرده راه،
 به رای شما هر کسی را نیاز^{۲۶}،

۱- (لی: ازیدر) ۲- ل، (نیز لی، پ، آ، ب): لشکر؛ متن = ق، ک، ص، ۲ (نیز لن، ق، ل، ل، و، ن، ۲)؛ ق ۲ بیت‌های ۱۵۳۲-۱۵۴۱ را پس از بیت افزوده در ۱۵۵۹ آورده است ۳- ل (نیز ل): من امروز؛ متن = دوآزده دستنویس دیگر ۴- س (نیز لی، پ): همه سر به سر؛ ق (نیز آ): همه یک به یک؛ ق (آ: سراسر همه)؛ متن = ل، ک، ص، ۲ (نیز لن، ل، ل، ن، ۲) ه، س، ق (نیز لی، ل): وز؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز لن، ق، ل، ل، ن، ۲، ب) ۵- (لی، لن): نمانی؛ و بدین تا بمانی؛ س ۲: چو دامن سخن بود لشکر؛ (ل: نگر تا بمانی تو اندر)؛ متن = ل، ک (نیز لن، ق، ل، آ، ب) ۶- س، ۲ (نیز لن، ق، ل، پ، و، ن، ۲): کشور؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، ل، آ، آ، ب) ه، ل، س، ۲: بیاید (حرف یکم بی نقطه)؛ س: بیاید (حرف چهارم بی نقطه)؛ ق: نیاید؛ (ن، پ، ب، ل، آ، ب: بیاید؛ لی، ل، و: نیاید)؛ متن = ک (نیز ق ۲) ۹- س (نیز لن، لی، پ، ب): ببینند؛ متن = ل، ق، ک (حرف یکم بی نقطه)، س ۲ (نیز ق، ل، ۱۰- ل: و کین را؛ س (نیز لی): ایشان؛ (ن، لی، ن، آ: بر کار او را)؛ متن = ق، ک، س، ۲ (نیز ق، ل، آ، ب، و، آ) ۱۱- س: راز گفتن بهرام چوینه با ایرانیان؛ س ۲: رای نمودن بهرام با لشکر خویش؛ متن = ل، ق؛ ک، س، ۱۲- (لی: بدین) ۱۳- (ن: بخوانند)؛ ق: بخوانند (حرف یکم بی نقطه)؛ ق ۲: آ این بیت را پس از بیت ۱۵۶۱ آورده است؛ بنداری (۱۵۲۲-۱۵۳۷): و لا سیل بعد هذا لی أن أطا تریبه او أقرب بابیه. فدبروا اتمم لأرواحکم. فعضم علیهم ذلک و نفرت قلوبهم ۱۴- س (نیز لی، پ): و زانپس ۱۵- س، ق (نیز لی، آ، ب): راز دل؛ متن = ل، ک، ص، ۲ (نیز لن، ل، ل، ن، ۲، ب) ۱۹- س، ۲ (نیز ل، ل، ن، ۲، آ، ب): بیلا گشسپ؛ متن = ل، س، ک ۱۷- ک: پهلوان ۱۸- ل، س، ۲ (نیز پ): گرد آن؛ متن = س، ق، ک (نیز لن، ل، آ، و، ب) ۲۰- س (نیز پ): جوانمرد ۲۱- ق، ک، س، ۲ (نیز ل، آ، ب، و، و: در ل حرف یکم، در س حرف دوم، و در لن حرف نخست بی نقطه) ۲۰- س (نیز پ): جوانمرد ۲۱- ق، ک، س، ۲ (نیز ل، آ، ب، و، آ، ب): چو؛ متن = ل، س (نیز لن، ق، ل، ۲)؛ لی این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ بنداری (۱۵۳۷-۱۵۴۰): ثم إنه خلا بر جوه إصبه بذه و قواده، و هم همدان کُشسب، و بهرام بن سیاوش، و یلان و غیره ۲۲- ل: پهلوان؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۳- س، ق، ک، س، ۲ (نیز لی، پ): شیران؛ متن = ل (نیز لن) ۲۴- ق، ک، س، ۲ (نیز لن، ق، ل، ن، ۲): پهلوان با؛ متن = ل، س (نیز لی، و، آ، ب) ۲۵- (پ: تیز و؛ ن: تیز؛ در ق ۲ بیت‌های ۱۵۴۲-۱۵۴۴ به هم ریخته است: ۱۵۴۲، ۱۵۴۳، ۱۵۴۴- ل، ن، ۲۶- لن، آ این بیت و بیت سپسین را ندارند

چنین سر بیچید زآیین^۱ و راه
 نباید که بر ما باید^۲ گریست!
 ز مژگان فروریخت خونین سُرشکا!
 شود کار آسان^۸ به ما بر^۹ دراز
 بگویم به داندگان^{۱۲} جهان^{۱۱}:
 بدین^{۱۵} مایه لشکر به فرمان شاه
 وگر چند ماند^{۱۹} به گیتی بسی
 اگر سوی ایران کشیدی^{۳۳} سپاه،
 و زآنپس همی داشت آهنگِ روم^{۲۶}
 که کس در جهان آن^{۲۹} شگفتی ندید!
 نه‌شان پیل ماندیم از آنپس^{۳۱} نه گنج!
 توانگر^{۳۳} شد، آشفته شد بر^{۳۳} سپاه
 که آسان سر از بند بیرون کنیم^{۳۷}؟

ز ما مهتر آزرده شد بی‌گناه
 ۱۵۴۵ چه سازید^۲ و^۳ درمان این کار چیست
 هر آنکس^۵ که پوشید درد از بزشک
 ز داندگان گر ببوشیم راز^۷
 کتون دردمند من^{۱۰} اندر نهان^{۱۱}
 برقم از ایران چنین^{۱۳} کینه‌خواه^{۱۴}
 ۱۵۵۰ از آن^{۱۶} بیش لشکر^{۱۷} نیند کسی^{۱۸}
 چو^{۲۰} پرموده^{۲۱} تری^{۲۲} با ساه‌شاه
 نیریزی^{۲۴} ایران به یک مهره^{۲۵} موم
 به پرموده^{۲۷} و^{۲۸} ساه‌شاه آن رسید
 اگر چه فراوان کشیدیم^{۳۰} رنج
 ۱۵۵۵ به نژی^{۳۲} یکی گنج بنهاد شاه
 کتون چاره‌ی^{۳۵} دام را^{۳۶} چون کنیم^{۳۷}؟

۱-س، ق، ک، س، ۲ (نیز ل، ی، پ، ا): از آئین؛ (ق: بیچید و آئین؛ می‌بیچد از آئین)؛ متن = ل (نیز ل، و): بنداری (۱۵۴۱-۱۵۴۴): و فواضهم فی تغیر الملک علیه مع غائنه و ابلاته فی خدمته ۲-س، ۳ (نیز ل، ی، ا، آ): سازیم؛ (به‌دارید)؛ متن = ل، ک (نیز ل، ی، ق، و، ن، آ، ب) ۳-ق، ۴ (ج): ۴-س، ۲ (نیز ل، ی، پ، و، ن، آ): خسته باید؛ ک: کرده باید؛ متن = س، ق (نیز ق، آ، ی، ل، آ، ب): هراق: که هر کس ع: (و: چو مرجان بریزد ز مژگان) ۷-ق: ببوشید راز؛ س: بر که پوشیم راز؛ (ن، ن): وگر دست از این کار داریم باز؛ متن = ده دستویس دیگر ۸-س، ق (نیز ل، ی، ا، ب): کوتاه؛ (ن: ایشان)؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز ق، آ، ی، ل، آ، ن): ۹-ل: چه ما بر؛ س، ق (نیز ل، آ، ب): بر ما؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ل، ی، ق، آ، ل، آ، ن): ۱۰-ق: آئین؛ (ق: آ: پس)؛ ل، ی، س (نیز ل، ی، ا، ب): دردمندیم اندر؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ل، آ، ب، و، ا) ۱۱-ل: جهان نهان ۱۲-ل، ی: گویندگان؛ ل: به داندنه گوئیم یکسر؛ متن = ده دستویس دیگر؛ ل، ن، آ این بیت را ندارند؛ ک پس از این بیت افزوده است:

شما یکسر از کار ما آگهید برین بر که گویم گواهی دهید

۱۳-ک: چنان؛ س (نیز ل، ی، ب): ایرانیان؛ (به: ز ایران چنان)؛ ل: برقیم ز ایران چنین؛ متن = ۱۴-ب: بی‌سپاه؛ ل، ن، آ: چو ما رفته‌ایم اندرین کینه‌گاه؛ متن = ق، س، ۲ (نیز ق، آ، ی، ل، و، پس از تصحیح ژبه از)، ۱۵-س (نیز ق، آ، ی، ل، آ، ب، ا): بدان؛ (ب: از آن)؛ در ل، ن، آ این بیت با بیت سیمین پس و پیش شده است ۱۶-ک: آئین ۱۷-ق، ک، س، ۲ (نیز ل، آ، ب، ا): دشمن؛ متن = ل، س، ق (نیز ق، آ، ی، ل، و، ب): ۱۸-ل: نیامد کسی؛ ل، ن، آ: به جای این لت آورده‌اند: چنان دان ز دشمن نترسد کسی ۱۹-ل، ی: بیند) ۲۰-ل (آ: چه؛ و: که) ۲۱-س (نیز ل، ی، ا، ب): پرموده (بی‌نقطه)؛ ق: بزموده؛ ل، ی، ل، آ: بزموده؛ ل، ن، آ: بزموده؛ متن = ک، س، ۲ (نیز ق، آ، ی، ل، و، ا، ب): ۲۲-ل: گرد ۲۳-ا: کشیدی) ۲۴-ل (نیز ل، ی، ل، آ، ب، ا): نیرزید؛ س، ۲ (نیز ل، ی، ن، آ، ب): نغاز؛ متن = س، ق، ک (نیز ق، آ، ی، ل، آ، ب، ا): ۲۵-ا: (مهر) ۲۶-ل (ل: موم) ۲۷-ل: بزموده؛ (ن: بزموده (بی‌نقطه)؛ ل، ی، ل، آ: بزموده؛ متن = س، ک، س، ۲ (نیز ق، آ، ی، ل، و، ن، آ، ب، ا): ۲۸-ب: (چو) ۲۹-ل (و: بدین)؛ در ل، آ این بیت پس از بیت ۱۵۵۰ آمده است ۳۰-ب، و، ا: کشیدند) ۳۱-ل: زان پس؛ ق: ماندم از آنسان؛ (ل: ماندم بدیشان؛ ب، و، آ: ماندم از آن پس؛ ب: ماندم از ایشان)؛ س: شاهی بماندم از ایشان؛ ک: شاهنشاه ماند از آن پس؛ (ق: خود پیل ماندیم از ایشان)؛ متن = س، ۲ (نیز ل، ی، ل، آ، ن، آ: نیز = ل) ۳۲-ل، س، ق، س، ۲ (نیز ل، ی، ب): نژی؛ متن = تصحیح قیاسی است ۳۳-س (نیز ل، ن): توانگر ۳۴-ق (آ: با)؛ ک این بیت و بیت سیمین را ندارد ۳۵-س، ۲ (نیز ل، ی، ل، و، ن، آ): چاره این؛ متن = ل، س، ق (نیز ق، آ، ی، ل، و، ا، ب): ۳۶-ل: او؛ س (نیز ل، ی، پ، ا، ب): کار را؛ (ق: بند را)؛ متن = ق، س، ۲ (نیز ل، ی، ل، و، ن، آ، ب): ۳۷-ب: (پ: کنید؛ ل: آ: کنیم)؛ پ از ۱۵۵۶ آ و ۱۵۵۸ اب یک بیت ساخته و ۱۵۵۶-ب ۱۵۵۸ را انداخته است

شهنشاه را^۱ کارها^۲ ساخته ست
شما هر کسی^۳ چاره‌ی جان کنید
من^۴ از راز^۵ پردخته کردم^۶ دلم

وژین چاره بی‌رنج^۷ پرداخته ست
برین^۸ خستگی تا چه درمان^۹ کنید
ز تیمار جان را همی‌بگسلم^{۱۰} ام

۱۵۶۰ پس پرده‌ی نامور^{۱۱} پهلوان
خرمند را گردید^{۱۲} نام بود
چن^{۱۳} از پرده گفت برادر شنید
بدآن^{۱۴} انجمن شد سری^{۱۵} پرسخن^{۱۶}
برادر چن^{۱۷} آواز^{۱۸} خواهر شنید

یکی خواهرش^{۱۹} بود روشن‌روان،
غم‌انجام^{۲۰} و آرام^{۲۱} بهرام بود
برآشفتم و از کین^{۲۲} دلش بردمیدم
زوان^{۲۳} بر ز گفتارهای کهن^{۲۴}
ز گفتار^{۲۵} و پاسخ فروآرمید^{۲۶}،

۱- (و: شهنشه مرا) ۲- (ق: کارها) ۳- (ن: ن: و: رنج: ق: چاره: بلخ: ل: کار: بی رنج) ۴- (ل: یکی) ۵- (ل: راز: ن: ل: بی: پ: بدین: متن = س: ق: ک: س: آ: ن: ن: ق: آ: ل: و: ل: ن: آ: و: ل: ن: آ: ع: س: ن: ب: ب: بر چه فرمان: پ: بر چه افسون: ل: ن: ن: درمان: متن = ل: ق: ک: س: آ: ن: ن: ق: آ: ل: و: ل: ن: آ: ک: ق: آ: پس از این بیت افزوده‌اند:

ک: سپه را بدین گفته آرمود
ق: بدان تا ببینم کار جهان
که در دل ز لشکر و رایب بود
چه دارد بدین راز اندر نهان

۷- (ق: آ: نه) ۸- (ک: راه) ۹- (ن: ن: ل: ن: آ: پر دخت کردم: متن = ده دستویس دیگر (ق: آ: کرد: ح: م) ۱۰- (ک: ن: ن: ل: ن: آ: بگوئید چاره: ک: جاری (۲)) که بنهم دلم: ل: بگوئید چاره که دل بگسلم: و: ببینید تا چون بود حاصلم: متن = ل: س: ق: ن: ن: ق: آ: ل: بی: پ: آ: ب: س: آ: این بیت را ندارد: س: ق: ک: ن: ل: بی: ب: پس از این بیت افزوده‌اند:

شما چاره‌ها هر چه (ن: هرچ) دانید (ن: آ: دارید) زود

ز هر نیک و (ن: نیک و (ز) بد باز (س: بی: س: راز) باید نمود (ق: ن: بی: آ:

رانید زود: ک: خوانید زود: ل: آ: جوئید زود: ن: آ: گوئید زود)

ل: س: آ: بیت بالا را ندارند: بنداری (۱۵۲۵-۱۵۵۹): و قال لهم: ما التدبیر حتی تتخلص من یدیه، و نسلم بأرواحنا من معزته و عادیته؟

۱۱- (ن: نامور پرده) ۱۲- (و: خواهری) ۱۳- (ل: کرده) ۱۴- (ل: س: ق: س: آ: ن: ن: ل: ن: آ: ن: آ: دل: انجام: متن = ک:

۱۵- (ل: س: ق: س: آ: ن: ن: ق: آ: و: آ: ب: ن: انجام: متن = ک: ن: ن: ل: ن: ل: ن: آ: ن: آ: پ: به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

دل‌آرام بهرام بد شادکام
خرمند را گردید بود نام

بنداری (۱۵۶۰-۱۵۶۱): و کانت له خلف السور أخت کان تزوج بها، و هی من أعدل اهل زمانها ۱۶- (ل: ک: س: آ: ن: ن: بی: پ: جو: متن

تصحیح قیاسی است ۱۷- (ل: ز کین: ک: کین: س: آ: سکی (بی نقطه): (آ: و وز کین): ق: ز گفتار آن زن: متن = س: (نیز ق: آ: و: پ: ل: ن: آ: از

۱۵۶۲ و ۱۵۶۴ ب یک بیت ساخته و ۱۵۶۲ اب- ۱۵۶۰ را انداخته‌اند ۱۸- (ن: بران: س: ق: (نیز ل: ل: آ: بی: دران: متن = ک: س: آ: ن: ن: ق: آ: ۱۹- (س: ق: ک: (نیز ق: آ: و: آ: ب: دلی: متن = ل: س: آ: ۲۰- (ل: آ: ز درد: گفتار و لب پر زگرد) ۲۱- (ل: ک: س: آ: (نیز ق: آ: و: آ: ب: آ: ب: زبان: متن =

(و: روان): پ: پس از این بیت افزوده است:

در دیده پر از آب و رخ چون زریز
زبان تیز کرده چو پیکان تیر

۲۲- (ل: س: ک: س: آ: (نیز ق: آ: ل: بی: و: آ: ب: چو: ل: آ: چو بهرام (۱))؛ متن تصحیح قیاسی است ۲۳- (ل: س: ک: س: آ: (نیز ل: بی: آ: ب: گفتار: متن =

ل: (نیز ق: آ: ل: بی: و) ۲۴- (ل: ن: ن: ل: ن: ق: آ: ن: آ: ب: ح: متن = س: ک: س: آ: (نیز ل: بی: و) (۱) ۲۵- (ل: فراوان بدید (حرف یکم واژه پسین

بی نقطه): س: ک: س: آ: (نیز پ: آ: فرود آرمید: (ن: ل: ن: آ: فرود آورید): متن = (ق: آ: ل: بی: و: آ: ب: ق: این بیت و بیت پسین را ندارد

۱۵۶۵ چنان^۱ هم ز گفتار^۲، ایرانیان

بمانند یکسر ز بیم زبان^۳

که ای نامداران جوینده راه^۵،
چنین رخ به آب اندرون شاندید^{۱۴}؟
خرمند و دانا و افسون گران^{۱۱}،
چه بازی نهید اندرین دشت خون^{۱۲}؟
که ای از گرانمایگان یادگار،
ز دریای رای تو گیرد گریز^{۱۶}!
ز مردی و از^{۱۷} دانش و^{۱۸} بخردی ست
که با^{۲۰} هر کسی رای جنگ^{۲۱} آوریم
کزین باره ام^{۲۲} دانش^{۲۵} آمد به^{۲۶} بن
به پیش شواران سواری کنیم^{۲۹}
بر آنم که جاوید مانم^{۳۱} جوان^{۳۳}
میانجی همی دید^{۳۳} دیدار^{۲۵} اوی^{۳۳}

چنین گفت پس گردیده^۲ با سپاه
ز گفتار خامش چرا ماندید^{۱۴}؟
از^۸ ایران سرائید و^۹ جنگ آوران^{۱۰}
چه بینید یکسر به کار اندرون؟
۱۵۷۰ چنین گفت ایزدگشسپ^{۱۳} سوار
زبان های^{۱۴} ما مگر شود^{۱۵} تیغ تیز
همه کارهای شما ایزدی ست
نباید که رای پلنگ^{۱۹} آوریم
مجویید ازین^{۲۲} پس کس از من^{۲۳} سخن
۱۵۷۵ اگر جنگ سازی تو^{۲۷}، یاری^{۲۸} کنیم^{۲۹}
چو خشود باشد ز من^{۳۰} پهلوان
چو بهرام بشنید گفتار^{۳۳} اوی^{۳۳}

- ۱- (ن، ن: چنین) ۲- (ب: بمانند) ۳- (ب: تیماریان → بیم زبان؟)؛ ای این بیت را ندارد ۴- (ن: کردنه) ۵- (ن، ن: کردان شاه؛ به: گیرنده راه) ۶- (نیز ق: پ، آ، ب: ما، مانده؛ س: مانده؛ متن = (ن، و، ن: ۷) ق، (نیز ق: ۲، ۳، ن: ۲، ب: از جگر خون برافشاند) ۷- (ق: نفاشانده؛ ل: بیفشانده؛ پ: نیشاندانده؛ س: نیشانی؛ متن = (ن، و، ن: ۷) ق، (نیز ق: ۲، ۳، ن: ۲، ب: از جگر جوش بپاشد) ۸- (س: بپاشاند؛ و: بنشاند؛ متن = (ن، و، ن: ۸) ا، ۸- (نیز ن: ز؛ ا: به) ۹- (ل، س: سرائنده (حرف چهارم بی نقطه)؛ (نیز ق: آ، ب: سرائنده (سراینده؟)؛ (ن، ن: آ: سواران؛ و: ل، ی: سرائنده؛ متن = ک، س: ۲ (نیز ق: ۲) (حرف چهارم بی نقطه)، ل: ۱۰- (ن: کنداوران) ۱۱- (ق: آ: کنداوران؛ س: آ: ز افسونگران؛ (ن، ن: آ: بیدار دل مهتران؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ در س، ق، ن، ی، ن: پ، ب: این بیت بابت سهسین پس و پیش شده است؛ بیاسی بیت های متن = ل، ک، س: ۲ (نیز ق: ۲، ۳) ۱۲- (نیز ل: طشت خون؛ س: ۲ (نیز ل: دست خون؛ س: (نیز و): نهند (و: کنید) اندرین دست خون؛ کم: یاری دهید اندرین دست خون؛ (ن، ن: آ: با شیر حیران چنین (ن: آ: کنون) سرنگون؛ ق: آ: به نیک و به بد روزگار اندرون؛ متن = (نیز پ، آ، ب: بنداری (۱۵۶۲-۱۵۶۹): فخر جغتای الی ذلک اللندی و قالت: باوجوه المکسر! آنم سادات ایران و آکارها، فما بالکم سکوناً لا تطفون بالحق؟ ۱۳- (ن: آذرگشسب ۱۴- (ن: زلفانهای) ۱۵- (ق: آ: بود) ۱۶- (س: گریغ (پساوند ندارد) ۱۷- (ل، ق: س: آ: ز: ۱۸- (س: حوس؛ آ: رای وز؛ ق: آ: پس از این بیت افزوده اند: نیا کانتان پهلوانان بند / هم از تخمه خسرو اتان بندن (ق: آ: ز تخم بزرگان و شاهان بندن) ۱۹- (ن، ق: آ، ب، ن: راه پلنگ؛ ل: نباید که رای بلند (حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ متن = ل، ک، س: ۲ (نیز ل، و، آ، ب: ما؛ متن = ل، ق، ک، (نیز ن، ق: ۲، ۳، ن: ۲) ۲۰- (ل: آ: ابا)؛ متن = ۲۱- (ب: دریای ماهی نهنگ؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۲- (ق: آ: زین) ۲۳- (س: ۲ (نیز ل، و، آ، ب: ما؛ متن = ل، ق، ک، (نیز ن، ق: ۲، ۳، ن: ۲) ۲۴- (ق: یاد من؛ (ب: چارام؛ و: بارمان؛ ب: پیام)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۵- (س: ۲۶- (ن: افاکند) ۲۷- (ل: سازیم؛ ک: (نیز ن، ل: ۲، ن: ۲) ۲۸- (ق: سازید؛ (ق: آ: جوئید؛ متن = س، ق، س: ۲ (نیز ل، ی، و، آ، ب: بازای ۲۹- (ل: کنید؛ س: آ: کنیم؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۰- (س: ق: (نیز ل، و، آ، ب: ما؛ متن = ل، ک، س: ۲ (نیز ن، ق: آ: ل: پ، ن: ۲) ۳۱- (نیز ل: باشم؛ (ب: ماند)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲- (س: نهان؛ بنداری (۱۵۷۰-۱۵۷۶): فقال ایزد گشسب: نحن تبع بهرام: ان صالح صالنا وإن حارب حاربنا ۳۳- (ل، س، ق، ی: ۲ (نیز ل، و، آ، ب: او؛ متن = ک: (نیز ن، ق: آ: ل: ۳، پ، ن: ۲) ۳۴- (ل: کرد) ۳۵- (ق: (نیز ل: کردار

که اکنون چه داری تو اندر^۳ نهفت؟
 هر آنکس که او راه یزدان^۶ سپرد،
 به سوی بدی هیچ نشتابد^۸ اوی^۷،
 و زو^{۱۲} چرخ گردنده پرکین^{۱۳} شودا
 همی^{۱۴} لشکر و گنج با تاج^{۱۵} و تخت،
 دل از^{۱۸} ناسپاسی^{۱۹} پراز^{۲۰} خون شود^{۱۷}؛
 که ای با خرد^{۲۲} یار^{۲۳} با رای جفت،
 بزرگیست^{۲۷} فرجام، گر^{۲۸} درد ورنج^{۲۹}؟
 و زانپس^{۳۱} برانداخت^{۳۳} انگشتری،
 بماند، شود بندهیی پادشا!
 که دیهیم را خرد^{۳۶} نتوان شمردا
 که ای تیغزن شیر تازه اسپ،
 بود تخت^{۴۰} شاهی سزاوار ما؟

از آنپس^۱ یلان سینه را دید و^۲ گفت
 یلان سینه^۳ گفت: ای سپهدار^۵ گرد
 ۱۵۸۰ چو پیروزی و فرهی یابد اوی^۷
 که آن^۹ آفرین باز^{۱۰} نغزین شود^{۱۱}
 چو یزدان ترا فرهی داد و بخت
 ازو گر پذیری به افزون^{۱۶} شود^{۱۷}
 و زانپس^{۲۱} به بهرام^{۲۲} بهرام گفت
 ۱۵۸۵ چه گویی^{۲۳} ازین^{۲۵} جستن تخت و گنج^{۲۶}
 بخندید بهرام از آن^{۳۰} داوری
 بدو گفت: چندانک^{۳۳} این در هوا
 بزرگست و این^{۳۳} را میندار^{۳۵} خرد
 چئین گفت از آنپس^{۳۷} به بُندا گُشِب^{۳۸}
 ۱۵۹۰ چه بینی، چه گویی تو در^{۳۹} کار ما؟

۱. س، ق، ک، س (نیز لن، لی، و، آ، ب): وزان پس؛ متن = ل (نیز ق، ل، آ، ب، ن، ق) ۲. (ن، لی، ب، حو، ج): باز؛ (ق: آ: ب: یر (حرف یکم بی نقطه))؛ متن = ل، س، ق، س (نیز ل ۱-۲) ۳. س، ق، س (نیز لی، و، آ، ب): سخن در؛ (ل: آ: ب: دل در)؛ متن = ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق) ۴. (ن: آ: سینه را (ل)) ۵. س، ق، (نیز لی، و، آ، ب): جهانیدید؛ متن = ل، ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق) ۶. (ا: راجه) یزدان (ل) ۷. ل، س، ق، س (نیز لن، لی، و، آ، ب): او؛ متن = ک (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق) ۸. (ق: ل: نگشاید)؛ در پ این واژه خوانا نیست ۹. ک: از؛ (ب: کرا) ۱۰. (ب: کار) ۱۱. (لی: بود) ۱۲. (ب: ازو) ۱۳. دل از پارسانی پر از کین (ل)؛ (س: آ: دل از ناسپاسی پر از چین (ب: ۱۵۸۳))؛ متن = بازده دستنویس دیگر؛ ق این بیت را ندارد ۱۴. ل (نیز آ، ب): همه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۵. (ن، لی، و، آ، ب): یاران؛ ل: گنج و لشکر ابا تاج؛ لی این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۶. (ق: آ: بر افسون؛ ل: بر افزون) ۱۷. (ق: آ: شوی) ۱۸. (و: وزان) ۱۹. (ب: بارسای مان (۴)) ۲۰. س: ترا؛ بنداری (۱۵۸۳-۱۵۷۷): فوافق قوله هوی بهرام و قال لیلان: ماذا عندک؟ فقال: قد أعطاک الله السلطنة فقبلها، و لاک التخت و التاج فلا تکفر نعمته و تولها ۲۱. ل (نیز ق، ل، آ، ب): از آن پس؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۲. (ل: ب: پر خرد) ۲۳. س (نیز ل، ق): حو؛ در ل این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است ۲۴. س: آ: چگونه؛ (ق: آ: چه بینی)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۵. ل، ق، ک، س (نیز لن، ل، آ، ب): کزین؛ متن = س (نیز ق، آ، ب) ۲۶. س، ق، (نیز لی، و، آ، ب): گنج و تخت؛ (ل: آ: تاج و گنج؛ ل: جنگ و تخت)؛ متن = ل، ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق) ۲۷. س، ق، (نیز لی، و، آ، ب): فرو نیست؛ متن = ل، ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق) ۲۸. ک، س (نیز ل، آ، ب، ن، ق): اگر؛ (ن: وگر)؛ متن = ل، س، ق، (نیز ق، آ، ب، و، آ، ب): ۲۹. س، ق، (نیز و، آ، ب): رنج سخت؛ (لی: ب: درد سخت)؛ متن = ل، ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، ن، ق)؛ بنداری (۱۵۸۴-۱۵۸۵): ثم أقبل علی بهرام بن بهرام و قال: فما قولک؟ ۳۰. ل: زان؛ (لی: به: ازین) ۳۱. ل: زانپس ۳۲. ل: بنداخت ۳۳. ل (ن، لی، و، آ، ب): چندانکه ۳۴. (ن، لی، و، آ، ب): آن؛ ل: بندو گفت کین؛ (ق: آ، ب: بزرگیست این)؛ متن = س، ق، ک، س (نیز و، آ، ب) ۳۵. س (نیز ق، آ، ب): مذارید؛ ق (نیز و، آ، ب): ملانید؛ متن = ل، ک، س (نیز لن، ل، آ، ب، ن، ق) ۳۶. ک، س (نیز لن، ب): خوار؛ متن = ل، س، ق، س (نیز و، ب)؛ بنداری (۱۵۸۶-۱۵۸۸): فتبسم و خلع خاتمه و رمی به فی الهواه و قال: إن الله تعالی قادر ما بین ترقی هذا الخاتم و انحطاره، علی أن یمد بضع عبد فیجمله ملکا کبیرا و شهریارا جلیلا. و من یر ل ذلک فلا یبغی أن یمدّه أمرا صغیرا ۳۷. ل: زان پس ۳۸. ل: بندا گُشِب (حرف نخست بی نقطه)؛ س، ک (نیز لن، لی، و، آ، ب): ایزد گُشِب؛ ق، س: بندا گُشِب (دو حرف نخست بی نقطه)؛ (ق: آ: همدان گُشِب؛ و: بندا گُشِب (حرف یکم بی نقطه)؛ ل: ایذا گُشِب)؛ متن = بنداری (نیز ج، ل، س، ق، و، آ، ب): ل: این بیت و بیت سپین را ندارد ۳۹. ل، س (نیز لی، و، آ، ب): بدین؛ متن = ق، ک، س (نیز لن، ق، آ، ب، و، آ) ۴۰. ل: گاه؛ بنداری (۱۵۸۹-۱۵۹۰): ثم الفت الی بندا کُشِب و استنطقه، و قال: له: هل تلیق بنا السلطنة أم؟

که ای از یلان جهان^۲ یادگار،
 که هر کس که دانا بُد و نیک‌بُی^۳،
 روانش بپزد سوی آسمان،
 به گنج جهاندار بردن نیاز^۴
 که بگشای لب را تو^۵ ای پیرگرگا!
 به انبوه^۶ اندیشگان در^۷ نشست،
 که هر کس که جويا بود کام^۸ را،
 درازست و یازنده^۹ دست زمان^{۱۰}!
 چنان دان^{۱۱} که کوشش^{۱۲} نیابد گذر^{۱۳}
 که ای گشته اندر نشیب و فراز^{۱۴}،
 شود باد و کردار^{۱۵} او نارسان^{۱۶}،

چنین گفت بُنداگُتسب^۱ سوار
 یکی مویدی داستان زد به زَی^۲
 اگر^۳ پادشاهی کند یک زمان
 به از بنده بودن به سال^۴ دراز
 ۱۵۹۵ چنین گفت پس با دبیر بزرگ
 دبیر بزرگ آن زمان^۵ لب بیست
 و زانپس^۶ چنین گفت بهرام را
 چو درخور بجوید^۷، بیاید^۸ همان^۹
 ز^{۱۰} چیزی که بخشش کند دادگر
 ۱۶۰۰ به همدانگُتسب^{۱۱} آن زمان گفت باز^{۱۲}
 سَخُن هرج^{۱۳} گویی به روی کسان

۱-ن: پیداکُتسب (حرف یکم بی نقطه)؛ س، ک (نیز لن، پ، ن، ک): ایزدگُتسب؛ ق: پیداکُتسب (حرف دوم بی نقطه)؛ (ق: آ: همدانگُتسب؛ ل: پنداکُتسب؛ و، ب: سداکُتسب (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ا: پیداکُتسب)؛ متن = س^۲ (نیز لی) ۲- (ق: آ: گوان جهان)؛ س، ق، ک، س^۲ (نیز لن، بی، پ، ب): در جهان از یلان؛ متن = ل (نیز ل) ۳- ک (نیز ق: آ: ب): برین؛ متن = یازده دستویس دیگر ۴- (ق: آ: پیش‌بین)؛ ق، س^۲ (نیز لن، پ، و، ن، ک): بود نیک‌بی؛ ک (نیز ب): بود نیک‌بین؛ ل: دارد بد و نیک‌بی؛ متن = س (نیز لی، ل (زَی: پین)) ۵- (ق: آ: که گر) عرس، ق (نیز لن، پ، ن، ک): (۱۰۲): سالی؛ متن = ل، ک، س^۲ (نیز ق: آ: لی، ل، و، ب) ۶- ۷- ک، ک، س^۲ (نیز لی): بودن نیاز؛ س، ق (نیز لن، ق، ل، ک، پ، ن، ک): باشد نیاز؛ (ب: با شرم و ناز؛ متن = (و): بنداری (۱۵۹۱، ۱۵۹۴): فقال: قد قال حکیم الری لآن تعیش یوما واحدا و أنت ملک خیر لک من أن تعیش ألفا و علیک لفیرک أمر ۸- (ن: حو): بنداری (۱۵۹۵): ثم أقبل علی الکتاب الکبیر و قال: ما عندک؟ ۹- (ب: آنگهی) ۱۰- ا: اندوه ۱۱- (ا: برنشت)؛ ل، ک، س^۲ (نیز ل، ک، پ، و، ن، ک): اندیشه اندر؛ متن = س، ق (نیز لن، ق: آ: بی، ا، ب) ۱۲- ۱۱- (نیز ق: آ: پ): ازانپس؛ متن = یازده دستویس دیگر ۱۳- ک (نیز لن، ق: آ: پ، ن، ک): نام؛ س (نیز ب): جوید به دل کام؛ ق (نیز و، ا): جوید برد کام (ق: آ: نام)؛ متن = ل، س^۲ (نیز لی، ل) ۱۴- (ن: آ: نجوید)؛ س: دل خور بجوید؛ (ق: آ: اندر خور خود؛ لی: در خود بجوید؛ ل: پ: در خورد جوید)؛ متن = ل، ق، ک، س^۲ (نیز لن، و) (دو حرف واژه پسین بی نقطه)، ا، ب) ۱۵- ل، س، س^۲: سابد (دو حرف نخست بی نقطه)؛ س: نیابد (حرف نخست بی نقطه)؛ ق: معاند (حرف نخست بی نقطه)؛ (ق: آ: بجوید؛ ل: آ: نیابد)؛ متن = ک (نیز لن، بی، و، ا، ب) ۱۶- س: زمان ۱۷- (ن: آ: تازنده)؛ س: فرازست تا چیده؛ ق (نیز و، آ، ب): فرازست نادیده (ب: با دیده)؛ (لی: فرازست تازنده)؛ متن = ل، ک، س^۲ (نیز لن، ل، ک، پ) ۱۸- (ا: آسمان)؛ لن: آ: دور زمان؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ ق: آ: به جای این لت آورده است: بجوید بیاید همی آن زمان ۱۹- س، ق (نیز لی، و، ا، ب): که؛ متن = ل، ک، س^۲ (نیز لن، ق: آ: ل، ک، پ، ن، ک) ۲۰- (ب: دانک) ۲۱- (لی: بخشش) ۲۲- لن: نیاید به بر (حرف یکم واژه نخست بی نقطه)؛ س (نیز ب): بیاید بسر (حرف چهارم واژه نخست بی نقطه)؛ ق (نیز ق: آ): نیارد به بر (در ق: آ: واژه نخست بی نقطه)؛ س^۲ (نیز لی): سابد به بر (دو حرف نخست واژه نخست بی نقطه)؛ (و: سابد به بر (واژه نخست بی نقطه)؛ لن: آ: بیاید گذر؛ ا: نیاید بسر)؛ متن = ک (نیز لن، ل، ک، پ): در لن حرف چهارم واژه نخست بی نقطه)؛ بنداری (۱۵۹۶، ۱۵۹۹): فقال: إن الأمر لله بین الکاف والنون، وإنه إذا قدر شینا فهو لا محالة یكون ۲۳- لن: همدانگُتسب ۲۴- ق: شاه گفت - که بنمای راز نهبان از نهفت ۲۵- س، ق، ک، س^۲ (نیز لن، ب): هر چه؛ متن = ل ۲۶- لن: یاد گفتار او را رسان؛ س (نیز و، آ، ب): پاک کردار او نارسان (ا: ب: بارسان)؛ ق: پاک کردار بازارشان؛ ک (نیز لن، ل، ک، پ، ن، ک): زود (ن: پ: زار؛ ل: خوار؛ ن: آ: راز) و کردار او نارسان؛ (لی: شوی پاک کردار با نامیان (؟؟))؛ متن = س^۲ (نیز ق: آ)؛ در ق: آ: این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است.

ز نیک و^۳ بد روزگار اندرون^۴
 که ای نزد پرمایگان^۵ ارجمند،
 ز دیهیم شاهان^۶ چه پرسیمی؟
 به خرمایه یازی^۷، چو^۸ ترسی ز^۹ خار؟
 همه بیم جان باشد و رنج تن^{۱۰}!

همی بود بیجان^{۱۱} و تیره روان^{۱۲}!
 ز برگشتن شید^{۱۳} تا نیم شب!
 چه بینی^{۱۴} به^{۱۵} گفتار این^{۱۶} انجمن؟
 نه از رای آن مهتران بود شاد
 که ای مرد بدساز چون پیر^{۱۷} گرگ،
 سپاه^{۱۸} و فزونی^{۱۹} و پیروز^{۲۰} بخت،
 از آن نامداران آزاده^{۲۱} خوی^{۲۲}؟
 بدین^{۲۳} دانش تو^{۲۴} بیاید گریست^{۲۵}!

بگری^۱ آنج^۲ دانی به کار اندرون
 چنین گفت همدان^۳ کسب^۴ بلند
 ز ناآمده بد بترسی^۵ همی
 ۱۶۰۵ بکن کار و^۶ کرده به یزدان سپار
 تن آسان نگرده سر انجمن

ز گفتارشان خواهر^۱ پهلوان
 برآن^۲ داوری هیچ نگشاد لب
 بدو گفت بهرام کای^۳ پاک تن^۴
 ۱۶۱۰ ورا گردیده^۵ هیچ پاسخ نداد
 چنین گفت پس^۶ با دبیر بزرگ
 گمانت چنین است^۷ کین تاج^۸ و تخت
 ز^۹ گیتی کسی را نبود^{۱۰} آرزوی^{۱۱}
 وگر^{۱۲} شاهی^{۱۳} آسان تر^{۱۴} از بندگان است

۱-ل. ق (نیز ق ل، ن. آ): بگو؛ متن = س، ک، س. ۲ (نیز ل، ن، و، ب). ۲-ک (نیز ل، ن، ب): آنچه؛ متن = ل، س، ق، س. ۳ (نیز ل، ن، ق). ۳-ک (نیز ل، ن، ق): به نیک و به؛ س (نیز ل، ن، ق، آ، ب، ن. آ): به نیک و؛ متن = ل، س، ق (نیز ل، ن، و، ب). ۴-ل (ن، ل، ن، آ): آزمون؛ بنداری (۱۶۰۲-۱۶۰۰): ثم قال لهمدان کسب: ما را یک فیما نحن بصدده؟ ۵-ل: همداکسب ع (ق): بر درو میگان؛ ل: نزدیکانمایگان) ۷-ل، ن: ترسی (حرف یکم بی نقطه): ک: چه ترسی؛ (ق): آ: ترسی؛ ن: آ: بترسد؛ ل: گر بترسی؛ پ: می بترسی؛ متن = ق، س. ۲ (نیز ل، ن، و، ب). ۸-س، ق، ک (نیز ل، ن، ب، ن. آ): شاهی؛ (ا): و شاهی؛ متن = ل، س. ۲ (نیز و) ۹-ل، س. ۲ (نیز ق): ح: چه؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۰-ک: تازی؛ (ق): ن: آ: نازی؛ ل: تازی؛ متن = ل، س، س. ۲ (نیز ل، ن، آ، و، آ، ب). ۱۱-ق (نیز آ): چه ۱۲-ق: آ: بینی تو؛ ل: یاری (به) ۱۳-بنداری (۱۶۰۳-۱۶۰۶): فقال توکل علی الله، و اشرف فی الأمر، و لا یصدنک عن التمر شوک النخل و لا عن الشهد ابر النحل ۱۴-س: آ: بجانان (؟) (حرف یکم بی نقطه) ۱۵-ق: آ: خیره روان؛ ل: این بیت و بیت سپسین را ندارد ۱۶-س، ق، ک (نیز ل، ن، آ، و، آ، ب): بدان؛ (ن): آ: بدین؛ متن = ل، س. ۲ (نیز پ) ۱۷-ل: هور؛ (ا): روز؛ متن = یازده دستنویس دیگر (ل): شید؛ بنداری (۱۶۰۷-۱۶۰۸): قال: و اخته ساکتة لا تکلم ۱۸-ل (ن: ای؛ پ: ایبا) ۱۹-س، ق (نیز ل، ن، ب): کین، ز؛ متن = ل، ک، س. ۲ (نیز ق): آ: ل: آ: بیچی ۲۱-ق، ک (نیز ل، ن، ب، ن. آ): ز؛ متن = ل، س، س. ۲ (نیز ق ل، ل، ن، آ، و، آ، ب). ۲۲-ل (ن: آن؛ پ: بیت های ۱۶۰۹-۱۷۱۵ را ندارد؛ بنداری (۱۶۰۹): فقال لها بهرام ما را یک فیما نحن بصدده؟ ۲۳-ل (ن: کردنه)؛ بنداری (۱۶۱۰): فسکت و لم تجبه ۲۴-ل: او: ۲۵-ل (ل): دیرو؛ ن: ن: آ: این بیت را ندارد ۲۶-س، ک (نیز ل، ن، آ، و، آ، ب): چنانست؛ متن = ۲۷-ق: بخت؛ (ق): چنانست کز تاج؛ ن: ن: آ: چنین گفت کین تاج شاهی؛ متن = ل، س. ۲ (نیز ل) ۲۸-ل، ق (نیز ل، ن، و): < ۲۹-ل (نیز ل): بزرگی؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۰-س، س. ۲ (نیز ق ل، و، آ، ب): نیروی؛ ک: پیروز و؛ (ن، ل، ن): آ: نیرو و؛ ل: به نیروی؛ ل: آ: فیروز؛ متن = ل، ق. ۳۱-س. ۲ (نیز ل، ن، و، ل، ن): به؛ متن = ل، ک (نیز ق ل، ل، آ، ب): نیروی؛ ک: پیروز و؛ (ن، ل، ن): آ: ل، ن، آ، و، آ، ب): نبل؛ متن = ک، س. ۲ (نیز ل، ن، آ): آرزو-خو ۳۴-س، ق، س. ۲ (نیز ل، ن، و، ب): فرخنده؛ متن = ل، ک (نیز ل، ن، ق، آ، ل، ن، آ، و، آ، ب): مگر؛ س، ق (نیز ل، ن، و، آ، ب): اگر؛ متن = ک، س. ۲ (نیز ق ل، ل، ن، آ، ب، ن): آ: شاه) ۳۷-ک: آ: حسان تر ۳۸-ق: بران؛ (ق): برین؛ ۳۹-ق: آ: داستانت) ۴۰-ل (ن، ب): همه سرفرازی (به: از) افکنده گیت (بیت ۱۶۲۳)

سخن‌های آن برتران^۳ بشنومیم^۴؛
 که گر رای من نیست^۵ جای‌گیر،
 بر آن^۸ زو که دل رهنمای^۹ آیدت!
 بگفت آن^{۱۰} سواران^{۱۱} خودکام را
 به کژی خرامدهمی پای^{۱۲} تو
 نکرد^{۱۴} اندرو^{۱۵} هیچ کهنتر^{۱۶} نگاه
 یکی چشم بر تخت نگماشتند^{۱۷}
 ز هر گونه اندیشه‌یی راند^{۱۹} نغز،
 همان^{۲۳} سرفرازی از^{۲۴} افکندگی‌ست^{۲۲}؛
 همه بندگی را کمر بر میان،
 همه^{۲۹} دل به فرمائش آراستند^{۳۰}
 سزای بزرگی به گوهر بود^{۳۲}
 کجا راز^{۳۳} یزدان همی‌بازجست،
 خم^{۳۵} چرخ‌گردنده را بسپرد^{۳۶}!

۱۶۱۵ بر^۱ آیین شاهان پیشی^۲ رویم!
 چوین داد پاسخ مر او را دبیر^۵
 هم آن گوی^۷ و آن کن که رای آیدت!
 همان خواهرش نیز بهرام را
 نه نیکوست این دانش و رای تو
 ۱۶۲۰ بسی بُد که^{۱۳} بیکار بُد تختِ شاه
 جهان را به مردی نگه داشتند
 هر آنکس که دانا بُد^{۱۸} و پاک‌مغز
 بدانند^{۲۰} که شامی به^{۲۱} از بندگی‌ست^{۲۲}
 نبودند^{۲۵} یازان^{۲۶} به تختِ کیان
 ۱۶۲۵ بیستند^{۲۷} و زیشان بھی خواستند^{۲۸}
 نه بیگانه زیبای^{۳۱} افسر بود^{۳۲}
 ز کاوس‌شاه^{۳۳} اندر آیم نخست
 که بر آسمان اختران بشمرد

۱. (لی: به) ۲. من: پیشین ۳. برتری؛ (لی: کمران)؛ ق: داندگان؛ متن: ده دستنویس دیگر ۴. (لی: نشنومیم) ۵. (ق: و) را مرد
 (پیر) ۶. (ب: نیتان)؛ س: نیست رای من؛ (لی: داد من نیشان)؛ س: کردار من نیشان؛ متن: ه. ق. (نیز ق. آ. و. آ)؛ ک. ن. ل. آن^۲
 بیت‌های ۱۶۱۶-۱۶۱۹ را ندارند؛ این بیت‌ها در ل. س. ق. س. آ. ق. آ. لی. و. آ. ب. آمده است؛ ق: آ بیت‌های ۱۶۱۶-۱۶۲۱ را به هم ریخته
 است: ۱۶۲۰، ۱۶۲۱، ۱۶۱۶، ۱۶۱۷، ۱۶۱۸، ۱۶۱۹، ۷- ل. گو: ۸. (ق: بدان) ۹. ل. رهنما جی؛ در س: آلت‌های این بیت پس و
 پیش شده است ۱۰. (ن: آن)؛ ۱۱. (ق: سرفراز) ۱۲. من: (نیز لی: ب)؛ نگویی چه آمد همی رای؛ متن: ل. ق. س. آ. (نیز ق. آ. و. آ)؛
 بنداری (۱۶۱۹-۱۶۱۱)؛ و آقبلت علی الکاتب الکبیر و قالت: أیها الذئب الطاعن فی السن! أنتحب أن تمنی التاج و التخت ما دار فی
 رأس أحد قبل بهرام؟ ۱۳- ق: گاه ۱۴. (ب: نبود) ۱۵. من: ق. س. آ. (نیز لی: اندران) ۱۶. من: (نیز لی: هیچ کس را) ۱۷. ک: نگذاشتند؛ س: آ.
 بگماشتند ۱۸. س: آ. (نیز ل. ن. آ. و. ن. ق)؛ بود؛ متن: ل. ک. (نیز ق. آ. پ. آ) ۱۹. من: ق. (نیز ق. آ. و. ن. آ)؛ آرنند؛ ک: س: آ. اندیشه آورد؛ (ن:
 اندیشه آردش؛ ل: آ. اندیشه آردش)؛ متن: ل. در: س. ق. و. این بیت و بیت سپسین پس از بیت ۱۶۱۴ آمده است؛ لی: ب. این بیت و بیت
 سپسین را ندارند ۲۰. من: ق. (نیز و. آ)؛ برانی؛ متن: ل. ک. س. آ. (نیز ل. ن. ق. آ. ل. آ. ن. ق)؛ بدانند (ج: بدان بد؟) ۲۱. در ل. بالای این واژه نیز
 نقطه کم‌رنگی دیده می‌شود ۲۲. س. آ. ۲۳. من: ق. (نیز ل. ن. ق. آ. و. آ)؛ ۲۴. من: ق. (نیز آ)؛ همه ۲۵. ل.
 ق: ک. (نیز ل. آ. و. ن. ق)؛ ز: (ن: گری)؛ سر ترا سوی؛ (ق: آ. سریرافرازی نه (وزن درست نیست))؛ متن: س: آ. (نیز ل. ن) ۲۵- (و. ن. آ. ب: بیبوند)
 ۲۶. ل. س. من: س: آ. باران (حرف یکم بی نقطه)؛ (ق: (نیز ق. آ. ب: نازان)؛ (ن: آ. نازان)؛ متن: ل. ک. (نیز ل. ن. ل. و. آ) ۲۷. ک: نشستند ۲۸- س: آ.
 مهی خواستند ل: آ. همی خواستند؛ ق: آ. بازیشان و می خواستند؛ متن: ل. ک. (نیز ل. ن. لی. و. ن. آ) ۲۹. ک: همان ۳۰- من: ق. ک. س: آ. (نیز
 ل. ن. ل. آ. و. ن. آ)؛ فرمان بیاراستند؛ متن: ل. ب. بیت‌های ۱۶۲۵-۱۶۳۰ را ندارد ۳۱- س: آ. بر تخت و؛ (ن: ن. آ. از تخت و؛ ق: آ. بیکار بر
 تخت و)؛ متن: ل. ک. (نیز لی: ل. آ. و. آ) ۳۲. (ن: ن. آ. بندند) ۳۳- من: (نیز ق. آ. لی: ک)؛ متن: ل. ق. ک. س. آ. (نیز ل. ن. ل. آ. و. ن. آ) ۳۴- ل. (نیز
 ل. ن. ق. آ. ل. آ. و. ن. آ)؛ راه؛ متن: س. ق. ک. س: آ. (نیز لی: و. آ) ۳۵- ق: همه ۳۶- ل. بشکرد؛ ک: س: آ. (نیز ق. آ. ل. آ)؛ بشگرد؛ متن: س. ق. (نیز لی: و. آ)؛
 ل. ن. آ. این بیت را ندارند؛ این بیت در ل. ک. س. آ. ق. آ. لی. ل. آ. و. آ. آمده است

از^۳ اندیشه‌ی کز و از بدنهاد^۴
 بکردند^۵ رنجه برین بر روان^۶
 بیستند پایش^{۱۰} به بند گران،
 جزاز گرم و^{۱۳} تیمار ایشان^{۱۲} نخورد
 که هستی تو زبایی^{۱۵} تختِ کیان،
 که با دخمه‌ی تنگ بادی تو^{۱۶} جفت،
 نشیند بر تخت^{۱۸} روشن روان^{۱۷}!
 مباد این گمان و^{۲۱} مباد این کلاه^{۲۲}
 جهانگیر و^{۲۵} برگستوانور^{۲۴} سوار،
 همان گیو و گودرز و هم طوس را؛
 بر^{۳۲} ایرانیان کار^{۳۳} برگشته شد^{۳۱}،
 به آرام بنشست بر تختِ ناز،

به^۱ خواری و زاری^۲ به ساری فتاد
 ۱۶۳۰ چو گودرز و چون رستم پهلوان
 از آنس کجا^۸ شد به هاماوران^۹
 کس آهنگ این^{۱۱} تخت شاهی^{۱۲} نکرد
 چو گفتند با رستم ایرانیان
 یکی بانگ برزد بر آنکس که گفت
 ۱۶۳۵ که تا^{۱۷} شاه باشد، کجا پهلوان
 مرا^{۱۹} تختِ زر باید و بسته^{۲۰} شاه^{۱۹}!
 گزین کرد از ایران^{۲۳} ده و دو^{۲۴} هزار
 رهناید^{۲۷} از آن^{۲۸} بند کاوس را
 همان نیز^{۲۹} پیروز^{۳۰} چون کشته شد^{۳۱}
 ۱۶۴۰ دلاور شد از کار او^{۳۳} خوشنواز

۱-ق (نیز لن، ق، ل، ی، ن، آ): ز ۲-ق (نیز لی): به زاری؛ (و: یزدان)؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز لن، ق، ل، ی، ن، آ): ۳-ق (ل، ی، ن، ز): ۴-س (نیز و): تاری فتاد؛ ق (نیز ا): تاری نهاد؛ ق (آ): آن کز نهاد؛ لی: تاری قتاد (حرف دوم واژه پسن بی نقطه)؛ ل: آژنگ یاد؛ لن، ن: آ: وارون نهاد؛ ک: ید به کزی فتاد؛ متن = ل، س، ۲-هق (نیز ق، ل، ی، ن، آ): ۱: نکرده؛ متن = ل (حرف یکم بی نقطه)، س، ک، س، آ (نیز و، ن، آ): ۲-س، ق (نیز لی، ل، آ، ن، آ): ۱: بدین؛ ک: بدان؛ متن = ل، س، ۲-ق (نیز ق، آ و): ۷-ل: بد روان؛ لن این بیت و بیت سپین را ندارد؛ این بیت در یازده دستویس دیگر آمده است؛ س، س، آ، ل، ی، و، آ، ب، پس از این بیت افزوده است:

بجستند (ب: نجستند) او را به رنج دراز
 سوی (س: آ): بر تخت شاهش بردند باز
 به شاهی بر او (لی: ب: دگر) آفرین خواندند

مر او را ابر (من: بران) تخت بشانندند
 این بیت در ل، ق، ک، ی، ن، آ: ۱-ق، ل، آ، ن، آ: نیامده است ۸-ق (ل، ی، ن، آ): که او؛ س (نیز ب): همان نیز چون؛ ق، ک، س، آ (نیز و، ن، آ): ۱: وزان پس که او شد؛ متن = ل ۹-ق (آ: هتاوران) ۱۰-لی: بآتش) ۱۱-س، ق، ک (نیز لی، ل، آ، و، ن، آ، ب): آن؛ متن = ل، س، آ (نیز لن، ق، آ): ۱۲-س: آ: شاهان؛ ل (ایشان) ۱۳-ل (آ: حور) ۱۴-ق: او کس ۱۵-ق (نیز ل): سزاوار ۱۶-ل، ق، س، آ (نیز لن، ل، آ، ن، آ): ۱: باشید؛ (و: باشی)؛ متن = س، ک، س (نیز ق، ل، ی، ب) ۱۷-ل: ما (بی نقطه) ۱۸-ل: نشنستند بآیین و؛ متن = س، آ؛ این بیت تنها در ل، س، آ آمده است و یازده دستویس دیگر آن را ندارند ۱۹-ک: ترا ۲۰-ل: باشد و بسته؛ س (نیز لی): شاهی بود بسته؛ ق (نیز و، آ، ب): زیبا بود بسته؛ (لن، ن: آ: ایران و بانند)؛ متن = ک، س، آ (نیز ق، ل، آ) ۲۱-س (نیز ب): کرامی (ب: کرامی)؛ ق: سپاه و؛ ک (نیز لن، ن، آ): کمانی (ب: کمانی)؛ (و: میان)؛ متن = ۲۲-لی، آ: کلاه و مباد این سپاه؛ ل: آن بزرگی مباد آن کلاه؛ متن = ل، س، آ (نیز ق، آ): کمان ۲۳-س: آنان؛ ل: ک: ز ایران؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۴-ل (آ: حور) ۲۵-ق: حور ۲۶-ل (ن: وز) ۲۷-س، آ (نیز لن، ق، ل، آ، ن، آ): ۱: رها کرد؛ متن = ل، س، ق (نیز لی، و، آ، ب) ۲۸-ل (نیز ب): آن؛ این بیت و بیت سپین را ندارد؛ بنداری (۱۶۲۰-۱۶۳۸): آلم تعلم کم بقی النخت مطلقاً فی الزمان الأول حين کان کیکاؤس محبوباً فی هماوران فلم يتجاسر علی التقدم اليه مثل جودرز و رستم و غیرهما، و لم يخرج أحد منهما رأسه عن ربة التبعية بل كشفوا عن ساق العبودية، و قرعوا ظنايب الجذ حتى خلعوه و أعادوه الی مستقره و دار ملکه ۲۹-ل: شاه؛ متن = ده دستویس دیگر ۳۰-ل (ن: آ: فیروز) ۳۱-ق (نیز و): بود ۳۲-ل (نیز ا): به؛ متن = ده دستویس دیگر ۳۳-س، ق (نیز لی، ل، آ، ن، آ): ۱: روزا متن = ل، س، آ (نیز لن، ق، ل، ی، ن، آ) ۳۴-ل: آن؛ س، آ: تاج او؛ ل (آ: آن تاج و آن؟)؛ آ: از کار او؛ متن = س، ک (نیز لن، لی، و، ن، آ، ب): ق این بیت را پس از بیت سپین آورده است

که آورد گاه^۴ مهی^۵ باز جای!^۱
 از^۷ ایران برفتند گردنکشان،
 شود کهتری شهریار^۸ زمین
 بزرگی و تاج ازدی^{۱۰} پادشاست،
 نیاریم^{۱۲} در بیشه‌ی شیر گرگ^{۱۳}!
 همه دوده^{۱۵} را داد خواهی به باد!
 سر سوفرای^{۱۶} ازدی تاج دید،
 کجا^{۱۷} بود در پادشاهیست^{۱۸}
 دلاورسواری^{۲۰}، کیی^{۲۱} کی نژاد^{۲۲}،
 که کین پدر زو بخواهد مگر^{۲۴}
 که با تاج^{۲۷} بر تخت شاهی سزید،
 برو آفرین خواند^{۲۸} گردان سپهر،
 بجوید، کند تیز بازار خویش
 وگر چند^{۳۲} بودی نژادش^{۳۳} درست
 بیامد که جوید نگین و کلاه

نه^۱ فرزند^۲ قارن بشد، سوفرای^۳
 ز پیروزی او چن آمد^۴ نشان
 که بر وی به شاهی کنند آفرین
 به ایرانیان گفت کین^۹ ناستزاست
 ۱۶۴۵ قباد از چه خردست^{۱۱}، گردد بزرگ
 چو^{۱۲} خواهی که شاهی کنی بی نژاد
 قباد آن زمان چون به مردی رسید
 به گفتار بدگوهرانش بکشت
 و زآنپس^{۱۹} بیستند پای قباد
 ۱۶۵۰ به زرمهر دادش یکی بدگهر^{۳۳}
 نگه کرد زرمهر^{۲۵} کس^{۲۶} را ندید
 [چو بر شاه افگند زرمهر مهر
 ازو^{۲۹} بند برداشت تا کار^{۳۰} خویش
 کس از بندگان تخت شاهی^{۳۱} نجست
 ۱۶۵۵ ز ترکان یکی نام او^{۳۴} ساوه‌شاه

۱-ل (نیز ق^۲)؛ چو؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲-ق (برزین) ۳-ل (نیز ل^۱)؛ سوفزای؛ (لن: سرفزای؛ ق^۲: سوفزای)؛ متن =
 س، ق، س^۲ (نیز ل^۱، و ل^۲، ب) ۴-ق (نیز ل^۱، و ا، ب)؛ تخت؛ متن = ل، ک، س^۲ (نیز لن، ق^۲، ل^۱، ن^۲) ۵-ک؛ کین عمل، ک، س^۲ (نیز لن،
 ق^۲، ل^۱، ن^۲)؛ چو آمد؛ ق (نیز و، ا)؛ چو آمد؛ س: ز نیروی وی چون بیامد؛ (ل^۱): پیروزی کی چون نیامد؛ ب: همان چون بیامد ازیشان)؛
 متن تصحیح قیاسی است ۷-ل، ق (نیز ا)؛ ز: ۸-س، ق (نیز ل^۱، و ا، ب)؛ سرفراز؛ ک، س^۲؛ سوفرا (ک: سوفرا) شهریار؛ متن = ل (نیز لن،
 ق^۲ (کهتر جی))، ل^۱، ن^۲ ۹-س^۲ (نیز لن، ق^۲، ل^۱، ن^۲)؛ این: ۱۰-ل؛ پی؛ متن = دو یازده دستنویس دیگر ۱۱-ا (خور دست) ۱۲-ل، س:
 یاریم (حرف نخست بی نقطه)؛ (ب: یاریم) ۱۳-س (نیز ب)؛ از (ب: در) بیشه شیر سترگ؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۴-ق، ک، س^۲
 (نیز لن، ق^۲، ل^۱، و ا، ب)؛ تو؛ متن = ل، س (نیز لن، ب) ۱۵-ل (ن: خویش) ۱۶-ل (نیز ل^۱)؛ سوفزای؛ ک: سوفزای؛ س^۲ (نیز و)؛ سوفرا؛
 (لن: سرفزای؛ ق^۲: برفرزای؛ سرفراز)؛ متن = س (نیز ل^۱، و ا، ب)؛ ق بیت‌های ۱۶۴۷-۱۶۵۳ را ندارد ۱۷-س، ک، س^۲ (نیز لن، ل^۱، و ب)؛
 که او؛ متن = ل ۱۸-س (نیز ا، ب)؛ پادشاهی درست (پس‌اوند ندارد)؛ (ل^۱): پادشاهی درست)؛ متن = ل، ک، س^۲ (نیز لن، ق^۲، ل^۱، و ا، ب)؛ ل^۱
 پس از این بیت افزوده است:

چو لشکر برآشت بر کیتباد نشانندند جاماسب بر تخت داد

۱۹-ق (و ا، زان پس) ۲۰-ل (ل^۱: سواری ل^۱: سواری)؛ دلاور ۲۱-ل: کوی؛ س (نیز ا)؛ کی و؛ (ق^۲: که بلد؛ ل^۱، و ب: کی)؛ متن = ک، س^۲
 (نیز لن، ل^۱، ن^۲) ۲۲-ل (ن: با نژاد) ۲۳-ل (نیز ل^۱)؛ پرهنر؛ س (نیز لن، و ب)؛ بدهنر؛ (ل^۱): بی هنر)؛ متن = ک، س^۲ (نیز ق^۲) ۲۴-ل:
 باز خواهد مگر؛ س، ک (نیز لن، ل^۱، و ل^۲، ب)؛ زو بجوید مگر؛ (ق^۲): جوید از تاجور)؛ متن = س^۲ (نیز ل^۱) ۲۵-س، ک (نیز ل^۱، و ب):
 زرمهر و؛ متن = ل، س^۲ (نیز لن، ق^۲، ل^۱، ن^۲) ۲۶-س^۲؛ کس (؟) ۲۷-ل (ب: تاج و) ۲۸-س^۲؛ کزد؛ متن = ل؛ این بیت تنها در ل، س^۲ آمده
 است ۲۹-ک، س^۲؛ ورا ۳۰-ک؛ چار؛ بندای بیت‌های ۱۶۳۹-۱۶۵۳ را ترجمه نکرده است ۳۱-ل: تاج هرگز؛ س، ق (نیز ل^۱، و ب)؛
 پادشاهی؛ (ل^۱): تاج شاهی)؛ متن = ک، س^۲ (نیز لن، ق^۲، ل^۱، ن^۲) ۳۲-س (نیز ل^۱، و ب)؛ اگر چند ۳۳-ل (ل^۱): بودش نژاد) ۳۴-ل: نامور

که او نیست گردد به ایران زمین!
چرا کرد^۳، از آپس^۲ که بودی رهی^۱؟
که تا من^۶ ز بهرام پور گُشسب،
تن خویش را یادگاری^۹ کنم^۸
به هرمز بُدی روز پیری جوان^{۱۱}،
چه یاور، همه بنده و کهنترند^{۱۳}!
همه پهلوان و همه نامدار،
به فرمان و رایش سر افکنده‌اند!^{۱۵}
چنان کر^{۱۸} ره نامداران^{۱۹} سزید،
به هر جای^{۲۳} بر دشمنان کام داد^{۲۲}
چنان دان که^{۲۷} بد^{۲۸} با^{۲۹} تن خود کنی!
که دانا^{۳۱} نخواند تو را پارسا^{۳۱}!
به بسیار سال از برادر کهام!
مبادا که پند من آیدت یاد!

چنان^۱ خواست روشن جهان آفرین
ترا آرزو^۲ تخت شاهنشهی
همی برجهاند یلان سینه اسپ
به تو^۷ در جهان شهریاری کنم^۸
۱۶۶۰ خردمندشاهی چو نوشین روان^{۱۱}
بزرگان کشور ورا^{۱۲} یاورند
به ایران، سوارست^{۱۴} سیصد هزار
همه یک‌به‌یک شاه را بنده‌اند
شهنشاه گیتی^{۱۶} ترا برگزید^{۱۷}
۱۶۶۵ نیاگانت^{۲۰} را^{۲۱} همچنین^{۲۱} نام داد^{۲۲}
تو پاداش آن^{۲۵} نیکوی^{۲۶} بد کنی
مکن آز را بر^{۳۰} خرد پادشا
اگر من زخم، پند مردان دهم
مده^{۳۳} کارکرد نیاگان به بادا

۱. ک. س. ۲ (نیز لن، ل. ۴): چنین ۲. ل. ۲: آرزوی ۳. (ب: چه کردی) ۴. ل. ۴: زان پس ه. (ن. ل. ۳: ز ترکان نهی) ۵. ق: وی ۷. ل. ۷: چو تو؛ (ق: همی)؛ متن ه. ۸. ل. ۸: کنی؛ ق: کند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۹. ل. ۹: بردباری ۱۰. ل. ۱۰: نوشیروان ۱۱. س. ۱: چنان؛ (ا: پیر و جوان)؛ ل. ۱۱: هر دانشی راد و پیر و جوان؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۲. (ن. ۳: همه) ۱۳. س. ۱۳: (نیز ل. ۱. ب): جاگر کند؛ (ن: بندگان کهنترند؛ ن. ۲: که از بندگان کهنترند)؛ ل. ۱: اگر یاورانند گر کهنترند؛ متن = ق. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. و. ۱): در ک پس از تصحیح ووا به همه) ۱۴. ک. سوارست؛ ب: این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۵. ل. ۱۵: این بیت را ندارد؛ ق: پس از این بیت افزوده است:
نشسته تو جویای اورنگ و تخت
جهاندار هرمزد کسری به تخت
(حرف یکم واژه سپین بی نقطه)

۱۶. س. (نیز ل. ۱): ایران؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۷. س. ق. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. ل. ۱. و. ۱. ب): برکشید؛ (ا: برابر) (ب: ترا بر) کشید؛ متن = ل. (نیز لن، ل. ۳) ۱۸. (ن: چنانک ز) ۱۹. ق: شهریاران ۲۰. (ب: نیاکان تو) ۲۱. س. (نیز ل. ۱. ب): همچنان ۲۲. س. (نیز ل. ۱. ب): کامکار؛ ق: روزگار؛ (ن. ل. ۳. و. ۲: نامدار)؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. و) ۲۳. ل. ۲۳: به فرجام ۲۴. س. ق. (نیز لن، ل. ۳. و. ۱. ب): کامکار؛ (ل. ۱: سازگار)؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ق. ۲. و)؛ ق: پس از این بیت و کس پس از بیت سپین افزوده‌اند (ک: بیت دوم را پس از بیت ۱۶۶۷ افزوده است):
کزین رای بد مر ترا بد رسد
مکن ای برادر تو این رای بد
بترسم کزین کار بینی تو غم
مکن نیز فرمان دیو دژم
(ی: که پشت بگرد بکم (I))

۲۵. (ق: ۲. ل. ۱: این) ۲۶. ل. ۲۶: س. ک. س. ۲ (نیز لن، ل. ۱. و. ۱. ب): نیکویی؛ متن = ل. (نیز ق. ۲) ۲۷. (و. ب: دانک) ۲۸. (ل. ۱: جرد) ۲۹. س. ۲: بر ۳۰. س. ۱: مگر داز ره بر (۹)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۳۱. س. ۳۱: (نیز ل. ۱): داند (د: دانا)؛ (ب: نادان (I)) ۳۲. (ا: پادشا) (ب: پساوند ندارد) ۳۳. (ل. ۱: همه)؛ ب: این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۶۵۴-۱۶۶۹): و ما بلغنا أن أحدا ممن لا ينتسب إلى الشجرة الکيانية تصدی لطلب السلطنة وإن كان عالی النسب کریم العنصر. و قد غرک يا بهرام! أن هلك ساره شاه علی يدک بسعادة الملک، و قوة طالع. فأصبحت تخلع ريقة طاعته و تمنی تخت ملکه، بعد أن جذب بضیعی و نوه بلذکرک، علی ما هو دأب الملوک و مقتضى همهم العالیة فنتضیع سیک و سعی أبانک و تخرب بیتک. استیقظ من سنة غفلتک، و لا تسلط الهوی علی عقلک. فإن یلان لا یقدر أن یعمل منک شهریارا جلیلا

سپهدار لب را به دندان گرفت!
 جزم از راو نیکی^۲ نجویدهمی!
 تو^۱ بر^۳ انجمن رای شاهان^۴ مزن،
 ز تخت مهبی پهلوان بر خورد،
 برادرت را شاه ایران شخر،
 چرا خلعت از دوک سازدهمی؟!
 که اندر زمانه میاد آن نژاد^{۱۱}!
 برین^{۱۲} تخمه^{۱۳} بر سالیان صد^{۱۴} هزار،

۱۶۷۰ همه انجمن ماند ازو در^۱ شگفت
 بدانت کو راست گویدهمی
 یلانینه گفت: ای گرانمایه زن
 که هرمز بدین چندگه بگذرد
 چو هرمز چنین باشد اندر هنر^۵
 ۱۶۷۵ به تاج کیی^۶ گر^۷ بنازد^۸ همی
 سخن بس کن^۹ از هرمز ترک زاد^{۱۰}
 گر از کیتباد اندر آری شمار

۱-ک: ازوی در؛ س^۲ (نیز: ۱): زو در؛ (ن: اندر)؛ ل: اندرو در؛ س: مانده زو در؛ (ن: مانده دو)؛ متن: ق (نیز: ق^۲، ل^۳، و^۴، ب)؛ در ل^۳
 لت های این بیت و در ب این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است ۲-ک، س^۲ (نیز: ن، ق^۲، ل^۳، ن^۴)؛ خوبی؛ (ا: نیکی)؛ متن = ل.
 س، ق (نیز: ل، و، ب)؛ بنداری (۱۶۷۰-۱۶۷۱): فکعت بهرام حین عرف صدقها و اصبانها ۳-ل: در ۴-ک (نیز: ن، ل، ن^۲): شاهی؛ ک، ق^۲
 پس از این بیت افزوده اند (ق آیت های سوم و چهارم را پس از بیت ۱۶۷۳ افزوده است):

زن برده (ق: نامور) کی رای با زن زند
 ورا (ق: ابا) رای و تدبیر مردان چه کار
 چنین گفت دانی دانش (ق: پیشین) سرای
 تو مندیش ای برمنش پاکوزن
 به پیرایه و عقد گردن زند
 که مردان چو شیرند و زن چون شکار
 که هرگز مزن پیش زن هیچ رای
 برادرت را رای ازبسان مزن

هـ: س^۲: از هنر (!): ل: ز هرمز چنین باشد اندر خیر؛ متن: ق، ک (نیز: ن، ق^۲، ل^۳، ن^۴)؛ در ق این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده
 است؛ در آ این بیت پس از بیت سپسین آمده است؛ س، ل، و، ب این بیت را ندارند. ع: س (نیز: ل، و، ب): تخت مهبی؛ ق: تخت کئی؛
 متن = ل، ق، ک، س^۲ (نیز: ن، ق^۲، ل^۳، ن^۴) ۷-س، ک (نیز: ل، ب): کو؛ ق (نیز: ق^۲): بر؛ (ل: آر)؛ متن = ل، س^۲ (نیز: ن، و، ل، ن^۲) ۸-ل:
 نازد (حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز: ب): سازد (دو حرف نخست بی نقطه)؛ ق: ن سازد؛ (ق: نازد (حرف یکم بی نقطه))؛ متن = ک، س^۲
 (نیز: ن، ل، و، ل، ن^۲)؛ در و این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ ک، ق^۲، و پس از این بیت و آپس از بیت سپسین افزوده اند:

یکی پهلوان شیرمردی (ق: جهان پهلوانی به گیتی) چنین

که از بیم تیفش (و: سم اسبش) بلرزد زمین
 بدو دوک و پنبه فرستد نثار (ا: شمار)
 تقو بر چنین بی وفا (و: آ: بی هنر؛ ق: مبادا چنین بدگهر) شهریار

ق آپس از بیت های بالا با هم افزوده است:

ز ناپاک زاده چه داری امید که زنگی به شستن نگردهد سید

ل: ل: که ۱۰-ل: (بی: پاک زاد) ۱۱-ب: این نژاد: ل: میانه مبادا قباد (ل)؛ و این بیت را ندارد؛ س، ل، ب پس از این بیت افزوده اند:

به ما دوک و پنبه فرستد نثار به (ب: ز) ما بر چنان بی هنر دیوسار

(ل: ی: بادیار؛ ب: پادشا (ل))

بنداری (۱۶۷۲-۱۶۷۶): فقال یلان: أيتها المرأة الجلیلة! إن هرمزد سیموت عن قریب. و لا یتمتع بالملک غیر أخیک ۱۲-ل (۳: بدین)

۱۳-ق: تخت) ۱۴-س، ک، س^۲ (نیز: ل، ب): شد؛ (ق: شش؛ و: آ: سد؛ ب: آ: سه)؛ متن = ل (نیز: ن)؛ ق این بیت و بیت سپسین را
 ندارد

که با تاج بودند^۱ بر تخت زر-
 ز پرویز خسرو^۳ میندیش نیز
 ۱۶۸۰ به درگاه او هرک^۴ ویژه ترند^۵
 چو بهرام گوید بدان^۷ کهتران^۸
 بدو گردید^{۱۱} گفت: دیو سیاه
 مکن بر تن و جان ما^{۱۲} بر^{۱۳} ستم
 پدر مرزبان بود ما را به ری
 ۱۶۸۵ چو^{۲۰} بهرام را دل به جوش آوری
 شود رنج این تخمهی ما^{۲۲} به باد
 کنون راهبر باش بهرام را
 بگفت این و گریان سویی خانه شد
 همی گفت هر کس که این^{۲۷} پاکزن

سرآمد، کنون نام ایشان میر^۲
 کزو یاد کردن نیرزد به چیز!
 برادرت را کهتر و چاکرند^۶
 بیندند^۹ پایش به بند گران!
 همی^{۱۱} دام سازد شما را به راه!
 همی^{۱۲} از تو بینم همه^{۱۵} باد و دم^{۱۶}
 تو^{۱۷} افگندی^{۱۸} این جستن تخت پی^{۱۹}!
 تبار مرا در^{۲۱} خروش آوری!
 به^{۲۳} گفتار تو^{۲۴} کهتر بدنزاد!
 پر آشوب کن روز^{۲۵} آرام را!
 به دل با برادر چو بیگانه شد^{۲۶}!
 سخن گوی و روشن دل و^{۲۸} رای زن^{۲۹}،

۱-س. که بودند و؛ (ب: بود خند) ۲- (ل. ی. ب. به سر)؛ بنداری (۱۶۷۷-۱۶۷۸): و این هذه الدولة قد آذنت بالانصرام و طال علیها تعاقب
 الشهور و الأعوام ۳- (ق: آ: هرمز)؛ بنداری (۱۶۷۹): فاذا اختتم هرمزد فلا میالاة بیرویز ۴- س. ق. که، س. آ (نیز لن-ل. ۲. و-ب): هر که؛
 متن = ل. هق (نیز لن): بندند؛ که: مهتر ترند؛ آ: مهتر سزند؛ متن = ل. س. س. آ (نیز ق. آ. ل. ی. ل. آ. و. لن. آ. ب) ع. که، س. آ (نیز ق. آ): بنده و
 کهترند؛ ل. آ: کمترین چاکرند؛ متن = ل. س. ق. (نیز لن، ل. ی. و-ب) ۷- ل. بران ۸- (نیز و. آ): مهتران؛ متن = ده دستنویس دیگر ۹-
 (نیز ل. آ): بیندیش؛ (و: که بنیدیش)؛ متن = ل. ق. که، س. آ (نیز لن، ق. آ. ل. ی. لن، آ. ب)؛ برخی دستنویس ها پس از این بیت افزوده اند:
 س. ل. ی. و. آ. ب: هم آنگه بیندند (ل. ی: بیندیش) پایش به کین
 که: تو پرویز را از نژندان شمار
 ل: بیندند هم در زمان پای او
 بنداری (۱۶۸۰-۱۶۸۱): فإن جمیع من علی بابه کلهم مریدون لأخیک، و مفتخرون بخدمته، و مطیعون لأوامره ۱۰- (ل. ی: کرده)

۱۱- (ق: آ: همان)؛ ل به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

بدو گردید گفت کای دیوساز
 همی دیوتان دام سازد به راز

۱۲- (ق: آ: من؛ ب: جماع) ۱۳- (لن: را) ۱۴- س: همه ۱۵- (ق: آ: همی)؛ س. ق. (نیز آ. ب): آید کنون؛ (ل. ی: آید چنین)؛ ل: که از تو نه بینم همی؛
 متن = س. س. آ (نیز لن، ل. ی. و. لن) ۱۶- (ل: برستم (پس او ندارد))؛ بنداری (۱۶۸۲-۱۶۸۳): فقالت: إن الشیطان هو الذی نصب لکم هذه
 الحیائل، و أرسدکم الغوائل ۱۷- س: آ: بد ۱۸- (ق: آ: افگندی) ۱۹- (ق: آ: کی)؛ س. آ (نیز ل. ی): تاج پی؛ متن = ده دستنویس دیگر (ل: آ:
 پی) ۲۰- س. ق. (نیز ل. آ. ب): تو؛ متن = ل. که، س. آ (نیز لن، ق. آ. ل. و. لن) ۲۱- س: بر؛ س. آ (نیز ل. ی): تو نامرد را در (ل. ی: بس)؛ (ق: آ: همه
 دوده را در؛ ب: تو با مرد و آتش)؛ متن = ل. ق. س. آ (نیز لن، ل. آ. و. لن) ۲۲- س: من ۲۳- (ل: ز) ۲۴- س: گفتارهای؛ ق: آ: پس از این
 بیت افزوده است:

که پالان گران را ببرده است آب
 نمایند هر شب خران را به خواب

۲۵- ل: بزم و؛ س (نیز ل. ی): راه؛ (ق: آ: بر آشوب از امروز)؛ متن = ق. که، س. آ (نیز لن، ل. ی. و. لن) ۲۶- (ل: آ: تهای این بیت پس و پیش
 شده است؛ بنداری (۱۶۸۴-۱۶۸۷): فلما من أولاد مرایة الری، و لا یلیق بنا التعرض للجاج الکیانی، و السریر الخسروانی. و لکنک تفر
 بیهرام و تمنیه هذه الأمانة ۲۶- بنداری (۱۶۸۸): فقالت یاکیه و هی غضبی علی أخیها، و دخلت الی ما وراه الحجاب ۲۷- ق: زهی؛ س:
 (نیز آ): که ای؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۸- ق: حو < ۲۹- (ق: آ. ب: پاک تن)؛ ل: آ: چه نیکو سخن گفت بر انجمن)

۱۶۹۰ تو گویی که گفتارش از دفترست

به^۱ دانش ز جاماسب نامی ترست^۲!

جو بهرام را آن نیامد پسند
دل تیره و اندیشه^۳ دیریاب^۴
چنین گفت پس کین^۵ سرای سپنج
بفرمود تا خوان بیاراستند
۱۶۹۵ به رامشگری^۶ گفت کامروز^۷ رود
نخواهیم^۸ جز چامه^۹ هفتخان^{۱۰}
که چون شد به رویین دز اسفندیار
بخوردند بر یاد او چند می
کز آن بوم خیزد سهپند^{۱۱} جو تو^{۱۲}
۱۷۰۰ پراگنده گشتند چون^{۱۳} تیره گشت^{۱۴}

همی بود از آواز^۱ خواهر یژندا!
همی تخت شاهی نمودش به خواب!
نیابند جویندگان جز^۲ به رنج!
می و رود و رامشگران خواستند
بیارای^۳ پهلوانی سرود!
برین^۴ می گساریم، لختی بخوان^۵،
چه بازی نمود اندران روزگار^۶!
که آباد^۷ بادا بر و^۸ بوم زی
فزون آفریناد ایزد جو تو^۹!
سر میگساران^{۱۰} ز می خیره گشت^{۱۱}!

جو برزد سنان^{۲۴} آفتاب^{۲۵} بلند

شب تیره گشت از درفش^{۲۶} یژندا،

۱. (ل. ۳: ز) ۲. (نیز لی.) افزوتترست؛ ک (نیز لن.) او برترست؛ (ن: ۲: هم برترست؛ ب: داناترست؛ ل: ۳: به جاماسب او برترست؛ و: جو جاماسبی دیگرست؛ متن = ل. ق. ۲. (نیز ق ۲.)؛ بندهای (۱۶۸۸-۱۶۹۰). فتعجب الحاضرون من ثقب رأیها و کمال عملها حتی قالوا: کأنها أعلم من جاماسب الحکیم ۳. ل (نیز لن.)؛ ز آواز؛ ک: بدز گفتار؛ متن = س. ق. ۲. (نیز ق ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۴. ل. ق. ۲. (نیز لن.)؛ ج: اندیشه؛ (آ: ز اندیشه)؛ متن = س. ک. (نیز ق ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۵. ل. ق. ۲. (نیز ق ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۶. (نیز لن.)؛ ج: کین پس؛ متن = ل. ک. س. ۲. (نیز لن. ل. ۲. ن. ۲) ۷. (ل. ن. ل. ۲. خود بندگان جز؛ و نیابند خود زندگان و)؛ س. ق. ل. ۲. ب. این بیت را ندارند؛ این بیت در ل. ک. س. ۲. ق. ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. آمده است؛ بندهای (۱۶۹۱-۱۶۹۳). فاطرق بهرام و اجما لما قرع سمعه من کلامها لکن کان قد غمرته أمیة الملک حتی لم یکن یری فی نومه سوی التاج و التخت ۸. (نیز ق ۲.) رامشگران؛ س (نیز ب.) رامشگرش؛ متن = ق. ک. س. ۲. (نیز لن. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۹. (ل. ن. ل. ۲. امروز) ۱۰. س. ق. (نیز لی. و. ن. ۲. ب.) بر؛ متن = ل. ک. س. ۲. (نیز لن. ق. ۲. ل. ۲) ۱۱. ل (نیز لی. و. ن. ۲. ب.) نخوانیم؛ (ن: بخواهیم)؛ متن = س. ق. ک. س. ۲. (نیز ق ۲. ل. ۲) ۱۲. ل. س. ق. (نیز ق ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) نامه؛ (ن: جز از نامه)؛ متن = ک. س. ۲. جامه ۱۳. ل. ک. س. ۲. (نیز لن. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) خوان؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۴. (لی: بدین) ۱۵. ل. جوان؛ در س. ق. ل. ۲. ب. این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است ۱۶. ق. ک. س. ۲. کارزار؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۷. (و: آسوده) ۱۸. (ب: بتو) ۱۹. (ق: چنین) ۲۰. ک: آفرین یاد ز ایزد بتو (پساوند ندارد)؛ (ق: که آباد بادا ز رویت زمین؛ و: جهاندار و ناماورد نامجو (پساوند ندارد))؛ متن = ده دستنویس دیگر ۲۱. س. (نیز لن. ل. ۲.)؛ چو شب؛ ک (نیز ل. ۲.)؛ و شب؛ متن = ل. ق. ۲. (نیز ق ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۲۲. ل. ق. شد ۲۳. (ن: میگسار چان)؛ بندهای (۱۶۹۴-۱۷۰۰). ثم أمر بمد السماط قطعوا، و جلس فی مجلس الأتس فأحضر المعانی و اقترح أن یفخوه بقصة إسفندیار فی هفتخوان فشریوا علی ذلک الی أن ثملوا فانقض المجلس و عادوا الی منازلهم ۲۴. س. بر برد این؛ متن = ل. ک. (نیز لن. ق. ۲. ل. ۲. و. ن. ۲. ب.) ۲۵. (ق: آفتاب از) ۲۶. س. ۲. سانش؛ (ق: درفش؛ ن: بر رفتن؛ ل: جزیره < گشت از درخشش؛ و: یوی تار شد دیده‌های (())؛ متن = ل. ک. (نیز لن.)؛ س. ق. ل. ۲. ب. به جای این بیت، بیت زیر را آورده‌اند:

جو برزد سنان را (ق. آ: چراغ) بلند آفتاب سر نامداران برآمد (آ: نامدار اندر آمد) ز خواب

نهانی همی جست جای^۱ مهی
 که سالار^۲ بوم^۳ خراسان سزید
 به خرداد^۴ فرخنده در ماه^۵ دی
 بفرمود پس تا^۶ سرای درم^{۱۰}،
 درم مهر بر نام^{۱۳} خسرو^{۱۴} کنند
 سخن گوی و^{۱۵} اندر خور^{۱۶} کار نغز،
 بیاورد و گفت: آنچه از^{۱۹} طیسفون^{۲۰}،
 -که بیکر بریشم بُد و^{۲۲} زَر^{۲۵} بوم-،
 برند و^{۲۸} کند^{۲۹} مهر او^{۳۰} را نگاه
 دلاور بسای^{۳۳} خجسته سروش،

سپه را درم داد و اسب و رمی
 ۱۷۱۰ ز لشکر یکی پهلوان^۲ برگزید
 براندیشه از بلخ شد سوی ری
 همی کرد^۷ آندیشه از^۸ بیش و کم
 بسازند^{۱۱} و آرایشی^{۱۲} تو کنند
 ز بازارگان آنک بد^{۱۴} پاک مغز
 ۱۷۱۵ به مهر آن^{۱۷} درمها به بدره اندرون^{۱۸}
 بیایی^{۲۱} پرمایه^{۲۲} دیبای روم^{۲۳}
 بخزید تا^{۲۶} آن^{۲۷} درم نزد شاه
 فرستاده یی جست^{۳۱} با شرم^{۳۲} و هوش

۱-س (نیز ق^۲، ل^۳، ب): تخت؛ ق: گاه؛ (ا: راه)؛ متن = ل، ک (نیز ل^۴، و، ل^۵)؛ س^۶ این بیت و بیت سپسین را ندارد؛ بشاری (۱۷۰۸، ۱۷۰۹): ثم فتح أبواب خزانه و أطلق أرزاق عسکره ۲-ل: مرزبان ۳-ل: سالار و ۴-ل: مرز؛ ل، ب: این بیت را ندارند؛ ک: ق^۵ پس از این بیت افزوده اند:

خراسان (ق: خراسان) بدو داد با لشکری نشابور با بلخ و مرو و (ق: حوج) هری

بشاری (۱۷۱۰): و قلل بلاد خراسان أحد أمرائه ۵-س، ق (نیز ا): خرداد بدو روز؛ بشاری (۱۷۱۱): و ارتحل من بلخ متوجها نحو الری ۷-س (نیز ل، ا، ب): کردش؛ متن = دل، ق، ک، س (نیز ل^۸، و، ل^۹)؛ ا، ل: دره (نیز ل^{۱۰})؛ بر: (ل): آندیشه؛ متن = س، ق، س (نیز ل^{۱۱}، ق^{۱۲}، و، ا، ب): ۹-س: دره؛ ق (نیز ا): ناپس ۱۰- (و: دژم) ۱۱- (ب: سازید) ۱۲-س، ق، س (نیز ل^{۱۳}، و، ل^{۱۴}): آرایش؛ متن = دل، ک (نیز ب) ۱۳- (ق: رانام)؛ س: نام بر مهر؛ (ل): درو نام بر مهر؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بشاری (۱۷۱۲، ۱۷۱۳): فلما وصل إليها أخذ فی المکر و الاحتیال، و أمر بضرب الدرهم علی اسم کسری بویز بن هرمزد، و أن یمحی اسم آیه عن السکة ۱۴-ل: آن؛ آنکه بد؛ س، ق (نیز ل، ا، ب): بازارگان یکی؛ (و): بازارگانی که بد؛ ق: به بازار آنک بد؛ متن = دل، ک، س (نیز ل^{۱۵})؛ ل، ب: بگو و؛ (ب: سخن دان) ۱۶- (ا: خجسته)؛ ق: آنک خور و ۱۷- ل: از ۱۸- ل، س، ق، س (نیز ل^{۱۹}، و، ب): بدره (ل): پرده درون؛ متن = ک ۱۹-س (نیز ل، ل، و، ا): آنچه از (ل): (ل، ل): گفتا که در؛ ق: زود آن سوی؛ ل: بفرمود بر دهن سوی؛ ق: بدو داد و گفت آنچه از؛ متن = س (نیز ب) ۲۰- ل، ق (نیز ق^{۲۱}، ل، ا، ب): طیسفون ۲۱- ل: بیاورد؛ س (نیز ل^{۲۲}): بیارند؛ (ل، ل): بیارید؛ متن = س، ق، ک (نیز ق^{۲۳}، ل، و، ا، ب): (ل، ل): از این مایه ۲۴- (ق: دیبای پرمایه بوم) ۲۴- س (نیز ل^{۲۵}، ل، ا، ب): بود؛ (ل): بیکر بریشم بود؛ ق: نیکو فریسم بود؛ و: یکی بیکر بریشم؛ (و): متن = دل، ک (نیز ل، ل، ب) ۲۵- ل: زرش؛ ق: آرزو؛ و: زَر؛ و: متن = یازده دستنویس دیگر؛ ق: پس از این بیت افزوده است:

بباید خریدن بدین سیم و زر چنان چون بود از در تاجور

۲۶- ک: با؛ ل: بخزند تا؛ س (نیز ب، ب): بخرد تا (حرف چهارم واژه نخست و در س واژه سپسین نیز بی نقطه)؛ س (نیز ق^۲): بفرمود تا؛ (ل): خرید و برید؛ و: فرستاد تا؛ ل: بخزند و برند؛ متن = (ل، ل، ا): ۲۷- (ب: این) ۲۸- (ل، ل): ببیند ۲۹- (ل): کنند ۳۰- (نیز ل، ل، ا، ب): آن؛ متن = دل، س، س (نیز ق^{۳۱}، و)؛ در و این بیت با بیت سپسین و پیش شده است؛ ق: بیت های ۱۷۱۴، ۱۷۱۵ را ندارد؛ بشاری (۱۷۱۴، ۱۷۱۵): ف ضرب منها کثیرا و استحضر التجار الذین یسافرون الی بغداد فاشتری أمعتهم و أمعتهم و دفع الیهم من تلك الدرهم، یرید بذلك أن تحمل الدرهم الی المداائن الی فیراه هرمزد فیغیر علی ولده ۳۱- ل: خواند؛ ق: خواست؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳۲- س (نیز ل، ل، ب، ا): رای؛ متن = دل، ک (نیز ق^{۳۳})؛ ک: بنام؛ ق: نشان

سُخَن گفت^۴ هرگونه از^۵ بیش و کم:
 ز رزمی کجا^۶ کرده بد با سپاه،
 ز مقتاع و از^{۱۰} دوکدان سپاه
 نبینی مرا، شست برکش از آب^{۱۲}!
 -پسرت آن گرانمایه ی نیک بخت-،
 بیابان ز^{۱۶} دشمن چو جیحون^{۱۷} کنم!^{۱۵}
 سرآرد مگر^{۱۹} بی گنه^{۲۰} روزگار!
 فرستاده آمد سوی طیسفون^{۲۲}

یکی نامه بنیشت^۱ بر^۲ باد و^۳ دم
 ۱۷۲۰ ز پرموده^۶ و لشکر^۷ ساوه شاه
 و زان خلعتی کآمد او را ز شاه^۹
 چنین گفت از آنس که هرگز^{۱۱} به خواب
 هر آنکه^{۱۳} که خسرو نشیند به تخت
 به فرمان او کوه^{۱۴} هامون کنم^{۱۵}
 ۱۷۲۵ همی خواست تا بر پسر^{۱۸} شهریار
 همه یاد^{۲۱} کرد این^{۲۲} به نامه اندرون^{۲۳}

۱-ل، س، ک، س (نیز لن-ل، و-ب): بنوشت؛ متن = (پ) ۲-ل، س (نیز لی، ا، ب): یا؛ (ق: خبر)؛ متن = ک، س (نیز لن، ل-ل، ق) ۳-س: دود و؛ (ب: دود) ۴-ل: سخن گوی؛ (ق: با؛ ل: بر): ع-ل: بزموده (حرف یکم بی نقطه)؛ س (نیز لن، ق: آ): برموده (بی نقطه)؛ (لی، و، ب: بزموده؛ لن: بزموده)؛ متن = ک، س (نیز پ، ا، ب): برموده ۷-س: روز لشکر؛ (و: گفت او و از) ۸-س، ک (نیز لن، ق: آ، پ، ب): که او؛ متن = ل: در، س، ل، آ، این لت با ۱۷۲۱ و در لن، ق: آ، لن با ۱۷۲۱ اب پس و پیش شده است؛ س (از ۱۷۲۰ آ و ۱۷۲۱ اب یک بیت ساخته و ۱۷۲۰ اب ۱۷۲۱ را انداخته است؛ لی از ۱۷۲۰ آ و ۱۷۲۱ اب یک بیت ساخته و ۱۷۲۰ اب و ۱۷۲۱ اب را انداخته است ۹-س (نیز لی، ل، ا، ب): به راه؛ متن = ل، ک (نیز لن، ق: آ، پ، و، لن، ا، ب): ز؛ ک (نیز لن): آن؛ ک پس از این بیت افزوده است:

تو بیند فرستی عصی گشت مرد (۱)

چو شیران شمشیرزن را به درد

بنفاری (۱۷۱۸-۱۷۲۱): ثم کتب الی هر مزد کتابا یذکر فیه حسن بلائه و صدق غثائه فی الذبح عن دولته، و الدفاع عن حوزته، و یشکو مجازاته بتلك الخلعة المستکرة ۱۱- (و، لن: آ: دیگر)؛ لن: زان پس که هرگز؛ س (نیز لی، ا، ب): وی را کزبان (لی، ا: کزین)؛ پس؛ متن = ک، س (نیز لن، ق: آ، ل، ا، ب): نیز؛ س (ل) ۱۲-ل: از آب؛ س (نیز لی، ب): پشت برگشت (لی: برکش)؛ ز (س): آب؛ س (نیز و برگرد آب؛ ق): اگر چه باشی بناب؛ لن: بنیم رخ شاه با جاه و آب؛ متن = ک (نیز لن: نیز = ل-ل، ا): بنفاری (۱۷۲۲): و قال فیه: اینک بعد هذا لترانی فی المنام فضلا عن العیان. قاطع رجاءک منی ۱۳-س: بدانکه؛ ک بیت های ۱۷۲۳-۱۷۲۵ را به هم ریخته است: ۱۷۲۳، ۱۷۲۴، ۱۷۲۵ ل-ل (نیز لن، ب، و، لن، ا): راغ؛ متن = س، ک، س (نیز ق: آ، لی، ل، ا، ب) ۱۵-ک (نیز ا): کتیم ۱۶-ک: < ۱۷-س (نیز لی، ب): پراز خون؛ ک، ق: پس از این بیت افزوده است:

وفادار نه چون توئی بی وفاست

اگر کردکت او به شاهی سزاست

(ق:؟ زمانه ندارد همی گشت (د: پشت) راست)

ازین پس جز او را نباشم رهی

پذیرفتم او را به شاهنشهی

بنفاری (۱۷۲۳-۱۷۲۴): و لکنی مهما استقر کسری بر روی علی التخت ائبعت امره، و زعزت فی طاعته الجبال، و أرسلت من دماه أعادیه البحار ۱۸-ل: در؛ س، ق، س (نیز لن، ق: آ، و-ب): سر (د: پسر)؛ (ل: بی گنه)؛ متن = ک (نیز لی، ب) ۱۹-لی: همی ۲۰-ل: بر سرش؛ در ق این بیت پس از بیت ۱۷۲۷ آمده است؛ س، ک، لی، ب، و، آ، ب پس از این بیت و ق پس از بیت های افزوده در ۱۷۲۴ اب افزوده اند:

که برنا و شاه و (ک، لی): <

که بهرام را ترس بر روی بود

ق:؟ در پادشاهی دلایز بود

بنفاری (۱۷۲۵): برای ترجمه این بیت = بنفاری (۱۷۱۴-۱۷۱۸) ۲۱-ل: نام ۲۲-س (نیز ق: آ، لی، ا): آن ۲۳-ل، س، س (نیز لن، ب): نامه درون؛ متن = ک ۲۴-ل (نیز ق: آ): طیسفون؛ (پ، آ: طیسفون)؛ متن = س، ک، س (نیز لن، لی، ل، و، لن، ا، ب)؛ ق این بیت را ندارد

چو^۲ هرمز ببیند^۳، بیچد ز غم^۴!
ببیند ز من روزگار درشت!
همه^{۱۰} بیخ ساسان ز بن^{۱۱} برکنم^۹!
که آمد که برخیزد این^{۱۵} آفرین!

به بازارگان گفت: مَهر^۱ درم
چو خسرو نباشد ورا یار و پست^۵
چن^۶ آژرم^۷ها^۸ بر زمین^۸ برزنم^۹
۱۷۳۰ نه این^{۱۲} تخمه^{۱۳} را کرد یزدان زمین^{۱۴}!

به^{۱۷} بغداد با نامداران^{۱۸} زی
رخش گشت^{۱۹} از آن نامه^{۲۰} چون شنبلید!
یکایک بر آن^{۲۲} غم بیفزود غم^{۲۳}!
بگفت این^{۲۴} به آیین گشسپ^{۲۵} آن زمان،
که از ما همی سر بخواهد^{۲۷} کشید،
سبک داشتن بیشتر زین^{۳۰} چه چیز^{۳۱}!
که بی تو میناد میدان^{۳۳} و اسپ!

بیامد^{۱۶} فرستاده‌ی نیکبئی
چو نامه بنزدیک^{۱۷} هرمز رسید
پس آگاهی آمد ز مَهر^{۲۱} درم
بیچید و شد بر پسر بدگمان
۱۷۳۵ که خسرو به^{۲۶} مردی به جایی رسید
درم را همی مَهر^{۲۸} سازد بنیز^{۲۹}
به پاسخ چنین گفت^{۳۲} آیین گشسپ^{۳۳}

۱-ک.س. ۲ (نیز، ن. ق. ۲، ل. ۳، ن. پ. ۱، ن. ۲): میخ؛ متن: ل. س. ق. (نیز، ل. و. ا. ب). ۲- (ق. ۲: که) ۳- (ل. نبیند): ل. هرمزد بیند ۴- ف. س. ۲: دژم (ل. کشت) ۵- ل. س. ک. س. ۲ (نیز، ن. ب.): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۷- س. آفرمهان؛ (پ. آژرمها) ۸- (ق. ۲: زمی؛ و. به هم) ۹- (ل. ن. ق. ۲، ل. پ. و. ن. آ. ب. برزنم- بر (ن. آ. ح. ر. ح) کنیم ۱۰- ل. همی ۱۱- (ق. ۲، ل. آ. ساسانیان؛ ل. ز بن تخم ساسانیان؛ ق. این بیت و بیت سپین را ندارد ۱۲- ل. (نیز، ل. آن ۱۳- س. ۲: تخم ۱۴- ل. جان آفرین ۱۵- ل. (نیز، ل. پ.): آن؛ ل. این بیت را ندارد؛ بندهای (۱۷۲۶-۱۷۳۰): و ختم کتاب و نقده علی ید بعضی أصحابه و قال: إني اذا هتكت ستر الحشمة استأصلت جرثومة الساسانية. و ما كتب الله لهم أن تكون الأرض تحت أيديهم و حكمهم الي يوم القيامة. و الآن قد ذنا انصرام حبلهم، و انقضاء أمدهم ۱۶- (ق. ۲: پیاده) ۱۷- (ق. ۲: ز) ۱۸- س. ۲: بر نامه داران (!) ۱۹- س. (نیز، ل.): شد ۲۰- ل. زان نامه؛ (ق. ۲: بر گونه)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ ق. این بیت را ندارد؛ از ۱۷۳۲ آ و ۱۷۳۵ ب یک بیت ساخته و ۱۷۳۲ ب- ۱۷۳۵ آ را انداخته است؛ بندهای (۱۷۳۱-۱۷۳۲): فلما وصل الكتاب الي هرمزد اصفر وجهه و عظم عليه ذلك ۲۱- ک. (نیز، ن. ق. ۲، ل. ۳، ن. پ. ۱، ن. ۲): میخ؛ س. ۲: همان آگهی یافت میخ؛ متن: ل. س. ق. (نیز، ل. و. ب) ۲۲- (ل. بدان) ۲۳- ک. (نیز، ن. ق. ۲، ل. ن. آ. ب. برافزود غم؛ س. ۲: دل شاه شد زان درم بر دژم؛ متن: ل. س. ق. (نیز، ل. و. ب) ۲۴- ق. (نیز، ل. پ.): آن؛ س. (نیز، ل. پ.): بگفت؛ متن: ل. س. ک. س. ۲ (نیز، ن. ق. ۲، ل. و. ن. آ. ب) ۲۵- ک. ایزدگشسب؛ س. ۲: یزدان گشسب؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ س. آت‌های این بیت را پس و پیش کرده و آن را پس از بیت ۱۷۲۷ آورده است؛ بندهای (۱۷۳۳-۱۷۳۴): فأنبهی اليه أيضا أنه ضرب الدرهم على اسم پرويز. فتضاعف اللءه و كأنما ضاقت عليه الأرض و السماء. فتغير رأيه على ولده، و استحضرت إصبهنا كان صاحب سره يسمي أذنين كُشْب ۲۶- س. ق. ک. س. ۲ (نیز، ق. ۲، ل. پ. و. ب.): ز؛ متن: ل. (نیز، ن. ل. ۳، ن. ۲) ۲۷- (ق. ۲: بخواهد همی سر)؛ ل. با ما همی رزم خواهد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۸- ک. س. ۲ (نیز، ن. ق. ۲، ل. ۳، ن. پ. ۱، ن. ۲): میخ؛ متن: ل. س. ق. (نیز، ل. و. ب) ۲۹- (ل. پ.): همی؛ پ. سازید نیز ۳۰- (ق. ۲: این)؛ ل. زین سبکتز؛ س. ق. (نیز، ل. ب.): ندانم به دلش اندر از بد (ل. ب. اندر آمد)؛ متن: ک. س. ۲ (نیز، ن. ل. آ. پ. و. ن. ۲) ۳۱- (ل. پ. همی) ۳۲- (پ. گفتش) ۳۳- ک. ایزدگشسب؛ س. ۲: یزدان گشسب؛ س. ۲: کس کام؛ ل. ن. آ. این بیت را ندارد؛ ک. ق. ۲ پس از این بیت افزوده اند:

اگر چند پرویز فرزند تست
بدین کار زبید که (ق. ۲: نیاید
که باشد چو) در بند تست

مر این^۳ شوخ^۴ را کم کنم از^۵ جهان!
 که بی تو میناد کس^۷ کام اوی^۶!
 شب تیره با^۹ شاه نشانند
 ز خسرو بپرداز روی^{۱۱} زمین!
 به افسون ز دل مهر^{۱۳} بیرون کنم!
 چن او^{۱۵} مست گردد شبان سیاه،
 از آن به^{۱۸} کجا دست یازم^{۱۹} به خون!
 برو^{۲۲} خواب^{۲۳} و آرام کوتاه شد!
 همه رازها برگشاد از نهفت!^{۲۴}

بدو^۱ گفت هرمز که من^۲ ناگهان
 چنین گفت با نامور^۶ نامجوی
 ۱۷۴۰ نهانی یکی مرد را خواندند
 بدو گفت هرمز که^{۱۰} فرمان گزین^{۱۱}
 چنین داد پاسخ که ایدون کنم
 کنون زهر فرماید^{۱۳} از گنج شاه
 کنم^{۱۶} زهر با می به جام^{۱۷} اندرون
 ۱۷۴۵ ازین^{۲۰} ساختن^{۲۱} حاجب آگاه شد
 یامد دمان^{۲۲} پیش خسرو بگفت

۱-س، ق، ک، س: ۲ (نیز لن: ۱): چنین؛ متن = ل: ۲-ق: ما؛ ل: هرمز که در (وزن درست نیست)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۳-پ: همین) ۴-س: رزم (۲): ق (نیز و): شوم؛ متن = ه، ک، س: ۵-زین؛ ق: ۶-در؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ لی این بیت را دو بار نوشته که یکبار در لث دوم به جای مراین، من این آورده است؛ ب این بیت را ندارد ۷-س: شاه کای؛ (ا: تاجور)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۷-ق: ۸-همه) ۸-س: رزمجوی؛ ق (نیز لن): نام اوی؛ ک: آب روی؛ س: کام روی؛ (لی: آرزوی)؛ متن = ق: ۹-لن، ۱۰-پ، و، ۱۱-ل: ب این بیت را ندارند؛ این بیت در دوازده دستنویس دیگر آمده است؛ بنفاری (۱۷۳۵-۱۷۳۹): و فواضه فیما آتاه من ذلک الخبر المزعج، و النبا المقیم المقعد. و سألہ أن یدبر فی الاحتیال لاغتیال کسری ولده ۹-س (نیز ب): بر ۱۰-ل: هرمز ۱۱-س: دیگر گزین؛ ک (نیز لن، ق: ۱۲-ل، ۱۳-پ، لن، ۱۴): مرا برگزین؛ س: زهی برگزین؛ متن = ل: ق (نیز لی، و ب) ۱۲-س: که خسرو همی کم کنم از ۱۳-س (نیز ب): کینه؛ س: مغز؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۱۴-ا: ماندست) ۱۵-ل: ک، س: ۱۶ (نیز ق: ۱۷-ل، فن، ۱۸-ب): چو او؛ متن = (لن، ل: ۱۹-پ، و، ۲۰-ا): بجز لن، دیگر دستنویس ها: چنو ۱۶-ق: ۲-همان) ۱۷-ق: ۳-جام می؛ ق (نیز آ): نامی به جام؛ (لی: رامن به جام؛ ب: کافی به جام)؛ متن = ل، س، ک، س: ۲ (نیز لن، ل: ۲۱-ل) ۱۸-ل: بد ۱۹-س: ۲ (نیز ق: ۲۰-ل، ون، لن: ۲۱-ق: یازی؛ پ: که دستی بیازی)؛ متن = ل: ک (نیز لن، لی، ا، ب): برخی دستنویس ها پس از این بیت افزوده اند:

ق: ۲: من آن زهر با می به جام افکنم	بدین سان به آید که دام افکنم
ک، ق: ۳: خود آگاه نی خسرو از این (ق: آید خسرو آگه	نشسته به آرامگاه ارجمند
ز کار) گزند (و: آگه نه خسرو ازین برگزند)	خود و پهلوانان زرین کلاه
س، لی، ب: همه ساله با رامشی بود شاه	
س، ک، لی، و، ب:	
بت دلتواز و می خوش گوار	پرستید (س: همی خورد) و آگه نبرد او ز کار
	(س این بیت را پس از بیت ۱۷۴۵ آورده است)

ق ۲ به جای بیت پایانی افزوده است:

بیتی خواستی مجلس آرای شاه
 بنفاری (۱۷۴۰-۱۷۴۴): فنخدعوا بعض خواصه بمال و واضعوه علی أن یسقیه سما یقتله ۲۰-س، ق (نیز لی، ب): ازان ۲۱-و: ساخته) ۲۲-س (نیز لی، ب): بدو ۲۳-س، ق (نیز لن، ق: ۲۴-لی، پ، و، ا، ب): کام؛ متن = ل، س: ۲ (نیز ل، ق: ۲) ۲۴-ل: ک: دوان؛ (ا: سبک)؛ متن = یازده دستنویس دیگر؛ بنفاری (۱۷۴۵-۱۷۴۶): فاطع بعض الحجاب علی هذا السر فسارح الی اعلام برویز بذلک

ز شیراز^۲ چون سام^۵ اسفندیار
 سپاه و^۶ سپهبد همه شاه جوی^۷!
 ترا زبید این^۹ تاج و تخت^{۱۰} و کلاه!
 ز خنجرگزاران و جنگی سران^{۱۲}،
 بود فر تو رهبر^{۱۵} لشکرت!
 بدی^{۱۷} رام و شادان دل و^{۱۸} ارجمند!
 زمانی نوان^{۲۰} پیش آذرگشپا!
 از آتش به یزدان^{۲۲} نمایش^{۲۵} کنیم!
 گزند^{۲۷} ترا، برنشیند^{۲۸} سوار،
 سپاسی به کشتن به سر^{۳۰} برنهم!
 پر از بیم از شاه و^{۳۲} از^{۳۳} انجمن!

۱۷۵۵ ز کرمان^۱ چو بیورد^۲ گرد^۳ سوار
 یکایک به خسرو نهادند روی
 همی گفت هر کس که ای^۸ پور شاه
 از^{۱۱} ایران و از^{۱۲} دست نیزه‌وران^{۱۳}
 [بیایند چندانک خواهی برت
 ۱۷۶۰ نگر تا نداری هراس از^{۱۶} گزند
 زمانی به نخچیر تازیم^{۱۹} اسپ
 بگردار^{۲۱} نیکان^{۲۱} نیایش^{۲۲} کنیم
 گر از شهر ایران^{۲۶} چو سیصد هزار
 همه پیش تو تن به کشتن دهیم^{۲۹}
 ۱۷۶۵ بدیشان^{۳۱} چنین گفت خسرو که من

۱-ل.س (نیز لی، و.ب.)؛ گرگان؛ ق. گردان؛ متن = ک.س. (نیز لن، ق. ل. پ. ن. آ. ۲)؛ ۲-ل.س، ق. (نیز لن، ل. آ. ۲)؛ پیروز؛ س. آ. زنگر (حرف دوم بی نقطه)؛ (ق. آ. لهراسب)؛ متن = ک. بنداری ۳-ل. (نیز لی، پ.)؛ گرد و؛ (ق. آ. کند و)؛ متن = ده دستویس دیگر ۴-س. ک. (نیز لن، آ.)؛ شیران؛ س. آ. بغداد؛ (ل. آ. شیلاف؛ و. کرمان)؛ متن = ل. ق. (نیز لن، ق. آ. پ. ا. ب. بنداری)؛ هل-ک. (نیز ل. آ. لی، ب.)؛ سام و؛ (و. جو سام یل؛ آ. ۲. جو سام و جو)؛ متن = س. آ. (نیز لن، ق. آ. پ. ا.)؛ بنداری؛ سام بن اسفندیار؛ در ق. آ. ت های این بیت پس و پیش شده است؛ بنداری (۱۷۵۳-۱۷۵۵)؛ و فیهم یاذان و فیروز و شیرزیل و بیورد صاحب کرمان، و سام بن اسفندیار صاحب شیراز ۵-ل. (ق. آ. سپاهی)؛ متن = ۷-س. (نیز لی، ب.)؛ نامجوی؛ (ل. آ. سپاهی سپهبد سر شاه جوی (ل. آ. چاره جوی)؛ و سپاهی سراسر شده شاه جوی)؛ متن = ل. ق. ک. س. آ. (نیز لن، پ. لن، آ.)؛ ک. پس از این بیت افزوده است:

ابا هر یکی لشکر و خواسته
 بید کار پرویز آراسته (۱۷۵۳ پ)

۸- (آ. ب. این) ۹-ق. آن؛ (ق. فرورزنده؛ ل. آ. برازنده)؛ متن = ۱۰-ق. (نیز لی، ب.)؛ تخت و تاج؛ متن = یازده دستویس دیگر؛ در س. لی، ب. این بیت با بیت سپهبد پس و پیش شده است ۱۱-س. آ. (نیز و)؛ ز ۱۲-ل. ق. ک. (نیز لن)؛ ز؛ (آ. و وز) ۱۳- (و. ناماوران) (آ. ب.)؛ گنداوران؛ لن. آ. نیزه‌وران (پساوند ندارد) ۱۵- (ق. آ. فر تو نازدهم)؛ ل. س. ق. س. آ. لن. لی-ب. این بیت را نذارند؛ این بیت تنها در ک. ق. آمده است ۱۶- (آ. و) ۱۷-س. ق. ک. س. آ. (نیز لن، پ. ب.)؛ بزی؛ (آ. بوی)؛ متن = ل. ۱۸-ل. س. (نیز لی، ب.)؛ شاد و آرام و (س. لی، جو)؛ دل؛ ق. س. آ. شاد با رام و دل؛ (ق. آ. شاد و خندان دل؛ پ. شاد با کام دل؛ و خوش با رام دل؛ آ. راد و شاد از دل)؛ متن = ک. (نیز لن، ل. لن، آ. در ک. پس از تصحیح واد به رام) ۱۹- (لی، یازیم)؛ آ. خنجر یتازیم و) ۲۰- (ق. آ. توان) ۲۱- (ق. آ. پاکان)؛ ل. به رسم نیاکان؛ س. ق. (نیز لی، ب.)؛ به کار نیاکان؛ متن = ک. س. آ. (نیز لن، ل. آ. ۲) ۲۲-س. ق. (نیز لی، ب.)؛ ستایش؛ متن = ده دستویس دیگر ۲۳-س. ق. (نیز لن، پ. ب.)؛ ز؛ متن = ۲۴-ل. روان را به یزدان؛ ک. (نیز ل. آ. ۲)؛ آ. از آن پس به یزدان؛ س. آ. چو یزدان بریشان؛ ق. (نیز و)؛ به (و. ز)؛ دانش به یزدان؛ (ل. آن)؛ ز یزدان برستان؛ متن = (ب. نیز = س. ق. لن، ق. پ. لن، روی ز آتش خط کشیده و بالای آن نوشته است: رکات) (۲) ۲۵-س. ق. (نیز لن، لی، ب.)؛ نیایش؛ ک. س. آ. (نیز ق. آ. و)؛ ستایش؛ متن = ل. (نیز ل. آ. پ. لن، آ. ۲) ۲۶-ق. شهریاران ۲۷-س. س. آ. (نیز ل. آ. ۲)؛ گزیند؛ ک. گزیند؛ (ق. آ. ۲)؛ گزیند؛ متن = ل. ق. (نیز لن، لی، پ. و. لن، آ. ب.) ۲۸- (آ. برابر نشیند) (ح. ترا برنشیند) ۲۹- (ب. نهم) (پساوند ندارد) ۳۰-ل. ک. (نیز لن، ب.)؛ بران (لن، لی، پ. و. ب. ندان) کشتگان؛ متن = س. آ. بنداری (۱۷۵۶-۱۷۶۴)؛ و قالو: أنت وارث التاج و التخت، و أنت مالک الأمر و النهی، و نحن بین یدیک، و لو قصدک ثلاثمائة ألف فارس متعاهم عنک و حفظنا ملکک فانسیط و اربک الی الصید و الفحص و اشغل بإقامة ناموس السلطنة ۳۱- (ق. آ. بایشان) ۳۲- (ق. آ. ب. جو) ۳۳-ق. ز؛ (ل. ق. آ. پ. و. لن، آ. ب. آن)

بیایند و سوگندهای گران،
 که پیمان^۵ من زان سپس نشکنند^۴،
 نترسم^۹ ز پیگار^{۱۰} آهرمنی^{۱۱}!
 همه سوی آذر^{۱۳} نهادند روی^{۱۲}،
 که مهر تو با^{۱۵} دیده داریم راستا
 ز هر سو برافگند کارآگهان،
 مگر^{۲۰} چاره‌یی نو بسازد^{۲۱} دگر^{۲۲}

اگر پیش آذرکشسب این^۱ سران^۲
 خورند^۳ و مرا یکسر ایمن کنند^۴
 باشم^۷ بدین^۸ مرز با ایمنی
 یلان چون شنیدند گفتار^{۱۲} اوی^{۱۱}
 ۱۷۷۰ بخوردند سوگند از آن سان^{۱۴} که خواست
 چن^{۱۶} ایمن شد^{۱۷} از نامداران، نهان^{۱۸}
 که تا از گریزش^{۱۹} چه گوید پدر

گفتار اندر خبر یافتن هرمز از گریختن خسرو و بند کردن گسته‌م و بندوی را^{۲۳}

هم اندر زمان کس فرستاد و^{۲۴} تفت،
 به زندان بزد مرد ناسودمند^{۲۷}،
 به مردانگی در جهان نو بدندا
 به زندان کشیدند بی^{۳۱} گفت و گوی^{۳۰}

چو بشنید هرمز که خسرو برفت
 که^{۲۵} گسته‌م و بندوی را کرده بند^{۲۶}
 ۱۷۷۵ کجا^{۲۸} هر دو خالان خسرو بلدند
 جز این هرک^{۲۹} بودند خویشان اوی^{۳۰}

۱-س (نیز لن؟)؛ آن؛ (ق:؟)؛ ۲-س (نیز لن؟)؛ زمان (ل، ب: خورید)؛ ۴-ل، ب: کنید-نشکنید)؛ ۵-آ؛ ما) عس (نیز ق؟،
 ل، پ، و، آ؛ ب)؛ زین سپس؛ (ل:؟)؛ زین دگر؛ متن = ل، ق، ک، س (نیز لن، ن؟)؛ ۷-س (نیز ب: باشم؛ ق: بیام؛ ۸-ق: درین؛ ل: برین)
 ۹-س (نیز ل؟)؛ بترسم؛ متن = دوازده دستنویس دیگر (در ل حرف یکم بی نقطه)؛ ۱۰-ک (نیز ق؟)؛ کردار؛ (ل، ن، پ، و، ان؟)؛ تیمار؛ متن =
 ل، س، ق، س (نیز ل، ل؟)؛ ۱۱-ق (و: اهریمنی؛ ب: بندوی (۱۷۶۸-۱۷۶۵))؛ فقال لهم بروجیز: اینی خائف من الملک. و اشم افا حالتعمونی
 علی انکم تکونون معی یدا و اوحده حربا لمن یحار بنی و سلما لمن سالمنی امنت الیکم ۱۲-س (نیز ل، و، آ؛ ب)؛ او حی -> روی؛ ق: او-رو؛
 متن = ل، ک، س (نیز لن، ق، ل، ل؟)؛ ۱۳-س، ق (نیز ل، ب: آتش؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۴-ل (ن: زان سان؛ س، ق، س (نیز ل،
 ل، آ، پ، و، ب)؛ سوگندهای؛ متن = ل، ک (نیز لن؟)؛ ۱۵-س (دیدنت؛ ق؟)؛ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

بخوردند سوگند را آن سران چنان چون بود درخور مهتران

بندوی (۱۷۶۹-۱۷۷۰)؛ فحالغوه عند بیت النار المسمی آذرکشسب. فوثق بهم کسری ۱۶-ل، ک، س (نیز لن، ب: چو؛ متن تصحیح
 قیاسی است ۱۷-ب: جسد)؛ ۱۸-س (نیز ب: نامدار و)؛ (ب: نامدار و)؛ (ج: مهان؛ س: مهتران در زمان؛ ل: مهتران در نهان؛ ق: آن نامدار از
 مهان؛ ل: آن نامدار جهان)؛ متن = ل، ک (نیز لن، ق، ل، پ، و، ان؟)؛ ل پس از این بیت افزوده است:

به فرمان خسرو سواران دلیر به درگاه رفتند برسان شیر

۱۹-س (نیز لن؟)؛ گزندش ۲۰-ق (دگر)؛ ۲۱-س (سازد از نو ۲۲-ق (ب: مگر)؛ بندوی (۱۷۷۱-۱۷۷۲))؛ و فرق الجواسیس وأصحاب
 الأخیار فی جمیع الأقطار لعلموه بأحوال الملوک عامة و بأخبار آبیة و ماهو فیہ خاصة ۲۳-ل: بند کردن هرمز گسته‌م و بندو را؛ متن = ق؛
 س، ک، س (سرنویس ندارد ۲۴-س، ق، ک (نیز لن، ق، ل، پ، و، ب: جوی؛ متن = ل، س (نیز ل؟)؛ ۲۵-ل، ق: چو؛ متن = دوازده دستنویس
 دیگر ۲۶-ل، ق: کرد بند؛ س: کرده بند؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۷-ل: فرستاد ناسودمند؛ ق: فرستاد با رنج و درد؛ متن = دوازده
 دستنویس دیگر ۲۸-س، ق (نیز ق، ل، ل، ل؟)؛ (ب: که آن؛ ک، س (نیز لن، پ، و، آ؛ ب: که این؛ متن = ل ۲۹-س، ق، ک، س (نیز لن، ب: هر که؛
 متن = ل ۳۰-ق (نیز ل، ل، ل؟)؛ او-گو ۳۱-ل، ک، س (نیز لن، ق، ل، ل؟)؛ (ب: با؛ متن = س (نیز ل، ن، آ، آ؛ ب: و این بیت را دوبار نوشته
 است؛ بندوی (۱۷۷۳-۱۷۷۶))؛ و أما هرمز فانه لما وقف علی خیر ولده أمر بالقبض علی گسته‌م و بندوی و هما من احوال بروجیز. و کانا من
 الأساد المذكورین و الشجعان المشهورین. فقبضوا علیهما و علی جمیع خواصه و أصحابه، و قیدوهم و سلسلوهم و رموهم فی المحابس

که از رای دوریم و^۳ با درد^۴ جفت!
 چنان بندهی خرد خودکام^۵ را؟
 که آن کار را چون دهد^۸ رنگوبوی^۹
 سخن های چوبین^{۱۱} ز من شد^{۱۲} دراز،
 نخستین ز من گشت خسته^{۱۵} روان^{۱۶}،
 فرستی، مگر باشدت سودمند!
 که این رای^{۱۹} بدگوهر آهرمنست^{۲۰}!
 به رزم اندرون دست بردار^{۲۱} باش!
 بدان تا چه بینی^{۲۳} به سزاش اندرون^{۲۲}،
 بیچند به ناکام^{۲۵} از روی بخت^{۲۶}
 به فرجامش آرام بهتر^{۳۰} بود،
 کلاه یلان^{۳۳} به سر برنهم^{۳۴}!

به آیین گشسب^۱ آن زمان^۲ شاه گفت
 چن او^۵ شد، چه سازیم بهرام را
 شد آیین گشسب اندران^۷ چاره^۶ جوی
 ۱۷۸۰ بدو گفت کای^{۱۰} شاه گردن فراز
 همه^{۱۳} خون من جوید اندر نهان^{۱۴}
 مرا نزد او^{۱۷} پای کرده به بند
 بدو گفت شاه^{۱۸}: این نه کار منست
 سپاهی فرستم، تو سالار باش
 ۱۷۸۵ نخستین فرستش یکی^{۲۲} رهنمون
 اگر مهتری جوید و تاج و تخت
 وگر هم چشین^{۲۷} ویژه^{۲۸} کهر^{۲۹} بود
 ز گیتی یکی بهره^{۳۱} او را دهم^{۳۲}

- ۱.س: ۲. یزدان گشسب ۲. (ب، و: آنگهی) ۳. ق (نیز ل، ب): ج و ۴. ل: باده (ن: رای)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۵. ل، س، ق (نیز و، ن، آ، ب): چو او؛ (ن: که او)؛ متن = ک، س، آ (نیز ن، ق، ل، آ، ب، آ): چنو ع: ل: و بدکام؛ (ب: خوار و خودکام)؛ س (نیز ل): بی خود مرد بدکام (ن: بدنام)؛ ق: بی خود و مرد بدکام؛ (ب: بی خرد و مرد بدکام؛ ق: مرایی خرد مرد خودکام)؛ متن = ک، س، آ (نیز ن، ل، آ، و، ن، آ، ب): و بنهاری (۱۷۷۷-۱۷۸۱): ثم خلا باذین کسبب و شاوره فی أمر بهرام، و سأله عن وجه التذییر فی استمالته و استطافه ۷. ی (نیز ق، ل، آ، ب، و، ن، آ، ب): راه؛ (ن، ن، آ، رای)؛ متن = ل، س، ق، س، آ (نیز ل، ب) ۸. ق: نه؛ س (نیز ن، ق، ل، آ، ب، و، ن، آ، رای)؛ (ن: حراجه) چون دهد؛ ک: رای را چون نه؛ س، آ (نیز ل، آ، ب): راهمی چون دهد؛ (و: تا چون دهد کار را)؛ متن = ل (نیز آ) ۹. ل (نیز ل، ب): بوحی ۱۰. ق: که جای؛ (ن، ن، آ، رای) ۱۱. س، ک، س، آ (نیز ن، ل، آ): چوبین (حرف سوم بی نقطه)؛ (ق، آ، ب، و، ن، آ، ب): چوبین؛ متن = ۱۲. (ن، ب، ن، آ، ب): به ما شد؛ ل: شد از من؛ ل: بهرام چون شد؛ ق: سخنها چنین شد به ما بر؛ متن = (و: نیز = س، ک، س، آ) ۱۳. ل: همی ۱۴. ق، ک (نیز ل، ن، آ): جهان؛ متن = ل، س، س، آ (نیز ن، ق، ل، آ، ب، و، ب) ۱۵. س، آ (نیز ل، آ): نیره؛ (ن: خسته گشته)؛ متن = ده دستنویس دیگر ۱۶. ق (نیز ن، ق، ل، آ): نهان (ق: پساوند ندارد)؛ متن = ل، س، ک، س، آ (نیز ل، ب، و، ب)؛ آ این بیت را ندارد ۱۷. س (نیز ل، ب): مران هر دو آن (ن: رای)؛ بنهاری (۱۷۷۹-۱۷۸۲): ایها الملک! إن بهرام یعلم أنى اعدى عدوله. و هو لا یرید فی الدنیا غیر سفک دمی، و لا یشتفی الا بقتلی. و الصواب أن تغدنی الیه. ففسله یرجع بهذا الی طاعتک ۱۸. ک: شاه گفت ۱۹. س، ق، س، آ (نیز ن، ل، ب، و، ب): راه؛ ک (نیز ل، آ): کار؛ (ن: حارین راه)؛ متن = ل (نیز ق، ل، آ) ۲۰. ق (ل، آ، ب، و، ن، آ، ب): اهریمنست؛ بنهاری (۱۷۸۳): فقال: هذا أمر مستحیل ۲۱. س، ق (نیز ل، ب، و، ب): نامردار؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ن، ق، ل، آ، و، ن، آ، ب): بنهاری (۱۷۸۴): و لکنی أجمعلک سالار العسکر، و أنتذک الیه ۲۲. ل: فرستیش یک؛ (ل: فرستمت بی)؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۳. ق (نیز ن، ق، ل، آ، ب): بیند؛ ل: بینی؛ متن = س، ک، س، آ (نیز ل، ب، و، ب) ۲۴. س، آ: دلش اندرون؛ (ن: مغزش درون)؛ ق: حه = سرش (سزوش) اندرون)؛ آ بیت های ۱۷۸۵-۱۷۸۸ را ندارد ۲۵. ل، ک، س، آ (نیز ن، ق، ل، آ): فرجام؛ (ل، آ، ب): به فرجام بیچند؛ متن = س، ق (نیز ل، ب، و، ب) ۲۶. ق: نیکبخت) ۲۷. ل، آ: همچنان؛ ن: اگر همچنین) ۲۸. ل: نیز ۲۹. س (نیز ل، ب): گوهر؛ متن = ده دستنویس دیگر ۳۰. (ل: آن رای بهتر)؛ س (نیز ل، ن، آ، ب): فرجام کارش (ن: کارانش) بهتر (ن: به مهتر)؛ ق، ک، س، آ (نیز ب): فرجام رایش به مهتر؛ (ن: و: فرجام کارش نکوتر)؛ متن = ل (نیز ق، آ) ۳۱. (آ: شهر) ۳۲. س، ق، ک (نیز ل): دهمیم - نهمیم ۳۳. (و: کیانش)؛ ل، آ، ب، این بیت را ندارد؛ ک: پس از این بیت افزوده است: مرا چاکرست، ار چه چون رستم است
 به گیتی چو بهرام جنگی کم است

مرا یکسر از کارش آگاه کن^۱
 ۱۷۹. همی ساخت آیین گشسب^۲ این سخن^۳
 درنگی مزو، راه^۴ کوتاه کن^۱!
 کجا شاو فرزانه افگند بن^۵

گفتار اندر رهانیدن آیین گشسب مرد هم شهری را از بند
 و گشته شدن آیین گشسب در راه به زخم آن^۶

یکی مرد بُد بته از^۷ شهر اوی^۸
 چو بشید کآیین گشسب^۹ سوار
 کسی^{۱۱} را ز زندان بنزدیک^{۱۲} اوی^{۱۳}
 ز شهرت یکی بته^{۱۴} زندانیم
 ۱۷۹۵ مرا گر بخواهی تو از شهریار
 به پیش تو جان را^{۲۰} بکوشم به جنگ
 فرستاد آیین گشسب آن زمان
 به زندان شاه اندرون چاره جوی^۹
 همی رفت خواهد سوی کارزار،
 فرستاد کای^{۱۲} مهتر نامجوی^{۱۵}،
 نگویم^{۱۷} همانا که خود دانیم
 دوان^{۱۸} با تو آیم بدین^{۱۹} کارزار!
 چو یابم^{۲۱} راهی ز زندان تنگا
 کسی را بر شاو گیتی دمان^{۲۲}،

۱- (و: آگه کنی -گونه کنی) ۲- ل: مکن کار؛ س: آ: مشور راه؛ (پ: آ: برو راه؛ و: روی راه؛ ب: مرا راه)؛ ق: درنگش بزودی نو؛ (ل: آ: درنگ
 مرا راه)؛ متن = س: ک (نیز ل: ن، ق: ل، ی، ن، آ)؛ بنداری (۱۷۸۵-۱۷۸۹)؛ و: اریل اله ازلایان رضی بالصلح و لینه بعض الأقالیم و استرحنا
 من جهنم، و إن لم یفعل ذلك نهضت الیه و حسمت مادة شره ۳- س: آ: یزدان گشسب ۴- س: (نیز ل: ی)؛ سوار؛ (ب: این سوار)؛ متن =
 یازده دستویس دیگر ۵- ق: که افگند شاه سرافراز بن؛ س: ل، ی، ب: از ۱۷۹۰ آ و ۱۷۹۲ ب یک بیت ساخته و ۱۷۹۰ ب- ۱۷۹۲ آ را
 انداخته است عکد بیرون آوردن دزد از زندان؛ س: آ: رفتن یزدان گشسب پیش بهرام... (؟)؛ متن = ق: ل، س: سرنویس ندارد ۷- ق:
 بته بدان ۸- ق: (نیز ل: آ، ل)؛ او (ل: پساوند ندارد) ۹- (آ: جو)؛ ق: راه جو؛ ل، ل، آ: ل، ن، آ از ۱۷۹۱ آ و ۱۷۹۳ ب یک بیت ساخته و
 ۱۷۹۱ ب- ۱۷۹۳ آ را انداخته است؛ بنداری (۱۷۹۰-۱۷۹۱)؛ قال: وکان لأذین کسب هذا بلدی فی حبس الملک، وکان من جیرانه فی
 بلدته ۱۰- (ق: آ: آئین گشسب)؛ س: آ به جای این بیت و بیت سپسین، بیت زیر را آورده است:

پیامی فرستاد نزد گشسب   پرستنده فرخ آذر گشسب

۱۱- س: ق: س (نیز ل، ی، و: ب)؛ یکی؛ متن = ل: ک (نیز ق: آ، ب) ۱۲- (ق: آ: فرستاد نزدیک) ۱۳- ق: او- جو ۱۴- (ق: آ: بدو گفت کز) ۱۵- س: ک:
 چاره جوی؛ ق: راه جو؛ (ل: ن، ل، آ، پ، و: ل، ن، ب: راه جوی)؛ متن = ل (نیز ق: آ، ل)؛ آ: بیت های ۱۷۹۳-۱۷۹۵ را ندارد ۱۶- ل: مرد ۱۷- ل: س
 (نیز ل: ی)؛ نگویم (حرف یکم بی نقطه)؛ س: آ (نیز ل: ن، ق: آ، و: ل، ن)؛ بگویم؛ متن = ق: ک (نیز ل، آ، پ، ب) ۱۸- (ل: آ: روان) ۱۹- س: ک (نیز ل، ی،
 پ: ب)؛ درین؛ (ق: آ: سوی)؛ متن = ل، ق: س (نیز ل، ن، آ، و: ل، ن) ۲۰- س: ک، س: آ (نیز و: ل)؛ احان (حرف یکم بی نقطه)؛ (ل: ن، ق: آ، ل، ی، ل، آ، پ،
 ب: با جان؛ ل: ن؛ آ: از جان؛ آ: تا جان)؛ متن = ل، ق: آ (آ: بیتم)؛ ق: آ پس از این بیت افزوده است:

بزند تو جان را گر وگان کنم   ز دیدار تو رامش جان کنم

بنداری (۱۷۹۲-۱۷۹۶)؛ فکتب الیه من الحبس یتضرع الیه و یقول: إن سألت الملک أن یطلقنی و یخلصنی لأزمت خدمتک فی السفر و
 الحضر، و شهدت معک هذه الحرب التي أنت خارج إليها ثم تری حسن بلاتی بین یدیک و صدق غنائی معک ۲۲- (ل: دوان؛ ق: آ:
 ایران دمان)؛ س: ق: ک (نیز ل، ی، ل، آ، و: ب)؛ بنزدیک شاه جهان؛ متن = ل (نیز پ: ل، ن، آ)؛ س: آ: بیت های ۱۷۹۷-۱۸۰۰ را ندارد

که هم شهری^۱ من به بند اندرست^۲
 به من بخشد او را جهاندارشاه
 ۱۸۰۰ بدو گفت شاه: آن^۵ بد نایکار
 یکی مرد خونریز و بیکار^۷ دزد^۸
 ولیکن کنون^{۱۱} زین سخن چاره نیست
 بدو داد مرد بدآمیز را

همی راند چون باذ لشکر به راه!
 به جایی که لشکر فرود آورید
 کسی دارد از^{۱۷} اختر و فال^{۱۸} بهر؟
 بنزد تو آید^{۲۰}، پذیرد^{۲۱} سیاس،
 که گویی^{۲۳} مگر دیده^{۲۲} اخترست،

بیاورد آیین گشپ^{۱۴} آن سپاه
 ۱۸۰۵ بدین^{۱۵} گونه تا شهر^{۱۶} همدان رسید
 پیرسید تا زان گرانمایه شهر
 بدو هر کسی گفت کاخترشناس^{۱۹}
 یکی پیرزن مایه دار^{۲۲} ایدرست

۱-س: مهتری (۱) ۲-ل (نیز قی ۲، لی، پ): زندان درست؛ متن = ق، ک (نیز ل، ن، ۳، و، ب) ۳-س: شاه و ق (نیز ل ۲): و بیم و ک (نیز ق ۲، ب): چه = بیم و (ل، ن، لی، و، فن ۲، و، بیم؛ ب: بند و به بیم و)؛ متن = (۱)؛ ل به جای این ل ت آورده است: به بند بد بی گناهان درست ۴-لی: باش با من)؛ ل: بدان تا کنون با من آید؛ ق ۲: بدین کار با من بیاید؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ در و ل ت های این بیت پس و پیش شده است؛ بنداری (۱۷۹۷-۱۷۹۹): فکتب الی الملک فی حقه فقال: إن هذا رجل مفسد، و هو لا یصلح لخدمتک، و لکنی لا أدفع فی نحر مرداک ۵-لی: ای؛ س (نیز ب): آنک؛ (پ، و: این)؛ متن = ق، ک (نیز ل، ن، ق، ل، ۳، ن، ۱، ۲): عمل: او؛ لی این بیت و بیت سپسین را ندارد ۶-ک، س ۲ (نیز ل، ن، پ، ل، ن، ۱، ۲): جو = جو بی کار و (س ۲، فن ۲، جو)؛ س، ق (نیز و): خونی بیکار؛ ق ۲: خونی و بی کار و؛ ل ۲: بیکار خونریز؛ ب: خونی بدکار؛ متن = ل ۸-س ۲: کرد - سرد (۹) حرف یکم بی نقطه (۹): خشم او را (۱۱) ۱۰-پ: تو؛ در و ل ت های این بیت پس و پیش شده است ۱۱-ل، ن، ان ۲: چو خود ۱۲-س (نیز ل، ل، ۳، و، ب): و گر ۱۳-ل: دیو؛ ک (نیز ق ۲): مرد؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ س ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

برو داد موبد برآمیز راه
 چنان بی هنر مرد با بر گناه (؟)

بنداری (۱۸۰۳-۱۸۰۰): فأطلق الرجل و انضم الی آذین کشب، و اتصل به ۱۴-س ۲: یزدان گشپ ۱۵-ک (نیز و، ۱): برین؛ (ل ۲: بران)؛ متن = ۱۶-ق ۲: سوی؛ ل، ن، ان ۲: بر تا به؛ س ۲: همان تا بنزدیک؛ ق ۲: برین گونه تا سوی؛ متن = ل، س، ق (نیز پ، ب) ۱۷-س ۲ (نیز ل، ن، ۳، پ، ل، ن، ۲): که دارد همی؛ متن = ل ۱۸-س (نیز ق ۲، لی، و، آ، ب) ۱۸-ل، س (نیز ق ۲، لی، و، ب): اختر فال؛ (پ: اختر نیک)؛ متن = ق، ک، س ۲ (نیز ل، ل، ن، ۳، فن ۲، ۱، ۲)؛ س، لی، و، ب پس از این بیت افزوده اند:

گرازان بیامد بنزدیک اوی
 یکی پیر ازان شهر بد نامجوی

۱۹-ل، س، س ۲ (نیز ل ۲، و، آ، ب): بدو (س ۲، لی، ۳: همی) گفت هر کس که اختر؛ متن = ق، ک (نیز ل، ن، ق، آ، پ، ن، ۲) ۲۰-و، ب: آرد؛ (ل: من آرد) ۲۱-س (نیز و، ب): پذیر؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ لی این بیت و بیت سپسین را ندارد ۲۲-و: فال گوی) ۲۳-ا: گفتی) ۲۴-س ۲ (نیز ل ۳): مایه؛ پ پس از این بیت افزوده است:

ازو فال زن به نباشد همی
 نباشد به گفتش بیش و کمی

که این را کجا خواستستم به^۲ راه،
 که این بتر از بچه^۳ آژدها!
 رهی را نبد^۶ فر^۷ شاهنشهی!
 بیزد به خنجر سرش^{۱۰} بدگمان^۹!
 چو شد خشک، همسایه را خواند پیش،
 بسی برمنش^{۱۳} آفرین کرد^{۱۲} نیز،
 بپر زود نزدیک شاه جهان،
 نگر تا نباشی بر شهریار^{۱۹}

ز رفتن پراندیشه بودش روان
 کشیدم^{۲۱} بدم^{۲۲} ناچمان و چران^{۲۳}!
 از آن^{۲۵} گرم^{۲۶} تیمار و بدبختیم!
 به جوش آمد^{۲۹} اندر تنم مغز و خون!
 پس از^{۳۲} نامی شاه بگشاد بند
 ز کار جهان در شگفتی بماند،

یکی نامه بنیشت^۱ نزدیک شاه
 نایست کردن ز زندان رها
 ۱۸۲۵ همی گفت شاه^۲ این سسخن با رهی^۵
 چن^۸ آید، بفرمای تا در زمان^۹
 نبشت^{۱۱} و نهاد از برش^{۱۲} مهر خویش
 فراوانش بستود و بخشید چیز
 بدو گفت کین^{۱۵} نامه اندر نهان^{۱۶}
 ۱۸۳۰ چو پاسخ کند، زود نزد^{۱۷} من آر^{۱۸}

ازو بستد آن نامه مرد جوان
 همی^{۲۰} گفت زندان و بند گران
 رهانید یزدان از آن^{۲۴} سختیم
 کنون بازگردم^{۲۷} سوی طیفون^{۲۸}؟
 ۱۸۳۵ زمانی همی^{۲۹} بد به رهبر^{۳۰} یژند^{۳۱}
 چن^{۳۳} آن نامه یهلوان را^{۳۴} بخواند

- ۱-ل-ک، س، ۲ (نیز لن-ل، ۲، و، ب): بنوشت؛ متن (= (پ) ۲-س، ق (نیز لی، و، ب): که من خواستم بهر؛ س، ۲ (نیز لن): که برگاشتم من ز؛
 (ق ۲، ل، ۲، پ، لن، آ: که برداشتم من ز؛ آ: که من سر بگشتم ز (؟)؛ متن = ل ۳-ل: تخمه؛ س، ق (نیز لی، پ، و، ب): هست از تخمه (پ: بچه)؛
 (ق: آ: بر (حرف یکم بی نقطه) از بچه)؛ آ: هست این از بچه؛ (لن: آ: او بدتر از بچه)؛ متن = ک (نیز لن، ل، ۲، ۲: پس از تصحیح آن به
 این،) نیز = ق ۲ (ق ۲-پ، و، ب): او؛ (پ: شاه راند) ۵-س، ۲: راه می ۶-ق (آ: بنده) ۷-س، ۲: بند؛ بنداری (۱۸۲۳-۱۸۲۵): کتیب الی هرمزد
 کتابا یذکر فیه آن خلاص هذا الرجل کان بعیدا من الصواب ۸-ل-ک، س، ۲ (نیز لن-ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۹-س، ق (نیز
 لی، و، ب): نهان-ناگاهان؛ متن = ل، ک، س، ۲ (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، پ، لن، آ، ۲) ۱۰-لن: سرش را یکی؛ بنداری (۱۸۲۶): فاذا وصل الیک کتابی
 هذا فمر بضررب رقیته فی الحال ۱۱-ل، س، ق (نیز و، لن، آ، ب): نوشت؛ متن = ک، س، ۲ (نیز لن-پ، آ، ۲) ۱۲-ق (آ: نهادش بر): بنداری
 (۱۸۲۷): و ختم الکتاب و استدعی الرجل ۱۳-ک، س، ۲ (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، پ، لن، آ): بی منش؛ (و، ب: بر تنش (م: برمنش؟)؛ متن = ل، س، ق
 (نیز لی) ۱۴-س، ق، ک، س، ۲ (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، ۳، لن، آ، ب): خواند؛ متن = ل (نیز لی)؛ آ این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۸۲۸): و أحسن الیه
 ۱۵-لن، ل، ۲، لن، آ: (این) ۱۶-س، ۲: هم در زمان؛ بنداری (۱۸۲۹): و أعطاه الکتاب، و أمره أن یطیر بجناح العجله الی الملک ۱۷-لن، پ،
 لن، آ: پیش) ۱۸-س، ۲: آی ۱۹-س، ۲: به ره بره به پای؛ (لی: درنگی بکار)؛ ک این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۸۳۰): و یأتی بجوابه. فان فیه
 بعض المهام ۲۰-ک، بندو ۲۱-س، ۲ (نیز لن، آ): کشیده ۲۲-لن، و، لن، آ: بسی) ۲۳-س، ۲ (نیز لی): ناچران و چمان ۲۴-ق (آ: از بند و از)
 ۲۵-س، ق (نیز لی، پ، و، ب): وزان ۲۶-ب: (ب: حو)؛ در ق ۲ این بیت با بیت سپین پس و پیش شده است؛ لن این بیت و س ۲ این بیت و
 بیت سپین را ندارند ۲۷-لی: ناگردم) ۲۸-ل، ق (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲): طیفون؛ (آ: طیفون)؛ متن = ک، س، ۲ (نیز لن، لی، پ، ب) ۲۹-ق (نیز
 لی، و، ب): آرد؛ (پ، لن، آ: آید)؛ متن = ل، س، ک، (نیز لن، ق، ۲، ل، ۲، ۲): بنداری (۱۸۳۱-۱۸۳۴): فأخذ الکتاب و رجح قاصدا قصد الملک. فلما
 توسط الطریق قال فی نفسه: إنه قد طاعت مدّة غیثی عن بیثی و اهلی و ولدی. والرأی أن أرمی بهذا الکتاب، و أعاود وطنی ۳۰-لن:
 برره؛ آ: به ره بره می بد؛ لن، آ: همی بود در ره زمانی) ۳۱-ق (آ: نوند) ۳۲-س، ک، آن ۳۳-ل، ک، س، ۲ (نیز لن-ب): چو؛ متن تصحیح
 قیاسی است ۳۴-ک، س، ۲ (نیز ق، ۲، ل، ۲، پ، لن، آ، ۲): پهلوانی؛ متن = ل، س، ق (نیز لن، لی، و، ب)

همی گفت کین^۳ مهتری را سزاست^۲،
مگر یاد این بد^۴ به خواب آمدش؟
بیاساید^۵ از رنج و^{۱۰} آویختن!
چنان پد^{۱۲} که با باد همباز^{۱۳} گشتا
کسی را ندید اندر آن بارگاه،
نه کهتر، نه یاور^{۱۸}، نه شمشیر و اسب،
نگر^{۲۰} تا چه پیش آردش^{۲۱} روزگار
بدانست کو دست یازد به خون
جهانجوی چندی^{۲۴} برو^{۲۵} لابه کرد!
نه من خواستم رفته^{۲۷} جانت ز شاه؟!
چه کردم که بد کردن آراستی؟!
سرآمد برو^{۳۱} بزم و هم کارزار^{۳۲}!
که آگه نبد زان سَخَن^{۳۳} لشکرش^{۳۵}!

که این^۱ مرد همسایه جانم^۲ بخواست
به خونم کنون چون^۵ شتاب آمدش؟
ببیند^۷ کنون رای^۸ خون ریختن!
۱۸۴۰ پراندیشه ی دل^{۱۱} ز ره بازگشت
چو^{۱۴} نزدیک آن نامور شد ز^{۱۵} راه
نشسته به خیمه اندر^{۱۶} آیین گشسپ^{۱۷}
دلش^{۱۹} پر ز اندیشه ی شهریار
چو همسایه آمد به خیمه اندرون^{۲۲}
۱۸۴۵ به شمشیر زد دست خونریزمرد^{۲۳}
همی گفت کای^{۲۶} مرد گم کرده راه
چنین داد پاسخ^{۲۸} که گر^{۲۹} خواستی
بزد گردن مهتر^{۳۰} نامدار
ز خیمه بیاورد پر خون^{۳۳} سرش

۱۸۵۰ مبادا که تنها بود نامجوی

به ویژه که دارد سوی جنگ^{۳۶} روی!

۱. (ب: چنبن) ۲. (ب: مرد از شاه جهانم) ۳. (ق: ب: ابن:) ۴. (نیز لن، پ، لن، آ: ۱): گفتم این؛ متن ← ۴. (ب: بر مهتری ناسزاست؛ متن = ل، ق، س) ۵. (نیز ل، ل، و) ۶. (هال، گر؛ ب: خود)؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۷. (ن، و، ل، آ: ازین بد)؛ لن، نادرین پس (حرف نخست بی نقطه)؛ س: او برین بر؛ (ق: آ: جان ز تن بد؛ ل: او برین بر؛ ل: دیوار زین پس؛ آ: مگر باد ازین بد)؛ متن = ق، س: آ (نیز ب) ۷. (ل: بنید) ۸. (س، ق، ک، ک، نیز لن، ب: راه؛ متن = ل، س، آ ۹. (ل، ف: نیاساید) ۱۰. (ل، ق: جو)؛ س در اینجا سرنویس دارد: کشته شدن آیین گشسپ بر دست مرد همسایه ۱۱. ک: کینه دل؛ (ب: اندیشه دل او) ۱۲. (س، ق، ک، نیز لن، ب: شد؛ متن = ل، س، آ ۱۳. ل، ک، س، آ (نیز ق، آ، ل، و، ب: انباز؛ متن = لن، پ، لن، آ: ۱): بنداری (۱۸۳۵-۱۸۴۰): فصم عزمه علی ذلک ففتح الکتاب و قرأه و إذا هو کصیفة المثلث. فالنبت من الغیظ و تنمر و رجح من طریقه ۱۴. (ل: آ: به) ۱۵. (و: به؛ لن: آن نامور شد بنزدیک) ۱۶. ل، ک، س، آ (نیز لن، ب: خیمه در؛ متن تصحیح قیاسی است ۱۷. (ل: آ: آذرگشسپ) ۱۸. (ق: آ: یار و)؛ س (نیز لن، ل، و، لن، ب: بر او؛ ل: آ: یار و)؛ ق: باوی خدم بد؛ س، آ (نیز ب: با او حشم بد؛ متن = ل، ک؛ آ این بیت را ندارد ۱۹. (ل: دلی) ۲۰. آ: دگر؛ (لن، ل: یکی؛ ق: آ: به؛ بدان)؛ متن = ل، ک (نیز آ) ۲۱. (س، ق، س، آ (نیز ل، پ، آ: ۱): آورد؛ متن = ل، س، ک، نیز لن، ق، آ: ۲)؛ ل، و، ب این بیت را ندارد؛ بنداری (۱۸۴۱-۱۸۴۳): و عاد الی مخیم الإصبهید فصادفه وحده فی مضر به و لیس عنده أحد، و لا معه سلاح ۲۲. ل، ک، س، آ (نیز لن، ب: خیمه درون؛ متن = (ب) ۲۳. ل: خونخور مرده؛ س: چون در نبرد؛ متن = دوازده دستنویس دیگر ۲۴. (پ، آ: چندین) ۲۵. ک، س، آ (نیز لن، پ، لن، ب: بدو؛ متن = ل، س، ق، نیز و) ۲۶. (لن: ای) ۲۷. (ل: رفت)؛ بنداری (۱۸۴۴-۱۸۴۶): فدخل علیه بدالة قرته. فلما وقت عینه علیه احس بالموت و علم بالحال فتضرع الیه ۲۸. (ب: گفت باوی) ۲۹. (لن: آگر)؛ ل در اینجا سرنویس دارد: کشتن مرد خونین آیین گشسپ را ۳۰. (ق: آ: تاجدار) ۳۱. ل، ک، س، ق، نیز لن، آ: ۱): بدو ۳۲. ل: نیز هم روزگار؛ (و، ب: هم کارزار)؛ متن = ده دستنویس دیگر؛ بنداری (۱۸۴۷-۱۸۴۸): فلم یلتفت الیه و اسئل سیفه و ضرب برقیته ۳۳. ل: بیرون ۳۴. (س، ق، نیز ل، ب: همه؛ و: یکی)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز لن، ق، آ، ل، پ، لن، آ: ۲) ۳۵. (ل، و: کوشور؛ بنداری (۱۸۴۹): و حمل رأسه، و خرج علی غرة من القوم ۳۶. س (نیز ل، ب: رزم؛ بنداری (۱۸۵۰): قال الفردوسی: الملک و ذروه لا ینبغی أن یفارقهم السلاح أو حاملوه (بنداری ترجمه این بیت را پس از بیت ۱۸۶۰ آورده است)

چن^۱ از خون^۲ آن کشته پدram^۳ شد^۴
 بدو^۵ گفت کاینک^۶ سر دشمن!
 که^۹ با لشکر آمد^{۱۰} ایمی پیش تو
 بیرسید بهرام کین مرد کیست؟
 ۱۸۵۵ بدو گفت کآیین گشسپ^{۱۶} سوار
 بدو گفت بهرام کین^{۱۸} پارسا^{۱۹}
 که با شاه ما را دهد آشتی
 تو پادافرهی یابی اکنون^{۲۳} زمن
 بفرمود داری زدن بر درش
 ۱۸۶۰ نگون بخت را زنده بر دار کرد

شواران که^{۲۸} آیین گشسپ شوار
 چو کار سهپند به فرجام شد
 بیاورده^{۲۹} بود^{۳۰} از در شهریار^{۳۱}،
 ز لشکر^{۳۲} بسی پیش بهرام شد

۱-ل.ک.س ۲ (نیز لن.ب): چو؛ متن تصحیح قیاسی است ۲- (ل: نام) ۳- ل.ق.ک.س ۲ (نیز لن.ق.آ.ب.و.و.ان.آ.ا): بدان؛ متن = س
 (نیز لی.و.ب) ۴- (ق: رفت)؛ بنداری (۱۸۵۱): و سار نحو بهرام فدخل علیه ۵-س: ایمی ۶-ل.ق.ک.س ۲ (نیز لن.ق.آ.ب.ا): اینک؛
 (لی.ل.آ: کاینک)؛ متن = س (نیز و.ب) ۷-س.ق.ک.س ۲ (نیز لن.و.ا.ب): که او؛ متن = ل ۸- (لی: سگالنده)؛ لن آیت های ۱۸۵۲-۱۹۲۷
 را ندارد ۹-س.ق (نیز لن.ق.آ.ب.و.ا.ب): چو؛ متن = ل.ک.س ۱۰- (نیز ل) ۱۱-ل.آید ۱۱-ل.س (نیز ق.آ.لی.ل.آ.و.ب): نبد؛ متن = ق.ک.
 س ۱۲ (نیز لن.پ.آ) ۱۲- (ل: حازج) ۱۳-س.س ۲ (نیز و): راز؛ ق: هر؛ ک: کار؛ (لی.ل.آ.ب.راه)؛ متن = ل (نیز لن.ق.آ.ب.ا): بنداری
 (۱۸۵۲-۱۸۵۳): وقال: هذارس عدو ک الذی خرج لقتالک ۱۴-ک (نیز ق.آ.ب.و.ا.ب.برین ۱۵- (ل: آ: باید) ۱۶-ل.ک.س ۲ (نیز لن.ل.آ.ا.
 ب): آیین گشسپ؛ متن = (پ.و) ۱۷- (ل: کارزار؛ ق: بر شهریار؛ پ: با تو سگالنده بدکارزار؛ ا: بیاورده بود از در شهریار) ۱۸-ق: کین
 شیردل ۱۹- (و: نامدار - شهریار) ۲۰-س: بدین ۲۱- (ق: آ: بد)؛ آ بیت های ۱۸۵۶-۱۸۶۰ را ندارد ۲۲-س: آ: برگاشتی؛ بنداری
 (۱۸۵۴-۱۸۵۷): فانکر بهرام فعله و لم يستحسه و قال: انه لم یکن قد خرج إلا لاصلاح الحال بینی و بین الملک ۲۳-ل: پادافره یابی
 اکنون؛ س.ق.س ۲ (نیز لی.و.ب): پادافره این بیابی؛ (لن: پاداش یابی هم اکنون)؛ متن = ک (نیز ق.آ.ل.آ.پ) ۲۴-س.ق.س ۲؛ این؛ س (نیز لن.لی.
 پ.و.ب): بگیرد برار؛ (ل: آ: بگیرد بدان)؛ متن = ل.ک.س (نیز ق) ۲۵-س.ق.س ۲ (نیز لی.و.ب): برو (لی: بدو)؛ بر همه (ق: شده) لشکرش
 (س: آ: کشورش)؛ ک (نیز لن.پ): برو (ک: بدو) کشور و لشکرش؛ متن = ل (نیز ق.آ.ل.آ.پ) (پس از تصحیح برو به بران) ۲۶-ک: بیگانه؛ س: آ:
 خون ریز؛ (لن.ل.آ.ب: بی کار؛ ق: آ: بدرای)؛ متن = ل.س.ق (نیز لی.پ.و) ۲۷- (و: بی کار)؛ بنداری (۱۸۵۸-۱۸۶۰): فامر به فسلب فی
 الحال ۲۸- (ل: آ: ب: چگه)؛ ک: سوارانک؛ (آ: بدو گفت)؛ متن = ل.س.ق.س ۲ (نیز لن.ق.آ.لی.و.ب) ۲۹- (ل: آ: ب: که آورده) ۳۰- (ق: آ: بد)
 ۳۱- (لن: کارزار)؛ در ق ۲ این بیت با بیت سپسین پس و پیش شده است؛ ل ۲ به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:
 سواران آیین گشسپ آن زمان
 که بودند با او کهان و مهان
 ۳۲-س.ق.ک. (نیز لن.ق.آ.ب.و.ا.ب): مردم؛ متن = ل.س ۲ (نیز ل)؛ بنداری (۱۸۶۱-۱۸۶۲): قال: و أما العساكر الذين كانوا معه فأنهم
 لما قتل الإصهيد تبدد شملهم، و تفرق جمعهم. فاستأمن طائفة الی بهرام

تنی چند رفتند^۳ نزدیک شاه
پراکنده گردد به^۶ روزی دمه!

از^۹ آیین گشسب^{۱۰} آن گو^{۱۱} نامدار،
ندیدش کسی نیز با منی^{۱۲} به دست!
همی بود با دیدگان^{۱۷} پرآب^{۱۷}!
که پرده فروهشت از^{۲۰} بارگاه،
به تخت بزرگی نهاده ست روی^{۲۱}،
همی سوی ایران گذارد سپاه
همی هر کسی رای^{۲۶} دیگر گرفت
از آن پادشاهی بشد رنگ و بوی^{۳۰}!
گزیذند نفرینش بر^{۳۳} آفرین!

گروهی شوی خسرو آمد^۱ ز^۲ راه
چنان شد^۴ که از^۵ بی شبانی رمه

۱۸۶۵ چن^۷ آگاهی آمد بر^۸ شهریار
ز تنگی^{۱۲} در^{۱۳} بار دادن بیست
برآمد از^{۱۵} آرام و از^{۱۶} خورد و خواب
به در^{۱۸} بر سخن رفت چندی^{۱۹} ز شاه
یکی گفت: بهرام شد جنگجوی
۱۸۷۰ دگر^{۲۲} گفت: خسرو از^{۲۳} آزار شاه
بماندند از آن^{۲۴} کار گردان^{۲۵} شگفت
چن از^{۲۷} طیفون^{۲۸} بر شد این^{۲۹} گفت و گوی^{۳۰}
سر^{۳۱} بندگان شد بر^{۳۲} از درد و کین

۱-س: آ: شدند پیش خسرو ۲-ک: به ۳-س: آ: گروهی رفتند: متن = دوازده دستنویس دیگر: ل به جای این بیت، بیت زیر را آورده است:

بسی نیز نزدیک خسرو شدند به مردانگی در جهان نوشند

ق: از این بیت دو بیت زیر را ساخته که نخستین بیت را پس از بیت ۱۸۶۲ و دومی را پس از بیت ۱۸۶۱ آورده است:

تنی چند رفتند نزدیک شاه (۱۸۶۳ب)

بسی نیز نزدیک خسرو شدند (۱۸۶۳ا)

بنداری (۱۸۶۳): و توجه طائفة نحو مخیم برویز باذربایجان، و رجع الباقون الی حضرة هرمزد (۴: روید) هـ (۱: جازع) ع (۱: ع)

گردند ۷-ل: ک: س: آ (نیز لن، و، آ، ب): چو: متن تصحیح قیاسی است ۸-س، ق، ک، س: آ (نیز لن، ق، و، آ، ب): سوی: متن = ل

(نیز لن، ۹) ل: ک: س: آ (نیز لن، ق، و، آ، ب): ز: متن = س، ق، و، آ (نیز لن، ا) ۱۰-ک: آذرگشسب ۱۱-ل: آنک بد: در اینجا ک سرنویس

دارد: آگاهی یافتن هرمز از کشتن آیین ۱۲- (۱: نیکی (۱)): س، ق، ک (نیز لن، ل، پ، و، ب): از انده: س: آ: ز انده: متن = ل (نیز لن، ق، ۲)

۱۳- (لن: ره) ۱۴-س: آ: جامی ۱۵-ل، ل، س، ق، س: آ (نیز لن، ل، آ، ب): ز: متن = ک (نیز ق، ل، پ، و) ۱۶-ل، ق (نیز لن، ا): ز: متن = س، ک، س: آ

(نیز ق، آ، و، ب) ۱۷-س، ق، ک (نیز لن، پ، آ، ب): ز: آ، ب: س: آ: دیدگانی پر آب: متن = ل (نیز و، ب): ک، ق، آ: پس از این بیت افزوده است:

ز هر سوز دشمن پر (ق: ز): انبوه بود ز پرویز و بهرام بستوه بود

۱۸-ل: بدین: ق: بدو: متن = ۱۹- (لن: به درگاه چندی سخن بد): متن = س، ک، س: آ (نیز ق، و، آ، ب) ۲۰-س: آ (نیز ل: ق): فروهشتش

از: س: ز پرده فروهشت آن: ک (نیز ق، و، آ): ز پرده فروهشتش از (ق: و، آ): جازع: (لن: فروهشتن پرده از): متن = ل (نیز پ، ل، آ، ب): از

۱۸۶۸ و ۱۸۷۰ و ۱۸۷۰ یک بیت ساخته و ۱۸۶۸-۱۸۷۰ را انتخابتند: س: آ: بیت های ۱۸۶۸-۱۸۷۰ را به هم ریخته است: ۱۸۷۳، ۱۸۷۴،

۱۸۷۵، ۱۸۶۸، ۱۸۶۹، ۱۸۷۲ (بیت های ۱۸۷۰ و ۱۸۷۱ را ندارد) ۲۱-پ: این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۲-ق (نیز و): یکی ۲۳-ل، ق، ک

(نیز لن، ل، ۲، و): ز: متن = س (نیز ق، ل، ۲، ک): س: آ: این بیت و بیت سپین را ندارد ۲۴-ل: بماند اندران ۲۵-ق (نیز لن): گردون: (ل: آ: کارگرد:

آ: گردان از آن در): متن = ل، س، ک (نیز ق، آ، پ، و) ۲۶-ک: راه: ل، ب: این بیت را ندارند ۲۷-ل، س: آ: چو در: س، ق، ک (نیز لن، و، آ، ب): چو از:

متن تصحیح قیاسی است ۲۸-ل، ق (نیز ق، ل، ۲، ک): طیفون: (آ: طیفون): متن = س، ک، س: آ (نیز لن، ل، پ، و، آ، ب) ۲۹-س، ک، س: آ (نیز لن،

ق، آ، پ، ا): آن: متن = ل، ق (نیز لن، ل، آ، و، ب) ۳۰- (ل، و، آ: گو- بوی) ۳۱-س: آ: سوی ۳۲-ل: پر شد ۳۳-س، ق (نیز و، آ، ب): نفرین بی: ک (نیز

لن، ق، آ): نفرین ابر: س: آ (نیز ل، ک): نفرین زان: (پ: گزین نفرین پس از (وزن درست نیست)): متن = ل: ل: این بیت را ندارد

جهان تنگ شد بر دل شاه بر!
 که تیره شد آن فرز شاهنشاهی،
 یکی را بر آن کار^۷ بگماشتند،
 ز جنگ اوران بر در شاه کیست^{۱۰}
 ز فرمان بگشتند و بی‌ره شدند،
 بر آنسان که هامون بر آید^{۱۲} به جوش!
 بماندند بیچاره زان داوری^{۱۲}!
 زره‌دار با لشکر و ساز خویش^{۱۶}،
 سواران^{۱۷} به درگاه رفتند گرم^{۱۸}!
 دلاور^{۲۱} به درگاه شاه^{۲۲} آمدند^{۲۳}:-
 مجوید آرم^{۲۷} شاه اندکی

سپاه اندکی بُد^۱ به درگاه بر
 ۱۸۷۵ به بندوی و گُستهم شد^۲ آگهی
 همه بستگان^۳ بند برداشتند؛
 که آن^۴ آگهی بازجوید که چیست^{۱۰}
 ز کارِ زمانه چن^{۱۱} آگه شدند
 شکستند زندان و بر شد خروش
 ۱۸۸۰ به شهر اندرون هرک^{۱۳} بد لشکری
 همی رفت گُستهم و بندوی^{۱۵} پیش^{۱۶}
 یکایک ز دیده بشتند شرم
 ز^{۱۹} بازار پیش سپاه^{۲۰} آمدند
 که گر^{۲۲} گشت خواهید^{۲۵} با ما^{۲۶} یکی

۱. س. ق. ک. س. ۲ (نیز لی. پ. و. آ. ب.): شد؛ (ن: سپاهی بسی شد؛ ل: سپاهی بشد کم)؛ متن = ل (نیز ق ۲)؛ ک. ق ۲ پس از این بیت افزوده‌اند:

دگر بهره نزدیک خسرو بیدند
 وزان کار بهرام بدنام شد
 که شاه جهانست خسرو پریز (۱)

ک: بنزدیک بهرام بهری شدند
 ق ۲: بسی نامور نزد بهرام شد
 بر آورد هر جای آواز تیز

بنداری (۱۸۶۴-۱۸۷۴): فلما علم بذلک عظم علیه، و قعد فی مصابه بصاحب حربیه، و أغلق أبوابه، و اطال حجابیه حتی وقعت الأراجیف فی المعبده ۲. ق. س. ۲ (نیز ل. و. آ. ب.): رفت؛ متن = ل. ک. ۴ (نیز ل. ن. ل. آ. ب.): تخت؛ س. ۲: آئین؛ متن = ل. س. ق (نیز ق ۲، ل. و. آ. ب. ۴: ق. بسته را؛ (ل. آ: بندگان)؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. ۲، پ. و. ب.)؛ هل: بسته نگذاشتند (حرف یکم واژه پسین بی نقطه) ۶. س. ق. ک (نیز ل. ن. ل. پ. و. ب.): بدان؛ س. ۲: ازان؛ (ق ۲: بر)؛ متن = ل (نیز آ ۷. ق: بند ۸. س. ق (نیز پ.): بگذاشتند (در ق حرف یکم بی نقطه)؛ (ل. نگذاشتند)؛ متن = ل. س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. ۲، و. آ. ب.)؛ ل ۲ بیت‌های ۱۸۷۶-۱۸۷۸ را ندارد ۹. س. ۲ (نیز ب.): این؛ ل: کران؛ (ن: بان)؛ متن = ل. س. ق (نیز ق ۲، ل. و. آ. ب.) ۱۰. س. ۲: کیست - چیست؛ (ی: این بیت و بیت سپسین را ندارد ۱۱. ل. س. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. ۲، پ. آ): چو؛ متن تصحیح قیاسی است؛ ل. و. ب. این بیت را ندارد ۱۲. س. ق. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ل. و. ب.): از هر دری؛ متن = ل. ک (نیز ق ۲، ل. ۱۳. س. ق. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. و. آ. ب.): هر که؛ متن = ل ۱۴. س. ق. س. ۲ (نیز ل. ن. ل. و. ب.): از هر دری؛ متن = ل. ک (نیز ق ۲، ل. ۱۵. س. ق. س. ۲ (نیز ل. ل. پ. و. ب.): بندوی (و س. ۲: جو) گُستهم؛ متن = ل. ک (نیز ل. ن. ق. ۲، ل. ۱۶. آ: شیر - و تیر)؛ ک پس از این بیت افزوده است:

که شاهستان خسرو پرویز
 نخواهیم ازین شاه تیره روان

بر آورده هر جای آواز تیر
 جوان دولست و ستبه جوان

۱۷. س. ۲ (نیز ل ۲): دلاور ۱۸. س. س. ۲ (نیز لی. پ.): نرم؛ متن = ل. ق. ک (نیز ل. ن. ق. ۲، ل. پ. و. ب. آ) ۱۹. (پ. آ: به) ۲۰. س. (نیز لی. پ.): نزدیک شاه؛ ق: نزد سپاه؛ (آ: بازارگانی سپاه)؛ متن = ل. ک. س. ۲ (نیز ل. ن. ق. ۲، ل. پ. و. ب. آ) ۲۱. س. ۲: سواران ۲۲. س. بدان بارگاه ۲۳. ک. ق ۲ پس از این بیت افزوده‌اند:

به لشکر که این (ک: کین) خوار نتوان شمرد

پس آنگه چنین گفت گُستهم گرد

۲۴. ک: اگر ۲۵. ل: خواهد ۲۶. ک: ما را ۲۷. ل: بچوئید از رزم؛ آ: بچوئید آرم)

۱۸۸۵ اگر^۱ بست خواهید یک یک^۲ میان
 که هرمز بکشتستان بی گناه^۳
 به پادافره او^۴ بیازید^۵ دست!
 شما را بؤیم^{۱۳} اندرین پیشرو
 وگر هیچ سستی^{۱۵} کنید اندرین
 ۱۸۹۰ یکی گوشه‌یی بس کنیم^{۱۷} از جهان
 به کین^۳ بزرگان^۴ ایرانیان،
 ازین پس مر او^۵ را مخوانید^۶ شاه!
 برو^{۱۰} بر کنید آب ایران^{۱۱} کبست^{۱۲}!
 نشانیم بر گاه او^{۱۴} شاه تو!
 شما را سپاریم^{۱۶} ایران زمین!
 به یکسو خرامیم با^{۱۸} هم‌رهان!

گفتار اندر کور گردانیدن ایرانیان هرمز شاه را^{۱۹}

به گفتار گشتم یکسر سپاه
 که هرگز مبادا چنین تاجور
 به گفتار چون شوخ شد لشکرش
 شدند اندر ایوان شاهنشهی
 ۱۸۹۵ چو تاج از سر^{۲۴} شاه برداشتن
 نهادند پس داغ بر چشم شاه؛
 گرفتند نفرین بر^{۲۰} آرام شاه!
 کجا^{۲۱} دست یازد^{۲۲} به خونِ پسر!
 هم‌آنکه زندد آتش اندر درش!
 بنزدیک آن تخت با فرهی^{۲۳}!
 ز تختش نگوینبار برگاشتند^{۲۵}،
 شد آنگاه چون^{۲۶} شمع رخشان سیاه^{۲۷}،

۱. وگر (۳: ب) ۲. (ل: آ: خون)؛ ب، پ، این بیت و ق بیت‌های ۱۸۸۵-۱۸۸۷ را ندارند؛ این بیت در س، ک، ی، آ، ن، ل، و، آ، ب آمده است ۳. بکشتستان از رای و راه؛ س (نیز ل، ق، و، آ)؛ بکشتست (س: بکشتیم) بر بی گناه؛ س (نیز ل: ق)؛ کشتست هرمز بر (ن: آ: هرمز ابر) بی گناه؛ (ب: بی خسرو بکشند بر بی گناه (ل))؛ متن = ک هـ (ن: ل: ازان؛ و: وزیر) عم (نیز ل: ن: چنو؛ س: آ: که او؛ ل: ل: کس)؛ متن = ل، س، ق (نیز ق: آ، ب) ۴. ۷ (س: نیز ب): نخواهیم؛ (ن: نخواهید؛ ل: نخواهیم)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ق: ل، و، آ)؛ ب از این بیت، دو بیت زیر ساخته است:

که هرمز بکشتست بر بی گناه
 هر آنکس که داوید آیین و راه
 بیسی پارسا از پی تاج و گاه
 ازین پس مر او را مخوانید شاه

۸. س، ی، آ (نیز ق: و، آ، ب)؛ آن؛ (ن: یاد بزرگان)؛ متن = ل ۹. (ن: گشائید) ۱۰. (ل: بدو) ۱۱. س، ۲: کنید آب ایران برو بر ۱۲. (ل: کشت؛ ب: کشتب) ۱۳. س، ی، ق: بوم؛ س (نیز ق: آ، ب)؛ بود؛ متن = ل، ی (نیز ل، ن، ل، آ، ب) ۱۴. ک (نیز ق: آ، ب)؛ بر؛ (ب: آن)؛ متن = ل، س، ق، س (نیز ل، ن، ل، آ، ب)؛ و این بیت را ندارند؛ این بیت در دوازده دستنویس دیگر آمده است ۱۵. ل: پستی ۱۶. (ق: آ: بسازیم) ۱۷. س (نیز ق: آ، ب)؛ کتم ۱۸. س (نیز ل: ی) ۱۹. ق: میل کشیدن بندوی و گشتم بر چشم هرمز شاه؛ ک: داستان سبب کشتن هرمز؛ متن = ل، س، آ سرنویس ندارند ۲۰. ل (نیز ل: ی)؛ به؛ متن = یازده دستنویس دیگر ۲۱. س (نیز ل: ب)؛ که: وی؛ ق: ک، س، آ (نیز ل، ن، ق، آ، ل، و، آ)؛ که او؛ متن = ل (نیز ل) ۲۲. (ل: سازد)؛ بنداری (۱۸۷۵-۱۸۹۲)؛ و بلغ الخبر الی المحبوسین فکسروا الأقیاد، و خرجوا. و خرج گشتم و بندویه، و تبعهما عوام البلد و اوباشهم، و نادوا بشعار برویز ۲۳. س، ۲، ن، ل، آ، ب، و، آ، این بیت را ندارند؛ این بیت در ل، س، ق، آ، ی، ب آمده است ۲۴. (آ: بر) ۲۵. (ن: ب)؛ درکاشتنده؛ آ: بگذاشتند؛ ق: نگوین اندر انداختند)؛ متن = ل، ک، س، آ (نیز ل، ن، ل، و، آ، ب)؛ در این لث با ۱۸۹۷ ب پس و پیش شده است؛ بنداری (۱۸۹۳-۱۸۹۵)؛ و هجوموا علی هرمز، و دخلوا علیه، و نکسوه من التخت ۲۶. ل: آن؛ ک: چگون؛ متن = ۲۷. س (نیز ل، ن، ل، و، آ، ب)؛ آن شمع رخشان همانگه سیاه (ل: ز راه)؛ س؛ آن ماه رخسار چون شمع تباه؛ متن = ق (نیز ق: آ، ل، آ، ب)؛ ل آیت‌های ۱۸۹۶-۱۹۰۱ را به هم ریخته است: ۱۸۹۸، ۱۹۰۱، ۱۸۹۹، ۱۹۰۰، ۱۸۹۶، ۱۸۹۷؛ آیت‌های ۱۸۹۸-۱۸۹۶ را به هم ریخته است: ۱۸۹۸، ۱۸۹۷، ۱۸۹۶

به^۷ گنج آنج بد خوار^۳ برداشتنده^۴!

ورا همچنان^۱ زنده بگذاشتند

دل اندر سرای سبجی سبجی مینده!
سرآید به ما بر سرای^۹ سبجی!
گذشت آن^{۱۳} سخن^{۱۴} کامده^{۱۵} اندر شمار!
نگوید بدی تا بدی^{۱۹} نشنود!

چنینست کردار^۵ چرخ بلند
گهی گنج بینم^۷ ازو، گاه رنج^۸
۱۹۰۰ اگر صد^{۱۱} بود^{۱۱} سال اگر صد^{۱۲} هزار
کسی کو خریدار^{۱۶} نیکی^{۱۷} شود^{۱۸}

فگنندند^{۲۱} مردی سبک بر^{۲۲} سه^{۲۳} اسپ،
از^{۲۵} ایران به آگاهی^{۲۶} تو شود^{۲۴}
گذشته شب^{۲۸} تیره^{۲۸} از ماه تو
جوان^{۳۱} شد چو برگ گل^{۳۷} شنبلیدا!

چو گُتھم و بندوی باذرگشپ^{۲۰}
که در شب بنزدیکی خسرو^{۲۴} شود^{۲۴}
فرستاده آمد بر شاه تو^{۲۷}
۱۹۰۵ از^{۲۹} آشوب بغداد گفت آنج^{۳۰} دید

۱- (پ: همچین) ۲- (ق: پ، ز) ۳- (ب: پاک)، س (نیز لی، پ): آنچه بد پاک: ک (نیز و): آنچه بد خوار: س: همه گنج شاهیش؛
من دل، ق (نیز لن، ق: ل) ۴- (و: آ: نداشتند)، در آلت های این بیت پس و پیش شده است: س، لی، ب پس از این بیت افزودند:

همیشه تو از مرد دانا به کین
دگر پیش آری تو گرم و نیاز (لی: گداز)
همش تو (لی: نو) کنی آرزومند نان
کمر بر میان پیش او (ب: آن) تیره بخت
(س: نیکبخت؛ لی: نیز بخت)
یکی بی هنر را به گاه آوری
کنی در کف ابلهی زار و خوار

جهانم ندانم چرائی چنین
یکی را دهی تاج (لی: تخت) شاهی و ناز
یکی را دهی تاج و تخت کیان
یکی بی هنر برنشانی به تخت
5 یکی با هنر زیر چاه آوری
یکی مرد دانای پرهیزگار

بنفاری (۱۸۹۶، ۱۸۹۷): ثم كحلوا عينه و فجموه بكرميه و حبوه هـ س آ (نیز و): آئین عـس (نیز لی، ب): زندگانی بر او برگزند؛ ق:
زندگانش ناسودمند؛ متن ده دستنویس دیگر ۷- ل: بینم؛ ل آ (نیز لن، ل آ: یابیم): ق: رنج بینم؛ (ق: رنج بینم؛ پ: چند یابیم)؛ متن ۷-
۸- (نیز ق: ۲) گنج؛ متن ۷- ل، ک (نیز لن، ل، پ، آ: ۱) ۹- ق: بآخر شود این سرای؛ ک، ل آ (نیز لن، پ، آ): پس از رنج (ل آ: کن: گنج؛ پ: بیم)
رفتن ز (آ: به) جای؛ (ق: آ: نعمانی به نیک و بد اندر؛ ل: پس از گنج رنج سرای)؛ متن ۷- ل، س، س، آ، لی، و، ب، این بیت را ندارند؛ این بیت در ل،
ق، ک، ل، آن، ق، آ، ل، پ، آ آمده است ۱۰- (ق: آ: ده) ۱۱- س: بوی ۱۲- (ق: آ: ده) ۱۳- (و: این) ۱۴- س: آ: سخن < سخن > ۱۵- ل: آید ۱۶- س: (نیز
پ): به دیدار ۱۷- س: آ: نیکو ۱۸- س: آ: بود ۱۹- س: آ: بیچ و هم: ل: سخن تا بدی؛ (ق: آ: سخن بد که بد)، متن ۷- س، ک، ل آ (نیز لن، ل، پ،
و، ب): ق، آ این بیت و لی این بیت و بیت سپین را ندارند؛ بنفاری بیت های ۱۸۹۸-۱۹۰۱ را ترجمه نکرده است ۲۰- ل: چه < آذرکشب؛
ک (نیز ق: ۲) و آذرکشب؛ س: آ: بندوی کتھم باذرکشب؛ س، ق (نیز و، ب): همانگاه کتھم باذرکشب (ق: و آذرکشب)؛ متن ۷- (لن،
ل آ: بندو چی پ، آ: آ: به جای این لنت آورده است: وزان روزن کشته آیین کشب (۱) ۲۱- س: آ: (نیز لن، ق: آ: ل، پ، و، آ): برافکنده؛
متن ۷- ل (نیز ق: ۲) ۲۲- ک، ل، س: آ: (نیز لن، آ): با؛ متن ۷- ل، س، ق (نیز ل، پ، و، ب): در ق: آ این لنت پس از واژه مردی خوانا نیست ۲۳- س: ل آ
(نیز لن، و، آ، ب): دو؛ متن ۷- ل، س: آ: (نیز ل، پ، آ) ۲۴- ک (نیز لی): شدند ۲۵- س: آ: (نیز و): ز ۲۶- ق: کهن موبدی زی شه ۲۷- (ل آ: نژ) ۲۸- ک:
شبی نیز؛ ل آ (نیز لن): شبی تیره؛ (ق: آ: ز شب تیره؛ و: دو بهره بد؛ پ: گذشتی شبی تیره)؛ متن ۷- ل، س، ق، س، آ: (نیز لی، ل، آ، ب) ۲۹- ل (نیز
ق: آ: ل، پ، آ: ب: ز؛ متن ۷- س: ل آ (نیز لن، لی، و، آ، ب) ۳۰- ک (نیز لی، ل، پ، و، آ، ب): آنچه؛ متن ۷- ل، س، ق، ل، آ: س: آ: (نیز لن، ق: ۲) ۳۱- ل: جوان
۳۲- (ل آ: کل و ق: آ: گلبرگ چون)؛ س، ق (نیز لی، آ، ب): به رنگ گل؛ س: آ: رخس گشت همچون گل؛ متن ۷- ل، ک (نیز لن، پ، و)

به نزد پدر رفت با باد سرد^۱]]
 که هرگز نیاساید^۲ از کارکردا
 یکی را به دریا به ماهی دهد
 نه آرام و^۳ خواب^۴ و نه جای نهفت^۵
 بیوشد به دیبا و خز^۶ و^۷ حریر!
 [به شهراندرون رفت خسرو به^۱ درد^۲
 چه جویم^۳ ازین^۴ گنبد تیزگرد^۵
 ۱۹۲۰ یکی را همی تاج^۶ شاهی دهد
 یکی را برهنه سر و پای و سفت^۷
 یکی را دهد نوشه و^۸ شهد و شیر

۱-ل: ۲. (ق: ۲) بداد-سرد باد؛ ۲-این بیت را پس از بیت ۱۹۲۶ آورده است؛ ۳-ن: ۴. پ: ۵. و: ۱-این بیت را ندارند؛ ۶-ک به جای این بیت و ۲-پس از این بیت، بیت‌های زیر را افزوده‌اند:

ک: که فرموده بودند بسیار شاه
 ق: کنون پادشاهی پرویزشاه

بیت ۱۹۱۸ تنها در ل، س، ق، ل، ۲. ی: ب آمده است؛ ۳-ن، ی: ب پس از این بیت افزوده‌اند:

همی گفت کای باب روشن‌روان
 به خون بزرگان نو گشتی دلیر
 کنون بودنی بود و بود آنچه (ب: آنچه) بود
 چینیست کردار گردنده‌دهر
 ۵ بگفت این و برخاست از پیش شاه
 چرا کردی این نیکی اندر نهان
 چو اندر دمه گرگ و دژنده‌شیر
 ترا (ی: ب: کنون) درد خوردن نداشت سود
 یکی (لی: گهی) زهر یابد (لی: یابی) یکی (لی: گهی) پای‌زهر
 بیامد نشست از بر تخت و گاه

بنداری (۱۹۱۵-۱۹۱۸): فسنک الناس و فرحوا بمقدمه فاستقبله اکابر البلد، و دخلوا به الی دار الملک، و زینوا له ایوان السلطنة، و نصیروا النخت، و علقوا التاج ۳-س، ق، ل، ۲. ی: (نیز ل: ۲. پ: ۳. گویم؛ ل: ۲. نیز ی: و). گویم؛ ق: (جویم؛ متن: ل، ق، نیز ن: ۲. پ: ۳. ل: ۴. نیز ی:). زین ه: (لاجورد) ۶-ل: (نیاسیم)؛ ن: ۱. بیت‌های ۱۹۱۹-۱۹۲۶ را پس از بیت ۴۰۴۰ از پادشاهی خسرو پرویز آورده‌اند. همچنین در همانجا، ک: ل، ۲. ن: ۲. ق: ۲. ل: ۲. همین بیت‌ها و س، ی: بیت‌های ۱۹۱۹، ۱۹۲۴-۱۹۲۵ را با ناسازواری‌های اندکی از نو نوشته‌اند ۷-ک (نیز ق: ۲. و): تخت؛ متن: «پارده دستنویس دیگر؛ س، ک، ی: ب پس از این بیت افزوده‌اند:

س، ی: ب: یکی را کند شاه (س: شاد و)

پیروز (ی: فیروز) بخت

ک: یکی را برآرد بر ابر بلک

۸- (و: دست-نشست) ۹-ل، ل، ۲. س: ۲ (نیز ق: ۲. ی: ل، ۲. و: ب: ۳)؛ متن: «س، ق، ک (نیز ن: ۱) ۱۰-س، ک، س: ۲ (نیز ل: ۲. و: ۳. پ: ۴)؛ خورد؛

متن: ل، ق، ل، ۲. پ: ۳. این بیت را ندارد ۱۱-ل (نیز ن: ۱): نوشه؛ ک (نیز ق: ۲): نوشه؛ س: ۲: نوشه او دهد؛ متن: «س، ق، ل: ۲ (نیز ل: ۲. پ: ۳. و: ب)

۱۲-ل: دیبای چینی؛ (ن: خز و به دیبا؛ آ: یکی را بیوشد به خز و)؛ متن: «پارده دستنویس دیگر؛ س، ی: ب پس از این بیت افزوده‌اند:

یکی را کند شاه بر انجمن
 یکی را ز فرزند باشد به رنج

یکی را به صد گنج گویا (ی: ب: جويا) به سر

س، ی: ب پس از بیت‌های بالا باز هم افزوده‌اند:

یکی را بچرد همی زانجمن

یکی را بچیرد ندارد کفن

یکی بی‌هنر را کند شهریار

یکی پر (ب: بی) هنرمرد دانش‌پذیر

بود زرز و یاقوت (ب: تابوت) و دیبا کفن

نگیرد کسی یاد از او خوش... (۴)

بزرگ و بلنداختر و کامکار

بود در کف مرد دانا اسیر

فهرست‌ها

_____

فهرست نام کسان

- آذرگشسب (ایزد) - نوشین روان ۲۱۵، ۴۱۸۱ هرمزد
 نوشین روان ۳۸۰ پ، ۸۰۷، ۸۵۰ پ، ۱۳۴۷
 آرش - نوشین روان ۲۴۸
 آزادسرو - نوشین روان ۱۰۰۴
 آفریدون (نیز = فریدون) - قباد ۱۸۲، ۱۸۳
 نوشین روان ۳۲۵
 آهرمن - نوشین روان ۲۳۷، ۷۸۰، ۸۷۵، ۸۸۵
 ۱۱۴۲، ۱۵۲۰، ۱۶۶۶، ۱۸۶۵، ۲۴۳۵،
 ۲۴۴۵، ۲۴۸۰، ۲۴۹۶، ۳۸۲۳، ۳۸۴۷، ۴۳۲۳
 هرمزد نوشین روان ۱۵۳، ۷۹۴، ۱۳۹۱ پ،
 ۱۷۸۳، ۱۷۶۸
 آیین گشسب - هرمزد نوشین روان ۱۳۲۴، ۱۳۲۶،
 ۱۷۳۴، ۱۷۳۷، ۱۷۷۷، ۱۷۷۹، ۱۷۹۰،
 ۱۷۹۲، ۱۷۹۷، ۱۸۰۴، ۱۸۱۰، ۱۸۱۹،
 ۱۸۴۲، ۱۸۵۵، ۱۸۶۱، ۱۸۶۵
 ابوالفضل = بو الفضل
 ابوالقاسم (محمود غزنوی) - نوشین روان ۳۹۲۸
 احمد (= محمد ص) - نوشین روان ۱۷۸ پ
 ارجاسپ - نوشین روان ۱۷۸۸، ۱۸۵۷، ۱۸۷۵،
 ۱۹۱۷، ۲۳۰۳، ۲۳۰۴ هرمزد نوشین روان
 ۳۱۹، ۴۹۲، ۱۲۷۵، ۱۲۸۱، ۱۲۸۱ پ
 اردشیر (= اردشیر بابکان) - نوشین روان ۳۹۰،
 ۳۹۲
 اردشیر^۲ (موبد موبدان) - بلاش پیروز ۱۳۵، ۱۳۷،
 ۱۴۳، ۱۴۷، ۱۵۶، ۱۶۱، ۱۶۵، ۱۶۸ پ
 نوشین روان ۱۳۸۳، ۱۸۴۳، ۱۹۰۸، ۲۰۰۵
 استاد (= وستای) - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۴ پ
 استاد برزین (= استاد پیروز) - نوشین روان ۵۴۸ پ
 استاد پیروز (= استاد پیروز) - نوشین روان ۵۸۰ پ
 اسفندیار - هرمزد نوشین روان ۳۲۲، ۴۹۱، ۱۶۹۷
 اسقف - نوشین روان ۹۵۹، ۹۵۹ پ (۱۰)، ۴۱۵۱ پ (۳)
 اسکندری (نیز = اسکندر، سکندر) - نوشین روان
 ۴۲۸۴، ۵۰۰ پ
 آشتاد پیروز (نیز = استاد پیروز، استاد برزین،
 خراسای برزین) - نوشین روان ۵۴۸
 آفراسیاب - نوشین روان ۱۷۸۸، ۱۸۵۷، ۱۸۷۲،
 ۱۸۷۵، ۱۹۱۷، ۲۳۰۱ هرمزد نوشین روان
 ۱۲۷۵
 اندال (= ایراک) - هرمزد نوشین روان ۲۹۰ پ
 اورمزد - نوشین روان ۳۵۳۸
 آهرمن (نیز = آهرمن، اهریمن) - نوشین روان
 ۲۴۷۵
 اهریمن = آهرمن، اهریمن
 ایراک (نیز = اندال) - هرمزد نوشین روان ۲۹۰
 ایزدگشسب^۱ - هرمزد نوشین روان ۸۰۶، ۸۱۶ پ،
 ۱۰۶۲، ۱۱۱۳، ۱۲۹۱، ۱۳۰۰، ۱۴۲۴،
 ۱۴۲۷، ۱۴۲۹، ۱۵۷۰

- ایزدگشسپ^۲-هرمز نوشتین روان ۶۷، ۷۲، ۷۵
 ۸۸، ۹۰، ۹۳، ۹۷، ۱۰۶، ۱۷۸، ۴۶۲
- بندوی^۱-قباد ۳۱۸
 ۱۵۸۹، ۱۵۹۱
- بندوی^۲-هرمز نوشتین روان ۱۷۷۴، ۱۸۷۵،
 ۱۸۸۱، ۱۹۰۲
- بوالفتح - بوالفضل
 بوالفضل (محمد بلعمی؛ ن: بوالفتح) -
 نوشتین روان ۳۵۰۵
- بوزرجمهر (نیز - بزرجمهر در ن: بندوی؛
 بزرجمهر) - نوشتین روان ۹۸۰، ۱۰۰۸،
 ۱۰۱۱، ۱۰۱۵، ۱۰۲۲، ۱۰۳۷، ۱۰۶۷،
 ۱۰۷۴، ۱۰۷۶، ۱۰۸۵، ۱۰۹۲، ۱۱۲۵،
 ۱۱۲۹، ۱۱۴۹، ۱۱۵۱، ۱۳۲۵، ۱۳۳۳،
 ۱۳۳۴، ۱۳۸۵، ۱۴۱۳، ۱۴۳۳، ۱۴۳۴،
 ۱۴۳۷، ۱۵۱۲، ۱۵۱۲، ۱۵۱۲، ۲۴۲۷،
 ۲۴۳۷، ۲۶۶۱، ۲۷۰۵، ۲۷۱۲، ۲۷۲۲،
 ۲۷۴۱، ۲۷۴۳، ۲۷۴۶، ۲۷۸۷، ۲۸۰۷،
 ۲۸۱۰، ۲۸۲۳، ۲۸۳۸، ۲۸۴۲، ۲۸۴۵،
 ۳۴۹۱، ۳۴۹۶، ۳۵۱۷، ۳۵۱۷، ۳۵۲۲، ۳۵۳۲،
 ۳۵۴۰، ۳۵۴۶، ۳۵۴۹، ۳۵۶۳، ۳۵۷۳،
 ۳۵۹۱، ۳۵۹۸، ۳۶۱۶، ۳۶۱۷، ۳۶۳۰،
 ۳۶۳۵، ۳۶۳۹، ۳۶۵۰، ۳۶۵۶، ۳۶۶۴،
 ۳۶۹۳، ۴۲۰۷، ۴۲۱۱، ۴۲۱۶، ۴۲۲۹،
 ۴۳۴۵، ۴۳۵۷، ۴۳۶۷، ۴۳۹۴ هرمزد
 نوشتین روان ۶۷، ۱۷۸، ۱۷۸ (در متن: بزرجمهر)
 بهرام^۱ (نیز - بهرام گور، بهرام یل) - پیروز
 یزدگرد ۷۱، ۷۹، ۸۸، ۱۰۲، ۱۰۲، ۱۰۲، ۱۰۲، ۱۰۲،
 ۱۲۵، ۵۳
- بهرام^۲ (نیز - بهرام بهرام، چوبین، چوبینه) -
 هرمزد نوشتین روان ۴۰۶، ۴۰۸، ۴۰۸، ۴۱۰، ۴۱۷،
 ۴۳۸، ۴۴۰، ۴۴۶، ۴۴۹، ۴۷۱، ۴۷۶، ۴۷۸،
 ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۴۸، ۵۷۴، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۵،
- بایک - نوشتین روان ۱۸۰، ۱۸۴، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۳،
 ۱۹۵، ۲۰۲، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۶، ۲۲۱
- بادان (- بادان) - هرمزد نوشتین روان ۱۷۵۳،
 بادان پیروز - پیروز یزدگرد ۳۸
 بادان (نیز - بادان) - هرمزد نوشتین روان ۱۷۵۳
 باطرون - نوشتین روان ۴۱۹۵، ۴۲۸۳
 بربر - نوشتین روان ۱۷۴۰
- بُرمهر (در برخی دستنویسها: بوزرجمهر) -
 هرمزد نوشتین روان ۶۷، ۱۷۸
- برزوی - نوشتین روان ۳۳۸۱، ۳۳۸۲،
 ۳۳۸۷، ۳۳۸۷، ۳۴۰۶، ۳۴۰۶، ۳۴۲۲،
 ۳۴۳۷، ۳۴۴۰، ۳۴۵۱، ۳۴۵۸، ۳۴۶۳،
 ۳۴۷۵، ۳۴۸۴، ۳۴۸۶، ۳۴۸۸، ۳۴۹۱،
 ۳۴۹۷
- بزرجمهر - بوزرجمهر
 بُزین - نوشتین روان ۳۷۵۲، ۳۷۵۶
- برموده - برموده
 برهن - نوشتین روان ۲۷۸۲، ۲۷۸۹، ۳۴۱۲
- بزموده - برموده
 بزموده (بزموده - برموده)
- بستوه (- بستوه) - هرمزد نوشتین روان ۳۳۸
 بطریق - نوشتین روان ۸۹۵
- بلاش (نیز - بلاش، بلاش) - پیروز یزدگرد ۴۵،
 ۴۷، ۱۳۶، ۱۳۶، ۲۳، ۲۳، ۳۰، ۳۸،
 ۱۶۶، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۸۵، ۱۸۹، ۱۸۹
- بلوچ (نیز - بلوچی) - نوشتین روان ۳۹۰، ۳۹۳،
 بلوچی - نوشتین روان ۱۹۷۲، ۲۳۵۵
- بلوچی (نیز - بلوچ) - نوشتین روان ۳۸۲، ۴۰۳، ۲۳۵۲،
 بنداگشسپ (نیز - بنداگشسپ، پیداکشسپ) -

بهمن^۱ (از مهتران زمان نوشین روان) -

نوشین روان ۱۵۱۱

بهمن^۲ - نوشین روان ۳۸۴۳

بهمن^۳ (امشاسپند) - نوشین روان ۲۵۳۸

بیداگشسپ (بندآگشسپ) - هرمزد نوشین روان
۴۶۴ پ، ۸۰۷ پ، ۱۵۴۰ پ، ۱۵۸۹ پ،

۱۵۹۱ پ

بیورد (نیز - بیروز^۳) - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۵

پرموده (نیز - برموده، بزموده، بزموده) - هرمزد

نوشین روان ۷۱۲، ۹۷۰، ۹۸۴، ۱۰۲۱

۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۸

۱۰۴۴، ۱۰۵۷، ۱۰۶۹، ۱۰۸۳، ۱۱۰۱

۱۱۰۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۸۱، ۱۱۹۶

۱۲۰۶، ۱۲۱۲، ۱۳۰۵، ۱۳۱۰، ۱۳۱۲

۱۳۱۴، ۱۳۴۰، ۱۳۴۳، ۱۳۶۲، ۱۳۶۵

۱۵۵۳، ۱۵۵۱، ۱۷۲۰

پرویز (نیز - خسرو^۲) - هرمزد نوشین روان ۲۳۹

۲۴۱، ۲۴۵، ۲۵۱، ۱۶۸۱ پ، ۱۷۲۵ پ،

۱۷۳۷ پ، ۱۷۵۶ پ، ۱۹۱۸ پ (۲)

پرویز خسرو (- خسرو^۲) - هرمزد نوشین روان

۱۶۷۹

پلاش (- بلاش) - پیروز یزدگرد ۴۵ پ، ۴۷ پ،

۱۳۶ پ بلاش پیروز پ، ۲۳ پ، ۳۰ پ،

۳۸ پ، ۱۷۲ پ، ۱۷۵ پ، ۱۸۵ پ، ۱۸۹ پ

بیداگشسپ (- بندآگشسپ) - هرمزد نوشین روان

۴۶۴ پ، ۸۰۷ پ، ۱۵۴۰ پ، ۱۵۸۹ پ،

۱۵۹۱ پ

پیران (پیران ویسه) - هرمزد نوشین روان ۴۹۰ پ

پیروز^۱ - یزدگرد بهرام گور ۲۲ - هرمزد یزدگرد ۲،

۱۱، ۱۳، ۱۶، ۱۸۴ پ پیروز یزدگرد ۲۰، ۳۵،

۴۳، ۴۴، ۴۷، ۴۷ پ، ۵۳، ۶۹، ۸۱، ۹۳، ۹۸

۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۹، ۶۰۴، ۶۲۷، ۶۳۲، ۶۴۷

۶۵۳، ۶۵۵، ۶۷۴، ۶۸۸، ۶۹۴، ۷۰۸، ۷۷۸ پ،

۷۸۶، ۷۸۶، ۷۹۴، ۷۹۷، ۸۱۶ پ، ۸۲۱، ۸۲۳

۸۲۸، ۸۲۹، ۸۴۰، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۴ پ، ۸۸۶

۹۰۱، ۹۰۵، ۹۱۴، ۹۲۵، ۹۳۵، ۹۴۰، ۹۸۰

۹۹۰، ۹۹۴، ۱۰۱۳، ۱۰۱۸، ۱۰۲۴، ۱۰۸۷

۱۰۳۵، ۱۰۴۷، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۶۰

۱۰۶۲، ۱۰۶۶، ۱۱۰۰، ۱۱۰۶، ۱۱۵۸

۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۳، ۱۲۱۲، ۱۲۱۹

۱۲۲۱، ۱۲۳۳، ۱۲۳۶، ۱۲۴۵، ۱۲۵۲

۱۲۵۴، ۱۲۶۶، ۱۲۸۴، ۱۳۲۲ پ، ۱۳۶۴

۱۳۶۷، ۱۳۷۰، ۱۳۷۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۷

۱۴۰۹، ۱۴۱۲، ۱۴۱۸، ۱۴۲۱، ۱۴۲۲

۱۴۲۳، ۱۴۲۶، ۱۴۴۲، ۱۴۴۹، ۱۴۵۱

۱۴۵۴، ۱۴۷۶، ۱۴۸۰، ۱۴۸۲، ۱۴۸۸

۱۵۰۲، ۱۵۰۴، ۱۵۰۹، ۱۵۱۶، ۱۵۱۷

۱۵۲۶، ۱۵۲۷، ۱۵۶۱، ۱۵۷۷، ۱۵۹۷

۱۶۰۹، ۱۶۱۸، ۱۶۵۸، ۱۶۸۱، ۱۶۸۵

۱۶۸۷، ۱۶۹۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۸ پ (۶)،

۱۷۲۵ پ، ۱۷۷۷، ۱۸۵۱، ۱۸۵۴، ۱۸۵۶

۱۸۶۹، ۱۸۷۴ پ

بهرام آذرمهان - هرمزد نوشین روان ۱۴۶، ۱۵۵

۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۵، ۱۹۰

۱۹۶۴ پ، ۱۹۸، ۲۱۹، ۲۲۱، ۲۲۱ پ، ۲۲۴

بهرام بهرام^۱ (- بهرام، چوبینه، چوبین) - هرمزد

نوشین روان ۴۰۳

بهرام بهرام^۲ (از سرداران بهرام چوبینه) - هرمزد

نوشین روان ۴۵۸، ۹۱۸، ۹۲۱، ۹۲۵، ۱۵۴۰،

۱۵۸۴، ۱۵۸۶

بهرام گور - پیروز یزدگرد ۵۰، ۵۷، ۶۰

نوشین روان ۱۸۵۴، ۲۳۱۰

بهراد - قباد ۳۱۸

جاللیق - نوشین روان ۵۹۳، ۷۸۶، ۸۹۵، ۹۰۳، ۴۱۹۳

جاماسپ ۱ - قباد ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۹۱، ۱۹۸، ۱۹۹

هرمزد نوشین روان ۱۶۴۸ پ

جاماسپ ۲ - هرمزد نوشین روان ۱۶۹۰

جم (جمشید) - نوشین روان ۳۸۴۱

جمشید - پیروز یزدگرد ۹ بلاش پیروز ۳۷ قباد ۳۷۶

نوشین روان ۸۱۳ پ

جمهور - نوشین روان ۲۸۵۰، ۲۸۵۵، ۲۸۶۳، ۲۸۷۳، ۲۹۳۴، ۲۹۲۲، ۲۸۸۴

۳۰۲۳، ۳۰۱۲

جهود - نوشین روان ۹۱۰، ۱۶۰۱، ۱۶۰۶، ۱۶۱۳، ۱۶۱۹، ۱۶۳۴، ۱۶۵۲، ۱۶۵۲ پ، ۱۶۸۹، ۳۸۲۳، ۱۷۱۶، ۱۷۰۵، ۱۷۰۰، ۱۶۹۴، ۱۶۹۱

چغانیش (- فغانیش ۲) - نوشین روان ۱۹۱۱ پ، ۱۸۳۶ پ

چوبین (نیز - بهرام ۲) - هرمزد نوشین روان ۱۷۸۰

چوبینه (نیز - بهرام ۲) - هرمزد نوشین روان ۳۸۱، ۹۸۷ پ، ۱۳۲۵، ۱۳۳۶

حمزه (- عمرو) - هرمزد نوشین روان ۲۹۳ پ

حیدر (= علی (ع)) - نوشین روان ۱۷۸ پ

حیدر هاشمی (علی (ع)) - نوشین روان ۱۷۹ پ (۸)

خاتون - نوشین روان ۲۱۶۰، ۲۱۶۳، ۲۱۷۷، ۲۱۸۸، ۲۱۹۳، ۲۱۸۱، ۲۲۲۰، ۲۲۲۲

هرمزد نوشین روان ۳۵۵، ۳۶۱، ۳۶۶

خاقان - نوشین روان ۱۷۵۴، ۱۷۵۵، ۱۷۵۸، ۱۷۶۳، ۱۷۷۲، ۱۷۷۷، ۱۷۸۰، ۱۷۸۶، ۱۷۹۰، ۱۷۹۲، ۱۷۹۷، ۱۸۲۶، ۱۸۳۱، ۱۸۳۷

۱۰۲، ۱۰۸، ۱۱۳، ۱۱۶، ۱۲۳، ۱۳۴ بلاش

پیروز ۲۷، ۴۲، ۵۹، ۱۱۸، ۱۲۲، ۱۳۴، ۱۵۸، ۱۷۹ قباد ۳ نوشین روان ۹۰۵، ۹۲۶، ۹۳۴، ۱۶۳۹، ۱۸۶۸، ۲۳۱۲

هرمزد نوشین روان ۱۶۳۹

پیروز ۲ (از سرداران خسرو پرویز) - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۳

پیروز ۲ (- بیورد) - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۵ پ

تاج (- ماخ) - هرمزد نوشین روان ۱۵

تازیان (نیز - تازی) - نوشین روان ۴۵۰، ۴۷۹، ۹۷۶ پ (۱)، ۱۹۲۰

هرمزد نوشین روان ۳۰۷، ۳۰۷ پ

تازی (نیز - تازیان) - قباد ۲۱۰

نوشین روان ۳۰۸، ۱۶۵۷، ۳۵۰۰، ۳۵۰۳، ۳۵۰۴

هرمزد نوشین روان ۸۸۵، ۹۰، ۸۹۱، ۱۳۰۲، ۱۳۵۴

ترسا - نوشین روان ۳۸۲۳، ۹۶۵

ترک (نیز - ترکان) - پیروز یزدگرد ۵۸، ۵۱ بلاش

پیروز ۱۲۶

نوشین روان ۱۸۴۷، ۱۸۴۸، ۱۸۴۸، ۱۸۴۸، ۱۸۴۹، ۱۸۶۲، ۲۲۹۲، ۲۳۱۷، ۲۳۹۷، ۲۴۰۷

هرمزد نوشین روان ۱۸۲، ۲۲۱، ۲۲۱ پ، ۳۱۰، ۳۸۳، ۹۲۴، ۹۲۴، ۹۷۳، ۱۰۵۰، ۱۰۹۱، ۱۵۵۱، ۱۶۷۶

ترکان (نیز - ترک) - پیروز یزدگرد ۴۸، ۱۱۴

بلاش پیروز ۱۰۷، ۱۳۹، ۱۸۰

نوشین روان ۳۱۵، ۱۷۸۵، ۲۳۱۹

هرمزد نوشین روان ۶۸۵، ۶۷۹ پ، ۶۷۶، ۶۲۴، ۴۷۸، ۴۷۸، ۷۸۶، ۷۸۶، ۹۰۳، ۹۵۶، ۹۷۲، ۹۷۵، ۱۰۷۲، ۱۰۷۴، ۱۰۷۹، ۱۰۸۲، ۱۱۰۷، ۱۱۱۸، ۱۱۲۲، ۱۱۵۰، ۱۱۶۸، ۱۶۵۵

تگینان - هرمزد نوشین روان ۱۱۲۰

تور - هرمزد نوشین روان ۸۲۶

تهمتن (نیز - رستم) - هرمزد نوشین روان ۵۲۰

۸۳۱، ۸۰۰، ۷۹۳، ۷۷۴، ۷۰۵، ۶۹۳
 ۸۹۷، ۸۹۰، ۸۸۶، ۸۸۴، ۸۸۱، ۸۴۴، ۸۳۶
 ۱۰۲۵، ۱۰۲۰، ۹۹۸، ۹۹۵، ۹۶۵، ۹۳۷
 ۱۰۵۳، ۱۰۵۱، ۱۱۱۹، ۱۰۷۸، ۱۰۴۸
 ۱۷۲۰، ۱۶۵۵

سرخاب (ع- سوفرای) - پیروز یزدگرد ۴۶ پ

سرفرای (سرفرا - سوفرای)

سرفزای (سرفزا - سوفرای)

سروش - هرمزد نوشین روان ۱۷۱۸

شُف - نوشین روان ۹۴۳

سکندر (ع- اسکندر) - نوشین روان ۵۰ پ

شکوبا - نوشین روان ۷۸۶، ۹۵۷، ۱۴۵۱ پ (3)

سنجه - نوشین روان ۱۷۹۰

سوفرائی (ع- سوفرای) - بلاش پیروز ۱۵۹ پ،

۱۸۰ پ

سوفرای (سوفرا؛ نیز ع- سوفزای)، سرفرای)،

سرفزای)، سوفزای)، سرخاب، سهراب -

پیروز یزدگرد ۴۶ بلاش پیروز ۲۴، ۲۷،

۴۳، ۶۱، ۶۶، ۸۲، ۸۶، ۹۵، ۹۷، ۱۰۰، ۱۰۶،

۱۱۳، ۱۲۷، ۱۳۲، ۱۵۹، ۱۷۳، ۱۸۰، ۱۸۳

قباد ۲۴، ۲۶، ۲۸، ۳۷، ۴۹، ۶۳، ۶۵، ۷۸، ۸۱

۱۰۴، ۱۱۶، ۱۲۴ پ، ۱۲۵، ۱۲۸ هرمزد

نوشین روان ۱۶۴۱، ۱۶۴۷

سوفزای (سوفزا - سوفرای)

سوقرای (سوقرا - سوفرای)

سهراب (ع- سوفرای) - پیروز یزدگرد ۴۶ پ

سیاوش (نیز ع- سیاوش) - هرمزد نوشین روان

۱۳۳۲

سیاوش - هرمزد نوشین روان ۴۹۰، ۹۱۹، ۱۲۷۸،

۱۵۴۰

سیماوه بُرزین - سیماه بُرزین

سیماوه بُرزین - سیماه بُرزین

رستم (نیز ع- تهمن) - هرمزد نوشین روان ۴۸۷،

۵۱۳، ۵۱۶، ۵۱۸، ۸۳۵۲ پ، ۸۴۳۲ پ، ۹۸۱،

۱۶۳۳، ۱۶۳۰

رَشَواد - نوشین روان ۵۳۳

رودکی - نوشین روان ۳۵۰۹

زادفَرخ (نیز ع- رادفرخ) - نوشین روان ۱۵۰۹

هرمزد نوشین روان ۴۰۱

زردشت - قباد ۳۱۱

زردهشت ۱ - نوشین روان ۷۵۳

زردهشت ۲ (موبد موبدان هرمزد) - هرمزد

نوشین روان ۷۴، ۱۰۸

زرمهر - قباد ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۵، ۱۳۸ پ، ۱۴۴، ۱۵۳،

۱۵۷، ۱۹۹ پ، ۳۱۸ هرمزد نوشین روان

۱۶۵۱، ۱۶۵۰

زَرَوان - نوشین روان ۱۵۹۴، ۱۶۰۱، ۱۶۰۶،

۱۶۱۳، ۱۶۱۸، ۱۶۲۹، ۱۶۳۳، ۱۶۳۷،

۱۶۵۱، ۱۶۵۵، ۱۶۶۹، ۱۶۷۴، ۱۶۷۵،

۱۶۸۲، ۱۶۸۵، ۱۶۸۸، ۱۶۹۵، ۱۷۰۰،

۱۷۱۶، ۱۷۰۵

ساسان (= ساسانیان) - نوشین روان ۲۹۹ هرمزد

نوشین روان ۱۷۲۹

ساسانیان - نوشین روان ۴۵۰۲ هرمزد نوشین روان

۱۷۲۹ پ

سام اسفندیار - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۵

ساوه (از مهتران زمان نوشین روان) - نوشین روان

۱۵۱۱

ساوه شاه - هرمزد نوشین روان ۲۷۶، ۲۷۷، ۳۰۸،

۳۱۰ پ، ۳۱۱، ۳۱۶، ۳۳۷، ۳۴۳، ۴۱۹، ۴۲۰،

۴۴۱، ۴۷۷، ۵۵۳، ۵۸۶ پ، ۶۰۰، ۶۰۵، ۶۰۷،

۶۱۷، ۶۲۶، ۶۳۴، ۶۳۹، ۶۵۰، ۶۶۶، ۶۷۹،

- طوس - هرمزد نوشتین روان ۱۶۳۸
 طهمورتی - نوشتین روان ۹۰۷
- عاتفر - عاتفر
 عباس - هرمزد نوشتین روان ۲۹۳
 عرب - نوشتین روان ۴۲۷
 عَزیر - قباد ۳۱۳ نوشتین روان ۷۵۳
 علی (ع) - نوشتین روان ۹۸۰
 عمرو (نیز - حمزه) - هرمزد نوشتین روان ۲۹۳
- عاتفر (نیز - عاتفر) - نوشتین روان ۱۷۷۶، ۱۷۷۹، ۱۷۹۲، ۱۸۰۱، ۱۸۱۲، ۱۸۱۷، ۱۸۵۳، ۱۸۵۸، ۱۹۶۲
- فرآیین - قباد ۳۱۸
 فرفورفوس - فرفورفوس
 فرفورفوس (نیز - فرفورفوس، فرفورفوس، فرفورفوس)
 فرفورفوس - نوشتین روان ۶۱۹، ۶۳۰، ۶۹۸
- فرفورفوس - فرفورفوس
 فرفورفوس - فرفورفوس
 فرهاد - نوشتین روان ۵۴۷
 فریدون (نیز - آفریدون) - قباد ۳۱۳ هرمزد نوشتین روان ۹۴۴
 فغانیش ۱ - هرمزد یزدگرد ۵، ۴
 فغانیش ۲ - نوشتین روان ۱۸۳۶، ۱۹۱۱، ۲۳۱۳، ۲۳۲۷
 فغانی (نیز - فغانیش ۱) - هرمزد یزدگرد ۸، ۸
 فغفور - نوشتین روان ۱۹۵۹، ۲۰۱۶، ۲۰۱۶، ۲۱۶۱، ۳۱۰۵
 هرمزد نوشتین روان ۳۶۲، ۶۲۰، ۶۲۶، ۶۲۹، ۶۴۶، ۷۷۵
 فور - نوشتین روان ۲۸۵۰
- سیماه بُرژین (نیز - سیمای بُرژین، سیماوهُ بُرژین، سیماره بُرژین) - هرمزد نوشتین روان ۱۵۱، ۱۵۶، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۹، ۱۷۲، ۱۸۸
- سیمای بُرژین - سیماه بُرژین
 شاپور (از بزرگان زمان نوشتین روان) -
 نوشتین روان ۱۳۸۳، ۱۳۴۳
 شاپور اُرژد - نوشتین روان ۲۳۰۷
 شاپور رازی - قباد ۴۹، ۵۲، ۵۶، ۵۷ (شاپور مهرک نژاد)، ۶۶، ۷۳، ۷۵، ۸۱، ۸۴، ۹۹
 شادان بُرژین - نوشتین روان ۳۳۸۳
 شاهک - هرمزد نوشتین روان ۱۳۳۴، ۱۳۳۵
 شاهوی (نیز - ماهوی) - نوشتین روان ۲۸۴۸۲
 شناس - نوشتین روان ۸۹۶
 شَن - نوشتین روان ۱۰۴۸
 شیرزیل - هرمزد نوشتین روان ۱۷۵۳
 شیروی بهرام - نوشتین روان ۵۴۶، ۷۳۴، ۷۳۶
- ضحاک - قباد ۱۸۲ نوشتین روان ۸۱۳ پ
- طلخند - طلخند
 طلخند (نیز - طلخند) - نوشتین روان ۲۸۴۷، ۲۸۷۶، ۲۹۲۱، ۲۹۴۴، ۲۹۶۲، ۲۹۷۶، ۲۹۹۸، ۳۰۰۱، ۳۰۰۵، ۳۰۱۰، ۳۰۲۰، ۳۰۲۶، ۳۰۲۸، ۳۰۳۳، ۳۰۴۷، ۳۰۴۹، ۳۰۶۲، ۳۰۷۹، ۳۰۹۸، ۳۱۰۷، ۳۱۱۵، ۳۱۱۷، ۳۱۴۳، ۳۱۴۶، ۳۱۵۰، ۳۱۵۳، ۳۱۶۵، ۳۱۷۶، ۳۱۸۰، ۳۲۱۹، ۳۲۳۶، ۳۲۵۴، ۳۲۵۵، ۳۲۷۶، ۳۲۸۱، ۳۲۸۴، ۳۲۹۵، ۳۳۰۴، ۳۳۰۵، ۳۳۰۷، ۳۳۱۰، ۳۳۳۴، ۳۳۳۶، ۳۳۷۷، ۳۳۷۹، ۳۳۸۱ پ
- (8.2)

قارن-هرمزد نوشین روان ۱۶۴۱

قباد (نیز = کقباد۲)-پیروز یزدگرد ۴۳، ۱۱۸،
 ۱۲۴، ۱۳۳، بلاش پیروز ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲،
 ۱۴۷، ۱۵۵، ۱۶۰، ۱۶۸، ۱۷۲، ۱۷۵، ۱۸۸،
 ۱۸۹، قباد ۱، ۲۴، ۳۸، ۱۰۰۲، ۱۱۶، ۱۱۷،
 ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۳۰، ۱۳۹، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۷۱،
 ۱۷۸، ۱۸۱، ۱۸۴، ۱۹۰، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۲۱،
 ۲۴۱، ۲۴۵، ۲۴۸، ۲۵۸، ۲۷۱، ۲۷۹، ۲۹۶،
 ۳۰۹،
 نوشین روان ۸۱، ۱۱۱، ۳۸۷، ۳۸۷۶،
 ۴۱۲۷، ۴۲۸۲، ۴۴۵۶، ۴۴۶۴، هرمزد
 نوشین روان ۱۶۴۷، ۱۶۴۹،

قراخان-نوشین روان ۳۸۳۲

قیصر-نوشین روان ۴۳۵، ۴۳۸، ۴۴۱، ۴۴۴، ۴۵۲۲،
 ۴۶۱، ۴۷۰، پ، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۵، ۴۷۹، ۴۸۸،
 ۵۰۸، ۵۱۲، ۶۰۳، ۶۰۸، ۶۱۵، ۶۱۵ (۱، ۲، ۳)،
 ۶۱۷، ۶۵۷، ۶۶۹، ۶۷۲، ۶۹۹، ۷۰۱، ۷۰۴،
 ۷۰۶، ۷۱۴، ۷۲۰، ۷۳۵، ۷۸۸، پ، ۷۸۹، ۷۹۰،
 ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۵۰، ۹۱۱، ۱۸۳۳، ۲۳۶۴،
 ۲۳۶۸، ۳۶۰۱، ۳۶۰۸، ۳۶۲۶، ۳۶۵۵،
 ۳۶۵۷، ۳۶۶۴، ۳۶۸۲، ۴۱۳۰،
 ۴۱۴۰، ۴۱۴۱، ۴۱۴۴، ۴۱۴۶، ۴۱۵۰،
 ۴۱۵۱، پ (۱، ۴)، ۴۱۵۳، ۴۱۵۶، ۴۱۵۹،
 ۴۱۶۴، ۴۱۷۹، ۴۱۸۹، ۴۲۶۴، ۴۲۷۲،
 ۴۲۷۶، ۴۲۸۳، ۴۲۹۶، ۴۳۰۰، پ (۱، ۵، ۶،
 ۱۵، ۱۹، ۲۴، ۲۶، ۳۰) هرمزد نوشین روان
 ۲۸۵، ۲۸۷، ۲۸۷، پ، ۳۲۴، ۳۲۷، ۳۲۹

کرزاسپ-نوشین روان ۳۷۷۴

کرزبان (= گرزبان)-نوشین روان ۲۶۶۶، پ
 کسری (نیز = نوشین روان، خسرو ۱)-قباد ۱۸۰،
 ۲۰۰، ۲۸۵، ۲۹۴، ۲۹۶، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۲،
 ۳۰۴، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۳۵، ۳۳۹، ۳۴۲، ۳۴۵،
 ۳۵۰، ۳۵۶، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۷۷، ۳۸۰،
 نوشین روان ۱۵، ۸۴، ۱۰۹، ۱۷۸، ۱۸۹،
 ۲۰۲، ۲۱۵، ۲۹۴، ۳۵۱، ۳۸۱، ۴۶۱، ۴۷۴،
 ۴۸۹، ۴۹۱، ۵۰۴، ۵۶۳، ۶۰۴، ۶۵۲، ۶۹۹،
 ۷۰۳، ۷۱۸، ۷۳۹، ۷۶۴، ۷۷۳، ۷۸۲، ۷۸۸، پ،
 ۷۹۲، ۸۰۹، ۸۱۵، ۸۲۱، ۸۸۸، ۹۱۶، ۹۲۰،
 ۹۲۹، ۹۹۱، ۱۰۰۴، ۱۰۳۱، ۱۰۳۶، ۱۰۴۵،
 ۱۰۴۶، ۱۰۶۹، ۱۰۹۱، ۱۱۲۷، ۱۵۰۵،
 ۱۵۱۲، ۱۵۶۶، ۱۵۷۷، ۱۶۲۳، ۱۶۵۶،
 ۱۶۸۶، ۱۷۳۲، ۱۷۵۰، ۱۷۵۸، ۱۷۶۱،
 ۱۸۲۷، ۱۸۴۵، ۱۹۲۸، ۱۹۵۰، ۲۰۳۶،
 ۲۰۹۲، ۲۱۳۱، ۲۱۵۴، ۲۲۵۰، ۲۲۷۴،
 ۲۲۸۸، ۲۳۱۴، ۲۳۵۶، ۲۳۶۲، ۲۳۸۷،
 ۲۴۷۰، ۲۴۷۶، ۲۴۸۱، ۲۵۳۸، ۲۵۶۴،
 ۲۵۶۷، ۲۵۶۹، ۲۶۱۶، ۲۶۲۶، ۲۶۵۴،
 ۲۶۸۰، ۲۷۴۶، ۲۸۰۸، ۲۸۴۳، ۳۲۸۲، پ،
 ۳۴۰۹، ۳۴۸۲، ۳۵۱۹، ۳۵۴۳، ۳۶۰۰، پ،
 ۳۶۵۲، ۳۶۹۰، ۳۸۶۶، پ، ۴۱۲۹، ۴۱۳۱،
 ۴۱۳۶، ۴۱۴۴، ۴۱۴۶، ۴۱۵۱، پ (۵)،
 ۴۱۵۲، ۴۱۷۳، ۴۲۶۶، ۴۳۰۰، پ (۴، ۷، ۱۶)،
 ۴۳۱۰، ۴۳۴۲، ۴۴۴۰، ۴۵۱۴،
 هرمزد نوشین روان ۱۷۷، ۲۲۲، ۹۴۱،
 پ، ۱۷۵۳، ۱۶۶۳

کشانی-نوشین روان ۱۸۰۶

کنارنگ-نوشین روان ۱۳۲۶

کوجیان (= کوفجی)-نوشین روان ۳۹۸، پ

کوج (= کوفج)-نوشین روان ۴۰۲، پ، ۱۷۴۴،

کاموس-هرمزد نوشین روان ۸۳۵، پ، ۸۴۳

کاوس-نوشین روان ۳۸۴۱، هرمزد نوشین روان

۱۶۳۸، ۱۶۲۷، ۴۸۷، ۴۸۶

کرجیان (= کوفجی)-نوشین روان ۳۹۸، پ

- ۳۰۰۵، ۳۰۲۶، ۳۰۳۴، ۳۰۴۵، ۳۰۴۸
 ۳۰۶۳، ۳۰۷۳، ۳۰۷۶، ۳۰۷۹، ۳۰۹۸
 ۳۱۰۷، ۳۱۱۹، ۳۱۳۹، ۳۱۵۶، ۳۱۶۵
 ۳۱۷۱، ۳۱۷۶، ۳۱۸۶، ۳۱۸۸، ۳۱۸۹
 ۳۲۱۸، ۳۲۱۸، ۳۲۱۹، ۳۲۲۱، ۳۲۲۲
 ۳۲۳۷، ۳۲۳۷، ۳۲۷۸، ۳۲۷۹
 ۳۳۰۳، ۳۳۰۵، ۳۳۰۶، ۳۳۱۰، ۳۳۱۵
 ۳۳۳۲، ۳۳۳۶، ۳۳۳۸، ۳۳۴۲، ۳۳۴۶
 گودرز-هرمزد نوشین روان ۱۶۳۸، ۱۶۳۰
 گودرز کشوادگان-هرمزد نوشین روان ۴۸۹
 گیل-نوشین روان ۳۷۱۳، ۴۲۳، ۴۰۷، ۷۴
 گیلی-نوشین روان ۱۹۷۲
 گیو-هرمزد نوشین روان ۱۶۳۸
 گیومرتی-نوشین روان ۹۰۷
 لوج (ع کوفج)-نوشین روان ۴۰۲
 لوجیان (ع کوفجی)-نوشین روان ۳۹۸
 لهراسپ-هرمزد نوشین روان ۱۲۸۰۲، ۳۲۰
 ۱۷۵۵
 ماخ (نیز ع تاج)-هرمزد نوشین روان ۱۶
 مأمون-نوشین روان ۳۵۰۱
 ماه آذر-هرمزد نوشین روان ۶۸
 ماهوی (ع شاهی)-نوشین روان ۲۸۴۸۲
 مای-نوشین روان ۲۸۸۰، ۲۸۷۸، ۲۸۷۲، ۲۸۶۹
 ۲۹۳۶، ۲۹۶۳، ۳۰۱۶، ۳۰۲۳
 محمد (ص)-نوشین روان ۳۸۶۲
 محمد علیه السلام-قیاد ۳۸۰
 محمود (= پادشاه غزنوی)-نوشین روان ۹۸۰
 (3)، ۳۵۱۳، ۳۸۶۲، ۳۸۶۴، ۴۱۲۷
 مزدک-قیاد ۲۱۲، ۲۱۸، ۲۳۱، ۲۴۱، ۲۴۷، ۲۶۱
 ۲۷۶، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۹۵، ۲۹۶
 کوچ (نیز ع کوفج)-نوشین روان ۲۳۵۲
 کوفج-نوشین روان ۲۳۵۲، ۱۷۴۴، ۴۰۲
 کوفجی-نوشین روان ۳۹۸ (بندهای: کرفجان)
 کیان-قیاد ۲۰۸، ۴۹۷، ۴۵۰۲، ۴۵۰۲
 نوشین روان ۱۴۰۴
 کیخسرو-بلاش پیروز ۳۷، ۳۷، ۳۷
 هرمزد نوشین روان ۱۲۸۰، ۱۲۸۱
 کی شاه (ع گرشاه)-نوشین روان ۴۳۳۱
 کقیاد ۱-بلاش پیروز ۳۷، ۳۷
 نوشین روان ۱۶۷۷، ۱۲۸۱
 کقیاد ۲ (نیز ع قباد)-پیروز یزدگرد ۱۲۴
 اپ بلاش پیروز ۱۳۴، ۱۶۵، ۳۵، ۴۲، ۵۱، ۵۷
 ۱۶۵، ۱۹۳، ۲۱۷، ۳۲۳، ۳۲۳
 نوشین روان ۲۷۴
 هرمزد نوشین روان ۱۵۰۶، ۱۵۰۶، ۱۶۴۸
 اپ کیومرث (ع گرشاه)-نوشین روان ۴۳۳۱
 گردیه-هرمزد نوشین روان ۱۵۶۱، ۱۵۶۶، ۱۶۱۰
 ۱۶۸۲
 گرزبان (نیز ع کرزبان)-نوشین روان ۲۶۶۶
 گرشاه (نیز ع کی شاه، کیومرث)-نوشین روان ۴۳۳۰
 گستهم-هرمزد نوشین روان ۱۷۷۴، ۱۸۷۵، ۱۸۸۱
 ۱۸۸۳، ۱۸۹۱، ۱۹۰۲
 گشتاسپ-نوشین روان ۲۳۰۴
 هرمزد نوشین روان ۱۲۸۰، ۳۲۰
 گشسپ ۱-نوشین روان ۵۴۸، ۳۷۶۰
 گشسپ ۲-هرمزد نوشین روان ۴۰۳، ۱۵۲۶، ۱۶۵۸
 گشسپ ۳ (ع آیین گشسپ)-هرمزد نوشین روان ۱۷۹۲
 گؤ-نوشین روان ۲۸۵۹، ۲۸۶۱، ۲۸۶۲، ۲۸۷۴
 ۲۸۷۷، ۲۹۱۹، ۲۹۴۳، ۲۹۴۵، ۲۹۵۰
 ۲۹۶۲، ۲۹۷۵، ۲۹۹۹۸، ۳۰۰۱، ۳۰۰۲

همدان‌گشسپ (نیز - مهران‌گشسپ) هرمزد
نوشین‌روان ۸۰۹، ۱۵۲۹، ۱۶۰۰، ۱۶۰۳

هوشنگ-نوشین‌روان ۹۰۷

هیئال (نیز - هیتالیان؛ بندهای: هیاطله) - هرمزد

یزدگرد ۳، ۴ پیروز یزدگرد ۵۵، ۵۸

بلاش پیروز ۱۷۶ قباد ۱۴۷، ۱۶۵

نوشین‌روان ۱۷۵۴، ۱۷۵۵، ۱۷۷۴، ۱۷۷۵،

۱۸۰۰، ۱۸۲۸، ۱۸۳۷، ۱۸۳۹، ۱۸۴۷،

۱۸۴۹، ۱۸۵۰، ۱۸۵۱، ۱۸۶۵، ۱۸۷۴،

۱۸۹۵، ۱۹۶۱، ۲۳۱۷

هیتالیان (نیز - هیئال) - هرمزد یزدگرد ۱۲ قباد

۱۷۶ نوشین‌روان ۱۷۹۸، ۱۸۱۳، ۱۸۳۴،

۱۸۵۴، ۲۰۱۲، ۲۱۶۴

یزدان‌گشسپ - هرمزد نوشین‌روان ۱۷۳۴ پ

یزدگرد ۱ (بزه‌گر) - هرمزد یزدگرد ۱۰ نوشین‌روان

۲۳۰۹

یزدگرد ۲ (یزدگرد سوم) - نوشین‌روان ۴۳۳۱

یزدگرد دبیر - نوشین‌روان ۱۳۸۳، ۱۴۰۱، ۱۴۳۲،

۱۴۴۱، ۱۵۱۱، ۱۸۴۳، ۱۹۰۸، ۲۱۰۲،

۲۶۸۱ پ، ۲۸۴۰

یلاش - بلاش

یلان‌سینه (نیز - یل‌سینه) - هرمزد نوشین‌روان

۸۰۸، ۱۰۶۱، ۱۱۱۲، ۱۴۲۸، ۱۴۳۱، ۱۴۳۹،

۱۴۷۳، ۱۴۷۴، ۱۵۳۹، ۱۵۷۸، ۱۵۷۹،

۱۶۵۸، ۱۶۷۲

یل‌سینه (- یلان‌سینه) - هرمزد نوشین‌روان ۴۵۹

۴۱۳۶ پ، ۴۲۶۵، ۴۲۸۱، ۴۲۸۲ پ، ۴۳۰۰ پ

(۱۳، ۳۰)، ۴۳۳۴، ۴۴۴۵، ۴۴۴۸، ۴۴۵۲،

۴۴۵۵ هرمزد نوشین‌روان ۶۹، ۲۰۷، ۲۱۰،

۲۱۲، ۲۸۷، ۳۸۵، ۹۴۱، ۱۶۶۰

وستای (نیز - استاد، وستوی، شاپور) - هرمزد

نوشین‌روان ۱۷۵۴

وستوی (- وستای) - هرمزد نوشین‌روان ۱۷۵۴ پ

هرمز - یزدگرد بهرام گور ۲۲، ۲۳ هرمزد یزدگرد

۱، ۱۴، ۱۵، ۱۸۲ پیروز یزدگرد ۴۲، ۱۱۸

هرمز (د) ۱ - نوشین‌روان ۳۸۶۶ پ، ۳۸۶۷، ۳۸۷۲،

۴۳۲۰، ۴۳۵۱، ۴۳۵۶، ۴۴۴۲، ۴۴۵۳،

۴۴۵۵، ۴۵۱۳، ۴۵۱۷ هرمزد نوشین‌روان

۱۳، ۱۷، ۷۰، ۹۹، ۱۱۷، ۱۳۴، ۱۸۴، ۱۸۶،

۱۹۷، ۲۰۵، ۲۱۳، ۲۱۸، ۲۲۳، ۲۲۷، ۲۵۴،

۲۶۹، ۲۸۱، ۲۸۷، ۲۹۴، ۲۹۶، ۲۹۷ پ،

۳۵۰، ۳۵۰، ۴۲۴، ۵۲۸، ۵۳۲، ۵۸۴، ۷۸۲،

۱۳۹۱ پ، ۱۴۶۹، ۱۴۶۹ پ (۱، ۴)، ۱۵۰۸،

۱۶۶۰، ۱۶۶۳ پ، ۱۶۷۳، ۱۶۷۴، ۱۶۷۶،

۱۷۲۷، ۱۷۳۲، ۱۷۳۸، ۱۷۴۱، ۱۷۷۳،

۱۸۸۶، ۱۹۲۶ پ (۱)

هرمز (د) ۲ (- داد هرمزد) - قباد ۳۰۵ پ

هرمز خرداد (نیز - هرمزد خرداد) - نوشین‌روان

۵۵۰

هرمز خرداد - هرمزد خرداد

فهرست نام جای‌ها

- اسپهان-نوشین‌روان ۷۲
 اسطخر (نیز = سطرخر، اصطخر)-قباد ۳۰۶
 هرمزد‌نوشین‌روان ۲۲۹
 اسطخر (= اسطخر)-قباد ۳۰۶ پ هرمزد
 نوشین‌روان ۱۴۰۷۲ پ
 الان-نوشین‌روان ۳۴۵، ۳۵۷، ۳۸۶
 اندیوشهر-نوشین‌روان ۱۷۳۲
 انطاکیه (نیز = انطالیه)-نوشین‌روان ۶۶۱، ۶۷۵،
 ۶۸۰، ۶۹۷
 انطالیه = انطاکیه
 اهواز-قباد ۱۴۸، ۱۵۶، ۱۷۶، ۲۰۹ نوشین‌روان
 ۷۵، ۷۸۸ پ هرمزد نوشین‌روان ۴۷۳،
 ۱۷۵۴ پ
 ایران (ایرانیان)-بزرگ‌گرد بهرام‌گور ۲۰ پیروز
 بزرگ‌گرد ۱۷، ۵۱، ۵۳، ۵۳، ۱۲۷، ۱۳۴، ۱۳۸، ۱۴۰،
 بلاش پیروز ۱۱۰، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۱،
 ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۹، ۱۴۷، ۱۵۶، ۱۶۶، ۱۶۹،
 ۱۷۰، ۱۸۲ قباد ۲۴، ۳۶، ۴۶، ۶۵، ۹۰، ۱۰۷،
 ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۸۶،
 ۱۸۷، ۲۰۲، ۲۱۶، ۲۳۱، ۲۹۴، ۳۳۰
- آذربادگان-نوشین‌روان ۲۷۳، ۵۲۲، ۵۳۰
 هرمزد‌نوشین‌روان ۷۴۹
 آذرپناه (آتشکده؟)-هرمزد‌نوشین‌روان ۱۳۴۷
 آذرخسپ (آتشکده)-نوشین‌روان ۵۲۳، ۵۲۷،
 ۲۴۲۱ هرمزد‌نوشین‌روان ۱۷۶۱، ۱۷۶۶،
 ۱۷۶۹ (آذر)، ۱۷۹۲ پ، ۱۹۰۲
 آرایش‌روم-نوشین‌روان ۶۰۴، ۶۱۵، ۲۳۹۹
 آمل-نوشین‌روان ۳۶
 آموی-نوشین‌روان ۱۷۹۴، ۲۲۶۶، ۲۲۹۶، ۲۳۰۰
 آوازه (نام دز پرموده؛ ز: افراز)-هرمزد
 نوشین‌روان ۱۰۲۹، ۱۱۰۷، ۱۲۷۷، ۱۳۲۰ پ
 اران (ارن، ازن؛ بنامی: آرز)-قباد ۲۱۰
 اردبیل (نیز = اردویل)-پیروز بزرگ‌گرد ۳۹
 نوشین‌روان ۷۴ هرمزد‌نوشین‌روان ۲۹۱،
 ۴۰۵، ۴۰۷، ۱۹۱۲
 اردن-نوشین‌روان ۷۳۸، ۷۶۱
 اردویل = اردبیل
 ارمینیه-نوشین‌روان ۷۴ هرمزد‌نوشین‌روان
 ۲۹۱، ۳۳۴

۱۹۱۹، ۴۰۹، ۴۰۵ پ، ۴۰۸، ۴۰۵
 بَوك - بیروز یزدگرد ۵۴، ۵۶، ۷۱، ۱۷۹۷، ۲۲۹۸
 هرمزد نوشین روان ۱۰۱۸
 بُست - بلاش بیروز ۲۶
 بسطام - نوشین روان ۲۲۶۷
 بغداد - هرمزد نوشین روان ۶۳۲، ۱۷۳۱، ۱۷۵۵، پ،
 ۱۹۰۵، ۱۹۱۴
 بلخ (نیز = بلخ بامی) - نوشین روان ۱۷۹۴، ۲۶۶۶،
 ۲۳۹۹ هرمزد نوشین روان ۳۲۱، ۱۰۳۳،
 ۱۲۸۱ پ، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۴۷۱، ۱۵۰۶،
 ۱۷۱۰ پ، ۱۷۱۱
 بلخ بامی - نوشین روان ۳۸۳۳
 بیستون (کوه) - نوشین روان ۲۳۸۳
 بیکند - بلاش بیروز ۸۵
 پارس - قباد ۳۱، ۴۱، ۱۰۰، ۲۰۹ نوشین روان ۷۵
 هرمزد نوشین روان ۴۷۳، ۶۳۱، ۶۴۲، ۶۵۱،
 ۶۹۶، ۷۲۰، ۷۲۰، ۱۴۰۷۲
 پسا - نوشین روان ۳۷۹۱
 بیروز رام - بیروز یزدگرد ۳۶
 توك (= ترکستان) - بلاش بیروز ۱۲۶
 نوشین روان ۲۳۹۸، ۲۴۰۷
 ترمذ - هرمزد یزدگرد ۱۰ نوشین روان ۱۷۹۵
 توران - نوشین روان ۱۸۴۷ هرمزد نوشین روان
 ۶۷۹ پ، ۸۲۰، ۹۵۶ پ، ۹۶۶، ۹۷۴
 جندشاپور - گندشاپور
 جیحون - بیروز یزدگرد ۷۲، ۷۹ بلاش بیروز ۱۵۲،
 ۱۶۵، ۱۶۹ نوشین روان ۱۷۵۹، ۱۷۷۵، ۱۹۳۰،
 ۱۹۶۳، ۲۲۵۹، ۲۲۶۱ هرمزد نوشین روان
 ۳۱۰، ۳۸۸، ۳۸۹، ۹۸۷، ۱۰۳۱، ۱۷۲۴،

نوشین روان ۵۲، ۱۴۸، ۱۹۲، ۲۸۲، ۲۹۳،
 ۳۰۷، ۳۱۹، ۳۲۲، ۳۳۴، ۳۳۹، ۳۴۴، ۳۵۱،
 ۳۵۶، ۳۵۹، ۳۸۶، ۳۴۶، ۵۰۰ پ، ۵۰۸، ۵۳۴،
 ۶۳۱، ۶۴۵، ۶۶۴، ۷۱۹، ۷۵۸، ۷۹۱ پ، ۸۷۲،
 ۹۳۷، ۱۷۳۸، ۱۷۷۷، ۱۷۸۰، ۱۸۱۲، ۱۸۵۶،
 ۱۸۵۷، ۱۸۸۲، ۱۸۸۳، ۱۸۸۵، ۱۸۸۹ (=)
 نژادگان)، ۱۸۹۵، ۱۹۱۹۲، ۱۹۲۰، ۱۹۲۳،
 ۱۹۳۵، ۲۰۴۹، ۲۰۷۷، ۲۰۸۸، ۲۰۹۱،
 ۲۱۰۳، ۲۱۵۳، ۲۲۱۷، ۲۲۴۴، ۲۲۶۳،
 ۲۲۶۹، ۲۲۸۱، ۲۲۸۶، ۲۳۰۴، ۲۴۰۰،
 ۲۴۰۱، ۲۴۰۶، ۲۶۹۰، ۲۷۱۴، ۲۷۶۵،
 ۲۷۶۸، ۲۷۸۹، ۲۶۸۳، ۲۷۸۳، ۲۸۴۳،
 ۴۱۳۲، ۴۱۵۷، ۴۱۸۹، ۴۲۱۲، ۴۲۱۵،
 ۴۲۳۳، ۴۲۷۵۲، ۴۳۰۰ پ (27 20) هرمزد
 نوشین روان ۱۵۰، ۱۶۰، ۱۷۰، ۱۹۶، ۲۰۳،
 ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۱، ۳۵۲،
 ۳۷۱، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۹۵، ۴۱۸، ۴۳۱، ۴۴۷،
 ۴۵۵، ۵۱۳، ۶۲۲، ۶۳۲، ۶۷۹ پ، ۷۳۲، ۷۳۴،
 ۷۵۲، ۷۵۴، ۷۸۲، ۷۹۵، ۸۱۹، ۸۳۲، ۸۳۷،
 ۸۴۰، ۸۴۳، ۸۵۹، ۹۱۴، ۹۱۶، ۹۴۶، ۹۶۳،
 ۹۶۷، ۱۰۲۲، ۱۰۵۰، ۱۰۸۲، ۱۰۶۲،
 ۱۱۲۴ پ، ۱۱۸۸، ۱۱۹۲، ۱۱۹۴، ۱۲۲۸،
 ۱۲۵۱، ۱۲۶۴، ۱۳۰۱، ۱۳۵۹، ۱۴۱۱،
 ۱۴۱۲، ۱۴۳۲، ۱۵۱۹، ۱۵۳۶، ۱۵۴۹،
 ۱۵۵۱، ۱۵۵۲، ۱۵۶۵، ۱۵۶۸، ۱۶۳۳،
 ۱۶۳۷، ۱۶۳۹، ۱۶۴۲، ۱۶۴۴، ۱۶۵۶،
 ۱۶۶۲، ۱۶۷۴، ۱۷۰۷، ۱۷۵۸، ۱۷۶۳،
 ۱۸۷۰، ۱۸۸۵، ۱۸۸۷، ۱۸۸۹، ۱۹۰۳، ۱۹۰۹

بامین - نوشین روان ۲۶۶۶
 بخارا - نوشین روان ۱۸۰۰، ۲۱۱۵، ۲۳۰۰
 بردع - نوشین روان ۱۹۷۸ هرمزد نوشین روان

- ختلان-نوشین‌روان ۱۷۹۵، ۲۲۹۹
 ختن-نوشین‌روان ۱۷۸۷، ۱۸۴۸، ۲۲۹۶، ۲۳۱۷
 خراسان-نوشین‌روان ۷۱، ۲۹۹، ۱۸۸۰، ۱۸۹۳
 ۳۷۷۳ هرمزد نوشین‌روان ۱۸، ۳۰۹
 ۱۷۱۰، ۱۷۱۰ پ
 خزّه‌ی اردشیر-قباد ۳۰۵
 خزر-نوشین‌روان ۷۵ هرمزد نوشین‌روان ۲۸۹
 ۳۳۴، ۳۳۲، ۳۰۵
 خنجست (نیز = خنجست)-هرمزد نوشین‌روان
 ۱۷۵۴
 خوارزم-نوشین‌روان ۳۲۰، ۲۳۰
 خورآسان (= خراسان)-هرمزد نوشین‌روان
 ۱۷۱۰ پ
 خوزیان-هرمزد نوشین‌روان ۵۷۱
- دامغان-هرمزد نوشین‌روان ۵۸۳ پ
 دشتِ دلیران (عربستان؟)-نوشین‌روان ۱۹۱۹
 دشتِ سواران نیزه‌گزار (= عربستان)-هرمزد
 نوشین‌روان ۲۹۲
 دشتِ سواران نیزه‌وران (= عربستان)-
 نوشین‌روان ۵۰۲، ۱۹۷۹
 دشتِ نیزه‌وران (= عربستان)-نوشین‌روان ۴۵۸
 ۴۶۸ هرمزد نوشین‌روان ۱۷۵۸
 دَئیر (بنداری: زئیر)-نوشین‌روان ۲۸۶۸، ۲۸۶۹
 ۲۸۷۲، ۲۸۷۲، ۲۹۳۶، ۳۳۴۱
 دیلم-نوشین‌روان ۴۰۷، ۲۲۳
 دیلمان-نوشین‌روان ۲۳۵۱
- رای-نوشین‌روان ۲۶۷۸
 روم (رومیان، رومی)-قباد ۱۸۹، ۲۰۳، ۲۰۴
 نوشین‌روان ۷۶، ۲۸۲، ۳۳۵، ۴۳۷، ۴۴۳
 ۴۳۵، ۴۴۰، ۴۵۲، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۲، ۴۹۷
- چاچ-پیروز یزدگرد ۹۶ نوشین‌روان ۱۰۵۳،
 ۱۷۶۰، ۱۷۹۱، ۱۸۴۸، ۱۸۵۶، ۱۹۶۲
 ۲۰۱۸، ۲۱۱۰، ۲۱۱۶ پ، ۲۲۸۳، ۲۲۹۶
 ۲۲۹۸ هرمزد نوشین‌روان ۸۹۳، ۸۹۴
 چغانی-هرمزد یزدگرد ۴ قباد ۱۶۹، ۱۷۲
 نوشین‌روان ۱۸۳۵، ۱۸۴۰، ۲۲۹۹
 چین^۱ (چینی)-بلاش پیروز ۱۲۶، ۱۷۶ قباد ۱۸۹
 نوشین‌روان ۲۸۷، ۹۱۸، ۱۷۵۹، ۱۷۶۷،
 ۱۷۶۸، ۱۷۶۹، ۱۷۷۷، ۱۷۸۵، ۱۷۸۶،
 ۱۷۸۷، ۱۷۹۰، ۱۷۹۲، ۱۸۲۶، ۱۸۳۱،
 ۱۸۳۷، ۱۸۴۷، ۱۸۴۸، ۱۸۴۹، ۱۸۶۱،
 ۱۸۹۵، ۱۹۱۱، ۱۹۲۰، ۱۹۳۰، ۱۹۳۳،
 ۱۹۳۴، ۱۹۴۸، ۱۹۵۴، ۱۹۵۹، ۱۹۶۴،
 ۲۰۱۱، ۲۰۳۴، ۲۰۴۱، ۲۰۵۶، ۲۰۸۸
 ۲۰۹۵، ۲۱۰۴، ۲۱۱۵، ۲۱۲۰، ۲۱۲۱،
 ۲۱۲۵، ۲۱۲۷، ۲۱۳۰، ۲۱۳۲، ۲۱۴۳،
 ۲۱۶۱، ۲۱۶۶، ۲۱۸۰، ۲۱۹۷، ۲۲۱۷،
 ۲۲۲۸، ۲۲۳۱، ۲۲۳۴، ۲۲۵۴، ۲۲۶۳،
 ۲۲۶۸، ۲۲۸۱، ۲۲۹۱، ۲۲۹۳، ۲۳۴۶،
 ۲۳۶۵، ۲۳۸۶، ۲۳۹۸، ۲۴۰۷، ۲۴۷۶ پ،
 ۲۷۶۸، ۲۸۵۲، ۲۸۷۱، ۳۰۵۶، ۳۲۹۷،
 ۴۱۶۴، ۴۲۷۷، ۴۴۴۳ هرمزد نوشین‌روان
 ۳۲۰، ۳۵۲، ۳۵۶، ۳۶۲، ۴۷۸، ۶۲۹، ۶۷۹ پ،
 ۹۶۶، ۹۷۳، ۱۱۱۸، ۱۱۵۸، ۱۱۶۵، ۱۱۶۸،
 ۱۲۳۷، ۱۳۲۲، ۱۳۶۲، ۱۳۷۲، ۱۳۸۴،
 ۱۴۶۰، ۱۷۰۸، ۱۷۰۷ پ (42)
- چین^۲ (دریای)-نوشین‌روان ۲۰۲۱، ۳۲۳۲
- حلب-نوشین‌روان ۴۱۹۰، ۴۱۹۱، ۴۱۹۵
 حلوان-قباد ۲۱۰
 خنجست = خنجست

سقیلا (سقیلان) - نوشین روان ۴۱۹۴
 سمرقند - پیروز یزدگرد ۱۰۷ نوشین روان ۲۲۸۳،
 ۲۲۹۸
 سند - نوشین روان ۲۷۷۴
 سندل (ه سندلی) - نوشین روان ۲۸۷۰
 سندلی - نوشین روان ۲۸۵۳، ۲۸۸۰، ۲۹۳۷،
 ۲۹۹۷، ۲۹۷۵
 سوراب (نیز ه شوراب، سیواس، سیواز) -
 نوشین روان ۵۸۹
 سورستان (نیز ه شورستان، شورسان، سوریان) -
 نوشین روان ۱۷۵۰
 سوریان (ه سورستان) - نوشین روان ۱۷۵۰ پ
 سیراف - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۴
 سیواز (ه سوراب) - نوشین روان ۵۸۹ پ
 سیواس (ه سوراب) - نوشین روان ۵۸۹ پ

۵۰۰، ۵۳۹، ۶۱۲، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۳۲، ۶۳۸،
 ۶۴۵، ۶۶۲، ۶۶۵، ۶۶۷، ۶۷۸، ۷۰۷،
 ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۳، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۶۰، ۷۹۱،
 ۸۹۵، ۹۰۲، ۹۱۱، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۵۷، ۹۶۲،
 ۱۷۳۰، ۱۷۳۲، ۱۷۳۷، ۱۷۴۰، ۱۸۸۱،
 ۱۹۳۸، ۱۹۷۸، ۲۲۰۹، ۲۳۶۵، ۲۳۶۶،
 ۲۴۰۷، ۲۶۶۳، ۲۷۶۸، ۳۳۹۳، ۳۶۲۶،
 ۳۶۵۵، ۳۶۸۱، ۳۷۲۰، ۳۷۲۳، ۳۷۸۳،
 ۳۷۹۳، ۴۱۲۹، ۴۱۵۶۲، ۴۱۶۱، ۴۱۷۸،
 ۴۱۸۰، ۴۱۹۱، ۴۱۹۳، ۴۱۹۶، ۴۲۰۳،
 ۴۲۶۶، ۴۲۶۸، ۴۲۷۵۲، ۴۲۸۰، ۴۲۹۱،
 ۴۲۹۵، ۴۲۹۷، ۴۳۰۰، ۴۳۰۰، ۴، ۱، ۲۰، ۲۶، ۳۲
 هرمزد نوشین روان ۱۵۸ پ، ۲۸۶، ۳۰۷،
 ۳۲۷، ۳۳۰، ۵۱۰، ۷۳۳، ۸۰۱، ۱۵۵۲،
 ۱۷۱۶، ۱۴۳۵

رویین‌دز - هرمزد نوشین روان ۱۶۹۷

ری - پیروز یزدگرد ۳۷ قباد ۵۳، ۵۴ هرمزد
 نوشین روان ۱۶۸۴، ۱۶۸۹، ۱۷۱۱،
 ۱۷۳۱

زابلستان (ه زاوولستان) - بلاش پیروز پ، ۲،
 ۴۴ قباد ۸۸

زاوولستان - بلاش پیروز ۲۶، ۴۴ قباد ۸۸
 زم - نوشین روان ۱۷۹۴، ۳۳۰

زیب - خسرو - نوشین روان ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۹۱، ۶۹۴

ساری - نوشین روان ۳۰۶، ۱۶۲۹

سروج (نیز ه قنوج) - نوشین روان ۲۳۵۲

سطخر (نیز ه اسطخر، صطخر، اصطخر) - قباد ۲
 سفد - نوشین روان ۱۷۷۵، ۱۸۰۶، ۱۹۱۶، ۱۹۱۷،

۲۲۹۸، ۲۲۸۳

سقلاب - نوشین روان ۲۳۹۸، ۲۴۰۷

شام - نوشین روان ۷۳۱
 ششتر - نوشین روان ۷۸۸ پ
 ششدر (ه ششتر) - نوشین روان ۷۸۸ پ
 شنگان - نوشین روان ۱۷۹۴
 شوراب (ه سوراب) - نوشین روان ۵۸۹ پ
 شورسان (ه سورستان) - نوشین روان ۱۷۵۰ پ
 شورستان (ه سورستان) - نوشین روان ۱۷۵۰ پ
 شیراز - بلاش پیروز ۲۵ قباد ۲۹، ۳۵، ۷۷، ۱۰۲
 هرمزد نوشین روان ۱۷۵۵
 شیلاف - هرمزد نوشین روان ۱۷۵۵ پ

صطخر (ه سطخر، اسطخر) - قباد ۲ پ

طیفون (نیز ه طیفسون) - قباد ۲، ۵۹، ۱۰۳،
 ۱۰۵، ۱۸۶ نوشین روان ۲۳۴۶، ۲۳۴۹،
 ۲۳۸۱، ۲۳۸۳ هرمزد نوشین روان ۵۳۰

۱۸۷۲، ۵۴۸، ۷۲۵، ۱۷۱۵، ۱۷۲۶، ۱۷۴۸، ۱۸۳۴

طیفسون - طیفون

عراق-نوشین‌روان ۷۶

عثمان-هرمزد نوشین‌روان ۱۷۵۴

عقوره-نوشین‌روان ۴۱۹۰

غزنین-بلاش پیروز ۲۶

فارقین-قباد ۲۰۶

قالینبوس - قالینبوس

قرات-هرمزد نوشین‌روان ۲۹۵

فسا (- نسا) -نوشین‌روان ۳۷۹۱پ

قالینبوس - قالینبوس

قالینبوس (نیز - قالینبوس، قالینبوس) -

نوشین‌روان ۶۳۵، ۶۴۰، ۶۴۵، ۶۵۷

۶۹۸، ۶۹۰

قجقارباشی - قجقارباشی؛ بندوی: قجقار

قجقارباشی (قجقارباشی، قجقارتاشی،

قجقارباشی، قجقارباشی) -نوشین‌روان

۱۷۸۷، ۲۲۸۳

قم-نوشین‌روان ۷۲

قنوج-نوشین‌روان ۲۶۷۸، ۲۷۱۰، ۲۷۷۴، ۲۷۷۹،

۲۷۸۵، ۲۸۱۸، ۲۸۲۳، ۳۴۱۷، ۳۴۷۵

قنوج (- سروج) -نوشین‌روان ۲۳۵۲پ

کابلستان (- کاولستان) -بلاش پیروز ۲۶پ

کاولستان-بلاش پیروز ۲۶

کرمان-هرمزد نوشین‌روان ۱۷۵۵

کروسان (- کورستان) -نوشین‌روان ۱۸۶۰پ

کروشان (- کورستان) -نوشین‌روان ۱۸۶۰پ،

۲۳۱۶

کشمیر-نوشین‌روان ۲۸۵۲، ۲۸۷۱، ۳۱۰۵، ۳۲۳۲،

۳۳۴۱

کشمیهن-بلاش پیروز ۸۲

کوزستان (نیز - کروسان، کروشان، کورشان) -

نوشین‌روان ۱۸۶۰، ۲۳۱۶

کورشان (- کورستان) -نوشین‌روان ۱۸۶۰پ

گرگان-نوشین‌روان ۳۰۴، ۳۰۶، ۱۹۱۴، ۱۹۱۶،

۱۹۲۸، ۲۲۶۷، ۲۲۹۰، ۲۳۴۰، ۳۷۱۲،

۱۷۵۵پ

گل‌زریون-نوشین‌روان ۱۷۶۰، ۱۷۸۹، ۱۷۹۱،

۱۹۶۳، ۲۳۱۷

گندشاپور (نیز - چندشاپور) -نوشین‌روان ۷۵۸،

۷۹۰، ۹۷۳

گیلان-نوشین‌روان ۳۸۴، ۴۰۷، ۴۰۹، ۴۱۴، ۴۱۹،

۴۲۵، ۱۷۴۴، ۲۳۵۱

ماچین-نوشین‌روان ۱۹۶۴

مازندران-نوشین‌روان ۴۲۱۰

مای-نوشین‌روان ۳۳۴۱

مای‌مرغ (- مای و مرغ؛ بندای: مایِ مرغ) -

نوشین‌روان ۱۷۹۸پ

مای و مرغ (نیز - مای‌مرغ، مای، مرغ) -

نوشین‌روان ۱۷۹۸

مداین-قباد ۲۰۸ نوشین‌روان ۴۲۵، ۶۷۲، ۷۹۲،

۷۹۳، ۸۹۳، ۱۹۱۲، ۲۳۸۵، ۳۵۱۹، ۴۱۸۶

هرمزد نوشین‌روان ۲۷۲

مرغ (نیز - مای و مرغ) - نوشین‌روان ۳۱۸۲،

۳۳۴۱

مرو-بلاش پیروز ۴۴، ۵۴، ۵۶ نوشین‌روان

- ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۱۸، ۱۰۳۳، ۲۲۶۶،
 ۳۸۰۳، ۳۸۰۷ هرمزد نوشین‌روان ۲۸۰،
 پ۱۷۱۰
- مرورود- هرمزد نوشین‌روان ۲۷۹
 مکران- نوشین‌روان ۲۷۶۸
 متدیا- قباد ۲۰۶
- نسا- نوشین‌روان ۳۷۹۱
 نشابور- هرمزد نوشین‌روان پ۱۷۱۰
 نیران (انیران)- قباد ۲۰۲ هرمزد نوشین‌روان ۷۲۴
 نیل (دریای)- نوشین‌روان ۲۰۴۴
 نیمروز- نوشین‌روان ۱۷۳۸
- ویس‌گرد - ویشه‌گرد
 ویشه‌گرد (بندهای: واشجرده؛ نیز - ویس‌گرد)-
 هرمزد یزدگرد ۱۰ نوشین‌روان ۱۷۹۵
- هاماوران- هرمزد نوشین‌روان ۴۸۶، ۱۶۳۱
 هری- هرمزد نوشین‌روان ۱۵، ۲۷۶، ۲۷۹، ۵۹۲
- ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۶، ۶۱۱، ۶۶۲، ۶۹۰، ۶۹۴،
 پ۱۷۱۰، ۹۶۸، ۷۰۷
- همدان- هرمزد نوشین‌روان ۱۸۰۵
 هندوستان (نیز - هند)- نوشین‌روان ۳۷۶، ۳۷۸،
 ۳۴۱۴
- هند (هندی)- نوشین‌روان ۲۸۲، ۲۸۷، ۳۳۵، ۳۸۶،
 ۱۷۳۷، ۱۹۳۸، ۱۹۷۴، ۲۲۲۶، ۲۳۹۹،
 ۲۶۶۸، ۲۶۷۴، ۲۶۷۷، ۲۷۴۲، ۲۷۴۴،
 ۲۷۵۰، ۲۷۷۴، ۲۷۷۷، ۲۷۸۳۳، ۲۷۹۲،
 ۲۸۲۶، ۲۸۴۱، ۲۸۴۹، ۲۸۵۱، ۳۰۳۲،
 ۳۰۵۳، ۳۲۵۷، ۳۲۹۷، ۳۳۱۴۴، ۳۳۳۸۲،
 ۳۳۹۲، ۳۳۹۳، ۳۴۰۰۲، ۳۴۰۴، ۳۴۰۶،
 پ۳۴۰۷، ۳۴۲۷، ۳۴۵۴، ۳۴۶۸،
 ۳۴۷۲، ۳۴۷۴، ۳۸۶۶، ۴۱۸۴، ۴۲۷۷،
 هرمزد
 نوشین‌روان ۱۵۸، پ، ۷۷۶، ۱۲۲۳، ۱۳۵۴
- هیتال- نوشین‌روان ۲۷۶۸ هرمزد نوشین‌روان
 ۱۰۱۸
- یعن- نوشین‌روان ۳۷۳۲ هرمزد نوشین‌روان ۳۷۶